Kobus en de Rivecourt

Biographisch

WOORDENBOEK

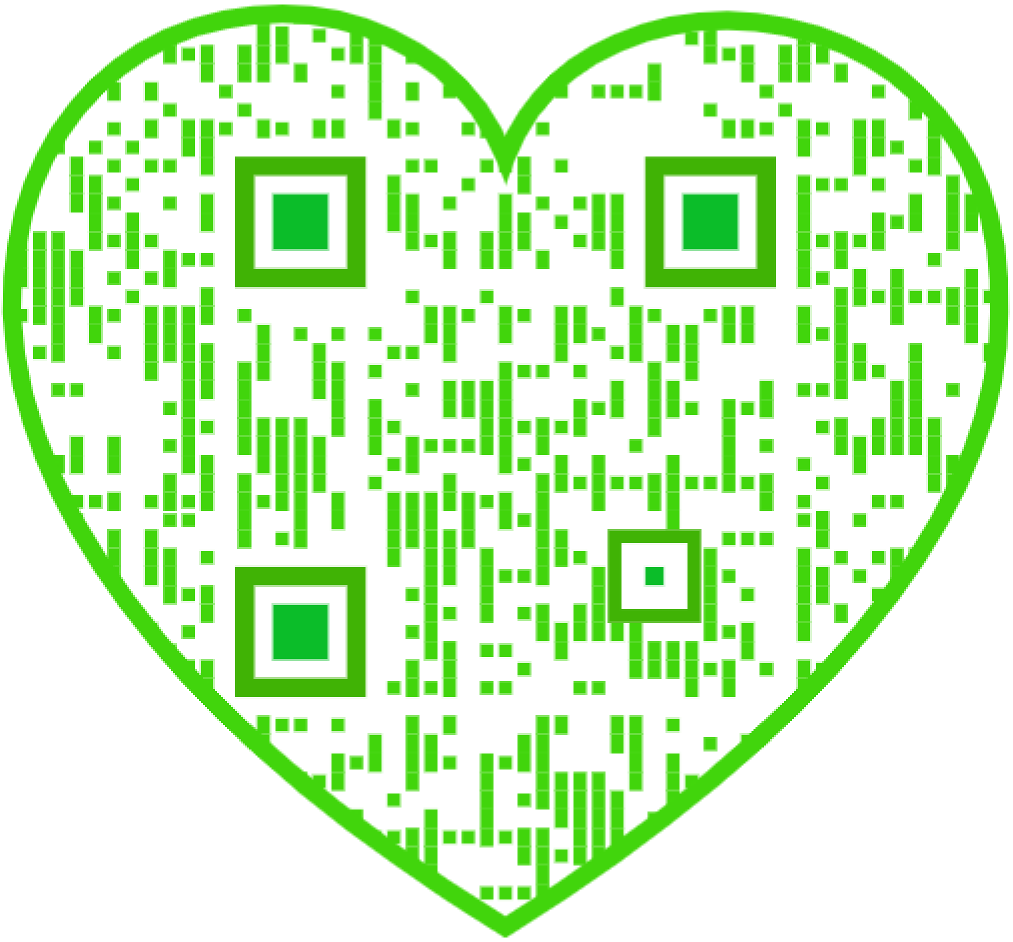

BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK

VAN

NEDERLAND,

bevattende de Levensbeschrijvingen van Personen, die zich in Nederland op het gebied van Kunst, Wetenschap en Letteren; Uitvindingen, Ontdekkingen en belangrijke daden hebben bekend gemaakt.

ONDER MEDEWERKING VAN ANDEREN

BIJEENGEBRACHT DOOR

J. C. KOBUS

EN

JHR. W. DE RIVECOURT.

Nieuwe uitgave.

EERSTE DEEL A—H.

ARNHEM—NIJMEGEN,
GEBR. E. & M. COHEN.
1886.

BIOGRAPHISCH
WOORDENBOEK.

A.

AA (IJSBRAND VAN DER) was in 1402—1410 schepen der stad *Utrecht*, in 1403 hoofdman van het 2de bataljon, dat tegen Jan van Arkel uittoog, ouderman van het korenkoopersgilde, en in 1412 burgemeester. Hij was een wargeest, die deel nam in de oproerigheden van dien tijd, en daarom in 1415 ontburgerd en uit *Utrecht* en *Holland* gebannen werd.

— (FLORIS VAN DER), een der 3 edelen, die in 1415 Jan van Arkel gevankelijk naar *'s Hage* voerden, waarvoor zij eene goede som gelds trokken.

— (ADOLF VAN DER), een der onderteekenaars van 't verbond der edelen in 1566, die tot goedmaking der kosten 400 Brabandsche guldens beloofde. Door Alba gebannen, sneuvelde hij in den slag van *Jemmingen*, 21. Junij 1568.

— (PHILIPS VAN DER), medeonderteekenaar van 't gemelde verbond, vriend van Willem I. prins van Oranje; vatte in 1570 en 1572 de wapens op tot redding van 't vaderland, en werd aan Dirk Sonoij als raadsheer toegevoegd. In 1575 baljuw van *Gorkum*, stilde hij in 1579 een' opstand te *Bommel*. Hij was geb. te *Mechelen* in 1515, † 1586.

— (GERARD VAN DER), geb. te *Mechelen*, † 1604. Medeonderteekenaar van 't verbond der edelen. Bij de lijkstaatsie van Pr. Willem I. droeg hij de banier en het wapen van *Vianden*.

— (PIETER VAN DER) was hoogleeraar in de regten te *Leuven*, geb. omstreeks 1530, † 1594. Hij onderscheidde zich in

den opstand tegen Filips II. en heeft een paar regtsgeleerde werkjes nagelaten in de lat. taal.

AA (NICOLAAS VAN DER), geb. te *Leiden*, was kolonel in dienst der Staten en groot vriend van Pr. Willem I.

— (ADRIAAN VAN DER), geb. te *Keulen*, † 1640, was pastoor te *Noordwijk* en liet den roem na, dat hij een braaf man was, kundig in zijn beroep.

— (WILLEM VAN DER), geb. te *Rotterdam*, waar hij in de tweede helft der 17. eeuw burgemeester en vroedschap was, een hevig anti-orangist, die groot gevaar liep, om, even als de de Witten, door 't volk te worden omgebragt, zoo hij zich niet bij tijds aan 't gevaar onttrokken had. (1672)

— (PIETER VAN DER), geb. te *Leijden*, boekhandelaar en groot beoefenaar der aardrijkskunde. Hij gaf, behalve verschillende verzamelingen van portretten, ook een' atlas uit van 200 kaarten, opgemaakt volgens de reizen en ontdekkingen, gedaan tot in 1696. Zijn broeder HENDRIK was graveur en bragt deze kaarten op het koper.

— (CHRIST. CAR. HENDR. VAN DER), geb. te *Zwol* in 1718, † 1793. Luthersch pred. te *Haarlem*, lid en secretaris van de Holl. Maatsch. v. Wetenschappen en den Oeconomischen tak; oefende zich in de godgeleerdh. te *Leijden*, bezocht in 1737 de hoogeschool te *Jena*, werd in 1739 pred. te *Alkmaar*, daarna te *Haarlem*. Hij bezat vele preekgaven en zijne werken getuigen van zijne bekwaamheden, o. a. *Verhandel. over den aart van het gebed* in 22 bedestonden. *Haarl.* 1747. *De mensch als Gods beeld*, *enz.*

— (CORNELIS VAN DER), geb. te *Leijden* in 1749, † 1816, boekverkooper eerst te *Haarlem*, daarna te *Utrecht*, was de schrijver van vele werken, o. a.: *Gesch. van den jongstgeëindigden oorlog, tot op den vrede van Amiens.* Amst. 1802—1808, in 10 dln. gr. 8. *Gesch. van pr. Willem V.*; *van de Stadhouders*, *enz.*

— (Mr. P. J. B. C. VAN DER), geb. te *Haarlem* in 1770, † 1812, advokaat eerst te *Amsterdam*, waar hij zich veel met de politieke beroeringen dier dagen inliet, later te *Leijden*, alwaar hij zich buiten verdere bemoeijing met de staatszaken hield, 17 regtsgeleerde werken schreef, alsmede een *Handboek voor de jongelingschap.* Hij was de vader van den bekenden dichter Robidé van der Aa (zie aldaar).

AAGT (JAFIES) leefde in het midden der 16. eeuw, en was eene schandelijke Roomsche ijveraarster te *Haarlem*, alle middelen aanwendende om andersdenkenden bij de Spaanschgezinden te verklikken. Van medepligtigheid aan moord overtuigd

zijnde, werd deze schijnheilige vrouw te *Haarlem* levend verbrand.

AALST (PHILIPS en PIETER VAN), onderteekenaars van 't verbond der edelen, werden door Alba den 1. Junij 1568 op een schavot te *Brussel* onthoofd.

— (JOOST MATTHEUS VAN), beroemd krijgsbouwkundige te *Blokzijl* en getrouw aanhanger van de partij van Willem I., zoodat hij op verzoek van Lodewijk van Nassau ondernam, om *Steenwijk*, dat men voorhad te belegeren, in oogenschouw te nemen, welke onderneming echter mislukte.

— (JOHAN VAN), † 1573, was de eerste pastoor, die in de gemeenten *Vleuten*, *Hermelen* en *Spangen*, enz. voor de invoering der Herv. godsd. gepredikt heeft.

— (EVERT VAN), geb. te *Delft* in 1602, † 1658, beroemd schilder in boomen, vruchten, stillevens, harnassen, enz.

— (WILLEM VAN), geb. te *Delft* in 1620, † 1679, zoon van Everts broeder, welke zijnen oom niet alleen navolgde, maar hem zelfs in 't schilderen van bloem- en fruitstukken overtrof. Zijn driftig humeur berokkende hem wel eens onaangenaamheden.

— (GERARD VAN), in † 1759 als Leeraar te *Westzaandam*, bekend door het schrijven van eenige godsd. werken, welke in zijnen tijd zeer gezocht waren.

— (PAULUS VAN), schilder der 16de eeuw te *Antwerpen*, wist op eene treffende wijze de stukken van Joan de Mabuze te kopiëren, en schilderde net en zuiver glaasjes met bloemen.

— (JANUS OUTMAN VAN), wordt bij Peerlkamp als lat. dichter vermeld, die in 't midden der vorige eeuw zich te *Leijden* op de fraaije letteren toelegde.

AALSTIUS (JOH.) schreef met Steenwinkel tegen B. Bekker, (1693) en met Holtherus tegen de Wederdoopers, welke werken zoowel als zijne andere weinig waarde hebben.

AARDENBURG (PIETER VAN), was in 1784 luit. ter zee en bevond zich aan boord van 's Lands uitlegger *de Spion*, gestationeerd voor *Loevestein*. De kapitein en zijn andere luitenant vormden het plan om het vaartuig aan de stadhoudersgezinden in *Gelderland* over te geven. Van A. weigerde hierin mede te doen, en wist met veel moed en beleid de bewerkers van dezen toeleg in gevangenschap te brengen.

AARE (DIRK VAN DER), 32ste bisschop van *Utrecht*, was een verstandig doch hooghartig man; voerde oorlog tegen graaf Willem van *Holland*, wist de ledige schatkist te stijven, regeerde 14 jaren, en is in 1212 te *Deventer* gestorven.

AARSCHOT (FILIPS VAN CROIJ, hertog van), werd in 1566 ridder van 't Gulden-vlies, was tegen 't verbond der edelen; liet in tegenstelling van 't Geuzen-napje, eenige Lieve-vrouwebeeldjes van *Halle*, op zilveren penningen afgedrukt, aan zijn' hoedband en dien van zijne bedienden hechten. In 1577 werd hij burggraaf van *Antwerpen*. De onaangenaamheden, waarmede hij te worstelen had, moede, begaf hij zich naar *Venetië*, waar hij stierf in 1595.

AARSENS, zie AERSENS.

AARTS (ANDREAS), geb. te *Lommel*, godgeleerde, 11de Vicaris-generaal van *'t Bisdom* te *'s Bosch.* (1763).

AARTSZ (RIJKAART), bijgenaamd *Rijk met de stelt*, geb. te *Wijk aan Zee* in 1482, † 1577. Een verbrand en afgezet been maakte hem van visscher tot schilder, in welke kunst hij weldra een meester werd, vooral in het schilderen van bijbelsche tafereelen. Hij was een bemind en vrolijk man, die dikwijls zeide, — met zinspeling op zijn' naam en been — „Ik ben rijk en wel gesteld!"

AARTSZEN (PIETER), anders *Lange Pier*, geb. te *Amst.* in 1507, † 1573. Een uitstekend schilder van stillevens, zoo als van keukens en keukengereedschappen, ook van altaarstukken, meestal door beeldstormers vernietigd. Ook 2 zijner zonen beoefenden die kunst, blijkens het grafschrift in de O. kerk te *Amst.*

> De meester schilder *Lange Pier*,
> Met beij' zijn zonen schilders, hier
> Begraven lang en oud bejaard,
> Blijven nog al in konst vermaard. 1573.

ABBA (Mr. BARTHOLOMEUS), regtsgeleerde te *Leijden*, in 't midden der 17. eeuw, beoefende ook de dichtkunst; doch zijne vele verspreide verzen bevatten weinig poëzij.

ABBEKERK (Mr. FLORIS VAN), geb. te *Hoorn* in 1675, † 1748. In leven, gecommitteerde in het edelmogend Collegie der gecommitteerde raden ter admiraliteit in *West-Friesland*, 't Noorder-kwartier.

ABBEMA (YDDE of EDO), geb. te *Sneek*. Een der verbondene edelen en in 1566 burgemeester in zijne geboorteplaats, voldeed niet aan de door Alba gedane oproeping den 24. Aug. 1568, om zich te *Antwerpen* te verdedigen, maar voegde zich openlijk bij de Watergeuzen, en smeedde een' toeleg om *Leeuwarden* aan de zijde van Willem I. te brengen.

— (ANDRIES SIJBRAND), geb. te *Rhenen* in 1736, † 1802, werd in 1775 tot raad in de vroedschap van *Utrecht* benoemd. In

1787 afgezet, stelde men hem in 1795 namens *Utrecht* aan tot lid van den raad van state. Bij opvolging erlangde hij de posten van Directeur der militaire finantiën; lid der nationale rekenkamer; agent der finant. en lid van den raad van finant., in welke laatste bediening hij stierf. Van zijne werkzaamheid en kunde getuigen: „*Mijne bevindingen, gedachten en bedrijven, gedurende mijne sessie in de vroedschap der stad Utrecht.* 4 zware dln. in fol. met 8 dln. bijlagen. Het werk is niet in 't licht gegeven.

ABBEMA (BALTHASAR ELIAS), geb. te *Rhenen* in 1739, † 1805, broeder van den vorige, was in 1787 raad en schepen van *Amsterdam*. Hij werd later lid van het defensiewezen dier stad en bevond zich als oudste raad bij de bezending aan den Hertog v. Brunswijk, om dezen zijnen verderen togt op *Amsterdam* te doen staken en eene overeenkomst te sluiten omtrent de te geven voldoening aan de prinses v. Oranje. Door zijne bemoejingen in deze zaken achtte hij het raadzaam, om na de omwenteling in het laatst van 1785, het land te ruimen. Hij zette zich te *Parijs* neder en werd er bankier. Na zijn vertrek uit *Holland*, werd hij door de regering v. *Amst.* ten eeuwigen dage gebannen. In 1795 keerde hij echter naar 't vaderland terug en werd benoemd tot minister te *Hamburg*.

ABBENBROEK (NICOLAAS DE), † 1607, schijnt volgens zijne eigene verklaring, afgelegd voor het Hof van *Holland* in 1567, onder de teekenaars van het verbond der edelen te behooren.

ABBES (SIXTUS), geb. te *Leeuwarden*, † 1568. Pastoor te *Aldenhoven*, verliet de Roomsche godsdienst, werd krankenbezoeker te *Embden*, waar hij later op verzoek van Hans Kolderman den post van vasten Leeraar aanvaardde in 't jaar 1568. Hij overleed den 13. Sept. van dit jaar, aan de pest.

ABBRING (J.) wordt vermeld als godgeleerde, die uitgaf: *Christus gedrag omtrent zijne wakende en slapende Bruid-kerk, in 50 predikatien over het Hooglied. Gron. bij J. Bolt*, 4o.

ABBRÜGGE (M.) behoorde onder de poëtasters der 17. eeuw, gaf in 't licht: *Mengelmoes van verscheidene gedichten enz. in Nieuwe Minnewijzen*, met eene opdragt aan J. Westerbaen, *'s Hage* 1669.

ABCOUDE (SWEDER VAN), geb. te *Abcoude*, werd aan 't kapittel van St. Marie te *Utrecht* tot borg gesteld, wegens 't gericht en de tins van *Lopik* (1268).

— (JAN VAN), geb. te *Abcoude*, werd gedurende de hoeksche en kabeljaauwsche twisten door die van *Utrecht* gevangen

genomen, op het huis te *Poelgeest* gezet en later op last van hertog Albert van Beijeren onthoofd. (1426)

ABCOUDE (HENDRIK VAN), geb. te *Abcoude*, Regerings-raad in 1440, werd in 't jaar 1467 uit *Utrecht* gebannen, om in het *Nedersticht* of *Overijssel* te verblijven; in 1470 werd hem toegestaan naar *Utrecht* terug te komen. Daarna was hij verscheidene malen Ouderman (Overman of Deken) te *Utrecht*, doch om het oproer, door Bisschop David van *Bourgondië* verwekt, genoodzaakt die stad te ruimen in 1481.

— (DIRK VAN), geb. te *Utrecht*, Vicaris van de St. Pieterskerk te *Utrecht*, was zeer met het licht der Hervorming ingenomen en vervaardigde eenige geschriften in dien geest, die heimelijk werden afgeschreven en veel bijdroegen, om de nieuwe leer in 't Bisdom te bevorderen. Hiervoor moest hij eene langdurige gevangenis op het Bisschops-hof ondergaan, waaruit hij niet eerder werd ontslagen, dan nadat hij deze leerstellingen herroepen had. (1566) Zijne schriften waren bondig, en vóór elke afdeeling las men zijne gewone zinspreuk: „Zijt zonder gal godvruchtig," ook nog in dezen tijd van toepassing.

ABEELE (ACHIOR VAN DEN), beoefende als godgeleerde ook de dichtkunst. In 1717 zag te *Haarlem* het licht zijn: *Weg der vergankelijkheid*, waarin hij, tot de kleinste bijzonderheden toe, bespiegelingen maakt over het ziek worden, sterven en begraven van den mensch. Van hem heeft men nog: *Eens jongelings Pelgrimagie, of wandelweg, beplant met gedichten en gezangen over verscheijde voorwerpen. Haarl.* 1718. Bovendien *Christelijke huishouding. Haarl.* 1740; *Wereldlijke alarm*, en *Stichtelijke gedichten.*

— (PIETER VAN), bekwaam penninggraveur. Vervaardiger van den schoonen gedenkpenning op den vrede van 1648, met het borstbeeld van Fred. Hendrik; van dien op het schenken van het wapen door koning Willem aan *Amsterdam* in 1242, enz. enz.

ABLAING (JOHAN DANIEL D'), geb. te *Utrecht* in 1703, † 1775, vrijheer van *Giesenburg*, president der Staten van *Utrecht*, bevorderde aldaar de omwenteling in 1747, en werd met 7 andere der voornaamste regenten, door princes Anna, tot voogd over haren zoon aangesteld. Hij was een geleerd voorstander der geleerdheid.

ABELIUS (H. C.), staat vermeld als schrijver van: *De hervormde Lijfmedicus der Studenten. Utr.* 1746.

ABELS (JAN), een beroemd watergeus en vrijbuiter. In 1568 was hij een der scheepsvoogden op de *Eems* en Lodewijk van

Nassau behulpzaam in zijne aanslagen op *Groningerland*. Later had hij groot deel in de overwinning, die op den Spaanschgezinden admiraal François van Boshuizen behaald werd. Daarna zwierf hij als vrijbuiter langs de kusten van ons land, *Vlaanderen* en de *Oostzee*, en deed den vijand overal afbreuk. In 1572 was hij op de vloot, die *den Briel* veroverde. Drie jaren later treffen wij hem nog aan als scheepsbevelhebber op de Zeeuwsche stroomen. Van zijn broeder TAMME, ook een watergeus, is weinig bijzonders bekend.

ABELS (FOKKE), een watergeus, zoon van den vorige, die zich als een woeste vrijbuiter heeft doen kennen en als een vriend van ruwe drinkgelagen. In 1572 werd hij door Alba gebannen, omdat hij een der kapiteins van Lodewijk van Nassau was geweest. Later heeft hij nog in *Zeeland* gediend.

ABRAHAMSZ DE HAAN (GALENUS), geb. te *Zierikzee* in 1622, † 1706, behoorde tot de Doopsgezinden, oefende zich in de geneeskunde te *Leijden* (1645), vestigde zich als M. D. te *Amst.* en werd in 1648 als leeraar aangesteld bij de Vlaamsche gemeente, die vergaderde bij het Lam. Hij verwierf in beide betrekkingen, die toen meermalen bij de Doopsgezinden vereenigd waren, grooten roem; doch zag zich in onderscheidene godsdienstige geschillen gemengd, die hem onaangenaamheden berokkenden. Zijne merkwaardigste schriften zijn: *korte grondstellingen* 1699. *Verdediging der Doopsgezinden*, 1699, en *Aanleiding tot de kennis van de christ. Godsd.* 1682. Men vindt ook eenige staaltjes van zijne poëzij in: *Claas Stapel's Lusthof der zielen* en in *Rooleeuws Gezangen* enz.

ABRAHAMS (GERARDS), bijgenaamd Lekkerbeetje, was Luitenant in Spaansche dienst, onder Grobbendonk, gouverneur van *'s Bosch*. Hij heeft zich zeer befaamd gemaakt door een roekeloos gevecht, op de Vugterheide, (1600) tegen een fransch officier, Breauté genaamd, waarbij Lekkerbeetje sneuvelde. Breauté, door de andere partij gevangen genomen, werd te *'s Hertogenbosch*, in koelen bloede, met dertig wonden, vermoord.

ABRAHAMSEN (ISAK), geb. te *Vlissingen* in 1663, † 1714, krankenbezoeker in zijne geboortestad, schreef in zijn vak: *Zions Hallelujah! Uitgegalmt in 3 dln. Middelb.* 1730. *Amst.* 1734 en 1736. *Tractaadje van 't genade-verbond. De hoofdstukken van de Chrl. Religie volgens de Catechismus.* Buiten zijn vak: *Kronijk-register van de voornaamste kerkelijke en wereldlijke geschiedenissen, van den beginne des werelds* enz. *Middelburg.* 1713, niet van belang ontbloot, waarom het ook meermalen herdrukt is.

ABRESCH (FRED. LODEWIJK), geb. te *Homburg* in 1699, † 1782, beroemd letterkundige, leerde, op 't voetspoor van Alberti, hoogleeraar te *Leijden*, het N. T. ophelderen uit de oude grieksche schrijvers, blijkens zijne: *Delucidationes Theocydeae, quibus tum N. T. tum aliorum scriptorum loca illustrantur*, 1755. Als hoogleeraar in de welsprekendheid en geschiedenis, en als rector is hij te *Zwolle* overleden.

— (PETRUS) de zoon van F. L., geb. te *Middelburg* in 1735, † 1812, werd in 1773 hoogleeraar in de theologie te *Groningen*, heeft zich beroemd gemaakt, door zijn uitlegkunde van 't N. T. waarin hij Ernesti navolgde. Als proeve van zuivere bijbelverklaring, gaf hij in 1786 uit: *Paraphrasis et annot. in Epist. ad Hebr. specimen.* Doch niet voltooid, loopende slechts tot het 7. hoofdst.

ABSELIUS (WILLEM), geb. te *Breda* in 1400, † 1471, Prior der Karthuizers te *Brugge*. Hij wordt geroemd om zijne geleerdheid en vroomheid en als lat. dichter. Hij is schrijver van: *Opus super Genesin, Psalterium et Canticum Canticorum.* 1441; *Opusculum de vera pace; Tractatus super oratione Dominica*, en andere meer.

ACA OF ACCA, † 704. Bisschop van *Hagulstad*, een der eerste Evangelie-predikers in *Nederland*, bijzonder in *Friesland.* Hij was een groot vriend van Beda.

ACCAMA (BERNARD), geb. te *Leeuwarden* in 1697, † 1756, was, even als zijn broeder MATTHIJS, schilder. Van beiden vindt men in publicke gebouwen te *Leeuw.* stukken. Eerstgenoemde schilderde verscheidene portretten, waaronder die van de Stadhouders uit het huis van Nassau, welke vroeger op het stadhuis van *Leeuw.* praalden, doch in 1785 vernietigd zijn.

ACHELEN (IGRAM VAN) geb. te *'s Hertogenbosch*, † 1604, ridder, president van 't hof van *Friesland*, later van den raad van *Mechelen*, stond door zijne geleerdheid in groote achting bij Viglius van Aytta, wiens zusters dochter hij trouwde; hij bleef de zaak des konings aanhangen, geraakte ook in den geheimen raad te *Brussel*, en maakte zich beroemd door zijne regtsgeleerdheid.

ACHENBACH (BERNARD PHILIP), Duitscher van geboorte, maar die zich als een dapper hoofdofficier in Nederl. dienst heeft beroemd gemaakt. In 1799 heeft hij bij *Castricum* hevig tegen de Russen gevochten, hen terug gedrongen en daardoor zeer veel bijgebragt tot het winnen van dien slag. Hij is in 1810 als gepensioneerd kolonel te *Leijden* overleden.

ACHTER (F. A. VAN), gaf als rector te *Weesp* zijne: *In-*

wijdingsredevoering uit in 1755 en in dat zelfde jaar zijne: *Geloofsbelijdenis openlijk gedaan te Schiedam.*

ACHTERVELD (HENDRIK), geb. te *Deventer*, werd wegens het ter sluip vermoorden van den predikant Schurichman te *Deventer* onthoofd. (1599).

ACKER (JACOBUS OP DEN) geb. te *Meurs* in 1649, † 1731. Na 't volbrengen van zijne theologische studiën, vertrok hij in 1678, als predikant naar *Ceijlon*, in 1688 naar *Batavia*, om het Evang. in de portugeesche taal te verkondigen, 't geen hij tot zijn 83. jaar met lof uitvoerde. Hij was een kundig man, die den bijbel in de portugeesche taal heeft overgezet, welke hij aan den kerkeraad te *Batavia* overhandigde. Of die vertaling ooit gedrukt is, is ons onbekend.

ACKERSDIJCK (KORNELIS VAN), geb. te *Utrecht* in 1647 † 1698, oefende zich in de wijsbegeerte, theologie, en geneeskunde voegde zich bij de Remonstranten, bij welke hij in 1672 te *Utrecht* tot leeraar werd aangesteld, waarbij hij tevens de betrekking van M. Doctor vervulde. Hij schreef eene: *Logica, sive ars dirigendi cogitationes* enz. 1666, zijnde naar 't fransch gevolgd.

— (Mr. WILLEM CORNELIS), geb. in 1760 te *'s Bosch*, † 1843, een kundig man, eerst advokaat in zijne geboortestad, later secretaris aldaar, welke post hij door de omwenteling van 1795 verloor. Na eenigen tijd de praktijk weder opgenomen te hebben, vertrok hij naar *Utrecht*, werd door koning Lodewijk benoemd tot Staatsraad in buitengewone dienst, liet de praktijk varen, werd in 1811 vrederegter, en verhuisde in 1820 naar *Rotterdam*, waar hij ambteloos bleef leven en zich bezig hield met de beoefening der geschied- letter- en oudheidkunde, in welke vakken hij onderscheidene stukken leverde aan verschillende vaderlandsche tijdschriften. Van vele geleerde genootschappen werd hij achtereenvolgens lid. Onder zijne afzonderlijk uitgegevene geschriften behoort: *Korte beschrijving van het dorp Lommel en deszelfs omtrek* enz., belangrijk wijl daarin ook de geschiedenis behandeld wordt der *Eugeniaansche gracht* van 1626, door de Infante Isabella, Clara, Eugenia, ter afleiding van den Hollandschen handel naar *Braband*, daargesteld.

ACKET (JAN) leefde in 't begin der 18. eeuw te *Brugge*, vervaardigde een treurspel, getiteld: *Clarinde, princesse van Mantua, of de rampspoedighe liefde*, 1700, en nog een stuk genoemd: *Gelukkige en ongelukkige Minnestrijd; herders operatie* (sic!) *met zang en dans.*

ACOSTA (GABRIEL) geb. te *Porto* in *Portugal* in 1590, †

1623. Ofschoon van joodsche afkomst, werd hij in de chrl. godsd. opgevoed, studeerde in de regtsgeleerdheid en verkreeg in zijn 25. jaar eene kerkelijke bediening. Door 't lezen van het O. T. voor 't joodsche geloof ingenomen, vertrok hij naar *Amsterdam*, liet zich besnijden en ging openlijk tot 't jodendom over. Dit stond hem ook weldra tegen de borst, hij verviel tot allerlei ongerijmde denkbeelden, haalde zich grievende beleedigingen op den hals, loste eene pistool op zijn' neef; 't schot mistte, sloot zich op in zijn huis en schoot zich met eene andere pistool voor 't hoofd.

ACRONIUS (GELLIUS). Dezen naam vindt men in den brief aan de koningin van *Engeland*, door de Friesche predikanten in het jaar 1587 gezonden.

— (RUARDUS), Fries, † 1611 of 12. Herv. Predikant, het laatst te *Schiedam*, schreef over het *regt der overheid over de kerk*, en eene *verklaring van den Heidelbergschen Catechismus*. Hij was een onverdraagzaam en onrustig man, die zich ongunstig bekend heeft gemaakt door het twistgesprek, dat hij in 1596 openlijk met den doopsgezinden Pieter van Ceulen te *Leeuwarden* gehouden heeft. Dit dispuut begon den 16. Aug. en eindigde den 17. Nov. en in hetzelve deed hij den Doopsgezinden zeer scherpe en onwaarachtige verwijten.

— (JOHANNES), Fries, † 1627, hoogl. in de godgeleerdheid te *Franeker*, schrijver van verscheidene latijnsche en nederduitsche geschriften, meest van polemischen aard, die niet zonder talent en kunde geschreven zijn. Hij was verscheidene malen afgevaardigde naar het synode te *'s Hage* en *Delft*, waar hij niet zonder hevigheid en strijdlust te werk ging.

— (JOHANNES), geb. te *Akkrum* in *Friesland*, † 1563. Hij legde zich toe op de genees- en wiskunde te *Bazel*, waar hij 't grootste gedeelte zijns levens doorbragt; is schrijver van: *Confectio Astrolabii; Annuli Astronomici; De Sphaera* en *De motu terrae.*

— (DANIEL), een Nederlandsch geschiedschrijver, die in 1651 eene *geschiedenis der Steden* in 't licht gaf.

ACRONIUS (RUARDUS AMBROSIUS), Fries, † 1669, ook wel Ruardus Ambrosius Lucaszoon genaamd, predikant te *Schellinghout*, en aldaar overleden.

ADA, gravin van *Holland*, dochter van graaf Dirk VII, in 1203 getrouwd aan Lodewijk, graaf van Loon. Na slechts 18 dagen gehuwd te zijn, begonnen hare treurige lotgevallen; haar oom graaf Willem nam haar gevangen, voerde haar naar *Texel* en van daar naar *Engeland*, waar haar man in 1207 zich bij haar voegde. Zij keerden in 1208 naar hun graafschap *Loon* te-

rug, alwaar Ada treurig en vergeten nog eenigen tijd leefde.

ADALGARDA, grootmoeder van den vermaarden Ludgerus, een der eerste geloofs-predikers in *Friesland*, welke met haar' man Wrisung of Using de wijk naar *Frankrijk* nam, om de lagen van den wreeden Radbout te ontwijken.

ADAMA (LOLLIUS), denkelijk geb. te *Sneek* in 1544, † 1639, studeerde te *Gron.*, werd rector der lat. scholen te *Dordrecht*, in 1585 hoogleeraar in de wijsbegeerte te *Franeker*, en heeft onderscheidene verhandelingen over de *Logica*, *Physica* en *Metaphysica*, en drie oratiën uitgegeven.

— (AUGUSTINUS LOLLIUS), zoon van den voorgaanden, † 1616. Tot doctor in de wijsbegeerte en geneeskunde bevorderd, werd hij in 1605 rector te *Kampen* en in 1608 hoogl. in de geneeskunde te *Franeker*, van welken post hij ontzet werd in 1615, toen hij het rectoraat der Academie waarnam.

— (HENRICUS), geb. in 1729 te *Pingjum* in *Friesland*, † 1797. In 1762—97 leeraar te *Zwolle*, gaf hij, bij gelegenheid van den hoogen watervloed in 1784, zijne biddagsleerrede uit onder den titel: *De heilzaamste en beste raad in tijd van gevaar*, volgens Jerem. VI: 8.

ADAMIE (CASPAR), geb. te *Schoonhoven*, † 1639. Pastoor in St. Jacobs kerk te *Utrecht*, Dr. in godgeleerdheid.

ADELA, geb. te *Zutphen*, dochter van den graaf Wichman V. van *Nardingerland* en *Urk* enz. Zij was een voorbeeld van snoodheid, daar zij de moordenares van haar' man en kinderen werd, om met haar' boel, Balderik van Teisterband, te trouwen.

ADELARD, een Nederlander, geb. in 753, † 827, Karel Martel's kleinzoon. Keizer Karel de Groote stelde hem in 796 aan tot eersten staats-minister van zijn' zoon Pepijn, koning van *Italië*, daarna tot stedehouder van het *Oost-frankische Friesland*. In 809 werd hij met eenige prelaten naar *Rome* gezonden, om het zoo geruchtmakend geschil, over den onmiddelijken invloed van den H. Geest, te beslissen. Naar de abdij van *Heze* gebannen geweest zijnde, keerde hij na 3 jaren terug en stierf in de abdij van *Corbie*.

ADELBERT, † 740, Evangelie-Prediker in *Friesland* en *Noord-Holland*, medgezel van den h. Willebrord, eersten Bisschop van *Utrecht*, waar hij zelf aartsdiaken van de St. Maartenskerk was. Hij werd te *Egmond* begraven, met den roem van een braaf en ootmoedig christen te zijn geweest.

ADELBOLD, friesch edelman, 19de bisschop van *Utrecht*, was om zijne geleerdheid bekend en stond in gunst bij keizer Hendrik II. Zijne heerschzucht was niet middelmatig; hij stichtte

de prachtige Martinuskerk, welke in tegenwoordigheid van keizer Hendrik door 12 bisschoppen werd ingewijd. Hij schreef het leven van Hendrik II, dat der vroegere bisschoppen, enz.

ADELBRICUS, ook AELBERICUS en ALBERIK genoemd, uit *Engeland*, was de 4. bisschop van *Utrecht;* een man van veel verdienste, bijzonder ter voortplanting van 't christendom. Hij zond den Munsterschen bisschop Lutgerus, om bij de Friezen het bekeeringswerk voorttezetten. Hij † in 1207 en werd onder de Heiligen opgenomen.

— II, ook ALBRIK of ALFRIK genoemd, een friesch edelman, 9. bisschop van *Utrecht.* Hij bezat uitmuntende gaven in een mismaakt ligchaam; had veel te verduren van de invallen der Noormannen; verzette zich met ijver tegen de Arianen; schonk de meesten zijner goederen aan de kerk van *Utrecht*, en stierf in 't midden der 9. eeuw.

ADELEN (FREDERIK VAN) leefde in 't begin der 9. eeuw, geb. te *Sexbierum.* Onder 't opzigt van Rixfridus, bisschop van *Utrecht*, maakte hij meer dan gewone vorderingen in de wijsbegeerte, godgeleerdheid en andere nuttige kundigheden. Tegen zijn' zin, werd hij door het volk en den keizer op den bisschoppelijken zetel van *Utrecht* verheven; ijverde in *Friesland* met kracht tegen de wangevoelens, daar ontstaan omtrent het leerstuk der drieëenheid, doorreisde ook *Zeeland*, *Holland*, *Groningen* en *Overijssel*, ter handhaving der christelijke leer, en werd in 838, in de St. Jans-kapel te *Utrecht* wreedaardig om 't leven gebragt.

— (KLAAS VAN), de laatste van een overoud aanzienlijk Friesch geslacht, woonde op zijn slot of stins te *Sexbierum*, zonder zich veel met de wereldsche zaken te bemoeijen; hij stierf in 1567.

— (BAUK VAN), zuster van Klaas, geb. 1529 † 1603, was getrouwd met Jacob van Kronenburg, gesproten uit een adelijk Hollandsch geslacht; zij woonde te *Pietersbierum* op het huis Kronenburg en was eene deugdzame, zachtmoedige vrouw, nederig en edel van ziel.

ADELHEID, dochter van Wichard III, trouwde in 1061 met Otto, graaf van *Nassau.* Onder haar werd het graafschap *Zutphen* met *Gelderland* vereenigd. Zij stierf in 1085.

— of ADELAIDE, dochter van Robbert de Fries, trouwde eerst met Canut, koning van *Denemarken*, en daarna met Rogier, hertog van *Calabrië.* Uit haar eerste huwelijk sproot Karel de Goede, graaf van *Vlaanderen*, die in 1277 te *Brugge* werd doodgestoken.

ADELHEID, eenigste dochter van Otto II, graaf van *Gelder* en *Zutphen*, huwde aan Willem I., graaf van *Holland* en *Zeeland;* hierdoor werd het Geldersche met het Friesche volk verzoend. Na den dood van Ada, kreeg zij het grafelijk bewind in handen. Zij † in 1220.

— of ALIDA, dochter van graaf Dirk van *Kleef*, getrouwd met Dirk VII, graaf van *Holland* en *Zeeland*, was eene kloekmoedige heldin, die in 1195 nabij *Alkmaar* eene volkomene overwinning op de Drechter-Friezen behaalde; zij had echter eene kwaadaardige en heerschzuchtige inborst, waaraan zij hare dochter Ada opofferde.

— , dochter van graaf Floris IV, huwde Jan van Avennes. Na den dood van haar' vader, — die op eene ongelukkige wijze in 1258, te *Antwerpen* bij een tournooispel, omkwam, — werd zij voogdes van haren minderjarigen neef Floris V., waarover hevige twisten ontstonden, die haar noodzaakten in 1275 *Holland* te ruimen.

— van Poelgeest, wist door hare schoonheid hertog Albrecht van Beijeren zoodanig te bekooren, dat hij haar tot bijzit nam; dit kostte haar 't leven. Zij werd in 1392 met vele wonden vermoord.

ADGILLUS I. werd in 631 door Clotarius, koning der Franken, tot eersten Christenkoning van *Friesland* verheven. Zachtzinnig en vredelievend van aard, maakte hij zich verdienstelijk door het aanleggen van dijken en terpen, waarvan er nog gevonden worden.

— II. volgde zijn' vader Radboud in 't bewind over *Friesland* op, in 710. Hij had een' hevigen haat tegen het Christendom, dat hij met alle kracht trachtte uit te roeijen. Karel Martel van *Frankrijk* kwam hem daarom beoorlogen, bragt hem geheel ten onder en herstelde de Chr. godsd. Adgillus overleed 6 jaren later nog als heiden, 737.

ADINGEN (JAN VAN), een voornaam edelman, werd op last van hertog Albrecht van *Beijeren*, toen Ruwaard, naderhand graaf van *Holland*, wederregtelijk, op 't vermoeden, dat hij verstandhouding hield met de vrienden van den krankzinnigen graaf Willem, te *Quesnoi* in *Henegouwen*, onthoofd, in 1366, 't geen zijne 6 broeders zochten te wreken.

ADMINIUS, zoon van Cinobellinus, der Britten koning, werd door zijnen vader uit het rijk gejaagd. Aan hem zou keizer Caligula het hof van *Agrippina* bij *Katwijk* tot een verblijf hebben afgestaan, hetwelk daarna het huis der *Britten* was genoemd. (40).

ADO (VIRSUNGES), geb. in *Utrechtland*, grootvader van St. Ludgerus, een zeer godvruchtig man, ten tijde van Radboud, koning der *Friezen*. Hij deed alle pogingen, om zijn vaderland van dezen dwingeland te bevrijden, nam daarna de wijk naar *Frankrijk*, en werd na Radboud's dood door Karel Martel met eenige landen bij *Utrecht* beschonken. (740).

ADOLF VAN DEN BERG, wist door kuiperijen bij keizer Sigismond te bewerken, dat hij, in 1425, met de hertogdommen van *Gelder* en *Luik* beleend werd. Hieruit ontsproten zware oorlogen en groote schulden, waaraan zijn dood te *Keulen* in 1437 een einde maakte. De geschiedenis beschrijft hem, als een man van een onbeschaamd, oploopend en onstuimig karakter.

— VAN GELDER, eenige zoon van Arnoud, hertog van *Gelder*, geb. in 1438, † 1477, staat met eene zwarte kool in de geschiedenis aangeteekend. Door eene ontaarde moeder, Katharina van Bourbon, tegen zijn vader opgezet, ligtte hij dien in 1465 te *Grave* van 't bed, voerde hem in nachtgewaad over 't ijs naar 't huis te Lobith, en hield hem op 't slot te *Buuren* 5 jaren gevangen. Op voorspraak van Karel van *Bourgondië* ontslagen, sleet de ontaarde zoon ook eenigen tijd in de gevangenis en vond zijnen dood in een gevecht voor *Doornik* in 1477.

— VAN NASSAU, † 1504, graaf van *Wisbaden* en *Idstein*, werd door Maximiliaan omstreeks 1488, tot stadhouder van *Gelderland* aangesteld; doch van dien post vervallen verklaard, bij de terugkomst van hertog Karel van *Gelder* uit zijne fransche gevangenschap, daar de Gelderschen dezen aanstonds als hunnen heer huldigden.

— , broeder van prins Willem I., met wien hij zich als een dapper held gedroeg, ter verkrijging van 's lands vrijheid, sneuvelde in 1568, bij 't klooster *Heijligerlee*.

— , zoon van graaf Jan van Nassau, trad in Nederlandsche dienst, gedroeg zich dapper, en vond den heldendood voor *Rijnberk* in 1608, oud 22 jaren. Zijn lijk werd te *Nijmegen* begraven.

—, Graaf van *Meurs*, Gouverneur van *Gelderland* en *Utrecht*. Een trouw en dapper veldheer, die in 1585 belette, dat *Arnhem* zich aan de Spanjaarden overgaf. In den slag bij *Amerongen* was hij overste van het Staatsche volk. In 1586 veroverde hij *Nuis* bij verrassing, kreeg in den slag bij *Amerongen* de nederlaag, en kwam in 1589 ongelukkig aan zijn einde door 't ontploffen van eenige nieuw uitgevondene vuurwerken in 't arsenaal te *Arnhem*.

—, Graaf van *Catsenellebogen*, nam in dienst der Staten den

last op zich, om de brandschatting in het *Luxemburgsche* op te halen, 't welk hij gelukkig volvoerde; maar hij werd des nachts in de dorpen *Finum* en *Wanum* (bij *Xanten*) door het Spaansche garnisoen van *Rijnberk* overvallen en verslagen, en sneuvelde bij die gelegenheid in den ouderdom van ruim 22 jaar (1609).

ADOLF (JASPER), geb. te *'s Hage*, was een van degenen, die bij vonnis van den hertog van Alba werden ingedaagd, omdat hij aanhanger was van de nieuwe Predikanten, sommigen hunner gehuisvest had, en bij de beeldstormerij behulpzaam was geweest. (1568)

— Simonszoon, hevig Remonstrantsch Leeraar te *Charlois*, werd van zijne dienst afgezet, en naderhand wegens het bijwonen der Remonstr. Synode, naar *Waalwijk* gevoerd. Later werd hij echter weêr tot het avondmaal toegelaten. (1618)

— (PIETER), geb. te *Vlissingen*. Dapper zeekapitein, die den Duinkerker Admiraal Collard slaat en gevangen neemt.

— (JAN), geb. te *Leiden*. Beroemd landschapsschilder.

ADRIAAN (FLORISZOON), geb. te *Utrecht* in 1459, † 1523. Groot maar eenvoudig geleerde, werd vice-kanselier van de *Leuvensche* universiteit, leermeester van keizer Karel V, daarna regent van *Spanje*, Bisschop van *Tortosa*, Kardinaal, en eindelijk Paus in 1522 onder den naam van Adriaan VI. Hij stond in belangrijke correspondentie met Erasmus, en zou bij langer leven veel goeds voor de kerk hebben tot stand gebragt. Wijl hij streng van zeden en niet zoo prachtlievend was, als zijn voorganger, deelde hij niet in de gunst der Romeinen, en stierf vermoedelijk door vergif, den 30. Sept. Hij was de eerste Nederlander, die den pauselijken stoel bekleedde.

— ADRIAANSSENS, geb. *Antwerpen*, omstreeks 1530, † 1581, werd in 1547 Jesuit te *Leuven*, legde plegtig de 4 geloften af in handen van den beruchten Ruardus Tapper. Na den dood van St. Ignatius naar *Rome* ontboden, om den tweeden generaal van 't genootschap te kiezen, vond hij zich in handelingen gewikkeld, die tegen zijne instellingen streden, waarom hij spoedig naar *Leuven* terugkeerde, waar hij stierf, en vele boeken en verhandel. schreef, onder anderen: *Een gheestelijcken Berch, alle menschen profijtelijk* enz. *Een gheestelijck en vermaeckelijk Cloosterken* enz. *Van d'inspreken des Heeren.* enz.

ADRIAANS (GERARD), geb. te *Drunen*. Vermaard letterkundige in de 15. eeuw.

— (KORNELIS), meer bekend onder den naam van Broer Kornelis, geb. te *Dordrecht* in 1521, † 1581. Monnik van de Franciscaner orde, vóer in zijne sermoenen, die gedrukt zijn,

hevig uit, tegen de Lutheranen en Calvinisten, ook wel tegen de regering, als die niet naar zijn zin handelde. Zijne sermoenen zijn belangrijk min of meer voor de geschiedenis van dien tijd.

ADRIAANS (WILLEMSZOON), bijgenaamd BOIZET, was ten tijde van *Leijdens* beleg, admiraal van *Zeeland*, kwam tot ontzet dier stad in Sept. van 1574 te *Rotterdam*, met welbemande vaartuigen, nevens mond- en oorlogsbehoeften. Schrikverwekkend zag er zijn bootsvolk uit; sommige hadden maar éénen arm of één been en liepen op eene stelt, de meeste droegen groote lidteekens, en op hunne hoeden halve manen, met het opschrift: „liever Turks dan Paapsch!"

ADRIANA OF ARRIAANTJE, geb. te *Zutphen* in 1520 † 1624. Zij is 104 jaren oud geworden, en heeft tot het laatst haars levens het volle gebruik aller zintuigen en hare vrolijkheid behouden. Van haar is nog een kinderstraatliedje overgebleven.

ADRIANUS (MATTHEUS), geb. in *Spanje*, omstreeks 1470 of 1480, uit joodsche ouders, die daarna tot de Chr. godsdienst overging. Hij begaf zich in 1513 naar *Bazel*, waar hij de Hebreeuwsche taal onderwees, vervolgens naar *Heidelberg*. Op aanzoek van Erasmus kwam hij, in 1516, te *Leuven*, waar hij een jaar daarna tot hoogleeraar in de Hebreeuwsche taal werd aangesteld, en later, in dezelfde betrekking te *Wittemberg*, alwaar hij stierf. Hij schreef onder anderen: *Introductio in linguam hebraicam.*

— DE VETERI BUSCO, dus genoemd naar den *Ouden Bosch*, waar hij denkelijk geb. is; was een geestelijke van het St. Laurensklooster te *Luik*, en schreef onder anderen een *Chronicon Leodiense* van 't jaar 1449—1483, later in 1729 uitgegeven door de Benedictijnen van *St. Maur.*

ADRICHEM (NICOLAAS VAN), geb. te *Adrichem*. Een vermaard en geletterd abt van *Egmond*. (1576)

ADRICHOMIUS (CHRISTIAAN) geb. te *Delft* in 1533, † 1585, oefende zich in de godgeleerdheid, bekleedde eenige tijd den post van kloostervoogd der geestelijke zusters van St. Barbara te *Delft*. De burgerlijke en godsdienstige oneenigheden noodzaakten hem naar *Keulen* te wijken; daar gaf hij eene beschrijv. uit van *'t Heilig land* in 't algemeen, en van de stad *Jeruzalem* in 't bijzonder, onder den titel van *Theatrum terrae sanctae*, 1593 in fol. met kaarten. Dit werk bevat tevens eene kronijk van 't O. en N. T. — Hij verborg soms zijn' naam onder dien van Christianus Crucius, waarmede hij te *Antwerpen* uitgaf: *Het leven van Jezus C.*, nevens eene redevoering: *De Christiana beatitudine*, 1578.

AEDGERUS (KORNELIS), ook bekend bij den naam van Edgerus van Engenhuis, geb. te *Leewarden* in 1530, † 1590. Onbedreven in geleerde talen, werd hij door eigen oefening een voornaam wiskundige en ervaren landmeter. Bij de Nederlandsche beroerten naar *Keulen* vertrokken, vervaardigde hij aldaar eene zeer naauwkeurige kaart van 't Keulsche gebied, die in 1583 uitkwam.

AEGIDIUS (WILLEM), geb. te *Wissekerke*, vermaard wiskundige; schrijver van het werk: *de Coelestium motuum indagatione sine calculo* (1494), en andere meer.

— (PETRUS), geb. te *Antwerpen* in 1486, † 1533, secretaris in zijne geboortestad, maakte zich bekend als latijnsch dichter van *epigrammata*, en een treurdicht op den dood van keizer Maximiliaan, in 1519. Zijne deugden worden door Thomas Morus geprezen.

AELHUIJZEN (JOAN VAN), in de 17. eeuw Rector der lat. scholen te *Tiel*, een kundig en arbeidzaam man, gaf aldaar in 't licht *eene Uitlegging over de redekunde van Ramus*, 1664; *Flosculi incorruptae latinitatis*, 1672, en eene lat. vertaling van Davids psalmen.

AEMILIUS (ANTHONIUS), geb. te *Aken* in 1589, † 1660, oefende zich eerst te *Dordrecht* onder Vossius in 't latijn, zette zijne studiën te *Leijden* voort onder Scaliger en Baudius, volgde zijnen leermeester Vossius als rector op in 1615, en werd daarna hoogleeraar in de geschiedenis te *Utrecht*. Hij schreef verscheidene lat. redevoeringen en andere werken, die bij Paquot worden opgenoemd.

— (ROBBERT), geb. te *Oud-Beijerland*, † 1729, beoefende te *Leijden* de godgeleerdheid. Zijne laatste standplaats was te *Leijden*, waar hij tevens het opperregentschap van het statencollegie bekleedde. Hij gaf onderscheidene werken uit, waaronder behoort: *Het licht der waarheid*, 4 dln., in 1750 reeds driemaal gedrukt.

— (THEODS.), geb. te *Oudewater*, Roomsch Priester aldaar, ging tot de Protestantsche kerk over en werd, als 't ware, de vader van Jacobus Arminius, in wien hij groote bekwaamheden ontdekte, zoodat hij hem in de eerste gronden der talen en godgeleerdheid deed onderwijzen.

AENAEA (HENRICUS), geb. te *Oudemirdum* in 1743, † 1810. Beroemd natuur- wis- en werktuigkundige, die zich eerst door het geven van particuliere lessen het noodige levensonderhond moest verschaffen, doch later, toen zijne uitstekende kunde meer algemeen gekend en gewaardeerd werd, niet alleen het

lidmaatschap van verscheidene geleerde genootschappen verwierf, maar ook in 1795 geroepen werd, om het vaderland zijne diensten te wijden. Later verzelde hij van Swinden, ter regeling van den grondslag der nieuwe maten en gewigten, naar *Parijs*, werd daarna aangesteld tot 's lands Adviseur in zaken van wis- natuur- schei- en werktuigkunde, tot inspecteur der maten en gewigten, enz. enz. Hij schreef: *Beginselen der cijferkunst* (1793); *beschrijving van het scheprad van Eckhard; van de molewieken van van Dijl; verhandeling over de Telegraphen; eeuwigdurende almanak;* enz. enz.

AERSENS (CORNLIS VAN), geb. te *Rhenen* in 1520 † 1565. Is de eerste van dit geslacht, hetwelk in *Braband* afkomstig is, maar zich in *Holland* heeft nedergezet en verscheidene groote mannen heeft voortgebragt.

— (KORNELIS VAN), Heer van *Spijk*, geb. te *Antwerpen* in 1543, † 1627, was Pensionaris van *Brussel*, behoorde in 1582 tot de bezending, om de heerschappij aan *Frankrijk* op te dragen; werd in 1585 om zijne kunde tot griffier der Staten-generaal gekozen. Hij ontdekte de aanslagen van pater Neijen, den afgezant der Aartshertogen. Hij betoonde zich geen vriend van Oldenbarnevelt, evenmin als zijn zoon, die volgt.

— (FRANÇOIS VAN), Heer van *Sommelsdijk*, geb. te *'s Hage* in 1572, † 1641, door den een' voor den bekwaamsten, door den ander' voor den gevaarlijksten staatsman gehouden. Hij begon zijne loopbaan onder den beroemden du Plessis de Mornay, en werd later agent der Staten bij het hof van *Frankrijk*, nog later ambassadeur aldaar, en lid van de Ridderschap van *Holland*. Hij wordt van velen voor de bewerker van Oldenbarnevelt's doodvonnis gehouden.

— (CORNELIS VAN), geb. te *'s Hage* in 1620, † 1688, heer van *Sommelsdijk*. Als gouverneur van *Suriname* werd hij het slagtoffer der oproerige soldaten, welke hem, na het ontvangen van 46 wonden, op eene jammerlijke wijze het leven benamen.

— (FRANS VAN), geb. te *'s Hage* in 1666, † 1730, heer van *Sommelsdijk* en *Chatillon*, vice-admiraal bij het Collegie van *Amsterdam* deed een' kruistogt tegen de Algerijnen in 1721 en 24; in het jaar 1726 gelukte het hem een' voordeeligen vrede met hen te sluien. In 't jaar 1729 deed hij een' togt op de Spaansche kusten.

AERTGENS, geb. te *Leijden* in 1498, 1564, maakte zulk een' grooten naam als schilder, dat de beroemde Frans Floris van *Antwerpen* opzettelijk te *Leijden* kwam, om hem te bezoeken; doch zich verwonderde dat zulk een meester in de kunst

zoo onaanzienlijk woonde. Dit kwam door zijn los gedrag, dat hem in 't water zijn leven kostte.

AESGO II, geb. te *Winsum*, † in 1480, als 26ste Abt van *Lidlum*, in welke betrekking hij veel moest verdragen van het Roordema's geslacht, dat hem zelfs gevangen nam; door Wibo Grovestins werd hij weder verlost.

AFFERDEN (PETRUS) of APHERDIANUS, geb. te *Wageningen*, werd in 1556 onder-rector der lat. scholen te *Amsterdam*, gaf eene korte beschrijving dier stad in 't licht, bestaande in 116 latijnsche verzen, welke in 1560, bij zijne *Epigrammata moralia*, te *Antwerpen* zijn gedrukt. Het boekje is zeldzaam. — Hij schreef ook verscheidene lat. schoolboekjes.

AFHAKKER (AEGIDIUS of JILLIS), te *Vreeswijk aan de Vaart* geb., werd hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Keulen* gaf in 1618, onder den naam van Salomon Theodotus, student in de godgeleerdheid, een boekje uit, getiteld: *Enotikon dissecti Belgii*, bevattende een verhaal van den oorsprong en voortgang der geschillen, welke de Remonstranten en Contra-remonstranten in de Nederlanden tegen elkander in 't harnas hebben gejaagd.

AGGE, een aanzienlijk man in *Friesland*, zoon van Pieter Agge, pastoor te *Wijckel*, tijdens de hevige twisten tusschen de Schieringers en Vetkoopers, ondervond het verschrikkelijke der partijwoede. Wijbe Minnema en andere Schieringers vielen in het dorp *Wijckel*, rukten den pastoor met geweld uit zijn huis en bragten hem vele doodelijke wonden toe en vermoorden hem daarna koelbloedig. Heer Agge, in gramschap ontstoken, wreekte zich bloedig op Minnema, doch vond bij de belegering van zijn stins den dood in 1442.

—, ook van *Wijckel*, was abt te *Hemelum* en *Staveren*, en had een groot verschil met Ige en zijne broeders Douwe en Hartman, die aan het Convent van *Hemelum* vele landen en renten hadden ontweldigd. (1480)

AGGEMA (ALEF), Fries van geboorte, hield zich aan het met de andere edelen aangegaan verbond, waarom hij door Alba werd gebannen en zijne goederen verbeurd verklaard. (1568)

AGILEUS (HENDRIK), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1533, † 1595, was een bekwaam regtsgeleerde, een sterk aanhanger van Leijcester, door wiens beleid hij in 1586 tot raad en procureur-generaal te *Utrecht* werd aangesteld. Hij liet eenige edelen voor 't Hof dagvaarden; maar eer zij verschenen, pakte Agileus de biezen en week naar *Engeland*.

AGRICOLA (RUDOLFUS), eigenlijk Roelof Huisman, geb. te *Baflo* in de *Ommelanden* in 1442, † 1485, toonde reeds in

zijne jeugd, wat hij later worden zou. De eerste gronden der letterkunde legde hij te *Groningen*, die van wijsgeerige wetenschappen en godgeleerdheid te *Leuven*. De grieksche, lat. en fransche talen waren hem gemeenzaam; ook beoefende hij de zang- toon- dicht- en schilderkunst, en men wil, dat hij het eerste orgel te *Groningen* vervaardigde. Hij wordt beschouwd als een voorlooper der kerkhervormers en als hersteller der wetenschappen, even als Wessel Gansfort, die zijn land-, tijdgenoot en vriend was. Hij hield zich meestal buiten 's lands op, vooral te *Heidelberg*, waar hij in gunst stond bij den keurvorst Filips en op diens begeerte een werk schreef, getiteld: *Epitome de quatuor Monarchiis*. Hier hield hij openbare redevoeringen voor de studerende jeugd, zonder een' hoogleeraarspost te bekleeden. Hier leerde hij, bij gevorderde jaren, nog de Hebreeuwsche taal van een' jood, om ook 't O. V. in het oorspronkelijke te kunnen lezen, en liet zich, naar de gewoonte van dien tijd, in een Franciscaner-monniksgewaad begraven. Zijne werken zijn door Alard van Amsterdam te *Keulen* in 1539 uitgegeven, en naderhand te *Groningen* herdrukt.

AGRON (A. N. en P.) waren verdienstelijke schoolonderwijzers, vooral bekend door hunne *Verzamelingen van opstellen; Catechismus over de gronden der Nederl. taal*, en *Fransch-Holl. en Holl.-Fr. woordenb.* Pierre gaf ook in 1794 uit een boekje met eenige niet onbehagelijke gedichten, onder den titel: *Eenzaam tijdverdrijf.*

AHUIS (HENDRIK), geb. in 1369, † 1439, eerst vicaris van de hoofdkerk te *Munster*. Uitgelokt door de vermaardheid van het Fraterhuis te *Deventer*, begaf hij zich derwaarts, vertoefde er één jaar bij Aemilius Asche, tweede regent van 't gemelde huis, en wist met goed gevolg in 4 steden de menschlievende stichting over te planten. Zijn landgoed *ter Wijck* bij *Munster* stond hij met ruime inkomsten ten gunste der Broederschap af. Door zijne ondersteuning zette zich, in 1417, een gedeelte der broeders te *Keulen* neder, bij een' stroom *Weidembach* geheeten, alwaar zij naderhand eene kerk en een klooster opbouwden, uit de eerlijke winst, met boekenuitschrijven vergaderd. Ook te *Wezel* werd zulk eene stichting door Ahuis bevorderd, welke bekrachtigd werd door eene pauselijke bulle van Eugenius IV.

AIJKEMA (TJALLING), geb. te *Groningen*, schreef een *kronijksken van de Ommelanden.* (1536)

AILVA. Zie AIJLVA.

AITSEMA (HESSEL VAN), uit een friesch adelijk geslacht geb., president van 't Hof van *Friesland*, behoorde in 1584 tot

het gezantschap, om den koning van *Frankrijk* het oppergezag over ons land aan te bieden; daarna om dezelfde reden naar *Engeland*. Hij was der partij van Leycester gunstig toegedaan. Handelende buiten de goedkeuring der staten van *Friesland*, werd hij van zijnen post ontzet, doch naderhand weder in 't bewind hersteld.

AITSEMA (RIENK VAN), geb. te *Leeuwarden*, burgemeester dezer stad en wegens *Friesland* gecommitteerde ter vergadering van de Hoogmogenden. Hij was een der 24 regters van Oldenbarnevelt, Hoogerbeets en de Groot. (1618)

— (FOPPE VAN), ridder, resident van den Staat te *Hamburg*, had eene zeer wisselvallige loopbaan, en werd verschillend beoordeeld. Hij trok in 1635 naar *Weenen*, om de genegenheid van dit hof te polsen, had verschillende geheime zendingen aan de voornaamste veldheeren in den 30jarigen oorlog. Hij viel in verdenking van omkooping, ontvlugtte het dreigend gevaar naar *Praag*, later naar *Weenen*, waar hij overleed. Hij zou bij de regtsgeleerdheid ook de dichtkunst beoefend hebben.

— (LIEUWE VAN), geb. te *Dokkum* in 1600, † 1696, gaf reeds in zijn 16e jaar blijken van zijn vernuft, door zijne: *Poëmata juvenilia;* later verwisselde bij de poëzij met de staatkunde, en werd resident der Hanzesteden in *'s Hage*. Hij schreef een uitvoerig werk, van groot belang voor de vaderlandsche gesch., getiteld: *Saken van staet en oorlogh in en omtrent de Vereen. Nederlanden*, (1569—1672), waarvan de uitgave, 7 deelen in fol., voor de beste wordt gehouden. Waarheidsliefde en onpartijdigheid blinken er overal in door. Op de veelvuldige basterdwoorden en courantenstijl valt niet te roemen. Voor den geschiedvorscher is het eene onwaardeerbare verzameling van staatsstukken. Hij zou op zijn sterfbed, bij de vraag of hij geen' geestelijke bij zich begeerde, gezegd hebben: „Ach! laat mij maar incognito sterven."

AITTON (HENDRIK ARNOLD), predikant te *Zwolle*, die het evenmin aan menschkunde, als aan geleerdheid ontbrak, gaf in 1786 zijn: *Onderwijs in de christelijke zedeleer* uit, waarin hij vele belangrijke punten met fijne naauwkeurigheid ontwikkelde.

AITZINGERUS (MICHAEL) of EIJTZINGER, een Oostenrijksch edelman, maar die 20 jaren in *België* vertoefde, achtereenvolgens raad van 4 keizers, Karel V. tot Rudolf II. Hij gaf in 1579 te *Antwerpen* een boek in 't licht, getiteld: *Pentapus regnorum mundi*, en in 1583 te *Keulen: De Leone Belgico ejusque topographica atque historica descriptione liber.* Het behelst de

voornaamste Nederl. geschiedenissen van 1559—1583. In 1596 verscheen een andere druk, met bijvoegselen tot 1595. Het werk is hoogst zeldzaam, bijna geheel uit prenten bestaande. De schrijver behoort tot de Spaansch-gezinde partij, en durft den moord prijzen van Willem I. door Balthazar Gerards.

AKEN (F. VAN), was een der vele zich noemende dichters uit de 18de eeuw, op wier einde hij leefde, en die, behalve een paar losse stukjes, uitgaf: *Aan de muitzugt na het oproer in Leijden den 9. Junij 1784. Aan het Leijdsch genootschap van wapenhandel;* in 1786 te *Amsterdam: Vaderlandsche zangen voor de jeugd*, en in 1787: *Bijbelsche tafereelen in dichtmaat.*

AKERLAECKEN (BARTHOUT VAN), geb. te *Dordrecht*, † 1646, regtsgeleerde en raadsheer van graaf Lodewijk van *Egmond*, was een bekwaam geslachtrekenkundige, bijzonder van die der Nederlanders. Hij schreef eene verhandel. over het regt van Lodewijk, graaf van *Egmond*, op *Gelderland* en *Zutphen;* en in 1627 een uitvoerig werk: *Genealogien, ofte Geslachts-afkomsten der hertogen van Gelre, Gulick, Cleve, Berghe, en graaven van der Marck*, enz. met vele wapens versierd.

AKERLAEKEN (MARIA MARGARETA VAN), leefde in 't midden der 17de eeuw, deels te *Dordrecht*, deels te *'s Hage*, *Kleef* en *Nijmegen*, stond in hooge achting bij Fred. Wilhelm en Louisa van Oranje, keurvorst en keurvorstin van *Keur-Brandenburg*, ter wier eere zij eenige gedichten vervaardigde, waarvoor zij eene jaarwedde ontving. Zij was ook vooral gezien bij Johan Maurits, prins van *Nassau*, enz., wiens lof en leven zij bezong, en die haar eene groote vergulde pokaal vol rijksdaalders schonk (komt er nu eens om!). In 1654 liet zij te *Nijmegen* drukken: *den Cleefschen Pegasus* enz. Zij was eene minnares van de wapenkunde, en vermeerderde: *de hoogvorstelijcke genealogie van Gelre, Cleve, Gulick, Bergen en Marck*, door haar' vader uitgegeven, *met haer wapens en coleuren te samen gevoeght*, enz.

ALARD VAN AMSTERDAM, geb. te *Amsterdam* in 1494, † 1544. Zeer geleerd letterkundige en groot vriend van Agricola. Hij muntte uit in het Grieksch en Latijn, was dichter, en schreef eene menigte letterk. werken en godgeleerde twistschriften. Hij maakte zijn eigen grafschrift: *Tota tegit tellus, qui Tellus Tota vocatur*, zinspelende op zijn' naam Al-aard: *Al de aarde dekt hem, die al-aard was geheeten.*

ALARDIJN (CASPARUS), geb. te *Bremen*, † 1692, werd in zijn 23ste jaar predikant te *Sluis in Vlaanderen*, daarna te *Wezel*, en in 1688 te *Arnhem*. Hij heeft uitgegeven: *Weg der regtveerdi-*

gen, of verkl. van den 1sten Psalm. — *Geestelijk Thee-gebruik* en *Predikatie op den dood van* P. Keuchenius, 1692.

ALBA (FERDINAND ALVAREZ DE TOLEDO, hertog van), geb. in 1508, † 1592, gouverneur-generaal der Nederlanden, om zijne wreedheid aldaar nog niet vergeten onder den naam van Ducdalf, en geen wonder, wijl hij zich beroemde, meer dan 18,000 menschen door beulshanden te hebben laten ombrengen. Zijn karakter wordt beschreven als hardvochtig, onhandelbaar, bloeddorstig, onverbiddelijk, en onverzadelijk gierig. Als krijgsman had hij groote verdienste en nooit een' veldslag verloren, waarin hij het opperbevel voerde. Te *Algiers*, *Tunis*, *Pavia*, in *Hongarije* en *Portugal*, behaalde hij schitterende overwinningen. Deze oude zondaar, die zoo vele moeders kinderloos, zoo vele kinderen ouderloos gemaakt had, moest de laatste weken van zijn leven voedsel uit eene vrouwenborst zuigen.

ALBADA (AGGAEUS) werd in 1555 raad in 't hof van *Friesland*, en in 1559, om zijne groote geleerdheid en regtskunde, als assessor in het kamergerigt te *Spiers* geplaatst, welken post hij nederlegde, toen hij tot de hervormden overging. Naderhand werd hij in vele gewigtige zaken gebruikt en in 1579 tot den vredehandel in *Keulen* afgevaardigd. Het verhandelde aldaar beschreef hij in 't latijn en nederd., zonder vermelding van zijn' naam; 't is gedrukt te *Antwerpen* bij Plantijn in 1580, in 8o, te *Leijden* in 1580 in 4o, en wordt zeer belangrijk gekeurd.

ALBERICUS, een monnik uit de abdij van *Trois Fontaines* in 't Luiksche, leefde in de eerste helft der 12de eeuw, en schreef een der beste kronijken uit de middeleeuwen, getiteld: *Chronicon Alberici Monachi Trium Fontium Dioeceseos Leodinensis.* Zij loopt van de schepping der wereld tot 1241.

ALBERS (JAN KOENRAAD), geb. in 't graafschap *van der Lippe* in 1686, † 1781, volbragt te *Harderwijk* zijne studiën in de godgeleerdheid, vertrok in 1714 als predikant naar de *Indiën*, verkondigde het Evang. eerst te *Ternate*, daarna 1726 te *Batavia*. Naar 't vaderland teruggekeerd, overleed hij te *Deventer*, waar hij uitgaf 2 verhandel.: *Over den Sabbath*, en *over het aanwezen en kennelijke Gods*, *de onstoffelh. en onsterfelijkh. der ziel enz. betoogd uit de natuur en schriftuur*, 1762 in 8o.

ALBERT, hertog van *Saxen*, aangesteld tot stadhouder van *Holland*, die door zijne dapperheid en schrander beleid een oproer in *Vlaanderen* dempte, den dreigenden inval van het kaas- en broodvolk afweerde en tot orde bragt; door de onderwerwerping van eenige steden de Hoeksche partij geheel vernietigde,

en daarom het gebied over geheel *Friesland* bekwam. Hij was een man niet zacht van aard, blijkens de harde voorwaarden, die hij de tot rust gebragte landschappen en de stad *Haarlem* voorschreef, bovendien niet vrij te pleiten van eigenbaat. Hij gaf zijn bewind over *Friesland* aan zijnen tweeden zoon Hendrik, en dat der overige gewesten aan zijnen oudsten zoon Joris van Saxen, en stierf te *Emden* 12 Sept. 1500.

ALBERT, hertog van *Beijeren*, geb. 1337, † 1404, door de Hoekschen als ruwaard of stadhouder van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* aangesteld ten tijde der krankzinnigheid van zijn' broeder graaf Willem V, en na diens dood als graaf gehuldigd, voerde een' langdurenden strijd met den heer van Arkel, waar van hij het einde niet mogt beleven. Hij wordt gekarakteriseerd als een man, die zich door zijne gunstelingen en zoon en bijzitten (onder deze ook Aleida van Poelgeest) liet regeren, en door 's lands edelen openlijk getrotseerd en voor niets geacht werd. Hij was de insteller van de ridderorde van St. Anthonij, en liet zijn' boedel in de grootste wanorde achter, weshalve zijne weduwe Margaretha van Cleef dien moest verzaken.

ALBERTHOMA (ALBERT), geb. te *Groningen* in 1687, † 1758, uit een geslacht, dat verscheidene predikanten heeft opgeleverd, waarvan wij slechts die zullen noemen, welke zich bekend hebben gemaakt door hunne schriften. Albert oefende zich in de godgeleerdheid te *Groningen* en te *Leijden*, werd leeraar te *Midwolde*, 't laatst te *Groningen*. Ten dienste van zijne catechisanten, gaf hij in 't licht: *Uitbreiding van de leer der waarheid*, waarvan de 2de druk verscheen in 1765.

— (TOMAS) broeder van bovenstaande, gaf uit: *De regter in het Paradijs*, 1667. *Onderzoek de H. Schriften*, 1699.

— (ALBERTUS), geb. te *Groningen* in 1644, † 1720, was predikant te *Groningen*. Hij bezat een' dichterlijken geest, ons echter alleen bekend uit een vers op den eerepenning, geslagen in 1689, op het eeuwfeest van het Embder Collegie der Veertigen.

— (ROBBERT), geb. te *Groningen* in 1691, † 1772, was predikant te *Eelde* in *Drenthe* en daarna in zijne geboortestad. Hij heeft zich naam gemaakt als godgeleerde en dichter, blijkens zijne veelvuldige schriften, gelijk: *Elia en Eliza*, *de profeten*. — *Leer der waarheid*, waarvan de 8ste druk verscheen. — *Bijbelpoëzij*. — *Mengeldichten*, 1754, tweede druk, enz. Zijne vrouw

ALBERTHOMA (ADELGUNDA) geb. ILBERI, geb. te *Bedum* in 1695, † 1740, was ook niet vreemd op den *Parnas*. Zij gaf ten jare 1738 in 't licht: *Gouden keten der goddelijke waar-*

heden in rijm; vervolgens in 1739: *De Heidelbergsche Catechismus berijmd.*

ALBERTI (JOHANNES), geb. te *Assen* in 1698, † 1762. Beroemd hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Leijden,* ook vlijtig beoefenaar der ongewijde grieksche schrijvers. Als blijken zijner exegetische en kritische bekwaamheden verschenen achtereenvolgens: *Exercitationes philologicae ad loca nonnulla N. F; Observ. miscellanea ad loca quaedam tum N. Foederis, tum exterorum Graecorum; Observationes philologicae in sacros Novi Foederis libros; Periculum criticum; Glossarium Graecum in sacros N. F. libros; Hesychii lexicon cum notis variorum, tomus* I, waarvan het 2de deel door D. Ruhnkenius bewerkt is; enz. enz. Zijne redevoering over de *Dichtk. der godgeleerdheid* is in rijm overgebragt door P. Merkman. 1749.

ALBERTINA AGNES, dochter van prins Frederik Hendrik, geb. te *'s Hage* in 1634, † 1696. Door hare schrandere moeder Amelia van Solms in alle christelijke deugden opgekweekt, droeg zij, in rijpere jaren, den roem weg van eene verstandige, deugdzame vorstin te zijn, die als eene waardige dochter alle de goede eigenschappen van haar' vader bezat. In 1652 werd zij de gemalin van Willem Frederik van Nassau, stadhouder van *Friesland,* en daardoor stammoeder van het tweede huis van Oranje-Nassau. Na den ongelukkigen dood van haar' gemaal in 1664 werd zij voogdes over haren zoon Hendrik Casimir, en had veel gezag in *Friesland.* Toen haar zoon het bewind aanvaarde, leefde zij meestal in *Duitschland,* later op het Oranjewoud in *Friesland.*

ALBERT (JANSONIS), een karmeliter monnik, geb. te *Haarlem,* † 1496 te *Leuven,* was voor zijn' tijd een tamelijk geleerd man, die verscheidene verhandelingen schreef, onder anderen eenige bijzonderheden over Petrus Lombardus.

ALBERTUS van *Oostenrijk,* geb. te *Neustad* in 1559, † 1621, zoon van keizer Maximiliaan II. Als de jongste zijner broederen voor de kerk bestemd, werd hij in 1577 kardinaal, later aartsbisschop van *Toledo* en onderkoning van *Portugal,* welke laatste betrekking hij zoo zeer tot genoegen van Filips II. vervulde, dat deze hem eerst tot landvoogd, daarna tot souverein der *Spaansche Nederlanden* benoemde, en de pauselijke dispensatie voor hem wist te verkrijgen, ten einde hij met zijne dochter Isabella Clara Eugenia mogt trouwen, met welke hij als mederegentes, de belangen des lands behartigde. Hij schijnt meer geschikt geweest te zijn, om in 't kabinet, dan op het oorlogsveld werkzaam te wezen; de volharding in het driejarig beleg

van *Ostende* is ook meer aan Isabella dan aan hem toeteschrijven. Hij beleefde het einde van 't Bestand niet, maar liet den vernieuwden oorlog aan zijne heldhaftige echtgenoote over.

ALBINUS (BERNARD), geb. te *Dessau* in 1653, † 1731, oefende zich in de wijsbegeerte en natuurkunde te *Bremen* en in de geneeskunde te *Leijden*. In 1680 werd hij medisch hoogleeraar te *Frankfort am Oder*, vervolgens lijfarts en geheimraad van den keurvorst van *Brandenburg*, 't laatst hoogleeraar te *Leijden* in de genees- heel- en ontleedkunde. Onder zijne schriften munten uit: *de Corpusculis in sanguine contentis. De tarantula mira;* enz.

— (BERNARD SIEGFRIED), zoon van den voorgaande, geb. te *Frankfort am Oder* in 1697, † 1770, legde zich te *Leijden* bijzonder toe op die wetenschappen, die betrekking hadden tot de genees- en ontleedkunde. Hij aanvaarde op zijn 22ste jaar het professoraat in de medicijnen en anatomie te *Leijden*, en zijn naam kreeg eene Europische vermaardheid. Hij besteedde aanzienlijke sommen tot het zamenstellen, teekenen, en in plaat brengen van zijne *Anatomische tafelen*, (niet minder dan *f* 30,000), de platen werden door den beroemden Wandelaar gegraveerd. Al zijne andere werken hebben betrekking tot de anatomie.

— (FREDERIK BERNARD), broeder van den zoo even genoemden, geb. te *Frankfort am Oder* in 1700, † 1778, werd zijn' broeder in 1741 eerst als lector, en in 1747 als hoogleeraar toegevoegd. Hij en een ander broeder CHRISTIAAN BERNARD, hoogleeraar in dezelfde wetenschappen te *Utrecht*, bragten het hunne toe, ter verhooging van den naam Albinus.

ALBLAS JANSZ. (WILLEM VAN), ambachtsheer van de *Mijl*, *Dubbeldam* en *St. Antonis-polder*, was in 1484 schepen, en in 1494 burgemeester van *Dordrecht*. In 1502 voor de tweedemaal met die waardigheid bekleed, werd hij kort daarop door den priester N. van der Does op straat doorstoken, 't geen dezen den hals kostte op 't schavot.

ALDEGONDE, zie MARNIX.

ALDEGRAAF (ALBERT), geb. te *Soest*. Een vermaard plaatsnijder en schilder in de 16. eeuw.

ALDERKERK (JAN) oefende zich in de godgeleerdheid te *Leijden*, werd predikant te *Quadijk*, daarna te *Beverwijk*. Hij schreef een werk, getiteld: *De wonderdaden des Allerhoogsten Godts, doorlugtig gezien in de grondlegginge en voortzettinge van Nederlants vrijheijt, inzonderheit geblehen 't in vermaerde beleg en ontzet der stadt Leijden*, in 1573 en 74, te *Leijden* in 1729,

de 2de druk in 1731, vermeerderd en verbeterd. Er bestaat nog een 4de druk van 1756.

ALENDORP (JOHAN VAN), † 1569. Drossaard van *Buuren*, raad en hofmeester van prins Willem I.

— (ADOLF VAN), † 1628. Gouverneur van *Schenkenschans*, als overste-luit. in der Staten dienst. Te voren was hij proost der St. Pieters-kerk te *Utrecht*.

ALEN (Mr. PAUL VAN), advocaat te *Grave*, heeft uitgegeven en met aanteek. vermeerderd: *Beschrijving van de stad Grave en den lande van Cuijk* enz. *te samen gebracht, en in geschrift nagelaten door Diederik Paringet. Utrecht*, 1752 in 4o.

ALENÇON (FRANÇ. DE VALOIS, hertog van), zie op VALOIS.

ALENSON (HANS), leeraar bij de Doopsgezinden, eerst te *Delft*, en daarna te *Haarlem*, waar hij 20 jaren werkzaam was, en uitgaf een: *Tegenberigt op de voorrede van 't groot Martelaarsboek der Doopsgezinden*, enz., dienende tot verdediging dergenen die daarin ten onregte beschuldigd zijn, te *Haarlem*, 1630.

ALENUS (ANDREAS), of van Alen, geb. te *Herck* of *Wust-Herck* bij *Luik*., in 1510, † 1578. Na eenigen tijd aldaar de school bestuurd te hebben, begaf hij zich naar *Hasselt*, waar hij denzelfden post waarnam en bekwame leerlingen vormde. Hij heeft zich inzonderheid bekend gemaakt als lat. dichter, door het werk: *Sacrarum heroïdum libri tres*, enz. waarin hij, in den trant van Ovidius, de heiligen van het O. en N. T. berijmde brieven laat schrijven. Doch hij is ver beneden zijn voorbeeld gebleven.

ALEWIJN (ABRAHAM) leefde in 't laatst der 17e en in 't begin der 18e eeuw, was een niet ongeacht dichter. Behalve J. Basnage's *groot waerelds tafereel*, 't welk hij uit het Fransch vertaalde en met verzen verrijkte, heeft men van hem: *Zede-*, *harp-en herderszangen op noten. Amst.* 1713. *Mengeldichten*, en vele tooneelstukken, als *Amarillis. Bedrogene Woekeraar. Latona, of de verandering der boeren in kikvorschen. Philippijn. Mr. koppelaar. Beslikte Swaantje. De Puiterterveensche helleveeg*, en *Jan Los, of de bedrogene Oostindievaâr*, enz. De drie laatstgenoemde schreef hij te *Batavia*, en zijn langen tijd op Amsterdamschen schouwburg vertoond.

ALFEN (CORN. JANSZ. VAN), haringkooper te *Rotterdam*, een der zamengezworenen tegen het leven van prins Maurits. (1623).

ALKEMADE (CORNELIS VAN), geb. te *Rotterdam* in 1654, † 1737, bekend als een der ijverigste naspoorders der Nederl. geschiedenis en oudheden. De werkzame post van eerste commies der Convoijen en Licenten te *Rotterdam* verhinderde hem niet

verscheidene werken in 't licht te geven, waartoe behooren: *Verhandel. over het Kampregt*, 1699; 3de uitgave met aanmerk. van van der Schelling in 1740. *Rijm-kronijk van Melis Stoke* met afb. 1699. *Muntspiegel der graven van Holland*, 1700. *Inleiding tot het ceremoniëel der begravenissen en der wapenkunde* enz. 1713. *Nederlandsche Displegtigheden*, 3 dln. met pl. 1732. *Jonker Fransen oorlog* enz. *Beschrijving van de stad Brielle en den lande van Voorn.*, 1729, in fol., meest alle met aanmerk. v. P. v. d. Schelling, zijn' schoonzoon. Zijne rijke verzameling van handschriften en oudheden is verkocht in 1847 te *Amst.*

ALKMAAR (HENDRIK VAN), geb. te *Alkmaar*, † 1491, was raad van Bisschop David van Bourgondië, door wien hij in ballingschap gezonden werd, omdat hij zich over het ongeregelde leven van dien Prelaat had uitgelaten. Onze oudheidkundige Scheltema heeft getracht te beweren, dat hij de oorspronkelijke schrijver was van den bekenden ironischen roman *Reijntje de Vos*, hetwelk de beroemde J. F. Willems ontkent.

ALLEMAND (JOHANNES NICOLAAS SEBASTIAAN), geb. te *Lausanne* in 1718, † 1787, kwam reeds jong te *Leijden*, als opvoeder der kinderen van den hoogleeraar 's Gravesande, die hem smaak voor de physische wetenschappen inboezemde. Hij werd hoogleeraar in de wijsbegeerte te *Franeker* in 1747, daarna te *Leijden* in 1749, en schreef: *Memoires contenant diverses expèriences d'electricité* enz. 1746, ook in 't holl. vertaald, en behalve eene oratie *de vero Philosopho*, nog eene *Dissertation sur les bouteilles de Bologne* en andere. De holl. uitgave van Buffon's werk over de vogelen werd door hem met vele gewigtige bijvoegselen en beschr. verrijkt. Zijne weduwe M. Crommelin vermaakte zijn kabinet van natuurlijke zeldzaamheheden aan de hoogeschool.

ALLAMONT (EUG. ALB. D'), † 1674, kanunnik der hoofdkerk van *Luik*, later 6de Bisschop van *Roermonde* en van 1662 tot 66 vicaris-generaal van 't Bisdom van *'s Bosch*, welke waardigheid hij met grooten lof wegens zijne uitmuntende bekwaamheden bekleedde, zoodat hem deswege door de Staten van *Holland* alle eer en achting bewezen werd.

ALLART (ABRAHAM), denkelijk uit het boekdrukkersgeslacht van dien naam te *Amsterdam* bloeijende, gaf in 't begin der 18de eeuw uit: *Herschepper der waereld* enz., een werkje waarin verhandeld wordt, het leven, de dood, opstanding en hemelvaart van J. C., vertoond in 14 historische en zinnebeeldige kunstprenten, in verzen verklaard, enz. De rijmen be-

wijzen, dat Allart beter in den Bijbel, dan op den Helikon te huis was.

ALLART (JOHANNES), geb. te *Amsterdam*, † 1825, was een boekverkooper, die eene groote menigte werken van allerlei aard heeft uitgegeven; hij is misschien in dat opzigt de vruchtbaarste boekhandelaar geweest. Vele zijner uitgaven zijn echter ontsierd door groote leemten en gebreken, zoodat hij den soliden naam van Blaauw, Elzevier en Wetstein niet verworven heeft. Hij trad ook als schrijver op, doch zijne werken hebben niet veel te beteekenen.

ALLEPLAS (Mr. ABRAHAM VAN) schreef twee werken op rijm, het een getiteld: *Dichtlievende bedenkingen over 's Heilands geboorte, lijden* enz. 1774. Het 2de: *Opwekking aan Neêrlands volk tot ware verootmoediging onder Gods gevoelige tuchtroede*, 1781.

ALMA (EILARD VAN), een fries geb. 1565, † 1586 te *Heidelberg*. Wij zouden zijn' naam ongenoemd laten, als hij geen werk had uitgegeven, in lat. verzen, over den strijd der reuzen tegen de Goden, getiteld: *Bellum gigantum, poema. Heidelb.* 1588 in 4o. Peerlkamp bewijst dat de woorden, die Alma gebruikt, meestal van Virgilius ontleend zijn.

ALMAREZ (JODOCUS VAN), geb. in 't Brabandsche dorp *Londerzeel*, een ijverig voorstander van 't kloosterleven, die alle zijne goederen aan 't klooster der Franciskanen vermaakte en de monnikskap opzette. Hij schreef een tract. *de tribus virtutibus theologicis. De frequenti usu S. S.* Dus in zijnen tijd niet verboden.

ALMELOVEEN (THEODORUS JANSSONIUS VAN), geb. te *Mijdrecht* in 1657, † 1712, oefende zich in de grieksche taal en geneeskunde te *Utrecht*, vestigde zich te *Amsterdam* in 1680 als M. D., werd in 1697 eerst tot hoogleeraar in de gr. taal en geschiedenis te *Harderwijk* beroepen, daarna in 1702 in de geneeskunst. Hij stierf te *Amst.*, nalatende eene schoone verzameling van handschriften, en heeft zeer veel geschreven; Paquot telt 24 zijner werken op, waaronder ook theologische, zoo als: *Amoenitates theologico-philologicae*, 1694. *Epistola ad J. d' Outrein, in qua multa S. S. loca illustrantur*, enz. Ook letterkundige: *De vitis Stephanorum, celebrium typographorum*, waarin zeer belangrijke berigten omtrent deze vermaarde boekdrukkers voorkomen. *Rerum inventarum onomasticon*, 1684 enz. Natuurkundige: *Ontleding der mossels, en ontleed- en geneeskundige waarnemingen*, benevens het *N. licht der Apothekers.* Uit het lat. vertaald door Ant. de Heide, 1684, in 4o.

ALMONDE (ABRAHAM VAN), gesproten uit een overoud geslacht, werd in de 16e eeuw geb. op zijn vaderlijk slot *Altena*

bij *Delft*. Na 't volbrengen zijner letteroefeningen, bekleedde hij aanzienlijke posten; als burgemeester van *Delft*, hoogheemraad van *Delfland*, lid van de Staten van *Holland*, raad van de Admiraliteit te *Rotterdam*, en curator der Leijdsche academie. Hij wordt geprezen om zijne zedigheid, gulheid en oprechtheid, en daalde met roem ten grave in 1594.

ALMONDE (FILIPS VAN), Lt.-admiraal van *Holland*, geb. te *Brielle* in 1646, † 1711, voerde als kapitein, in den vermaarden zeeslag van 11 Junij 1668 en 3 volg. dagen, bevel over het schip *Dordrecht*, onder 't eerste eskader van den Lt.-admiraal M. Az. de Ruijter, waarbij hij zich met onverschrokkene dapperheid gedroeg. Zoo plukte hij nieuwe lauweren in den zeeslag van 7 Junij 1672, toen hij de Ruijter van twee branders verloste, die zijn schip bedreigden. Na 't sneuvelen van de Ruijter, in 1676, bragt hij de vloot, met het lijk van den grooten Admiraal, behouden in 't vaderland. Daarop hielp hij Tromp de Zweedsche zeemagt fnuiken. Hij behaalde grooten roem, toen hij den franschen vlootvoogd Tourville op de hoogte van kaap *la Hogue* in 1692 overwon, en niet minder door de verovering van de Spaansche West-indische vloot, te *Vigos*. Hij verloor in een dier zeegevechten zijn gehoor, en werd niet alleen geroemd, om zijne dapperheid; maar ook om zijn minzaam gedrag. Zijn roem klonk gansch *Europa* door, en in de St. Catharina-kerk te *Brielle* is een gedenkteeken voor hem opgerigt.

ALNOSIUS (JOH.), geb. te *Brugge* in 't begin der 16 eeuw, maakte zich bekend als een kenner van de grieksche en romeinsche oudheden, door zijne verhandeling: *De antiquis nummis et marmoreis inscriptionibus*, 1558.

ALOUD of ALAUD, baljuw van *Zuid-Holland* in 1298, gedroeg zich wreed omtrent de 16 dappere mannen, die, na de overgave van 't slot *IJsselstein*, gevangen waren genomen. Zij moesten loten om 't leven. Men had ten dien einde één hollandschen penning in een bolletje gesloten, en één leuvenschen in een ander van gelijke gedaante; die 't laatste trokken verbeurden 't lijf en werden terstond onthalsd. In plaats van de anderen op vrije voeten te stellen, hield Aloud ze wederregtelijk gevangen. Zijne gehechtheid aan Wolferd van Borsselen, gunsteling van graaf Jan II, kostte hem, met diens val, het leven, in 1299.

ALPHEN (PIETER SIMONSZ. VAN), gesproten uit een aanzienlijk geslacht, dat nog in ons vaderland bloeit, en vele beroemde mannen opleverde, dreef te *Antwerpen* een' voorspoedigen handel, ten tijde der Spaansche furie in Nov. 1576. Hij en

de zijnen werden van alle hunne bezittingen beroofd, en bragten er naauwelijks het leven af. Een rijke schat van juweelen, hem door buitenlandsche correspondenten toevertrouwd, werd nog bij tijds door hem in eene put verborgen, en eenigen tijd daarna des nachts er uit gehaald en aan de eigenaars teruggezonden. Deze, over zoo groot eene eerlijkheid en trouw verbaasd, stelden hem, die alles verloren had, op eene edelmoedige wijze in staat, zijnen handel te kunnen voortzetten, waarin hij Gods bijzonderen zegen ondervond, te *Leijden* en te *Rotterdam*, waar hij in hoogen ouderdom overleed.

ALPHEN (WILLEM VAN), geb. te *Leijden* in 1608, † 1691. In 1631 secretaris van 't hof van *Holland*, welk ambt hij 53 jaren met lof bediende, was zeer ervaren in de regtsgeleerdheid blijkens zijn *Papegaij of formulierboek*, waarvan wel 6 drukken geteld worden, de laatste in 1720, twee dln. in 4o.

— (DANIEL VAN), geb. te *Leijden* in 1650, † 1733, is achtereenvolgens raad, schepen en burgemeester van *Leijden* geweest, en heeft gedurende 52 jaren, ook in moeijelijke tijden, zijn' roem gehandhaafd. De stad beschonk hem met een' zilveren vergulden pokaal, staande op eenen dito schotel (souscoupe) met een 4regelig lat. vers van Mr. Johan van Groenendijk, welk geschenk nog onder zijne nakomelingen als een monumentum familiae bewaard wordt.

— (HIERONIJMUS SIMON VAN), geb. te *Hanau* 1665, † 1742. Na zich te *Leijden* en te *Franeker* op de godgeleerdheid toegelegd te hebben, werd hij eerst predikant te *Warmond*, *Zutphen*, *Amsterdam*, en daarna hoogleeraar in de theologie te *Utrecht*, heeft vele schriften uitgegeven, die getuigen van zijne geleerdheid, onder meer: *over den br. van Petrus*, 2 *dn.* 1734. *Over den* 111. *en meer andere psalmen. Over de* 2 *br. van Paulus aan de Cor.* 2 *dn. Redevoer. over 't Jubelfeest van Utrecht* enz.

— (JAN VAN), een geacht regtsgeleerde en advocaat voor de hoven van justitie in *Holland;* als schoonzoon van den beroemden regtsgeleerden Mr. Pieter Bort, heeft hij diens werken bijeen verzameld, en uitgegeven in 1681, één dl. in fol. met eene belangrijke voorrede. Hij overleed te *'s Hage* in 1709.

— (HIERONIJMUS VAN), geb. in 1700, † 1758, eerst predikant te *Nieuw-Loosdrecht*, vervolgens te *Leeuwarden*, later te *Amsterdam*. Behalve eene latijnsche verhandeling: *De terra Chadrach et Damasco*, heeft hij in 1734 uitgegeven: *Verklaring over het* 24 en 25ste *hoofdst. van Mattheus*, 2 dln. in 4o. Zijn ziekelijke toestand verhinderde hem meer werken in 't licht te brengen.

ALPHEN (HERMAN VAN), geb. in 1712, † 1767, begon zijne herderlijke loopbaan te *Ottoland* en *Nederblokland*, en eindigde die als hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Hanau*. Hij schreef eene: *Verhandeling over Spreuken* VIII, 1750 in 4o.

— (DANIEL VAN), geb. in 1713, † 1797, raad, schepen en griffier der stad *Leijden*, was een man van groote kundigheden, onvermoeid werkzaam, en lid van verschillende geleerde genootschappen. Hij is schrijver eener: *Verhandel. over het recht der Overheden omtr. kerkelijke personen en bedieningen. L. B.* 1756. Ook heeft hij de: *Beschrijving der stad Leijden*, door Frans van Mieris in 1762 tot op 't 1ste deel gebragt, vervolgd, en tot 3 dln. uitgewerkt in 1784.

— (HIERONIJMUS VAN) geb. te *Gouda* in 1746, † 1803. In 1768 tot doctor in de regten bevorderd te *Leijden*, werd hij Procureur-generaal bij het hof van *Utrecht*, daarna Pensionaris van *Leijden*, en eindelijk raad en thesaurier-generaal van de Unie. Dit zeldzaam vernuft vereenigde veelsoortige kundigheden met bekwaamheid tot de meest uiteenloopende soorten der poëzij. Hij was een christenwijsgeer, zedekundige, regtskenner, godgeleerde, kunstkenner en dichter. In 1771 verscheen zijne *Proeve van stichtelijke Mengelpoëzij*, met P. L. van de Kasteele. In 1777 *Gedichten en overdenkingen*. In 1782 *Dichtkundige verhandelingen*. Wijders *Mengelingen in Poëzij*. *Proeven van liederen en gezangen voor de openb. godsdienst*, waaruit vele in den bundel *Evang. gezangen* der Hervormden zijn overgenomen. *Nederlandsche gezangen*. *Kleine gedichten voor kinderen*, onnavolgbaar geacht, veelmalen, nog in 1851, herdrukt, en in 't fransch vertaald. Tot zijne zedekundige en godgeleerde werken behooren: *Gronden mijner geloofsbelijdenis. Eenige leerstukken van de protest. Gods. verdedigd tegen Eberhard. De ware volksverlichting. Christelijke spectator. Predikt het Evang. allen creaturen. Nagelaten schriften*, door zijn' zoon D. F. v. Alphen uitgegeven in 1813. Ook zijn zijne *dichtwerken* volledig verzameld en met zijn levensberigt verrijkt door Mr. J. I. D. Nepveu, 3 dln. met portr.

— (PETRONELLA CORNELIA VAN), geb. in 1763, † 1833 te *Rotterdam*, gaf ten jare 1810 in druk *Gedichtjes voor de jeugd*, en een aantal hier en daar verspreide dichtstukjes, meestal van zedekundigen en satirieken aard. Zij paarde aan fijn vernuft, schrandere menschen- en godsdienstkennis, en eene zeldzame mate van menschenliefde.

ALSTEIN (JOHAN GOZEWIJN EBERHARD), eerst predikant in *Brandenburg*, daarna te *Amsterdam* in 1719. Hij heeft de *Liederen* van Neander met eene voorrede en eenige Gezangen ver-

rijkt, en schreef ook een aanprijzend voorberigt voor P. Jansen's werk: *Algemeene goedertierenheit Gods*, in 1750.

ALSTORFF (WILLEM), geestelijke van de orde der H. Brigitta, geb. omstreeks 1650, † 1723, legde zijne gelofte af te *Keulen* in 1667, in 't klooster van den *Berg Sion*, waar hij onderrigt gaf in de philosophie en theologie. Men vertrouwde hem het opzigt over de Brigittijnen te *Koudewater* bij *'s Hertogenbosch*, daarna te *Hoboken* bij *Antwerpen*. Hij zond in 't licht: *Sagittae perfectionis etc.* 1711.

ALTERAS (LAURENS JACOBUS) was in de hoedanigheid van vice-admiraal voor *Zeeland* op de vloot, welke in 1607, onder bevel van Jacob van Heemskerk, in den slag voor *Gibraltar* op de Spanjaarden eene roemrijke overwinning behaalde. Na 't sneuvelen van Heemskerk werd Alteras door 't scheepsvolk als admiraal aangesteld. De Staten schijnen hem niet als zoodanig te hebben erkend; wij vinden hem naderhand, als vice-admiraal onder den hollandschen admiraal Zwartenhond, tegen de Spaanschen in de *Middellandsche zee* gezonden, bij welke gelegenheid hij sneuvelde bij kaap *Molle*, 16 Oct. 1622.

ALTHUYSEN (JAN), geb. te *Franeker* in 1715, † 1763, in 1750 tot predikant te *Hiaure* en *Bornwert* aangesteld, was ijverig in den post, hem toevertrouwd, en gaf in 1755, als een waardig navolger van Gijsbert Japiks, een' bundel gedichten in 't licht van hem en zijn' vader, onder den titel van: *Friesche Rymlery* in 2 dln.; het eerste bestaat uit *Forjierings-* en *Brulloftsrymmen* enz.; het 2de uit *dy* 150 *Psalmen fin David mey dy oorre Lôfsangen.*

ALTING (MENSO), geb. te *Eelde* in *Drenthe* in 1541, † 1612, bezocht de scholen te *Groningen*, *Keulen* en *Heidelberg*. In 1567 tot predikant bevorderd, werd hij later hoogleeraar te *Heidelberg*, daarna weder predikant te *Embden*. Toen prins Maurits in 1594 *Groningen* bemagtigde, hield hij daar de eerste leerrede. Hij was de stamvader der volgende.

— (MENSO), burgemeester van *Groningen*, geb. 1636, † 1712, een man van veel kunde en geleerdheid blijkens zijne *Heilige tijdrekenkunde* en een' *Wegwijzer*, bekend onder den naam van de *Tafel* of *Reiskaart van Peutinger;* en door zijne uitmuntende beschrijving van de *Nederlanden*, onder den titel van *Notitia Germaniae inferioris. Amst.* bij de Wetsteins, 1697 in fol.

— (HENDRIK), geb. te *Embden* in 1583, † 1644, werd eerst te *Groningen*, naderhand in *Duitschland* ter schole gezonden. In 1605 werd hij tot leermeester aangesteld van drie jonge graven, daarna

van den keurprins van de *Paltz*, die te *Sedan* studeerde. In 1613 naar *Heidelberg* teruggekeerd, ontving hij daar de doctorale waardigheid en werd tevens benoemd, tot hoogleeraar in de theologie. In 1618 was hij tegenwoordig op het nationale synode te *Dordrecht.* Als Tillij in 1622 *Heidelberg* veroverde, week Alting naar *Embden* en werd in 1626 te *Groningen* tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aangesteld. Hij kweet zich loffelijk van de taak, om de Nederd. vertaling van 't N. T. en van de Apocrijfe boeken te overzien. Van zijn' ijver en geleerdheid getuigen zijne schriften: *Loci communes tum didactici, tum elenctici. Explicatio catecheseos Palatinae* etc. Het voornaamste werk, na zijn' dood uitgegeven, was de kerkelijke geschiedenis van de *Paltz: Historia eccles. Palatinae.*

ALTING (JACOBUS), geb. te *Heidelberg* in 1618, † 1679, beoefende met voorliefde de oostersche talen in 1638 te *Embden* bij den joodschen rabbi Gumpert Ben Abraham. Twee jaren later reisde hij naar *Engeland* en werd in 1643 te *Groningen* tot hoogleeraar in de oostersche talen aangesteld. Hij had groote moeijelijkheden met zijnen lastigen ambtgenoot S. Maresius. Hij wordt als een uitmuntend bijbelsch godgeleerde geroemd, van Coccejaansche rigting; predikte dikwijls in 't engelsch, holl. en hoogduitsch; gaf in 't licht: *Synopsis institutionum Chaldearum et Syriarum. Fundamenta punctationis linguae sanctae. Grammatica Hebraea.* Al zijne werken zijn door zijn' leerling Balth. Bekker in 1687 te Amst. uitgegeven met den titel: *J. Altingii opera omnia.*

— (G.), van wien ons geene levensberigten zijn toegekomen, leefde in 't midden der 18e eeuw, en schreef een zonderling werk, getiteld: *Waerelds-loon*, *of stank voor dank*, *voorgesteld in de Fabel van de slang met den Boer*, *getrokken uit de volgeestige werken van G. Bollenhagen*, *onder den tytel van: Frosch Mausler*, *of Muijsen en Kikker oorlog. Amst.* in 1763. 's Mans muse neemt geene hooge vlugt.

ALVA (PIETER VAN) heeft zich, uit verkeerd begrepene gronden van de godsdienst, in de spaansche bezittingen in *Amerika* berucht gemaakt. Naar *Europa* teruggekeerd, verbleef hij een' geruimen tijd in de *Nederlanden*, waar hij verscheidene boeken ten dienste der roomsche kerk heeft geschreven, en overleed in 1566.

ALVERINGEN (JOSUA VAN), heer van *Hofwegen*, rekenmeester van *'s Hage*, teekende het verbond der edelen, offerde goed en bloed op ter handhaving der vrijheid, waardoor hij zich het banvonnis van Alba op den hals haalde in 1568. Bij den mislukten aanslag op *Antwerpen* in 1574, bevond hij zich in

die stad, in 't huis van den griffier Martini, wiens vrouw hem door hare list en tegenwoordigheid van geest uit levensgevaar wist te redden. Hij overleed te *Hoorn* in 1576.

ALUTARIUS (H). Omtrent dezen geleerde kunnen wij niets anders mededeelen, als dat hij eenige boeken uitgaf, gelijk: *Schriftuurlijke Artikulen. Franek.* 1604. *Spiegel der Luthersche leer. Amst.* 1624. *Gorinchems waternood,* enz. 2 dln. 1686.

AMAMA (SIXTINUS) geb. te *Franeker* in 1593, uit een aanzienlijk geslacht, vond op de hoogeschool zijner geboorteplaats in Joh. Druisius een' bekwaam leermeester in de oostersche talen. In 1614 vertrok hij naar *Leijden* om zich onder Th. Erpenius verder te oefenen, nog in het zelfde jaar naar *Engeland,* waar hij met vele geleerden in kennis kwam, en te *Oxford* les gaf in de hebreeuwsche taal. In 1616 tot hoogleeraar in die taal te *Franeker* benoemd, sloeg hij later een beroep naar *Leijden* af. Zijne veelvuldige schriften getuigen van zijne geleerdheid; wij willen slechts noemen zijne *Bijbelsche conferentie* enz. *Amst.* 1623 in 4o. *Biblia in 't Nederd. met aanteek.* enz. 1625. *Antibarbarus Biblicus* etc. *Amst.* 1628. Onderscheidene aanteekeningen op vele plaatsen des O. V. opgenomen in de *Biblia critica.* Hij † in 1629.

— (NICOLAAS), zoon van Sixtinus A., geb. te *Franeker* in 1628, † 1656, volbragt zijne studie in de wijsbegeerte onder Joh. Phocilides. Zonder in 't sop van Aristoteles te varen, legde hij meer vrije denkbeelden omtrent de wijsbegeerte aan den dag, dan velen aangenaam waren, en verhinderde, dat hij tot eenige academische post geroepen werd; ook zal zijn vroege dood daartoe hebben bijgedragen. Hij schreef: *Dissertationum Marinarum decas* etc.

— (JOACHIM VAN), geb. in 't fort *de Bourtange* in 1657, † 1720. In 1681 tot kapitein aangesteld, klom hij allengs op tot den rang van generaal majoor, en na den slag van *Malplaquet,* waarin hij zich gelijk in andere voorvallen, met roem gekweten had, tot kommandeur van *Hulst.* Zijn minzaam, bedaard, eerlijk karakter wordt door zijne tijdgenooten zeer geprezen.

AMANDUS van *Zierikzee*, een geestelijke van de orde der Franciscanen, voorlezer in de godgeleerdheid te *Leuven.* Hij was er ijverig op uit, om de gebreken der geestelijken te verbeteren, verstond de grieksche, hebreeuwsche en chaldeeuwsche talen, en schreef beknopt en zinrijk eene kronijk, loopende van 't begin der wereld tot op 1534, in welk jaar men denkt dat Amandus gestorven is; — zij is verdeeld in 6 boeken; hij noemde ze *de jagt of de toetssteen der historische waarheid.*

AMELING (GERRIT) was in 1672 vaandrig bij de Haagsche schutterij en boekverkooper; hij stelde alle middelen in het werk, om Jan de Witt van de gevangenpoort te helpen en hem te redden.

AMELSFOORT (QUIRINUS VAN), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1760, legde zich aldaar toe op de teekenkunst, om zich later daarin meer te volmaken in *Dusseldorp*. Hij schilderde, op eene verdienstelijke wijze, portretten en historiestukken, vervaardigde eenige teekeningen in den trant van zwarte-kunst-prenten, als ook voor boeken.

AMERON (H. S. VAN), geb. te *'s Hage* in 1777, werd in de teeken- en schilderkunst onderwezen door den bekwamen J. H. Prins. Hij vestigde zich te *Arnhem*, hield zich, behalve met 't lesgeven, onledig met 't schilderen van buurtgezigtjes, binnenhuisjes en portretten; was eerste onderwijzer bij het *Arnhemsch* teekengenootschap en heeft verdienstelijke leerlingen gevormd.

AMERONGEN (ARENT TAETS VAN) bekleedde te *Utrecht* van 1415—1449 de posten van raad, schepen en burgemeester. Bij de scheuring tusschen de bisschoppen Zweder van Cuilenborg en Rudolph van Diepholt, had hij zich bij den laatsten gevoegd. Bij de mislukte overrompeling der stad door dezen bisschop, werd hij gevangen genomen en kort daarna onthoofd.

— (JAN TAETS VAN) stond in de 15e eeuw in verschillende regeringsbetrekkingen te *Utrecht*, als schepen, raad, ouderman of burgemeester en schout. In 1470 door den bisschop David van Bourgondië gevangen genomen, werd hij wreedelijk gepijnigd, eerst naar *Kortrijk*, daarna naar *Rupelmonde* vervoerd, waar hij één jaar verbleef. Naderhand onschuldig bevonden, werd hij in zijn schoutambt hersteld. In 1481 was hij raad van den bisschop, die hem tot den aartshertog Maximiliaan zond om over den vrede te handelen.

— (NIKOLAAS VAN) schaarde zich onder de rijmelaars der 18e eeuw, door het in 't licht geven van: *De menschelijke dwaasheid in tegenstelling der andere dieren, vertoont in 't 8ste schimpdicht van Boileaux,* enz. *in Nederd. vaerzen nagevolgt*, enz. *'s Gravenhage*, 1715.

AMERSFOORT (EVERARD VAN), dus genoemd naar de plaats zijner geboorte, beoefende de godgeleerdheid te *Keulen* en werd hoogleeraar aldaar bij 't collegie St. Laurens en in 1492 deken bij de faculteit der kunsten. Hij schreef *Commentaria in libris Aristotelis de coelo et mundo, etc. Colon.* 1497, in fol.

AMERSFOORT (JACOBUS VAN), ook bekend onder den naam van Jac. Thymaeus (dat van der Heijden zal moeten beteekenen). Hij was een welsprekend man, meester in de vrije kunsten en in 1494 president van het St. Laurens-collegie en patroon der St. Janskerk te *Keulen.* Men heeft van hem: *Commentaria in Aristotelem de generatione et corruptione. Colon.* 1497. (Misschien wordt aan beide hetzelfde werk toegeschreven.)

— (JACOBUS), geb. te *Amsterdam* in 1786, † 1824, beoefende de oude letterkunde aldaar onder voortreffelijke leermeesters, en te *Leijden* de theologie, waarin hij den doctoralen graad behaalde. Te *Harderwijk* tot hoogleeraar in de oostersche talen benoemd, verwisselde hij, na de sloping van dat *Athenaeum*, zijnen post met die in de godgeleerdheid te *Franeker*, waar hij slechts 6 jaren kon werkzaam zijn. De letterkunde was het hoofdvak, waarin hij uitmuntte, blijkens zijne dissertatie: *De variis lectionibus Holmesianis locorum quorundam Pentat. Mos. L. B.* 1815 enz. Dat hij ook godgeleerde was, bleek uit zijne inwijdingsrede te *Franeker: De religionis christianae popularitate.*

AMESIUS (WILLEM), een Schot van geboorte, † 1633, leerde de theologie te *Cambridge*, maar zich niet met de Episcopalen kunnende vereenigen, verliet hij *Engeland* en kwam in *Holland* (1613), werd huisprediker bij Horace Vere te *'s Hage*, en was, gedurende het synode te *Dordrecht* in 1618 en 1619 den president Bogerman tot raadsman, werd in 1620 te *Franeker* hoogleeraar in de godgeleerdheid. Hij veranderde nogmaals zijne bestemming, toen eenige Engelschen te *Rotterdam*, hem uitnoodigden, om aldaar het onderwijs in de godgeleerdheid op zich te nemen. Zijne werken zijn meest van polemischen aard in het latijn, doch vele werden in 't Hollandsch vertaald, zoo als zijne: *Medulla theologiae*, 1623, onder den titel: *W. Ameezes, mergh der godgeleerdh. — Verhandel. tegen de Socinianen. — Lessen over de Psalmen. — Verklar. der brieven van Petrus.*

AMICUS (PETRUS), geb. te *Tholen*, † 1556, werd in 1530 te *Leuven* doctor in de regten, onderwees verscheidene jaren de kinderen van Aegidius van Busleiden. Zijne bedrevenheid in de grieksche en lat. talen en in de regtsgeleerdheid, wordt door Erasmus geroemd en verhief hem tot het hoogleeraarsambt in de regten te *Leuven*, waar hij stierf.

AMMAN (JOHAN COENRAAD), geneesheer van *Schafhausen*, te *Haarlem* of *Amsterdam* wonende, heeft, tegen het einde van de 17e eeuw, zich op de kunst toegelegd, om doofstommen te leeren spreken. Hij wees zijnen leerlingen voor den spiegel de beweging van de tong, lippen en kaakbeenen, welke er ver-

eischt wordt, om de onderscheidene letters en lettergrepen uit te spreken. Hij geeft er verslag van in zijn werkje getiteld: *Surdus loquens*, 1692, ook in 't Nederd. vertaald en getiteld: J. C. Amman en van Helmont, *kunst om dooven en stommen te leeren spreken*, met pl. 12o.

AMMONIUS (CASPAR), wiens nederd. naam waarschijnlijk VAN DER MAUDE geweest is, was te *Hasselt* in *Braband* geboren, † 1524. Hij trad in de orde der Hermiten van St. Augustinus, werd tot doctor in de letteren bevorderd en was in 1488 prior van 't klooster te *Lawingen*. Met de geleerde talen, inzonderheid met de hebreeuwsche, bekend, schreef hij eene *Grammatica Hebraea, in* 5 *libros distincta*, 1515.

AMMONIUS (LAEVINUS), geb. te *Gend* omstreeks 1475, † 1556, nam het ordekleed aan der Karthuizers en werd Procurator van 't klooster te *Gend*, *Val Roïjal* genoemd. Hij stond om zijne letterkunde bij Erasmus in hooge achting, beoefende ook de lat. dichtkunde en schreef zelfs een grieksch vers. Van hem is in 't licht: *Tractatus in parabolam servatoris de filio minore natu, apud Luc. XV.*, 1542. *Elegia*, waarin hij de jeugd aanmaant om zich vroeg op de godsvrucht toeteleggen.

AMORE (HELMICH DE) of AMORIS, in 't Nederd. de Liefde, geb. te *Zutphen*, in 't laatst der 14de eeuw, † 1441, kanunnik van 't H. kruis te *Venlo*, en in 1415 generaal van zijne orde. Paus Martinus V. gaf hem volmagt om zijne orde te hervormen; daartoe reisde hij naar *Duitschland*, *Parijs* en in 1430, vergezeld van eenige geestelijken, naar *Engeland*. Hij deed in 1433 afstand van zijn' post en nam zijne rust te *Asperen*. Hij schreef: *Anatome, seu medullata, et explicatio parabolaum, seu proverbiorum Salomonis* etc. 1420, doch het is niet uitgegeven.

AMOUNET (KAREL FRANCISCUS), geb. te *Brussel*, † 1667, een welsprekend hofprediker bij den landvoogd Joh. van Oostenrijk. Onder zijne schriften telt men: *Homilia in laudem D. Thomae*, *Antw.* 1658. *Velleris aurei Mysteria. Brussel* 1658. *Oratio in exequiis Philippi* IV, etc.

AMPZING (SAMUEL), geb. te *Haarlem* in 1594, † eerst predikant te *Rijsoord* en *Stevelshoek*, in 1619 te *Haarlem*, heeft zich naam gemaakt door zijne schriften, die getuigen van zijne geleerdheid, werkzaamheid en godsvrucht. Vele hebben betrekking tot de vaderlandsche dicht-, taal- en oudheidkunde, zoo als: *Nassauwsche laurenkrans op de verovering van 's Hertogenbosch. Westindische triumph-bazuin op de verovering van de zilveren vloot.* 1628 *in* 4o. *Rijmcatechismus*, 1624. *Christen Hooghtijden*, 1625. Meer bekend is zijne: *Beschrijvinge en lof der stad Haerlem*,

in rijm bearbeijd; waarbij is gevoegd: *P. Scriverii Laurekranz voor Laurens Koster van Haerlem.* — *Taelbericht der Nederl. spellinge, door C. van Heulen overzien en verbeterd* 1649. Zijn dichtgeest neemt geene hooge vlugt.

AMSTEL (GOZEWIJN VAN), eerst proost van *Utrecht*, werd in 1249 tot bisschop verkozen. Niet in staat, — gelijk men te dier tijde van een' bisschop vorderde, — om het zwaard te hanteren, liet hij veelal de zaken, aan 't wereldsch gezag verbonden, vlotten en drijven. Hieruit volgde, dat men hem voor 't bestier van zaken onbekwaam oordeelde, en het zoo ver wist te brengen, dat hij vrijwillig afstand deed en den herdersstaf overgaf aan Hendrik van Vianden.

— (GIJSBRECHT VAN); van dezen naam komen er meer voor in de geschiedenis: de hier bedoelde is de meest bekende, door het treurspel van Vondel, dat zijn' naam draagt. Dat Hendr. van Vianden bisschop geworden was in de plaats van zijn' neef Gozewijn, stond hem tegen de borst, weshalve hij met Herman van Woerden en den graaf van Gelder, Otto III, een verbond sloot tegen den nieuwen bisschop. Het kwam tot een hevig gevecht, waarin Amstel en Woerden gevangen, doch kort daarna ontslagen werden. Hij behoorde later tot het vloekverbond, dat den braven graaf Floris V het leven kostte en Gijsbrecht noodzaakte, het land te ruimen. Waar hij zijne dagen eindigde, is niet met zekerheid te bepalen.

— (JAN VAN), een boerenzoon uit *Schijndel*, werd door een bijzonder toeval een zeeman en een dapper kapitein, die onder den admiraal de Ruijter streed. Bevreesd voor de bestraffing van zijn' vader, had hij het ouderlijke huis verlaten, te *Amsterdam* dienst genomen, en was allengs door zijn braaf gedrag tot de gemelde waardigheid opgeklommen. Hij sleet zijne laatste dagen te *Schijndel*, was zijnen ouders tot troost en steun, en op zijn graf is in 1669 een gedenkteeken opgerigt, dat nog bestaan moet.

— (CORNELIS PLOOS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1726, † 1798, betoonde van zijne jeugd af eene groote neiging voor de beoefening der kunsten en wetenschappen, legde eene verzameling aan van teekeningen en prenten, eenig in hare soort, welke bij den verkoop in 1800, behalve het volledig prentwerk van Rembrandt, de som opbragt van *f* 19,406. Hij zelf beoefende ook de kunst, waaraan men de bekende *prentteekeningen* uit zijne verzameling te danken heeft. Men heeft van hem een' bundel *Redevoeringen*, in 1785 te *Amst.* uitgegeven. Ook een werk met pl. getiteld: *Aanleiding tot de*

kennis der anatomie in de teekenkunst, betrek. het menschenbeeld.

AMSTEL (A. en JACOB PLOOS VAN). Van beiden is ons niets anders bekend, als dat de eerstgenoemde ten jare 1760 te *Amst.* uitgaf: *Verhandeling over het recht van Commercie tusschen onzijdige en oorlogvoerende volken;* en de laatste: *Aanleiding tot de uiterlijke welsprekendheid op den kansel, voor de balie, in 't bijzonder lezen, doch voornaamelijk op het tooneel. Amst.* 1766.

AMSTERDAM (JOH. VAN) leefde in de laatste helft der 15e eeuw, was een vriend van Wessel Gansfort, in wiens gevoelens hij deelde omtrent de aflaten, het vagevuur, de opperhoofdigheid van den paus van *Rome*, het ongehuwde leven der geestelijken en andere punten meer. Deze gevoelens heeft hij breedvoerig ontwikkeld in een' brief aan Bernard van Meppen, naderhand opgenomen in de werken van Wessel, met andere.

AMZWEER (DODO of DOEDE VAN), gesproten uit een aanzienlijk geslacht, vond zich in 1580, door den trouweloozen afval van Rennenberg gedrongen, zijne provincie te verlaten. Na zijne terugkomst uit *Oost-Friesland* in 1595 werd hij lid van de gedeputeerde Staten der *Ommelanden*, en heeft 8 maal het prov. synode van stad en lande als kommissaris-politiek bijgewoond. Als burgemeester te *Appingadam* omstreeks 1620 gestorven, was hij een ijverig voorstander der hervorming en tegenstander van 't patronaatregt, in zoo ver het misbruikt werd. Hij schreef: *Christelijcke en truhartighe vermaenschriften an de ghemene collatoren en predigers in de prov. v. Stadt en Omlanden enz. Franeker* 1597. *Praeposituris reformatis; waerhafte en grondtlijcke bericht van wedtlijcke vocatie* enz. 1611.

ANASTASIO (OLIVERIUS à ST.) gezegd DE CROCK, een karmeliter monnik van *Iperen*, geb. in 't begin der 17e eeuw, † 1674 te *Brussel.* Hij schreef een *Colloquium de mirabili apparitione tempore pestis*, 1665. — *Palma victoriae* etc. en eenige poëtische werken, zoo als: *Gheestelijcken lusthof der Carmeliten, beplant met verscheijden lieffelijcke bloemekens enz.*, 2 dn. *Antw.* 1659—1661. *De zedige Apollogien uit Cyrillus overgezet, en met dichjens verciert.* 1666. *Den triumph der H. Maria Magdalena de Pazzi.* 1669.

ANASTASIUS (JOH.), Veluanus. Zijn Nederd. naam zou zijn Jan Geraards Terstege of Verstege, in de eerste helft der 16e eeuw te *Garderen* op de *Veluwe* geb. In 1544 pastoor in zijne geboorteplaats, werd hij met Luther's schriften bekend, en voorstander der hervorming. Gevankelijk naar *Arnhem* gevoerd, herriep hij zijne gevoelens, doch werd desniettegenstaande tot levenslange gevangenis gedoemd op het slot te *Hattem.* In 1553

ontslagen, vertrok hij naar *Leuven*, waar hij het echter niet lang uithield, maar zich naar *Straatsburg* begaf, waar hij een werkje liet drukken, getiteld: *Der leecken weghwijzer* in de oud geldersche tongval, en behelzende eene eerste onderrigting van alle de voornaamste punten des christelijken geloofs. Het is geheel in den Zwingliaanschen geest.

ANCHILUS (N.) geb. te *Antwerpen* in 1688, † 1733, een schilder, die inzonderheid de manier van Teniers natuurlijk wist na te bootsen. In 1719 begaf hij zich naar *Londen*, waar hij later een' Maecenas vond in Robbert Walpole. Door eenige zijner makkers overgehaald om eene reis naar *Rome* te ondernemen, werd hij op weg ziek en stierf te *Lyon*.

ANDALA (RUARDUS), geb. te *Burgwerd* in 1665 uit boerenouders, † 1727. Door toedoen van Tjaard van Aijlva, grietman van *Wonseradeel*, bezocht hij de lage scholen te *Bolsward* en de hoogeschool te *Franeker* in 1679, legde zich daar bijzonder toe op de godgeleerdheid, oostersche letterkunde en wijsbegeerte, in welke laatste wetenschap hij in 1684 den doctoralen graad verwierf. Ook te *Utrecht*, *Leijden*, *Middelburg* en *Dordrecht* zocht hij zijne kennis te vermeerderen. Te *Arum*, *Makkum* en *Bolsward* trad hij achtereenvolgens als leeraar op, en in 1701 te *Franeker* als hoogleeraar in de wijsbegeerte. Hij volgde de Coccejaansche rigting, was een voorstander der gevoelens van Cartesius, maar geen vriend van Balth. Bekker, tegen wien hij meer dan eens de pen opvatte. Van zijne vele schriften vermelden wij slechts: *Syntagma theologico-physico-metaphysicum*, etc. 1711. *Apologia pro vera et saniore philosophia*, 1719. *Summa theologiae supernaturalis*. 1716. *Commentarius exegeticus in Ps.* VIII. 1720 etc.

ANDLA (GODFRIED), geb. te *Ried* in *Friesland*, uit een aanzienlijk geslacht, in 't begin der 14e eeuw; was pastoor in zijne geboorteplaats, begaf zich later in 't klooster te *Lidlum*, en kreeg het opzigt over de verbrande kerk te *Berlicum*, die hij weldra herstelde. Gewikkeld in de onzalige twist der *Schieringers* en *Vetkoopers*, was hij gedrongen eenig krijgsvolk te werven; doch vóór hij er gebruik van maakte, sloeg hij den weg van bevrediging in, 't geen hem, door tusschenkomst van goede mannen, gelukte. Hij overleed kort hierop in 1347.

ANDREAE (JOACHIM), geb. te *Straalsund*, kwam als student te *Franeker* in 1607, geraakte later, zoo door eigene verdiensten, als door huwelijksgeluk, in grooten luister en vermaardheid, werd in 1613 bevorderd tot hoogleeraar in de natuur- en zedekunde te *Franeker*, en later in de regtsgeleerdheid. Van

hier verplaatst in 't geregtshof te *Leeuwarden*, werd hij tot gewigtige bezendingen gebruikt; in 1634 naar *den Haag*, in 1635 naar *Polen* en in 1644 en 45 naar *Denemarken*. Hij teekende als voorzitter ter vergadering der Staten-Generaal, de ratificatie van den vrede van *Munster* en was in 1651 lid van de groote vergadering. Hij stierf in 1655.

ANDREAE (TOBIAS), geb. te *Braunfels* in 1604, † 1676, legde de gronden zijner studiën te *Herborn* en te *Bremen* in de wijsbegeerte, zette die voort te *Groningen*, waar hij tevens leermeester werd der kinderen van prof. Alting en van een' poolschen prins. In 1634 tot het hoogleeraarsambt aldaar in de grieksche taal aangesteld en later in de historie, was hij tevens bibliothecaris; een vurig aanhanger van Cartesius blijkens zijne schriften: *Brevis replicatio, brevi explicationi mentis humanae D. Henrici regii reposita. Gron.* 1653, en *Assertio methodi Cartesianae, opposita Jacobi Revii* enz. 2 vol. 1653.

— (TOBIAS), broeders zoon van bovengemelden, geb. te *Bremen* in 1633, † 1685. Hij bezocht de hoogescholen van *Duisburg, Leijden en Groningen*. In 1659 te *Duisburg* tot doctor in de wijsbegeerte en geneeskunde gepromoveerd, werd hij aldaar, drie jaren later, tot hoogleeraar in de laatstgemelde wetenschap bevorderd; in 1669 te *'s Hertogenbosch*, in 1674 te *Frankfort am Oder* en in 1681 te *Franeker* in de wijsbegeerte, waar hij, even als zijn oom, de gevoelens van Cartesius verdedigde. Men heeft van hem 2 lat. verhandelingen over de ontleedkundige leerwijze van L. Bilsius, en: *wijsgeerige beoefeningen betrekkelijk het vermogen van de kwade engelen op de menschelijke ligchamen*, uitgelokt door de *Betoverde wereld van B. Bekker*.

— (GAJUS), geb. te *Hitsum* bij *Franeker* in 1657, † 1736. Bij de beoefening der geleerde talen te *Franeker*, voegde hij die der geneesk. en godgeleerdh. In 1682 tot doctor in de medicijnen bevorderd met eene dissertatie: *De calculo renum et vesica*, bekroop hem kort daarna de lust zich verder op de godgeleerdh. toe te leggen, en werd hij in 1694 als predikant naar *Oost-Indië* gezonden. Na aldaar te *Sumatra*, *Timor* en *Batavia* eenige jaren te zijn werkzaam geweest, ook als geneesheer, keerde hij in 1705 naar 't vaderland terug om zijne overige dagen in nuttig onderzoek te slijten.

— (D. H. BEUCKER) oefende zich te *Franeker* in de letteren, wijsbegeerte, geschiedenis en regtsgeleerdheid. Hij was in onderscheidene betrekkingen werkzaam, laatstelijk in die van griffier bij de regtbank te *Leeuwarden*, en secretaris der commissie van landbouw; deze met de huishoudkunde, waren de voor-

werpen van zijne ijverige en geleerde bemoeijingen, blijkens zijne: *Waarnemingen over den invloed van 't zeewater op het Plantenrijk enz.* — *Proeve van eenige toespelingen met planten-namen.* Hij overleed in 1828.

ANDREAS (CORNELIS), geb. te *Stavoren*, † 1589, organist te *Harlingen*, vervaardigde een aanhangsel op de kronijk van Occo Scharlensis en Vlieterp, welke eerst in 1597 in fol., daarna in 4o uitkwam. Hij was een ongeletterd man, die weinig oordeel, veel min eenige historische kritiek bezat.

— (VALERIUS), geb. te *Desschel* in *Braband* in 1588, † 1656, legde zich te *Antwerpen* op de grieksche en lat. letteren toe, en leerde het hebreeuwsch van Joh. Hajus, een' jezuit. Hij werd in 1612 te *Leuven* hoogleeraar in die taal; terwijl hij zich intusschen in de regtsgeleerdheid oefende, werd hem in 1621 het hoogleeraarsambt in die wetenschap opgedragen, en later dat van bibliothecaris der hoogeschool. Hij heeft veel geschreven, en zich behalve door eene plaatsbeschrijving der *Nederlanden*, inzonderheid roem verworven door zijne *Bibliotheca Belgica*, waarin hij de vermaarde Nederlanders tot op zijnen tijd, benevens hunne schriften, vermeldt. De eerste druk verscheen in 1623, de 2de vermeerderde in 1643. De beste uitgave is die van Foppens in 1739 in 2 4o dln.

— (EMMERIK), de 36ste abt van 't klooster *St. Michiel* te *Antwerpen*, van de orde der Premonstrantensen, een beschaafd en geleerd man, die zich dagelijks eenige uren in de godgeleerdheid oefende, en een geschrift naliet, getiteld: *Notationum in pleraque totius anni, ut et Quadragesima, Evangelia et Epistolas*, 't welk bewaard wordt bij de boeken der gemelde abdij.

ANDRIES (JODOCUS) geb. te *Kortrijk* in 1588, † 1658, nam in 1606 te *Doornick* het kleed der jezuiten aan, en legde de 4 beloften af in Mei 1623; was een beroemd prediker te *Gend*, *Mechelen* en *Brugge*. Er worden niet minder dan 26 zijner schriften opgeteld, waarvan vele in 3 en 4 en meer talen zijn gedrukt; wij noemen slechts: *Modus orandi pro necessitate patriae* 1619, *Annulus aeternitatis* 1621, negen maal herdrukt. *Memoria passionis Domini*, ook in 't vlaamsch, fransch en spaansch. *Libellulus de amoris Dei* etc. 1626, verkort onder den titel van *Duae claves coeli*, in 't lat., fr., vl., sp., it., duitsch en eng.; er zijn 150,000 exemplaren van verkocht.

ANDRIESZ (SIMON), geb. te *Amsterdam*, in 't begin der 16e eeuw, van wien wij niets anders kunnen mededeelen, als dat hij een werk uitgaf, getiteld: *Die werckinghe en operatie van de 7 Deuchden*, enz. *Die distructie en affgrijsselijcheit van de*

7 *doodsonden*, *metten straffingen van dien*, enz., *vergadert door S. Andries*, *zoon van Amstelredamme*, te *Antw.*, 1551.

ANDRIESSEN (ANDREAS), geb. in 1699, † 1768, heeft als predikant en dichter zich naam gemaakt, vooral door zijne bemoeijing om de gebrekkige psalmberijming van Dathenus te verbannen, en door eene betere te doen vervangen. Om dat doel te bereiken schreef hij: *Aanmerkingen op de Psalmberijming van P. Dathenus*, 1764. Vervolgens gaf hij uit: *Beschrijving van de inhuldiging van prins Willem* IV *als markgraaf van Vere en Vlissingen*, *met pl.* 1751. *De Catechismus in dichtmaat*, 1755. *Dichtlievende Uitspanningen*, 1756, enz. De laatste mogen geene dichterlijke waarde bezitten, zij getuigen, met zijne andere schriften, dat hij een werkzaam Evang.-dienaar was, die zich 34 jaren te *Vere* bijzonder verdienstelijk maakte.

— (JURRIAAN), geb. te *Amsterdam* in 1742, † 1819, een verdienstelijk schilder van zaalstukken, voorstellende Arkadische landschappen en historische onderwerpen. Als onderwijzer in de teeken- en schilderkunst, heeft hij bekwame leerlingen gevormd. In onderscheidene kunstverzamelingen vindt men fraaije teekeningen van hem, inzonderheid in *Teijler's Museum* te *Haarlem*.

— (ANTONIE), geb. te *Amsterdam* in 1746, † 1813, broeder van den voorgaanden, beoefende met goed gevolg de teeken- en schilderkunst, was zijnen broeder behulpzaam in 't schilderen van landschappen, en gaf ook les in deze kunsten.

— (CHRISTIAAN), een zoon van Jurriaan, geb. te *Amsterdam* in 1775, † 1819. Hij schilderde historische onderwerpen, portretten en landschappen, werd reeds in 1790 lid van de Amsterdamsche teeken-academie en behaalde onderscheidene eereprijzen.

— (Dr. JAN JACOB), denkelijk de zoon van den *Vere'schen* predikant Andreas, gaf te *Middelburg* 1792 in 't licht: *Gedichten*, *zede-* en *mengelstoffen*, in den trant als die van zijn' vader, voor wiens *Inhuldiging van prins Willem* IV. hij een paar zoo genoemde dichtstukken plaatste.

ANDRINGA (REGNERUS VAN), uit een aanzienlijk friesch geslacht gesproten, geb. in de *Lemmer* in 1674, † 1754. In 1692 tot Grietman van *Lemsterland* gekozen, was hij, in die betrekking bijzonder werkzaam in 't bevorderen van een' doortogt van *Groningen* op *Amsterdam*, door het aanleggen van postwagens en veerschepen. Hij had ter staatsvergadering, in het kwartier *Zevenwouden*, zeer veel invloed, tot hij in 1741 zijne bediening nederlegde.

ANFRIED, in 994 bisschop van *Utrecht*, was vroeger een graafschap in *België* opgedragen. Later koos hij den geestelijken stand, en werd om zijne ingetogenheid en stipte regtvaardigheid geroemd. Hij verdreef de Noormannen van voor *Utrecht*, zoo men meent door de kracht zijner heiligheid. Zijn naam is in de stichting (1006) der abdij, de *H. Berg* bij *Amersfoort*, bewaard. Er is een verhaal van hem geboekt, dat hij door zijne vrouw Hilswindis er toe zou gekomen zijn, het geestelijk kleed aan te nemen, dat weinig geloof verdient. Van zijne overige handelingen is niets bekend. — Hij zou den 3. Mei 1008 overleden zijn.

ANGELKOT (HERMANUS), geb. in 1648, † 1713, was apotheker in zijne geboorteplaats *Amsterdam*, huiswaard en vriend van den vermaarden *J. Broekhuizen*. Men heeft van hem, behalve eenige losse dichtstukken, enkele tooneelspelen uit het fransch, met name de *Misantrope* van Molière, 1682. *Soliman* van de la Tuilerie, 1789. *De buitensporige herder*, van Th. Corneille (door zijn' zoon, die volgt, in 1714 uitgegeven). Dan nog een kluchtspel: *De vechter*.

— (HERMANUS), de jonge, vervaardigde gemeenschappelijk met P. Langendijk eene vertaling van Addison's treurspel, *Cato*, 1715. Hij leverde er ook eene van Th. Corneille's *Don Cesar d' Avalos*, onder den titel van *Don Cesar of de broederlijke minnaar*, 1717, en eindelijk het kluchtspel, *'t Vrouwtje van Ephesen*, 1721.

ANGLICUS (MICHIEL), geb. te *Baumont* in *Henegouwen*, leefde in 't begin der 16de eeuw, oefende zich te *Parijs* in de letteren en inzonderheid in 't grieksch; te *Padua* in de regten, tot dat hij in 1507 te *Parijs* die wetenschap in uitoefening bragt. Hij vergezelde den kardinaal van Luxemburg op zijne reizen. Hij maakte zich naam door zijne lat. gedichten, uitgekomen onder den titel: *M. Anglici varia opuscula. Paris.* 1507.

ANNA VAN EGMOND, geb. 1533, † 1558, was de eenige dochter van Maximiliaan van *Egmond*, graaf van *Buren* en *Leerdam;* eerste gemalin van Willem I., prins van Oranje, welke zich slechts korten tijd in haar bezit mogt verheugen, en wien zij naliet een' zoon Filips Willem, later door Alba van de hoogeschool te *Leuven* geligt en naar *Spanje* gevoerd, en eene dochter Maria, naderhand gehuwd met Filips, graaf van *Hohenlo*.

— VAN SAXEN, dochter van Maurits, hertog van *Saxen*, geb. 1544, † 1577, na den dood van haar' vader opgevoed door den keurvorst Augustus, werd zij ten jare 1561 in den

echt vereenigd met prins Willem I, tegen den zin der Landvoogdes, wijl zij der Luthersche leer was toegedaan. Dit trouwverbond was niet van de gelukkigste; haar bitsche aard en ongeregeld leven en de smaadheden waarmede zij haar' gemaal bejegende, noodzaakten dezen van haar te scheiden en aan haar' oom terug te zenden, in 1575. Zij werd te *Dresden* tot aan haren dood in verzekerde bewaring gesteld. Zij was de moeder van Maurits en Anna en Amelia of Emilia.

ANNA, kroonprinses van *Engeland*, oudste dochter van George II, geb. 1709, † 1759, huwde in 1734 met Willem Karel Hendrik Friso, naderhand bekend onder den naam van Willem IV. Na diens dood werd zij tot gouvernante en voogdes aangesteld over den minderjarigen Erfstadhouder Willem V. Zij was gemeen- en minzaam in haar gedrag en schitterend in weldadigheid; hare goede eigenschappen overtroffen de verkeerde, welke laatste nog dikwijls voortsproten uit overdrijving van de eerste.

ANSELMO (ANTONIUS), geb. te *Antwerpen* omstreeks 1591, † 1668, kreeg den graad van doctor in de regten te *Leuven*, was advocaat in zijne geboorteplaats bij de burgelijke en kerkelijke regtbank, en verscheidene jaren schepen der stad. Hij heeft vele werken in het licht gegeven, gelijk: *Placcaeten, ordonnantiën, landchartres, blijde inkomsten, privilegien enz. van 't jaer* 1220—1540, *Antw.* 1648 — *Codex Belgicus, ofte de Belgica nova, soo gheestelijcke als wereldlijcke rechten.* 1649, de 2de zeer vermeerderde druk in 1662. — *Tribonianus Belgicus* etc. 1663.

ANSLAAR (WILLEM), geb. te *Grijpskerk* in 1633, † 1694, heeft als predikant onderscheidene standplaatsen gehad, het laatst te *Amsterdam*, waar hij de schriften van zijn' ambtgenoot G. Boudaan heeft uitgegeven, en eene nieuwe uitgave bezorgd der *Critica Sacra* van L. de Dieu, 1693. Hij trad ook op als verdediger van het Coccejanismus blijkens zijn: *Verkeerd antw. van Irenus Philalethes op de vrage, wat is Coccejanerij? onderzocht* enz. 1688.

ANSLO (KORNELIS KLAASZ.), geb. in 1592, † 1646, een ijverig leeraar bij de Mennonieten te *Amsterdam.* Gewikkeld in de geschillen van Nittert Obbensz, gaf hij ter zijner verdediging uit: *Dialogus, of zamenspreekingen tusschen eenen waarheidzoekenden Neutralist genaamd Vrederik, en een Waterlandschen Broeder* enz. *Hoorn*, 1626 in 4o. Hij was een man rijk in aardsche goederen, van een uitstekend verstand en groote welsprekendheid, blijkens het bijschrift onder zijn portret van Vondel:

Aij, Rembrant, maal Kornelis stem!
Het zichtbre deel is 't minst van hem;
't Onzichtbre kent men slechts door d' ooren:
Wie Anslo zien wil, moet hem hooren.

ANSLO (REINIER), een kleinzoon van bovenstaanden, geb. te *Amsterdam* in 1626, † 1689. Hij begaf zich in 1649 naar *Rome*, alwaar paus Innocentius X hem voor eenige lat. verzen met een' gouden penning, en koningin Christina van *Zweden* met eene gouden keten beschonken. Hij verzaakte het protestantsch geloof en ging tot de roomsche kerk over. Zijne nederd. gedichten, door Joan de Haas bijeenverzameld, werden in 1713 uitgegeven, waarin met lof onderscheiden worden zijn: *Martelkroon van Steven*, zijn gedicht op *de pest van Napels,* op *het gekroonde Amsterdam*, en zijn treurspel *de Parijsche bruiloft.*

ANTHING (KAREL), Luit.-kolonel bij de bataafsche divisie van Dumonceau, gaf in 1799, toen de Engelschen in *Noord-Holland* geland waren, meer dan één treffend blijk van dapperheid. In eene hevige attaque bij eene brug door den vijand teruggedreven, hervatte hij den aanval, doch de menigte dooden en gekwetsten noodzaakten de overgeblevene dapperen andermaal te wijken. Nu neemt Anthing het vaandel in de hand, stelt zich aan 't hoofd en roept: „kameraden, volgt mij nog eenmaal!" Het vaandel stuk geschoten wordt nu door den Adjud.-Majoor T. K. Visscher, die te paard zat, omhoog gehouden, dat hem 't leven kostte, en de aangevallene stelling werd niet eerder door de Engelschen verlaten, voor dat het geschut hen daartoe dwong.

ANTIQUUS (JOHANNES), geb. te *Groningen* in 1704, † 1750, legde zich nog jong op de schilderkunst toe, bezocht *Parijs*, had op zijne reis naar *Genua* bijzondere ontmoetingen, verbleef 6 jaren te *Florence*, werd lid en later directeur van de schilderakademie aldaar, deed uitstapjes naar *Rome*, *Napels* enz. waar hij, als portretschilder bij de grooten der aarde veel werk vond. Naar 't vaderland terug gekeerd, hield hij zich eenigen tijd te *Groningen* op, werd door den stadhouder naar *Breda* geroepen ter uitoefening zijner kunst en ter opleiding van bekwame leerlingen. Aldaar moeten nog stukken voorhanden zijn, die zijn' roem verkondigen.

ANTONIDES (JOH.), VAN DER GOES bijgenaamd, naar zijne geboorteplaats, geb. 1647, † 1684, woonde later met zijne ouders te *Amsterdam*, waar hij zich in de lat. taal en dichtkunst oefende. Zijn treurspel *Trazil of het overrompeld Sina* bragt hem in kennis met Vondel en gaf reeds te kennen, wat men van

hem in de vaderlandsche poëzij te wachten had. Door zijne vriendschap met Vondel en de uitgave van eenige voortreffelijke dichtstukken, inzonderheid van zijn gedicht *Bellona aan band* in 1667, begon de roem van Antonides zich meer en meer te verbreiden, die nog hooger klom door de uitgave van: *De IJstroom* in 4 boeken, wel het beste en keurigste van al zijne werken. Hij vond een' Maecenas in Diderik Buisero, die zorgde, dat hij, uit den apothekerswinkel verlost, zich op de hoogeschool te *Utrecht* in de geneeskunde kon oefenen, waarin hij de doctorale waardigheid behaalde; terwijl hij daarna door zijn' beschermer een' aanzienlijken post bekwam bij de Secretarie der Admiraliteit te *Rotterdam*. Zijne overige .dichtstukken zijn met de gemelde meermalen in een' 4o bundel uitgegeven door D. v. Hoogstraten, laatstelijk door Bilderdijk in kl. 8o.

ANTONIDES (THEODORUS), † 1715, predikant te *Westerwijtwert* en *Menkeweer* was een braaf, geleerd en arbeidzaam man, blijkens de boeken, die hij heeft geschreven, over *de brieven van Jacobus*, *Petrus* en *Judas* in 1698 en 99. *Wonderwerken van Jezus Christus*. 1697. Hoe zijn overdreven Coccejanismus hem tot ongerijmde stellingen dreef, blijkt inzonderheid uit dit laatstgenoemde werk, 't geen wij door één voorbeeld willen staven. Hij vond in de geschiedenis der groote vischvangst Luc. V: 1—11 profetischer wijze afgebeeld, door de zee het heidendom; door de visschen wereldsche menschen; door de visschers de Apostelen; door 't net het Evangelie; door het uitwerpen van 't net de prediking van 't Evang. in de geheele wereld; door het scheuren van 't net de ketterijen enz. Hij heeft ook een werk geschreven: *Over de Olympische spelen der Grieken*.

— (MEINARDUS), zoon van bovengenoemden, geb. 1705, † 1776, predikant te *Onderwierum* en *Westerdijxhorn* in *Groningerland*. Hij was een getrouw arbeider in 't werk hem toevertrouwd, bezat een vlug verstand, naauwkeurig oordeel en een goed geheugen; ook (even als zijn vader) een ijverig Coccejaan, blijkens zijn werk: *Over het lijden van Jezus Christus*. *Gron.*, 1753.

ANTONII (JACOBUS) of JACOB ANTONISZOON, geb. te *Middelburg* in de 15de eeuw. Hij verkoos den geestelijken stand, en bestudeerde het kanonieke regt, waarin hij waarschijnlijk te *Rome* den doctoralen graad verkreeg; daarna was hij kanunnik en zanger in de St. Gudula-kerk te *Brussel* en vicaris-generaal van den bisschop van *Kamerijk*. Hij schreef een boekje: *De praecellentia potestatis imperatoriae* etc 1502, door Erasmus zeer geprezen.

ANTONISZOON (ADRIAAN), geb. 1529, † 1609, vroeg de leer der Hervormden toegedaan, moest de vervolgingen van Alba ontvlugten; doch keerde in 1572 naar 't vaderland terug en bekleedde in 1588 de burgemeesterlijke waardigheid te *Alkmaar*. Hij was een voorstander der vrijheid, aan wien Willem I. de bewaring der Noord-hollandsche kusten toevertrouwde, en die zijne ervarenheid in de krijgsbouwkunde toonde bij 't aanleggen van nieuwe vestingwerken te *Enkhuizen*.

— (KORNELIS) of KORN. TEUNISSE, een man van aanzienlijke geboorte, die in 1544 en eenige volgende jaren de posten van schepen en raad te *Amsterdam* bekleedde, was van beroep schilder; leverde als zoodanig eenige voortreffelijke stukken, zoo als: een schuttersstuk van 17 personen, aan tafel zittende, bekend onder den naam van de Braspennings-maaltijd; ook eene afbeelding van *Amsterdam*, zoo als die stad zich vertoonde in 1482, naderhand op 2 bladen in houtsnede uitgegeven.

ANTONIUS (JACOB VAN ST.), geb. te *Brussel* in 1632, † 1703. Na 't volbrengen zijner letteroefeningen, ging hij over tot de orde der Karmeliten in 1652; later tot priester geordend, werd hem het onderwijs in de wijsbegeerte, godgeleerdheid en de H. schrift toevertrouwd. Met aanzienlijke kerkelijke posten begunstigd, begaf hij zich naar *Rome*, waar hij door paus Innocentius XI. met welwillendheid ontvangen werd. Hij heeft vele werken geschreven, ook over 't kanonieke regt, onder andere: *Consultationes Canonicae* etc. 1680.

ANTWERPEN (BARENT DIRKSZ. VAN) is de opsteller van zekere tragi-comedie, getiteld: *De behouden Onnozelheijt*, *Amst.* 1612, 't geen wij niet zouden aanvoeren, als het zijne waarde niet vond in de zeldzaamheid.

APHERDIANUS (PETRUS), zie op AFFERDEN.

APOLLONIUS (WILLEM), geb. te *Veere* in *Zeeland*, † 1657, werd in 1627 predikant te *St. Anne ter Muiden*, daarna te *Middelburg*, waar hij tevens bij de doorluchtige school als hoogleeraar werd aangesteld. Hij heeft eenige schriften nagelaten, zoo als: *Jus Majestatis circa sacra*, 1646. — *Disputationes Theologicae de lege Dei* etc. 1655. — *Tractaet van eenige bijsondere deughden der kinderen Gods*, 1652. — *Corte aenmerckingen over de nature enz. van den sabbath*, 1659 etc.

APOSTOOL (SAMUEL), geb. 1638, † 1699, predikant bij de Mennoniten te *Amsterdam*, geraakte in twist met zijn' ambtgenoot Galenus Abrahamsz. over de leer van het zaligmakend geloof, waardoor eene scheuring ontstond, die lange jaren duurde, waarvan zich de eene partij Galenisten, de andere

Apostoolschen noemden. Samuel schreef met zijn' ambtgenoot S. van Deil een boekje, getiteld: *Waarheids oeffeninge*, 1677.

— (C.) oefende zich in de teeken- schilder- en graveerkunst, bezocht *Frankrijk* en *Italië*, maakte op zijne reizen vele schetsen en teekeningen, werd in 1809 lid van 't Kon. Nederl. Instituut 4de klasse en in 1814 bestuurder van 't Kon. Museum van schilderijen, oudheden enz. te *Amsterdam;* was een der Commissarissen, die de in 1795 naar *Parijs* weggevoerde schilderstukken en prenten herwaarts terugbragten; werd in 1816 ridder van den Nederl. Leeuw enz., toonde blijken van zijne kunst op verschillende tentoonstellingen, en was geacht als een ervaren kunstkenner.

APPEL (JACOB), geb. te *Amsterdam* in 1680, † 1751, toonde van kindsbeen af groote neiging voor de teeken- en schilderkunst, en vond gelegenheid, die te kunnen voldoen bij bekwame leermeesters, vooral in 't schilderen van landschappen. De stukken, daarvan voorhanden, als ook eene menigte portretten en historiën, plaatsen hem onder het groot aantal onzer beroemde schilders.

APPELIUS (JOH. CONRADUS), van wien ons geene levensberigten zijn onder de oogen gekomen, was predikant te *Zuidbroek*, en gemengd in de onzalige twisten, omtrent het H. Avondmaal, in 't midden der 18e eeuw met zoo veel hevigheid gevoerd. Er bestaan van hem vele schriften, die daarop betrekking hebben, zoo als: *Aanmerk. over den bezwaarlijken en nuttigen dienst van het Evang. Gron.* 1762; *'t vervolg daarop, in* 1763. — *Zedig onderzoek wegens* 2 *gewigtige vragen over het Avondmaal*, 1763 enz. — *Zijn Brief ter beantwoord. van eene vraag: wat een bekommerde doen moet, om zalig te worden?* enz. 1774, bevat zijne ascetische denkwijze en is van veel belang. Sommige zijner werken werden veel gelezen.

— (Mr. JEAN HENRI), geb. te *Middelburg* in 1767, † 1828, beoefende te *Leijden* de regtsgeleerdheid, werd in 1795 raadpensionaris van *Zeeland*, in 1804 staatsraad, en onder koning Lodewijk, in 1808, minister van finantiën. Ook koning Willem I. erkende zijne verdiensten: die hem de organisatie van 't finantie-wezen opdroeg, in 1815 tot directeur-generaal van 's rijks belastingen benoemde, en eindelijk in 1824 tot minister van finantiën. Zijne ongemeene bekwaamheden, goede trouw, eerlijkheid en vaderlandsliefde moesten zelfs zijne vijanden erkennen. Daarbij paarde hij vlugheid van geest, snelheid en kracht van werkvermogen, waardoor hij gemakkelijk groote zaken kon uitvoeren.

APPELMAN (JAN), geb. te *Amsterdam*, † 1694. In 1672 tot raad benoemd door Willem III., en in 1688 tot burgemeester, werd tot de gewigtigste en neteligste zaken gebruikt, doch was de belangen van gemelden vorst niet bijzonder toegedaan. Betrokken in de opgeraapte beschuldiging van zekeren Jan Hol, als of hij zich in een' ongeloofden handel met *Frankrijk* zou hebben ingelaten, werd hij ten volle geregtvaardigd.

APPELTERE (JOAN CHRISTIAAN VAN), geb te *Gorinchem* in 1764, † 1786, beoefende te *Leijden* de regtsgeleerdheid, en deed zich als een sierlijk dichter kennen, wiens Muse, zoo hem langer leven ware geschonken, meer schoone stukken zou hebben voortgebragt, dan wij thans van hem bezitten. Een 30tal zijner dichtstukjes zijn te vinden in het *Taal- dicht- en letterkundig kabinet* van G. Brender à Brandis.

APPIUS (MATTHIAS HAIJKO) diende in 1745 bij de staatsche troepen als kolonel over een regiment ruiterij van *Hessen-Homburg*. Toen de onzen in den slag bij *Fontenoi* aan 't wijken raakten en zijne ruiters medesleepten, riep hij wel gedurig: „ sta, die van *Homburg!* sta!" maar het mogt niet baten. Dit, en zijn voorbarig schrijven dat het gansche vereenigde leger vernietigd was, bragt hem voor den krijgsraad en had zijne afzetting ten gevolge.

AQUILIUS (HENDRIK) OF ARENTS was van geboorte een Arnhemmer, van wien men niets anders weet, als dat hij eenige werken in 't licht gaf, waartoe behoort: *Compendium Chronici Gelrici. Colon.* 1565 en 67, door Scriverius herdrukt in zijne *Batavia illustrata*, 1609. Dat hij ook de lier hanteerde blijkt uit de *Enconomia Gelriae.* — *Historia de infelici amore Deiphobi ac Pamphilae* etc. 1507; en dat hij waarschijnlijk een geestelijke was, uit zijn: *Moralius libellos* III. etc. *Col.* 1568, en *Progymnasmatum*, *de Passione Domini. Dav.* 1565.

ARANDA (EMANUEL VAN), uit een aanzienlijk geslacht te *Brugge* geb. in 1612, regtsgeleerde en krijgsraad, viel in 1640 bij zijne terugkeering uit *Spanje* in handen van Algiersche zeeroovers, die hem twee jaren gevangen hielden. Deze gebeurtenis heeft hij beschreven in een fransch boekje, getiteld: *Relation de la captivité du Sr. E. de Aranda*, etc. *Brussel* 1656, ook te *Parijs*, *Londen* en *'s Hage* in 't Nederd. uitgegeven, en nog door den schrijver in 1671. Bovendien schreef hij in dichtmaat: *Den leerenden lagchenden waerseggher.* Zijne spreuk was: *Virtus aranda.*

ARCHDEKIN (RICHARD), ofschoon een Ierlander, geb. te *Kilkenny* in 1619, † 1693, heeft bij zijn leven meestal in

Braband doorgebragt, studeerde te *Leuven* in de wijsbegeerte en trad in de orde der Jezuiten in 1642. Hij onderwees en te *Leuven* en te *Antwerpen* de philosophie en de theologie; zond in 't licht: *Theologia tripartita universa*, etc. in 1671, en de 8ste druk in 1686. Op den index van verbodene boeken geplaatst, werd alles, wat tot ergenis verstrekte, doorgeschrapt in eene uitgave van 1718. Hij gaf ook in 't engelsch en iersch eene verhandeling over de wonderen, enz.

ARCERIUS (JOH), geb. te *Noordhoorn* in 1538, † 1604. Zijne ouders waren landlieden. Hij legde zich vroegtijdig op de wetenschappen toe, en was der hervorming toegedaan. In 1568 rector te *Franeker*, nam hij, om de vervolging van den bisschop C. Petri te ontgaan, de wijk naar *Haarlem*, later naar *Delft*, en vervolgens naar *Embden*. In 1576 predikant te *Enkhuizen* en andere plaatsen, werd hij, na eerst het rectoraat te *Utrecht* bekleed te hebben, in 1589 hoogleeraar in de grieksche taal te *Franeker*. Behalve eenige redevoeringen, gaf hij uit: *Jamblichum de vita Pythagorae etc. cum versione latina et notis*, 1598. — Zijn zoon

— (SIXTUS), geb. te *Franeker* in 1570, † 1623, deelende in het omzwervend leven zijner ouders, beoefende daarna de geneeskunde, waarin hij de doctorale waardigheid verkreeg in 1596. Door den stadhouder van *Friesland* Willem Lodewijk van *Nassau* tot onderwijzer van 2 zijner neven geroepen, werd hem later de post van veldarts bij 't leger toevertrouwd, om dien daarna te verwisselen met het professoraat in de grieksche taal te *Franeker*. Hij schreef een uitvoerig werk getiteld: *Aeliani et Leonis imperatoris tactica*, etc. *L. B.* 1613.

AREMBERG (JAN DE LIGNE, graaf VAN), in 1549 tot stadhouder van *Friesland*, *Overijssel* en *Groningen* aangesteld, weigerde in het verbond der edelen te treden. Met den graaf van *Megen* door de landvoogdes tot bevelhebber over 't leger benoemd, toonde hij in alle opzigten gehecht te zijn aan den koning van *Spanje* en een vijand der hervorming. Door Alba naar *Frankrijk* gezonden, om de Hugenooten te keeren, kwam hij in 't begin van 1568 terug en vond den dood bij het klooster *Heiligerlee*, in den veldslag tegen graaf Lodewijk van Nassau.

— (KAREL VAN), geb. in 1593, † 1669, zoon van Karel graaf van *Croi*, *Aerschot* en *Aremberg*, verkoos den geestelijken stand, en nam te *Leuven* het kleed der kanunniken aan in 1616, en was in vele geestelijke bedieningen. Hij beoefende daarbij de bouwkunde, en was nederig van geest, zoodat hij den kardinaalshoed en een' bisschoppelijken zetel zou geweigerd heb-

ben. Hij schreef: *Flores Seraphicos*, etc. *cum fig. Col.* 1640.

ARENDS (JAN) of ARENDSEN van *Alkmaar*, een der eerste Evang.-predikers na de hervorming. In zijne jeugd leerde hij het mandenmaken bij G. Alberts, bij wien hij tevens de eerste gronden legde van van zijn evangelisch geloof. In 1566 genoodzaakt om *Alkmaar* te verlaten, zwierf hij her- en derwaarts, ten einde de verscholene hervormden te troosten en tot standvastigheid aan te moedigen. Hij waagde het om buiten *Hoorn* en *Amsterdam* te prediken en wat later om aldaar het leeraarsambt te bekleeden; maar slechts voor korten tijd. In 1567 moest hij naar *Embden* vlugten, van waar hij in 1572 als predikant te *Alkmaar* beroepen werd, en gedurende de belegering dier stad door de Spanjaarden in 1573 overleed.

ARENTS (THOMAS), geb. te *Amsterdam* in 1652, † 1700, was makelaar en niet ongeacht dichter, lid van het kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum*. Bekneld door dien band, vertaalde hij verscheidene treurspelen en één blijspel uit het fransch. Na zijn' dood kwam, door de zorg van M. Brouerius van Nidek, zijne *Mengelpoezij* in 't licht, 1724, waarin eenige goede stukken voorkomen.

— (ROELOF) de jonge, van wien geene levensbijzonderheden bekend zijn, gaf in 1757 een' bundel gedichten uit van onderscheiden aard en inhoud, sommige van eenige waarde. In 1772 kwam een tweede bundel zijner gedichten aan 't licht, van denzelfden stempel; waarop in 1774 volgde eene vertaling van Klopstock's treurspel: *De dood van Adam*.

— (JAN), geb. te *Dordrecht* in 1738, † 1805, waar zijn vader heelmeester was, en hij een broeder van bovengemelden dichter. Hij leerde de schilderkunst bij zijn' stadgenoot J. Ponse, later te *Amsterdam*, legde zich bepaaldelijk op het schilderen en teekenen van schepen toe, waarvan sommige door hem zelve geëtst, andere door fransche graveurs in 't koper gebragt zijn. Eenige zijner beste jaren te *Middelburg* doorgebragt hebbende, keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, waar echter zijne zaken niet voor den wind gingen. Het ontbrak den zedigen man aan scheppend vernuft en goeden smaak.

ARKEL (JAN VAN) de I., bij andere de VI. van dien naam, uit een der voornaamste en magtigste geslachten van *Holland* gesproten, welk geslacht met andere gekenmerkt wordt in dit tweeregelig distichon:

„De Brederodes d'edelsten, de Wassenaars de oudsten,
„De Egmonds de rijksten, de Arkels de stoutsten."

Onder het bestuur van graaf Dirk III, nam hij deel in diens

krijgsbedrijven, bijzonder tegen den Utrechtschen bisschop Adelbold, vergezelde hem op een' kruistogt naar 't H. land, en sneuvelde in een' slag tegen de Saracenen in 1034 of 1035.

ARKEL (JAN VAN) de II. trok met Govert van Bouillon, Robbert de Fries en vele andere vlaamsche heeren, naar *Palestina*, alwaar men zegt dat hij 8 jaren vertoefde en vele dappere daden verrigtte. Volgens sommigen zou hij op zijn' terugtogt te *Straatsburg* overleden zijn in 1074, volgens anderen voor *IJsselmonde* gesneuveld in 1077.

— (JAN VAN), de IX. van dien naam, bekend door zijne grootte en sterkte, van wien men verhaalt, dat hij te paard zittende, zijne armen om een' balk sloeg, en dan met de knieën het dier van den grond kon opligten en knijpen dat de tong ter keel uitkwam. Hij ontsnapte toevallig een' verschrikkelijken dood, die hem zijn neef Folperd had toegedacht, met wiens geschiedenis eene legende verbonden is, die ons doet zien, in welk eene onkunde en bijgeloof de middeneeuwen gedompeld lagen. De gemelde heer Jan v. Arkel overleed in 1272.

— (JAN VAN) de X., † 1297, was tegenwoordig in den beroemden strijd te *Wieringen* (door van Helu bezongen), onder de banier van Jan I. hertog van *Braband*, en voegde zich later bij graaf Floris van *Holland*, toen deze den dood zijns vaders op de Friezen ging wreken. Hij sneuvelde in een' slag tegen de Friezen bij *Alkmaar*.

— (JAN VAN) de XI. ondernam mede eenen togt naar 't H. land. Op de terugreis werd hij met zijne togtgenooten, niet ver van *Genua*, door roovers overvallen en uitgeschud. Eene weldadigheid, vroeger aan eenen armen marskramer bewezen, redde hem hier uit groote ongelegenheden, zoodat hij behouden te *Gorkum* terugkwam. Hij toonde zijne dapperheid in een' veldslag bij *Kortrijk*, waar hij de Fransche banier veroverde. Hij redde, met anderen, het leven van graaf Willem van *Henegouwen* en *Holland*, en stierf in 1324.

— (OTTO VAN), † 1396, werd de Dappere bijgenaamd. Hij versloeg den proost van St. Maria te *Utrecht*, toen deze het regt van schatting op een zijner erfgoederen zich wilde toeëigenen. Hij wist door zijn' behuwdbroeder, den kardinaal Reinerus van Bar, te *Rome* absolutie te verkrijgen tegen alle vonnissen ten zijnen nadeele uitgesproken. Ook wist hij zijne landen te zuiveren van woekeraars, doodslagers en overspelers, en hen, die hem beleedigden, gevoelig te doen ondervinden, met wien zij te doen hadden. In *Gorkum* hield hij een ridderlijk

tournooi, waarbij onder anderen de graaf van *Holland* en de hertog van *Gelder* tegenwoordig waren.

ARKEL (JAN VAN), de XII. van dien naam, werd bisschop van *Utrecht* in 1342. Hij was dapper en oorlogzuchtig; de buit, die hij op de Hollanders bij *Schoonhoven* behaalde, besteedde hij ter aflossing der schulden, door bisschop Jan van Diest gemaakt, en toonde in allerlei opzigten, dat hem de uiterlijke welvaart van zijn bisdom ter harte ging. Hij was tevens beoefenaar en bevorderaar der geleerdheid, voorzag de kloosters van goede boeken en was een vriend der armen.

— (JAN VAN), de XIII. en laatste van dien naam, was stadhouder en thesaurier-generaal van *Holland*. Deze post 10 jaren lang waargenomen hebbende zonder rekening te doen, werd hij daartoe door Albert genoodzaakt, opgestookt door zijn' zoon, graaf Willem van Oostervant. Arkel weigerde en dit gaf aanleiding tot hevigen strijd. Hij werd tot 's lands vijand, en zijne goederen verbeurd verklaard, en gevangen gezet te *Zevenbergen*, waar hij 8 jaren vertoefde en later aan de gevolgen van onmatigheid in 1424 stierf.

— (FOLPERD VAN), zoon van Jan IV. van Arkel, was heer van *ter Leede* en *Haastrecht*, overgegeven aan alle snoode goddeloosheden, zoo dat hij trachtte om Jan van Arkel IX. in de kerk te verbranden, maar zijn voornemen mislukt ziende, nam hij de wijk naar *Duitschland*. Later teruggekeerd stak hij den Arkelschen dijk door, waardoor vele menschen en beesten verdronken. Geen wonder, dat in die dagen zulke snoodheden aan den invloed van den duivel werden toegeschreven, en 't verhaal luidt, dat hij door den duivel werd weggevoerd, en het op zijn kasteel *ter Leede* hevig spookte.

— (KORNELIS VAN), geb. te *Amst.* in 1670, † 1725, was predikant bij de Remonstranten te *Brielle*, *Delft* en *Rotterdam*, muntte uit door zijne voortreffelijke gaven, was een vriend van oudheden en van de dichtkunst, verzorgde de uitgave van de *Animadversa* van Junius en andere lat. werken, ook de *Psalmen* van P. de Groot, en de dichtwerken van J. van Geel.

ARKSTEE (HENDRIK KORNELIS), van wien ons geene levensbijzonderheden bekend zijn, gaf in dicht- of liever rijmmaat uit, eene beschrijving van *Nijmegen* met platen, 1733, later in 1788 herdrukt; de historische aanteekeningen bezitten meer waarde dan de rijmende tekst.

ARMINIUS (JACOBUS), eigenlijk Jacob Hermansz., geb. te *Oudewater* in 1560, † 1609, ontving het eerste onderwijs van den gewezen priester Aemilius, bezocht de scholen te *Utrecht*,

en werd door R. Snellius naar *Marburg* medegenomen: maar hoorende, welk eene vreeselijke ramp zijne geboortestad trof, door de wreedheid der Spanjaarden, begaf hij zich huiswaarts, doch vond bijna alle zijne bloedverwanten vermoord. Nu keerde hij naar *Marburg* terug, vertoefde daar kort, en ging naar *Leijden* om zich verder in de wetenschappen te oefenen. Met datzelfde doel bezocht hij later *Genève*, *Bazel* en *Padua*, en kwam in 1587 te *Amsterdam*, waar hij kort daarna als predikant werd beroepen. Vijftien jaren stond hij in die betrekking, niet zonder vele moeijelijkheden en twisten, waar men hem inwikkelde. In 1603 werd hij, na vele onderhandelingen, tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Leijden* aangesteld. Vijf jaren werd die post door hem bekleed onder velerlei onaangenaamheden, veroorzaakt door eene verregaande twisting met zijn' ambtgenoot F. Gomarus, en door zijne ziekelijke ligchaamsgesteldheid. Had zich die twisting enkel tot deze twee geleerden bepaald, welke onzalige scheuringen en beroeringen waren voorgekomen, waarvan de gevolgen zich nog in onze kerk doen gevoelen! Zijne schriften zijn, kort na zijn' dood, door zijne kinderen verzameld en stuksgewijze uitgegeven, gezamenlijk in 1629 te *Leijden*, onder den titel: *J. Arminii veteraquinatis Batavi s. s. theol. doct. eximii*, *opera theologica.* Later verschenen nieuwe uitgaven te *Leijden* en te *Frankfort.* Zijne zinspreuk was: „een goed geweten is een paradijs!"

ARMSTRONG (THOMAS), waarschijnlijk te *Nijmegen* geboren, was gewikkeld in de oneenigheden, welke in *Engeland* plaats vonden tusschen den koning en het parlement, en telde den hertog van *Monmouth* onder zijne vrienden. Deze, op wiens lijf 500 L. st. gezet was, ontweek *Engeland*, gelijk ook Armstrong; doch hij werd in 1684 te *Rotterdam*, op verzoek van den engelschen gezant Chudleigh, gepakt, naar *Londen* gevoerd en daar onthalsd. Wijl dit alles zonder voorkennis der Staten van *Holland* geschied was, werd dit euvel opgenomen; maar had niets anders ten gevolge, als dat alle schouten en baljuwen werd geboden, nooit iets dergelijks te ondernemen zonder hun uitdrukkelijk bevel.

ARNAUD (GEORGIUS D'), geb. te *Franeker* in 1711, † 1740, waar hij snelle vorderingen maakte in de fraaije letteren, onder T. Hemsterhuis en P. Wesseling. Daarna legde hij zich op de regtsgeleerdheid toe, ook te *Leijden*, en werd in 1734 door de staten van *Friesland* te *Franeker* als hoogleeraar in de regtsgeleerdheid benoemd. Hoe kort zijne loopbaan ook was, getuigen toch zijne schriften van groote geleerdheid en oordeel-

kunde. Men heeft van hem o. a.: *Specimen animadversionum criticarum ad aliquot Script. graecos.* 1728. — *Lectionum graecarum libri duo*, etc. 1730.

ARNHEM (JOHAN VAN), heer van *Rosendaal*, geb. in 1638, † 1716. Als gunsteling van Prins Willem III. werd hij tot Landdrost van de *Veluwe* aangesteld, en vergezelde hem later naar *Engeland*. Na den dood van dien vorst, vond hij zich in onaangename twisten gewikkeld; werd te *Velp* uit de kerk geligt en gevankelijk naar *Arnhem* gebragt, doch kort daarop ontslagen. Hij was geacht om zijne godsvrucht, droeg bijzondere zorg en liefde voor de hervormden, uit *Frankrijk* verdreven; had veel smaak voor de bouwkunde en voor de dicht- of liever rijmkunst, doch zijne poëtische gaven stonden niet in verband met zijne aardsche schatten. Zijne eerst bijzonder uitgegevene schriften zijn daarna in een tamelijk lijvig kwartijn in 't licht gekomen, onder den titel: *Gedachten en gedichten, geestelijke en zedelijke. Leijden*, 1707.

ARNOLD, zoon van den heer van Hoorne, door paus Urbaan tot bisschop van *Utrecht* aangesteld, geraakte weldra in oorlog met de Hollanders, bragt een leger bijeen, sloeg het beleg voor *Woerden*, doch die stad niet kunnende bemagtigen, slaagde hij beter voor *Muiden* en *Weesp*. Na veel gehaspel, werden de partijen bevredigd in 1375. Nu gebruikte de bisschop zijne magt, om eenige weêrspannige stichtsche edelen te bedwingen; doch eer hij zijn doel kon bereiken, werd hij naar *Luik* verplaatst, waar hij stierf.

ARNOLDI (KORNELIS) of ARNOLDUS CORNELISZ., geb. te *Delft* in 1547, † 1605, wiens geslachtsnaam Storm van 's Gravesande was. Door zijne ouders buiten 's lands gezonden om zich tot het predikambt te bekwamen, werd hij na volbragte letteroefeningen het eerst te *Frankendaal* beroepen; in 1572 tot predikant in zijne geboorteplaats, waar hij de derde was, die, na de invoering der hervorming, dien post bekleedde. Hij gaf eenige schriften uit, waarvan ons echter de titels onbekend zijn.

— (NICOLAAS), uit een aanzienlijk poolsch geslacht, welks familienaam eigenlijk Adelti was, geb. te *Lesna* in 1618, † 1680, verliet als jongeling zijn vaderland, oefende zich te *Franeker* in de godgeleerdheid, onder Coccejus en anderen, maar vooral onder zijn' vermaarden landgenoot Joh. Maccovius. Later werd hij zelf hoogleeraar aan die hoogeschool, en vermeerderde haar' luister door zijne geleerdheid en uitgegevene schriften.

— (MICHAEL), zoon van den hoogleeraar Nikolaas A., geb. te *Franeker*, was een man van groote geleerdheid, die na 't vol-

brengen zijne akademische studiën, den toen meer zeldzamen graad van doctor in de godgeleerdheid verwierf. Hij bekleedde het predikambt eerst te *Menaldum* in 1682, achtereenvolgens te *Harlingen*, *Leeuwarden* en te *Haarlem*, waar hij stierf in 1738. Van zijne schriften zijn uitgegeven: eene vertaling met aanteek. van de *Codex Talm. Tamid. de sacr. jugi*, 1680, later opgenomen in de *Mischna* van *Surenhusius;* voorts *Christelijke bedenkingen. Harl.* 1687, en *Lijdreden op prins Hendrik Casimir.* 1697.

ARNOLDI (TIBERIUS), zoon van Michaël A. Na volbragte studiën, werd hij in 1718 predikant te *Prinsenhagen*, daarna te *Katwijk aan den Rijn* en in 1726 te *Dordrecht*, van waar hij echter in 1728 naar *Haarlem* vertrok, waar hij in 1741 aan de kinderziekte overleed. Hij was een der geleerdste predikanten van zijn' tijd, ook doctor in de Theologie, doch zijne geschriften zijn niet in 't licht gekomen.

ARNOUD of ARNOLD. Is er verschil in zijn' naam, niet minder heeft zulks plaats omtrent zijn' persoon; waarom wij hem onder de mijthische zouden kunnen stellen. Neemt men hem voor een zoon van graaf Dirk II., dan volgde hij zijn' vader op in 989, en sneuvelde te *Winkelmade* in 993, na onderscheidene oorlogen met de *West-Friezen* gevoerd te hebben.

ARNOUT, van *Lens* bijgenaamd, wijl zijn geslacht uit die plaats afkomstig was, in 't begin der 16e eeuw geb. te *Beloeil*, een dorp in *Henegouwen*, is een beroemd geneesheer en wiskundige geweest. Hij reisde naar *Rusland*, wist zich de achting en toegenegenheid van den Czaar te verwerven, wiens lijfarts hij werd. In 1565 naar de *Nederlanden* teruggekeerd, om zijne bloeverwanten te bezoeken, werd hij na zijne terugkomst in *Rusland*, bij de verovering van *Mokam* door de Tartaren, vermoord. Hij heeft vele geleerde werken geschreven, onder meer: *Isagoge in Geometrica elementa Euclidis.*

— (HENDRIK) of ARNAULT, geb. te *Zwolle*, op het einde der 14e eeuw. Na zich eerst op de genees- en wiskunde te hebben toegelegd, oefende hij zich daarna voornamelijk in de sterre- en zonnewijzerskunde, denkelijk te *Montpellier* of te *Bazel.* Hij vestigde zich te *Dyon* in *Bourgondië*, waar hij stierf in 1460. Men heeft van hem: *Libri duo de montibus Planetarum.*

— , naar zijne geboorteplaats bijgenaamd van *Rotterdam*, regulier-kanunnik der orde van St. Augustinus, leefde in de eerste helft der 15e eeuw, oefende zich in de burgerlijke en geestelijke regtsgeleerdheid te *Padua* en *Bologne.* Hij liet vele werken na, onder anderen: *Remissorium juris civilis et canonici*,

etc. Hij stierf in 1442, in 't klooster *Groenendaal* bij *Brussel*, waar hij het monniksgewaad had aangenomen.

ARNTZENIUS (JOH.), geb. te *Wezel* in 1702, † 1759, oefende zich met veel vlijt in de fraaije letteren en regtsgeleerdheid, te *Utrecht* en te *Leijden*, werd in 1726 tot doctor in de beide regten bevorderd, kort daarna tot rector der lat. scholen te *Nijmegen*, en 2 jaren later tot hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid. Hij heeft eenige lat. schrijvers met aanteekeningen verrijkt, en was geen onbevallig lat. dichter, blijkens zijne *Carmina* en *Orationes*.

— (OTTO), geb. te *Arnhem* in 1703, † 1763. Na met roem zijne academische loopbaan volbragt te hebben, werd hij tot rector der lat. scholen aangesteld eerst te *Utrecht*, daarna te *Gouda* en *Delft*, eindelijk te *Amsterdam*, waar hij door het uitgeven van verscheidene werken, inzonderheid van *Dionisius Cato*, en verhandelingen, in tijdschriften geplaatst, blijken van geleerdheid en oordeelkunde heeft gegeven.

— (JOH. HENRICUS), geb. te *Nijmegen* in 1735, † 1797. Na volbragte letteroefeningen, werd hij in 1759 rector te *Leeuwarden*, vervolgens in 1774 te *Zutphen*, met den titel van professor en bibliothecarius. In hetzelfde jaar aanvaardde hij het hoogleeraarsambt in de regtsgeleerdheid te *Groningen*, veertien jaren later te *Utrecht*. Hij had een fijn oordeel, vlug vernuft, was een schrander criticus en sierlijk dichter. Behalve zijne *oratiën* en *dissertatiën* zien van hem het licht: *Miscellanea*, 1765. *Institutiones juris Belgici*, 2 tom. en eene schoone edititie van de *Panegyrici veteres* etc. 2 tom. 1790 en 1797.

— (PIETER NIKOLAAS), geb. te *Amsterdam* in 1746, † 1796, beoefende met vrucht de fraaije letteren en zoowel de lat. als nederd. poëzij. Zijne schoone levensschets van *Joh. Jovianus Pontanus* is door zijn' zoon R. H. Arntzenius in 't licht gegeven, in *'t Vaderl. Magazijn van wetenschappen*, en eenige zijner gedichten komen voor in de *Kleine Dichterl. Handschriften.*

— (JAN OTTO), geb. te *Zutphen* in 1771, † 1825, zoon van Joh. Henricus, oefende zich onder zijn' vader in de regtsgeleerdheid en was sinds 1795 advokaat voor het provinciaal geregtshof te *Utrecht;* werd in 1798 lid van 't prov. Utr. Genootsch. van kunsten en wetenschappen, en in 1801 hoogl. in de regten te *Harderwijk*, met eene redevoering: *De meritis Gelrorum in Jurisprudentiam.* Na de vernietiging dier hoogeschool werd hij vrederegter voor 't kanton *Harderwijk* en aldaar later lid van den raad der gemeente tot 1820, waarna hij ambteloos bleef.

— (ROBERT HENDRIK), geb. te *Amsterdam* in 1777, † 1823,

genoot het eerste onderwijs van zijn' vader P. N. Arntzenius, daarna dat van R. van Ommeren, en het hooger onderwijs van Wijttenbach, van Swinden en Cras. Hij werd in 1798 te *Leijden* tot meester in de regten bevorderd, bekleedde onderscheidene aanzienlijke bedieningen, in 1814 den belangrijken post van advocaat-fiskaal voor de middelen te lande in *N. Holland* en was later lid van de 2. kamer der Staten-Generaal. Niettegenstaande zijne vele ambtsbezigheden, vergat hij de letteren en wetenschappen niet, beoefende inzonderheid de lat. en nederd. dichtkunst, doch de laatste wel het meest. In 1801 gaf hij een' bundel gedichten uit, onder den titel van *Dichtlievende uitspanningen.* Zijne *nagelatene gedichten* 2 dln. zijn in 1825, door V. Loosjes te *Haarlem* uitgegeven; waaronder die, welke huiselijke tafereelen schetsen, de uitstekendste zijn.

ARP (JAN VAN) leefde in de eerste helft der 17e eeuw te *Amsterdam*, was lid van de kamer: *In liefd' bloeijende*, en leverde eenige tooneelstukken van weinige dichterlijke waarde, als: *de Helvaert van Iuno*, 1631; *Chimon; Droncke Goozen; Tolimond* en *Klaas Klick*, 1640.

ARTISCHOFSKI (CHRISTOFFEL), een poolsch edelman, in dienst der West-Indische Compagnie als kolonel in 1635 en 1636, die eenige veroveringen maakte op de Brazilianen, waardoor de compagnie zoo met hem werd ingenomen, dat ze hem een' steenen zegezuil deed oprigten. Toen men graaf Joan Maurits van *Nassau* tot landvoogd van *Brazilië* aanstelde, kon hij zich met dezen niet verstaan, zoo dat hij van zijn' post ontzet, naar *Holland* terugkeerde, waar hij met eene gouden keten en penning vereerd werd. Hij was een man van letteren en der Sociniaansche gevoelens toegedaan.

ARTOIS (JACOB VAN), geb. te *Brussel* in 1613, landschapschilder, die geroemd wordt om zijne natuurlijke afbeelding van boomen, wolken enz. met inachtneming der perspectief. Vele zijner landschappen zijn door D. Teniers met beelden, dieren en vogels gestoffeerd. Hij was zeer gezien bij de grooten der aarde, 't geen hem soms tot grootere verteringen uitlokte, dan zijne beurs kon dulden.

ARTOPAEUS (FRANCISCUS) of Tholensis, omdat hij op 't eiland *Tholen* geboren was. Hij werd bijgenaamd Pistorius, d. i. bakker, wijl welligt zijn vader dat bedrijf uitoefende, was regulier-kanunnik van de Augustiner-orde en onderprior in 't klooster, de *Berg van St. Agnes*, bij *Zwolle*, van waar hij met al de kloosterlingen moest verhuizen in 1570. Hij heeft vele werken geschreven, als: *Dialogum de studio sacr. litterarum* etc.

1561. *Dialogum de invocatione Divorum.* 1573. *De vera virginitate.* Ook heeft hij het beroemde werk van *Thomas à Kempis, over de navolging van Jezus C.* in beter latijn overgebragt, dan geschied was door S. Castalio, 1575.

ARUNDEUS (DAVID) of ARUNDEAUX. Hij schijnt eerst predikant geweest te zijn te *Gend*, daarna te *Vlissingen* als derde, in 1584, alwaar hij reeds het volgende jaar overleed. Hij was zeer tegen het houden van lijkpredikatiën, 't geen van zijne nederigheid getuigt, en ook bij het Synode van *Middelburg* het besluit uitlokte, om zich in 't vervolg daarvan te onthouden.

ARUNDINE (JOH. DE) of VAN RIET, geb. te *Brugge*, † 1497. In de orde der Karmeliten getreden, oefende hij zich met ijver in de theologie, werd eerst prior in 't convent van *Utrecht*, ontving daarna den eertitel van bisschop van *Usbith*, en werd wijbisschop en vicaris in 't geestelijke onder de Utrechtsche bisschoppen David van Bourgondië en Frederik van Baden. Hij wordt niet minder om zijne kennis, dan om zijne predikgaven geroemd. Hij heeft eenige lat. werken uitgegeven, die doen zien, dat hij zich vooral op de verklaring des bijbels heeft toegelegd, als: *Commentarium in Epist. Pauli ad Romanos.* — *Lecturam notabilem in librum Sapientiae*, etc.

ASCH (PIETER JANSZ. VAN), geb. te *Delft*, welligt in 1603, was een keurig landschapschilder. Ofschoon er niet vele stukken van hem bestaan, wijl hij op eene andere wijze zijne ouders moest verzorgen, getuigen toch deze, dat hij vele bekwaamheden bezat, en daarbij, — 't geen bij alle zijne toenmalige kunstbroeders niet het geval was, — een stil, deugdzaam leven voerde en een' hoogen ouderdom bereikte.

ASDONK (GIJSBERT VAN), † 1742, negende vicaris-generaal van 't bisdom *'s Hertogenbosch*, welken post hij 13 jaren lang met lust en wijsheid bestuurde.

ASEWIJN (REINHARDT VAN), heer van *Brakel*, leefde in de laatste helft der 16e en 't begin der 17e eeuw. Hij was lid en later ontvanger-generaal bij 't Collegie tot de nadere Unie, en was in vele gewigtige bezendingen naar *Overijssel* en elders. Hij wist zich de bijzondere gunst van Leycester te verwerven, welke hem benoemde tot lid van de kamer der geldmiddelen. Na 't vertrek van zijn' beschermer, geraakte hij in hechtenis, doch werd spoedig ontslagen, ofschoon hij in verdenking bleef, en begaf zich naar *Engeland.* Bij de gebeurtenissen in 1610 te *Utrecht*, zond hij met anderen zijne bezwaren in, doch zij werden niet aangenomen.

ASSCHE (PETRUS VAN), minderbroeder in 't klooster te *Gorinchem*, werd den 7. Julij 1572 naar *Brielle* gevoerd, en daar, op bevel van den doldriftigen en wreeden Lumey des nachts, na veel smaad en folteringen, aan de overgeblevene balken van 't vernielde klooster St. Elisabeth ten rugge opgehangen.

ASSCHENBERG (HERMANUS), geb. te *Amsterdam* in 1726, † 1792, was een ijverig beoefenaar der nederd. poëzij, lid van onderscheidene genootschappen; had ook deel aan de N. psalmberijming, onder den naam van: *Laus Deo*, *salus populo*, en aan den Christelijke gezangen der Doopsgezinden. Leverde ook aan den Amsterdamschen schouwburg eenige tooneelstukken, uit 't fransch en hoogduitsch vertaald, benevens een oorspronkelijk stuk: *De deugdzame zoon.* Zijne *gedichten*, meest in berijmde anekdoten bestaande, zijn in 1793 door P. J. Uijlenbroek uitgegeven.

ASSELDONCQ (JOH. VAN), geb. te *'s Hertogenbosch*, studeerde te *Leuven* in de wijsbegeerte en theologie, werd in 1621 te *Douai* tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd en verwierf naam door zijne groote kunde in de kerkelijke regten. Hij schreef: *Instellingen van de broederschap van 't sacrament van Mirakelen, opgerigt in de kerk St. Gudule te Brussel*, in 1629 in 12o.

ASSELIERS (JOH.), geb. te *Antwerpen*, werd, na volbragte studiën tot docter in de beide regten en secretaris in gemelde stad bevorderd. Na in zijne jeugd *Italie*, *Frankrijk* en *Duitschland* bezocht te hebben, werd hij met den heer la Moullière in 1584 door de algemeene Staten naar *Frankrijk* gezonden, om koning Hendrik IV. de heerschappij over de *Nederlanden* aan te bieden. Hij stierf in 1587, en heeft geschreven: *Hist. tumultuum Belgicorum* etc., 't welk niet is uitgegeven.

ASSELIJN (JAN), bijgenaamd Krabbetje, omdat hij eene geschroeide hand en kromme vingers had, zoodat hij naauwelijks het palet kon vasthouden, en desniettegenstaande behoort hij tot onze eerste landschapschilders der 17e eeuw, die de zuivere en heldere penseelkunst uit *Italië* in de *Nederlanden* overbragt.

— (THOMAS), geb. te *Amsterdam*, was geen onverdienstelijk dichter. Behalve 6 oorspronkelijke treurspelen, als: *Op- en ondergang van Mas-Anjello*, 1668. *Moort van Luik. De dood van Egmond en Hoorne* enz., schreef hij elf geestige blijspelen, waarvan wij slechts willen noemen: *Jan Klaassen, of de gewaande dienstmaagd.* — *Het kraambed van Saartje Jans.* — *De stiefmoêr.* — *De stiefvaêr.* — *De spilpenning* enz., van welke de drie laatste langen tijd op den Amsterdamschen schouwburg zijn vertoond. Hij leefde in de 2e helft der 17. eeuw.

ASSEN (JAN VAN), geb. te *Amsterdam* in 1639, † 1699, een bekwaam historie- en landschapschilder, die een kloek en vaardig penseel voerde in den Italiaanschen smaak. Gemakshalve bediende hij zich in zijne stukken, die meestal naar de *Indiën* werden verzonden, veeltijds van de prenten van A. Tempeest.

— (WIJNANDUS VAN), geb. te *Leeuwarden* in 1709, † 1775, oefende zich in de theologische wetenschappen te *Franeker* en te *Groningen*, en verkondigde gedurende 40 jaren het Evangelie. Hij wist zijn geloof dapper te verdedigen tegen drie Mennoniten in 1738, waarvan 't verhaal gevonden wordt in: *S. F. Rues*, *tegenwoordige staat der Doopsgezinden*, enz. bl. 96. *Amst.* 1745. Ook moet hij eenige dichtstukjes in 't licht gegeven hebben.

ASSENDELFT (HUGO VAN), heer van *Veenhuizen*, geb. in 1466, † 1540, was eerst priester en onder-pastoor der kerk te *Haarlem*, vervolgens in 1522, kanunnik op 't hof in *'s Hage*, en van 1516—1532 buitengewone raad in 't hof van *Holland*. Hij wordt geprezen om zijn deugdzaam en menschlievend karakter. De armen waren zijne erfgenamen.

— (GERRIT VAN), heer van *Assendelft* enz., geb. 1488, † 1558, bekleedde vele aanzienlijke posten, was lid van den hove; werd in 1528 door keizer Karel V. verheven tot eersten raad in de raadkamer van *Holland*, was bij de Landvoogdes in achting, werd stadhouder der leenen en bleef ook bij koning Filips II. bemind. Zijne vrouw Catharina de Chasseur gaf zich af met valsche munters, werd ten vure veroordeeld, doch om de hooge betrekking van haar' man, op de gevangenpoort te *'s Hage* onthalsd.

— (CORNELIS VAN), heer van *Assendelft* en *Goudriaan*, geb. 1540, † 1600, lid der verbondene edelen, en getrouw aan deze verbindtenis, bleef hij ook in ballingschap de vriend van Willem I. Later was hij een der afgevaardigden tot het sluiten der nadere unie tusschen *Holland* en *Zeeland*, teekende in naam der edelen van *Holland* de afzwering van Filips II., en deed den eed van getrouwheid aan Willem I.

— (ADRIANUS VAN), geb. te *Haarlem* in 1736, † 1809, predikant 't laatst te *Leijden*, was medeoprigter van 't Haagsche genootschap ter verdediging van de Christelijke Godsdienst in 1785. Zijne aanspraken, in de werken van dat genootschap opgenomen, getuigen van zijne geleerdheid en vroomheid. Hij was tevens lid der Leijdsche en Haagsche dichtgenootschappen, en heeft zich doen kennen als een dichter van fijn gevoel,

goeden smaak en gezond oordeel; blijkens zijne vertaling van *A. van Roijen's heilgroete der Leijdsche zanggodinnen aan Willem* V. en een tooneelstukje: *Leeuwendaal in vreugde*, 1755.

ASSENEDE (DIDERIK VAN), denkelijk zoo genoemd naar het dorp van dien naam, bij *Sas van Gend*, in *Vlaanderen*, maakte eene berijmde vertaling van den roman: *Florijs en Blansefloer, uten Walsche in Dietsche*, in 't laatst der 13. of begin der 14. eeuw.

ASSIGNIES (JOHANNES D'), uit een aanzienlijk geslacht in *Henegouwen*, was Cisterciënser monnik te *Kamerijk*, naderhand abt van *Nivelle* en is gestorven in 1642. Hij was een geletterd man, 't geen blijkt uit het werk, dat hij in 't fransch uitgaf: *Beschrijv. van beroemde mannen en vrouwen van zijne orde*, *Douai* 1598, later herdrukt in 1603; en uit andere werken, als: *Antidotum salutare contra morbos pestiferos malae linguae*, 1633. *Le paradis des prières*, 1617, enz.

ASSOMPTION (JUSTUS D'), dit was zijn naam, als geestelijke aangenomen; eigenlijk heette hij Alexander Roger, geb. te *Antoing*, een stadje in 't Doorniksche gebied, in 1612, † 1679. Met zijn 19e jaar werd hij monnik bij de *Karmeliten*, later lector in de godgeleerdheid te *Leuven*, daarna prior en provintiaal van 't Karmeliten-klooster te *Doornik*. Er bestaan van hem eenige schriften, o. a. *Manna Communicantium etc.* 1660, in 4o 2 vol. — *Spiritualia decem dierum exercitia*, etc.

— (KAREL D'), eigenlijk Carel van Brias, geb. te *St. Ghislain* in *Henegouwen* in 1625, † 1686; zoon van den graaf van Brias, gouverneur van *Marienburg* en neef van den markies van Molinghem. Hem trof de spoedige dood van dezen laatsten zoo levendig, dat hij monnik werd in het Karmeliten-klooster te *Douai*. Na volbragte letteroefeningen, bekroop hem de lust om als zendeling naar *Persië* te trekken; doch te *Rome* vond men het dienstiger, hem tot andere werkzaamheden te gebruiken. Hij werd lector in de godgeleerdheid te *Leuven*, prior van zijn klooster en later provintiaal. Hij heeft vele werken uitgegeven, o. a.: *Thomistarum triumphus etc.* dat veel gerucht maakte. *Funiculus triplex* etc. 1665, enz.

ASSONVILLE (KRISTOFFEL D'), raad in de *Nederlanden*, der Spaansche partij met hart en ziel toegedaan, wist als listig staatsman de verbondene edelen op te zetten, om de invoering van de inquisitie met geweld tegen te gaan. Hij werd in 1569 door Alba naar *Engeland* gezonden, om de twisten, die ontstaan waren over de gezondene gelden der koningin naar de *Nederlanden*, bij te leggen; doch vruchteloos, wijl Elizabeth in geene onderhandeling wilde treden. Hij behoorde onder 't getal der-

genen, welke in 1576 als leden van den raad van State te *Brussel* werden gevangen genomen. Hij was mede werkzaam in 't helsche plan — maar al te goed gelukt, — om Willem I. pr. v. Oranje door Balthazar Gerards van 't leven te berooven.

ASSONVILLE (GULIELMUS), heer van *Bouchoute*, zoon van bovenstaande, geb. in 1565, † 1597, werd, na volbragte studiën te *Leuven* en *Douai*, tot doctor in de regten bevorderd. Hij was in karakter het tegengestelde van zijn' vader, had grondige kennis van de fraaije letteren en beschavende wetenschappen, zoodat hij in de geleerde wereld meer zou hebben uitgemunt, ware zijn levensdraad niet zoo spoedig afgesneden. Men heeft van hem: *Declamatio quodlibetica*, *lib.* 3 etc. *Antw.* 1589. *Oratio de annuntiatione virginis Mariae*, 1589, etc.

AST (BARTHOLOMEUS VAN DER) leefde in 't begin der 17e eeuw, was schilder te *Utrecht*, die zijn talent besteedde tot 't schilderen van bloemen en vruchten, in den smaak van den fluweelen Breugel. Hij stoffeerde zijne stukken met insekten, schulpen, waterdropjes en soortgelijke bijwerken, welke ze dikwijls smakeloos maakten; vereerde het *St. Hiobs-gasthuis* te *Utrecht* in 1629 met een fruitstuk, ten teeken van zijn meesterschap in de schilderkunst.

ASTROIJ (BARTHOLOMEUS D') uit *Spontin*, in 't landschap van *Leuven*, afkomstig, behoorde tot de orde der Recolletten in *Vlaanderen*, was lector in de godgeleerdheid, enz., bezat vele preekgaven, en heeft zich naam gemaakt door de ketterij tegen te gaan. Hij stierf omstreeks 1670 en schreef een: *Directorium ad juvandos consolandosque infirmos, et potissimum moribundos*, 1655. Ook een: *Catechismum fidei Armamentarium contra haereses*, etc.

ATHANASIUS (PAULUS), ook Tomich en Tomaites genoemd, ofschoon een grieksch geestelijke, heeft hij in ons land eene bedriegelijke rol gespeeld. Onder 't voorgeven van eenige penningen, op te zamelen, ten behoeve der christenslaven in de Turksche gevangenschap, het land rondreizende, werd zijn bedrog in 1735 te *'s Hertogenbosch* ontdekt, dat hem den hals kostte.

ATHLONE (GODARD V. RHEEDE, graaf van), zie RHEEDE.

AUBERIJ (LOUIS), heer van *Maurier*, volgde zijn' vader, die gezant was van 't fransche hof bij onze staten, naar *Holland*, en leefde later in groot aanzien te *Parijs*. Hij stierf in 1687. Wij zouden zijn' naam hier niet vermelden, zoo hij geen werk had geschreven, getiteld: *Memoires pour servir à l'histoire de la Hollande*, 1682, ook in 't Nederd. vertaald in 1704, waarin hier en daar de waarheidszin ontbreekt.

AUCKEMA (PIETER), geb. te *Leeuwarden* in 1440, † 1487, doctor in de regtsgeleerdheid, en later burgemeester in zijne geboorteplaats. Hij bekleedde dezen post verscheidene jaren in de hagchelijkste tijden, toen de tweespalt tusschen Schieringers en Vetkoopers op het hevigst woedde. Bij een' aanval der Schieringers op *Leeuwarden* in 1487 werd hij met vele andere vermoord. Hij was een voorstander der wetenschappen en heeft eenige schriften nagelaten over de regten, doch inzonderheid over de geschiedenis van *Friesland.*

AUFAIJ (JEAN D') of DE FAIJ, geb. te *Bethune*, in 't midden der 15e eeuw, werd, na zich in de regtsgeleerdheid te hebben geoefend, raad van Karel den Stoute, later van diens dochter Maria van Bourgondië, alsmede van Maximiliaan en Filips den Schoone. Hij overleed omstreeks 1510, en heeft o. a. geschreven: *Discours des actions et quêrelles d'entre Marie de Bourgoigne* etc. *de Loys* XI. *Roy de France*, etc. 1640.

AUGUSTINI (JAN), geb. te *Groningen* in 1725, † 1773. Het bloemschilderen was 't vak waarop hij zich toelegde, maar hij teekende te *Haarlem* ook bloemen en planten voor de bloemisten. Ook schilderde hij welgelijkende portretten, behangselstukken en kamerversierselen en was een geacht man.

AULETIUS (ALARDUS), te *Leeuwarden* of te *Dokkum*, uit onaanzienlijke ouders geb. omstreeks 1545, † 1606. Hij bezocht de lat. scholen te *Leeuwarden*, waarbij hij tevens den post van claviger waarnam. Daarna werd hij leermeester van eenige jonge edellieden, met welke hij onderscheidene landen doorreisde. In *Friesland* teruggekeerd werd hij rector te *Dokkum*, later hoogleeraar in de medicijnen te *Franeker.* Men heeft van hem eene verhandel. getiteld: *Monitio de illust. en ampl. ordines Frisiae de reformanda praxi medica. Fran.* 1603.

AURELIUS (CORNELIS) of CORNELIS VAN GOUDA, wiens eigenlijke toenaam Lopsen zou geweest zijn. Hij begaf zich in het Augustijnen-klooster *Stein* bij *Schoonhoven*, waar hij ijverig werkzaam was in 't overschrijven van klassieke schrijvers, en de leermeester werd van Erasmus. Hij verwierf roem als historieschrijver en dichter. Als eerstgenoemde schreef hij: *Defensionem gloriae Batavinae.* — *Elucidarium var. quaestionum super Batavina regione et differentia.* Als dichter: *Quaerimoniam pacis.* — *De B. Virginis Deiparae doloribus* etc. Zijne gedichten waren zoo beroemd, dat keizer Maximiliaan hem eene lauwerkrans toezond. Ze zijn te *Parijs* gedrukt in 1497.

AURIFABER (AEGIDUS) of GOUDSMID, een Karthuizer monnik, vicaris van 't klooster *Sion* nabij *Zierikzee*, leefde in de

15e eeuw, † 1466. Petrus Sutor, die het leven der Karthuizers beschreef, getuigt van hem, dat hij geleerd en godvruchtig was en gulden boekjes heeft geschreven. Deze zijn: *De laude Carthusiana.* — *Opus exemplorum*, en *Sermones de tempore et sanctis.*

AVAUX (CLAUDE DE MESMES, graaf D'), fransch afgezant in *de Haag*, om de Munstersche vredehandeling bij te wonen, en de vrijheid van godsdienstoefening voor de roomschgezinden hier te lande te bewerken. Hij handelde ook in 't bijzonder met onzen staat over een verbond met *Frankrijk*, om te zorgen voor de onderhouding van den vrede of 't bestand, met *Spanje* te sluiten, gelijk gebeurde in 1644.

— (JOHANNES ANTOINE DE MESMES, graaf D'), zoon van Claude, was in 1675 wegens *Frankrijk* afgezant op de vredehandeling te *Nijmegen*, kwam in 1679 als gewoon ambassadeur van 't gemelde hof in *'s Hage*, alwaar hij bleef tot op den 11. Aug. 1707. Hij gaf *Négotiations* uit, waarin vele bijzonderheden, ons land betreffende, voorkomen.

AVELEN (J. VAN DEN), een kunstgraveur uit de 17e eeuw, waarschijnlijk te *Amsterdam*, heeft vele boekplaten vervaardigd, maar weinige met zijn' naam geteekend. Hij volgde de behandeling van J. Luiken en andere meesters, die zijne tijdgenooten waren. In de *Joodsche Oudheden* van W. Goerée vindt men proeven van zijn kunsttalent.

AVENNES (JAN VAN), graaf van Henegouwen, en de tweede van dien naam onder de graven van *Holland* en *Zeeland*, waartoe hij werd aangenomen in 1299, na den dood van Jan I., van wiens zuster Adelheid hij de oudste zoon was. Hij zocht den moord van zijn' neef Floris V. te wreken, en vond zich in een' oorlog gewikkeld met den Zeeuwschen edelman Jan van Renesse, welke door bemiddeling van *Frankrijk* werd bijgelegd. Doch slechts voor korten tijd; de heer van Renesse wist keizer Albrecht tegen graaf Jan II. op te stoken, dat die een leger in 't veld bragt, om zijne belangen met kracht te handhaven. Tot bij *Nijmegen* genaderd, zou het waarschijnlijk tot een hoofdtreffen gekomen zijn, indien de Aartsbisschop van *Keulen* niet als bemiddelaar ware opgetreden. Zijne vijanden hebbende bedwongen, vertoefde hij een' geruimen tijd in *Henegouwen.* De inval in zijne staten door Guy van Vlaanderen noodzaakte hem tot terugkomst. Hij sloot met hem een zeer nadeelig verbond, dat spoedig door Guy verbroken werd. In eene slepende ziekte vervallen, trok graaf Jan andermaal naar *Henegouwen*, het bewind van zaken aan zijn' zoon Willem, graaf van *Oostervant*, toevertrouwende, en stierf daar in 1304.

AVERCAM (HENDRIK VAN), de „Stomme van Campen" bijgenaamd, wijl hij het spraakvermogen mistte en *Kampen* zijne geboortestad was, leefde in het laatst der 16e eeuw en kan gerangschikt worden onder de voornaamste kunstschilders van zijn' tijd. Zijne teekeningen en schilderijen bestaan voornamelijk in landschappen, gestoffeerd met liggend of grazend vee, of allerlei bedrijvige beelden. Zijne teekeningen worden hooger geschat dan zijne schilderstukken, wijl die meestal hunne levendigheid verloren hebben.

AVERHOULT (ANTHONIUS D'), geb. te *Aire* in 1554, † 1614, legde zich te *Leuven* met vlijt toe op de wijsbegeerte en godgeleerdheid, werd in 1598 tot regent van 't theol. collegie aldaar aangesteld, en ging in 1600 tot het genootschap der Jezuïten over. Hij vermaande met groote welsprekendheid tot het herstellen der beelden, in den beeldstorm vernietigd, en schreef eenige godsdienstige werkjes, als: *Flores exemplorum*, 1603. *Pios gemitus Catholicorum*, in 't lat. en fr., en *Remedia spiritualia contra pestem.*

AVESNES (BOUDEWIJN VAN), heer van *Baumont* in *Henegouwen*, in 't begin der 13e eeuw geb., † 1289. Zijn vader was Bochart van Avesnes en zijne moeder Margaretha, gravin van *Vlaanderen*, meer bekend onder den lieven naam van Zwarte Margriet. Hij schreef (waarschijnlijk in 't fransch,) eene uitmuntende kronijk, getiteld *Chronicon, sive hist. genealogica comitum Hannoniae, et aliorum procerum*, van welke daarna de baron le Roij in 1693 een klein gedeelte heeft uitgegeven.

AVILA (BALTHASAR D'), afkomstig van een voornaam geslacht in *Spanje*, geb. te *Rijssel* in 1590, † 1668. Hij omhelsde den geestelijken stand, en werd in 1609 met een kanunnikaat in de *St. Pieters-kerk* te *Rijssel* begiftigd; later trok hij het monnikskleed der Minderbroeders aan in 't klooster *Anderlecht* bij *Brussel.* Hij was door zijne welsprekendheid beroemd; deed eene reis naar *Rome* om de zaak zijner orde; ontving de bediening van vicaris-generaal over geheel *Italië*, en keerde, na een 10jarig verblijf aldaar, naar *Rijssel* terug. Hij schreef een werk over de voorregten zijner orde, getiteld: *Manipulus Minimorum*, etc. 1667.

AXEL DE SENIJ (JOH. HONORIUS VAN), gesproten uit een aanzienlijk geslacht van *Vlaanderen*, geb. te *Utrecht* in 1575, werd doctor in de regtsgeleerdheid te *Leuven*, en vestigde in 1630 zich als advocaat te *Rome*, waar hij vele weldadigheid bewees aan zijne behoeftige landgenooten, welke die stad kwamen bezoeken. Hij stichtte aldaar het collegie van St. Nor-

bert, de besturing aan den abt van Tongerlo overlatende. Hij schreef: *Juris totius canonici compendium* etc. *Col.* 1630 en herdrukt in 1656.

AXONIUS (JOACHIMUS), geb. te *Grave*, † 1605. Hij is leermeester geweest van graaf Filips van Lalain, en heeft een groot gedeelte van *Europa* doorreisd, ook *Griekenland* en *Palestina* bezocht. Hij werd raadsheer van 't friesche geregtshof; doch daar hij roomsch- en spaanschgezind bleef, heeft hij dien post niet lang bekleed, maar werd tot lid gekozen van den Nederlandschen raad der zeezaken. Hij was een zeer geleerd man, der beide regten doctor, ervaren in de grieksche en latijnsche talen en lat. dichtkunde. Hij heeft vele werken nagelaten, o. a.: *De libero hominis arbitrio contra Lutherum en Calvinum.* — *Gamelion, seu Nuptiale in nuptias Philippi, Lalani comitis*, waarin hij den ganschen *Parnas* overhoop haalt.

AIJALA (GABRIEL D') van spaansche afkomst, geb. te *Antwerpen* in 't begin der 16e eeuw. Na 't volbrengen zijner letteroefeningen, legde hij zich op de geneeskunde toe, en werd in 1556 tot doctor bevorderd, waarna hij te *Brussel* als stadsdoctor de practijk uitoefende. Hij was een voorstander van de wetenschappen en beoefenaar der lat. dichtkunst, blijkens zijne: *Popularia Epigrammata medica.* — *Carmen pro vera medicina.* etc. Alle zijne werken zijn verzameld en gedrukt te *Antw.* in 1562.

— (BALTHASAR D'), volle neef van den voorgaande, geb. te *Antwerpen* in 1548, † 1584, studeerde in de regtsgeleerdheid te *Leuven* en verkreeg den titel van licentiaat. Hij werd auditeur-generaal van 's konings leger in de *Nederlanden*, en eindelijk raadsheer in den hoogen raad te *Mechelen;* hij wordt geprezen om zijne kunde, werkzaamheid, voorzigtigheid en eerlijkheid, en schreef: *De jure, officiis Belgicis, ac militari disciplina*, 1582.

AIJKEMA (TJALLING) schreef een *Cronyxke van die Ommelanden*, opgenomen in de *Analecta* van Brouerius van Nidek. Naar den inhoud te oordeelen is de schrijver een *Groninger* geweest, doch overigens onbekend. Zijne kronijk loopt van 1533—1536, zijnde het overige tot 1552 een onbeduidend bijvoegsel.

AIJLVA (WIJBRAND VAN), gesproten uit een oud aanzienlijk geslacht in *Friesland*, behoorde tot de verbondene edelen, en was een groot voorstander van de zaak der vrijheid. Na het overgaan van *Sneek* aan de zijde van prins Willem I., bekleedde hij aldaar den aanzienlijken post van Olderman. In 1587 werd hij met anderen naar *Engeland* gezonden, om de heerschappij van *Friesland* aan de koningin op te dragen; — men weet met

welk een gevolg. — Uit een lat. gedicht van Gellius Snecanus zou hij, om de zaak der vrijheid, ballingschap en kerker verduurd hebben. Zijn geb. of sterfjaar wordt niet vermeld.

AIJLVA (SJOERD VAN) woonde op zijne State of Stins te *Schraard*, en was onder de Vetkoopers een man van groot gezag; een der opperhoofden van 't friesche leger voor *Franeker*, 't welk hertog Hendrik van Saxen in 1500 aldaar opgesloten hield. De nederlaag van dit leger ontkomen, vond hij den dood bij een' grooten watervloed in 1509, toen hij met zijne knechten het vee wilde redden.

— (DOUWE VAN), geb. 1579, † 1638, grietman van *Westdongeradeel*, die gedurende de onlusten, welke *Friesland* schokten in 1626, wegens het invoeren van lasten, met zijn' vader Ernst van Aijlva en andere grietmannen genoodzaakt was, zijn bewind voor eenigen tijd te laten varen, en elders een goed heenkomen te zoeken.

— (EPO VAN), geb. 1612, † 1645, eerst grietman op de *Bildt*, daarna van *Baarderadeel.* Als lid der Staten-generaal wegens *Friesland*, werd hij met Boreel en A. Sonck in ambassade naar *Zweden* gezonden, waar hij met den rijkskanselier Oxenstiern een tractaat sloot. Na zijne terugkomst werd hij raad in den hove van *Friesland.*

— (HANS WILLEM VAN), Lt.-Generaal in dienst der *Vereen. Nederlanden*, Lt.-Admiraal van *Friesland*, Gouverneur van *Koeverden* enz., een dapper held, die tevens door kloek beleid uitmuntte in de oorlogen tegen *Frankrijk* van 1672 tot 1678, als ook van 1689—1697. Bij meest alle veldslagen en belegeringen was hij tegenwoordig, gaf vooral in den veldslag van *Fleury* blijken van onbezweken moed. Hij kwam bij *Leuven*, in 1691, door een ongelukkig toeval om 't leven, op de jagt van zijn paard stortende. In het dagelijksche leven was hij minzaam, edelmoedig en onbaatzuchtig.

— (UBBO VAN), zoon van Hans Willem, † 1725, volgde in zijn' jeugdigen leeftijd zijn' vader in de krijgsdienst, werd in 1679 grietman van *Baarderadeel*, later in 1692 van *Oostdongeradeel*, bekleedde vervolgens in en wegens *Friesland* de meeste staatscommissiën, en had, vooral in de kamer van *Oostergoo*, den meesten invloed. Hij werd geroemd om zijn verstand en oordeel en tevens om zijne ernsthaftigheid en gelijkmatigheid in grondbeginsels.

— (HESSEL DOUWE ERNST VAN), geb. 1700, † 1774, grietman van *Westdongeradeel*, had gedurende vele jaren grooten invloed in *Oostergoo* bij het waarnemen van verschillende amb-

ten. Hij werd in 1731, in plaats van den beroemden Sicco van Goslinga tot curator van de *Franeker* hoogeschool benoemd, verwierf zich den roem van een ijverig bevorderaar der wetenschappen en een vriend der verdraagzaamheid in kerkelijke zaken, blijkens zijn gedrag in de zaak van den Doopsgezinden leeraar Joh. Stinstra.

— (TJAARD VAN), geb. 1712, † 1757, grietman van *Wonseradeel*, bekleedde reeds vroegtijdig vele gewestelijke en staatsambten, verwierf inzonderheid roem als gezant aan eenige Duitsche hoven in 1744, ten einde deze te bewegen, om hunne gemaakte verbonden met het huis van *Oostenrijk* na te komen, waarbij hij het genoegen van zijne hooge zenders wegdroeg. Als bevorderaar en beoefenaar van kunsten en wetenschappen, als geslepen staatsman, en als vriend van godsdienstige vrijheid, stond hij bekend.

— (HOBBE VAN), zoon van Tjaard, † 1772, was eerst opperstalmeester van W. K. H. Friso, toenmaals stadhouder van *Friesland*, daarna drossaard van *Buren*, gevolmagtigde van 's prinsen zijde, ter vereffening van eenige geschillen, over de nalatenschap van kon. Willem III. met den kon. van *Pruissen*, in 1732; later generaal van de infanterie, kolonel van een regiment voetvolk, en gouverneur van *Maastricht*, welke vesting hij in 1747 zoo moedig tegen de Franschen verdedigde, dat koning Lodewijk XV. hem twee metalen veldstukken en twee mortieren schonk, met het opschrift: *Donum virtutis Ailvae.* Hij was godsdienstig, eerlijk en ofschoon spaarzaam, toch een vriend der armen. Als zijne gasten wijn of sous over 't tafelkleed storteden, kon hij wel eens vrij bits uitvaren.

AIJSMA (HESSEL VAN). Gedurende den opstand tegen *Spanje*, verzette hij zich tegen Aremberg, en tegen de poging, om de abten uit *Friesland* te laten vertrekken, tot het bijwonen eener vergadering te *Utrecht.* Hierdoor en door het teekenen van 't verbond der edelen, haalde hij zich de verdenking van Alba op den hals, en vond hij zich genoodzaakt naar *Embden* te wijken, waar hij gelegenheid vond om geld en krijgsvolk te verzamelen. Hij werd, na zijne terugkomst, voorzitter van het nieuw geregtshof, in 1584, en met Jelger van Feitsma wegens *Friesland* naar *Frankrijk* gezonden, om den koning de hooge overheid dezer landen aan te bieden. Ten tijde van Leycester kwam hij in verdenking van den Engelschen te zeer genegen te zijn; dit wikkelde hem in groote onaangenaamheden, doch wat hem later is overkomen vermeldt de geschiedenis niet, maar prijst zijn' zedelijken levenswandel.

AIJTTA (BERNARDUS BUCHO VAN), geb. in 1465, † 1521. Na volbragte studiën te *Leuven*, waar hij roem verwierf door zijne geleerdheid, werd hij pastoor te *Huizum*, daarna raad van den hertog van *Saxen*. Later door keizer Karel V. tot raadsheer in het hof van *Holland* aangesteld, werd hij gebruikt in de belangrijkste bezendingen aan den keizer en naar *Engeland* en *Frankrijk*, in al welke betrekkingen hij zijn' roem handhaafde door zijne zonderlinge gaven. Hij was de oom, en leermeester van:

— VAN ZUICHEM (VIGLIUS VAN), wiens naam eene Europesche vermaardheid heeft verkregen. Deze werd geb. in 1507, en † 1577. Hij begon zijne letterkundige loopbaan te *Deventer*, vervolgens te *Leijden* en in *'s Hage* onder zijn' oom. Na zich aan de hoogescholen van *Leuven*, *Dôle*, *Valence* en die van *Bourges*, onder den beroemden Alciatus, op de regtsgeleerdheid te hebben toegelegd, werd hem het hoogleeraarsambt in dat vak, eerst te *Pavia*, en daarna te *Ingolstadt* opgedragen. Van daar riep hem keizer Karel V. in 1542 naar zijn vaderland terug, om de gewigtigste ambten te bekleeden, eerst als lid van den grooten raad te *Mechelen*, later van den geheimen raad te *Brussel*. Hij genoot het onbepaaldste vertrouwen van den keizer, en ook dat van Filips II. Deze vorst en ook de landvoogdes overlaadden hem met eer, zoo dat hij nog abt werd van St. Bavo te *Gend* en lid van den raad van state. Hij beleefde hoogst onrustige tijden; doch hoezeer onwrikbaar aan zijn' koning verbonden, en dus menigen gruwzamen maatregel moest helpen doorzetten, gebruikte hij steeds zijn' grooten invloed om het kwaad zoo lang mogelijk tegen te houden, of de uitvoering te verzachten. Dezen lof geven hem vrienden en vijanden. Na de komst van Alba in 1567, kon zijne gematigdheid niets meer uitrigten, hoezeer hij den koning tot zachtere handelwijze bleef vermanen; daarom verzocht en verkreeg hij eindelijk zijn ontslag behoudens zijn' titel en jaarwedde, en stierf, na eenige jaren, in stille rust te *Brussel*. Zijne zinspreuk was: *Vitae mortalium vigilia*, „het leven der stervelingen is eene nachtwaak." — Zijne brieven, staatkundige en historische werken zijn te vinden in de *Analecta Belgica* van Hoynck van Papendrecht. Hij heeft ook eenige regtsgeleerde werken geschreven, o. a. *Justificatio rationum*, en met aanmerk. uitgegeven: *Institutiones D. Justiniani*, etc.

B.

BAALE (HENDRIK VAN), geb. te *Delft* in 1782, † 1822, gaf reeds vroeg blijken van aanleg om een goed dichter te worden. Hij vervaardigde een treurspel: *Johanna de Castro*, 1807. *De Saracenen*, 1809 en *Alexander*, 1816; 't laatste is meermalen te *Amst.* met lof opgevoerd. Hij leverde ook een aantal losse stukjes in jaarboekjes en was lid van 't genootschap te *Dordrecht: Diversa sed Una.*

BAAN (JAN DE), geb. te *Haarlem* in 1633, † 1702, werd door zijn' oom Piemans te *Embden* in de schilderkunst onderwezen, daarna te *Amsterdam* bij J. Bakker, waar hij zulke vorderingen maakte, dat hij den naijver zijner medeleerlingen opwekte. Hij volgde later den stijl van van Dijk. In 1660 begaf hij zich naar *'s Hage*, waar hij vele schoone portretten schilderde van voorname personen, waardoor zijn roem zelfs naar *Engeland* overvloog, en Karel II. hem aan zijn hof ontbood om zijne afbeelding te vervaardigen. Kort daarop naar *'s Hage* teruggekeerd, schilderde hij o. a. de portretten van het beroemde broederpaar J. en C. de Witt; van den laatsten nog afzonderlijk een levensgroot beeld met bijwerk, in 't verschiet de verovering van *Chattam* en 't verbranden der Britsche schepen op de *Theems*, waarvan de prent te zien is bij *Wagenaar*, *Vaderl. Hist.* XIII. bl. 478. Wij vermelden dit stuk, dat te *Dordrecht* op 't raadhuis was geplaatst, wijl het op eene baldadige wijze door 't graauw vernietigd is, dat eerst zijne woede in het bloed der de Witten gekoeld had, 20. Aug. 1672. Na 't schilderen van 't beeld des keurvorsten van *Brandenburg* Fred. Wilhelm, beriep hem die in 1676 tot hofschilder en opziener van zijn kunstkabinet, met eene jaarwedde van *f* 6000; maar de eenvoudige burgerlijke vrouw van de Baan had geen' zin in de hoflucht van *Berlijn*, weshalve hij voor dit uitlokkend aanbod bedankte. Hij was een gulle gastheer, die gewoon was te zeggen: „een nieuwe hoed en een okshoofd wijn meer in een jaar, daar maak ik vele goede vrienden mede."

— (JACOB DE), zoon van bovenstaande, geb. te *'s Gravenhage* in 1673, † 1700, leerde de schilderkunst bij zijn' vader, was op

zijn 18e jaar reeds een keurig portretschilder, stak onder het gevolg van Willem III. mede naar *Engeland* over en verwierf daar veel roem door het schilderen van een groot aantal portretten. Later begaf hij zich naar *Florence*, waar de Groothertog hem gunstig ontving, en hij zich in 't historieschilderen oefende, waarmede hij te *Rome* voortging, ontvangende bij zijne bent den naam van Gladiator; van daar reisde hij met een' Duitschen prins naar *Weenen*, waar hij weldra zijn graf vond.

BAARD (DIRK VAN), grietman van *Oost-* en *West-Stellingwerff*, † 1672, had gedurende vele jaren groot gezag in de kamer van *Zevenwouden*, gaf blijken van moed en beleid, door met eenige Friesche burgers de vesting *Blokzijl* uit de magt der Munsterschen te rukken. Hij was tevens curator der academie te *Franeker*.

— (D. VAN), van wien ons anders niets is voorgekomen, als dat hij den Nederd. rijmberg beklom en uitgaf: *Sondekraem ter bekeerde saligheit*, te *Steenwijk* in 1662. Hierin houdt hij den Dronckaert, Speeler, Gierigaert, en 15 anderen in een afzonderlijk rijmstuk hunne gebreken voor oogen. Sue zou er zijn werk over de 7 *Hoofdzonden* mede kunnen verdubbelen.

BAARLAND (ADRIAAN VAN), dus genoemd naar de plaats zijner geboorte, in 1488, † 1542. Hij legde de gronden zijner letteroefeningen te *Gend*, zette die voort te *Leuven*, werd aldaar meester in de vrije kunsten en onderwees vervolgens in 1518—1520 in het collegie van *Busleiden;* daarna trok hij in gezelschap van den heer van Grimbergen naar *Engeland*, en werd bij zijne terugkomst, in de plaats van Joh. Paludanus, te *Leuven* tot hoogleeraar aangesteld in de welsprekendheid. Erasmus getuigt met lof van zijne kunde. Hij gaf in keurig latijn eenige werken in 't licht, als: *Dialogi ad juventutem linguamque formandum.* — *De Christiani hominis institutione Aphorismi.* — *Jocorum veterum et recentium.* — *Nova Adagiorum collectanea.* — Ook vele geschriften, die betrekking hebben op de geschiedenis zijns vaderlands, gelijk: *Hollandiae comitum hist. et Icones.* — *De rebus gestis ducum Brabantiae.* Deze en andere zijner historische werken zijn naderhand te zamen uitgegeven door B. Gualtherus, te *Leuven* in 1603.

— (HUIBERT VAN), geneesmeester te *Namen* omstreeks het jaar 1530, verkeerde gemeenzaam met Erasmus te *Bazel*, die hem prees als een geleerd arts en een man van aangename zeden. Hij heeft eenige boeken geschreven, die van zijne kunde getuigen: *Epistola de aquarum destilatarum facultatibus.* etc. Ook vertaalde hij uit 't grieksch in 't lat.: *Basilii oratio de agendis Deo gratiis.* etc.

BAARLAND (MICHIEL VAN), secretaris en pensionaris van *Goes*, van wien ons alleen bekend is, dat hij zich onder 't legio der nederd. rijmelaars schaarde door zijne *uitmuntende Dorimena, uitsingende verscheijde Mengelrijmtjes*, enz. in 1652, en *Mengeldichten*, die weinig om 't lijf hebben.

BAARSDORP (CORNELIS VAN), geb. te *Goes*, † 1565, was genees- en kamerheer van keizer Karel V., en gaf blijken van zijne kunde, door een uitvoerig werk: *Methodus universae artis medicae etc.* en *Consilium de Arthritide.* Hij stierf te *Brugge*, alwaar een sierlijke grafsteen met zijne wapens, kwartieren en grafschrift zijne aardsche grootheid aanduidt.

BAART (ARNOLD), geb. te *Brussel* in de 16e eeuw, verwierf grooten roem als regtsgeleerde, en als een man van een bijzonder sterk geheugen, daar hij de Pandecten van Justinianus en meest alle andere wetten van 't Corpus Juris zonder haperen kon opzeggen. Uit de pleitzaal werd hij tot hoogleeraar beroepen in de regten te *Douai*, en van daar tot raadsheer in het hof van *Mechelen.* Zijne regtsgeleerde verhandelingen zijn verzameld uitgegeven te *Keulen* in 1572—82.

— (PIETER), uit *Friesland*, was doctor in de geneeskunde en geen onervaren dichter zoo wel in 't latijn als in 't nederd. Het oud boeren-friesch was hem bijzonder eigen, en in die taal wist hij zich geestig uittedrukken, blijkens zijn: *Friesch Boerenpraetje*, waarin hij Virgilius in de gemelde taal laat spreken, doch niet zoo vuil als Focquenbroch. Zijn dichtwerkje: *Deughden-spoor, in de on-deugden des werelts affgebeeldt*, met pl. tweemaal uitgegeven, 1645, viel in dien tijd bijzonder in den smaak, als opgesteld in den vloeijenden dichttrant van vader Cats. Daarenboven zond hij in 't licht: *de Friesche Triton* op het veroveren van de stad *Olinda* in *Brazilië.*

— (ADRIAAN) van aanzienlijke afkomst uit *Alkmaar*, geb. in 1638, † 1698, was in 1682 pensionaris dier stad, en werd met F. van der Goes, burgemeester van *Delft*, en S. van Beaumont, secretaris van staat, in eene onaangename zaak gemagtigd, om de papieren der stad *Amsterdam* en die van den pensionaris Hop te *'s Hage* te verzegelen, waartoe deze drie hun eigen zegel gebruikten; deze zaak maakte veel gerucht. Baart volgde Heinsius op als pensionaris van *Delft.*

BACCIUS (MARTINUS), geb. te *Thiel* in *Vlaanderen* in de 16e eeuw, werd te *Leuven* in 1564 tot meester in de vrije kunsten bevorderd en tot pastoor aangesteld bij de *St. Martini-kerk* te *Aalst;* na het ijverig waarnemen van dezen post gedurende 16 jaren, plaatste men hem als kanunnik bij de hoofdkerk te *Ipe-*

ren, en eindelijk, na het doorloopen van verscheidene kerkelijke waardigheden, werd hij in 1601 tot aartspriester verheven. Hij stierf in 1609 met den roem van een geleerd man, ervaren in de hebreeuwsche en grieksche talen; van wien een bundel sermoenen het licht zagen, onder den titel *Conciones per annum*. Hij werkte ook met *Leuvensche* godgeleerden aan de verbetering van 't eerste deel der werken van Augustinus.

BACHERIUS (PETRUS), gewoonlijk de Backere genoemd, geb. te *Gend* in 1516, † 1600, Dominikaner monnik en hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Leuven*. Hij was een ijverig prediker tegen degenen, die hij voor ketters hield, zeer kundig in de grieksche en lat. talen, en tevens een sierlijk dichter. Gedurende bijna 60 jaren heeft hij o. a. te *Brussel*, *'s Hage*, *Dordrecht*, *Kalkar* en *Kleef* zijne preekgaven doen hooren; en was op verschillende plaatsen prior van zijne orde. Veelvuldig zijn zijne schriften, zoo theologische als dichtkundige: *Hortulum precum*, ook in 't fr. vertaald. — *De tribus partibus poenitentiae*, etc. — *Spongeam ebriosorum*, etc. — *Tumultum panicum, sive Belgicum*, *versu heroico*. — *Tabulam sacrorum carminum*, etc.

BACHERUS (WOLFERT) heeft zich gekenmerkt als een getrouw klerk van den raadpensionaris Johan de Witt, welke hem vergezelde toen hij moedig naar de gevangenpoort ging in *'s Hage*, met voornemen zijnen broeder Cornelis van daar af te brengen. Na eenigen tijd toevens, werd Bacherus gezonden om een afschrift van de sententie tegen den Ruwaert te halen. Het volk wilde hem te lijve, maar hij verhaastte zijn' tred niet, waardoor het hem voorbij liep. Toen hij terugkwam was de menigte zoodanig aangegroeid, dat er aan geen doorkomen te denken was. Men weet het moorddadig lot dat het broederpaar kort daarop trof.

BACHIENE (JOHAN HENDRIK), geb. te *Deil* in 1708, † 1789, predikant, het laatst te *Utrecht*. Hij was een geleerd en godvruchtig man, onvermoeid in 't vervullen zijner pligten. Tot gebruik zijner leerlingen zond hij in 't licht: *Eerste beginselen der goddelijke waarheden*. Later: *Leerredenen over Zephanja* II: 1—4, en: *De leer der Sacramenten na den aart der goddel. verbonden verklaart*.

BACHIENE (WILHELM ALBERT), geb. te *Leerdam* in 1712, † 1783, genoot eerst te *Tiel*, onder den kundigen rector Struchtmeijer, het onderwijs in de lat. en grieksche talen, en beoefende verder de godgeleerdheid op *Utrechts* hoogeschool. Hij werd in 1733 tot garnizoensprediker te *Namen* aangesteld, later als gewoon predikant te *Kuilenburg*, en eindelijk te *Maastricht*,

waar hij 5 jaren daarna het hoogleeraarsambt in de sterre- en aardrijkskunde bekleedde, tot aan zijn' dood. Van zijne geleerdheid getuigen zijne vele en uitgebreide werken: gelijk: *Aardrijkskundige beschr. van 't joodsche land* enz. 9 st. met kaarten. — *N. Geographie van de vereen. Nederlanden*, 7 dln. — *Oude en regtzinnige leer aangaande den eigen aart der kerken*, enz.

BACHIENE (FILIP JAN), geb. te *Amersfoort* in 1750, † 1797. Eerst predikant te *Jutphaas*, daarna te *Utrecht*, en 2 jaren later hoogleeraar in de godgeleerdheid aldaar. Wij vinden geene schriften van hem vermeld.

BACK (JAN DE), † 1766, werd door prins Willem IV. in 1747 tot geheimsecretaris aangesteld, na vroeger gewoon secretaris en griffier geweest te zijn. Hij werd in de gewigtigste zaken gebruikt, en had veel invloed op de omwenteling dier dagen; ook genoot hij een tijd lang het vertrouwen van des vorsten weduw, totdat hij onverwachts, 15 Sept. 1758, van al zijne bedieningen ontslagen werd.

BACKER (JAQUES DE), geb. te *Antwerpen* in 1530, † 1560, leerde de beginsels der schilderkunst bij zijn' vader; ging later bij een' kunstkooper Anth. Palermo wonen, die van zijne bekwaamheid misbruik maakte; zijne stukken naar *Parijs* zond en daarvoor groot geld ontving, terwijl de maker in armoede en onbekendheid verkeerde. Zijne schilderwijze was sierlijk en 't koloriet aangenaam. Van Mander prijst inzonderheid zijn *Adam en Eva*, *de kruisiging van Christus*, en het *Oordeel van Paris*, om de natuurlijkheid en schoonheid der kleur. Hij zou meer bekend zijn geworden, ware hij niet in zulke handen gevallen en zoo vroeg gestorven.

— (JAN AUKE), koopman te *Harlingen*, in 't midden der 18e eeuw, gaf blijken van zijn dichtvermogen, in: *Proeve van dichtlievende Mengelingen*, 3 dln. — *Herders zangspel*, getiteld: *de Moerbeziën-boom, enz.* Verder vertaalde hij eenige tooneelstukken en romans, en bestaan er van hem vele gelegenheidsverzen, opstellen enz.

BACOT (GERRIT JACOB GEORGE) behoorde in 1787 onder die predikanten, welke zich in staatszaken mengden. Hij was A. L. M., Phil. doctor en predikant te *Eenrum* in *Groningerland*. In 1788 gedrongen zijne standplaats te verlaten, vlugtte hij naar *Steinfurth*, terwijl de staten van *Groningen* eene premie van *f* 1000 op zijn hoofd stelden, gaf aldaar in 't licht: *Verdediging zijner eer en onschuld*, enz. met de bewijsstukken. Na de omwenteling in *Groningen* teruggekeerd, 1797, werd hij tot doctor in de regten bevorderd, vervolgens tot lid van het Depar-

tementaal geregtshof aldaar en eindelijk tot raadsheer in 't hooge geregtshof, te *'s Hage*, waar hij in 1811 overleed. Hij gaf in 1811 een' bundel dichtstukken aan zijne vrienden, getiteld: *Wijsgeerige en dichtlievende mengelstoffen*. Ook vindt men hier en daar eenige verspreide gedichten, die hunne verdienste hebben.

BACKX (ROMBOUT), geb. te *Mechelen* in 1650, † 1703, werd in 1679 als kanunnik en pastoor bij de kathedrale kerk te *Antwerpen* geplaatst, en maakte naam door zijne welsprekendheid; doch werd verdacht gehouden van Janssenistische gevoelens, waarvan hij zich echter gezuiverd schijnt te hebben, wijl hij in zijne bediening bleef. Hij gaf eenige bundels zijner *Sermoonen* in 't licht, namelijk: 125 *op de thien Geboden*, enz. in 3 dln. *Over de bekeeringh van den Sondaer*. — 22 *Meditatiën op het lijden van onsen Salighmaecker* J. C. 2 dln., welke om hunne zuiverheid van taal geprezen worden.

BACQUERE (BENEDICTUS DE), geb. te *Dendermonde* in 1613, † 1678, bekleedde onderscheidene kerkelijke waardigheden, werd laatstelijk prior in de abdij van de Cisterciënsers te *Brugge*, en tevens algemeen vicaris van die orde over *Westphalen* en het sticht van *Utrecht*. Hij was een welsprekend redenaar, bondig godgeleerde en bevallig lat. dichter, blijkens zijne schriften, waaronder met zonderlinge titels: *Orationes sacrae* etc. 1647. *Anagrammata divinae et humanae trinitatis*, etc. *et poetarum flosculos* etc. *Sacrarum consolationum pharmaca*, 1653. enz.

BADENS (FRANCISCUS), geb. te *Antwerpen* in 1571. Tijdens de Spaansche woede aldaar in 1576 was hij 5 jaren oud, ontvlugtte met zijne ouders het moordtooneel naar *Amsterdam*, waar zijn vader hem in de schilderkunst onderwees. Vergezeld van Jacob Mathan, deed hij eene reis naar *Italië* en oefende zich vlijtig in de kunst gedurende 4 jaren. Naar *Amst.* teruggekeerd, noemde men hem om zijn' trant den Italiaanschen schilder. Hij muntte uit als portret- en historieschilder.

BADIUS (JODOCUS), bijgenaamd Ascensius, naar het vlek *Assche* bij *Brussel*, waar hij geboren werd in 1462. Hij begon zijne letteroefeningen bij de broeders van 't Gemeene Leven te *Gend*, bezocht *Italië*, alwaar hij te *Ferrara* zijne studiën voortzette, bijzonder in de grieksche taal onder B. Guarini; vervolgens vestigde hij zich te *Lyon* in *Frankrijk*, waar hij onderwijs gaf in lat. en grieksche talen; later te *Parijs*, waar hij eene drukkerij oprigtte, als die van J. Trechsellius te *Lyon*, met wiens dochter hij getrouwd was, en waar hij den post van corrector had waargenomen. Hier gaf hij vele *Classici* uit met geleerde aan-

teekeningen, ook een aantal van zijne schriften, zoo als: *De stultifera navicula* etc. — *De conscribendis epistolis.* — *Vita Thomae à Kempis*, enz. Hij wordt door Erasmus geprezen; en zou nog meer roem verworven hebben, indien zijne huiselijke omstandigheden hem niet in den weg hadden gestaan. Hij † in 1535.

BADON (JOHANNES), geb. te *Leijden* in 1706, † 1783, gaf, na den dood zijner echtgenoote Klara Ghijben, hare en zijne dichtstukken in 't licht te *Dordrecht* in 1756, welke, behalve eene gladde versificatie, waar men zich toen meer op toelegde dan op poëtische denkbeelden, weinig of geene waarde bezitten.

BADON GHIJBEN (JAN KAREL), een achterkleinzoon van bovenstaanden, geb. te *Arnhem* in 1805, † 1842, begon zijne letteroefeningen te *Zutphen*, waar zijne ouders zich gevestigd hadden. De schoone kunsten, bij mathesis en muzijk, waren zijne lievelingen. Tot de academische lessen te *Utrecht* bevorderd, toonde hij ook daar, wat van zijn' aanleg te wachten was. Nog vóór hij door eene *dissertatie* een' graad verkreeg, werd hij te *Hoorn* in 1829 als conrector beroepen, schreef en verdedigde in 1833 zijne *dissertatie: Diatribe in Socratis ironiam*, vertrok in 1835 naar *Arnhem*, waar hij eerst het con- later het rectoraat bekleedde. Hij had veel dichterlijk gevoel, blijkens zijne hier en daar verspreide dichtstukken, die naar meer deden verlangen, en even als zijn stukje in proza: *De val van het kasteel van Antwerpen*, getuigen van zijne warme vaderlandsliefde.

BAECX (JOACHIM), geb. te *Utrecht* in 1562, † 1619, genoot hooge achting bij zijne geloofsgenooten, als priester en pastoor van *St. Geertrui* in zijne geboortestad, en als verdediger hunner leer. Zijne schriften getuigen van zijne kunde en welsprekendheid; ze zijn deze: *De tolk of den advocaet van alle opregte Catholijcken.* — *De waerom der quaede Catholijcken.* — *De ban van alle ketters.* — *De besem der conscientie*, enz. Zijne zinspreuk was: „ *hic amo excubias.*"

— VAN BAERLANDT (ADRIAAN), geb. te *Mechelen* in 1574, bestudeerde de regten, de wijsbegeerte en de godgeleerdheid te *Leuven;* den geestelijken stand omhelzende, werd hij voorzitter van 't collegie der 3 talen; in 1611 ontving hij het kanunnikaat van den tweeden rang in de *St. Rombouts-kerk*, en werd zanger van *St. Pieter* te *Leuven.* In 1616 werd hij doctor in de beide regten, later rector van de hoogeschool aldaar, welken post hij verwisselde met het dekenschap van de *St. Pieters-kerk* te *Oirschot.* Bij den voortgang der Reformatie werden de kerkelijke goederen verbeurd verklaard en in 1629

de vrije oefening van de R. K. godsdienst verboden. Of hij nog lang na dien tijd leefde is onbekend, maar niet dat hij eenige schriften in M. S. heeft nagelaten, bestaande in lat. redevoeringen.

BAERLE (JAN VAN), naar de plaats zijner geboorte aldus genoemd, in 't laatst der 15e eeuw, werd, na volbragte studiën, monnik in 't klooster te *'s Hertogenbosch.* Later te *Heidelberg* met de doctorale waardigheid in de theologie bekleed, gaf hij daarin openbare les. Naar *'s Bosch* teruggekeerd, was hij een' geruimen tijd prior van zijn klooster, onthield zich vervolgens eenige jaren te *Zierikzee*, om van daar in 1524 door den generaal zijner orde te worden beroepen tot groot-inquisiteur te *Luik*, welk ambt hij, tot zijn dood, in 1529, met waakzaamheid heeft waargenomen. Er bestaat van hem: *Handboexke van het gheestelijck leven.*

— (KASPAR VAN), geb. te *Antwerpen* in 1584, † 1648. Toen hij één jaar oud was, ontvlugtten zijne ouders met hem de woede der Spanjaarden en namen de wijk naar *Zalt-Bommel*, waar zijn vader als rector der lat. scholen overleed in 1595. De jonge van Baerle beoefende met lof de godgeleerdheid te *Leijden*, werd in 1608 predikant in de *Nieuwe-Tonge*, vervolgens in 1512 tot onderregent van 't Staten-Collegie te *Leijden*, en 5 jaren later aldaar tot hoogleeraar in de logica verkozen. Intusschen waren de geschillen van Remonstranten en Contraremonstr. hevig aan 't blaken. Barlaeus koos de partij der eerste, die hij met zijne pen te dienste stond. Nu werd hij in 1619 van al zijne posten ontzet en zag zich gedrongen tot zijn levensonderhoud een ander vak te kiezen. Hij reisde naar *Frankrijk*, en legde zich te *Caen* op de geneeskunde toe, waarin hij tot doctor bevorderd werd, welke wetenschap hij echter niet schijnt uitgeoefend te hebben; want te *Leijden*, waar hij bleef wonen, gaf hij privaat onderwijs in de wijsbegeerte en andere wetenschappen, tot hij in 1631 aan de pas opgerigte doorluchtige school te *Amsterdam* als hoogleeraar in de philosophie en welsprekendheid werd beroepen. Alhier werkte hij met lust en ijver in de fraaije wetenschappen, blijkens zijne *Orationes variae*, 1643, ook in 't nederd. vertaald met zijne: *blijde inkomst van Maria de Medicis en eenige gedichten.* Hij hanteerde inzonderheid de lat. lier, sloeg ook enkele malen de nederd. aan, en de stukjes, die daarvan voorhanden zijn, munten uit in geestigheid, zoetvloeijendheid en bevalligheid. Ook maakte hij zich als geschiedschrijver bekend van 't geen er onder Joh. Maurits van Nassau in *Brazilië* is voorgevallen, onder den ti-

tel: *C. Barlaei rerum per octennium in Brasilia gestarum* etc. 1647.

BAERLE (LAMBERTUS VAN), broeder van Kaspar, geb. te *Bommel* in 1598, † 1655, werd, na met lof volbragte letteroefeningen, predikant bij 't gezantschap naar *Frankrijk* met den Baron van Langerak; vervolgens conrector der lat. scholen te *Amsterdam;* eindelijk hoogleeraar in de grieksche taal te *Leijden*, in 1641. Hij schreef: *Luciani Timonem*, en *Hesiodi Theogoniam*, na zijn' dood in 't licht gekomem, 1658.

— (MELCHIOR VAN), zoon van bovenstaande, leefde in 't midden der 16e eeuw, toonde zijn' bijzonderen lust in de lat. dichtkunst, zoo als zijne werken getuigen: *Brabantiados lib.* V. — *Antverpiae encomium.* — *De diis Gentium.* — *Bucolica et raptum Ganymedis*, enz.

BAERS (JOHANNES), wiens vader eerst te *Leeuwarden*, daarna te *Bergen-op-Zoom* woonde, leefde in de eerste helft der 17de eeuw, is predikant geweest te *Scherpenzeel*, *Fijnaart*, *Vreeswijk*, *Zoest*, en te *Fernambuc* in *Brazilië*. In 't vaderland teruggekeerd, heeft hij uitgegeven eene: *Beschrijving van Brasil. Amst.* 1651. *Olinda ingenomen*, 1630, en een boekje met den zonderlingen titel: *Cornu copiae*, *dat is*, *een boeck van allerleij materien*, enz. ten zijnen koste gedrukt te *Amst.* 1648, waarin, o. a. de bijzonderheid voorkomt, dat Viglius van Aijtta uit boerenouders zou geboren zijn.

BAERTS (LAMBERT), geb. te *Tirlemont* in 1651, † 1715, werd in 1667 tot meester in de wijsbegeerte bevorderd. Vervolgens legde hij zich aldaar 5 jaren op de godgeleerdheid toe. Een kanunnikaat bij de kerk van St. Jacob ontvangen hebbende, werd hij tot priester geordend en daarna tot pastoor bij dezelfde kerk aangesteld in 1680. Later ontving hij den graad van licentiaat in de theologie, en de aartsbisschop van *Mechelen* benoemde hem tot pastoor der hoofdkerk aldaar en synodaalonderzoeker. De volgende bisschop Humbert beschuldigde hem van niet voldaan te hebben aan 't plakaat van den keurvorst van Beijeren, gouverneur der Nederlanden, van den 7. Nov. 1695, waarbij alle nieuwe leeringen en inzonderheid die der Rigoristen moesten onderdrukt worden. Baerts en 4 andere beschuldigden namen hunne toevlugt tot den bijzonderen Raad des konings, maar de zaak had verder geene gevolgen. In 1714 legde hij zijne bedieningen neder en verwijderde zich naar zijne geboorteplaats. Hij heeft geschreven: *Christelijcke onderrichtingen wegens de kennisse van Godt*, enz. waarvan 5 uitgaven bestaan.

BAEXEN (FREDERIK VAN), heer van *Koningsvrij* en *Kers-*

bergen, werd in 1610 lid der ridderschap van *Utrecht* en had een voornaam deel in 't bestuur van zaken. In het netelig tijdstip van 30. Julij 1618 nam hij het bevel der waardgelders op zich. Na het afdanken van deze, werd hij, met nog 3 andere edelen, van zijne posten ontzet. Zijn verder levenslot is ons onbekend. Hij stierf in 1629.

BAGELAAR (JOAN), een aanzienlijk burger te *Amsterdam*, leefde in 't laatst der 17de eeuw, en beoefende bij zijn bedrijf de nederd. dicht- (liever rijm)kunst, gelijk te zien is in: *De ware gereformeerde Christelijke catechismus, in* 52 *klinkdichten; nevens bedenk. over de hedendaagsche Rijmoeffening.*

— (ERNST WILLEM JAN), geb. in 1775 te *Eindhoven*, † 1837, trad vroeg in 's lands krijgsdienst, en legde zich gedurende die woelige loopbaan op het teekenen en etsen toe, waartoe hij bijzondere gelegenheid vond, terwijl hij in 1798 te *Alkmaar* in bezetting lag. In *Duitschland* gaven schoone natuurtooneelen, en in *Parijs* de aldaar opgehoopte kunstschap hem ruime gelegenheid zijne portefeuille met teekeningen en prenten, die hij daarnaar etste, te voorzien. Hij volgde ook die van andere, zooals van A. van der Velde, J. Janson en J. Kobell, welke ruim 300 stuks bedragen. Bij de Nederl. Huishoudelijke Maatschappij behaalde hij in 1816 eenen zilveren eerepenning, wegens het vervaardigen van prentteekeningen op eene nieuwe manier en de daarop betrekkelijke verhandeling. Eenige zijner prentteekeningetjes naar Jan Luijken komen de oorspronkelijke zeer nabij. Tot majoor opgeklommen en gepensioneerd, legde hij zich nog meer op de kunst toe, beproefde ook het schilderen met olieverw, en werd benoemd tot lid der Kon. Maatsch. van beeldende kunsten te *Gend.*

BAGGAERT (JOHAN), geb. te *Vlissingen* omstreeks het jaar 1657, † 1710, werd uit hoofde zijner kunde tot stadsdoctor te *Middelburg* aangesteld. Hij was geenszins behebt met die vooroordeelen, welke er toenmaals in het beoefenen der geneeskunde plaats vonden. Hij volgde den geleerden arts Sydenham in 't behandelen der lijders aan kinderpokjes en mazelen, en gaf daaromtrent een zeer geprezen werkje in 't licht, getiteld: *De waarheid ontward van vooroordeelen, enz. met een voorrede over de kinderpokjes*, 1696, en nog: *De kinderpokken en mazelen na haren aard.*

BAILLY (GHISLAIN LE), bekend in de vaderl. geschiedenis door zijne onderhandelingen met den graaf van Rennenberg. De hertog van Terranova bediende zich van hem, om gemelden graaf tot de Spaansche zijde over te halen. De onder-

handelingen daaromtrent eerst afgebroken zijnde, werden in 1580 met gunstig gevolg hervat. Voor de overgave van 't slot te *Harlingen* aan de Friesen, geraakte Bailly in hunne handen, voorzien van papieren in blanco, met Rennenberg's naam onderteekend, waarop hij gedwongen werd, het bevel te schrijven, om 't gemelde slot over te geven.

BAILIJ (DAVID), geb. te *Leijden* in 1584, ontving het eerste onderwijs in de teekenkunst van zijn' vader. Bij Jacques de Geyn werd zijn lust nog meer aangewakkerd, tot hij in de schilderkunst onderrigt kreeg bij Adriaan Verburg. Hij vertrok in 1601 naar *Amsterdam*, oefende zich daar voornamelijk in 't portret-schilderen, bezocht in 1608 en eenige volgende jaren *Duitschland*, *Tirol*, *Venetië* en *Rome*. In 1613 naar *Leijden* teruggekeerd, maakte hij er werk van om met de pen, op perkament, welgelijkende portretten te schetsen.

BAJUS (MICHIEL) of DU BAIJ, geb. te *Melun* in 1513, † 1589, studeerde te *Leuven* in de godgeleerdheid en wijsbegeerte, in welke laatste wetenschap hij later in 't openbaar onderwees; in 1549 werd hem 't bestuur over het pauselijk collegie opgedragen, tevens den eertitel van licentiaat in de godgeleerdheid ontvangende, die weldra met den titel van doctor verwisseld werd. In 1563 zond de koning van *Spanje* hem naar 't Concilie van *Trente*, alwaar hij bewijzen van zijne bekwaamheden gaf; in 1575 werd hij tot deken van *St. Pieter* te *Leuven* aangesteld en tot kanselier der hoogeschool, waarmede tevens de post van inquisiteur-generaal der *Nederlanden* verbonden was. Hij wordt geroemd om zijne kunde, zedigheid en godsvrucht, heeft vele godgeleerde werken geschreven, meestal bestaande in verhandelingen tegen de Calvinisten, in 2 dln. bijeen verzameld in 1565; terwijl een derde deel verscheen in 1581, bevattende o. a. *Responsio ad quaestiones Phil. Marnixii de ecclesia Christi, et sacramento altaris*. Hij had vele onaangenaamheden met de Jezuiten door te staan.

BAKE (LAURENS), heer van *Wulverhorst*, een aanzienlijk en geletterd man, omstreeks het midden der 17e eeuw te *Amsterdam* geboren, en in 't begin der 18e overleden, was een der verdienstelijkste dichters van zijn' tijd, blijkens zijne *Bijbelsche Gezangen*, (1682), bestaande in navolgingen en uitbreidingen van eenige dichterlijke gedeelten des O. verbonds. Zijne *Mengelpoëzij* is na zijn' dood door L. van den Broek in 1737 uitgegeven. Men mag hem wel niet onder de stoute en verhevene, maar toch onder de beschaafde en deftige dichters stellen.

BAKHUIZEN (LUDOLF), geb. te *Embden*, in 1631, † 1709,

kwam in 1650 te *Amsterdam* om den koophandel te leeren, doch meer overhellende tot de teeken- en schilderkunst, verliet hij de pen en nam het penseel in handen, genoot onderrigt eerst van A. v. Everdingen, daarna van den zeeschilder H. Dubbels, om dezen meester later ver te overtreffen. Het schilderen van zee en schepen was zijn lust en leven. In 1665 maakte hij voor burgemeesteren te *Amsterdam* een groot stuk vol gewoel van allerlei schepen en jagten, en hunne koopstad in 't verschiet, waarvoor hij behalve eene vereering, *f* 1300 ontving; het moest strekken tot een geschenk voor Lodewijk XIV. Andere vorsten kochten van zijne kunststukken en bezochten hem zelfs, waaronder ook behoorde Czaar Peter I. Hij vervaardigde ook een geëtst plaatwerk onder den titel van *IJstroom en zeegezigten;* hield gemeenzamen omgang met eenige dichters van zijn' tijd, en maakte zelf wel een versje.

BAKHUIZEN (LUDOLF), kleinzoon van den vorigen, geb. te *Amsterdam* in 1717, † 1782 aanvaarde in 1732 het koopmanskantoor van zijn' vader, ofschoon hij meer lust had voor de krijgsdienst. Later zin krijgende in de schilderkunst, werd hij daarin onderwezen door J. M. Quinkhard, verliet weldra den koophandel en werd een meester in de kunst, blijkens zijne stukken, die meestal paarden en allerlei oorlogstuig afbeelden. In 1743 deed hij eene reis naar de legers, die aan *Rijn* en *Main* gekampeerd lagen; daar nam hij dienst als vrijwilliger, toonde dat het hem aan geen' moed ontbrak, en dat hij de kunst niet vergat, als zich daartoe de gelegenheid aanbood. De vrede van *Aken* verhinderde hem, om den veldtogt van 1748 bij te wonen. Na den dood van zijn' broeder Gerrit vestigde hij zijne woonplaats in de tegelbakkerij te *Rotterdam* en liet de schilderkunst varen.

BAKKER (JAN DE), ook bekend onder den naam van Joh. Pistorius, geb. 1498, liet zich op aanhouden zijns vaders als priester wijden te *Utrecht;* doch predikte met kracht tegen de dwalingen van 't pausdom; hij liep daardoor en om zijn huwelijk bij de geloofsonderzoekers in het oog en geraakte te *'s Hage* in de gevangenis, waaruit hij echter spoedig werd verlost; doch men hield een wakend oog op hem; en toen hij met vrijmoedigheid voortging op den weg, dien hij eens had ingeslagen, werd hij voor drie jaren buiten 's lands verbannen. Dit belette hem niet in *Nederland* van stad tot stad rond te reizen en te prediken, en zich als een handwerksman in *Woerden* neder te zetten, in de hoop dat hij niet zou worden opgemerkt. Dit mislukte, want hij verraadde zich zelven, toen een aflaatkramer op 's pau-

sen bevel in zijne vaderstad verscheen en eene leer verkondigde, lijnregt in strijd met de zijne. Dit bragt hem op nieuw in hechtenis en eindelijk in 1525 te *'s Hage* op den brandstapel, zijnde hij de eerste martelaar hier te lande om de gevoelens van Luther. Zijn medegevangene G. Gnaphaeus heeft zijn martelaarsschap beschreven.

BAKKER (JACOB), geb. te *Harlingen* in 1609, † 1651, een historie- en portretschilder, welke in 't laatste zulk eene vaardigheid bezat, dat hij op één' dag een vrouwenportret bijna geheel afwerkte. Hij bezat eene uitnemende wijze van teekenen, inzonderheid vrouwtjes op blaauw papier, met zwart en wit krijt. Zijne meeste jaren heeft hij te *Amsterdam* gesleten. Vele zijner stukken moeten zich in *Spanje* bevinden.

— (MEEUWES MEINDERTSZ.), geb. te *Amsterdam*, vond in 1690 het middel uit, om door ligters, kameelen genoemd, de zwaarste oorlogschepen van 90 en 100 stukken, over 't *Pampus* en andere ondiepten in de *Zuiderzee*, zonder hinder van de stad, naar de *Vlieter* te brengen of te ligten; waarvoor hem het Collegie der Admiraliteit een daggeld toelegde. Zoo werden in dien tijd de uitvindingen beloond!

— (ADRIAAN), schout der stad *Haarlem* in 1690, beleefde onrustige tijden, veroorzaakt door 't verbod, dat men op straat in wagens of schuiten geen tabak mogt rooken, op boete van 6 guldens. De schout, met de uitvoering dezer keur belast, tastte een' jongeling, die er tegen zondigde, op straat aan; daar raakten de poppen aan 't dansen, het graauw kwam op de been, begon glazen in te smijten en allerlei baldadigheden te plegen, zoo als dat bij zulke voorvallen meer geschiedt. Een regiment voetvolk bragt, zonder vuur, een einde aan dit tumult; de belhamers, die in handen vielen, werden gegeesseld, en daarmede liep de zaak te niet.

— (ADRIAAN), geb. te *Amsterdam*, broeders zoon van Jacob B., muntte bijzonder uit in 't schilderen van groote historiestukken en portretten. Men telt onder zijne voornaamste schilderijen een stuk, op het voormalig stadhuis van *Amsterdam* geplaatst, verbeeldende: het laatste oordeel, waarin het naakt opmerking verdient. Hij stierf in 1686.

BAKKER (PIETER HUISINGA), geb. te *Amsterdam* in 1718, † 1801, had een' dichterlijken aanleg, door eene zorgvuldige beoefening van lat. en vaderl. dichters der 17e eeuw aangekweekt, zoodat hij boven vele rijmelaars van zijn' tijd uitmuntte, door vindingrijken geest, levendige verbeeldingskracht, gezond oordeel en goeden smaak. Hij gaf drie deelen van *Poëzij* in 't licht,

van 1773—1790, in gr. 8o, waarin fraaije stukken voorkomen, die 't gemelde staven. Zijne *Beschouwing van den ouden gebrekkelijken en sedert verbeterden trant onzer Nederd. verzen*, en zijn: *Leven van Jan Wagenaar* (zijn zwager) doen hem ook kennen als een verdienstelijk prozaschrijver.

BAKKER (DIRK), een tijdgenoot van bovenstaande, heeft veel minder verdienste als dichter, waarvoor hij zich schijnt gehouden te hebben; daar hij 't waagde, de volgende *prullaria* in 't licht te zenden: *Roemtrompet der vrouwen*, later in 1739, met bijvoeging van: *Lofbazuin der stiefmoeders* met pl. gedrukt. Deze platen staan gelijk met zijne ellendige rijmelarij.

— (GERBRAND), geb. in 1772, † 1828, volbragt zijne academische studiën te *Leijden*, werd in 1794 tot Med. doctor bevorderd, en oefende met goed gevolg de praktijk als stadsdoctor en vroedmeester te *Leijden* uit. In 1806 als lector bij Teijlers stichting in de ontleed- heel- en vroedkunde te *Haarlem* beroepen, hield hij daar twee redevoeringen, de eene over de waardij en vereischten van het beroep eens heelmeesters, de andere eene schets bevattende van de geschiedenis der ontleedkunde, (gedrukt in 1807.) Hij was lid van onderscheidene genootschappen, en werd in 1811 te *Groningen* tot hoogleeraar in zijn vak aangesteld. Veelvuldig zijn zijne geschriften en redevoeringen, waarvan sommige ons doen zien, dat hij een voorstander was van het dierlijk Magnetismus, en het stelsel bestreed over de afkomst van den mensch uit het geslacht der apen. Zie zijn: *Natuur- en geschiedkundig onderzoek*, *aangaande den oorspronk. stam van het menschelijk geslacht.* — *Bijdragen*, met Wolthers en Hendriks, *tot het Animalisch Magnetismus in ons Vaderland*, enz.

BAKKEREEL (GUILIAM EN GILLES), twee broeders, geboortig van *Antwerpen*, in 't midden der 17de eeuw; de een was landschaps-, de ander beeldenschilder. In hun geslacht scheen die kunst wel erfelijk. Sinds jaren woonden er één of twee te *Rome*. Sandrart verhaalt, dat hij er 7 of 8 gekend heeft, die veel geld wonnen, maar het ook weêr in vrolijkheid verteerden.

BAL (HENDRIK) van *Mechelen* leefde in de laatste helft der 15e eeuw, en was een rederijker, die voor het landjuweel der gilden van hand- en voetboog te *Lier*, drie tooneelstukken vervaardigde en daarvoor 20 brabandsche stuivers ontving. Zoo werd toen de kunst beloond! In 1441 en 1445 had hij, die zelf medespeelde, van wege de regering dier stad, twee stoopen wijn ten geschenke gekregen, „omdat hij *Sint Gommars* spel gemaekt had," en 4 st. 10 penn. „omdat hij het spel van O. L. vrouw gedicht hadde."

BALBIAN (JOSSE VAN), geb. te *Aalst* omstreeks 1560, † 1616, oefende zich in de geneeskunst en werd te *Padua* tot doctor bevorderd. Der hervorming toegedaan, verliet hij zijn vaderland, uit vrees voor de Inquisitie, en vestigde zich in 1597 te *Gouda*. Hij heeft vele werkjes in 't latijn uitgegeven, waarin meestal gehandeld wordt over den steen der wijzen en het goudmaken, die, hoe ongerijmd ook van inhoud, nogthans bij de beoefenaars van die ingebeelde kunst op grooten prijs werden gesteld, o. a.: *De lapide philosophico* etc. — *Nova ratio praxeos medicinae*, *libri* 3, enz.

BALK (EVERHARD), geb. te *Deventer* in 1590, † 1628, bezocht verscheidene hoogescholen, verkreeg te *Bourges* de doctorale waardigheid in de regten, bekleedde aldaar eenigen tijd den post van hoogleeraar, tot hij ten jare 1625 in dezelfde betrekking te *Harderwijk* werd geplaatst. Door overdrevene werkzaamheid kreeg zijne gezondheid een' knak, hij dacht te *Deventer*, bij zijne moeder, die te herstellen; maar vond er zijn' dood. Hij schreef o. a.: *Electorum juris civilis libri* 2. 1628, waarvoor J. Zevecotius een schoon lat. vers plaatste, ook in zijne *Poëmata* te vinden.

— (DOMINICUS), geb. te *Leeuwarden* in 1684, † 1750, bezocht de lat. scholen in zijne geboortestad, in 1700 de hoogeschool te *Franeker*, zich verder oefenende in de lat. en gr. talen, later in de wijsbegeerte, de godgeleerdheid, onder C. Vitringa, en eindelijk in de regtsgeleerdheid als hoofdstudie, welke hij verder voortzette te *Leijden*. In 1706 naar *Friesland* teruggekeerd, werd hij te *Franeker* tot doctor in de beide regten bevorderd, en in 1709 aldaar tot hoogleeraar beroepen, welke waardigheid hij gedurende 36 jaren met trouw en ijver vervulde. Behalve eene *Oratio inauguralis* heeft hij slechts 3 *Disputationes* nagelaten. Hij schonk aan de bibliotheek te *Franeker* *f* 300 tot aankoop van boeken.

BALDERIK of BALDRIK, bisschop van *Utrecht* in 918, dreef de Denen uit zijne staten, breidde de vesting van *Utrecht* uit, en vernieuwde de domkerk *St. Marten*. Hij bestuurde de de letteroefeningen der kinderen van keizer Hendrik I., bragt de oude Utrechtsche school in bloei, moedigde de geleerdheid zeer aan, en toonde zich in dezen ver boven zijne eeuw verheven. Hij trok in 966 naar *Italië* om keizer *Otto*, zijn' voormaligen leerling, te bezoeken, van wien hij het regt ontving om gouden en zilveren munt te slaan, vrije jagt in *Drenthe* en *Zevenwolden*, en het bewind over de kerk van *Tiel*. Hij stierf in 977.

BALDES. ZIE VALDEZ (FRANCISCO DE).

BALDEUS (PETRUS), bij anderen PHILIPPUS genoemd, geb. te *Delft* in 't begin der 17e eeuw; door de Oost-indische Compagnie tot predikant op *Ceylon* aangesteld, was hij daar met ijver werkzaam in zijne gewigtige en moeijelijke bediening. Naar het vaderland teruggekeerd werd hij leeraar te *Geervliet* en gaf in 1672 uit eene *Beschrijving der O. Ind. kusten Malabar en Coromandel, benevens het eiland Ceylon.* Hij leerde van een geleerd Bramin het Sanscritisch en wist afschriften van de H. boeken der Hindoes magtig te worden. Hierdoor was hij in staat eene *Malebaarsche spraakkunst* te schrijven, en *Ontdekking van de afgoderij der O. Ind. heidenen.* Zijne beschrijvingen van *Malabar*, *Ceylon* enz., zijn gevoegd bij die van Dapper, Nieuwhof en A Montanus en te *Amst.* in 1670—1683 in 12 dln. fol. met pl. uitgegeven.

BALDUINUS I., bisschop van *Utrecht*, opvolger van Volkmar in de 10e eeuw, wordt geroemd als een Nathanaël, waarin geene valschheid noch bedrog stak. Balderik, vroeger genoemd, was zijn oudoom. Hij overleed in 994, na nog geen 4 jaren den bisschoppelijken zetel bekleed te hebben. De muntstukjes, in zijn' tijd geslagen, zijn de oudste der bisschoppelijke munten.

— II. werd in 1178 met eenparige stemmen, dat later niet veel gebeurde, tot bisschop van *Utrecht* benoemd, als opvolger van Godevaert. Hij was broeder van Floris III., graaf van *Holland*. Zijn roem bestond in zachtmoedigheid, kuischheid (!) en strengheid in het straffen van roovers, straatschenders en muiters; hij voerde oorlog tegen Gerard en Otto, graven van *Gelderland*, over het regt op de *Veluwe*, en stierf onverwachts in 1196.

— (FRANCISCUS), geb. in 1520 te *Arras*, uit een aanzienlijk geslacht, werd op zijn 16e jaar naar *Leuven* gezonden, waar hij zich inzonderheid op de regtsgeleerdheid, geschiedkunde en oudheidkennis toelegde. In 1543 bezocht hij voor de tweede maal *Parijs*, alwaar hij bevriend werd met K. du Moulin, die hem van 't R. Kath. geloof tot dat der Hervormden overhaalde; zoodat hij in hetzelfde jaar naar *Genève* trok en openlijk zijne belijdenis aflegde. In 1545, na te *Straatsburg* met M. Bucerus gesproken te hebben, keerde hij naar *Parijs* en tot de Roomsche kerk terug. In zijn geloof, bewogen als een riet, begaf hij zich andermaal naar *Genève* tot Calvijn, die hem gulhartig ontving, op de verzekering zijne leerstellingen te omhelzen. Hierdoor ontging hem de beloofde post van hoogleeraar te *Grenoble*, maar verkreeg hij die van *Bourges*, welke voor

hem ondragelijke betrekking hij in 1555, zonder iemand vaarwel te zeggen, verliet. Voor de 3de maal bezocht hij Calvijn, en beleed openlijk de leer der Hervormden. Op raad van dezen nam hij het hoogleeraarsambt in de regtsgeleerdheid te *Straatsburg* aan. De onaangenaamheden, die hem daar troffen, noodzaakten hem, het aangeboden hoogleeraarsambt te *Heidelberg* te aanvaarden, in 1557. Zijne onverzadelijke eerzucht riep hem in 1561 naar *Frankrijk*. Wat hem daar wedervoer is te uitvoerig voor ons beperkt bestek. Hij wordt van vriend en vijand geroemd om zijne geleerdheid, schranderheid en welsprekendheid, doch gelaakt om zijne wispelturigheid, daar hij wel zes malen van godsdienst veranderde. Sommige houden hem voor den opsteller van het smeekschrift der verbondene edelen, daar hij in gunst stond bij Willem I. en Lodewijk van Nassau. Hij stierf, na vele wederwaardigheden, te *Parijs* in 1573, in het roomsche geloof. Onder zijne veelvuldige geschriften zijn er ook tegen zijn' voormaligen vriend Calvijn.

BALEN (HENDRIK VAN), geb. te *Antwerpen* in 1560, † 1632, was een leerling in de schilderkunst bij den vermaarden Adam van Oort. Zijne manier van schilderen was inzonderheid verdienstelijk omtrent het naakte en poezelige zijner beelden, rond en krachtig uitgevoerd. Bijzonder wordt geroemd zijne afbeelding der *zondige wereld* ten tijde van Noach; het *dorstige Israël*, en het *oordeel van Paris*.

— (MATTHIJS), ook wel VAN BALEN genoemd, geb. te *Dordrecht* in 1611, † na 1677, legde zich bijzonder toe op de nederd. taal, ook op de dichtkunst, waarin hij echter weinig roem behaalde; dit deed hij meer door zijne naauwkeurige beschrijving van zijne geboortestad, in 1667 uitgegeven, welke als een model voor stadsbeschrijving wordt opgegeven, en onmisbaar is voor elken beoefenaar der vaderlandsche geschiedenis.

— (MATTHIJS), kleinzoon van den genoemden, geb. te *Dordrecht* in 1684, toonde reeds vroeg groote geneigdheid voor de schilderkunst; hij leerde die bij den beroemden A. Houbraken. Na twee jaren onderwijs, veranderde hij van besluit, en begaf zich naar *Rotterdam* in een' kruidenierswinkel; woorden krijgende met zijn' patroon over het kloven der duigen van een pruimenvat, belgde hem die kleingeestigheid, en hij keerde naar zijne ouders terug. Hij voegde zich andermaal bij Houbraken, hield zijne leerjaren vol, bragt het in de kunst tot die hoogte, dat hij zijn' meester evenaarde, maar hem in 't schilderen van historiestukken en landschappen overtrof. Ook bestaan er van hem eenige geëtste stukjes.

BALINUS (JOHANNES), geb. te *Vesoul* in *Frankrijk*, in 't laatste gedeelte der 16de eeuw, en te *Wezel* gestorven, was priester en kapelaan van het Bourgondisch legioen van Claudius de Bija. Hij bragt het grootste gedeelte van zijn leven in de *Nederlanden* door, en heeft een werk geschreven: *De bello Belgico, auspiciis ducis Ambr. Spinulae*, 1609.

BALTEN (PIETER) geb. in 1540, † 1611, werd in 1579 te *Antwerpen* in 't schildersgilde opgenomen. Hij volgde, als landschapschilder, de manier van P. Breugel, teekende ook fraai met de pen, bezocht vreemde landen, die hem menige teekeningen in de portefeuille bragten. Hij schilderde vaardig, zoo wel met water- als olieverwen, veelal boerenkermissen en soortgelijke stukken. Ook behoorde hij tot de Rederijkers.

BALTENSZ. (FRANS), geb. te *Dordrecht*, in 't begin der 17de eeuw boekverkooper en boekdrukker, heimelijk behoorende tot de secte van David Joris. Hij schreef in 1635 een boekje getiteld: „ *Gulden kleinoodt, streckende tot verclaringhe van 't 13de cap. des Euang. Johannis.* Het werd verboden en opgehaald, wijl het buiten goedkeuring des kerkeraads gedrukt was. Dertien jaren later gaf hij, in 1648, niettegenstaande het verbod en zijne belofte, het vervolg van zijn *Gulden kleinoodt, ofte verclaringh van 't 4de, 1ste, 13de, 3de, 5de, 6de, 7de, 8ste en 9de cap. van 't Euang. van Joh.* in 't licht. Men noemt dit boekje doorgaans: *de Samaritane*, wijl de titel van 't 1ste cap. met dit woord begint; er is zelden een verstaanbare volzin in te vinden evenmin als in 't boekje van *Joach. Lacherius, aanleiding om zonder professor in 6 maanden door geleerd te worden.* De verklaring van den Dordschen kerkeraad was juist, daar ze Frans Baltensz. beschouwde voor zeer zwak en krank van hersenen, en zijn boek als een hersen- en zinneloos geschrift. Hij moet ook nog hebben geschreven: *Hist. v. Josep, den sone Jacobs, beschreven bij den Proph. Mose.* enz. *Dordr.* 1648.

BALTHASAR (GERARDS), geb. te *Villefrans* in *Bourgondië*, was de moordenaar van prins Willem I., welke schenddaad hij den 10. Julij 1584 te *Delft* in 't *St. Aagten-klooster*, door een pistool, ten uitvoer bragt. Hij werd gevat en op eene wreede wijze ter dood gebragt. Koning Filips II. verhief zijn geslacht tot den adelstand!!!

BAN (JOHAN ALBERT) van *Haarlem* zag zich in 't begin der 17de eeuw, als muzijkant en ook min of meer als verzenmaker vereerd door de vriendschap van P. C. Hooft, Vondel en Huigens. Hij schreef een werkje getiteld: *Zang-bloemsel, Amst.* 1642, meer belangrijk voor de geschiedenis der zang- en toonkunst dier dagen, dan voor die der poëzij.

BANJAART (ALBERT), afkomstig uit een oud adelijk geslacht van dien naam, thans geheel uitgestorven, behoorde onder degenen, die in 1168 als onderteekenaars van 't verdrag gemeld worden, dat graaf Floris III. van Holland gedrongen werd aan te gaan met zijn' overwinnaar Filips graaf van *Vlaanderen*. Zoo ook in 1203, toen graaf Dirk het oudste gedeelte van *Holland* moest erkennen als een leen van *Braband*. Noodlottiger was voor hem in hetzelfde jaar de partij, die hij met anderen koos tegen graaf van Loon, 't geen de verwoesting van zijn kasteel, tusschen *Castricum* en de *Beverwijk*, ten gevolge had, nadat hij met zijn' aanhang *Kennemerland* in rep en roer had gebragt en 't beleg geslagen voor den Leijdschen Burg.

BANJAART SCEI was in 1447 slotvoogd van *Medemblik*, toen Mr. Gooswijn de Wilde den presidents post van *Holland* bekleedde. Er bestond tusschen deze twee een onverzoenlijke haat, dewijl de eerste de Hoeksche en de ander de Kabeljaauwsche partij was toegedaan. De president beschuldigde Banjaart van manslag, en deze den president van onnatuurlijke zonde. In 1448 werden beide gevankelijk naar *'s Hage* gevoerd, later naar *Heusden*, waar die lieve vrienden wel anderhalf jaar zaten. De president werd toen op belijdenis van schuld te *Loevestein* onthoofd; de slotvoogd van zijne waardigheden vervallen verklaard en uit het land gebannen.

— (DIRK JANSZ.), geb. te *Hoorn*, † 1478, betoonde veel moed bij gelegenheid dat aldaar een oproer was uitgebroken in 1477, van wege de nieuwe accijnsen, die het volk wilde afgeschaft hebben. Hij kreeg vele burgers op zijne zijde, verzette zich met kracht tegen den schout Maarten Velaar, waarbij hij de overhand behield en de regering afzette. Hij werd tot schout gekozen, ofschoon de tweespalt voortduurde. De verdrevene regering zocht heul bij de Kabeljaauwsche partij, en Banjaart en de zijnen bij de Hoeksche; deze laatsten delfden het onderspit, terwijl de schout reeds overleden was.

BANK (LAURENS), geb. te *Nortköping* in *Zweden*, bestudeerde de regten te *Franeker*, bezocht *Frankrijk*, *Italië*, *Spanje* enz. De achting, reeds als student verworven, en zijne geleerdheid bevorderde hem tot hoogleeraar in de regten te *Franeker*, welken post hij 15 jaren bekleedde, stervende in 1662. Hij maakte vele werken wereldkundig, o. a. *Roma triumphans* 1645. — *De tirannide Papae etc.* — *Taxa S. Cancellariae Apostolicae*, *notis illust.* 1651, meermalen uitgegeven. Een berucht werk!

BANKERT (JOHAN), waarschijnlijk broeder van den beroemden zeeheld Adriaan B., sneuvelde als zeekapitein den 13. Junij

1665 in den noodlottigen zeestrijd tegen de Engelschen, waarbij de luit.-adm. van Wassenaar-Obdam met zijn schip in de lucht sprong, en ook Kortenaar en A. Stellingwerf en meer anderen met hem het leven lieten.

BANKERT (ADRIAAN), geb. te *Vlissingen*, eerst kap. ter zee onder 't collegie der Admiraliteit van *Zeeland*, toen schout-bij-nacht in 1664, vervolgens vice-admiraal, en eindelijk luit.-admiraal in 1666. Met de vloot naar *Denemarken* gezonden in 1659, deed hij den Zweeden veel afbreuk. Hij was tegenwoordig bij den zwaren scheepsstrijd tegen de Engelschen in 1666, waarbij zijn schip aan 't zinken raakte; met zijn volk in eenige sloepen gesprongen, stak hij zijn schip in brand, ging op een ander over, viel op de Engelschen aan en redde drie Hollandsche schepen, die zij reeds omsingeld hadden. Een jaar later, bij de zegepraal te *Chattam* behaald, deed hij den vijand zijne magt gevoelen. In 1672 en 1673 toonde hij zijn' heldenmoed met den grooten de Ruijter, in den oorlog tegen de Engelschen en Franschen. Nadat hij in 1674 nog een' togt bijwoonde, overleed hij in 1684 met roem overladen te *Middelburg*.

— (JOOST), bijgenaamd van Trappen, te *Vlissingen* uit een gering geslacht geboren, klom van bootsgezel op tot den rang van admiraal. Als kapitein met twee spaansche schepen in 't gevecht en van beide zijden aangeklampt, wilde hij van geene overgave hooren, maar plaatste zijn' oudsten zoon met eene brandende lont bij de kruidkamer, met bevel er den brand in te steken, zoodra hij hem daartoe last zou geven, en hem den kop zou' kloven zoodra hij weigerde of draalde. Zij ontkwamen gelukkig 't gevaar. Uit dit staaltje leert men den man kennen. In 1638 deelde hij met M. H. Tromp in de zege op de Duinkerkers behaald en een jaar later in die op de Spaansche vloot. Als admiraal met eene vloot naar de *West-Indiën* gezonden, om de vervallene zaken in *Brazilië* te herstellen, ging hij in Febr. 1646 onder zeil, en kwam eindelijk na vele wederwaardigheden op het *Reciff* bij *Olinda* ten anker. Hij veroverde het eiland *Taperipa* en deed den Portugezen op zee veel afbreuk. Op den terugtogt naar 't vaderland overleed hij aan boord, en werd in *Zeeland* begraven.

BANKHEM (JAN VAN), geb. te *Leijden* in 1540, † 1601, begon zijne letteroefeningen in zijne vaderstad, om die daarna te *Utrecht* voort te zetten onder Macropedius, later te *Leuven* in de regtsgeleerdheid, waarin hij tot meester bevorderd werd te *Angers*. In 1582, op aanbeveling van prins Willem I., tot lid van den hoogen raad over *Holland*, *Zeeland* en *West-Fries-*

land aangesteld, betoonde hij gewigtige diensten aan 't vaderland, behartigde als curator van de Leijdsche hoogeschool met Douza en J. de Groot de belangen dier academie, en stierf als president van den hoogen raad.

BANKHEM (JAN VAN) was in 1672 schepen te *'s Hage*, een der bitterste vijanden van de gebroeders C. en J. de Witt, die het zijne er aan zou hebben toegebragt tot hun' moord. Tot baljuw van *'s Gravenhage* aangesteld, kweet hij zich zoo schandelijk van zijn' pligt, dat hij in 1680 op last van 't hof van *Holland* gevangen gezet, streng gepijnigd en ter dood veroordeeld werd. Terwijl hij zich op den hoogen raad beriep, wist hij uit de gevangenis te ontsnappen; maar achterhaald en op de gevangenpoort teruggebragt, stierf hij aldaar na verloop van eenige jaren, blijvende zijn geding onafgedaan.

BANNIUS (JOH. ALBERTUS), geb. te *Haarlem*, een priester en beoefenaar van de muziek. Hij gaf uit: *Epistolam ad P. Scriverium de musico studio* etc., en in 't Nederduitsch: *De gansche samenstelling der Muzijk.*

BARA (JAN) leefde te *Amsterdam* in 't midden der 17de eeuw, heeft twee rijmwerken, benevens vier tooneelspelen in 't licht gezonden, die meestal van zijn' wansmaak getuigen. Wij geven de titels: *De godvruchtige Verklikker, met het treurspel de verdoemde ontrouw. — Hel en hemel, of zegen en vloek. — De herstelde Vorst. — Galateno en Alimene. — Het verslingert Moekroesje*, en: *Ik kenje niet.* Men heeft aan de titels genoeg.

BARBAZ (ABRAHAM LOUIS), geb. waarschijnlijk te *Amsterdam* in 1770, † 1833, was een vruchtbare schrijver in proza en poëzij en vertaler. Men heeft van hem eene menigte blij- tooneel- en treurspelen, verschillende dichtstukken, waarvan eenige betrekking hebben op *Amsterdam*, als: *Amsterd. bij den nacht beschouwd. — Wandeling langs den Ykant. — Het feest van Thalia.* enz. Zijne *N. Tooneelpoëzij* 4 dln. verscheen in 1812 en zijne *Dichterlijke Herfstvruchten* in 1825. Zijne omstandigheden noodzaakten hem dikwijls om tot veelschrijven zijne toevlugt te nemen; van daar dat niet alles, wat uit zijne pen vloeide, eene uitstekende waarde heeft; hier en daar slechts ontmoet men geest en vernuft. Hem gaat de roem na van deugdzaamheid en opregtheid.

BARBIERS (PIETER), geb. te *Amsterdam* in 1717, † 1780, behoorde tot een schildersgeslacht uit *Brabant* afkomstig. Hij legde de eerste gronden der teekenkunst bij zijn' vader, dien hij vroeg verloor. Door verder onderrigt en eigene oefening bragt hij het zoo ver, dat hij een keurig waaijerschilder werd,

ook van tooneelschermen. Hij vervaardigde een fraai en kunstig mechanisch tooneel in 't klein, waarover hij een boekje heeft uitgegeven, getiteld: *Kort vertoog van het Theatrum artificiosum of kunsttooneel* enz. De onderwerpen zijner teekeningen zijn meestal getrokken uit tooneelvertooningen. Hij gaf ook les in de teeken- en doorzigtkunde, was niet onervaren in de dichtkunde, blijkens een werkje voor zijne vrienden en naastbestaanden gedrukt, onder den titel: *Rampzalige verandering van menschen in beesten*, enz., waarin menschelijke gebreken op een zinnebeeldige wijze geestig gegispt worden. Achter het genoemde *Kort vertoog* staan ook eenige verzen van hem. Dan schreef hij o. a. nog een klein tooneelstukje: *Het huwelijk om geld door list gemist.* Het is niet gedrukt, maar wel door liefhebbers gespeeld in de herberg *Het wapen van Amsterdam.*

BARBIERS (BARTHOLOMEUS), zoon van Pieter B., geb. te *Amsterdam* in 1740, † 1808. Door zijn' vader tot de schilderkunst opgeleid, oefende hij zich in 't landschapschilderen met de linkerhand, vervaardigde fraaije tooneelschermen, legde zich bijzonder op het bouwkundig teekenen toe, verstond goed de doorzigtkunde, waarin hij, zoowel als in 't zoogenoemde handteekenen, onderwijs gaf.

— (PIETER) PIETERSZOON, geb. te *Amsterdam* in 1749, ontving even als zijn bovenstaande broeder, de eerste lessen in de schilderkunst van zijn' vader. Hij werd een verdienstelijk landschapschilder; vervaardigde ook fraaije behangsel- of zaalstukken, vele gekleurde en ongekleurde teekeningen. De onderwerpen voor zijn penseel en teekenpen zijn veelal heuvelachtige en boomrijke Geldersche landschappen, doorgaans bevallig gestoffeerd met landlieden en vee, en genomen bij eene schuur, eene beek, eene boerenwoning enz.

— (PIETER) BARTHOL.ZN., geb. te *Amsterdam* in 1772, † 1837. Tot de schilderkunst, ook door zijn' vader opgeleid, teekende en schilderde hij niet alleen landschappen maar beoefende ook het historische vak; vestigde zich te *Haarlem*, waar hij met 't lesgeven veel te doen had. Hij behaalde bij de maatschappij Felix Meritis meer dan ééne teekenprijs; vervaardigde in 1812 eene afbeelding van een gedeelte der bouwvallen van de Abdij te *Rijnsburg;* in 1816 eene schilderij: *Oedipus in het bosch der wraakgodinnen*, en andere.

BARBEIJRAC (JEAN), geb. te *Beziers* in *Frankrijk* in 1674, † 1744. Zijn vader, predikant der hervormden, vond zich, na de intrekking van 't edict van Nantes, met zijn huisgezin

genoodzaakt naar *Lausanne* te wijken. Zijn zoon Jean begaf zich in 1687 naar *Berlijn*, alwaar hij in 't fransche collegie de fraaije letteren onderwees. Hij legde zich toe op de regtsgeleerdheid, inzonderheid op het natuur- en volkenregt, werd te *Lausanne* in 1710 tot hoogleeraar in die wetenschap beroepen, en in 1717 te *Groningen*. Hij vertaalde uit het lat. in het fransch twee beroemde werken van S. Puffendorf, namelijk: *Het regt der natuur en der volken*, 1706, en *De pligten van den mensch en van den burger*, 1707. Beide met geleerde aanteek. Ook maakte hij eene fransche vertaling van 't werk van Hugo de Groot, *over 't regt van vrede en oorlog*. Hij heeft veel geschreven, o. a. *Traité sur la morale des Pères*, etc. *Traité du Jeu* etc. *Défense du droit de la Comp. des Indes Holl. contre les prétentions des Pays-Bas Autrichiens*, enz.

BARBONUS (JOHANNES) droeg in 1641 een vreemd werkje aan prins Frederik Hendrik op, namelijk: LVII *morale Sinnebeelden*, enz. *Makende alsoo, uitdruckende en begrijpende het getal deser Sinnebeelden, het getal zijner jaren*. Hij was bekommerd dat de vorst zijn 63ste jaar niet doorleven zou, wijl hij sterk aan de zoogenoemde moordjaren geloofde. Het boekje is met pl., lat. zinspreuken en Nederd. versjes voorzien en heeft alleen om de curiositeit waarde.

BARDES (WILLEM DIRKSZ.), geb. te *Amsterdam* in 1496, † 1568, op aanprijzing van den burgemeester Hendrik Dirkszoon tot schout bevorderd; later van 's keizers wege. Dit verwekte haat en nijd bij de wethouderschap, inzonderheid bij den genoemden burgemeester. Het volk hierin partij kiezende, ontstonden de factienamen van Schoutisten en Hendrik Dirkisten. Het hoofd der laatsten nam de toevlugt tot afschuwelijke list, beschuldigde Bardes van ketterij, en berokkende hem veel leeds. Hij had wel nu en dan de vervolgde geloovigen doen waarschuwen, maar toch 's Konings plakkaten gehandhaafd; op dit punt kon hij zich genoegzaam verdedigen; en toch werd hij later (1566) van zijn ambt ontzet, beschuldigd voor den bloedraad, gepijnigd, en alhoewel vrij verklaard, nog lang gevangen gehouden, omdat de koning hem veel geld schuldig was. Hij koos na zijne vrijlating de partij der vrijheids-vrienden. Zijne meeste goederen, onder *Amsterdam* gelegen, werden verbeurd verklaard. Na alle wederwaardigheden, die hij zoo moedig had doorgeworsteld, trof dit leed hem zoo diep, dat het eerst zijne gezondheid, naderhand zijn verstand krenkte. Hij stierf te *Delft* in zulk een' deerniswaardigen toestand, dat het den prins van *Oranje* tranen kostte.

BARDES (WILLEM), kleinzoon van bovenstaanden, behoorde onder de voorstanders der vrijheid en hervorming. Wij vinden hem 't eerst vermeld als stedehouder van Sonoij; in 1578 onder de voornaamsten, die de omwenteling in *Amsterdam* bewerkten, en een van degenen, welke tot burgemeester en raad aangesteld werden. Ook tegen Leycester en Reingoudt was hij in 1568 een moedig handhaver der vrijheid, en wist het twistvuur uit te dooven, dat in *Friesland* ontvlamd was. Zijn naam wordt vervolgens dikwijls gevonden op de lijst der burgemeesters, en hij wordt geroemd als een braaf, wijs en standvastig regent en als een vriend van Willem I.

BARENDSZ (DIRK), geb. te *Amsterdam* in 1534, † 1592, genoot het eerste onderrigt in de schilderkunst van zijn' vader, doorgaans doove Barend geheeten, van wien op 't stadhuis te *Amsterdam* vroeger een tafereel te zien was van de beroering door de wederdoopers aldaar verwekt in 1535, hetwelk verloren is geraakt. (De schrijver van *Hollands roem* verwisselt hieromtrent den vader met den zoon. III, 403.) Naauwelijks had Dirk den ouderdom van 21 jaren bereikt, of hij ondernam eene reis naar *Italie*, waar hij in vriendschapsbetrekking geraakte met Marnix van St. Aldegonde, die naderhand nooit te *Amsterdam* kwam, of hij trad het huis van zijn' kunstvriend binnen. Barendsz beoefende ook ter uitspanning de muzijk en hield briefwisseling met den dichtkundigen Lampsonius. Na 7 jaren afwezigheid keerde hij naar *Amsterdam* terug, waar hij zich vooral onledig hield met portretschilderen, waarin hij de Italiaansche manier, inzonderheid die van Titiaan, volgde. Jammer, dat de dood hem verhinderde om een groot stuk, *de 7 werken van barmhartigheid*, dat hij voor het gasthuis ondernam, te voltooijen.

— (WILLEM) van *Amsterdam*, kapitein ter zee, wiens naam en roem door het dichterlijk tafereel van Tollens vereeuwigd is in de boven onzen lof verhevene: *Overwintering op Nova Zembla*. In 1596, onder 't beleid van den zeeheld Jac. van Heemskerk, ten 3den male uitgezonden, om door het noorden een' doortogt te zoeken naar *Tartarije* en *China*, vonden zij zich genoodzaakt, na velerlei zwarigheden overwonnen te hebben, om te *Nova Zembla* den langen winter door te brengen. In Mei 1597 staken zij met eene door hem toegetakelde schuit in zee, nog 15 mannen sterk; onder weg stierf Barendsz., terwijl de anderen het vaderland bereikten.

— (OLPHERT) vindt men in 1608 vermeld als schepen, vervolgens als raad en burgemeester van *Hoorn*. Hij was een der regenten, die in 1618 bij de toenmalige verandering in

't bewind bleven. Hij had zitting in de voornaamste collegiën, en werd bewindhebber van de W. I. Compagnie. In 1621, toen partijschap de burgers verdeelde, werd hij bij de jaarlijksche keus tot de stedelijke regering voorbijgegaan; nam echter van 1623—1630, de generaliteits commissiën in de rekenkamer en in den raad van state waar, en werd in 1632 met anderen naar *Friesland* gezonden, om de daar gerezene geschillen te dempen, waarin zij slaagden. Hij stierf in 1640.

BARKEIJ (NICOLAAS), geb. te *Bremen* in 1709, † 1788, schijnt zich hier te lande in de godgeleerdheid geoefend te hebben. Hij werd in 1732 predikant, en in 1754 van *Middelburg* beroepen als hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Bremen*, wordende intusschen te *Groningen* tot theol. doctor bevorderd, en later aangesteld tot leeraar bij de Hoogduitsche gemeente te *'s Hage*, met den titel van hoogleeraar. Hij was tegen het begraven in de kerken, daarom werd zijn lijk op 't kerkhof te *Scheveningen*, *ter navolging*, bijgezet. J. F. Jacobi's werkje werd door hem in 't Nederd. vertaald, onder den titel: *Het Hooglied, door eene gemakkelijke en eenvoudige verklar. van de bezwaren, tegen hetzelve ingebragt, vrijgesproken.* 1774. Zijne voorrede wekte vele tegenkanters, waaronder vooral de kampvechter P. Hofstede. Zijne uitgebreide kundigheden in godgeleerde en kerkelijke zaken wordt geroemd, blijkens de *Bibliotheca Bremensis et Hagana.* — *Musaeum Haganum*, etc.

BARLAYMONT (GILLIS VAN), of BERLAIJMONT, heer van Hierges, stadhouder van *Gelderland* en *Friesland*, geboortig uit de *Oostenrijksche Nederlanden*, † 1579, was een groot staats- en een moedig krijgsman. In dienst des konings van *Spanje* gedurende den aanvang der Nederlandsche beroerten, bleef hij diens zijde houden. Zijne daden in den noodlottigen slag bij *Jemmingen* verwierven hem roem. Als stadhouder van *Gelderland*, bragt hij de zaak der vrijheidvoorstanders gevoelige slagen toe. Na 't gevangen nemen van Bossu, werd hij in 1574 stadhouder van *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht*. Na vele roemrijke heldendaden maakte de dood een einde aan zijne loopbaan bij 't beleg van *Maastricht*.

— (KAREL, graaf VAN) werd door Filips II. tot geheim raadsman van de Landvoogdes benoemd, enz., stond met Granvelle en Viglius in gelijken rang, en klom nog in gezag als voorzitter van den raad der geldmiddelen en stadhouder van *Namen*. Hij was een hevig tegenstander van Willem I. en van 't verbond der edelen. Bij het aanbieden van hun smeekschrift, zou hem 't woord ontsnapt zijn: het zijn maar Geuzen!

(bedelaars!) Hij deed later den gevergden nieuwen eed, begroette Alba, werd lid van den raad van beroerte, en had de hand in 't vonnissen van Egmond en Hoorn. Hij werd tot voogd aangesteld over de goederen van den naar *Spanje* vervoerden zoon van Willem I., en overleed te *Namen* in 1579.

BARLAYMONT (LANCELOT VAN), de 5de zoon van graaf Karel, werd in 1576 met zijn' vader en een zijner broeders door de Glimes en Heze gevangen genomen. Weldra ontslagen teekende hij de Unie van *Brussel* en rangschikte zich onder de voorstanders der vrijheid; doch kort daarop ontrouw aan zijne verbindtenis, voegde hij zich bij Don Juan en leverde door verrassing en verraad, met zijne broeders, de stad *Namen* aan den landvoogd over. Steeds de zijde houdende der Spanjaarden, diende hij in hun leger en voerde het bevel over de Duitsche troepen. Hij overleed jong in 1578.

— (FLORENT VAN), meer bekend onder den naam van heer van *Floyon*, werd heer van *Hierges* en *Hautepenne* na den dood van zijne beide oudere broeders. Hij was de 6de zoon van genoemden graaf K. en even als deze later zeer verkleefd aan den koning van *Spanje*. In 1576 overste van een aantal krijgslieden, stond hij met hen eenigen tijd in beraad, welke zijde te kiezen tot zij zich aan de Algemeene Staten onderwierpen. Niet lang daarna door den Spaanschen veldheer Julio Romero overvallen, werd hij met 5 zijner vendelen geslagen en gevangen genomen. Op voorspraak der Algemeene Staten ontslagen in 1577, dachten zij dat hij zou voortgaan met hunne zaak en die der vrijheid te dienen; maar hij volgde het voorbeeld van zijn' vader en zijne broeders, hielp Don Juan het kasteel van *Namen* verrassen, voerde het bevel over de Waalsche krijgsknechten in 't Spaansche leger, werd later met het stadhouderschap van *Luxemburg* bekleed, en tot ridder van 't gulden vlies geslagen. Hij stierf in 1620.

— (CLAUDE VAN), bekend als heer van *Hautepenne*, was de 7de en jongste zoon van graaf K. Hij deelde met zijn' vader en broeder in hetzelfde lot en bleef tot in 't begin van 1577 van zijne vrijheid beroofd. Hij teekende even als deze de Unie van *Brussel;* maar werd ook even als zij daaraan ontrouw. Aan 't hoofd gesteld van eene bende ruiterij, werd hij door Parma als een jeugdig krijgsheld onderscheiden. *Breda* werd door hem ingenomen, gelijk ook *Lier*, *Eindhoven*, *Nijmegen* en *Gelder*. Hij muntte uit in dapperheid bij onderscheidene gevechten, en sneuvelde nog jong in 1587 bij de *Engelenschans* niet verre van *'s Bosch*, in een' strijd tegen den graaf van *Ho-*

henlo. Dit was een groot verlies voor de Spaansche partij.

BARNEVELT (MARTINUS VAN), burgemeester van *Gorinchem*, toonde zijn' ijver voor 't algemeene welzijn door zijn ontwerp tot daarstelling van den *Baardwijkschen Overlaat* in 1740; gewijzigd werd die overlaat in 1768 tot stand gebragt. Het hoofdzakelijke hieromtrent staat vermeld in een werkje getiteld: *Rivierkundige waarnemingen, enz. gedaan door M. v. Barnevelt*, in 1773 uitgegeven door J. P. Ploos van Amstel.

BARON (JOH. ZACHARIASZ.) was een letterzetter te *Leijden*, in 't midden der 17de eeuw, van wien eenige treur- en kluchtspelen bestaan, die welligt nooit zijn opgevoerd. De titels zijn: *Rododaphnee.* — *Konstanter en Elisea.* — *Het beleg van Leiden.* — *Lichthart en Aarsg.* — *Kees en Louwen, of de geschoore boer.*

BARRIJ (HENDRIK), een der bekwaamste graveurs uit de Hollandsche school, in 't midden der 17de eeuw, van wien geene levensbijzonderheden te vinden zijn. Hij behandelde het graveerijzer in de manier van C. Visscher, en vervaardigde schoone platen naar de schilderijen der voornaamste Hollandsche meesters.

BART (JAN), geb. te *Duinkerken* in 1650; Vrolikhert in zijn' *Vlissingschen kerkhemel* zegt te *Middelburg.* — Hij verliet het huis zijner ouders, die vele kinderen te verzorgen hadden, en nam te *Amsterdam* dienst als scheepsjongen. Hij zou door M. Az. de Ruijter tot een bekwaam zeeman gevormd zijn. Hij verliet in 1672 onze dienst, ging naar *Duinkerken*, werd vrijbuiter, naderhand zeekapitein in dienst van kon. Lodewijk XIV., om in beide betrekkingen onzen koophandel veel afbreuk te doen; werd tot ridder geslagen, en stierf in 1702.

BARTELINK (ANTONIJ) leefde in 't midden der 18de eeuw, en gaf in 1772 te *Enkhuizen* het volgende stuk uit, door hem in tooneeldicht gebragt: *Enkhuizen of grondsteen tot vrijheit, geleijd door P. Lz. Buijskes, P. Sz. Semeijns, Jacob Dz. Brouwer en anderen, die den 21. Maij 1572 d' Haring Maagd van het Jok van Spanje verlosten, op het 2de Eeuwgetijde, plegtig gevierd 21. Maij 1772.* Als rijmstuk heeft het bitter weinig waarde.

— (JAN), welligt een bloedverwant van bovenstaande, ten minste verwant in rijmelarij. Hij zond in 1774 te *Leijden* in 't licht: *De Beemster kermis, in 2 zangen*, in navolging van de *Boerenkermis* van L. Rotgans, doch dit model niet evenarende.

BARTJENS (WILLEM) *cijfferboek* herinneren wij ons nog met schrik, wijl 't ons menige bestraffing berokkende. Het blijkt dat de goede man, behalve cijfers, ook wel eens versjes nederschreef, die gelukkig niet in één bundel verzameld, maar hier

en daar verspreid zijn. Een curieus staaltje vindt men voor *K. van Manders Schilderboeck*, Amst. 1618.

BARUETH (JOHAN), geb. te *Breda* in 1708, † 1782, beoefende te *Leijden* de oostersche en westersche talen, de godgeleerdheid, de kerkelijke en wereldlijke geschiedenis, en andere vakken van kennis en smaak. Na het verdedigen zijner dissertationes: *De praeadamitis* en *De nominibus Dei*, etc., was zijn eerste standplaats als predikant *Hoogwoude*, daarna *Charlois* en eindelijk in 1745 *Dordrecht*. Hij was onverdraagzaam en ongezellig van aard; maar bezat vele geleerdheid blijkens zijne menigvuldige schriften. De meeste zijner leerredenen kwamen in 't licht; behalve die op boet- dank- vast- en bededagen, nog 88 vervolgleerr. *over de predikatiën, parabelen en wonderen van Jezus*, 1752; — 27 *over de gesch. v. Stephanus* in 1770, en 23 *over 't* 49*ste cap. van Genesis*. Ook heeft men van hem: *Hist. van 't Stadhouderschap*. — *Catechismus der wijsheid en deugd*, na zijn' dood verschenen in 1789.

BARZAEUS (GASPAR), geb. te *Goes*, † 1553, doorgaans Gaspar Belga, of Jasper de Nederlander genoemd, beoefende te *Leuven* de letterkunde en godgeleerdheid; begaf zich voor korten tijd in krijgsdienst, onder Karel V., om daarna in die der Jezuiten over te gaan. Hij behoorde in 1542 tot de medgezellen van Franc. Xaverius, om de godsdienst, die zij beleden, in de *Indiën* te verspreiden. Hij zou vele heidenen op het eiland *Ormus* hebben bekeerd en van de pest en koortsen genezen, eenvoudig door de lijders een briefje op de borst te leggen, beschreven met het evang. van Johannes. Hij schreef 2 lange brieven: *De rebus Ormutinis*, later uitgegeven met zijne *Epistolae Indicae ad Ignatium. Lovan.* 1570. Hij stierf te *Goa* als Provinciaal over *Indië*. Van zijn' ijver en welsprekendheid worden wonderbare dingen verhaald.

BAS (DIRK), geb. te *Amsterdam* in 't midden der 16de eeuw, † 1637. In 1596 tot de regering van zijne geboortestad geroepen, verwierf hij veel roem, zoodat hij in 1610, benevens J. v. Wassenaar en Romb. Hogerbeets, tot het gezantschap naar *Denemarken* behoorde, ten einde den vrede tusschen dat rijk en *Zweden* te bewerken. Hier werd hij met de ridderlijke waardigheid vereerd, ofschoon het doel der zending mislukte. Hij bleef in 1618 als burgemeester in 't bewind; bekleedde in 1622 met Sommelsdijk en Tuil van Serooskerke een aanzienlijk gezantschap naar *Engeland*, nopens den Oostindischen handel en voor andere belangen van den staat.

BARSELIS (JACOB JORISSEN), een ijverig ambachtsman, die

zich in de eerste tijden der hervorming hier te lande bijzonder oefende in de H. Schrift, zoodat hij het Woord op *Schouwen* en te *Zierikzee* met gewenscht gevolg verkondigde. Hij behoorde onder die leeraars, welke door Alba in 1567 verbannen werden; „ omdat hij (luidens diens sententie) door zijne predikatiën zeer vele verleid heeft." — In 't begin van 't jaar 1572 bevond hij zich wederom in *Zeeland*, toen hij van P. Datheen in 's prinsen naam, den last ontving, om in *Zierikzee* en de omliggende dorpen, de kerken te reinigen, ontvangers en rentmeesters van de goederen der kerken, kapellen, klooster en altaren te stellen, ten einde de predikanten en schoolmeesters enz. op eene eerlijke, fatsoenlijke wijze mogten onderhouden worden. Barselis, ondersteund door de regering, kweet zich ijverig van zijn' pligt. Of hij het leeraarsambt te *Zierikzee* bekleed hebbe, is niet uitgemaakt.

BASELIUS. Omtrent dezen heerscht er verwarring in de berigten die van hem geboekt zijn, wijl er 4 met den voornaam Jacobus vermeld worden. Hun geslacht is van vlaamschen oorsprong. In 1578 leefde te *Wijnoxbergen* een geneesheer Nikolaas Baselius, die in 't gemelde jaar te *Antwerpen* een werkje uitgaf: *Over de staartster, in* 1577 *verschenen.* — Het is waarschijnlijk, dat de eerste Jacobus geb. is te *Vlissingen* in 1530, † 1589. Als predikant aldaar beroepen in 1574, vertrok hij drie jaren later naar *Bergen-op-Zoom*, alwaar hij het zijne bijdroeg tot het stichten van een weeshuis. Zijn zoon ook Jacobus geheeten, en te *Vlissingen* geb. in 1553, begaf zich als predikant in 1575 naar *Vlaanderen*, van daar buiten vaste dienst naar *Leijden*, later naar *Voorschoten*, eindelijk naar *Bergen-op-Zoom* in 1587; welks belegering onder *Parma* hij heeft beschreven, onder den titel: *De obsidione Berg op Zomii commentarius*, welke voorkomt in de *Bibliotheca Duncaniana*, No. 1068, in de. kon. biblioth. te *'s Hage.* Ook zou hij schrijver zijn van: *'t Historisch verhaal, inhoudende zekere notab. exploiten van oorloge in de Nederlanden , sedert het oprechte van de compagniën der gouvern. en ritmeesters P. en M. Bax. Breda*, 1615 in 4to. Dan is er nog een 3de Jacobus geweest, een zoon van Samuel B., tusschen 1646 en 1661, predikant te *Kerkwerve* in *Schouwen*, die de schrijver is van: *Sulpicius Belgicus* etc. *L. B.* 1657, ook in 't Nederd. vertaald en gevoegd bij *M. Z. van Boxhorn's Nederl. merkwaardigste gebeurtenissen*, enz. 2 dln. Van den 4den Jacobus is weinig anders bekend, dan dat hij de zoon was van den in de 2de plaats genoemden, geb. in 1576 en predikant te *Ouwerkerk* onder *Schouwen.*

BASINUS (THOMAS) verdient, ofschoon een Franschman van geboorte, eene plaats onder de Nederl. geleerden, te meer daar hij een groot gedeelte van zijn' leeftijd in ons land heeft doorgebragt. Hij was aartsbisschop van *Caesarea*, en geb. te *Rouan*. Door den haat van Lodewijk XI. uit *Frankrijk* verdreven, vestigde hij zich te *Utrecht*, waar hij vicaris werd van bisschop David van *Bourgondië*. Benoemd door Sixtus IV. in 1479, met twee andere prelaten om 't geschil van dezen bisschop met de stad *Utrecht* en de geestelijkheid te onderzoeken, verschoonde hij zich van die commissie, en sleet rustig zijne overige dagen tot 1491, wanneer hij overleed. Hij schreef in 't latijn eene geschiedenis van *Frankrijk*, van welke Matthaeus in zijne *Analecta*, tom. I. p. 505—586, een belangrijk gedeelte, ons vaderland betreffende, heeft uitgegeven. Het loopt van 1481—1483, bevattende de belegering van *Utrecht* door Maximiliaan, waarvan hij ooggetuige was. Ofschoon zijn stijl goed is, zijn er om de onleesbaarheid van 't handschrift, vele uitlatingen en gapingen.

BASIUS (JOHAN), geb. te *Leeuwarden* in 1548, † 1596, gaf reeds vroeg blijken van zijn vernuft. Hij werd te *Haarlem* opgevoed, zette zijne studiën te *Leuven* voort, bijzonder in de regtsgeleerdheid, verkreeg den graad van meester in *Frankrijk*, en schreef, in zijne geboortestad teruggekeerd, *Paradoxarum disputationum juris civilis*, lib. 4. etc., waarbij hij een geestig verhaal voegde van de herfstvakantiën, in lat. verzen. Van *Leeuwarden* vertrok hij naar *Delft*, om het secretariaat dier stad waar te nemen. Hier kwam hij in kennis met prins Willem I., die hem in de meest gewigtige zaken gebruikte, vooral die betrekking hadden tot de zeedienst. Hij reisde o. a. naar *Engeland* om te zorgen, dat de bruid van Filips II. op de reis naar *Spanje* geen overlast geschiedde. In later dagen stond hij den prins met zijnen bijzonderen raad bij, en stierf te *Delft* in den roem van geleerdheid en trouw aan zijn' beschermer.

BASNAGE (JACOB), geb. te *Rouan* in 1653, † 1723, toonde vroeg genegenheid om het woord van Gods genade te verkonkondigen. Te *Saumur* zich geoefend hebbende in de oude talen, begaf hij zich van daar naar *Genève*, waar hij zich met lust op de godgeleerdheid toelegde, om zich later te *Sedan* voor de heilige bediening te bekwamen. In 1676 werd hij predikant te *Rouan*, van waar hij om de verdrukking, welke de protestanten ondervonden, naar *Rotterdam* vertrok, waar hij bij de fransche gemeente als leeraar werd aangesteld. Zijn verblijf aldaar werd hem verbitterd door zijn' zwager en ambtge-

noot Jurieu, zoodat hij in 1704 het beroep naar *'s Hage* aannam. De raadpensionaris *Heinsius* bediende zich o. a. van hem bij de Utrechtsche onderhandelingen. Het fransche bewind stelde later zijne diensten op prijs en door toedoen van den hertog van *Orleans*, werden hem zijne goederen in *Frankrijk* teruggeschonken, en hij bovendien met een vast jaargeld begunstigd. Hij werd om zijne geleerdheid en begaafdheden als predikant bij zijne tijdgenooten op prijs gesteld. Men heeft van hem als proeve zijner welsprekendheid: *Sermons sur divers sujets de morale, de théologie, et de l' hist. sainte.* Zijne ervarenheid in de vaderl. geschiedenis bleek uit zijne: *Annales des provinc. Unies depuis les Négotiations pour la paix de Munster* etc. Dan verdient nog vermeld te worden zijne: *Morale théologique et politique sur les vertus et les vices de l'homme*, als ook zijn vervolg op *Fl. Josephus, geschiedenis der joden* 2 dln., en andere werken meer. Om zijne uitgebreide kennis en uitstekend geheugen werd hij door den beroemden Bayle eene levende bibliotheek genoemd.

BASNAGE (SAMUEL) van *Flottemanville*, geb. in 1656 te *Rouan*, † 1720, protestantsch geestelijke te *Bayeux* en daarna te *Zutphen.* Hij gaf in 1706 uit: *Annales Politico-Ecclesiastici*, 3 dln. in folio. Het is eene kritiek der jaarboeken van Baronius, van welke hij vroeger een uittreksel in 4to gegeven had.

BASSEN (DERCK REIJNIER VAN), burgemeester te *Arnhem*, in 't begin der 18de eeuw, was een man van groot gezag, die zich voor de handhaving van de oude voorregten verklaarde. Hij werd in 1707, met W. A. Bouwensch aan 't hoofd van eenige vrijwillige burgers, naar *Wageningen* gezonden, welke stad zij overweldigden. Dit brak hem later zuur op; want toen de zaken eene andere wending namen, werd hij afgezet en buiten *Arnhem* verbannen. Hij ging te *Tiel* wonen, waar hij een' hoogen ouderdom bereikte en eene *Apologie* schreef van zijn gedrag. Ook ziet van hem het licht eene verhandeling: *De jure jurando veterum, inprimis Romanorum. Utr.* 1728.

BAST (MARTIN JEAN DE), geb. in 1753, † 1825, kanunnik van *St. Bavo* te *Gend*, maakte zich bekend als letter- en oudkundige, door de uitgave van eenige werken, ter bevordering dier wetenschappen, waaronder vooral te tellen is zijne *Antiquités Gauloises trouvées dans la Flandre*, 1804 in 8vo, naderhand in 1809, in 4to met 2 bijvoegsels vermeerderd. Dan: *Recherches historiques sur langue Celtique, Gaul. en Tudesque*, 2 dln. Hij was lid der Maatsch. van Nederl. letterk. te *Leijden.*

BAST (LIEVEN DE), geb. in 1778, † 1832, aan de cholera,

was lid van de 4de klasse van 't gewezen koninkl. Nederl. Instituut, adjunct-secretaris der Gendsche hoogeschool, opzigter van 't munt- en penningkabinet, directeur der koninkl. academie van beeldende kunsten enz. Door het uitgeven van onderscheidene werken, heeft hij zich bekend gemaakt als een man van smaak en uitgebreide kennis; zoo als: *Verzameling van de merkw. voortbrengselen der hedendaag. Nederl. kunstschool enz. Gend* 1824. Ook was hij schrijver van den *Messager des Arts*, enz.

BASTER (JOB), geb. te *Zierikzee* in 1711, † 1775. Hij begon zijne letteroefeningen te *Rotterdam* en leerde aldaar later de ontleed- heel- en vroedkunde bij den lector W. Vink. In 1731 promoveerde hij te *Leijden*, met eene verhandeling *de Osteogenia*, bezocht in hetzelfde jaar *Parijs*, waar hij zich nog bijzonder op de genoemde vakken toelegde. Ook deed hij een uitstapje naar *Londen*, en zette zich in 1732 te *Zierikzee* als med. doctor neder. Hier muntte hij in zijn vak grootelijks uit, en maakte zich tevens als natuurkundige een' onsterfelijken naam. Van onderscheidene geleerde genootschappen in en buiten 's lands was hij een werkzaam lid. Alle verhandelingen op te noemen, die hij daar inzond, zou onze perken te buiten gaan. Hij was zeer bedrijvig en spaarzaam met zijn' tijd en schonk bij uitersten wil zijne fraaije verzameling van hoorns, schelpen en zeegewassen, aan 't Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen te *Middelburg*.

BASTINGIUS (JEREMIAS) of BASTIJNCK, geb. te *Calais* in 1554, werwaarts zijne ouders uit *Iperen*, om de geloofsvervolging geweken waren. Daarna vestigden zij zich te *Embden* om dezelfde redenen, waar Jeremias het eerste letterkundig onderrigt bekwam. Om zich verder voor den godgeleerden stand te vormen, bezocht hij *Bremen*, *Genève* en *Heidelberg*, waar hij tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd werd, aanvaarde weldra het predikambt te *Antwerpen;* doch toen die stad in 1585 bij verdrag aan Parma overging, nam hij met vele hervormden de wijk naar *Zeeland*, tot dat hij in October van 't zelfde jaar te *Dordrecht* als predikant bevestigd werd. Zijne gematigdheid en geleerdheid worden evenzeer geroemd; geen wonder derhalve dat de Leijdsche hoogeschool hem in 1593 het opperregentschap van 't Staten-collegie toevertrouwde. Doch niet lang mogt zij zich in zijn bezit verheugen, hij stierf in 1598. Hij vertaalde *den Zendtbrief der Nederl. Predikanten aan den Instelleren van het Concordiae-boeck, door P. l' Oijseleur in* 1580 *te Antw. gedrukt.* Ook gaf hij uit: *Exegemata*, *sive con-*

mentarii in Cathegesin relig. Christ. etc. Deze oudste verklar. van den *Heidelb. Catechismus* is later door van den Corput in 't Nederd. overgebragt.

BATELIER (JACOBUS) werd in 1617 predikant te *Kralingen*. Der Remonstrantsche gevoelens toegedaan, ondervond hij de onaangename gevolgen der toenmaals heerschende kerkgeschillen. Hij werd van zijne dienst ontzet, hield zich een tijdlang te *Leijden* op en zocht de zoogenoemde Rijnsburgers of Collegianten tot andere gevoelens te brengen. Hij heeft eenige jaren, na 't bedaren der twisten, bij de Remonstranten in *'s Hage* het leeraarsambt bekleed, ook eenige schriften nagelaten, ter verdediging van zijne gevoelens, o. a. *Regte uitlegg. van de verkiezing en verwerp. over Rom.* XI. 1644.

BATTEM (GERARD VAN) leefde in 't laatst der 17de eeuw te *Rotterdam*, schilderde landschappen en bergachtige streken, veeltijds gestoffeerd met hertenjagten, struikroovers en reizende lieden; ook winterstukken met de daarin voegende bedrijven. Zijne manier heeft veel van die van J. Snellinks, maar is drooger en kouder van toon. Zijne teekeningen hebben meer waarde als met dekverw meesterlijk en vrij behandeld; zij worden duur betaald.

BATENBURG (GIJSBERT en DIDERIK VAN). Deze twee broeders, deelgenooten in hetzelfde treurige lot, waren onderteekenaars van 't verbond der edelen. In 1567 als kapiteins in dienst bij van Brederode, waren zij aanvoerders van eenig volk naar *Amsterdam*, daags nadat v. Brederode van daar vertrokken was. Dit noodzaakte hen, met hun volk naar *Hoorn* over te steken, met oogmerk *Friesland* te bereiken; doch door een' schipper verraden, werden zij met vele andere aanzienlijke mannen gevangen naar *Harlingen* gevoerd; 27 hunner werden op de galeijen gebannen, 7 te *Harlingen* opgeknoopt, en de andere naar *Vilvoorde* gebragt, waaronder onze twee genoemde edellieden, om in 1568 te *Brussel* op 't schavot ten offer te verstrekken voor de wreedheid van Alba.

BATTING (RUDOLPH), geb. in 1542, uit een aanzienlijk geslacht te *Groningen*, † 1622, genoot aldaar het onderwijs van den vermaarden Regerus Predinius en oefende zich verder op buitenlandsche academiën in de regtsgeleerdheid. Hij werd omstreeks 1575 in de regering van zijne geboortestad geroepen; maar moest die ruimen bij 't verraad van Rennenberg, en begaf zich naar *Embden*. Bij de terugbrenging van *Groningen* tot de Unie, in 1594, kwam hij aldaar weder in 't bewind, was betrokken in de geschillen van 1600, betoonde zich in alle

opzigten als een ijverig voorstander van de regten der stad, en bleef tot aan zijn' dood, als burgemeester, hoofdman, lid der staten-generaal en als gedeputeerde te velde, een man van groote bedrijven en veel invloed.

BATTUS (JACOBUS), geb. in *Zeeland*, in 't laatste gedeelte der 15de eeuw, was in 1500 secretaris te *Bergen-op-Zoom*, een vriend van Erasmus, die onderscheidene brieven aan hem schreef, waarvan er 16 zijn uitgegeven in 1498 en 1500. Hij stond in groote achting bij zijne tijdgenooten, en moet ook eenige werken hebben geschreven, die later verloren zijn geraakt. Zijn zoon

— (CORNELIS), geb. te *Veere* omstreeks 1470, was zeer geleerd en stads-doctor in zijne vaderstad, hield ook briefwisseling met Erasmus. Hij woonde in 1498 op 't slot *Zandenburg* bij Anna van Borselen, weduwe van Filips van Beveren, om haar' zoon Adolf van Bourgondië in allerlei wetenschappen te onderwijzen. Onder de vele boeken, die hij heeft geschreven, wordt inzonderheid genoemd eene *Wereldbeschrijving*, 1512, (waarin vele zonderlinge dingen voorkomen omtrent de Zeeuwsche eilanden), die Jan van Reijgersbergen gebruikt heeft, maar ten tijde van Boxhorn reeds zeldzaam was.

— (BARTHELOMEUS of BARTEL), geb. te *Aalst* in *Vlaanderen* in 1515, † 1559, beleed de Luthersche godsdienst, waarvoor hij gedurende 9 maanden moest boeten in de gevangenis der Inquisitie, waaruit hij op voorspraak van eenige regeringsleden der stad *Gend* ontslagen werd, alwaar hij zich nu vestigde en er omtrent 10 jaren vertoefde. Maar verschrikt door de bedreiging van een' Inquisiteur, verliet hij *Gend* in 1556, en nam met zijn huisgezin de wijk naar *Rostock*, waar hij overleed. Hij heeft o. a. uitgegeven: *De oeconomia Christiana, lib.* 2, *ex sacris et profanis scriptoribus etc. collecti. Antv.* 1558.

— (LIVINUS), zijn zoon, geb. te *Gend* in 1545, † 1591, genoot het eerste onderwijs in de gr. en lat. talen in zijne geboorteplaats van den hoogleeraar Jan Ottho, later in de wiskunde te *Antwerpen*. Hij volgde zijn' vader naar *Rostock*, van waar hij zich naar *Wittenberg* begaf, en het onderwijs genoot van Melanchthon. In 1559 werd hij aldaar meester in de vrije kunsten, keerde naar *Rostock* terug, waar hij openbaar de wiskunde onderwees. Oorlog en pest noodzaakten hem in 1565 die plaats te verlaten. Nu ging hij *Italië* bezoeken, promoveerde te *Venetië* tot Doctor in de geneeskunde, begaf zich weder naar *Rostock* en werd daar in de genoemde wetenschap tot hoogleeraar aangesteld. Hij schreef: *Epistolae aliquot, medica tractantes.*

BATTUS (KAREL), denkelijk uit hetzelfde geslacht als de genoemden, was van 1593—1598 stads-doctor te *Dordrecht*, heeft veel geschreven en vertaald, o. a. uit 't hoogduitsch van C. Wirtsung: *Medecijn boeck enz. Dordr.* 1593. Uit 't fransch van J. Guillemeau: *De manuale operatiën der Chirurgie*, 1598; en zelf uitgegeven: *Secret-boeck van veele konsten en remedien.* enz.

BAUDART (WILLEM), geb. te *Deinse* in *Vlaanderen* in 1565, † 1640. Zijne ouders beleden de herv. godsdienst en verlieten uit dien hoofde bij de komst van Alba de *Nederlanden*, zich naar *Engeland* begevende, waar zijn vader overleed; daarna vestigde hij zich met zijne moeder te *Gend*, zette daar zijne oefeningen in de lat. en gr. talen voort; begaf zich in 1585 naar *Leijden*, een jaar later naar *Franeker*. Tot conrector der lat. school te *Sneek* beroepen, vertoefde hij daar slechts anderhalf jaar, bezocht *Heidelberg*, om vervolgens zijne godgeleerde studiën te *Franeker* en te *Leijden* voort te zetten. Eerst werd hij predikant te *Kampen*, later te *Lisse*, en eindelijk te *Zutphen*. Hij werd spoedig bekend als een hevig Contraremonstrant, en door 't synode van *Dordrecht* in 1618 en 1619 aangesteld tot de vervaardiging der nieuwe vertaling van het O. Testament, met Bogerman, zijnde Bucerus inmiddels overleden. Aan dit werk werd ruim 6 jaren besteed. Talrijk zijn zijne schriften, o. a. *Apophtegmata Christiana*, *ofte gedenkweerdige*, *leerzame en aerdige spreucken*, enz. in 17 boeken, 1605, en voor de 2de maal vermeerderd met een 2de deel in 1620. — Zonder zijn naam: *Morghenwecker der vrije Nederl. Provinciën.* 1610, ook bekend onder den titel van: *Horologium Belgicum*, enz. Het belangrijkste van zijne schriften is: *Memoriën*, *ofte cort verhael der Gedenckweerdichste so kercklicke als wereldlicke Gheschied. van* 1603—1624. *Arnhem* 1624 in 2 dln. fol. Zijne rijmstukken, die hier en daar voorkomen, had hij wel ongedrukt mogen laten. In 1625 verscheen van hem op rijm: *Wijeghe ofte Afbeeldinge hoe de spaansche en paepsche princen door listigheit alle Coninghen en princen in slape wiegen*, dat ons oordeel staaft.

BAUDIUS (DOMINICUS), geb. te *Rijssel* in 1561, † 1631. Zijne ouders, die de leer der Hervormden beleden, namen bij Alba's komst de wijk naar *Aken*, waar hij zijne eerste letteroefeningen begon, te *Leijden* verkreeg hij in 1585 den graad van doctor in de regten. Zijne ervarenheid in de gr. en lat. letterkunde bragt hem in *Engeland* in gunst bij den beroemden Philips Sidney, wiens dood hem van een' magtigen beschermer beroofde. Dan zich in *Holland*, dan weder in *Frankrijk* en *Engeland*, ophoudende, in verwachting van benoeming tot het eene of

andere gezantschap, werd die telkens te leur gesteld, tot dat men hem aanstelde in 1601 als hoogleeraar in de welsprekendheid te *Leijden*, waarbij later de geschiedenis gevoegd werd, en in 1611 de post van historieschrijver der Staten van *Holland*. Hij was een man van losse zeden, maar uitstekend in geleerdheid, een uitmuntend latijnsch dichter, diep doorgedrongen in al de schoonheden der classieke letterkunde. Zijne *Poëmata*, waarbij alle verspreide gevoegd zijn, zagen 't licht te *Leijden* in 1607. *Epistolarum centuriae tres*, in 1615, 1642 en 1650. Het belangrijke werk: *De induciis belli Belgici libri* 3, verscheen eerst na zijn' dood in 1613, 1617 en 1629, in 't Nederd. vertaald door P. Jacob. *Austrosylvius* in 1616, onder den titel: *'t Bestand des Nederl. oorlogs*, 3 boeken.

BAUHUIS (BERNARD), geb. te *Antwerpen*, † 1619, genoot vroegtijdig onderwijs bij de Jezuiten, die hem later om zijn scherpzinnig vernuft en fijn oordeel in hunne orde opnamen. Hij was geen vreemdeling in de lat. dichtkunst blijkens zijne: *Epigramma selecta*, *Protheus Parthenius*, *unius libri versus*, *unius versus liber stellarum numero sive formis* 1022 *variatus*. Daarin zegt hij dat de woorden: *Rex*, *dux*, *sol*, *lex*, *lux*, *fons*, *spes*, *pax*, *mons*, *petra*, *Christus*, op 3,628,800 wijzen kunnen gevariëerd of omgezet worden. Welk eene beuzelarij!!

BAULDRI (PAULUS), geb. te *Rouan* in 1639, † 1706, begon zijne letterkundige loopbaan te *Quevilly*, een dorp nabij *Rouan*, waar de Hervormden een opvoedingsinstituut hadden, leerde verder het grieksch en 't latijn te *Saumur*, ook het hebreeuwsch en de theologie. In *Engeland* woonde hij eenige jaren te *Oxford*, en nam van daar bij zijn' terugtogt naar 't vaderland een' Arabier mede, om hem in de taal van zijn land te onderwijzen. De vervolging der Hervormden onder Lodewijk XIV. deed hem besluiten eene schuilplaats te zoeken in *Engeland;* doch zijne vrienden wisten te bewerken, dat hij in 1685 tot buitengewoon hoogleeraar in de kerkel. geschiedenis te *Utrecht* beroepen werd. Het gelukte hem, met vrouw en kinderen, hij als knecht verkleed, met achterlating zijner goederen, naar *Holland* te ontvlugten. In 1695 werd hij gewoon hoogleeraar, en gaf uit: *L. C. F. Lactantii*, *de mortibus persecutorum etc.* met geleerde aanteek. — *Dissertatio epistolaris in duo N. T. loca*, 1 *Tim.* 3: 16 *et Joh.* 19. *etc.* — *Syntagma kalendariorum etc.*

BAUR (NICOLAAS), geb. te *Harlingen* in 1767, † 1820, werd door zijn' vader in 't portretschilderen onderwezen; maar dit met zijn genie niet strookende, beproefde hij stadsgezigten naar de na-

tuur te teekenen. De zee- en stroomgezigten boeiden later bijzonder zijne aandacht, zoodat zij weldra de onderwerpen zijner stukken uitmaakten; ook tot kabinetstukken, wintertooneelen, maanlichten en stadsgezigten helde zijne kunst over. In 1807 ontving hij op de *Amsterd.* tentoonstelling voor een zeestuk de premie van *f* 3000. In 1818 op eene dergelijke tentoonstelling trok een zijner schilderijen bijzonder de aandacht, voorstellende het bombardement van *Algiers*, door de Engelsche en Hollandsche eskaders in 1816. Hij verdient onder de zeeschilders van ons land mede eene eerste plaats.

BAUX (GASPAR), in *Frankrijk* geb., studeerde eenigen tijd te *Sedan*, koos vervolgens de krijgsdienst en werd luitenant onder de kavallerie der koninklijke huistroepen. De vervolging, welke de Hervormden in zijn land moesten verduren, noodzaakten hem de wijk naar *Holland* te nemen. Te *Leijden*, waar hij zich vestigde, vatte hij genegenheid op voor de dochter van professor Gaillard, doch dat liep bij vader spaak, wijl die zijne dochter alleen aan een' godgeleerde wilde uithuwelijken. Dit spoorde Gaspar aan zich op de theologie toe te leggen, met zulk een gelukkig gevolg, dat hij, bij het beroep als predikant in de Walsche gemeente te *Leeuwarden* in 1681, ook Susanna Gaillard tot vrouw kreeg. Hij stierf aldaar in 1733, was de grootvader van den beroemden hoogleeraar L. G. Valkenaer en de overgrootvader van moeders zijde van hem, aan wien wij deze berigten te danken hebben, J. A. de Chalmot.

BAX (PAULUS en MARCELIS), broeders, behoorden tot die helden, welke zoo zeer hebben bijgedragen om ons vaderland van 't spaansche juk te bevrijden. Als ritmeesters hebben zij van 1576 tot 1610 zoo vele blijken van dapperheid gegeven, dat de beschrijving hunner daden een gansch boekdeel zou vullen. De voornaamste zijn bijeen verzameld in *J. Kok's Nederl. woordenboek* V, in voce, waarheen wij den lezer moeten verwijzen, tevens met den schrijver wenschende, dat de Baxen, in hun geslacht, afkomst en bedrijven, door echte berigten nader mogten gekend worden.

— (DIRK), geb. te *Rotterdam* in 1793, † 1837, toonde reeds vroeg veel aanleg voor studie, bezocht de Leijdsche hoogeschool van 1815—1821, en behoorde ook onder het corps studenten, dat zich vrijwillig aanbood, om 't land van 't fransche juk te helpen bevrijden. Zijne kunde, zijn vrolijk gemoed en dichterlijke extemporé's bezorgden hem vele vrienden. In 1821 tot doctor in de godgeleerdh. bevorderd, na bij de faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen tweemaal met goud te zijn be-

kroond, werd hij in hetzelfde jaar predikant te *Eck* en *Wiel*, een jaar later te *Brielle* en in 1827 te *Zutphen*. Hij vond op eene ellendige wijze zijn einde, door te verbranden in 't huis, waar hij te *Rotterdam* gelogeerd was. Zijne gedichten werden in 1838 uitgegeven onder den titel van: *Nagelaten gedichten*, welke blijken dragen van smaak en bevalligheid en van veel aanleg voor de poëzij.

BAYLE (PIERRE), geb. te *Carlat* in *Languedoc* in 1647, † 1706, werd in de hervormde godsdienst opgevoed; in zijn 20ste jaar echter ging hij te *Toulouse* tot de Roomschen over, doch slechts voor anderhalf jaar. Dit drong hem zijn vaderland te verlaten, en rond te zwerven te *Genève*, *Rouan*, *Parijs*, tot dat hij te *Sedan* als hoogleeraar in de wijsbegeerte werd aangesteld. Na de opheffing dier hoogeschool in 1681, werd hij te *Rotterdam* tot hoogleeraar in de wijsbegeerte en geschiedenis benoemd. Hier maakte hij zich spoedig bekend door een geschrift, getiteld: *Verscheidene gedachten over de Kometen*, dat hem vele onaangenaamheden berokkende, doch inzonderheid door zijn uitvoerig werk: *Dictionnaire historique et critique*, 4 dln. in fol. Het bevat een' schat van geleerdheid en oordeelkundige aanmerkingen, waarmede de plaats- en levensbeschrijvingen van beroemde mannen doorvlochten zijn. Jammer dat hij er ook het ongeloof mede in de hand heeft gewerkt. Zijn ambtgenoot Jurieu en andere fransche vlugtelingen waren hevig op hem verbitterd, zoodat zij, bij de verandering van de wethouderschap in 1693 wisten te bewerken, dat hij van zijne geringe jaarwedde en van zijn' post werd ontslagen. Het eerste viel hem gemakkelijk te dragen, daar de weduwe van zijn' begunstiger, de heer Paets, hem vroeger *f* 2000. gelegateerd had. Zijne overige schriften, die vele zijn, zullen wij niet vermelden. Zijn schrijftrant was levendig, stout, natuurlijk en vloeijend, en stak zeer af bij die, welke onze toenmalige geleerden bezigden, als zij Nederduitsch schreven.

BAZELER (GUILIAMS) is ons alleen bekend uit een zeldzaam rijmwerk, dat hij in 1682 te *Kampen* in 't licht gaf met den zonderlingen titel: *Den nieuwen Suntvloet*, *vertonende den oorspronck*, *begin en eijnde van alle hoge water-vloeden*, *in 't Christendom*, *en in 't bijzonder in Nederl. voorgevallen* enz. Bijna een werk als van Frans Baltensz, vol onzin en beuzelingen en kwalijk aangevoerde teksten.

BEATRIX, DE GELUKKIGE, alzoo genoemd, wijl zij op eene wonderdadige wijze uit een groot levensgevaar gered werd. Toen in 1421 een geweldige watervloed den *Zuidhollandschen*

Waard inbrak, die eene menigte dorpen en menschen verslond, kwam te *Dordrecht* eene wieg aan wal drijven, waarin een levend kind en eene kat. Het kind, een meisje, werd op stads kosten opgevoed en Beatrix genoemd; men had eene keten van bloedkoralen, met eene gouden stift om den hals, en een gouden kruis met het wapen der ouders, bij haar gevonden, 't geen eene aanzienlijke afkomst kenmerkte. Tot huwbare jaren gekomen, trad zij in den echt met Jacob Roerom, waaruit vele aanzienlijke geslachten, zoo in als buiten *Dordrecht*, hun' oorsprong afleiden. Men meent dat zij haar behoud, naast God, zou te danken gehad hebben aan de kat, die telkens als de wieg aan de eene of andere zijde overhelde, het evenwigt bewaarde.

BEAUFORT (LEVINUS FERDINAND DE), geb. in 't fort *St. Anne*, in 't land van *Hulst*, in 1676, † 1730, was gecommitteerde raad ter admiralit. in *Zeeland*, een schrander en geletterd staatsman, van wien ons geene andere bijzonderheden zijn voorgekomen, dan dat hij de schrijver is van: *Het leven van prins Willem* I., voor de tweedemaal naamloos in 1732 uitgegeven in 3 dln. gr. 8. Het werk heeft uitstekende verdiensten, ook omtrent de geschiedenis en den stijl.

BEAULIEU (CHARLES DE), in 1572 koopman te *Antwerpen*, voorstander der vrijheid en vriend van prins Willem I. Ofschoon hij niet konde slagen, om voor dien vorst 60,000 kroonen op te nemen, was hij hem toch van groote dienst, daar hij de kunst verstond, om de brieven van den vijand, die den onzen in handen vielen, te kunnen ontcijferen. Ook de brieven, welke de prins aan onderscheidene steden schreef, werden door hem bezorgd. Ter belooning stelde deze hem aan tot ontvanger van zeker geleigeld te *Calais*, met oogluiking van den koning van *Frankrijk*, aan wien hij hem ook in 1575 eene belangrijke zending opdroeg.

BEAUMONT (DIRK VAN), uit een aanzienlijk Hollandsch geslacht, was in 1481 burgemeester van *Dordrecht* en der Hoeksche partij toegedaan. Toen die stad in dat jaar door de Kabeljaauwschen werd verrast, onder aanvoering van Jan van Egmond, voerde men van Beaumont gevankelijk naar *'s Hage;* hier werd zijn vonnis, door partijwoede ingegeven, spoedig opgemaakt, en hij door beulshanden omgebragt.

— (Mr. SIMON VAN), geb. te *Dordrecht* in 1574, † 1654, legde zich met vlijt op de wetenschappen, inzonderheid op de regtsgeleerdheid toe, werd denkelijk te *Orleans* tot doctor in de beide regten bevorderd, en bekleedde later vele aanzienlijke waardigheden. In 1606 tot tweede pensionaris der

stad *Middelburg* gekozen, werd hij in 1625 wegens *Zeeland* ter algemeene vergadering der Staten afgezonden, twee jaren later als buitengewoon gezant naar *Polen* en *Zweden*; in 1633 naar den keurvorst van *Keulen* en den hertog van *Nieuburg*, ook naar *Friesland* om de twisten aldaar gerezen, bij te leggen. In 1634 werd hij pensionaris van *Rotterdam*, van welke betrekking hij in 1649 eervol, met behoud van zijne jaarwedde en den titel van pensionaris honorarius, ontslagen werd. De vlek, die hem door Scheltema (Staatk. Nederl. I, 69) wordt aangewreven, als of hij in troebel water zou hebben gevischt, en zich met anderen had pogen te verrijken met de beleening van *Ameland*, is ongegrond, en heeft betrekking op een' anderen S. v. Beaumont Govertsz. Vrij van alle staatsbekommeringen, heeft hij de 5 laatste jaren zijns levens, waarschijnlijk te *'s Hage*, doorgebragt. Gelijk vele geleerden en staatsmannen van dien tijd, heeft hij, ter verpoozing, aan de Muzen geofferd in het latijn en fransch, maar bijzonder in 't Nederd., blijkens zijne: *Horae sucusivae of Tijd-snipperingen van de Jonckheijt, tot in den ouderdom, vermeerdert met de rijmen en versen van de jaren* 1638 en 1639, te *Amst.* 1600; en vele verspreide gedichten, die allen getuigen van zijn vernuft en dichterlijken geest, en wel de nieuwe uitgave waardig waren, waarmede J. Tideman in 1843 onze letterkunde verrijkt heeft.

BEAUMONT (SIMON VAN) Hz., kleinzoon van bovenstaande, werd zijnen vader Herbert v. B., secretaris der staten van *Holland*, in 1666 als hulp toegevoegd, en in 1673 als medesecretaris aangenomen. In 't zelfde jaar vertrok hij als buitengewoon gezant naar *Denemarken*, om met den koning een verbond te sluiten tot onderlinge bescherming. In 1668 werd hij als secretaris van staat, met anderen gemagtigd, om de papieren der stad *Amsterdam* te verzegelen. Hij was een werkzaam en schrander staatsman, van groot gezag en invloed.

— (ABRAHAM VAN), uit hetzelfde geslacht, gaf in 1743 te *Haarlem* uit: *Stichtelijke mengeldichten*, en den *Heidelbergsche Catechismus* in dichtmaat: Of zijn *Lauwerkrans, gevlochten voor het ongemeen kunstig orgelwerk enz. te Haarlem* 1741, ook in zijne *Mengeldichten* voorkomt, durven wij niet bepalen.

BEBBER (IZAÄK), geb. te *Dordrecht* in 1636, † 1668, werd op 20jarigen leeftijd te *Utrecht* tot doctor in de geneeskunde bevorderd, beoefende de praktijk in zijne geboortestad tot aan zijn' dood, en gaf van zijne kunde blijk door het uitgeven van *De ware en vaste gronden van de Heel-konst*, 1668.

BECANUS (SIWERT), eigenlijk VAN BEEK, geb. omstreeks 1270,

volgens 't gevoelen van sommigen, in *Gelderland* te *Beek* of te *Beekbergen*, doch waarschijnlijk te *Hilvarenbeek*, werd te *Keulen* eerst tot karmeliter-monnik, daarna tot priester geordend, en waarschijnlijk te *Parijs* doctor in de theologie. In 1312 was hij lid van 't algemeen Concilie te *Weenen* en wordt ook hoogleeraar in de godgeleerdheid genoemd. In 1324 was hij provintiaal van *Neder-* en later van *Hoog-Duitschland.* Hij stierf in den reuk van heiligheid, was scherpzinnig wijsgeer, schrander prediker, ervaren in de kerkelijke geschiedenis, en geleerd theologant. Hij heeft vele werken geschreven, o. a. *Considerationes super regulam ordinis Carmelitarum*, en verbeterde de *Ordinale Dominici sepulchri*, 1315 enz. Hij † in 1333.

BECANUS (JOH. GOROPIUS), geb. te *Hilvarenbeek* in 1518, † 1572, bestudeerde te *Leuven* de wijsbegeerte, de genees- en de wiskunde, reisde door *Italië*, *Spanje* en *Frankrijk*, werd geneesheer bij koningin Leonora, gemalin van Franciscus I., en bij Maria, koningin van *Hongarije*, beide zusters van Karel V. In *Nederland* teruggekeerd, vestigde hij zich te *Antwerpen*, waar hij met goed gevolg de praktijk uitoefende. Toen hem Filips II. tot zijn' lijfarts wilde bevorderen, sloeg hij dit aanbod af, en zeide tevens de praktijk vaarwel, om zich alleen op de letterkunde en oudheden toe te leggen. Hij bezat een doordringend verstand, maar weinig oordeel, was grondig ervaren in de latijnsche, grieksche en hebreeuwsche talen; maar zijne geleerdheid bragt hem tot de belagchelijke stelling: dat Adam in het Paradijs de cimbrische of duitsche taal zou gesproken hebben, 't welk hij uitvoerig betoogde in 2 dikke dln. in fol., getiteld: *Origines Antverpiae* etc. 1569 en *Opera*, *nempe Hermathena*, *Hieroglyphica*, etc.

BECANUS (MARTINUS), geb. te *Hilvarenbeek* in 1561, † 1624, werd in 1583 te *Keulen* tot meester in de vrije kunsten bevorderd, en tot lid van 't genootschap der Jezuiten. Na vier jaren de school dier orde te hebben bestuurd, onderwees hij de wijsbegeerte der drie kroonen te *Keulen*, werd vervolgens doctor in de theologie, en onderwees die als als hoogleeraar te *Wurtzburg* en *Maintz*, later te *Weenen* in 1613. Keizer Ferdinand II. koos hem tot zijn' biechtvader, waardoor hij veel invloed kreeg. Buitengewoon was de ijver voor zijne godsdienst, blijkens zijne veelvuldige schriften tegen de Protestanten. Hij gaf o. a. in 't licht: *Theologica scholastica.* Onder min of meer verschillende titels bij herhaling gedrukt. *Opuscula theologica.* Hij vond vele tegenschrijvers, waartoe in ons vaderland ook N. Arnoldi behoorde.

— (WILLEM), geb. te *IJperen* in 1608, † 1683, trad ten ja-

re 1624 in de orde der Jezuiten, gaf 6 jaren onderwijs in de letteren en oefende zich in de wijsbegeerte. Hij werd als hoogleeraar in de theologie naar *Leuven* gezonden voor 't collegie zijner orde; daarna aangesteld als rector te *Aalst*, tot dat hij omstreeks 1674 naar *Leuven* terug kwam, waar hij stierf. Hij behoort onder de uitstekende latijnsche dichters, wiens stijl als zacht en eenvoudig geroemd wordt. Zijne *Idillia et elegia*, met die van P. Hosschius, uitgegeven te *Leijden* in 1688 en te *Antw.* in 1700, bevestigen dit oordeel. Zijne stukken zijn meest bijbelsche tafereelen. In 't schilderen van 't kind Mozes, door zijne moeder te vondeling gelegd, en van den 12jarigen Jezus, door Maria met zoo veel angst gezocht, straalt eene ongemeene aanvalligheid en uitdrukking door.

BECIUS (JOHANNES), geb. te *Frankfort* in 1558, † 1626, was predikant te *Antwerpen*, en genoodzaakt die stad te verlaten bij de overgaaf aan Parma. Hij trok naar *Embden*, het toevlugtsoord der Hervormden; en werd van daar naar *Dordrecht* beroepen in 1586. Hij wordt gerangschikt onder de uitstekendste mannen van zijn' tijd, die grooten invloed had bij de Regering, en veel toebragt ter oprigting van eene stads boekerij. Hij was een voorstander om minnelijke schikkingen te beramen in de geschillen, ontstaan tusschen Arminius en Gomarus, en bekwaam geoordeeld tot de overzetting en herziening der N. Bijbelvertaling. Na zijn' dood zijn door zijn' zoon, Aegidius B., pred. te *Zwijndrecht*, van hem in 't licht gegeven, o. a.: *Noach ofte de hist. der Diluvieërs, in* 28 *predicatiën.* — *Declaratio peregrinationis Abrahami* enz., ook vertaald. — *Spiegel der cleijne Werelt* enz. zijnde de gesch. van Loth, volgens Gen. 19: 31 tot aan het einde des cap. enz.

BECIUS (JOHANNES), denkelijk kleinzoon van den voorgaanden, geb. te *Middelburg* in 1622, alwaar hij later leeraar en professor is geweest. Hij helde tot de gevoelens der Remonstranten over, waardoor hij zich vele onaangenaamheden berokkende. Hoezeer men hem van zijne gevoelens poogde af te trekken, bleef hij volhouden. Toen hij naar *Holland* wilde vertrekken, weigerde men hem zijne attestatie. Dit noopte hem eene *Apologie* te schrijven, welke niets anders uitwerkte, dan dat ze in 1668 als godslasterlijk en verderfelijk verboden werd, en de schrijver buiten *Zeeland* verbannen. Hij begaf zich eerst naar *Dordrecht*, van daar naar *Rotterdam* en eindelijk naar *Amsterdam*. Onder de tegenschrijvers zijner *Apologie* behoorde N. v. Hoorn, emeritus predikant van *St. Aagtekerke*, waartegen Becius in 't licht gaf: *Nadere beproev. van den geest des autheurs*

van 't boeck genaamt: Arrius redivivus enz. Het werk, dat 't meeste gerucht maakte, is zijne *Institutio christiana* of *christelijck onderwijs.*

BECK (DAVID), geb. te *Delft* in 1621, † 1659. Onder meer anderen, was ook de beroemde A. v. Dijk zijn leermeester in de schilderkunst, die hij wel niet overtrof, maar toch evenaarde in 't keurig schilderen van portretten. Dit bragt hem in betrekking met eenige voorname personen en vorsten, o. a. met den koning van *Engeland* en Christina van *Zweden*, die hem om de kunst en zijn bevallig voorkomen tot haar' kamerheer verhief. Intusschen bezocht hij *Italië*, *Spanje*, *Frankrijk*, *Engeland*, *Denemarken* en vele Duitsche hoven. Hij bevond zich in 1653 te *Rome* en kreeg den bentnaam van gulden Scepter. Zijne verbindtenis met Christina moede, keerde hij naar *Holland* terug, en overleed te *'s Hage*, vermoedelijk aan vergif. Men verhaalt van hem, dat hij in *Duitschland* schijndood zijnde, door een glas wijn, dat men hem in den mond goot weder bijkwam.

BEEK (JAN VAN DER), meer bekend onder den naam van Joh. de Beka, waarschijnlijk te *'s Hertogenbosch* geboren en gesproten uit het geslacht der Stoutenburgen. Hij is kanunnik geweest te *Utrecht*, in 't midden der 14de eeuw, en schrijver van de beroemde *kronijk der Utrechtsche bisschoppen.* Zij begint met de vroegste en fabelachtige tijden en loopt tot 1393. 't Geen vermeld wordt van 1350—1393 is van eene onbekende hand. De beste lat. uitgave is die van 1643, *Utr.* in fol., onder den titel: *Jo. de Beka et G. Heda, de episcopis Ultrajectinis recogniti et notis illustrati ab A. Buchelio.* Eene oud-Hollandsche vertaling, met vele tusschenvoegsels, is door den hoogleeraar Matthaeus uitgegeven in 't 3de deel zijner *Analecta;* het bijgevoegde heeft echter weinig waarde en gaat tot 1426.

BEEKE (JOH. VAN DER), geb. te *Deventer* in 't begin der 17de eeuw en † 1660, komt voor als burgemeester aldaar in 1655, en had vele jaren grooten invloed en deel aan de regering van *Overijssel.* Hij werd in 't laatst gemelde jaar met R. H. Scheele en B. Bentinck naar *'s Hage* gezonden, om de bevordering van den prins van Oranje tegen te gaan, waarover twisten waren gerezen, tot welker verzoening hij later medewerkte. Hij wordt ook genoemd als heer tot den Doornick en den Krijtenberg.

BEEKKERK (HERMANUS WOUTER), geb. te *Leeuwarden* in 1756, † 1796, begaf zich om zijne teeken- en schilderoefening voort te zetten, als jongeling naar *Amsterdam* en maakte daar aanmerkelijke vorderingen onder J. van Dregt, een verdienstelijk landschap- en beeldenschilder. Hij vestigde zich vervol-

gens in zijne geboorteplaats, vervaardigde groote stukken van historiën en zinnebeeldige ordonnantiën, alsmede dieren en landschappen. Hij was vlug en had veel aanleg, maar veronachtzaamde dikwijls de kleinere deelen, die toch ook het hunne bijdragen tot volmaking van het geheel.

BEEKMAN (IZAAK), geb. omstreeks 1570, † 1637, vond vooral lust in 't beoefenen van wiskundige wetenschappen en oude talen. Hij was een vriend van Descartes, met wien hij te *Breda* toevallig in kennis kwam door hem een aangeplakt wiskundig voorstel, dat in 't nederduitsch gesteld was, in 't latijn over te brengen. Hij onderhield met hem eene drukke briefwisseling. Beekman werd in 1627 te *Dordrecht* aangesteld als rector der latijnsche school, waarbij hij tevens de mathesis niet uit 't oog verloor. Zijn broeder Abraham zond na zijn' dood van hem in 't licht: *Mathematico-physicarum meditationum Centuria. Utr.* 1644.

— (ELIAS), zoon van Izaak, gaf in 1672 bij de belegering van *Aardenburg* door de Franschen, blijken, dat zijn vaderlandslievend hart op de regte plaats zat. Hij bood zich als vaandrig met eenige jongelingen van *Aardenburg* vrijwillig aan, om de stad zoo lang hunne krachten toelieten te verdedigen; van daar, dat hij, toen de magistraat het lafhartige voorstel deed, om bij tijds op redelijke voorwaarden de plaats over te geven, deze moedige taal liet hooren: „dat hij liever tot den laatsten man wilde vechten en „zijnen eed gestand doen, ja voor 't vaderland sterven, dan eene „stad van zoo veel belang aan een' bloeddorstigen vijand in „handen geven." Deze taal vond weerklank en zijne daden en de uitkomst hebben getoond, wat opregte vaderlandsliefde vermag.

— (MARTINUS), drossaard en dijkgraaf der Baronnie van *Asperen*, beslaat onder 't groot aantal der stedenbeschrijvers geene onverdienstelijke plaats, door de uitgave zijner *Beschrijving van de Stad en Baronnie van Asperen. Utr.* 1745, met pl.

— (JOHANNES). Deze jongeling, te *Leijden*, waagde het onbezonnen in 1809 een rijmsel uit te geven, getiteld: *Aan het volk van Nederland*, om hierdoor de menschlievendheid op te wekken in den fellen watervloed, die voornamelijk *Gelderland* teisterde. Hij durfde daarin o. a. deze regels plaatsen:

„Daar ziet men vijf zielen en één geit
„Die hier verwisselen de tijd met de eeuwigheid."

Geen wonder dat dit stuk den spotlust opwekte van velen, die beter gevoel en smaak bezaten. Zoo verscheen er weldra een: *Lauwerkrans voor den onvolprezen dichter J. Beekman*, waarin hij met een' dergelijken prulschrijver Elias van Booren vergele-

ken wordt. Men meent dat de schrijver van dit hekelschrift Robidé van der Aa geweest zij.

BEEKMAN (LODEWIJK JUSTUS WILLEM), student te *Leijden*, mede uitgetrokken als vrijwillig jager onder het studentenkorps, om de oproerige Belgen te bestrijden, sneuvelde den 5. Aug. 1831 bij eene schermutseling te *Beringen*. Ter zijner eere werd er in *St. Pieters-kerk* te *Leijden* een gedenkteeken gesticht en zijn lof verkondigd door Neêrlands Cicero, J. H. van der Palm.

BEELDEMAKER (JOHANNES), geb. te *'s Hage* in 1630, was een verdienstelijk schilder, die uitmuntte in 't afbeelden van herten- en zwijnenjagten, welke hij geestig wist te stoffeeren met allerlei beelden en planten. Daar moet o. a. een wel gegeschilderd stuk van hem bestaan, van 1652, voorstellende eene slapende nijmf, omringd met huppelende bokken en geiten. Hij heeft vele leerlingen voor de kunst opgeleid, en leefde nog in 1710. Zijn zoon

BEELDEMAKER (FRANS), geb. te *'s Gravenhage* in 1669, leerde bij hem de beginselen der schilderkunst, later bij den beroemden historieschilder W. Doedijns. Hij reisde naar *Rome* om zich nog meer te volmaken en ontving van de bentbroeders den naam van Aap, om zijn norsch humeur. Weldra verliet hij *Italië* en vestigde zich in zijne geboortestad, zich onledig houdende met het schilderen van zolder- deur- en schoorsteenstukken. In 1717 vertrok hij naar *Rotterdam*, waar hij in hoogen ouderdom stierf.

BEELS (LEONARD), geb. in 1674, † 1756, predikant te *Breukelen*, daarna te *Amsterdam*, maakte zich niet slechts door ijver en bekwaamheid naam, maar ook door het uitgeven van onderscheidene lettervruchten, waartoe o. a. *Babels nederlaag en ondergang*. — *Gronden van den Godsdienst;* en veelvuldige lijk-, jubel-, boet-, bede- en troost-predikatiën behooren.

— (MARTEN ADRIAAN), zoon van bovenstaande, burgemeester van *Amsterdam* in 1787, beleefde een onaangenaam tijdperk. Der Oranjepartij toegedaan, werd hij met 8 zijner mederaden van zijnen post ontzet. Dit gebeurde den 21. Apr. van 't gemelde jaar, en den 24. Mei daarop volgende, werd zijn huis deerlijk geplunderd, terwijl hij door 't voeteuvel aan zijne kamer gebonden, naauwelijks tijd had, zich door zijne knechten te laten weg dragen. Toen de zaken door den inval van Pruissische krijgsbenden eene andere wending namen, werd Beels in zijne burgemeesterlijke waardigheid hersteld, waarop kort daarna zijn dood volgde.

BEER (JAN DE), geb. te *Diest* omstreeks 1360, † 1418, was

meester in de vrije kunsten en rector van *St. Servaas* te *Maastricht*, vervolgens in 't Collegie van *St. Salphin* te *Diest*. Ofschoon niet van tijdelijke middelen ontbloot, besloot hij echter de wereld te verzaken en te *Corsendonck* het monnikskleed aan te trekken; in welk klooster hij met ijver de bediening van onderprior waarnam tot aan zijn' dood. Behalve andere werken, die verloren zijn gegaan, heeft men van hem: *Brevis summa circa Rhetoricam*.

BEER (PIETER LEONARD DEN), geb. te *Schiedam* in 1771, † 1830, ontving eene geleerde opvoeding, bezocht in 1791 de Leidsche hoogeschool en werd er tot doctor in de regten bevorderd. Eenige jaren daarna verkreeg hij een' post bij de Staatssecretarij, en in 1814 dien van ontvanger te *Zwolle*. Zijne lievelingsuitspanning was de dichtkunst; doch veelvuldige omstandigheden beletteden hem, daaraan veel tijd te kunnen toewijden. Zijne verspreide stukken in den *Muzen-almanak* getuigen van aanleg, er heerscht een zachte godsdienstige toon in, die den vriendschappelijken omgang met Feith doet onderkennen.

BEER PORTUGAEL (JACOBUS CATHARINUS CORNELIS DEN), geb. te *Schiedam* in 1775, † 1813, verkreeg in 1793 aan de hoogeschool te *Harderwijk* den graad van doctor in de beide regten. In 1797 werd hij procureur der gemeente van *Amsterdam;* doch een jaar later van alle polietieke betrekkingen ontslagen. Van 1807—1810 was hij chef der divisie van het ministerie van justitie en laatstelijk lid der stedelijke regering van *Gouda*. In 1793 gaf hij een dichtbundeltje uit onder den titel: *Mijne ledige uren*. In 1795 een krachtigen *Lierzang*, waarin hij het volk van *Nederland* gelukwenscht, dat het uit den staat van verdrukking tot dien van vrijheid en gelijkheid overging. In 1799 *Dichtpogingen*, waarin zijn eersteling: *De deugd in 3 zangen* de meeste plaats bekleedt. In 1809 een krachtig dichtstuk: *Aan den koning (L. Bonaparte) en het Vaderland*. In de meeste dezer stukken straalt zijne politieke gezindheid en dichterlijke geest door.

BEERESTRATEN (A. VAN) was in het midden der 17de eeuw een der verdienstelijke schilders uit de Hollandsche school. Hij is inzonderheid bekend als schilder en teekenaar van zeegezigten, zeehavens en schepen. Eene kapitale schilderij bestaat er van hem in 't Museum te *Amsterdam*, voorstellende den zeeslag van de Ruijter tegen de Engelschen in 1666; ook nog een wintergezigt. Zijne stukken worden duur betaald. Hij stierf in 1687.

BEERINGS (GREGORIUS), geb. te *Mechelen*, † 1570, bezocht in zijne jeugd *Italië*, waar hij zeer bevallig in waterverf allerlei

ruïnen en oude gebouwen schilderde. Bij zijn verblijf te *Rome* wist hij eens op eene aardige wijze zijne beurs te spekken. Hij beelde op een groot stuk doek den zondvloed af, ofschoon niets dan eene regenachtige lucht en de dobberende ark gezien werden. Als men hem vroeg, waarom er geene menschen of dieren opgevonden werden? was zijn antwoord: „die zijn alle verdronken, of in de ark; als 't water afgeloopen is, zal men ze zien." Toen dit ruchtbaar werd, wilde elk eene kopie hebben van dit zonderling tafereel; en deze waren spoedig vervaardigd en tegen klinkende munt verwisseld. Hij vestigde zich later te *Mechelen*, waar hij stierf.

BEETS (PIETER), geb. te *Hoorn* in 1729, † 1776, studeerde te *Amsterdam* bij de Zonnisten onder den hoogleeraar P. Smidt, werd in 1752 proponent, en had onderscheidene standplaatsen als leeraar bij de Doopsgezinden, o. a. te *Almelo*, van waar hij in 1771 naar *Altona* vertrok, en daar onder goedkeuring der Deensche regering, eene bijzondere school oprigtte voor jongelieden. Ook is hij bekend geworden door zijne nagelatene leerredenen, te *Hoorn* uitgegeven in 1778 onder den titel: 30 *predikatiën over gewigtige stoffen*, 2 dln. Dan bestaat er nog van hem: *Afscheidsrede te Almelo en intreerede te Hamburg en Altona*, 1771, en *Schetsen van leerred. benevens eenige geestelijke liederen* 1777.

BEGA (CORNELIS), geb. te *Haarlem*, † 1664, was een der beste leerlingen van Ostade, en schilderde in diens smaak kroegen en boerengezelschappen. De leerling streefde den meester zoo niet vooruit, dan toch op zijde; zoodat ook zijne stukjes tegen goud worden opgewogen. Men heeft daarenboven van hem een heerlijk geëtst werkje, bestaande uit 36 plaatjes. Hij haalde zich den dood op den hals, door zijn meisje te bezoeken en op te passen, dat van de pest was aangetast. Toen zij bijna bezweek, wilde hij haar voor 't laatst nog omhelzen; als hem dit belet werd, nam hij den stok van een' raagbol, reikte haar dien toe en smeekte dien driemaal te kussen, terwijl hij het andere einde met zijne zoenen bedekte. Aan de veeren kent men den vogel.

BEGIJN (ABRAHAM), geb. in 1650, was een uitstekend schilder van landschappen en watergezigten, gestoffeerd met beelden van menschen en dieren, en zeer ervaren in de doorzigten bouwkunde. Zijne stukken waren van eene rijke ordonnantie. In 1690 werd hij als hofschilder naar *Berlijn* beroepen, waar hij een ruim veld vond om zijn kunstvermogen aan den dag te leggen. Zijne teekeningen van steden, kasteelen en landschappen werden bij de groote schilderstukken gebezigd, die de vorste-

lijke zalen versierden. Hij stierf plotseling met 't palet in de hand.

BEILING (ALBERT). In 't hevig woeden der twisten, tusschen Jacoba van Beijeren en hertog Jan van Braband, poogde de eerstgenoemde eenige steden te bemagtigen. Ten dien einde werd Floris van Kijfhoek naar *Schoonhoven* gezonden, om die stad te veroveren, 't welk ook spoedig gelukte. Maar het slot bood 6 weken lang dapperen tegenstand, en de bezetting, uit 50 mannen bestaande, zou zich nog niet hebben overgegeven, had de hongersnood haar daartoe niet gedwongen. Geen wonder dat ze het zoo lang uithield, want A. Beiling was de bevelhebber. Al de anderen behielden het leven, hij alleen zou het zijne verliezen. Met moeite kreeg hij eene maand uitstel, om de zijnen te bezoeken. Als een tweede Regulus keerde hij op den bepaalden tijd terug. En zijn loon was — om levend in de aarde bedolven te worden! Wie kent de schoone episode niet uit den 1sten zang der Hollandsche Natie?

BEKKER (BALTHAZAR), met wiens geschiedenis een boekdeel was te vullen, is geb. te *Metzlawier* in 1634, † 1698, en ontving het voorbereidend onderwijs van zijn' vader, het hooger onderwijs te *Groningen* en *Franeker*. Tot proponent verklaard in 1655, nam hij aldaar eerst het rectoraat der lat. school waar, werd 2 jaren later predikant te *Oosterlittens*, in 1665 doctor in de theologie te *Franeker*, en aldaar in 1666 tot leeraar beroepen. De onaangenaamheden, die hij ondervond, drongen hem eene minder aanzienlijke standplaats te kiezen, en wel die te *Loenen aan de Vecht*, die hij 2 jaren later verwisselde met *Weesp* en in 1679 met die van *Amsterdam*. Geleerdheid, oordeelkunde, vrijheid van denken, goede smaak, godsvrucht en zedigheid verwierven hem de achting van vele zijner tijdgenooten; maar ook, zoo als het lot is van vele groote mannen, eene menigte benijders. Talrijk zijn zijne werken, waartoe behooren: *Gesneden brood.* — *Vaste spijze.* — *Onderzoek van de beteekening der kometen.* — *Verklaring over de voorzeggingen van Daniël.* Maar 't geen de meeste opspraak maakte en het meeste nut heeft gesticht, was zijne *Betoverde wereld* enz., waardoor het geloof aan heksen en spoken doodelijke wonden ontving. Ontzet van zijn ambt in 1692, doch met behoud van zijne jaarwedde, leidde hij tot 1698 een ambteloos, geen werkeloos leven. En hoezeer in zijn' tijd miskend, weet de nakomelingschap zijne groote verdiensten op prijs te stellen.

BEKKER (JOH. HENDRIK), zoon van Balthazar, geb. te *Loenen* in 1676, † 1737, ontving, behalve van zijn' vader, het eerste onderwijs in de voorbereidende wetenschappen, te *Am-*

sterdam, bragt eenigen tijd op de hoogeschool te *Harderwijk* door, om later zijne theologische studiën te *Franeker* te voleindigen. In 1703 tot predikant beroepen te *Wijckel* in *Friesland*, en 2 jaren later te *Jelsum*, toonde hij zich een' waardigen zoon van een' beroemden vader, ofschoon geen erfgenaam van diens geestvermogens. Roerend beschreef hij het christelijk afsterven van zijn' vader in een boekje, getiteld: *Opregt berigt van vaders sterfbedde*, 1698.

BEKKER (ELIZABETH), geb. te *Vlissingen* in 1738, † 1804, echtgenoote van den *Beemster* predikant Wolff, welken zij in 1777 door den dood verloor, gaf al vroegtijdig proeven dat een dichterlijke en satyrieke geest haar bezielde. Het eerste blijkt uit de menigvuldige dichtwerken, die van haar het licht zagen, als: *Bespiegelingen over het genoegen*, 1763. *Over den staat der rechtheid, den val, en den gevallen mensch*. — *Walcheren in 4 zangen*. — *Proeve van Mengeldichten*, beide in 1769. — *Lier-, veld- en mengelzangen*, 1772. Voorts uit hare poëtische brieven van *Jacoba v. Beijeren aan Frank van Borselen* en van *Arnoud Geesteranus aan Maria van Reigersbergen*, en hare *Oeconomische liedjes*, 3 dln. 1781, met hare vriendin Deken, enz. — Het tweede blijkt in haar luimig hekeldicht: *Aan mijnen Geest*. — *Datheensche eerzuil*. — *Bekkeriaansche doling*. — *Santhorstsche geloofsbelijdenis*. — *Menuet en Domineespruik*, en wat niet al! Zij is wel eens scherp en bitter, als zij de geestelijken der toenmaals heerschende kerk ten toon stelt. Met hare vriendin gaf zij onvergetelijke vaderlandsche zedetafereelen in den vorm van romans uit: zoo als: *Sara Burgerhart*. — *Willem Levend*. — *Brieven van A. Blankaert*. — *Cornelia Wildschut*. Beide vriendinnen verlieten de *Beemster*, vestigden zich in de *Rijp*, daarna in de *Beverwijk*, waar zij op 't bekoorlijk *Lommerlust* genoegelijke dagen sleten tot 1787, toen de omwenteling haar den vaderlandschen grond deed ontvlieden, en zij een veilig oord meenden gevonden te hebben te *Trevoux* in *Bourgondië*, waaraan men hare *Wandelingen door Bourgondië* te danken heeft. Bij de fransche staatsomwenteling liep ook beider leven gevaar, waarom zij in 1795 naar 't vaderland terugkeerden, en haar verblijf namen in *den Haag*, waar zij met schrijven en vertalen den soberen kost moesten verdienen, daar een trouwelooze vriend het aanzienlijk vermogen van Deken had zoek gemaakt. Elisabeth stierf 9 dagen voor hare Agatha, en beide werden te *Scheveningen* begraven.

BELL (THEODORUS VAN DER), geb. in 1720, † 1794, was in 1744 predikant te *Rockanje* en 8 jaren later te *Rijnsburg*, waar

hij tot aan zijn' dood is werkzaam geweest. Hij was een ijverig dienaar zijns Heeren, die ook nuttig trachtte te wezen buiten zijne gemeente, door het uitgeven van de volgende werken: *Des Heeren wonderweg in 't verhoogen van het volk van Nederl. van 't begin der Reform. tot aan den Munsterschen vrede in* 1648. In 10 leerred. — *Vervolg van 's Heeren wonderweg na dien vrede tot den Akenschen vrede in* 1771.

BELLAMIJ (JACOB), geb. te *Vlissingen* in 1757, † 1786. Het gevoel voor het schoone en edele openbaarde zich vroegtijdig bij hem. Door zijne moeder tot broodbakker bestemd, ontdekte de geleerde te Water in hem spranken van dichterlijk vernuft, en wist eenige menschenvrienden over te halen, om den veelbelovenden jongeling van den baktrog af te trekken en naar de Utrechtsche hoogeschool te zenden. Dit gebeurde in 1782. De staatkundige gisting, die aldaar heerschte, bragt weldra zijn dichterlijk vuur aan 't gloeijen, en de *Vaderlandsche gezangen van Zelandus* waren het uitvloeisel van zijne jeugdige geestdrift. Zij legden den grond tot zijn' onvergankelijken roem. Met de eerste uitgave in 1782, gaf hij ook naamloos een bundeltje minnedichten uit, onder den titel: *Gezangen mijner jeugd*, hetwelk in 1790 voor de 2de en in 1808 voor de 3de maal met zijne *Nagelaten gedichten*, gedrukt is. In 1785 verschenen de eerste gedichten met zijn' naam: *Gezangen van J. Bellamij.* Eindelijk heeft de dichtlievende Loosjes alle zijne gedichten in onderscheidene rubrieken bijeenverzameld en in 1816 uitgegeven. Dan vindt men nog menig dichtstukje en prozaïsch opstel van hem in de *Proeven voor het verstand*, *den smaak en het hart*, waaronder zijne aandoenlijke vertelling *Roosje* heerlijk uitmunt. Wat hij welligt als predikant had kunnen worden, toonen zijne *Leerrede voor het volk van Nederland*, *over Nehem* IV: 14—17, *Utr.* 1784, en twee *Nagelaten leerredenen*, Hij stierf — die zoo veel beloofde — op den leeftijd van ruim 28 jaren.

BELLE (JAN VAN), schoolmeester te *Haarlem* in de eerste helft der 18de eeuw, † 1754, bragt, op zijne wijze, het zijne toe ter gemakkelijke aanleering der gronden van de Nederd. taal; hij berijmde een aantal *declinatiën* en *conjugatiën*, en al wat verder tot de *grammatica* behoort, in een curieus werk: *Korte wegwijzer ter spel- spraak- en dichtkunden. Tot gemak voor 't geheugen voor ouden en jongen*, *in Nederd. dichtmate*, *op* 100 *blz. gesteld.* Nog bestaan er van hem: *Davids Psalmen met muziek.* — *Zinrijke zinspelingen uit het fr. van de la Motte.* — Hij behoorde tot de Doopsgezinden, maar ging later tot de Remonstranten over, bij welke hij zijne bejaarde dochter liet doo-

pen, om deze, in zijn oog, hoogstgewigtige reden, dat de leeraars dier gemeente er zich meer op toelegden, dan anderen, om zuiver Nederduitsch te spreken. Men proeft er den man uit!

BELLEGARDE (GABRIEL DU PARC DE), geb. in *Languedoc*, op 't slot *Bellegarde* in 1717, † 1789. Na voorloopig onderwijs van huisonderwijzers en in eene geestelijke kostschool te hebben genoten, begaf hij zich naar *Toulouse*, oefende zich aldaar in het kerkelijk regt, en werd licentiaat in de regten. Daarna ging hij naar *Parijs*, om zich geheel op de godgeleerdheid en kerkelijke wetenschappen toe te leggen. Hier kwam hij met vele kundige godgeleerden in betrekking, inzonderheid met den abt d' Eltemare, leeraar der Sorbonne, aan wien hij zoodanig gehecht was, dat hij hem naar *Nederland* volgde en hem bijbleef tot aan diens dood in 1770, op *Rijswijk*, een landgoed in de nabijheid van *Zeist*. Twee jaren later vestigde hij zich te *Utrecht*, waar hij met eenige vrienden de laatste hand legde aan de *Collection générale des oeuvres d' Ant. Arnauld*, die te *Lausanne* in 1772—1782 gedrukt werden in 49 dln. 4to. Met dezen arbeid hield hij zich 20 jaren bezig, intusschen in 1765 nog uitgevende: *Supplementum ad varias collectiones operum Z. B. van Espen*. — *Histoire abrégée de l'église métropolitaine d' Utrecht*. 1763 enz. Hij behoorde tot de Jansenisten en tegenstanders der Jezuiten.

BELLEMANS (DANIEL), geb. te *Antwerpen* in 1641, † 1671, begaf zich bij de reguliere kanunniken te *Grimbergen*, waar hij de gelofte aflegde in 1661. Vier jaren later werd hij tot priester geordend, vervolgens pastoor te *Horssen* in *Maas-en-Waal*. Hij heeft twee verzamelingen van dichtstukken of liedekens nagelaten, onder deze titels: *Het Cijtherken van Jezus, speelende 60 N. Liedekens op het groote Jubille van 't H. Sacram. tot Brussel*. 1670 en 1679 in 12vo. *Den lieffelijcken Paradijsvogel, tot Godt om hoog vlieghende* enz. *Bruss*. 1683 in 16mo. Zij werden zoo gretig gezocht, dat er in 1686 een 6de druk van uitkwam. Er worden verdienstelijke stukjes in gevonden, vol gevoel en teederheid, de stijl is eenvoudig en somtijds verheven.

BEMME AZN. (JOHANNES), geb. te *Rotterdam* in 1775, † 1840, waar zijn vader een kunstig goud- en zilverdrijver was. Hierdoor werd de eerste kunstliefde in hem opgewekt Hij leerde het teekenen bij A. C. Hauck, later bij D. Langendijk, in wiens trant hij ook vele teekeningen, met optogten van legers, paarden, enz. vervaardigde. Hij legde zich ook inzonderheid toe op het etsen van platen, waarvan hij eenige proeven inzond bij de Nederl. Huishoudelijke Maatschappij, die hem ook premiën ter aanmoediging toekende.

BEMMEL (ABRAHAM VAN) leefde in 't midden der 18de eeuw, en was klerk ter secretarie van *Amersfoort.* Hij gaf in 1760 te *Utrecht* eene *Beschrijving* dier stad in 't licht, 2 dln met pl., welke hem een rang onder de verdienstelijke plaatsbeschrijvers heeft aangewezen.

— (WILLEM VAN), een der beste leerlingen van H. Zachtleven, geb. te *Utrecht* in 1630, † 1703. Nadat hij eenige ervaring in de schilderkunst had opgedaan, vertrok hij naar *Rome* ter verdere oefening, en van daar naar *Duitschland*, waar hij zich langen tijd ophield, meestal te *Neurenburg.* Zijne neiging helde over tot het schilderen van landschappen. Men weet niet wat meer in zijne stukken te bewonderen, zijn zinrijk vernuft, of zijn keurig penseel. Ook etste hij sommige platen naar zijne landschappen.

BEMMELEN (ABRAHAM VAN), geb. te *Delft* in 1763, † 1822, oefende zich in de wiskunde te *Franeker* onder den beroemden van Swinden, wien hij volgde naar *Amsterdam.* Hij bekleedde later den post van lector te *'s Hage* in de wis- natuur en sterrekunde, was tevens onderwijzer bij de Renswoudsche fundatie, en lid van verscheidene geleerde genootschappen. Hij maakte zich als schrijver gunstig bekend door zijne *Grondbeginselen der proefondervindelijke Natuurkunde*, 4 *dln.* — *Inleiding tot de waterbouwkunde.* — *Lessen over de Algebra*, 2 *dln.* — *Verslag van de werkzaamheden der Nederl. Huishoud. Maatschappij*, *gedurende de eerste* 25 *jaren van haar bestaan.* Al deze werken getuigen van zijne uitgebreide kunde en werkzaamheid; gelijk ook zijne voorlezingen in de maatschappij *Diligentia* te *'s Hage.*

— (ABRAHAM VAN), geb. te *Delft* in 1779, † 1842. Na grondig bekend te zijn geworden met de moderne talen, oefende hij zich in zijne geboortestad onder den rector J. Hoogeveen, in 't grieksch en 't latijn. Ofschoon in 1795 bekwaam geoordeeld voor de akademische lessen, bleef hij nog 4 jaren te *Delft*, om bij zijn' neef, bovengenoemd, onderwijs te genieten in de wis- en natuurkunde, en bij den Walschen predikant J. Scheidius in 't Hebreeuwsch enz. Zoo toegerust vertrok hij in 1799 naar *Leijden* en schreef 4 jaren later eene *Dissertatio de epistolis Pauli ad Ephes. et Coloss.*, *inter se collatis.* In 1804 werd hij predikant te *Ankeveen*, waar hij 18 jaren doorbragt, niet zonder proeven te geven van zijne geleerde studiën in menige boekbeoordeeling, als ook van zijne preekgaven in 2 bundels leerredenen en eene kerkelijke redevoering. In 1822 vertrok hij naar *Loosduinen*, en in 1825 naar *Oosterhout.* Eenige tijdschriften van dien tijd wonnen in belangrijkheid door zijne bij-

dragen. Ook verschenen nog van tijd tot tijd 3 bundels leerredenen in 't licht, eene *Geschiedenis der Goddel. openb. des Bijbels in* 1827; *Geschiedenis der Maccabeërs* enz. in 1839 en na zijn' dood *Leerredenen over de gesch. van Abraham*, 1843. Hij was een liberaal en geleerd theologant, geacht en bemind bij de zijnen en had verdiend in een' ruimeren werkkring met zijne talenten te woekeren.

BEMDEN (GILLIS of AEGIDIUS VAN DEN), heer van *Castricum*, geb. te *Amsterdam* in 1697, † 1748, bekleedde onderscheidene aanzienlijke posten in zijne geboortestad, in 1738 dien van burgemeester. Hij had zich bijzonder geoefend om kundigheden te erlangen nopens de geldmiddelen van den staat. Met den heer van Wassenaar Starrenburg en anderen ter herstelling der finantiën in commissie gesteld, bragt hij een merkwaardig rapport uit, den 24. Mei 1721. Hij was een bevorderaar der wetenschappen en tegenstander van den prins van Oranje, dien hij echter als burgemeester in 1747 moest begroeten. Hij had veel van het opgehitst gemeen te verduren, en zou welligt zijn afgezet, indien hij den tijd van de verandering der regering beleefd had.

BENDIXIUS (DOMINICUS), geb. te *Sneek* in 1523, † 1586, oefende zich in de letteren, en begaf zich naar *Leuven* om in de regten te studeren. De ziekte van zijn' stiefvader noodzaakte hem weldra naar zijn vaderland weder te keeren; hij nam intusschen het praeceptoraat te *Leeuwarden* waar, daarna het conrectoraat te *Zwolle*. Na verschillende wederwaardigheden, besloot hij den geestelijken stand te kiezen, werd tot priester geordend en was pastoor op onderscheidene dorpen in *Friesland*, tot dat zijne uitstekende predikgaven hem eene standplaats te *Sneek* en vervolgens te *Leeuwarden* bezorgden. De bisschop dier stad Cunerus Petri stelde hem in 1570 aan tot aartsdiaken van de hoofdkerk, en Bendixius, om dien post met meer luister te bekleeden, liet zich te *Leuven* tot licentiaat in 't kerkelijk regt promoveeren. Maar nu brak de hervorming door en noodzaakte hem naar *Keulen* te wijken, vervolgens naar *Ratingen*, waar hij pastoor werd, en eindelijk naar *Dusseldorp*, waar hij een kanunnikaat erlangde. Hij heeft eenige schriften nagelaten; doch van welke men niet weet of ze gedrukt zijn en daarom maar niet zullen worden opgenoemd.

BENDORP (JOH. CHRISTIAAN), geb. te *Dordrecht* in 1767, leerde de teekenkunst bij zijn' vader, vervolgens te *Rotterdam* bij D. Langendijk, en het etsen en plaatsnijden bij de Sallieth. Hij vestigde zich later als graveur te *Dordrecht*, en heeft vele schoone portretten, kunstplaten en boekprenten geleverd, die de goedkeuring van deskundigen wegdragen.

BENEDICTI (GEORGIUS), geb. te *Haarlem* in 1563, † 1588, wordt door sommige ten onregte Waterloo of Werteloo genoemd. Hij volbragt een gedeelte van zijne studiën te *Cambridge* in 1585. 't Volgende jaar begaf hij zich naar *Leijden* onder 't gehoor van J. Lipsius, aan wien hij zich bijzonder hechtte; later naar *Heidelberg*, om de godgeleerdheid te beoefenen, onder F. Junius. Eene hevige koorts deed hem hier bezwijken in 25jarigen leeftijd. Behalve met de twee genoemde geleerden, was hij ook bevriend met de beide Douza's, vader en zoon, en Scriverius. En geen wonder, want een dichterlijke geest bezielde hem, gelijk vele zijner latijnsche verzen getuigen. Hij gaf in 't licht: *Carmina quaedam in funere Guilielmi* I. *etc. Additus est Epigrammatum libellus*, 1585. Zijne *Poëmata posthuma* zijn door P. Scriverius uitgegeven in 1601.

BENINGA (EGGERIK), een *Oostfries* van geboorte, † 1562, zou hier niet vermeld staan, indien hij in zijne *Kronijk van Oost-Friesland* niet vele bijzonderheden mededeelde, welke de geschiedenis van *Friesland*, *Groningen* en *Overijssel* ophelderen. Zij is eerst onvolledig uitgegeven door A. Matthaeus in zijne *Analecta* in 8vo, naderhand in 1723 meer volledig door E. F. Harkenroth, en ook opgenomen in de 4to uitgave van *Matthaei Analecta.*

— (SICCO), uit hetzelfde geslacht afkomstig, was in 1504 hoofdman, bouwmeester en raadsheer te *Groningen*, waar hij in groot aanzien stond. Hij wordt geprezen als een man van voorzigtigheid en oordeel. Ofschoon geen geleerde, gaf hij eene *Kronijk* uit *der Friesche Landen.* Zij begint met 1467 en eindigt met 1527, bevattende voornamelijk de geschiedenis van *Friesland* en *Groningen*, waarin de schrijver zelf eene belangrijke rol gespeeld had. Zij is uitgegeven door M. Brouerius van Nidek in diens *Analecta medii aevi* 1725, en moet met eene zeldzame opregtheid en naauwkeurigheid geschreven zijn; doch taal en stijl zijn jammerlijk.

BENJAMIN (HENDRIK) leefde in 't laatste gedeelte der 17de eeuw en maakte zich bekend door eenige blij- en kluchtspelen, meermalen op den Amsterdamschen schouwburg vertoond. Ze zijn getiteld: *De minnaar van zijne vrouw*, 1692. — *Krispijn*, *Baron en afslager*, 1694. — *De Koppelaar van zijne vrouw*, 1698, en *Felicia*, 1699.

BENNET (JAN ARNOUT), geb. te *Breda* in 1795, † 1828, behaalde bij de Hollandsche Maatsch. v. Wetenschappen te *Haarlem* in 1803, eene gouden medaille voor eene verhandeling *over de nuttigheid van de beoefening der Nat. hist. voor de jeugd*, enz.;

gaf, met G. van Olivier eene vermeerd. vertaling van *Blumenbach's handboek der Nat. hist.* uit, en werd in 1815 te *Leijden* tot hoogleeraar in de landhuishoudkunde aangesteld, waarvan men hem 2 jaren daarna eervol ontsloeg, wegens zijn zwak en ziekelijk gestel. Hij bleef echter werkzaam, blijkens zijne *Fauna Belgica;* was een kenner en voorstander der schoone kunsten, had eene aanzienlijke verzameling van schilderijen en teekeningen, van welke veel verloren ging in 1807 bij het springen van een schip met buskruid. Hij was A. L. Mag. Phil. et Med. doctor, lid van de 1ste klasse van 't kon. Nederl. Instituut en van andere geleerde genootschappen.

BENNING (JOHANNES), geb. te *Amersfoort* in 1594, † 1632. Na zijne bevordering tot doctor in de regten, werd hij, eenige jaren daarna, lid van den hoogen raad te *Mechelen*, en vervolgens in 1611 president te *Luxemburg*. Hij was een man van een schrander vernuft en een stalen geheugen. Men heeft van hem: *Historiam Luxemburgensem*, *é diplomatibus ac document. antiquis*, etc.

BENNINGH (JOAN BODECHEER), geb. te *Loosdrecht* in 1606, † 1642, werd in 1629 hoogleeraar te *Leijden* in de wijsbegeerte en maakte daarbij zijn werk van de dichtkunst, zonder zich als dichter boven het middelmatige te verheffen. Zijne gedichten, — al lang vergeten, — zijn in 1634 uitgegeven onder den titel: *Leijdsche oorlofdagen*, bevattende tevens een treurspel, genaamd: *Dido*, *ofte heillooze Minnetocht.*

BENOIST (ELIE), geb. te *Parijs* in 1640, † 1728. Zijne lust tot de letteroefeningen bewoog zijne ouders hem te laten studeren. Toen zijn onderwijzer hem tot de Roomsche kerk trachtte over te halen, verwisselde hij van school, om in eene andere de rhetorica en philosophie te leeren; doch die vielen niet in zijn' smaak, meer de kaatsbaan, het billard, de romans en de komedie. Onder 't opzigt van een' praeceptor, — nadat hij zich eerst vlijtig in 't grieksch had geoefend, — deed hij eene reis, door een gedeelte van *Frankrijk*, en vertoefde eenigen tijd te *Montauban*, om zich in de wijsbegeerte te bekwamen. Na den dood zijner ouders leidde hij een zorgeloos en los leven; dit bragt hem in een' behoeftigen toestand, en tot het besluit, zich meer ernstig op de wetenschappen, inzonderheid op de godgeleerdheid toe te leggen. Hij werd predikant op twee dorpen, vervolgens te *Alençon*, waar hij 20 jaren vertoefde met eene vrouw, die hem gedurende 47 jaren het leven tot eene hel maakte. Bij de herroeping van 't edict van *Nantes*, begaf hij zich naar *'s Gravenhage.* Hier dacht hij als

hofprediker geplaatst te worden, maar dit mislukte, en gretig werd door hem het beroep bij de Walsche gemeente te *Delft* aangenomen, waar hij zijne overige dagen doorbragt, welke gekenmerkt waren door vele verdrietelijkheden, wijl hij zich mengde in theologische twisten. Onder zijne schriften verdient genoemd te worden: *Histoire de l' Édit de Nantes*, etc. 1695, ook in 't Nederd. vertaald onder den titel: *Hist. van de Gereformeerde kerken van Frankrijk* enz. 2 dln. in fol. met pl. v. J. Luijken.

BENSCOOP (ARENT VAN) behoorde onder de edelen, die tegen graaf Floris V. zamenspanden en hem vermoordden. Hij vlugtte met andere naar het slot *Kronenburg*; toen dat werd bemagtigd door Guij van *Henegouwen*, werd hij naar *Kleefsland* gevoerd op 't slot *Kervenheim;* van daar ontsnapt, bevond hij zich in 1304 met andere edelen onder den aanhang van Jan van Renesse. Na de nederlaag der *Vlamingen* voor *Zierikzee*, nam hij de vlugt uit *Utrecht*, en de *Lek* bij *Beuzichem* willende oversteken, werd hij door den heer van *Cuijlenburg* achtervolgd en in de schouw gejaagd, die omsloeg, waarbij hij verdronk.

BENT (JOH. VAN DER), geb. te *Amsterdam*, omstreeks 1650, † 1690, leerde de schilderkunst bij twee beroemde meesters, A. van der Velde en Wouwerman, van welke hij de penseelbehandeling in 't schilderen van landschappen en vee overnam. Hij had door kunst en vlijt eene som van omtrent *f* 4000. verzameld, en die in eene kist op zijne kamer geborgen; ze werd hem ontvreemd, terwijl hij eenige dagen van huis was; hij had wel vermoeden op zijn' huisbaas, maar geen bewijs; dit ging hem zoo zeer ter harte, dat hij er de tering van zette en stierf.

BENT (JAN). Van dezen weten wij niets anders te vermelden, dan dat hij zijne *Rijmgedachten over het lijden van Christus*, te *Hoorn* uitgaf in 1726, en het *Kersfeest in* 3 *boeken*, *Amst.* 1739, ook op rijm, meer niet. Nog komt ons een J. Bent voor, welligt een ander, die schreef over de *Allervroegste vaderlandsche Oudheden*, *Hoorn*, 1761. — *Verhandeling over het Jagtrecht der West-Friezen*, 1761. — *Twee brieven aan den Heer* * * *, *over een tegenberigt op zijn naberigt*, 1761.

BENTHEM (EVERWIJN, graaf VAN). Hij werd in 1509 benoemd tot stadhouder van *Friesland*, namens den hertog van Saxen en maakte zich zeer gehaat door wreedheid en trouwloosheid jegens de destijds gevangene edelen Gerbrand Mokkema en Jemme Juwsma, die beide ter dood werden veroordeeld. Na de overdragt van *Friesland* aan Karel V., schijnt hij naar zijn graafschap vertrokken te zijn.

BENTHEM (ERNST WILLEM, graaf VAN) verzaakte in 1668 het Protestantsche geloof en ging tot de Roomsche kerk over. De gravin zond toen de 5 kinderen naar *'s Hage* onder bescherming der Staten; zij volgde weldra en stierf aldaar in 1679. Over 4 harer zonen had zij de Algemeene Staten en den prins van Oranje tot voogden aangesteld. De graaf trouwde eene landgravin van Hessen en onterfde zijne kinderen, die zich hier te lande bevonden. Zijn oudste zoon werd door de Staten naar hem toegezonden, om zich met hem te verzoenen en verandering in 't testament te bewerken; doch vruchteloos, gelijk ook alle middelen, welke later daartoe in 't werk werden gesteld.

BENTINCK (ALEXANDER), heer van *Aller* en *Berrinkhuijzen*, geb. 1548, † 1581, was raad van het hof van *Gelderland* en burgemeester van *Arnhem.* Met Gillis Pick en Joach. Lierie behoorde hij tot de gemagtigden van de provincie *Gelderland*, om de Unie van *Utrecht* aan te nemen en te onderteekenen. Hij trok ook met Reinier Cant, namens de vereenigde provinciën, naar *Overijssel*, om de regenten van dat gewest over te halen, tot het teeken der gemelde Unie, en mede te werken tot ontzet van *Maastricht;* dit geschiedde in 1579. Een jaar later begaf hij met Leoninus zich andermaal derwaarts, met beter gevolg.

— (ALEXANDER) werd na den dood van zijn' vader Karel, heer van *Aller* en *Berrinkhuizen*, in 1646, vervolgens burgemeester van *Arnhem*, in welke hoedanigheid hij in 1646 het voorstel deed: om aan prins Willem III. en diens mannelijke nakomelingen, uit erkentenis zijner uitstekende diensten, de regering van het furstendom *Gelre* en graafschap *Zutphen* aan te bieden, onder den titel van *Hertoge van Gelder en Grave van Zutphen.* Hoezeer dit voorstel met eenparige stemmen der Staten van *Gelderland* werd aangenomen, had het geen gevolg, wijl de prins voor het aanbod vriendelijk bedankte, na de goedkeuring der Staten van andere gewesten te hebben ingewonnen. Belangrijk waren de beraadslagingen hierover. Hij stierf in 1681.

— (BEREND), geb. 1615, † 1668, was heer van *Diepenheim* en proost van *Deventer*, had veel gezag in *Overijssel* en was er met den beroemden regtsgeleerden R. H. Scheele op uit, om de twisten in die provincie, al vroeger ontstaan, bij te leggen. Hij behoorde onder de regenten, die de benoeming van prins Willem III. tot stadhouder tegenstonden, en de regering van *Holland* inriepen, om de ontstane beroerten in 1654 te dempen; hij werd met Scheele en van der Beke naar den *Haag* gezon-

den, alwaar, door de tusschenspraak van J. de Witt, de partijen werden vereenigd.

BENTINCK (JOHANNES of HANS WILLEM), geb. 1645, † 1709, werd al vroeg als kamerjonker bij prins Willem III. geplaatst, en verwierf zich in 1675 inzonderheid de liefde van dien vorst, door leven en gezondheid te wagen, bij gelegenheid dat deze van de kinderpokjes werd aangetast. De prins wist deze liefde en trouw naar waarde te beloonen. Hij werd na aankoop der heerlijkheden van *Drummelen* en *Rhoon*, in de ridderschap van *Holland* beschreven, was de vertrouweling en voornaamste minister van den vorst, en bewerkte diens huwelijk met de Engelsche princes en zijne verheffing op den troon van *Engeland*. De koning verklaarde Bentinck tot Pair van 't rijk, met de titels van graaf van *Portland*, vicomte van *Woodstok* en baron van *Cirencester*. Dit verwekte afgunst bij de Engelsche edelen; maar hij bleef door zijne bekwaamheid staande en werd in 1698 als gezant naar *Frankrijk* gezonden. Toen de gunst van den koning begon te wankelen, ontsloeg hij zich van zijne hofbedieningen, en na diens dood in 1702 geraakte hij geheel buiten bewind en leefde stil op zijne landgoederen in *Engeland*, of op *Zorgvliet* bij den *Haag* tot aan zijn dood; terwijl zijn nageslacht nog in *Engeland* in luister bestaat.

— (WILLEM), geb. 1704, † 1774, heer van *Rhoon* en *Pendrecht*, lid der ridderschap van *Holland*, een der voornaamste regenten, die in 1747 het herstel van het stadhouderschap bewerkten in prins Willem IV., dien hij het eerst van zijne aanstelling kennis gaf. Bij gelegenheid, dat hij den vorst ter vergadering leidde, hield hij tot den raad van State, eene aanspraak, die destijds veel opspraak maakte. In 1748 was hij gezant in *Engeland*, afgevaardigde tot den vredehandel te *Aken*, en gelastigde van den stadhouder tot de regeringsverandering te *Amsterdam*. Hij was ook curator van de Leijdsche hoogeschool, in welke betrekking hij veel lof behaalde.

— (WOLTER JAN GERRIT), geb. in 1745, † 1781, trad reeds op zijn 13de jaar in zeedienst als adelborst, onder kapitein Coetse, en klom tot den rang van kapitein op. Als zoodanig werd hem 't bevel over 's lands oorlogschip de Batavier toevertrouwd, om onder 't bevel van den schout-bij-nacht J. A. Zoutman de eer der Nederlandsche vlag te helpen handhaven. In den zeeslag op *Doggersbank* (1781) toonde hij welk een geest van dapperheid hem bezielde; ofschoon in 't begin van den slag doodelijk aan den schouder gewond, bemoedigde hij den 2den kap. J. L. Bosch met de woorden: „ dat hij eerder

alles moest wagen en vergaan, dan afdeinzen!" Eenige dagen daarna overleed onze held aan de ontvangene wond te *Amsterdam*, waar een gedenkteeken ter zijner eer in 't koor der N. kerk werd opgerigt.

BENTIVOGLIO (GUIDO), ofschoon een Italiaan, verdient hier melding, wijl hij zich eenige jaren in *Nederland* opgehouden en daarover geschreven heeft. Geb. te *Ferrare* in 1579, † 1644 te *Rome*, volbragt hij zijne letteroefeningen te *Padua*, vestigde zich te *Rome*, kwam in gunst bij paus Paulus V., die hem als nuntius naar *Brussel* zond, later naar *Frankrijk*, toen hem in 1621 de kardinaalshoed gezonden werd. Lodewijk XIII. begunstigde hem in 1622 met het bisdom van *Riez* in *Provence*, en met de abdij van *St. Valeri* in *Picardie*, van welke laatste hij in 1627 afstand deed ten voordeele van zijn' neef, het bestuur van 't bisdom toevertrouwende aan den bisschop van *Senez*, om er zich later geheel van te ontslaan, en zich toe te wijden aan zijne werkzaamheden te *Rome*. Onder zijne talrijke werken, zijn voor ons van belang: *Verhaalboeken van de Nederlandse Provintien*, vertaald door R. Carpentier, en *Nederlandse Historien* volgens de vertaling van H. Glazemaker. Hij wordt als historieschrijver, ofschoon niet van partijdigheid vrij te pleiten, zeer geprezen, ook door onzen Hooft.

BERCHEM (WILLEM VAN), geb. te *Nijmegen*, † 1466, leefde in 't midden der 15de eeuw; was eerst pastoor te *Niel*, later kanunnik der *St. Stevens-kerk* in zijne geboortestad. Hij schreef een: *Compendium Chronicarum Gelriae*, etc. Deze kronijk begint met Julius Caesar en eindigt met Adolf van Gelder. Zij geeft onderscheidene zaken beter op dan anderen, waarom ook vele der oude schrijvers over Gelderland daaruit geput hebben. De schrijfwijze van van Berchem is wel niet aangenaam; ook was hij besmet met de onkunde en ligtgeloovigheid van zijnen tijd; maar hij verdient toch de bespotting niet, waarmede Scriverius in zijne *Batavia illustrata*, pag. 199 etc. hem bejegent.

— (NICOLAAS VAN), geb. te *Haarlem* in 1624, † 1683, leerde de eerste gronden der schilderkunst bij zijn' vader, later bij verschillende bekwame meesters, welke hij meest alle heeft overtroffen als landschap- en veeschilder. Hij bezocht waarschijnlijk *Duitschland* en *Italië*. Zijne stukken, die vele zijn, worden onderscheiden in die van een' krachtigen, donkeren, Italiaanschen, en in die van een' helderen vrolijken toon; de eersten worden aan zijn' vroegeren, de anderen aan zijn lateren leeftijd toegeschreven. Allen kenmerken den grooten meester en zijn nog het sieraad van kunstkabinetten en hoog in prijs. Be-

halve schilderstukken, vervaardigde hij ook uitmuntende teekeningen en een groot aantal prenten, door of naar hem in 't koper gebragt. Hij wordt ook om zijn zedig en minzaam gedrag geroemd.

BERCHEM (PIETER VAN), waarschijnlijk dezelfde, die door Alba werd verbannen wegens misdaad van gekwetste majesteit. Hij behoorde tot een edel Brabandsch geslacht, was kapitein in 't leger van graaf Lodewijk, in 1568 teekenaar van 't verbond der edelen, en bevond zich op de vloot van Sonoij en Abels, toen deze de zegepraal behaalden op de schepen van den Spaanschen admiraal F. van Boshuizen. Of hij dezelfde kap. Berchem is, die in 1596 in *Hulst* sneuvelde, kan niet met zekerheid bepaald worden.

BERCK (JOHAN), geb. in 1565, † 1627, ridder en pensionaris van *Dordrecht*, werd in 1607 in een gewigtig gezantschap gebruikt naar *Engeland*, om den koning te overtuigen, hoe heilzaam de vrede of een bestand voor onzen staat zijn zou. Later werd hij nog eens derwaarts gezonden, gelijk ook naar *Denemarken* en *Venetië*. Hij wordt gehouden voor een man van kunde en trouw, en was beroemd als regtsgeleerde en lid van 't hof van *Holland*. Ter zijner eere werd er een gedenkteeken opgerigt in de groote kerk te *Dordrecht*.

BERCKEL (PIETER JOHAN VAN), geb te *Rotterdam* in 1725, † 1800, behoorde tot de staatsgezinde regenten, was in 1761 lid van de vroedschap en in 1781 burgemeester van zijne geboortestad. Na de erkentenis der Vereenigde Staten van *N. Amerika* als een onafhankelijk gemeenebest, werd hij als minister derwaarts gezonden, en met genoegen ontvangen. Zijne afscheidsrede bij de Staten-Generaal en zijne aanspraak aan 't Congres droegen veler goedkeuring weg. Bij de omwenteling hier te lande in 1787 van zijne regeringsposten ontzet, bleef hij in *Amerika* tot aan zijn' dood.

— (ENGELBERT FRANÇOIS VAN), broeder van Pieter Johan, geb. te *Amsterdam* in 1726, † 1796, werd in 1748 doctor in de beide regten, en vestigde zich in den *Haag*, waar hij veel opgang maakte als advokaat, zoo dat de regering van *Amsterdam* hem in 1762 tot raadpensionaris benoemde. Hij was een voorstander der staatsregering en der vrijheid en maakte zich bijzonder bekend door de onderhandelingen met *N. Amerika*, dat zich van 't Engelsche juk wilde ontslaan; dit verwekte hem vele onaangenaamheden. Hij bleef in 't vertrouwen bij de staatsgezinde partij en in de voornaamste ambten tot 1787, wanneer hij van alle posten werd ontzet, leefde later in stilte, verde-

digde zijne eer, die hij meende aangerand te zijn in de *Memoriën* van Mr. J. Rendorp, door een belangrijken brief, gedrukt in 1793. Hij wordt geroemd wegens gematigdheid, wijsheid en standvastigheid.

BERESTEIN (PAUWELS VAN), geb. te *Delft* in 1548, † 1625, werd tot onderscheidene regeringsposten in zijne geboortestad geroepen, als raad, schepen, burgemeester en thesaurier, en woonde in 1625 nog de begravenis van prins Maurits bij, nadat hij het voorregt had mogen genieten zijne gouden bruiloft met 12 kinderen en 36 kleinkinderen te vieren, welke merkwaardigheid door een' gedenkpenning is vereeuwigd, te zien bij *v. Loon, Nederl. Hist. penn.* II, 161.

BERGH (PIETER VAN) of PETRUS MONTANUS, geb. te 's Heerenberg, omtrent het midden der 15de eeuw en † in 1507, was een der geleerde discipelen van Hegius te *Deventer*, een groot vriend van Erasmus, en is rector geweest te *Nijmegen*, *Alkmaar*, *Zwolle* en *Amersfoort*. Hij zond eenige werkjes over de regelen der Prosodie in 't licht, en was niet onervaren in de latijnsche dichtkunde, blijkens zijne: *Satyrae. Zwolle*, 1506.

BERG (WILLEM, graaf VAN DEN), geb. in 1532, † 1586. Zijne hooge geboorte, zijne aanzienlijke bezittingen en zijn huwelijk met de zuster van prins Willem I. gaven hem veel aanzien hier te lande. Hij voegde zich bij de verbondene edelen en koos openlijk de partij van zijn' schoonbroeder. Zijne achting daalde, toen hij verzoening bij den koning zocht te verwerven. Door Alba ingedaagd en niet verschijnende, werd hij verbannen en zijne goederen verbeurd verklaard. Hij maakte zich meester van eenige steden in *Gelderland*, *Friesland*, *Overijssel* enz. doch verliet ze daarna lafhartig, en vlugtte naar *Westphalen*. Later in 1581 werd hij tot stadhouder van *Gelderland* benoemd. Toen men zijne onderhandelingen met Parma ontdekte, werd hij gevangen genomen; daarna onder belofte van getrouwheid ontslagen, om weldra zijn woord te breken en openlijk de zijde des konings te kiezen met 3 zijner zonen. Al zijne handelingen doen hem kennen als een trouweloos bondgenoot, lafhartig krijgsoverste en onwaardig stadhouder.

BERGH (HENDRIK, graaf VAN DEN) zoon van Willem, geb. te *Bremen* in 1573, † 1638 te *Zutphen*, was in Spaansche dienst, in 1600 gouverneur van *Grol*, ten tijde dat die stad door prins Maurits belegerd werd en Spinola die ontzette; in 1605 kommandeur van *Oldenzaal*. Twee jaren later werd hij te *Erkelens* gevangen genomen, naar den *Haag* gevoerd en na het eindigen van 't 12jarig bestand in 1621 ontslagen. In 1624 deed hij bij

strenge vorst een' inval in de *Veluwe*, doch de komst van Fred. Hendrik met eenige krijgsbenden en de invallende dooi noodzaakten hem ijlings de *Veluwe* te verlaten den 21. Febr., welke dag nog bekend is onder den naam van Spaansche vastenavond, waarvan ook prenten bestaan. Hij werd, na nog andere krijgsbedrijven, door den koning van *Spanje* in 1629 met de ridderorde van 't Gulden Vlies vereerd. Door de afgunst der Spaansche grooten kwam hij in mistrouwen bij de Infante Isabella, en dit drong hem om over te gaan in dienst der Vereenigde Staten, en tegen den koning van *Spanje* te velde te trekken. Hij werd hierop door den hoogen raad van *Mechelen* schuldig verklaard aan gekwetste majesteit enz. en ook aan ketterij, waartegen hij zich wijdloopig verdedigde.

BERG (JOHAN VAN DEN), geb. te *Leijden* in 1664, † 1755, was in 1704 gecommitteerde te velde en 5 jaren later onder de gevolmagtigden namens den Staat, om het gedeelte der Spaansche Nederlanden, dat in handen onzer bondgenooten was gevallen, op naam van den Aartshertog Karel te besturen. Hij bleef hierin werkzaam tot op het sluiten van 't Barrière-tractaat in 1715, na veel lof behaald en het belegerde *Brussel* behouden te hebben. In 1717 werd hij burgemeester van *Leijden*, welke waardigheid hij 20 malen bekleedde, en later dijkgraaf van *Rijnland;* ook was hij secretaris der curatoren. Hij behoorde onder hen, die de verheffing van den prins van Oranje tot stadhouder tegenstonden, waarna hij door 't gemeen in 1748 mishandeld en tevens bij de verandering der regering van zijne ambten ontslagen werd.

BERG (MATHIJS VAN DEN), geb. te *Mechelen* in 1615, † te *Alkmaar* in 1687, behoorde tot de verdienstelijke leerlingen van den grooten Rubbens. Hij had eene vaste hand van teekenen, maar was een te slaafsch navolger van anderen, zoo dat er weinig oorspronkelijke stukken van hem voorkomen. Veelmalen teekende hij 't portret van zijn' vader in onderscheiden stand en kleeding, en werd in 1646 broeder van 't St. Lucasgilde te *Alkmaar*.

— (ISAAK VAN DEN) leefde in 't laatst der 17de eeuw, verwisselde, na tot doctor in de regten bevorderd te zijn, de toga met den krijgsmansdegen, en heeft als kapitein eenige jaren het vaderland gediend. Door letsel aan de voeten buiten staat gesteld, langer dienst te doen, begaf hij zich weder aan de beoefening der regtsgeleerdheid, verzamelde een aantal consultatiën en advijzen van voorname Nederlandsche regtsgeleerden, en maakte die in 1692 door den druk gemeen, onder

den titel van: *Nederlands Advijsboek*, 4 dln., waarbij hij nog een 5de deel voegde onder den naam: *Kort begrip*. Na zijn dood werd er een 2de verbeterde en vermeerderde druk van uitgeven door J. A. de Chalmot in 1782.

BERG (GIJSBERTUS JOHANNES VAN DEN) geb. te *Rotterdam* in 1769, † 1817, leerde de teekenkunst in zijne geboorteplaats, vervolgens te *Antwerpen*, en daarna te *Dusseldorp* en *Manheim*, waar hij verscheidene stukken kopiëerde. Een gouden eerpenning, dien hij behaalde, vuurde zijn' lust aan, om ook *Italië* te bezoeken, 't geen echter verijdeld werd. Hij vestigde zich in 1790 te *Rotterdam*, verwisselde het historische vak met 't portretschilderen, waarbij hij tevens den post van corrector bij het teekengenootschap aldaar waarnam. Door het geven van onderwijs, waardoor hij bekwame leerlingen vormde, en 't portretteren, vooral in miniatuur, schoot hem weinig tijd over ter beoefening van andere vakken der kunst. Hij werd geacht om zijne kennis en talenten, ook om zijn braaf en minzaam gedrag.

— (CORNELIS VAN DEN), geb. te *Haarlem* in 1699, † 1775, was een ijverig beoefenaar der teeken- en etskunst. In zijne verzameling bevond zich eene menigte portretten van schilders, plaatsnijders en beeldhouwers, zoo in teekening, als in prent; alsmede zeldzame teekeningen en platen van oude meesters. Hij legde zich ook bijzonder toe, op de kennis van alles, wat tot de schilderkunst betrekking had, daar hij aanteekeningen maakte over de merken der plaatsnijders, welke in handschrift verkocht zijn in 1775, tevens met zijne kunstverzameling.

— (AHAZUEER VAN DEN), geb. in 1733, † 1807, werd eerst predikant te *Bruchem* en *Kerkwijk*, daarna te *Barneveld* en eindelijk te *Arnhem*. Hij maakte zich verdienstelijk door de uitgave zijner *Bijbelsche historievragen*, terwijl toenmaals dat belangrijk gedeelte van 't cathegetisch onderwijs deerlijk verwaarloosd werd. Om zijne dichterlijke bekwaamheden, was hij in 1772 gecommitteerde wegens *Gelderland* tot de Psalmberijming, en van 1803—1805 tot het vervaardigen van een evangelisch gezangboek voor de hervormde kerk, waarin ook eenige gezangen van hem zijn opgenomen, 't zij vertaalde of oorspronkelijke. Hij was lid van de maatschappij van Nederl. Letterk. te *Leijden* en bedankte voor 't aangeboden hoogleeraarsambt te *Harderwijk*. In 1793 verschenen van hem in 't licht: *Proeven van geestlijke Oden en liederen*, meestal 't hoogd. nagevolgd; de weinige van zijne hand toonen ons, dat ze geene hooge vlugt nemen, maar eenvoudig, vol gevoel zijn en reine godsvrucht ademen. Nog heeft men van hem eene leerrede over *Efez.* V: 19 *bij de invoering der Evang. gezangen.*

BERGAIGNE (JOSEPHUS DE), geb. te *Antwerpen* in 1588, † 1647, behoorde tot de orde der Franciskaner-monniken, en werd in 1641 de 7de en laatste bisschop van *'s Hertogenbosch*. Wijl die stad in het bezit der Vereenigde Staten was, kon hij daar zijn' zetel niet vestigen; in 1645, werd hij aartsbisschop van *Kamerijk*, maar voor dat hij deze betrekking aanvaarde, koos Filips IV. hem om als gezant de vredesonderhandelingen te *Munster* bij te wonen. Hij stierf voor de sluiting des vredes. Hij schreef *Apologiam contra litteras Gerlaci Molitoris* etc. en *Apologiam ad imp. Ferdinandum* III. etc.

BERGEN (DIRK VAN), geb. te *Haarlem* in 1645 leerde de schilderkunst bij A. van de Velde, en werd even als deze een bekwaam landschapschilder, wist zijne stukken met ossen, koeijen en schapen te stofferen, die doorgaans beter en natuurlijker geschilderd zijn, dan de boomen. Hij deed een' togt naar *Engeland*, doch kwam spoedig terug, wijl de fortuin hem daar niet gunstig was, Om zijn' vriendelijken en vrolijken aard was hij algemeen bemind; jammer dat hem het gezelschap wel eens deed dolen, en bij zijn afsterven de vrienden moesten zorgen voor de begraving.

BERGEN (ADRIAAN JANSZ. VAN), ook wel A. van den Berg genoemd, ofschoon een eenvoudig turfschipper, toonde bij meer dan eene gelegenheid, dat het hem niet aan moed ontbrak. Bij den aanslag op *Geertruidenberg* in 1573, was hij het, die door zijne onversaagdheid en beleid dezen grootelijks bevorderde; en in 1590 was hij de man, die het turfschip bestuurde, waarin de dappere manschappen verborgen lagen, die *Breda* verrasten. Zulk eene groote dienst, den lande bewezen, werd door de Staten niet onbeloond gelaten. Hij stierf te *Dordrecht* in 1601.

— (DAVID VAN) latiniseerde zijn' naam in dien van Montanus. Hij was predikant te *Sluis* in *Vlaanderen* en een liefhebber van de rijmkunst, blijkens zijn *Bundelken Mijrrhe van den lijdende en strijdende Christus*, en het zonder jaartal uitgegevene *Bethlehems-stallicht*, enz. Ook heeft hij het eerste boek van *Thomas à Kempis*, *Navolg. van J. C.* enz. *op rijm-maet uijt-gebreijdt*, 1665.

— (JAN VAN) liet zich ook Montanus noemen. Hij was een loshoofd, dien het niet aan geest ontbrak; jammer dat hij de regte middelen niet gebruikte, om zijn gevoel en smaak te veredelen. Nu zijn zijne werken onder de prullaria te tellen, zoo als zijn: *Lof der tabak*. — *Studentenleven*. — *Oorlog der Philosophen*, enz. achter den 2den druk van 't *Gemengde Parnasloof*, enz. *Amst.* 1716. Hij had een' wonderlijken levensloop, studeerde eerst te *Leijden*, daarna te *Utrecht*, maar moest beide academiën

verlaten om zijn los gedrag. Hij vertrok naar de *W.-Indiën*, denkelijk als matroos, nam later te *Maltha* dienst op eene oorlogsgalei, hield zich eenigen tijd te *Rome* op, en kwam even berooid naar *Nederland* terug, als hij het verlaten had.

BERGHEIJCK (ARNOLD VAN) vergriekschte zijn' naam in dien van Oridryus, 't welk berg en eik beteekent, naar het dorp zijner geboorte. Hij leefde in 't begin der 16de eeuw, toonde reeds vroeg grooten lust in de beoefening der oude talen, en legde zich ook op de wijsbegeerte en godgeleerdheid toe. Hij was eerst eenigen tijd secretaris bij den abt van *St. Pieter* te *Gend;* daarna opende hij in 1530 te *Enghien* eene school tot onderwijs in de fraaije letteren, waartoe vele aanzienlijke jongelingen opkwamen. Hij stierf in den bloei zijner jaren in 1533, en heeft een werk nagelaten, getiteld: *Summa linguae Graecae* etc. *Paris.* 1538.

BERGSMA (ADRIANUS), geb. te *Dokkum* in 1702, † 1780, verwisselde de theologie met de regtsgeleerdheid, verwierf als advocaat veel roem, inzonderheid door het vrijpleiten eener vrouw, van kindermoord beschuldigd. Hij begaf zich naar *Oost-Indië*, waar hij den post van waterfiscaal waarnam. In Nederland teruggekeerd, werd hij lid der vroedschap en burgemeester te *Sneek*, had, wegens *Friesland*, zitting in de vergadering der Staten-Generaal, en om het vertrouwen, dat hij bij den stadhouder bezat, een groot deel aan 't bestuur der zaken.

BERGUES (ADRIAAN VAN), ridder, heer van *Dolhain* en *Cohem*, ook wel VAN BERGEN genoemd, was een der eerste onderteekenaars van 't verbond der edelen, behoorde ook onder de 9 edelen, die te *Breda* in 1566 het eerste verbondschrift zamenstelden, en toonde in alles zijne vurige liefde voor vaderland en vrijheid. Door Alba gebannen, hield hij zich meest in *Frankrijk* op, en werd in 1569 door den prins van Oranje tot admiraal der Watergeuzen aangesteld, ofschoon op zijn beleid in dezen niet veel te roemen viel. Hij ging wat dol te werk met berooven van vrienden en onzijdigen, en weigerde rekening te doen van den genomen buit. Hij werd door den prins van zijn admiraalschap ontzet. Na eenigen tijd in *Engeland* gevangen te hebben gezeten, begaf hij zich weder naar *Frankrijk*, altijd de goede zaak voorstaande. Toen hij in 1572 tot ontzet van *Bergen* in *Henegouwen* optrok, werd hij zwaar gekwetst en ontkwam wel den vijand, maar niet den dood.

BERK (JOHAN), geb. te *Dordrecht* in 1565, † 1627, bekleedde in zijne vaderstad aanzienlijke regeringsposten. In 1607 pensionaris, behoorde hij tot de buitengewone gezanten, die

naar *Engeland* werden gezonden, om koning Jacobus over te halen tot onderstand, ten einde den oorlog tegen *Spanje* te kunnen voortzetten, met opening van de magt en de inkomsten der Vereenigde Gewesten. Dit gezantschap had geen' bevredigenden uitslag. Hij bekleedde naderhand nog andere, naar *Denemarken* en *Venetië*. Onder zijne uit Italiaansch marmer gehouwene afbeelding las men: „ *Quod es fui*, *sum quod eris!*

BERK (NICOLAAS VAN), geb. te *Utrecht*, † 1620, was in 1608 een der gemagtigden, om in *'s Hage* met Spinola en 4 andere Spaansche gezanten te onder handelen over het sluiten van een' vrede of bestand. In 1611 als lid der gekorenen ontslagen, bleef hij eenigen tijd buiten bewind, tot prins Maurits hem, na 't afdanken der waardgelders, in 1618 tot burgemeester aanstelde. Een jaar later behoorde hij onder de beschuldigers, die tegen Oldenbarneveld en Uitenbogaart getuigden, alsof zij met *Spanje* heulden.

— (POMPEJUS) werd geb. te *Dordrecht* in 't begin der 17de eeuw, bekleedde aldaar verschillende regeringsposten, laatstelijk die van burgemeester; was dijkgraaf van *Mijnsheerenland* enz., hoogheemraad van de *Alblasserwaard*, gecommitteerde in de admiraliteit te *Rotterdam*, en meermalen ter vergadering der Staten van *Holland*. Hij was een man van veel gezag en invloed, en hield bij de gerezene geschillen, in 1684, tusschen de regering van *Dordrecht* en prins Willem III., over de nominatie *der goede lieden van achten*, de zijde van den stadhouder.

BERKENBOOM (MARTINUS), geb. te *Nijmegen* in 't laatst der 17de eeuw, was een leerling in de teekenkunst van Joh. Teijler. In 1708 of 9 begaf hij zich naar *Dusseldorp*, na vooraf zijne kunstvoortbrengsels, bestaande in teekeningen, gegraveerde en gekleurde prenten en kamerbehangsels, met het beurtschip verzonden te hebben; doch eer hij zijn' arbeid aan den kunstlievenden keurvorst kon vertoonen, werd het hof in rouw gedompeld, wegens het overlijden van een der vorstelijke aanverwanten. Hij moest onverrigter zaak de terugreis aannemen. Hij heeft verschillende gezigten op de stad en vestingwerken van *Nijmegen*, als ook op vele andere plaatsen en steden, in met kleuren gedrukte kunstprenten uitgegeven.

BERKENRODE (GERRIT VAN), burgemeester van *Haarlem*, verkoos in zijne jonge jaren den geestelijken stand en werd kanunnik, doch de leer der Hervormden omhelsd hebbende, werd hij tevens een voorstander der vrijheid en in 1572 door prins Willem I., als deszelfs Commissaris naar zijne geboorteplaats *Haarlem*, gezonden, om, zoo mogelijk, die stad aan 's Prin-

sen zijde te brengen. Bij de belegering schijnt hij niet tegenwoordig te zijn geweest. Later was hij lid van de commissie, welke, na 't vermoorden van den prins, belast werd met het openen der brieven, welke nog aan zijn adres mogten aankomen. Waarschijnlijk was hij ook tegenwoordig bij de belangrijke zamenkomst van eenige der voornaamste staatsmannen, ten einde over de verheffing van prins Maurits te spreken. Hij leefde nog in 1596.

BERKENRODE (ADRIAAN VAN), geb. te *Haarlem*, † 1618, was de broeder van Gerrit, en niet minder dan deze een ijverig voorstander der vrijheid. Hij werd in 1572 burgemeester van *Haarlem*, deed gewigtige diensten gedurende de belegering, en trok dikwijls met het grootste gevaar naar den prins van Oranje, ter bevordering van het ontzet. Hij ontkwam gelukkig de wraakneming der Spanjaarden, werd in 1577, toen de stad den prins toeviel, op nieuw burgemeester, en bleef bij de burgerij in achting tot aan zijn' dood.

BERKHEIJDEN (GERRIT en JOB), geb. te *Haarlem*, de eerste in 1629, † 1698, de andere een of twee jaren vroeger, † 1693, beide verdienstelijke schilders, inzonderheid van huizen en groote gebouwen. De afbeelding van 't voormalig stadhuis van *Amsterdam*, door Gerrit, werd van P. Rixtel met het volgend bijschrift vereerd:

„Het achtste wonder staat, van steen gebouwd, aan 't IJ;
„Maar 't negende is dat achtste in deze schilderij."

Job schilderde vooral vrolijke beeldjes, boerengezelschappen, enz. en sloeg zijn' broeder voor, een reisje naar *Duitschland* te ondernemen. Zij hielden zich eenigen tijd te *Keulen* op, daarna langer te *Heidelberg*, waar zij aan 't hof volop werk kregen met portretteren. Het hofleven moede, begaven zij zich naar *Amsterdam*. Ofschoon verschillend van karakter, leefden zij steeds in liefde.

BERKHEIJ (JOHANNES LE FRANCQ VAN), geb. te *Leijden* in 1729, † 1812, werd door zijn' grootvader opgevoed, die een kunsthandelaar was, waardoor hij vroegtijdig smaak kreeg in de teekenkunst, later in het ontleden en opzetten van allerlei dieren. Beide kunsten kwamen hem zeer te pas, toen hij zich bijzonder op de studie der natuurl. historie toelegde. Hij werd in 1761 doctor in de geneeskunde, begaf zich naar *Amsterdam*, om de praktijk uit te oefenen, maar slaagde hierin minder dan in de beoefening der natuurl. historie van *Holland*. Hij beantwoordde eene vraag bij de Maatschappij van Wetenschappen te *Haarlem*, over de beste middelen, om onze landen met het

meeste voordeel aan te leggen; ging later te *Warmond* wonen, waar hij zich niet alleen met de dichtkunde bezig hield, maar voornamelijk met het opstellen van zijn beroemd werk: *De natuurlijke historie van Holland.* In 1773 aanvaarde hij te *Leijden* het lectoraat in de natuurlijke historie, en behaalde de eerste gouden medaille bij 't dichterlijk genootschap te *'s Hage: Kunstliefde spaart geen vlijt*, door zijn dichtstuk: *De lof der dankbaarheid.* Bij gelegenheid van het 2de eeuwgetijde van *Leijden's* ontzet, hield hij eene redevoering, die zeer veel bijval verwierf en uitgegeven werd onder den titel van: *Verheerlijkt Leijden.* Behalve eenige losse dichtstukken zagen van hem het licht: *Vaderlijk afscheid.* — *Het vernederd en verheerlijkt 's Gravenhage.* Zijn *Zeetriumph der Bataafsche vrijheid*, bij gelegenheid van den slag op *Doggersbank*, vond dien bijval niet, welken men verwacht had. In dichterlijk proza schreef hij: *De eerbare proefkusjes van vaderlandsch naïf* etc. Overigens had hij met vele onaangenaamheden en rampspoeden te worstelen, deelde in 't ongelukkig lot, dat *Leijden* trof, den 12. Jan. 1807, en bragt met afwisselend fortuin zijne jaren ten einde.

BERKHOUT (ADRIAAN VAN), geb. te *Hoorn* in 1571, † 1620, beoefende met ijver de regtsgeleerdheid, en werd weldra in gewigtige betrekkingen geplaatst, eerst als pensionaris van *Monnikkendam*, daarna als raadsheer in den hove van *Holland*, in welke betrekking hij in 1615 met anderen naar *Leeuwarden* werd gezonden, om de hevige twisten, aldaar ontstaan tusschen de leden der regering en de burgerij, te dempen. Door de geweldige driften der heete ijveraars, keerden zij onverrigter zake naar huis. Hij behoorde tot de vertrouwde vrienden van Oldenbarneveld, en waarschuwde hem daags voor de gevangenneming nog voor zijn naderend lot. De ramp, die den advokaat trof, bragt Berkhout in ongerustheid over een' door hem geschreven brief, welken hij echter door A. Bruinink terug bekwam. De naam Teding is later door zijn geslacht aangenomen.

BERKUM. (HENDRIK VAN) Wij kunnen geene andere bijzonderheden van hem mededeelen, als dat hij pastoor was te *Schoonhoven* en eenige merkwaardigheden, die stad betreffende, opteekende, naderhand vermeerderd en verbeterd uitgegeven door J. A. B., med. d. te *Gouda*, in 1762 onder den titel van: *Beschrijving der stadt Schoonhoven* enz. Nog moet er van dezen ijverigen pastoor bestaan: *Naauwkeurige beschrijv. van de watervloeden en dijkbreuken* enz. *Gouda* 1757.

BERLIKOM (BOUDEWIJN) heeft denkelijk zijn' naam ontleend

aan het dorp *Berlikom* bij *'s Hertogenbosch.* Hij begon reeds vroeg aan de beoefening der fraaije letteren en maakte ongemeene vorderingen in de lat. taal en dichtkunde, later in de regtsgeleerdheid. Hij werd aangesteld tot eerste griffier aan het hof van *Braband* te *'s Hage*, waar hij denkelijk stierf in 't begin der 17de eeuw. Blijken van zijn dichterlijk vermogen, ofschoon niet van den eersten rang, gaf hij in: *Hierostichon*, *sive Carminum ex libris sacris etc. lib.* 9. *L. B.* 1598. Voorts nog in eenige verspreide stukjes in de *Deliciae poëtarum Belgar.* etc.

BERNAGIE (PIETER), geneesheer en hoogleeraar aan de doorluchtige school te *Amsterdam*, en aldaar † 1696, hield zich tot verpoozing zijner werkzaamheden met dichtoefeningen bezig, en wel met de treur- blij- en kluchtpoëzij; er zijn 15 zijner spelen voorhanden, waarvan de laatste inzonderheid de verdienste hebben van levendige schildering der vaderlandsche zeden. Zijn *Belagchelijke Jonker* en *Huwelijkenstaat* hebben zich nog lang lang op den *Amsterd.* schouwburg staande gehouden.

BERNARD (JACQUES), geb. te *Nions* in 1658, † 1718, begaf zich, na zich op de wijsbegeerte en wiskunde te hebben toegelegd, naar *Genève*, om inzonderheid de theologie te beoefenen. Tot predikant bevorderd in 1679, nam hij op een paar plaatsen in 't Dauphinesche het predikambt waar; doch werd na de herroeping van 't edict van *Nantes*, in 1685, gedrongen *Holland* op te zoeken, alwaar hij te *Gouda*, *'s Hage* en *Leijden* de Walsche gemeenten bediende, totdat hij op aanbeveling van de Volder, in de laatstgenoemde plaats tot lector in de wijsbegeerte en wiskunde werd benoemd, om in 1712 het gewone hoogleeraarschap te aanvaarden. Hij volgde eerst het systeem van Cartesius, daarna dat van Newton; en heeft vele werken geschreven zoo van godgeleerden als van letterkundigen aard. De voornaamste zijn: *Epistola de tolerantia.* — *De l'Excellence de la Religion.* — Het vervolg van de *Nouvelles de la république des lettres*, door Bayle begonnen. — De *Bibliothèque universelle*, en vele bijdragen geleverd tot het *Supplément du Dictionaire de L. Moreri.*

— (JOHAN STEVEN), geb. te *Berlijn* in 1718, † 1792, bragt als geneesheer het grootste gedeelte van zijn leven door in de *Nederlanden*, het langst te *Amsterdam*, daarna te *Harderwijk* en eindelijk te *Arnhem.* Hij heeft zich bekend gemaakt door het uitgeven van verscheidene Grieksche genees- en heelkundige schrijvers, o. a. *Demetrius Pepagomenus*, *de podagra.* — *Hypatus*, *de partibus corporis.* — *Psellus*, *de lapidum virtutibus.* etc. Hij gaf ook eene volledige uitgave van den grammaticus Thomas Magister, L. B. 1757.

BERNARD (JEAN), geb. te *Amsterdam* in 1765, † 1833, genoot reeds vroeg onderwijs in de teekenkunst; maakte later ook vlijtig gebruik om op de stads teeken-academie naar 't naakt model te teekenen. Hij muntte uit vooral in 't afbeelden van runderen en ander vee, grootendeels met zwart krijt; ook heeft hij eenige schilderstukken naar Potter en Berchen gecopiëerd en behoorde onder de verdienstelijke kunstminnaars.

BERNINCK (H.) leefde in 't laatst der 18de eeuw te *Amsterdam*, was een koperslager, doch had reeds als kind veel lust tot de teekenkunst; door eene erfenis in staat gesteld deze neiging te kunnen voldoen, liet hij zijn ambacht varen, en legde zich geheel op het geliefde kunstvak toe. Hij bestudeerde vlijtig de stukken van J. van Huizum en Rachel Ruisch, die hij navolgde in 't afteekenen van bloemen, fruit en insekten, waarin hij het tot eene aanmerkelijke hoogte bragt, zoodat hij welligt onder de eerste meesters zou geteld zijn, ware hij niet jong gestorven.

BERNOUILLI (JEAN), geb. te *Bazel* in 1667, † 1747, legde zich met ijver toe op de genees- en wiskunde. Hij bearbeidde inzonderheid de differentiaalrekening, en bedacht hoe hij van de oneindige kleine grootheden op de eindige komen zou, waarvan gene de elementen of differentiën zijn; dit noemde hij de integraalrekening. Op aanbeveling, waarschijnlijk van den marquis de l' Hopital, werd hij tot hoogleeraar in de wiskunde te *Groningen* beroepen in 1695. Later ontving hij een dergelijk beroep naar *Utrecht* en *Leijden*, waarvoor hij bedankte, blijvende hij te *Groningen* met roem zijn' post vervullen tot in 1705, toen hij naar *Bazel* vertrok, om zijn' broeder Jacques als professor in de wiskunde op te volgen. Hij was de leermeester van Euler en de vriend van Leibnitz. Zijne talrijke schriften zijn te *Lausanne* verzameld uitgegeven in 1742.

— (DANIEL), zoon van Jean, geb. te *Groningen* in 1700, † 1782, studeerde in de geneeskunde, doch verzuimde niet de lessen zijns vaders in de wiskunde bij te wonen. Hij bezocht *Duitschland*, *Italië*, en vergezelde zijn' broeder Nicolaas naar *Petersburg*, waar hij de wiskunde onderwees. In 1733 naar *Bazel* vertrokken, werd hij aldaar hoogleeraar in de ontleed- en kruidkunde, 17 jaren later in de natuurkunde. Even als zijn vader en oom deelde hij in den roem als wiskundigen behaald, zijnde hij niet minder een beroemd natuurkundige. Tienmaal behaalde hij eene prijs bij de Parijsche akademie.

BERNSAU (HENDRIK WILLEM), geb. in 1717 te *Lennep* in *Bergsland*, † 1763, begon zijne akademische oefeningen te *Duis-*

burg en *Marburg*, waar hij kandidaat werd in de theologie. Hij kwam in 1746 te *Leijden*, ging van daar naar *Franeker*, waar hij de doctorale waardigheid verkreeg, zonder examen, en in 1749 hoogleeraar werd. Ofschoon er van zijne geleerdheid niet hoog wordt opgegeven, zagen toch eenige werken van hem het licht, o. a. *Theologiae dogm. methodo scientifica pertractatae* etc. — *Theses selectae de vera hermeneuticae ratione.* — *Compendium theol. dogmaticae* etc.

BERNULF of BERNOLD had aan eene toevallige omstandigheid zijne verheffing te danken op den bisschoppelijken zetel te *Utrecht.* Na 't overlijden van bisschop Adelbold in 1027 ontstond er onder de kapittelheeren een hevige twist over de verkiezing van een' opvolger. Om dien geestelijken twist bij te leggen, begaf keizer Koenraad II. zich naar *Utrecht* met zijne zwangere gemalin Ghisela. In het dorp *Oosterbeek* bij *Arnhem*, voelde zij zich buiten staat de reis te vervolgen, waarom de keizer zich gedrongen zag haar achter te laten ten huize van gemelden Bernulf, pastoor aldaar. Terwijl men intusschen te *Utrecht* de beslissing van den twist aan den keizer had overgelaten, en deze nadacht wien tot bisschop te kiezen, komt Bernulf hem het blijde berigt brengen, dat Ghisela van een' zoon bevallen is. De keizer, hierover innig verheugd, wist den boodschapper niet beter te beloonen, dan door de aanbieding der bisschoppelijke waardigheid. Het bleek in 't vervolg, dat de keizer wel eene slechtere keus had kunnen doen. Bernulf gedroeg zich waardig zijner roeping, wist in het bisdom veel te herstellen, wat herstelling behoefde, voerde 27 jaren den bisschopstaf en overleed met den reuk van heiligheid in 1054.

BERONICIUS (PETRUS JOHANNIDES) hield zich in 't midden der 17de eeuw in *Zeeland* op, en was een der zonderlingste menschen, klein, zwart, rond en dik, die zijn bestaan vond in scharenslijpen en schoorsteenvegen, en wiens grootste vermaak was, in gemeene kroegen voor hansworst of goochelaar te spelen. En echter was hij een man van groote geleerdheid en zonderling vernuft, in 't latijn en grieksch meer dan gewoon ervaren, zoodat hij in beide talen verzen maakte en opsneed. Zijn geheugen was wonderbaar. *Horatius*, *Virgilius*, *Juvenalis*, en een groot gedeelte van *Cicero*, de *Pliniussen*, *Homerus* en *Aristophanes* had hij op zijn duimpje. Als men hem te kennen gaf, dat hij wel een professoraat zou kunnen bekleeden, zeide hij: „Neen! in zulk een pedant en wormachtig leven heb ik geen lust.” Hij stelde weinig prijs op zijne lat. gedichten. Die er van bestaan zijn uit zijn' mond opgeteekend, en

daartoe behoort o. a. zijn *Georgantomachia* of *boeren- en overheid-strijd*, bij gelegenheid van een oproer te *Middelburg* in 1672, ook in 't Nederduitsch vertaald door P. Rabus, en verbeterd uitgegeven in 1766 door J. B. met pl. van Fokke. Het grafschrift, dat Buizero op hem maakte, karakteriseert den man:

„ Hier ligt een wonderlijke geest,
„ Hij leefde en stierf gelijk een beest.
„ Het was een misselijke sater,
„ Hij leefde in wijn en stierf in water."

Men vond hem namelijk dood in eene moddersloot te *Middelburg*.

BERTELIUS (JOHANNES), geb. te *Leuven* in 1566, † 1607, was in 1596 abt van een Benedictijner klooster te *Luxemburg*, en daarna van de abdij van *Epternach*. Deze abdij, in 1596 door Hollandsche krijgslieden geplunderd zijnde, werd hij gevankelijk naar *Nijmegen* gevoerd, 5 maanden gevangen gehouden, en na betaling van 16,000 daalders ontslagen. Hij schreef, o. a. een' *Catalogus et series Episcoporum Epternacensium.* — *Historia Luxemburgensis*, etc. een zeer uitvoerig werk, met meer kunde en vlijt, dan smaak en kritiek zamengesteld.

BERTHOLF (HILARIUS), geb. te *Gend*, omstreeks het einde der 15de eeuw, bevatte in een mismaakt ligchaam, een uitstekend vernuft. Hij beoefende al vroeg de geleerde talen en de lat. dichtkunst, waardoor hij in kennis en achting kwam bij Erasmus, die echter niet weinig met zijnen gekarbonkelden neus den spot dreef. Hij bezocht *Frankrijk*, en maakte te *Lyon* kennis met Rabelais, een' even zoo vrolijken snaak als Hilarius. Men twijfelt of hij zijne vrolijke dichtstukjes heeft uitgegeven. Onder de brieven van Erasmus vindt men er één aan hem.

BERTIUS (PETRUS), geb. te *Beveren* in *West-Vlaanderen* in 1565, † 1629. Met zijne protestantsche ouders om het geloof naar *Engeland* geweken, leerde hij daar de gronden der griekshe, lat. en fransche talen, en 't schrijven en de muzijk van een meisje, genaamd Petronella Lansberg. Zijn vader intusschen predikant te *Rotterdam* geworden, zond hem naar *Leijden's* hoogeschool. Daar zette hij zijne letteroefeningen voort, vergezelde later Lipsius naar *Duitschland*, werd te *Leijden* tot de regentplaats van 't nieuw opgerigte collegie beroepen, waarbij hij tevens het opzigt ontving over de akademische bibliotheek, waarvan hij in 1595 den catalogus liet drukken, met eene aanprijzende verhandeling, onder den titel: *Nomenclator bibliothecae acad. L. B.* etc. In 1606 werd hij opperregent van 't Staten-

Collegie en twee jaren later buitengewoon hoogleeraar in de zedekunde. Hij deelde maar al te zeer in de kerkelijke twisten van dien tijd, ontstaan tusschen Arminius en Gomarus. Als aanhanger van den eerstgenoemden werd hij van zijn' post ontzet, en voelde zich toen gedrongen, door den nood van zijn talrijk huisgezin, om naar *Parijs* te wijken, waar hij tot de roomsche kerk overging en tot zijn' dood vertoefde. Hij was een man van groote geleerdheid, vooral als aardrijkskundige, blijkens de talrijke schriften, door hem nagelaten, o. a. *Commentariorum rerum Germanicarum* lib. 3. — *Theatrum geograph. veteris*, verzameld in zijne *Opera* te *Amst.* 1619. Zijne drie zonen, Abraham, Paulus, Joan, gingen tot de orde der ongeschoeide Karmeliten over, hebbende de eerste en laatste ook eenige schriften nagelaten.

BERTRAM (J. T.), geb. te *Amsterdam* in 1777, † 1834, was aldaar onderwijzer in de godsdienst en prediker in 't werk- en gevangenhuis, ijverig in zijn' post en geacht bij de zijnen. Hij vervaardigde nu en dan een dichtstukje, van welke eenige zijn uitgegeven onder den titel van: *Dichtvruchten, in eenige gewoekerde uren gekweekt*, die meer zijne vrome christelijke gezindheden uitdrukken, dan dichterlijke verheffing ademen.

BEST (WILLEM), geb. te *Amersfoort* in 1683, † 1719, verkreeg met roem de doctorale waardigheid in de regten in 1704, en vestigde zich als advokaat te *Utrecht*, waar hij in 1707 uitgaf *Ratio emendandi leges* etc., waardoor hij zoo veel naam maakte dat de hoogeschool te *Harderwijk* hem in de plaats van J. O. Westenberg tot hoogleeraar in de beide regten verkoos. Slechts drie jaren mogt zij zich in zijn bezit verheugen. Er bestaan nog van hem 2 akademische redevoeringen, die hem ook als een' wijsgeerigen denker doen kennen.

BETHUNE (EVERHART) leefde in de eerste helft der 12de eeuw, en schijnt een godgeleerde te zijn geweest, die tot de wereldlijke geestelijken behoorde; maar zich vooral verdienstelijk heeft gemaakt omtrent het gemakkelijk aanleeren der grieksche taal, wijl hij eene *Grammatica* in lat. verzen uitgaf, welke toenmaals en later in de meeste scholen van *Frankrijk*, *Duitschland* en *de Nederlanden* gebruikt werd; zij heette *Graecismus, de figuris et octo partibus orationis, sive Grammaticae regulae versibus lat. explicatae.* L. B. 1483 en 1490, later nog meermalen herdrukt. Ook heeft hij nog meer werken geschreven, die hier of daar in M. S. nog schuilen.

BETOUW (Mr. JOHANNES IN DE), geb. te *Nijmegen* in 1731, † 1820, heeft zich vooral bekend gemaakt als oudheidkenner

en geschiedkundige. Hij heeft 12 stukjes, meestal voor eigene rekening uitgegeven betrekkelijk *Nijmegen* en de Romeinsche oudheden, daaromstreeks gevonden. Zijn laatste is getiteld: *Romeinsche overblijfselen, door Italiaansche en Fr. oudheidkund. beoordeeld. Nijm.* 1819. Hij was lid van 't Zeeuwsche Genootschap en correspond. lid van de 2de kl. des Kon. Nederl. Instituuts; en vermeerderde de bibliotheek te *Leijden* met een aanzienlijk legaat.

BETS (JOOST), geb. in 1493, † 1541, was van 1524 tot 1537 pensionaris van *Dordrecht* en verwierf zich lof door de vele gewigtige diensten, die hij den lande bewees, waarvoor hij door de Staten met een zonderling geschenk begiftigd werd, namelijk: honderd stukken wagenschot tot het maken van huisraad; men gist tot beschotten der kamers, toenmaals in gebruik. Hij werd later stadhouder der leenen van het Marquisaat van *Bergen op Zoom.*

BEUKELAAR (JOACHIM), geb. te *Antwerpen* in 1553, † 1593, werd door zijn' schoonvader P. Aertsen tot de schilderkunst opgeleid. Hij vervaardigde bij voorkeur keukenstukken, gestoffeerd met allerlei vruchten, vleesch, vogelen, visschen, en werkzame dienstmeisjes. Ook soms fruit- en vischmarkten, alles zoo naar 't leven, dat men behagen vindt ze te aanschouwen.

— (CORNELIS), predikant te *Vere*, heeft in 1645 in 't leger onder Frederik Hendrik de velddienst waargenomen in *Vlaanderen*, en na de verovering van *Hulst*, die gemeente een' tijd lang bediend. 't Geen er in dien tijd gebeurde heeft hij als ooggetuige beschreven in een belangrijk, maar thans zeldzaam werk, getiteld: *Schrick van Vlaenderen en Braband* enz.

BEUKELSZOON (WILLEM), † in 1397 te *Biervliet* in *Staats-Vlaanderen*, heeft zich door eene nuttige uitvinding een' onsterfelijken naam verworven, het kaken namelijk van de haring; 't geen daarin bestaat, dat er met een mesje eene insnede onder den kop van den visch gemaakt wordt, om zoo gemakkelijk de ingewanden en de gal te kunnen uitnemen, waarna de visch in kuipen gelegd en met zout bestrooid wordt, ten einde ze van bloed en slijm te ontlasten, welke bewerking men driemaal herhaalt; daarna wordt ze in tonnen gepakt met eene zorgvuldige inzouting. Deze uitvinding van een' eenvoudigen stuurman werd eene goudmijn voor *Nederland*, bekend onder den naam van de *groote visscherij.* Geen wonder dat Karel V. en zijne twee zusters 's mans graf te *Biervliet* kwamen vereeren in 1556.

— (JAN), meer bekend onder den naam van Jan van Leij-

den, naar de plaats zijner geboorte, leefde in de eerste helft der 16de eeuw, was een kleêrmaker van beroep, voegde zich eerst bij eene troep Rederijkers, en vervulde bij hunne spelen soms de rol van koning om zijne schoone mannelijke gedaante. Daarna voegde hij zich bij de Wederdoopers, en speelde na den dood van Matthijssen te *Munster* op eene hoogst ergerlijke en gruwelijke wijze den rol van koning van *Sion*. Doch toen die stad weder in handen van haren bisschop viel, nam zijn koningschap op eene ellendige wijze een einde. Beukelszoon werd met anderen zijner aanhangers gevangen, met gloeijende tangen het vleesch van 't lijf gescheurd, en hunne verzengde ligchamen, elk in eene ijzeren kooi, aan de spits van de St. Lamperts-toren opgehangen.

BEUNINGEN (GEURT DIRKZ. VAN), de vader van Coenraad, die volgt, werd in 1602 schepen en in 1627 burgemeester van *Amsterdam*. Van zijne gematigdheid in zaken van godsdienst gaf hij blijken, als ook van zijne kloekmoedigheid; want toen het in 1627 wankel stond, welke partij in den raad de meerderheid zou hebben, begaf hij zich, ofschoon ziek, naar de raadsvergadering:

„Zoo uitgemergelt en gemat:
„Niet eens beducht, of 't schokkend radt
„Of winterlucht, zijn tijd moght korten,
„En op een nieuw hem in doen storten."

zingt Vondel; en zijne stem kreeg de overhand op de minder gematigden, waartoe ook Reinier Pauw behoorde, die uitriep: „Het schijnt dat de dooden uit de graven opstaan, om mij tegen te zijn."

BEUNINGEN (COENRAAD VAN), geb. te *Amsterdam* in 1622, † 1693, werd te *Leijden* in 1643 tot doctor in de regten bevorderd en nog datzelfde jaar tot secretaris van zijne geboortestad. Om aan zijne neiging tot een afgezonderd leven te voldoen, liet hij zijn' post varen, begaf zich naar *Rijnsburg* bij de Collegianten, in wier vergaderingen hij somtijds als spreker optrad. Na een jaar toevens kwam hij naar *Amsterdam* terug, waar hij tot pensionaris, later tot burgemeester, werd aangesteld. Van zijne bekwaamheden en scherpzinnige voorzigtigheid trok het vaderland veel nut, bij zijn' handel in *Friesland*, *Zeeland* en *Overijssel;* doch vooral werd zijn roem gevestigd door 6 belangrijke ambassades, die hij bekleedde in *Zweden*, *Denemarken*, *Frankrijk* en *Engeland*. In al deze gewigtige betrekkingen blonk hij niet slechts uit door kunde, schranderheid en kloekmoedigheid, maar ook door onkreukbare eerlijkheid en

vaderlandsliefde. Van 1680 tot 1690 was hij curator der Leijdsche hoogeschool, toen zijne verstandelijke vermogens zigtbaar afnamen, en de man, die door zijne wijsheid de bewondering van *Europa* had tot zich getrokken, tot mijmering verviel over donkere godgeleerde bespiegelingen en de nabijheid van het duizendjarig rijk predikte.

BEURS (WILLEM), geb. te *Dordrecht* in 1656, verwisselde de kleêrmakersnaald met het penseel, leerde de schilderkunst bij W. van Dillenburg, maakte eerst aardige landschapjes; ging daarna over tot het schilderen van portretten, begaf zich naar *Amsterdam*, en verviel daar, helaas, tot eene ongeregelde levenswijze, zoo nadeelig voor de kunst, waarin hij het anders ver zou gebragt hebben. De slechte toestand zijner finantiën noodzaakten hem naar *Groenlo* te wijken, waar hij met onderwijs in 't teekenen en bloemenschilderen de kost won. Hier schreef hij: *De groote wereld in 't klein geschilderd, handelende over de vermeng. der olijverwen.* 1692.

BEUSEKAMP (HENDRIK JAN), geb. te *Zutphen* in 1755, † 1817. Ofschoon in nederigen stand geboren, ontving hij eene beschaafde opvoeding door de zorg van twee hoogstverdienstelijke leeraren van der Bank en Martinet. Als onderwijzer in de godsdienst, deed hij hunne zorg, zijne betrekking en zijne geboortestad eer aan. Tweemaal werd hij door 't Haagsche Genootschap ter Verdediging van de Christ. Godsdienst bekroond, eerst in 1786, voor zijne verhandeling, strekkende, *om hen, die geene godgeleerden zijn tegen den invloed der schriften van de bestrijders des Christendoms te beveiligen;* later in 1804 voor eene verhandel. *over de ware en eeuwige godheid van den persoon des H. Geestes.* Dat hij ook in de natuurkunde geen vreemdeling was, blijkt o. a. uit: *Eenige stukken uit de natuurlijke gesch.* 3 deeltjes. In navolging van Martinet gaf hij ook onderwijs in deze wetenschap aan de jeugd en meer bejaarden, 't welk later aanleiding gaf tot de oprigting van een natuurkundig gezelschap, onder de zinspreuk: „*de struik wordt eindelijk een boom.* Bij zijn godsdienstig onderrigt bezigde hij twee door hem opgestelde leerboekjes: *Kort onderwijs in de kennis der bijbelboeken*, en *Leerboek over de voorn. waarheden van den Chr. godsdienst.* Steeds ijverig werkzaam, ook als krankbezoeker, heeft de nederige man onder zware beproevingen getoond, dat de geest hem bezielde van die godsdienst, waarin hij anderen onderwees.

BEVEREN (WILLEM DE of VAN), geb. te *Dordrecht* in 1459, † 1505, toonde zijn' ijver en bekwaamheid in verschillende stadsposten, was vele jaren secretaris van zijne geboorteplaats,

werd gebruikt in onderscheidene aanzienlijke commissiën aan vorsten en graven, o. a. ook tot den vredehandel tusschen *Frankrijk* en *Vlaanderen* in 1488. Vroeger had hij roem verworven door zijn moedig gedrag bij het bestormen van het blokhuis, en in den slag tegen die van *Utrecht*, werwaarts hij als schutmeester van de *Ed. Kruisboog* was uitgetrokken.

BEVEREN (CORNELIS DE), geb. te *Dordrecht* in 1524, † 1586, was reeds vroeg de leer der Hervormden toegedaan, beijverde zich om de geloofsvervolging voor te komen en liet door zijne dochter de verdachte Doopsgezinden waarschuwen; naderhand was hij een der voornaamste bewerkers van de omwenteling te *Dordrecht* in 1572, en de eerste gereformeerde burgemeester aldaar. In vele gewigtige zaken gebruikt, was hij ook bij het sluiten der pacificatie van *Gend*, later raad van den prins van Oranje, en lid van den landraad. Hij was een vijand van dweeperij, een ijveraar voor de vrijheid, een schrander staatkundige en een vriend van geleerden en geleerdheid. Hij trachtte A. Waltheri, pastoor van *Heinenoort*, uit de handen van den bloedgierigen Lumeij te redden, en durfde dezen onverschrokken te gemoet voeren: „Men heeft u, om de conscientiedwang en de tiranny te ontgaan, binnen de stad gelaten, en niet om anderen in de conscientie te dwingen, of om de godsdienst iemand overlast en geweld aan te doen." Terwijl hij dus sprak, greep de ontroering hem zoo sterk aan, dat hij in onmagt ter aarde viel, waarop Lumeij zich haastte, om hem op te rigten en toe te voegen (in den waan, dat het hem alleen om den pastoor van *Heinenoort* te doen was): „*Herr, Ich schenk ihr den Pfaff.*"

— (WILLEM DE), zoon van genoemde, geb. te *Dordrecht* in 1556, † 1631, oefende zich in de lat. taal onder A. Nolthenius en bezocht *Vlaanderen*, *Frankrijk* en *Italië*. Naar zijne vaderstad teruggekeerd, werd hij in 1584 tot raad en rentmeester-generaal van *Z.-Holland* aangesteld, en van tijd tot tijd tot de eerste waardigheden in *Dordrecht* en de gewigtigste ambten in den staat bevorderd. Dikwijls was hij gecommitteerde te velde, en bij vele togten van prins Maurits, ook bij den begonnen vredehandel in 1607, en later bij het sluiten van 't bestand tegenwoordig. Hij wordt geroemd om zijne braafheid en trouw, om zijn' ijver voor de zaak der vrijheid, zoodat hij alles weêrstond wat naar *Spanje* ruikte.

— (CORNELIS DE), zoon van bovenstaande, heer van *Strevelshoek* enz., geb. te *Dordrecht* in 1591, † 1663, genoot het onderwijs in de lat. taal van den beroemden G. J. Vossius, bezocht de Leijdsche en andere hoogescholen, daarna *Duitschland*,

Zwitserland, *Frankrijk*, en verkreeg te *Orleans* de doctorale waardigheid. Naar *Dordrecht* teruggekomen, volgde hij zijn' vader op als rentmeester-generaal van *Z.-Holland*, werd, behalve in vele binnenlandsche ambten, tot verscheidene buitenlandsche zaken gebruikt; eerst in 1631 als buitengewoon gezant naar *Denemarken*, *Noorwegen* en *Hamburg*, en later naar *Engeland* gezonden, om een nieuw verbond te sluiten, en de verschillen over de haringvisscherij uit den weg te ruimen; vervolgens met H. van Beverningh naar *Utrecht*, om wegens *Holland* dat gewest te noodigen tot het bijwonen der plegtige vergadering van 1651. Ook vreemde vorsten vereerden hem; Karel II. met eene gouden keten; Lodewijk XIII. met de ridderorde van *St. Michiel* en brieven van adeldom. Hij was een kenner en beoefenaar der vaderlandsche geschiedenis en dichtkunde. Jammer dat vele zijner nasporingen omtrent de oudheden van *Dordrecht* en *Z.-Holland* verloren zijn geraakt, als ook zoo vele zijner dichtstukken in de latijnsche, fransche en nederd. talen.

BEVEREN (WILLEM DE), geb. te *Dordrecht* in 1624, † 1672, heer van *Strevelshoek*, volgde het voetspoor van zijn' vader, boven vermeld, was een ijverig bevorderaar van de belangen zijner geboorteplaats, waarin hij onderscheidene regeringsposten bebekleedde; ook toonde hij zijne bekwaamheden in het trouw waarnemen der ambten, zoo wel van: baljuw en dijkgraaf van den lande van *Strien* en van *Wieldrecht*, als van raad en rentmeester-generaal van *Z.-Holland.* In 1650 werd hij in 't collegie ter admiraliteit van *Zeeland*, en meermalen ter dagvaart op de vergadering der Staten van *Holland* gecommitteerd. In 1672 gereed om als gezant der Algemeene Staten naar *Spanje* te vertrekken, overleed hij te *Texel* aan boord van zijn schip. Ook van hem wordt getuigd, dat hij zeer ervaren was in 's lands geschiedenis, oudheden en regtskunde. Zijne gedichten, deels in H. S. nog bestaande en enkele hier en daar gedrukt, toonen dat hij ook de poëzij beoefende.

— (JOHAN DE), zijn broeder, geb. te *Dordrecht* in 1626, † 1673, was een dapper krijgsman, in 1659 als sergeant-majoor in den slag bij *Nijborg* op het eiland *Funen* tegenwoordig, en in 1663 tot den rang van kolonel bij 't Walsche regement opgeklommen. Vier jaren later vinden wij hem als commandeur van *Kampen* en in 1672 als gouverneur van *Geertruidenberg* en onderhoorige forten en als commandeur van *Amsterdam.* In deze laatste betrekking gaf hij zoo weinig genoegen, dat men hem met een ander' verwisselde.

BEVEREN (THEODORUS FELTMAN DE), geb. te *Noordhorn* in 1706, † 1767, bezocht de hoogeschool van *Groningen* en *Leijden*, oefende zich met vlijt in de theologie, werd in 1729 predikant te *Schellinkhout* en te *Utrecht* in 1736. Van hem gaat de roem uit, dat hij een doordringend oordeel, veel vernuft en ijverige arbeidzaamheid bezat.

— (LAMBERTUS DE), zijn broeder, geb. in 1714, † 1742, volbragt zijne theologische studiën te *Groningen*. Zijne eerste standplaats was *Noordhorn* en zijne laatste *Hoorn*. Hij heeft eenige schriften uitgegeven, in dien tijd in trek: *Gelukzaligheid van het volk wiens God de Heere is*, 1725. — *Agt uitgelezene leerredenen*, na zijn' dood uitgegeven, 1750, en *Aanteekeningen op J. Bunjan's Christens reize naar de Eeuwigheid. Gron.* 1729.

BEVERLAND (HADRIANUS), geb. te *Middelburg* in 1653 of 1654, † waarschijnlijk in 1712, werd doctor in de regtsgeleerdheid, en oefende zich daarin verder te *Oxford*. Hij bezat bij zijne geleerdheid, ook in de fraaije letteren, veel geest en vernuft, 't welk hij maar al te zeer tot het opstellen van zedelooze ontuchtige boeken heeft aangewend. Hij zond in 1678 als student te *Leijden* een boekje in 't licht: *Peccatum originale kat'exochaen* enz., 't geen hem gevangenis, boete van 100 ducatons, verbanning van de academie en uit *Holland* en *Zeeland* berokkende. Daarop begaf hij zich naar *Utrecht*, waar hem ook hetzelfde lot van verbanning wedervoer. Na een vinnig hekelschrift tegen de magistraat en hoogleeraars te *Leijden*, onder den titel van: *Vox clamantis in deserto*, te hebben uitgegeven, vertrok hij naar *Engeland*, waar Izaäk Vossius hem eene jaarwedde wist te bezorgen. Hier kwam hij tot inkeer en berouw blijkens zijne verhandeling, in 1698 uitgekomen: *De fornicatione cavenda admonitio, sive adhortatio ad pudicitiam* enz., waarin hij o. a. al degenen, die nog eenig geschrift van hem in handen hebben, smeekt die te verbranden.

— (JOHAN), broeder van Hadrianus, heeft zich lang in *Engeland* opgehouden, waar hij bij de Nederd. gemeente predikant was te *Yarmouth* in *Nordfolk*, en zich tevens bezig hield met het vertalen van eenige Engelsche godgeleerde werken in de nederd. taal. Daarna in 't vaderland teruggekeerd, werd hij predikant te *Waterland*, waar hij, uit het Engelsch vertaald, in 1679 te *Middelburg* uitgaf: *De heerlijkheid van den tempel* enz. zijnde eene inwijdingsleerrede van de kerk van *Flixton*, op 't eiland *Lovingland* in *Suffolk*. Opgedragen (N. B!) aan Maria Stuart.

BEVERNINGH (HIERONIMUS VAN), heer van *Teijlingen*, geb.

te *Gouda* in 1614, † 1690, werd in 1645 raad in de vroedschap van zijne vaderstad, later burgemeester. Na zich hier loffelijk te hebben gekweten, riep men hem in 1651 tot de groote vergadering, waarvan hij het voornaamste beleid had. In 1652 had hij zitting in de vergadering van Hoogmogenden, en werd met andere als buitengewoon gezant naar *Londen* gezonden, om vrede met Cromwell te sluiten, waarbij hij zich den haat van velen op den hals haalde. Aan 't hoofd geplaatst der geldmiddelen van den staat als thesaurier-generaal der Unie, was hij het, die den vrede met den bisschop van *Munster* sloot, en de vredesonderhandelingen te *Breda*, *Aken*, *Nijmegen* bijwoonde en bevorderde. In 1673 tot curator der Leijdsche hoogeschool gekozen, maakte hij zich ook in deze gewigtige betrekking bijzonder verdienstelijk. Op het laatst van zijn leven leide hij zijne meeste ambten neder; leefde vervolgens in wijsgeerige rust, op zijn huis, *Oud-Teilingen*, ook wel *Lokhorst* genaamd, waar hij uitheemsche planten wist te verzamelen en aan te kweeken.

BEVERWIJK (VINCENT DIRK VAN), zoo genoemd naar de plaats zijner geboorte, ook wel VAN HAARLEM, wegens de nabijheid van dat dorp bij die stad, werd geboren in 1481 en nam het kleed aan der Dominikanen in 1500, werd alumnus of kweekeling in een klooster te *Parijs*, vervolgens in 1517 te *Leuven* doctor in de godgeleerdheid, later inquisiteur over het bisdom van *Utrecht*, en superieur van 't convent der predikheeren te *Haarlem*. Hij was geen vriend van Erasmus, en beleedigde dien schandelijk in een boekje, dat hij uitgaf onder den naam van *Taxander*, waarop Erasmus zich mannelijk verdedigde. Van zijne geleerdheid gaf hij blijken, o. a. door het werk van: *Petrus de Valude*, *de ordine praedicatorum* etc. met aanmerk. te verrijken. Hij stierf in 1526.

— (JOHAN VAN), geb. te *Dordrecht* in 1594, † 1647, leerde de grieksche en lat. talen van G. J. Vossius, zette later zijne letteroefeningen te *Leijden* voort, waarbij de geneeskunde zijne hoofdstudie werd. Vervolgens bezocht hij eenige buitenlandsche hoogescholen en zag zich te *Padua* tot meester in de vrije kunsten en tot doctor in de geneeskunde bevorderd. Met schatten van wetenschap voorzien, keerde hij naar zijne vaderstad terug, wijdde zich daar geheel aan de beoefening der geneeskunst, bekleedde er meer dan één regeringspost, werd meermalen afgezonden ter dagvaart der Staten van Holland en W. Friesland, en kon daarbij nog tijd vinden tot het opstellen van vele schriften, die of tot zijn vak of tot de vaderlandsche geschiedenis

betrekking hebben, o. a. *Schat der gezondheijdt en ongezondheijdt* enz., ook voorkomende in *Alle zijne werken, zo in Medicijne, als Chirurgie*, 1656. — *Het begin van Holland in Dordregt enz.* 1640. — *De Spaansche Xerxes enz.* 1639. En niet te vergeten zijn boekje: *Van de uijtnementheijdt des vrouwelijcken geslagts*, 1643.

BEIJEMA (BERNARDUS), die wel eens verward wordt met Beijma, welke naam dikmaals in de friesche geschiedenis voorkomt, werd in de laatste helft der 16de eeuw geb., was rector der lat. scholen te *'s Hage* van 1585 tot 1590, toen hij opgevolgd werd door Folk. van Westervold. Men heeft van hem: *Uijtlegginghe over het hoogheliedt Salomons*. 1619.

BEIJER (JAN DE), geb. *Arau* in *Zwitserland* in 1705, begaf zich in zijne jeugd naar *Amsterdam*, waar hij bij den beroemden C. Pronk de teekenkunst leerde, waarin hij weldra een meester werd, vallende zijn smaak op 't afbeelden van steden, kasteelen en oude gebouwen in *Cleef*, *Namen*, *Gelderland* enz. Later vestigde hij zich te *Vierlingsbeek*, zich 's zomers vlijtig bezig houdende met teekeningen voor boekverkoopers en kunstminnaars te vervaardigen, die hij des winters naar *Amsterdam* bragt, en zich goed liet betalen. Hij was geacht om zijne kunst en zedelijk gedrag en is in hoogen ouderdom gestorven.

— (GERRIT), waarschijnlijk geb. te *'s Hage*, waar hij leefde in 't laatst der 18de eeuw, van wien wij geene andere bijzonderheden weten, dan dat hij zijne vrienden vereerde met een' bundel dichtstukken, getiteld: *Dichtgewijde Mengelingen*, 1771, waarin wel vele gelegenheidsverzen voorkom'en, doch tevens blijkt, dat zijne zangster geene rijmelaarster was.

BEIJEREN (JAN VAN), zoon van hertog Albrecht, werd nog jong in 1390 bisschop van *Luik*; was een geducht vijand van zijne nicht Jacoba en, ofschoon in schijn haar voogd en beschermer, de geesel van haar en hare staten. Om de voogdij magtig te worden, ontsloeg hij zich van den geestelijken stand, huwde Elisabeth van Luxemburg en wist zich als Ruwaard van *Holland* door den keizer te doen erkennen. Hieruit ontstond een bloedige oorlog, waarbij Jacoba het meeste nadeel leed. Zijn oogmerk, om ook *Friesland* onder zijn bewind te brengen, faalde. De dood, welligt door vergift veroorzaakt, maakte een einde aan zijne heerschzuchtige oogmerken in 1425.

— (WILLEM, Bastaard VAN), heer van *Schagen*, was de natuurlijke zoon van Albrecht v. B. bij Maria van Bronkhorst. Hij was admiraal van *Holland*, later kamerling van Filips I., die hem zeer beminde en liet wettigen. Hij bekleedde, inzonderheid in *N. Holland*, vele ambten en bedieningen, was ook

baljuw van 's Hage en raad van den vorst. Hij stierf hoog bejaard in 1473.

BEIJEREN (JAN VAN), heer van *Schagen*, was de zoon van Willem en Elisabeth Bronkhorst, geb. in 1514, † 1618. In 1548 volgde hij zijn' vader in 't bezit van vele heerlijkheden op. Hij helde eerst over tot de zijde van den koning van *Spanje* en was in 1573 in den slag bij *Bossu;* later hield hij het met de Staten. In 1587 benoemd tot het gezantschap naar *Engeland*, om aan de koningin het hoog bewind op te dragen, bedankte hij voor die eer. Hij werd van wege de ridderschap tot verscheidene commissiën gebruikt, o. a. in 1603 en 1607 bij de Staten-Generaal en in 1615 bij de Gecommitteerde Raden. In de verschillen tusschen Maurits en Oldenbarneveld, koos hij de zijde van den laatsten.

— (ALBERT VAN), heer van *Schagen*, geb. in 1577, † 1638, werd, na zijns vaders dood, in 1618 in de ridderschap beschreven. Hij toonde vele genegenheid voor Oldenbarneveld, inzonderheid door eene poging om dien uit de gevangenschap te ontslaan. Na het gebeurde in 1618 en 1619 schijnt hij zich eenigen tijd van alle regeringszaken onthouden te hebben. In 1622 verscheen hij op nieuw ter dagvaart en was vervolgens meest in binnenlandsch bestuur.

BEIJMA (JULIUS VAN), geb. te *Dokkum* in 1539, † 1599, begon zijne letteroefeningen te *Groningen* onder R. Praedinius, bestudeerde de regten te *Leuven*, verder te *Orleans*, waar hij de doctorale waardigheid bekwam. In *Friesland* teruggekeerd, was hij advocaat voor het hof te *Leeuwarden*. De spaansche dwingelandij in zaken van vrijheid en godsdienst drong hem naar *Wittemberg* te gaan, waar hij 10 jaren openlijk onderwijs in de regten gaf. In 1581 tot buitengewoon hoogleeraar te *Leijden* beroepen, en iets later tot gewoon hoogl. aangesteld, nam hij dien post met grooten lof waar, tot dat hij in 1596 in die betrekking naar *Franeker* vertrok. Een jaar daarna werd hij met de waardigheid van raadsheer in 't hof van *Friesland* bekleed, waarvan hij slechts 2 jaren genot mogt hebben. Hij schreef, o. a. *Disputationes Juridicae* etc. — *Commentaria in titulum de verb. sign. et reg. juris.* etc.

— (SJOERD VAN) of BEIJEM. Een Friesch edelman, ijverig voorstander der vrijheid, medeonderteekenaar van 't verbond der edelen, waartoe hij ook anderen overhaalde. Toen deze zaak in 1567 achteruit ging, en Brederode zich in *Amsterdam* geworpen had, waarbij zich Beijma en andere edelen zochten te voegen, werden zij verraden, gevangen en te *Brussel* onthoofd.

Hij was zoo ervaren in de leer der Hervormden, dat de roomsche priester, die hem wilde bekeeren, door hem tot zijn geloof werd overgehaald.

BEIJSSEL (JOOST VAN), geb. te *Aken* in 't midden der 15de eeuw, legde zich te *Leuven* op de regtsgeleerdheid toe en werd in 1474 met veel lof licentiaat in die wetenschap. Hij beoefende tevens de dichtkunde, welsprekendheid, wijsbegeerte, ook later de godgeleerdheid. Wegens zijne kunde werd hij door Maximiliaan onder zijne raadsheeren geplaatst, en genoot de vriendschap van vele geleerde mannen van dien tijd. Hij heeft o. a. uitgegeven: *M. T. Ciceronis conversi; commentarius de christiano ambitu* etc. (Het is eene navolging der verhandeling van Cicero, *de petitione Consulatus.*) Dan: *Treurzangen ter eere van Anna, Maria en Jezus*, onder den titel van: *Rosacea tria coronamenta*, etc. — *De optimo genere Musicorum.*

BEZIER (AUGUSTIJN GERARD), of BESIER, in 't midden der vorige eeuw geb., liet zich te *Deventer* als student inschrijven ten jare 1772, en is in onderscheidene staatkundige betrekkingen werkzaam geweest, tot dat de inlijving van ons vaderland in 't Fransche rijk hem eene eervolle rust deed verkiezen tot aan zijn' dood in 1829. Hij bleef steeds veel liefde toonen voor wetenschappen en letteren. Hij heeft eene vertaling van Tacitus begonnen, maar niet voltooid, vervaardigde eene vertaling en uitbreiding van 't Engelsche werk van J. Priestley, *Lessen over de geschied- en algemeene staatkunde. Dev.* 1793.

BIBAUT (WILLEM), geb. te *Thielt* in *Vlaanderen* in 1484, † 1534, ging in zijn 9de jaar al naar *Leuven* om te studeren, en werd later te *Gend* onderwijzer der kinderen van een' aanzienlijk heer. Op zekeren dag met het onderrigt bezig, sloeg de bliksem in 't vertrek, kwetste eenige kinderen, terwijl hij de gelofte deed een karthuizer monnik te worden, als hij er het leven afbragt. Aan 't gevaar ontkomen hield hij woord, werd prior in 't klooster te *Geertruidenberg*, en vervolgens generaal van zijne orde in 1521. Hij zond in 't licht: *Sermones et orationes capitulares ad fratres*, etc., waaruit een curieus staaltje wordt aangevoerd bij Paquot. Zijne latijnsche *Epigrammata* hebben weinig om 't lijf.

BIDLOO (LAMBERT), geb. te *Amsterdam* in 1633, † 1724, was apotheker aldaar, een geleerd man en beoefenaar der fraaije letteren en der dichtkunst. Behalve eenige verhandelingen over de kerkelijke geschiedenis, heeft men van hem: *Verwoesting des Joodschen Volks.* — *Kabinet der voornaamste Nederlandsche dichters*, (op rijm), bekend onder den naam van *Pan-*

poeticum. — *Gedagten over het schoon Saisoen.* En uit het italiaansch: *I. Bartholi, een geletterd man verdedigd en verbeterd.* Zijn dichttrant is zeer middelmatig, stijf en gewrongen.

— (GOVERT), broeder van gemelden, geb. te *Amsterdam* in 1649, † 1713, behoorde tot de Mennoniten, legde zich op de genees- ontleed- en heelkunst toe, werd in 1688 als lector in die wetenschappen te *'s Hage* aangesteld, 2 jaren later op aanbeveling van Willem III., tot opzigter van alle militaire hospitalen hier te lande, en in 1694 tot hoogleeraar der genees- en heelkunde te *Leijden.* De genoemde vorst, tot koning van *Engeland* verheven, benoemde hem tot zijn lijfarts, met behoud van zijne academische waardigheid. Toen deze in 1702 in zijne armen gestorven was, nam hij zijn' post als hoogleeraar weder op, dien met ijver vervullende tot aan zijn' dood. Zijn zoon Nicolaas werd lijfarts van Czaar Peter I. en opziener van 't hospitaal en de geneeskundige academie, volgens zijn ontwerp te *Petersburg* gebouwd. Bidloo heeft onderscheidene werken uitgegeven, o. a. *Anatomia humani corporis etc.* met 115 platen van G. de Lairesse. — *Dissertatio de antiquitate Anatomes etc.* — *Excercitationes Anatomico-Chirurgicarum etc.* — *Komst van Willem III. in Holland*, met pl. — *Verhaal der laatste ziekte en overlijden van Willem* III. — Dat hij ook de nederd. dichtkunst beoefende, blijkt uit eenige tooneelstukken, waaronder het treurspel: *Karel, erfprins van Spanje*, het meest uitmunt, ofschoon niet te vergelijken met den *Don Carlos* van Schiller; voorts uit zijne: *Brieven der gemartelde Apostelen. Amst.* 1712 en zijne *Poëzij. L. B.* 1619.

BIE (JORIS DE) toonde zijne trouw en vaderlandsliefde door in 1586 de heerschzucht van Leycester met kracht tegen te gaan. Hij werd in 't genoemde jaar in de plaats van Jac. Reingoud tot thesaurier-generaal aangesteld en in 1597 naar *Zeeland* gezonden, om de Staten aldaar aan te sporen tot het opbrengen der gelden voor 't veldleger. Ook toonde hij in 1607 zijne onkreukbare trouw in de onderhandelingen met den loozen pater Neijen.

— (JACOBUS DE), geb. te *Antwerpen* in 1591, was een beroemd penningkundige, en in andere vakken der oude letterkunde zeer ervaren. Dat hij zijn hoofdwerk maakte om oude munten en medailjes op te zamelen en te beschrijven, blijkt uit eene menigte werken, daaromtrent in 't licht gegeven, van welke wij slechts vermelden zijne: *Imperatorum Rom. numismata, etc. Antv.* 1615. — *Numismata Graeciae etc.* 1615. — *La France métallique. etc. Par* 1636. — *Genealogie et descente de la maison de Croy, etc. Anv.*

BIE (CORNELIS DE), notaris te *Lier*, waar hij leefde in 't midden der 17de eeuw, heeft zich min of meer verdienstelijk gemaakt, door zijn: *Gulde kabinet der schilderconst*, waarin eenige levensberigten, half in rijm, half in onrijm, der schilders van zijnen tijd voorkomen. Dan heeft hij ook eene menigte *treur-* en *klugtspelen*, *mengelrijmen*, *meijgaven*, *lier- en snelgedichten*, geschreven, die wij alle niet zullen optellen, wijl zij, behalve het eerstgenoemde werk, niet de minste waarde hebben.

— (MARCUS DE), waarschijnlijk een Hagenaar, leerde de schilderkunst bij den beroemden Jac. v. der Does, die zoo zeer uitmuntte in 't schilderen van schapen. De Bie, zoo hij bij de beoefening der kunst gebleven was, zou hem op zijde gestreefd, zoo niet overtroffen hebben; maar hij verkoos den krijgsmansstand en werd vaandrig in 's lands dienst. Dat hij hierbij de kunst niet geheel liet varen, getuigen zijne 4 boekjes met door hem geëtste platen naar de teekeningen van Potter. In 1664 liet hij zich als lid opteekenen van 't genootschap der Haagsche kunstschilders.

BIERENS (ABRAHAM DIRKSZOON) was in 't laatste gedeelte der 16de eeuw en 't begin der 17de eeuw, gedurende 28 jaren leeraar bij de Vlaamsche Mennoniten te *Amsterdam*. Te *Dordrecht*, waar hij de dienst dikwijls waarnam, stierf hij op den predikstoel, in den ouderdom van 55 jaren. Hij was een vredelievend man, steeds werkzaam om twisten weg te nemen en het heil zijner gezindte te bevorderen. Hij teekende, in 1626, mede uit naam zijner gemeente, de *Belijdenis des geloofs, die door de vereenigde Vlaamsche, Vriesche en Hoogd. Doopsgez. Gemeenten in Holland aan de Staten is overgeleverd,* was medeopsteller van 't boek genaamd: *Olijf-takje, of schriftuurelijke aanwijzing* enz. *Amst.* 1629. Bij de vredehandeling, gehouden te *Amst.* in 1630 tusschen de Vlaamsche, Hoogd. en Friesche gemeente, was hij op uitdrukkelijke begeerte mede tegenwoordig, en werd de belijdenis, daar opgemaakt, ook door hem onderteekend. Vervolgens droeg hij ook veel bij tot het vereffenen der geschillen, in 1632 te *Dordrecht* ontstaan. Dan bestaat er nog van hem een *formulier* ter bevestiging der leeraars, achter hun toenmalig gezangboek en de belijdenis geplaatst.

BIESIUS (NICOLAAS), geb. te *Gend* in 1516, † 1572, begon zijne letteroefeningen in zijne vaderstad, zette die voort te *Leuven* met die in de geneeskunde, voegde er te *Valence* de wijsbegeerte en welsprekendheid bij, en werd aldaar tot doctor in de medicijnen bevorderd. Naar *Leuven* teruggekeerd, droeg men hem eene hoogleeraarsplaats op, en werd hij door Alba tot

academieredenaar aangesteld. Naar *Weenen* geroepen om keizer Maximiliaan in zijne ziekte bij te staan, vond hij aldaar zijn graf. Bij al de geleerdheid, die hij bezat, was hij ook ervaren in de lat. dichtkunde. Men heeft van hem o. a. *De arte dicendi.* 1577. — *De republica*, 1556. — *De veritate opinionum*, 1567. — *De methodo Medicinae*, 1564. enz.

BIESMAN (CHRISTOFFEL), geb. te *Nijmegen* in 1557, † 1626, alwaar hij vroegtijdig in de regering kwam en 't voornaamste bewind van zaken door zijne handen ging, waartoe zekerlijk bijdroeg zijne vriendschap met Oldenbarneveld, met wien hij in briefwisseling stond. Hij werd in 1615 naar *Leeuwarden* gezonden, tot handhaving van de regering aldaar. Tot de partij der Remonstranten behoorende, verzette hij zich met vrijmoedigheid tegen het doordrijven der Synode. Dit kostte hem zijne posten; doch deed hem de liefde zijner vrienden en het ontzag zijner vijanden behouden, zoo als later bleek bij het stillen van een oproer door zijne achtbaarheid.

BIEZELINGEN (CHRISTIAAN JANSZ. VAN), geb. te *Delft* in 1558, † 1600, verwierf naam als portretschilder, en wist in 1584 van den vermoorden prins Willem I., niettegenstaande het verbod der Staten, zulk eene welgelijkende afbeelding te maken, dat ze andere overtrof. Als hij zich met vrouw en kinderen eens aan boord bevond van een zeilree schip, om van eenige zijner vrienden, die naar *Spanje* wilden vertrekken, afscheid te nemen, liet hij zich overhalen om met de zijnen de reis mede te doen. Te *Madrid* kreeg hij werk aan 't hof, vertoefde er tot aan den dood van zijne vrouw, keerde toen met zijne 2 kinderen naar 't vaderland terug en vestigde zich te *Middelburg*.

BIKKER (ANDRIES), heer van *Engelenburg*, werd geb. te *Amsterdam* en † 1652; aangesteld als raad en schepen, later als burgemeester aldaar, toonde hij zijne wijsheid en gematigdheid, door de vervolgingen jegens de Remonstranten te helpen verminderen. Lofwaardig waren zijne verrigtingen in *Zweden* en *Polen* bij buitenlandsche zending, en hier te lande bij binnenlandsch bestuur. Hij verzette zich krachtig met andere regenten tegen de aanslagen van prins Willem II. gedurende zijne verschillen met *Amsterdam.* Toen deze werden bijgelegd verloor hij al zijne posten, doch werd hersteld na den dood van den prins, zonder er lang genot van te hebben.

— (CORNELIS), heer van *Zwieten*, geb. te *Amsterdam*, † 1655, broeder van Andries, even als deze een voorstander van de vrijheid en deelende in zijn lot. Als voorzittend burgemeester

ontving hij, 30 Julij 1650, het eerste berigt van den aantogt der krijgslieden op *Amsterdam*; gaf er kennis van aan den raad, en beraamde met dezen alle middelen van verdediging, waardoor de aanslag verijdeld, maar hij daarna ook afgezet werd uit alle posten van bewind. Na den dood van Willem II. daarin hersteld, diende hij den staat en de stad met alle getrouwheid.

BILDERDIJK (ISAAK), geb. te *Amsterdam* in 1720, † 1798, was aldaar lange jaren geneesheer. Zijne vurige gehechtheid aan 't huis van Oranje, en vrijmoedige gisping van de democratische partij, berokkende hem de vijandschap van velen en 't verloop van zijne praktijk. Na den dood van den stadhouder Willem IV., werd hij door de princes-weduwe aangesteld tot opziener van 's lands zegel en collective middelen over *Amsterdam*, *Amstel* en het *Gooiland*. Hij verstond onderscheidene talen en was geen ongelukkig beoefenaar der vaderlandsche dichtkunst, blijkens het blijspel: *Het valsch vooroordeel, of de triompherende vrouw*, naar het fransch van de la Chaussée, 1762; het treurspel *Tomyris, of de dood van Cyrus*, 1763, naar 't fr. van Mejufvr. Barbier, beide op den Amsterdamschen schouwburg vertoond, en nog andere tooneel- en dichtstukken.

— (WILLEM), geb. te *Amsterdam* in 1756, † te *Haarlem* in 1831, gaf reeds vroeg blijken van ongemeene vatbaarheid, vlugheid, dorst naar kennis en een gelukkig geheugen. Zijn vader (bovengenoemd) onderwees hem behalve in 't lezen, schrijven, rekenen, het italiaansch boekhouden, ook in verschillende talen, zoo oude als nieuwe. In uren van uitspanning hanteerde hij, bij afwisseling, de dichtlier, de teekenpen en de etsnaald. Een ongelukkig letsel, zijn' voet toegebragt, toen hij naauwlijks 6 jaren oud was, noodzaakte hem meestal zijne kamer te houden. Dit legde waarschijnlijk den grond tot die somberheid, welke ook later bij hem uitkwam, maar ook tot die veelvuldige kennis en rijke wetenschap, die wij bewonderen. In 1780 begaf hij zich naar *Leijden* ter beoefening der regtsgeleerde en andere wetenschappen en werd 2 jaren later tot doctor in de regten bevorderd. Hij vestigde zich te *'s Hage* als advokaat, en verkreeg eene uitgebreide praktijk. Even als zijn vader betoonde hij in die dagen van onzalige verdeeldheid, innige liefde voor het huis van Oranje, en trad meer dan eens op als moedig verdediger der Prinsgezinden. Dit haalde hem in 1795 onder 't Bataafsch bewind eene verbanning op den hals. Hij verliet den zoo zeer door hem beminden vaderlandschen grond, begaf zich naar *Engeland* en later naar *Brunswijk*, waar hij 10 kommervolle jaren sleet. In 1806 naar 't vaderland terugge-

keerd, werd hij door zijne vrienden, waartoe ook de raadpensionaris Schimmelpenninck behoorde, met opene armen ontvangen. Later zorgde de kunstlievende koning Lodewijk, die van hem het Nederduitsch leerde, mildelijk voor zijn onderhoud. Hij vestigde zijn verblijf te *Leijden;* doch de ramp, welke die stad trof in 1807, deed hem eerst naar *'s Hage*, toen naar *Katwijk*, en eindelijk naar *Amsterdam* verhuizen, waar hij lid werd van 't Kon. Nederl. Instituut. Van de inlijving van ons vaderland in het fransche rijk, moest Bilderdijk inzonderheid het noodlottige grievend gevoelen. Zijn pensioen werd ingetrokken en alleen de edelmoedige en kiesche bijstand van trouwe vrienden lenigden zijne knellende omstandigheden. Onze verlossing van 't fransche juk in 1813 schonk ook hem verademing en uitkomst. Hij werd benoemd tot auditeur-militair in *Amsterdam*; doch weldra eervol ontslagen en door den koning met eene jaarwedde begiftigd. Voor de derde maal verkoos hij *Leijden* tot zijne woonplaats, waar hij aan eenige jonge lieden zijne uitvoerige aanteekeningen op de Vaderl. geschiedenis mededeelde. Onaangename omstandigheden drongen hem zijn geliefd *Leijden* te verlaten in 1827 en om *Haarlem* tot zijne woonplaats te kiezen, waar de afgetobde grijsaard zijne dagen eindigde. Na Vondel is er geen zoo groot dichter onder ons opgestaan. Om deze stelling te bekrachtigen zouden wij de menigvuldige dichtwerken moeten opgeven en onderzoeken, maar dan ook de beraamde perken van ons bestek ver, zeer ver overschrijden. Bepalen wij ons tot de uitgebreidste, dan noemen wij: *Elius*, romance in 7 zangen, 1788. — *Buitenleven*, *Delille nagevolgd*, 1803. — *De Fingal van Ossian*, 2 dln. 1805. — *De ziekte der geleerden.* 1807. (Zijn offer ter leniging van *Leijden's ramp.*) — *De Mensch*, *naar Pope's Essay on men*, omgewerkt in 1808. — *Treurspelen*, 3 dln. 1808 en 1809, (waarbij er ook zijn van zijne gade). — *De ondergang der eerste waereld*, 5 zangen 1820. (Dit gedicht zou een heldendicht hebben opgeleverd, indien het ware afgewerkt: het eenigste in onze taal voorhanden.) Die begeerig zijn naar paarlen van eerste waarde, plegen raad met zijne veelvuldige bundels van 1788—1831 en na zijn' dood in 't licht gegeven. „Hij leerde eene vreemde lier te klinken naar den toon van Hollands poezij," niet alleen de Fransche en Engelsche, maar ook de Arabische, Grieksche, Latijnsche, Spaansche, Turksche enz. Groot taalkenner als hij was, leverde hij daarvan van tijd tot tijd proeven; zooals eene *Verhandel. over de geslachten der naamwoorden;* en eene *Geslachtlijst derzelve;* voorts eene *Verhand. over 't let-*

terschrift; — *Taal- en dichtkundige verscheidenheden;* — de *Spraakleer;* — een *Woordenboek der spelling*, enz. Hoe gemeenzaam hij was met onze vaderl. geschiedenis, en welk een' diepen blik hij sloeg in sommige tijdvakken en gebruiken, toont zijne zoogenoemde *Geschiedenis des Vaderlands*, 13 dln. door de zorg van den hoogleeraar H. W. Tijdeman uitgegeven en verrijkt, 1832—1851.

BILDERDIJK (KATHARINA WILHELMINA), geb. SCHWEICKHARDT, geb. in 1777 te *'s Gravenhage*, † 1830. Haar vader, een verdienstelijk landschapschilder, vertrok in 1786 uit *'s Hage* naar *Londen*, waar zij uitstekende gelegenheid vond, zich niet slechts te oefenen in de Engelsche, maar ook in de Fransche, Spaansche en Italiaansche talen. Vóór hare betrekking met Bilderdijk, had zij van hare dichterlijke talenten reeds blijken gegeven. Deze reeds vroeger met het huisgezin van Schweickhardt bekend, knoopte bij zijn verblijf te *Londen* die kennis nader aan, inzonderheid met Katharina, welke hij in 1796 huwde. Onder de leiding van zulk een' man, die haar, behalve in 't latijn en grieksch, ook in de oostersche talen onderwees, ontwikkelde zich haar dichtvermogen meer en meer. Bij hare uitgebreide taalkennis paarde zij ook bekwaamheid in de schoone kunsten. Hare toon- en zangkunst, hare gaven in het teekenen van bloemstukken en landschappen, ook in die te borduren met de naald, worden zeer geroemd, en bij al die talenten was zij in den volsten zin des woords dichteres. Hare meeste dichtstukken van vroeger tijd zijn opgenomen in de dichtbundels van haar' echtgenoot, en geteekend met C. W. of S., ook wel K. W. B. In de 3 dln. *Treurspelen*, door Bilderdijk uitgegeven, zijn de *Elfriede* geheel oorspronkelijk en de *Ifigenia in Aulis*, naar Racine, van hare hand, gelijk ook de treurzang: *De overstroming* in 1809. Zij vervaardigde ook een bundeltje *Gedichten voor kinderen*, welke met die van van Alphen wedijveren. Nog 2 treurspelen zagen van haar het licht in 1818: *Ramiro* en *Dargo;* in 1820 een bundel gedichten, onder den titel *Poëzij;* nog later afzonderlijk een bundel, getiteld: *Gedichten*, 1827, en 2 jaren daarna: *Nieuwe Gedichten*, zijnde de meeste onderwerpen van stichtelijken en godsdienstigen aard. Behalve andere kleinere stukjes toonde de dichterlijke overbrenging van Southey's werk: *Rodrigo de Goth*, 2 dln. 1823 en 1824, wat zij vermogt. Ook behaalde zij in 1816 den eereprijs bij de Kon. Maatschappij van Schoone Kunsten enz. te *Gend*, voor eene cantate op den Veldslag van Waterloo. Uit hare nagelatene schriften werd in 1833 nog een bundel *Gedichten* verzameld en uitgegeven met eene voorrede van I. da Costa.

BILDT (JAN VAN DER), geb. in 1709 te *Vrouwen-parochie*, een der 3 dorpen van het *Bildt*, en † 1791. Ofschoon een eenvoudige timmermanszoon, maakte hij zich door eigene oefening in de wis- en werktuigkunde beroemd. In het gemelde bedrijf als baas werkzaam, gaf het herstellen van eene klok aanleiding, dat hij klokkemaker werd, en het timmeren liet varen en te *Leeuwarden* ging wonen. Een ander toeval maakte hem tot spiegelmaker, maar slechts voor een' korten tijd, daar hij in 1742 naar *Franeker* vertrok om zijn laatstvorig bedrijf te hervatten. Hier kwam hij in kennis met W. Loré, hoogleeraar in de wiskunde, die hem gebruikte om eenige werktuigen in orde te brengen en hem het postje bezorgde van *bewaarder der physische instrumenten en Amanuensis bij de natuurkundige lessen.* Bij het herstellen van eene engelsche teleskoop, waagde hij het om den spiegel er van te verslijpen; de eerste poging mislukte, maar zijn aanhoudende ijver werd met den besten uitslag bekroond, zoodat weldra de teleskopen, die hij vervaardigde, de Engelsche overtroffen. Hij betoonde zich in alles een echte Fries, eenvoudig, vasthoudend, zonder eenige aanmatiging, maar wel eens zonderling. Zijn kleinzoon

— (BAUKE EISMA VAN DER), geb. te *Franeker* in 1753, † 1831, was hem behulpzaam in het vervaardigen dier kunststukken, welke zijn' roem uitmaakten. Hij had met dezen het zwak, om zijne vindingen voor anderen te verbergen. Zijne teleskopen inzonderheid wedijveren met die van zijn' grootvader, en worden nog op prijs geschat. Zijn geslachtsnaam was eigenlijk EISMA, welke verdween door dat hij in de laatste jaren zijne teleskopen teekende: B. E. V. D. BILDT.

BINGA (WILLEM), geb. te *Harlingen*, behoorde tot de onderteekenaars van 't verbond der edelen in 1566, daartoe uitgenoodigd door S. Beijma. Hij begaf zich later naar *Amsterdam*, om van dezen te verstaan, hoe het met hun verbond gelegen was. Bij het verlaten dier stad werd hij met Beijma en meer anderen op de Zuiderzee gevangen genomen, naar *Vilvoorde* gevoerd, waar hij een' geruimen tijd in hechtenis bleef, en in 1568 te *Brussel* onthalsd.

BINGLEIJ (WARD), te *Rotterdam* uit engelsche ouders geb. in 1755, † 1818, toonde reeds vroeg eene overheerschende neiging voor het tooneel, 't geen hij te *Amsterdam* in 1779 voor 't eerst betrad, opgenomen zijnde in den troep van den verdienstelijken Corver. Van tijd tot tijd maakte hij aanmerkelijke vorderingen, zoodat hij èn in het treur- èn in het blijspel uitmuntte. In het stukje *de Vuurbal* en in het *Zestienjarige meisje*,

door hem uit het engelsch in 't nederduitsch overgebragt, veroorzaakte hij even zoo veel gelach, als de trotsche Cid bewondering, of de sombere Hamlet medelijden verwekte. In 1811 vervulde hij eenige treurspel-rollen in de fransche taal; rigtte later zelfs een tooneelgezelschap op te *Rotterdam*, dat ook des winters hare gaven debuteerde in den *Haag* en te *Leijden*. Hij bezat hij een gunstig voorkomen, veel mimiek, een gelukkig geheugen, en bovenal eene diepe kennis van zijne kunst.

BINKES (JACOB). Wij weten geene andere bijzonderheden omtrent dezen dapperen zeeman, mede te deelen, als dat hij in 1676 en 1677 als kommandeur het bevel voerde over een eskader van 7 oorlogschepen en 3 advijsjagten, om de Franschen, met welke wij in oorlog waren, allerlei afbreuk te doen in *Amerika*. Bij het eiland *Tabago* geraakte hij in Maart 1677 in een hevig gevecht met den franschen admiraal d'Estrées, wiens schepen, bijna in gelijk getal met de onze, veel grooter en wel 5 maal sterker bemand waren, dan die van Binkes. Hij verloor bij dezen aanval 5 zijner schepen, en de 3 overige geraakten op strand; nu zoude d' Estrées het eiland hebben kunnen vermeesteren, indien ook hij geen aanmerkelijk verlies had ondergaan, en met schade moest terugkeeren. In September werd de aanslag door de Franschen hervat, toen het hun gelukte *Tabago* te veroveren; want een bom trof het kruidmagazijn van 't fort, waardoor Binkes en de zijnen in de lucht vlogen en ellendig omkwamen. Van hem wordt getuigd, dat hij als christen een trouwhartig vriend, en een dapper en kundig zeeman was, waaraan de Staat veel verloor.

BINKHORST (LODEWIJK VAN DEN), een Hollandsch edelman, ambachtsheer van *'s Gravezande*, behoorde tot het getal der verbondene edelen. Door Alba verbannen, op een aantal beschuldigingen tegen hem ingebragt, o. a. dat hij met Sonoij en van Wijngaarden zich had opgeworpen tot een begunstiger van de nieuwe godsdienst en hare leeraren, nam hij de wijk naar elders, behalve zijne moedige vrouw Elizabeth van Rapenburg, die Alba in 1571 een smeekschrift durfde aanbieden, om ontslag van de helft der verbeurdverklaarde goederen, en van 2 jaarlijksche rentbrieven, 't geen gedeeltelijk werd toegestaan. Uit zijne ballingschap teruggekeerd naar *Holland*, werd hij, die vroeger Meesterknaap van de houtvesterij geweest was, tot Rekenmeester aangesteld. Ook was hij commissaris der monstering en gevolmagtigde van wege de Staten naar *Woerden*, om de twisten, aldaar verwekt door den luth. predikant Jan Zaliger, bij te leggen. Hij stierf kinderloos in 1582.

BISKOP (JOAN), geb. te *'s Hage* in 1646, † 1686, was advokaat voor 't hof van *Holland*, tevens een beminnaar en beoefenaar der schilderkunst, die door zijne wijze van teekenen op 't papier de schilderstukken van onderscheidene meesters zoo kunstig wist na te bootsen, dat ze nog in hooge waarde worden gehouden. Dan heeft hij ook door zijne fraaije en nette etskunst der schilderjeugd eene groote dienst bewezen, in het voorstellen van allerlei onderwerpen, die *Rome* toenmaals bezat, zoo van schilder- als beitelkunst.

BISSCHOP (CORNELIS), geb. te *Amsterdam* in 1630, † 1674, had tot leermeester in de schilderkunst Ferd. Bol, en werd een voortreffelijk historie- en portretschilder. Hij wist op hout allerhande beelden zoo levendig en natuurlijk af te beelden, dat ze menig oog hebben misleid. Ook eenige stukken met kaarslicht hebben groote waarde. Daar hij geen' hoogen ouderdom heeft bereikt, verwondert men zich over de menigvuldige schilderijen, die er van hem in *Holland*, *Zeeland*, *Braband* en *Frankrijk* gevonden worden.

— (ABRAHAM) had zijn' vader Cornelis, wiens jongste zoon hij was, tot leermeester in 't schilderen, waarin hij na diens dood, verder onderrigt ontving van zijn' broeder Jacob. Hij muntte bijzonder uit in 't schilderen van allerlei gevogelte, inzonderheid van hoenders, en is waarschijnlijk dezelfde, die in 1662 een kluchtspel in 't licht gaf, getiteld: *Ik kenje niet*, dat op de naamrollen van tooneelstukken als extra raar staat aangeteekend.

— (REM EGBERTSZ.), koopman te *Amsterdam*, broeder van den beroemden hoogleeraar S. Episcopius. Der Remonstrantsche gevoelens toegedaan, moest hij in 1617 de wrange vruchten van religiehaat smaken. Het graauw, tegen hem opgehitst, plunderde zijn huis op een' zondag deerlijk uit, waarbij hij en zijne vrouw ter naauwernood de woede ontkwamen. Daarenboven werden zij later in 't openbaar geëxcommuniceerd. Hij, een braaf en eerlijk man, geoefend in velerlei kunsten en wetenschappen, overleefde dezen smaad niet lang, maar stierf in 1625.

BITTER (CHRISTINA), grootmoeder der vrouw van den beroemden P. C. Hooft, ondervond op eene deerlijke wijze te *Antwerpen* in 1576 de moorddadige woede der Spanjaarden. Zij had zich met hare hoogbejaarde moeder Agatha Ooms in een' afgelegen kelder begeven; een hevig kloppen op de huisdeur bewoog de oude vrouw om te gaan zien, wat er gaande was; juist op hare aankomst slaat een vaatje buskruid de deur aan stukken en haar te morselen. De dochter schiet toe, ziet naau-

welijks het deerniswaardig schouwspel, of zij wordt door de woeste soldaten gegrepen, met ijsselijke bedreigingen gedwongen om haar' man en haar geld aan te wijzen; zulks volstandig weigerende, hing men haar met een stuk lont om den hals, aan eene ladder op. Toen men merkte dat zij zou stikken, maakte men haar los, en daar zij nog bij hare weigering bleef, werd zij andermaal opgehangen, ja zelfs voor de derde reis. De wreedaarts nu ziende, dat men er niets kon uitkrijgen, lieten haar in dien deerniswaardigen toestand, en sloegen de deur achter zich digt; doch naauwlijks waren ze geweken, of een der verscholen zittende huisgenooten schoot toe en kwam nog even bij tijds om haar van den dood te redden. Geen wonder dat zij in 't verstand gekrenkt, versuft en droefgeestig, hare overige weinige dagen doorbragt.

BIZOT (PIERRE), kanunnik van *St. Sauveur d'Hérisson*, in 't bisdom van *Bourges*, was de schrijver van *Histoire métallique de la République d' Hollande*, *Paris* 1687, in 't Nederd. overgezet, merkelijk verbeterd en vermeerderd uitgegeven te *Amst.* in 1689 en 1690 in 4to met pl., onder den titel van: *Medalische hist. van Holland.* Het heeft veel van zijne waarde verloren na de uitgave van 't groote werk, over hetzelfde onderwerp, van Gerard van Loon.

BLAAUW (WILLEM JANSZ.), ook wel BLAEU, geb. te *Amsterdam* omstreeks 1571, † 1638, was in zijne jeugd een leerling van den beroemden sterrekundige Tycho Brahé en legde zich bijzonder toe op de wis- en werktuigkunde. Hij dreef in zijne geboorteplaats een' aanzienlijken boekhandel en heeft vele belangrijke werken in 't licht gegeven. Ervaren als hij was in de Latijnsche, Fransche en Hoogd. talen, bezat hij een uitstekend vernuft en een goed oordeel. Hij schreef: *Groote Zeespiegel*, *Amst.* 1653, 2 dln. — *Onderwijs in de hemel- en aardglobe*, 1647. — *Tafelen der breedte van den opgang der Zonne.* — *Van de declinatie der Zonne*, door zijn zoon, die volgt, uitgegeven.

— (JOAN) volgde zijn' vader in den boekhandel op; hij was ervaren in de regtsgeleerdheid, werd in 1651 tot schepen verkoren in zijne vaderstad *Amsterdam*, maar bleef desniettemin den handel voortzetten. Van zijne pers kwamen keurig gedrukte *Atlassen*, 13 dln. in gr. fol. en een *Stedeboek der Vereen. Nederl.* 2 dln. gr. fol. en andere belangrijke werken, waardoor hij aan de letterkunde groote diensten bewees. Zijne drukkerij geplaatst achter de N. kerk, waar de latijnsche school plag te zijn, bevatte 9 drukpersen, naar de 9 zanggodinnen benoemd. In 1672 werd ze door den brand vernield, met een aanmerkelijk ge-

deelte van de afgedrukte *Atlassen* en *Stedeboeken*, met de meeste letters en koperen platen, 't welk op eene schade begroot werd van *ƒ* 382,000. Hij stierf in 1673.

BLAAUW (PIETER AARTSZ.), geb. te *Hoorn* in 1744, † te *Medemblik* in 1808, was schipper op 's lands admiraliteits-schuit in 't Noorderkwartier, maar hield zich tevens bezig met het beeldsnijden tot versiering van schepen. Hij leerde uit zich zelven het teekenen, vooral van watergezigten en schepen. Zoo maakte hij o. a. ook eene teekening van de landing der Engelschen op onze stranden, die, wat de schepen betreft, zeer naauwkeurig zijn moet.

BLANKAART (NICOLAAS), geb. te *Leijden* in 1624, † 1703, ontving eene geleerde opvoeding, onder de hoogleeraren Boxhorn, Golius en Salmasius; bekleedde eerst in 1645 den leerstoel der geschiedenis aan 't Gymnasium te *Steinfürth*, en in 1650 dezelfde betrekking aan dat te *Middelburg*, wordende tevens door de Staten van Zeeland aangesteld tot geschiedschrijver dier provincie. Hij toefde hier niet lang, maar begaf zich in 1662 naar *Harderwijk*, waar hij tot doctor in de geneeskunde bevorderd werd met eene dissertatie *over de pest*. Nu vestigde hij zich te *Heereveen* als geneesheer, en werd in 1669 te *Franeker* als hoogleeraar beroepen in de grieksche taal en geschiedenis. Van zijne werkzaamheid en geleerdheid getuigen menigvuldige schriften. Hij zond met aanteekeningen verrijkt in 't licht, o. a.: *Q. Curtius*, *hist. Alex. Magni.* — *L. A. Flori*, *Epitome rerum Roman.* — *Arrianus de expedit. Alexandri M.* — *Harpocrationis Lexicon* etc. — *Orationes tres* en *Tabulae Geogr. Asiae*, *Europae*, etc.

— (STEPHANUS), zijn zoon, geb. te *Middelburg* in 1650, † 1702, oefende zich bij een' apotheker in de kruid- en scheikunde, begaf zich vervolgens naar *Franeker*, waar hij in 1674 den graad van doctor in de wijsbegeerte en geneeskunde verkreeg. Hij vestigde zich te *Amsterdam*, en zond een aantal werken, zijn vak betreffende, in 't licht, zoo als een geneeskundig tijdschrift, genaamd: *Collectanea medico-physica*, van 1680—1688. Een *Lexicon medicum* en vele stukjes in 't Nederduitsch, naderhand te zamen in één boekdeel uitgegeven te *Leijden* 1701, waaronder ook: *Schouburg der rupsen en wormen*, *met pl.* en *Gebruik en misbruik van de Thee.* enz. Zijne rijmstukjes hier en daar verspreid, had hij gerust achterwege kunnen laten.

BLANKEN (ARIE JZ.), geb. te *Bergambacht* in 1778, † 1833, trad reeds in 15jarigen leeftijd in 's lands dienst, en had onder de Hollandsche ingenieurs de directie over de vestingwerken

van *Naarden*, *Muiden*, enz. Hij was in 1795 onder den overste der genie Dalhoff werkzaam bij de toebereidselen, welke men maakte ter verdediging van *Amsterdam*, had ook deel, onder Bruinings, aan de afdamming van de zeesluis te *Muiden* en toonde in velerlei opzigten zijne bekwaamheden bij den waterstaat, zoo als bij de zeewerken op het eiland *Goedereede*, bij de daarstelling van het *Katwijksche kanaal*, enz. Onder de fransche overheersching verflaauwde zijn ijver niet, om nuttige ontwerpen te beramen en door te zetten, te veel om hier alle op te noemen. Bij de nieuwe organisatie van den waterstaat, onder kon. Willem I., werd hij tot hoofd-ingenieur in *Z.-Holland* benoemd, tot hij in 1823 eervol ontslagen werd. Bij 't Bataafsch genootschap te *Rotterdam* werd eene prijsverhandel. van hem bekroond; nog heeft men van hem eenige andere bijdragen, tot zijn vak betrekkelijk en een stukje over den watersnood van 1820. Hij was lid van de 1ste kl. van 't Kon. Nederl. Instituut en van andere genootschappen.

BLANKENBURG (QUIRINUS VAN) leefde in de eerste helft der vorige eeuw, was een bekwaam componist onder de weinige, waarop zich ons land kan beroemen. Om zijne stukken opgang te geven, veritalianiseerde hij zijn' naam en zette boven dezelven: „gecomponeerd door *Di Castelbianco*;" maar toen hij er later zijn' waren naam bij plaatste, was de aftrek veel minder. Blijken van zijne kunst vindt men in de 3 volgende werken: *Klavecimbel- en Orgelboek der gereformeerde Psalmen*, 1732. *'s Hage*, bij Berkoske. — *Nieuw licht tot het wel verstaan van de Muzijk en de Bas continuo*, met pl. Ib. 1739. — *Verzameling van verscheiden Muzijkstukken voor de klavecimbel.*

BLANKENHEIM (FREDERIK VAN) tot bisschop van *Utrecht* gekozen in 1393, † 1423, werd door paus Bonifacius IX. in zijn bisdom bevestigd, en betoonde zich een geleerd, schrander en dapper man, bij de zijnen geacht en bemind, gedurende de 30 jaren dat hij regeerde. Hij had te *Parijs* gestudeerd en er zelfs lessen in de regtswetenschappen gegeven. Zijne onstuimige regering leverde echter meer bewijzen op van zijn beleid in oorlogszaken. In 1396 nam hij het kasteel van *Koeverden* bij verdrag in, sloot ook dat jaar een verbond met de Friezen; deed het kasteel *Rijnestein*, waarin eenige zijner aanzienlijkste vijanden zich gevestigd hadden, afbreken; belegerde in 1399 *Groningen* om die stad aan zijn bewind te onderwerpen, hetwelk gelukte; en had veel moeite met het stillen van meer dan één oproer in zijn bisdom, ontstaan door gedurige twisten tusschen de Arkels en Bronkhorsten, en de Hoekschen en Kabeljaauwschen.

BLANKHOF (JAN TEUNISZ), geb. te *Alkmaar* in 1628, was een goed schilder, die zich 2 of 3 maal naar *Rome* begaf, om zich in de kunst te volmaken, waar hij den bentnaam van Jan Maat ontving. Hij muntte uit in 't vaardig schilderen van zeestukken, maar was onbestendig van aard, zoodat hij zich o. a. bevond op de vloot, die in 1669 onder den graaf van Waldek tot ontzet van *Candia* was bestemd, en in 1674 te *Hamburg*, waar hij kort daarna moet overleden zijn.

BLANSAART (ABRAHAM en JAN), twee broeders van *Leijden*, hebben zich berucht gemaakt als medepligtigen in het plan, om ten jare 1623 prins Maurits te vermoorden. Toen deze aanslag ontdekt werd, namen zij de vlugt. Hun angstvallig en besluiteloos gedrag in eene herberg te *Embden* bragt hen in verdenking en in handen van 't geregt. Gevankelijk naar den *Haag* gevoerd, werden zij aldaar met andere medepligtigen onthoofd.

BLASIUS (GERARD), in 't begin der 17de eeuw geb. te *Oostvliet* in 't land van *Catsand*, prov. *Zeeland*, waar zijn vader med. doctor was. De roem van Casp. Bartholinus lokte hem naar *Koppenhagen*, om diens lessen in de geneeskunst bij te wonen; later begaf hij zich naar *Leijden*, waar hij tot doctor bevorderd werd. Ter uitoefening der praktijk vestigde hij zich te *Amsterdam*, waar hij in 1660 stadsdoctor werd, ook doctor van 't hospitaal en bibliothecaris van de doorluchte school. In 1682 tot lid benoemd van de keizerl. academie van natuur en kunst, nam hij daarbij den naam aan van Podalirius Secundus. Hij heeft vele werken van anderen, tot zijn vak betrekkelijk, uitgegeven, enkele oorspronkelijk, waartoe behoort: *Pest-genezing en bewaring voor dezelve*, *Amst.* 1663. — *Observationes medicae rariores, enz. Amst.* 1677. enz.

— (JOAN LEONARD) vermelden wij alleen, omdat hij de opsteller is van eenige treur- en blijspelen, namelijk: *Lysander en Kaliste*, 1663. — *Oroondates en Statira*, 1670. — *Dubbel en enkel*, 1670. — *De malle wedding*, 1671. Voorts zijn er nog hier en daar verspreide gedichten van hem voorhanden.

BLASSIERE (JAN JACOB), geb. in 1736, † 1791, van fransche afkomst, zag hier te lande het eerste levenslicht, was doctor in de wijsbegeerte, lid van onderscheidene geleerde genootschappen, en onderwijzer in het fondatiehuis der vrouwe van Renswoude. Hij was een verdienstelijk wiskundige, die in 't Nederd. en Fransch eenige leerboeken heeft uitgegeven, o. a. *Grondbeginzelen der werktuigkunde*, met pl. 1764. — *Eerste beginzelen der rekenkunde*, 1769.

BLAU (HIERONIMUS DE), geb. in 1616, † 1672, tot doctor

in de regten bevorderd, waarschijnlijk te *Franeker*, werd hij in 1637 advokaat voor 't hof van *Friesland*, daarna pensionaris van *Leeuwarden* en *Harlingen*, vervolgens landschaps-advokaat en later burgemeester van *Leeuwarden*. Als president van de groote vergadering, in Sept. 1672 aldaar op 't stadhuis gehouden, had hij vele onaangenaamheden te verduren van zijnen medegecommitteerde G. Hagius, vermeld in een boekje, getiteld: *Afgeparste waarheid* enz., 't geen zoo men wil, Blau's dood zou verhaast hebben. Hij wordt geprezen als zachtmoedig van inborst, die in zijn testament, naar 't regt der volken opgemaakt, zijnen kinderen heilzame lessen mededeelde; verder als een geleerd man en ervaren regtsgeleerde, die ook wel eens een lat. vers maakte, blijkens een stukje van hem, getiteld: *Querimonia et deprecatio* etc. 1656.

BLAU (HIERONIMUS DE), kleinzoon van bovengenoemde, geb. in 1681, † 1753, legde zich al vroeg op de regtsgeleerdheid toe, en werd tot verschillende posten geroepen. Als lid der stadsregering van *Leeuwarden*, koos men hem tot secretaris van de provinciale rekenkamer; later lid der vroedschap van *Sneek*, verscheen hij namens die stad op den landdag en was sedert in vele staatscommissiën, zoo te *Leeuwarden*, als te *'s Hage*, hebbende door zijne bekwaamheden veel gezag en invloed. — Zijn zoon

— (QUIRIJN DE), geb. te *Bergum* in 1726, † 1798, werd te *Franeker* doctor in de regten in 1746, daarna advokaat voor 't hof van *Friesland*, en vervolgens aangesteld tot pensionaris van *Leeuwarden*, van *Workum*, van de provinciale rekenkamer en van *Hindelopen*; en in 1762 door de Staten van 't kwartier *Oostergoo* tot gewoon raad in 't hof van *Friesland*. Hij was als regtsgeleerde en beoefenaar van velerlei wetenschappen ongemeen werkzaam, en geacht om zijne eerlijkheid en weldadigheid. Al die deugden werden echter wel eens ontsierd door oploopende drift, waardoor hij zich vele onaangenaamheden berokkende.

BLEEK (RICHARD), geb. te *'s Hage* in 1670, leerde de teekenkunst eerst bij N. Haring, daarna bij T. v. d. Schuur, en werd naderhand een keurig portretschilder. Hij trok gedurig naar *Londen*, waar hij bij de Duitsche kooplieden druk werk vond. Op een dier togten in 1695 of 96 werd de paketboot door een' franschen kaper lek geschoten, zoodat ze zonk; Bleek redde zich met zwemmen naar 't kaperschip en kwam berooid in den *Haag*. Later heeft hij die reis meer dan eens hervat, tot hij zich eindelijk te *Londen* vestigde met vrouw en kinderen; of-

schoon hij op een' grooten voet leefde, voorzag zijne kunst rijkelijk in zijn bestaan.

BLEEKER (DANIEL), koopman te *Amsterdam*, hanteerde bij zijn bedrijf de Nederd. lier, hetwelk blijkt, behalve uit eenige losse dichtstukjes, uit een' allegorischen droom, getiteld: *De tempel der gezondheid*, 't welk zijne verdienste heeft, gelijk ook zijn treurspel: *Manlius Torquatus*, 1800. Hij stierf in zijne verblijfstad 3 jaren later.

BLEISWIJK (NICOLAAS VAN), uit een aanzienlijk Delftsch geslacht, leefde in 't midden der 14de eeuw, was een geleerd man, doctor in 't kanonieke regt, kanunnik van 't kapittel der *Hoogelandsche* of *St. Pancras-kerk* te *Leijden*, ingesteld ten jare 1366, waartoe hij veel heeft bijgedragen, ook door de beschrijving van *St. Pancras*, in 't gemelde kapittel jaren lang bewaard.

BLEISWIJK (JAN VAN), geb. te *Delft* in 1483, † 1565, koos den geestelijken stand, deed vele togten in *Frankrijk* en *Spanje*, keerde in 1507 voor goed naar zijne geboortestad terug, waar hij het priesterambt bekleedde en een werkje schreef: *Van de kleijnachtinghe des tijdelijken rijkdoms.* Hij liet den roem na van opregtheid en godsvrucht, van een goedaardig en minzaam karakter.

— (DIRK VAN), geb. te *Delft* in 1640, † 1671, betoonde al vroeg lust tot de letteroefeningen en voldeed daaraan eerst te *Leijden*, vervolgens te *Utrecht.* Hij bezocht de meeste plaatsen der 17 Nederl. provinciën met een naauwkeurig oog. Eene zware ziekte verhinderde hem, om ook vreemde gewesten te bezoeken. Na langdurige sukkeling hersteld, begon hij alles op te zamelen, wat hij tot eene uitvoerige beschrijving van zijne vaderstad noodig oordeelde. Deze beschrijving kwam in 't licht ten jare 1667 in 4to met pl., en behoudt nog hare waarde, ofschoon er in 1729 eene andere 't licht zag in fol., verzameld door *verscheidene liefhebbers en kenners der Nederl. oudheden.*

— (HENDRIK VAN), geb. te *Delft* in 1640, † 1703, behoorde spoedig na 't verlaten der academie onder de waardige regenten van zijne geboortestad. Als burgemeester werd hij afgevaardigd tot de besturing der gewestelijke en der algemeene staatszaken. Van 1697 tot aan zijn' dood was hij curator der Leijdsche hoogeschool, bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie, en werd als lid der vergadering van de Staten-Generaal in 1700, benoemd tot de handeling met den Fr. gezant d' Avaux, om den oorlog over de Spaansche Successie voor te komen. Behalve zijne bekwaamheid in de staatkunde wordt ook geroemd zijne kennis in de vaderl. gesch. en oudheden.

BLEISWIJK (PIETER VAN), geb. te *Delft* in 1724, † 1790, gaf vroegtijdig blijken van groote geestvermogens en zucht voor geleerdheid, kunsten en wetenschappen. Hij oefende zich aan *Leijdens* hoogeschool in de staatkunde en regtsgeleerdheid, ook in de wis- en natuurkundige wetenschappen, blijkens zijne lat. verhandeling over de dijken (de Aggeribus), waarmede hij in 1744 de doctorale waardigheid verkreeg: later werd ze in 't Nederd. vertaald. — Na eenigen tijd als advokaat den lande gediend te hebben, werd hij pensionaris van *Delft*, later in 1772, op aanbeveling van den stadhouder, raadpensionaris van *Holland*, twee jaren daarna groot zegelbewaarder en registermeester der leenen. Hij beleefde woelige tijden, waarbij het hem niet aan bezadigdheid en moed ontbrak; doch zijne krachten niet berekend gevoelende tot het behoorlijk waarnemen van al die gewigtige posten, ontsloeg hij er zich van in 1787, maar bleef tot aan zijn' dood curator der hoogeschool van *Leijden*, waartoe hij als ijverig bevorderaar en beoefenaar der geleerdheid uitstekende bevoegdheid toonde. Hij had eene bibliotheek verzameld, toenmaals eene der rijkste, kostbaarste en smaakvolste, door een bijzonder persoon bezeten.

BLES (HENDRIK MET DE), zoo genoemd naar eene witte hairlok voor op het hoofd, geb. te *Bovines* bij *Dinant*, leefde in 't midden der 16de eeuw, veelal te *Amsterdam*, beoefende bijna zonder hulp van leermeesters de schilderkunst met eene gelukkig gevolg. Zijne stukken, meestal landschappen, gestoffeerd met eene menigte beelden, getuigen van zijne kunst, van zijn geduld en vlijt. Hij werd ook wel meester met de uil genoemd, wijl hij dien vogel in de boomen van al zijne landschappen zoodanig wist te verbergen, dat men soms moeite had dien te ontdekken.

BLEU (FRANCISCUS LE), geb. te *Leijden* in 't begin der 17de eeuw, vond in zijn' geest al vroeg opwekking en aanleg tot de dichtkunst en vormde zich naar den trant van vader Cats, gelijk in zijne stukken duidelijk doorstraalt. Men sla ter overtuiging zijn' bundel gedichten op, welken hij in 1642 te *Leijden* in 't licht zond, onder den titel: *Minnevlam brandende in 't hert van Thijrsis, om de schoone Amaril;* daar achter: *Lijktranen over den dood van de vergoodde Amaril uitgestort;* en eenige *Mengeldichten*, herdrukt in 1659.

BLEULAND (JAN), geb. te *Gouda* in 1756, † 1838, ontving aldaar zijne eerste letterkundige opleiding, volbragt zijne studiën in de geneeskunst te *Leijden;* oefende elf jaren lang de praktijk in zijne vaderstad uit, aanvaarde in 1791 het hoog-

leeraarsambt in de genees- en ontleedkunde te *Harderwijk*, en 4 jaren later dat in de ontleed- en natuurkunde van den mensch en de dieren te *Utrecht*. Zijne verdiensten in deze hooge betrekkingen zijn bekend, als ook zijne ervarenheid in de teekenkunst om de fijnere deelen van 't menschelijk ligchaam af te beelden. Zijn kabinet van ontleedkundige praeparaten, aan de Utrechtsche academie gelegateerd, en dat van inlandsche schilderijen, door hem verzameld, maar na zijn' dood verstrooid, getuigen van zijne kennis en kunstzin. Er bestaan van hem, eene: *Oratio inaug., qua memoria H. D. Gaubii etc. med. studiosis commendatur. Hard.* 1791. — *Dissert. inaug. de difficili aliment. deglutinatione.* — *Icon. tunicae villosae intest. duodeni etc. Utr.* 1799.

BLITTERSWIJK (WILLEM VAN), geb. te *Brussel*, † 1680, had zich op de regtsgeleerdheid toegelegd, werd schepen in zijne geboorteplaats, vervolgens in 1643 raad en kanselier in 't hof van *Gelderland*, en laatstelijk tot aan zijn' dood lid van den raad van *Mechelen*. Hem gaat de roem na van groote geleerdheid, en dat hij zou hebben uitgemunt in de redeneer- en dichtkunst. Hij gaf uit: *Dissertat. de rebus publicis.* — *Ruremundam vigentem, ardentem, renascentem* etc. in fol., opgedragen aan paus Alexander VII., ook vertaalde hij uit 't Spaansch in 't lat. het werk van; *D. de Savedra: Symbola politica et christiana. Bruss.* 1649, te *Amst.* herdrukt in 1652.

BLOCCIUS (PETRUS), bij Paquot en elders BLOXIUS, geb. te *Dieghem* bij *Vilvoorde*, in 't begin der 16de eeuw, bezocht de hoogescholen van *Leuven*, *Keulen* en *Bologne*, en werd in 1559 prorector der lat. scholen te *Leijden*. In 1561 uit die betrekking ontslagen, leidde hij een zwervend leven, was in 1566 denkelijk huisonderwijzer bij D. van Bronkhorst en Batenburg en evang.-prediker te *Obermurmpter*. Zijn ijver voor de zaak der hervorming zal hem wel genoodzaakt hebben, hier en daar om te zwerven, ten einde vervolgingen te ontgaan. Terwijl hij zich nog te *Leijden* bevond, schreef hij in 't lat., maar weldra in 't Nederd. overgebragt en in 1566 uitgegeven: *Een slechtelijcke (d. i. eenvoudige) en schriftelijcke onderricht. van dat Doopsel en Avontmael*, enz. In 1567 verscheen van hem: *Meer dan* 200 *ketterijen, blasphemiën en nieuwe leeringen, welke wt de Misse sijn ghecomen*, enz. Geen wonder dat ze op de lijst der verbodene boeken werden geplaatst.

BLOKLAND (CORNELIS VAN), geb. te *Montfoort* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw, was der medicijnen doctor, en behoorde onder de weinige Nederlanders, die over de muzijk geschreven hebben. Hij verkoos eene kleine stad in *Franche-Compté*,

Saint Amour genaamd, tot zijne woonplaats, en gaf te *Lyon* in 't licht: *Instruction fort facile pour apprendre la Musique practique*, etc. 1575. — *Le second jardinet de Musique, contenant plusieurs chansons françoises, à quatre parties*. 1579. Hij droeg dit werk op aan Gabrielle Dinteville, en elk bijzonder zangstukje aan eenig meisje van zijne kennis.

BLOKLAND (ANTHONIS VAN), afstammeling uit de burggraven van *Montfoort*, aldaar geb. in 1532, † 1583, leerde de schilderkunst bij den beroemden Frans Floris te *Antwerpen;* daarna vestigde hij zich te *Delft*, en muntte inzonderheid uit in 't schilderen van naakte beelden; vervaardigde 't liefst kloeke stukken, geschikt voor altaar of deuren. Hij toog naar *Rome* in 1572, ten tijde toen de Watergeuzen *den Briel* innamen. Na zijne terugkomst ging hij te *Utrecht* wonen, waar vele altaarstukken uit zijne handen kwamen, welke zijn' roem staafden.

BLOEMAERT (ABRAHAM), geb. te *Gorinchem* in 1567, † 1657, leerde de eerste gronden der schilderkunst bij zijn' vader, die een kunstig beeldsnijder en bouwkundige was, daarna bij andere meesters te *Utrecht*, en omtrent 2 en een half jaar te *Parijs* bij Jeroen Franken. Later vestigde hij zich voor goed te *Utrecht*. Hij wordt onder onze voornaamste kunstschilders gerangschikt; zijne stukken mogen zich kenmerken door al te groote gemanierdheid en stroefheid; de kleuren mogen hier en daar te dik gelegd zijn, in de ordonnantie, uitvinding, teekening en behandeling van 't penseel ontdekt men toch den meester. Men heeft van hem: o. a. *Groot teekenboek*, enz. Hij was historie- en landschapschilder, en liet vele teekeningen na, die vervolgens in plaat zijn gebragt; en had 3 zonen, die voor de kunst werden opgeleid, waaronder de volgende

— (CORNELIS) den meesten naam heeft gemaakt als graveur, in welke kunst hij onderwezen werd door Crispijn van de Pas. Ter verdere bekwaming en om groote werken te kunnen vervaardigen, begaf hij zich naar *Parijs* en bezocht vervolgens *Rome*, waar hij tot zijn' dood verbleef. De teekeningen van zijn' vader en inzonderheid de schilderijen van geachte Italiaansche schilders, door hem in 't koper gesneden, doen ons zien wat hij vermogt om het zachte en bevallige sprekend uit te drukken.

— (HENDRIK), een ander zoon van A. Bl., was nog in 1664 een der overlieden van St. Lucas-gilde te *Utrecht* en verrijkte het *St. Hiobs-gasthuis* aldaar met een schoon schilderstuk, voorstellende Jobs gebed en dankoffer. Overigens ging het hem niet voorspoedig in de wereld, wegens zijn onminzaam ge-

drag. Bij de schilderkunst beoefende hij ook de poëzij, gaf eene vertaling uit 't Italiaansch van: Guarini's *Getrouwe herder*, in 1650, welke Vondel met een lofdicht vereerde; en zond een tooneelspel in 't licht, getiteld: *Hannibal, den manhaften veldoverste*, 1670.

BLOEMEN (VAN). Er hebben in *Braband* 3 broeders, alle schilders, van dien naam bestaan, van welke ons alleen de volgende bijzonderheden bekend zijn. Jan Francis, de oudste, geb. te *Antwerpen* in 1656, bragt het grootste gedeelte van zijn leven te *Rome* door, was een vernuftig landschapschilder, en droeg den bentnaam van Horisond. Zijne stukken, meestal genomen uit de omstreken van *Rome* en *Tivoli*, werden gretig door de Engelschen gekocht. — De tweede, Nolbertus, te *Antw.* geb. in 1672, begaf zich ook al spoedig naar *Rome*, na zich eerst met de grondbeginselen der schilderkunst te hebben bekend gemaakt. De bentvogels gaven hem den naam Cefalus. Zijn smaak viel op 't schilderen van portretten, benevens moderne en antieke ordonnantiën; maar hiermede geen opgang makende, keerde hij naar zijne geboortestad terug, en begaf zich later naar *Amsterdam*, waar hij het overige zijner dagen in weinig voorspoed sleet.

BLOIS (LOUIS DU), geb. op het kasteel *Don-Estienne* in *Henegouwen*, in 1506, † 1566, behoorde nog jong tot de pages van Karel V. Nadat hij tot de orde der Benediktijnen was overgegaan, begaf hij zich naar *Leuven*, waar hij zich vlijtig oefende in de lat., grieksche en hebr. talen. In 1530 tot abt bevorderd van de abdij *Lessines*, één der 27 abdijen van het toenmalige *Henegouwen*, toonde hij zijn' ijver in de hervorming der monniken, zijne nederigheid door 't weigeren van 't episcopaat van *Kamerijk*, zijne geleerdheid door 't schrijven van vele werken, ook van polemische tractaten, in onderscheidene talen overgezet. Zijne zedekundige en godsdienstige boeken waren eene aangename lectuur voor Karel V. en Filips II.; de laatstgenoemde zou zich door een derzelve tot zijne laatste levensuur bereid hebben. Zijne *Opera omnia* zijn te *Keulen* in 1572 in fol. uitgegeven. De ongelukkige Angelus Merula werd in 1556 aan zijne zorg toevertrouwd, eerst met toegevendheid, naderhand met strengheid door hem behandeld; waarvan de bijzonderheden verdienen nagelezen te worden in het uitnemend boek van den hoogl. W. Moll, *Ang. Merula, de hervormer en martelaar des geloofs*, bl. 161 enz.

— (JOHAN VAN), ridder van 't gulden vlies, raadsheer in 't hof van *Vlaanderen*, daarna lid van den koninkl. raad van *Me-*

chelen, heeft met Aegidius Stalius verzameld en uitgegeven: *Tweeden Placcaet-boek inhoudende diversche Ordonnanciën, Edicten, enz. gepubliceert in den lande van Vlaanderen, 't sedert* 1560 *tot en met* 1629. *Gend*, 1629. Nog: *Boeck der Ordonnanciën, Statuten, Edicten, enz. van Vlaanderen, 2de druck, nieuwelinghs vermeerdert. Gend*, 1639.

BLOK (JACOB REUGERS), te *Gouda* geb., leefde in 't midden der 17de eeuw, was een schilder, die zoo veel naam had, dat Rubens hem opzocht en roemde, vooral wat betrof zijn schilderen van doorzicht- en bouwkundige stukken. Hij werd dan ook als ervaren in den vestingbouw, door den koning van *Polen* in dienst genomen; doch de liefde van dien vorst haalde hem, zoo als dat doorgaans gaat, den haat der hovelingen op den hals, welken Blok naar zijn vaderland ontweek. Hier vond hij gelegenheid om den overste Percival, die in gunst stond bij prins Fred. Hendrik, in de wiskunst te onderwijzen. Vervolgens in dienst tredende bij hertog Leopold, viel hij bij *St. Wijnoxbergen* van 't paard en verloor zijn leven.

BLOK (BENJAMIN), zoon van Daniel B., uit Nederd. ouders te *Lubeck* geb. in 1631, redde uit den brand, door de woeste soldaten te *Schwerin* gesticht, zijne ouders, die bescherming vonden bij Frederik Adolf, hertog van *Mecklenburg*. Deze liet Benjamin teekenen en schilderen leeren, waarin hij weldra uitmuntte, inzonderheid in 't portretschilderen. Hij reisde in 1659 naar *Italië*, en keerde na eenige jaren toevens in *Venetië*, *Florence* en *Rome*, naar *Duitschland* terug.

BLOM (KLAAS LOUWERENSZ), van wien wij niets anders weten te berigten, als dat hij in 1549 uit *Holland* den eersten windmolen naar *Spanje* overvoerde, blijkens het grafschrift op zijne zerk in de kerk te *Schoonhoven*:

Hier legt begraven Klaas Louwerenze Blom,
Schipper van Gorcom,
Toen hij was oud Jaren,
Toen is hij met een Want-schip naar Spanje gevaaren.
En hij bragt uijt Hollandt aldaar
Den eersten Moolen, in het 1549ste Jaar.

Die zerk praalt met zijn wapen, bestaande in een schip en een molen.

— (CORNELIS), geb. te *Woubrugge* in 1712, † 1780, studeerde in de godgeleerdheid te *Leijden*, en verdedigde in 1732 eene verhandeling: *de miraculo et mysterio rubi ardentis et non consumti. Exod.* III: 2. Na onderscheidene standplaatsen te hebben bekleed, werd hij in 1744 van *Zierikzee* naar *Leeuwarden*

beroepen, waar hij genoegelijker dagen zou gesleten hebben, indien zijn onrustige geest zich niet met zaken bemoeid had, die hem meer schade en schande, dan eer en voordeel aanbragten. Twijfelende aan de regtzinnigheid van den grooten L. C. Valkenaar, schreef hij tegen diens *Oratio de prisca et nupera rerum Belgicarum vicissitudine* een vuilachtig paskwil in jammerlijk rijm: getiteld: *Veldbloemen met een prikneusje daaronder, aan Momus gestroÿd in en buiten de Academie-kerk te Franequer* enz. 1749. Waarop hij nog in proza liet volgen: *Bericht wegens mijne onnozele veldbloemen*, ja zelfs nog een tweede, toen hij tegenkanting ondervond. Eene andere twistzaak, waarin hij zich wikkelde (trotsche verzetting tegen de magistraat van *Leeuwarden)*, had eene zware boete en 6 weken dienstschorsing voor hem ten gevolge, 't geen hem tot bedaren bragt.

BLOMHERT (JOHAN) was A. L. M. phil. doctor, en predikant te *Haeften,* in de eerste helft der vorige eeuw. Hij schreef: *Geschiedenissen der vereen. Nederlanden. Utr.* 1747, waarvan 5 drukken bestaan. Een beknopt werk, waarin zijne liefde voor het huis van Oranje op meer dan eene blz. doorstraalt. Er bestaat een vervolg op van J. le Clercq en A. Rotterdam.

BLOMMEVENNE (PETRUS), geb. te *Leijden* in 1467, † 1536, ontsnapte het gevaar, waarin zijne bloedverwanten hem bragten door hem met eene pestziekte te besmetten, waaraan zijne ouders en broeders gestorven waren. Hij werd Karthuizer-monnik te *Keulen* in 1489 en verwierf door strenge zeden en ijverige pligtsbetrachting, waartoe hij ook de kloosterlingen aanvuurde, algemeene achting, zoodat hij in 1507 tot abt werd gekozen, en lange jaren den post van visitator zijner orde in de Rijnprovinciën bekleedde. Hij heeft een aantal werken in 't licht gegeven, veelal strekkende om zijne geloofsleer te handhaven en tot beoefening der godzaligheid op te wekken, o. a.: *Introductiones ad libr.* 2 *theologiae mysticae H. Harpii*, 1527. — *Candela Euangelica contra sectarios*, 1526, met een vervolg enz.

BLOND (LAURENS LE), geb. te *Valenciennes* omstreeks het einde der 16de eeuw, was een kundig en schrander genealogist. Hij maakte zijn testament in 1654 en zijn zoon Jean Baptiste, ook een beoefenaar der genealogie, die in 1670 stierf, liet een' zoon na, Jacques Francois, die al de genealogische gedenkschriften van zijn' vader en grootvader verkocht, waarvan een gedeelte in handen kwam van M. van Berckel, wapenheraut van *Braband*, en na zijn' dood in die van den heer de Visscher, baron de Celles. Ze hebben de bouwstoffen gegeven tot het werk: *Quartiers Généalogiques des illustres et nobles fa-*

milles d'Espagne etc. et des XVII *Provinces etc. Brux.* 1721. Het werk gaat tot 1678, maar zou ter volmaking nog vele verbeteringen en bijvoegsels behoeven.

BLONDEEL (VALETIJN JAN) werd tot doctor in de regten bevorderd te *Utrecht* in Apr. 1745; hij gaf naar een handschrift van een' onbekenden, vermeerderd en verbeterd in 't licht: *Beschrijving der stad Utrecht, behelzende derzelver opkomst en voornaamste lotgevallen, enz. met pl. Utr.* 1757, gr. 8vo. Ik vinde in mijn exemplaar aangeteekend: dat dit boek een bewijs oplevert hoe de geschiedenis van eene stad *niet* behoort beschreven te worden.

BLONDEL (DAVID), geb. te *Chalons* in *Champagne* in 1591, en † te *Amsterdam* in 1655. Tot predikant geroepen te *Haudan* bij *Parijs* in 1614, schreef hij reeds eenige boeken ter verdediging der gereformeerde kerken in *Frankrijk* en werd later uitgenoodigd om het werk van den kardinaal Baronius te wederleggen. In 1631 ontving hij eene aanstelling als hoogleeraar te *Saumur*, welke geen voortgang had; beter slaagde die te *Amsterdam*, waar hij in 1650 aan 't athenaeum beroepen werd als professor in de geschiedenis, in de plaats van G. J. Vossius. Zijn verblijf aldaar had niet veel aangenaams, om zijne staatkundige en godsdienstige gevoelens, ook wegens de blindheid, welke hem in de laatste jaren zijns levens overviel. Van zijne schriften zijn wel de voornaamste: *Genealogiae Franciae plenior assertio. Amst.* 1655. — *Considérations politiques et religieuses. Amst.* 1652. — *De la primauté de l'Église Gen.* 1641. Maar 't geen het meeste opzien baarde, was het werk, waarin hij 't bestaan van pausin Joanna ontkende. Hij wordt overigens om zijne geleerdheid en arbeidzaamheid geroemd.

— (FRANS), geb. te *Luik* in 1613, † 1703, studeerde te *Keulen* in de medicijnen, waarin hij zulke vorderingen maakte, dat de keurvorst van *Trier* hem tot zijn lijfarts aannam. Na diens dood begaf hij zich naar *Aken*, waar hij stadsdoctor werd, eene gelukkige praktijk uitoefende, en de warme baden in den omtrek der stad wist aan te prijzen. Men heeft van hem eene: *Beschrijv. van de beroemde stad Aken, mitsgad. deszelfs fonteijnen en minerale wateren* enz. L. B. 1727 in 4to.

BLONKEBIJLE (JEROEN), scheepstimmerman te *Vlissingen*, was een groot voorstander der regtzinnige gevoelens, zoo als hij ze opvatte; hij schreef een werkje getiteld: *Aanmerkingen bij maniere van wederlegging op het selfstandig en niet selfstandig bestaan des satans van A. Uijtterschout, waarin des auteurs dwalingen enz. ontdekt en wederl. worden enz. Vliss.* 1715. Welk een ijver hem hierbij bezielde, en hoe hij zijne bewijzen met timmer-

mansterman wist te staven, blijkt uit een gedeelte der voorrede. Ook vervaardigde hij nog een traktaatje over Jac. I: 13—15, 't geen niet gedrukt is.

BLOOTELING (ABRAHAM), geb. te *Amsterdam* in 1634, is een onzer beroemdste graveurs in zwarte kunst, die zich eenigen tijd in *Engeland* opgehouden en daar prenten naar beroemde schilderstukken uitgegeven heeft. Naar zijne vaderstad teruggekeerd, etste hij vele teekeningen en schilderijen van Rubens, van Dijck enz., waaronder de prenten van het Jodenkerkhof, en de gezigten op de oude poorten en muren van *Amsterdam*, naar S. Ruisdaal, bijzonder uitmunten.

BLOTIUS (HUGO), geb. te *Delft*, † 1608, waarschijnlijk een afstammeling van Hugo de Bloote, wiens vader Filips deel had in den moord van Aleid van Poelgeest. Hugo is opziener geweest van de keizerlijke bibliotheek te *Weenen*. Hij was een welsprekend redenaar, vrolijk van geest en uitblinkend in verstand. Men heeft van hem: o. a. *Orationem in 2 juvenum Adr. Frisii Tigurini en L. Eisteri, patricii Viennensis homicidas.* — *Oratiunculas de Elephante nuper in has regiones invecto*, en *De horologiis Lovaniensibus. Antw.* 1564.

BLUSSÉ (ABRAHAM), geb. te *Dordrecht* in 1726, † 1808, behoorde onder onze voornaamste boekhandelaars, en was geen vreemdeling op den Holl. Parnas. Zijne stukken nemen wel geene hooge vlugt, maar zijn eenvoudig en meestal van godsdienstigen inhoud. Zijne verzen zijn hier en daar verstrooid, afzonderlijk gedrukt in 't Haagsche en Dordsche dichtgenootschap, of uitgegeven onder den titel, o. a. *Eerspoor aan de Nederlanders*, enz. in 1781. — *Iets dichtmatigs (bundel van godgel. bespiegelingen)*, 1784. — *Proeven van gereformeerde kerkgezangen*, 1804. enz.

BLIJENBERG (LAURENSZ. WILLEM VAN), geb. te *Dordrecht*, leefde in 't laatst der 17de eeuw, bekleedde aldaar eenige regeringsposten, was bij de geleerden van dien tijd in aanzien, en vervaardiger van eenige lofdichten op de werken zijner tijdgenooten, die weinig dichterlijks hebben. Ook schreef hij met Deurhoff *over de werkingen der geesten.* — *Over de wezentlijkheid Godts* enz. — *Over de kennisse Godts.* — *De waarheid van den Chr. Godtsd.*

BLIJENBURG (ADRIAAN VAN), geb. te *Dordrecht* in 1532, † 1582, was bij zijn verblijf te *Genève* met de zuivere Evangelieleer bekend geworden, een vijand van gewetensdwang, voorstander der vrijheid en een der voornaamsten die de omwenteling van 1572 in *Dordrecht* bevorderden. Hij was toen-

maals oud schepen, en had buiten weten der magistraat prins Willem I. geschreven om hulp. Nu kwamen de Watergeuzen voor de stad opdagen, en Blijenburg liet zich bij hen aan boord brengen, om te onderhandelen. Weldra trokken deze binnen, en de stad was van 't Spaansche juk verlost. Later woonde hij de eerste vergadering der Staten van *Holland* te *Dordr.* bij, en regelde in 1577 met den prins, bij wien hij in hooge achting stond, het verdrag met die van *Haarlem;* en maakte zich verder verdienstelijk in vele gewigtige betrekkingen. Hij voerde den titel van commissaris-generaal van 't krijgsvolk des Staats, en geheime raad van prins Willem van Oranje.

BLIJENBURG (DAMAS VAN), geb. te *Dordrecht* in 1558, oefende zich in allerlei wetenschappen en fraaije letteren en handteerde ook de lat. lier. Hij volgde zijn' vader op in de bediening van waradijn der munt van *Holland*, en was vervolgens eerste raad van den onderkoning van Virginia. (?) Om zijne smart te lenigen over 't verlies van zijne vrouw, begaf hij zich in 1616 op reis en bezocht *Bohemen*, waar hij denkelijk gestorven is, wijl men nooit eenig berigt van hem heeft ontvangen. Hij heeft uitgegeven: *Centonem Ethicum*, *ex variis poetis recentioribus contextum.* — *Veneres Blijenburgicae; sive amorum hortus etc.* enz.

— (ADRIAAN VAN), geb. te *Dordrecht* in 1560, † 1599, maakte van de fraaije letteren en wetenschappen zijn lust en leven, was Mr. in de regten, maar vooral een meester in de lat. dichtkunst, en als zoodanig door Dom. Baudius geprezen. Hij bekleedde de aanzienlijke betrekking van waradijn der hollandsche munt en in 1592 die van hoofdschout in zijne geboortestad. Door zijn' rijkdom en aanzien, geleerdheid en liefdadigheid verwierf hij de achting van velen. Hij zond in 't licht: *Poemata varia. L. B.* 1582, met een aanhangsel, getiteld: *Liber adoptivorum.*

— (ADRIAAN VAN), geb. te *Dordrecht* in 1599, † 1630, even als zijne voorouders beminnaar en beoefenaar der fraaije letteren, bekleedde vele aanzienlijke staatsambten en gezantschappen. Hij volgde zijn vader Jacob v. B. op als waradijn van de munt, was ridder der orde van *St. Michiel* en hoofdschout van *Dordrecht.* Van zijne nagelaten gedichten zien geene het licht, zoo ver ons bekend is.

— (ADRIAAN VAN), heer van *Naaldwijk*, geb. te *Dordrecht* in 1616, † 1 684, behoorde onder de voornaamste regenten van *Holland*, werd in onderscheidene commissiën gebruikt, en was één dergenen, aan wien in 1666 door de Staten de

zorg voor de opvoeding van den jongen prins van *Oranje* werd toevertrouwd. In 1674 was hij gedeputeerde te velde en bij de slag van *Senef* tegenwoordig, alwaar door zijn bijzonder beleid de krijgskas behouden bleef. Hij behoorde tevens onder de kundige beoefenaars der vaderl. geschiedenis en oudheden.

BOCARDUS (JOHANNES) of BOKKARD, geb. in 1578, † 1645, studeerde te *Leijden* in de godgeleerdheid, werd in 1608 predikant te *Kage*, later te *Dordrecht*. Hij ondervond onaangenaamheden om zijne gematigdheid, zoodat hij zijn ambt te *Dordt* nederlegde en in 1620 het beroep naar *Hendrik-Ido-Ambacht* aannam, onder voorwaarde in de stad *D.* te mogen blijven wonen. Ofschoon geen lid van 't Dordsche synode, behoorde hij tot het getal der herzieners van de nieuwe overzetting des bijbels.

BOCKENBERG (PIETER CORNELISZ.), geb. te *Gouda* in 1548, † 1617 te *Leijden*, legde zich te *Leuven* toe op de godgeleerdheid en werd tot priester gewijd in 1574. Tot leermeester der theologie aangesteld in de abdij van *Loo* bij *Yperen*, vertrok hij weldra naar *Leuven* om daar zijn geluk te beproeven; daarin niet slagende, begaf hij zich naar *'s Hertogenbosch* en *Nijmegen*, maar ook daar en elders geene rust vindende, ging hij buiten 's lands zijn fortuin zoeken; bezocht *Weenen*, *Presburg*, *Brunn*, *Praag*, *Milaan* en *Munchen*, doch ook al vruchteloos. Zijne wispelturigheid, gepaard met een' hoogen dunk van zijne bekwaamheden, was de voorname bron zijner gedurige teleurstellingen. Naar 't vaderland teruggekeerd in 1582, vestigde hij zich te *Leijden*, waar hij de Nederl. geschiedenis beoefende en lang een ambteloos en sober leven leidde. Ook hier had hij geen' duur, maar ging naar *Gelderland*, werd pastoor te *Varik;* later te *Tiel* gevangen gezet, kwam hij los, op voorspraak der Goudsche regering, en nu ging hij te *Gouda* bij zijne moeder wonen, waar hij een karig lot had. Te *'s Hage* liet hij zich door twee predikanten van *Woerden* tot het protestantisme overhalen; huwde eene rijke vrouw, dochter van J. Wijkersloot, waardoor zijn toestand zoo zeer verbeterd werd, dat hij, die vroeger te *'s Hage* zijn kostgeld niet kon betalen, nu te *Leijden* een kapitaal huis kocht. Doch de tering niet naar de nering zettende, klaagde hij in een' brief van 't jaar 1588 over zijnen hoogen nood. De Staten van *Holland* legden hem daarom eene jaarlijksche rente toe, daarin gevolgd wordende door die van *Zeeland* in 1591. Door voorspraak van Oldenbarneveld werd hij aangesteld tot historie-schrijver van *Holland* en *Zeeland*. Nu ging hij aan 't schrijven van zijne *Annales Hollandiae*, *Ze-*

landiae etc., en toen die jaarboeken tot 5 en meer groote stukken aangegroeid waren, wilde hij die op 's lands kosten gedrukt hebben, 't geen mislukte; dit, en zijne geschillen met J. Douza veraangenaamden hem het leven niet. Zijne andere geschiedkundige werkjes hebben weinig waarde, ze zijn verzameld uitgegeven onder den titel: *Hist. Batavorum etc. cum catalogo omnium de rebus voluminum edendorum etc. L. B.* 1592. Voorts bestaan er nog vele werken van hem in M. S.

BODAEUS (JOHANNES) à STAPEL, een geleerd geneesheer te *Amsterdam*, ervaren in de grieksche, latijnsche talen en andere wetenschappen, inzonderheid in de kruidkunde. Hij overleed nog jong in 1636, en zijne werken werden door zijn' vader Egbert B. in 't licht gezonden: *Theophrasti Eresii hist. plantarum lib.* 10 *cum notis etc. et iconibus illustratos, etc. Amst.* 1644 in fol.

BODDAERT (PIETER), geb. 1659 te *Middelburg* en † 1732, had de regtsgeleerdheid bestudeerd, en werd gekozen achtereenvolgens tot raad, schepen en burgemeester in zijne geboorteplaats, ook was hij bewindhebber der Oost-Indische maatschappij en curator der lat. scholen. Bij het ijverig waarnemen zijner posten, vond hij nog tijd en lust, het een en ander aan te teekenen, wat betrekking had op de uitlegging der H. Schriften, doch niet met het voornemen om ze uit te geven, blijvende de stukken, 20 in getal, bij de familie berustende.

— (PIETER), geb. te *Middelburg* in 1694, † 1769, ondervond in zijne jeugd, tot driemalen toe, zigtbare redding uit doodsgevaar. Na volbragte studiën te *Leijden*, waar hij zich op de regtsgeleerdheid had toegelegd, en tot doctor in de beide regten bevorderd, zag hij zich in 1718 aangesteld te *Middelburg* als griffier van het leenhof van *Vlaanderen*, en kort daarop als griffier van het collegie der admiraliteit in *Zeeland*, welke bediening hij tot zijn' dood toe bekleedde. Reeds in zijne jeugd vond hij smaak in en aanleg voor de Nederd. dichtkunst, welke werd aangevuurd door P. de la Rue, Steengracht en Swanke, die te zamen uitgaven: *Dichtlievende tijdkortingen*, 2 deeltjes, *Leijden* 1717 en 1718, en in één deel herdrukt in 1728. Van hem hebben wij o. a. 4 bundels *Stichtelijke Gedichten*, op onderscheidene tijden uitgegeven. Dan: *Nagelaten Mengeldichten met levensbeschrijv.* in 1761. Het opstel wegens *Zeeland, in den tegenw. staat der Vereen. Nederl.* is grootendeels van hem. Ook bezorgde hij de uitgave der *Nagelaten Gedichten van Anna Rethaan*, 1730, en die van Mr. J. Moorman in 1745. Zijne stukken hebben weinig dichterlijke waarde.

— (PIETER), jongste zoon van den gemelden dichter te *Mid-*

delburg geb. in 't laatste gedeelte der 18de eeuw, had zich op de geneeskunst toegelegd, en met lust op de kennis der natuur. Te *Vlissingen*, waar hij de praktijk uitoefende, werd hij oudraad dier stad; lid van de Keizerlijke Academie der natuuronderzoekers te *Weenen*; van de Holl. maatsch. der Wetenschappen te *Haarlem*, van het Zeeuwsche Genootschap te *Vlissingen* enz. Later te *Utrecht* gevestigd, werd hij bij de hoogeschool aangesteld tot lector in de natuurlijke historie. Al zijne werken hebben op die wetenschap betrekking: o. a. *Kort begrip van 't Zamenstel der natuur van Linnaeus.* — Overzetting van *Pallas' dierkund. mengelwerk*, in 4to. en *Lijst van plantdieren.* Dan: *T. Shaw's Reizen door Barbarijen en het Oosten*, en voorredens voor 't werk van Engelman, *over de Sneeuwfiguren*, en voor N. Witsens *O. en N. Tartarijen*, in fol.

BODDAERT (PIETER), zijn zoon, gaf 2 deeltjes met gedichten uit in 1788 en 1789, meest van erotischen aard, die goeden aanleg toonden. Jammer dat hij dien naderhand zoo schandelijk heeft verwaarloosd en misbruikt. Hij verviel bij een losbandig leven tot de diepste zedeloosheid, en vond te *Amsterdam* in 1805 op eene deerlijke wijze zijn einde. Zijne vuile rijmstukken, waarschijnlijk uit zijn' mond opgeteekend, vonden een' drukker en verkooper, en worden nog (1852) openlijk aangekondigd. Wee den mensch, die zijn dagelijksch brood zoekt uit zulk eene onzuivere bron!

BODE (MATTHIAS) gaf reeds vroegtijdig blijken van zijne bekwaamheid in de lat. dichtkunde; onder de leiding van den beroemden hoogleeraar Francius gaf hij in 1696 eenige stukken uit *Horatius* in 't licht. Naderhand zich meer op de nederd. poëzij toeleggende, beproefde hij zijne krachten in 't vertalen van een paar fransche treurspelen: *Orestes en Pilades*, 1702, en *Polyxena*, 1703. Zijne losse dichtstukken, waaronder eenige die fraai en krachtig zijn, vindt men hier en daar in de *dichterl. bloemlezingen* van zijnen tijd opgenomen.

BODECHERUS BANNINGIUS (JOANNES), geb. te *Loosdrecht* in 1606, † 1642, werd in 1630 te *Leijden* tot buitengewoon hoogleeraar in de zedekunde en 5 jaren later in de natuurkunde aangesteld. In 1638 trad hij in dienst der West-Indische Maatsch., als raad van *Brasilië*, maar schijnt dien post niet aanvaard te hebben wegens krenking in zijn verstand. Sommige zijner lat. gedichten dragen er blijken van, b. v.

. . . . . . Si mentiar, ...
Tunc veniat balaena, mei quae corporis artus
Sugat, et immani viscera ventre voret."

(Indien ik liege, moge er een walvisch komen, die mijn ligchaam

uitzuigt, en mijne ingewanden verteert in zijn' wijden buik.) Hij zond o a. in 't licht: *Satyricon in corruptos juventutis mores.* — *Disputationes physicas et ethicas.* — *Elegia lib.* 2 *L. B.* 1637. — *Epigrammata Brasiliana*, etc.

BODEKKER (N. N.), geb. in 't land van *Cleef* in 1660, † 1727. Zijn vader, een beroemd muzijkmeester aan 't hof van *Brandenburg*, onderwees zijn' zoon in de toonkunst, die daarin ook schoone vorderingen maakte; maar zijn' zin vallende op de schilderkunst, maakte hij daarin niet minder vorderingen. Zijne kracht bestond in 't portretschilderen, waarmede hij werk vond in *'s Bosch* en in 1711 te *Breda*. Zijn patroon en huiswaard Verheijden aldaar overleden zijnde, begaf hij zich naar *'s Hage*, waar hij vele portretten schilderde en vestigde zich later te *Amsterdam*.

BODEN (JOHANNES) of BODENUS, geb. te *'s Hertogenbosch* omstreeks 1570, bestudeerde de godgeleerdheid te *Leuven*, waarin hij den graad van Licentiaat verkreeg. Als pastoor bij de *St. Catharinen-kerk* in zijne geboorteplaats, later bij de groote, nam hij zijne bediening ijverig waar, en wordt geprezen om zijne opregtheid. Bij de verovering der stad door de onzen in 1629 verloor hij zijn post. Hij heeft eenige schriften uitgegeven, o. a.: *Conciones morales et doctrinales in decalogum etc. Antw.* 1621. — *Conciones morales et doctrinales de fide et symbolo fidei etc. Lov.* 1625, en *Conciones etc. de* 7 *sacramentis ecclesiae etc.* 1631. Hij leefde nog in 1641.

BODISCO (MARTINUS) geb. in 1752, † 1823 te *Haarlem*, van wien ons geene andere berigten zijn ter hand gekomen, als dat hij een man was ijverig werkzaam, om het zedelijk heil zijner naasten te bevorderen. Bij de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, werd eene prijsverhandeling van hem bekroond: *Over de verpligtingen van een' braven huisvader en zulk eene huismoeder, in het burgerlijk leven.* De belangen dier Maatschappij behartigde hij overigens met al zijn vermogen.

BOE SIJLVIUS (FRANCOIS DE LE), geb. te *Hanau* in 1614, † 1672, oefende, na volbragte studiën te *Leijden*, de geneeskundige praktijk te *Amsterdam* uit, en legde zich daar inzonderheid vlijtig toe op de ontleed- en scheikunst; werd in 1658 te *Leijden* tot hoogleeraar in de geneeskunst beroepen, en aanvaarde zijn' post met eene redevoering: *de cognitione hominis.* Door eene te ver getrokkene toepassing van de schei- op de geneeskunde, berokkende hij zich tegenspraak, ofschoon zijn stelsel ook ijverige aanhangers vond. Hij maakte zich voor 't overige zeer verdienstelijk in dat vak, als ook in dat der

ontleedkunde, en in het geven van praktische lessen aan 't ziekbed. In 't jaar 1670 als rector magnificus aftredende hield hij eene lat. redevoering: *over de natuurlijke oorzaken der epidemische ziekte*, welke in 1669 te *Leijden* gewoed, en waaraan hij vele aanzienlijke mannen, waaronder 6 hoogleeraren, ontrukt had. Hij heeft vele schriften uitgegeven, later verzameld met bijvoeging van de lijkrede, die L. Schacht op hem in 1672 gehouden heeft.

BOECKELMAN (JOHAN FREDERIK), geb. te *Steinfurt* in 1632, † 1681, bekleedde te *Heidelberg* het hoogleeraarsambt in de regten en was tevens hofraad van den keurvorst van den *Paltz;* van daar naar *Leijden* geroepen, om de eerstgenoemde betrekking te vervullen, nam hij, die het hofleven moede was, deze roeping gereedelijk aan in 1670. Bij het onderwijs in 't romeinsche regt, werd hem een jaar later ook dat in het staats- en volkenregt opgedragen. Hij voerde hierbij het gebruik in der compendia's, terwijl men vroeger over den tekst der *Instituten* en *Pandekten* zelven voorlezingen hield. Hij was tot nut en luister der hoogeschool bijzonder werkzaam, en gaf van zijne kunde in regts- en staatszaken, behalve in zijne lessen, ook in zijne werken doorslaande blijken, o. a. *Commentariorum in digesta lib.* 27 etc. 2 tom. *Ultr.* 1694. — *Disputationes* 5 *inaugurales. Heidelb.* 1664. — *Compendium institutionum, Ultr.* 1694. — *Tractatus de navi et navigatione*, etc.

BOECKHOLT (ARNOLD VAN), geb. te *Deventer*, † 1691, toonde in 1672, als burgemeester, bij de algemeen heerschende flaauwhartigheid, toen stad bij stad, dikwijls zonder slag of stoot, den Franschman in handen viel, dat een opregte vaderlandsche geest hem bezielde. Merkende, toen zijne geboortestad door de Franschen berend was, dat er binnen verraad schuilde, bragt hij zulks openlijk aan den dag; hield de onderhandeling ter overgave zoolang tegen als hij kon; sprak eene moedige taal in de vergadering en bood zich zelven aan om zich aan 't hoofd te stellen van de burgerij en 't krijgsvolk; doch hij werd overstemd en moest zich onderwerpen. Desniettemin schijnt hij onafgebroken in de regering te zijn gebleven.

BOECOP (ARNOLD TEN), geb. te *Zutphen* uit aanzienlijke ouders in 1585, † 1622, beoefende de regtsgeleerdheid aan de Leijdsche hoogeschool, alwaar hij een leerling van J. Lipsius geweest is. Hij ging in 1610, denkelijk te *Keulen*, tot de orde der Jezuiten over. Tien jaren later tot priester geschoren, bezocht hij zijne moeder in de Nederlanden. Op zijn' terugtogt naar *Mainz* werd hij bij *Schenkeschans* gevangen, naar *Arnhem*

gevoerd, en op den St. Janstoren gezet, doch na verloop van 8 dagen ontslagen, door 't betalen van eene boete van *f* 125, met verbanning uit de graafschap, wijl hij bij zijne moeder de mis gelezen had. Hij begaf zich hierop naar *Keulen*, waar hij in eene kwijnende ziekte verviel, vermoedelijk door vergif ontstaan, dat men hem (N. B!) te *Arnhem* zou hebben toegediend, als of die stad in *Italië* of *Spanje* gelegen ware. Hij wordt geprezen om zijn zachtaardig karakter en kunde, schreef in sierlijk latijn: *J. Lipsius catholicus; sive de vera J. Lipsii religione catholica etc.*, geplaatst in de *Fama posthuma J. Lipsii*, 1613; en *Quaestio secunda de nomine Hubertus.* etc.

BOECOP (AREND TOE) leefde in 't midden der 16de eeuw, † omstreeks 1580, was ridder en burgemeester van *Kampen*, wordt geroemd om zijne wijsheid en geleerdheid, en betoonde in een hagchelijk tijdstip, dat het hem aan geen moed en beleid ontbrak. Hij verzette zich tegen de invoering der nieuwe bisschoppen, en trok naar *Brussel* om bij de landvoogdes klagten in te brengen, over de misbruiken der privilegiën. Zonder regtstreeksche verzetting tegen *Spanje*, was hij der gematigdheid toegedaan, en wist vele bezwaren uit den weg te ruimen en beroovingen tegen te gaan, waaraan men zich elders schuldig maakte, waarvan wij de bewijzen niet willen opsommen. Niet slechts als regtsgeleerde, maar ook als geschiedschrijver heeft hij roem verworven. Zijn *gedenkschrift over de Overijsselsche geschiedenissen* wordt in M. S. te *Kampen* bewaard en was de uitgave waardig.

BOEDEKER (BALTHASAR), uit een aanzienlijk geslacht te *Deventer* geb. 1540, † 1617, deed naar de gewoonte van dien tijd, als jongeling eene reis door een gedeelte van *Duitschland*, *Frankrijk* en *Italië*. Later bezocht hij de Afrikaansche kusten, met Napelsche, Siciliaansche en Malthezer galeijen; woonde in 1571 de zeeslag van *Lepante* bij, trad in krijgsdienst gedurende den Keulschen krijg, als officier onder den overste Homburg. Daarna in 't huwelijk getreden met Johanna Grotenhuis, leidde hij een stil en ambteloos leven, vermaakte bij uitersten wil in 1584, daar hij geene kinderen naliet, met zijne moeder Anna van Twickelo een gedeelte van hun aanzienlijk vermogen aan de stad *Deventer*, ter oprigting van eene Illustre school aldaar, en hieraan heeft die stad het bekende *Athenaeum* te danken, dat nog bloeit.

BOELENS (VAN) zond onder den naam van Borneus Alvaarsma in 1756 een dichtstuk in 't licht in 3 zangen, getiteld: de *Winter*, in hetzelfde jaar op nieuws overzien en ge-

zuiverd in de *Honingbije*, eene verzameling van belangrijke en min belangrijke dichtstukken, bij Ferwerda in 1765—1771, in 6 dln. kl. 8vo. Het stuk is overwaardig meer bekend te worden en geeft een gelijkend tafereel van de wintervermaken der Friezen in de vorige eeuw.

BOENER (JOANNES), geb. te *Roermond* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw, waarschijnlijk † in 1640, behoorde tot de orde der Franciscanen of Minderbroeders, en werd door zijne overheden als prediker naar *'s Bosch, Antwerpen* en elders gezonden. Men heeft van hem een Martelaarsboek, getiteld: *Waerachtige en levende figueren van de H. Martelaers van Gorcum; met een cort verhael van hun leven en sterven. 's Hertogenbosch*, 1623, in 12vo met de portretten van 15 martelaars. Nog: *Historische afbeeldinghe der Minder-broeders van de Nederl. provincie, die om 't geloof wreedelijck van de Geuzen ghedoodt zijn*, enz. *Antw.* 1635, in 4to, 't werk is in 2 kolommen gedrukt in 't latijn en 't vlaamsch en versierd met 20 platen van A. P. — Nog: *Handboekje voor de broederschap der 7 smerten van de H. Maeghd, opgeright in de kerk der vaders Recolletten der stadt Antwerpen. Aldaar* 1634 in 12vo. Alle zeer zeldzaam.

BOERHAVE (HERMANNUS), geb. te *Voorhout* in 1668, † 1738. kwam door een bijzonder toeval van zijn voornemen af, om even als zijn vader de godgeleerdheid te beoefenen, volgde daarom zijne bijzondere neiging om zich op de geneeskunst toe te leggen aan de Leijdsche hoogeschool; met welk een schitterend gevolg, is algemeen bekend, daar niemand meer dan hij den naam verdient van Nederlands Hippocrates. In 1693 te *Harderwijk* tot doctor bevorderd in gemelde wetenschap, oefende hij eenige jaren de praktijk uit binnen *Leijden;* aanvaarde in 1701 aldaar den post van lector in de geneeskunde met eene redevoering: *pro commendando studio Hippocratico.* In 1703 verkreeg hij verhooging van jaarwedde, onder belofte de hoogeschool niet te verlaten. Zijne bevordering tot gewoon hoogleeraar vond eerst plaats in 1709, bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield: *de Medicinae simplicitate.* Bij het onderwijs dat hij gaf in de genees- en kruidkunde, voegde hij 9 jaren later daar nog bij dat in de scheikunde, houdende eene oratie: *de Chemia suos errores expurgante.* De roem, waarmede hij die posten waarnam, klom van dag tot dag, en daarmede het getal der studenten uit alle oorden van *Europa* tot 1200. Hij bragt in de beoefening en praktijk der geneeskunde eene hervorming te weeg, die hem rangschikt onder de groote weldoeners der menschheid; en toonde in handel en wandel, dat de

betrachting van christelijke deugden, bij hem uit het hart voortkwam. Hij was vol nederigheid en dankbaarheid, vol opregtheid en eenvoud, ook in alle zijne teedere betrekkingen, edel en groot. Doch wij achten het overbodig verder in zijn' lof uit te wijden, die wereldkundig is. Bij het afnemen zijner ligchaamskrachten besloot hij in 1729 het onderwijs in de kruid- en scheikunde te laten varen, terwijl hij de geneeskundige lessen voortzette tot aan zijn' dood. Behalve de werken van anderen, die hij uitgaf, en zijne redevoeringen te vinden in zijne *Opuscula omnia*, willen wij van zijne veelvuldige schriften slechts opnoemen: de *Institutiones medicae* etc. *L. B.* 1708, meermalen herdrukt ook te *Parijs* en in alle Europische talen overgezet. *Aphorismi de cognoscendis et curandis morbis* etc. *L. B.* 1709, waar het mede gegaan is als met 't gemelde werk. *Index plantarum quae in horto academico L. B. reperiuntur*, 1710 en 1718, met een vervolg in 1727. — *Elementa Chymiae* etc. *L. B.* 1732. *Libellus de materia medica* etc. L. B. 1719, enz.

BOERS (FREDERIK WILLEM), geb. te *Voorschoten* in 1743, † 1815, oefende zich te *Leijden* in de regtsgeleerdheid, werd daar doctor in de gemelde wetenschap ten jare 1766 met eene dissertatie: *de Anthropologia Jurisconsult. Romanorum, quatenus stoica est.* Als advocaat bij de Oost-Indische compagnie, deed hij eene reis naar *Engeland* en *Frankrijk*. Hij genoot na zijne terugkomst te *Amsterdam* de achting en toegenegenheid van geleerde mannen; vestigde zich later te *Leijden*, waar hij tot pensionaris benoemd werd. Zijne verkleefdheid aan de partij des stadhouders, had zijne ontzetting ten gevolge, welke hem bij andere grieven eene droevige geestesongesteldheid aanbragt, waarvan hij echter geheel herstelde. Bij de herstelling der Leijdsche hoogeschool in 1815 tot haar curator benoemd, mogt hij die betrekking niet bekleeden. Hij toonde in velerlei opzigten een vriend en voorstander te zijn der letteren en wetenschappen, was lid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde te *Leijden*, directeur van de Hollandsche Maatsch. der Wetenschappen te *Haarlem*, en schrijver van een werkje, getiteld: *Brieven van Nathanaël den Olden.*

— (CAROLUS), geb. te *Voorschoten* in 1746, † 1814, ontving de doctorale waardigheid in de theologie te *Leijden*, was predikant in onderscheidene gemeenten, 't laatst te *Haarlem*, van waar hij beroepen werd in 1779 tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de Leijdsche hoogeschool, waar hem tevens het bestuur over het Staten-collegie werd toevertrouwd. Hij hield bij die gelegenheid eene redevoering: *de difficultatibus, quae disci-*

plinae theologicae professionem premunt etc. Als rector in 1784 legde hij die waardigheid neder, met eene oratie: *de religione praeclaro sanitatis praesidio.* Staatkundige omstandigheden waren oorzaak, dat hij van' zijn post ontzet werd in 1795. In 1802 daarin hersteld, bleef hij ijverig werkzaam tot het heil van kerk en hoogeschool, tot aan zijn einde. Als predikant, had hij zich reeds in de godgeleerde wereld bekend gemaakt door: *de verklaring der gelijkenis van den verloren zoon. Amersf.* 1776. En later behalve door de gemelde redevoeringen, door zijn *Handboek voor jonge predikanten. Leijd.* 1807, dat nog zijne heilzame strekking behoudt.

BOEST (FILIPPUS), geb. te *Helmont* in de eerste helft der 16de eeuw, was ten jare 1545 licentaat in de godgeleerdheid, pastoor en kanunnik te *Deventer*, gedurende de vervolging der onroomschen. Bij 't overgaan van *Overijssel* aan de zijde der Staten, moest hij het land ruimen, vertrok naar zijne geboorteplaats en stichtte daar de gemeente door zijne sermoenen. Men heeft van hem: *Libellum precum, sive precationes Christianae pro impetranda fide etc.*, te *'s Hertogenbosch* gedrukt. In de voorrede vermeld hij o. a., hoe hij Gods woord heeft verkondigd te *Leuven*, *Zutphen*, *Deventer*, *Kampen* en andere steden; maar de inhoud geeft geen' liefderijken geest te kennen, wijl hij betuigt, dat men de ketters te vuur en te zwaard moest verdelgen.

BOETIUS (EPO), geb. in 1529 te *Roordahuizum*, een dorp in *Friesland*, † 1599, oefende zich te *Keulen* in de lat. grieksche en hebreeuwsche talen en andere wetenschappen. Tot meester in de wijsbegeerte bevorderd, gaf hij daarin onderwijs te *Zwolle*, trok van daar naar *Leuven*, waar hij Homerus en Hesiodus verklaarde. Tot hoogleeraar in de letterkunde te *Nizza* in *Savoije* beroepen, verwisselde hij die betrekking spoedig met eene dergelijke te *Parijs*, alwaar hij zich tevens op de regtsgeleerdheid en kerkel. geschiedenis toelegde. Tot doctor in de regten bevorderd, aanvaarde hij daarin het hoogleeraarsambt te *Douai.* Hij wordt geroemd als zeer ervaren in de regten, wijsbegeerte en kerkelijke geschiedenissen. Hij schreef o. a.: *Sententiae Homericae. Lov.* 1555. — *De romanae perfect. jurisprudentiae fructibus*, 1568. — *Antiquitatum Ecclesiasticarum syntagmata. Douai* 1578.

BOETSELAAR (WESSEL VAN), heer van *Asperen* en *Langerak*, behoorde met 4 zijner zonen tot het verbond der edelen. Door Alba verbannen, op de beschuldiging, dat hij het roomsche geloof verzaakt, de nieuwe godsdienst aangehangen en voort-

geplant, de beeldenstorm te *Asperen* begunstigd, en 't volk van Brederode binnen die stad gelaten had, zwierf hij langen tijd buiten 's lands, werd van de algemeene vergiffenis uitgesloten, en † in 1575 te *Rossum*, in den *Bommelerwaard.*

BOETSELAAR (RUTGER VAN), heer van *Langerak* enz., geb. in 1534, † 1604, teekenaar van 't gemelde verbond, ging met zijne echtgenoote Agnes van Bailleul te *Antwerpen* tot de hervormden over en moest met haar in de verbanning deelen. Ook buiten het vaderland deed hij alles om de vrijheid te bevorderen, hield briefwisseling met Willem I., die hem in de gewigtigste zaken gebruikte, o. a. tot den vredehandel in 1574, later tot de vereeniging tusschen *Holland* en *Zeeland*, en bij de unie van *Utrecht.* Hij onderteekende in 1581 van wege de ridderschap van *Holland*, de opdragt der hoogste overheid aan den prins van *Oranje*, was ook in 't geheim der onderhandelingen met den hertog van *Anjou*, en in meer andere bezendingen werkzaam.

— (GIDEON VAN), heer van *Langerak*, geb. in 1559, † 1654, was op de Leijdsche hoogeschool een leerling van J. Lipsius, aan wien hij, nadat deze *Leijden* verlaten had, in 1592 een' lat. brief schreef, waarin hij hem zijne aanstaande reis berigt naar *Duitschland*, *Italië* en *Zwitserland.* Na zijne terugkomst wist men spoedig van zijne bekwaamheden gebruik te maken in 't behandelen van staatszaken. In 1614 als gewoon gezant naar *Frankrijk* gezonden, kweet hij zich van dien post niet naar aller goedkeuring; de stadhouder verhinderde echter zijne terugroeping. Men prijst hem om zijne gematigdheid, opregtheid en trouw, en hij was geacht door H. de Groot, met wien hij briefwisseling hield.

— (RUTGER WESSEL VAN), heer van *Asperen*, geb. in 1566, † 1632, diende in zijne jeugd loffelijk onder prins Maurits. Later in de ridderschap van *Holland* beschreven, was hij voorzitter van gecommitteerde raden, en behoorde ook tot de bezending, van wege *Holland* in 1618 naar *Utrecht* gezonden, en met den heer van Schagen om Oldenbarneveld uit de gevangenis te verlossen. Hij was niet alleen zeer ervaren in staatszaken, maar ook een man van groote geleerdheid, die in vriendschapsbetrekking stond met Hooft en Huigens, en geen ongelukkig beoefenaar der fransche en nederd. dichtkunde. Hij heeft eene berijmde overzetting uit 't fr. geleverd van een gedeelte van Bartas' werk, *de eerste week der schepping genaamd;* ook een vertoog over 't nut der eendragt, en werd door keizer Matthias met 2 zijner broeders tot vrij baron van 't Rom. rijk verheven.

BOETSELAAR (GIJSBERT VAN DEN), heer van *Ruwiel* en *Leeuwen*, † 1628, behoorde tot de ridderschap van *Utrecht*, en tot de afgezondenen ter vergadering der Staten-Generaal. In 1627 met anderen benoemd tot eene gewigtige bezending naar 't Noorden, zoo ter sluiting van een handelsverbond, als ter vermindering van de Zondsche tollen, moest hij daarvan afzien om zijne ongesteldheid, die zijn' dood ten gevolge had. Hij voerde den titel van erfschenker des vorstendoms *Cleef*.

— (JACOB GODEFROIJ VAN), heer van *Nieveen*, geb. in 1680, † 1736, werd in onderscheidene staatscommissiën gebruikt, en in 1722 naar *Zeeland* gezonden om de Staten aldaar van 't voornemen terug te brengen, dat zij Willem IV. het stadhouderschap over dat gewest aanboden; ook was hij lid van de commissie ter herstelling der geldmiddelen in 1727. Als lid der ridderschap van *Holland*, baljuw van den *Haag*, voorzitter der gecommitteerde raden van *Holland*, groot zegelbewaarder enz., vond hij gelegenheid zijne bekwaamheden ten toon te spreiden, die dan ook benevens zijne zedelijke hoedanigheden geprezen worden.

— (Baron KAREL VAN), de moedige verdediger van *Willemstad* in 1793 tegen den Franschen generaal Dumouriez. Die belegering duurde van 27. Febr. tot 16. Maart, en in dezen tijd zijn bijna 10,000 gloeijende en andere kogels en omtrent 500 bommen en granaten in de stad geworpen. Driemaal werd ze opgeëischt, hetwelk telkens met een verontwaardigd neen werd beantwoord. De bezetting bestond uit 500 weerbare mannen, waaronder maar 20 artilleristen. De Franschen, afgeschrikt door zulk eene wakkere verdediging, braken den 16. Maart het beleg op, waarna de bezetting een' plegtigen dankdag hield, na de godsdienstoefening driemaal het geschut van de wallen loste, en de Statenvlag van de toren liet wapperen.

BOEIJ (TIMON), geb. in 1721, † 1798, bekwaam regtsgeleerde, was secretaris van 't hof van *Holland*, geleerd en bedreven in de geschiedenissen en oudheden van *Nederland*, blijkens zijne schriften: *Bedenkingen over de oudheit, aanzien en gezag van den hove van Holl. onder de graafl. regering. 's Hage* 1770 in 4to. *Oudheid van den hove van Holl. nader ontdekt uit de oppermagt der staten met den grave.* Ib. 1761 in 4to. *Woordentolk of regtsgeleerd woordenboek.* Ib. 1773.

BOEIJ of BOIJ (CORNELIS) van *Zierikzee*, † 1665, was praktiserend advokaat te *'s Hage*, later advokaat-fiskaal en procureur-generaal over *Holland, Zeeland* en *Friesland*. Hij stond in betrekking met de beroemdste dichters van zijnen tijd en was geen ongelukkig beoefenaar der lat. en nederd. dichtkunst. Hij

schreef: *Urbium Zelandiae comitatum constit. et reliq. encomia. Hag. com.* 1637 in 4to. Zijne jeugdige lat. verzen: *Amores blondae* zijn met die van zijn' vriend Stratenus uitgegeven onder den titel: *Strateni Venus Zelanda.* Hij bragt ook eenige dichtstukken van J. Cats in lat. verzen over, zijnde te zamen met die van C. Barlaeus gedrukt en getiteld: *J. Catsii Faces Augustae* enz. 1656. Hij gaf eene zeer verdienstelijke psalmberijming uit, die van Datheen verre overtreffende, onder den titel: *Psalmen Davids, volgends de N. Overzett.* enz. *Rott.* 1648. Herdrukt in 1659 te *Leijden*, met den titel: *Het N. werk der psalmen van kon. David*, in 12vo. Dan bestaan er nog eene menigte nederd. verzen van hem, hier en daar verspreid in de werken zijner vrienden, vooral in die van J. van Beverwijck, Huigens, de Brune enz.

BOGAARD (ADAM), uit een aanzienlijk Dordrechtsch geslacht, geb. omstreeks 1413, † 1482, verkreeg te *Leuven* de waardigheid van meester in de fraaije wetenschappen in 1432, en 10 jaren later die van doctor in de geneeskunde. Kort daarop stelde men hem aldaar aan tot hoogleeraar in genoemde wetenschap, waaraan tevens een voordeelig kanunnikaat van *St. Pieter* verbonden was. Hij bekleedde 7 malen het rectoraat.

— (JACOB), geb. te *Leuven* omstreeks 1446, † 1520, beoefende onder zijn vader Adam, boven vermeld, de medische wetenschappen, waarin hij den graad van licentiaat bekwam en zich als doctor te *Antwerpen* vestigde. In 1480 naar zijne geboorteplaats teruggekeerd, ontving hij het doctoraat in de geneeskunde en bekleedde daar eenige jaren den leerstoel. Na den dood zijner vrouw begaf hij zich in den geestelijken stand en genoot het kanunnikaat van *St. Pieter* van den 2den rang, en heeft in M. S. nagelaten: *Collectorium in Avicennae practicam*, 5 dln.

BOGAERT (ABRAHAM), geb. te *Amsterdam* in 1663, † 1727, was een geleerd apotheker aldaar, en naar den tijd waarin hij leefde een dragelijk dichter, blijkens zijn' dikken bundel *Gedichten*, 1723 in 4to. Bovendien heeft men van hem, behalve eenige uit 't fransch vert. tooneelstukken, onderscheidene werken in proza, o. a.: *De kersvloed van* 1717 *en and. vloeden.* 1719. — *Roomsche Monarchij, met pl.* 1710. — *Hist. der grondlegging der Nederl. vrijheit.* 1716. — Of de *Reizen door Asia*, met zijnen naam uitgegeven te *Rott.* in 1730, door hem gedaan zijn, durven wij niet vaststellen, en ook niet of Antonie van Bogaert, die een paar kluchtspelen uitgaf, tot zijne bloedverwanten behoorde; zij dragen den naam van: *Het nieuwschierig Aegje*, 1679. en *De buitensporige Jaloerse*, 1681.

BOGERMAN (JOANNES), geb. in 1576 te *Opleeuwert* in *O.-Friesland*, † 1637, oefende zich te *Franeker* in de godgeleerdheid, begaf zich hierop naar *Heidelberg* en *Genève*, werd in 1599 predikant te *Sneek*, later te *Enkhuizen* en *Leeuwarden*. Met S. Lubberti in 1607 naar *'s Hage* gezonden, om de nationale synode voor te bereiden, pleitte hij met ijver voor de Nederl. geloofsbelijdenis en den Heidelb. catechismus. Bij de dat jaar gehoudene zamenkomst te *Amsterdam*, gaf hij zijne denkbeelden te kennen omtrent de leer der voorbeschikking, strijdig met die van Arminius. In 1618 en 1619 was hij voorzitter van de bekende Dordrechtsche synode, waar de gevoelens der Remonstranten, die niet tot zijne vrienden behoorden, veroordeeld werden. Het uiteenloopend vonnis over zijne handelwijze in dezen, staat ons niet te beoordeelen. Zijne geleerdheid wordt door vriend en vijand geprezen, waarvan zijne schriften de bewijzen leveren. Bij het sterfbed van prins Maurits tegenwoordig in 1625, gaf hij eerlang een werkje in 't licht getiteld: *Het christelijk overlijden van den doorl. pr. Mauritius van Nassau enz. Utr.* 1625. Hij nam ijverig deel in de N. overzetting van 't O. Verbond. In 1633 tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Franeker* beroepen, kon hij wegens zijne werkzaamheid aan de bijbelvertaling die waardigheid niet eerder aanvaarden dan in 1636, en deed dit toen met eene oratie: *De salutari usu judiciorum Dei*, welke hij met 7 andere in het daaropvolgende jaar uitgaf, dat het laatste jaar zijns levens was.

BOGERTS (C.), een bekwaam graveur te *Amsterdam*, leerling van den vermaarden J. Punt, vervaardigde vele platen in de boeken, welke in 't laatste gedeelte der vorige eeuw het licht zagen, zoo als in den *Vaderlandsche schouwburg van P. 't Hoen*, *Amst.* 1790; in de *Beschrijv. der dieren in de vorstelijke diergaarde van pr. Willem* V, *door* A. *Vosmaer*, enz.

BOIS (GODFRIED DU), geb. in 1700 te *Kruiningen* in *Zeeland*, † 1747, genoot te *Leijden* het onderwijs in de wiskunde en wijsbegeerte inzonderheid van W. J. 's Gravesande, en dat in de geneeskunde voornamelijk van den grooten Boerhave, verkreeg in beide wetenschappen de doctorale waardigheid (1725) en vestigde zich als geneesheer te *Haarlem*. In 1731 aanvaarde hij het professoraat in de wijsbegeerte te *Franeker* met eene redevoering, *over het nut en de noodzakelijkheid van de mathesis in de natuurkunde;* later dat in de genees- en ontleed- en in 1744 dat in de kruidkunde. Hij wordt ons beschreven als een opregt, menschlievend christen, ervaren in vele wetenschappen, uit bescheidenheid van zijne schriften niets meer latende drukken dan zijne betrekking hem verpligtte.

BOIS (PIETER COUWENBURG DU), waarschijnlijk een broeder van bovenstaande, wiens moeder eene dochter was van den Leijdschen predikant Petrus Couwenburg Sualm, was insgelijks predikant te *Leijden*, in 1748 onderregent van 't Staten-collegie aldaar, en in 1762 gewoon hoogleeraar in de godgeleerdheid, bij welke gelegenheid hij eene oratie hield: *De gloria Dei, in omnibus ejus operibus, maxime vero in augustissimo salutis opere, lucidissime fulgente.* Hij had niet lang genot van deze gewigtige betrekking, hij stierf 2 jaren later.

BOISOT (LODEWIJK VAN), geb. te *Brussel*, uit een edel fransch geslacht, was der vrijheid ijverig toegedaan, en genoodzaakt voor Alba's geweld te wijken naar *Frankrijk*, waar zijn leven bij de zoogenoemde bloedbruiloft groot gevaar liep. In dienst getreden van prins Willem I., werd hij tot admiraal van *Zeeland* verheven en bewees in die betrekking den lande groote diensten. Hij bragt veel toe tot het ontzet van *Leijden* in 1574. Twee jaren later, toen hij *Zierikzee* wilde ontzetten, dat door Mondragon belegerd werd, vond hij op eene ongelukkige wijze zijn' dood in 't water.

— (KAREL VAN), oudste broeder van Lodewijk, verviel ook als deze in den haat van Alba, hield in zijne ballingschap briefwisseling met den prins van Oranje, en verwierf als krijgs- en als staatsman roem. Hij bemagtigde het kasteel *Rammekens* werd later naar *Engeland* gezonden, om de belangen van *Holland* en *Zeeland* bij de koningin te bevorderen; en woonde den vredehandel te *Breda* bij. Toen hij den bekenden watertogt der Spanjaarden van *Filipsland* op *Duiveland* en *Schouwen* wilde beletten in 1575, werd hij door een der zijnen, 't zij bij ongeluk, of uit haat, zoodanig gekwetst, dat hij 't dadelijk bestierf.

BOISSENS (CORNELIS) leefde in 't begin der 17de eeuw te *Enkhuizen*, was een bekwaam graveur en muntte vooral uit in het schoonschrijven, waarop de geleerde J. I. Pontanus een lat. dichtstukje vervaardigde. Hij gaf ten dienste der jeugd een boek met fraai gesneden voorschriften uit, dat lang in gebruik is gebleven.

BOKELMAN (PATROCLUS), die zich ook Bibliander noemde, was predikant te *Wijhe*, later te *Wulfrat* in 't hertogdom *Berg*, waar hij overleed in 't begin der 17de eeuw. Hij wordt geroemd om zijne geleerdheid, als een man vlug van vernuft, en fijn van oordeel, die ook (N. B!) vlug te paard reed, en de schilder- en de lat. dichtkunde beoefende. Hij zond in 't licht: *Paraphrasin poëticam Psalmi Davidis* 150, etc. — *Trium-*

phum Groninganum, en nog in 't hoogd. eene *Uitlegg. van Gen.* III. 15.

BOKKEMA (RIENCK) leefde in 't laatst der 14de en in 't begin der 15de eeuw, en † 1436. In 1387 trok hij met den koning van *Engeland* naar *Jerusalem;* later met hertog Willem van *Gelder* naar *Lithauwen*, waar hij de belegering van 't slot *Gaerde* bijwoonde. In 1398 door hertog Albrecht van *Beijeren* tot baljuw aangesteld van *Wijnbritzeradeel, Gaasterland* enz., moest hij, bij 't verdrijven van dien hertog, zijn' post en vaderland verlaten, waarin hij echter bij den aanvang des bestands in 1401 terugkeerde. Hij stichtte in 1406 op zijn erf het klooster *Thabor* en droeg 26 jaren lang het monnikskleed. Vroeger beroemd wegens zijne dapperheid, zoodat de koning van *Engeland* hem tot ridder sloeg, toen hij met hem tegen de Turken vocht, maakte hij zich later een' naam door zijne vroomheid en godsvrucht.

BOL (HANS), geb. te *Mechelen* in 1534, en † te *Amsterdam* in 1593, leerde de schilderkunst eerst in zijne vaderstad, daarna te *Heidelberg*, waar hij zich 2 jaren onledig hield met het copiëren van stukken van beroemde meesters, veelal landschappen. Hij vestigde zich te *Mechelen*, doch moest die stad, toen ze in 1572 door woeste krijgsbenden overrompeld werd, verlaten. Berooid en beroofd kwam hij te *Antwerpen*, hield zich daar bezig tot 1584, wanneer hij om de bittere gevolgen van den oorlog te ontgaan, de wijk nam naar *Holland*, dan zich te *Dordrecht*, dan te *Delft* ophoudende, eindelijk zich voor goed vestigende te *Amsterdam*. Zijne stadsgezigten en miniatuurschilderijen zijn nog zeer gezocht, als ook zijne geëtste platen.

— (FERDINAND), geb. te *Dordrecht* in 1611, † 1681, was een leerling van Rembrandt, en werd een groot meester in 't schilderen van portretten. De stukken, te *Amsterdam* nog voorhanden op het paleis, toonen ook zijne bekwaamheid als historieschilder, inzonderheid: *Fabricius in het kamp van Pyrrhus*, door Vondel met een bijschrift vereerd, en in 't voormalig Leprozenhuis een regterstuk met 6 levensgroote beelden in den trant van zijn' meester. Er bestaan ook geëtste prenten van hem in diens manier, die zijn' roem handhaven. Overigens waren natuur en fortuin hem gunstig, en stond bij in achting bij elk die hem kende.

BOLHUIS (LAMBERTUS VAN), geb. in 1742, † 1826, was predikant in 5 onderscheidene gemeenten, laatstelijk te *Groningen*, een schrander taalkundige, die tot opbouwing en zuiverheid onzer moederspraak veel bijdroeg, blijkens de bijvoegsels

en aanmerkingen, waarmede hij in 1776 het werkje van Klaas Stijl: *Beknopte aanleiding tot de kennis der spelling* enz. verrijkte, waarvan tien jaren later de 4de druk verscheen; en zijne: *Beknopte Nederd. spraakkunst*, in 1792 door de Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen* met goud bekroond. Hij was lid van de Maatschappij van Nederl. Letterkunde te *Leijden* en om zijne geleerdheid en vromen wandel geacht.

BOLLANDUS (JOANNES), geb. te *Tirlemont* in 1596, † 1665, trad op zijn 16de jaar in de orde der Jezuiten, door welke hij te *Antwerpen* aan 't werk gezet werd, om de levens der heiligen, door Heribertus Rosweide begonnen, en reeds tot 18 deelen uitgedijd, te vervolgen. Met moed nam hij dien reuzenarbeid op zich, breidde het oorspronkelijk plan nog aanmerkelijk uit, en nam tot medehelper Godefr. Henschenius. In 1643 verschenen de 2 eerste folianten, bevattende de heiligen, die in Januarij gevierd worden, onder den titel: *Acta Sanctorum* etc. Er verliepen eenige jaren eer de volgende deelen verschenen, welke vertraging inzonderheid aan de zwakke gezondheid van Bollandus wordt toegeschreven. De maand Febr. kwam in 1658 uit in 3 folio deelen. Na zijn' dood werd het werk, behalve door Henschenius, door Daniel Papebroek vervolgd. Van tijd tot tijd vermeerderde het aantal deelen, wordende het werk door vele geleerde Jezuiten en andere geestelijken voortgezet, zoo dat in 1735 reeds het 35ste deel in 't licht kwam en in 1794 het 53ste, loopende tot 14. Oct. Allen, die aan dit werk deel namen, werden Bollandisten genoemd, naar J. Bolland, die behalve een bundel lat. gedichten, nog uitgaf: *Notitia Galliarum et Belgii ex actis sanctorum. Antv.* 1647. — *Brevis notitia Italiae ex act. sanct.* Ib. 1648, enz.

BOLLIUS (JOHANNES), in 1580 predikant te *Gend*, moet niet verward worden met één' van dienzelfden naam, die theol. doctor was, en in 1577 tot hoogleeraar in die wetenschap te *Leijden* aangesteld werd, doch die betrekking maar een jaar bekleedde. Eerstgemelde J. Bollius ondervond vele onaangenaamheden wegens het doopen eens rijken mans kind in de kerk van *St. Bavo*, zonder dat er gepreekt werd. Dit benadeelde echter zijne achting niet, blijkens zijne benoeming in 1581 tot assessor van de nationale Synode te *Middelburg*. Hij mengde zich min of meer in de burgerlijke zaken te *Gend*, was een tegenstander van Jonker Jan van Hembijze en een aanhanger van den prins van Oranje. De overgave van *Gend* aan Parma, maakte een einde aan zijne dienst aldaar, doch niet aan zijn' ijver om het Evangelie in eenige kleine plaatsen van *Zeeland* te verkondigen. Hij

leefde nog in 1619, toen hij de *acta Synodi* van *Dordrecht* onderteekende, maar is kort daarop gestorven.

BOLONGARI, een Italiaan van geboorte, heeft zich langen tijd te *Amsterdam* opgehouden, om zijn geluk in den koophandel te beproeven. Hij slaagde zoo zeer, dat hij binnen weinige jaren een millionair was, de dochter van den door zijne rijke en uitgebreide bibliotheek beroemden Crevenna trouwde, en daarna met vrouw en dochter naar zijn vaderland terugkeerde. Hier liet hij, naast de armelijke hut zijns vaders, een ruim en prachtig huis bouwen, waarin hij als een gulle gastheer zijne vrienden onthaalde, vergetende nooit bij alle weelde die hij genoot, de bekrompene omstandigheden, waarin hij en zijne familie vroeger verkeerden; de vaderlijke hut was daartoe het herinneringsteeken. Eere hebbe de nederige man!

BOLSWERT (BOËTIUS en SCHELTUS à), zoo genoemd naar de plaats hunner geboorte in 1580 en 1586, vestigden zich als graveurs te *Antwerpen*, en muntten zoo zeer in die kunst uit, dat hunne stukken grooten opgang maakten, en nog gezocht worden. Boëtius volgde de wijze van C. Bloemaert en vervaardigde vele platen naar Rubens. Scheltus stond bij dezen laatstgenoemden in hooge achting, overtreffende zijn' broeder in de kunst van 't graveren van portretten, geschiedenissen en landschappen, inzonderheid van de beste stukken van Rubens, van Dijck en andere vlaamsche meesters.

BOLT (HENDRIK) van *Amsterdam*, leefde in 1770, was rector der lat. scholen te *Haarlem*, daarna in zijne geboortestad, een leerling van Burmann, 't geen men opmaakt uit zijne vrijheidademende redenering over den stervenden Cato van *Utica* en over Brutus, die onder de zamenzweerders tegen Julius Caesar behoorde. Hij gaf behalve een *Sylvam criticam*, waarin hij Ausonius ophelderde, in 1766 te *Haarlem* zijn *Sylvam poëticam* in 't licht, waarin ook jeugdige minnedichten, die vloeijend en sierlijk zijn.

BOMALE (JEAN DE), zoo genoemd naar het dorp van dien naam in *Waalsch Braband*, waar hij geb. is in 't laatst der 14de of 't begin der 15de eeuw. Te *Luik* overgaande tot de orde der Dominikanen, werd hij in 1450 te *Leuven* tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aangesteld, vervolgens door den Paus tot inquisiteur-generaal der *Nederlanden;* en was in 1473 tegenwoordig bij 't algemeen kapittel, te *Bazel* gehouden. Naar *Leuven* teruggekeerd, hervatte hij zijne lessen, stierf in 1477 in 't groote Dominikaner klooster, waarvan hij 2 of 3 maal prior geweest was. Behalve een traktaatje, heeft hij niets in

't licht gegeven, maar eenige M. S. S. nagelaten, welke betrekking hebben op de godsdienst, die hij beleed.

BOMBERGEN (ANTONIE VAN), gesproten uit een aanzienlijk geslacht, behoorde tot de verbondene edelen; stond in achting bij Brederode, onder wien hij diende en zich van *'s Hertogenbosch* meester maakte, welke stad hij echter weldra moest verlaten. Hij werd in 1567 buiten 's lands gebannen en zijne goederen verbeurd verklaard. Daarop stelde hij zich als hopman aan 't hoofd van eenige Calvinisten in *Gelderland*, met het voornemen om *Nijmegen* in te nemen, 't geen faalde. Hij was later kolonel der burgerij te *Brussel*, waaruit hij Filips van Egmond en zijn volk verdreef, toen deze in 1579 die stad aan de zijde des konings wilde overbrengen, ten einde zich met Parma te verzoenen.

BOMBLE (FLORENTINUS), afkomstig uit een aanzienlijk geslacht te *Borculo*. Zijne ouders, genoodzaakt om de oorlogzuchtige bedreigingen van den bisschop van *Munster* C. B. van Galen te ontvlugten, begaven zich naar *Zutphen*, waar Florentius geb. werd in Dec. 1665. Hier legde hij de gronden tot de kennis der geleerde talen, trok daarna met zijne moeder, die weduwe geworden was, naar *Deventer*, zette daar zijne letteroefeningen voort, bezocht later *Franeker* en werd onder C. Vitringa en andere hoogleeraars een bekwaam godgeleerde. Zijne eerste standplaats was *Vianen* en de laatste in 1698 *Amsterdam*. Hij was een geleerd, opregt en ijverig man; die in 't licht gaf: *Brief aan Leenhof wegens zijn hemel op aarde*, en met Rouse: *Verzameling van Leerredenen*. Hij tokkelde ook wel eens de Nederd. lier, maar met geen gelukkig gevolg. Hij stierf in 1722.

BOMMELIUS (HENRICUS), zoo genoemd naar zijne geboortestad *Bommel*, was kloosterbroeder en rector in een geestelijk gesticht te *Utrecht*, waar hij † 1542. Hij moet een geleerd en geloofwaardig man geweest zijn, die eene beschrijv. gaf van den oorlog van hertog Karel van *Gelder* met den Utrechtschen bisschop Hendrik van *Beijeren*, onder den titel van *Bellum Trajectinum, inter etc. Marpurg.* 1572. Het werk schijnt thans onder de zeldzame te behooren, doch moet vooral daarom belangrijk zijn, wijl de schrijver alleen verhaalt 't geen hij gezien, of van waarheidlievende getuigen gehoord heeft.

BOMMEL (CORNELIS RICHARD ANTON VAN), Bisschop van *Luik*, was te *Leijden* geb. in 1790, en † 1852. Hij trad vroeg in den geestelijken stand, werd directeur van het Seminarium van *Hageveld* in *Noord-Holland*, en moest ten gevolge van het

besluit van 14 Junij 1825 zijne inrigting sluiten; in 1829 werd hij Bisschop van *Luik*, gedroeg zich aanvankelijk verzoenend, doch verklaarde zich in 1830 voor *België*. Later was hij ijverig werkzaam voor de suprematie des Pausen, inzonderheid in de zaak van den Aartsbisschop van *Keulen*. Hij was een verklaard vijand der vrijmetselaren en ijverig voorstander der Jezuiten-missiën.

BONDAM (PIETER), geb. te *Kampen* in 1727, † 1800, studeerde in de letteren en regten te *Franeker*, in welk laatste vak hij in 1746 de doctorale waardigheid erlangde; werd eerst conrector in zijne geboortestad, later in 1755 te *Zutphen*, waar hij met den titel van professor der regten in 1762 tot rector en bibliothecaris benoemd werd. Hier gaf hij zijne *Variarum lectiones* uit, waardoor hij naam kreeg in de geleerde wereld en in 1763 te *Harderwijk* tot hoogleeraar in de regtsgeleerdheid gekozen werd. De aanbieding van 't rectoraat te *'s Hage* en te *Arnhem*, tevens van historieschrijver van *Gelderland*, wees hij af, maar niet het professoraat te *Utrecht* in 1773. Behalve het reeds gemelde werk en onderscheidene redevoeringen, hebben wij van hem belangrijke schriften, vooral omtrent 's lands oude geschiedenissen, o. a. *Charterboek der hertogen v. Gelderland en graven van Zutphen*, 4 dln. in fol. 1783 en vervolgens. '*Verzameling van onuitgegev. schriften, tot ophelder. der vaderl. hist. Utr.* 1773 en verv., 5 dln. De stukken, die hij gedurende bijna 50 jaren had verzameld omtrent de oude latijnsche *Grammatici*, zijn voor de Leijdsche bibliotheek aangekocht.

BONDT (NICOLAAS), geb. te *Ooster-blokker* in *N.-Holland* in 1732, † 1792, studeerde te *Utrecht*, schreef en verdedigde in 1725 eene verhandeling: *De epistola Jeremiae apocrypha;* bezorgde 2 jaren later eene nieuwe uitgave der *Variae lectiones* van Contareni. Zijn ziekelijk gestel liet hem niet toe zijne gekozene loopbaan voort te zetten, daarom verliet hij de theologie en verkreeg in 1756 den doctoralen graad in de regten; gaf een lat. *Commentarius* in 't licht over de voorafspraak en de 3 eerste hoofdst. der *Unie van Utrecht.* Daarna vestigde hij zich als advokaat te *'s Hage*, later te *Amsterdam*, alwaar hij de nagelatene schriften van P. Burmannus I verzamelde en in 't licht gaf; ook leverde hij stukken in eenige periodieke schriften van dien tijd o. a. in den *Philantrope* en den *Denker*. Zijn beminnelijk karakter en zijne verdiensten werden treffend afgeschetst door zijn' beroemden vriend P. Nieuwland. *De eer der regering van Amsterdam verdedigd tegen den laster van het Engelsch ministerie* enz., is door hem opgesteld.

BONDT (NICOLAAS), geb. te *Wilsveen* in 1765, † 1796, gaf al vroeg blijken van uitstekende geestvermogens, ook in de lat. dichtkunde. Te *Leijden* werd hij in 1788 tot doctor in de medicijnen bevorderd met eene verhandeling: *De cortice Geoffroijae Surinamensis*, *cum tab.*, naderhand door Bake in 't Nederd. overgezet. In hetzelfde jaar ondernam hij met zijn' vriend *Stipriaan* de beantwoording der prijsvraag, door 't Kon. Genootschap der Geneeskunde te *Parijs* gedaan: *Pour déterminer etc. la nature des laits de femme*, *de vache*, *d' anesse* enz. welke bekroond werd. In 1793 aangesteld tot hoogleeraar in de botanie te *Amsterdam*, gaf hij, hoewel voor een' korten tijd, blijken zijner ervarenis ook in dat vak. Behalve zijne kunde wordt ook zijn eerlijk, rondborstig, onpartijdig en moedig karakter zeer geprezen.

BONGA (JAN), grietman van *Westdongeradeel*, mede-onderteekenaar van 't verbond der edelen, banneling met zoo velen, die goed en bloed voor de vrijheid veil hadden. Hij was een der eersten, die daarvoor de wapenen in *Friesland* opvatteden en de dienst van vele edellieden bekostigden. Toen het leger van van graaf Lodewijk van *Nassau*, waarbij hij zich als hopman bevond, bij *Jemmingen* door Alba verslagen was, ontkwam hij naauwelijks het levensgevaar, of hij beproefde den vijand op zee afbreuk te doen, waarbij een toeleg op *Dokkum* mislukte; beter slaagde die op *Sneek* en *Bolsward*, dat hij innam, waardoor de vrienden der vrijheid een' vasten voet kregen in *Friesland*. Hij behoorde tot die edelen, welke sterk aandrongen op het sluiten der Unie van *Utrecht*, en bragt er met anderen het zijne aan toe, dat de Graaf van Rennenberg, Stadhouder van *Friesland*, die Unie aannam. Na den schandelijken afval van dezen in 1580 bezette Bonga *Leeuwarden* voor de Staten, en maakte zich door eene krijgslist van 't Harlinger kasteel meester; doch na 1580 vinden wij niets meer van hem vermeld.

BONGARDT (BERNARDUS JACOBUS), predikant te *Hoorn*, gaf aldaar in 't licht: *Belijdenis aan Gods uitverkoren volk*, 1761, en *Troostzang of Rijmcatechismus*, 1765. Gelukkig dat dit laatste werk onder de zeldzame behoort, wijl de wijze, waarop onze rijmelaar heilige en belangrijke zaken behandelt, den spotlust der spreeuwen zou opwekken.

BONIFACIUS, eigenlijk WINFRID; de eerste was zijn ordesnaam of de vertaling van den tweeden. Hij was uit een adelijk Angelsaksisch geslacht afkomstig, te *Kitton* in *Wessex* geb. omstreeks 680, begaf zich al vroeg tot het monnikenleven, werd in 710 tot priester gewijd en betoonde vooral veel ijver en geschiktheid voor het zendelingswerk. Zes jaren later

vertrok hij met andere zendelingen naar ons vaderland, kwam bij *Brielle* aan wal en ging van daar naar *Duurstede*, vervolgens naar *Utrecht*, om den Frieschen vorst Radboud en zijne onderdanen te bekeeren, maar hij vermogt niets op dat onbuigzaam gemoed, en keerde nog binnen het jaar naar *Engeland* terug, in zijn klooster te *Nutschelle*. Twee jaren daarna hervatte hij zijne zendelingstaak, doch begaf zich eerst met eenigreisgezellen naar *Rome*, om van den paus Gregoor II. kerkelijke magtiging tot zijn werk te ontvangen, die hij verkreeg; de paus benoemde hem als zendeling van Petrus onder de heidensche volken, aan de oostzijde van den *Rhijn*. Met eenige reliquiën der heiligen voorzien, trok hij over de *Alpen* naar *Thuringen*, om zijne taak moedig te beginnen. Pas vernam hij den dood van Radboud en de herovering van *Friesland* door Karel Martel, of hij begaf zich naar den Utrechtschen bisschop Willebrord, wien hij gedurende 3 jaren als medehelper bijstond in 't bekeeringswerk der Heidenen. Willebrord wil hem zijn bisdom overgeven, maar Winfrid weigerde volstandig. Hij moest als apostel der Germaansche volkeren verder zijnen werkkring uitbreiden. Hij trok naar *Thuringen* en *Hessenland*, waarheen wij hem niet zullen volgen. Door paus Gregorius III in 745 tot aartsbisschop van *Mentz* verheven, vergat hij ook in die betrekking de godsdienstige belangen van *Friesland* niet, ofschoon hij nooit, gelijk sommigen denken, bisschop van *Utrecht* geweest is. Hij gaf in 753 het bisdom van *Mentz* aan Lullus over, en vertrok naar *Friesland*, om een jaar daarna bij *Dokkum*, met nog 50 der zijnen, den marteldood te ondergaan. Doch naauwelijks vernemen de Christen-Friezen den dood van hunnen apostel en de verstrooijing der reliquiën, of zij nemen eene bloedige wraak op de moordenaars, en het zaad, door Bonifacius gestrooid, verstikte niet onder de doornen.

BONKET (PHILIPPUS), geb. te *Vlissingen* in 't laatst der 17de eeuw, was koopman te *Middelburg*, maar begaf zich op theologisch terrein, blijkens het boekje, dat hij voor eigene rekening liet drukken in 1719, getiteld: *Eene opregte geloofsbelijdenis van eenige Christenen, welke Gods woord, vervangen in de boeken der O. en N. Verb., stellen voor den eenigen regel van haer geloof en leven, zonder menschelijke bijvoegsels*, enz. Zijne gevoelens hellen tot die der zoogenoemde Hebreën over, en die over de drieëenheid waren niet de algemeene van zijnen tijd.

BONN (ANDREAS), geb. te *Amsterdam* in 1738, † 1818, toonde reeds vroeg bij zijn' vader, die apotheker was, geneigdheid voor de artsenijkunde. Te *Leijden* in 1761 tot doctor in de

medicijnen bevorderd, vertrok hij naar *Parijs* ter vermeerdering zijner kundigheden in de gekozene vakken; vestigde zich in 1771 als geneesheer te *Amsterdam*, om later als hoogleeraar in de ontleed- en heelkunde bij 't Athenaeum aldaar op te treden. Hij liet voor zijne rekening de 3 eerste stukken van den *Thesaurus Hovianus ossium morbosorum* in 't koper graveeren. Zijn roem verbreidde zich zelfs buiten 's lands. Aan 't verzachten en wegnemen van menschelijk lijden, en aan 't vormen van bekwame geneesheeren en wondheelers, wijdde hij zijn leven. Hij was ridder der Orde van den Nederl. Leeuw, van 't Kon. Nederl. Instituut, en andere geleerde genootschappen, stichtte een genootschap ter bevordering der heelkunde, en mogt bij de viering van deszelfs 25jarig bestaan in 1815 een' gouden eerepenning ontvangen. Zijn ontleedkundig kabinet werd door de Leijdsche academie aangekocht.

BONNET (PAULUS), geb. te *Naarden* in 1716, † 1803, was achtereenvolgens predikant te *Ingen*, *Amersfoort*, *Middelburg* en *Rotterdam*, en heeft zich o. a. door zijne mensch- en zedekundige leerredenen over het *leven van David*, 7 dln. roem verworven, ofschoon ze wel wat gerekt zijn; meer vermaard is zijn broeder

— (GIJSBERT), insgelijks te *Naarden* geb. in 1723, † 1805. Deze werd te *Utrecht* theol. doct., proponent in 1752, in 't zelfde jaar predikant te *Amersfoort*, 3 jaren later te *Rotterdam* en in 1758 te *'s Hage*, van waar hij in 1760 te *Utrecht* tot hoogleeraar in de theologie werd beroepen, welken post hij aanvaardde met eene redevoering: *Over de verborgenheden des geloofs* enz. Vroeger zich bijzonder geoefend hebbende in de welsprekendheid en gesticulatie onder den beroemden tooneelspeler J. Punt, bezat hij daarin zeldzame gaven. Hij voerde eene verbeterde preekwijze in, die veel bijval, en gelijk de aard der zaak zulks medebragt, ook veel tegenstand vond. Den pennestrijd, dien hij met eenige geleerden voerde, zullen wij aan zijne plaats laten, en liever eenige zijner voornaamste schriften vermelden. *Leerredenen*, 4 *dln.* Utr. 1774 en verv. meermalen herdrukt. — *Schetswijze uitbreiding van Salomons prediker*, 1781. — *Verklar. van Paulus brief aan de Hebreën* 10 dln. en onderscheidene redevoeringen.

BONSER (ADRIAAN), uit een aanzienlijk geslacht geb. te *Gouda* in 1533, † 1598, oefende zich te *Leuven* in de wijsbegeerte en godgeleerdheid. Tot licentiaat bevorderd, had hij het, — zoo men wil — aan de voorspraak van Viglius van Aijtta te danken, dat hij tot deken en pastoor van *Middelburg* bevorderd werd; welke stad hij in 1577 moest verlaten, toen ze aan den prins van *Oranje* overging, 't welk ook later het geval was

met *Iperen*, waar hij intusschen als pastoor en kanunnik werkzaamheid vond. Naar zijne bloedverwanten in *Gouda* teruggekeerd, werd hij te *Iperen*, — nu weder in *Spanje 's* magt, — in zijn' vorigen post hersteld. Hij stichtte bij uitersten wil, in 't collegie van paus Adriaan VI. te *Leuven*, eene beurs voor één godgeleerde, en wordt geroemd om zijne predikgaven.

BONT (WILLEM), ook wel DE COSTER genoemd, geb. te *Leuven* op het einde der 14de eeuw, volbragt het grootste gedeelte zijner studiën te *Parijs*, waar hij in 1427 tot meester in de fraaije letteren, en later tot die in de beide regten bevorderd werd. Naar *Nederland* teruggekeerd, bekleedde hij eerst onderscheidene kerkelijke ambten, o. a. in 1440 dat van deken van *St. Pieter* te *Leuven* en in hetzelfde jaar dat van hoogleeraar in het kerkelijk regt aldaar. Hij was een schrander regtsgeleerde, die in druk gaf: *Quodlibetum de usuris et emptione redituum vitalium* etc. en eenige werken in M. S. naliet.

BONTE (HUGO DE), geb. te *Middelburg* in 't begin der 16de eeuw, † 1601, was van 1560—1566 pensionaris van zijne geboortestad, beoefenaar der lat. dichtkunde, en voorstander der geleerdheid. Toen Nicolaas à Castro als bisschop te *Middelburg* werd ingehaald, begroette hij dien met eene sierlijke aanspraak. Ter ontwijking der onlusten begaf hij zich naar *Antwerpen* en werd door 't hof van *Brussel* naar *Breda* gezonden, om over den vrede te onderhandelen, 't geen vruchteloos afliep.

BONTEKOE (WILLEM IJSBRANDSZ.), eigenlijk DECKER, maar daar het huis, waarin hij geb. is, *de bonte koe* uithing, werd hij 't meest bij dien naam genoemd. Hij zag het eerste levenslicht te *Hoorn* in 1587, voer als kapitein in 1618 naar *Oost-Indië* met het schip Nieuw Hoorn, bemand met 206 koppen. Na het doorstaan van een' fellen storm gedurende 15 dagen, ontstond er op de hoogte van *Sunda* brand in 't schip, waardoor het in de lucht vloog, maar Bontekoe met 72 anderen er het leven afbragt. Met deze zwierf hij eenige dagen in eene boot, slechts met 7 of 8 ponden brood voorzien, op de holle zee rond. De honger en dorst begonnen weldra scherp te knellen, zoodat eenigen tot het wanhopig besluit kwamen, de jongens onder hen te dooden en zich met hun vleesch te voeden. Bontekoe verzette zich daartegen met kracht en verwierf 3 dagen uitstel. Binnen dien tijd bereikten zij een woest eiland, waar zij eenig voedsel vonden. Op het eiland *Sumatra* gekomen, werden zij door de wilden overvallen, die eenigen hunner om 't leven bragten; de overigen, welke met groot levensgevaar in de boot ontkwamen, bereikten in de straat *Sunda* de Hollandsche

vloot onder Fred. Houtman, die hen naar *Batavia* bragt, waar de gouverneur Jan Pz. Koen het bevel van een schip aan Bontekoe toevertrouwde, dat naar de *Moluksche eilanden* bestemd was. Later deed hij nog verschillende togten en kwam eindelijk in 1625 behouden in 't vaderland. Sommigen zullen zich misschien nog het Bontekoe's boekje uit hun' schooltijd herinneren.

BONTEKOE (CORNELIS), geb. te *Alkmaar* in 1647, † 1685, schijnt als geneesheer een zwervend leven geleid, en volgens sommigen het hoogleeraarsambt in de geneeskunde te *Frankfort am Oder* bekleed te hebben. Hij is als raad en lijfarts van den keurvorst van *Brandenburg* gestorven; was twistziek van aard; een groot voorstander der Cartesiaansche wijsbegeerte en schrijver van verscheidene verhandelingen, waaronder berucht is zijn: *Tractaat van het exelentse Cruijd-thé*, *'s Hage* 1685, te Amst. een jaar later herdrukt met den titel: *Gebruick en misbruick van de Thée.* Volgens zijn' raad mogt een ieder zoo veel thee drinken als hij verkoos; 50 of 100 of 200 kopjes, gelijk hij op een' voor- en achtermiddag eens gedronken had, konden geen kwaad. Geen wonder dat een zijner beoordeelaars schreef: „dat Bontekoe, door het menigvuldig thee drinken, zijne sappen zoo zeer verdroogd had, dat zijne gewrichten schenen te rammelen als castignetten, wanneer hij voor den wind naar iemand toekwam.” Alle zijne *Philosophische*, *Medicinale en Chijmische werken*, 2 dln. zagen te Amst. in 1689 het licht.

BONTIUS (GERARDUS) of GERAERT DE BONT, geb. te *Rijswijk* in *Gelderland*, in 1536, † 1599, leerde de lat. taal te *Schoonhoven* en oefende zich daarna te *Leuven* in de geneeskunde, bezocht *Italië* en werd te *Padua* tot meester in de regten bevorderd. Naar *Holland* teruggekeerd, nam hij zijne woonplaats te *Leijden*, waar hij de geneeskunst uitoefende. Bij de oprigting der hoogeschool aldaar in 1575, nam hij eerst de lessen over de wis- en sterrekunde op zich, en werd eenige maanden later tot hoogleeraar in de geneeskunde aangesteld, waarbij later het onderwijs in de kruid- en ontleedkunde gevoegd werd. Uit dit alles blijkt zijne geleerdheid, ofschoon hij geene schriften heeft nagelaten. Bijzonder wordt zijne kennis in de grieksche taal geroemd. Omtrent de verborgenheden in de godsdienst, was hij gewoon te zeggen: „dat het voor 't menschdom gelukkig was, die niet te kunnen bevatten.” Zijn zoon

— (REGNERUS of REINIER), geb. te *Leijden* in 1576, † 1623, was niet minder ervaren in de talen en in de geneeskunde, daarenboven een vlijtig beoefenaar der wijsbegeerte en der natuurkunde; in welke laatstgenoemde wetenschap hij als hoogleer-

aar te *Leijden* in 1603 werd bevestigd, later als buitengewoon hoogleeraar der geneeskunde en in 1617 als gewoon. De roem zijner kunde bevorderde hem tot lijfarts van prins Maurits en Frederik Hendrik. Er bestaat van hem eene: *Beschrijving van 't beleg en ontzet der stad Leijden*, met pl. in 4to, meermalen herdrukt, 'tlaatst te *'s Hage* in 1730. Of dit hetzelfde werk is als tooneelstuk bekend onder den titel: *Het beleg en ontzet van Leijden*, durven wij niet beslissen, maar wel dat dit stuk langen tijd voor de Leijdenaren was, wat *Gijsbrecht van Amstel* voor de Amsterdammers is.

BONTIUS (WILLEM), de zoon van Reinier, door zijn' vader onderwezen, leidde zich bijzonder toe op de regtsgeleerdheid, en werd, na proeven van zijne bekwaamheid in 't onderwijs gegeven te hebben, in 1615 tot hoogleeraar in de regten in zijne geboortestad *Leijden* bevorderd. In 1619 deed hij afstand van dien post voor het schoutsambt, dat hij jaren lang bekleedde. Hij stierf in 1646.

BOOM (PIETER CORNELISZ.) uit een aanzienlijk geslacht te *Amsterdam* gesproten, was in 1578 regerend burgemeester en kolonel van de burgerij aldaar, toen Leijcester, van *Utrecht* komende, den toeleg scheen te hebben zich van de stad meester te maken. Des avonds binnen gekomen en door J. C. Verheel met eene sierlijke lat. aanspraak verwelkomd, vroeg men voor hem het verleenen van 't wachtwoord; doch Boom trad moedig op, deed den verzoeker Roodenburg dadelijk vertrekken, en wist het voorstel nopens het wachtwoord geheel te verijdelen. Leijcester bespeurende dat zijn' vlieger hier niet opging, vertrok den anderen dag, en Boom bleef sedert bij de burgerij in hooge achting, tot aan zijn' dood in 1608.

BOOMHUIS (JAN), geb. te *Amsterdam*, † in 1797, een weinig bekend dichter, bezorgde met P. J. Uilenbroek eene uitstekende vertaling van Racine's treurspel *Esther*, en alleen eene fraaije navolging van *le Philosophe de Sans-Souci* (Fred. II.), *Epitre sur la gloire et l'intérêt*, (*roem en eigenbaat*), te vinden in de *kleine Dichterl. Handschriften*, Vde schakering.

BOOMKAMP (GIJSBERT), een kundig en aanzienlijk burger te *Alkmaar*, maakte zich bekend als historieschrijver en rijmelaar, blijkens zijne: *Beschrijving van Egmond op zee.* — *Aanmerkingen over Alkmaars stede-regt.* — *Alkmaar en deszelfs Geschiedenis*, *enz. met pl.*; en uit de nagelatene papieren van Simon Eikelenberg: *Chronijck van Alkmaar.* In 1743 beving hem de rijmkoorts en gaf hij uit: *Stephanus de Diaken*, 't welk niet te vergelijken is met *Abraham de Aartsvader* van Hoogvliet,

BOOMS (MARINUS ADRIAANSZ.), in 't laatste gedeelte der 17de eeuw geb. te *Driewegen* op *Zuid-Beveland*, vestigde zich als schoenmaker te *Middelburg*. Na 't burgerregt en 't lidmaatschap bij de gereformeerde gemeente aldaar verkregen te hebben, werd hij later van onregtzinnigheid (een vreeselijk misdrijf in die dagen) beschuldigd en door den kerkeraad in 1714 als lid van de gemeente afgesneden. Onze schoenmaker schreef ter zijner verdediging eene: *Apologie of verantwoording, zijnde een waaragtigh verhaal van de proceduren der Consistorie van Middelburg*, 1714. Men hield hem verdacht ook de schrijver te zijn van een naamloos geschrift, getiteld: *Brief van Theophilus*, door den ijverigen wachter op de muren *Sions*, Carolus Tuinman, als een *lasterschrift van een vermomt vrijgeest* wederlegd.

BOON VAN ENGELANT (CORNELIS), baljuw van *Heenvliet* en leenman van 't land van *Voorn*, geb. te *Rotterdam* in 1680, hanteerde op zijne wijze de Nederd. lier, blijkens zijne: *Heidensche Grootmoedigheden*, en *Gedichten en Toneelpoëzij*, 2 dln. De kritiek is hem niet gunstig.

— MESCH (GEORGIUS JOANNES VAN DER), geb. te *Delft* in 1786, † 1822, had zich te *Leijden* op de geneeskunde toegelegd en die uitgeoefend in zijne vaderstad, toen hij in 1819 te *Leijden* het buitengewoon hoogleeraarsambt in de landhuishoudkunde aanvaarde, met eene lat. redevoering *Over het regte acad. onderwijs der landhuishoudk. met de overige natuurkund. wetenschappen verwant*, *enz.* De academie mogt van hem slechts kort genot hebben, wijl hij 3 jaren daarna overleed.

— (HENDRIK CAREL VAN DER), geb. te *Delft* in 1795, † 1831, studeerde te *Leijden* en ontving in 1820 de doctorale waardigheid in de wis- en natuurkunde en 't volgende jaar die in de geneeskunde. Hij behaalde kort daarop den gouden eereprijs voor eene lofrede op S. J. Brugmans bij de Holl. Maatsch. v. Fr. Kunst. en Wetensch; nam bij afwezigheid van Reinwardt het onderwijs in de scheikunde op zich; aanvaarde in 1823 het professoraat in de natuurlijke historie aan 't Athenaeum te *Amsterdam*, en bezorgde de uitgaaf van *Tromsdorff's leerboek der artsenijmengkunde*, 1829. Spoedig daarop was zijne taak hier afgedaan.

BOONEN (ARNOLD), geb. te *Dordrecht* in 1669, † 1729, vertoonde vroegtijdig spranken van vernuft, en helde over tot de teeken- en schilderkunst. Onder de leiding van G. Schalken groeide hij op tot een beroemd schilder, die uitmuntte in 't vervaardigen van treffend gelijkende portretten en in onderwerpen bij kaarslicht, in de manier van zijn' meester. Hij bezocht

de hoven van *Duitschland*, waar zijn werk veel opgang maakte, vestigde zich in 1696 te *Amsterdam*, schilderde o. a. eene menigte portretten van burgemeesters, regenten van weeshuizen enz., en voor zijne vaderstad een groot stuk in de Munt, met bij de 20 afbeeldsels. De fortuin was hem gunstig en zijne deugd en kunde bezorgden hem vele vrienden.

BOONZAJER (CORNELIS), geb. te *Arnhem* in 1754, † 1792, volbragt zijne letterkundige en regtsgeleerde studiën te *Franeker*, verkreeg den doctoralen graad in 1778, en werd in hetzelfde jaar conrector en in 1780 rector der lat. school te *Gorinchem*, welke laatste betrekking hij aanvaardde met eene oratie: *de optimi studiosi officio*. Zijne snipperuren besteedde hij aan de hernieuwde bewerking van de *Theutonista*, door G. van der Schueren uitgegeven, en in 1475 te *Keulen* gedrukt; de dood verhinderde hem in 't nazien der proeven en de rangschikking van de 3 dln. aanteekeningen; en 't werk kwam zonder deze te *Leijden* in 't licht in 1804 met eene taalkundige voorrede van J. A. Clignett. Ook de uitgave van *M. Vitruvii Pollionis lib.* 10 *de architect.* en een werk over de *Nederl. Schrijvers* kwam niet tot stand.

BOOREN (ELIAS VAN), een schoolmeester te *Leijden*, rijmende in den trant van J. Beekman, had de stoutheid op het 2de jubilé der Leijdsche hoogeschool (1774) het volgende prulschrift uit te geven: *Het tweehonderste jubelsvreugt verhaal, meede ter gedachtenis beschreve en op Reijm van mij Elias van Booren* enz. Het wordt hier en daar met proza-aanteekeningen afgewisseld, welke ons een' man doen kennen, die den studenten door zijne zoogenoemde extemporé's ten speelbal verstrekte.

BOOT (EVERHARD), geb. te *Dordrecht* omstreeks 1575, † 1610, legde zich bijzonder op de godgeleerdheid toe, en was reeds in 1602 predikant te *Utrecht*. Hij vertaalde uit 't lat. van W. Perkins een werk, getiteld: *De gereformeerde Catholijck; dat is eene verclaringhe van d' overeenstem. en 't verschil datter in 't stuck van religie tusschen de Gereform. en R. Kercke nu ter tijt is; met een corte Vermaninghe enz. Middelb.* 1604.

— (GERARD), broeder van Arnold, geb. te *Gorinchem* in 1604, † 1650, oefende zich in de geneeskunde en begaf zich, na tot doctor in die wetenschap bevorderd te zijn, naar *Engeland* waar hij lijfarts werd van koning Karel I. Na de onthoofding van dien vorst, stak hij naar *Ierland* over, zich te *Dublin* vestigende. Men vindt van hem eenige verspreide lat. en nederd. gedichten en een boek, getiteld: *Vrolijcke uuren.* 1630. — *Philosophia naturalis reformata* etc. *Dubl.* 1641.

— (ARNOLD), geb. te *Gorinchem* in 1606, † 1653, oefen-

de zich vlijtig in de geleerde talen en in de geneeskunde. Tot doctor bevorderd, vertrok hij in 1630 naar *Engeland*, werd later lijfarts van den graaf van Leijcester, onderkoning van *Ierland*, en tevens lands- en legerdocter van dat rijk. De noodlottige beroerten, daar ontstaan, noodzaakten hem in 1644 dat land te verlaten. Hij begaf zich naar *Parijs*, waar hij zijn leven in letterkundige werkzaamheden doorbragt. Zijne schriften zijn of exegetisch of medisch, o. a. *Animadversiones sacrae ad textum hebraicum V. T. Lond.* 1644. — *Epistola de textus hebr. V. T. certitudine et authentia. Paris.* 1650. — *Observationes medicae de affectibus. Lond.* 1649. Ook hielp hij zijn' broeder Gerard in in het zamenstellen van diens werk: *Philosophia nat. reformata.* Hier en daar vindt men tevens blijken, dat hij min of meer ervaren was in de lat. en nederd. poëzij.

BOOT (JOANNES CORNELIS), geb. te *Leur* in 1761, † 1834, was predikant, het laatst te *Arnhem*, waar hij bij velen als een ijverig Evangeliedienaar bekend stond. Dat hij niet onervaren was in de nederd. dichtkunst blijkt uit zijne *Opwekking van Lazarus*, in 1785 door 't Haagsche dichtkundig genootschap bekroond, gelijk ook uit zijn *Lof der weldadigheid* en sommige verspreide dichtstukjes. Zijn broeder

— (GERARD WILHELM), geb. te *Leur* in 1763, † 1832, beoefende insgelijks de godgeleerdheid, doch mogt om zijne zwakke gezondheid, niet als leeraar optreden, maar wel, na vlijtige oefening in de oude letterkunde, als praeceptor te *Breda*, *Middelburg* en *Zutphen*, en in 1792 als rector te *Gorinchem*. Dat ook hij geen vreemdeling was op den nederd. Parnas, heeft hij doen zien in eenige luimige en aandoenlijke dichtstukjes, hier en daar verspreid of in handschrift nagelaten.

— (CORNELIS), geb. te *Middelburg* in 1679, † 1713, volbragt te *Franeker* zijne godgeleerde studiën, werd in zijn 22ste jaar proponent, met getuigschrift, dat hij een jongeling was, oud in kennis en magtig in de schriften. Zijne eerste standplaats was *Domburg*, de tweede *Vlissingen* en de laatste *Utrecht*. Hij wordt geroemd als een godvruchtig, werkzaam, geleerd en welsprekend man. Gedurende zijn verblijf te *Domburg* zond hij eenige brieven, betreffende de oudheden, aldaar gevonden, aan den hoogleeraar A. Reland, van welke J. G. Keijsler zich bediend heeft in zijne *Excercitatio historico-philologica de dea Nehalennia.* Zijn zoon, naamgenoot en opvolger, was schrijver van: *Leerr. over eenige hoofdst. des O. T. in* 4 *dln.* en *Over 't N. T.*, 2 *dln.*

BOR (PIETER CHRISTIAANSZ.), geb. te *Utrecht* in 1559, † te *Haarlem* in 1635, betoonde van jongs af grooten lust in de be-

oefening der vaderlandsche geschiedenis. De ledige uren, die hij van zijn notarisschap te *Utrecht* uitbrak, besteedde hij tot het verzamelen van alles wat hij ter opstelling zijner *Nederl. geschiedenis* noodig keurde. Hij begon met de uitgave in 1595, onder den titel van: *Oorsprong der Nederl. beroertens*, *oorlogen* enz., werd tot het vervolgen daarvan aangemoedigd, behalve door de regering van *Utrecht*, ook door de Staten van *Holland* en *W. Friesland*, met eene jaarwedde van *f* 600. Later tot rentmeester van *N. Holland* benoemd, vestigde hij zich te *Haarlem*, ging voort met het vermeerderen en vervolgen zijner historie, waarvan 5 dln. in 37 boeken, in fol. het licht zagen, loopende van de jaren 1555—1600. De uitgave van 5 dln. of 6 st. geschiedde te *Leijden* en *Amst.* Een 2de druk te *Amst* in 1676, 4 dln. in fol. met een bijvoegsel. Zijne naauwkeurigheid en onpartijdigheid worden algemeen erkend. Dat hij ook rijmen kon blijkt uit: *De oorsprong*, *begin*, *en aanvang der Nederl. oorlogen*, *gedurende de regering van Parma enz. in liedekens vervat. Leijden* 1617, en uit zijn lofdicht op *K. v. Manders Schilderboeck.* Nog heeft men van hem: *Gelegenheid van 's Hertogenbosch*, *en verrassinge en inneminge van Wezel. 's Hage* 1630. — Eene *Tragi-Comedie* in 2 dln.: *Appolonius prince van Tyro en sijn dochter Tarsia. 's Hage* 1617.

BORCULOO (HERMAN VAN), welligt zoo genoemd naar de plaats zijner geboorte, gaf in 1538 te *Utrecht* uit: *Civitatis Jerusalem ad sacr. loc. universae Palestinae delin. et descr. cum fig.* Of hij zelf het *H. Land* bezocht of zijne beschrijving uit die van anderen heeft opgedaan, durven wij niet beslissen. Van Senden in zijne reize naar *H. Land* gewaagt er van.

BORDET, een fransch edelman, begaf zich na 't hernemen van *Bergen* in *Henegouwen* in krijgsdienst onder Prins Willem I. Toen *Haarlem* in 1573 met eene belegering bedreigd werd, ging hij met zijne manschappen derwaarts, en toonde gedurende het beleg meer dan gewone dapperheid. Bij de overgave der stad aan de Spanjaarden, werd aan de Duitsche, Schotsche en Waalsche knechten de keus gelaten, of zij ongewapend wilden uittrekken of zich aan Alba's genade onderwerpen; tot dit laatste gingen zij, tot hun ongeluk, over; maar Bordet, de spaansche genade kennende, besloot liever een einde te maken aan zijn' leven. Na hiertoe vergeefsche pogingen bij zijn' knecht te hebben beproefd, joeg hij zich een' kogel door 't hoofd.

BOREEL (JACOB), heer van *Duinbeke*, *Westhoven*, enz. werd geb. te *Middelburg* in 1552 en † 1636. Met zijne ouders ge-

noodzaakt, om de belijdenis van de evang. godsd., naar *Engeland* te wijken, keerde hij, na zijns vaders dood, in *Zeeland* terug, op 't tijdstip dat prins Willem I. *Middelburg* belegerde (1573). Boreel trok aanstonds te velde en hielp zijne geboorteplaats winnen, vervolgens ook *Sluis* in *Vlaanderen*. Daarna bekleedde hij onderscheidene ambten in *Middelburg*, was voorzitter der Staten te *Bergen-op-Zoom*, tegenwoordig bij 't sluiten van 't bestand met *Spanje* (1609), afgezant naar *Engeland* bij Jacobus I., die hem tot ridder verhief. Vervolgens (1620) werd hij raad en rekenmeester van *Zeeland*, en stichter van de Oost-Indische Maatschappij. Door een' val op straat raakte hij verminkt en genoodzaakt om krukken te gebruiken.

BOREEL (JOHAN), geb. te *Middelburg* in 1577, † 1632, oefende zich niet slechts in de regten, maar ook in de godgeleerdheid en in de oostersche talen. Hij bezocht vreemde landen en zond uit *Bazel* met eene opdragt aan de regering van *Middelburg* eene vertaling uit het engelsch in 't latijn, van 't werk van H. Brougthon: *Comment. in Danielem* enz. 1599. Na de terugkomst in zijne vaderstad werd hij spoedig tot gewigtige ambten bevorderd, in 1613 tot secretaris van *Middelburg*, later tot secretaris der Staten en eindelijk tot raadpensionaris van *Zeeland*. Meermalen naar *Engeland* gezonden, verwierf hij de achting en toegenegenheid van Jacobus I. en bij opene brieven de ridderlijke waardigheid. De trouwe waarneming zijner posten en zijne meer dan gewone geleerdheid deden hem grooten roem inoogsten.

— (WILLEM), baron van *Vreendijke*, heer van *Duinbeke*, enz. geb. te *Middelburg* in 1592, † 1668, legde zich bijzonder op de regtsgeleerdheid toe. Tot Mr. in die wetenschap bevorderd, werd hij als advokaat aangesteld bij de O. Indische Maatschappij, en in die hoedanigheid met eenige bewindhebbers in 1619 naar *Engeland* gezonden, om de twisten met de Maatschappij van dat rijk bij te leggen. Dit baande hem den weg tot het pensionariaat van *Amsterdam* en tot verscheidene gewigtige buitenlandsche bezendingen, zoo als naar *Bremen*, *Denemarken*, *Zweden*, *Frankrijk* en *Engeland*. De ambassade naar *Frankrijk* was bijzonder belangrijk, waarbij hij eene bekwaamheid en een' moed aan den dag legde tegen den bekenden kardinaal de Mazarin, welke niet weinig zijn roem verhoogden. Toen de koning van *Engeland* hem tot baron had verklaard en zijn wapen vermeerderd, wilde de keizer hem tot rijksgraaf verheffen, maar uit zedigheid wees hij die eer van de hand. Als voorstander van kunsten en wetenschappen en beoefenaar

van de mechanica stond hij bij geleerden en dichters in hooge achting.

BOREEL (ADAM), geb. 1602, † 1654, vond lust in de beoefening der godgeleerdheid, grieksche en hebreeuwsche talen, waarin hij groote vorderingen maakte. Zijne godsdienstige denkbeelden strookten niet met die van zijn kerkgenootschap, de Gereformeerden. In 1646 verliet hij *Middelburg* en koos *Amst.* tot zijne woonplaats; hier rigtte hij met Galenus Abrahams, M. Komans en D. de Breen op het *Rokin* een collegie op in navolging van dat te *Rijnsburg*. Spoedig ging de roep op, dat er Sociniaansche dwalingen geleerd werden. De ongegrondheid dier beschuldiging bleek weldra na naauwkeurig onderzoek van de zijde der regering, welke echter voorzigtigheidshalve het collegie op 't *Rokin* liet sluiten; terwijl de leden ongestoord elders vergaderden, onder den naam van *Collegianten*. Onder de schriften van A. Boreel, die aanleiding gaven hem van Sociniaansche en antitrinitarische gevoelens te beschuldigen, behooren: *Ad legem et testimonium* etc. 1645. — *De christen gulden schakel of de kennisse Gods en onzes H. J. C.* — *'t Evang. volgens Matth. en de brief van Paulus aan de Rom. in 't grieksch, met eene N. Nederd. vertaling* etc. en andere zijner stukken in de *Opera postuma*. In den bekenden *Lusthof der zielen* van v. Stapel komt ook een gedicht van hem voor op bl. 294. Ook zou hij aan Jacob Juda Leon veel hulp verleend hebben tot het model van Salomo's tempel.

— (JOHAN), heer van *Westhoven*, geb. te *Middelburg* in 1621, † 1672, vervulde verscheidene stads- en staatsposten, zoo als die van schepen, burgemeester, gecommitteerde in de Staten van *Walcheren* en in 1665 van gevolmagtigde met R. Huigens en J. de Witt op de Nederl. vloot. In 1667 met J. Meerman als buitengewoon gezant naar *Engeland* gezonden, waren zijne pogingen ter bevordering van den vrede vruchteloos. Na zijne terugkomst zou hij wederom als gedeputeerde op 's lands vloot zijn geplaatst, als de dood er niet tusschen beide was gekomen.

— (JACOB), heer van *Duinbeke*, geb. te *Amsterdam* in 1638, † 1697, betrad even als zijne beroemde voorvaders het staatstooneel, behoorde in 1664 tot de statelijke ambassade aan den Czaar van *Rusland* gezonden. Later bragt hij, bij eene onderhandeling te *Brussel*, veel toe tot de wegruiming der bezwaren tegen het sluiten van den vrede te *Nijmegen*, en daarna als gezant van 't fransche hof tot het sluiten van een verbond. In zijne vaderstad teruggekeerd, bekleedde hij daar elf jaren het gewigtig ambt van hoofdofficier en vier malen dat van burge-

meester. Bij een oproer in 1696, (toen niet vreemd) werd zijn huis deerlijk geplunderd, waarvoor hij eene schadevergoeding ontving van *f* 28,750. Hij was ook gevolmagtigde bij den vredehandel te *Rijswijk*, waarvan hij den uitslag niet mogt beleven.

BORGER (ELIAS ANNES), geb. in 1784 in *Friesland* op het dorp *Joure*, † in 1820, toonde al vroeg spranken van 't genie, dat naderhand zoo heerlijk uitblonk. Hij ontving het eerste onderrigt in de lat. taal bij M. van den Acker, med. doct en notaris, later benevens dat in de grieksche taal van den pred. Schlikker te *Langweer*. Met zijn 17de jaar bekwaam geoordeeld om de hoogeschool te bezoeken, lieten de omstandigheden zijner ouders niet toe de onkosten daarvan goed te maken; zij namen dus hunne toevlugt tot die hulpbron, welke van 's lands wege open stond voor onbemiddelde jongelingen, welke godsdienstleeraars wilden worden. Bij het onderzoek naar zijne bekwaamheden, werd Borger inzonderheid waardig gekeurd, om uit die bron te mogen putten. Aan Leijdens hoogeschool (1801) ontwikkelde zich al meer en meer zijn heerlijke aanleg. In 1807 ontving hij den doctoralen graad in de theologie met een: *Specimen hermeneuticum in Epist. Pauli ad Galatos*, waarop de Curatoren dadelijk besloten hem aan de genoemde academie te verbinden door zijne benoeming tot lector in de gewijde uitlegkunde, welken post hij in hetzelfde jaar aanvaarde met eene oratie: *de modesto ac prudenti S. S. interprete.* In 1811 tot buitengewoon en 3 jaren later tot gewoon hoogleeraar in de godgeleerdheid bevorderd, verwisselde hij dezen post met dien van hoogleeraar in de grieksche letterkunde en algemeene geschiedenis, bij welke gelegenheid hij eene redevoering uitsprak: *de historiae doctore, providentiae divinae administro.* Van zijne leerredenen kwam in 1814 de 1ste bundel uit en in 1821 de 2de, bezorgd door J. H. v. d. Palm. In 1815 werd zijne verhand. *Over den oorsprong des Christendoms tegen Eberhards gevoelen verdedigd*, door Teijlers Godgel. Genootschap bekroond, gelijk later bij hetzelfde genootschap die *de Mysticismo.* Van zijne *Commentationes de Evang. Joh.* etc. 1816, (ook in 't Nederd. vertaald) bestaat slechts het 1ste deel. Bij de Maatschappij der Wetenschappen te *Haarlem* werden 2 zijner verhandelingen bekroond: *De officiis historici* etc. en *Disputatio de hist. pragmatica*, allen in sierlijk latijn geschreven, waarin Borger een meester was. Zijne weinige verspr. dichtstukken, later verzameld uitgegeven, doen ons zien, dat hij welligt onze grootste dichters op zijde had gestreefd, indien hij zich meer bijzonder op de dichtkunde had toegelegd.

BORGESIUS (JOANNES) was geb. te *Westerwijtwert* in 1618, en † 1652. Zijn vader Joachim B. was predikant ter genoemde plaats, daarna rector der lat. scholen te *Groningen* en later hoogleeraar in de welsprekendheid en geschiedenis aldaar. Na diens onderwijs te hebben genoten, legde Joannes zich aan de Gron. academie met vlijt toe op de wijsbegeerte, ster- en geneeskunde, welk laatste vak zijne hoofdstudie was. Behalve de Groningsche bezocht hij ook de Utrechtsche en Leijdsche hoogescholen; en begaf zich naar *Parijs*, om de lessen der hoogleeraren in de ontleedkunde bij te wonen, vervolgens naar *Angers*, waar hij de doctorale waardigheid in de geneeskunde verkreeg. In 1645 naar *Groningen* teruggekeerd, werd hem aldaar een jaar later het professoraat in de wiskunde opgedragen, waarvan hij door zijne langzamerhand toenemende blindheid en verzwakte gezondheid weinig genot had. Vandaar ook dat er weinige schriften van hem bestaan, slechts eene *Disputatio de Catharrho* 1645, en eene *Oratio de Mercurio. Gron.* 1646; behalve een in zijne jeugd vervaardigde almanak op het meridiaan van *Groningen* berekend, waarvan men vele jaren gebruik kon maken.

BORMEESTER (ABRAHAM). Van dezen Amsterdamschen blijspeldichter zijn ons slechts bij name bekend: *Infidelitas of ontrouwe Dienstmaegt*, 1645. — *Zijtje Tobers*, 1647, en *Nieuwschierig Aegje*, 1664. De vaderlandsche zeden en gewoonten van dien tijd moeten er vrij natuurlijk in afgebeeld staan.

BORN (JOHAN VAN), geneesheer en letterkundige te *Amsterdam* in de 17de eeuw, maakte zich als dichter bekend, door zijn: *Diemermeer weerelts doolhof en de echtsparadijs. Amst.* 1642. — *Vreughdekoets of heerlijck jaarstooneel.* Ib. 1642; en *Amsterdam en goude vrijheijt.* Ib. 1645. Zijne verzen zijn niet altoos even kiesch en vloeijend.

BORNIUS (HENRICUS) was hoogleeraar in de wijsbegeerte te te *Breda*, later buitengewoon (1651) en daarna gewoon hoogleeraar in genoemde wetenschap te *Leijden*, uit welke betrekking hij echter eervol ontslagen werd, toen hij het bestuur der letteroefeningen van den jeugdigen prins Willem III. op zich nam.

BORREMANS (ANTONIE), geb. te *Gorinchem* en † 1683, beoefende vroegtijdig de letterenoude, talen en theologie te *Amst.*, onder den Remonstrantschen hoogleeraar S. Curcellaeus. Tot de predikdienst toegelaten, werd hij leeraar bij de Remonstranten in zijne geboortestad, en later te *Hoorn*. Zijne schriften dragen blijken van zijne geleerdheid, zoo als *Variarum lectionum liber* etc. *Amst.* 1676. — *Vesperae Gorinchemenses* etc. *Amst.* 1687. — *Dialogus literarius de poëtis et prophetis* etc. 1678.

BORSSELE. Dit oud en aanzienlijk geslacht komt reeds in *Zeeland* voor ten jare 1160 en zou zijn oorsprong rekenen van 838. De meest beroemde zullen wij hier laten volgen.

— (WOLFERT VAN), heer van *Veere* en *Zandyk*, eerst een aanhanger, daarna een vijand van graaf Floris V., zocht zich na diens dood in 1296 van de onlusten, die daaruit ontstonden, tot zijn voordeel te bedienen. Hij wist zich in de gunst te dringen van graaf Jan I., die hem tot heer van *Woerden* en tot zijn stedehouder verklaarde, en van toen af aan de leiband van Wolfert ging. Ongelukkig maakte deze schandelijk misbruik van zijn gezag, eigende zich eene menigte verbeurd verklaarde goederen toe, veranderde willekeurig de munt en haalde zich daardoor zoo zeer den haat des volks op den hals, dat hij in 1299 te *Delft* deerlijk vermoord werd.

— (FRANK VAN), graaf van *Oostervant*, heer van *St. Maartensdijk* enz. Hij stond in hooge gunst bij hertog Filips van *Bourgondië*, de *Goede* bijgenaamd, die hem tot ridder van 't gulden vlies verhief en in 1428 tot stadhouder van *Holland* en *Zeeland*. Hij was een schoon, dapper en edelmoedig man, der Kabeljaauwsche partij toegedaan, en werd in gelegenheid gesteld, om de ongelukkige gravin Jacoba van Beijeren, door hare Hoeksche vrienden verlaten, uit hare geldverlegenheid te redden en haar met raad en daad bijtestaan. Hierdoor ontstond eene wederzijdsche toegenegenheid, welke een geheim huwelijk ten gevolge had. De hertog, verstoord over deze verbindtenis, liet Frank op 't kasteel te *Rupelmonde* gevangen zetten, en zou hem bijna op aandrang zijner vijanden, van 't leven beroofd hebben. Jacoba offerde bijna alles op, om haar' lieveling te redden, deed afstand van de graafschappen *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland*, en zag daardoor haar' gemaal uit de gevangenis ontslagen, met het graafschap *Oostervant* en haar zelve met 't houtvesterschap van *Holland* begiftigd. Hun huwelijk werd nu openbaar te *St. Maartensdijk* voltrokken. Hij mogt zich niet lang in haar bezit verheugen; zij overleed in 1436. In het ambt van opperhoutvester bevestigd, bleef hij de gunst des hertog genieten, tot aan zijn' dood in 1470.

— (ADRIAAN VAN), heer van *Brigdamme* enz., bekleedde als krijgs- in staatsman onderscheidene posten, was voogd van *Bergen* en *Henegouwen*, kapitein-generaal van *Biervliet*, raad en opperkamerling van de hertogen Filips en Karel van *Bourgondië*, welke hem aan 't hoofd stelde van een leger in 1456, om David van *Bourgondië*, den natuurlijken zoon van hertog Filips, als bisschop van *Utrecht* te doen erkennen. Hij

was tegenwoordig bij de krooning van Lodewijk XI., koning van *Frankrijk*, die hem tot ridder sloeg, ofschoon door Filips reeds tot die waardigheid verheven. Hij stierf in 1468.

BORSSELE (HENDRIK VAN), heer van *Veere*, *Sandenburg* enz. stond in gunst bij den hertog Filips van *Bourgondië*, die hem in 1426 tot ridder sloeg van 't gulden vlies. Hij behoorde onder de 9 raden en rekenmeesters, die over *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* werden aangesteld; wist door zijn voorbeeld het drijven van koophandel naar Oost en West aan te moedigen, liet voor eigene rekening vele groote schepen bouwen, en werd met de waardigheid van Opperhoutvester van *Holland* en burggraaf van *Zeeland* bekleed, in welke eerste bediening hem Jacoba van Beijeren opvolgde in 1433. Hij moet als admiraal zijnen vorst groote diensten bewezen hebben, toen deze oorlog met *Engeland* voerde; ook in den oorlog met de Hanzee-steden deed hij den vijand veel afbreuk; bereikte in luister en roem een' hoogen ouderdom, en stierf in 1474.

— (WOLFERT VAN), de 6de van dien naam, was heer van *Veere* enz. stadhouder van *Holland*. Hij huwde op zijn 14de jaar de Schotsche prinses Maria, zuster van koning Jacobus I., waardoor hij den titel verkreeg van graaf van *Bouchain*. Hij was tegenwoordig bij de inhuldiging van David van *Bourgondië* tot bisschop van *Utrecht*, hertrouwde in 1469 met Charlotte van Bourbon, dochter van Filips, graaf van *Montpensier*. Der Hoeksche partij toegedaan, ondervond hij veel tegenstand van de Kabeljaauwschen, die zijn hof in den *Haag* plunderden. Na veelvuldige krijgsbedrijven zoo te water als te lande, waarbij zijne dapperheid uitblonk, stierf hij te *Gend* in 1487. Hij was de laatste heer van *Veere* uit het huis van Borssele, gaande zijne bezittingen over in het geslacht van *Bourgondië*, door 't huwelijk van zijne dochter, die volgt.

— (ANNA VAN), geb. op het kasteel *Sandenburg*, waarschijnlijk in 1471; hare moeder was Charlotta van *Bourbon*. In 1481 werd zij ondertrouwd met Filips van *Bourgondie*, welk huwelijk, om hare jongheid, eenige jaren later voltrokken is. Zij verloor haar' gemaal in 1498, vertrouwde de opvoeding van haren zoon Adolph aan C. Battus, en voor een' korten tijd aan den vermaarden Erasmus. In 1500 hertrouwde zij met Lodewijk van *Montfoort*, dien zij 3 jaren later tot heer van *Veere* deed huldigen. Velerlei rampen en wederwaardigheden troffen deze edele vrouw. In 1505 verbrandde een groot gedeelte van van het prachtig slot *Sandenburg*, verloor zij haar' tweeden gemaal; moest zij het aanzien, dat Filips I., koning van *Spanje*, als

graaf van *Holland* en *Zeeland*, hare stad *Veere* door krijgsvolk liet bezetten; terwijl daarbij het water hare bezittingen verminderde, en de pest in *Zeeland*, bijzonder te *Veere* en *Arnemuiden*, vele menschen ten grave zond. Om die plaag te ontvlugten, had zij zich naar *Domburg* begeven, waar zij echter den dood niet ontging, die haar nog in hetzelfde jaar (1518) trof. Zij wordt geroemd als de geleerdheid voorstaande en beoefenende, als van veel beleid, deugdzaam en standvastig.

BORSSELE (PIETER JANSZ. VAN) VAN DER HOOGE, heer van der *Hooge* en *Kleverskerke*, was in 1570 bekend onder de edelen en ridderschap van *Zeeland*, werd in 1589 aangesteld tot rentmeester-generaal van *Bewester-Schelde*, en 7 jaren later tot lid der Staten van *Walcheren*. Hij was een geleerd en werkzaam man, blijkens zijn: *Tractact van de Zeeuwsche*, *Hollantsche en geestelijcke leenen*, 't welk door Smallegange in zijne *Chronijck van Zeeland* grootendeels is overgenomen.

— (JACOB VAN) VAN DER HOOGE, heer van *Kleverskerke* en *Geldermalsem*, geb. te *Middelburg* in 1622, † 1680; eerst in zijne vaderstad in 1650 tot raad benoemd, werd hij 4 jaren later lid van den raad van state, in welke betrekking hij veel ervaring opdeed en zijn gezag nuttig wist aantewenden. Hij behoorde in 1663 tot de afgezondenen naar den bisschop van *Munster* B. v. Galen, om de gerezene geschillen, reeds in 1657 ontstaan, te vereffenen. Hij komt ook wel voor alleen onder den naam van VAN DER HOOGE.

— (FILIP JACOB VAN) VAN DER HOOGE, heer van *Voorhout*, geb. te *Middelburg* in 1656, † 1735, was raad en rentmeester-generaal der domeinen van *Braband;* welken post hij, in 1697 verwisselde met dien van raad zijner geboortestad. In 1712 werd hij als buitengewoon gezant gezonden naar het hof van *Engeland*. Na den dood van koningin Anna vertrok hij in 1715 nog eens derwaarts, om koning George I., in naam der Staten, geluk te wenschen met den troon van *Groot-Brittannië*. Hij vertoefde aldaar tot 1723, den staat veelvuldige diensten bewijzende. Later was hij namens de regering van *Middelburg* gewoon afgevaardigde ter vergadering der Staten-Generaal, welken post hij tot aan zijn' dood met roem bekleedde.

— (ADRIAAN VAN) VAN DER HOOGE, heer van *Geldermalsem* en *Kleverskerke*, geb. in 1658, † 1728, stond in hooge gunst bij prins Willem III., wiens edelman hij werd in 1677. Hij vergezelde dien vorst doorgaans op zijne reizen en veldtogten, inzonderheid bij zijne onderneming op *Engeland* in 1688, waar Willem den troon innam van zijn' schoonvader Jacobus II. Als

lid der regering van *Vlissingen*, geraakte hij in onderscheidene bedieningen; werd wegens *Zeeland* in den raad van state gezonden, en woonde als gedeputeerde 10 veldtogten bij. Men gebruikte hem zoo wel in staats- als in krijgszaken; in 1699 was hij buitengewoon gezant aan 't hof te *Londen*, vervolgens bij verscheidene Duitsche hoven, en in 1714 een der onderhandelaars tot het sluiten van 't Barrière-tractaat.

BORSSELE (JAN VAN) VAN DER HOOGE, geb. in 1707, † 1764, werd door prins Willem IV. tot zijn representant als eerste edele van *Zeeland* aangesteld, na eerst als raad van *Middelburg* eenige jaren (tot 1747) te hebben gefungeerd. Hij woonde in 1748 als gevolmagtigde den vredehandel te *Aken* bij. Zijn' zoon werd het peetschap der Staten van *Zeeland* en van de gouvernante Anna, met rijke pillegiften aangeboden, en ontving bij den doop den naam van Willem Zeelandus. Gedurende de minderjarigheid van prins Willem V. behoorde hij tot diens voogden, en betoonde in al zijne gewigtige betrekkingen trouw en ijver.

BORSTIUS (JACOBUS), geb. te *Purmerland* in 1612, † 1680, werd in 1638 als predikant beroepen te *Wormerveer* en *Zaandijk*, 5 jaren later te *Dordrecht*, en 10 jaren daarna te *Rotterdam*. Veel bijval vonden zijne predikatiën, doch zijne preek over *'t lang hair* o. a., eerst afzonderlijk in 't licht verschenen, daarna opgenomen in een' bundel, veroorzaakte veel opspraak, en zijne bemoeijing met staatkundige zaken hem vele onaangenaamheden. Zijne schriften getuigen van zijne regtzinnigheid en geleerdheid; daartoe behooren: *Geestelicke geneeskonst* enz. 2 dln., 3 maal herdrukt. — *De Sugtende bruid over den bloedbruidegom* enz. — *Lucifer's quaestie in Christi familie* enz. — *Van het dansen, kussen en omhelzen van J. Labbadie.* — Zijn *Onderwijsboekje in de Chr. Godsd.* is langen tijd in gebruik geweest.

BORT (PIETER) Van dezen regtsgeleerde zijn ons geene andere bijzonderheden bekend, als dat hij in 't midden der 17de eeuw te *'s Hage* geboren is, en aldaar als een der beroemdste advocaten van 't hof van justitie heeft gefungeerd, tot op 't jaar 1680. Van tijd tot tijd zagen van hem de volgende werken het licht: *Tractaet van de Holl. Leenen* enz. — *Over het appel in de prov. van Holl. en West-friesland* enz. — *Alle zijne werken*, 2 maal herdrukt. *Nagelatene werken*, als *aanhangsel of* 2de *deel* van het vorige.

BOS (JERONIMUS), geb. te *'s Hertogenbosch* omstreeks 1470, † 1530. Hoezeer een bekwaam schilder, viel zijne keus op het afbeelden van spoken, duivels en tooverijen, zoodat zijne stukken, ofschoon aan de vereischten der kunst voldoende, eerder afgrijzen en verwondering dan wezenlijk genoegen verwekten.

Vele derzelve schijnt hij in *Spanje* vervaardigd te hebben, andere in zijne geboorteplaats, ofschoon ze daar niet meer voorhanden zijn. Men heeft ook van hem in houtsnede de *Tentatie van St. Antonius*, en andere koddige voorstellingen naar zijne schilderijen of teekeningen in 't koper gebragt; zoo als *Een luiaards en lanterfanten's leven;* daar *men den gek scheert;* daar *de groote visschen de kleine eten; de eene blinde de andere leidt*, enz.

BOS (LAMBERTUS), geb. te *Workum* in 1670, † 1717, leerde bij zijn' vader, die aldaar rector was, de geleerde talen; de beroemde Campegius Vitringa te *Franeker* was zijn oom, die hem, toen hij de hoogeschool bezocht, vooral onderwees in de grieksche taal en oudheden; met dat gevolg, dat hij in 1696 te *Franeker* tot lector in gemelde taal werd aangesteld; later, in 1704, tot hoogleeraar. Als een ijverig en werkzaam man, stichtte hij veel nut voor de studerende jongelingen. Had de dood niet zoo spoedig een einde gemaakt aan zijnen werkkring, hij zou welligt nog veel voor de wetenschappen gedaan hebben. Behalve de werken, die hij in schrift heeft nagelaten, bestaan er van hem: *Animadversiones ad T. Magistri dictionum Atticarum eclogas. Fran.* 1698. — *Excercitationes philolog. ad loca nonnulla N. Foederis.* 1700, vermeerderd in 1730. *Ellipses Graecae*, 1702, meermalen herdrukt; gelijk ook zijne: *Antiquitatum Graec. etc. brevis descriptio.* Bekend en nog gezocht is zijne uitgave: *V. Testamenti ex versione* 70 *interpretum*, *cum variis lectionibus etc. Fran.* 1709. enz.

BOS (LAMBERT VAN DEN) of BOSCH, ook wel SYLVIUS, geb. te *Dordrecht* in 1610, en die nog leefde in 1688, was een dier veelschrijvers, die 't vermoeden opwekken, dat zij het om den broode doen. Zijne werken, meer dan 20 in getal, in poëzij en proza, loopen zeer uit een en zijn van geringe waarde; onder die welke nog *eenige* bezitten, zouden wij tellen: *De Dordrechtse Arcadia.* — *Tooneel des oorlogs*, 4 *dln.* — *Leven en daden der Zeehelden.* Men schrijft hem de vertaling toe uit 't Spaansch in 't Nederd. van *Don Quichot de la Mancha*, 1670, waarvan de 7de druk in 1732 het licht zag.

BOSBOOM (SIMON), geb. te *Embden* in 1614, † 1668, behoort onder de weinige beeldhouwers en bouwmeesters, die in ons land roem verwierven. Hij vervaardigde de beelden en sieraden van 't Amsterdamsche stadhuis onder het bestuur van den vermaarden Jacob van Campen. Ook de keurvorst van *Brandenburg* gebruikte hem tot het vervaardigen van dergelijke kunststukken te *Berlijn.* Men heeft van hem: *Bouworde van de* 5 *kolommen*, met pl. *Amst.* 1665, en *Kort onderwijs van de*

5 *kolommen*, welke ook in het Engelsch zijn overgezet. Zijn zoon

BOSBOOM (DIRK), die zijn vader opvolgde in de steenhouwerij, en begunstigd werd door den burgemeester van *Amsterd.* N. Witsen, beoefende daarbij ook de schilderkunst, waarbij zijne keus viel op het afbeelden van gebouwen en doorzigtkundige voorwerpen, waarover hij in 1703 een werk schreef ten dienste der schilderjeugd. Het werk, dat in *'t Naamregister van Nederd. boeken van Abcoude en Arrenberg* aan G. Bosboom wordt toegeschreven, getiteld: *Verhandel. der algemeene bouworde*, *Amst.* 1765, zal wel door S. Bosboom zijn opgesteld, wijl dergelijke vergissingen meermalen in 't genoemde register voorkomen.

BOSC (PIERRE DU), geb. te *Baijeux* in 1623, † 1692, werd na vlijtige beoefening der godgeleerdheid te *Montauban* en *Saumur*, predikant te *Caen.* Beschuldigd, dat hij onvoegelijk over de oorbiecht had gesproken, verbande hem een koninklijk besluit in 1664 naar *Chalons*, welk besluit nog dat zelfde jaar werd ingetrokken op 't bewijs zijner onschuld. In 1668 was hij medeafgevaardigde der gereformeerde kerken van *Normandië* te *Parijs.* Toen hem later het beklimmen van den leerstoel werd verboden, begaf hij zich naar *Holland*, waar de Walsche gemeente te *Rotterdam* hem tot predikant beriep. Zijn deftig en achtbaar voorkomen zette zijne welsprekendheid geene geringe kracht bij. Vele zijner leerredenen zagen in 5 8vo dln. het licht, ook ten jare 1745 in 't Nederd. 2 dln. in 4to.

— (JACOB), geb. in 't laatst der 17de eeuw, was een fluweelwever te *Leeuwarden;* hij begaf zich in 1771 naar *Kampen*, waar hij in hoogen ouderdom overleed. Hij was zeer bijbelkundig en ook bekend met de hebreeuwsche taal, blijkens zijne schriften, die overigens een' dweepzuchtigen en onverdraagzamen geest ademen. De titels luiden: *De triompherende waarheid, vertoond in eenige samenspraken tusschen rabbi Hartog Levi en den schrijver. Leeuw.* 1747. — *Trouwhartige waarschouw. tegen het doodelijk vergift van J. Stinstra's boek tegen de geestdrijverij*, 1751. — *Harmonie der* 4 *Evangelisten*, 1765. En: *Het licht ten tijde des daags, zijnde eene onderwijz. in de hebr. taal-konst*, enz. 1771.

BOSCH (IMAN JACOB VAN DEN), in 't begin der 18de eeuw geboren en † in 1783, heeft zich als geneesheer te *'s Gravenhage* naam gemaakt, inzonderheid door zijne vlijtige nasporing van den aard, loop en toevallen der kinderpokjes, en door een tegengift te zoeken, om deze vreeselijke ziekte te bedwingen. Volgens getuigenis van deskundigen heeft zijn middel hier en daar heilzaam gewerkt. Men vindt het opgegeven in zijne: *Verhandeling over den waren aard der kinderpokjes, en derzelver ge-*

makkelijke en zekere genezing. Rottd. 1791, welke verhandeling, na zijn' dood uitgekomen, tevens dienen moest om in den behoeftigen toestand zijner weduwe, 3 zonen en 8 dochters te voorzien, waartoe ook inzonderheid J. F. Martinet medewerkte. Behalve deze verhandeling heeft hij nog geschreven: *Historia constitutionis epidem. verminosae, qua anno* 1760 etc. *per insulam Overflakkée grassata fuit* etc. *L. B.* 1769. — *Proeve over de voorbehoed. der kinderpokjes. L. B.* 1770. — *Natuur- en geschiedkundige verh. over de oorzaken, voorbehoedmiddelen en geneeswijze der ziekten in ons vaderland*, in 1778 uitgeg. en met goud bekroond door de Holl. Maatsch. te *Haarlem.*

— (BERNARDUS DE), geb. te *Amsterdam* in 1709, † 1786, behoorde tot de geachtste dichters van zijnen tijd, en was met de beroemdste mannen in vriendschap verbonden, en vooral de raadsman en aankweeker van jonge dichters, die aan zijn huis gewoonlijk eene vaste bijeenkomst hadden. Vele vertalingen der *Psalmen* van 't genootschap *Laus Deo*, *Salus populo* en der *Fabelen van Gellert*, gelijk ook sommige kerkgezangen, bij de Doopsgezinden in gebruik, zijn van zijne hand. Uit zijne: *Dichtlievende Verlustigingen*, 4 dln., leert men de netheid en zoetvloeijendheid van den schroomvalligen dichter kennen en tevens zijne reine godsvrucht.

— (JOHANNES DE), broeder van bovenstaande, geb. te *Amsterdam* in 1713, † 1785, legde zich inzonderheid toe op de teeken- en schilderkunst, waartoe de keurige verzameling van teekeningen en platen zijns vaders Jeronimo de B. als ook de omgang met Jan en Michiel van Huijsum, Moucheron en Jacob de Wit, veel bijdroeg. Zijne keus viel vooral op stille natuurtooneelen. Daar hij niet om den broode behoefde te werken, vervaardigde hij uit liefhebberij meer teekeningen dan schilderstukken. Hij was geacht om zijn openhartig en godvruchtig gedrag.— Zijn broeder

BOSCH (HENDRIK DE), geb. te *Amsterdam* in 1720, † 1772, beoefende bij de geneeskunde ook de Nederd. taal- en dichtkunde, was een man van smaak en veelvuldige bekwaamheden. Hij schreef in 1747: *Waarnemingen aangaande de voorzegging der crisis uit den pols*; in 1766 eene keurige dichterlijke vertaling van de *Musae Leidenses ad Gulielmum V. etc.* naar 't latijn van zijn' leermeester en vriend A. van Roijen, en nog eene over hetzelfde onderwerp, naar 't latijn van P. Burmannus secundus.

— (JERONIMO DE), geb. te *Amsterdam* in 1740, † 1811, toonde van zijne jeugd af groote liefde voor al wat schoon, waar en goed was; legde zich bijzonder toe op de oude letter-

kunde; beoefende de lat. poezij met het beste gevolg, en werd in 1773 de opvolger van Wagenaar als eerste klerk ter Secretarie in zijne geboortestad, welke post hem vooral in staat stelde, om eene uitmuntende boekverzameling aanteleggen, en bij vele jongelingen den lust tot beoefening der oude letteren krachtig op te wekken. Van tijd tot tijd kwamen zijne lat. dichtstukken in 't licht, later door hem vereenigd uitgegeven in een lijvig kwartijn. Op eene vraag van de Maatschappij der Nederl. letterkunde te *Leijden*: *Over de vereischten eener lofrede*, behaalde hij den eersten prijs. Zoo ook bij Teijlers Tweede Genootschap op de vraag: *welke de beste en duidelijkste kenmerken waren voor de regelen der dichtkunst?* Op welke verhandeling hij in 1786 als vervolg uitgaf: *Eene schets der schoonheden in de Ilias van Homerus*, ook in 'thoogd. vertaald. Meer andere schriften kunnen wij onvermeld laten, doch niet zijn hoofdwerk *Anthologia graeca cum versione latina H. Grotii*, 4 dln., waarvan het laatste deel door den hoogleeraar D. J. van Lennep in 1822 is uitgegeven. Het wordt door deskundigen nog steeds op hoogen prijs geschat. Onder al de staatsgeschillen en omwentelingen, die hij beleefde, bleef hij bij alle weldenkenden, van welke kleur ook, geacht om zijne geleerdheid en minzaamheid. In 1798 tot curator van de Leijdsche hoogeschool benoemd, was hij ook daarin met ijver werkzaam tot heil der wetenschappen. — Zijn broeder

BOSCH (BERNARDUS DE), geb. te *Amsterdam* in 1742, † 1816, was een man, die ook de wetenschappen, inzonderheid de Nederl. letterkunde beminde en beoefende. Wegens zijne kennis van beeldende kunst werd hij tot lid benoemd van 't koninklijk Nederl. Instituut, 4de klasse. Hij droeg veel bij ter opvoeding van P. Nieuwland en was om zijne naauwgezetheid en godsvrucht zeer gezien. Er bestaan van hem vele verhandelingen, die meest alle betrekking hebben op zijne liefde voor kunst en letteren; doch niet gedrukt zijn.

— (MARIA), geb. te *Amsterdam* in 1741, † 1773, eene vriendin van Agatha Deken en even als deze met liefde bezield voor de Nederl. dichtkunst. De onderwerpen, die zij bezingt, zijn van godsdienstige strekking en vloeijenden stijl, doch zonder eenige verheffing of dichterlijke beelden. A. Deken mogt zich niet lang in 't bezit van hare vriendin verblijden. Deze gaf eene dichtmatige beschrijving van haar krankbed en godvruchtigen dood, te vinden in de *Stichtelijke Gedichten van M. Bosch en A. Deken*, 1775, en werd kort daarop de innige vriendin van Elisabeth Bekker.

BOSCH (BERNARDUS), geb. te *Deventer* in 1746, † 1803, predikant eerst te *Spanbroek*, toen te *Oudkarspel* en *Vollenhove*, later te *Diemen*, waar zijne leerredenen, in den smaak van den bloemrijken Hervey, veel toeloop vonden. Zich in de staatkundige geschillen van zijnen tijd wikkelende, ondervond hij veel leeds; nam zijn ontslag als predikant en vestigde zich te *Amsterdam*, waar hij met G. Brender à Brandis een dicht- en letterlievend genootschap oprigtte, hebbende reeds in 1785 naam verworven door zijn ondichterlijk stuk *de Eigenbaat*. Uit *Amsterdam* verbannen, zwierf hij hier en daar om, vestigde te *Bergen-op-Zoom* een departement der *Maatsch. tot Nut van 't algemeen* en begon eene vernieuwde uitgave van Vondels werken, die niet voltooid is. Te *Zaandam* werkte hij ijverig voor de drukpers, tot dat het jaar 1795 hem op het staatstooneel bragt, waar wij hem, in de onderscheidene rollen, die hij daarop speelde, niet willen volgen; alleen vermeldende dat het laatste bedrijf gespeeld werd in 1798 als gevangene met andere Representanten op het huis in 't Bosch. Na vruchteloos veelvuldige pogingen te hebben aangewend, om belooning voor zijne werkzaamheden, zou hij van gebrek zijn omgekomen, indien de menschlievende heer Oosthuijzen, hem geene huisvesting had verleend. Kort voor zijn dood gaf hij zijne *Verspreide gedichten* uit in 3 dln. met eene autobiographie. Tot zijne vele schriften behooren o. a. zijn': *Geachten Euangeliearbeider* en *Welgeraden Jongeling;* zijn' *Politieken Blixem* en *Heer Janus Januszoon*, enz.

BOSCH (GREGORIUS DE), broeder van Jeronimo de B., geb. te *Amsterdam* in 1751, † 1804, en even als deze met innige liefde bezield voor wetenschappen en letteren. Welke moeite zijne geletterde vrienden, waaronder Wijttenbach, ook aanwendden, om hem iets in 't licht te doen geven, zij stuitte af op zijne nederigheid. Hij bekleedde een postje bij de stads wisselbank, weinig geschikt voor een' man van zoo veel geest en smaak; en hoezeer vrolijk en gezellig van aard, koos hij het ongehuwde leven, vond zijn vermaak in boeken, waarvan hij eene keurige verzameling bezat, werd door zijne vrienden bewonderd en gezocht om zijn sterk geheugen, naïviteit en goedhartigheid.

— (ANTONIE VAN DEN), geb. te *Nijmegen* in 1763, † 1838, oefende zich in de kunst op de teeken-academie te *Amsterdam*, werkte daarna als landschapschilder in de behangsel-fabriek van Troost van Groenendaele; toen deze verliep gaf hij onderwijs in de teekenkunst, blijvende hem weinig tijd over tot het schil-

deren met olieverw. Een aantal platen bestaat er van hem in aqua tinta; ook als tooneelschilder had hij naam, en behoorde tot de bestuurders van 't teekengenootschap: *Kunst zij ons doel.* De zorg voor een talrijk huisgezin was niet zeer geschikt zijn kunsttalent te ontwikkelen.

BOSCH (PIETER VAN DEN), predikant bij de Remonstrantsche gemeente te *Leijden*, lid van de maatschappij der Nederl. letterkunde aldaar, mede-arbeider van de *Algemeene Oeffenschool*, vertaler van onderscheidene wetenschappelijke werken, ook niet onervaren in de dichtkunst, vond op eene treurige wijze zijn' dood. Als emeritus predikant bragt hij zijne oude dagen te *Zoetermeer* door. Als zoogenoemd patriot bekend, stond hij in 1787 aan de mishandeling bloot van 't verbitterd gemeen en verborg zich, bij een' zwaren regen, met zijne vrouw tusschen twee huizen; op de nadering van Pruissische soldaten verschrikt, sprong hij in 't water en verdronk, kunnende zijn lijk de baldadige bespotting niet ontgaan. Vijf dagen bleef het liggen, toen het door twee geregtsdienaars, met een touw achter aan eene schuit gebonden, naar het kerkhof gesleept en zonder kist in een' kuil gesmeten werd. Dit gebeurde in *Holland* ten jare 1787!

BOSCH (HUBERT VAN DEN), geb. in 1769, † 1837, werd te *Utrecht* in 1794 tot doctor in de geneeskunde bevorderd, en vestigde zich te *Wageningen*, later te *Rotterdam*. Hij was lid van de plaatselijke en provinciale geneesk. Comm. en van 't Utrechtsche Genootsch. van Kunsten en Wetenschappen. Behalve kleine geneesk. opstellen in tijdschriften, is ook door hem o. a. eene verhandeling over *het Roodvonk* uitgegeven; ook ter invoering van de koepokinenting was hij zeer werkzaam.

— (CORNELIS JACOB VAN DEN), zoon van Iman Jacob v. d. B., werd geb. te *'s Hage* in 1772, en † 1812. Hij ging in 's land zeedienst en vertrok als kadet in 1788 naar *Oost-Indië*. Aldaar tot luitenant bevorderd kwam hij in 1792 in 't vaderland terug, werd op de *Schelde* op een der kanonneerbooten geplaatst, om, gelijk het heette, het doordringen der Franschen te beletten. Bij 't beleg van de *Willemstad* door hen gevangen genomen, werd hij wel spoedig uitgewisseld; maar nu stond de krijgsdienst hem zoo zeer tegen, dat hij besloot zich op nieuw aan de studiën te wijden. Hij nam als leerling dienst in 1793 bij den apotheker Olivier te *Amsterdam*; na 3 jaren oefening in de artsenijmengkunde, vertrok hij naar *Göttingen*, legde zich daar op de genees- en vroedkunde toe, en werd in 1800 tot doctor bevorderd. Hij vestigde zich te *Haarlem*, kreeg wel-

dra eene uitgebreide praktijk en ijverde zeer voor de invoering der koepokinenting.

BOSCH (MATTHEUS VAN HEININGEN), geb. te *Groningen* in 1773, † 1821, wilde zich op de regtsgeleerdheid toeleggen, doch de onrustige tijden verijdelden dit voornemen, en bragten hem in andere betrekkingen. Als lid van het collegie der Gedeput. Staten van *Stad en Lande*, bedankte hij later voor den hem aangebodenen post van Secretaris te *Groningen*. Van 1806 tot aan zijn dood, was hij schrijver, drukker en uitgever der *Ommelander Courant*. Hij behoort onder onze bevallige dichters blijkens zijne *Nagelaten Gedichten*, door den hoogl. J. ten Brink in 1823 uitgegeven, waarin stukjes voorkomen, die wij, met een' schildersterm, kabinetstukjes zouden noemen. Dan bestaan van hem verschillende kinderboekjes, die nog veel gebruikt worden.

BOSKOOP (JOHANNES), geb. in 1714, † 1772, was predikant der Hervormden in onderscheidene gemeenten en laatstelijk te *Amsterdam* in 1746, aldaar geacht om zijne godsvrucht en hoedanigheden. Hij trachtte te stichten met mond en pen, en gaf, behalve verscheidene intrée-, afscheid- en lijkpredikatiën, in 't licht: *Gods alwetendheit van David beschouwd enz. in Ps.* 139. — *Leerrede over Ruth* I: 14—17. *Over Lucas* VII. enz.

BOSMAN (WILLEM), waarschijnlijk te *Utrecht* geb. in 1672, is geweest raad en opperkoopman op 't kasteel *St. George d'Elmina* aan de Guineesche kust; gaf eene naauwkeurige *Beschrijv. van de goud-, tand- en slavenkust, met pl.* uit te *Amst.* in 1704. Het werk bevat 20 brieven in een' vrolijken toon, waarbij nog 2 andere zijn gevoegd door de zeekapiteins D. van Nijendael en Jan Snoek, bevattende eene beschrijving van 't eiland *Formosa*. Bosman zegt van zijn' stijl: dat die zich meer naar raillerie, dan pedanterie heeft gevoegd. Zijne naïve eenvoudigheid, draagt overal den stempel der waarheid.

— (JOANNES), geb. te *Rotterdam* in 1750, † 1804, is achtervolgens predikant geweest te *Opperdoes*, in de *Beemster* en te *Geervliet*; later hoogl. in de wijsbegeerte en academieprediker te *Groningen*; zijne kanselwelsprekendheid werd zeer geroemd.

BOSSCHA (HERMAN), geb. te *Leeuwarden* in 1775, † 1819, ontving eene geleerde opvoeding, en genoot op de hoogeschool te *Franeker* de vriendschap van Wassenbergh en Schrader. Naauwelijks 21 jaren oud, werd hij tot rector benoemd der lat. scholen te *Franeker*, welken post hij in 1776 aanvaarde. Vier jaren later nam hij het rectoraat te *Deventer* op zich, van welken post hij om staatkundige redenen in 1787 werd ontzet. In 1790 tot subconrector aan 't Gymnasium te *Harderwijk* benoemd, bevor-

derde men hem aldaar eershalve tot doctor in de regten, en weldra tot hoogleeraar in de geschiedenis, grieksche taal en welsprekendheid. Negen jaren mogt hij daar ook als Bibliothecaris werkzaam zijn, toen hij eerst als rector der lat. scholen, kort daarop als hoogleeraar aan het Athenaeum te *Amsterdam* zijn' werkkring voortzette. Hij was lid van 't koninkl. Nederl. Instituut en van vele andere geleerde genootschappen in ons Vaderland. Behalve zijne *Orationes*, zagen van hem het licht eene verzameling lat. gedichten, onder den titel: *Musa Daventriaca*, 1786. Een uitgebreid dichtstuk *Pax Ambianensis*, in 1802. — Vertaling van *Blair's Lessen over de redekunst en fraaije letteren*, 3 dln. 1788. — *Levens van Plutarchus* uit 't gr. met den hoogleeraar Wassenbergh, 13 dln. — *Bibliotheca classica*, 1794. — *Geschiedenis der staatsomwenteling in Nederl.* 4 stukken. Hij werd geroemd om zijne verdiensten en geacht om zijne deugden.

BOSSCHAERT (WILLEBRORD), geb. te *Bergen-op-Zoom* in 1577, † 1657, was kanunnik der abdij van *Tongerlo* en later hoogleeraar in de godgeleerdheid. Hij was inzonderheid ervaren in de kerkelijke en wereldlijke geschiedenis, blijkens zijne veelvuldige schriften, waarvan wij slechts noemen: *De initiis et progressibus monasticis.* 1619. — *De vita contemplativa et activa*, 1620. — *De ordine Praemonstratensi etc.* 1622. — *De natura veritatis*, 1627.

BOSSCHE (PIETER VAN DEN), geb. te *Mechelen* in 1634, † 1690, werd Dominikaner monnik te *'s Hertogenbosch*, daarna priester van *St. Jacob* aldaar. Zijne hevige uitvallen tegen de Hervormden noodzaakten hem naar zijne geboorteplaats terug te keeren, waar hij prior werd van zijn klooster. Zijne onverdraagzaamheid en onkunde, waarvan Paquot hem zelfs beschuldigt, stralen door in zijn werk: *Den Catholijcken Pedagoge, ofte christelijk onderwijzer in de Catechismus.* enz. *Antw.* 1685 en later 5 malen herdrukt.

BOSSEMIUS (MATTHIAS), geb. te *Amsterdam* in 1527, † 1599, was lector theologiae in 't klooster van *Heverlé*, digt bij *Leuven;* en in 1571 hoogleeraar bij de toen onlangs gestichte hoogeschool te *Douai.* Hij wordt geroemd om zijne godsvrucht en kuischheid, en heeft een werk nagelaten over de vraag: of het klerken betaamt met vrouwen zamen te wonen: *De Clericorum cum foeminis cohabitatione licitane ea sit, an non? Duaci*, 1586.

BOSSON (ABRAHAM DE) beoefende, gedurende zijne studentenjaren te *Leijden*, waar hij zich op de geneeskunst toelegde, ook tusschenbeide de poëzij, blijkens zijne: *Dichtkundige academische Uitspanningen te Leijden*, 2 dln., waarin geestige stuk-

jes, fabelen en vertelsels voorkomen. Toen hij zich als geneesheer te *Dordrecht* gevestigd had, verscheen er nog van hem een leerdicht, getiteld: *De nationale opvoeding der jeugd*, dat zijne verdienste heeft. Zijn zoon, apotheker te *Dordrecht,* hanteerde ook de Nederd. lier.

BOSSU (JACQUES DE). Zijn eigenlijke naam was JAQ. DE HENNIN LIETARD, Marquis van *Vere*, heer van *Auxi*, onder welken laatsten naam hij het meest in de geschiedenis bekend staat. Hij was bevelhebber van *Aalst* en grootmeester der bosschen van *Henegouwen.* Bij het begin der Spaansche beroerten, hield hij de zijde des konings van *Spanje;* maar na den dood van Requesens, toen de Spaansche soldaten zoo vele geweldadigheden pleegden, begon hij de zaak der vrijheid voor te staan en teekende de Unie van *Brussel* in 1577. ' Naar den Prins van *Oranje* gezonden, verzocht en verkreeg hij onderstand tot de belegering van 't kasteel te *Gend* en vroeg tevens de vrijstelling van zijn' broeder, die volgt. Als lid der algemeene Staten werd hij door hen bekleed met het bevelhebberschap der stad *Kamerijk.* Doch even als zoo vele Henegouwsche Edelen, verzoende hij zich weldra met koning Filips II. en werd van vriend vijand.

— (MAXIMILIAAN DE) of MAX. DE HENNIN, graaf van *Bossu,* werd door koning Filips II., bij het verlaten dezer landen, tot raad van state benoemd, en later door de landvoogdes Margaretha tot stadhouder van *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht*, in de plaats van prins Willem I., die naar zijne Duitsche staten was geweken. Door den hertog van Alba gelast om met zijne bezetting uit *Utrecht* te trekken, ten einde de Watergeuzen, die *Brielle* hadden ingenomen, tegen te staan, brak hem die onderneming zuur op, maar nog meer de zeeslag, dien hij tegen onze dapperen waagde op de *Zuiderzee* in 1573, waarbij hij gevangen genomen werd. Hij vertoefde 3 jaren in de gevangenschap, tot hij bij den Gendschen vrede, zijne vrijheid erlangde. Nu verliet hij de zaak van *Spanje* en betoonde zich ijverig ter bevordering van 's lands vrijheid. Zijn aanzien steeg door zijne bekwaamheden en heldenmoed. Weldra ontving hij plaats in den raad van state en in den raad van oorlog; werd als afgevaardigde der algemeene Staten naar *Utrecht* gezonden, om de Spanjaarden van daar te verdrijven. Daarna kolonel in 't leger der Staten, werd hij, op voorspraak van prins Willem I., tot veldoverste verheven, waarbij hij nieuwe bewijzen van zijne dapperheid en ervarenheid gaf; doch te midden zijner nuttige loopbaan overviel hem in 1579 plotseling de dood.

BOSSUIT (FRANCIS VAN), geb. te *Brussel* in 1635, † 1692, begaf zich nog jong naar *Italië*, om zich in de beeldhouwkunst te oefenen. Hier vertoefde hij vele jaren en bragt het in de kunst tot eene aanmerkelijke hoogte. Bij de schilderbent te *Rome* ontving hij den naam van Waarnemer. Uit *Italië* teruggekeerd, vestigde hij zich te *Amsterdam*, waar hij zich voornamelijk als beeldwerker in ivoor deed kennen. Men bewonderde zijne kunst om hard been, als was, tot allerlei bevallige beelden en groepen te kunnen vormen. Zijn *Beeldsnijders kunstkabinet*, met geteekende platen van B. Graat, in 't koper gebragt door M. Pool, is in 1724 te *Amst.* uitgegeven.

BOSVELD (PAULUS), geb. te *Dordrecht* omstreeks 1732, † 1809, werd in 1756 predikant te *Brandwijk* en *Gijbeland*, 15 jaren later te *Oud-Alblas* en in 1774 in zijne vaderstad. De opgang, dien hij daar in 't eerst maakte, verminderde zeer, toen hij zich met de staatkunde ging bemoeijen, en lid werd der nationale conventie in 1796. Ook later raakten velen tegen hem ingenomen door zijne vrije bijbelverklaring, waarbij hij zich door geen godgeleerd stelsel liet binden. Ligchamelijke ongesteldheid noodzaakte hem in 1802 zijn emeritaat te vragen. Een jaar later had hij het verlies van zijn spraakvermogen te betreuren, dat zich niet weder herstelde. Zijne schriften rangschikken hem onder onze beroemde godgeleerden. De voornaamste zijn: *Tijdmeter of beknopte tijdlijst der gewijde geschiedenis* enz., na zijn' dood uitgekomen in 4 dln. Zijn eerste geschrift: *Brieven van Philadelphus aan zijn vriend* enz. in 1782, toonde reeds zijne vrije denkwijze; ook blijkbaar uit zijn *Onderwijsboekje* en inzonderheid uit de: *Proeve eener eenvoudige en duidelijke verklar. der voorn. waarheden van de chr. Godsd.* 1825. Doch zijne grootste verdienste ligt wel in zijn uitlegkundig talent, blijkens: *De waarheid der opstand. van J. C.* enz. *in eene verklar. van 't* XV. *hoofdst. van Paulus* 1*sten brief aan de Kor. Dordr.* 1798. — *Verklaring van Paulus brieven aan de Galatiërs* (1802), — *aan de Thessal.* (1803), — *van de* 5 *eerste hoofdst. van den* 2*den brief aan de Kor.* (1804), — *van den br. aan de Rom.*, *Coloss.*, *Ephes. en van den* 1*sten br. aan de Kor.*

BOTH (PIETER), geb. uit een aanzienlijk geslacht te *Amersfoort* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw, † 1615, begaf zich al vroeg ter zeevaart, had reeds in 1599 het bevel over eene vloot van 4 schepen naar de *Indiën*, van waar hij in 1601 met 7 schepen behouden in 't vaderland terugkwam. Door de O.-Indische maatschappij tot admiraal aangesteld, ontving hij in 1609 den titel van Gouverneur-generaal en ondernam als zoo-

danig zijn' tweeden togt, met de magt om den leden van den raad van *Indië* den eed van getrouwheid af te nemen aan de Algemeene Staten en de O.-I. Maatschappij. Zijne vloot bestond uit 8 schepen, deze kwam behouden te *Bantam*, waar hij een fort stichtte. Both bezocht in 1612 de Moluksche eilanden en maakte eenige veroveringen op de Spanjaarden en Portugezen. Hij bestuurde de zaken in *Indië* met zoo veel beleid dat hij als grondlegger kan beschouwd worden van de magt, die wij aldaar nog bezitten. Op zijn' terugtogt naar 't moederland in 1615, verloor hij en de helft van 't scheepsvolk bij het eiland *Mauritius* het leven in de golven. Zijn naam is aldaar nog bekend in een' berg, door de Franschen *Petre-botte* genoemd.

BOTH (JAN en ANDRIES). In 't begin der 17de eeuw geb. te *Utrecht*, waren beide zonen van een glasschilder, die hen bij den beroemden A. Bloemaert in de leer deed. De eerst genoemde schilderde meestal landschappen in de manier van Claude Lorrain; de andere beesten en beelden in de manier van Bamboots. Zij hielden zich langen tijd in *Italië* op, en schilderden verscheidene stukken gemeenschappelijk, welker kunstwaarde nog op hoogen prijs wordt gesteld. Na den dood van Andries, die in 1650 te *Venetië* verdronk, vertrok zijn broeder naar *Utrecht* en overleed niet lang daarna.

BOTNIA (JULIUS VAN), gesproten uit een oud hoogadelijk Friesch geslacht, geb. 1550, † 1614, was een krachtig voorstander van vrijheid en godsdienst, teekenaar van 't verbond der edelen, en een der vele bannelingen. In 't vaderland teruggekomen, wist hij *Franeker* aan de zijde van den prins van *Oranje* te brengen, en daarna geheel *Friesland*. Toen de Spanjaarden daar weêr voet kregen, moest hij andermaal vlugten, doch bij de omkeering van zaken, bevorderde hij ijverig de belangen der Unie van *Utrecht* en ging de verraderlijke aanslagen van Renneberg tegen. Hij was den aartshertog Matthias behulpzaam in 1578 tot het ligten van penningen. Bij een' zijner togten had hij 't ongeluk van zijn paard te vallen, een been te breken en gevangen genomen te worden; doch weldra gelost, zien wij hem later zitting nemen in de staatsvergadering van *Friesland* wegens *Franeker* en de aanzienlijkste ambten bekleeden tot aan zijn' dood.

— (SYDS of SIXTUS VAN), uit hetzelfde geslacht, was grietman van *Wijmbritseradeel*, en niet minder dan bovenstaande een vijand van 't Spaansche geweld en vriend der vrijheid en godsdienst. Medeteekenaar van der edelen verbond, nam hij werkzaam deel in de aanslagen der Geuzen, om *Leeuwarden* en ge-

heel *Friesland* voor den prins te winnen, en de pogingen der Utrechtsche Unie te begunstigen.

BOUBEREEL (CORNELIUS), begaf zich ten jare 1697 in de monnikorde der predikheeren, en werd naar *Kevelaar* gezonden, om de theologie te onderwijzen en er tevens den biechtstoel te bedienen. F. L. de Sanguessa, bisschop van *Roermonde* stelde hem in 1727 voor om de bulle *Unigenitus* aan te nemen; 't geen hij weigerde, waarom hij in zijne bediening geschorst werd. Het volgende jaar trok hij naar *Holland* en werd pastoor te *Rotterdam*, waar hij nog leefde in 1738. Men heeft van hem: *Den kristelijken Vader, breekende het geestelijk brood voor de kinderen. Getrokken uit de H. H. Vaderen en kerkel. schrijvers in vr. en antw. Antw.* 1744 in 4 dln. — *Den kristel. Vader ofte Uitlegg. van alle de Epistelen* enz. Ib. 4 dln.

BOUCKHORST (FLORIS VAN DEN), òf te *Leijden* òf te *Nijmegen* geb. in 1537, † 1610, bepaalde zich bij de godgeleerdheid en trad in de orde der Jezuiten. Deze lieten hem gedurende 6 jaren de rhetorica en grieksche taal onderwijzen, later de zedeleer. Hij predikte vele jaren in onderscheidene steden, zoo in 't vlaamsch en 't fransch als in 't latijn. Als hij te *Leuven* predikte in de laatstgemelde taal bij de broederschap der *H. Maagd*, had hij den geleerden Justus Lipsius altijd onder zijn gehoor. Voor dat hij Jezuit werd, gaf hij het volgende dichtstuk in 't licht: *Urbis Pictaviae tumulus; et ejusdem restitutio etc. Carmine elegiaco reddita per F. B. Noviomagum J. Ctum.* 1562.

— (NICOLAAS VAN DEN), heer van *Noordwijk*, lid der ridderschap van *Holland*, en tot aan zijn' dood in 1641 lid der Staten-Generaal. In 1621, tegen 't uitgaan van het bestand, vertrok hij met A. Paauw, A. van Manmaker en anderen in gezantschap naar *Frankrijk*, om de vorige verbindtenissen met den koning te vernieuwen. Drie jaren later andermaal daarheen gezonden, met H. van Essen en A. Paauw, hielp hij het vermaarde verbond van onderlinge bescherming sluiten. Daarna had hij als afgevaardigde der Staten-Generaal veel deel aan de onderhandelingen, welke te *'s Hage* plaats vonden.

— (AMELIS VAN DEN), heer van *Wimmenum*, lid der ridderschap van *Holland*, was gedeputeerde te velde in 1646, toen Frederik Hendrik het oog had op *Antwerpen*, doch door zwakheid van ligchaam en geest, of andere oorzaken verhinderd werd zijn besluit uit te voeren. De prins had reeds met de gemagtigden te velde 't ontwerp geteekend, om, als *Antwerpen* gewonnen werd, de Roomschgezinden aldaar de vrije uitoefening van godsdienst

te laten behouden; doch hun geboden, de geheime punten, — dat zij maar vier kerken zouden hebben — bedekt te houden. Op last zijner meesters openbaarde van Bouckhorst deze geheime punten, die daar zeer misnoegd over waren. Als men in 1648 bij de Staten-Generaal tot de bekrachtiging van den vrede met 5 stemmen besloot, weigerde de voorzitter de Knuijt daarin toe te stemmen, wijl *Zeeland* niet was bijgetreden; toen nam van Bouckhorst het voorzitterschap op zich, en het besluit ging door. In 1653 zond men hem met P. de Huijbert naar *Mechelen* om eenige napunten van het Munstersche tractaat te regelen. Toen de koning van *Engeland* Karel II. hier te lande zoo kostbaar onthaald werd, had hij als voorzitter van gecommitteerde raden, vele zaken te besturen. De koning wilde hem een rijk juweel vereeren, 't geen hij beleefdelijk van de hand wees. Wegens de ridderschap van *Holland* in 1643 tot curator der Leidsche hoogeschool benoemd, bekleedde hij die waardigheid met lof tot aan zijn' dood in 1669.

BOUDAAN (GUALTHERUS), geb. te *Middelburg* in 1637, † 1684, werd in 1662 predikant te *St. Laurens* op *Walcheren*, 5 jaren later te *Veere* en in 1670 te *Amsterdam*. Hij muntte uit door geleerdheid en uitstekende predikgaven en gaf in 't licht: *Leere der waarheid en opstand. der 2 getuigen*, 2 dln. *Amst.* 1680 in 4to. — *Pligt van de dienaren des N. T.* — *Eens Christens hoogste goed in leven en in sterven*, enz. — *Alle zijne werken*, bijeenverzameld in 1693. — Zijn zoon

— (PETRUS), geb. te *Middelburg* in 1666, † 1734, werd in 1691 predikant te *Rijnsburg*, twee jaren later te *Arnhem*, in 1703 te *Utrecht* en eindelijk in 1710 te *Amsterdam*, waar hij veel toeloop had en zijne nagedachtenis gehuldigd werd door een' bundel *Lijk- en grafdichten.* Er bestaan van hem slechts 2 predikatiën in druk, getiteld: *Nuttelooze en nuttige arbeid tegen malkander overgesteld* enz. Amst. 1712; en eene voorrede voor *F. A. Lampe's Verborgenheid van 't genadeverbond.*

— (GUALTHERUS PETRUS), zoon van laatstgemelde, geb. te *Utrecht* in 1704, † 1781, nam in 1730 zitting in de schepensbank, bekleedde in 1761 de burgemeesterlijke waardigheid, daarna nog elf malen, was daarbij bewindhebber der O.-Indische maatschappij en nam vele jaren het ambt waar van commissaris politiek.

BOUDEWIJN, pseudoniem van J. L. VAN DER VLIET, zie aldaar.

BOUDEWIJN'S (geslacht der), graven *v. Vlaanderen* en *Artois*. Van dezen noemen wij:

— IV., bijgenaamd de gebaarde, 6de graaf v. *Vl.* en *Artois*,

ontving van Keizer Hendrik III. het graafschap *Zeeland*, waardoor een langdurige oorlog ontstond tusschen de Hollanders en Vlamingen. Zijn eigen zoon, Boudewijn V., stond tegen hem op, en aan dezen moest hij *Gend*, *Aalst* en eenige andere steden afstaan. Hij † in 1036.

BOUDEWIJN V., na zijnen vader verdreven te hebben, werd de 7de gr. v. *Vl.* en *A.*; hij bouwde de *St. Pieters-kerk* te *Rijssel*, en schonk aan Robert den Fries (zoogenaamd, omdat destijds bijna geheel *Holland* den naam van *West-Friesland* had), de Zeeuwsche eilanden. De oudste broeder echter van Robert — VI., aan de regering komende, eischte dit gebied terug, en viel in *Holland*, waar Robert eigenlijk regeerde. Sints dien tijd streden de Vlamingen en Hollanders menigmaal tegen elkaar. Hij † in 1070.

BOUDINS (LEVINUS), geb. te *Gend* in 1446, † 1516, nam op zijn 16de jaar het monnikskleed der predikheeren aan; gaf lessen in de godgeleerdheid; maakte zich door zijne sermoenen beroemd en verkreeg in zijn klooster den rang van prior en prediker-generaal. Ten jare 1493, bij het kapittel te *Zwolle* gehouden, werd hij benoemd tot vicaris-generaal van de hervormde *Congregatie* in *Holland*. Dezen post nam hij 3 jaren waar en aanvaardde toen op nieuw het prioraat in het Dominikaner klooster te *Gend*. Hij heeft o. a. de volgende werken nagelaten: *Catechismus fidei catholicae*. — *Annotationes in Evangelia quadragesimae*. — *Antiquum dierum*.

BOUHUSEN (BERNHARD), geb. te *Zutphen*, was vicaris der *St. Walburgskerk* aldaar, en voor zijnen tijd een zeer geleerd man, ervaren in de lat. gr. en hebr. talen. Hij voorzag de bibliotheek der Groote Kerk van vele boeken, onder anderen van eene door hem in de hebr. taal geschrevene vertaling der *Idyllen* van Theocritus, welk handschrift er nog berust. Hij schijnt in 1600 of 1601 nog geleefd te hebben, want nadat hij zich in 1583 de kost had gekocht bij de nonnen in het *Heer Hendrikshuis*, leefde hij daar nog lang met zijne boeken, die in 1602 op last der Magistraat van genoemd huis naar de Groote Kerk werden over gebragt en daar grootendeels aan ketenen vast liggen.

BOUILLIER (DAVID RENAUD), geb. te *Utrecht* in 1699, † 1759, oefende zich aldaar in de godgeleerdheid, ging als predikant naar *Londen* en werd, in 1734, bij de Walsche gemeente te *Amsterdam* beroepen, waar hij 15 jaren met ijver werkzaam was, toen andermaal naar *Londen* trok, om daar nog eenige jaren te vertoeven, tot dat hij voor zijne dienst bedankte, en de overige dagen van zijn onrustig leven sleet in zijne geboor-

testad. Hij gaf eene verhandel. uit: *Sur l'âme des bêtes*, een *Sermon sur le zèle*, en 2 lat. werkjes, onder den naam van Bullerius, zijnde *Dissertationes et Observat. miscell. in librum Jobi.*

BOUILLIER (JACQUES RENAUD), eenige zoon van genoemden, geb. 1737, † 1798, werd in 1779 bij de Walsche gemeente te *Amsterdam* tot predikant benoemd, nam in 1795 bij de komst der Franschen zijn ontslag; vertrok naar *Zwitserland*, keerde 2 jaren later terug en stierf in het daarop volgende bij zijn' vriend de la Saussaye, Walsch predikant te *'s Hage.* Men heeft van hem: *Discours et prières, prononcés dans l'Église Wallone d'Amst.*, gedrukt te *Londen* in 1793. — *Sermons*, 4 tom., waarvan IJ. van Hamelsveld eenige heeft vertaald en uitgegeven te *Amsterdam* in 1805.

BOUMA (GELLIUS FABER DE), geb. te *Leeuwarden* in 't laatst der 15de eeuw, was godsdienstleeraar te *Jelsum*, verkondigde daar vóór 1517, eer Luther als hervormer der kerk was opgetreden, het zuiver Evangelie, voor zoo veel het zijne kundigheden en voorzigtigheid gedoogden. Hij werd in 1536 als predikant naar *Norden* in *Oost-Friesland* beroepen, is daarna ook werkzaam geweest te *Embden* en overleden in 1564. Er bestaat van hem een: *Vermeerderde Kristel. Catechismus.* Een zijner zonen P. G. F. de Bouma is o. a. ook predikant geweest te *Nijmegen* en te *Zutphen* en daar gestorven in 1604. Een zoon van den laatsten, met name Gellius de Bouma, was te *Zutphen* predikant van 't jaar 1622—1658.

BOURBON (CHARLOTTE DE) zie op CHARLOTTE.

BOURG (LOUIS FABRITIUS DU), geb. te *Amsterdam* in 1693, † 1775, genoot onderwijs in de teekenkunst van J. de Lairesse en J. v. Huijsum. Toen hij een' post kreeg aan het stadhuis en vervolgens het kosterschap in de *Amstelkerk*, had hij meer tijd zich verder in de kunst te oefenen, eerst uit liefhebberij aangeleerd, en legde zich tevens op het schilderen toe, zoodat hij een bekwaam historieschilder werd, blijkens de stukken daarvan nog voorhanden, o. a. een schoorsteenstuk in de schepenskamer van 't voormalig stadhuis te *Amsterdam.* Vele zijner teekeningen zijn door bekwame graveurs in 't koper gebragt tot platen voor boekwerken, o. a. in de eerste deelen van Wagenaar's vaderl. hist.

BOURGONDIE (De vorsten en bisschoppen van) zullen op hunne voornamen geplaatst worden.

BOURGONDIE (ANTHONIE VAN), geb. 1420, bijgenaamd de *groote Basterd*, was een natuurlijke zoon van hertog Filips van *Bourgondië, de Goede;* zijne moeder was Jola Prallea, dochter van den heer van *Lisy.* Hij werd ridder van het gulden vlies, en in 1485 gewettigd door koning Karel VIII., die hem tevens

vereerde met de orde van *St. Michiel.* Hij had nevens Adolf van *Ravestein* en G. Entzoon, burgemeester van *Enkhuizen*, deel in het straffen der voornaamste belhamers van een oproer, te *Zierikzee* en *Schouwen* ontstaan in 1472, over het heffen van nieuwe accijnsen.

BOURGONDIE (ADOLF VAN), heer van *Beveren* en *Veere*, geb. in 1489, † 1540, kreeg als admiraal der *Nederlanden* verschil met die van *Holland* over 't verleenen van vrijgeleibrieven omtrent de versche visch- en kabeljauwvangst, hetwelk zeer hoog liep. Hij was een groot vriend van pracht en praal, welke door Karel V. uit belang werden aangemoedigd. Als lid van den raad van state in 1537, was hij der landvoogdes behulpzaam in het temmen der oproerige Gentenaars, en geen vriend van de hervorming. Erasmus zou zijn leermeester geweest zijn.

— (MAXIMILIAAN VAN), heer van *Beveren*, *Veere* en *Vlissingen*, geb. in 1514, † 1559, stond in groot aanzien bij Karel V., die zijne heerlijkheden *Veere* en *Vlissingen* tot een Markgraafschap verhief; daarbij was hij stadhouder van *Holland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Utrecht*, en even als zijn vader admiraal en kapitein-generaal ter zee, tevens ridder van 't gulden vlies. Hij oefende een groot gezag uit, bijzonder in *Zeeland*, als lid der ridderschap en edelen; liet echter meer roem na als stadhouder, dan als bestuurder zijner goederen, daar zijne erfgenamen (kinderen had hij niet) zijnen boedel met zoo vele schulden bezwaard vonden, dat ze dien verzaakten.

— (ANTONIE VAN), heer van *Wakkene*, natuurlijke zoon van den grooten Basterd, boven vermeld, en van Maria Andriessen, was Lt.-Admiraal van *Vlaanderen*, lid van den raad van state, stadhouder van *Zeeland.* Door zijn toedoen mislukte de poging van Thoulouse en Haak, om 't eiland *Walcheren* te bemagtigen, maar hij moest de onderneming, om *Vlissingen* aan de zijde des konings te brengen, opgeven. Hij sneuvelde bij *Middelburg* in 1573, door een 8 ponds kogel, toen hij de naderende Nassausche schepen wilde bezigtigen.

— (JAN DE), heer van *Fromont* enz., ook een afstammeling van een der vele natuurlijke zonen van Filips den Goede. Bij het uitbreken van den opstand tegen de Spaansche soldaten, werd hij door de Algemeene Staten tot stadhouder en slotvoogd van *Namen* benoemd, in welke hoedanigheid hij de Unie van *Brussel* teekende. Hij was op 't kasteel, toen Don Juan in 1577 het bij verrassing innam. Zij waren hem op eene listige en verraderlijke wijze overvallen. Wel zijne onvoorzigtigheid, maar niet zijne schuld bleek bij 't onderzoek; van daar

dat hij bij de Staten in gunst bleef. Gelijk de meeste Belgische edelen verzoende hij zich met den koning, en werd raad van state en hoofd der rekeningkamer.

BOURICIUS (JACOB), geb. te *Dokkum* in 't midden der 16de eeuw, was advokaat te *Leeuwarden* en werd later pensionaris dier stad. In zijn ouderdom verliet hij dien post en hield zich bezig met het schrijven van godsdienstige en zedekundige werken, zoo in 't nederd. als in 't latijn: over 't gebed, het vasten, de weldadigheid, de 7 hoofdzonden enz. Zijne juridische werken zijn verzameld uitgegeven met die van zijn' kleinzoon Joannes. Hij leefde nog in 1620. Zijn zoon

— (HECTOR), geb. te *Leeuwarden* in 1593, † 1636, werd in 1608 te *Franeker* student in de regtsgeleerdheid, verkreeg te *Leuven* den titel van Baccalaureus in de regten, bezocht de hoogescholen van *Douai, Dole*, *Parijs* en *Orleans*, alwaar hij tot doctor in de regten bevorderd werd. Over *Engeland*, waar hij J. Casaubonus bezocht, naar zijn vaderland teruggekeerd, vestigde hij zich als advokaat te *Leeuwarden*, tot hij in 1620, te *Franeker* als hoogl. in de regten beroepen werd, welken post hij 5 jaren later verliet, om die van griffier van het hof en in 't volgende dien van raad te aanvaarden. Als afgevaardigde naar *'s Hage* gezonden, om de twisten tusschen de Staten-Generaal en *Friesland* bij te leggen, toonde hij zijne beradenheid en kunde, was in die betrekking eenige jaren werkzaam en verzuimde daarbij niet zijne studiën voort te zetten. Van hem bestaan: *Oratio anniversaria*, *dicta honori I. Casauboni.* — *Dissertationes Academicae etc.* — *Oratio de ambitu etc.*

— (JOHANNES), zijn zoon, geb. te *Franeker* tusschen 1620 en 1630, † 1674, beoefende naar 't voorbeeld van zijn' vader en grootvader de fraaije letteren en regtsgeleerdheid, werd in 1656 raadsheer in 't hof van *Friesland*, welken gewigtigen post hij 18 jaren met roem vervulde. Hij was geen vreemdeling op den lat. zangberg, gelijk te zien is in zijn: *Satyricon in corruptos hujus saeculi mores.* — *Ecclesiastes Salomonis*, *carmine redditus.* Dan bestaat er nog van hem: *Tractatus de officio Judicis. Harl.* 1668.

BOURJE (JOHAN PIETER), geb. te *Middelburg* in 1774, † 1834, verloor, toen hij 5 of 6 jaren oud was, na eene hevige ziekte, bijna geheel het zintuig des gehoors. Lust hebbende in het teekenen, werd hij daarin en in de schilderkunst door bekwame meesters onderwezen. Hij onderscheidde zich daarna in 't keurig schilderen van portretten en kabinetstukjes; was ook als wiskundige bekend; lid van de Zeeuwsche Maatsch. der Wet., en schrijver van eenige verhandelingen en letterkundige schriften.

BOURIGNON (ANTOINETTE DE), geb. te *Rijssel* in 1616, † 1680, toonde reeds vroeg dat een levendige en dweepzieke geest haar bezielde. Zij was berucht om hare leelijkheid, en toen men haar wilde uithuwelijken, ontvlugtte zij het ouderlijke huis, leefde eenigen tijd als hermiet, had daarna in een klooster vreemde gezigten en openbaringen, en geraakte na den dood harer ouders en zuster in 't bezit van een aanzienlijk vermogen. In 1653 aanvaarde zij 't bestuur van het gasthuis van O. L. V. der 7 smarten te *Rijssel;* 5 jaren later het nonnenkleed der orde van den H. Augustinus. Toen het gerucht ontstond, dat het huis met tooverij besmet was en de jonge dochters, aldaar in de kost, een verbond met den duivel zouden hebben gesloten, werd de zaak door de overheid onderzocht. Antoinette, vol vrees in een heksenproces gewikkeld te worden, hing het nonnenkleed aan den kapstok, en vertrok in stilte naar *Gend,* vervolgens naar *Mechelen*, waar zij zich 4 jaren ophield en kennis maakte met zekeren Christiaan de Cort, die zich, even als zij, verbeeldde met bovennatuurlijke verschijningen en openbaringen begunstigd te zijn. Hij had groote bezittingen op het eiland *Noordstrand* in *Holstein,* waar hij besloot, met zijne vrienden en vriendinnen eene soort van geestelijke volkplanting aan te leggen. Antoinette, bereidvaardig hem derwaarts te vergezellen, vertrok met hem en anderen naar *Amsterdam*, in 1668. Terwijl men daar langen tijd vertoefde, had zij eenige gesprekken met Labadie, die ook wel genegenheid toonde, zich met haar naar *Noordstrand* te begeven, maar zij ontdekkende dat zijn aard en geest niet met den haren strookten, wilde zulks niet toestemmen. Intusschen had de Cort, reeds op *Noordstrand* gestorven, haar tot erfgenaam zijner bezittingen gemaakt. Zij trok in 1671 derwaarts, legde er eene drukkerij aan om de mystieke boeken, die zij in 't fransch, hoog- en nederd. schreef, te drukken. Toen dit verboden werd en hare wonderlijke gevoelens groot gerucht maakten, vertrok zij in 1673 naar *Flensburg*, van waar zij weldra moest vlugten, wijl men haar voor eene tooverkol hield. Van plaats tot plaats vervolgd, dacht zij in *Hamburg* rust te vinden, waar zij met hare drukkerij op een' wagen aankwam; maar ook hier niet veilig, begaf zij zich eerst naar *O.-Friesland*, onder de bescherming van den baron van Lutzburg, die haar 't bestuur over een armenhuis toevertrouwde. Ook hier de verlangde rust niet genietende, besloot zij naar *Holland* over te steken, doch overleed te *Franeker*. Hare mystieke denkbeelden zijn in 19 boekdln. vervat, waaruit P. Poiret, een van hare ijverige aanhangers, een geregeld za-

menstel heeft opgemaakt in 't fransch en 't latijn en doen drukken te *Amsterdam* in 1686.

BOURNONVILLE of BOURNOVILLE (ODOARD DE), ridder, graaf van *Hennin*, heer *Capres*, behoorde tot de verbondene edelen, maar verliet in 1572 de zaak der vrijheid en schaarde zich aan de zijde van *Spanje*, wiens belangen hij diende bij 't beleg van *Haarlem*. Tot aan Requesens' dood was hij Filips II. getrouw; maar niet zoodra waren de bewegingen in de zuidelijke gewesten begonnen, of hij ging tot de zijde der Algemeene Staten over, en hielp in 1576 *Antwerpen* verdedigen tegen de woeste Spaansche benden. Hier werd hij gevangen genomen en door Roda op de vernederendste wijze behandeld. Weldra in vrijheid gesteld, werd hem 't bevel over een regement staatsche ruiterij toevertrouwd en de stadsvoogdij van Arras. Hij voegde zich naderhand bij de zoogenoemde Malcontenten en was een der voornaamste bewerkers van de verzoening der Walsche gewesten met den koning, en van de scheuring tusschen de Nederlandsche provinciën. Zoo gaf hij wederom blijken van zijnen onstandvastigen aard en werd als een ijverig aanklever der Spaansche zaak met eerbewijzen en geschenken overladen. Hij stierf in 1585, 52 jaren oud. Zijne vrouw was de dochter van den onthoofden graaf v. Egmond.

BOUSQUET (JAN CAREL), geb. te *Amsterdam* in 1782, † 1828, was gesproten uit een fransch geslacht, dat ten gevolge van het intrekken van 't *edict van Nantes* de toevlugt nam naar *Nederland*, en zich vestigde te *Amsterdam*. Op de hoogeschool te *Leijden* oefende hij zich met ijver in de regtsgeleerdheid, daarbij tevens zijne offers brengende aan de ernstige en luimige zanggodinnen, zoo in 't fransch, als in 't nederduitsch. Tot Jur. utr. Dr. bevorderd in 1800, bezocht hij eerst eenige landen van *Europa*, vóór hij zich te *'s Hage* als advokaat vestigde. Niet slagende in zijne verwachting, begaf hij zich naar zijne geboortestad, waar hij zich meestal met letterkundige studiën onledig hield. De vruchten van zijn' arbeid zijn niet vele, maar keurige. Het treurspel *Amsterdam in* 1672, uitgegeven in 1822, rangschikt hem onder onze eerste treurspeldichters. Zoo ook het treurspel: *De Ruiter te Syracuse*. Er bestaan nog eenige losse dichtstukken van hem, o. a. *Macao*, ten voordeele der Grieken uitgegeven, en eene bondige redevoering, in *Felix meritis* gehouden, over de vraag: *In welke opzigten de welsprekendheid en poëzij onderling verschillen. Amst.* 1826.

BOUWENS (REINIER LEENDERT), geb. te *Amsterdam* in 1755, † 1798, was na de revolutie van 1795 lid van 't committé van

Justitie in zijne geboorteplaats en een der 29 leden van de commissie tot onderzoek van 't gedrag der ministers van 't vorig bewind in *Holland;* uit welke betrekking hij in 1796 ontslagen werd. Hierin zich niet kunnende voegen, schreef hij een werk getiteld: *Aan mijne committenten*, inzonderheid gerigt tot de burgers van *Amsterdam.* Dit boek maakte opgang en werd binnen weinige maanden 2 malen gedrukt.

BOUWENSCH (WILLEM ADRIAAN) was burgemeester te *Arnhem* in 't begin der 18de eeuw en beleefde onrustige tijden na den dood van prins Willem III. Hij behoorde tot degenen, die zich wilden handhaven in 't gezag, hun door den overledenen stadhouder opgedragen, en welke bijgenaamd werden die van den nieuwen plooi. Dat gezag ging soms met krachtige middelen gepaard, zoo te *Arnhem* als te *Wageningen.* Laatstgenoemde plaats werd door Bouwensch en de zijnen met geweld bemagtigd, en de burgemeester en de schepen, die van den ouden plooi waren, gevankelijk naar *Arnhem* gevoerd, doch weldra ontslagen en in hunne posten hersteld. In 1707 behoorde hij waarschijnlijk onder de 12 personen, die door de burgerij uit de stad gezet werden.

BOXHORN (HENDRIK), geb. te *Brussel* in 1550, leefde nog 1631. Na de beoefening der wijsbegeerte legde hij zich op de godgeleerdheid toe te *Leuven*, werd licentiaat in die wetenschap en priester te *Tirlemont.* Hij betoonde eerst veel ijver voor zijne godsdienst, maar omtrent eenige leerstukken aan 't twijfelen geraakt, inzonderheid over de transsubstantiatie en 't coelibaat, verliet hij de leer van 't pausdom, vlugtte met het meisje, 't welk hij liefde had opgevat, Sibilla Stijls, naar *Mondorff* in 't hertogdom *Berg*, alwaar hij trouwde in 1580. Te *Warmskirchen* in *Kleefsland*, zwoer hij zijn geloof af en nam daar gedurende 7 jaren de dienst waar als hervormd predikant, vervolgens werd hij te *Woerden*, en eindelijk te *Breda* beroepen. Hier genoot hij, om zijne loffelijke hoedanigheden, o. a. de gunst van den gouverneur Justinus van Nassau; vertrok van daar naar *Leijden* in 1625, toen *Breda* op nieuw voor 't Spaansch geweld moest bukken, en bestuurde de opvoeding van zijn' kleinzoon, die volgt. Toen hij optrad als bestrijder der roomsch-katholieke leer, vond hij een voornaam tegenstrever in H. Cuijckius, bisschop van *Roermonde*, dien hij wederlegde in 2 werkjes: *Apologeticus adversus H. Cuijckium*, en *Anticuijckius et commentariorum de eucharistiae harmonia lib.* 3.

— (MARCUS ZUERIUS), geb. in 1612, te *Bergen-op-Zoom*, waar zijn vader predikant was, † 1653. Op zijn 6de jaar vaderloos,

vertrok hij met zijne moeder eerst naar *Breda* vervolgens met haar en zijn' grootvader naar *Leijden*, waar hij zich in 't grieksch en lat. oefende, tevens in de lat. dichtkunst, zoodat hij in 1629 een dichtstuk vervaardigde op de verovering van *'s Hertogenbosch* door Fred. Hendr. Nog slechts 20 jaren oud, zag zijn geleerd werk het licht: *Theatrum urbium Hollandiae etc.* Zijn roem wekte de Curatoren der Leijdsche hoogeschool op, om hem te benoemen (in 1633) tot buitengewoon hoogleeraar in de welsprekendheid, welken post hij met zoo veel luister vervulde, dat hem door den kanselier Oxenstiern, uit naam der Zweedsche koningin Christina, een aanzienlijk ambt werd aangeboden. Doch hij gaf aan zijn vaderland de voorkeur, waarom men hem in 1635 het bestuur over *'t Collegium Oratorium*, en na het emeritaat van D. Heinsius, de hoogleeraarsplaats in de geschiedenis en staatkunde opdroeg. Hij heeft veel geschreven, maar ook veel met overhaasting. Zijne grootere en kleinere werken gaan het getal van 60 te boven, waarvan wij slechts de belangrijkste zullen opnoemen: *Originum Gallicarum liber* etc. na zijn' dood uitgekomen te *Amst.* 1654. Tot die welke betrekking hebben op de vaderl. geschiedenis behooren, behalve het reeds genoemde *Theatrum: Apologia pronavigationibus Hollandorum adversus P. Heuterum* etc. — *De typograficae artis inventione et inventoribus.* — *Hist. obsidionis Bredanae* etc. — *Chronieck van Zeelandt, eertijds beschreven door J. Reijgersbergen*, dat zijne meeste waarde te danken heeft aan de belangrijke aanteek. en bijdragen van Boxhorn. — *Nederl. historiën*, 1ste boek. Voorts bestaan er nog van hem eenige werkjes over de Nederl. oudheden, b. v. *Spiegeltjen van 't lanck haijr bij de Holl. en Zeeuwen*, waarvan een 3de druk is. — *Spiegeltjen vun 't cort haijr.* — *Bediedinge van de afgodinne Nehalennia.* — *Antw. op de vragen over Nehalennia.* — Dat hij ook later de lat. dichtkunst bleef beoefenen, bewijzen zijne *Poëmata*, in 1662 door J. Baselius uitgegeven, met eenige zijner brieven, ook te *Leipzig* in 1679, met eenige belangrijke voorr. van J. Tomasius. Men houdt hem echter voor beter beoordeelaar der dichtkunst, dan verzenmaker.

BRA (HENDRIK VAN), geb. te *Dokkum* in 1555, leidde, nadat zijne studiën in de geneeskunde waren afgeloopen, een zwervend leven, en bezocht *Rome*, *Sienna*, *Florence* en *Bologne*. De pest belette hem langer in *Italië* te vertoeven; daarom trok hij naar *Parijs* en *Bazel*, waar hij tot Med. Dr. bevorderd werd. Naar *Friesland* teruggekeerd, oefende hij de praktijk eerst te *Leeuwarden*, daarna te *Kampen* als stadsdoctor uit. Acht jaren later ging hij naar *Dokkum*; in 1593 weder naar *Kampen* en ein-

delijk in 1603 naar *Zutphen*, op aanzienlijke voorwaarden als stadsdoctor en die van het gansche graafschap. In de roomsche godsdienst opgevoed, raakte hij na zijne promotie aan 't weifelen, en nam bij zijne terugkomst in 't vaderland de geloofsbelijdenis aan der hervormden. Zijne werken getuigen van zijne kunde, o. a. *Medicamentorum simplicium, etc. enumeratio. Franeq.* 1589. — *De novo quodam morbi genere (de varen?) Frisiis et Geldris peculari observatio* etc. gevoegd achter de *Observationes Medicae* van P. Forestus. *L. B.* 1595 enz.

BRAAM (WILLEM FRANZ. VAN), geb. te *Werkhoven* in 1732, ging reeds op 12jarigen leeftijd ter zee en werd in 1762 tot kapitein bevorderd, deed ten dienste der O.-Indische maatschappij 4 reizen naar de *O.-Indië* en *China;* gedroeg zich dapper tegen de rooverijen der Engelschen, wist hun in 1778 een veroverd Hollandsch koopvaardijschip te ontnemen, woonde in 1781 den zeeslag op *Doggersbank* bij, en werd om zijne dapperheid tot Schout-bij-nacht bevorderd en door Willem V. met een' eeresabel vereerd.

— (JACOB PIETER VAN), Schout-bij-nacht onder de admiraliteit te *Amsterdam.* Bij de verovering van *Salangoor* in de straat van *Malakka*, wist hij eene belangrijke verzameling van Oostersche handschriften meester te worden, welke hij in 1791 aan de hoogeschool van *Harderwijk* ten geschenke zond. Zij bestond uit 26 Arabische, 2 Maleische en andere handschriften.

BRAAM HOUCKGEEST (VAN) heeft belangrijke reizen volbragt en deelt merkwaardige bijzonderheden omtrent *China* mede, welke de heer Moreau de Saint Mery uit van Braam's dagboek heeft in 't licht gegeven onder den titel: *Voyage de l'Ambassade de la Comp. des Indes O. Hollandaises vers l'empereur de la Chine en* 1794 *et* 1795.

BRAAM (PIETER VAN), geb. te *Vianen* in 1740, † 1817, was, even als zijn grootvader Jan van Braam, die als een man van smaak en kunde, en als dichter bekend stond, boekhandelaar te *Dordrecht.* Pieter, die zich in de fraaije letteren geoefend en vroeger met P. Burman, J. de Bosch en anderen wetenschappelijken omgang gehad had, verwierf weldra door zijne letterkundige kennis, ervarenheid in de natuurkunde, de nederd. en lat. dichtkunst, een' welverdienden roem, en werd ook buiten 's lands onder de geleerde boekhandelaars geteld. Uit nederigheid heeft hij weinig in 't licht gegeven. Behalve zijne *Carmina*, in 1809 aan zijne vrienden geschonken, bestaat er van hem een dichtstuk, getiteld: *De opvoeding der jeugd te nutte van dit Gemeenebest*, waarmede hij bij 't Dichtgenootschap: *Kunst-*

liefde spaart geene vlijt, den zilveren eereprijs behaalde. Dan nog eenige vertalingen, zoo als van Hoeuft's lat. lofdichten op Oorthuis en Melvill, en van *Voltaire's Mariamne*. Vele zijner ongedrukte stukken worden nog bewaard.

BRAGHT (TIELEMAN VAN) geb. te *Dordrecht* in 1625, † 1664, was predikant aldaar bij de doopsgezinde gemeente, van 1648 tot aan zijn dood. Hij heeft in deze betrekking bijzonder uitgemunt door vlijt en ijver, en vele schriften uitgegeven, zoo als: *Schole der zedelijke deugd*, *geopend voor de christelijke jeugd*, 1657. Eerst verboden, omdat het niet volgens kerkelijke visitatie was uitgekomen; maar daarna wel tienmalen herdrukt. *Martelaers-spieghel der doopsgezinde en weerlooze christenen*, enz. 1660. Een 2de druk, zeer vermeerderd, kwam uit te Amst. in 1685, 2 dln. in fol. met pl. v. J. Luiken. En een uittreksel onder den titel: *Merg van de hist. der Martelaren*, 1671, meermalen herdrukt. Nog bestaan er van hem: 51 *predicatiën over versch. onderwerpen Amst.* 1669. Hij behoorde ook onder het legio rijmschrijvers dier dagen blijkens zijn: *Gewieckte kruiwagen tot opvoering der stad Dordrecht.* — enz. enz.

— (PIETER VAN), zijn broeder, die ook de lier hanteerde, schreef een dichtwerk getiteld: *Gouden orgel*, *geluijt makende van Godts en Christi eergezangen* enz. Dordr. 1653. Voorts lofverzen op verschillende werken.

— (TIELEMAN VAN) schreef *Tuingedachten*, Dordr. 1755, alles op rijm! En vroeger in 1719 een paar geestelijke stukjes: *Christus in het vleesch*, en *Uitbreiding over 't Hooglied Salomons en Ps.* 45. (Dit laatste wordt ook toegeschreven aan den eerstgenoemden Tieleman v. B.)

— (HERMAN VAN), in 1717 predikant bij de Hervormden te *Brandwijk*, later te *Hardinxveld* en daarna vertrokken naar *Londen*, waar hij stierf in 1735, maakte zich ook als dichter bekend. Even als

— (HENDRIK VAN) door zijne tooneelspelen: *Fedra en Hippolijtus.* — *Valentiniaan* en *Herstelde vrijheid*, die weinig om 't lijf hebben.

BRAHÉ (JAN JACOB), uit een aanzienlijk Zweedsch geslacht, verwant met den beroemden sterrekundige Tijcho Brahé, was geb. te *Delft* in 1726, † 1776, en eerst predikant te *Watergang* daarna te *Vlissingen*. Hij wordt geroemd om zijne taalkennis en godgeleerdheid; ook als zoetvloeijend dichter in 't lat. en nederd. Zijne stukken bestaan meest uit gelegenheidsverzen. Hij had groote onaangenaamheden te verduren wegens het al of niet regtzinnige zijner gevoelens. Het geschil liep zoo hoog,

dat de Staten van *Zeeland* er zich in mengden en door hun gezag er een einde aan maakten in 1761. — Brahé was lid en 2de secretaris van *'t Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen* waarbij hij eene verhandel. uitgaf: *Salomo's kroonregt verdedigt.*

BRAKEL (JAN VAN), geb. in 1618, † 1690, trad in zeedienst en gaf in 1665 als kapitein blijken van moed en voorzigtigheid; hij woonde een jaar later den vierdaagschen zeeslag bij, en gaf uitstekende blijken van dapperheid in 1672, bij het vernielen der Engelsche schepen op de *Theems* voor *Chattam*, onder den beroemden de Ruijter. Niet minder dapper gedroeg hij zich in den zeeslag tegen de vereenigde Engelsche en Fransche vloten bij *Schoneveld* in 1673 en in andere gevechten van dat jaar. Bij 't sluiten van den Nijmeegschen vrede deed hij een' kruistogt tegen de Barbarijsche roovers, en werd bij 't Collegie der admiraliteit op de *Maas* tot schout-bij-nacht aangesteld. In deze hoedanigheid vergezelde hij prins Willem III. op zijn' togt naar *Engeland* in 1688. Hij sneuvelde twee jaren later bij *Bevesier*, en men heeft hem in de *St. Laurens-kerk* te *Rotterdam* een schoon gedenkteeken gesticht.

— (THEODORUS à), geb. te *Enkhuizen* in 1608, † 1669, was in 1638 predikant te *Beers*, daarna op *Texel* en eindelijk te *Makkum.* Hij was een braaf en gemoedelijk prediker. Zijne werken werden met graagte gelezen. Daartoe behooren: *Het geestelijke leven en de stant eens gelovigen mensches hier op aerden* enz. 1648, naderhand wel 15 malen herdrukt. *Enige christel. meditatien*, *gebeden* enz. 1650. — *Trappen des geestelijken levens*, na zijn' dood in 1670 uitgekomen, en beide meermalen herdrukt. Zijn zoon

— (WILLEM à), geb. te *Leeuwarden* in 1635 † 1711, was predikant in verscheidene plaatsen, 't laatst te *Rotterdam.* Met hoogen lof wordt gewaagd van zijne gemoedelijke vroomheid en werkzaamheid ter opbouwing van het rijk van Christus, en van zijne godgeleerdheid in den Voetiaanschen geest. Zijn meest beroemde werk is zijne: *Redelijke Godsdienst*, in 2 dln. meer dan 20 malen herdrukt, en nog veel gezocht. Zijne andere werken zijn veelal vergeten, zoo als: *Leer der Labbadisten enz. Rotterd.* 1738. — *De ware Christen* 1738. — *Stichtelijke oefening over het Avondmaal.* enz.

BRAKENBURG (RICHARD), geb. te *Haarlem* in 1605, † 1702, had waarschijnlijk A. v. Ostade tot leermeester in de schilderkunst, wijl zijne stukken 't meest met diens manier overeenkomen: zij hebben vrolijke burger- en boerengezelschappen en

vischmarkten ten onderwerp, en worden nog goed betaald. Hij stoffeerde ook wel eens de schilderijen van anderen.

BRAKONIER (ABRAHAM JOSUA), geb. te *Amsterdam* in 1670, † 1736, werd in 1697 proponent en één jaar daarna tot predikant te *Lisse* beroepen; maar toen de ambachtsvrouw dat beroep niet approbeerde, verviel hij in eene langdurige en kwijnende ziekte, zoodat hij in geen vierdehalfjaar den predikstoel kon beklimmen. Het beroep naar de *Kaag* bij *Leijden*, door den ambachtsheer ook niet goedgekeurd zijnde, bleef hij proponent tot 1703, toen hij te *Nijmegen* werd bevestigd, van waar hij in 1706 naar *Utrecht* beroepen werd. Hij was een kundig en werkzaam theoloog, en heeft uitgegeven: *Onderwijs in de grondwaarheden des christendoms, volgens de Catechismus.* — *Uitgezogte leerredenen, keur- en Bijbelstoffen* enz. Zijne vrouw, Catrina de Wilde, zal later als dichteres vermeld worden.

BRAMER (LEONARD), geb. te *Delft* in 1596, vertrok reeds op zijn 18de jaar naar *Frankrijk* en *Italië*, om zich als schilder in de kunst te volmaken, vertoefde eenige jaren te *Rome*, en werd een bekwaam meester, die aanmoediging vond bij verscheidene Italiaansche hoven, en in het afbeelden van gouden, zilveren, bronzen en marmeren vazen bijzonder uitmuntte. Naar 't vaderland teruggekeerd, werden zijne verdiensten op prijs gesteld, ook door prins Frederik Hendrik en graaf Maurits van Nassau, waarvoor hij stukken vervaardigde, die vroeger op het huis te *Rijswijk* pronkten. Men ontmoet van zijne kleine stukjes, die geestig getoetst en fraai van vinding zijn.

BRANDE (JAN VAN DEN), afkomstig uit een aanzienlijk geslacht, was rentmeester van 't huis *Bergen* in *Braband;* van daar om de godsdienst verdreven door de Spanjaarden in 1574, nam hij de wijk naar *Bergen-op-Zoom* en vestigde zich later te *Tholen*, waar hij burgemeester werd, en naderhand gecommitteerde raad van *Zeeland.* Door moed en beleid, wist hij den aanslag van Parma op *Bergen-op-Zoom* in 1588 af te keeren. Hij † in 1589. Zijne zinspreuk was: *adversa erudiunt* (leed leert).

— (CORNELIS VAN DEN), uit hetzelfde geslacht, koos al vroeg de krijgsdienst, verwierf veel roem in 1648 als kolonel van een regiment infanterie, en was bevelhebber in den zegevierenden slag van *Garaparapres* tegen de Portugezen in *Brasilie* (1648), daarna wegens de W.-Indische compagnie kommandant van *Itamarata* enz. Hij stierf in 1652 en werd te *Middelburg* begraven. Zijne spreuk was: *Zonder God is 't ijdelheid.*

— (JOHANNES VAN DEN), geb. te *Vlissingen*, † 1656. Zijne ouders, vermogende menschen, lieten hem met 2 zijner broeders

studeren te *Franeker*, waar hij zich op de godgeleerdheid toelegde. Hij werd in 1621 predikant te *ter Neuzen*, in 1625 te *Vlissingen*, was later afgevaardigde bij 't Zeeuwsche Synode te *Tholen*, in 1651 te *Middelburg*, om over de beroeping van A. Bruinvisch naar *Elkerzee* te beraadslagen. Hier gaf hij blijken van kunde in kerkelijke zaken, en van zijne menschlievendheid door een legaat van *ƒ* 1000 aan den armen te *Vlissingen*.

BRANDE (JAN PIETER VAN DEN), heer van *Cleverskerke*, was de zoon van Cornelis v. d. B. geb. te *Middelburg* in 1645, † 1712, kwam al vroeg in staatkundige betrekkingen, bekleedde namens *Middelburg*, waar hij burgemeester was, onderscheidene staatsambten, was gewoon afgevaardigde ter vergadering der Staten-Generaal, en in 1694 gezant naar *Engeland*, waar hij door den koning met den titel van ridder-baronet van 't rijk vereerd werd.

— (FILIPS VAN DEN), burgemeester van *Middelburg*, tijdens dat de Franschen in 1672 reeds een groot gedeelte van *N. Nederland* hadden ingenomen. De Walchersche boeren bevreesd gemaakt, dat de Franschen eene landing in *Zeeland* zouden ondernemen, en dat van den Brande met den vijand heulde, trokken met woest getier naar *Middelburg*, haalden hem uit zijn huis, sleurden hem onder allerlei mishandelingen naar 't raadhuis, van daar, met andere regeringsleden in eene bierkroeg, *Nadorst* geheeten, buiten de stad, waar zij onder zwelgen en geschreeuw, eene vierschaar spanden om rekenschap te geven van hun gehouden gedrag. Het leven der ongelukkigen, in handen gevallen van eene onzinnige bende, had welligt gevaar geloopen, indien de tegenwoordigheid van geest van den heer van Odijk hen niet had gered, door 't voorstel te doen, om hen op het stadhuis door gewapende burgers te laten bewaken, uit welke gevangenschap zij weldra onder borgtogt werden ontslagen. Dit oproer is in lat. verzen door Beronicius boertig bezongen. Eerst bij de komst van den stadhouder Willem III., die van den Brande en anderen uit de regering ontsloeg, bedaarden de gemoederen: In 1704 ontstond er andermaal eene hevige opschudding te *Middelburg*. Van den Brande, weder in 't bewind gekomen, werd door 't gemeen, dat het stadhuis was ingedrongen, met andere regeringsleden afgezet; maar onze burgemeester nam nu krachtige maatregelen, bragt eene compagnie schutters in 't geweer, die 't stadhuis innam en de nieuwe regenten verjoeg, waarmede 't oproer gedempt en de rust hersteld was.

BRANDON (JAN HENDRIK), die om de geloofsvervolging

zijn vaderland *Frankrijk* verliet, vestigde zich als schilder te *'s Hage* en werd in 1696 lid en later bestuurder van het Haagsche kunstgenootschap. Hij was een bekwaam portretschilder en vervaardigde afbeeldsels van vele aanzienlijke personen, o. a. van Willem I., Maurits, Frederik Hendrik en Willem II., voor de Treveskamer, gevolgd naar de originelen, die in de Besognekamer pronkten. Hij ging in 1708 te *Utrecht* wonen, waar hij in 1716 gestorven is.

BRAND (MARINUS) behoorde reeds in 1570 onder het getal der Watergeuzen; hij was geb. te *Saeftinge*, een verdronken polder in *Zeeland*. In 1572 was Brand onder de innemers van *Brielle*, en met Lumeij tegenwoordig bij 't veroveren van *Delfshaven*. Ook was hij op de vloot van Entens, toen *Dordrecht* de zijde van Oranje koos. Kort daarop kwam men met die vloot, bestaande uit 16 schepen, voor *Gorinchem*, waar hij 2 burgers liet ophangen en eenige geestelijken naar *Brielle* zond om op Lumeij's bevel hetzelfde lot te ondergaan. Brand veroverde verder *Loevestein* en *Liesveld*. Minder voorspoedig waren zijne aanslagen in *Zeeland*. In 1573 zien wij hem als admiraal op 's Prinsen schepen op het *Haarlemmermeer*; doch, hoewel dapper, kenmerkten zich zijne daden door woestheid en onbezonnenheid, en hij onderging met Batenburg eene nederlaag van Bossu, waarbij een 20tal schepen in 's vijands handen vielen. Bij 't beleg van *Middelburg* in 1574 gevangen genomen en daarna gelost, zou hij het vaderland nog vele diensten hebben kunnen bewijzen; maar hij, die zoo dikwijls den Spanjaard gevoelige afbreuken gedaan had, liep eindelijk met anderen tot hem over, en eindigde zóó zijne loopbaan met onuitwischbare schande, geheel in strijd met de meeste Watergeuzen.

BRANDT (GERARD) of BRANDTZ, geb. te *Middelburg* in 1594, † 1659, vestigde zich als horologiemaker te *Amsterdam*; hij was een vernuftig man, die ook zonnewijzers, mechanische werktuigen, en andere kunststukken vervaardigde. Hij kwam in kennis met R. Descartes, die hem in vele dingen onderrigtte, o. a. om in plaats van touwen, de uurwerken door fijne kettingen in beweging te brengen. Hij was regent van den schouwburg, een beminnaar der nederd. poëzij, en vader van:

— (GERARD), den bekenden Remonstrantschen predikant, historieschrijver en dichter. Deze, geb. te *Amsterdam* in 1626, † 1685, beoefende het handwerk van zijn vader en gaf vroeg blijken van zijn' aanleg voor de teeken- en dichtkunst. Op zijn 17de jaar maakte hij reeds een treurspel, *de veinzende Torquatus*, dat met toejuiching ten tooneele werd gevoerd, waarschijn-

lijk door invloed van zijn' vader, daar dit stuk zijn' naam niet onsterfelijk zou gemaakt hebben, ofschoon het hoog geprezen werd door van Baerle, met wien hij even als met Huigens en Vondel in vriendschappelijke betrekking kwam, inzonderheid door zijne voortreffelijke lijkrede op P. C. Hooft, door den acteur van Zjermsz op den Amsterdamschen schouwburg uitgesproken. Door de vriendschap met v. Baerle ontstond eene liefdebetrekking met diens dochter Susanna, welke afkeerig van zijn beroep, hem wist over te halen, om eene andere loopbaan te kiezen. Hij leerde, door Amor aangevuurd, in korten tijd de latijnsche taal, oefende zich 3 jaren in de godgeleerdheid aan de kweekschool der Remonstranten, werd in 1652 predikant te *Nieuwkoop* en echtgenoot zijner Susanna. In 1660 naar *Hoorn* beroepen en 7 jaren later naar *Amsterdam*, toonde hij veel ijver in zijn dienstwerk, en het baart verwondering hoe hij zoo vele belangrijke en uitgebreide werken heeft kunnen schrijven en tevens de poëzij nog beoefenen. In 1657 begon hij aan de *Historie der Reformatie*, waarvan hij eerst een kort verhaal gaf, dat 5 drukken beleefde; daarna verscheen van 't groote werk het 1ste deel in 1663, het 2de in 1674, en 't 3de en 4de in 1704 allen met portr. door de bezorging van zijn' jongsten zoon. Hij schreef in 1666 de *Historie van Enkhuizen*, naderhand met een vervolg van L. Centen in 1747 herdrukt; bezorgde eene nieuwe uitgave van P. C. Hooft's *Nederl. hist.* en van Vondels *Poëzij* 2 dln.; besteedde den laatsten tijd van zijn werkzaam leven aan de levensbeschrijving van den admiraal de Ruiter, waarvan hij de uitgave niet mogt aanschouwen. Zijne *Poëzij*, verzameld in 3 dln., waarin men bijzonder de puntige bijschriften bewondert, zagen 't licht in 1725—1727, als mede na zijn dood de: *Hist. der regtspleging over Oldenbarneveld*, *Hogerbeets en de Groot.* — *Het onpartijdig Chronijxken*, enz.

BRANDT (CASPER), geb. te *Nieuwkoop* in 1653, † 1696, volgde het voetspoor van zijn' vader, werd in 1675 Remonstrantsch predikant te *Schoonhoven*, later te *Hoorn*, *Alkmaar*, *Rotterdam* en *Amsterdam*. Hij muntte inzonderheid uit door zijne preekgaven. De leerredenen, door hem uitgegeven, worden bij velen nog op prijs gesteld, zoo als: *Het volmaakte gebed des Heeren in 10 predik.* — *Bede en boetstoffen in 11 pred.* — Voorts schreef hij *Hist. vitae J. Arminii*, en toonde zijne bekwaamheid in de dichtkunst, blijkens den bundel poëzij, tevens met de gedichten van zijn' broeder Joannes te Amst. in 1725 uitgekomen, waarin men echter reeds duidelijke sporen van verval in de dicht-

kunst opmerkt. Als historieschrijver maakte hij zich bekend door het *Leven van Hugo de Groot*, vervolgd door A. v. Cattenburgh.

BRANDT (GERARD) de jonge, broeder van bovenstaande, geb. te *Nieuwkoop* in 1657, † 1683, had tot eerste standplaats *Schoonhoven*, waar hij zijn' broeder Caspar opvolgde in 1678; hij nam daarop eenigen tijd de dienst te *Dokkum* waar, 't geen hem in kennis bragt met den beroemden Franeker hoogleeraar in de regten *Ulrik Huber*, die gaarne zijne gematigde en sierlijke leerredenen aanhoorde. Zijn ijver om door catechisatiën de jeugd met de godsdienstige waarheden bekend te maken, berokkende hem onaangenaamheden met den geduchten tegenstander der Arminianen, *Arn. Montanus.* Deze hielden op toen hij in 1680 het beroep aannam van *Rotterdam*, ofschoon hij daar ook grieven ondervond van den twistzieken Jurieu, pred. der Walsche gemeente. Hij verwierf hoogen roem door zijne kanselwelsprekendheid en de werken die hij uitgaf, waartoe o. a. behooren zijne: 56 *Predikatiën.* — *Theologische lessen*, eerst in 't lat., daar na in 't nederd. uitgegeven. — *Tweejaerige geschiedenissen van* 1674 *en* 1675, als een vervolg op het *Ontroerde Nederlandt* van T. Dompselaar. Er bestaat een gedenkpenning ter zijner gedachtenis geslagen.

— (JOANNES), jongste zoon van Ger. Brandt en Susanna van Baerle, geb. te *Nieuwkoop* in 1660, † 1708, was Remonstr. predikant te *Tiel*, *Warmond*, *Hoorn*, *'s Hage* en *Amsterdam*, en een kundig leeraar, ervaren in de nederd. taal en dichtkunde. Hij zond in 1701 te Amst. zijne *Mengeldichten* in 't licht, en schreef verder *Clarorum virorum epistolae centum etc. Amst.* 1702. *Brieven en gedichten gewisselt met A. Moonen.* — *Leven en dood van Maria Stuart.* — 4 *Predikatiën.* — *Leven van Ap. Paulus in* 27 *predicat.*

— (ALBERTUS JONAS), geb. te *Amsterdam* in 1788, † 1821, was eerst zijn' vader behulpzaam in den boekhandel, doch de schilderkunst boven het vaderlijk beroep verkiezende, werd hij in 1808 leerling bij den bloem- en fruitschilder G. J. J. van Os, en genoot bijna 2 jaren diens onderwijs, waarna hij besloot op eigen wieken te drijven. Hij behaalde bij de maatschappij *Felix Meritis* in 1814 den gouden eerepenning wegens eene schilderij met dood wild, en 2 jaren later wegens een fruitstuk. Zijn vroege dood was een groot verlies voor de kunst.

BRANTSEN (HENDRIK WILLEM), geb. in 1704, † 1786, was in 1722 secretaris van *Arnhem*, later van het kwartier *Veluwe* en in 1751 lid van de Gedeputeerde Staten van hetzelfde kwar-

tier. Men had van zijne bekwaamheden veel dienst omtrent het regelen der geldmiddelen, altijd eene moeijelijke zaak om op een' goeden voet te brengen.

BRASSER (GOVERD), geb. waarschijnlijk te *Delft* in de 16de eeuw, † 1600, was burgemeester van *Delft*, en bewees den staat in verschillende betrekkingen veel dienst. Hij behoorde onder de regenten, die Willem I. als graaf wilden huldigen; was later raad van State en werd geroemd om zijne bekwaamheden. Ook zijne vrouw Leentgen, Hubrechts dochter, wordt met lof vermeld en door Hooft in zijne *Nederl. Hist.* genoemd bij die vrouwen, welke grooten ijver toonden, om het geld bijeen te brengen, noodig tot ontzet van *Leijden* in 1574; zij bragt al hare sieraden van ringen en ketenen ten offer.

— (GOVERD), kleinzoon van bovenstaande, geb. 1600, † 1654 had zitting in den raad der stad *Delft*, diende den Staat in onderscheidene betrekkingen, o. a. als buitengewoon gezant naar *Engeland* in 1634, om de netelige zaak van Amboina in orde te brengen, welke onafgedaan bleef tot in 1654. Tot thesaurier-generaal der Unie bevorderd, behield hij die gewigtige bediening tot aan zijn' dood. Hij behoorde in 1650 onder hen, die den stadhouder Willem II. vergezelden in de bezending aan de Hollandsche steden.

BRAUNIUS (JOHANNES) geb. te *Kaiserslauter* in 1628, † 1708, liet zijn voornemen om zich op de letterkunde toe te leggen, varen, verkoos den koophandel, begaf zich naar *Leijden*, waar hij één jaar op een koopmanskantoor werkzaam was. De hoogleeraar C. l'Empereur zijne genegenheid tot de fraaije letteren ontdekkende, spoorde hem aan om te studeren. Braunius verwierf zich spoedig de achting zijner leermeesters, inzonderheid van Coccejus, onder wiens leiding hij zijne academische loopbaan volbragt. Na in *Frankrijk*, *Duitschland* en *Zwitserland* gereisd te hebben werd hij door de Walsche Synode in *Nederland* eerst naar *Zeeland*, vervolgens naar *Delft* gezonden, om eenige leeraars in hun dienstwerk te ondersteunen. In 1661 als predikant bij de Walsche gemeente te *Nijmegen* beroepen, verwierf hij in dien werkkring algemeenen lof, en werd weldra aan de doorluchtige school aldaar tot hoogl. in de hebr. oudheden en oostersche talen aangesteld. De verovering van *Nijmegen* door de Franschen in 1672 berokkende hem vele onaangenaamheden en mishandelingen; bij beschreef den treurigen toestand dier stad in een werkje, dat gevonden wordt achter het volgende: *La veritable religion des Hollandais; avec une apologie pour la religion des États-Generaux des Provinces Unies*,

contre le libelle diffamatoire de Stoope (ou Stoupa), intitulé: Religion des Hollandais. De plus, de conseil d' extorsion, ou la volerie des François exercée en la ville de Nimègue etc. Amst. 1675. In 1680 aanvaarde hij het hoogleersambt in de theol. en hebr. taal te *Groningen* met eene redevoering: *De sapientia veterum Hebraeorum usque ad captivitatem Babylonicam;* deed zich kennen als een uitmuntend godgeleerde, die met gematigdheid de kerkelijke regten der overheid voorstond, als Coccejaan en ijverig verdediger van Cartesius' leerstellingen. Van zijne werkzaamheid, vlugheid en scherpzinnigheid getuigen zijne schriften, van welke wij slechts noemen: *Doctrina foederum etc.*, ook in 't Nederd. vertaald, onder den titel: *Leer der verbonden*, *Amst.* 1723, meermalen herdrukt, even als: *Vestitus sacerdotum Hebraeorum etc.* 2 vol. *L. B.* 1680.

BRAUW (JACOB DE), heer van *Ketel*, geb. in 1605, † 1680; was advocaat te *Rotterdam* en de belangen van 't huis van *Oranje* met hart en ziel toegedaan; hij werd lid der vroedschap en later burgemeester van *Rotterdam*; had veel gezag en invloed en werd in verschillende staatscommissiën gebruikt. De koning van *Engeland* had hem tot ridder geslagen.

BRAIJ (SALOMON DE), geb. te *Haarlem* in 1597, † 1664, was een bekwaam historie-schilder en bouwmeester. Naar zijne teekening en houten model, werd de N. kerk te *Haarlem* gebouwd. Na zijnen dood kwam van hem een werkje uit, getiteld: *Bedenkingen over het uitleggen en vergrooten der stad Haarlem*, 1667, met een' platten grond. Zijn zoon JACOB, door hem in de kunst onderwezen, was een verdienstelijk historie- en portretschilder, van wien in 't Weeshuis der Gereformeerden te *Haarlem* en in 't Museum te *Amsterdam* nog schoone stukken voorhanden zijn, even als van zijn' broeder DIRK: portretten van de overlieden van St. Lucas gilde te *Haarlem*. Deze DIRK was ook bloemschilder, teekenaar en houtgraveur; hij sneed vele plaatjes in hout, denkelijk voor de boekdrukkers Enschedé, en etste ook plaatjes, die duur worden verkocht. Er is van hem bij genoemde drukkers een geschreven boekje, handelende over 't boekbinden, versierd met teekeningen van D. de Braij, toen hij nog leerjongen was.

BREAUTÉ (CHARLES DE), een fransch edelman, in dienst onzer Staten, door prins Maurits tot ridmeester benoemd over eene fransche ruiterbende. In eene schermutseling werd zijn luitenant, Jacques Devise genaamd, met 20 manschappen, door de ruiters van Grobbendonk, 40 in getal, gevankelijk naar *'s Hertogenbosch* gevoerd. Grobbendonk schreef aan Breauté om hem los te

koopen; doch deze verweet hem in zijn antwoord: dat 20 ruiters zich door 40 schurken hadden laten kloppen en gevangen nemen; hij zou met 20 der zijnen tegen 40 van Grobbendonks volk wel eene kans durven wagen. — Die brief kwam ter kennis van Grobbendonks luitenant Gerard Abrahamsz., Lekkerbeetje bijgenaamd, een overlooper, die aan Breauté schreef, dat hij met 20 tegen een gelijk getal der zijnen een gevecht zou wagen, op welke plaats hij verkoos. Breauté nam dit aan, hoezeer Maurits het hem zocht te ontraden. De tijd werd op den 5. Febr. 1600, en de plaats op de *Vuchter heide* bepaald; men zou gelijke wapenen gebruiken; maar de vijandelijke ruiters hadden nog andere verborgen. Breauté verscheen het eerst, daarna Lekkerbeetje met de zijnen. Bij 't begin van 't gevecht vielen laatstgenoemde en eenige zijner manschappen. Dit verdubbelde de woede der Brabanders, die 14 Franschen versloegen en 3 doodelijk kwetsten. Twee paarden werden Breauté onder 't lijf doodgeschoten, en hij moest zich eindelijk, zwaar gewond, overgeven. Men bragt hem naar *'s Bosch*, waar hij met meer dan 30 wonden in koelen bloede werd vermoord. In Maart van hetzelfde jaar kwam een edelman, Hoqincourt, uit *Frankrijk* om den dood van Breauté te wreken. Hij daagde Grobbendonk, die bevel tot den moord had gegeven, tot een tweegevecht uit, maar deze had de lafheid zulks van de hand te wijzen. 24 jaren later poogde de zoon van Breauté den dood zijns vaders te wreken op den zoon van Grobbendonk. Het kwam tot een tweegevecht met diens luitenant, waarbij de vaderlievende zoon het onderspit delfde.

BREDA (JOHAN VAN) heeft zich inzonderheid verdienstelijk gemaakt door de belangen te behartigen der stad *Kampen*, waar hij secretaris was, blijkens de onderhandelingen in 1520 om den twist bij te leggen tusschen *Kampen* en *Zwolle*, omtrent den tol op het *Zwarte Water*. Vervolgens over de onderwerping van *Overijssel* aan den hertog van *Gelder* of aan den keizer, toen de magt van den bisschop van *Utrecht* te kort schoot om de ingezetenen te beschermen. In 1524 volgde een besluit van die van *Zwolle* en *Kampen* om zich aan den bisschop te onderwerpen. Toen in 1527, na de onderhandeling met den hertog, de oorlog nog feller ontstak, zond men van *Breda* naar *Schoonhoven*, om den keizer de oppermagt van *Overijssel* aan te bieden. Hieruit volgde het verbond (1528), waarbij de genoemde provincie bij de staten van den keizer, als hertog van *Braband* en graaf van *Holland*, gevoegd werd.

— (RUTGER VAN), geb. in 1628, † 1693, gesproten uit een

aanzienlijk geslacht, dat lange jaren in *Overijssel* in verschillende stads- en staatsbetrekkingen werkzaam was. Hij was secretaris-honorair der stad *Kampen*, en van 1674 tot aan zijn' dood griffier der Staten van *Overijssel*. Bij den inval der Franschen in 1672 had hij vele onaangenaamheden te verduren, en bij hun' aftogt moest hij als gijzelaar voor de uitgeschrevene brandschatting, met andere voorname burgers van *Kampen*, naar *Arnhem* worden gevoerd, ofschoon hij weldra ontslagen werd. In alles volgde hem de lof van bekwaamheid, ijver en trouw, door de dichters Moonen en Vollenhoven naar waarde bezongen.

BREDA (MICHIEL VAN) heeft 2 kluchtspelen en 1 treurspel vervaardigd. De eerste heeten: *Lubbert Lubbertsz.* en *Krispijn poëet en officier*, en het 2de *Themistocles*, gedrukt in 1685 en 1686.

BREDEHOFF (FRANÇOIS VAN), vrijheer van *Oosthuizen*, heer van *Etershem* enz., geb. in 1648, † 1721, bekleedde te *Hoorn* de voornaamste stadsambten en werd ook, als lid der Staten-Generaal, in 1688 afgevaardigd naar den keurvorst van *Brandenburg*, om het verbond, met Frederik Willem gesloten in 1678, te vernieuwen en te bekrachtigen. Door zijne bekwaamheid en trouw had hij veel invloed in de staatscollegiën. Ter zijner gedachtenis is er in de kerk te *Oosthuizen* eene prachtige tombe van zwart en wit marmer opgerigt.

BREDERO (GERBRAND ADRIAANSZ.) en niet BREDERODE, zoo als velen hem noemen, is geb. te *Amsterdam* in 1585, † 1618, en schijnt van der jeugd af veel lust gehad te hebben in krijgskundige oefeningen. De post van vaandrig bij de schutterij was hem aangenaam, zonder dat hij daarbij zijn eigenlijk beroep, de schilderkunst, uit het oog verloor. Hij muntte vooral als dichter uit. Als lid van de Amsterdamsche kamer *in liefd' bloeijende*, viel zijn lust inzonderheid op het bewerken van klucht- en blijspelen, waarin hij op eene naieve wijze de oud-Hollandsche zeden en de platte Amsterdamsche taal wist voortedragen. Om kennis van het een en ander te verkrijgen, begaf hij zich dikwijls op de vischmarkt en andere plaatsen, onder de snappende en kijvende wijven, om zich hare taal en spreekwijzen eigen te maken, en daarmede zijne stukken te stoffeeren. Van hier dat men al zijne uitdrukkingen niet op de goudschaal moet wegen. Ware hem een langer leven ten deele gevallen, hij zou zijne stukken meer beschaafd, en onze letterkunde met meer voortbrengselen hebben verrijkt. Zijne spreuk: *'t kan verkeeren* is nog een spreekwoord; hij heeft er een kluchtspel op, onder den titel *Griane*. Van *Alle zijne wercken*, *zoo spelen*, *gedichten*, *brieven*, *kluchten* enz. bestaan verschillende uitgaven.

BREDERODE (JAN VAN) leefde in 't laatst der 14de eeuw, was monnik in 't karthuizer-klooster van *Zeelhem* bij *Diest.* Hij vertaalde in 1409 uit het fransch in 't vlaamsch een werk, getiteld: *Summe le roy, qui enseigne la manière de se confesser etc.* zamengesteld op bevel van Filips III., koning van Frankrijk, door Laurens, broeder van de orde der predikheeren in 1279, waarvan de vlaamsche titel is: *Hier beghint een bouc dat men hiet Summe le roy, of des Conincs summe. Ende leert hoe dat men die zonden biechten en beteren sal.* Er schijnen 2 drukken van te bestaan, een te *Delft* in 1478 en een te *Haarlem* in 1484. Ze zijn hoogst zeldzaam. Of nu de vertaler dezelfde Jan van Brederode is, van wien 't volgende geboekt staat, durven wij niet beslissen. Hij zou een zoon geweest zijn van Reinout van Br. en gehuwd met Jeanne van Abcoude. Hij vergezelde in 1396 hertog Albrecht op zijn' togt tegen de Friezen, bezocht vervolgens het *purgatorium* van St Patricius in *Ierland*, bouwde na zijne terugkomst eene kapel bij *Haarlem* ter eere van dien heilige, waar de veroordeelde misdadigers doorgaans hunne laatste mis hoorden. Zijne vrouw stichtte een nonnenklooster te *Wijk bij Duurstede*, en legde er, met toestemming van haar' gemaal, hare gelofte af, gelijk hij deed ten jare 1402 in een karthuizerklooster bij *Utrecht.* Toen zijn schoonvader, die heer van *Abcoude* en *Wijk bij Duurstede* was, in 1407 zonder mannelijk oir natelaten stierf, verliet Jan, met goedvinden van *Rome*, zijn klooster, begaf zich in 't gewoel der wereld, en haalde gewapenderhand zijne vrouw uit haar klooster. Fred. v. Blankenheim, bisschop van *Utrecht*, nam dit zoo euvel, dat hij haar met geweld in haar vorig verblijf voerde, waar zij weldra van hartzeer stierf. Heer Jan, door den bisschop gevangen genomen, maar kort daarop ontslagen, begaf zich in 't fransche leger en sneuvelde in den veldslag van *Azincourt* ten jare 1415.

BREDERODE (GIJSBRECHT VAN), bisschop van *Utrecht,* zie op GIJSBRECHT.

— (WALRAVEN VAN), stadhouder van *Holland*, geb. in de 14de eeuw, † 1417, behoorde tot de Hoeksche partij en de aanhangers van vrouwe Jacoba, en bragt door zijn huwelijk de heerlijkheid *Vianen* aan zijn huis. Hij was met hertog Albrecht tegenwoordig bij de bestorming van *Stavoren*, werd gevangen en geslaakt. Later door Jan van Arkel krijgsgevangen gemaakt moest hij 7 jaren zitten, en sneuvelde bij een' mislukten aanslag op *Gorinchem*, na groote verwoestingen in 't land van Arkel te hebben aangerigt.

— (REINOUT VAN), geb. 1415, † 1472, was de eerste van

zijn geslacht, die behoort tot de burggraven van *Utrecht.* Hij ondernam eene bedevaart naar *'t H. Land*, werd ridder van St. Jan van *Jeruzalem* en na zijne terugkomst ridder van 't gulden vlies. Hij leverde met zijn' broeder Gijsbrecht aan den hertog Filips van *Bourgondië* 1000 gewapende manschappen, om de oproerige Gentenaars te helpen bedwingen. Dit werd met ondank door Filips beloond, gelijk blijken zal bij 't art. GIJSBRECHT. Om het groot gezag der beide broeders in *Utrecht* te fnuiken, ontbood de bisschop David van *Bourgondië* hen in 1410, onder eenig voorwendsel naar *Wijk bij Duurstede;* hier rukte hij Reinout het ridderteeken des gulden vlies van den hals en liet hem in een' toren opsluiten, met de 4 basterdzonen van Reinout. Om deze schanddaad te regtvaardigen, deed hij door zijne Kabeljaauwsche vrienden uitstrooijen, dat de Brederode's, die tot de Hoekschen behoorden, een' aanslag beraamd hadden tot eene omwenteling. De nijdige prelaat liet Reinout op de gruwelijkste wijze pijnigen, om hem tot bekentenis te brengen van misdaden, waaraan hij nooit gedacht had; welke aanbiedingen hij ook deed om van de pijnbank verlost te worden, niets mogt baten, men pijnigde hem zoo lang, tot hij beleed wat men wilde. Toen deze wreede behandeling hertog Karel den Stoute ter oore kwam, zond hij in 1471 gemagtigden naar *Wijk bij Duurstede*, om de zaak te onderzoeken, wordende ten dien einde Reinout naar het slot te *Rupelmonde* overgebragt. Karel daagde allen, die eenige beschuldigingen tegen Brederode hadden in te brengen, voor zijne raden en de ridders van 't gulden vlies. Hoezeer slechts een paar gemagtigden van den bisschop verschenen, die hem terugvorderden, bleek de onschuld van Reinout middagklaar, en werd hij in zijne eer hersteld, 't welk hij echter niet lang overleefde.

BREDERODE (WALRAVEN VAN), zoon van Reinout, deelde in het ongelukkige lot van zijn' vader, in den haat des bisschops en gevangenschap op 't slot te *Wijk* in 1470. Van onderscheidene misdrijven beticht, waaraan hij niet schuldig stond, bragt men hem op de pijnbank. Door een' trechter goot men het lijf vol water, en sprong dan op zijn' buik. Dit werd 3 of 4 malen des daags herhaald met zulk eene felheid, dat hij alles beleed wat men goed vond. Niettegenstaande al deze wreede folteringen, behield hij nog lust en kracht om te ontsnappen. Hij wist met de harde halmen van zijn bedstroo de sloten zijner boeijen open te steken, en klauterde langs den muur, waaruit hij eenige steenen had gebroken, tot in het dakvenster, van waar hij zich, in een' donkeren, guren nacht, langs eene

koord, uit zijne gescheurde kleederen gedraaid, bij den muur liet nederzakken. Naauwelijks had hij den grond bereikt, of een der wachters kwam naar buiten; doch geen onraad ontdekkende, keerde die spoedig terug. Bij het overzwemmen van de gracht, geraakte hij onder eene drift zwanen, op wier geklapwiek eenige bewoners met licht naar buiten kwamen, zonder iets te ontdekken. Toen hij den dijk bereikt had en de *Lek* wilde overzwemmen, noodzaakte hem de sterke stroom en wind naar den dijk terug te keeren; dezen volgde hij vermoeid en doornat een uur lang, tot dat hij aan een veer kwam, van waar hij zich te *Hagestein* aan land liet zetten en zich naar *Vianen* begaf, waar hij eene veilige schuilplaats vond. Hij wist te bewerken, dat de wreede handelingen van den bisschop den hertog Karel van *Bourgondië* ter oore kwamen, die de zaak onderzocht en ook hem onschuldig bevond.

BREDERODE (FRANS VAN), 2de zoon van Reinout, geb. in 1466, † 1490, was een moedig en dapper jongeling. Hij kreeg in 1488 het opperbevel over eenige Hoeksche krijgsbenden, die te *Sluis* in *Vlaanderen* verzameld werden, waarmede hij langs de Zeeuwsche en Vlaamsche stroomen jagt maakte op de Hollandsche koopvaardijschepen; bragt in den herfst eene vloot van 48 schepen in gereedheid; zeilde daarmede door een onbevaren diep, (sedert het *Jonker Fransen gat* genoemd) naar den mond van de *Maas*, en bemagtigde *Rotterdam*. Van daar deed hij strooptogten naar *Schoonhoven* en andere plaatsen, welke niet gelukkig voor hem afliepen. Maximiliaan had naauwelijks Brederode's opstand gehoord, of hij begaf zich naar *Holland* en sloeg in 't begin van 1489 het beleg voor *Rotterdam*, welke stad goed versterkt en met mondbehoeften voorzien was. Zij hield het daarom vrij lang uit, tot dat schaarschte aan leeftogt Jonker Frans noodzaakte, een' scheepstogt langs de *Lek* te doen, waarbij hij eene groote nederlaag onderging, welke de overgave van *Rotterdam* ten gevolge had. Brederode begaf zich wederom naar *Sluis*, zette zijne woelingen tot in 1590 voort, toen hij in een' scheepstrijd bij *Brouwershaven* zoodanig gewond werd, dat men hem gevangen nam en naar *Dordrecht* voerde op de *Puttoxtoren*, waar hij aan zijne wonden overleed.

— (LANCELOT VAN), natuurlijke zoon van Reinout, een halve broeder van Hendrik v. B., begunstigde de hervorming gedurende zijn verblijf op het huis *ter Kleef* bij *Haarlem*, teekende het verbond der edelen en had deel aan 't berooven der papieren van den geheimschrijver de la Torre te *Amsterdam*. Hij genoot 't vertrouwen van Oranje, met wien hij briefwisse-

ling hield. Door Alba verbannen met verbeurdverklaring zijner goederen, voegde hij zich bij de Watergeuzen, was bij al hunne aanslagen een der eersten, inzonderheid bij het innemen van *Brielle* in 1572 en had zelfs eenigen tijd het opperbevel over de vloot. Gedurende het beleg van *Haarlem* was hij kapitein en vond zijn' dood bij het innemen dier stad door de Spanjaarden.

BREDERODE (HENDRIK VAN), geb. te *Brussel* in 1531, † 1568, ontving in 1559 van Filips II. het bevel over eene bende van ordonnantie; doch weldra de dwingelandij in 't burgerlijke en godsdienstige moede, voegde hij zich bij den prins van *Oranje*, teekende het verbond der edelen, en stond aan hun hoofd bij het overreiken van 't smeekschrift aan de landvoogdes. Hij bood zijne bezittingen aan ten behoeve van de vrijheid, versterkte zijne kasteelen en wierf volk op eigene kosten. Zijn inval in *Amsterdam* ten jare 1567, had niet dat gunstig gevolg, 't welk hij er zich van had voorgesteld. Hij ruimde het land bij de komst van Alba, die hem indaagde met breedvoerige beschuldigingen en verbande met verbeurdverklaring van al zijne goederen. Hij beleefde dit vonnis niet, noch den laster dat hij een dronkaard zou geweest zijn.

— (WALRAVEN VAN), door den graaf van Leycester in den raad van state gekozen, verzette zich tegen hem, bij het oprigten der kamer van geldmiddelen en de aanstelling van Reingout. In 1594 werd hij met Mr. Jacob Valke naar *Schotland* gezonden, om als getuige te staan over den doop van 's konings zoon; waarbij ook de oude verbonden van vriendschap werden vernieuwd en bevestigd. Ook behoorde hij met Oldenbarneveld en anderen in 1603 tot het gezantschap, om Jacobus I. met den troon van *Engeland* geluk te wenschen; later werd hij door de Algemeene Staten benoemd tot de handeling van 't bestand, en na 't sluiten daarvan als gezant naar *Frankrijk*, om te handelen over de zaken van *Gulik* en *Kleef*. In de ridderschap opgenomen ten jare 1618, behoorde hij tot de gecommitteerden naar de Dordrechtsche synode, waar hij zich omtrent de Remonstranten niet malsch gedroeg. Hij stierf in 1620 kinderloos.

— (REINOUT VAN), zoon van Lancelot, geb. in 1567, † 1633, heer van *Veenhuizen*, lid der ridderschap van *Holland*. Als voorzitter in den hoogen raad, werd hij in 1610 met Hogerbeets en anderen gemagtigd, om de oproerigheden aldaar ontstaan, bij te leggen. Gehuwd met de dochter van Oldenbarneveld, Adriana, moest hij deelen in de rampspoeden, die den advokaat en zijn geslacht troffen. Hij stelde alles in

't werk om den ouden man vrij te krijgen en zijn leed te verzachten; werd na diens dood uit de ridderschap van *Holland* gezet, maar geeërbiedigd als voorzitter in gemelden raad. Hoe de driften daarna bekoelden, bleek bij den dood van Brederode, toen de Staten van *Holland* er geene zwarigheid in stelden, om zijne begrafenis naar de gewoonte van dien tijd in rouw bij te wonen. De kerk van *Veenhuizen* prijkt met zijne prachtige graftombe.

BREDERODE (JAN WOLFERT VAN), heer van *Vianen* en *Ameiden*, geb. in 1599, † 1656, trad zeer vroeg in de krijgsdienst, klom op tot den rang van kolonel en veldmaarschalk van 't Staten-leger, en werd in 1645 gouverneur van *'s Hertogenbosch*. Hij behoorde in 1640 onder de gezanten naar *Engeland*, om het huwelijk tusschen princes Maria en prins Willem II. te bevorderen. Na den dood van dien vorst in 1650, zocht hij eenige van diens ambten te bekomen en was de eerste onder de edelen, die voor de uitsluiting stemde van prins Willem III. uit het stadhouderschap. Hierdoor bezwalkte hij zijn' roem, geraakte bij het volk zeer in haat en in zware schulden, waaruit een geschil onder de regtsgeleerden ontstond na zijn' dood, die hem trof op zijne terugreis van *Spa*.

— (PIETER CORNELIS) was in 't begin der 17de eeuw gedurende vele jaren agent bij eenige Duitsche vorsten, om de belangen van onze republiek te bevorderen. Hij wordt geprezen als een ijverig en bekwaam onderhandelaar. Gedurende zijn verblijf te *Heidelberg* leerde hij den hoogleeraar Bernhard Sutholt kennen, dien hij den curatoren van *Leijden* aanbeval, welke hem voor een' korten tijd verlof gaven openlijke voorlezingen te houden over de regtsgeleerdheid.

In hoe ver deze Brederode, van wien wij geene bijzonderheden meer weten, in betrekking stond tot het gemelde hoogadelijk geslacht, zou nog genealogisch kunnen onderzocht worden.

In 't laatste gedeelte der 16de eeuw heeft er een pseudoniem Pieter. Corn. Br. bestaan, welke onder dien naam vele regtsgeleerde werken heeft uitgegeven.

BREDIUS (HENRICUS) vinden wij vermeld, in 1588, als buitengewoon hoogleeraar in de redekunst te *Leijden*. Bij de vestiging van 't Staten-Collegie aldaar, in 1592, werd hij aangesteld als schaftmeester (oeconomus), van welken post hij 2 jaren later werd ontslagen, omdat hij, zoo 't schijnt, de losbandigheid der jonge lieden niet in toom wist te houden. Hij bleef als hoogleeraar werkzaam tot aan zijn' dood in 1622.

BREE (MATTHEUS IGNATIUS VAN), geb. te *Antwerpen* in 1773,

† 1839, behaalde al vroeg in de teeken- en schilderkunst, op de academie zijner geboortestad de eerste prijzen en maakte van 't historieschilderen zijne hoofdstudie. Om zich daarin verder te volmaken bezocht hij *Parijs*, en vervaardigde na zijne terugkomst vele groote stukken, die betrekking hebben op merkwaardige gebeurtenissen, van welke wij alleen willen noemen de uitvoerige schilderij: P. Az. van de Werff, burgemeester van *Leijden*, voorstellende in 1574, toen hij het door hongersnood muitend volk o. a. toeriep: „Zijt gij met mijnen dood geholpen, slaat handen aan dit ligchaam, snijdt het aan stukken, en deelt die om, zoo wijd als 't strekken kan. Ik ben des getroost." — Dit stuk maakt thans een sieraad uit van 't Leijdsche stadhuis. Vele portretten, zeegezigten en binnenhuizen toonen dat hij ook in deze vakken een meester was.

BREEN (DANIEL DE), geb. te *Haarlem* in 1594, † 1664, oefende zich op Leijden's hoogeschool in de godgeleerdheid, vooral onder Episcopius; hierdoorgeraak te hij der Remonstrantsche gevoelens toegedaan, en was met G. Reusius en J. Westerbaan, gedurende de Synode van *Dordrecht* in 1618 en 19, den Remonstranten behulpzaam in het afschrijven hunner schriften en brieven. In 1621 te *Haarlem* bij eene verstoring der Remonstrantsche vergadering gevangen genomen, werd hij weldra ontslagen, vestigde zich te *Amsterdam*, voegde zich bij de Doopsgezinden en werd een ijverig voorstander van de Collegianten. Zijn leven kenmerkte zich door een deugdzaam gedrag en minzamen omgang. Van de vele werken, die hij schreef, noemen wij o. a. de vertaalde: *Vriendelijke disputatie tegen de Joden*, 2 dln. *Rotterd.* 1664. — *Kort begrip van Erasmus godgeleerdheid. Ib.* 1679. Behalve zijne *Opera theologica*, *Amst.* 1664, bestaan er nog van hem: *Historie of leer des Bijbels.* — *Voorbereid. voor 't H. Avondmaal.* — *Geestelijke wandelpligt.* enz.

BREENBERGH (BARTEL), geb. te *Utrecht* in 1620, † 1660, was schilder en graveur, en in *Italië* en *Frankrijk* bekend onder den naam van Bartholomée. Hij heeft zich veelal in *Italië* opgehouden, van daar dat zijne landschappen den Italiaanschen hemel doen aanschouwen, ofschoon ook het karakteristieke van de Nederlandsche kunst er niet in te miskennen is. Zijne stukken, inzonderheid de kabinetstukjes, worden nog op prijs geschat. In 't Haagsche museum vindt men slechts één zijner landschappen.

BREKELENKAMP (QUIRIJN). Van dezen bekwamen schilder zijn geene levensbijzonderheden geboekt; maar zijne stukken, die de jaarmerken dragen van 1660 tot 1668, zijn bij de liefheb-

bers gekend en geacht; zij dragen blijken van navolging van den beroemden G. Dou, en stellen meestal binnenhuizen voor; zijne beelden zijn vol uitdrukking. Het museum te *Amsterd.* bezit 2 stukken van hem, aangeduid door de Ns. 47 en 48.

BREMER (JOHANNES), geb. in 't laatst der 17de eeuw, † 1713. Was predikant bij de Remonstranten eerst te *Hoorn*, vervolgens te *Amersfoort* en eindelijk te *Rotterdam*. Hij was geen onbevallig dichter, blijkens een uitvoerig dichtstuk getiteld: *Het Amersfoortse Tempe*, geplaatst voor het werk van den Utrechtschen hoogleeraar A. Matthaeus: *Rerum Amersfortiarum Scriptores duo etc. L. B.* 1693.

— (JOHANNES), de zoon van genoemden, geb. te *Hoorn* in 1694, † 1757, werd in 1720 proponent bij de Remonstrantsche broederschap, welke hij gedurende 5 jaren in onderscheidene gemeenten diende. Later meer overhellende tot de gevoelens der Doopsgezinden, werd hij in 1720 bij die gemeente te *Leijden* als predikant beroepen. Met ijver en nut bleef hij daar werkzaam tot 1729, toen hij te *Amsterdam* werd beroepen, waar hij zijne loopbaan eindigde. Hij bezat vele bekwaamheden als prediker, muntte uit in roerende voordragt en sierlijkheid van taal. Tot de werken, door hem uitgegeven, behooren: 32 *Predikatiën over uitgelezene teksten der H. S.* — *Twee dank- en bededagspred.* — *Kort begrip van godgel. verhandel.* enz.

BRENDER à BRANDIS (GERRIT), geb. te *Leijden* in 1751, † 1802, was een man van uitgebreide kundigheden, ervaren in de wijsbegeerte, geschiedenis, wiskunde en fraaije letteren. Als leermeester in de wis- en sterrekunde te *Amsterdam*, als examinator van de stads maten en gewigten en als wijnroeijer, was hij nuttig werkzaam, en wist nog tijd uit te koopen tot het ijverig waarnemen van 't secretariaat bij de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen* en bij de Bataafsche Maatsch. *van taal en dichtkunde*, en tot het opstellen van velerlei schriften, waaruit wij tevens zijn' gunstigen aanleg voor de dichtkunst opmerken, zoo als: *De schilderkunst in 3 zangen*, gevolgd naar le Mierre, 1783. — *Vaderl. kabinet van koophandel*, *zeevaart* enz. — *Taal- dicht- en letterkundig kabinet*, 6 dln., daarna vervolgd onder den titel van: *Taal- dicht- en letterk. Magazijn.* — *Proeven van geschied. en letterk. oeffeningen* enz.

BRÈS (GUIDO DE), geb. te *Bergen* in *Henegouwen* in 't begin der 16de eeuw, kwam door het lezen der H. Schriften tot het onderzoek van de leer der waarheid; ging tot de hervormers over en heeft veel toegebragt ter uitbreiding en bevestiging hunner leer. Om de vervolging te ontwijken, ging hij naar *En-*

geland, waar hij 't besluit opnam zich geheel aan de verkondiging van het Evang. toe te wijden. In zijn vaderland teruggekeerd, was hij op vele plaatsen, vooral te *Rijssel*, *Doornik*, *Gend*, enz. als leeraar werkzaam. Gedurig moest hij het vuur der vervolging ontvlugten, tot dat het hem verteerde, toen *Valenciennes* (waar hij zich gevestigd had) in 1567 stormenderhand door Noircarmes werd ingenomen, en hij met meer anderen den marteldood stierf. Hij is de opsteller geweest der Nederl. geloofsbelijdenis, eerst in 't fransch, in 1562, daarna in 't Nederd., getiteld: *Belijdenis des geloofs*, *ghemaeckt met een ghemein accoort door de geloovige*, *die in de Nederl. overal verstrooid zijn.* Ook gaf hij in 1570 een werkje uit onder den titel: *De wortel*, *den oorspronck en het fondament der wederdooperen.* enz.

BREUGEL (PIETER), geb. in 't dorp *Breugel* in de baronnie van *Breda*, in 't begin der 16de eeuw, was een zeer kundig schilder, die, vrolijk van aard zijnde, er zijn' lust in vond, om met den koopman H. Frankert, die hem begunstigde, in boerengewaad, de bruiloften, kermissen en andere vrolijke feesten bij te wonen, om daar stof op te zamelen voor zijne stukken, welke meestal voorstellingen uit het boerenleven bevatten, en dikwijls gestoffeerd zijn met allerlei spoken en duivels. Hij was tevens een bekwaam houtgraveur en droeg den bijnaam van *Broeren-Breugel*, gelijk zijn zoon

— (JAN) dien van *Fluweelen-Breugel.* Deze is omstreeks 1568 te *Brussel* geb. en † 1625. Zijne keus viel eerst op het schilderen van bloemen en vruchten, daarna, toen hij *Italië* had bezocht, op landschappen, die hij fraai en keurig met allerlei figuren wist daar te stellen, ofschoon hij wel eens zondigde tegen het costuum. Hij vestigde zich te *Antwerpen* en was in 1602 deken van 't St. Lucas gilde. — Rubens, die hem hoogschatte, stoffeerde wel eens zijne landschappen, waardoor zij niet weinig in waarde stegen; dit geschiedde ook wel door H. v. Balen en H. de Klerk. In 't Museum te *Amst.* vindt men 4 zijner landschappen. Het Haagsche kon. kabinet prijkte vroeger met een zijner meesterstukken, voorstellende: *Adam en Eva in het Paradijs*, waarin beelden van Rubens.

Er komen in de geschiedenis der schilders nog meer Breugel's voor, die meestal buiten 's lands werkzaam waren en onderscheiden worden door hunne bentnamen, zoo als: *de Napelsche*, *de Rhijngraaf*, *Meleager*, en

— (PIETER PIETERSZ), als de *Helsche*, omdat hij in zijne stukken, even als zijn vader Pieter B., allerlei heksen en duivels bragt, die zijn werk, hoe voortreffelijk ook, minder behagelijk maken.

BREUGEL (HERMAN GERARD VAN), geb. te *Osch* in 1729, † 1814, was in 1755 predikant te *Berchem* en *Nestelrode*, daarna te *Ameide* en *Tienhoven* en eindelijk te *Dordrecht*, waar hij in 1786 het emeritaat verkreeg. Hij besteedde dien rusttijd aan het opstellen van eenige nuttige geschriften, aan 't beoefenen der natuur-, geschied-, penning- en dichtkunde. Er bestaan van hem: *Zedekundige leerred. Dordr.* 1799. — *Zedekundige verhandel. enz. in* 10 *gesprekken. Rott.* 1799. — *Ouderdom of de zaak der bejaarden in* 10 *gespr. Utr.* 1797. Dit werkje maakte bijzonderen opgang. *Oönlogie of Eijerkunde en de oorspr. voortteel. van menschen en beesten*, 1793, waarop een aanhangsel verscheen in 1796. Van zijne ervarenheid in de vaderl. gesch. gaf hij blijken door de *Beschrijv. van een gedenkstuk betreffende de Nederl. gesch.* in 1560—66, opgenomen in *J. W. te Water's Hist. van 't verbond der edelen*, IV. 340 enz.

BREUIL (JEAN FRONCHIN DU), geb. in *Genève* in 1641, † 1721 te *Amsterdam*, leerde de beginselen der geleerde talen in zijne geboorteplaats, werd ter voortzetting naar *Saumur* gezonden, begon met het aanleeren der hebreeuwsche taal, doch moest zijne studiën staken om zijn zwak gezigt. Hij begaf zich naar *Parijs*, won het vertrouwen van den minister Colbert, die voor hem zijn kabinet opende, doch hem te vergeefs van de hervormde godsdienst zocht af te trekken. Twee jaren voor 't intrekken van het edict van *Nantes*, zag hij het onweder naderen dat den Hugenoten boven 't hoofd hing; hij ontweek het naar *Holland* en vestigde zich te *Amsterdam*, waar hij met toestemming der regering in 1691 eene fransche courant begon te schrijven, welke door belangrijke staatkundige opmerkingen en aangenamen stijl vele lezers trok. Behalve deze schreef hij nog: *Lettres sur les matières du temps.* — *l'Entrée du roi de la Grande Brétagne*, 1691. — *Relation de la campagne de Flandre, et du siége de Namur en* 1695, enz.

BREUKELAND (JACOB), geb. te *Naarden* in 1666, † 1724, legde te *Goes* de eerste gronden zijner letteroefeningen, en volbragt zijne theologische studiën te *Utrecht* en *Groningen*. Ten jare 1689 tot predikant beroepen te *St. Anne ter Muiden*, daarna te *Westsouburg*, en eindelijk in 1704 te *Middelburg*, toonde hij hoe het heil van Chr. kerk hem ter harte ging, ook door zijne schriften, ten zijnen tijde zeer gezocht, zoo als: *Geestelijke melk*, meermalen herdrukt. *Over het genadeverbond naar den leidraad der Catechismus*, 5 malen herdrukt; enz. enz.

BREUKELAAR (HENDRIK) werd geb. te *Amsterdam* in 1809 † 1839. Na eenige lessen in de teekenkunst ontvangen te heb-

ben, werd hij leerling van C. Kruseman, en toen deze naar *'s Hage* vertrok, van J. A. Kruseman. Op zich zelven het schilderen ter hand nemende, toonde hij weldra zijne bekwaamheden; ontving van den koning eene gratificatie ter aanmoediging, en zou bij langer leven zijn' roem als portret- en historieschilder tot hoogen luister hebben opgevoerd.

BRIENEN (ABRAHAM VAN), geb. te *Utrecht* in 1606, † 1682, werd in 1638 pastoor te *Langeraar*, vervolgens te *Utrecht* bij *St. Geertrui*. De vicaris F. Roveen zond hem met Jac. de la Torre naar *Rome*, om verslag te doen van den toestand der R. K. kerk hier te lande, en tevens een' medehelper voor hem te verzoeken. Deze reis werd in 1655 nog eens met la Torre hervat, die inmiddels Roveen was opgevolgd. Tot raad en vicaris verkozen van Joh. v. Neerkassel, en te *Rome* de doctorale waardigheid verkregen hebbende, was hij een ijverig voorstander van zijne kerk en van de belangen der geestelijkheid. Onder den naam van Abraham van der Mat heeft hij onderscheidene godgeleerde verhandelingen geschreven, in 1709 te *Leijden* bijeenverzameld uitgekomen en in 1769 herdrukt. Van sommige zijner M.S.S. heeft de geleerde Hugo van Heussen een gepast gebruik gemaakt.

— (HENDRIK VAN), heer van *Sinderen*, lid der ridderschap van *Gelderland*, bewees van 1576 tot 1619 den lande gewigtige diensten. Als lid van 't Collegie tot de nadere unie en later van den raad van State, moest hij zich vele lastige bezendingen getroosten, o. a. over de onzijdigheid van *Rhijnberk* met een franschen afgevaardigde, en naar *Friesland*, *Groningen* en *Zeeland* ter bevordering van andere belangen des Vaderlands. Hij stierf in 1620.

— (HENDRIK VAN), heer van den *Latmer*, neef van den voorgaanden, behoorde ook tot de ridderschap van *Gelderland* en bediende onderscheidene posten. In 1593 rekenmeester, later afgevaardigde ter vergadering der Staten-Generaal, was hij met C. Biesman, burgemeester van *Nijmegen*, in 1617 wegens 't kwartier der *Veluwe* tegen het bijeenroepen van de nationale synode, in weerwil van *Holland*, daarin geen heil ziende voor den staat. Hij zag de uitkomst niet van deze synode, daar hij in 't begin van 1620 overleed.

— (JOHAN VAN), buitengewoon raad in den hove van *Gelderland* in 1704, en burgemeester van *Arnhem*, zag zich sedert den dood van den stadhouder Willem III., in vele onaangenaamheden gewikkeld door de onlusten, die voortvloeiden uit de afdanking van vele regeringspersonen. Ook hij moest in

dat lot deelen en de stad verlaten; eerst na verloop van 2 jaren werd hij, na 't vernietigen der vrijwillige corpsen, in zijne vorige waardigheid hersteld. Hij stierf in 1715.

BRIL (PAULUS), geb. te *Breda* in 1550, † 1584, was een zoon van den fruitschilder Mattheus; hij begaf zich nog jong, naar *Antwerpen*, en werd leerling bij een' gewoon schilder D. Wortelmans, die hem in waterverw deksels voor klavieren enz. liet schilderen. De verdiensten waren gering; hij trok daarom naar zijne vaderstad terug, maar zocht later *Antwerpen* weder op, en reisde naar *Frankrijk* en *Rome*, waar hij in 't schilderen van landschappen voor den paus en eenige kardinalen een ruim bestaan vond. Men heeft van hem eenige kleine tafereelen, zoo op doek als koper en eenige geëtste prenten naar eigene teekeningen. Het museum te *Amsterdam* bevat één zijner landschappen onder No. 53.

— (JACOB) werd te *Leijden* in 1639 geb. uit geringe ouders, die hem tot het spoelen opleidden; maar de godsdienstige zin, die zich spoedig bij hem openbaarde, wekte zijnen afkeer van dit werk op, en hij werd katechizeermeester bij de Hervormden. Hij klaagde later aan zijne vertrouwdste vrienden, dat hij in de gronden van deze godsdienst geene voldoening voor zijn geweten kon vinden, waarom hij ook de openbare godsdienstoefeningen niet langer bijwoonde. Hij was, in zijne wijsheid, de gevoelens der Hattemisten toegedaan, blijkens zijne schriften, die, vroeger afzonderlijk uitgegeven, in éénen bundel gedrukt zijn onder den titel: *Werken van de hoogverlichte Jacob Bril, klaar en grondig aanwijzende het pit en merg van de ware wezenlijke en dadelijke godgeleerdheid* enz. *Met des autheurs leven. Amst.* 1705.

BRIMEU (CAREL VAN), graaf van *Megen*, werd in 1555 door koning Fillips II., tot ridder van 't gulden vlies geslagen, en 4 jaren later tot stadhouder van *Gelderland* en *Zutphen* benoemd. In deze betrekking liet hij veel gematigdheid blijken, was met Willem I. tegen Granvelle en de inquisitie, maar kwam er in 1568 openlijk voor uit, dat hij het met *Spanje* hield. Alba zond hem met eene bende ruiters en voetknechten naar *Groningerland*, om Lodewijk van *Nassau* het hoofd te bieden; hij kwam echter te laat, en werd in de plaats van den gesneuvelden van Aremberg tot stadhouder van *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Drenthe* en *Lingen* verheven. Hij trok *Groningen* binnen, dat door graaf Lodewijk belegerd was, en ontving hij een' uitval eene zware wonde, waaraan hij te *Zwolle* overleed in 1572.

BRINCK (ERNST), geb. te *Harderwijk* in 1581, † 1649, bezocht in zijne jeugd de hoogescholen van *Duitschland* en *Frankrijk*, begaf zich van daar over *Zwitserland* naar *Leijden*, waar hij denkelijk van 1606 tot 1608 studeerde. Hij was van 1612 tot 1615 secretaris van 't Nederl. gezantschap te *Constantinopel*. In zijne vaderstad teruggekeerd, werd hij bibliothecaris der kwartierschool aldaar, en meermalen burgemeester. Hij was een groot kenner en begunstiger der geleerdheid en stond met eenige geleerden in briefwisseling. Hij bragt den *Atlas* van Mercator, door Hondius vermeerderd, in 't nederd. over, die gedrukt is te *Amst.* 1629. Ook schreef hij eene voorrede voor den atlas, bij Blauw uitgekomen in 1630, behelzende eene beschrijving van *Harderwijk*. Daarenboven was hij Pontanus behulpzaam in het opstellen zijner Geldersche geschiedenis, waarvoor hem de Staten van *Gelderland* *f* 600 toelegden. Van de gedichten, die hij zou vervaardigd hebben, zijn ons geene voorgekomen.

— (HENRICUS), geb. te *Franeker* in 1644, † 1723, was predikant te *Buitenpost*, *Joure*, en eindelijk te *Utrecht*. Hij heeft door zijn kwalijk geplaatsten ijver en onverdraagzaamheid een twistvuur gestookt in de kerk dat lang geblaakt heeft. Hij had het inzonderheid gemunt op den Coccejaanschen hoogleeraar J. van der Waeijen en op diens vriend D. Flud van Giffen, pred. te *Dordrecht*, en zond uit naam der Klassis van *Zevenwouden* een werk in 't licht, getiteld: *Waarschouwing aan de Vriesche kerken*, 1681. Daarna: *Goede zaak en goede trouw*. Nog een ander op zijn eigen naam: *Toetssteen der waarheid en der dwalingen*, 1685. B. Bekker zegt van hem: „dat hij niet dan ten kwaden, door velerhande schriften bekend was."

— (ALBERTUS) behoort onder die leeraren, welke zich inzonderheid verdienstelijk hebben gemaakt omtrent het catechetisch onderwijs. Hij is predikant geweest te *Vuren* en *Dalen*, *Velzen*, *Delftshaven* en *Leeuwarden*, waar hij in 1811 overleed. In 1793 behaalde hij, met Th. Hoog, pred. te *Rotterd.*, het gouden eermetaal bij 't Haagsche Genootschap ter verdediging van de Chr. godsdienst, voor eene verhandeling *over de voortreffelijkheid en nuttigheid van het leeraarsambt.* Zijne: *Handleiding voor mijne leerlingen*, zijn: *Eenvoudig onderwijs in de godsdienst*, meermalen herdrukt en andere leerboekjes doen ons zien, hoe zeer hij de behoefte van zijn' tijd kende en welk een prijs hij stelde op het godsdienstig onderwijs der jeugd. Regt hartelijk gesteld is zijne: *Godsdienstige opwekk. bij het doen der belijdenis* enz. 1807. Heilzaam ook voor volwassenen zijne populaire verklaring *van den* 1*sten br. van Joh.* 1806. enz.

BRINK (JAN TEN), geb. te *Amsterdam* in 1771, † 1839, studeerde te *Leijden* uit eene beurs, die hem verbond tot de studie in de theologie. Echter meer lust voor de oude letteren hebbende, wijdde hij zich daaraan met een gelukkig gevolg toe. In 1794 en 95 liet hij, vóór dat hij zijne academische loopbaan voleindigd had, zich door de onrustige tijden medeslepen op de doolpaden der staatkunde, doch daar niet vindende wat hij zocht, nam hij in 1798 het praeceptoraat der lat. school te *Harderwijk* op zich, later het rectoraat, en zag zich in 1804 begunstigd met den post van hoogleeraar in de geschied., welsprekendh. en grieksche taal. Na de opheffing dier hoogeschool in 1811, werd hij rector der lat. scholen te *Haarlem*, en in 1815 hoogl. der oude letterk. te *Groningen*. Zijne verdiensten als geleerde worden algemeen erkend. Hij muntte vooral uit in 't keurig vertalen van grieksche en lat. schrijvers, waartoe behooren: de *Medea* van Euripides; de *Krito* van Plato; de *Apologie* van Socrates; de *gedenkwaardigheden* van Xenophon; *Leven van den ouderen, en veldtogten van den jongeren Cyrus;* de *Catilinaria* van Cicero enz. In de *Bibliotheek van oude letterkunde* vindt men ook overzettingen van zijne hand, vooral van Demosthenes. Zijne *N. Fransche tijrannij ten gebruike der scholen*, 1814, had hij wel ongedrukt mogen laten. Zijne nederd. *Gedichten*, waarvan in 1823 een bundel verscheen, hebben hunne verdiensten, inzonderheid de vertalingen uit 't lat. en grieksch.

BRINKMAN (N. C.), weduwe van C. van Streek, geb. in 1778, † 1828, maakte zich verdienstelijk door onderscheidene schriften, in proza en poëzij, zoo vertaalde als oorspronkelijke. Behalve eenige gelegenheidsverzen, gaf zij een uitgebreid dichtstuk: *Het geluk in 3 zangen*, 1820, waarin men de dichteres opmerkt. Tot hare dichterlijke vertalingen behooren: Délille's *l' homme des champs*, onder den titel van: *de Veldeling;* een gedeelte van *De Aeneis* van Virgilius; tot hare werken in proza, o. a. de roman: *Julius* en *Amalia*, 2 dln. — *Brieven tusschen Eduard en Charles.* — *Liefde en gevoel.* — *Karakters en lotgevallen van Adelson, Helvisa en Elius*, 2 dln. — *Bibliotheek voor de schoone sexe*, enz. Voor het tooneel vertaalde zij de zangspelen: *Camille*, *Philippine* en *Georgette*, *Rauol*, *Blaauwbaard*, enz.

BRIZÈ (CORNELIS), schilder, leefde in 't midden der 17de eeuw te *Amsterdam*, maakte naam door het misleidend nabootsen van harnassen, brieven, liassen met papieren, speeltuigen enz. Er bestaan proeven van zijne kunst op de thesaurie van 't voormalig raadhuis te *Amsterdam*, waarop Vondel een geestig bijschrift maakte. Ook het kleine orgel in de *Oude kerk* pronkt

met zijne door elkander geschilderde speeltuigen, en het *Oude Mannenhuis* met twee groote stukken, waarvan echter de beelden door A. de Grebber zijn geschilderd.

BROCARDO (JACOB), geb. te *Venetië* in de 16de eeuw, kwam in *Holland*, omhelsde het protestantsche geloof, werd een ijverig tegenstrever van 't pausdom, en schrijver van eenige boeken, waarin hij beweerde, dat vele der gebeurtenissen in de 16de eeuw door de profeten waren voorspeld; ook toekomende, die betrekking hadden o. a. op den prins van Oranje, Filips II., koningin Elisabeth, enz. meende hij uit sommige teksten der H. Schr. te voorzeggen. Daar zijne dweepachtige en ongerijmde voorstellingen hier geen' opgang maakten, vertrok hij naar *Frankrijk*, waar ze bespot werden. Hij leefde nog in 1594 te *Neurenberg*. Tot de voornaamste zijner schriften behooren: *Interpretatio et paraphrasis Apocalypsios. L. B.* 1580, ook in 't Eng. vert. — *Interpretatio mystica et prophetica libri Geneseos L. B.* 1580, welk werk hem eene ernstige bestraffing berokkende van de synode te *Middelburg* in 1581. *De antibaptismo jurantium in papam etc. L. B.* 1580.

BROEK (JOHAN VAN DEN), geb. te *Amsterdam* in 1648, † 1739, genoot het eerste onderrigt in de regtsgeleerdheid van zijn' stiefvader, den hoogl. J. Christenius te *Amsterdam*, werd te *Leijden* in 1669 tot doctor in de beide regten bevorderd, en was advokaat eerst te *'s Hage*, daarna in zijne vaderstad, waar hij later, op verzoek der regering, openlijk regtsgeleerde lessen gaf. Hij werd te *Harderwijk* als hoogl. in die wetenschap beroepen, welke beroeping hij van de hand wees, maar tot in 1729 bleef hij als gewoon professor te *Amsterdam* werkzaam.

— (JAN VALENTIJNSZ.), geb. te *Amsterdam* in 't eerste gedeelte der 16de eeuw, was een moedig en werkzaam voorstander van de hervorming. Toen men die in 1567 trachtte te onderdrukken, was hij ijverig in de weer, met eene gewapende bende van meer dan 9000 mannen, eenige straten in zijne vaderstad te bezetten, het bushuis te veroveren en een verdrag met de regering te bewerken, waarbij de hervormden eenige verademing erlangden. Deze was, na Brederode's vertrek, van korten duur. Broek, genoodzaakt te vlugten, begaf zich naar graaf Lodewijk in *Groningerland*, om dien in zijne ondernemingen de hand te bieden. Na 't verslaan van diens leger, begaf hij zich onder de Watergeuzen, doch ging zijn' lastbrief te buiten, en ontzag zich niet de schepen van bevriende steden te berooven. Weldra viel hij in handen der Hamburgers, die hem doodden.

BROEK (JOHAN JACOB LE SAGE TEN), geb. in 1742, † 1823, beoefende de godgeleerdheid aan de hoogeschool te *Groningen*, welke hij in 1766 als doctor in de wijsbegeerte verliet, om het predikambt te aanvaarden te *Lippenhuizen*, en kort daarop te *Werkendam* en *de Werken*, tot hij in 1770 het professoraat in de wijsbegeerte te *Groningen* ging bekleeden. Wat hem bewoog om 8 jaren later als predikant naar *Rotterdam* te vertrekken, is ons onbekend; maar dat hij aldaar vele onaangenaamheden ondervond, uit zijne theologische en staatkundige denkwijze voortvloeijende, toont de kerkelijke geschiedenis dier dagen. Met zijne ambtgenooten Habbema en P. Hofstede geraakte hij in twist over het *borgtogtelijke van Christus lijden*, 't welk schriften uitlokte vóór en tegen, niet altoos opgesteld in den geest der liefde. Ten Broek was een der eersten, die eene verbeterde preekmanier volgden, blijkens zijn: *Bundel van kerkelijke redevoeringen*, 1783. Ook vertaalde hij het lat. werk van D. van de Wijnperse: *Onderwijs in de redenkunde*, met aanteekeningen vermeerderd.

— (JOACHIM GEORGE LE SAGE TEN), geb. te *Groningen* in 1775, † 1847, zoon van den vorigen, was eenige jaren notaris te *Naaldwijk*. In 1806 verliet hij de Prot. kerk en ging tot de Roomsch-Kath. over. Na verscheidene kleine stukjes over zijn nieuwe geloof te hebben uitgegeven, die tot wederschrijven aanleiding gaven, o. a. ook tot een' *Broederlijke brief* van zijn' broeder H. W. LE S. T. B., begon hij in 1818 de uitgave van het tijdschrift *de Godsdienstvriend*, en in 1835 van het weekblad, *de Catholijke Stemmen*. In 1840 vereerde hem Paus Gregorius XVI. met de ridderorde van de gouden spoor.

BROEKE (PIETER VAN DEN), geb. te *Antwerpen* in 1585, heeft zeer veel toegebragt ter vestiging van onzen koophandel op *O.-Indië*, *Arabië* en *Perzië*. Hij vertrok in 1613 met den gouverneur-generaal G. Reinst naar de *Indiën*. De Portugezen en Engelschen, die onze vestiging aldaar met leede oogen aanzagen en zochten tegen te werken door de ophitsing der inlandsche vorsten, vonden in v. d. Broeke een' hevigen tegenstander. Door den koning van *Jacatra* verraderlijk gevangen genomen, dwong hem deze en de Engelsche admiraal T. Dale, om de bezetting van de door hen belegerde sterkte der Hollanders op *Batavia* aan te schrijven, dat zij die aan de belegeraars zoude overgeven; maar de bezetting van 't verraad bewust, besloot zich tot het uiterste te verdedigen. Toen bragt men hem tusschen 2 Engelschen, die hollandsch verstonden, met den strop om den hals, tot onder het geschut der vesting, en in plaats

van toen de bezetting tot de overgave te bewegen, spoorde hij haar aan, als een tweede Hambroek, om moed te houden en zich tot den laatsten man te verdedigen. Hierop trokken hem de Javanen achterover op den grond en sleurden hem naar zijne gevangenis. De onzen, tot het uiterste gebragt, traden in onderhandeling met de Engelschen; doch intusschen kwam er ontzet door den koning van *Bantam*, die den koning van *Jacatra* van zijn rijk beroofde en in ballingschap zond. Van den Broeke, naar *Bantam* gevoerd, werd daar vastgehouden, tot dat de Hollanders zich aan den koning zouden onderworpen hebben; maar de gouverneur-generaal J. Pz. Koen veroverde en vernielde de stad *Jacatra*, verloste v. d. Broeke, welke den ijverigen Koen moedig de hand bood ter vestiging en uitbreiding van 't gezag der O-Indische comp. op *Java*. Zijne lotgevallen en verdiensten zijn waardig uitvoerig in 't licht gesteld te worden.

BROEKELAER (GERARD), geb. te *Arnhem* en † in 1602, was ervaren in de gr., lat. en hebr. talen, beoefenaar der lat. dichtkunst en ijverig verdediger van zijn geloof. Hij bekleedde het priesterambt in de hoofdkerk van *'s Hertogenbosch* gedurende een tijdvak van 27 jaren, en gaf in 't licht: *Victoria turris Davidicae contra turram Babylonicam.* — *Prodromum pacis.* — *Odam triumphalem civium Silvaeducensium.*

BROEKHOFF (JOHAN PIETER), geb. te *Emmerik* in 't begin der 18de eeuw, was een vlijtig beoefenaar der Nederd. dichtkunde; hij liet te *Amsterdam* in 1770 drukken: *Dicht- en zedekundige zinnebeelden en bespiegelingen*, met 51 platen, die beter zijn dan de verzen. Achter dit werk staat een uitgebreid rijmstuk getiteld: *Nederland in zijn verval beschouwd, enz. bij een dank-, vast- en bededag in* 1771. In de keurige nederd. vertaling van *Gellerts fabelen* zijn eenige van zijne hand. Hij behaalde in 1773, bij 't genootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt* de zilveren medaille voor zijn dichtstuk: *De lof der dankbaarheid*, waarvoor aan le Francq van Berkheij de gouden werd toegewezen.

BROEKHOVEN (JACOB VAN), burgemeester te *Leijden* in 1618 en 1619, was lid der gecommitteerde raden van *Holland* en een der 24 regters over Oldenbarneveld, Hoogerbeets en de Groot; een vurig tegenstander en vervolger der Remonstranten, wier vergadering hij te *Alkmaar* in 1619 met een vendel soldaten uiteen joeg. Men verhaalt dat hij op zijn sterfbed deze woorden uitte: „Ik heb vele vijanden, maar ik ben verzekerd, dat als zij mijn lijden zagen of wisten, zij medelijden met mij zouden hebben."

BROEKHUIZEN (JOHAN VAN), geb. te *Amsterdam* in 1649, † 1707, was eerst leerling in eene apotheek, maar geen' lust vinden-

de in dat beroep, verkoos hij de krijgsdienst; en werd spoedig tot vaandrig en later tot kapitein-luitenant bevorderd. Hij woonde verscheidene veldtogten bij, ook ter zee in 1674 op de vloot van de Ruiter. Na het sluiten van den Nijmeegschen vrede in 1678, lag hij eenigen tijd met zijn regiment te *Utrecht* in garnizoen; een tweegevecht, waarbij hij als secondant tegenwoordig was, en dat noodlottig uitviel, had hem bijna het leven gekost, indien de voorspraak van den hoogl. J. G. Graevius bij den prins van *Oranje* geene gratie had uitgewerkt. Gedurende zijn verblijf aldaar las hij vlijtiger dan ooit de oude lat. dichters, inzonderheid Propertius, waarvan hij eene schoone uitgave bezorgde. In zijne geboortestad tot kapitein der bezetting benoemd, sleet hij daar zijne dagen tot in 1697, toen hij zijn ontslag kreeg en zijn' overigen leeftijd te *Amstelveen* doorbragt, met 't beoefenen der lat. en nederd. poëzij. In beide muntte hij evenzeer uit, blijkens zijne *Carmina*, waarvan D. v. Hoogstraten in 1701 eene tweede vermeerderde uitgave bezorgde, en zijne *Gedichten*, door denzelfden met het leven des dichters in 1712 uitgegeven. In 1767 liet A. Calkoen een fraai gedenkteeken plaatsen ter gedachtenis van den dichter in de kerk te *Amstelveen*, met een lat. vers van den hoogl. Burman.

BROEKHUIZEN (ADAM VAN), geb. in 1682, † 1748, was luit.-kolonel bij de infanterie gedurende de oorlogen met *Frankrijk* van 1700 tot 1748; tegenwoordig bij den slag van *Ramillies* en *Malplaquet*, en bij eenige veldtogten onder den prins van Waldek, zich overal betoonende een man van moed en beleid. Hij had met zijn' naamgenoot dit gemeen dat hij bij de wapenen ook de nederd. lier hanteerde, ofschoon niet op zulk eene uitstekende wijze als de eerstgenoemde, daar zijne verzen meer blijken dragen van beschaving dan van verheffing. Zij bestaan in M. S., als ook eenige prozastukken.

BROERSMA (WIGBOLD VAN), een Groninger edelman, was eerst kamerheer bij prins Willem II., vervolgens kapitein, daarna overste-luitenant, toen kolonel en eindelijk in 1659 gouverneur van *Koeverden*. Daar men hem verdacht hield, dat hij in 1672 met den bisschop van *Munster* heulde, werd hij door de Staten afgezet, naar het leger aan den *IJssel* gezonden, en de luitenant-kolonel Jan van Burum in zijne plaats tot kommandant van *Koevorden* aangesteld. Toen deze tegen zijn' wil gedwongen werd, de vesting aan den vijand over te geven, zag men den bisschop B. van Galen met een' stoet, waaronder zich ook Broersma bevond, binnenrukken, hebbende hij door verraad het zijne er aan toegebragt, dat niet alleen deze vesting, maar

ook *Deventer* in Munstersche handen viel. Hij werd den 11. Aug. 1672 bij verstek te *Groningen* tot verrader des vaderlands, van al zijne waardigheden en bedieningen vervallen, en zijne goederen verbeurd verklaard, met bepaling dat hij, in handen der justitie gerakende, met den zwaarde zou gestraft worden.

BROES (PETRUS), geb. te *Amsterdam* in 1726, † 1797, was predikant te *Velp*, *N. Loosdrecht*, *Vlissingen*, *Haarlem* en 't laatst te *Amsterdam*. Hij maakte op al deze standplaatsen grooten opgang en zich ook elders beroemd door 't bekende werk: *De peinzende Christen*, dat meermalen herdrukt is. Zijn zoon

— (BROËRIUS), geb. te *Velp* in 1753, † 1799, was eerst predikant te *Vuren* en *Dalen*, daarna te *Vlissingen* en in 1784 hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Leijden*. Naderhand voegde men daar den hoogleeraarspost in de uitlegkunde van het N. T. bij. Hij was een echt liberaal theoloog, die zich vooral op grondige bijbelstudie toelegde. Ten dienste zijner leerlingen gaf hij in 't licht: *Institutiones theologiae theoreticae*, *tam elencticae*, *quam theticae*, 1788. *De aanmerkingen over het Evang. van Mattheus* in elf proeven en ééne over dat van Johannes, doen hem als een bekwaam schriftverklaarder kennen, en enkele leerredenen, die hij heeft uitgegeven, als een uitstekend redenaar. De voorrede, die hij plaatste voor de Catechismus-preken van professor Curtenius, wikkelde hem in onaangenaamheden en verdenking van onregtzinnigheid, waarbij hij echter zijnen veroordeelaars moedig het hoofd bood.

BRONGERSMA (TITIA). Van deze Groningsche dichteres, die in het laatst der 17de eeuw leefde, zijn ons geene andere berigten bekend, als dat zij eene verzameling van mengeldichten heeft uitgegeven, onder den titel van de *Bronzwaan* en van geestelijke gezangen en gedichten, getiteld: *Hemelsche orgeltonen*.

BRONKHORST (OTTO VAN), heer van *Borculo*, behoorde tot de voornaamste Geldersche edelen in de 14de eeuw, maakte zich verdienstelijk in onderscheidene gewigtige betrekkingen, was raad van den Hertog Arnoud, in 1450 gemagtigd tot 't bestuur van zaken bij diens afwezigheid, en verbond zich in 1453 met H. van Wisch als vijand tegen de stad *Vreden* en E. van Hoij, bisschop van Munster. Zijne eerste vrouw was Agnes van Solms, en zijne tweede Elisabeth van Nassau.

— (JOHANNES VAN), ook bekend onder den naam van Joh. Noviomagus, naar zijne vaderstad *Nijmegen*, geb. in 1494, † 1570, werd in 1512 te *Rostock* tot meester in de wijsbegeerte bevorderd, aanvaarde het professoraat in die wetenschap te *Keulen* bij 't collegie, *Montanum* genoemd, verkreeg aldaar den graad

van licentiaat in de beide regten, keerde naar de *Nederlanden* terug, en werd rector der beroemde school te *Deventer*. Toen de hervorming in de godsdienst aldaar veld won, kwam hij, die al vroeger de leerstellingen van Calvijn aankleefde, daar openlijk voor uit en woonde in 1565 de predikatiën bij van C. Koolhaas. Toen hieruit eenige beroeringen ontstonden, verliet hij *Deventer* in 1569, en stierf te *Keulen*. Hij heeft vele werken uitgegeven, waarvan wij slechts noemen: *De Astrolabii compositione.* — *Bedae presbyteri etc.* — *Opuscula conplura de temporum ratione diligenter castigata etc.* — *Etymologia grammaticae latinae etc.* Ook plaatste hij een voorrede voor 't werk van J. L. Vives: *introductio ad sapientiam.* Zijn zoon

BRONKHORST (EVERHARD VAN), geb. te *Deventer* in 1554, † 1627, begon zijne letteroefeningen in zijne vaderstad, vertrok met zijne ouders in 1569 naar *Keulen*, legde zich daar bijzonder op de regtsgeleerdheid toe, zoo dat hij weldra anderen daarin kon onderwijzen; en bezocht de hoogescholen van *Marburg*, *Erfurt*, *Wittenberg* en *Bazel*, waar hij den doctoralen graad ontving. Naar *Wittenberg* teruggekeerd, gaf hij daar lessen in de regtsgeleerdheid, gelijk ook 2 jaren later als hoogleeraar te *Erfurt*. In 1582 begaf hij zich naar *Deventer*, waar hij in 1586 tot burgemeester werd gekozen. Na de verraderlijke overgave dier stad aan de Spanjaarden een jaar later, vertrok hij naar *Leijden*, waar hij tot gewoon hoogleeraar in de regten werd aangesteld en grooten lof verwierf, ook door zijne schriften, waartoe o. a. behooren zijne: 4 *Centuriae juxta seriem pandectarum dispositae. L. B.* 1595, later meermalen herdrukt. *Methodus foedorum etc.* ook met aanteek. van C. R. ab Oosterga, *Utr.* 1652, waarin eene korte uitlegging van 't *Overijsselsche landregt* voorkomt. *Aphorismi politici et militares etc. L. B.* 1638.

— (JAN VAN), geb. te *Utrecht* in 1603, leerde de teekenkunst bij den glasschilder J. Verburgh en begaf zich in 1620 naar *Frankrijk*, om zich verder te bekwamen. Anderhalf jaar hield hij zich op te *Arras* bij den kundigen glasschilder P. Mathijs; te *Parijs* eenigen tijd bij Chamu. Terug gekomen in zijne geboorteplaats, zette hij met vlijt zijne kunstoefening voort en werd door C. Poelenburg overgehaald, om zich op 't schilderen in olieverf toe te leggen. Later bepaalde hij zich daar alleen bij, en zijne stukken rangschikken hem onder onze voornaamste schilders. De *N. kerk* te *Amsterdam* prijkt met 3 door hem geschilderde glazen, gelijk ook de deuren van het orgel, tafereelen voorstellende uit het leven van David, enz. Er bestaan van hem 24 prenten, grootendeels naar

teekeningen en schilderijen van Poelenburg, deels gegraveerd, deels geëtst.

BRONKHORST (GERARD VAN), zoon van Everhard v. B., werd doctor in de regten te *Leijden*. Zijne voortreffelijke gaven en geleerdheid waren hem eene aanbeveling bij de curatoren der kwartierschool van *Harderwijk*, om hem in 1628 aan te stellen tot hoogleeraar in de regten en de zedeleer. Door zijn' vroegtijdigen dood, werd veler wensch verijdeld om hem in 1631 het professoraat in de regten te *Leijden* te zien bekleeden. Wij vinden niet vermeld, dat hij eenige schriften heeft nagelaten.

BRONKHORST (JOHAN VAN), geb. te *Leijden* in 1648, werd op zijn 13de jaar te *Haarlem* bij een' pasteibakker geplaatst om dat handwerk te leeren. Zijn lust tot teekenen en schilderen overhellende, kon hij eerst daaraan meer voldoen, toen hij zich in 1670 naar *Hoorn* begaf, waar hij trouwde, en het zonder meester zoo ver bragt in het teekenen met waterverf van allerlei in- en uitlandsche dieren, vooral vogelen, dat men verbaasd stond over de juiste teekening, de natuurlijke gedaante en houding der dieren.

BROUWER (JACOB DIRKSZ.) van *Enkhuizen* betoonde zich in 1567 een ijverig voorstander van de vrijheid en de hervorming. Met andere voorname ingezetenen gedrongen, ter beveiliging van 't leven, zijne geboortestad te verlaten, keerde hij in 1572 daarin terug, en wist door moed en beleid met P. Buiskes en anderen de Watergeuzen binnen te krijgen, waardoor de stad voor den prins van *Oranje* gewonnen werd.

— (CHRISTOFFEL) werd geb. te *Arnhem* omstreeks 1560, en † 1617. Na de lat. scholen te *Nijmegen* bezocht te hebben, begaf hij zich naar *Keulen*, om de wijsbegeerte te beoefenen, werd aldaar in 1580 tot meester in de vrije kunsten bevorderd en in de orde der Jezuiten opgenomen. Te *Trier* onderwees hij de talen en wijsbegeerte, ook te *Fulda*, en deed in beide plaatsen vlijtige nasporingen omtrent kerkelijke en andere oudheden. Twee dagen vóór zijn dood riep hij in vervoering uit: „Aanbiddelijke Voorzienigheid! Wat valt het genoegelijk als lid van de broederschap (Jezuiten) te sterven." Hij zond in 't licht, o. a. *Venatii Honorii Clem. Fortunati, Italici presb. etc. opera etc.* 1603. — *Antiquitates annalium Trevirensium etc. Col.* 1626.

BROUWER (HENDRIK), waarschijnlijk geb. te *Amst.* in 't laatst der 16de eeuw, voerde in 1613 het bevel over de O. Indische vloot, bevorderde den handel op *Siam* en werd aangesteld tot opperkoopman op *Japan*. Na zijne terugkomst was hij 15 jaren lang bewindhebber der Oost-Ind. Comp. en ging

in die hoedanigheid naar *Londen* om eenige geschillen omtrent het eiland *Pulo-Rhun* bij te leggen. In 1632 werd hij tot gouverneur-generaal van *Nederl. Indiën* benoemd, welke waardigheid hij ruim 3 jaren bekleedde; onder zijn bewind viel weinig merkwaardigs voor. De W.-Ind. Maatschappij zond hem in 1641 met den rang van gouverneur-generaal naar *Z.-Amerika.* Twee jaren later van *Brazilië* een' togt ondernemende tegen *Chili*, vond men een nieuwen weg naar de *Stille Zee*, de straat *Brouwer* genoemd. Hij stierf op reis in 1643.

BROUWER (ADRIAAN) werd geb. te *Haarlem* in 1608, en † 1640. Toen zijn aanleg voor de teekenkunst toevallig door den beroemden schilder Frans Hals ontdekt werd, nam hij hem aan onder zijne leerlingen, en maakte van hem een' meester, wiens roem den zijnen evenaarde, zoo niet overtrof. Jammer dat zijn slordig en onzedelijk gedrag de kenmerken van eene verwaarloosde opvoeding droegen, zoo dat hij zelden het penseel opvatte of honger en dorst moesten hem daartoe drijven. Nadat hij zich eenigen tijd te *Amsterdam* had opgehouden, begaf hij zich naar *Antwerpen*, waar hij (van geen' pas voorzien,) als een spion werd aangemerkt en op 't kasteel gevangen gezet. Een stukje, dat hij schilderde, redde hem en bragt hem in kennis met den grooten Rubens. Zijn losbandig leven bragt hem te *Antwerpen* in het gasthuis, waar hij later, ten gevolge zijner uitspatting te *Parijs*, stierf en eene eervolle begrafenis door toedoen van Rubens ontving. Zijne stukken, die meestal boerengezelschappen, vechtpartijen, feesten, barbiers-, en chirurgijnswinkels ten onderwerp hebben, worden nog tot hooge prijzen verkocht. 't Amsterdamsch museum bezit er twee.

— (BROËRIUS), geb. te *Leeuwarden* in 1701, † 1757, werd in 1723 predikant te *Dronrijp*, daarna te *Hinloopen*, *Harlingen* en in 1734 te *Amsterdam.* Hij was een werkzaam Evangelie-dienaar, die ook nut zocht te stichten buiten zijne gemeenten door zijne schriften, waartoe behooren: *De gangen van den vorst Messias in het heiligdom, bevattende eene verklaring van den* 68*sten psalm.* enz. — *Verklar. van den* 2*den br. van Petrus en van den br. aan de Galaten.* Beide laatste zijn door zijn' zoon, die volgt, uitgegeven.

— (PETRUS), geb. te *Harlingen* in 1732, † 1802, was predikant eerst te *Oud- en Roodkerk*, daarna te *Barneveld* en *Zalt-Bommel* en in 1764 te *Dordrecht.* Hij was een zegen voor zijne gemeenten, onafgebroken werkzaam door prediking, schriften en wandel. Ervaren ook in de oostersche talen, kwam hij als hoogleeraar in aanmerking en te *Amsterdam* en te *U-*

trecht, terwijl de academie te *Harderwijk* hem met het doctoraat vereerde, bij welke gelegenheid hij eene redevoering uitsprak: *De causis imminutae Christianae rei*, waarop hem de regering van *Dordrecht* benoemde tot hoogleeraar in de theologie aan 't lycaeum aldaar. Hij behoorde tot de ernstige Coccejanen, en leverde eene menigte schriften, o. a. *De* 25. *Psalm in eene doorgaande verklar. alsmede Ps.* 64, *Jesaia* 32 *en Luc.* 5 *in leerred. geopend.* — *Aanprijzing tot het heilig zingen* enz. — *Leerr. over den* 1*sten br. v. Paulus aan Tim.* — *Leerr. over het H. boek genaamd Esther.* enz. Dat de lat. en nederd. dichtkunst hem niet vreemd was, blijkt uit eenige proeven.

BROUWER (PAULUS WILHELMUS) werd in 1760 geb. te *Arnhem*, waar zijn vader catechiseermeester was, die door heldere godsdienstige denkbeelden boven anderen van zijnen stand uitmuntte. Paulus toonde al vroeg een' gunstigen aanleg voor de letteroefeningen; zoo dat men hem, (hoeveel opoffering het zijnen ouders ook kostte,) voor den kansel bestemde. Hij studeerde te *Harderwijk*, waar hij den beroemden hoogl. in de godgeleerdheid Everard Scheidius, (een Arnhemmer van geboorte) bijzonder was aanbevolen, wiens vriendschap hij won door lust en ijver. Zijne eerste standplaats was *Sleeuwijk*, van waar hij in 1788 te *Dreischor* werd beroepen, en 9 jaren later te *Maassluis*. Hoezeer hij in sommige gelegenheidsverzen grooten aanleg toonde voor de dichtkunst, en zich hierbij in geene genootschapsbanden liet knellen, zijn er, zoo ver wij weten, geene verzen van hem in 't licht verschenen, behalve de feestgezangen, die bij zijne hervormingsrede gezongen zijn. Zijne dichterlijke vertaling van *Virgilius* is bij zijn' schoonzoon in H. S. voorhanden. Zijne hoofdstudie was theologie en wijsbegeerte. Met oude en nieuwe wijsgeeren was hij gemeenzaam, en nog al ingenomen met Kant. Behalve eene enkele gelegenheids-leerrede, gaf hij uit: *Korte schets van de geschiedenis der hervorming, voorgedragen in eene godsd. redevoering den* 2. *Nov.* 1817, met de reeds gemelde gezangen. Zij werd gretig ontvangen en maakte veel opgang, meer dan zijn: *Zestal leerredenen over 's Heilands verzoeking in de woestijn, Arnh.* 1823; eigenlijk meer wijsgeerig-theologische verhandelingen, dan leerredenen, moetende strekken tot een voorlooper van het werk, dat veel gerucht gemaakt heeft, namelijk: *De Bijbelleer aangaande den persoon van Jezus Christus in 't licht gesteld. Arnh.* 1826, waarin, als een resultaat van een 30jarig onderzoek, betoogd wordt dat Jezus C. een geschapen wezen is. Een 2de druk verscheen in 1827, en: *eene nadere verklaring ten vervolg van de Bijbelleere* enz. te *Delft*. In sommige tijdschrif-

ten werd het werk gunstig, in de meeste ongunstig beoordeeld. De ongunstige, voorkomende in 't *Letterkund. Magazijn*, is ook afzonderlijk uitgegeven onder den titel: *Korte beoordeeling en teregtwijzing van 't stelsel van P. W. Brouwer* enz. *Amst.* 1827, en door hem met bescheidenheid wederlegd in 2 *brieven*, waarin die beoordeeling getoetst wordt, *Arnh.* 1828. — Het kon niet anders, of zijne gevoelens omtrent den persoon van J. C., waarmede thans de zoogenoemde Groninger school instemt, moesten aanstoot geven. De brave man werd hevig aangevallen in eene klassikale vergadering te *Rotterdam*, en men zou er eene synodale zaak van gemaakt hebben, indien de synode zich niet met wijsheid daarvan verschoond had. Daarna bleef hij onaangevochten. Hij hoorde gaarne muzijk; en schoon zijn costuum niet voor openbare plaatsen scheen te voegen, schroomde hij niet dáár te verschijnen, wanneer hij 't genot der toonkunst kon smaken. Anderzins was hij niet geschikt voor groote gezelschappen, daar hij meestal peinzend nederzat, en weinig acht gaf op 't geen rondom hem voorviel; maar begaf men zich met hem in gesprek over wetenschappelijke zaken, dan was hij onuitputtelijk in 't mededeelen uit den schat zijner kennis, en in het betoogen van 't geen hij, na grondig onderzoek, voor waarheid hield. Voor weetgierige jonge lieden, met welke hij zich gaarne afgaf, was hij eene vraagbaak, die zelden vruchteloos geraadpleegd werd.

In 1831 verkreeg hij zijn emeritaat, zonder zijne overige dagen in werkelooze rust door te brengen. Hij stierf in 1834.

BROUWER (CORNELIS AZ.) leefde in de laatste helft der 18de eeuw, waarschijnlijk te *Rotterdam*, was ten minste aldaar lid van een dichtgenootschap: *Studium scientiarum genitrix*, waarvan hij later afzag, niet, wijl hij zich met den genootschappelijken geest van dien tijd niet kon vereenigen (het tegendeel blijkt uit zijne: *Dichtlievende oefening*, 1783), maar om zijn vertrek naar elders, welligt naar *Amsterdam*, alwaar hij in 1791 uitgaf: *Gods wijsheid in de werken der natuur en andere Zede- en Mengeldichten.*

BRUGES (EUGENIUS DE) was priester en geestelijke van de orde der Capucijnen, in een klooster te *Leuven* ten jare 1679. Hij maakte opgang door zijne prediking tegen de Jezuiten. Naar *Gend* gezonden, gaf hij daar een werkje in 't licht, getiteld: *Den verleijden en weggevoerden Joseph*, naar aanleiding: dat een jongman Joseph van de Walle, door de Jezuiten gelokt om bij hen te komen wonen, in hun genootschap was opgenomen. De moeder, bewerende dat men haar' zoon geroofd had, raadpleegde pater Eugenius, die daarop het gemelde stuk schreef, waarin hij die broeders niet spaarde. Hierop volgde

nog een klein geschrift, waarin hij aanbood, zich voor elke geregelde regtbank te zullen verdedigen. Men vond echter beter hem vooreerst in de uitoefening der priesterlijke waardigheid te schorsen, en naar een klooster te *Maseik* te zenden. Alle pogingen om hem tot herroeping te bewegen, waren vruchteloos. De vader van den gemelden J. van de Walle, op wiens kosten het genoemde werkje was uitgegeven, werd in eene boete geslagen van *f* 1500, en de boekverkooper, die 't gedrukt had, voor 3 jaren uit de Spaansche Nederlanden verbannen. Toen er bevel kwam in 1687, dat men de Bruges naauwer zou opsluiten, wist hij uit de gevangenis te ontsnappen, en zich veilig te verschuilen in een huis van 't dorp, eenige dagen later te *'s Hertogenbosch*. In onderhandeling getreden met zijn' provinciaal, werd hij door dezen tot zachtheid vermaand, naar een klooster te *Hasselt* gezonden, om later in zijne cel te worden opgesloten. Dit verbitterde den ongelukkigen Eugenius, en hij stelde een smeekschrift op aan den paus Innocentius XI., waarin hij de misdrijven der Jezuiten openlegt. Wat daarop gevolgd en welk zijn uiteinde geweest zij, verzwijgt de geschiedenis.

BRUGGE (LODEWIJK VAN), heer van *Gruithuizen*, stadhouder van *Holland* en *Zeeland*, bewees aan Eduard IV., koning van *Engeland*, eene uitstekende dienst op diens vlugt naar deze gewesten in 1470. Van Brugge onderrigt van 't gevaar, dat de koning liep om in handen der oosterlingen te vallen, die hem tot op de Hollandsche reede (waarschijnlijk bij *Alkmaar*) gevolgd waren, haastte zich hen te verwittigen, dat zij zich de ongenade des hertogs van *Bourgondië* op den hals zouden halen, indien zij niet afhielden. Dit baatte. Gruithuizen haalde Eduard van boord en geleidde hem naar *'s Hage*. Bij diens herstelling op den troon, bewees hij zijne dankbaarheid door van Brugge tot graaf van *Winchester* te benoemen, en hem toe te staan, het wapen van *Engeland* in een der hoeken van het zijne te mogen voeren. Hij bekleedde zijnen post met lof, tot na den dood van Karel den Stoute. Door Maria in zijn ambt bevestigd, moest hij daarvan afzien, en plaats maken voor Wolfert van Borselen, ofschoon hij met diens zuster getrouwd was.

BRUGGEN (HENDRIK TER), waarschijnlijk geb. te *Deventer*, welke plaats zijn vader in 1587, na 't verraad van den Engelschman W. Stanley, verliet en te *Utrecht* ging wonen. Hendrik toonde reeds als jongeling lust voor de schilderkunst, werd een leerling van A. Bloemaert, bezocht vreemde landen, hield zich 10 jaren te *Rome* op en maakte zich daar en elders als een bekwaam historieschilder bekend. Naar *Utrecht* terug-

gekeerd, ontving hij een bezoek van Rubens, die zijne kunst bij uitnemendheid prees. Hij stierf in 1629.

BRUGMAN (JAN), een Franciscaner monnik van de orde der Observanten, leefde in 't midden der 15de eeuw, en was geb. te *Kempen* bij *Keulen*; hij onderwees de godgeleerdheid in 't klooster te *St. Omer* ten jare 1456, doch bragt het grootste gedeelte van zijn leven in de *Nederlanden* door, als rondreizend prediker. Hij kwam in 1462 met een' troep monniken te *Amsterdam*, vestigde zich daar in een huis, dat hij zeide hem geschonken te zijn, predikte dagelijks op straat onder een' grooten toeloop op eene hoogst zonderlinge wijze; wordende beschreven als hard van voorhoofd, stijf van kaken, glad van tong, wetende de goede gemeente krachtig te belezen. Van zijne welsprekendheid is nog het spreekwoord bekend: „Hij kan praten als Brugman." Van zijne predikatiën zijn nog eenige stukken overgebleven. Hem wordt ook een werk toegeschreven getiteld: *Vita sanctae Lidwinae virginis Schiedami.* 1498. Hij overleed in 1473 te *Nijmegen* in den reuk van heiligheid.

BRUGMANS (ANTONIUS), geb. te *Hantum* in *Friesland* ten jare 1732, † 1789, begaf zich op zijn 14de jaar naar *Franeker*, waar hij in 1748 eene verhandeling verdedigde: *De essentiarum, idearumque absoluta necessitate, earumque origine ex intellectu divino.* Een jaar later verkreeg hij de waardigheid van meester der vrije kunsten en doctor der wijsbegeerte, en tevens den prijs, door de Staten van *Friesland* toegezegd aan hen, welke op die jaren (18) de doctorale waardigheid verkregen. Bij die gelegenheid verdedigde hij eene dissertatie: *de Phaenomeno*, later in 't fransch vertaald en met aanmerk. verrijkt door E. Luzac te *Leijden.* In 1750 volgde hij zijn' leermeester en vriend S. Koening naar *'s Hage*, derwaarts beroepen om de wijsbegeerte en 't natuurregt te onderwijzen. In 1752 werd hij tot hoogl. aangesteld in de wijsbegeerte te *Franeker*, in plaats van den beroemden P. Camper. Hij bekleedde dien post 14 jaren met hoogen roem, en liet ook eenige stukjes drukken, waarin hij zijne nieuwe theorie van de magneet ontvouwde. In 1766 werd hij tot hoogl. in de wijsbegeerte en wiskunde te *Groningen* beroepen, waar hij tot zijn' dood onvermoeid werkzaam bleef, met waarnemingen omtrent de Magneet, vervat in een uitvoerig werk in 1777 te *Leijden* uitgekomen. Hij leverde ook verhandelingen in de *Commentationes* van het Göttingsch genootschap van wetenschappen, en in 't Groninger genootschap: *Pro excolendo jure patrio.* Hij bezat een zeer wijsgeerigen geest, scherp oordeel en groote geleerdheid.

BRUGMANS (SEBALD JUSTINUS), zoon van bovengemelden, geb. te *Franeker* in 1763, † 1819, werd, pas 18 jaren oud, tot meester der vrije kunsten en doctor in de wijsbegeerte bevorderd; hij behaalde een' eereprijs bij de academie van *Dyon*, voor eene verhandeling over *schadelijke en vergiftige planten in de weiden*, en in 't volgende jaar een' bij die van *Bordeaux*, over *kenmerken van 't ophouden van den groei der eikenboomen*, en later bij die van *Berlijn*, *over het onkruid*. In 1785 werd hij med. doctor en nog in dat zelfde jaar hoogl. in de wijsbegeerte te *Franeker*. Slechts eenige maanden bekleedde hij dezen post, toen hij in dezelfde betrekking naar *Leijden* werd beroepen, waar hij in 't volgende jaar tot hoogl. in de natuurlijke historie werd aangesteld. Hier was Brugmans juist op zijne plaats. In zijne veelvuldige verdiensten uit te weiden, laat de beknoptheid van ons bestek niet toe. In 1791 benoemde men hem tot lid der geneeskundige faculteit en 9 jaren daarna werd hem het onderwijs der scheikunde opgedragen. Zich daarenboven toeleggende op de militaire geneeskunde, bragt hij in dit vak vele verbeteringen en nuttige inrigtingen tot stand, die zelfs buiten 's lands lof verwierven. Hij hield zich staande onder alle omwentelingen en regeringsvormen van zijn' tijd, van 1785 tot 1814, en bewees het vaderland uitstekende diensten met onvermoeiden ijver, zonder de tijdelijke gezagvoerders te vleijen, die gedwongen waren, zijne diensten te erkennen en te huldigen. Hierbij kon hij echter, even als alle groote mannen, de miskenning van velen niet ontgaan. Zijne verhandelingen en kleine opstellen zullen wij niet vermelden, als zijnde genoegzaam bekend, evenmin de eereteekens die zijne borst versierden. Bij zijne leerlingen en vrienden zal zijne minzaamheid en bereidwilligheid tot mededeeling steeds op prijs worden gesteld. Zijn broeder

BRUGMANS (PIBO ANTONIUS), geb. te *Franeker* in 1769, † 1851, legde zich op de regtsgeleerdheid toe, en kwam, na zijne bevordering tot doctor in die wetenschap, weldra tot hooge staatsbetrekkingen, met eere door hem vervuld. De tijd, die hem daarvan overschoot, werd besteed in het nasporen van oudheden en 't beoefenen der vaderl. geschiedenis. Als lid van 't Nederl. instituut, 2de klasse, leverde hij: *Beschouwingen over de oude houtwegen in de Valthemer veenen.* Aan de opgravingen te *Wijk bij Duurstede* nam hij ijverig deel.

BRUHEZEN (JOHANNES VAN), geb. te *Breda* in 1527, † 1600, bekleedde te *Utrecht* vele aanzienlijke posten, zoo als die van domheer, voorzitter van de synode, aldaar in 1565 gehouden, thesaurier en deken van 't kapittel ten Dom. Hij verdedigde

de kerkelijke regten met vurigen ijver, werd, na den dood van J. Knijf, tot bisschop van *Groningen* benoemd, doch, vóór de pauselijke bevestiging, tot aartsbisschop van *Utrecht*. Hij toonde in alles een vijand te zijn van Oranje en van de hervorming, waarom hij, toen de zaken een' anderen keer namen, gedrongen was *Utrecht* te verlaten. Hij begaf zich eerst naar *Amersfoort*, toen naar *Emmerik* en daarna naar *Keulen*, waar hij in groot aanzien kwam en overleed.

BRUIN (JOHANNES DE), geb. te *Gorcum* in 1620, † 1675, oefende zich eerst in de wijsbegeerte te *Leijden*, daarna te *'s Hertogenbosch*, later te *Utrecht*, toen weder te *Leijden*, waar hij zich met zooveel vlijt op de wiskunde toelegde, dat hij daarin onderwijs gaf. Aan de Utrechtsche hoogeschool tot hoogleeraar in die wetenschap en de natuurkunde beroepen, maakte hij gebruik van de vrijheid, om ook collegie te houden over de ontleedkunde, (waarin hij eene ongewone handigheid bezat,) en zelfs over het beroemde werk van de Groot: *Het regt van oorlog en vrede.* Overigens hield hij zich ook bezig met sterrekundige waarnemingen. De verhandelingen, welke hij heeft uitgegeven, getuigen van zijne geleerdheid: *De vi altrice; de corporum gravitate et levitate; de cognitione Dei naturali; de lucis causis et origine;* enz. Hij was een aanhanger van Cartesius, blijkens zijne: *Apologie van de Cartesiaansche philosophie*, gerigt tegen den godgeleerde Vogelzang.

— (FLORENTIUS DE), geb. te *Gorcum* in 1650, † 1724, werd in 1675 proponent, diende in 1678 eenige maanden als veldprediker bij het regiment van den graaf van Hoorn, werd 2 jaren daarna predikant te *Schelluinen* en in 1690 in zijne vaderstad. Hij wordt geschetst als een vroom en zedig man, zeer afkeerig van wereldsche praal en grootheid. Behalve in de hebreeuwsche taal, was hij zeer ervaren in de joodsche, grieksche, romeinsche oudheden, kerkelijke geschiedenis en exegese. Zijne werken kunnen het getuigen, o. a. *Dissertatio epistolaris de emendandi temporum Hebreae linguae anomalis enallagisve.* — *Leven en dood van Willem* III. — *Overeenstem. der* 4 *Evangelisten.* — *Over den* 46*sten Psalm.* — *Eeuwspelen der oude Romeinen.* — *Over den Catechismus*, enz.

— (CORNELIS DE), geb. te *'s Hage* in 1652, † 1719, leerde de teeken- en schilderkunst bij T. van der Schuur, en koesterde van jongs af groote neiging om vreemde landen te bezoeken. Hij nam zijne eerste reis over *Duitschland* naar *Rome* ten jare 1674, hield er zich anderhalf jaar op, om zich in de kunst te oefenen; bezocht *Napels*, en andere steden van *Italië;* begaf zich

vervolgens naar *Smirna;* reisde door *Klein-Azië*, *Egypte* en de eilanden van den *Archipel;* vestigde zich later te *Venetië* om lessen in 't schilderen te ontvangen van Carlo Lotte; bleef er 8 jaren en kwam in 1693 in zijne geboortestad terug. Hier besteedde hij inzonderheid zijn' tijd, gedurende 5 jaren, om zijne reisbeschrijving uit te geven, in fol. met 200 platen, *Delft* 1698. Zijn reislust was nog niet voldaan. In 1701 trok hij door het *Russische Rijk* en *Perzië* naar *Indië*, bezocht de *Malabaarsche kust*, het eiland *Ceylon*, *Batavia* en *Bantam*. In 1708 in 't vaderland teruggekeerd, gaf hij ook deze reis in 't licht te *Amst.* in fol. met 300 platen. Dit werk is ook in 't fransch overgezet en met aanteekeningen verrijkt door den abt Bannier. Nog heeft men van hem: *Aanmerkingen over de printverbeeld. van de overblijfsel. van 't oude Persepolis*, *uitgegeven door Cardin en Kaemfer*. *Amst.* 1714. Hij heeft zich moeten verdedigen tegen 't vermoeden dat hij dezelfde Cornelis de Bruin zoude zijn, die een' moordaanslag deed op den raadpensionaris J. de Witt. De rest zijner dagen meest aan de schilderkunst bestedende, hield hij zich veelal te *'s Hage*, *Amsterdam* of *Utrecht* op, waar hij overleed.

BRUIN (CLAAS) werd geb. te *Amsterdam* in 1671, † 1732. Zijn vader, van wien een bundel leerredenen het licht zag, was leeraar bij de Doopsgezinden. Ofschoon Claas 's vaders plaats wel eens bekleedde, is hij nooit vast leeraar geweest, maar vast boekhouder op een koopmans kantoor. Hij behoort onder onze vruchtbaarste verzenmakers. Er bestaan van hem eene menigte zedelijke en stichtelijke rijmwerken in elf deelen, waarvan sommige hunne waarde ontleenen aan de oudheidkundige en hist. aanmerkingen van A. Schoemaker; zoo als zijne *Kleefsche en Z. en N. Hollandsche Arcadia; Speelreis langs de Vechtstroom en de lustplaats Soelen. De 9 treurspelen*, *de bijbelsche tooneelpoëzij*, en *het leven van Paulus in 6 tooneelstukken*, dragen, even als zijne overige werken, meer blijken van zijn vroom gemoed, dan van zijne dichterlijke bekwaamheden.

BRUINE (JOHANNES DE), geb. te *Balk* in *Friesland* in 1657, † 1722, werd door zijne behoeftige ouders bestemd voor een handwerk, doch grooten lust in letteroefeningen openbarende, lieten eenige gegoeden hem op hunne kosten studeren. Vijf jaren oefende hij zich te *Franeker* in de godgeleerdheid; werd in 1682 predikant te *Nieuw Brongersga* of *de Knijpe*, daarna in onderscheidene plaatsen, ook te *Dordrecht*, en laatstelijk in den *Haag*. Hij was gezien om zijn nederig en vroom gemoed, zijne predikgaven, geleerdheid en ervarenheid in de Oostersche talen.

Hij was een Cartesiaansch Coccejaan en heeft een paar leerredenen en twee leerboekjes uitgegeven.

BRUINING (HERMAN ADRIAAN), geb. te *Rotterdam* in 1738, † 1811, was in 1764 predikant te *Kolhorn*, daarna te *Workum* en 't laatst te *Vere*, en heeft zich niet slechts als ijverig evangelie-dienaar, maar ook als beoefenaar der wetenschappen en der dichtkunst bekend gemaakt. In de *Taal- en dichtkundige bijdragen* van 1758—1762, en in de: *Proeve van oudheid-, taal- en dichtkunde*, door 't genootschap *Dulces ante omnia Musae* in 1775 uitgegeven, vindt men bewijzen van zijne poëzij, taalkennis en geleerdheid. Hij was medeoprigter van de *Maatschappij van Nederl. letterkunde* te *Leijden*, en medearbeider van *De nederl. Bibliotheek;* gaf in 1774 in 't licht: *De kerk van Nederland tot Godverheerlijkend zingen opgewekt;* in 1793: *Proeve van Bijbel- en Mengelpoëzij;* en was in de commissie ter vervaardiging van een evangelisch gezangboek, waartoe hij vele bijdragen leverde.

BRUININGS (CHRISTIAAN) werd geb. te *Neckerau* in de *Paltz* in 1736, en † 1805. Zijn vader in 1741 als hoogduitsch predikant naar *Amsterdam* beroepen, liet hem aldaar in de wetenschappen onderwijzen. Hij oefende zich te *Heidelberg* in de regten, wijsbegeerte en natuurkunde. Te *Amsterdam* teruggekomen in 1754, vond hij niet aanstonds gelegenheid, zijne kunde in praktijk te brengen; tot dat hij zich in 1765 geplaatst zag, als toeziener van het hoogheemraadschap van *Rhijnland* en *Sparendam*. Nu was hij in die betrekking, waarin hij zoo veel nut stichtte en grooten roem behaalde. In 1769 aangesteld als Inspecteur-generaal van 's lands rivieren, openbaarde hij zijne bekwaamheden in 't graven van kanalen, het droogmaken van plassen, het aanleggen van dijken, en andere waterbouwkundige werken. Hij werd in 1803 aangesteld tot directeur-generaal over 's lands rivieren en zeewerken, welke gewigtige betrekking hij tot zijn' dood vervulde. Zijne schriften zijn veelvuldig, wij noemen slechts: *Aanmerkingen over de waarneming van de snelheid der winden*, geplaatst met de 2 volgende in de *Verhandelingen* van de Holl. Maatsch. der wetensch. te *Haarlem*; *Waarnemingen wegens de hoeveelheid van regen op verschillende hoogten* enz.; *Over de toepassing op zeeboezems bijzonder op het IJ*, *van zekeren algem. grondregel der hydrometrie* enz. Op last van 't Prov. Committé van *Holland* zijn door hem uitgegeven: *Verzamel. van rapporten* enz. *betreffende de doorsnijd. en werken welke sedert* 1771 *op de bovenrivieren tusschen Emmerik en Arnhem zijn aangelegd*, 2 dln. met k. en pl. In de *Groote Kerk* te *Haarlem* werd voor hem in 1820 een gedenkteeken opgerigt.

BRUINVISCH of BRUIJNVISCH (MARTINUS), geb. te *Zierikzee* omstreeks het einde der 16de eeuw, was predikant o. a. te *Bergen-op-Zoom* en in zijne vaderstad. Hij liet drukken: *Banier des Heeren op de victorie van den Lt.-Adm. Tromp*, 1639. Zijn zoon

BRUINVISCH of BRUIJNVISCH (ADRIAAN), geb. te *Zierikzee* in 1628, † 1676, was predikant te *Elkerzee*, in 1653 te *Zierikzee*, en bedankte voor de beroeping naar *'s Hage*, *Leijden* en *Amsterdam*. Na zijn' dood verscheen van hem: *Het heil des Heeren vertoont in* 21 *predikatiën over de geb.*, *opstand. onzes Heeren*, *en zending des H. Geestes* enz. *'s Hage.* 1679.

BRUMAN (HENDRIK), rector der lat. school te *Zwolle*, † 1679, was zeer ervaren in de geschiedenis des vaderlands, bijzonder van *Overijssel*, blijkens zijne: *Aenmerkingen op de consideratiën waermede 't recht der steden Deventer*, *Campen en Zwolle geimpugneert wordt*, 1670. — *Oorlogh tusschen die van Overijssel en de Gelderschen*, in 't latijn vertaald en door G. Dumbar uitgegeven in zijne *Analecta* III., 593—618. 't Werk loopt over de jaren 1520—1524. Als een vervolg schreef hij: *Brevis Isalae descriptio.*

BRUNE (JOHAN DE), geb. te *Middelburg* in 1589, † 1658, bekleedde aanzienlijke posten in zijne vaderstad; eerst dien van raad en secretaris der provinciale rekenkamer, daarna van secretaris der Staten en eindelijk van raadpensionaris van *Zeeland.* Doch niet slechts als geleerd staatsman behaalde hij roem, ook als godgeleerde en dichter, blijkens zijne volgende werken: *De* 150 *Psalmen Davids uit de hebr. in de nederl. tale van woord tot woord overgezet in gemeeten onrijm* enz. *Middelb.* 1644, verbeterd uitgegeven onder den titel: *Davids Psalmen*, *gedicht aan d' eene zijde door P. Dathenum; aan d' andere zijde door J. de Brune* enz. *Amst.* 1650. — *Uitlegging van den letterlijken zin van Salomons hogelied. Middelb.* 1627. — *Proverbia*, *of de spreuken van Salomon*, *in alle duijstere plaetsen uijtgeleght* enz. Ib. 1619. — *Bankketwerk van goede gedagten* enz. 2 dln. 1660. — *Zielgherechten toeghemaeckt met hemelsche speceríjen*, *gehaelt uijt de kostelicke winckel der goddelijcke schriften* enz. 1643. — *Oude wijn in nieuwe lederzakken en N. wijn in O. lederz.*, *bewijzende in de spreekwoorden 't vernuft der menschen* enz. — *Emblemata*, *of zinnewerck*, *voorghestelt in beelden* enz., vol fraaije platen, zeer belangrijk voor de kleeding en gewoonten dier dagen. *Amst.* 1624. Deze druk is zeldzaam, minder de 2de *met N. pl. en zedespreucken vermeerdert*, te *Amst.* in 1636 en 1661 in 4to.

BRUNE DE JONGE (JAN DE), regtsgeleerde, die leefde in

de 17de eeuw, van wien ons niets anders is bekend geworden als dat hij in de kracht zijns levens is overleden, ervaren was in de oude en nieuwe talen, en eenige werken heeft uitgegeven, die getuigen van zijne geleerdheid, vernuft en dichterlijke gaven. Sommige zijn eerst afzonderlijk uitgegeven, daarna verzameld te *Harlingen* in 1668 uitgekomen, onder den titel: *Alle volgeestige Werken van J. de Brune de Jonge, bestaande in Wetsteen der vernuften* enz. — *Jok en ernst, d. i., allerleij deftige hofredenen, quinkslagen, boerterijen* enz. — *Minnedichten of Honingbije-Kusjes.* — *Gezangen.* — *Christus gebooren, verlooren.* — *Opdrachtbrieven.* — *Minnepraat ter echtverzameling van M. Vossius enz. en Juffrouw Johanna de Veno.* Eenige dezer werken worden wel eens met die van den eerstgemelden raadpens. verwisseld.

BRUNINGS (DAVID), geb. te *Bremen* in 1704, † 1749, was predikant op 2 plaatsen in *Duitschland*, en werd in 1740 als hoogduitsch leeraar te *Amsterdam* beroepen; waar hij later in verdenking raakte, de leerstelsels der Hernhutters aan te kleven. Hij schreef: *Betragtingen over den 7den zondag der Catechismus in 3 predikatien.* — *Pinksterstoffen.*

BRUNO (HENDRIK) leefde in 't midden der 17de eeuw, was rector der lat. school te *Hoorn*, ervaren in de lat. en nederd. poëzij. Van de eerste bestaan eenige *Epigrammata*, van de laatste: *De herderskouten van Virgilius in nederd. rijm vertaalt. Hoorn.* 1753. — *Mengelmoes van verscheide Gedichten. L. B.* 1666, waarin puntdichten in beide talen gevonden worden. Ook zond hij eene *Psalmberijming* in 't licht, ter verbetering van die van Datheen, welk werk hij had ondernomen op verzoek van B. Coenders van Helpen; dan nog een treurspel *Thomas Morus;* doch noch het een noch het ander maakt hem den naam van dichter waardig.

BRUNSWIJK (LUDWIG ERNST, hertog van), geb. in 1718, † 1788, trad in 1750 uit de keizerlijke in onze dienst als veldmaarschalk; was sedert 1759 representant van den minderjarigen erfstadhouder, als kapitein-generaal der Unie en besturend voogd. Na de meerderjarigheid van prins Willem V. werd hij door dezen bij eene akte van consulentschap, tot raadsman verkozen in alle zaken, buiten verantwoordelijkheid. Deze akte, buiten kennis en toestemming der Algemeene Staten gesloten, werd, na 18 jaren geheimhouding, den hertog zeer euvel genomen, zoo dat hij, niet zeer gezien bij de landzaten, zich gedrongen gevoelde, in 1784 zijne posten neêr te leggen, en de *Nederlanden* te verlaten.

BRUSSEL (PIETER VAN), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1612,

† 1664, begaf zich ten jare 1636 in de orde der Jezuiten, nam, na geëindigden proeftijd, eenigen jaren het bestuur op zich over de lat. scholen, ging vervolgens naar *Keulen*, waar hij later hoogleeraar werd in de godgeleerdheid. Hij was een ijverig tegenstander der hervormden door mond en pen; heeft in 't Hoogd. uitgegeven: *De geestelijke opstanding, of verdediging van een Med. doctor nieuwelings tot de schoot der kerke teruggekeerd, tegen de lasteringen van den kerkeraad te Duisburg. Keul.* 1664.

BRUSSEL (PAULUS THEODORUS VAN), geb. te *Z. Polsbroek* in 1754, † 1795, leerde de beginselen der schilderkunst te *Haarlem* bij onderscheidene meesters. Zijn smaak viel inzonderheid op het schilderen van bloemen en fruit, waarin hij het tot groote vermaardheid bragt. Zijne stukken worden tot hooge prijzen verkocht. Hij had een' vrolijken inborst, en het ongeluk te *Amsterdam* bij avond in 't water te loopen en zijn' dood te vinden.

— (HERMANUS VAN), niet vermaagschapt met den voorgaanden, is geb. te *Haarlem* in 1763, † 1815, en werd aldaar voor de schilderkunst opgeleid door J. B. Brandhoff en C. Henning, die hem tot een bekwaam schilder van landschappen, binnenhuisjes en stadsgezigten vormden. Men heeft van hem uitstekende teekeningen met O. I. inkt of met kleuren, ook vele geëtste plaatjes. Dat hij een bekwaam tooneelschilder was, kunnen eenige schermen in den Amst. schouwburg, die van 't *Loo* en andere getuigen. Zijn werk onderscheidt zich 't meest door fiksche behandeling van 't penseel.

BRUIJN (GUALTHERUS DE), geb. te *Amersfoort* in 1618, † 1653, oefende zich eerst aan *Utrechts* hoogeschool in de wijsbegeerte, waarin hij de doctorale waardigheid verkreeg, en legde zich daarna op de godgeleerdheid toe; werd in 1641 predikant te *Hagestein*, en 3 jaren later te *Utrecht*, waar men hem in 1653 tot professor in de theologie benoemde; bij welke gelegenheid hij eene redevoering hield: *de moribus theologi*, na eenige dagen te voren eene verhandeling geleverd te hebben: *de duobus foederibus divinis*, waarmede hij tot doctor in de theologie werd bevorderd. Nog in hetzelfde jaar rukte de dood hem weg, terwijl er van zijne lettervruchten, behalve de genoemde, slechts 2 verhandelingen bestaan: *de scriptura N. T. adversus S. Episcopium*, en *ad historiam de conceptione Christi.*

— (GERRIT WILLEM VAN OOSTEN DE), geb. te *Amersfoort* in 1727, † 1797, werd in 1743 met lof tot de hoogeschool bevorderd, na het uitspreken van een door hem zelven vervaardigd dichtstuk: *de Salomonis sapientia.* Nadat hij te *Utrecht*

tot Jur. utr. Dr. bevorderd was, vestigde hij zich te *Haarlem*, om zich geheel aan de letteroefeningen te wijden; nam daar met ijver en naauwgezetheid onderscheidene maatschappelijke bedieningen op zich, o. a. die van vroedschap en burgemeester, van 1782—1790, en curator der lat. scholen. Van zijne vlijt, geleerdheid en dichterlijke bekwaamheden getuigen zijne schriften, zoo als: *Discursus de patria potestate*, 1751. — *Vita Hadriani Junii etc.* — Eene prijsvraag van 't *Stolpiaansch legaat*, waarvoor hij den gouden eereprijs behaalde: *de progressibus quos, per solum rationis lumen, in ethices doctrina fecere mortales, qui revelationem divinam prorsus ignorarunt. L. B.* 1758. — Een *Epicedium* op den Doopsgez. leeraar en dichter A. Spinneker. — *Susannae Reginae Titsinghiae epicedia et elogium.* 1778. Door de burgemeesteren van *Haarlem* in 1756 uitgenoodigd, om eene beschrijving dier stad te vervaardigen, ondernam hij dat omslagtig werk met lust en vlijt en in 1765 verscheen het 1ste deel; maar het 2de, ofschoon voltooid, zag nooit het licht. Hij stierf bemind en geëerd op zijn lusthuis *Randenbroek* bij *Amersfoort*.

BRUIJNINCX (NICOLAAS), de vriend en geheimschrijver van Willem I., werd in vele gewigtige zaken gebruikt en bevorderde grootendeels de opdragt der grafelijkheid aan dien vorst, welke diens dood zoo jammerlijk verijdelde. Bruijnincx stond ook in aanzien bij prins Maurits, die hem naar *Vere* zond om 't krijgsvolk aan de Staten te verbinden. Zijne verdere verrigtingen en 't jaar van zijne geb. en dood zijn ons onbekend.

— (ALBRECHT) was in 1618 secretaris van *Enkhuizen*, en een der 24 regters van de 3 bekende aanzienlijke staatsgevangenen, over welke betrekking hij zich later moet beklaagd hebben. Dat B. Vezekius, een der gebannene Remonstr. predikanten, weleer zijn schoolmakker en vriend, in de gevangenis kwam, geschiedde door zijn toedoen. In 1621 was hij lid van 't gezantschap naar *Engeland*, om de oude verbindtenissen, na het eindigen van 't bestand, te vernieuwen, en in 1646 van de vergadering der Staten-Generaal. Men meent dat hij in armoede zou gestorven zijn.

— (GERARD HAMEL), geb. te *Heusden* en † 1693, deed zich spoedig als kundig staatsman kennen. In 1659 was hij namens de Vereenigde Staten resident te *Keulen*, begaf zich in 1669 naar *Weenen*, om te onderzoeken of daar iets ten nadeele van den Staat gehandeld werd, en om de goede verstandhouding met het Duitsche rijk te bevorderen. Later was hij aldaar resident en envoijé om den keizer over te halen, dat hij zich niet in de Oostfriesche twisten mengde. Hij ontving van de

Staten de verzekering, dat zijne kinderen, schoon buiten 's lands geboren, als Nederlanders zouden worden aangemerkt.

BRUIJNINX (DANIEL), geb. te *Rotterdam* in 1724, † 1787, zou eerst tot predikant worden opgeleid; doch zijne neiging meer overhellende tot de schilderkunst, werd hij leerling van N. Juweel. Eerst schilderde hij, naar den smaak dier dagen, vele waaijerbladen, daarna miniatuur-portretten, waarin hij een voórnaam meester werd. Hij verdiende veel geld met zijn keurig werk, en zijn rijkdom werd nog vermeerderd door eene erfenis van zijn' oom, waarvan hij slechts korten tijd genot had.

BUAT (HENRY DE FLEURY DE COULAN, heer van), een fransch edelman, page van prins Willem II., die hem later tot ridmeester bevorderde, was gehuwd met eene kleindochter van Jacob Cats; hij verzelde de Ruiter in 1659 op zijn' zeetogt naar 't Noorden, woonde den slag bij op het eiland *Funen* en gaf blijken van moed en dapperheid. Hij deelde in de vriendschap van prins Willem III., vóór dat deze nog in 't bewind was, en werd het ongelukkige slagtoffer van zijn' ijver om diens belangen te bevorderen. Met voorkennis van den raadpensionaris J. de Witt hield hij geheime briefwisseling met G. Sylvius te *Londen*, stond ook in geheime betrekking met den engelschen staats-secretaris graaf Arlington, ten tijde dat onze staat met *Engeland* in oorlog was. Door onbedachtzaamheid kwam deze handel aan 't licht en Buat in hechtenis. Bij onderzoek bleek, dat hij het plan smeedde om Willem III. tot stadhouder te doen verheffen, door den invloed van Karel II., koning van *Engeland*, en deze verheffing tot een voorwaardelijk punt van den vrede te maken. Zijn vonnis werd opgemaakt, en luidde: dat hij den dood verdiend had wegens ongeoorloofde briefwisseling met den vijand. Den 11. Oct. 1666 werd hij te *'s Hage* onthalsd.

BUCERUS (GERSON) werd in 1560 geb. te *Vere*, waar hij in 1588 predikant was. Om zijne ervarenheid in de hebr. taal, werd hij met Bogerman en Baudart door de Dordrechtsche synode verkozen tot het overzetten van het O. T. Hij begaf zich in 1627 te dien einde naar *Leijden*, doch mogt het werk niet voltooid zien, wijl hij in 1631 overleed. Hij maakte zich bovendien bekend door eene lat. verhandeling, die het misnoegen opwekte van koning Jacobus I. Naar aanleiding van eene in 't latijn overgebragte leerrede van den Britschen predikant G. Downam, schreef Bucerus eene: *dissertatio de gubernatione ecclesiae, maximeque de presbyterio et episcopatu etc. Middelb.* 1618.— De koning meende in dit geschrift een' aanval te zien tegen de An-

glikaansche kerk, en zocht door Carleton, zijn' gezant in den *Haag*, den schrijver in ongelegenheid te brengen, doch de Zeeuwsche synode wist hem daarvoor te behoeden, en het onweder dreef voorbij. Hij vervaardigde ook een grieksch bruiloftsdicht op 't huwelijk van H. de Groot en Maria van Reijgersbergh, te vinden in de *Poëmata* van Grotius, p. 391 en 392.

BUCHELIUS (ARNOLD), geb. te *Utrecht* in 1565, † 1641, studeerde te *Utrecht* en *Leijden*, en werd, na eenige hoogescholen van *Duitschland*, *Italie* en *Frankrijk* bezocht te hebben tot doctor in de regten bevorderd. Toen keerde hij naar *Utrecht* terug ter uitoefening der praktijk, welke hij echter na den dood van zijn' 16jarigen zoon geheel liet varen, zich bij uitsluiting bezig houdende met de geschiedenis en fraaije letteren. Het onderzoeken en ophelderen der gebeurtenissen uit de middeneeuwen, vooral die betrekking hadden op *Utrecht*, hield hem vele jaren bezig. Van hem verscheen o. a. in 't licht: *descriptio urbis Trajectinae*, 1605, op eene kaart van die stad. — *Nassovische Orangieboom*, 1615. — Voorts behalve brieven aan eenige geleerden, een: *aanhangsel op den atlas van Mercator*, 1630. — Na zijn' dood *J. de Beka et W. Beda de episcopis Ultrajectinis. Utr.* 1642 in fol., merkelijk vermeerderd.

BUIK (JOOST), geb. te *Amsterdam* in 1506, † 1588, bekleedde aanzienlijke posten in zijne vaderstad, 16 malen dien van burgemeester, en had gewigtigen invloed op stads- en landszaken. Bij het oproer der Wederdoopers in 1533 bewees hij uitstekende diensten. Hij genoot de gunst der burgerij tot 1567, toen men ontdekte, dat hij zeer tegen de Onroomschen ijverde en dat de regering, behalve de in soldij zijnde burgers, nog 300 soldaten wilde aannemen. Buik ontkende dit laatste, tot een onverschrokken burger, Klaas Boelenszoon, den maliënkolder onder zijne nachttabbert ontdekte, dien openrukte en hem zijne dubbelhartigheid verweet. Hij bleef echter in 't bewind tot in 1578, toen ook *Amsterdam* van *Spanje* afviel, en hij met andere regeringsleden en de geestelijkheid de stad werd uitgeleid, zonder dat hun verder eenig leed wedervoer. Buik woonde vervolgens bij 't Haagsche Schouw, en voerde tot zinspreuk: „Een goed geweten en een goed oogmerk is een gewisse troost.”

BUISERO (DIEDERIK), heer van *Heeraetheiningen*, geb. te *Vlissingen* in 1640, † 1721, was deken der collegiale kerk van *St. Catrijn* te *Eindhoven*, raad- en secretaris van zijne vaderstad, en later wegens *Zeeland* raad ter admiraliteit op de *Maas* te *Rotterdam*. Hij was een begunstiger der dichters en zelf be-

oefenaar der poëzij. Antonides deelde bijzonder in zijne vriendschap; Vondel ontving van hem een' zilveren kop voor zijne opdragt van *Ovidius' Herscheppingen.* Behalve eenige gelegenheidsverzen, bestaan er van hem eenige treur- en blijspelen. Tot de eerste behooren: *Arete, of strijd tusschen de pligt en min.* — *Astrate, koning van Tirus.* Tot de laatste o. a. *Amphitrio.* — *Arlekijn, versierde erfgenaam.* — *Bedriegerijen van Scapijn.* — *De schoonste, of 't ontzet van Scheveningen*, enz.

BULIUS (NICOLAAS), geb. te *Hoorn* in 1550, † 1615, oefende zich te *Leijden* in de wijsbegeerte, te *Leuven* in de geneeskunde, bezocht de hoogescholen van *Douai*, *Parijs* en *Tours*, en begaf zich later over *Duitschland* naar *Padua*, waar hij tot medicinae doctor promoveerde. Drie jaren besteedde hij met eene reis door *Italië*, en kwam, met vele kundigheden verrijkt, in zijne geboorteplaats terug, waar hij tot stadsdoctor werd aangesteld. Gedurende de gevangenschap van den graaf van Bossu te *Hoorn*, bediende Bulius hem als arts. In 1577 wegens *N. Holland* naar *'s Hage* gezonden, nam hij zitting in den raad van state. Zoo zeer stond hij bij zijne medeburgers in achting en vertrouwen, dat men hem, 3 jaren later, tot hoofdofficier van *Hoorn* en tot advokaat-fiskaal van het *Noorderkwartier* aanstelde. Hij was in de oude en nieuwe talen zeer ervaren; bezat een stalen geheugen, vlugheid en welsprekendheid, en was in de lat. dichtkunst geen vreemdeling, blijkens zijne nagelatene *Epigrammata.*

BULLART (ISAÄK) werd geb. te *Rotterdam* in 1599 en † 1672. Zijne ouders, bezorgd dat hij in 't vaderland met de gevoelens der protestanten zou besmet worden, zonden hem naar *Bordeaux*, om bij de Jezuiten zijne letteroefeningen te beginnen. Hij vestigde zich eerst te *Brussel*, waar hij trouwde, daarna te *Arras*, waar hij bestuurder werd van de bank van leening, later verkreeg hij, door de gunst van Max. van *Bourgondië*, abt van *St. Vaast*, den post van groot bailjuw van dat klooster. Door Anna van Oostenrijk met de ridderorde van *St. Michiel* omhangen, bleef hij steeds de eenvoudige, nederige man; had veel smaak voor fraaije kunsten en wetenschappen; verzamelde vele levensberigten van beroemde mannen, ook portretten, waartoe hij jaren lang twee graveurs bekostigde. Daar hij zijn werk niet mogt voltooijen, liet hij zulks aan zijn' zoon over, die het vermeerderd in 't licht gaf onder den titel van: *Academie des sciences et des arts, contenant les vies et les eloges historiques des hommes illustres, avec leur portraits etc. et plusieurs insertions funèbres etc. Amst.* chez les herit. de D. Elzevier, 2 vol. 1682,

fol. Hij verschafte o. a. aan den schilder A. Felibien voorraad tot diens werk: *Entretiens sur la vie et les ouvrages des plus excellents peintres etc. Paris* 1666.

BULTHUIS (JOHANNES), geb. te *Groningen* in 1730, † 1791, oefende zich aldaar in de godgeleerdheid, werd in 1757 predikant te *Holwierda*, later te *Wirdum* en te *Sneek* in 1775, alwaar hij zich vele onaangenaamheden berokkende door zijne bemoeijing met staatszaken. Als al te ijverig voorstander van het huis van Oranje, voer hij dikwijls op den kansel hevig uit tegen hen, die niet van zijne gevoelens waren, durfde o. a. in een gebed voor den stadhouder zich dus uiten: „ de schutters hebben hem beschoten met pijlen in vurigen draken-venijn en wreed adderen-vergif gedoopt." In weerwil van alle vermaningen hield hij met smaadredenen vol, tot dat het hof van *Friesland* hem in de boete verwees van 500 goudguldens. Zonder getuigschrift van de classis en zonder afscheid te nemen van zijne gemeente, verliet hij *Sneek*, woonde eerst ambteloos te *Hasselt*, in *Overijssel*, bekwam later nog eene predikantsplaats in *Oostfriesland* en in 1790 te *Workum*, zijnde waarschijnlijk van zijn woelziekte genezen.

— (JAN), geb. te *Groningen* in 't laatste gedeelte der 18de eeuw, leerde eerst de teekenkunst bij H. Wieringa, daarna de schilderkunst bij J. Andriessen te *Amsterdam;* bij behaalde in 1785 bij de teeken-academie aldaar den gouden eerepenning. Hij schilderde, naar den smaak van dien tijd, verscheidene behangsels met landschappen; doch maakte inzonderheid teekeningen met O. I. inkt, waarvan vele in 't koper zijn gebragt; ook heeft men van hem enkele geëtste plaatjes. Hij overleed in bekrompene omstandigheden in 't begin dezer eeuw.

BUMA (JOHANNES) werd geb. te *Leeuwarden* in 1694, † 1756. Zijn vader, een apotheker, bestemde hem voor zijn beroep, nadat hij de lat. school verlaten had; doch de familietwisten, welke er na diens dood ontstonden, noodzaakten hem, na den verkoop der apotheek, naar iets anders om te zien. Hij verkoos de schilderkunst en fraaije letteren, beoefende tevens in de ledige uren, die hem overbleven van zijne ambtsverrigtingen als solliciteur-militair, de kruidkunde, waartoe hij een goeden vooraad van in- en uitlandsche planten aankweekte. Dit gaf hem in 1731 aanleiding tot het schrijven van een werkje, getiteld: *Hofgedachten*, waarin poëzij en natuurkunde met stichtelijke aanmerkingen doormengd zijn. Zijn: *Israëls verdrukking in Egypte, na den dood van Joseph*, 1751, toont zijne geschiedkundige bekwaamheid. In zijne *Reize door de Elizeesche velden*,

1753, hekelt hij de zonderlinge gebreken der menschen. Een ander werk, getiteld: *Boere bruiloft, of het huwelijk van Moddeworst en Griet Beerdberg, met eenige geschiedkundige aanmerkingen*, na zijn' dood in 't licht gegeven in 1767, waarin grove geestigheid met plompe boert vermengd is, vereert zijne nagedachtenis niet. Zijn vrolijk gemoed blijkt niet slechts uit zijne boertige dichtstukjes, maar ook uit sommige zijner schilderijen, hoezeer hij meestal landschappen vervaardigde in den trant van Pijnakker, ook soms eenige historiestukken, die hem echter niet zoo goed gelukten als zijne boomen. Hij vermaakte zijne aanzienlijke goederen, behalve eenige legaten, aan de gereformeerde diaconie te *Leeuwarden*.

BUNNIK (JOHAN VAN), geb. te *Utrecht* in 1654, † 1727, werd door H. Zagtleven in de schilderkunst onderwezen; hij bezocht *Kleefsland* en zette daarna zijne studiën nog eenigen tijd voort onder Gerard Hoet. Vervolgens begaf hij zich naar *Duitschland*, *Frankrijk*, *Zwitserland*, *Italië* enz. waar hij menigvuldige blijken van zijn talent achterliet. Hij vertoefde 8 jaren te *Modena* in dienst van den hertog. In 't vaderland teruggekomen, vestigde hij zich te *Utrecht*, waar hij al spoedig werd aangezocht om het vorstelijk *Loo* met zijn penseel te versieren, als ook naderhand het huis te *Voorst* bij *Zutphen*. Als landschapschilder bezat hij groote verdiensten.

BURCH (AEM VAN DER), een welgesteld landman in 't kleine dorp *'t Woud* bij *Delft*, dat vroeger *het rijke Woud* heette naar aanleiding van 't volgende ongewone voorval. De genoemde Aem v. d. B., rijk in goederen en kinderen, reed met 12 volwassene zonen, ieder wel uitgedost te paard, een der graven van *Holland* te gemoet, (welligt Floris V.) en bood hem zijne zonen als krijgsknechten aan. De graaf, hierdoor getroffen, vroeg hem, welke voorregten hij voor zijn dorp begeerde? Waarop de oude Aem antwoordde: „Geene andere dan dat wij onzen eigen pastoor mogen kiezen." Deze onbaatzuchtige gunst werd gereedelijk toegestaan; en nog lang daarna werd de predikant in *'t Woud* door de mansledematen beroepen.

—— (LAMBERTUS VAN DER), geb. te *Mechelen* in 1542, † 1617, was eerst kanunnik en daarna deken der *Maria-kerk* te *Utrecht*. Hij had zitting onder de Staten van dat gewest, doch werd daaruit geweerd wijl hij roomschgezind bleef. In 1586 met zijn' broeder Adriaen door toedoen van Leycester uit de provincie gebannen, keerde hij naar *Utrecht* terug, zoo dra diens gezag aldaar geen' invloed meer had. Hier bragt hij het overige van zijn leven in stille letteroefeningen door, en schreef: o. a.

Historia gentilitia ducum ac principum Sabaudiae lib. 2. L. B. 1599. — *Vita Guidonis comitis Flandriae. Traj.* 1615, zijnde een voorlooper of proeve van: *Historia Comitum Flandriae*, dat niet is uitgegeven.

BURCH (ADRIAAN VAN DER), geb. te *Brugge*, † in 1606, was omstreeks het jaar 1572 griffier van 't hof van *Utrecht*, doch in 1586 met zijn' broeder, boven gemeld, en andere geestelijke en wereldlijke personen, uit de stad en provincie gebannen. Hij kwam in 1588 terug en werd in zijn ambt hersteld. Hij was een geleerd man, begunstiger der geleerden en lat. dichter, ofschoon hierdoor zijn roem niet verhoogd werd. Men heeft van hem: o. a. *Epigrammatum sacrorum centur. duae.* — *Hortulum precum.* — *Charites sive sylvas piorum amorum.* — *Piorum hexastichon centur.* 4 *etc.* — *Pios lusus, in quibus oscula et oculi ac post illos tristia et funera;* meer stichtelijk dan dichterlijk.

BUREN (NICOLAAS VAN), geb. te *Arnhem* in 1570, † 1619, begaf zich op zijn 18de jaar in 't genootschap der Jezuiten. Als priester deed hij alles wat strekken kon tot nut van zijne natuurgenooten, hoezeer een ziekelijke toestand hem dikwijls in zijne pogingen hinderde; overigens besteedde hij zijn' tijd met het vertalen van stichtelijke werkjes, zoo als uit het Spaansch: *Traité de confession et communion.* — *Traité de la presence de Dieu.* — Uit het latijn: *Opklimminghe des gheestes, door de ladder der creaturen.* — *Les titres des Calvinistes.*

BURG (GERARD TER), ook wel TERBURG, geb. te *Zwolle* in 1608, † 1681, werd door zijn' vader in de beginselen der schilderkunst onderwezen, en door verdere oefening een der beroemdste schilders zijner eeuw. Hij bezocht achtervolgens *Duitschland*, *Italië*, *Spanje*, *Engeland* en *Frankrijk*, overal bewijzen zijner kunde achterlatende; bevond zich in 1648 te *Munster*, terwijl men daar over den vrede handelde, en schilderde in één kapitaal stuk de portretten der gezanten, daarna in 't koper gebragt door J. Suiderhoef. De graaf de Pignaranda nam hem mede naar *Madrid*, waar zijn talent schitterend beloond werd. De koning verhief hem tot ridder, schonk hem een gouden halsketen, eene medaille, een' kostbaren degen en zilveren sporen. Hij begaf zich van *Spanje* naar *Engeland* en vervolgens naar *Parijs*, waar gelijk elders zijne kunst hoog geschat en onbekrompen betaald werd. In *Nederland* teruggekeerd, nam hij *Deventer* tot zijne woonplaats en bekleedde later aldaar de burgemeesterlijke waardigheid. Behalve zijne portretten, worden ook zijne kabinetstukjes op hoogen prijs gesteld, waarin men de natuurlijke voorstelling der kleedingstoffen, vooral van 't satijn, bewondert.

In 't kon. kabinet te 's *Hage* vindt men 2 zijner stukken, No. 30 onder den naam van Burg (ter) en No. 223 onder dien van Terburg.

BURG (JACOB VAN DER), ook wel VERBURG of VAN BURG genoemd, waarschijnlijk geb. te *Amsterdam* in 't begin der 17de eeuw, werd te *Leijden* tot doctor in de beide regten bevorderd, was in 1633 gezantschaps-secretaris bij R. Huigens en S. van Beaumont, van wege den Staat naar *Keulen* gezonden om den keurvorst en den hertog van *Nieuwburg* te bewegen tot onzijdigheid jegens *Spanje.* Later was hij raad van den heer van Brederode, en in 1641 secretaris bij de ambassade, door de Algemeene Staten naar *Engeland* gezonden, om eene dochter van Karel I. ten huwelijk te verzoeken voor den prins van *Oranje*, en in 1648 in dezelfde betrekking bij den vredehandel te *Munster.* Nog in dat jaar met eene bijzondere commissie naar *Weenen* gezonden, toonde hij ook hier zijne bekwaamheid als staatsman; leefde daarna ambteloos in *Amsterdam*, stond in vriendschapsbetrekking met Hooft, van Baerle, Huigens, Westerbaen en andere letterhelden, en was een geestig en bevallig dichter, zijnde zijne stukjes bijeenverzameld te vinden in: *Verscheidene Gedichten. Amst.* bij G. H. Arens, 1827, I. Hij † omstreeks het jaar 1660.

BURG of BURCH (ALBERT VAN DER), geb. te *Delft* uit een aanzienlijk geslacht in 1672, leerde de teeken- en schilderkunst eerst bij J. Verkolje, daarna bij A. van der Werf; reisde door *Braband, Duitschland* en andere landen, en verkoos later zijne vaderstad tot verblijf. Daar vervaardigde hij vele historiële stukken, binnenhuizen en portretten, waarin men het ongedwongene en de schoonheid van koloriet opmerkt. Hij leefde waarschijnlijk nog in 1729.

— (HERMANUS VAN DER), geb. te *Amsterdam* in 1682, † 1752, heeft zich bekend gemaakt door eene menigte rijmwerken, meestal in den lossen trant van Goerée en Hennebo. Wij willen slechts eenige noemen: *Schriftelijke klinkdichten.* — *Zinspreuken met pl.* — *De* 14 *historische boeken van Justinus in nederd. verzen gebragt*, 2 dln., ofschoon hij bekent, dat hij bijna niets van 't latijn wist. *De Amsterd. Argus.* — *De modische Groltrompetter.* — *Mengelpoëzij* 4 *dln.*, enz., enz. Hij was niet zeer ingenomen met zijne gedichten, daar hij vrij naief getuigt: dat het meestal ontijdig of al te schielijk geboren kinderen waren, die geen nood hebben aan de nakomelingen te vervelen, alzoo zij onder de stijfsel en mosterd, zoo niet op andere plaatsen, zekerlijk hun kerkhof zullen vinden.

BURG (ADRIAAN VAN DER), geb. te *Dordrecht* in 1693, † 1733, was leerling in de schilder- en teekenkunst van A. Houbraken, dien hij naar *Amsterdam* volgde. Men heeft van hem eenige gezelschapstukjes in den stijl van zijn meester; doch hij maakte vooral naam door welgelijkende portretten, die aangenaam van koloriet en fiksch behandeld waren. De hertog van *Aremberg* noodigde hem in 1728 naar *Brussel* om zijn portret te schilderen, waarna hij zich in zijne geboortestad vestigde, waar hij door zijne luije en slordige levenswijze geene schatten won.

BURGERSDIJK (FRANCO PETRI), geb. te *Lier* in *Delfsland* in 1590, † 1629, volgens sommigen in 1635; begaf zich naar *Leijden*, om zich te oefenen in de wijsbegeerte, romeinsche oudheden, grieksche taal en godgeleerdheid. Hij bezocht *Duitschland* en *Frankrijk*, liet zich te *Saumur* als student inschrijven, en gaf daar, gedurende 5 jaren, op openbaar gezag, onderwijs in de wijsbegeerte. In 1620 werd hij te *Leijden* tot buitengewoon hoogl. in de redeneerkunde aangesteld, daarna in de zedekunde, tevens als gewoon hoogleeraar. In 1628 werd hij daarbij professor in de natuurkunde, welke betrekkingen hij met roem bekleedde tot aan zijn' dood. Men heeft van hem: o. a. *Idea philosophiae naturalis et moralis.* — *Institutiones logicae*, welk boek lang tot leidraad bij de academische voorlezingen gediend heeft. De navolgende 2 werkjes zijn na zijn' dood uitgekomen: *Institutionum metaphysicarum lib.* II. en *Idea oeconomicae et politicae etc.* Zijne natuurkundige werken zullen thans hunne waarde wel verloren hebben.

— (PIETER), zoon van den voorgaanden, geb. te *Leijden* in 't begin der 17de eeuw, † 1689, werd in 1668 met J. van der Tocht naar *Brussel* gezonden, om *Spanje* over te halen tot het sluiten van den vrede met *Frankrijk*, tot het bijleggen van den twist over zeker oude Brandenburgsche schuld, en om de grensscheiding van *Vlaanderen* te bevorderen. Zij slaagden gelukkig in hunne pogingen tot vrede, welke daarna te *Aken* werd gesloten. Toen de oorlog op nieuw was uitgebroken in 1672, en het fransche leger diep in het vaderland doorgedrongen, stond hij er met van der Tocht sterk op, om het vertrek van P. de Groot te bespoedigen, ten einde met den koning Lodewijk XIV. te handelen. Hij was als pensionaris van *Leijden* curator der hoogeschool, bekleedde dien post van 1670 tot 1689, bleef ook na de omwenteling in zijne bedieningen en in de algemeene achting.

BURGGRAVE (DANIEL DE), een Vlaming in lagen stand geboren, had zich in de 16de eeuw te *Utrecht* neêrgezet en zich

door vleijerij, vernuft en ijver zoo diep in gunst van Leycester weten te dringen, dat deze hem eerst tot auditeur-generaal, vervolgens tot buitengewoon geheimschrijver en tot lid van den raad van state bevorderde. Hij behoorde eerlang tot de driemannen Reingoudt en Prouninck, die den landvoogd de zaken meer en meer in de war hielpen brengen. Bij 't vertrek van Leycester zonk hij weldra tot zijne vorige nietigheid terug.

BURGH (ALBERT KOENRAADZ.) was in 1624 schepen en raad der stad *Amsterdam*; hij moedigde Vondel aan tot het schrijven van 't treurspel *Palamedes*, en was zijne voorspraak, toen de regters den dichter veroordeelden in eene boete van *f* 300. Hij was burgemeester in 1638, bij de plegtige inhaling en het verblijf van Maria de Medicis te *Amsterdam*; werd in 1630 met J. Veldriel, oud-burgemeester van *Dokkum*, naar *Rusland* gezonden om een verdrag van koophandel te sluiten; 9 jaren later met B. Coenders van Helpen naar *Denemarken*, om de onregelmatigheden in het vorderen van den Zondschen tol weg te nemen; en in 1647 andermaal naar *Rusland*, waar hij te *Novogorod* stierf.

— (KOENRAAD), heer van *Kortenhoef*, die zijn' vader, boven vermeld, op diens tweede gezantschap naar *Rusland* vergezelde, werd na diens dood, als ambassadeur gevolmagtigd; doch slaagde weinig in het oogmerk van zijne zending, waartoe zijne jonge jaren misschien in den weg stonden. In 1648 werd hij schepen en raad van *Amsterdam* en verwierf veel lof in 't bestuur van binnenlandsche zaken; in 1666 thesaurier-generaal der Unie in plaats van van Beverningh; ook als zoodanig was hij roemrijk werkzaam tot aan zijn' dood in 1669.

BURGVLIET (LUCAS), een van die smakelooze, gepolijste zoogenoemde dichters der 18de eeuw, die in vriendschapsbetrekking stond met den zoetvloeijenden dichter Dirk Smits te *Rotterdam*, blijkens de uitgave van Burgvliets: *Stichtelijke gedichten*, 1753. Er staat ook nog van hem een gerekt vers gedrukt in de *Nederl. rouklagte over Maria Stuart.*

BURMAN (FRANCISCUS) uit een aanzienlijk geslacht van *Keulen* afkomstig, geb. te *Leijden* in 1628, † 1679, verkreeg door den invloed van Festus Hommius eene plaats in 't Statencollegie te *Leijden*, waar hij zich met vlijt in de godgeleerde wetenschappen oefende. Op zijn 23ste jaar tot predikant in de nieuwe gemeente te *Hanau* beroepen, werd hij van daar in 1664 tot onderregent van 't genoemde Staten-collegie aangesteld, en in 't volgende jaar tot hoogl. in de theol. te *Utrecht*, waar hem later ook het predikambt en onderwijs in de kerkel. Geschied.

werd opgedragen. Hij hield in 1673 eene redevoering: *de calamitatibus communis patriae, praecipue vero Ultr. provinciae, quibus nuper fuerat conflicta*, ook in 't nederd. vertaald, en belangrijk om de overheersching der Franschen in *Utrecht* te leeren kennen ten jare 1672. Hij was een Cartesiaansch-Coccejaansch godgeleerde, en zag zich nu en dan in onaangename geschillen gewikkeld. Men heeft van hem onder meer: *Synopsis theologiae et speciatim foederum Dei etc. Utr.* 1671, meermalen, ook buiten 's lands, herdrukt en vertaald onder den titel: *Synopsis of kort begrip der H. Godgeleerdheid*, 2 dln. Utr. 1683 en 1688. — *Verklaring der H. Schrift van Genesis tot Ester*, 5 dln. — *Alle zijne Oratiën*, enz., enz. Zijn zoon

BURMAN (PIETER), geb. te *Utrecht* in 1668, † 1741, legde zich te *Utrecht* op de regtsgeleerdheid toe en verdedigde in 1687 zijne dissertatie: *ad legem Juliam de vicesima haereditarium*, hij bezocht ook de Leijdsche hoogeschool, om inzonderheid de lessen van J. Gronovius bij te wonen. Naar *Utrecht* teruggekeerd, werd hij in 1688 tot doctor in de beide regten bevorderd. Daarop bezocht hij een gedeelte van *Duitschland* en *Zwitserland*, werd in 1691 door de Staten van *Utrecht* tot ontvanger der bisschoppelijke tienden aangesteld, en 5 jaren later door burgemeester en curatoren tot hoogleeraar in de welsprekendheid en dichtkunst. In 1714 bezocht hij *Parijs*, waar hij vriendschap sloot met den beroemden oudheidkundigen Montfaucon. Naauwelijks te *Utrecht* teruggekeerd, werd hij te *Leijden* beroepen tot hoogleeraar in de welsprekendheid, grieksche taal en historie. In 1716 werd daarmede vereenigd het onderwijs in de vaderl. geschied. en in 1725 dat der dichtkunde, verkrijgende hij tevens het opzigt over de academische bibliotheek. In al deze bedieningen werkte hij met loffelijken ijver tot kort voor zijn' dood. Zijne ongedwongene vrolijkheid en openhartigheid werden wel eens ten kwade geduid en gaven aan de laster- en spotzucht den vrijen teugel. Dit zal hem, benevens eene lastige kwaal in de laatste dagen zijns levens, menig bitter uur veroorzaakt hebben, waartoe ook bijdroeg zijne *Oratio pro Comoedia* enz., vertaald onder den titel: *Redevoering voor de Comedie* enz. *over den tooneeldichter Terentius*, *Utr.* 1711, waarop 13 schimp- en schotschriften tegen hem volgden. Overigens was hij een voortreffelijke philoloog, die zich verdienstelijk maakte door de uitgave van verscheidene classici, als Virgilius, Ovidius, Suetonius, Quinctilianus, Phaedrus, Justinus en andere. Hij was ook een uitmuntend lat. dichter, blijkens zijne *Poëmata libr.* IV. *curante P. Burmanno Juniore. Amst.* 1745. Van zijne

andere werken noemen wij slechts *Antiquitatum Romanarum brevis descriptio. Traj.* 1711. — *Sylloge epistolarum a viris illustribus etc.* 5 vol. — *Catalogus rarissimorum et praestant. librorum etc. L. B.* 1727. enz.

BURMAN (FRANCISCUS), geb. te *Utrecht* in 1671, † 1719, zoon van genoemden Franciscus, genoot het onderrigt in de geleerde talen eerst in zijne vaderstad, daarna te *Alkmaar*, te *Utrecht* onder J. G. Graevius, en woonde te *Leijden* de wijsgeerige en wiskundige lessen bij van de Volder, en te *Utrecht* die in de theologie van Witsius en van Halen. Bovendien bezocht hij de hoogescholen van *Franeker* en *Groningen* en ging naar *Dordrecht* om S. van Til, en naar *Amsterdam* om P. Francius te hooren. Op deze wijze zijne studiën voltooijende, werd hij eerst predikant te *Koudum* in *Friesland*, leerde hier van een' geleerden Jood grondig het Hebreeuwsch en de joodsche oudheden, en door zelfoefening het Arabisch. In 1692 naar *Brielle* beroepen, vergezelde hij als predikant in 1702 het staatsche gezantschap naar *Engeland*, om koningin Anna geluk te wenschen met hare komst tot den troon, als wanneer hij gelegenheid vond de voornaamste geleerden en de bibliotheken van *Cambridge* en *Oxford* te bezoeken. In 1705 zien wij hem als predikant te *Amsterdam* en 10 jaren later als hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Utrecht*. Hij was door zijn vrolijk en beminnelijk karakter zeer geliefd en door zijne geleerdheid hoog geacht. Zijne schriften, waarin een Coccejaansche geest doorstraalt, doen hem òf als een uitstekend bijbeluitlegger kennen, zoo als: *Harmonie ofte overeenstemminge der 4 H. Evangelisten. Amst.* 1713 òf als gelukkig beoefenaar der kerkel. geschied. blijkens zijne: *Oratio de persecutione Diocletiani* etc. *Traj.* 1719; òf als apologeet, blijkens zijne schriften tegen het Spinozismus van F. van Leenhof, en *Burmannorum pietas gratissimae beati parentis memoriae communi nomine exhibita* etc., waarin hij zijn vader tegen den remonstrantschen hoogleeraar F. v. Limburg verdedigt, die hem van Spinozismus had beschuldigd. Van zijn' zoon en naamgenoot

— (FRANCISCUS) kunnen wij niet zoo vele bijzonderheden mededeelen. Hij werd geb. te *Amsterdam* in 1708, † 1793, volgde het letterkundig voetspoor van zijn beroemd geslacht, zag zich in 1732 te *Katwijk aan den Rhijn*, als predikant geplaatst; 4 jaren later te *Nijmegen*, vervolgens te *Utrecht*, om daar weldra als hoogleeraar in de theologie op te treden, waarbij hem in 1771 het onderwijs in de kerkel. gesch. werd toevertrouwd.

— (FRANCISCUS) komt in dat geleerd geslacht voor als de eerste, die zich toewijdde aan de krijgsdienst, waarin hij be-

vorderd werd tot luitenant-kolonel. Hij bezat vele kundigheden en een sterk geheugen, zoodat hij *Horatius* van buiten kende. Op gevorderde jaren zijn pensioen genietende te *Utrecht*, besteedde hij zijn' tijd in letteroefeningen, helderde vele nederd. woorden en zaken uit het oude fransch op, 't geen blijkt uit zijn werk, getiteld: *Eenige aanmerkingen de nederd. taal aangaande*, en *Eenige N. aanmerk. de nederd taal en verscheiden oudheden aangaande door F. B. L. C.* (Frans Burman, Luitenant-colonel) 2 dln. Utr. 1757—1761 in 8vo. Ook gaf hij nog uit: *Ahasveros, die Esther ter vrouwe heeft gehad.*

BURMAN (JOHANNES), broeder van den voorgaanden, was med. doctor en in 1728 hoogleeraar in de kruidkunde te *Amsterdam*. Ruim 51 jaren was hij in deze betrekking onvermoeid werkzaam, bezorgde de uitgave van het kostbare werk: *Hortus Malobaricus* van Rumphius; het prachtig kruidkundige werk van Weijman en dat van Plumier, alle in folio met pl. Nog den *Thesaurus Zeylanicus*, met 125 pl. *Amst.* 1737. Hij stierf in 1779.

— (KASPER), zoon van PIETER den Ouden, verwierf in 't vak der oudheden en geschiedenis, inzonderheid die van zijn vaderland, grooten roem. In 1724 tot raad verkozen in de vroedschap van *Utrecht* en met andere stads- en staats-commissiën bekleed, vond hij gelegenheid de stads- en lands-papieren te doorzoeken, en daarvan gebruik te maken tot het opstellen van geschiedkundige werken, waartoe behooren: *Hadrianus* VI. *sive analecta historica de Hadriano* VI. *Trajectino*, *papa Romano etc. Traj.* 1727. — *Trajectum eruditum*, *virorum doct. illustrium vitae etc. Utr.* 1738. — *Utrechtsche jaarboeken van de* 15*de eeuw* enz. 3 dln. *Utr.* 1750—1754. Voor den nieuwen druk van den *Petronius* zijns vaders, *Amst.* 1743, schreef hij eene voorrede. Hij † in 1755.

— (PIETER) SECUNDUS, een broeders zoon van den vroeger gemelden Pieter B., geb. te *Amsterdam* in 1714, alwaar zijn vader Franciscus predikant was, bezocht de hoogescholen van *Utrecht* en *Leijden*, en werd in 1734 tot doctor in de regten bevorderd. In 1735 werd hij te *Franeker* tot hoogleeraar aangesteld in de welsprekendheid en geschiedenis, en 6 jaren later te *Amsterdam* als professor in de dichtkunde, met eene verhand. *de Enthusiasmo poëtico;* terwijl men hem in 1752 het bestuur over de stads-bibliotheek en de lat. scholen toevertrouwde. Even als zijn naamgenoot, heeft hij voortreffelijke uitgaven van lat. en grieksche classici bezorgd, zoo als o. a. *Aristophanis comoediae undecim*, *graece et lat. etc.* — *C. Claudiani opera etc.* — *Ci-*

ceronis rhetoricorum ad Herennium lib 4. — *Commentarius perpet. in S. A. Propertii elegiarum libros* 4, na zijn' dood door L. van Santen uitgegeven, Utr. 1780. Ook de *Poëmata* van P. Lotichius Secundus, 2 vol. *Amst.* 1754. Welk een uitstekend lat. dichter hij was, blijkt uit zijn: *Brederodius seu libertatis Batavae secularia altera*; zijne: *Poëmata;* zijne *Oratio in Gulielmum* V; zijne *Elegia de eruditionis neglectu et luxu*, *reipubl. perniciosis;* enz. Van zijne overige geleerde werken noemen wij slechts: *Specimen novae editionis Anthologiae latinae etc.* — *Anthologia veterum latinorum epigrammatum et poëmatum etc.* 2 vol. — *Analecta Belgica*, 2 vol. — Zijn pennestrijd met Klotz en Saxe was niet van de aangenaamste. Hij † in 1778.

BURMAN (NICOLAAS LAURENS), zoon van JOH. B., geb. te *Amsterdam* in 1734, † 1793, werd door zijn' vader in de kruidkunde onderwezen en studeerde te *Leijden* in de genees- en natuurkunde onder de hoogleeraren B. en B. S. Albinus, Gaubius, Winter en A. en D. van Roijen. Bij 't verlaten der hoogeschool schreef hij eene verhandeling de *Gerania.* Op uitnoodiging van Linnaeus, met wien hij als dischgenoot zijns vaders, vriendschap had aangeknoopt, bezocht hij *Zweden*, waar hij eenige maanden met dien grooten man doorbragt, en zich diens *kruidkundig leerstelsel* geheel eigen maakte. Na zijne terugkomst in 1761 gaf hij de *Flora Indica* uit, naar het stelsel van Linnaeus. Acht jaren later werd hij zijn' vader toegevoegd als hoogl. in de kruidk. aan de doorl. school te *Amsterdam.* Hij was medewerker der *Pharmacopoea Amstelod. nova*, en stond in briefwisseling met de beroemdste buitenlandsche kruidkundigen. Als lid der Keizerl. Academie van Natuuronderzoekers in *Duitschland*, leverde hij in 1770 eene vermeerderde *Flora Corsica.* Bijna alle in- en buitenlandsche natuurk. genootschappen boden hem het lidmaatschap aan. Hoe zeer met de krachten der kruiden bekend, konden deze zijne jicht- en kolijkpijnen niet wegnemen, noch zijne wankelende gezondheid schragen.

BURMANIA. Een der oudste adelijke geslachten van *Friesland*, waaruit vele beroemde staats- krijgs- en letterkundige mannen zijn gesproten, waarvan wij de voornaamste zullen vermelden.

BURMANIA (TJAARD VAN) was eerst raad van den hertog van *Saxen*, daarna van Karel V., bij wiens huldiging in 1515 hij met drie andere Friesche edelen tot ridder werd geslagen, — met welk ridderslaan men toenmaals wel eens den spot dreef, zeggende: „de vlierboom slaat de koolstruik tot ridder." — Hij bleef steeds in hoog aanzien; en deed als kapitein

van Bourgondische knechten een' togt tegen de Geldersche-gezinde Groningers over de Lauwers. Niettegenstaande er op den landsdag te *Sneek* in 1522 klagten over hem geuit werden, hield hij zich staande in 't bewind tot aan zijn' dood in 1541.

BURMANIA (RIENCK VAN), grietman van *Leeuwarderadeel*, in de eerste helft der 16de eeuw, † 1563, was reeds in vroegen leeftijd raad van Karel V., die hem bijzonder onderscheidde en tot drost van *Drenthe* verhief. Hij was een vurig voorstander der vrijheid tegen de Spaansche overheersching en verzette zich in 1557 moedig tegen den kettermeester W. D. Lindanus, bisschop van *Roermonde*, dien hij voor 't hof in regten wilde betrekken; doch door Aremberg beschermd, had dit niets anders dan de verplaatsing van dien onder-inquisiteur ten gevolge.

— (GEMMO VAN) was wegens den Frieschen adel tegenwoordig bij de huldiging van Filips II. te *Brussel* in 1555. Bij de aflegging van den eed, die, volgens Oostenrijksche gewoonte, knielend geschiedde, bleven de Friesche afgevaardigden staan, en zeiden: „wij knielen voor niemand dan voor God Almagtig!" Hij liet met bezadigdheid zijn afkeer blijken van dwingelandij, woonde verscheidene staatsvergaderingen bij, waarin over vertrapping der vrijheid en gewetensdwang geklaagd werd; toonde zich steeds onafhankelijk van hoofsche gunst en nam deel aan 't verbond der edelen, 't welk Alba aanleiding gaf, hem in 1568 te *Antwerpen* ter verantwoording op te roepen; doch hij koos wijselijk de vlugt, en hield zich te *Keulen* op, tot dat de zaken veranderden. Hij stierf in 't vaderland, oud van dagen, den 28. Oct. 1602.

— (UPKO VAN) behoorde tot de verbondene edelen, die ook door Alba te *Antwerpen* gedaagd, niet verscheen en derhalve gebannen werd. Hij was een der eersten uit zijn geslacht, die van de roomsche godsdienst afweek, en daarom en om zijne kleine gestalte *it lytse Geuske* genoemd werd. In 't vaderland teruggekeerd, kwam hij als gemagtigde van *Oostergo* in de vergadering der Staten, en werd o. a. in 1601 gebruikt tot demping van een' fellen twist in *Friesland*. Hij was niet slechts een voorstander der vrijheid en van 't Evangelie, maar ook van geleerden en geleerdheid. Hij heeft in H. S. nagelaten eene *Verhandeling over den adel.* — *Geslachtlijsten der heeren en koningen van Friesland, met hunne geschiedenissen tot op Karel den Grooten.* — *Verhandel. over de grootte en verdeeling van Friesland.* — *Geslachtregisters der adelijke stammen in Friesland*, later vermeerderd en vervolgd door zijn' kleinzoon, ook Upko geheeten, en door Feijo van Heemstra. Hij † in 1615.

BURMANIA (DOUWE BOTNIA VAN) was ervaren in vele wetenschappen, inzonderheid in de natuurkunde. Hij legde er zich vooral op toe, om de luchtgesteldheid waartenemen, en daaruit den toestand van het weder te voorzeggen. Het werk, dat de vruchten behelst van zijne opmerkingen, bestaat uit 2 platen op groot mediaan gedrukt, met eene beschrijving getiteld: *Nieuwe manier en onderstellinge over 't weêr, met korte aanwijz. en uitlegg. ter zake dienende. Leeuwarden bij* F. Halma 1715. Twee jaren vroeger had hij uitgegeven, met een' langen titel: *Epistola ad cl. Ruardum Andala, de methode ratiocinandi de more coeli dubio, etc, etc. Leov.* 1713. Hij stierf ongehuwd in 1726.

— (SJUK GEROLD JUCKEMA VAN), heer van *Cammingaburg* en *Oortbroek*, geb. in 1652, † 1730, was in 1671 grietman van *Wijnbritzeradeel*, bekleedde onderscheidene staatsambten, en behoorde tot de gevolmagtigden der Staten-Generaal in 1684, om het verdrag te sluiten met den graaf d'Avaux wegens *Frankrijk*, ten einde *Spanje* te bewegen, het bestand aan te nemen. Hij had veel invloed in de regering van *Friesland*, was curator der *Franeker* academie, bevorderaar der godgeleerdheid en geen onvallig lat. dichter. Zijn zoon

— (DUCO GEROLD MARTEMA VAN), geb. in 1687, † 1746, was heer van *Cammingaburg* en grietman van *Wijnbritzeradeel*. Hij genoot eene geleerde opvoeding, en 't voorregt belangrijke posten te mogen waarnemen. Vele jaren was hij een der voornaamste regenten van *Friesland* en verzorger der hoogeschool te *Franeker*. Zijn aangenomen zoon, Rengers van Farmsum, een zusterskind, rigtte voor hem een gedenkteeken in de kerk te *IJsbrechtum* op.

— (BARTHOLD DOUWE VAN), geb. in 1691, † 1766, begaf zich op jeugdigen leeftijd in de krijgsdienst, en later op de staatkundige loopbaan. Hij bekleedde onderscheidene commissiën, werd in 1744 of iets vroeger als minister naar *Weenen* gezonden, waar hij vele gewigtige zaken behandelde, en o. a. op last van zijne meesters wist voor te komen, dat de Joden uit *Boheme* verbannen werden, waartoe de koningin reeds besloten had. Hij bleef in deze bediening te *Weenen* tot aan zijn' dood. Zijne wijsheid en trouw worden geroemd, als ook zijne kennis van letterkunde en zijne lat. verzen.

— (GEMMO ONUPHRIUS VAN), geb. in 1696, † 1759, koos de krijgsdienst, werd generaal der infanterie en was opperstalmeester van prins Willem IV., toenmaals stadhouder van *Friesland*. Hij werd door dezen in 1738 naar *Zeeland* gezonden, ten einde met de Staten van dat gewest te handelen over het

markgraafschap van *Veere* en *Vlissingen*. Hij slaagde niet, evenmin een jaar later, tot dat eindelijk bij de merkwaardige omwenteling van 1747, Willem de IV. in 't volle genot van zijn erfgoed gesteld werd. Hij bleef bij dien vorst steeds in achting en gunst, ofschoon hij door zijne afgetrokkenheid wel eens tegen de hof-etiquette zondigde.

BURMANIA (EPO SJUK VAN), geb. in 1698, † 1775, was eerst ontvanger-generaal van 's lands middelen in *Friesland*, daarna in 1738 burgemeester van *Dokkum*, een bijzonder vriend van prins Willem IV., die hem in zeer gewigtige staats-commissiën gebruikte, en wiens verheffing tot stadhouder hij bevorderde. Hij gedroeg zich steeds als een eerlijk, waarheidslievend staatsman. Later miskend, leidde hij een ambteloos leven, en besteedde vooral zijn' tijd met de beoefening der geschiedenis. Zijn *Jagtpraatje*, door hem in 1737 uitgegeven, leert ons zijne ervarenheid in die zaak kennen. Zijne oudheidkunde en smaak blijkt uit de vinding van de schilderstukken op de zaal van 't stadhuis te *Dokkum*, door den schilder D. Reijnes uitgevoerd. Van zijne bekwaamheid in de lat. en nederd. dichtkunst zijn eenige proeven voorhanden.

BURNET (GILBERT), geb. te *Edimburg* in 1643, † 1715, komt in onze geschiedenis te gedurig voor, om hem onvermeld te laten. Na op de hoogescholen van *Oxford* en *Cambridge*, een' schat van kundigheden te hebben opgedaan, bezocht hij in 1664 *Holland*, leerde te *Amsterdam* het hebreeuwsch van een' joodschen rabbijn en maakte kennis met vele geleerden van allerlei gezindheid. In *Schotland* teruggekeerd, werd hij eerst predikant te *Salton*, daarna in 1669 hoogleeraar der godgeleerdheid te *Glasgow*. Zijn ijver voor de episcopale kerkorde, waardoor de tegenstand der Presbyterianen werd opgewekt, noodzaakte hem zijn' post neêr te leggen en naar *Londen* te wijken. Toen Jacobus II. in 1685 aan 't roer kwam, merkte hij spoedig de ongunst van dien vorst. Hij verliet *Engeland*, doorkruiste een gedeelte van *Frankrijk*, *Italië*, *Zwitserland*, en *Duitschland*, en kwam in *den Haag*, waar prins Willem III. hem bewoog te blijven. Het duurde niet lang of hij werd de vertrouweling van dien vorst, welken hij voor een nakend levensgevaar waarschuwt, en in wiens ontwerp hij deelt, om in *Engeland* eene landing te wagen. Toen dit ontwerp in 1688 tot uitvoering kwam, vergezelde hij den prins in hoedanigheid van kapelaan; en Willem III., tot koning van *Engeland* verheven, verhief Burnet tot bisschop van *Salisbury*. — Van zijne veelvuldige werken, noemen wij slechts dat, 't welk betrekking

heeft op de geschiedenis van ons vaderland, oorspronkelijk in 't Engelsch geschreven, maar ook in 't Fransch en Nederd. vertaald, en ten titel voerende: *G. Burnet, Geschiedenissen van zijnen tijd*, enz. 2 dln. *Leijden*. 1735. Ook in 8 dln. in 8vo. Een werk, onontbeerlijk om de gebeurtenissen dier dagen te leeren kennen, ofschoon hij door sommigen van vleijerij omtrent den hoofdpersoon wordt verdacht gehouden. Hij was zoo wel godvruchtig als verdraagzaam, getrouw en liefdadig, aangenaam in gezelschap en een teeder echtgenoot.

BURS (AEGIDIUS of GILLIS), geb. te *Vlissingen* in 1564, † 1634, was aldaar eenige jaren rector der lat. school en werd in 1589 tot zesden predikant te *Middelburg* beroepen, waar hij tevens het rectoraat der lat. scholen bekleedde. Hij stond bekend als een man van meer dan gewone verdiensten, was voorzitter van de Synode te *Vlissingen* in 1610, en schreef eene voorrede voor *H. Faukelius Bruiloftslied ter eeren Jesu Christi ghesonghen in den* 45. *Psalm*, enz. 1628. Zijne preekgaven en stijl worden geroemd.

— (JACOB), zijn oudste zoon, is predikant geweest te *Tholen*, was in 1638 gedeputeerde op de aldaar gehoudene provinale Synode en nam werkzaam deel in 't ontslaan van de 2 Goessche predikanten Lansbergen, vader en zoon. Toen de eerstgenoemde zijn: *Index errorum coetus Zeelandiae* uitgaf, trad hij als verdediger op met een geschrift getiteld: *Vindex coetus Zeelandici, ofte bescherminghe raeckende den coetum, ghehouden in Zeelandt den jare* 1613; *teghen de onghegronde erghelicke beschuldinghen van P. Lansbergen*, enz. *Middelb.* 1648. Behalve eene: *Expurgatio calumniarum ofte uitsuijveringhe der lasteringhen*, gaf hij een jaar later een: *Goeschen Stillevaegher*, *ofte beesem om Mr. P. Lansbergen bitter-kladden af te vaeghen*, enz. Al deze schriften getuigen niet van zijn' liefderijken geest, noch die welke hij schreef tegen de Roomsche kerkleer, gelijk zijn: *Kort en dienstich berecht over de aanroepinghe der Heijlighe Reliquiën*, *beelden* enz. Ook schreef hij een werk over de *ontheiliging van den Sabbathsdag*. Hij leefde nog in 1649.

— (MELCHIOR), zijn broeder, was predikant te *Westsouburg* in *Zeeland*, van wien wij slechts weten, dat hij schreef een nuttig onderwijsboekje, dat meermalen herdrukt, ook in 't Maleisch vertaald is door F. Valentijn en getiteld: *Kort begrip der christelijke Religie* enz. 1640.

BUSAEUS (GERARD), geb. te *Nijmegen* omstreeks 1538, volbragt zijne letteroefeningen in de wijsbegeerte te *Leuven* en behaalde den eersten prijs bij de algemeene promotie in 1556.

Daarna oefende hij zich in de godgeleerdheid in 't collegie, door paus Adriaan VI. gesticht; verkreeg de waardigheid van licentiaat en eene kanunnikplaats te *Xanten*, waar hij, even als vroeger te *Nijmegen*, veel lof verwierf als prediker, en door zijne welsprekendheid het beeldstormen verhinderde. Hij leefde nog in 1581, en schreef een' duitschen *Catechismus, Keulen* 1572. Zijn werk: *Responsio ad M. Flaccium Illyricum de Communione sub utraque specie*, zou volgens Paquot door de Protestanten zijn opgekocht en zoek gemaakt. Dat zou wel een bijzondere ijver geweest zijn!! — Zijn broeder

— (PIETER), geb. te *Nijmegen* omtrent 1540, † 1587, begon ook zijne letteroefeningen in de wijsbegeerte te *Leuven*, begaf zich te *Keulen* in de broederschap der Jezuiten en verkreeg te *Weenen* de doctorale waardigheid in de theologie. Hier gaf hij lessen in de uitlegging der H. Schrift — toen nog geen verboden boek, — en in de hebreeuwsche taal; wordende zijn ijver en liefdadigheid zeer geprezen. Hij gaf uit: *Opus Catechisticum sive summa doctrinae Christianae P. Canisii etc. Colon.* 1596.

— (JOHANNES), de 3de broeder, geb. te *Nijmegen* in 1547, † 1611 te *Mentz*, begaf zich op zijn 15de jaar in de orde der Jezuiten, onderwees de jeugd in de talen en wijsbegeerte, daarna in de godgeleerdheid te *Mentz*. In zijn' ouderdom hield hij zich gedurig bezig met het zamenstellen en vertalen van godsdienstige werkjes, ter verdediging zijner kerkleer tegen de Protestanten. Omtrent de kerk. geschied. maakte hij zich verdienstelijk o. a. door de uitgave van *J. Trithemii opera de ecclesiasticis scriptoribus.* 1602 en 1606. — *Anastasii S. R. C. bibliothecarii historia de vitis summorum pontificum usque ad Nicolaum* I. 1602. Van zijne overige 32 schriften zal men wel geene optelling verlangen. Bij Paquot zijn de titels te vinden.

BUSCH (JOHANNES) of TEN BUSSCHE, geb. te *Zwolle* omstreeks 1399, † 1470, behoorde tot de *Broederschap van het gemeene leven*, door Gerard Groote ingesteld en was kanunnik van 't kapittel en klooster te *Windesheim* bij *Zwolle*. Hij bragt veel toe tot de hervorming van verschillende kloosterorden in *Duitschland*, blijkens zijn werk: *Reformatio quorundam Monasteriorum congregationis suae in Saxonia*, door Leibnitz uitgegeven in: *Scriptores Brunsvicenses*, *Tom.* II. *Hanov.* 1710, waarin belangrijke berigten voorkomen van den godsdienstigen toestand der toenmalige kerk en van den oorsprong van 't Fraterhuis te *Hildesheim* in *Neder-Saxen*. Hij schreef ook: *De origine coenobii et capituli seu congregationis Windesemensis*, uitgeg. door H. Rosweide, Antv. 1621, waarvan een 2de stuk de levens bevat der

voornaamste kanunniken van dat gesticht, 't welk niet uitgegeven is.

BUSCH (MARCUS JAN), geb. te *Groningen* in 1747, † 1831, legde zich op de hoogeschool zijner geboorteplaats toe op de ontleed- en geneeskunde; verwierf in 1770 den doctoralen graad met eene dissertatie: *de mechanismo organismi vocis ejus formatione*, door den beroemden Blumenbach te *Göttingen* met lof vermeld. Ter verdere studie begaf hij zich naar *Parijs*, en vestigde zich daarna als geneesheer en vroedmeester te *Winschoten*; later in 1776 te *Groningen*. Hij sloeg de beroeping tot hoogleeraar te *Harderwijk* en *Franeker* af, maar liet zich benoemen tot stads physicus, en door de Staten zijner provincie tot Archiater. Hij maakte zich bijzonder verdienstelijk door het verbeteren der verloskundige hulp en van het onderwijs der vroedvrouwen; en bragt veel nut en genoegen te weeg door zijne voorlezingen in 't genootschap: *Pro excolendo jure patrio*, en door zijne bijdragen in 't Groninger weekblad: *Tot nut van 't algemeen*. Onvermoeid was zijn ijver bij de felle ziekte, welke in 1826 te *Groningen* uitbrak. Hij genoot algemeene hoogachting.

BUSCHMAN (JACOB), werd geb. in 1703 en † 1772. Van zijn' overgrootvader Pieter B., predikant te *Ravestein* wordt de bijzonderheid verhaald, dat hij in zijn 90ste jaar nog den predikstoel beklom. Onze Jacob was predikant te *Elburg*, en woonde als emeritus te *Kampen*, den roem nalatende van een schrander en geleerd man geweest te zijn, waarvan zijne werken getuigen, o. a. *Ophelderingen over versch. stukken der goddel. boeken. Kampen*, 1750. — *Oostersche geschiedenissen wegens de opvolg. der koningen in 't Chaldeesche rijk. Ib.* 1766. — *Joodsche geschiedenissen in en na de* 70 *dagweken. Dan.* IX: 24—27. 2 dln. *Ib.* 1770.

BUSIUS (PAULUS) of BUIS, geb. te *Zwolle*, in 't laatst der 16de eeuw, † in 1617, was advokaat in zijne geboortestad, toen hij tot hoogl. in de regten beroepen werd te *Franeker* in 1610, in welke betrekking hij met ijver werkzaam bleef tot aan zijn' dood, den roem nalatende van geleerdheid en godsvrucht. Hij schreef o. a. *De officio judicis.* — *Commentar. in universas pandectas* enz. meermalen herdrukt. — *De republica lib.* 3.

BUSSCHE (LUBBERT BERNIERS VAN DEN), geb. te *Zwolle* in 't midden der 15de eeuw, begaf zich, na te *Praag* gestudeerd te hebben, bij de *Broeders van 't gemeene leven* te *Deventer*, onder 't opzigt van Floris Radewijns, tegen den zin van zijn' vader, die alles deed om hem van voornemen te doen veranderen: maar hij hield vol, en werd een der eerste lichten van de Broederschap door zijne geleerdheid en vroomheid. Hij vermaakte aan haar

al zijne rijke bezittingen en stierf jong aan de pestziekte in 1498, tot groote droefheid van Radewijns. Men heeft van hem: *Epistola ad dom. Florentium*, weinige dagen voor zijn' dood geschreven. En *Collecta quaedam ex devotis exercitiis ejus*, opgenomen in de werken van Thomas à Kempis, *Keulen* 1660, tom. III.

BUSSCHIUS (MICHIEL) werd geb. te *Sana*, een stadje in *Pommeren* in 1625 en † 1681. Zijn lust tot letteroefeningen spoorde hem aan om het ouderlijke huis te verlaten en eenige hoogescholen in *Duitschland* en de *Nederlanden* te bezoeken, om zich op de gr., lat., hebr., arab.. en andere talen en op de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid toe te leggen. Hij bevond zich als student te *Franeker* in 1651, toen de baron G. F. von Schwartzenberg en Hohelandsberg hem verkoos als gouverneur bij zijne zonen Georg en Georg Wolfgang, en verscheidene commissiën aan hem opdroeg te *Frankfort*, *Weenen* enz., waar hij eenige jaren met zijne kweekelingen doorbragt. Na zijne terugkomst werd hij in 1666 te *Franeker* tot hoogl. in de regten aangesteld, in welken post hij tot aan zijn' dood volijverig werkzaam bleef. Behalve eenige *Orationes*, zag van hem, buiten zijne toestemming, het licht: *de natura ac jure bonorum Ecclesiasticorum acroama.*

BUSSCHOF (BERNARD) of BUSHOF was in 1615 predikant in de *Ooij* bij *Nijmegen*, daarna te *Zoelen* en in 1618 te *Utrecht*. Wij zouden van hem geene melding maken, zoo niet zijn lofzang over *Gods verkiezing*, inloopende tegen het gevoelen der Remonstranten, groot gerucht had veroorzaakt. Hij is te vinden in zijne zoogenoemde gedichten, getiteld: *Nieuwe lofsangen en geestelijke liederen* enz., waartegen veelvuldige schriften in 't licht kwamen.

BUSSINGH (JOANNES WILHELMUS), geb. te *Delftshaven* in 1761, † 1826, was in 1783 predikant te *Vinkeveen*, later te *Monster*, *Gorinchem* en in 1792 te *Gouda*. Hij maakte zich reeds vroeg bekend door een dichtstuk: *de lof der weldadigheid*, waarmede hij bij 't Haagsche dichtgenootschap den gouden eerprijs behaalde. Zijne gehechtheid aan 't huis van *Oranje* blijkt uit zijne verspreide dichtstukjes en uit zijne *Feestzangen voor het kon. huis. Haarl.* 1817. Nog heeft men van hem: *Toepasselijke liederen, gezongen ten voordeele van de noodlijd. door den watervloed in* 1799, door een godsd. zanggezelschap te *Rotterdam*. — *Gezangen ter viering van 't Paaschfeest.* — *Gezangen voor de gereform. kerk in Nederland. Rotterd.* 1796 en 1797. — Eene verhandel. *Over den invloed der revolutiën op het taalgebruik der volken*, komt voor in *Mnemosyne*, *N. verzam.* IIIde deel. Hij was lid van 't Kon. Instituut van Wetenschappen enz.

BUURT (ADRIAAN), geb. in 1711 te *Wadenooijen*, waar zijn vader predikant was, en † 1781, werd in 1734 predikant te *Beek en Ubbergen*, 7 jaren later te *Ooltjesplaat*. — Bij zijn vertrek van *Beek*, waar hij veel toeloop had, stelde een herbergier het bekende curieuse treurdicht op, 't welk begint:

„Daar gaat hij dan nu henen die brave predikant,
„Wie zou niet huilen en weenen in Gelderland? enz.

en waarvan het slot is:

Nu staan wij daar als gekken
En kijken disperaat;
Komt laat ons maar vertrekken
Al naar Ooltjesplaat!

Later trok hij naar *Hanau*, in 1748 naar *Amsterdam*, en genoot ook daar de algemeene achting en liefde. Hij was een beminnaar der natuurkunde en zijne keurige verzameling van natuurlijke zeldzaamheden werd ook door vreemdelingen geroemd. Hij bezorgde in 1737 eene N. uitgave van *J. F. Buddei theses theologicae de atheismo et superstitione*, met zijne aanmerkingen. Grooten naam verwierf hij door zijne: *Beschouwende en dadelijke godgeleerdheid*, 5 dln. waarvan het theoretische gedeelte in 1763, en de *Praktikale of dadelijke godgeleerdheid* na zijn' dood uitkwam. Zijne gade, jonkvrouwe Josina Carolina van Lijnden was eene geleerde, godvruchtige en beminnelijke vrouw; onderwees jonge dochters in de godsdienst en redeneerkunde; gaf eene *Logica*, door haar opgesteld, in 't licht, als mede een: *Kort begrip der godgeleerdheid*, getrokken uit het grootere werk van haren man.

BUIJS (PAULUS), heer van *Sevenhoven*, geb. te *Amersfoort* in 1531, † 1594, begon zijne staatkundige loopbaan in 1561, als pensionaris van *Leijden*, en werd wegens zijne kunde in de gewigtigste staatszaken gebruikt. Hij was de vriend van prins Willem I., hield briefwisseling met hem gedurende zijn verblijf in *Duitschland*, en deed eene geheime reis naar *Dillenburg*, om den prins van den toestand der zaken hier te lande in te lichten. Bij de omwenteling in 1572 werd hij advocaat (raadpensionaris) van *Holland*, en daarna door den vorst als raad aangenomen. Hij was tegenwoordig bij den vredehandel te *Breda* en bij de Gendsche bevrediging; ging in 1575 met v. Marnix en Maalson in gezantschap naar *Engeland*, om de koningin Elisabeth tot krachtige ondersteuning onzer Staten op te wekken, en te beramen om haar de oppermagt over *Holland* en *Zeeland* aan te bieden. Hij had grooten invloed op het sluiten der *Unie van Utrecht;* deelde

in de belangrijkste en hagchelijkste bezendingen; werkte mede tot de opdragt van de grafelijkheid aan prins willem I.; ontsloeg zich na diens dood van zijn ambt als advocaat van *Holland*, wijl hij niet instemde met den handel om het hoog bewind aan *Frankrijk* op te dragen. In 1585 ging hij over in de bijzondere dienst der Staten van *Utrecht* en deed van hunnent wege eene gezantschapsreis naar *Engeland*. Lid van den raad van state geworden, verzette hij zich met rondborstigheid en vrijheidsliefde tegen Leycester en diens aanhang, waardoor hij zich eene gevangenschap van 6 maanden op den hals haalde. Na 't vertrek van den landvoogd ontslagen, leefde hij sedert ambteloos op de ridderlijke hofstede *Ter Vliet* tusschen *IJsselstein* en *Vianen*.

BUIJS (WILLEM), geb. in 1661, † 1749, behoort mede onder 't getal der bekwame staatsmannen van dien tijd. In 1693 tot pensionaris van *Amsterdam* benoemd, werd hij tot vele binnen- en buitenlandsche zendingen gebruikt, en wist te zorgen dat de kuiperijen van *Frankrijk*, om *Engeland* van ons af te trekken, schipbreuk leden. In 1704 zond men hem met anderen naar *Friesland* en *Groningen*, ten einde de Staten van die gewesten over te halen om op de bevordering van hunnen stadhouder J. W. Friso niet verder aan te dringen; vervolgens naar *Gelderland*, om aldaar de twistende partijen te vereenigen. Hij slaagde in beide bezendingen, gelijk ook ten deele in die naar *Engeland* in 1705, ter bevordering der eensgezindheid tusschen de beide staten. Groot was zijn aandeel en invloed in de geheime handelingen tot vrede in 1706 en vervolgens; hierom werd hij ook in 1716 met Bruno v. d. Dussen tot de bijeenkomst te *Geertruidenberg* afgevaardigd, en 3 jaren later tot het sluiten van den vrede te *Utrecht*. In buitengewoon gezantschap ging hij met Sicco van Goslinga naar *Parijs*; bevorderde de bekrachtiging van den vrede met *Spanje* en de vrijheid van scheepvaart en koophandel. Belangrijk zijn ook hier zijne handelingen over 't sluiten van een verbond door *Engeland*, *Frankrijk* en den Staat, tot handhaving der bezittingen in *Europa*. Andere bezendingen naar *Utrecht*, *Overijssel* en *Gelderland* gaan wij voorbij, en melden slechts dat hij in 1723 naar *Denemarken* werd gezonden, om oude geschillen op te ruimen, 't geen hem evenmin als zijnen voorgangers gelukte. Bij de ziekte van den raadpensionaris A. van der Heim, nam hij dezen gewigtigen post op zich, tot dat die vervuld werd door J. Gillis. Buijs aanvaarde wederom zijne bediening als secretaris van *Holland*, en hield zijn' roem staande als eerlijk en nuttig staatsman.

— (JACOBUS), geb. te *Amsterdam* in 1724, † 1801, ont-

ving de eerste lessen in de teekenkunst van C. Pronk, daarna van Jac. de Wit en C. Troost, bij welken laatsten hij zich inzonderheid de behandeling van 't crayon eigen maakte. Hij oefende zich bovendien naar 't levend model op de teeken-akademie in zijne geboortestad, van welke hij later directeur werd. Ook bekwaamde hij zich in 't schilderen met olieverw, en vervaardigde allerlei portretten, familie- en kabinetstukken, waartoe hem sommige tooneelstukken de onderwerpen aanboden. Overigens maakte hij zich 't meest bekend door zijne teekeningen voor platen in voorname boekwerken en door copijen naar schilderijen van beroemde meesters, door Houbraken, Vinkeles en anderen in 't koper gebragt. Bij een goed oordeel en braaf gedrag, bezat hij een opgeruimd gemoed. Van hem zien behalve eenige geëtste prentjes, ook eenige redevoeringen het licht o. a. *Over de orde in 't onderwijs der teekenkunst.* — *Over het teekenen van antieke beelden, en naar het naakt menschenbeeld.*

BUIJSER (JAN GERRITSZ), een ijverig leeraar bij de Doopsgezinden, in 't midden der 17de eeuw, die ruim 35 jaren in 't dorp *den Uithoorn* zijne dienst waargenomen, en nagelaten heeft een' bundel van 32 *predicatiën* in 1697, met eene voorrede van H. Schijn. Hij overleed in 1695.

BUIJSKENS (PIETER LUITJESZ.) behoorde onder het getal dier braven, die het in 1570 waagden, om met Sonoij, op naam van prins Willem I., te handelen ten einde de stad *Enkhuizen* de zijde van *Oranje* te doen kiezen. Dit gelukte eerst 2 jaren later, toen hij met hulp van D. Jz. Brouwer en anderen de stad en de daarvoor liggende oorlogschepen bemagtigde. Hij spaarde geen geld om de orde te handhaven en de oproerige menigte te sussen, tot dat de Watergeuzen binnen waren. Bij de verandering van zaken werd hij het eerst onder de staatsgezinde burgemeesters geteld. In 1587 door prins Maurits tot Admiraal van het *Vlie* aangesteld, toonde hij, hoe de handhaving der vrijheid en de wering van gewetensdwang hem ter harte ging. Hij stierf in 1606.

BUIJSKES of BUIJSKENS (ARNOLD ADRIAAN), geb. te *Enkhuizen* in 1770, † 1837, begon in 1783 als adelborst zijne militaire loopbaan ter zee onder de leiding van kapitein Vaillant, en zag zich 5 jaren later bevorderd tot den rang van luitenant. In 1797 en 98 vervaardigde hij eene kaart van de *Zuiderzee*, en één jaar daarna kommandeerde hij de linie van defensie te water voor *Amsterdam*. Hij vertrok in 1802 naar *O. Indië* als lid der commissie ter overname der *Moluksche eilanden*. Na zijne terugkomst in 1806 benoemde men hem tot adjudant-

generaal bij den admiraal Verheull; later voerde hij het bevel over de Bataafsche flotille voor *Duinkerken* werd schout-bij-nacht en als adjudant geplaatst bij koning Lodewijk. Als luitenant-generaal naar *O. Indië* vertrekkende, werd hij bij zijne terugkomst door een' Engelschen brik aangevallen, zwaar gewond, en als krijgsgevangen te *Halifax* opgebragt, van waar hij in 1811 naar 't vaderland terugkeerde. Door koning Willem I. in 1816 tot mede-commissaris benoemd, ter overname van onze *O. Indische* bezittingen uit de handen der Engelschen, vertrok hij naar *Java*, dempte den opstand op *Saporoea* en nabijgelegene eilanden, en ontving het kommandeurskruis der militaire Willems-orde. Bij zijne terugkomst verging het linieschip, waarop hij zich bevond, bij het eiland *Diego Garcia*; doch hij werd behouden, en diende sedert in verschillende commissiën en betrekkingen het vaderland door zijn' raad en ondervinding.

BUIJTENDIJCK (GOSUINUS à), geb. in 1585, † 1661, oefende zich te *Leijden* in de godgeleerdheid, begunstigd door de vriendschap van F. Gomarus. Zijne eerste standplaats was *'s Gravemoer* en zijne laatste *Dordrecht*. Hij komt voor in de schriften van dien tijd als een twistziek man, en als bijzonder onverdraagzaam omtrent de Remonstranten. Zijne hoogst ernstige predikwijze en stijle regtzinnigheid deden hem bij velen grooten bijval vinden. Hij maakte eenigen naam door zijne: *Harmonie van 't lijden Jesu Christi*, 1635, meermalen herdrukt en lang te *Dordrecht* als leidraad gebruikt bij de behandeling der lijdensgeschiedenis onzes Verlossers. Hij schreef ook: *De roemgierige Jesuijt, vertoont in pater de Landheere, Jesuijt te Antwerpen. Dordr.* 1648. Hij was opziener der stads boekerij en curator der lat. scholen.

BIJE (JORIS DE), heer van *Albrandswaard*, geb. in 't midden der 16de eeuw, † 1628, werd thesaurier-generaal der Unie van *Utrecht* in plaats van den beruchten Reingoud; men vertrouwde hem belangrijke zendingen toe, om zijne eerlijkheid en finantiëele kundigheden. In 1617 zond men hem met Vervou naar *Zeeland*, om de geschillen, over de quota's ontstaan, bij te leggen; in 1621 met Boukhorst en anderen naar *Brandenburg*, om met den keurvorst een tractaat van vriendschap te sluiten. Ook werd hij benoemd tot voorzitter van de rekenkamer van *Holland*, en genoot aller achting, ook de vriendschap van Hugo de Groot, met wien hij verwant was.

— (AREND DE), heer van *Waijestein*, geb. in 1600, † 1652, was burgemeester van *Bommel*, en als zoodanig afgevaardigde ter vergadering der Staten-Generaal; was daar vele jaren een

man van invloed, en gedurende den vredehandel te *Munster* de vraagbaak van sommige der ambassadeurs, curator der hoogeschool te *Harderwijk*, en in 1647 door Lodewijk XIV. van *Frankrijk* met de ridderorde van *St. Michiel* beschonken.

BIJLAERD (J. J.), geb te *Rotterdam* in 1734, † 1809, vestigde zich te *Leijden*, en maakte zich bekend door het teekenen van stads- en dorpsgezigten, waarvan eenige door den graveur A. Delfos in 't koper zijn gebragt en geplaatst in de *Beschrijv. der stad Leijden*, door F. van Mieris. Hij gaf les in de teekenkunst, en was schrijver van een werkje *over het vervaardigen van prentteekeningen.*

BIJLER (HENDRIK CAROLINUS VAN), in 1692 uit een oud adelijk geslacht geb. op 't *Hoogezand*, bij *Groningen*, waar zijn vader predikant was, had tot eerste standplaats *Scherpenzeel* en tot laatste *Gieten* in *Drenthe.* De werken, door dezen geleerden prediker uitgegeven, zijn: *Somnium. Gron.* 1718. — *Fasciculus libr. rariorum etc. Ib.* 1730. — *Mengelstoffen. Ib.* 1730. — *Over de Sodomie. Ib.* 1731. — *Weegschaal des heiligdoms. Ib.* 1731.

BIJLING, Zie BEILING.

BIJNAEUS (ANTHONIE), geb. te *Utrecht* in 1654, † 1698, werd door den beroemden J. G. Graevius in de geschiedenis en oudheden, door J. Leusden in de oostersche talen en door F. Burman in de godgeleerdheid onderwezen. Voor dat hij de hoogeschool van *Utrecht* verliet, sprak hij eene redevoering uit, getiteld: *Somnium de laudibus critices*, in 1675 te *Utr.* uitgegeven en later nog tweemalen herdrukt. Hij werd predikant te *Piershill* in 1680, daarna te *Naarden* en laatstelijk te *Deventer* in 1691, waar hij 2 jaren later 't hoogleeraarschap in de godgeleerdh. en oost. talen aanvaardde. Nog predikant op zijne eerste standplaats zijnde, gaf hij eene proef van zijne kennis in de Oostersche talen in eene verhandeling: *De calceis Hebraeorum, etc. libr.* 2 *cum tab. Dordr.* 1682, 2de uitg. in 1715. Als uitlegger des N. Verbonds maakte hij zich bekend door zijn werk: *de natali J. Christi etc. Amst.* 1689 en 1716, ook in 't Nederd. onder den titel: *Over de geb. en besnijdenis van J. C. Amst.* 1729. Als die van 't O. V. door zijne: *Verklar. van den* 110 *Ps. Dev.* 1692 en *Amst.* 1729 en 1737. En: *Silo*, *of verklaring over de voorzeggingen van Jacob*, *Gen* 49: 10. *Dev.* 1694. Zijne geleerdheid werd gehuldigd door het diploma van *theologiae doctor*, dat de Utr. academie hem toezond, na dat hij een paar dagen te voren dezelfde onderscheiding van de Harderwijksche hoogeschool had ontvangen. Het uitgebreide, zeer geleerde werk, eerst in 1683 te *Dordr.* uitgegeven onder den titel: *Gekruiste Christus*

enz., 2 en 3 jaren later op nieuw gedrukt, werd ook door hem in 't latijn bewerkt en vermeerderd en verscheen in 3 dln. te *Amst.* 1691—1698, onder den titel: *De morte Christi.* Nog andere werken zijn door hem in H. S. nagelaten.

BIJNKERSHOEK (CORNELIS VAN), geb. te *Middelburg* in 1673, † 1743, studeerde eerst te *Franeker* in de theologie, maar verwisselde dit vak spoedig met de regtsgeleerdheid, daartoe bijna op de zelfde wijze genoopt als Boerhave tot de geneeskunde. Hij verkeeg de doctorale waardigheid met eene drieledige dissertatie: *de lege lecta, necdum intellecta;* vestigde zich eerst als advokaat te *'s Hage;* werd in 1702 raadsheer in den hoogen raad en in 1724 voorzitter van den hoogen raad over *Holland, Zeeland* en *Friesland*, en maakte zich binnen en buiten 's lands beroemd door zijne regtsgeleerde werken, waarvan wij noemen: *Quaestiones juris publici et juris privati*, ook in 't Nederd. vertaald onder de titels: *Verhandeling van staatszaken*, 2 dln. en *Verhand. over de burgelijke regtszaken*, 2 *dln.* — *Observationes juris Romani*, de 4 eerste boeken in 1710 en nog 4 in 1734. Zijne *Opuscula varii argumenti*, zagen 't licht te *Leijden* in 1719, en zijne *Opera minora* aldaar in 1730. Overigens zijn al zijne werken te *Leijden* uitgegeven in 1760, 4 dln. in 4to, in 1761 te *Genève* 2 dln. in fol., en andermaal te *Leijden* bij de gebr. Luchtmans in 1766, 2 dln. in fol. Hij schreef in goeden stijl en hier en daar sarcastisch, dat bijzonder blijkt in het werk, getiteld: *de N. oprechte Haagsche Mercuur*, door hem als advocaat in 1698 uitgegeven, waarover hij naderhand berouw had, zoodat hij het duur liet opkoopen; doch het werd te *Utrecht* in 1745 herdrukt. Hij was niet stadhoudersgezind.

BIJNS (ANNA), eene geestelijke dochter en kinderonderwijzeres te *Antwerpen*, die leefde in de 16de eeuw, en zich bekend maakte als dichteres, boven de dichters van haren tijd uitmuntende in sierlijkheid van uitdrukking, levendige verbeelding en vernuftige invallen; doch bot vierde aan hare bijtende spotzucht tegen Luther en zijne leer. Hare werken, die thans zeldzaam zijn, voeren de titels: *Subtilic et retorikelic, teghen die vermaledijde Luitersche secte. Antw.* 1553, ook in 't lat. vertaald door een Gendschen priester Eligius Eucharius of Houcharius. — *Den geestelijcken Nachtegael. Antw.* 1620. *Een seer schoon en suijver boeck, verclaerende die moghenheidt Godts, en Christus ghenade over die sondighe menschen*, enz. *Antw.* 1566. — *Vele schoone konstighe Refereijnen vol schrifture en doctrinen.*

C.

CABELJAU (JONAS), een regtsgeleerde uit de 17de eeuw te *'s Hage*, van wien ons niets anders bekend is als dat hij in 1657 te *Rotterdam* uitgaf: *Treurbrieven der blakende vorstinnen*, met eene lat. opdragt aan J. Cats, zijnde eene treurige vertaling der heldinnenbrieven van Ovidius.

CABELJAUW (JAQUES), heer van *Mulhem*, een Vlaamsch edelman, voegde zich al vroeg bij de voorstanders der vrijheid en bij de Watergeuzen voor *Brielle*. Hij deed in *N. Holland* gewigtige diensten; wist *Enkhuizen* en *Medemblik* voor den Prins te winnen, en werd in laatstgenoemde plaats tot gouverneur aangesteld. In 1573 bezette hij met eene legerbende *Egmond* en *Heilo* ter bescherming van *Alkmaar*. Door *Oranje* tot bevelhebber dier plaats benoemd, moest hij zich met geweld den toegang binnen de stad openen, en verdedigde ze daarna moedig tegen de Spanjaarden. Zijn karakter was van een' zachtmoedigen en gemakkelijken aard.

— (PETRUS), geb. te *Leijden* in 1610, † 1668, was Phil. Dr. en eerst predikant te *Schermer*, daarna te *Leeuwarden* en in 1642 te *Leijden*, waar men hem in 1659 tot regent van 't Staten-Collegie aanstelde. Men houdt hem voor den schrijver van 't *Catholijk Memorieboek*, dat anderen aan Jonas Cabeljau (hierboven genoemd) toekennen. Eene 2de uitgave is van 1664.

CAESAR (MARTINUS) leefde in 't begin der 17de eeuw, als advokaat te *Zierikzee*, zijne geboorteplaats. Hij schreef: *Jus hodiernum ofte hedendaeghs Recht* enz., eerst na zijn' dood uitgegeven en opgedragen aan zijn' zoon Cornelis Caesar, toen raad van *Nederl. Indiën*, gouverneur en directeur van 't eiland *Formosa*, door Alb. Hooglandt, gewezen landdrost van dat eiland.

CALCAR (HENDRIK VAN), zoo genoemd naar de plaats zijner geboorte in 't hertogdom *Cleef*, alwaar hij in 1328 ter wereld kwam en † in 1408. Wij zouden hem niet vermelden, indien hij niet in 1367 of daaromtrent, abt ware geweest van 't karthuizer-klooster te *Monnickhuizen* bij *Arnhem*. Van daar naar *Straatsburg* verplaatst, ontsloeg hij zich in 1397 van alle ambtsbezigheden en sleet zijne overige dagen te *Keulen*. Hij was ervaren in de gewijde en ongewijde schriften, zeer geschikt in het besturen van gewetenszaken en van een aangenaam karakter. Hij gaf uit: *Epistola de rebus diversis tractans*. — *Psalterium B. Virginis*, 150 *dictiones continens*.

— (JOHANNES VAN), omstreeks 1500 te *Calcar* geb., † 1546,

was een beroemd schilder uit de school van Jan van Eijck; hij vormde zich te *Venetië* onder den grooten Titiaan, wiens manier hij meesterlijk wist na te volgen, gelijk zijne *Mater Dolorosa* en andere stukken kunnen getuigen. Rubens stelde ze op hoogen prijs. Zijne teekeningen met pen en krijt hebben ook groote waarde. Hij stierf te *Napels*. —Men verhaalt van hem, dat hij te *Dordrecht*, waar hij zich in 1536 ophield, door een meisje uit eene herberg, waar men de reizigers vermoordde en ook zijn leven gevaar liep, gered werd, en dat hem dit meisje naar *Venetië* volgde.

CALCAR (ALBERTUS VAN), geb. te *Deventer* in 1800, † 1825, gaf vroeg blijken van uitnemenden aanleg voor de natuurlijke historie en geneeskunde, en studeerde in die vakken te *Leijden*, waar hij onder de bekwaamste medische studenten gerekend werd. In 1822 behaalde hij het eermetaal op eene prijsvraag over de: Zickteverplaatsing (metastasis), door *Utrecht's* hoogeschool uitgeschreven. In 1823 verdedigde hij openlijk zijne dissertatie: *de hirudinis historia naturali et usu medico*, en vestigde zich als medicus te *Deventer*, doch werd spoedig tot hooger werkkring opgeroepen.

CALKOEN (CORNELIS), geb. te *Amsterdam* in 1695, † 1764, was schepen aldaar en bekleedde een gezantschap bij de Porte; verwierf zich o. a. hooge goedkeuring door het bemiddelen van het tractaat van *Belgrado* namens dezen Staat, zoo dat de keizers van 't Duitsche en Russische rijk hem aanzienlijke geschenken vereerden. Later bestemd om als gezant naar *Parijs* te gaan, had zulks geen gevolg; maar in 1744 trok hij naar *Dresden* als minister bij den koning van *Polen*, keurvorst van *Saxen*, alwaar hij het viervoudig verbond hielp sluiten en in 1751 een tractaat van onderstand. Door zijne bekwaamheden en trouw had hij veel invloed.

— (HENDRIK) geb te *Amsterdam* in 1742, † 1818, werd in 1777 advocaat en met een' post op de Secretarij zijner geboortestad vereerd; doch om aan de inspraak van zijn hart niet te kort te doen, verliet hij met groote opoffering dien post, bij de omkeering van zaken in 1796. Hij was een standvastig en edelaardig man, en gaf van zijne geleerdheid en staatkunde menig blijk; behaalde bij 't Amst. Genootschap: *Floreant liberales artes*, den uitgeloofden prijs met eene verhandeling: *Over het vóórkomen en straffen der misdaden*, 1780. Nog in hetzelfde jaar verscheen zijn: *Politiek systema van de regering van Amst. in het waar daglicht voorgesteld, en haar gedrag verdedigd tegen de beschuldiging van den ridder Yorke.* In 1783: *Verslag en beoor-*

deeling van de missive en memorie, *door Z. H. den Prinse van Oranje en Nassau aan Hun Hoog Mog. op den 7. Oct.* 1782 *overgegeven*, *over zijne gehoudene directie als admiraal-generaal van de Unie.* In 1784 en 1785: *Amsterdamsche Brieven* I—V en andere losse stukjes. Als lid van 't genootschap *Concordia*, hield hij van 1769 tot 1796, toen hij bedankte, 34 voorlezingen over belangrijke onderwerpen, o. a: *C. Pz. Hooft geschetst als staatsman*, *vaderlander en Amsterdammer. Over het beteugelen van de vrijheid der drukpers. Dankbare herinnering der diensten van de gebroeders de Witt*, *den lande bewezen. Verdediging van Oldenbarneveld. Over de pijnbank*, enz. — Koning Willem I. maakte hem ridder van den Nederl. Leeuw. Slechts kort genoot hij een pensioen van 't Stads bestuur, 't geen hem reeds vroeger regtmatig toekwam.

CALKOEN (JAN FREDERIK VAN BEEK), geb. te *Groningen* in 1772, † 1811, begaf zich na te *Utrecht* gestudeerd te hebben naar *Duitschland*, waar hij de hoogescholen van *Leipzig*, *Göttingen* en *Jena* bezocht. Bij zijne terugkomst in 1799, werd hij te *Leijden* als buitengewoon, in 1804 als gewoon hoogleeraar, in de wis- en natuurkundige wetenschappen aangesteld, en in 1805 in dezelfde betrekking te *Utrecht.* In 1802 schreef hij een werkje: *Euryalus over het schoone.* Bij Teijlers 1ste Genootschap beantwoordde hij de vraag: *naar den oorsprong der Mozaische en Chr. Godsd. ter wederlegging van Dupuis*, *Origine de tous les cultes.* Ook schreef hij eene lat. verhandeling: *over de uurwerken der ouden.* Koning Lodewijk maakte hem ridder, lid van 't Instituut, en schreef hem een brief van dankzegging wegens zijne werkzaamheid als lid der Commissie tot het regelen der maten en gewigten. Niet alleen zijne geleerdheid, maar ook zijne godsvrucht worden geroemd.

CALL (JAN VAN) werd geb. te *Nijmegen* in 1655, en † 1703. Zijn vader was een vernuftig man, klokken- stadshorlogiemaker en landmeter. Hij had gaarne zijn' zoon in zijn bedrijf opgekweekt; maar deze betoonde meer genegenheid voor de teekenkunst, waarin hij zich zonder meester naar voorbeelden en de natuur oefende. Zoo maakte hij zich ook bekend met de regelen der bouw- en doorzigtkunde, door het lezen van werken over die kunstvakken. Hij bezocht *Duitschland*, *Zwitserland* en *Italië*, en keerde met een' schat van teekeningen, met Oostindischen inkt of sapverwen vervaardigd, terug; koos *'s Hage* tot zijne woonplaats, waar zijne stukken en de afdrukken van de door hem geëtste platen aan de liefhebbers duur verkocht werden. Ook moet hij in 't miniatuurschilderen hebben uitgemunt.

CALL (PIETER VAN), zijn zoon, geb. te *'s Hage* in 1688, † 1737, genoot tot zijn 15de jaar het onderwijs van zijn' vader, zette toen zijne studiën naar de natuur ijverig voort en werd een bekwaam teekenaar van landschappen en gebouwen. Bovendien zeer bedreven in de vestingbouw- en landmeetkunst, bragt hij ten dienste van krijgsofficieren, vele belegeringen van steden, kampementen en dergelijke naar zijne teekeningen in 't koper; maakte ook zijne bijzondere studië van de burgelijke bouwkunde in het aanleggen van buitenplaatsen en tuinen. De koning van *Pruisen*, voor wien hij vele stukken vervaardigde, gaf hem den titel van zijn bouwmeester en begunstigde hem met eene vrije woning. Zijn broeder

— (JAN VAN) Jr., geb. te *'s Hage* in 1689, mede door zijn' vader in de kunst opgekweekt, was zeer bedreven in 't kunstig aanleggen en versieren van lusthoven, gelijk ook in den vestingbouw. Hij teekende in 1748 voor den koning van *Pruissen* in sapverw al de steden, kasteelen en forten, die in den toenmaligen oorlog in *Braband* enz. door de Franschen belegerd en ingenomen waren, met de veldslagen aldaar geleverd. Zijn' overigen tijd besteedde hij aan 't geven van onderwijs in de teekenkunst aan jonge lieden uit den deftigen stand.

CALLENBERG (GERARD), ook wel KALLEMBERG, geb. te *Willemstad* in 1642, † 1722, verkoos de zeedienst, waarin hij onderscheidene rangen doorliep. In 1665 werd hij kapitein, in 1673 schout-bij-nacht, een jaar later vice-admiraal, daarna luit.-admiraal en eindelijk, na den dood van Almonde, luit.-admiraal van *Holland* en *Westfriesland*. Bij vele gelegenheden toonde hij zijne dapperheid en groote krijgskunde. Als eerste kapitein op 't schip van de Ruiter (1676), bij den slag omstreeks de *Etna*, toen de grootste onzer zeehelden doodelijk gekwetst werd, wist hij de orde binnen 's boords zoodaning te handhaven, als of de admiraal in welstand tegenwoordig was, en door zijn beleid het dierbare lijk naar 't vaderland te voeren. In den ongelukkigen slag bij *Bevesier* in 1690, waarbij volgens de getuigenis der Franschen, de Hollanders de eer, de Engelschen de schande, en zij de overwinning behaald hadden, heeft hij met anderen moedig de eer van onze vlag gehandhaafd. In de overwinning bij de kapen *la Hogue* en *Barfleur* in 1692 was hij het, die 't voorste smaldeel van het Fransch eskader versloeg. In 1694 toonde hij bij *Gibraltar*, waar hem het opperbevel over onze vloot was toevertrouwd, zijn' moed en beleid in het ontzetten van *Barcelona*, waarvoor hem de regering dier stad met een rijk geschenk en de koning van *Spanje* met een diamanten

kruis vereerde. Doch wij willen alle zijne roemrijke daden niet vermelden. Hij sleet zijne overige dagen te *Vlaardingen* en bekleedde daar meer dan eens de burgemeesterlijke waardigheid.

CALLIDIUS (CORNELIUS) CHRYSOPOLITANUS, een verdichte naam, waarmede CORNELIS LOOS zich benoemde, was geb. te *Gouda* omstreeks 1530, † 1595. Bestemd voor den geestelijken stand, oefende hij zich te *Leuven* in de wijsbegeerte en in de godgeleerdheid te *Mentz*, waar hij het licentiaat in de theologie verkreeg; werd kanunnik in zijne geboortestad, die hij weldra verliet, omdat het protestantismus in de *Nederlanden* doordrong. Naar *Mentz* teruggekeerd, schreef hij vele lat. werkjes tegen de Hervormde en voor de Roomsche kerk. Tot de eerste behooren o. a. een vinnig geschrift tegen de redevoering van onzen Marnix, gehouden op den rijksdag te *Worms* den 7. Mei 1578, om den keizer en de duitsche vorsten te bewegen tot bijstand der verdrukte Nederlanders; en het werk, getiteld: *de tumultuosa Belgarum rebellione sedanda; etc.* Tot de tweede: *Urbis et orbis defensio adversus C. Franckenium, etc.* — *Duellum fidei et rationis, etc.*, en vele andere. Met weerzin zag hij de wreedheden en onregtvaardige regtsgedingen tegen hen, die men van tooverij beschuldigde. Ofschoon, met meest alle zijne tijdgenooten, aan tooverij geloovende en den invloed van booze geesten, begreep hij toch dat de pijnbank menigeen tot heks of toovenaar maakte, die niet eens begreep wat tooveren was, en dat menig gewaande heks of toovenaar onschuldig verbrand werd; waarbij dan de onregtvaardige regters gelegenheid vonden, zich met hunne goederen te verrijken. Hij schreef daarom een werk: *De vera et falsa magia*, 't welk hij in 1592 heimelijk naar *Keulen* ter perse zond; het kwam in handen van den pauselijken nuntius, waarop gevangenschap volgde en men hem noodzaakte zijne gevoelens te herroepen. Hierop vrij gelaten, week hij naar *Brussel*, waar hij vicaris werd in de parochie van *Notre dame de la Chapelle.* Ook hier op nieuw van ketterij omtrent de tooverkunst beschuldigd, ontkwam hij met moeite den kerker, en alleen zijn dood maakte een einde aan de vervolging, waaraan hij zich bloot gaf.

CAMHOUT (JOHANNES), geb. te *Middelburg* in 1738, † 1797, was een boetseerder en bedreven beeldhouwer in steen, die de tropheën en het frontespice aan 't nieuwe gedeelte van 't stadhuis in zijne geboorteplaats vervaardigde; alsmede eene grafnaald in de groote kerk te *Vlissingen* ter gedachtenis van een' Engelschman, verongelukt met het schip *Woestduin*; ook in de Schotsche kerk te *Veere*, een gedenkteeken voor den heer Gre-

gorie, en een voor den heer Hurgronje. Er bestaat van hem in M. S. eene verhandeling over de voetmaat des tempels, in een gezigt aan den profeet Ezechiël vertoond.

CAMMINGHA (GERROLT VAN), uit een aanzienlijk friesch geslacht, behoorde tot de voornaamste edelen in *Friesland*, en werd door Albrecht van Beijeren met anderen tot regter aangesteld, om dat land in 's hertogs naam te besturen, bij wien hij in hooger gunst stond, dan bij zijne landgenooten. De vorst schonk hem in 1399 de stad *Leeuwarden* en de dorpen *Wirdum*, *Stiens* en *Ferwerd* als leengoed, op voorwaarde van 20 paarden tot 's hertogs dienst gereed te houden. Toen diens magt aldaar ten einde liep, moest Cammingha vlugten, doch ontving van Albrecht een jaargeld van *f* 200. Later teruggekeerd, kreeg hij op nieuw groot gezag en groote voorregten. Hij leefde nog in 1445.

— (PIETER VAN), geb. in 1531, † 1573, werd in 1558 heer van *Ameland*, en bragt veel toe om den luister van zijn oud en adelijk geslacht te verhoogen. Hij gaf vele blijken van zijne vrijheids- en vaderlandsliefde in de vergadering der Staten van *Friesland*, als ook door het teekenen van 't verbond der edelen. Desniettegenstaande verwoestte eene troep Watergeuzen zijn kasteel op *Ameland*. In 1572 voegde hij zich bij den prins van *Oranje*, die hij verzocht eenig krijgsvolk naar *Friesland* te zenden; dit haalde hem het ongenoegen van den Spaanschen Stadhouder de Robles op den hals, en noodzaakte hem om te vlugten naar 't genoemde eiland; dan hij werd achterhaald, en te *Leeuwarden* op 't blokhuis gevangen gezet. Op voorspraak zijner vrouw, Fransceke Minnema, en onder borgstelling van eene groote geldsom, werd hij naar zijn kasteel in *Leeuwarden*, het Amelandshuis, overgebragt, waar hij in vrije bewaring zijne dagen eindigde.

— (WIJTZE VAN) werd als lid der Staten van *Friesland* in 1586 naar *'s Hage* gezonden, om, benevens 4 andere voorname staatsmannen, met Leycester te handelen over veelvuldige bezwaren, tegen hem ingebragt. Het daarop volgende jaar zien wij hem onder de gezanten naar *Engeland*, om op nieuw der koningin Elisabeth de opperheerschappij aan te bieden; welke poging mislukte. Hij betoonde zich een hevig tegenstander van Leycester. In 1593 lid van den raad van State, was hij er zeer voor, om de belegering van *Groningen* door te zetten; nam op nieuw in 1603 voor twee jaren zitting, en schijnt kort daarna overleden te zijn.

CAMPE (JACOB), geb. te *Veere*, in 1572, † 1625, heeft

onderscheidene staatsambten met lof bekleed. In 1598 was hij gecommitteerde raad van *Zeeland* en ter admiraliteit aldaar; met S. Scotte gedeputeerde wegens *Zeeland* op de synode van *Dordrecht* in 1618 en 1619, waar hij met gematigdheid werkzaam was. Drie jaren later werd hij naar *Bergen-op-Zoom* gezonden, om gedurende de belegering dier stad, met raad en daad 's lands heil te bevorderen; ook in deze betrekking behaalde hij roem, door het aanvoeren van versche manschappen en krijgsbehoeften.

CAMPEN (JAN VAN) of KAMPEN, aldaar geb. in 1490, † 1538, begon zijne letteroefeningen te *Deventer* onder den beroemden A. Hegius, en leerde waarschijnlijk van Reuchlin het hebreeuwsch, waarin hij les gaf te *Leuven* in 1518. Na zijne terugkomst uit *Duitschland*, werd hij te *Leuven* aangesteld als hoogleer. in die taal; welke betrekking hij vervulde tot in 1531, toen de lust hem bekroop om *Italië* te bezoeken; en hij zich te *Venetië* vestigde, waar hij niet slechts openbare lessen gaf, maar zijne kennis in de hebr. letterkunde trachtte te vermeerderen door het onderwijs van een' geleerden jood. Voor de 2de maal ging hij naar *Duitschland* en van daar naar *Polen*, om de joden te bezoeken. Naar *Italië* teruggekeerd, werd hij te *Rome* gunstig ontvangen. Op zijne reis naar *Leuven*, maakte te *Freiburg* de pest een einde aan zijn leven. Men heeft van hem de 3 volgende werken: *De natura litterarum et punctorum Hebraicorum aliisque* etc. — *Psalmorum omnium juxta hebraicam veritatem paraphrastica interpretatio.* — *Succinctissima, et quantum hebraica phrasis permittit, ad litteram proxime accedens paraphrasis in concionem Salomonis Ecclesiastae. Paris.* 1532.

— (JACOB VAN) is waarschijnlijk geb. te *Amerfoort* in het laatst der 16de eeuw en † 1658. Na zich de gronden der schilderkunst te hebben eigen gemaakt, reisde hij naar *Italië*, waar de meesterstukken der architectuur in hem de lust deden ontstaan, zich op die kunst toe te leggen. Met welk een gunstig gevolg, toonen de uitstekende gebouwen, door hem in zijn vaderland gesticht, zooals het Stadhuis (nu paleis) te *Amsterdam*, het 8ste wonder; het huis van den heer van Zuilichem op het plein te *'s Hage;* — de voorgevel van het huis van den heer Huidecoper van Maarseveen, op de Keizersgracht te *Amsterdam;* en het huis te *Rijswijk* (al lang gesloopt). Voorts worden ook aan hem toegeschreven de graftombes van van Galen en Tromp. Het laatste gedeelte zijns levens bragt hij door op zijne heerlijkheid *Randenbroek*. De groote kerk te *Amersfoort* prijkt met een keurig grafteeken, door zijne vrienden geplaatst.

CAMPEN (PIETER VAN) was te *Leijden* in 't laatst der vorige eeuw leermeester in de wis-, landmeet- en aardrijkskunde, zeevaart en 't boekhouden. Van zijne kunde in deze wetenschappen heeft hij blijken gegeven in de werken van 't wiskundig genootschap: *Mathesis scientiarum genetrix*, en in andere schriften. Had hij zich daarbij bepaald en zich niet gewaagd op den Holl. Parnas, hij zou zijne onervarenheid in de dichtkunde niet hebben blootgelegd, en zijne: *Dichtmatige redevoering over de oudheid en den voortgang der wiskunde*, 1777, had nooit het licht gezien, veel minder zijne: *Beschouwing van de schepping der wereld, in dichtmaat, door hem in een vergad. van vele liefhebberen van wetenschappen uitgesproken*, enz. *Leijden* 1778. — Zijn zoon — (WILLEM CORNELIS VAN), geb. te *Leijden* in 1785, † 1842, wist beter de lier te hanteeren, blijkens: *Een twintigtal gelegenheids- en andere verzen*, waaronder een: *Aan het weldadige Oud-Nederland*, dat zich geen Feith behoefde te schamen. Bij onze noodlottige inlijving in 't Fransche rijk, vervaardigde hij een puntig dichtstuk, anoniem uitgegeven, dat vruchteloos een scherp onderzoek uitlokte. Hij was predikant te *Spaarnwoude* en *Spaarndam*.

CAMPER (PETRUS), geb. te *Leijden*, in 1722, † 1789, werd aldaar tot doctor in de wijsbegeerte en geneeskunde bevorderd, begaf zich in 1748 naar *Engeland* en een jaar later naar *Frankrijk* om zijne kundigheden uit te breiden. Tot hoogl. te *Franeker* beroepen in de wijsbegeerte, genees- en heelkunde, aanvaardde hij die betrekking in 1750 met eene redevoering, *de mundo optimo*. Vijf jaren later aanvaardde hij het professoraat in de heel- en ontleedkunde te *Amsterdam;* doch verkoos, na verloop van weinige jaren, een ambteloos, schoon geen werkeloos, leven te leiden op zijn buitengoed bij *Franeker*. In 1763 nam hij echter het beroep aan naar *Groningen*, als hoogleeraar in de genees-, heel-, ontleed- en kruidkunde, — vakken voor 4 niet te groot. — Tien jaren lang mogt zich die hoogeschool op hem beroemen, toen hij voor zijn' post bedankte en zich naar *Franeker* begaf, om zich onledig te houden met het schrijven van vele voortreffelijke werken. Bovendien kwam hij in menigvuldige staatkundige betrekkingen, nam in 1787 zitting in den raad van state te *'s Gravenhage*, waar hij overleed. Hij werd begraven te *Leijden* in de *St. Pieters-kerk*, waar een marmeren gedenkteeken zijne nagedachtenis vereert. Hij was een der geleerdste en vernuftigste mannen zijner eeuw, wiens veelvuldige schriften wij niet alle kunnen opgeven. In 1759 verscheen het 1ste deel zijner *Demonstrationes Anatomico-Pathologicae*

en het 2de in 1761. Voorts in 1759 eene verhandeling: *Over de breuken in eerstgeborene kinderen;* eene *Ontleedkundige beschrijv. van het gehoor der gekieuwde visschen.* — *Over de opvoed. der kinderen.* — *Aanmerkingen over de inenting der kinderziekte*, enz. Zijne bekwaamheid in het teekenen kwam hem te stade in het boetseren naar antieke borstbeelden, naar dieren en anatomische, bijzonder orteologische voorwerpen. Ook in 't graveren was hij geen vreemdeling, evenmin als in 't bewerken van marmer, waarin hij zich geoefend had bij den beeldhouwer Ziezenis.

CAMPER (ADRIAAN GILLES), zijn zoon, geb. te *Amst.* in 1759, † 1820, legde ook vroeg buitengewone geestvermogens aan den dag, en was weldra onder de leiding van zijn' vader, in de oude en hedendaagsche talen, in de natuur- en wiskunde en natuurlijke historie, tevens in de beeldhouw en schilderkunst ervaren. Ten gevolge zijner herhaalde en belangrijke reizen in *Frankrijk*, *Zwitserland*, *Italië*, *Duitschland*, enz. kwam hij in aanraking met de geleerden van *Europa*, en werd een groot ertskundige, ervaren geoloog en ontleedkundige. Met zoo vele bekwaamheden toegerust, was hij in staat de verzameling van natuurzeldzaamheden zijns vaders aanmerkelijk te vermeerderen, eene beknopte beschrijving van zijn Museum zamen te stellen; het door zijn' vader begonnen werk *over de walvisschen*, en andere onvoltooide schriften af te werken en uit te geven, en tevens ook de vruchten van eigen onderzoek te leveren; waartoe behoort de *levensschets van zijn' vader*, (1791) met eene lijst van diens geleerde werken; *Voorstel eener verbeterde classificatie in de Reptilia*, *bekend onder den naam van Hagedissen en Slangen.* In 1812 verscheen in de *Annales du Muséum d'hist. nat.* eene verhandel. over eenige minder bekende deelen van het geraamte der Hagedissoorten van den *St. Pietersberg.* Na zijne terugkomst in 't vaderland in 1788, hield hij zich op 't ouderlijk landgoed *Klein Lancum* bij *Franeker*, met het opstellen dezer werken, met teekenen en natuurkundige onderzoekingen bezig. In 1793 tot ontvanger-generaal der Floreenrente van *Friesland* benoemd, legde hij dien post in 1795 neder; werd in 1803 curator der hoogeschool te *Franeker*, waarvoor hij in 1805 bedankte, en in 1812 door den keizer aangesteld tot rector der Groningsche universiteit en tot vrederegter te *Franeker.* In 1814 behoorde hij tot de commissie ter regeling van het hooger onderwijs; werd van den koning tot *Commies-Generaal* der convoijen en licenten in *Friesland* benoemd, maar stond spoedig dien post af, even als het lidmaatschap van de 2de kamer der Staten-Generaal. Hij was vlug, zeer welsprekend, een menschenvriend, beminnaar van zijn vaderland en koning, en een Fries in zijn hart.

CAMPHUIS (JOHANNES), geb. te *Haarlem* in 1634, † 1695, was zilversmidsknecht te *Amsterdam*, toen hij tegenzin in zijn beroep en eene onderkoopmansplaats kreeg bij de O. I. Compagnie. In 1544 trok hij naar *Batavia*, waar hij als klerk der geheime secretarie, met opklimming van rang, 13 jaren werkzaam was. Van 1671—75 werd hij driemalen naar *Japan* gezonden, met den rang van Opperhoofd, bekleedende in dien tusschentijd het ambt van raad van justitie. In 1677 ontving hij het secretariaat van de hooge regering, bij welks vlijtige waarneming hij tijd vond tot het verzamelen der archieven voor eene beschrijving der stichting van *Batavia*. Later verheven tot gewoon raad van *Indië*, werd hij, na den dood van C. Speelman in 1684, tot gouverneur-generaal verkozen. Gedurende zijn 6jarig bewind was de Maatschappij in vele moeijelijkheden gewikkeld met de Indische vorsten, die onderling oorlog voerden, in welken het haar bezwaarlijk viel onzijdig te blijven; doch de voorzigtige Camphuijs wist met nadruk en beleid hare belangen te bevorderen. In 1690 verzocht en verkreeg hij zijn eervol ontslag, droeg zijn ambt over aan W. van Oudshoorn, en sleet zijne overige dagen op het fraaije door hem aangelegde lusthuis aan den weg van *Jacatra*. Hij wordt geprezen als een nederig en standvastig man, een vriend en beoefenaar der letteren, die zijne schriften edelmoedig afstond aan Rumphius, Kaempher en Valentijn, welke ze in hunne werken goed wisten te gebruiken.

CAMPHUIJSEN (DIRK RAFELSZ.) werd geb. te *Gorinchem* in 1586 en † in 1627. Zijn vader, van adelijke afkomst, was aldaar heelmeester. Dirk, na eerst de schilderkunst geleerd te hebben, oefende zich daarna in 't latijn en grieksch, vervolgens te *Leijden* in de godgeleerdheid, waar hij de gevoelens van Arminius omhelsde, op wiens aanbeveling hij bij den heer van Langerak tot gouverneur over zijne kinderen en tot secretaris aangesteld werd. Vervolgens gehuwd, vestigde hij zich in zijne geboorteplaats; vond zijn' bestaan met jonge lieden in de talen te onderwijzen en besteedde zijn overigen tijd aan 't lezen der H. Schriften. Hij liet zich te *Arkel* doopen; en werd op voorspraak van Langerak praeceptor in de 4de klasse der lat. school te *Utrecht*, alwaar hij soms de predikdienst waarnam in de *Domkerk* voor zijn' vriend Taurinus, die hem aanspoorde om zich geheel op dat werk toe te leggen, 't welk ten gevolge had, dat hij als predikant te *Vleuten* beroepen werd. Twee jaren was hij hier tot algemeen genoegen werkzaam, toen hem, als Remonstrantsch-gezind, het prediken op lijfstraf verboden

werd. Nu hield hij zich veelal te *Amsterdam* op, zijn bestaan vindende in het vertalen van lat. boeken. In gemeenschap getreden met den boekdrukker P. Arentsz., vertrok hij naar *Norden*, waar hij een' boekhandel begon. Hier wedijverde hij, met den gebannen predikant J. Geesteranus, in liefderijk hulpbetoon aan pestzieken. Hij woonde daarna één jaar met vrouw en kinderen te *Harlingen*, doch wijl hij zich daar niet veilig keurde vertrok hij naar *Ameland*, waar hij 9 maanden vertoefde en zijn verblijf langer zou gerekt hebben, indien de zeelucht zijn zwak gestel niet hinderlijk ware geweest. Met moeite verkreeg hij vrijheid, zich te *Dokkum* neêr te zetten, alwaar hij, op raad zijner vrienden den vlashandel bij de hand nam, en zich in de morgen- en avonduren onledig hield met de beoefening der dichtkunst. Zijne: *Stichtelijke Rijmen*, van welker veelvuldige drukken die in 1647 te *Amst.* bij J. Colom, in langw. 4to met pl. voor de beste wordt gehouden, en zijne: *Uitbreiding der Psalmen*, die èn afzonderlijk èn bij zijne *Rijmen* zijn uitgegeven, zullen hem altoos een' eervollen rang doen bekleeden onder onze vaderl. dichters. Zijne *Theologische werken*, welke in leerredenen, verhandelingen en brieven bestaan, doen hem kennen als een ijverig voorstander van godsdienstige vrijheid, als naauwgezet van geweten en vast van beginselen.

CAMPO (HEIMERIC DE), op het einde der 14de eeuw geb. te *Son*, in de meijerij van *'s Hertogenbosch*, en † 1460, studeerde te *Parijs*, begaf zich daarop naar *Keulen*, waar hij in 't collegie van St. Laurens eerst de wijsbegeerte onderwees, en vervolgens regent van die inrigting werd. Hij beijverde zich, om de leer van Alb. Magnus, toenmaals geliefd, tegen de Thomisten te verdedigen; verkreeg den graad van baccalaureus en daarna dien van doctor in de godgeleerdheid. Te *Luik* tot priester geordend, werd hij in 1418 door 't kapittel der Carmelieten te *Keulen* tot deken gekozen, en in 1431 als afgevaardigde der hoogeschool naar 't concilie van *Bazel* gezonden, waar hij geregelde disputatiën hield tegen de meeningen der Hussiten. Tot vice-kanselier der Keulsche universiteit verheven (1455), verwisselde hij die betrekking weldra met die van hoogleeraar in de theol. te *Leuven*. Hij wordt gehouden voor een schrander godgeleerde en gelukkig beoefenaar der Aristotelische wijsbegeerte. Zijne schriften zijn: *Problemata inter Alb. Magnum et S. Thomam ad utriusque opinionis intelligentiam multum conferentia* etc., door hem opgesteld in 1420 en te *Keulen* uitgegeven in 1517. — *Promptuarium argumentatorum disput. inter lilium Albertistam en spineum Thomistam. Ib.* 1492. — *Reparationes naturalis philosophiae secundum processum Albertistarum et Thomistarum. Ib.* 1492.

CANDIDUS (GERARDUS) of GERARD DE WITTE, geb. te *Antwerpen* op het einde der 15de eeuw, verdient alleen melding wijl hij in 't latijn een dagverhaal schreef van hetgeen in de *Nederlanden* merkwaardigs was voorgevallen van April 1566 tot Augustus 1579; opgenomen in het 2de deel der *Annales, seu hist. rerum Belgicarum à diversis auctoribus descriptae*, uitgegeven door S. Feijerabend, te *Frankf.* 1580. Deskundigen achten het weinig van belang.

CANISIUS (JACOBUS) of DEN HONDT, geb. te *Nijmegen* in 't 2de ged. der 15de eeuw, uit een adelijk geslacht van *Doornik* afkomstig, werd te *Orleans* tot doctor in de regten bevorderd. Zijne kunde bezorgde hem het gouverneursschap over den jongen hertog van *Lotharingen*, dat hij 5 jaren waarnam. Naar zijne geboorteplaats teruggekeerd, werd hij deken van 't *St. Nicolaas-gilde*, en kort daarop burgemeester. Hij ijverde sterk tegen hertog Karel van Gelder, zoo dat deze op zijn sterfbed nog uitriep: „Canis, Canis, du looser hond, du hebst mi gebissen!" Namens de stad *Nijmegen* was hij tegenwoordig bij de overgave van 't hertogdom Gelderland aan keizer Karel V, bij wien hij zeer in gunst stond en die hem in vele gewigtige zaken gebruikte. Hij stierf in 1553.

— (PETRUS), zijn zoon, geb. te *Nijmegen* in 1521, † 1577, toonde vroeg een' vluggen geest en begaf zich naar *Keulen*, waar hij met zulk een' ijver de wetenschappen beoefende, dat hij in 1540 tot meester in vrije kunsten bevorderd werd. Twee jaren daarna liet hij zich te *Mentz* onder de Jezuiten opnemen; ontving te *Keulen* den graad van baccalaureus in de theologie en weldra de priesterlijke wijding. Toen de aartsbisschop van *Keulen*, Herman van Weijden, het roomsche geloof verzaakte en tot het hervormde overging, zonden de bestuurders der hoogeschool Canisius naar *Luik*, om de hulp des bisschops tegen den ketterschen kerkvoogd interoepen. Hier gelukkig slagende, vaardigde men hem in 1547 af naar Karel V., terwijl de bisschop van *Augsburg* hem wist over te halen om 't Concilie van *Trente* bij te wonen. De oorlogsonlusten schorsten deze kerkvergadering, en nu begaf hij zich naar *Florence*, van waar Loyola hem naar *Rome* ontbood. Later zond men hem naar *Beijeren*, om het veldwinnend protestantismus tegen te gaan. Te *Ingolstadt* hield hij voorlezingen over de *Spreuken* van Salomo, terwijl hij zeer voor zijne kerk ijverde. Dit bragt hem in gunst bij koning Ferdinand, die hem in 1551 te *Weenen* tot zijn hofprediker aanstelde, en hem gaarne bisschop zou gezien hebben, indien Loyola het niet had verhinderd, die hem onderscheidene zendin-

gen opdroeg, ter uitbreiding van 't Jezuitisch genootschap, waartoe zijne geleerdheid en welsprekendheid hem de hand boden. Van zijne vele schriften noemen wij slechts *S. Cyrilli patriarchae Alexand. opera*, 2 *vol. in fol. Col.* 1546. — *Leonis Papae sermones et homiliae* etc. — *Epistolae et Euangelia*, *quae secundum missale Romanum leguntur*, etc. *Institutiones et excitamenta christianae piëtatis*. enz. Vooral heeft hij zich door een catechetisch geschrift bekend gemaakt, 't geen in velerlei talen onderscheidene uitgaven beleefde, en getiteld is: *Summa doctrinae Christianae*, *per quaestiones tradita in usum pueritiae edita*, 1554.

CANISIUS (HENDRIK), geb. te *Nijmegen* in 1531, † in 1619 (naar men gist), studeerde te *Leuven* in de regten; begaf zich naar *Italië*, waar hij de doctorale waardigheid verkreeg, en in 1589 het hoogleeraarsambt in 't kerkelijk regt te *Ingolstadt*. Zijne kunde in dit vak bezorgde hem den naam van Canonist bij uitnemendheid, bovendien verwierf hij ook grooten roem als navorscher en verzamelaar van oude geschiedschrijvers, bijzonder van de middeleeuwsche en kerkelijke geschiedenis. Tot deze behooren: *Victoris*, *episcopi Tunnunensis*, *Chronicon*. — *Joh. Biclarensis*, *episc. Gerundensis*, *chronicon*. — *Luitprandi*, *episc. Cremonensis*, *legatio ad M. Phocam. Et Synodus Bavarica tempore Caroli Magni. Ingolst.* 1600. — *Historia miscella Pauli diaconi* etc. *Ib.* 1603. Maar vooral: *Antiquae lectiones*, *sive antiqua monumenta*, *ad historiam in med. aetatis illustrandam*, *e M. S. S. edita*, *VI tom. Ib.* 1601—1617, 4to. Op nieuw vermeerd. in 1720 uitgegeven op kosten van de Wetsteins, en door de bezorging van J. Basnage te *Antwerpen*, onder den titel van: *Thesaurus monumentorum ecclesiasticorum et hist. seu H. Canisii lectiones antiquae. VII tom.* in fol.

— (HENDRIK), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1624, † 1689, begaf zich op zijn 16de jaar in de Augustijner-monnikenorde te *Antwerpen;* werd vervolgens te *Leuven* licentiaat in de theologie; aanvaardde in 1660 het prioraat in 't Augustijner-klooster te *Dendermonde*, en verwierf kort daarop te *Douai* het doctoraat in de theologie. Later was hij 3 jaren prior te *Tirlemont*, en 6 te *Maastricht*. In 't belang zijner orde begaf hij zich naar *Rome*, waar hij gunstig werd ontvangen, ook van paus Innocentius XI. In zijne oude betrekking naar *Maastricht* teruggekeerd, benoemde men hem vervolgens tot provinciaal en vicaris van 't klooster te *Leuven*. Later sleet hij zijne overige dagen in rust te *Antwerpen*. Hij was onvermoeid werkzaam voor de belangen zijner kerk, vond als redenaar grooten bijval, en bespeelde ook de lat. lier, blijkens zijn: *Carminum fasciculus. Lov.*

1660. Als theologant schreef hij: *Manipulus sacrarum orationum* etc. — *Pax et una charitas, per easque chara unitas* etc.

CANNEGIETER (HENDRIK), geb. te *Steinfurt* in 1691, † 1770, studeerde in de regten en letteren aan *Leijden's* hoogeschool, werd in 1714 tot conrector en 6 jaren later tot rector der lat. scholen te *Arnhem* benoemd, en bedankte voor *Tiel* en *Deventer*. Hij werd in 1734 te *Harderwijk*, honoris causa, tot doctor in de regten bevorderd, wees meermalen het hoogleeraarsambt aldaar in de historiën, welsprekendheid, grieksche taal en regten van de hand, zoo als ook te *Franeker*, *Groningen* en *Utrecht*. De Staten van *Gelderland* wisten zijne waarde te schatten, door hem aan te stellen tot geschiedschrijver dier provincie. Zijn gespierd ligchaam en vaste gezondheid, zijne vlugheid en onvermoeide werkzaamheid stelden hem in staat veel uit te voeren. Aanzienlijk is het getal zijner schriften, waarvan wij slechts vermelden: *Dissertatio de Brittenburgo; matribus Brittis; Brittannica herba* etc. *Hag. Com.* 1734. — *Observationes in diplomata ab Heda edita* etc. *Amst.* 1734. — *Het 3de deel van 't Geld. Plakkaatboek. Arnh.* 1740. — *Eerste brief over bijzondere Nederl. Oudheden* enz. *Arnh.* 1757. — *De mutata Romanorum nominum sub principibus ratione* etc., waarin ook voorkomt: *Monumentum Dodenwerdense expositum. Ultr.* 1758. — *Harii Sicambri Tristia, cum praefat. et addit.* Andere zijner werken bestaan nog in M. S.

— (HERMAN), geb. te *Arnhem* in 1723, † 1804, drukte de voetstappen zijns vaders, en gaf als student te *Leijden* in 1743 reeds eene verhandeling uit over de wet van Numa: *De ara Junonis pellici non tangenda.* Na 6 jaren als advocaat bij 't Hof van *Gelderland* werkzaam geweest te zijn, benoemde men hem tot hoogl. in de regten te *Franeker* in de plaats van Balck. Zijne werken rangschikken hem onder de kundigste regtsgeleerden: *Observationes ad collationem legum Mosaicarum et Romanarum. Fran.* 1760, met aanmerkelijke bijvoegsels herdrukt in 1765. *Observationes juris Romani, lib.* IV. *L. B.* 1772. Ook worden hem toegeschreven de aanmerkingen bij den 5den druk der *Antiquitates Heineccii.*

— (JAN), broeder van bovenstaande, geb. te *Arnhem* en † in 1806, legde zich even als deze inzonderheid op de regtsgeleerdheid toe. In 1770 aanvaardde hij het professoraat in de regten te *Groningen*, met eene: *Oratio de Roman. juris-consult. excellentia et sanctitate*; schreef o. a.: *Animadversiones ad difficiliora quaedam juris capita, Franek.* 1754. — *D. Ulpiani fragmenta etc. cum notis, Ultr.* 1768 en *L. B.* 1774.

CANNIUS (NICOLAAS) of KAN, geb. te *Amsterdam* in 't laatst der 15de eeuw, was in zijne jeugd Erasmus te *Bazel* behulpzaam in 't afschrijven van diens werken. Daarna tot priester geordend, werd hij pastoor van de N. kerk en bestuurder van *'t Ursulinen-klooster* in zijne geboorteplaats. Men wil, dat Erasmus Cannius sprekende invoert met Polyphemus, in de zamenspraak *Cyclops, sive Evangeliophorus.* Hij beschreef het leven van zijnen tijd- en stadgenoot C. Crocus, 't welk met andere zijner schriften is verloren geraakt. Hij overleed in 1555, en moet dus niet verward worden met een' anderen N. Cannius, pastoor van *Spaarnwoude*, die, volgens *Opmeer's Cathol. Martelaersb.* II. bl. 297, in 1572 door het krijgsvolk van Lumey of Sonoy zou omgebragt zijn.

CANT (REIJNIER), geb. te *Amsterdam* in 1537, † 1604, was een voorstander en handhaver van de burgerlijke en godsdienstige vrijheid. Hij bevorderde de prediking en belangen der hervormden; trachtte den beeldstorm voor te komen en de rust te herstellen. Dit alles noodzaakte hem in 1567 zijne geboortestad te verlaten en naar *Embden* en *Bremen* te vlugten. Hij bewees gewigtige diensten aan *Oranje*, zoo door verzameling van geld, als toerusting van schepen. Na 't veroveren van *Brielle* in 't vaderland teruggekeerd, ontving hij met J. van Vliet last van 's lands Staten, om nevens Lumey in 't Noorderkwartier de zaken te besturen en later om *Overijssel* voor den prins te winnen. In 1578 werd hij een der eerste staatsgezinde raden te *Amsterdam*, en een jaar later gemagtigd tot het sluiten der unie van *Utrecht.* Tot burgemeester verkozen in 1580, welken post hij 10 maal bekleedde, toonde hij in velerlei opzigten, hoe de belangen van stad en vaderland hem ter harte gingen. Hij handelde met Alençon te *Antwerpen*, wederstond de aanslagen van Leycester, wien hij zoo weinig vertrouwde, dat hij, gedurende diens verblijf te *Amsterdam*, een harnas onder zijne kleederen droeg. Hij behoorde tot de raden van prins Maurits en tot het gezantschap, dat in 1594 naar *Denemarken* vertrok, en vervolgens naar *O. Friesland.* Zijne wijsheid, moed, trouw en gematigdheid worden door vriend en vijand erkend.

CANTER (JELMER) komt voor in 't begin der 16de eeuw, onder de voornaamste personen te *Groningen*, in de worsteling met de Saxen en Bourgondiërs. Was ook tegenwoordig bij de onderhandeling, welke in 1504 op aanschrijving van Filips van *Oostenrijk* te *Gend* gehouden werd, ter bijlegging der Friesche geschillen. Hij deed het woord voor die van *Groningen* en de Vetkoopers, terwijl deze onderhandeling, door toedoen van den

graaf van *O. Friesland*, vruchteloos afliep. Als voorstander der belangen van *Groningen*, waar hij secretaris was, zag men hem in onderscheidene bezendingen werkzaam; hij schijnt omstreeks 1514 gestorven te zijn.

CANTER (WILLEM), geb. te *Utrecht* in 1542, † 1575, leerde zoo vroeg en spoedig de lat. en gr. talen, dat hij op zijn 12de jaar reeds de hoogeschool te *Leuven* bezocht, waar hij zich 4 jaren ophield en toen op reis ging naar *Frankrijk*, *Italië* en *Duitschland*, tot vermeerdering zijner kundigheden. Twee jaren later vestigde hij zich te *Leuven*, en hield zich zoo onmatig ijverig met letteroefeningen bezig, dat hij zich eene tering op den hals haalde. Hij was een scherpzinnig en oordeelkundig man, blijkens zijne vele werken o. a. *Syntagma de ratione emendandi Graecos auctores* etc. — *Annotationes in Sycophronis Cassandrum* etc. — *Fragmenta quaedam ethica Pythagoreorum* etc. — *Notas et emendat. in Ciceronis epistolas ad fam. Antv.* 1568. enz.

— (DIRK), zijn broeder, geb. te *Utrecht* in 1545, † 1616, beoefende in zijne vaderstad de geleerde talen en begaf zich ter verdere oefening naar *Parijs*. Na zijne terugkomst werd hij tot schepen benoemd te *Utrecht*, welke waardigheid hij vervulde van 1575—1577. Een jaar later tot burgemeester aangesteld, toonde hij der gematigde partij in de kerkelijke geschillen te zijn toegedaan. Hierdoor raakte zijne regtzinnigheid verdacht, en wist men hem door allerlei listen uit het bewind te keeren. Dit prikkelde zijne drift, en het ambteloos leven moede, keerde hij den mantel om, heulde vervolgens met hen, die in verandering voordeel zochten en andere kerkelijke leerstukken voorstonden. In 1610 bevond hij zich met H. van Helsdingen aan 't hoofd van 't oproer, dat *Utrecht* schokte, en zag zich, doch voor korten tijd, tot burgemeester verheven. Op nieuw afgezet, wikkelde hij zich in eene nieuwe zamenzwering, welke voor hem gevangenschap, eeuwige verbanning uit de provincie, en verbeurdverklaring zijner goederen ten gevolge had. Hij week eerst naar *Antwerpen*, kort daarop naar *Leeuwarden*, waar hij stierf. Hij was zeer geleerd, een schrander philoloog, en gaf in 't licht: *Variarum lectionum lib. II ad G. Batallerum.* — *Notas in Arnobii disputationes adv. gentes.* — *Fragmenta veterum poetarum tragicorum*, *comicorum et aliorum Graecorum* etc.

CANU (ROBBERT ROBBERTSZ. LE) was geadmitteerd en geauctoriseerd schoolmeester van de groote zeevaart te *Hoorn*, en woonde in 1590 te *Amsterdam*, toen hij een zonderling boekje uitgaf, getiteld: *Korte inleiding der feesten Israels*, *zijnde regte tijdkaarten*, *waarin men zien mag*, *hoe veel groote jaren de wereld*

gestaan heeft, en nog staan zal enz. herdrukt te *Franek.* 1693. Daarenboven is 't werk, vóór en achter met liedekens voorzien van een' zonderlingen aard, welke, evenmin als zijne tijdrekenkunde, hem een' onsterfelijken naam zullen bezorgen.

CANZIUS (JACOB HENDRIK ONDER DE WIJNGAART), geb. te *Delft* in 1771, † 1838, was raad in de vroedschap en oud schepen aldaar, en behoorde in 1797 tot de oprigters en voorstanders van 't godsdienstig genootschap *Christo sacrum*, waarin hij telkens als leeraar optrad. Professor zijnde van 't *philosophische Collegie* te *Emmerik*, werd hij naderhand door de Franschen tot maire en door Pruissen tot burgemeester aldaar aangesteld. Later heeft hij èn te *Brussel* èn in zijn vaderland belangrijke bedieningen waargenomen. Hij ontving in 1811, *honoris causa*, te *Harderwijk* het meesterschap in de vrije kunsten en wijsbegeerte. Aan het Haagsche dichtgenootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt*, deelde hij nu en dan in hare *poëtische Mengelstoffen* wel eens een dichtstuk mede, dat zich lezen laat.

CAPELLEN (HENDRIK VAN DER) *toe Rijsselt*, geb. in 1516, † 1582, is 40 jaren burgemeester geweest van *Zutphen*, en heeft zich in al zijne betrekkingen als een voorstander der burgerlijke en godsdienstige vrijheid doen kennen. Na de leer der hervormden omhelsd te hebben wist hij haren voortgang krachtig te bevorderen, en met hulp van eenigen uit de Ridderschap de Unie van *Utrecht* door stad en graafschap te doen aannemen. Ten tijde dat alle regenten gevlugt waren, nam hij alleen de regering waar en koos nieuwe schepenen uit de oudste en voornaamste burgers van de hervormde godsdienst. Hij was bij de Spanjaarden zeer gehaat, en toen deze in 1583 de stad *Zutphen* voor de 2de maal bemagtigden, liep zijn lijk gevaar om opgegraven en mishandeld te worden. Zijne goederen werden echter verbeurd verklaard en deerlijk geplunderd. Zijn zoon

— (GERLACH VAN DER), heer *toe Rijsselt en Boedelhof*, geb. in 1543, † 1625, ontving eene geleerde opvoeding, oefende zich in de regten en godgeleerdheid, onder Cujacius te *Bourges*, en Beza te *Genève*, en bezocht ook de hoogescholen van *Keulen*, *Bazel*, *Heidelberg* en *Rome*. Na zijne terugkomst wijdde hij dadelijk zijne dienst aan 't vaderland, en voegde zich bij de voorstanders der vrijheid. In 1578 voerde hij het bevel over eenige Zutphensche en Deventersche burgers, waarmede hij Marten Schenk en de Spanjaarden uit *Doetinchem* verdreef. Beschreven in de Geldersche ridderschap, nam hij later zitting in de vergadering der Algemeene Staten; werd naar *Kampen* gezonden om te waken tegen de aanslagen van Rennenberg;

liet de bezetting van *Steenwijk* en andere steden versterken en bemagtigde het slot van *Hattem*. Toen zijne vaderstad weder in handen van Parma viel (1585), werd hij, met vele andere aanzienlijken, van den zoen uitgesloten. Hij dwarsboomde zoo veel mogelijk de oogmerken van Leycester en bragt veel toe, dat prins Maurits in 1591 *Zutphen* en *Deventer* bemagtigde. Zeer vele bezendingen werden door hem met ijver en roemrijk vervuld; geen wonder dat de Spanjaard hem uit den weg zocht te ruimen. Hij ontving te *Arnhem* van een' vreemdeling eene gevaarlijke wonde, waarvan hij echter gelukkig herstelde; vermaande Maurits tot gematigdheid in de kerkelijke geschillen; met welk een gevolg, toonde de uitkomst. Tot kanselier verheven in de plaats van G. Voet, hield hij ook hier zijn' roem staande.

CAPELLEN (ALEXANDER VAN DER), heer van *Aertsbergen*, *Boedelhof* enz., geb. op het einde der 16de eeuw en † in 1656, trad in 1624 de staatkundige loopbaan in, werd beschreven in de Geldersche ridderschap; kreeg zitting in de gewestelijke en algemeene staatsvergadering; vervulde vele gewigtige zendingen, had groot deel aan 't bestuur van den staat, vooral ten tijde van den inval van 't Spaansch-keizerlijk leger in de *Veluwe*. (1629.) Als een vriend van prins Willem II., hield hij hem onbeschroomd het gevaarlijke zijner ondernemingen voor oogen, en keurde het grootelijks af toen deze onberadene stappen deed. Over zijn aard, gedrag en denkwijze wordt veel licht verspreid in zijne: *Gedenkschriften*, loopende over de jaren 1621 tot 1632, uitgegeven door R. J. van der Capellen in 2 dln. te *Utrecht*, 1777.

— (ALEXANDER VAN DER), geb. in 1668, † 1730, heer tot *Hagen*, *Boedelhof*, enz. beschreven in de ridderschap van 't graafschap *Zutphen*, bekleedde aanzienlijke posten. Eerst rigter van de stad en het ambt *Doesburg*, vervolgens burgemeester aldaar, werd hij later voorzitter van *Zutphen's* Gedeputeerde Staten, curator der Harderwijksche academie en afgevaardigde tot de Staten-Generaal. Het jaar 1711 zag hem als gedeputeerde te velde optreden, en negen jaren later werd hij Scholtus binnen en buiten *Zutphen*. Zijne vele bedieningen, die hem grooten invloed verschaften, noodzaakten hem welligt, in 1717 't gemelde curatorschap neder te leggen.

— (GERLACH FREDERIK VAN DER), heer van *Mijdrecht*, geb. in 1697, † 1754, werd in 1738 deken van St. Pieter en lid der geëligeerden ter Staten-vergadering van *Utrecht*, in welke bediening hij veel gezag erlangde en tot de gewigtigste commissiën gebruikt werd in en namens het *Sticht*. Hij behoorde

onder de voorstanders van de verheffing van Willem IV. tot stadhouder. Ofschoon een vriend van dien vorst, kantte hij er zich tegen, toen men alles aan den prins wilde wegschenken, inzonderheid toen men het stadhouderschap erfelijk wilde verklaren in de vrouwelijke linie. Deze tegenstand had zijn ambteloos leven ten gevolge. Hem gaat de roem na van trouw en wijsheid, gepaard met onbaatzuchtige vaderlandsliefde.

CAPELLEN (GODERT FILIP CORNELIS THEODORUS VAN DER), heer van den *Krink*, *Dorth*, *Berkenwoude* enz., geb. in 1733, † 1779, was in 1753 burgemeester van *Zutphen*, en afgevaardigd ter vergadering der Staten-Generaal. Behalve verscheidene gewestelijke ambten, bekleedde hij in 1760 tevens dat van commis-generaal der convoijen en licenten. Ook telde men hem onder de gecommitteerden tot het beneficiëren van den *Nederrijn* en *IJssel*. Na zitting genomen te hebben in de ridderschap van *Zutphen* en bij stadhouderlijk besluit tot curator benoemd van de hoogeschool te *Harderwijk*, stierf hij in den bloei zijns levens. In vele opzigten liet hij zijne wijsheid en standvastigheid blijken.

— (JOHAN DERK VAN DER), heer van den *Poll*, *Appeltern*, enz. geb. te *Tiel* in 1741, † 1785, gaf vroeg blijken dat hij niet Stadhoudersgezind was, werd in 1772, — met veel tegenkanting van de ridderschap van *Overijssel*, — tot lid der Staten dier provincie toegelaten. Hij was tegen de vermeerdering van de landmagt, zonder eene grootere versterking der zeemagt. Na vergeefsche pogingen voor de vrijheid der slaven in de koloniën, deed hij het voorstel (1778) tot afschaffing der drostendiensten. Dit had ten gevolge, dat hij uit de Staatsvergadering geweerd en in een onaangenaam regtsgeding gewikkeld werd. Eindelijk kreeg, door het bijtreden van twee drosten J. A. G. de Vos van Steenwijk en A. W. Palland tot Zuithem, zijn gevoelen de overhand. De drostendiensten werden in 1782 afgeschaft, Capellen in zijne eer hersteld, ter staatsvergadering teruggeroepen en door zijne vrienden met een' gouden penning vereerd. Hoe zeer het hem dikwijls aan gematigdheid en voorzigtigheid ontbrak, moet men zijn edel hart en ijver voor de belangen der menschheid roemen, en het grootelijks laken, dat 2 jaren na zijn' dood zijne graftombe op de Gorsselsche heide door dolle ijveraars verwoest werd. De democratische rigting, welke de onlusten namen van 1780—1787, zijn grootendeels aan hem toe te schrijven.

— (ALEXANDER FILIP VAN DER), heer van *Berkenwoude* en *Achterbroek*, was kolonel bij de kavallerie, eerste luitenant bij

de lijfwacht van prins Willem V., en sedert 1759 diens kamerheer. Door den vorst verdacht gehouden van briefwisseling met zijn' broeder (die volgt,) waardoor hij dezen de geheimen des stadhouders zou hebben verwittigd, moest hij zijn ambt als kamerheer nederleggen. Hij werd door de Staten van *Holland* aangesteld tot bevelhebber van *Gorinchem*, ten tijde dat een Pruisisch leger naar *Holland* in aantogt was. De stad, die hij, bij gebrek aan manschap en voorraad, niet verdedigen kon, werd in 1787 bemagtigd; hij gevangen genomen; eerst naar *Nijmegen* gevoerd, waar het graauw hem smadelijk bejegende, vervolgens naar *Wezel*, in een akeligen kerker, tot hij eindelijk ontslagen te *Utrecht* aan de gevolgen overleed. Zijn broeder

CAPELLEN (ROBERT JASPER VAN DER), heer van de *Marsch*, *Lathmer* enz., in 1771 beschreven in de ridderschap van 't graafschap *Zutphen*, was eerst kapitein der dragonders in 't regement van Bijland, van 't begin der onlusten af franschgezind en tegenstander van den stadhouder. Op den landdag te *Arnhem* in 1781, drong hij zeer sterk aan op den waarborg door den staat van eene leening voor *Frankrijk*. Ook hij verwachtte meer van de zee- dan van de landmagt. Opgewonden is zijn toon in 't merkwaardig *advis*, (te lezen in Kok's *Vaderl. Woordenb.* IX, 175—182) dat hij in 1782 opstelde, waarin hij o. a. spreekt van het alvermogen des Bataafschen volks. Hij liep niet hoog met den rhijngraaf van Salm-Salm, meer met *Frankrijk*, werwaarts hij in 1787 zijn toevlugt nam.

— (THEODOOR FREDERIK VAN DER) trad in 1772 als adelborst in zeedienst, deed eenige togten in de *Middellandsche*, de *Noordzee* en het *Kanaal*, bezocht de kusten van *Africa* en werd in 1778 tot luitenant bevorderd. Nog in hetzelfde jaar verkreeg hij den rang van eerste officier, en onderscheidde zich bijzonder in 't gevecht, door kapitein Oorthuis in de *Middell. Zee* tegen een Engelsch fregat geleverd. Later kreeg hij als kapitein het bevel over de Ceres, deed verschillende kruistogten, tot in 1792 en 93, toen hij 't bevel voerde over eenige kanonneerbooten in 't *Hollandsche Diep*. Ook hier toonde hij zijne dapperheid. Hevig moet het hem gegriefd hebben, toen hij met andere zeekapiteins, wegens den opstand van 't scheepsvolk, zich genoodzaakt zag, de Hollandsche vloot aan de Engelschen over te geven in 1799. Hij begaf zich naar *Engeland*, en werd hier te lande bij verstek ter dood veroordeeld. Daarna gaf hij een stuk ter zijner verdediging uit; keerde in 1813 naar 't vaderland terug; werd door den souvereinen vorst benoemd tot vice-admiraal van 's lands vloot, en wist in 1816 voor *Al-*

giers, in gemeenschap met de Engelsche vloot onder Lord Exmouth, de eer der Nederlandsche vlag heldhaftig te handhaven. Hij stierf in 1828.

CAPELLEN (GODERT ALEXANDER GERARD FILIP, baron VAN DER), heer van *Berkenwoude*, geb. in 1778, † 1848, oefende zich te *Utrecht* in de regtsgeleerdheid, en zag zich, tot doctor bevorderd, weldra benoemd tot secretaris der rekenkamer te *Utrecht*, later tot raad van financiën; door Lod. Napoleon tot prefect van het N. Holl. departement *O. Friesland*, tot staatsraad en minister van binnenl. zaken. Na 's konings vertrek, hield hij zich meestal in *Duitschland* op, doch, na de omwenteling in 1813, werd hij commissaris-generaal van 't departement der *Zuiderzee*. Daarna in onderscheidene bezendingen werkzaam, werd hij in 1815 benoemd tot gouverneur-generaal van Nederl. *Indië*, en als zoodanig gehuldigd in Januarij 1816. Hoogst moeijelijk was hier zijn werkkring; allerwege moesten onlusten gedempt en bronnen van welvaart geopend worden. Hij slaagde in 't eene meer, in 't andere minder, en droeg in 1826 zijne waardigheid over aan de leden der hooge regering, terwijl Du Bus de Ghisignies reeds op weg was om de teugels van 't bewind te aanvaarden. Miskenning mogt hem in 't eerst ten deel vallen bij zijne terugkomst, deze was verdwenen toen hij in 1838 als vertegenwoordiger van onzen koning gekozen werd om de krooning van koningin Victoria bij te wonen. Hij leefde daarna als president-curator der *Utr.* hoogeschool, en als voorzitter van de commissie tot het lager onderwijs, in stilte op zijn fraai landgoed *Vollenhove* bij *Zeist*. Zijne verzameling van O. Indische zeldzaamheden, versiert het *Utr.* Museum. Zijn naam zal in gezegend aandenken blijven bij allen, die hem hebben leeren kennen. „Hij wist regent en edel mensch te zijn."

CAPITEIN (JACOBUS ELISA JOANNES), een Africaansch neger, die als kind van 7 of 8 jaren door een' Hollandschen slavenhaalder, Arnold Steenhart, op de kust van *Guinea* gekocht werd, en daarna geschonken aan den koopman Jacob van Goch, op *d'Elmina*, die hem den naam gaf van Capitein en medenam op zijne terugreis naar Nederland. Hier liet hij hem te *'s Hage*, toen hij het Nederduitsch genoegzaam verstond, onderwijzen in de lat. gr. en hebreeuwsche talen, ook in de teekenkunst. Lust krijgende in 't beoefenen der godgeleerdheid, zond men hem ten dien einde naar *Leijden*. Onder het getal der proponenten aangenomen, hield hij te *'s Hage* zijne proefpreek. Men oordeelde dat zulk een zendeling bijzonder geschikt zou zijn, om onder zijne landgenooten het Evangelie te verkondigen, ook door

het openbaar verdedigen der stelling: (N. B!) dat de slavernij niet strijdig is met de christelijke vrijheid, (*de servitute libertati Christiana non contraria*). Hij gaf blijken van zijne kunde, en dat hem de lat. dichtkunst niet vreemd was, had hij reeds als student getoond in een' lijkzang op den Haagschen predikant Manger, die hem gedoopt en in de christel. godsdienst onderwezen had. Men liet hem als predikant vertrekken naar *St. George d'Elmina*, en leefde in de hoop, dat hij aldaar met vrucht in den wijngaard des Heeren zou arbeiden. Maar deze verwachting werd deerlijk teleurgesteld. Naauwelijks is hij geland, of hij zoekt zijne bloedverwanten op, en in plaats van hun met het licht des Evang. bekend te maken, verzaakt hij het christendom en wordt op nieuw een bijgeloovig heiden.

CAPPELLE (JOHANNES PIETER VAN), geb. te *Vlissingen* in 1783, † 1829, volbragt zijne studiën in de wis- en natuurkunde te *Amsterdam*, waar hij zich tevens op de geschied- en letterkunde had toegelegd. Na eenigen tijd het lectoraat in de teeken-, wis-, bouw- en zeevaartkunde te *Groningen* waargenomen te hebben, werd hij praeceptor aan de lat. school te *Amsterdam*, in 1815 hoogleeraar in de Nederd. taal- en letterkunde aldaar, waarbij 4 jaren later het onderwijs in de vaderl. geschiedenis gevoegd werd. Bij de Holl. Maatschappij van wetenschappen te *Haarlem*, behaalde hij in 1814 de gouden medaille, met eene verhandeling *over den brandspiegel van Archimedes.* Hij was lid van onderscheidene geleerde genootschappen, ook van 't Nederl. Instituut 1ste en 2de klasse, en ridder van den Nederl. leeuw. Hij bewerkte met Siegenbeek en Simons de *Nederl. Historiën van P. C. Hooft*, en zond ook nog in 't licht: *Bijdragen tot de geschiedenis der natuurkunde bij de ouden*, 1815. — *Bijdragen tot de gesch. der wetenschappen en lett. in Nederland*, 1821. — *Bijdragen tot de gesch. der Nederlanden*, 1827. — *Filips Willem prins van Oranje*, 1828, terwijl na zijn' dood verscheen: *Nagelaten Bijdragen tot natuurkunde en geschiedenis* enz. 1831.

CAPPELLUS (LUDOVICUS), geb te *Parijs* in 1534, † 1586, moet zich vroeg ijverig in de oude talen geoefend hebben, wijl hij op zijn 21ste jaar te *Bordeaux* een' leerstoel in de grieksche taal bekleedde. Hier omhelsde hij de Prot. godsdienst, en reisde naar *Geneve* om zich daarin grondiger te laten onderrigten. Tot predikant bevorderd, stond hij eerst te *Meaux* en *Sedan*, daarna in 1569 te *Antwerpen*. De vervolging, welke de Protestanten aldaar ondervonden, drong hem naar *Sedan* terug. Toen hem later eene standplaats te *Clermont* werd aangewezen, noodzaakte

hem de St. Bartholomeus-moord in 1572, met verlies van al zijne goederen, *Sedan* weder op te zoeken. Naar *Duitschland* gezonden, om bij de protestantsche vorsten hulp te verzoeken, en van die reis teruggekeerd, beriep men hem, op aanbeveling van prins Willem I., als hoogl. in de godgeleerdh. te *Leijden*, waar hij bij het openen dier hoogeschool, 8 Febr. 1575, eene inwijdingsredevoering hield. Het volgende jaar moest hij dien post reeds verlaten, om als fransch veldprediker, in het leger van hertog Casimir te dienen. Vervolgens als gewoon leeraar te *Sedan*, waarmede het onderwijs in de godgeleerdheid verbonden was, geplaatst, was hij in 1581 als gedeputeerde tegenwoordig bij de nat. synode te *Rochelle*.

CARBASIUS (HENDRIK), geb. te *Hoorn* in 1688, † 1748, kwam reeds vroeg in politieke betrekkingen aldaar, en was eerst raad in de vroedschap, daarna burgemeester en bewindhebber der O. I. Maatschappij. In al deze posten toonde hij bekwaamheid en trouw. Men benoemde hem daarom in 1735 tot secretaris van gecommitteerde raden in het Noorder-kwartier. Hij trachtte vooral de regten van *W. Friesland* te handhaven en de geldmiddelen te herstellen. Zijne vaderlandsliefde, zucht tot orde en dienstvaardigheid bezorgden hem de achting zijner landgenooten.

CAROLUS (JOANNES), geb. te *Antwerpen* in de eerste helft der 16de eeuw, † 1598, was advocaat te *Mechelen*, toen Filips II. hem tot procureur-generaal bij 't hof van *Friesland* aanstelde. Hier betoonde hij zich een vijand der hervormden en van alle pogingen om zich het Spaansche juk van den hals te schudden. Zijn ijver werd beloond in 1576, door eene raadsheersplaats in den hoogen raad te *Mechelen*, waarvan hij later vice-president was, toen hij van deze waardigheid afstand deed, en zich als leekebroeder in het klooster der Recolletten begaf. In *Leeuwarden* heeft hij een werkje opgesteld ter eere van Gasper Robles, stadhouder van *Friesland*, en tot inlichting van den kon. van *Spanje*, getiteld: *de rebus C. à Robles, Billaei, in Frisia gestis, commentariorum libri* IV., eerst in 1731 uitgegeven door den hoogleer. Wesseling; het loopt van 6 Januarij 1572 tot in de maand Aug. van 1573, en ademt geheel een' Spaanschgezinden, bitter partijdigen geest, doch is belangrijk wijl een ooggetuige hier bijzonderheden meldt, dikwijls tot in 't beuzelachtige toe, welke men elders niet vindt.

CARON (NOEL DE), heer van *Schoonewal*, geb. in 't midden der 16de eeuw, † 1624, was een Vlaamsch edelman en vertrouwd vriend van prins Willem I., die hem in onderscheidene

gewigtige zaken gebruikte. In 1580 burgemeester van het *Vrije*, werd hij wegens *Vlaanderen* in 1585 afgevaardigd, om den koning van *Frankrijk*, Hendrik IV., het bewind dezer landen op te dragen; bij welke gelegenheid de Geldersche kanselier Leoninus het woord voerde. Zes maanden later zond men hem, met hetzelfde doel naar *Engeland*, welks zending ook vruchteloos afliep. Toen in 1603 Jacobus I. den Engelschen troon beklom, werd hij door den koning als gewoon gezant der Algemeene Staten erkend, na eerst aldaar als agent te zijn werkzaam geweest. Loffelijk en trouw waren zijne pogingen om de belangen van zijn vaderland te behartigen. In 1616 toonde hij niet minder zijne bekwaamheid in het lossen der aan *Engeland* verpande plaatsen, *Vlissingen*, *Brielle* en *Rammekens*, waartoe voornamelijk het beleid van Oldenbarneveld veel bijdroeg. De prins van Wales tot erfgenaam zijner goederen gesteld, had de edelmoedigheid, die grootendeels aan Caron's bloedverwanten af te staan.

CARON (FRANÇOIS) ging in zijne jeugd als koksjongen aan boord van een schip, door de Nederl. O. I. Comp. naar *Japan* bestemd. Door den kapitein deerlijk mishandeld, besloot hij met dezen niet naar 't vaderland terug te keeren. In *Firando* achterblijvende, liet de president hem lezen, schrijven en de taal van 't land leeren. Weldra wist hij door vlijt en schranderheid zich als klerk onmisbaar te maken op het kantoor der O. I. Comp. aldaar, ja opvolger te worden van den president Kouckebacker; en nu ontwikkelden zich bij hem zoo vele bekwaamheden, dat de Comp. weinig kundiger mannen in hare dienst heeft werkzaam gezien. Hij bedreef echter eene onvoorzigtigheid, die hem veel leeds brouwde. Hij liet tegen de gewoonte der Japannezen, een hoog huis van steen bouwen, en in den gevel het jaartal zetten der geboorte van J. Christus. Op 's keizers bevel in 1640, werd alles binnen 24 uren afgebroken, en het kantoor later verlegd naar *Decima*. In 1641 vertrok Caron naar *Batavia*, aanvaardde den post van raad van *Indiën*, en 6 jaren daarna dien van Directeur-generaal. Later schijnt hij in dienst der Franschen te zijn overgegaan, en op last van den minister Colbert eene beschrijving te hebben geleverd van *Japan*, door hem reeds vroeger opgesteld. Naar *Frankrijk* opontboden, wegens klagten tegen hem ingebragt, wilde hij naar *Portugal* wijken, maar leed schipbreuk op de kust van dat rijk en verdronk met al het volk in 1674.

CARPENTIER (JEAN LE), regulier kanunnik te *Kamerijk* in 't begin der 17de eeuw, ging tot de hervormden over, vlugtte

met een meisje naar *Holland*, en trouwde haar; 't geen hem door Foppens als eene schanddaad wordt aangewreven. Hij toonde zijne ervarenheid, in de geschiedenis en genealogie door een geleerd werk, dat hij opdroeg aan de Staten van *Holland* en *W. Friesland*, getiteld: *Histoire Généalogique des Païs-bas; ou hist. de Cambrai et du Cambresis.* etc *Leijden* 1664, *avec fig.* 2 vol. in 4to. Er mogen, — 't geen niet wel te vermijden was, — misslagen in voorkomen, het werk heeft toch veel waarde voor den geschiedvorscher.

CARPENTIER (PIETER DE), vermoedelijk een Amsterdammer van geboorte, vertrok in 1616 als onder-koopman naar *Batavia*, werd, na 2 jaren toevens, door den toenmaligen gouverneur-generaal J. Pz. Koen aangesteld eerst tot gewoon raad, daarop tot directeur-generaal van den handel op *Amboina*. Gedurende zijn bewind werd er eene zamenzwering ontdekt, door de Engelschen gesmeed om zich van dat eiland meester te maken. De verraders werden meest allen met den dood gestraft; doch de zaak had zoo wel in *Europa* als in de *Indiën* ernstige gevolgen. In 1623 werd hij opvolger van Koen, die naar 't vaderland terugkeerde. In deze waardigheid hield hij zich ruim 4 jaren loffelijk staande. Na de terugkomst van Koen, in Sept. 1627, droeg hij het bewind aan hem over, en eenige weken daarna vertrok hij met 5 rijk geladen schepen naar 't vaderland, dat hij in Junij 1628 gelukkig bereikte. De bewindhebbers der O. I. Maatschappij, aan welke hij verslag gaf van zijne verrigtingen, beloonden zijnen ijver rijkelijk; namen hem in 1629 als bewindhebber aan, en zonden hem naar *Engeland*, om de zaak wegens het verraad op *Amboina* zoo mogelijk te bemiddelen. Hoe sterk men ook bij hem aanhield, om andermaal als gouverneur-generaal naar *Batavia* te trekken; hij koos het stille leven voor het woelige en stierf den 5. Sept. 1659. Een deel van het door onze zeelieden ontdekte *Nieuw-Holland* werd ter zijner gedachtenis *Carpentaria* genoemd.

— (ROELAND DE), geb. te *Dordrecht* in 1620, † 1670, bekleedde aanzienlijke posten in zijne geboortestad; was doctor in de regten, raad en schepen, opziener der scholen en van de stadsbibliotheek; bovendien deken van de broederschap van *St. Pieter*, en later bewindhebber van de W. Indische Compagnie. Zeer ervaren in de geschiedenis en oudheden, beoefende hij tevens de lat. en nederd. dichtkunst, zijnde zijne stukken hier en daar verspreid in de werken van anderen, welke te *Dordrecht* tusschen de jaren 1640 en 1670 werden uitgegeven. Hij ver-

taalde in 't nederd. de *Verhaelboeken van den Cardinaal Bentivoglio, nopende de Vereen. Nederlanden. Rotterdam*, 1646.

CARPI (JACOB DA), geb. te *Verona* in 1685, † 1755, begaf zich, nog jong, naar *Amsterdam*, om de schilderkunst te beoefenen. In 1721 werd hij aangenomen in de broederschap *Pictura* te *'s Gravenhage;* toonde zijne bekwaamheid in 't schilderen van portretten en enkele historiestukken, bezat een keurig kabinet van schilderijen, teekeningen en prenten; doch vond vooral zijn bestaan in den kunsthandel, waarbij zijne kennis hem zeer te stade kwam.

CARRÉ (FRANCISCUS), geb. in *Friesland* in 1630, † 1669, werd door zijn' vader bestemd voor den geestelijken stand en wel voor de orde der Jezuiten; hij toonde echter meer neiging voor de schilderkunst en voor 't protestantsche geloof, waartoe hij overging. Hij legde zich met zulk een' ijver op de behandeling van 't penseel toe, dat hij een bekwaam meester en hofschilder werd van Willem Frederik, stadhouder van *Friesland*. Na 's vorsten dood, in 1664, teekende hij diens prachtige lijkstaatsie, die in plaat gebragt is; bleef nog eenigen tijd in dienst van Hendrik Casimir, zette zich neder te *Amsterdam*, en schilderde in de manier van Teniers allerlei boerengezelschappen.

— (HENDRIK), zijn zoon, geb. te *Amsterdam* in 1656, † 1721, werd door zijn' vader tot predikant bestemd, doch had meer lust in de schilderkunst, en werd daarin onderwezen door J. Jacobs en J. Jordaans. Zijn natuurlijke aanleg ontwikkelde zich gunstig; doch toen hem door prinses Albertina eene vaandrigsplaats werd aangeboden, koos hij den degen boven 't penseel; hielp *Groningen* heldhaftig verdedigen, toen die stad, in 1672, door den bisschop van *Munster* belegerd werd. Naderhand verliet hij de krijgsdienst en beoefende weder de kunst met roem en voordeel; hij schilderde fiksch boerengezelschappen en landschappen met beelden en dieren.

— (MICHIEL) geb. te *Amsterdam* in 1666, † 1728, had eerst zijn' broeder tot leermeester in de schilderkunst, daarna N. Berchem, in wiens trant hij landschappen vervaardigde met rundvee en andere dieren. Hij begaf zich naar *Londen;* doch toen de fortuin hem daar niet toelachtte, keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, en werd kort daarop hofschilder van Frederik I., kon. van *Pruissen*. Na diens dood in 1713, zocht hij *Amsterdam* weder op, en schilderde zoo wel kabinet-, als groote stukken, om voor kamerbehangsels te dienen. Hij stierf te *Alkmaar*.

CARTESIUS (RENATUS) of RENÉ DESCARTES, geb. te *la Haye*

in *Touraine* in 1596, † 1650, genoot het eerste wetenschappelijke onderwijs in 't Jezuiten-collegie te *la Flèche* en vervolgde zijne studiën te *Parijs*. Hij staakte voor eenigen tijd de letteroefeningen en koos de krijgsdienst; begaf zich in 1616 naar *Holland* en schaarde zich als vrijwilliger onder de vanen van prins Maurits. Drie jaren later bevond hij zich te *Maastricht*, *Aken*, *Mentz* en *Frankfort*, waar hij de krooning van keizer Ferdinand II. bijwoonde. Daarna begaf zich onder de krijgstroepen van den Hertog van Beijeren, doch kreeg na veel heên en weêr zwervens tegenzin in het krijgsmansleven, keerde naar *Frankrijk* terug, maakte een' togt door *Zwitserland* en *Italië*, en ging zich in 1629 in *Nederland* vestigen, om ongestoord zijne wijsgeerige schriften uit te geven, welke eene geheele omwenteling in de philosophie te weeg bragten. Beurtelings vertoefde hij in *Friesland*, *Amsterdam*, *Deventer*, *Harderwijk*, bij *Leijden* op *Endegeest*, en te *Egmond*. Nu en dan ondernam hij wel kleine togten naar *Engeland* en *Frankrijk*, maar keerde weldra naar de eene of andere der genoemde plaatsen terug. In Oct. 1649 lokte hem de koningin Christina naar *Zweden*, waar hij slechts 4 maanden na zijne aankomst bezweek. Zijne menigvuldige schriften zullen wij niet opnoemen, noch zijne wijsgeerige stellingen openleggen. Zij vonden aanhangers en bestrijders; tot de eerste behoorden hier te lande de Coccejanen, tot de laatste de Voetianen. Als natuur- en wiskundige bezat hij groote verdiensten, en heeft o. a. aan Leibnitz en Newton den weg gebaand tot vele gewigtige ontdekkingen.

CASEMBROOT (JAN), heer van *Bakkerseel*, kwam als raad en secretaris in dienst van den graaf Lamoraal van Egmond, toen deze stadhouder was van *Vlaanderen*, en werd hierdoor gewikkeld in de zaken van Nederland. Hij teekende het verbond der edelen; verscheen met voorkennis van Egmond in hunne vergadering te *St. Truijen*, en later in 1566 te *Oudenaarden*. Bij de wending van zaken, verliet hij de zijde der bondgenooten, en zocht zich met het hof te verzoenen, door het vervolgen der onroomschen en het doen straffen der beeldstormers; dit alles was echter niet in staat, om de gunst van Alba te verwerven, die zijne vroegere handelingen niet vergat. Hij werd op diens bevel eerst gepijnigd, en in 1568 te *Vilvoorde* onthoofd.

— (LEONARD), halfbroeder van den vorige, was pensionaris van *Brugge*, en vervolgens wegens *Vlaanderen*, in 1572 en 1573, lid van den raad van state. Hij ontweek bij tijds de klaauwen van den bloedraad, en werd op bevel van *Span-*

je's koning ingedaagd en gevonnisd. Prins Willem I. en de Staten-Generaal stelden hem aan tot raad in den hove van *Holland*. De eerste gebruikte hem vervolgens in gewigtige zendingen, in 1575 naar het *Noorden* om hulp en onderhoud te erlangen; 2 jaren later naar *Gelderland* om de Unie te bevorderen, en in 1583 naar *Friesland*, om de geschillen tusschen de steden en het platte land bij te leggen. Na Willem's dood wist men van zijne bekwaamheid partij te trekken, ook door verschillende zendingen. Hij stierf als voorzitter van 't gemelde hof in 1604.

CASPARI (HENDRIK WILLEM), geb. te *Wezel* in 1770, † 1829, leerde het landschapteekenen van G. Grijpmoed, en was vervolgens werkzaam in de behangsel-fabriek van Troost van Groenendoele, zich tevens naarstig oefenende in de teekenkunst bij de maatschappij Felix Meritis. Later bepaalde hij zich tot het vervaardigen van miniatuur-portretten, waarin hij eene bijzondere vaardigheid verkreeg, en eene gelukkige gelijkenis aan goede uitvoering paarde. Eene menigte afbeeldingen van staatsmannen, geleerden en dichters, hier en daar opgenomen, kunnen zulks getuigen.

CASSANDER (GEORGIUS), eigenlijk CADSANDER, wijl hij in het land van *Cadsand* geb. is in 1515, † 1566, heeft zich naam verworven door zijne gematigdheid in zaken van godsdienst, 't geen hem de achting verwierf van keizer Maximiliaan en prins Willem I., aan wien hij door den graaf van Hoorn was aanbevolen. Hij onderwees de godgeleerdheid, het kerkelijk regt, en de talen, te *Brugge*, *Gend*, en *Keulen*. Hij betuigde in één zijner brieven, eene hartelijke hoogachting te gevoelen jegens verstandige Protestanten; maar dat hij bij de R. K. kerk bleef, wijl die, naar zijne meening, de éénige ware kerk was, door J. Christus gesticht. Ook gaf hij eenige punten op, waaromtrent beide partijen elkander zouden kunnen verdragen. Zijne schriften werden in 1565 op de lijst der verbodene boeken geplaatst, doch 50 jaren na zijn' dood op nieuw uigegeven.

CASTILIONE (JOHANNES DE), gewoonlijk CASTILIONEUS genoemd, geb. te *Florence* in 1710, † 1791, was doctor in de regten en wijsbegeerte, ontving te *Bern* het burgerregt, werd te *Utrecht* in 1751 beroepen als buitengewoon hoogleeraar in de wijsbegeerte, en later tot gewoon hoogleeraar aangesteld. In 1764 nam hij eene beroeping aan naar *Berlijn*, om daar in de militaire academie de wiskunde te onderwijzen. Hij zond in 't licht: *I. Newtoni opuscula Mathematica*. — *Discours sur l'origine de l'inégalité parmi les hommes*, *Amst.* 1756. — *Observations sur le*

système de la nature. Berl. 1771; en eene Fransche overzetting van *Philostratus' werken.*

CASTRICUM (ANDRIES DIRKSZ. VAN), pastoor te *Enkhuizen*, legde in zijne predikatiën gevoelens aan den dag, in strijd met de Roomsche kerk. De deken van *West-friesland*, R. Stakmans, ontbood hem in 1562 naar *Hoorn* en hield hem gevangen. De burgers van *Enkhuizen* wisten hem op eene behendige wijze te verlossen; waarop hij de vlugt nam buiten het gebied van den deken. In 1566 trad hij in zijne vorige standplaats als leeraar der hervormden op, en deed het pausdom veel afbreuk. Toen in 1572 *Enkhuizen* aan de zijde van prins Willem I. overging, was hij de eerste predikant die predikte in dezelfde kerk, waar hij te voren de Mis gelezen had. In 1591 behoorde hij tot de leden der vergadering, door de Staten van *Holland* opgeroepen, om eene nieuwe kerken-ordening daar te stellen.

— (PANCRAS VAN), geb. te *Alkmaar* in de laatste helft der 16de eeuw, syndicus of pensionaris van *Groningen* in 1604, was een groot taalkundige en regtsgeleerde; bevorderde in 1612—1614 met anderen de stichting der hoogeschool en opende die in 't laatstgenoemde jaar met eene redevoering. Hij heeft vele gewigtige zendingen volbragt, en zou volgens sommigen aangesteld zijn tot lid van den hoogen raad van *Holland.* In 1618 was hij lid van den Raad van state. Hij wordt beschouwd als de vertaler van Willeramus, en heeft in M. S. nagelaten: *Nomenclator scriptorum latinorum Hollandiae*, *Zeelandiae*, etc. en: *Kronijk van Holland en W. Friesland*, *van het jaar* 900 *tot op* 1498 in fol. Zijne briefwisseling gehouden met Oldenbarneveld, Hoogerbeets, Maalson, Rutgersius en vele anderen moet nog aanwezig zijn. Hij † in 1620.

CASTRO (NICOLAUS à), geb. te *Leuven*, † in 1574, was eerst overste van 't collegie van Bulsidius, daarna kanunnik der *St. Maria's kerk* te *Utrecht*, en door koning Filips II. gemagtigd, om aldaar als inquisiteur de reformatie tegen te gaan en uit te roeijen. In Dec. 1562 werd hij door den aartsbisschop van *Mechelen* en den kardinaal van Granvelle tot bisschop van *Middelburg* gewijd, waar hij zijn' lastbrief in 't vervolgen en straffen der onroomschen ijverig vervulde. Blijkens zijne brieven was zijne kennis van de lat. taal zeer gering, en zijne eer- en heerschzucht onbeperkt.

— (JACOBUS à), eigenlijk JACOB VAN DEN BORGH, doch onder den eersten naam het meest bekend, geb. te *Amsterdam* in 1560, † 1639, onderwees in 1579 te *Leuven* de wijs-

begeerte en andere wetenschappen; werd later tot licentiaat in de theologie en tot priester bevorderd, en pastoor te *Linden* bij *Leuven*. Hij klom, door vlijt en bekwaamheid, van de eene waardigheid tot de andere op en eindelijk in 1611 tot die van bisschop van *Roermonde*. Na zijn' dood kwam er een bundel zijner predikatiën in 't licht, onder den titel: *het rijcke Christi ofte Sermoenen*. *Roerm.* 1649.

CATE (GERHARDUS TEN), geb. te *Nede* in 1699, † 1749, werd proponent bij de Herv. Kerk in 1720, zag zich 5 jaren later benoemd tot hoogleeraar in de wijsbegeerte te *Lingen*, en 3 jaren daarna in dezelfde betrekking te *Deventer*. De roem, die van hem uitging, deed de curatoren der Harderwijksche academie besluiten, hem het professoraat in de godgeleerdheid en oostersche talen aan te bieden; welken post hij in 1742 aanvaardde, en waarbij men later het onderwijs in de kerkelijke geschiedenis voegde. Hij toonde in zijne schriften eene uitgebreide kennis. Zijne redevoeringen zijn niet alle gedrukt, eenige komen voor in zijne *Opuscula theol. et poetica*. *Harderw.* 1750. Behalve zijne taalgeleerdheid, worden ook zijne lat. dichtstukken geroemd, en stond hij bekend als een nederig, minzaam en godvruchtig man.

— (WOLTER TEN), geb. te *Hengelo* in *Overijssel* in 1701, † 1796, heeft zich verdienstelijk gemaakt omtrent het fabriekwezen in zijne geboorteplaats en de grondlegging tot het voortdurend bestaan der doopsgezinde gemeente aldaar. De graaf G. K. van Hogendorp getuigt van hem in zijne *Bijdragen tot de huishouding van Staat*, dat men zich verwonderen moet te zien, hoe ten Cate in twee hoogst verschillende betrekkingen uitmuntte. Gaat men de gevolgen zijner geestelijke pogingen na, dan mag men niet twijfelen aan de goede uitkomsten zijner nijvere werkzaamheden. Hij was zwaar ter tale en zoo overhoopt met bezigheden, dat hij eerst in geene geestelijke betrekking tot zijne gemeente staan wilde; toen men hem daartoe aanzocht, nam hij zijn lidmaatschap bij de naburige gemeente *Borne*, en ziet, die verkoos hem in 1736 als leeraar, welke betrekking hij aanvaardde en trouw vervulde. Bij de aanstelling der algemeene opzieners van de Societeit der O. Vlamingen in 1755, vereenigden zich de meeste stemmen op hem. Hij bezat groote schranderheid, en een juist en doordringend oordeel.

CATHUS (ARNOLD), geb. te *Leeuwarden* in 1576, † 1630, studeerde in de geneeskunde te *Leijden*, ontving te *Padua* de doctorale waardigheid en besloot in 1602 zich te *Rome* in de orde der Jezuiten te begeven. Tot priester gewijd, voltooide

hij zijne godgeleerde studiën te *Leuven*, werd als zendeling der roomsche kerk naar zijn vaderland afgevaardigd; vertoefde eenige jaren te *Leeuwarden*, *Sneek*, *Zwolle* en *Leijden*, waarna men hem te *Leuven* tot opziener der scholen en hoogleeraar aanstelde. Later zien wij hem werkzaam in 't collegie te *Antwerpen* als onderwijzer in de wederleggende godgeleerdheid, en eindelijk als rector van dat te *Roermonde*. Hij heeft uitgegeven: *Canticum Canticorum Salomonis paraphrasi continua enarratum*, etc. *Antv.* 1614.

CATS (NICOLAAS VAN) voerde in 1270 den titel van vrijheer van *Cats*, *Catshouck*, enz. en werd in 1284 door Floris IV. beleend met *Schoonhoven* en *Gouda*. Men gist dat hij voogd is geweest van Floris V. Hij stilde een oproer te *Utrecht*, verwekt door de ballingen, die daar ter sluip waren binnen gekomen, nadat ze door Zweder van Bosichem uit de stad waren gezet. Dit gebeurde in 1271.

— (MATTHIAS), geb. te *Brouwershaven* in 't begin der 16de eeuw, † 1576, was een oudoom van den dichter Jacob Cats. Na volbragte letteroefeningen te *Leuven*, begaf hij zich in de orde der Minderbroeders, waarbij hij tot de waardigheid van provinciaal opklom. Hem gaat de roem na, dat hij een ervaren godgeleerde geweest is. Hij heeft uitgegeven: *Catholicam elucidationem decalogi. Antv.* 1573. *Paris.* 1576 en 1604. *Cathol. elucid. institutionis Christianae, sec. methodum a magistro sentent. in II observatam. Antv.* 1575.

— (JODOCUS VAN), geb. te *Schoonhoven* in 1581, † 1641, verkreeg te *Leuven* het licentiaat in de vrije kunsten, daarna in de godgeleerdheid. Door de heeren Vermeer op hun huis bij *Sijbecarspel* werd hem het opzigt over eenige jongelingen toevertrouwd, om die in de geleerde talen te onderwijzen. In 1615 benoemde men hem tot kanunnik van *Haarlem* en tot secretaris van dat kapittel, 2 jaren later tot proost, en in 1628 tot deken en aartspriester van *Kennemerland*.

— (BALDUINUS VAN), geb. te *Gorinchem*, werd insgelijks te *Leuven* tot meester in de vrije kunsten en in de godgeleerdheid bevorderd. Eerst pastoor te *Spaarnwoude*, daarna deken en vicaris van 't kapittel te *Haarlem*, werd hij om zijn uitstekend karakter meer dan eens te vergeefs aangezocht, om de bisschoppelijke waardigheid te aanvaarden; later liet hij zich in 1662 te *Keulen* tot aartsbisschop inwijden; doch deze post viel hem zoo zwaar, dat hij krankzinnig werd en bleef tot aan zijn' dood in 1663.

— (JACOB), geb. te *Brouwershaven* in 1577, † 1660, kwam

te *Zierikzee* ter schole bij Dirk Kemp, weinig in staat om de talenten van den vurigen jongeling te ontwikkelen; een schoolmakker uit *Braband* wist hem smaak voor de dichtkunst in te boezemen. Na te *Leijden* gestudeerd te hebben, trok hij naar *Orleans*, waar hij den doctoralen graad in de regten verwierf, en voorts eenigen tijd te *Parijs* vertoefde. In 't vaderland teruggekomen, hield hij zich eerst te *'s Hage* op, om practisch onderrigt te ontvangen, en vestigde zich daarna als advocaat in zijne geboortestad, later te *Middelburg*. In 1621 werd hem een leerstoel in de regten te *Leijden* aangeboden, schier gelijktijdig met het pensionaris-ambt te *Middelburg*. Hij verkoos het laatste en deed daarmede den eersten stap op het staatstooneel. In 1625 vertrok hij in dezelfde betrekking naar *Dordrecht*, en zag zich niet lang daarna tot curator der Leijdsche academie aangesteld. Twee jaren later met A. Joachimi naar *Engeland* gezonden, werd hij door Karel I. met de ridderorde van *St. George* vereerd, en in 1636 met het gewigtig ambt van raadpensionaris van *Holland;* hierin was hij 15 jaren, met lof, eerlijkheid en schranderheid werkzaam, tot hij een vereerend ontslag verkreeg. Nu sleet hij, na nog eenmaal in *Engeland* als gezant te hebben gefungeerd, zijn overige dagen op *Zorgvliet*. Hier vermeerderde hij zijne dichtwerken met vele uitgebreide stukken, vol zin- en zaakrijkheid, even naïf en geestig als zijne vroegere. Ze allen op te noemen, laat ons bestek niet toe, en achten wij ook minder noodig door de algemeene bekendheid. De volledigste uitgave is die van R. Feith, 1790—99, in 19 dln. 12vo. — *Brouwershaven* vereerde in 1829 zijne gedachtenis door een standbeeld. Als mensch, staatsman, dichter, geleerde, wekt hij onze bewondering en toegenegenheid. In alle betrekkingen zien wij tevens den nederigen en godvruchtigen vader Cats.

CATS (JACOB) werd geb. te *Altona* in 1741, en † in 1799. Zijn vader Johannes C., uit *Amsterdam* geweken wegens 't uitgeven van een boekje, getiteld: *het N. bundeltje van geestelijke gezangen, ter uitbreiding van versch. Psalmen enz.* begaf zich naar *Hamburg*, vervolgens naar *Altona;* later toen de gemoederen omtrent hem bekoeld waren, vestigde hij zich andermaal te *Amsterdam* als boekverkooper. Onze Jacob gaf in zijne kindsche jaren reeds blijken van aanleg voor de teekenkunst; leerde die het eerst bij een' plaatsnijder A. Starre, later bij betere meesters. Met behulp van anderen rigtte hij een behangselfabriek op, waarbij zijne landschappen, gestoffeerd met fraai geteekende beeldjes en beestjes, veel opgang maakten. Naderhand liet

hij de fabriek varen en vervaardigde uitmuntende teekeningen naar schilderijen van beroemde meesters, o. a. Rembrandt's *Nachtwacht* en v. d. Helst's *Schuttersmaaltijd.* Zijne oorspronkelijke teekeningen, die door getrouwheid en naauwkeurige bewerking zich onderscheiden, vonden tot hooge prijzen gretige koopers. Vele zijn in plaat gebragt.

CATTENBURGH (ADRIAAN VAN), geb. te *Rotterdam* in 1664, leefde waarschijnlijk nog in 1744, werd te *Amsterdam* onder F. van Limborch tot remonstrantsch leeraar opgeleid, en was eerst bij die gezindte predikant in zijne geboorteplaats, daarna opvolger van zijn' leermeester aan de Amsterdamsche kweekschool, welken post hij in 1712 aanvaardde en met roem bekleedde tot 1738, toen hij zijn emeritaat verkreeg. Van zijne geleerdheid gaf hij vele blijken in lat. en nederd. schriften, waarvan wij slechts noemen: *Bibliotheca scriptorum Remonstrantium* etc. *Amst.* 1728. — *Specilegium Theol. Christianae P. à Limborch* etc. door hem uitgebreid. *Ib.* 1726. — *Syntagma sapientiae Mosaicae*, etc. *Ib.* 1737. — XXI *Predikatien*, *Leijden* 1731. — Nog XXIII *Predikatien. Amst.* 1739. — *Vervolg der levensbeschrijv. van H. de Groot door C. Brandt. Dordr. en Amst.* 1727. Minder roem liet hij na door *het leven van den kon. David in dichtmaat*, 2 dln., zijnde niets meer dan eene berijming der 2 boeken van Samuel, afgewisseld door verklaringen in proza.

— (LODEWIJK CONSTANTIJN RABO COPES VAN), geb. in 1771, werd in 1794 geplaatst bij de indirecte belastingen als inspecteur van het arrondissement *Rotterdam.* Toen Gogel in 1798 aan 't hoofd der financiën geplaatst werd en een' ambtenaar vroeg, om nieuwe wetten te helpen opstellen, werd Cattenburgh gekozen. Later was hij daarin werkzaam met Voet en De Bordes, en de nieuwe wetten kwamen in werking den 1. Januarij 1806. Hem werd de moeijelijke last opgedragen om de aanneming en uitvoering in *Gelderland* te bevorderen, waarin hij boven verwachting slaagde. Tot inspecteur-generaal der indirecte belastingen over 't gansche koningrijk benoemd, werkte hij onder de ministers Gogel en Appelius aan de volmaking van het ingevoerde financiëele stelsel. Bij de invoering onder 't keizerrijk van de hatelijke *droits reunis*, wist hij die door zijn' invloed bij den hertog de Gaëte te verzachten, en het grootste gedeelte der oude ambtenaren te behouden. Hij werd aangesteld tot directeur der directe belast. in 't departement van de *Zuiderzee.* Het oude stelsel werd echter in 1814 hersteld en Cattenburch weder geplaatst als inspecteur-generaal der indirecte belast. Tot raad van financiën benoemd, vertrok hij in 1815 naar

Brussel, om met Appelius nieuwe ontwerpen van wetten te vormen; een werk van grooten omvang, waarvan eerst de tijd en de ondervinding de verdiensten aan 't licht kon brengen. Meerdere berigten hebben wij voor als nog niet kunnen opsporen.

CAU (CORNELIS), geb. te *Middelburg* in 1616 uit een aanzienlijk geslacht, had zich op de regtsgeleerdheid toegelegd en was in 1641 advokaat aan 't provinciale hof te *'s Hage.* In 1655 werd hij in die betrekking naar *Mechelen* gezonden voor de *Chambre miparti.* Aan zijne vlijt heeft men te danken: *Groot Placaetboeck*, enz. 2 dln. *'s Hage*, 1658 en 1664, welk werk naderhand door anderen vervolgd is tot op 't jaar 1725.

CELE (JOHANNES), geb. te *Zwolle* in 't begin der 14de eeuw, † 1417, ontving daar onderwijs in de lat. taal, oefende zich verder in allerlei wetenschappen op de hoogeschool te *Praag*, en keerde in 1377 naar *Zwolle* terug, waar hem het bestuur over de stadsschool werd toevertrouwd. Zijn naam van geleerdheid maakte die school weldra beroemd; zoodat van alle kanten leerlingen toestroomden. Zijne vriendschap met Gerard Groote en het oprigten van 2 fraterhuizen, in 1384 en 1394, droegen daartoe het hunne bij. 40 jaren was hij als onderwijzer in de lat. en grieksche talen en de redeneerkunde werkzaam, en had veel invloed op de herleving der letteren, zoo wel in *Nederland* als elders; kweekte ook door zijne uitlegging van den bijbel, door zijne vroomheid en godsvrucht, het hervormings-beginsel kennelijk aan, alsmede door de oprigting eener boekerij in zijne geboortestad.

CÈNE (CHARLES LE), geb. te *Caen* in *Frankrijk* in 1647, † 1703, vervulde het predikambt bij de hervormde gemeente te *Honfleur* in *Normandië* en te *Charenton* bij *Parijs*, toen de herroeping van 't edict van *Nantes* hem noodzaakte naar *Holland* te wijken, waar hij zich eerst te *Rotterdam*, daarna te *Amsterdam* als leeraar ophield. Hij heeft zich vooral naam gemaakt door zijne schriften; o. a. *De l' état de l' homme après le peché et de la prédestination au salut*, 1684. — *Conversations sur la tolerance en philosophie*, 1687. Doch inzonderheid baarde het werk veel opzien, dat te *Rotterdam* in 1696 't licht zag; *Projet d' une nouvelle version Françoise de la Bible etc.* J. Gousset, hoogleeraar te *Groningen*, verzette zich er tegen in zijne: *Considerations theologiques et critiques etc.* 1698. Dit had ten gevolge, dat le Cène van zijn leeraarsambt werd ontzet, en hij tot de Remonstranten overging. Het *Projet* werd later driemaal in 't Engelsch uitgegeven, ook in 1722 te *Amst.* onder den veranderden titel: *Nouvelle critique de toutes les versions françoises de*

la Bible etc. Zijn zoon, als boekhandelaar te *Amst.* gevestigd, zond zijn vaders werk in 't licht in 1741: *La sainte Bible contenant les livres de l' A. et du N. T. Nouvelle version.* Doch toen men daarin blijken van Socianisme meende te ontdekken, werd de verdere uitgave te *Amst.* verboden.

CENTEN (SEBASTIAAN), van wien wij niets anders weten als dat hij in 1740 een' 4den druk uitgaf, met zijne aanmerkingen vermeerderd, van T. Velius *Chronijk van Hoorn*, en in 1747 eene vermeerderde uitgave van de *Hist. der stad Enkhuizen*, door G. Brandt Sr., waaruit blijkt, dat hij zeer ervaren is geweest in de geschiedenis der Nederlanden.

CERATINUS (JACOBUS), wiens familienaam was Teijng, vergriekschte den zijnen naar zijne geboorteplaats *Hoorn*, wijl de andere hem niet geleerd genoeg toescheen, en hij voor 't latijnsche woord *Cornu* bevreesd was. Erasmus prijst hem zeer om zijne opregtheid, zedigheid en ervarenheid in de grieksche en lat. talen. Op diens voorspraak benoemde men hem te *Leipzig* tot hoogl. in de grieksche taal, welke waardigheid hem gelijktijdig te *Leuven* werd aangeboden. Hij betoonde daarna spijt, de eerstgenoemde te hebben aanvaard. Men zag hem te *Leipzig* met ongunstige oogen aan, wijl hij geen' afkeer genoeg liet blijken van Luther's leerstellingen. Hij begaf zich weldra naar *Leuven*, waar hij, zonder openlijke betrekking, de grieksche taal onderwees en in den bloei zijner jaren stierf, 20 Apr. 1530. Men heeft van hem eene verhandeling: *De sono Graecarum litterar.*; eene lat. overzetting van de 2 eerste zamenspraken van Chrysostomus, *over de waardigheid van het priesterschap*; alsmede een *Lat. en Gr. Woordenboek* met eene voorrede van Erasmus, 1524 in fol.

CERFF (JAN LE), heer van *Oud-Beijerland*, van wien ons geene andere berigten zijn voorgekomen, als dat hij in *Heldendichten met bijgevoegde aanteekening*, ten jare 1742 in 't licht zond: *Tafereel der Nederl. gesch.; of Godts rechterhand, van tijdt tot tijdt verhoogt en verheerlijkt enz;* een werk, noch voor de geschiedenis, noch voor de dichtkunst van groot belang.

CHAIS (CHARLES), geb. te *Geneve* in 1701, † 1788, verliet op zijn 13de jaar reeds de lagere scholen, oefende zich verder in talen en wetenschappen, onder den hoogl. A. Maurice, zijn' oom; bestudeerde de godgeleerdheid in zijne vaderstad, werd 7 jaren later tot de predikdienst toegelaten, en sloeg de beroeping naar 2 standplaatsen in den vreemde af, omdat hij liever zijne studiën wilde voortzetten en zijn' oom behulpzaam zijn in het geven van onderwijs aan voorname vreemdelingen,

in de wijsbegeerte en het natuurregt. Twee jaren daarna begaf hij zich met eenige Engelschen op reis, bezocht *Zwitserland*, *Duitschland*, *de Nederlanden*, enz. Te *Parijs* ontving hij het beroep als predikant bij de Walsche gemeente te *'s Hage*, en werd daar in 1728 bevestigd. Hier mogt hij 50 jaren lang met ijver en trouw werkzaam zijn, en nog 10 jaren daarna zijn emeritaat genieten. Veelvuldig zijn de schriften, door hem uitgegeven, o. a. *Sens literal de l'écriture S. defendu contre les principales objections des Anti-scripturaires*, etc. *traduit de l'Anglois de Mr. Stackhouse* etc. 3 *vol.* 1738. — *La S. Bible ou le V. et le N. T. avec une commentaire litteral* etc. 8. *vol.* In 1747 gaf hij een' N. druk van *l'Abregé Chronologique de l'hist. de France du président Henaut*, met verbeteringen. *Lettres historiques et dogmatiques sur les jubilés et les indulgences*, 3 *vol.* 1751. — *Instruction abrégé sur les premiers principes de la religion Chrétienne* etc. 1750, ook in 't Nederd. overgezet.

CHALMERS (JOHAN MARINUS), geb. 1720, † 1796, was in 1741 raad der stad *Zierikzee* en 10 jaren later secretaris der rekenkamer van *Zeeland*, in welke betrekking hij tevens een naauwkeurig register vervaardigde op de notulen en zoogenoemde copulaatboeken der rekenkamer, als mede belangrijke advijsen en rapporten, bij de staatsstukken van *Zeeland* bewaard. In 1766 bekleedde hij het ambt van secretaris der Staten, en in 1770 dat van raadpensionaris van *Zeeland* tot 1785, toen hij ontslag verzocht. Zijne bekwaamheden werden algemeen erkend.

CHALMOT (J. A. DE). Van dezen verdienstelijken en geleerden boekhandelaar te *Kampen* zijn ons geene andere berigten toegekomen dan de volgende. Hij was 25 jaren bezig met het verbeteren en voor meer dan twee derde vermeerderen van 't: *Algemeen huishoudelijk woordenboek van N. Chomel*, 16 dln. in gr. 4to. Hij begon in 1787 met het opsporen van belangrijke stukken voor de Nederl. geschiedenis, tot 1794; uitgegeven onder den titel van: *Verzameling van plakaten, resolutiën en andere authentijke stukken* enz. met de registers en de *N. Verzameling*, uitmakende 56 dln. Men heeft aan hem het beredeneerd register te danken op het werk: *Natuur- en zedekundige beschouwing der aarde en van hare bewoonders*, *naar 't hoogd. van J. F Zöllner en J. S. Lange.* Hierna begon hij aan het bekende *Biographisch Woordenboek der Nederlanden* enz., waarvan het 1ste deel uitkwam in 1797, het 8ste, dat niet verder loopt dan de D, in 1800. Zijn dood (1801) verhinderde hem in 't vervolgen van dit werk, waartoe hem o. a. de hoogleeraar M. Tijdeman belangrijke bijdragen geleverd had.

CHALON (JAN), geb. te *Amsterdam* in 1738, † 1795, werd door zijn' vader, die orchestmeester was van den schouwburg, voor de toonkunst opgeleid. Zijn lust tot algemeene kennis van kunsten en wetenschappen spoorde hem aan, om bekend te worden met de beeldende kunsten. Op zijn 25ste jaar ging hij naar *Parijs*, waar hij eenige jaren vertoefde en muzijkwerken uitgaf. Later bezocht hij *Londen*, waar zijne talenten hem aanzienlijke leerlingen bezorgden. Hij verzamelde allengs eenige schilderijen, teekeningen en prenten, begon zelf de etsnaald op te vatten, waarbij hij Rembrandt tot model nam, dien hij weldra op zijde streefde. Zijn prentwerk bestaat uit een aantal teekenachtige hoofden, door zijn' schoonzoon C. Jozi te *Amst.* uitgegeven.

— (KRISTINA), zijne zuster, geb. te *Amsterdam* in 1748, † 1808, legde zich met vlijt en kunstgevoel op het teekenen toe; vervaardigde weldra huiselijke tafereelen uit den boerenstand, in de manier van Ostade, en verwierf alom grooten roem. P. de Mare heeft 32 harer teekeningen in 't koper gebragt en le Francq van Berkheij maakte daarop zinspelende gedichtjes. Zij stierf te *Leijden*.

CHAPELLE (ARMAND DE LA) was predikant te *'s Hage* bij de Walsche gemeente, en gaf in 1734 en 35 eene fr. vertaling uit van R. Steele's *Tattler* of *Snapper*, onder den titel: *le Babillard ou nouvelliste philosophe*. Was hij bij 't oorspronkelijke werk gebleven, en had hij geen eigen opstel (het 34ste vertoog) er tusschen gevoegd, hij zou zich vele onaangenaamheden bespaard hebben. De aanzienlijke personen, welke daarin doorgehaald werden, klaagden hem aan bij de Walsche synode. Het duurde van Mei 1736 tot Aug. 1744, eer die zaak werd beslist, met de uitspraak dat Chapelle openlijk zijn geschrift moest afkeuren en intrekken. Nog heeft men van hem: *la nécessité du culte public parmi les Chrétiens*, 1746, en herdrukt in 1756.

CHARLOTTE DE BOURBON, dochter van Lodewijk, hertog van *Montpensier*, werd de derde gemalin van prins Willem I. Voor 't kloosterleven bestemd, was zij abdis van *Jouarre*; doch in 1572 naar *Duitschland* geweken, deed zij openlijke belijdenis der hervormde leer en trad omstreeks 3 jaren daarna in 't huwelijk met gemelden prins. Het werd door de Spaanschgezinden vuig belasterd. Zij was schoon en bevallig, paarde bij verstand deugd en beminnelijke hoedanigheden, en betoonde zich eene teedere gade bij het verplegen van haar' gemaal, toen deze in 1582 door Jaureguі gewond was. Door schrik en

waken afgemat, bezweek zij onder dit grievend leed den 5den Mei van dat jaar.

CHARTIER (NICOLAS), geb. in 1638, † 1711, werd door zijn' vader, die predikant was te *Bazas*, opgeleid tot de Evangeliedienst en leeraar ergens in *Gascogne*. Door de intrekking van 't edict van *Nantes* in 1685 gedrongen *Frankrijk* te verlaten, vestigde hij zich te *Rotterdam*, bediende daar 21 jaren de Walsche gemeente en ontving in 1706 van de regering dier stad verlof, om zich, met behoud van tractement, naar *Leijden* te begeven, ten einde de studiën van zijn' eenigen zoon tot predikant te besturen. Hij wordt geprezen om zijne godsvrucht, en gaf uit: *Prières dévotes sur differens sujets. Rotterd.* 1719.

CHASSÉ (DAVID HENDRIK), geb. te *Tiel* in 1765, † 1849, koos den krijgsmans-stand, en was in 1787 reeds tot kapitein opgeklommen, toen hij, die de zijde der patriotten gekozen had, in 't fransche leger dienst nam. In 1793 tot luitenant-kolonel bevorderd, trok hij 2 jaren later, met het leger van Pichegru, naar de *Nederlanden*, woonde den veldtogt in *Duitschland* bij, en stond in *N. Holland* aan 't hoofd van 2 bataillons Hollandsche jagers, toen de Engelschen aldaar eene landing waagden. Als generaal-majoor toonde hij in *Spanje* zijn' moed en beleid, zoodat Napoleon hem Generaal Bajonet noemde, hem versierde met het kommandeurskruis van 't legioen van eer en tot den adelstand verhief. In 1814 plaatste hem de Souvereine Vorst der *Nederlanden* met den rang van luitenant-generaal bij zijn leger; Chassé vermeerderde zijn' roem op *Waterloo's* velden, en niet minder handhaafde hij dien op de citadel van *Antwerpen* in 1830 en 31. Voor overmagt moetende bukken gaf hij, na dapperen tegenstand, in 1832 den puinhoop aan de Franschen over; vertrok als gevangene naar *St. Omer;* werd na zijne terugkomst benoemd tot opperbevelhebber der vesting *Breda;* in 1839, uit die betrekking eervol ontslagen, tot lid van de 1ste kamer der Staten-Generaal en ontving in 1841 zijn pensioen. Hij sleet de laatste dagen van zijn roemvol leven te *Breda*, en vermaakte aan zijne geboorteplaats den gouden eeredegen, door zijne medeburgers hem in 1831 geschonken. Zoo wel binnen als buiten 's lands werden, hem ter eere, medailjes geslagen.

CHATELAIN (HENRY), geb. te *Parijs* in 1684, † 1743, kwam ten gevolge der intrekking van 't edict van *Nantes* met zijne ouders te *Leijden*, bezocht daar de lat. scholen, woonde later te *Amsterdam* de lessen bij in de welsprekendheid van den hoogl. Francius, oefende zich te *Leijden* in de godgeleerdheid; begaf zich, ter vermeerdering zijner kundigheden naar *Oxfort*

en *Cambridge*, werd in 1710 leeraar bij de Fransche kerk van *St. Martin* te *Londen*, en als zoodanig naar *'s Hage* beroepen in 1721. Zeven jaren later aanvaardde hij het beroep naar *Amsterdam*, waar hij veel nut stichtte. Er bestaan van hem *Leerredenen over belangrijke schriftuurteksten*, 2 dln., uit het fr. vertaald te *Amst.* uitgegeven in 1749.

CHAUFEPIÉ (JAQUES GEORGE DE), geb. te *Leeuwarden* in 1702, † 1786, legde zich te *Franeker* op de godgeleerdheid toe, was, in 1722 te *Zierikzee* tot proponent bevorderd, een' bejaarden leeraar te *Amsterdam* in zijn dienstwerk behulpzaam; nam 3 jaren later een beroep aan naar *Vlissingen*, vertrok in 1733 naar *Delft* en in 1743 naar *Amsterdam*. Hij was buitengewoon werkzaam, en stelde den tijd op zulk een' hoogen prijs, dat hij dikwerf zeide: „ik heb de waarde van één vierde uurs begrepen." Dat dit geene grootspraak was, getuigen zijne vele schriften, oorspronkelijke en vertaalde, waarvan wij slechts noemen zijne 2 academische verhandelingen: *de ideis innatis et de supplicio crucis.* — *Lettres sur divers sujets importans de religion*, *Amst.* 1736, ook in 't Nederd. vertaald. Verdienstelijk maakte hij zich vooral bij de geleerde wereld door zijn uitvoerig werk: *Nouveau dictionnaire hist. et crit. pour servir de supplément ou de continuation à celui de P. Bayle*, *4 vol. in fol.* 1739—1756. Hij liet ten gevalle zijner vrienden 3 leerred. drukken over Jerem. 31: 35—37. Na zijn dood kwamen van hem in 't licht: *Sermons sur divers textes de l'écriture sainte*, 3 *vol. Amst.* 1787.

CHERNAC (LADISLAUS), geb. in *Hongarije* in 1742, † 1816, legde zich in zijn vaderland op de letterkunde, de wijsbegeerte, de wis- en natuurkundige wetenschappen toe, en bezocht de hoogescholen van *Weenen*, *Bazel*, *Turin*, *Utrecht* en *Groningen*. In de laatstgenoemde plaats verdedigde hij in 1771, onder Brugmans, eene verhandel. *over de Franklinsche theorie der Electriciteit* enz; werd 2 jaren daarna tot doctor in de geneesk. bevorderd na 't verdedigen eener verhand. *Over de ademhaling der vogels*, en tot doctor in de wijsbegeerte; met eene verh. over het verschijnsel: *dat water, in water afgesloten, niet tot koken kan gebragt worden.* Men beriep hem in 1775 aan het Athenaeum te *Deventer* tot hoogl. in de wijsbegeerte; hij bedankte in 1781 voor eene beroeping naar de hoogeschool te *Patack* in *Hongarije*, en 8 jaren later voor eene naar die van *Groningen*. Zijn *Cribrum arithmeticum* heeft zijn' naam onsterfelijk gemaakt. Voor zijne leerlingen, die wilden werken, stond zijn huis en hart steeds open: overigens gaven hun zijne kinderlijke eenvoudig-

heid, en 't gebrekkig uitspreken onzer taal, meermalen stof tot ongepaste spotternij.

CHEVALIER (NICOLAS) vestigde zich, na uit *Frankrijk* om 't geloof gevlugt te zijn, in 1685 eerst te *Amsterdam*, later te *Utrecht*. Hij was stempelsnijder, boekverkooper, drukker en kunstkooper. In het eerstgenoemde vak moge hij wel eens stempels hebben gebezigd, die door anderen gesneden waren, hij was toch een man van veel verdiensten, blijkens zijne werken, zoo als: *Histoire de Guillaume III, roi d'Angleterre, prince d'Orange, par medailles, inscriptions et autres monumens. Amst.* 1692. — *Dissertations sur des medailles frappés sur la paix de Rijswijk. Ib.* 1700. — *Recherches curieuses d'antiquités, venues d'Italie, de la Grèce, d'Egypte et trouvées à Nimegue, à Xanten* etc. *Utr.* 1709 in fol. Hij bezat eene belangrijke verzameling van rariteiten en penningen, later door hem verkocht aan den graaf Tavulla, Portugeesch gezant bij den Staat.

— (PAULUS), geb. te *Amsterdam* in 1722, † 1795, werd in 1744 proponent en was eerst predikant te *Sloten*, later te *Rijswijk* en daarop te *Groningen*, waar hij in 1752 tot hoogleeraar in de godgeleerdheid werd aangesteld, waarbij later ook het onderwijs in de kerkelijke geschiedenis gevoegd werd. Hij wordt geteld onder de geleerdste en liberaalste mannen van zijn' tijd, die ook andere wetenschappen beoefende, en uitgebreide philologische kennis, een scherpzinnig oordeel en fijnen smaak bezat. Behalve zijne verhandelingen zagen van hem het licht: *Zestal van kerkel. redevoer. over sommige algemeene gronden der zedeleer. Gron.* 1770. — *Schema institutionum theologicarum*, in losse bladen uitgegeven 1773—75. — *Lijkrede ter gedachtenis van T. A. Clarisse. Gron.* 1782.

CHRISTENIUS (JOHANNES), geb. in 't *Holsteinsche*, niet ver van *Gluckstadt*, begon zijne studiën te *Hamburg*, zette die voort te *Helmstadt*, bezocht de Leijdsche hoogeschool, waar hij bevriend werd met D. Heinsius en P. Cunaeus; trok daarop naar *Frankrijk*, en was voornemens zich in *Duitschland* te vestigen, maar het vuur des oorlogs, daar ontstoken, deed hem *Amsterdam* tot verblijfplaats kiezen. Hier hield hij regtsgeleerde voorlezingen, later in 1635—37 te *Rotterdam* met den titel van professor. In Julij 1637 beroepen te *Deventer* als hoogleeraar in de regten, bekleedde hij die betrekking tot Maart 1648, toen hem de *Harderwijker* hoogeschool tot zich riep, en 10 jaren later het Athenaeum te *Amsterdam*. Behalve eenige redevoeringen, bestaan er van hem: *Tabulae institutionum, Amst.* 1632. *Dissert. de jure matrimonii* etc., meermalen herdrukt. Hij stierf te *Amst.* in 1672 of 73.

CHRISTIJN (JEAN BAPTISTE) of CHRISTINAEUS, ridder, heer van *Meerbeke*, was een bekwaam regtsgeleerde, die in 1677, den Spaanschen gezanten bij de vredehandelingen te *Nijmegen*, als raadsman werd toegevoegd. Als lid van den raad van *Vlaanderen*, daarna van den geheimen raad te *Brussel* en laatstelijk als kanselier van *Braband*, toonde hij zijne groote verdiensten, ook vooral door 't schrijven van het kostbare werk: *Jurisprudentia heroica, sive de jure Belgarum circa nobilitatem et insignia. Brux.* 1668, in fol.

CITTERS (ARNOUD VAN), geb. te *Middelburg* in 1633, † 1697, werd in 1667 lid van den raad van *Vlaanderen*, daarna secretaris van *Middelburg*, vervolgens raad in het hof van *Holland* en *Zeeland*, en eindelijk lid van den hoogen raad. In deze en de volgende betrekkingen verwierf hij door bekwaamheden grooten roem. In 1680 tot ambassadeur aan 't Engelsche hof benoemd, was hij aldaar tot heil van den staat werkzaam tot 1694, een belangrijk tijdvak! Twee jaren daarna, zond men hem als buitengewoon gezant naar *Spanje*, doch hij stierf voor het openbaar gehoor te *Madrid*. Hij bekleedt eene eervolle plaats onder onze staatsmannen. — Vier zijner kinderen, 2 zoons en 2 dochters, verdronken (1694) bij hunnen overtogt van *Engeland* naar de *Nederlanden*.

— (CASPAR VAN), geb. in 1673, † 1734, zoon van Arnoud, zag zich spoedig tot voorname ambten verheven, eerst tot pensionaris van *Middelburg;* in 1711 tot secretaris der Staten van *Zeeland*, en in 1718 tot raadpensionaris. In al deze betrekkingen handhaafde hij den roem van zijn geslacht; gelijk ook een zijner zonen, Jacob geheeten, zich als burgemeester van *Middelburg* en bewindhebber der O. Ind. Comp. verdienstelijk maakte.

— (WILLEM VAN), broeder van Caspar, geb. in 't laatst der 17de eeuw, † 1758, bekleedde de burgemeesterlijke waardigheid te *Middelburg* 13 malen. In vele gewigtige bezendingen was hij werkzaam met bekwaamheid en ijver, blijken gevende van zijne opregte vaderlandsliefde en godsvrucht. Ofschoon hij zich in 1749 van alle bewind onttrok, bleef hij de vraagbaak van velen, die de belangen des vaderlands behartigden.

— (WILLEM VAN), zijn zoon, geb. in 1723, † 1802, deed in 1742 het voorstel aan de Staten van *Zeeland*, om den prins van *Oranje* tot stadhouder te verheffen. In 1757 tot secretaris van de Staten, en 3 jaren later tot pensionaris van *Middelburg* aangesteld, was hij daarna vertegenwoordiger der eerste edelen van *Zeeland;* afgevaardigde (1772) tot de onderhandelingen te

Brussel, en in 1787 geheimsecretaris van den Stadhouder, waardoor hij veel invloed had op sommige gebeurtenissen van die dagen.

CIVILIS (CLAUDIUS), waarschijnlijk te *Nijmegen* geboren, was een uitstekend veldheer der Batavieren, in dienst der Romeinen, die zijne dapperheid en verdiensten met ondank beloonden, hem ten tijde van Nero gevankelijk naar *Rome* voerden, en zijn' broeder ombragten. De tweespalt tusschen Vitellius en Vespasianus gaf hem aanleiding de Batavieren tot opstand aan te vuren, en de wapenen tegen de Romeinen op te vatten. Met schranderheid weet hij Brinio, den aanvoerder der Caninefaten, te winnen en door dezen de Friezen. Hij versloeg eenige Romeinsche legioenen aan den *Rijn*. Meer en meer groeide zijne magt aan, door versterking van verscheidene Germaansche en Gallische volkeren, zoo dat hij onderscheidene overwinningen te land en te water behaalde. Deze bloedige oorlog duurde 2 jaren, toen Vespasianus hem den vrede liet aanbieden, welke tusschen hem en Ceriales tot stand kwam, op eene in het midden afgebrokene brug over de *Navalia*, waarschijnlijk den *IJssel*, digt bij *Zutphen*. Zijne verdere lotgevallen zijn niet opgeteekend; maar zijn naam blijft schitteren in de rei dier dapperen, die een onderdrukt volk van 't slavenjuk verlostten.

CLAASSENS (REINIER), of CLAESZOON, was volgens van Meteren (zijn tijdgenoot), te *Amsterdam* geboren, en vice-admiraal toen hij in 1606 onder den luitenant-admiraal van *Zeeland*, W. de Zoete, heer van *Hautain*, met eene sterke vloot naar den Atlantischen oceaan werd gezonden, om de uit *W. Indiën* komende Portugeesche vloot te onderscheppen. Nabij *Kaap Vincent* ontmoette men den Spaanschen admiraal Don L. Faisardo met eene sterkere magt dan de onze. Desniettegenstaande besloot Hautain tot den aanval. Hierbij kwam Claassens deerlijk in 't naauw; aangeklampt door een zwaar galjoen, kwam de Zeeuwsche admiraal hem te hulp, waarop de galjoen afhield; doch toen de gansche vloot des vijands opdaagde, werd hij aan zijn lot overgelaten. Hij verloor zijne groote mast, kon geen zeil maken, en werd nog aangevallen door 5 andere galjoenen, met welke hij het nog 2 volle dagen uithield. Het grootste gedeelte van zijn volk was gesneuveld; en toch wilde hij van geene overgave hooren. Hij stelde zijnen dapperen voor, liever te sterven dan den wreeden Spanjaard in handen te vallen. Alle stemden met hem in, velen op de knieën, en baden God om vergiffenis en een genadig uiteinde. Nu vatte Claassens een brandende lont, wierp die in 't kruid, en het schip, met 60

manschappen, vloog in de lucht. Helmers rigtte hem eene eerzuil op in zijne *Hollandsche Natie*.

CLAASZ. (CORNELIS), tot vice-admiraal van *Vlissingen* verheven, in plaats van J. de Moor, hielp den admiraal L. Boizot, in 1574, den vermaarden zeeslag tegen de Antwerpsche vloot winnen, waarbij hun de admiraal A. van Haemstede met al zijn zilverwerk en eenige schepen in handen vielen. In het zelfde jaar vergezelde hij Boizot tot het ontzetten van *Leijden*.

CLAERBOUT (JOOST), geb. te *Vlissingen* in 't eerste gedeelte der 17de eeuw, was lid der rederijkerskamer aldaar en gaf eenige tooneelstukken in 't licht, alleen om de zeldzaamheid van eenige waarde; zoo als: o. a.: *Blij-eijndig vertoogh, of vredevreugt, tusschen Engeland en de Nederl. Vliss.* 1654. — *Droef-blij-eijndig vertoogh op 't beleg en 't overgaan van Middelburg*, 1661. — *Kalf, klugtspel*, 1662. — *Oresto of verdrukte onnoselheijt* enz. 1662. En dan eenige gelegenheidsstukjes.

CLAESSEN (JOHANNES) bestuurde eenigen tijd de lat. scholen te *Schoonhoven*, werd in 1761 predikant te *Kedichem*, en in hetzelfde jaar te *Leerdam*, waar hij vele jaren nuttig werkzaam was en stierf. Hij trachtte nut te stichten door jonge lieden voor 't academisch onderwijs te bereiden, en door zijne schriften. Hij gaf verscheidene leerredenen en redevoeringen uit, en om den jongelingen het examen te verligten, schreef hij: *Proeven van een praeparatoir en peremtoir examen volgens synodale resolutiën*, *Amst.* 1788. Meer strekte hem tot eer zijn: *Eenvoudig huismiddel voor de Christenen tegen het ongeloof. Amst.* 1784. Behalve door zijne geleerdheid, kenmerkte hij zich door goedharhartigheid, en iets zonderlings en vrolijks, waartoe soms zijn houten been aanleiding gaf.

CLAESSENS (LAMBERTUS ANTONIUS), geb. te *Antwerpen* omstreeks 1764, † 1834 te *Parijs*, was een kweekeling der teeken-academie in zijne geboortestad. Hij legde zich eerst toe op het landschapsschilderen, daarna op de graveerkunst en begaf zich naar *Londen*, om zich nog meer in die kunst te volmaken onder den geachten plaatsnijder F. Bartolozzi. Daarna vestigde hij zich te *Amsterdam*, doch verhuisde later met zijne vrouw, de weduwe van den franschen miniatuur-schilder Pelletier, naar *Parijs*. Onder zijne gegraveerde platen zijn de voornaamste: *de Nachtwacht*, naar Rembrandt. *De afneming van 't kruis*, naar Rubens. *De waterzuchtige vrouw*, naar G. Dou, welke plaat hem nagenoeg *f* 50,000 moet opgebragt hebben.

CLAESZ. (CLAAS) was te *Blokzijl* leeraar bij de Mennoniten, welke Vlamingen genoemd worden, en heeft van zijne geleerdheid

en gematigdheid vele blijken gegeven. Hij was er op uit om het geloof en de afkomst der Doopsgezinden te verdedigen en de verdeelde genootschappen te verbroederen. Hij schreef eene: *Bekentenisse van de voornaemste stukken des chrl. geloofs en der leere. Amst.* 1624, zijnde eene wederlegging van 't boekje van H. Faukelius, predikant te *Middelburg*, getiteld: *Babel, dat is, verwarring der Wederdoopers onder elkanderen*, enz. *Hoorn*, 1621. Behalve eenige tractaten en brieven, schreef hij: *eene zeer lieffelijcke predicatie*, enz. *over de woorden van Christus, Luc.* 10: 25—28, vroeger schriftelijk aan de broeders in *Pruissen* gezonden, eerst aldaar en later te *Amst.* gedrukt in 1624. 't Is eene preek van 104 bladz.

CLANT (EGBERT), heer van *Stedum* enz., geb. te *Groningen* in 't laatste gedeelte der 15de eeuw, † 1590, was lid der regering van de *Ommelanden*, had groot deel in 't bestuur van zaken; werd in 1577 met vele zijner ambtgenooten door die van de stad gevangen genomen, en na zijn ontslag, twee jaren later, naar *Utrecht* gezonden, tot het sluiten der Unie. Toen Rennenberg *Groningen* bij verraad innam, vlugtte hij naar *Bremen*, waar hij stierf.

— (ADRIAAN) tot *Stedum*, heer van *Nittersum*, kleinzoon van bovenstaande, geb. in 1600, † 1686, verkreeg weldra aanzienlijke ambten. In 1645 werd hij, als lid der vergadering van de Staten-Generaal, wegens Stad en Lande tot den vredehandel te *Munster* afgevaardigd, alwaar hij, volgens Wagenaar, weinige bekwaamheid en geschiktheid aan den dag legde.

— (EGBERT), welligt zoon van Adriaan, bevond zich als lid van de regering der *Groninger-Ommelanden* in de geschillen gewikkeld, welke in 1666 in *Stad en Lande*, gerezen waren over de Monstering, of 't onderzoek van de bevoegdheid der volmagten van 't platte land tot de landschaps-vergadering. — E. Clant was op de zijde der Ommelanders, en beklaagde zich, dat de stad zich bemoeide met hetgeen de regering der *Ommelanden* betrof. In 1670 werd dit geschil door regters, van de Algemeene Staten aangesteld, bijgelegd. Andere berigten omtrent Clant zijn niet ter onzer kennis gekomen.

CLARISSE (THEODORUS ADRIANUS), geb. te *Oost-Zouburg* op *Walcheren*, in 't eerste gedeelte der 18de eeuw, † 1782, bekleedde als predikant onderscheidene standplaatsen, de 2 laatste waren *Groningen* en *Amsterdam*. Hij overleed in den bloei zijne jaren, paarde bij schranderheid een bondig oordeel, bij opregtheid innemende vriendelijkheid. Hij was een voortreffelijk prediker en zijne leerredenen munten boven vele uit in duide-

lijkheid en zuiverheid van taal. Men ziet dit in zijne *Nagelaten leerred. over Paulus brief aan de Colossers*, 5 *dln.* — *Het leven des geloofs van een Cristen*, *enz. in* 11 *leerr. Amst.* 1798; zijnde aan te merken als een vervolg op zijn werk: *De weg ter zaligheid in J. C. enz. voorgesteld in eenige leerr.* en uitgeg. te *Amst.* 1779.

CLARISSE (JOHANNES), zijn zoon, geb. te *Schiedam* in 1770, † 1846, werd in 1792 predikant te *Doorn*, wees eene beroeping van de hand als hoogleeraar in de theologie te *Lingen*, vertrok in 1797 naar *Enkhuizen* en 7 jaren later naar *Harderwijk* als hoogleeraar in de godgeleerdheid. Bij de vernietiging dier hoogeschool in 1812, was hem het beroep naar *Rotterdam* als predikant hoogst welkom; nog aangenamer dat van hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Leijden* in 1815, welke betrekk. hij aanvaardde met eene redev. *de theologo vero liberali.* Gedurende 25 jaren werd ze roemvol door hem vervuld; zijne meer dan gewone geleerdheid, zijne kennis van oude en nieuwe talen, van godgeleerde en natuurkundige wetenschappen, zijn alom bekend. Na den dood van Brugmans toch nam hij gedurende 3 jaren het academisch onderwijs op zich in de zoologie en mineralogie tot op de terugkomst van Reinwardt. In 1840 emeritus verklaard, eindigde hij zijne dagen op het buitenverblijf *de Brink* onder *Rheden.* Buiten de werken, die hij vertaalde en zijne *Orationes*, noemen wij *Gedenkwaardigheden uit het leven der Apostelen.* — *De brief van Jakobus enz. in vertoogen.* — Twee apologetische verhand., bekroond bij 't Haagsche genootschap. — *Encyclopaediae theol. epitome. L. B.* 1832, vermeerd. herdrukt in 1835. — *Aanleid. tot huisselijke godsdienstoefen. Delft.* 1824. — *Redevoeringen voor jongelingen enz.* — *Leerredenen*, 3 *dln.* — *N. Leerred.* 2 *dln.* — *Tafereelen uit de levens- en lijdensgesch. van J. C.* 2 *dln. enz.*

— (THEODORUS ADRIANUS), zijn zoon, geb. in 1795, † 1828. Onder de leiding van een' vader als de zijne, kon het niet anders of met zijnen aanleg en bekwaamheden moest daardoor een geleerde gevormd worden, zijns vaders waardig. Reeds in 1818 werd zijne beantwoording der prijsvraag *de Athenagorae vita et scriptis* bekroond, en in 1819 ontving hij den doctoralen graad met eene verhandeling: *Psalmi* 15 *Hammaäloth*, *philol. et crit. illustrati.* De eerste standplaats van zijn' vader (*Doorn*) was ook de zijne; doch zag hem slechts 4 jaren ijverig werkzaam, daar *Groningen* hem als hoogleeraar in de godgeleerdheid en kerkelijke geschiedenis beriep. Zijne vertaling van *Munschers leerboek der chrl. kerkel. gesch. Amst.* 1818, had reeds zijne

bekwaamheid in dat vak aan den dag gelegd; dit bleek ook later uit zijne: *Verhandel. over den geest en de denkwijze van Geert Groote, kenbaar uit zijne schriften*, door zijn' vader later voltooid en opgenomen in *'t Archief voor kerkl. gesch.* II, III en VIII. Ook zijne *Nagelaten leerredenen en redevoeringen* doen gevoelen, welk een verlies de hoogeschool, de geleerde wereld en zijne dierbare betrekkingen ondergingen, toen hij in den bloei zijner jaren werd weggerukt.

CLAUDE (JEAN), geb. te *Sauvetat* in 1619, † 1687, bestudeerde de wijsbegeerte en godgeleerdheid te *Montauban*, werd gereformeerd predikant in 1645, was in onderscheidene gemeenten ijverig werkzaam, ook te *Nismes*, waar hij tevens aan eenige jonge lieden godgeleerde onderwerpen verklaarde. Toen hem de uitoefening van 't leeraarsambt verboden werd, vertrok hij naar *Parijs* om pogingen aan te wenden tot opheffing van dat verbod. Hij stelde een boekje op, dat aanleiding gaf tot vernieuwde twisten tusschen de hervormden en roomschgezinden, getiteld: *Reponce au deux traitéz intituléz la perpétuité de la foi de l'Église Catholique touchant l'Eucharistie.* Zijne pogingen mislukten en hij vertrok naar *Montauban*, waar hij eene predikantsplaats aanvaardde. Na verloop van 4 jaren mogt hij ook hier zijne bediening niet langer waarnemen. Zijne uitstekende verdiensten noopten die van *Charenton* in 1665 hem als leeraar te beroepen, tot dat hem de verbreking van 't edict van *Nantes* drong naar *'s Hage* te wijken, waar hij van tijd tot tijd predikte en de prins van *Oranje* hem met een aanzienlijk pensioen begiftigde. Hij was een verdienstelijk bestrijder van Bossuet, aan wien de fransche protestanten veel te danken hebben, en wordt als welsprekend prediker boven Bourdaloue geroemd. Behalve 't genoemde boekje, heeft men o. a. van hem: *Reponce au livre du P. Noyet sur l'Euchar. etc.* — *Lettres d'un provincial à un de ses amis etc.* — *Defence de la reformation contre le livre intitulé: prejuges legitimes contre les Calvinistes*, 1673, 2 maal herdrukt in den *Haag* en te *Leeuwarden*; met dit werk heeft hij veel naam gemaakt. Ook bestaan er van hem onderscheidene *Sermons* en *Oeuvres posthumes*, 5 tom. *Amst.* 1688.

— (JEAN JAQUES), zijn kleinzoon, geb. te *'s Hage* in 1684, † 1712, werd in 1706 door de Walsche synode, te *Deventer* vergaderd, tot proponent bevorderd. Zijne uitmuntende gaven noopten zijne vrienden, om hem bij de Fransche gemeente te *'s Hage* te beroepen. Terwijl hij den uitslag hunner pogingen afwachtte, deed hij in 1710 eene reis naar *Engeland*, waar hem de Fr. gemeente te *Londen* tot haren leeraar aanstelde. Men

bewonderde zijne talenten en kennis, eerbiedigde zijne goedhartigheid en betreurde zijn' vroegtijdigen dood. Men heeft van hem eene letterkund. verhandel. *de salutationibus veterum*, *et diatribe de nutricibus et paedagogis*, *Utr.* 1712. — *Sermons sur divers textes de l'écriture sainte*, *Amst.* 1713.

CLEEF (JAN VAN), geb. te *Venlo* in 1646, † 1716, genoot het onderwijs in de teeken- en schilderkunst te *Brussel* onder de leiding van G. de Craijer, en maakte zulke vorderingen, dat hij zijn' meester weldra behulpzaam was in 't schilderen van een aantal stukken voor de kerken in *België*. Na diens dood voltooide hij zijne onafgewerkte stukken, o. a. de tapijtpatronen, die op last van Lodewijk XIV. te *Antwerpen* vervaardigd werden, en kreeg vele bestellingen voor kerken en kloosters. Zijne meeste en beste stukken vindt men in de kerken te *Gend*.

CLEMENS (ISAAK), geb. te *Middelburg*, in 't eerste ged. der 17de eeuw, † 1666, studeerde te *Utrecht* in de godgeleerdheid, verdedigde in 1653 een theologisch dispuut en ontving den doctoralen graad. Hij was eerst predikant bij de Fransche gemeente te *Norwich* in *Engeland*; daarna in 1658 te *Serooskerke* op *Walcheren* en 2 jaren later te *Vlissingen*. Hij vertaalde uit 't Engelsch eene *Lijkpredicatie op J. Hall*, bisschop van *Norwich*, onder den zonderlingen titel van: *Doodts alarm of de voorbode van een nakende doodt enz.* Hij schreef eenige *Subijte*, *korte*, *geestelijcke meditatien*, als: *Brandend hert en Christelicke dachrekeningen*. — *Sneeuw en vijerdamp*, *ofte korte verhand. over den sneeuw en cometen* enz. met een *bijgevoegd A. B. C. van naergelezene occasionele Meditatiën. Midd.* 1665.

— (HERMAN GIDEON), geb. te *Groningen* in 1704, † 1772, werd in 1725 predikant te *Ter Aa*, later te *Tholen*, en in 1737 te *'s Hertogenbosch*, waar men, het jaar daarop, hem aanstelde als hoogleeraar in de godgeleerdheid. In 1753 werd hij te *Harderwijk* honoris causa tot theol. doctor bevorderd. Hij bezat als mensch en leeraar uitmuntende begaafdheden, was verdraagzaam en onvermoeid in 't studeren, en gaf daarvan blijken in zijne werken, o. a. *Heilige verzamelingen*. — *De regte werkzaamheid van 't volk des Heren in tijden van elende*, *in 6 leerr.* — *Ontledende verklar. van 't H. Evang. na de beschrijv. van Lukas*, 3 *dln. L. B.* 1749—58 in 4to.

— (CHRISTIAAN HENDRIK), geb. te *Utrecht* in 1808, † te *Nijmegen* in 1841, heeft zich als een aangenaam schrijver en dichter bekend gemaakt, die iets humoristisch in zijn' stijl had, waardoor zijne werken zeer getrokken werden. In zijne reisverhalen volgde hij het genre van den bekenden Alexandre Dumas,

wien hij als bevallig en boeijend reisverteller hoogschatte. Van zijne prozaschriften zijn de beste: Zijne *Verhalen*, geplaatst in het *Leeskabinet;* zijne *Schetsen en Verhalen uit de Rijn-provinciën*, *Amst.* 1840. — *Herinneringen en Ontmoetingen uit Noord-Braband*, *Limburg en België. Nijm.* 1840. En zijn laatste werk: *Een Nieuw Boek. Nijm.* 1841. — Van zijne dichtvruchten noemen wij de: *Lentebloempjes. Nijm.* 1836. Ook in het *Maandboekje der stad Nijmegen*, door hem geredigeerd, komen eenige goede versjes voor. Buitendien gaf hij uit eene: *Algemeene Geschiedenis voor jonge lieden*, en eenige stichtelijke stukjes. Hij werd algemeen geacht en bemind en was een regte kindervriend, wiens gemakkelijke manier van onderwijzen en omgang met kinderen ieders loftuiging wekte. In weerwil van de vele smarten, die hij door ziekelijke gesteldheid zijns ligchaams in de laatste jaren moest verduren, was hij altijd vrolijk en wel te vreden.

— (MAERTENSZ), vroeger pastoor te *Hoorn*, verliet openlijk het pausdom, en hield in 1563 als predikant zijne eerste leerrede buiten *Hoorn*, onder een' grooten toeloop van volk. Het strekt tot zijn' roem, dat hij zich ijverig tegen de beeldstormers verzette. Hoezeer bemind, moest de regering hem op aandrang van Alba de stad ontzeggen. Hij week naar *Embden*, vertoefde aldaar tot in 1572, en werd toen als predikant naar *Hoorn* teruggeroepen, op een tractement van *ƒ* 250.

CLEMENT (ANTHONIJ), geb. te *Zierikzee* in 1620, † 1657, bestudeerde te *Leijden* de wijsbegeerte en geleerde talen en gaf in 't licht: *C. Salmasii epistolarum liber* I, met eene *Prolegomena de laudibus et vita Salmasii. L. B.* 1654. Door zijn' vroegen dood is deze brievenverzameling niet voltooid, evenmin de uitgave van Plautus. Hij gaf ook met eene voorrede uit: *R. Baronii Metaphysica generalis et specialis*, *L. B.* 1657.

CLERCQ (NICOLAAS DE), boekverkooper en drukker te *Delft*, waarschijnlijk overleden omstreeks 1623, moet ervaren geweest zijn in de geschiedenis, en een vlijtig navorscher van levensbijzonderheden van voorname personen. Van hem zien 3 werken het licht, met uitvoerige titels, als: *Tooneel der keijzeren van 't Christenrijck*, *sedert den onderganck van 't griecks keijzerdom*, *enz. met portr. Arnh.* 1615 in fol. — *Tooneel der beroemde hertogen*, *princen enz. van 't Christenrijck binnen deze drij laetste eeuwen*, *enz. met portr. Delft* 1617 in fol. — *Princelijck kabinet; verthoonende 't leven*, *afkomste en afbeeld. der voornaemste vorsten*, *princen*, *graven en heeren van Europa enz. met portr. Delft* 1623, in fol.

— (MARINUS DE), uit *Middelburg* en aldaar † in 1704, was klerk op 't Staten-kantoor in genoemde stad, en heeft zich naam

gemaakt als schoonschrijver; de bewijzen daarvan moeten o. a. voorkomen in een kunstboek, getiteld: *Const baart nijd*, bestaande uit 25 stukken perkament, waarop allerhande groot en klein schrift, met zwier van getrokkene letteren en figuren, slingerwerken van regels, die doolhofswijze door elkander loopen, en andere aardigheden meer. In wiens bezit dat kunstboek is, is ons onbekend.

CLERCQ (JEAN LE) of CLERICUS, geb. te *Geneve* in 1657, † 1736, oefende zich in de wijsbeg., oude letterkunde en godgeleerdh.; werd in 1679 tot de predikdienst toegelaten en bezocht *Frankrijk* en *Engeland*. Onaangenaamheden in zijne geboortestad bragten hem te *Amsterdam*, waar hij bij de Remonstranten in de Fransche taal predikte, die hem in 1684 aan 't seminarium tot hoogl. in de wijsbegeerte benoemden, waarbij later de grieksche, hebreeuwsche letterkunde, en de kerkelijke geschiedenis gevoegd werden. Hij moet een bijzonder werkzaam man geweest zijn, die, bij 't vervullen zijner posten, nog tijd kon vinden tot het zamenstellen van eene groote reeks geleerde boeken; wij vinden er in zijne levensbeschrijving, waarnaar wij den lezer verwijzen, maar 68 van opgeteld, zoo vertaalde als oorspronkelijke.

— (PIETER LE), geb. te *Naarden* in 1692, † 1759 te *'s Hage*, heeft zich bekend gemaakt als geschiedschrijver, vertaler en dichter. Hij schreef een vervolg op de *Nederl. geschiedenissen van J. le Clercq*, loopende tot 1740; vervolg op *Gesch. der vereenigde Nederlanden van J. Blomhert. Amst.* 1752; vertaalde o. a. uit het fransch van den abt la Pluche, *Schouwtooneel der natuur en hemelgeschiedenis*, 16 *dln. met pl. Amst.* 1715; uit het engelsch van R. Steele *de Spectator*, 9 dln. Dan leverde hij eene vrije navolging van C. Quilletus, *Callipaedia, seu de pulchrae prolis habendae ratione*, met den titel van: *Huwelijks mintafereel, leerdicht in 3 boeken, met pl. Amst.* 1722 en meermalen herdrukt; welk werk hij wel achterwege had mogen laten.

— (WILLEM DE), geb. te *Amsterdam* in 1795, † 1844, muntte uit door zeldzame bekwaamheden van geest en hart; van zijne belezenheid, oordeel en scherpzinnigheid, leverde hij een schoon bewijs door zijne verhandeling, bij 't Nederl. Instituut bekroond: *Over den invloed der vreemde letterkunde op onze vaderlandsche.* Hij bezat het talent van *improvisatie*, waardoor hij onderwerpen van allerlei aard onvoorbereid dichterlijk behandelen kon; o. a. maakte hij voor de vuist heerlijke verzen *Over de ontdekking van 't buskruid; — vrijheid en dwingelandij; — den alouden en tegenw. toestand van 't vaderland van Virgilius; — de bekoorlijk-*

heid der onschuld, enz. Weinige zijner verzen zijn gedrukt, sommige in den Nederl. Muzenalmanak. Hij was vele jaren werkzaam bij de Nederl. Handel-maatschappij, en paarde met eenvoudigheid van zeden, hoogen ernst en gemoedelijkheid.

CLEUTING (NICOLAAS JODOCE), een voornaam notaris te *Leeuwarden*, tevens geheimschrijver der bevelhebbers aldaar, gedurende de jaren 1577—1583. Men bediende zich van zijne bekwaamheden in de hagchelijkste tijden der hervorming. Hij heeft eene verzameling of prothocol gemaakt van protesten en acten van 1554—1558, die zeer belangrijk zijn voor de geschiedenis van dat tijdvak, doch voor zoo ver wij weten, niet gedrukt.

CLEVE (JOHANNA CONSTANTIA), geb. te *Dordrecht* in 1802, † 1822. Vroegtijdig openbaarde zich bij haar aanleg voor de dichtkunst. Toen zij elf jaren oud was, gaf Mr. T. van Limburg een bundeltje van haar uit, getiteld: *Jeugdige dichtproeven. 's Hage* 1813, waarin een versje voorkomt, in 7 jarigen leeftijd opgesteld: *Aan een roosje.* In 1817 verscheen van haar een andere bundel, onder den titel *Lentebloemen.* Er heerscht eene kunstelooze naïveteit in hare stukjes, die het doen bejammeren, dat een vroege dood grootere ontwikkeling verhinderde. Haar stukje: *Het klaverblad van vieren* in den Nederl. Alm. voor 1825 is eene van de beste.

CLIFFORD (GEORGE), geb. te *Amsterdam*, was doctor in de regtsgeleerdheid, en beoefende met veel bekwaamheid de natuur-, inzonderheid de plantenkunde. Zijne lustplaats de *Hartenkamp* bij *Haarlem* was met allerlei zeldzame gewassen uit alle werelddeelen voorzien; waarbij hij tevens eene menagerie van vreemde viervoetige dieren en vogelen en een museum van natuurlijke historie, met eene daarbij behoorende bibliotheek, bezat. Linnaeus, die zich lang bij hem ophield, beschreef de aldaar voorhandene zeldzame gewassen onder den titel: *Hortus Cliffortianus*, 1737.

— (JOANNES), geb. te *Amsterdam* in 1769, was lid der regering in zijne geboortestad tot 1795, toen hij lid werd van 't hof van justitie; 3 jaren later nam hij deel in een huis van koophandel, waaraan hij zich onttrok in 1805 en een ambteloos leven voerde, tot dat in 1808 koning Lodewijk hem benoemde tot ontvanger-generaal der coloniën. Bij de omkeering van zaken in 1814, benoemde men hem tot lid der Gedeputeerde Staten van *N. Holland*, en 2 jaren daarna tot lid van de 2de kamer der Staten-Generaal, waar hij ruime gelegenheid vond zijne talenten te doen uitkomen.

CLIGNETT (NICOLAAS), geb. te *Leijden* in 1613, werd door de regering zijner vaderstad in 1662 de oprigting eener geregelde posterij opgedragen, en als eerste postmeester gelukte het hem met onvermoeide vlijt, binnen 7 jaren, daarin te slagen.

— (JACOB ARNOUD), geb. in 1756, † 1827, welligt kleinzoon van bovenstaande, koos de regtsgeleerde loopbaan; was raadsheer bij 't hooge geregtshof te *'s Hage*, lid der 2de klasse van 't Nederl. Instituut, en een man van uitgebreide kunde in onze oude vaderlandsche letteren. Aan hem heeft men de uitgave te danken der *Teuthonista;* met J. Steenwinkel, *Maerlants Spieghel historiael*, met eene belangrijke voorrede; *Bijdragen tot de oude Nederl. letterkunde*, bevattende: *Fabelen van Ezopus*, berijmd in de 13de eeuw, en de *St. Geerten Minne* van W. van Hildegaersberg.

CLINGBIJL (RAPHAEL), geb. te *Rinsmageest* in 1569, † 1608, legde zich te *Franeker* op de geneeskunde toe; reisde naar *Wittenberg*, *Passau* en *Bazel*, waar hij de doctorale waardigheid verwierf. Na het uitoefenen der medische praktijk te *Stavoren* en *Enkhuizen*, werd hij in 1603 te *Franeker* tot hoogl. in de ontleed- en kort daarop in de geneeskunde aangesteld. De hoogeschool mogt zich niet lang in zijn bezit verblijden. Men vindt geene andere schriften van hem gedrukt dan eenige *Dissertationes controversiarum medicarum, decad.* II. *conplexam*, etc. *Franeq.* 1606.

CLOON (DIRK VAN), geb. te *Batavia*, werd als jongeling naar *Holland* gezonden, om zijne letteroefeningen te volbrengen. In 1720 keerde hij in de betrekking van onder-koopman naar *Batavia* terug, werd eerst buitengewoon, daarna gewoon raad van *Nederl. Indië* en in 1731 gouverneur-generaal na de terugroeping van Dirk van Durven. Hij overleed in 1745, en heeft als een zwaarlijvig en vadzig mensch weinig merkwaardigs uitgevoerd.

CLOPPENBURG (JOHANNES), geb. te *Amsterdam* in 1592, † 1652, werd als kweekeling *(alumnus)* van zijne geboortestad naar *Leijden* gezonden, om zich op de godgeleerdheid toeteleggen; bezocht in 1612 de hoogeschool van *Franeker*, later ook eenige buitenlandsche. Te *Heidelberg* verdedigde hij eenige: *positiones de Filii Dei divinitate;* te *Geneve* theses: *de Christo Servatore*, en te *Bazel* hield hij voorlezingen over 't 53ste hoofdst. van *Jesaïa*. Daarna in 't vaderland teruggekeerd, bediende hij als proponent de Contra-Remonstr. gemeente te *Bleiswijk*, voerde in 1617 een openbaar twistgesprek met den remonstr. leeraar H. Slatius, die van sociniaansche gevoelens beschuldigd

werd; begaf zich nog in hetzelfde jaar als predikant naar *Aalburg* en *Heesbeen*, één jaar later naar *Heusden* en in 1621 naar *Amsterdam*. Hier wikkelde hem zijn bemoeizuchtig en onverdraagzaam karakter in vele onaangenaamheden, zoodat hij *Amsterdam* verliet en de wijk nam naar *Brielle*. 10 jaren was hij daar als predikant werkzaam, en de roem van zijne groote geleerdheid bezorgde hem in 1641 een' leerstoel in de theologie aan de Veluwsche kwartierschool te *Harderwijk*. Zijne neiging om met andersdenkenden te twisten, verliet hem ook daar niet, latende o. a. 48 verhandelingen tegen de Wederdoopers verdedigen. In 1643 werd hij als professor naar *Franeker* beroepen. Al zijne werken zijn op kosten der Friesche Staten in 1684 te *Amst.* door den hoogleeraar à Marck uitgegeven onder den titel: *J. Cloppenburgii omnia theologica opera* etc. 2 vol.

CLUSIUS (CAROLUS) of L'ECLUSE, geb. te *Atrecht (Arras)* in 1525, † 1609, studeerde, om zijn vader genoegen te geven, in de regten; doch zijne neiging meer tot de kruidkunde overhellende, wist hij op verscheidene reizen door *Frankrijk*, *Spanje*, *Portugal*, *Engeland*, *Duitschland* en *Hongarije*, zich in deze wetenschap te oefenen. In 1573 werd hem door keizer Maximiliaan II. het opzigt over den kruidtuin te *Weenen* toevertrouwd. Doch het hofleven moede, begaf hij zich naar *Frankrijk*, leefde daar eenige jaren ambteloos, tot dat in 1593 hem het toezigt over den academischen kruidhof te *Leijden* werd opgedragen, onder den titel van *professor honorarius*. Men heeft van hem belangrijke werken over zijn vak, zoo vertaalde als oorspronkelijke, o. a. *Aromatum et simplicium aliquot medicament. apud Indos nascentium historia* etc. *Antv.* 1567, meermalen herdrukt. *Rariorum aliquot stirpium et plantarum*, *per Pannoniam*, *Austriam* etc. *historia*, *lib.* IV. *Ibid.* 1583. enz. Hij zou het eerst de aardappelen in ons land gebragt hebben.

CLUTIUS (THEODORUS), waarschijnlijk dezelfde, die in Siegenbeek's *Gesch. der Leijdsche hoogeschool*, II. 65, voorkomt onder den naam van Dirk Outgers Cluijt, apotheker te *Leijden*, zeer bedreven in de kruidkunde, die veel toebragt tot het aanleggen van den kruidtuin aldaar in 1587. Men schrijft hem, of een' anderen onder eerstgemelden naam, het boek toe, getiteld: *Van de Biën haer wonderlijcken oorspronck*, *natuer*, enz. in 3 boeken, *Amst.* 1608, waarin zeer onvolkomene berigten omtr. de huishouding dezer diertjes gevonden worden. Van eenen Oger Cluijt of Augerius Clutius, die in 1634 en 1636 geneesheer was te *Amsterdam*, en zich op de natuur-, inzonderheid op de kruidkunde toelegde, bestaan twee lat. werken: over de

groene Jaspis en *de nuce medica*, *de hemerobio (haft) et Maiali verme (meikever)*. *Amst.* 1634 in 4to.

CLUVERIUS (PHILIPPUS) of KLUVER, geb. te *Dantzig* in 1580, † 1623, werd door zijn' vader, die aldaar muntmeester was, lust tot geleerdheid en wetenschappen ingeboezemd, en kwam na eene reis door *Polen* en *Duitschland*, in de *Nederlanden*, waar hij de Leijdsche hoogeschool bezocht en in vriendschap raakte met den beroemden Joseph Scaliger, op wiens aanraden hij de regtsstudie verliet en zich geheel op de aardrijkskunde toelegde. Van hier begaf hij zich naar *Leuven*, om Lipsius te bezoeken, doch deze was afwezig, en hij werd door roovers zoodanig uitgeplunderd, dat hij met moeite *Leijden* kon bereiken. Hier van het noodige voorzien, trok hij naar *Boheme* en *Hongarije*. In ongenade vervallen bij den keizer, wijl hij te *Praag* de verdediging in 't latijn vertaalde van eenen aldaar gevangen zittenden baron Lobkowitz, vertrok hij naar *Leijden*, werd op aanzoek van den keizerlijken gezant gevangen gezet, maar weldra ontslagen. Om zijnen reislust te voldoen en zijne kennis te vermeerderen, bezocht hij *Engeland*, *Frankrijk*, *Duitschland*, en te voet geheel *Italië* en *Sicilië;* vestigde zich daarna te *Leijden*, waar hem door de curatoren der hoogeschool in 1616, onder den titel van *Geographus Academiae*, eene jaarwedde werd toegelegd van *f* 500. Hij behoort onder de voornaamste aardrijkskundigen, die de meeste plaatsen door hem beschreven, zelf had bezocht. Zijne werken hebben nog hunne waarde en zijn de volgende: *Comment. de tribus Rheni alveis et osteis* etc. *L. B.* 1611, ook in 't Nederd. vertaald, onder den titel: *Batavische oudheden of verhand. over de 3 uitloopen van den Rhijn*, enz. 2 dln. met pl. *'s Hage* 1709. — *Sicilia antiqua*, *item Sardinia et Corsica. L. B.* 1609. — *Italia antiqua. L. B.* 1624, en *Germania antiqua. L. B.* 1630. — *Introductionis in universam geographiam tam vet. quam novam libri* VI. etc. *L. B.* 1624.

CNUIJT (FRANÇOIS DE) of CNUTIUS, geb. te *Nijmegen* omstreeks 1638, beoefende de godgeleerdheid te *Leijden* onder Joh. Coccejus, tot wiens geliefdste leerlingen hij behoorde. Hij schijnt ambteloos in zijne vaderstad geleefd te hebben, waar hij de predicatiën van Pieter de Vrij getrouw bijwoonde. Hij gaf uit: *Joh. Maccovii distinctiones et regulae theol. et philosop. auctae et illustratae*, etc. *Amst.* 1663, 't geen hij aan Coccejus opdroeg.

CNIJFF (JAN) of KNIJFF, geb. te *Utrecht*, uit een aanzienlijk geslacht, in 't begin der 16de eeuw, † 1576, voltooide te *Leuven* zijne godgeleerde studiën en werd monnik bij de Recol-

lecten. Door zijne predikgaven raakte hij bekend met C. van Brunswijk, aartsbisschop van *Bremen*, en met andere Duitsche vorsten, die hem hunne aangelegenheden bij den H. Stoel toevertrouwden; dit bragt hem naar *Rome* en in achting bij den paus Julius III. De aartsbisschop van *Utrecht*, Fr. Schenk, verkoos hem in 1565 tot zijn groot-vicaris, en koning Filip II. nog in hetzelfde jaar tot bisschop van *Groningen*. Als lid der provinciale synode, gehouden te *Utrecht* in 1565, drong hij sterk aan op de handhaving der kerkelijke tucht, die zeer verslapt was. Hij wist eenige rijke abdijen onder zijn beheer te krijgen, gerugsteund door den paus en door Alba. Er bestaat van hem een: *Commentarius in psalmos miserere, et de profundis*, ook in 't Vlaamsch vertaald.

COBEL (FRANÇOIS) was in 1517 raadsheer in 't hof van *Holland*, en werd als gevolmagtigde aangesteld op de schepen, die onder 't bevel van den admiraal A. van Houten de zeeschuimers zouden te keer gaan, die met Groote Pier aan 't hoofd de zee onveilig maakten. Hij wist het muitend scheepsvolk te stillen door de gelden, welke hem de stad *Hoorn* toezond. In 1521 zond keizer Karel V. hem naar *Kampen* en *Zwolle*, om de twisten tusschen die steden over den Kampertol bij te leggen, 't welk hem niet gelukte.

COCCEJUS (JOHANNES), geb. te *Bremen* in 1603, † 1669, legde zich in zijne jeugd toe op de lat. gr. en oostersche talen; liet zich in 1625 te *Hamburg* door een' rabbijn in de joodsche schriften onderwijzen en begaf zich toen naar *Franeker*, om zijne godgeleerde studiën te voltooijen. Gedurende zijn verblijf aldaar vervaardigde hij eene vertaling van den *Sanhedrin* en *Maccoth*, uit den *Talmud*, met critische aanmerk. *Amst.* 1629. Bij zijne terugkomst te *Bremen*, 1630, werd hij er tot hoogleeraar in de hebr. taal aangesteld; in 1636 in dezelfde betrekking te *Franeker*, en 7 jaren later in de godgeleerdheid. De roep, die van hem uitging, bewoog de curatoren der Leijdsche hoogeschool (1649), hem in de laatstgenoemde hoedanigheid aan hunne academie te verbinden. Hier bleef hij werkzaam tot aan zijn' dood. Zijn zoon (die volgt) rigtte voor hem in de *St. Pieterskerk* een gepast gedenkteeken op. — Zijne godgeleerde twisten met Voetius, Maresius en anderen, kunnen wij hier niet vermelden. Zij hebben de sectenamen van Coccejanen en Voetianen, en heillooze scheuring in de Nederl. hervormde kerk daargesteld, die thans gelukkig in vergetelheid is geraakt. Zijne veelvuldige werken zijn opgenomen in 8 dln. in fol., eerst te *Amst.* in 1673—75, onder den titel van *Opera omnia Cocceji*, daarna aldaar her-

drukt in 10 dln. 1701, in fol., op welke 2 jaren later nog zijn gevolgd *Opera anecdota*.

COCCEJUS (JOHANNES HENRICUS), hoewel de regtsgeleerdheid beoefenende, was toch geen vreemdeling in de theologie. Als Griffier der leenen van Holland, wist hij nog tijd te vinden, om de werken zijns vaders uittegeven en diens eer te verdedigen. Zoo gaf hij in 't licht: *Coccejus eer en leer verdedigd tegen de aanklagten van Ant. Hulsius. L. B.* 1679. — *Nader onderzoek van het regte verstand van den tempel van Ezechiël, tegen C. Vitringa. Amst.* 1692. En tegen P. Joncourt: *le chef des moqueurs demasqué par Neophile l'Alethee*, 1707; ook in 't Nederd. vertaald met den titel: *Jock en ernst of korte zamenspraak over Mr. Joncourt en zijne voor- en tegensprekers.* Hij overleed in 1712.

COCHIUS (FRANCISCUS JACOBUS), ook wel KOCHIUS, geb. in *Duitschland*, maakte naam door letter- en geneeskundige talenten, werd in 1644 te *Harderwijk* buitengewoon hoogleeraar in de geneeskunde, en gewoon in de practische wijsbegeerte en welsprekendheid. In het eerstgenoemde vak werd hij ook gewoon hoogleeraar ten jare 1654, op bijzondere aanbeveling van den senaat. Hij was bij dezen en bij zijne ambtgenooten zeer in achting, en 3 malen rector. Zijn zwak ligchaamsgestel heeft hem welligt het uitgeven van schriften verhinderd, ofschoon het hem aan bekwaamheid daartoe niet ontbrak. Hij stierf in 1669.

COCCIUS (JOHANNES), een letterkundige, was te *'s Hage* rector der lat. scholen, werd van daar in 1670 te *Leijden* tot hoogleeraar beroepen in de historiën en welsprekendheid, welken post hij vervulde tot aan zijn' dood in 1678. Hij schijnt weinig naam te hebben gemaakt, wijl wij niets anders van hem geboekt vinden.

COCK (GIJSBERT), geb. te *Utrecht* omstreeks 1630, † 1707, was van 1655—1707 predikant te *Kockengen;* en zeer ijverig in 't verdedigen van 't Christendom tegen de aanvallen van Thomas Hobbes, blijkens zijne schriften: *Hobbes elenchomerius, seu vindiciae pro lege et imperio et religione contra Hobbesium. Utr.* 1688. — *Anatome Hobbesianismi. Ib.* 1680. Ook gaf hij uit: *Psalterium Davidis carmina elegiaco redditum. Ib.* 1700.

— (THEODORUS DE), geb. te *Utrecht* in 1650, † 1720, begaf zich in 1668 naar *Rome*, waar hij zich 8 jaren lang oefende in de wijsbegeerte en godgeleerdheid. Na 't verkrijgen van den doctoralen graad en den priesterrang, keerde hij terug, nam 26 jaren te *Leijden* de priesterdienst waar en ijverde zeer voor de uitbreiding van zijn geloof. Met de verdraagzame meeningen van P. Kodde, apostolischen vicaris, omtrent de Janssenisten

zich niet kunnende vereenigen, werkte hij dezen met al zijne vermogens tegen, tot hij in 1702 door den paus tot provicaris werd aangesteld Zijn toestand werd hagchelijk, toen hem door de Staten de uitoefening van zijn vicariaat werd verboden. Een door hem naar *Rome* gezonden, onderschepte brief bragt hem in levensgevaar, dat hij wist te ontkomen door de vlugt naar *Emmerik;* doch hier geraakte hij in hechtenis en men voerde hem naar *Kleef;* weldra ontslagen, ging hij naar *Rome*, waar hij kamerheer van den paus werd, en door zijn' invloed veel toebragt ten nadeele der Janssenisten in *Holland.* — Hij schreef *Libri* 15 *de missione Batavia perturbata*, die in M. S. berusten op de bibliotheek van 't seminarie *de propaganda fide*, te *Rome*, en de 8 eerste boeken in 't semin. van het vicariaat te *'s Hertogenbosch.* — *Libri* 3 *de P. Codde sive Coddaeo* etc. — *Explanationes de dominica et ecclesiae praecepta.* enz.

COCK (GERARDUS THEODORUS DE) was eerst predikant te *Harig* in *Friesland*, daarna te *Beetgum.* Terwijl hij nog op de eerstgenoemde plaats stond, predikte hij in 1765 over Joh. XV: 17: „dit gebiede ik u, dat gij elkander lief hebt", in welke leerrede hij sterk aandrong op algemeene Christelijke liefde en verdraagzaamheid, vooral ten opzigte tot andersdenkenden in de godsdienst. De gevoelens, welke hij daarin aan den dag legde, konden de orthodoxen dier dagen niet verduwen. Zij wikkelden hem in groote onaangenaamheden, die wij hier niet kunnen ontvouwen, maar te lezen zijn in het *Historisch verhaal van het voorgevallene in de beruchte zaak van Ds. G. T. de Cock* enz. en ook uitvoeriger in de *Gesch. der hervormde kerk in Nederland van IJpeij en Dermout*, III, 512 enz. De genoemde leerrede verscheen onder den titel: *de christel. liefde in haren waren aard*, *voorwerpen en eigenschappen*, *voorgesteld en aangedrongen in eene redevoer. over Joh.* XV: 17, en werd goedgekeurd door door de theol. faculteit der academie te *Franeker.* Dat hij niet onervaren was in de Nederd. dichtkunst, blijkt uit zijn: *lijkdicht op het overlijden van den pred. S. Tjassens*, 1753. Vele zijner dichtstukken vindt men in de *Proeven van poët. mengelstoffen*, door 't Haagsche genootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt*, waarvan hij lid was, uitgegeven. Nog gaf hij in 1766 te *Leeuwarden* uit: *Proeve van Bijbeldichten*, *Brieven* en *Mengelzangen*, en een uitvoerig dichtstuk: *Tafereel van 't bijgeloof* in de *Friesche Honigbije*, II, 59.

COCLERS (LOUIS BERNARD), geb. te *Maastricht* in 1740, † 1817, legde de gronden der schilderkunst onder de leiding van zijn' vader Jean Baptist C., ging in 1759 naar *Italië*, bleef

3 jaren te *Rome*, vestigde zich te *Luik*, en beoefende daar met goed gevolg zijne kunst, gelijk ook later te *Maastricht*, *Nijmegen*, *Dordrecht* en *Leijden*, waar zijne portretten en kabinetstukjes, in den trant van van Mieris, Metzu en Schalken, zeer in trek waren. Ook dreef hij handel in schilderijen, wist oude te herstellen, en was niet onervaren in het etsen van prentjes en portretten. Zijne aanzienlijke kunstverzameling werd te *Amst.* openlijk verkocht in 1816.

COCQ VAN NEERIJNEN (MAXIMILIAAN VAN BLOIS, gezegd), ridder van *Maltha*, heer van *Eijerland*, behoorde tot het verbond der edelen. Bij de onderteekening van 't smeekschrift aan koning Filips II., waarbij 3 millioenen aangeboden werden, beloofde hij 400 kroonen op te brengen. Hij nam dienst onder Brederode, die hem de bescherming van *Vianen* toevertrouwde, bij afwezigheid van C. van Ghistelles. Met voorkennis van Brederode, trok hij naar *Ouderkerk*, met 8 vaandels voetknechten, en zond eenig volk naar *Amsterdam*, om opschudding in die stad te verwekken en dan met alle zijne benden daar binnen te trekken. De onderneming mislukte, hij viel met de Batenburgen en andere edelen in handen der Spanjaarden, werd naar *Vilvoorde* gevoerd en in 1568 te *Brussel* onthalsd.

COCQ (JOHAN CLAUDIUS), geb. te *Antwerpen;* hoe zeer klein van gestalte, bezat hij een' grooten geest en veel vernuft in het daarstellen van allerlei kunststukken, zoo met het penseel als den beitel. Hij versierde het kasteel van *Breda* in 1696 met schoone beelden, waaronder de oorlogs-god Mars bijzonder uitmunt; was bovendien een bekwaam teekenaar en een meester in 't ontwerpen van verhevene ordonnantiën. Hij overleed te *Antwerpen* in 1735.

COCQUIUS (ADRIANUS), geb. te *Rotterdam* in de eerste helft der 17de eeuw, studeerde in de godgeleerdheid, verwierf den doctoralen graad, werd in 1642 predikant te *Blijswijk*, daarna te *Sluis in Vlaanderen* en in 1662 te *Vlissingen*. Hier moet er met hem een droevig en ergelijk voorval hebben plaats gevonden en omtrent zijne demissie hevige twisten zijn ontstaan, die twee jaren duurden. Vóór de uitspraak der classis begaf hij zich ter woon naar *Leijden*, waar hij denkelijk is overleden omstreeks 168 . Geleerdheid kan hem niet betwist worden, dit wijzen zijne werken uit. Wij noemen slechts: *Hemelsche Philosophie. Dordr.* 1651. — *Sleutel des Evangeliums*, *Amst.* 1651. — *Commentarius in Psalmum* 118. Zijne: *Praktijk der godzaligheid*, *Utr.* 1658, wordt zeer geprezen. Niet minder zijne: *Ethica sacra sive observationes critico-sacrae in Nov. Test. L. B.* 1678, herdrukt

in 1691. Hoe ervaren hij was in de kruidkunde, getuigt zijn werk: *de plantis, arboribus et herbis sacris. Vliss.* 1664.

CODDE (JAN, ADRIAAN en GIJSBERT VAN DER), drie gebroeders, wonende te *Oestgeest*, *Rijnsburg* en *Warmond*, leerlooijers van beroep, geoefend in de kennis van de godsdienst, zelfs in de lat. taal, en lieden van onbesproken wandel. Er waren na afloop van de Dord. synode in 1619 vele predikanten afgezet om hunne Remonstr. gevoelens; daardoor waren vele gemeenten herderloos, en nu besloten de 3 broeders met eenige anderen, te *Warmond* vergaderingen te houden, om elkander door het lezen en verklaren der H. Schriften, door gebed en gezang te stichten, op de wijze der eerste christenen en naar 't voorschrift van Paulus, I Kor. XIV: 26, 27. De gemelde van der Codde's waren de ziel dezer bijeenkomsten, waar zij doorgaans het woord voerden, schoon ook anderen vrijheid hadden om te spreken, dat zij profeteeren noemden. Toen deze vergaderingen eerlang naar *Rijnsburg* verlegd werden, en de doop bij indompeling ingevoerd, is daaruit het christelijk genootschap ontstaan van Rijnsburgers of Collegianten, in de 18de eeuw te niet gegaan.

— (WILLEM VAN DER), meer bekend onder den naam van CODDAEUS, is geb. te *Leijden* in 1575, † omstreeks 1626. Zijne ouders, welgestelde lieden te *Rijnsburg*, hadden zich naar *Leijden* begeven om de strooperijen van 't krijgsvolk te ontwijken. Willem begon aldaar zijne letteroefeningen en legde zich later bijzonder op de godgeleerdheid toe. Zijne bedrevenheid in de hebr. taal maakte, dat hij in 1601 te *Leijden* tot buitengewoon en een jaar later tot gewoon hoogleeraar in die taal benoemd werd. Door zijn' omgang met T. Erpenius werd hij ook met de arabische taal bekend. Als aanhanger van Arminius, kon hij de besluiten der Dordsche vaderen niet onderteekenen; men schorstte hem dus in 1619 van zijn' post, en daar hij in zijne gevoelens volhardde, werd hij in 1623 geheel afgezet. De bovengemelde van der Codde's waren zijne broeders. Men heeft van hem eenige geleerde werken, o. a.: *Notae ad gramm. hebraeam M. Navarri Morentini, L. B.* 1612. — *Oratio funebris in laudem D. Snellii, Ib.* 1613. — *Hoseas propheta, hebr. en chaldaice, cum duplici versione latina,* etc. *Ib.* 1621. — *Fragmenta comoediarum Aristophanis, Ib.* 1625.

COEBEL (AERT) werd in 1546 aangesteld tot ontvanger van 's gemeenen lands omslag en rentmeester-generaal van *Holland*, dat toenmaals eene bediening van groot belang was. Hij bekleedde die tot aan zijn' dood in 1568, wordende zijne goederen

aangeslagen en verkocht in 1576, wijl in de 2 laatste jaren zijner bediening 's lands middelen niet behoorlijk waren ingevorderd geworden.

COECKE (PIETER), geb. te *Aelst* in *Vlaanderen* in 1502, † 1550, werd onder de leiding van B. van Orley te *Brussel* een kloek teekenaar en schilder. Hij besteedde te *Rome* naarstig zijn' tijd met het teekenen van beelden en gebouwen. Naar de *Nederlanden* teruggekeerd, ging hij later, op aanzoek der H. H. van der Moijen, tapijtwerkers te *Brussel*, naar *Constantinopel*. De hoop op aanzienlijk voordeel verging echter in rook; daarop vestigde hij zich te *Antwerpen*. Hij had de gebruiken, zeden, kleederdragten enz. der Turken goed afgezien en naar 't leven geteekend en gaf die vervolgens in houtsnede op 7 bladen in het licht. Zijne portretten en schilderstukken bragten hem in kennis met Karel V., die hem tot zijn bouwmeester en hofschilder aanstelde. Hij schreef verhandelingen over de meet-, bouw- en doorzigtkunde, vertaalde de werken van Vitruvius, door zijne vrouw na zijn' dood uitgegeven in 1553 in fol., en uit het fransch de 5 *eerste boeken van Seb. Serlio*, en *de intogt van Filips* II. *in Antwerpen*, *van C. Grapheus.*

COEHOORN (MENNO Baron VAN), geb. op *Lettinga-state* bij *Leeuwarden* in 1641, † 1704, ontving van zijn' vader het eerste onderrigt in de vestingbouwkunde en daarna van zijn' oom B. Fullenius, hoogleeraar te *Franeker*, in de wis- en vestingbouwkunde. In 1674 gaf hij reeds als kapitein, bij de verdediging van *Maastricht*, zulke blijken van kunde en moed, gelijk later in de veldslagen van *Sennef*, *Cassel* en *St. Denys*, dat hij weinige jaren daarna tot kolonel bevorderd werd. Nu zien wij hem alom roem behalen, èn bij de belegering van *Keizerswaard* èn bij den slag van *Fleury* in 1690. Na eenigen tijd, wegens miskenning, een ambteloos leven geleid te hebben, zond koning Willem III., die zijne verdiensten wist te waarderen, hem aan 't hoofd van een regement naar *Namen*, om het kasteel dier stad op nieuw te versterken. Hij volbragt dien last tot genoegen des konings, en noemde zijne nieuwe verschansing William, welke hij zelf in 1692 zoo dapper tegen Vauban verdedigde. In 1695 werd hem de belegering van *Namen* toevertrouwd, welke stad en 't kasteel hij weldra veroverde. Tot luitenant-generaal en oppervestingbouwmeester verheven, versterkte hij verscheidene andere vestingen, waaronder *Bergen-op-Zoom* als een meesterstuk geroemd wordt. In 1702 vernietigde hij de Fransche liniën bij *St. Donat*, en volbragt in dezen veldtogt verscheidene andere gewigtige krijgsdiensten. Ook buitenlanders stelden zijne

uitstekende verdiensten op hoogen prijs; o. a. Karel II. verhief hem tot den rang der eerste edelen. Zijne vrouw en kinderen hebben hem een prachtig gedenkteeken opgerigt in de kerk te *Wijkel.*

COEN (JAN PIETERSZ.), geb. te *Hoorn* in 1586, † 1629, bragt zijne jongelingsjaren veelal te *Rome* door om zich in den koophandel te oefenen bij het vermaarde koopmanshuis *Piscatori.* Hij begaf zich in 1607 als onder-koopman naar *O. Indië;* keerde van daar, na een 4jarig verblijf terug, werd in 't volgende jaar andermaal derwaarts gezonden als opper-koopman, en had het aan zijne vlijt en kundigheden te danken, dat hij in 1613 tot raad van *Indiën* en directeur van den handel werd aangesteld. Daarna bewees hij als president van *Bantam* gewigtige diensten; werd in 1617 tot gouverneur-generaal verheven, en wist ook in deze betrekking zijn' roem en de belangen van *Nederl. Indiën* krachtig te handhaven. In 1623 op zijn verzoek ontslagen, keerde hij naar 't vaderland terug, waar hij dringend werd aangezocht om op nieuw als gouverneur-generaal in dienst te treden. Dit gebeurde onder vele wederwaardigheden in 1628, en ook nu toonde hij dat het hem aan geen' moed en beleid ontbrak. Al zijne verrigtingen te vermelden, ligt buiten ons bestek. Hij heeft der O. Ind. Comp. en 't vaderland uitstekende diensten bewezen, en kan als de grondlegger van den handel op *Arabië*, *Perzië*, enz. beschouwd worden.

COENDERS (COERT) komt het eerst voor in de ongelukkige belegering van *Appingadam* in 1501, waar hij het vaandel der stad *Groningen* verloor. Hij was een man, vurig van aard, vaardig ter tale en een heftig tegenstander van de Saxische partij; had als burgemeester van *Gron.* veel invloed en werd in onderscheidene zendingen gebruikt; doch niet altijd met goed gevolg.

— (LUDOLPH) behoorde tot de voornaamste Groningsche edelen, die der Saxische heerschappij tegenstand boden. In 1519 was hij burgemeester van en afgevaardigde namens de stad *Groningen* tot de bruiloft van hertog Karel van Gelder met de prinses van Brunswijk te *Zutphen*, en voorzien van rijke geschenken. Meermalen was hij in gewigtige bezendingen werkzaam, ook met den vermaarden Willem Fredriks. Bij een oproer in 1528 raakte hij in levensgevaar. Door den natuurlijken zoon van hertog Karel van Gelder tot stadhouder aangesteld, verloor hij dien post nog dat zelfde jaar, toen de oppermagt aan keizer Karel V. overging.

— (FREDERIK), geb. in 1541, † 1616, had in zijne jeugd

eenige vreemde landen en hoogescholen bezocht. Het hervormde geloof toegedaan, moest hij met zijn' vader als balling omzwerven. Na de pacificatie van *Gend* naar *Groningen* teruggekeerd, had hij veel leeds te verduren door het verraad van Rennenberg. Toen *Groningen* tot de Unie overging, werd hij aldaar burgemeester en beurtelings hoofdman, daarna lid der Gedeputeerde Staten, nam eene zending waar naar *Oost-Friesland*, tot demping der geschillen tusschen den Graaf en de stenden, behoorde tot de stichters der Groningsche hoogeschool en was een der eerste curatoren. Van zijne bekwaamheid, kennis en standvastige trouw gaf hij steeds doorslaande bewijzen.

COENDERS (ABEL VAN HELPEN), heer van *Middelstum*, geb. in 1564, † 1629, werd in de school des tegenspoeds opgevoed. Zijne ouders, om het geloof uit 't land gebannen, met verbeurdverklaring hunner goederen, moesten zich op eene bekrompene wijze te *Nijenhuis*, in 't graafschap *Bentheim*, behelpen, en later de gevolgen van 't Rennenbergsche verraad ondervinden. Na de rustherstelling ontvingen Abel en zijn broeder eene geleerde opvoeding en bezochten de hoogescholen van *Marburg* en *Heidelberg*. Abel trad te *Groningen* in 't bewind na de terugbrenging van stad en lande tot de Unie en werd in hagchelijke bezendingen gebruikt. Als lid der vergad. van de Staten-Generaal, werd hij in 1609 gekozen tot het sluiten van het 12jarig bestand en later ter verzoening der vorsten van *Brandenburg* en *Nieuwburg*, omtrent de Kleefsche erfopvolging. Na 16jarige werkzaamheid in deze betrekking, waartoe ook behoorde in 1618 het voorloopig verhoor der 3 bekende staatsgevangenen; keerde hij daar *Groningen* terug, bleef burgemeester, bevorderde het leggen van dijken en als curator den groei en bloei der hoogeschool.

— (BERNARD VAN HELPEN), heer van *Fram*, *Huisinga*, *Sartingshuizen*, enz., geb. in 1601, † 1677, was een aanzienlijk regent der *Ommelanden*, en gewikkeld in de twisten, welke in 1643 tusschen deze en de stad plaats vonden. Hij had zitting in de vergad. der Staten-Generaal, van welke waardigheid hij daarna afstand moest doen. Hij hield zich meestal te *'s Hage* op. — Lodewijk XIII., bij wien hij zeer in achting stond, schonk hem de ridderorde van *St. Michiel;* eenige jaren daarna zond men hem als ambassadeur naar *Zweden*, waar hij met den roem van een bekwaam staatsman overleed.

COENE (CONSTANTINUS FIDELIO), geb. te *Vilvoorde* in 1780, † 1841, legde de gronden der teekenkunst bij Faber, den vader, en bezocht in 1800 *Amsterdam* ter verdere oefening bij den

landschapschilder Barbiers. Na 2 jaren toevens begaf hij zich naar *Brussel*, met vlijt zich naar de werken van oude meesters in de kunst bekwamende. Historieële stukken verkondigden zijn' roem, waartoe ook behoort de slag van *Waterloo* (1815), welk stuk hij te *Londen* verkocht. Hij was sedert 1820 professor aan de Acad. van schilderkunst en lid der directie van 't Museum te *Brussel*, ook van de Kon. Acad. der Beeldende Kunsten te *Amsterdam*. Zijne stukken zijn met smaak geschilderd en zeer gewild.

COETIER (WILLEM), geb. te *Arnhem* uit een aanzienlijk geslacht, in 1647, † 1722, studeerde in de oude letteren te *Leijden*, waar hij ook tevens de regtsgeleerdheid beoefende. Naauwelijks de hoogeschool verlaten hebbende, werd hij in 1670 te *Harderwijk* tot buitengewoon hoogleeraar aangesteld in de geschiedenis en welsprekendheid. Twee jaren daarna, toen de krijgsbenden van Lodewijk XIV. het land onveilig maakten, verliet hij zijn' leerstoel en leidde een ambteloos leven te *Arnhem*, terwijl hij zich in 1678 te *Harderwijk* tot doctor in de regt. liet bevord. In 1681 beriep men hem te *Deventer* als gewoon hoogleeraar in de gesch. en welsprekendheid, welken post hij aanvaardde met eene *oratio de vera, quae ex literis humanioribus ad societatem tuendam redundare potest, utilitate.* Hij vertrok van daar in 1693 naar *Franeker*, in dezelfde betrekking. Hij was een arbeidzaam man, met bijzondere kundigheden en van een aangenaam karakter. Men heeft van hem behalve eenige Orationes: *Laetitia publica ob adventum principis Guilielmi* III., etc. — *De Namurco cum arce munitissima expugnatis* etc. *Franeq.* 1695. — *Area victoriarum, seu conspectus anni* 1706.

COETS (HENDRIK), geb. in 't laatst der 17de eeuw, werd in 1701 te *Leijden* benoemd tot lector in de wis- en krijgskunde, om die wetenschappen in de moedertaal te onderwijzen. Hij aanvaardde dien post met eene redevoering *tot lof der wiskunde*, en gaf uit: *Verhandel. van de vlakke zonnewijzers, met pl. Leijd.* 1703. — *Euclides met de vermeerd. van W. la Bordus*, de 4de druk. *Ib.* 1752. Hij † waarschijnlijk in 1734.

— (HERMANUS), geb. te *Middelburg* in 1663, leerde de gronden der teeken- en schilderkunst bij N. Blijhooft, begaf zich ter verdere oefening naar *Nijmegen*, vestigde zich daarna in zijne geboorteplaats als koopman en kunstschilder. Hij teekende liefst schepen en zeegezigten, schilderde daarvan groote stukken, die nog in waarde worden gehouden. Ook maakte hij fraaije model-scheepjes van hout, muntte uit in 't kunstig kopiëren van schilderijen van oude meesters, en in 't graveren van

prenten. Hij ging in 1719 te *Amsterdam* wonen, waar hij welligt gestorven is.

COETS (ROELOF), geb. te *Zwolle* in 1655, † 1725, leerde eerst van zijn' vader, daarna van den beroemden G. ter Burg, de teeken- en schilderkunst. Hij volgde den trant van zijn' meester en was vlug en zwierig in 't portretschilderen. Door den graaf van *Dalwich*, wien hij, benevens al de officieren van diens regiment, naar 't leven afbeeldde, kwam hij in gunst van Hendr. Casimir, stadhouder van *Friesland*, niet slechts om zijne vlugheid in 't schilderen, maar ook om zijne vaardigheid in de muzijk. Hij maakte vele welgelijkende afbeeldingen van vorsten en aanzienlijke geslachten, welks getal men op 5000 berekent.

COLINS (PIERRE), ridder, heer van *Heetvelde*, geb. te *Enghien* in *Vlaamsch Henegouwen* in 1554, † 1646, studeerde in de letteren en wijsbegeerte te *Leuven*, en begaf zich naar *Bourges*, waar hij zich onder den grooten Cujacius in de regtsgeleerdheid oefende. Teruggekeerd, werd hij baljuw in zijne geboorteplaats, en van tijd tot tijd in staatszaken gebruikt. In 1585 woonde hij het beleg van *Antwerpen* bij, en 2 jaren later te *Parijs* de uitvaart van Maria Stuart, en in 1598 de plegtigheden die aldaar plaats vonden, toen Hendrik IV. den vrede teekende van *Vervins*. Van zijne overige levensbijzonderheden is weinig bekend, en hij verdient hier slechts melding om het belangrijke werk, (inzonderheid wegens de gebeurtenissen in de *Nederlanden*) getiteld: *Histoire des choses les plus memorables advenues en l'Europe depuis* 1130 *jusques à notre siècle enz. Mons*, 1634, 2de uitg. in 1643. Om de geslachtslijsten der heeren van *Enghien*, *Luxemburg* en *Bourbon* vroeger in groote achting, thans minder, wijl er na dien tijd betere verschenen zijn.

COLJER (JUSTINUS), ook wel COLIJER, COLJEAR enz., was een bekwaam regtsgeleerde, die in 1667 door onzen Staat tot resident bij de Porte benoemd werd. Rijkelijk voorzien van geschenken voor den Grooten Heer en de aanzienlijken des rijks, vertrok hij naar *Constantinopel*, waar hij met veel statie werd ingehaald. Later verkreeg hij den titel van ambassadeur, welke waardigheid hij met ijver vervulde tot in 1682, zich inzonderheid verdienstelijk makende door de vernieuwing van een verdrag van koophandel en scheepvaart, vroeger tusschen de Porte en de Staten gesloten. Hij stierf waarschijnlijk in 1686. Men heeft van hem: *Daghregister van 't geen hem is gherencontreert op de reijse van Constantinopolen tot Adrianopolen, alwaar hij bij den Turkschen keijser sijne eerste audientie heeft gehadt.* enz. *'s Hage*, 1686.

COLJER (JACOBUS), zoon van bovengemelden, werd na 't

vertrek en 't overlijden van zijn' vader in diens plaats als resident aangesteld, (en niet zijn broeder Alexander, gelijk vele melden) en als zoodanig in 1686 te *Constantinopel* ingehaald. Hij had veel invloed bij de Porte, en bewees daardoor aan *Nederland*, ja aan geheel *Europa* de gewigtigste diensten; bevorderde onzen handel in de *Levant*, en wist de Turksche regering tot vreedzame gedachten te brengen bij 't sluiten van 't groote verbond te *Weenen* tegen *Frankrijk* in 1689. Zijn invloed bleek tevens bij 't sluiten van den vrede van *Carlowitz* in 1699, waardoor de grootste helft van *Hongarije*, benevens *Zevenbergen* aan *Oostenrijk*, en *Morea* aan *Venetië* kwam. De keizer van 't Duitsche rijk Leopold was over hem zoo voldaan, dat hij hem tot rijksgraaf verhief. Hij behield bij de Porte dien invloed, welke ondersteund werd door zijne zuster De Hochepied, die in bijzondere gunst stond bij de sultane Valides, weduwe van Mahomet IV.; en toonde ook nog zijn beleid door de opruiming van een geschil der Staten met eenige Turksche onderdanen in 1717. Hij bleef gezant te *Constantinopel* tot aan zijn' dood in 1725.

COLLEMA (JOHAN VAN), geb. te *Breda* in 1651, † 1737, werd aldaar met zijn' broeder Dirk in 't burgerweeshuis opgevoed; hij verliet dit weldadig gesticht, met den gewonen uitzet en eene erfenis van *f* 300. à *f* 400., en begaf zich naar *Londen*, waar hij door de uitoefening van de draaikunst, in 't weeshuis geleerd, en door koophandel veel geld won, zoo dat hij bij zijn overlijden eene aanzienlijke som naliet. Hij was nooit gehuwd geweest, en had bij uitersten wil bepaald, dat eene som van 5000 pd. St. of *f* 55,000 gesteld zouden worden onder 't beheer van eenige leden der Nederd. kerk te *Londen*, en de renten van dit onkwijtbaar kapitaal genoten worden door Lydia Catharina, hertogin van *Chandois*. Bij haar overlijden moest de kerkeraad een ander verzegeld testament openen; 't welk gebeurde in 1751, waarbij men een' brief vond aan de regenten van 't burgerweeshuis te *Breda*, welke de volgende bepaling behelsde: eene dadelijke uitkeering van *f* 5000 aan 't weeshuis aldaar, en uit de renten van *f* 50,000 jaarlijks op den 13. Oct. aan elk der weezen een halve rijksdaalder in geld, en hun uitzet te vermeerderen met *f* 100. In 1752 geschiedde de eerste uitdeeling; de regenten lieten het wapen van Collema, in hout gesneden en met opschriften versierd, in de vergaderkamer opgehangen en een' zilveren beker vervaardigen, om op zijn doopdag, 16. Dec., hem met een' dronk te gedenken. Collema's daad herinnert aan die van J. B. Baljée te *Leeuwarden*.

COLLEN (FERDINAND VAN), heer van *Gunsterstein* en *Tien-*

hoven, geb. te *Amsterdam* in 1651, † 1735, heeft aldaar onderscheidene regeringsposten bekleed, en verwierf zich zoowel door zijne bekwaamheid als door het vertrouwen, dat de Staten-Generaal in hem stelden, met Goslinga en Rheede den post van gedeputeerde in 't leger, in de veldtogten van 1706—8, welken oorlog door den vrede van *Utrecht* in 1715 roemrijk werd besloten. Hij bewaarde de gedachtenis hiervan op een' gedenkpenning, welke bij van Loon voorkomt. Als hoofdofficier van *Amsterdam*, in welke betrekking hij 10 jaren werkzaam was, en in 1727 als burgemeester, handhaafde hij zijn' verkregen roem.

COLONIUS (DANIEL), of VAN CEULEN, waarschijnlijk te *Gend* geboren in 't midden der 16de eeuw, † 1635 werd op verzoek der Walsche Synode in 1583 als haar leerling aangenomen en naar *Geneve* gezonden om zijne theologische studiën te voltooijen. In 1591 beriep men hem tot fransch predikant te *Rotterdam*, onder voorwaarde om ook aldaar de Nederd. leeraars ten dienste te staan. Hier kweet hij zich zoo zeer van zijn' pligt, dat men hem in 1606 het regentschap van 't Walsche collegie te *Leijden* opdroeg, om daar tevens als fransch en hollandsch predikant werkzaam te zijn. Meermalen was hij voorzitter der Walsche Synode, welke hem in 1618 naar *Zeeland* zond, om tot stichting eener gemeente te *Groede* mede te werken, waarin hij slaagde. Op de Synode van *Dordrecht* in 1618 en 1619 vertegenwoordigde hij de Fransch-Nederl. gemeenten, en toonde zijne zachtmoedigheid in de geschillen tusschen de Remonstr. en Contra-Remonstr. Hij genoot de algemeene achting; D. Heinsius en L. de Dieu droegen hem hem sommige hunner werken op.

COLONIUS (DANIEL), zijn zoon, geb. te *Leijden* in 1608, † 1672, werd in 1648 hoogl. in de regtsgel. in zijne vaderstad, waarbij 6 jaren later de post van secretaris des academischen senaats gevoegd werd, in de plaats van D. Heinsius. Jammer dat hij niet voldaan heeft aan zijn plan om het leven der Leijdsche hoogleeraars te beschrijven, of althans daarvan niets in 't licht heeft gezonden.

COLONIUS (PAULUS), geb. te *Leerdam* in de eerste helft der 17de eeuw, was aldaar in 1648 als proponent zijn' vader behulpzaam in diens predikwerk en bekleedde later het leeraarsambt, tot hij in 1656 te *Harderwijk* in dezelfde betrekking beroepen werd, waar men hem, nadat hij vroeger de doctorale waardigheid had verkregen, weinige maanden later het buitengewone professoraat in de theologie opdroeg, daarna het gewone, en hij tevens als predikant werkzaam bleef. Hij was geen vriend van de Coccejanen, wikkelde zich daardoor in onaangenaamheden,

ook met zijn' ambtgenoot S. van Diest, 't geen hem schijnt bewogen te hebben, om in 1664 het beroep als predikant naar *Deventer* aan te nemen, waar hij bleef tot 1675, toen hij naar *'s Hertogenbosch* werd beroepen en aldaar stierf in 1684. Behalve een scherp geschrift tegen Coccejus over het 4de gebod, bestaat er van hem nog een boekje getiteld: *Epicrisis honestatis rei trapeziticae*, *Hard.* 1662.

COLVIUS (ANDREAS), geb. te *Dordrecht* in 1594, † 1671, volbragt zijne studiën in de gr. en hebr. talen, de wiskunde en godgeleerdheid te *Leijden;* werd predikant te *Rijsoort* nabij *Dordrecht;* was van 1620—23 hofprediker bij den ridder Johan Berk, afgezant van den Staat bij de republiek van *Venetië*, waar hij o. a. kennis maakte met den beroemden beschrijver van *'t Trentsche concilie*, Fra Paolo Sarpi. In 't vaderland teruggekomen, stelde men hem aan als predikant bij de Walsche gemeente te *Dordrecht*, later als curator over de stads scholen en als bibliothecaris. Hij stond met vele geleerden van zijn' tijd in briefwisseling, en schreef: *Epistola de vitae termino fatali an mobili* etc. *L. B.* 1651, en vertaalde in 't Nederd. en 't latijn de *Gesch. der Inquisitie bijz. in Venetië*, van den genoemden Sarpi, *Rotterd.* 1651. Er bestaan van hem eenige verspreide lat. en nederd. dichtstukjes. Hij liet na eene kostbare verzameling van natuur-zeldzaamheden.

COLIJN (Mr. PIETER) was in 1528 schepen te *Amsterdam* en behoorde tot de commissarissen over de monstering der krijgsknechten, die de plunderingen der Gelderschen onder Marten van Rossum zouden tegengaan. Bij den aanslag der Wederdoopers op *Amsterdam* in 1535, was hij regerend burgemeester, toonde zich stoutmoedig, maar raakte op eene deerlijke wijze aan zijn einde.

COMINES (PHILIPPE DE), geb. op een kasteel van dien naam in *Vlaanderen* in 1445, † 1509, vertoefde eerst aan het hof van Filips den Goeden en Karel den Stouten, hertogen van *Bourgondië* en graven van *Holland*, welke hij trouwe diensten bewees. Doch Lodewijk XI. wist hem over te halen, om in zijne dienst te treden en verhief hem tot kamerheer. Als een der magtigste heeren had hij grooten invloed, welke later verminderde onder Karel VIII., die zich door de vijanden van Comines liet belezen, om hem 8 maanden te *Loches* in *Berry* in eene ijzeren kooi op te sluiten, waarna hij er nog 18 sleet in eene gevangenis te *Parijs*. Hij bepleitte zijne zaak voor 't parlement, met het gelukkig gevolg, dat hij vrij verklaard werd, en zijne overige dagen sleet op zijn kasteel te *Argenton* in *Poitou*.

Onder de geschiedschrijvers bekleedt hij een' eersten rang. Dit getuigen zijne gedenkschriften, die herhaalde uitgaven beleefden, van welke voor de beste gehouden wordt die van 1747, bezorgd door den abt *Lenglet du Fresnoy*, onder den titel: *Memoires de Mess. P. de C.* etc. *ou l'on trouve l'histoire des rois de France Louis* XI. *et Charles* VIII. etc. 4 vol. in 4to. Ze zijn in vele talen, ook in de onze overgezet, allerbelangrijkst voor de geschiedenis van dien tijd en met waarheidsliefde geschreven, wordende bij onze letterkundigen op hoogen prijs gesteld.

COMMELIN (IZAAK), geb. te *Amsterdam* in 1598, † 1676, was regent van het *N. Zijds Zittenhuis* aldaar, en heeft eene uitvoerige beschrijving van zijne geboortestad opgesteld, naderhand gevoegd bij die, welke T. van Domselaar in 1665 heeft uitgegeven. Hij zond ook in 't licht: *Hollandsch placcaatboeck. Amst.* 1644, 2 dln. in fol. — *Begin en voortgang van de Vereen. Nederl. O. Ind. Maatschappij* enz. *Ib.* 1646, in 2 dln. in 4to. — *Leven en bedrijf van Willem I., Maurits en Fred. Hendrik*, enz. *Utr.* 1652, in fol. — Zijn zoon

— (JOHANNES), geb. te *Amsterdam* in 1629, † 1692, beoefende in zijne jeugd de geschiedenis, de genees- en kruidkunde. Tot med. doctor bevorderd, werd hij in zijne vaderstad tot hoogl. in de kruidkunde aangesteld, in 1672 tot raad, en 10 jaren later met J. Huijdecoper, heer van Maarseveen benoemd, om den Hortus Medicus aan te leggen, welke onder zijne zorg vooral eene der voortreffelijkste inrigtingen in *Europa* werd. Hij gaf daarvan eene uitvoerige beschrijving, die door zijns broeders zoon Caspar C., nadat ze door Fr. Ruisch en F. Kiggelaer in 't lat. was overgezet, vermeerderd is uitgegeven in 2 dln. in fol. Nog schreef hij: *Hortus Malabaricus* en *Nederl. Hesperides, of oefening van Limoenen en Oranjebomen*, met pl. *Amst.* 1676 in fol.

— (JACOB), zijn broeder, was een vlijtig verzamelaar van wetenswaardige zaken, gelijk zijne nagelatene handschriften getuigen, o. a. *Histoire de la source des troubles, etc. des guerres civiles et intestines*, etc. *depuis le regne de Philippe II., jusques à la mort du comte Guill. de Nassau etc.* Voorts: *de Privilegiën en keuren der stad Delft, benevens die van Leijden en Rhijnland*, 3 dln. in fol.

— (CASPER), geb. te *Amsterdam* in 1636, † 1693, was regent van het *O. Zijds Huiszittend leven*, en daardoor in staat uit oude brieven en schriften, aldaar voorhanden, en uit stukken van elders hem toegezonden, om van *T. van Domselaar's beschrijv. van Amst.* eene nieuwe, vermeerderde en verbeterde

uitgave te bezorgen, in 't licht gekomen onder den titel van: *Beschrijv. van Amsterdam, deszelfs eerste oorsprong uit den huijse van Aemstel* enz. *Amst.* 1693 in 2 dln. in fol., later door die van Wagenaar vervangen.

COMPAAN (KLAAS GERRITSZ.), geb. te *O. Zaan* in 't laatst der 16de eeuw, begaf zich nog jong in zeedienst, zich dapper en braaf gedragende. Na veelvuldige togten, inzonderheid naar de kust van *Guinea* gedaan te hebben, had hij eene goede som gelds overgewonnen, zoo dat hij deel kon nemen in eene kaaprederij tegen de Spanjaarden. Op het vermoeden dat zijne medereeders hem niet eerlijk behandelden, begon hij, nadat ze hem tot kaperkapitein hadden aangesteld, over een schip van 100 lasten en 17 stukken, op eigene wieken te drijven, en werd voor vriend en vijand een geducht zeeroover, die in stoutheid den Algerijnen niets toegaf. Avontuurlijk waren dikwijls zijne ontmoetingen, welke den zeeromanschrijver de ruimste stof zouden aanbieden. Dit gevaarlijke handwerk zou vroeg of laat op de galg zijn uitgeloopen, hadden zijne vrienden geene brieven van vergiffenis bij de Algemeene Staten weten te verwerven. Te huis gekomen, had hij weinig genot van zijn' rijkdom, en leefde in gestadigen angst, zoo dat hij steeds 2 geladene pistolen bij zich droeg. Hij werd ongelukkig in zijne ondernemingen, verloor verder door kwade trouw van anderen, al zijne schatten, en leefde nog als een arm oud man in 1655.

COMPE (JAN TEN), geb. te *Amsterdam* in 1713, † 1761, opgevoed in het Diaconie-weeshuis der Hervormden, leerde de schilderkunst bij den landschapschilder D. Dalens. Hij werd een bedreven schilder van stadsgezigten in den stijl van J. van der Heijden en G. Berkheiden. Hij vond veel aanmoediging bij rijke begunstigers, door zijne schoonheid van schildering en waarheid van voorstelling. Zijn opgeruimde geest deed hem wel eens minder geregeld werkzaam zijn en van luimen afhangen.

COMRIE (ALEXANDER), geb. in *Schotland* uit een aanzienlijk geslacht ten jare 1708, † 1774, leerde in zijn vaderland de oude talen en vertrok naar de *Nederlanden*, om de godgeleerdheid te *Groningen* en *Leijden* te beoefenen. In 1734 tot *artium liberalium magister et philosophiae doctor* bevorderd, en één jaar daarna tot predikant van *Woubrugge*, was hij daar 38 jaren onafgebroken werkzaam, en sleet zijne laatste dagen te *Gouda*. Hij was een hevig voorstander der orthodoxie, 't welk hem in twisten wikkelde met den Zwolschen leeraar van der Os en met den hoogleeraar J. van den Honert. Behalve eenige

twistschriften, bestaan er van hem: *Het A. B. C. des geloofs.* — *Eigenschappen des geloofs.* — *Over de 7 eerste zondagen van den Catechismus.* — *Verzameling van leerredenen*, 2 *dln.*, van welke werken de 2 eerstgenoemde gedurig herdrukt en nog door de liefhebbers gezocht zijn.

CONING (MR. CORNELIS DE) van *Belois*, burgemeester van *Delft* in 1573, wordt in de folio beschrijving dier stad genoemd Mr. Cornelis Jansz. Koning van *Bloijs*, en door Siegenbeek zoo als is opgegeven. Er zijn weinige bijzonderheden van hem bekend als dat hij tot het 3tal mannen behoorde, aan welke de verzorging van het noodige tot oprigting der hoogeschool te *Leijden* werd opgedragen en te tellen is onder hare eerste curatoren. Hij deelde in de gunst van prins Willem I, behoorde tot de gemagtigden op den Gendschen vredehandel in 1576 en overleed in 1582.

CONRAD (FREDRIK WILLEM), geb. te *Delft* in 1769, † 1808, werd opgevoed in het fundatiehuis der Vrouwe van *Renswoude*, en legde zich bijzonder toe op de waterbouw- en burgerlijke bouwkunde. Hij werd in 1787 aangesteld tot landmeter bij den hove van *Holland* en in 1796 tot adjunct-generaal-opziener bij het hoogheemraadschap van *Rhijnland*. Ras verwierf hij zich door zijne kunde een' grooten naam, zoodat men hem bij den waterstaat tot veelvuldige werkzaamheden gebruikte en het beleid van gewigtige waterwerken toevertrouwde; waartoe bij uitnemendheid behoort de uitwatering van den *Rhijn* bij *Katwijk*. In 1803 benoemd tot inspecteur van 's lands zeehavens en zeegaten, en 3 jaren later in de plaats van Brunings tot inspecteur-generaal van den waterstaat in *Holland*, behaalde hij den eereprijs met eene lofrede op zijn' verdienstelijken voorganger, bestaande in eene gouden medaille, hangende aan eene gouden keten, ter waarde van 200 dukaten.

CONRADI (PETRUS), geb. te *Leeuwarden* in 1707, † 1781, beoefende de godgeleerdheid te *Franeker*, *Utrecht* en *Leijden*. In 1732 tot de predikdienst toegelaten, benoemden hem in 1735 de curatoren der Friesche hoogeschool tot lector in de theologie en academie-prediker. Vijf jaren later werd hij professor in de godgeleerdheid, terwijl men hem eenigen tijd daarna de doctorale waardigheid schonk. Hij volgde de Coccejaansche rigting, was allezins getrouw en ijverig en zulk een voortreffelijk redenaar, dat de groote F. Hemsterhuis hem de eerekroon toekende. Hij had een zwak ligchaamsgestel, en werkte misschien daardoor weinig voor de pers; behalve de redevoering bij de aanvaarding van het professoraat gaf hij in druk uit: *Disputa-*

tio de periodo annorum ab exitu Israel. ex Ægypto usque ad extructionem templi Salomonis, *Franq.* 1732. — *Sermo academicus de necessario*, *sed probe administrando usu in relig. revelatae negotio. Ib.* 1752, ook in 't nederd. vertaald, en *Oratio funebris in memoriam Petri Laan. Ib.* 1743.

COOL (JACOB), ook bekend onder den lat. naam van JACOBUS BRASSICA, is geb. te *Rotterdam* in 't midden der 16de eeuw, † 1637, was een zusterszoon van Reinier Snoij van *Gouda*, wiens *Batavische of Hollandsche gesch. in* 13 *boeken* hij besloot uit te geven; toen dit ruchtbaar werd, kwam het kitteloorig geslacht der dichters in beweging, en Cool en zijn bloedverwant Bockenberg werden bestormd met puntdichten. Ze is daarna uitgegeven door Fr. Sweerts, aan wien Cool ze zond, en opgenomen in *Rerum Belgicarum Annales*, *Francof.* 1620 in fol. Hij wordt geroemd om zijne opregtheid en kennis, en schreef o. a. *De certo vitae genere diligendo.* — *Consolatio de pestilentiae morbo.* 1584. — *Saturnalia sive sententiae ad imitationem paradoxorum Ciceronis* etc. *L. B.* 1601. enz.

COOLEN (JAN LAMBRECHTZEN), geb. te *Vlissingen* in 1565, † 1619, behoorde onder de eerste handelaars, die de kust van *Guinea* en *Nieuw-Nederland* bezochten, onder de voornaamste bevorderaars der oprigters van de *O. Indische Maatschappij* en onder hare eerste bewindhebbers. Eerst was hij raad in zijne geboortestad, daarna 7 malen burgemeester, en vervulde met lof verscheidene commissiën. In de groote kerk werd een marmeren gedenkteeken voor hem opgerigt.

COOLHAES (CASPAR JOHANNESZ.), geb. te *Keulen* in 1536, † 1615, was eerst predikant te *Trarbach* in het *Tweebrugsche*, daarna te *Siegen* in 't *Nassausche*, van waar hij in 1576 naar *Deventer* beroepen werd. Hij bragt veel toe aan de godsdienstige verlichting des volks, en zocht den geest van verdraagzaamheid in te prenten. Slechts 34 weken mogt hij er werkzaam zijn. Van daar verdreven, bediende hij eenige gemeenten zoo binnen als buiten 's lands, tot men hem in 1574 naar *Leijden* beriep als hoogl. in de godgeleerdheid, waar hij de hoogeschool met eene plegtige redevoer. inwijdde, en voorlezingen begon over *Paulus' brief aan de Galaten.* Weldra bepaalde hij zich alleen tot het predikambt; geraakte in 1579 met eenige zijner ambtsbroederen in geschil over het regt der overheid in kerkelijke zaken. Wijl hij dat regt verdedigde, zocht men hem ook van onregtzinnigheid in de leer te beschuldigen, en nu moest hij zwichten, schoon niet overtuigd, en in 1582 van zijn post afstand doen, waarvan de regering hem tot hiertoe de inkomsten gegund had.

Om zijne ziekelijke vrouw en 6 kleine kinderen te onderhouden, nam hij het distilleeren bij de hand en schreef eenige werkjes ter zijner verdediging, waarvan wij slechts noemen: *Een kort waarachtig verhael van het sorgelicke vijer der haetelijke en van Godt vervloeckte oneenigheit in Religions saeken. Leijd.* 1580.

COOLHAAS (WILLEM), geb. te *Deventer* in 1709, † 1773, studeerde te *Utrecht*, verdedigde in 1733 onder van Alphen eene taalkundige verhandeling over de gr. woorden *pistis*, *pistos* en *pisteuein*, en werd in 1737 als predikant te *Langerak over de Lek* bevestigd. In 1754 deed hij als hoogleeraar in de Oostersche talen en oudheden aan de Illustre School te *Amsterdam* eene redevoer. *over de noodzakelijkh. der H. taalkunde voor elk regtaardig godgeleerde* enz. en moest later ook de predikdienst vervullen. Hij gaf uit: *Dissertationes grammatico-sacrae* etc. — *Observationes philologico-exegeticae in 5 Mosis libros* etc. — *Jakobs worstelingen met God, of leerred. over Gen.* 32: 24—32. *Amst.* 1768. — *Het geloof en hoop van den vromen lijdzamen Job*, enz.

COOMANS (JOHANNA), geb. te *Middelburg* en † in 't midden der 17de eeuw, echtgenoote van Johan van der Meerschen, rentmeester-generaal der Staten van *Zeeland*, was voor haren tijd eene vernuftige dichteres, vriendin van Cats, wiens zoetvloeijenden dichttrant zij volgde. Men vindt eenige van hare bevallige en geestige stukjes in den *Zeeuwsche Nachtegaal.* Zij stond met vele dichters en geleerden van haren tijd in betrekking, die alle haren roem vermeldden.

COOPMANS (GEORGE), geb. te *Makkum* in *Friesland* in 1717, † 1800, vormde zich op de hoogeschool te *Franeker* tot geneesheer. Ofschoon reeds tot med. doctor gepromoveerd in 1740, bezocht hij, ter uitbreiding zijner kennis, de Leijdsche academie, en vestigde zich daarna te *Franeker.* Hier verwierf hij door zijne kunde en gelukkige genezingen grooten roem, ook door heelkundige operatiën. De luister der hoogeschool ging hem steeds ter harte en ofschoon geene openbare bediening daarbij bekleedende, was hij den studenten gaarne behulpzaam door raadgevingen en onderwijs in de vroedkunde. Reeds hoog bejaard, nam hij den post van Curator op zich en verrijkte de academ. bibliotheek met vele belangrijke handschriften. Hij vertaalde het werk van Monro *over de zenuwen*, schreef: *Neurologia*, 1794, en gaf eene beschrijv. van de besmettelijke koorts, die in 1748 in *Friesland* heerschte.

— (GADSO), zijn zoon, geb. te *Franeker* in 1746, † 1810, werd in 1770 tot med. doctor bevorderd, en weldra hoogleeraar

in de geneeskunde te *Franeker*. Bij de burgerlijke geschillen, toenmaals ontstaan, nam hij zijn ontslag, vertrok in 1787 met vrouw en kinderen naar *Steinfurt* en vervolgens naar *Aken*, waar zijne vrouw stierf. Hij begaf zich hierop naar *Brussel*, waar men hem het hoogleeraarschap aanbood, en hij lijfarts werd van den graaf van Trautmansdorf. De Belgische onlusten noopten hem naar *Frankrijk* te trekken, waar hij zich te *Charleville* één jaar ophield. De koning van *Denemarken* Christiaan VII. beriep hem in 1791 tot hoogleeraar in de scheikunde te *Koppenhagen*, en later te *Kiel*. Hij verzocht en verkreeg in 1796 zijn ontslag, ging in 't Hertogdom *Sleeswijk* op een aanzienlijk landgoed, *Oë* genoemd, wonen, en keerde in 1807 naar zijn vaderland terug, *Amsterdam* tot zijne woonplaats kiezende, en daar de praktijk opvattende. Hij was kundig in zijn vak blijkens de *Opuscula physico-medica*, in 1793 te *Koppenh.* gedrukt, en daarbij een voortreffelijk lat. dichter, gelijk blijkt uit zijn dichtstuk: *Varis, sive carmen de Variolis* 1783, door Goethe in 't hoogd. en door Hoffman in 't nederd. vertaald; uit zijn *Elegiacum in natalem* 27 *Frederici Dan. principis regii*, 1795; uit zijn heldendicht, getiteld: *Petreis*, waarin de heldendaden van *Pieter de Groote* bezongen worden, doch waarvan slechts de 2 eerste boeken in 1807 't licht zagen. Ook moeten er nederd. gedichten van hem bestaan.

COORN (CORNELIS), geb. te *Middelburg* in 1679, † 1724, werd predikant bij de Nederduitsche gemeente te *Sandwich* in *Engeland;* van waar hij in 1698 bij de Engelsche gemeente in zijne geboorteplaats werd beroepen. Hij vertaalde uit het Eng. in 't Nederd.: *Het* 13*de cap. van de Romeinen, verdedigd tegen de verkeerde uitlegg. van den pred. van Galop.* enz. *Middelburg*, 1718. — *Kort en klaar vertoog van de onmogelijkheid dat de denking zou ontstaan uit stoff' en beweging* enz. *van H. Ditton. Ib.* 1719. En uit 't Nederd. in 't Eng.: *a Catechisme of the Christ. Religion*, etc. *Ib.* 1721.

COORNHERT (DIRK VOLKERTSZ), geb. te *Amsterdam* in 1522, † 1590, gaf vroeg blijken van vlugheid en leerzaamheid en oefende zich, behalve in 't Spaansch en 't fransch, in 't plaatsnijden, de gymnastiek en de muzijk. Hij deed eene reis naar *Spanje* en *Portugal*, waar hij de gruwelen der inquisitie zag, zoodat hij steeds afkeer behield van ketterdooden en gewetensdwang. Om de kerkvaders te kunnen lezen, leerde hij latijn en gr., toen hij 30 jaren oud was. Hij kwam als hofmeester in dienst van Reinoud van Brederode, vestigde zich te *Haarlem*, vond zijn bestaan in de graveerkunst en in 't vertalen

van eenige stukken van Cicero, Seneca, Boëtius en and. In 1561 werd hij eerst notaris, daarna secretaris en eindelijk plenipotentiaris der stad *Haarlem*. Wegens het voorstaan der hervorming raakte hij in 1566 te *'s Hage* gevangen; ontslagen zijnde, week hij naar *Kleefsland*, wordende met zijn' broeder door den bloedraad verbannen en zijne goederen verbeurd verklaard. Ook hier nam hij het plaatsnijden bij de hand, en was in 1570 te *Embden* werkzaam tot nut van 't vaderland, om het ontslag te bevorderen van eenige aangehoudene schepen. Hij kwam in 1572 terug, zag zich aangesteld tot secretaris der Staten van *Holland*, doch ook andermaal in de noodzakelijkheid naar *Kleefsland* te wijken. Na de Gendsche bevrediging keerde hij andermaal naar *Nederland*, nam zijne woonplaats te *Delft;* doch zijne vrijzinnige denkbeelden in de godsdienst wikkelden hem met andersdenkenden in onaangename geschillen, die hem het leven verbitterden en noodzaakten heren derwaarts te trekken. Hij verdient den naam van wijsgeer, die zich als stoutmoedig zelfdenker boven zijne eeuw verhief; die zijn vaderland vurig beminde en verdedigde; die als opbouwer der nederd. taal, ook als dichter zijne groote verdiensten heeft. Al zijne werken, in 3 zware folianten te *Amsterdam* in 1630 gedrukt, zijn nog voor de gesch. der nederl. letterkunde zeer belangrijk.

COOTWIJK (JAN), geb. te *Utrecht* omstreeks het midden der 16de eeuw, † 1629, was doctor in de beide regten, en bragt een groot gedeelte van zijn leven op reis door. Na *Europa* doorkruisd te hebben, stak hij over naar *Azië* en bezocht in *Palestina* al die plaatsen, welke zijnen weetlust konden voldoen. Het verhaal van zijne reis naar de *Levant* kwam in 1619 uit, onder den titel: *Reize naar Jerusalem en Syriën, oorspronkelijk in 't lat. en daarna in 't nederd. vertaald*, in 4to, thans zeldzaam.

— (JURRIAAN), geb. te *Amsterdam* in 1714, was goudsmid en graveur; wordt in 1768 vermeld onder de stellers van het model en leden van de 1ste klasse bij de teekenacademie te *Amsterdam*. Hij beoefende als liefhebber de teekenkunst en heeft verscheidene fraaije prentteekeningen vervaardigd. Er bestaat daarvan eene verzameling in 3 dln. naar voorname meesters, uitmakende 175 stukken, eenig in haar soort.

COPES (HENDRIK), geb. te *'s Hertogenbosch* omstreeks het midden der 17de eeuw, † 1708, was griffier der leen- en tolkamer in zijne geboortestad; bezocht in *Italië* en *Duitschland* verscheidene bibliotheken en bewaarplaatsen van oudheden,

bragt van daar eenige kostbare handschriften mede van Suetonius en anderen. Als beminnaar der aardrijkskunde en oudheden, schreef hij over de *Toxandriërs* en over eenige ontdekte steenen met romeinsche opschriften bij *St. Michiel Gestel* gevonden.

COPIER (ANDRIES), natuurlijke zoon van den heer van *Calslagen*, uit een oud adelijk Hollandsch geslacht, was een ijverig voorstander en een getrouw vriend van prins Willem I. Hiervan gaf hij een sprekend bewijs ten jare 1574, toen de gemelde vorst een' heimelijken aanslag ondernam op *Antwerpen*. Er waren reeds 2000 soldaten met hunne officieren binnengesmokkeld onder bevel van N. Ruijkhaver. Vijfhonderd mannen lagen o. a. verborgen in de brouwerij, de 3 Snoekjes genaamd, met voorkennis van den eigenaar, alsmede van A. Copier, die zegelaar van deze brouwerij was. De aanslag werd ontdekt, en 4 soldaten van den prins als ook Copier gevangen genomen. De soldaten hadden op de pijnbank hunne schuilplaats opgegeven. Copier bevestigde deze opgave, doch op het vermoeden dat hij ook deel had in den aanslag, werd hij op zijne ontkenning zoo deerlijk gepijnigd, dat hij het bestierf.

— (JACOB), heer van *Calslagen* en *Tol*, heeft waarschijnlijk behoord tot het bondgenootschap der edelen; hij ontweek de beroeringen van 1567 door zich buiten 's lands te begeven; hield heimelijke briefwisseling met den prins van *Oranje*, ter beraming der middelen van *Nederland*'s verlossing; gaf zijn huis te *Alphen* vrij tot de onderhandelingen van P. Buis, toen pensionaris van *Leijden*, en den heer van Swieten. Hij ontving later eene aanstelling onder de rentmeesters te *'s Hage*, en stierf te *Antwerpen* tijdens de belegering in 1584.

— (MARGARETHA), uit hetzelfde geslacht, en waarschijnlijk geb. in 1516, huwde Jacob Polites, griffier van *Antwerpen*, en na diens dood met W. Martini, eerst raad van *Braband* in *'s Hage*, vervolgens griffier van *Antwerpen*. In den mislukten aanslag op die stad (bij 't art. A. Copier vermeld) was ook haar man gewikkeld. Deze de ontdekking vernemende en dat er weldra huiszoeking, en wel het eerst bij de leden der regering, zal plaats hebben, haast zich zijne vrouw daarvan te verwittigen, wijl ten zijnen huize M. Neijen, J. van Alveringen en N. Ruijkhaver verborgen lagen. Op deze tijding betoonde zij mannelijke kloekmoedigheid en tegenwoordigheid van geest, zonder dralen werd den eerstgenoemden het rookhok van een' schoorsteen, en aan de 2 anderen eene kasttafel ter schuilplaats aangewezen. Het duurde niet lang of de huiszoekers, vergezeld van haren man, kwamen opdagen, zij ontving ze met een vrien-

delijk gelaat; doch hoe haar 't hart klopte, toen men de gemelde tafel bezigde om een plakkaat te schrijven, waarbij *f* 2000 op het lijf van Neijen en eene mindere som op de 2 anderen gesteld werd, kan elk lezer beseffen. Het onderzoek liep gelukkig af, en de 3 verborgenen vonden daarna gelegenheid uit *Antwerpen* te ontsnappen. De verdere lotgevallen van deze moedige vrouw zijn ons onbekend.

COPPELLO (JOHANNES KAPPEIJNE VAN DE), geb. te *Middelburg* in 1790, † 1833, gaf op de lat. scholen aldaar al vroeg blijken van vernuft en vlijt, zette zijne studiën in de geleerde talen met ijver voort op *Leijden's* hoogeschool, en was een der geliefdste leerlingen van Wijttenbach. Hij werd tot praeceptor te *'s Hage* beroepen, 2 jaren later tot rector te *Zwolle*, en in 1819 in de zelfde waardigheid te *'s Hage.* Hij was bij uitstek werkzaam, zoo als de leerlingen, die hij vormde, en de schriften, die hij uitgaf, kunnen getuigen. Van deze laatste noemen wij zijne: *Rudimenta der grieksche taal*, verscheidene malen en nog onlangs herdrukt. *De causis quibusdam excellentiae Graecorum in litteris*, en zijne lijkredenen op van Bemmelen, van der Kemp en van Wesele Scholten.

COREN (JACOB), geboortig uit *Alkmaar*, bekleeedde den aanzienlijken post van raadsheer in den hoogen raad van *Holland*, en wordt geroemd om zijne opregtheid en bekwaamheid. Na zijn' dood, (1631) verscheen er van hem in 't licht: *Observationes* 41, *rerum in supremo senatu Holl.* etc. *judicatarum*, etc. *Hagae Com.* 1642, meermalen herdrukt en ook in 't nederd. vertaald.

CORNELII (ARNOLD), geb. te *Delft* in 't eerste gedeelte der 16de eeuw, werd in 1573 predikant te *Frankendahl*, drie jaren later te *Delft.* Hij hield met R. Donteklok in 1578 eene twistrede tegen D. Vz. Coornhert over de merkteekenen van de ware zigtbare kerk, daarna te *Leijden* hervat, waarbij hij voor de leerstellingen van Calvijn uitkwam. In 1581 was hij president der nationale synode te *Middelburg*, werd met eenige leden van 't hof van *Holland*, eenige hoogleeraren van *Leijden* en 8 predikanten gekozen , om een ontwerp daartestellen tot wegneming der geschillen over de regering der kerken; ook behoorde hij in 1602 tot de gedeputeerden der Z. Hollandsche synode, om klagten intedienen tegen die van de *Augsburgsche confessie* te *Woerden.* Zijne kennis in de Oostersche talen deed hem benoemen met anderen, om den Bijbel in 't nederd. overtezetten. Hij stierf in 1605.

CORNELIUS (JACOB), geb. te *Bremen* in 1710, † 1772, werd in de geleerde talen onderwezen in zijne geboortestad en

te *Marburg*, bezocht de hoogeschool te *Utrecht*, oefende zich in de godgeleerdheid en werd in 1741 predikant te *Wamel en Dreumel*, daarna te *Westbroek en Agtienhoven;* zijne overige ziekelijke dagen sleet hij te *Utrecht.* Hij was een man van ongeveinsde godsvrucht, schrander oordeel en gul karakter. Hij schreef: *Nuttige overdenkingen over 't uitstel van C. komst in de wereld, over de woorden van Ps. II: 7, en over 't bidden van het Onze Vader*; tevens: *eenige praktikale leerr. over: Ps* 42: 12, *en over de bekeerde zondaresse volgens Luc.* 7: 36—47. *Utr.* 1768. Zijne *Overdenkingen* zijn later met een vervolg vermeerderd.

CORNELISZOON (CORNELIS), geb te *Haarlem* in 1562, † 1638, leerde de schilderkunst bij P. Aertzen of Lange Pier; overtrof weldra zijn' meester; bezocht eerst *Rouan*, daarna *Antwerpen* en vestigde zich in zijne geboorteplaats. Hij schilderde in 't groot en klein, geschiedenissen, portretten, bloemen en vooral fabelachtige stukken; was een naauwkeurig teekenaar, getrouw nabootser der natuur, had een levendig en behagelijk koloriet, en muntte uit in het naakt schilderen.

— (JACOB), geb. te *Rotterdam* in 1608, † omstreeks 1665, was heelmeester te *Amsterdam* en tevens leeraar bij de Waterlandsche Mennoniten aldaar. Van zijne bekwaamheid als chirurgijn kunnen 2 gevallen getuigen, welke in 't lat. en 't Nederd. met pl. door hem zijn uitgegeven. Van zijne bekwaamheid als leeraar getuigen, behalve eenige tegenschriften, de boekjes, getiteld: *Onciersel en cieraat van de godtsalige vrouwen* enz. *Amst.* 1652. — *Spiegel der dischgenoten Christi* enz. *Amst.* 1662, herdrukt in 1729. Hij wordt geprezen als een man van scherpzinnig oordeel en uitstekende begaafdheden.

CORPUT of CORNPUT (HENDRIK VAN DEN), geb. te *Breda* in 1536, † 1601, vestigde zich als advokaat in zijne vaderstad. De leer der hervormden toegedaan, was hij ouderling bij de heimelijke gemeente, en gedrongen bij de komst van Alba, in 1567, de wijk naar *Duitschland* te nemen met zijn gezin. Te *Heidelberg* legde hij zich op de godgeleerdheid toe en werd in 1578 te *Dordrecht* als predikant beroepen, wordende later naar de gewoonte dier tijden, voor eene wijl ter leen afgestaan aan de gemeenten te *Breda* en *Hoorn.* Zijne bekwaamheid in kerkelijke zaken maakte hem in 1581 lid der nationale synode te *Middelburg*, en een jaar daarna van de particuliere te *Haarlem*, terwijl hij ook tot de 12 predikanten behoorde, in den *Haag* (1587) zamengeroepen, om met den hoogleeraar H. Saravia te handelen over eenige punten, den welstand van land en kerk betreffende. Onder andere werkzaamheden hem opgedragen, be-

hoorde ook het curatorschap der lat. scholen, waarbij hij zelfs eenigen tijd het conrectoraat waarnam. Hij verloor de gematigdheid wel eens uit het oog, in den fellen twist met zijn' ambtgenoot H. Herbets. Hij gaf eene verklaring uit van den *Heidelb. Catechismus* (1591), of eigenlijk eene vrije vertaling van de *Exegemata in Catechesin relig. Christianae*, van Bastingius.

CORPUT (JOHAN VAN DEN), geb. te *Breda* in 1542, † 1611, verkoos de krijgsdienst en zag zich weldra bevorderd tot kapitein der infanterie in dienst der Staten. Hij onderscheidde zich door zijne dapperheid in de worsteling tegen de Spaansche dwingelandij. Eene muiterij onder zijn volk te *Koevorden* wist hij door strenge middelen te stillen; doch betoonde inzonderheid in 't belegerde *Steenwijk* (1581), wat kloekmoedigheid en standvastigheid, met kunde en beleid gepaard, vermogen. Na 4 maanden verdediging kwam er ontzet, doch Corputs dapperheid schijnt niet op dien prijs geschat te zijn, welke zij zoo zeer verdiende. Men vindt nog van hem vermeld, dat hij bevelhebber van *Hasselt* en *Koevorden* en gouverneur van 't kasteel te *Groningen* geweest is.

— (ABRAHAM VAN DEN), geb. te *Dordrecht* in 1599, † 1670, werd in 1626 predikant te *Giessen-Nieuwkerk;* doch ligchaamszwakte dwong hem die betrekking te verlaten in 1639, slijtende hij daarop zijne overige dagen te *Dordrecht.* Van zijne geleerdheid en ervaring in de kerkelijke gesch. getuigen zijne werken, als: *Leven en dood van P. Melanchton, met 't verhael van de reform. der kerken in Duitschland. Amst.* 1662, 2 malen herdrukt. — *Goddelicke vierschare, d. i. ontdekkinge der hemelsche oordeelen* enz. 4 dln., *Utr.* 1659, *Amst.* 1681. Bovendien liet hij in H. S. na: *eene hist. der Turken*, en eene verhandel. *of Petrus ooit te Rome is geweest.*

CORT (CORNELIS), geb. te *Hoorn* in 1536, † 1578, begaf zich naar *Italië* om zich te oefenen in de teeken- en graveerkunst, bevond zich in 1572 te *Venetië*, waar de beroemde Titiaan bij hem huisvestte, en hem zijne schoonste schilderijen in 't koper liet brengen. Later woonde hij te *Rome*, waar hij vele stukken van groote meesters, als van Rafaël, Correggio enz. graveerde. In zijne platen heerscht zulk een smaak en nette teekening, dat ze voor hooge prijzen gekocht worden; ze komen zeldzaam voor.

— (CHRISTIAAN BARTHOLOMEUS DE) was prior in 't klooster der predikheeren te *Mechelen* en had in zijne verhitte verbeelding allerlei visioenen en openbaringen, die hem eindelijk aanspoorden, in 1656, om met eenige vrome vrienden naar het

eiland *Nordstrand* bij *Holstein* te vertrekken en daar eene geestelijke volkplanting aan te leggen. In 1663 kwam hij in *Mechelen* terug en maakte kennis met Antoinette de Bourignon, die hij overhaalde om hem naar *Nordstrand* te volgen. Zij kwamen in 1667 te *Amsterdam*, waar zij zich zoo lang ophielden, dat de Cort in schulden en in de gijzeling geraakte. Daarna ontslagen, vertrok hij in 1669 naar 't genoemde eiland, waar hij kort daarop zijn vroom leven door vergift eindigde en Antoinette zijne erfgename werd.

CORVER (JOAN), geb. te *Amsterdam* in 1628, † 1716, bekleedde gewigtige regeringsposten aldaar, en was er 18 malen burgemeester. Naar *Engeland* afgevaardigd, onderhandelde hij omtrent een verdrag over de zeevaart. In 1683 behoorde hij tot de 6 gelastigden, om te overwegen wat er op den dagvaart voorviel, bij de hevige twisten die er ontstaan waren tusschen de Staten van *Holland* en *Amsterdam*. Hij had het voorregt de 50ste verjaring van zijn bestuur te mogen vieren, waarvan een gedenkpenning is rondgedeeld.

— (MAARTEN), geb. te *Amsterdam* in 1727, † 1793, genoot eerst het onderwijs in de teeken- en graveerkunst bij J. Punt, die hem ook lust voor het tooneel inboezemde. Hij oefende zich eerst in eene liefhebberij-comedie, tot hij in 1749 het Amsterdamsche tooneel betrad. Hier onderscheidde hij zich van tijd tot tijd boven zijne medespelers; ondernam eene reis naar *Parijs* ter verdere oefening, en zocht vooral eene betere manier intevoeren omtrent de tooneelkleeding. Hij verliet het *Amsterd.* tooneel in 1763, doorreisde met een gezelschap de provinciën, en hield zich later in den *Haag* op, alwaar hij een schouwburg deed bouwen. Hij was de vraagbaak der tooneelspelers en een uitmuntend declamateur, zoo dat vele dichters zich vereerd vonden, als hij hunne verzen voorlas. Uit zijne school zijn daarna bekwame mannen voortgekomen.

CORVINUS (JOH. ARNOLDI), eigenlijk Ravens, geb. te *Leijden* in 't laatst der 16de eeuw, werd aldaar in 1606 tot predikant beroepen en was de Remonstrantsche partij toegedaan, welke hij op de Haagsche conferentie in 1611 zocht te verdedigen. Hij werd voor de Dordsche synode gedaagd, en van zijn predikambt ontzet. Hierop legde hij zich te *Leijden* op de regtsgeleerdheid toe, werd, na 't verkrijgen der doctorale waardigheid, advokaat te *Amsterdam* en weldra als zeer bekwaam bekend. Hij hield eene lijkrede op van Baerle en in 1646 openbare lessen in de regtsgeleerdheid. Daarna tot hoogl. in de regten te *Mentz* en tot geheimraad van den keurvorst benoemd,

stierf hij aldaar in 1650. Hij heeft eene menigte theologische en regtsgeleerde werken geschreven; tot de eerste, die betrekking hebben op de kerkelijke twisten dier dagen, behooren: *Defensio sententiae Arminii de praedestinatione* etc. *Amst.* 1613. — *Censura anatomes Arminianismi* etc. *Fran.* 1622. — *Conferentien gehouden in den Haag*, 1611, enz. Tot de laatste o. a.: *Enchiridion juris civilis* etc. *Amst.* 1640, veelmalen herdrukt. *Jus feudale aphorismis explicatum. L. B.* 1655. — *Summarium juris prud. romanae, seu codicis Justinianaei methodica enarratio. Amst.* 1644, dikwerf herdrukt.

COSTER (SAMUEL), geb. te *Amsterdam* in 't laatst der 16de eeuw, oefende aldaar de geneeskunst uit, en bediende de zieken in 't gasthuis meer dan 50 jaren zonder eenige belooning. Hij was een verdienstelijk voorstander en beoefenaar der dichtkunst; stichter van den eersten schouwburg te *Amsterdam* in 1617, bekend onder den naam van *Costers Academie*, terwijl de oude rederijkkamer: *in Liefde bloeijende*, waar van hij lid was, zich daarin oplostte. Hij vond veel tegenstand van de geestelijkheid, doch ondersteuning van de zijde der regering. Bij eene overeenkomst met het Weeshuis, nam dit, voor een derde van de winst, de kosten der onderneming op zich, latende het overige aan 't genootschap over. Men heeft van hem 5 blij- en 6 treurspelen, waarvan het treurspel *Iphigenia* den meesten opgang maakte en in 1617 vertoond werd.

— (HERMANUS), geb. te *Alkmaar* in 1743, † 1781, was organist van de *St. Pancras-* of *Hoogelandsche kerk* te *Leijden* en besturend lid van 't dichtlievend genootschap: *kunst wordt door arbeid verkregen.* Er komen in deszelfs werken eenige stukken van hem voor, die ook gevonden worden in zijne *Mengelpoëzij, Leijd.* 1779. Zij kenmerken zich door een' genootschappelijken geest, sommige door luim, andere door te groote losheid.

COSTERUS (BERNARDUS), geb. te *Woerden* in 1645, † 1735, oefende zich te *Leijden* in de geschiedenis en oudheden, bijzonder in de regtsgeleerdheid, waarin hij in 1668 tot doctor bevorderd werd. Eerst begaf hij zich naar *'s Hage*, om zich in de praktijk te oefenen, vestigde zich daarna in zijne vaderstad, waar hij in 1670 door dijkgraaf en heemraden van 't Groot Waterschap van *Woerden* tot hun advokaat aangesteld, en hem weldra het secretariaat dier stad opgedragen werd. Hij beleefde de rampspoeden, die door de overheersching der Franschen in 1672 en 73 *Woerden* en omliggende plaatsen teisterden, en droeg veel bij ter verzachting. In 1684 werd hij voor korten tijd met de burgemeesterlijke waardigheid vereerd, doch allerlei

onaangenaamheden deden hem zijne posten nederleggen en ambteloos leven. Dit hield hij vol tot 1704, toen zijn broeder Gijsbert, secretaris van 't Groot Waterschap te *Woerden*, overleed, en hij dat ambt tot de meerderjarigheid van diens zoon Willem waarnam, tot in 1715. Hij was bijzonder matig, bezat een goedhartig, godvruchtig karakter, en vele geschiedkundige kennis, blijkens zijn werk: *Historisch verhaal* enz. vervat in 2 brieven; zijnde de 2de druk, zeer vermeerderd door den auteur, uitgekomen te *Leijden* in 1736, behelzende het 2de gedeelte der gemelde rampen. De stijl is niet aangenaam, doch het werk voor den onpartijdigen onderzoeker belangrijk. Hij behoorde tot de staatsgezinde partij.

COSTERUS (FLORENTIUS) was in 1672 predikant te *Hoorn*, en zou niet vermeld zijn, zoo hij niet een boekje had uitgegeven, dat 6 maal gedrukt is en belangrijke bijzonderheden behelst van de vaderlandsche geschiedenis. Het begint met de 12de eeuw en eindigt met 1674. De titel is: *Nederlands vloek en zegen en deszelfs reunie, vermeerd. met een N. vloek en zegen, en and. biddagstoffen, mitsgaders eene bevestiging en 2 synodale predikatiën enz. Hoorn.* 1740.

COURT (JACOB DE LA), te *Leijden* uit een aanzienlijk geslacht van franschen oorsprong gesproten, was bijzonder de staatsgezinde partij toegedaan blijkens zijne schriften (door een' zijner kleinzonen in 't licht gezonden), en den gedenkpenning, dien hij liet vervaardigen ter gedachtenis van de groote staatsvergadering, gehouden in 1650, waarbij de stadhouderlooze regering geregeld werd. De beschrijving van dien penning vindt men bij *van Loon*, *Nederl. historiepenn.* II. 364 en 365.

— (PIETER DE LA), kleinzoon van bovengemelden, was even gezind als zijn grootvader en een vriend van de de Witten. Van zijne jeugd af zich op de beoefening der geschiedenis, inzonderheid der vaderlandsche, toegelegd hebbende, schreef en bezorgde hij de uitgave van veelvuldige schriften tegen het stadhouderlijk bewind, sommige naamloos, andere met gefingeerde namen. *De politijke Discoursen*, *handelende in* VI. *boeken van landen*, *steden* enz. met de letters D. C., Amst. 1662 en meermalen herdrukt, zijn van Jac. de la Court. Van Pieter zijn o. a. bekend: *De politijke weegschaal*, 1660, naderhand uitgegeven onder den titel van *Consideratiën van staat*, enz. door V. H. (van Hoven). — *Intrest van Holland*, enz. *Amst.* 1662, veelmalen herdrukt. *Publie gebedt ofte consideratiën tegen het nominatim bidden* enz. 1663, dat veel gerucht heeft gemaakt. *Sinrijke fabulen verklaart en toegepast enz.* door P. C. P. Amst. 1685 met pl. Na den moord

van de de Witten leed hij aanstoot en zag zich gedrongen naar *Braband* de wijk te nemen.

COURTONNE (JACQUES ANDRÉ), geb. te *'s Hage* in 1711, † 1773, werd in 1733 tot 2den predikant bij de Walsche gemeente te *Voorburg* beroepen, daarna te *Heusden*, en in 1745 te *Leeuwarden*, waar hij zijn werkzaam leven doorbragt niet slechts met het opstellen van leerredenen en herderlijk werk, maar ook met het verzamelen van *Adversaria* uit de letterkundige geschiedenis. Daarenboven was hij onderscheidene malen voorzitter bij de Walsche synode. Behalve 2 of 3 leerr. in 't fransch en eenige geestige naamlooze brochures, zag van hem het licht een werkje uit 't engelsch vertaald van William Worton, getiteld: *Bedenkingen over de beste wijs van in de H. Godgeleerdheid te studeeren*, *Leeuward.* 1765, met oordeelkundige aanteek. door hem voorzien.

COXIE (JOHAN ANTONIJ), te *Mechelen* geb. in 't laatst der 17de eeuw, wordt als historie- en portretschilder geroemd, hij schijnt zich eenigen tijd in *Holland* te hebben opgehouden, en werd daarna hofschilder bij den koning van *Pruisen*, Frederik I. De deuren van 't kastje, waarin de vermaarde kraamkamer van G. Dou geplaatst was, zijn keurig door hem geschilderd. Meer andere schilders van zijn' naam, waaronder ook uitmuntte Michiel Coxie, waren waarschijnlijk aan hem vermaagschapt.

CRABETH (DIRK en WOUTER), twee broeders, die in 't midden der 16de eeuw zich te *Gouda* als glasschilders een' onsterfelijken naam verwierven. Wouter schijnt *Frankrijk*, *Italië* en andere landen bezocht en hier en daar proeven van zijne kunst achtergelaten te hebben. Men oordeelt, dat hij in teekening, sierlijkheid en helderheid zijn' broeder overtrof, terwijl deze meer uitmuntte in den gloed der kleuren; zoo dat men van hen zeide: „ 't geen Dirk doet door zijne diepsels, werkt Wouter door zijne hoogsels." Daarbij waren zij omtrent elkander zeer ijverzuchtig wat de kunst betrof, waarin de een den anderen de loef zocht af te steken. Die *Gouda* bezoekt, vergete niet de schoonste hunner werken, de geschilderde glazen in de *Groote* of *St. Jans-kerk* aldaar te bezigtigen. Ze werden vervaardigd tusschen 1555 en 1571.

— (WOUTER), kleinzoon en naamgenoot van bovengemelden, leerde de schilderkunst bij C. Ketel; bezocht *Frankrijk* en *Italië*, hield zich een' geruimen tijd op te *Rome* en keerde in 1628, na eene 13jarige afwezigheid, naar zijne geboortestad *Gouda* terug. Tot de groote stukken, die zijn voortreffelijk talent kenschetsen, behoort o. a. eene altaarschilderij, Maria's hemel-

vaart voorstellende, en een Schuttersstuk in de zaal van St. Joris-doelen geplaatst.

CRAESBEKE (JOZEF VAN), bij velen GRAESBEEK genoemd, geb. te *Brussel* in 1608, † 1668, oefende te *Antwerpen* het beroep van broodbakker uit. De kennis, die hij maakte met den bekenden, vrolijken schilder Adriaan Brouwer, in wiens luchtige leefwijze hij deelde, deed hem liefde opvatten voor de schilderkunst, waarin hij weldra zijn' meester op zijde streefde. Zijne onderwerpen zijn meestal uit de kroegen genomen, vechtende en drinkende boeren en soldaten. Het stuk, dat men in 't Amst. Museum vindt, No. 103, een portret van Hugo de Groot ten voete uit, toen hij omstreeks 12 jaren oud was, maakt eene uitzondering.

CRAEIJESTEIN (GERRIT GERRITSZ. VAN) werd in 1574 aangesteld tot baljuw van *Oudewater* en dijkgraaf der 3 gehuchten, bij die stad gelegen. Bij het stormenderhand innemen van *Oudewater* door de Spanjaarden in 1575, welke daar een gruwelijk bloedbad aanrigtten, wist hij behendig uit de stad te komen, door zich onder de plunderaars te mengen. Doch daar buiten liep hij een ander gevaar in den mond, waaruit hem zijne kloekmoedigheid redde. Later in 1582, werd hij in zijn vorig ambt bevestigd.

CRAKOO (JAN), geb. te *Utrecht*, werd in het weeshuis dier stad opgevoed, en in 1761 als kweekeling aangenomen in de *Renswoudsche Stichting*. Hij leerde de teeken- en schilderkunst bij van Veldhoven, en ontving in 1770 op kosten dier Stichting de vergunning, zich te *Parijs* verder in de kunst te oefenen. Hij bleef daar 4 jaren, vestigde zich later te *Amsterdam*, maakte zijn werk van portretschilderen, en vervaardigde in 1777 een schoorsteenstuk in eene der kamers van voornoemde Stichting.

CRAMER (A. F.), kolonel in dienst van de *Vereen. Nederlanden*, was zeer kundig in zijn vak, en schreef de 2 volgende werkjes: *Aanmerkingen over de te doene diensten in eene belegerde vesting*, *Leijd.* 1757. — *Algemene maatregelen om alle verrassingen, in den oorlog voorkomende, uit te voeren en af te keeren.* *'s Hage*, 1767.

— (ANTON), geb. in 1785, † 1833, was boekhandelaar te *Amsterdam* en schrijver van eenige werken, waarvan de romantische en luimige, gelijk hij ze noemde, weinige waarde hebben; van eenig belang zijn misschien de volgende: *Mijne herinneringen uit Duitschland en Braband*, *gedurende* 1814. *Amst.* 1821. — *De pelgrim der Nederlanden, schetsende de zeden en gebruiken der*

ondersch. steden en dorpen in 6 *dln. Ib.* 1823. Hij bezorgde ook de uitgave van de reis zijns zoons Hendrik Willem, die in den wedstrijd der schilderkunst te Amst. den prijs behaalde en daardoor eene 4jarige toelage van *f* 1200 kreeg voor een verblijf in *Italië*. Zij verscheen onder den titel van *Kunstreis door Frankrijk*, *Zwitserland*, *Italië en Engeland. Ib.* 1832—38, 4 dln.

CRANE (JOHAN DE), geb. in 1676, † 1746, werd in 1697 predikant te *Nisse* op het eiland *Ter Goes;* in 1703 te *Oost-Kapelle*, van waar hij in 1727 zijn emeritaat nam. Hij heeft te *Oost-Kapelle* 6 zijner opvolgers bevestigd, en gaf de leerredenen, bij die gelegenheden gehouden, afzonderlijk uit.

— (J. W. DE) was hoogleeraar in de hist. en welsprekendheid te *Franeker*, ridder van de orde van den Nederl. leeuw, enz. enz. en schrijver van onderscheidene werken, o. a. *Oratio de Vossiorum et Juniorum familia.* — *Bijzonderheden de familie Hemsterhuis betreffende. Leijd.* 1827. — *Letter- en geschiedkund. verzamel. van eenige biogr. bijdragen en berigten. Leeuw.* 1841. Hij was een sieraad der hoogeschool en bleef ook, emeritus geworden zijnde, ijverig beoefenaar der historie en letteren, waarvan het laatstgenoemde werk, in hoogen ouderdom opgesteld, blijken geeft. Hij † in 1841.

CRANEN (THEODORUS), ook wel KRANEN, was 12 jaren lang als arts en hoogleeraar der geneeskunde te *Nijmegen* met lof werkzaam. In 1670 werd hij te *Leijden* tot hoogl. in de wijsbegeerte beroepen, en tevens aangesteld als onderregent van 't Staten-collegie. Hij was een ijverig Cartesiaan; kwam in hevigen twist met Spanheim, zoodat hij in 1673 uit beide genoemde betrekkingen werd ontslagen, en tot gewoon hoogl. in de geneeskunde aangesteld. Later riep hem de keurvorst van *Brandenburg* naar *Berlijn* als lijfarts, waar hij in 1690 overleed. Boerhave roemt de levendigheid van zijn vernuft en de bevalligheid van zijne voordragt, minder zijne geneeskundige kennis.

CRANEVELD (FRANS), geb. te *Nijmegen* omstreeks 1473 of 74, † 1564, werd in 1510 te *Leuven* tot doctor in de beide regten bevorderd, kort daarop tot pensionaris van *Brugge* aangesteld, in 1552 tot raadsheer in den hoogen raad van *Mechelen*. Toen hij 60 jaren bereikt had, legde hij zich met zoo veel ijver toe op het aanleeren der grieksche taal, dat hij daaruit in 't latijn vertaalde: *Procopii libri* IV, *de aedificiis Justiniani* etc. *cum annot. T. Adamae*, later te *Parijs* in 1577 uitgegev. — *Basilii magni homiliae tres. Lov.* 1534. Hij schreef eene voorrede voor het werk van C. J. Vives: *de veritate fidei Christianae*, en stond in vriendschapsbetrekking en briefwisseling o.

a. met D. Erasmus, T. Morus, P. Nannius etc. — Hij liet een' zoon na, Jodocus genaamd, die raadsheer is geweest in 't hof van *Gelderland.*

CRAS (HENDRIK CONSTANTIJN), geb. te *Leiden* in 1739, † 1820, werd aldaar in 1769 tot doctor in de regten bevorderd en in 1771 tot hoogl. in de regtsgeleerdheid aan de doorluchtige school te *Amsterdam* aangesteld. Herhaalde aanbiedingen tot verplaatsing wees hij telkens van de hand, en werd daarom vereerd met den titel van hoogl. in het natuur- en volkenregt, gelijk vroeger met dien in het staatsregt. De wending van zaken in 1798 had zijne afzetting ten gevolge, doch slechts voor eenige maanden, na welke hij weder in zijne waardigheid werd hersteld en zijne werkzaamheden onafgebroken voortzette tot aan zijn' dood. Hij was een onvermoeid handhaver der beschaving, die een scherpzinnig oordeel paarde aan den fijnsten smaak, en als schrijver met hoogen roem bekend is door zijne lat. en nederd. schriften, waarvan wij slechts noemen: zijn bij 't Stolpiaansch Genootschap bekroond betoog in 't lat., dat *de chrl. zedekunde geen pligt voorschrijft, welke den burger belet zijne belangen te behartigen* enz. 1781. — *Disputatio de hominum aequalitate* etc., bekroond bij Teijlers genootschap in 1792. — *Disput. de principiis doctrina morum*, bekroond bij de Maatsch. te *Haarl.* in 1793. — *Laudatio H. Grotii*, bekroond door de Zweedsche academie en afzonderl. uitgegeven te Amst. in 1796 en meer andere. In 't Nederd. gaf hij o. a. *Bijdragen tot de N. Nederl. Jaarboeken.* — *Drie verhandelingen over het zedelijk gevoel.* 1807. enz. Zijne nagelatene verhandel. en redevoer. zijn door J. M. Kemper in 1822 uitgegeven.

CREMER (BERNARD SEBASTIAAN), geb. te *Zutphen* in 1683, † 1750, werd in 1707 predikant te *Stavenisse*, daarna te *Asperen*, van waar hij in 1717 beroepen werd te *Harderwijk* als hoogleeraar in de godgeleerdheid. Bij den titel, dien hij voerde, werd later gevoegd die van hoogl. der profetische theologie en der gewijde oudheden. Hij was wel een aanhanger, maar geen slaafsch navolger van Coccejus, heeft vele bekwame leerlingen gevormd en was algemeen bemind. Hij heeft veel geschreven en uitgegeven, o. a. *Summa Theologiae supernaturalis. Hard.* 1722 en 1730. *Typologia sive doctrina de vera typos exponendi methodo Ib.* 1727, waaruit men zijne denkwijze het best kan leeren kennen. *Fata eccles. Christianae etc.* 2 *vol. Zutph.* 1757, door zijn' kleinzoon uitgegeven, die betuigt dat zijn grootvader er 43 jaren aan gearbeid heeft. Tot zijne nederd. schriften behooren o. a. *Euangelische zedeketen* enz. 3. dln. Amst. 1737. — *Euangel.*

geloofsleten der waarheid, 3de uitg. *Zutph.* 1752. — *De grondbeginselen der denkb. godgeleerdheid in zamenspr.* 2 dln., behalve eene menigte twistschriften. Zijn zoon

CREMER (FRANS LODEWIJK), geb. te *Asperen* in 1715, † 1776, werd te *Harderwijk* voor de theologische studiën opgeleid, in 1737 proponent, spoedig daarop predikant te *Rossum*, toen te *Hattem*, daarna te *Maastricht*, en in 1750 te *Harderwijk*, in de plaats zijns vaders, als hoogl. in de godgeleerdheid beroepen. Hij had een geschil met Scheltinga over de gevoelens van den Zwolschen pred. van Os, en nam in 1763 het professoraat aan in de theologie te *Groningen*. Zijn zwak ligchaamsgestel verhinderde hem waarschijnlijk vele schriften in 't licht te geven, althans er bestaan slechts enkele redevoeringen van hem in druk, waarvan de laatste ten titel voert: *de sublimitate stili prophetici. Gron.* 1768. Hij volgde de theologische rigting zijns vaders en verwierf zich een' grooten naam. Zijn zoon Joost Berend, advocaat te *Zutphen*, heeft ondersch. schriften van zijn' grootvader uitgegeven.

CRESANT (JACOB MATHEUS), ook wel CRESSANT, geb. te *Utrecht* in 1732 of 33, † 1794, werd door zijn' vader tot de beeldhouwkunst opgeleid en in de teekenkunst onderwezen door Jac. de Wit. Hij hield zich eenigen tijd met zijn' vader te *Parijs* op, om zijne studiën voort te zetten; koos later *Delft* tot verblijf, en vervaardigde o. a. een' fraaijen preekstoel in de R. C. kerk te *Overveen*, versierd met beeldwerk, voorstellende gebeurtenissen uit het N. T. en voltooid in 1760. Aan de Delftsche poort te *Rotterdam*, aan de uitwaterings-sluizen te *Zaandam* en elders, ziet men van hem eenig beeldwerk in steen. Naderhand ging hij te *Alkmaar* wonen, zich bezig houdende met beeldhouwen, boetseren en teekenen. Voor 't stadhouderlijke hof in *'s Hage* boetseerde hij een sierlijk getoomd paard. Hij was zedig en ingetogen, doch van een' vrolijken aard.

CREVENNA (PIETRO ANTONIO BOLONGARO), geb. te *Milaan* omstreeks het midden der 18de eeuw, was een aanzienlijk koopman te *Amsterdam*, waar hij in den Italiaanschen smaak een deftig huis liet bouwen, bijzonder ingerigt om eene uitgebreide bibliotheek te bevatten. De beredeneerde catalogus, welken hij daarvan uitgaf in 1776, bestond uit 4 dln. in 4to, in 1789 vervolgd met nog 6 dln., die door de bijgeplaatste prijzen en nieuwe aanteekeningen voor de bibliographen zeer belangrijk is. De bibliotheek werd in 1790 openlijk verkocht, daar hij zich naar *Rome* begaf, waar hij overleed in 1792.

CREUTZNACH (L. S. DE) Pruis van landaard, was gene-

raal der artillerie in dienst der Staten, en zeer ervaren in zijn beroep. Hij was tevens in 1753 een werkzaam lid der Holl. Maatschappij van Wetenschappen te *Haarlem*, waarbij hij eene verhandel. uitgaf over *de kalk*. — Hij vervaardigde ook een *Voorschrift om allerlei gaten, in ijzeren platen pijpen, buizen enz. weder vast aan te voegen, enz. Eene compositie om de steenvoegen en de steenen zelve, in kelders, fonteinen enz. zoodanig digt en vast aan malkand. te lijmen, dat het enz. altoos digt blijft.* En een *voorschrift van een steenlijm* enz. Ook was hij zeer ervaren in het maken van kunstvuurwerken, waarvan hij blijk gaf te *'s Hage*, 13. Junij 1749, bij 't vreugdefeest over den gesloten vrede te *Aken*. Hij bereikte een' hoogen ouderdom en stierf in 1773.

CRIEP (WILLEM), geb. te *Delft* in 1536, † 1610, was raad in het hof van *Holland* te *Utrecht* en in 1574 raadsheer in den Grooten Raad te *Mechelen;* van daar werd hij aangesteld tot Kanselier van 't hof van *Gelderland* te *Roermonde*. Hij was de belangen des Konings van *Spanje* bijzonder toegedaan, een geleerd, welsprekend man en een zoetvloeijend, soms luimig lat. dichter, blijkens zijne *Epigrammata*. Hij bezorgde met eene voorrede eene uitgave der *Poëmata* van Janus Secundus in 1561, en schreef een uitmuntend werkje: *de consolatione coecorum*.

CROCUS (CORNELIUS), geb. te *Amsterdam* in 't laatst der 15de eeuw, † 1550, was priester en rector der lat. scholen aldaar; en maakte zich inzonderheid bekend door zijn' hevigen afkeer van de hervorming; hij vroeg in 1531 voor ééne maand ontheffing van het lezen der gebeden, om tegen de Luthersche en Oecolampadische ketterij te schrijven. Joan III., koning van *Portugal*, bood hem het hoogleeraarsambt aan te *Coimbra*, 't geen hij weigerde, wijl hij dacht, te *Amsterdam* meer nut te kunnen doen, door de jeugd te wapenen tegen de nakende ketterij. Op reeds gevorderden leeftijd ondernam hij eene voetreis naar *Rome*, om door Ign. Loyola in de orde der Jesuiten aangenomen te worden. Hij voerde een' ernstigen twist met zijn' stadgenoot J. Sartorius, die beweerde dat de mensch alleen door 't geloof zalig wordt, 't geen Crocus ontkende. Hij heeft verscheidene werkjes geschreven, waarvan wij slechts noemen: *Colloquiorum peurilium formulus. Antv.* 1536. — *Lima barbariei, sive farrago sordidorum verborum* (N. B.) *Col.* 1520. — *Jozephus, comoedia sacra. Antv.* 1548. — *De vera Ecclesia. Col.* 1548. — *Disputat. contra Anabaptistas. Antv.* 1535 enz. De meeste zijner schriften zijn later in één bundel uitgegeven te *Antw.* 1612.

CROESE (GERARD), geb. te *Amsterdam* in 1642, † 1710, vergezelde als scheepspredikant Engel de Ruiter, op een' togt naar de *Levant*. Na zijne terugkomst vertoefde hij eenigen tijd in *Engeland* en predikte te *Norwich*, waar men hem gaarne had gehouden; daarop bediende hij eene wijl tijds als predikant de staatsche bezetting in *IJperen*; werd in 1678 te *Alblas* beroepen, en verkreeg in 1707 zijn emeritaat. Hij was ervaren in de lat. gr. en hebr. talen, en schreef eene *Historia Quakeriana* etc. *Amst.* 1695. Hij ontwikkelde zonderlinge denkbeelden in zijnen *Homaeros Hebraios sive hist. Hebraeorum ab Homero Hebraicis nominibus ac sententiis conscripta in Odyssea et Iliade* etc. *Dordr.* 1704; waarin hij trachtte aantetoonen, dat de Odyssea de Israëlitische geschiedenis vóór Mozes, en de Ilias de inneming van *Jericho* en de verovering van *Kanaän* bevat. Uit het Spaansch vertaalde hij: *Verhaal van 't wonderlijcke leven en mirakelen van de allergelukkigste Rose van Santa Maria* enz. *met voor- en nareden aan alle vrome ingezetenen te IJperen. Amst.* 1677.

CROESER (HERMAN) of CRUSERIUS, geb. te *Kampen*, † 1560, was lid der regering in zijne geboortestad, een bekwaam regtsgeleerde en ijverig in het nasporen der oude wetten van *Kampen*, waarvan hij eene verzameling maakte en nederlegde op de secretarij aldaar. Evert Valk, Med. doct., een afschrift bezittende, door hem op eene boekverkooping gekocht, gaf daarvan een' voorlooper in druk (1739) onder den titel: *Corpus juris Campensis contractum*, 't geen hem door de regering van *Kampen* zoo euvel werd geduid, dat hij in hechtenis geraakte en tot eene boete van 300 zilveren ducatons verwezen werd. Wij weten niet hoe die zaak afliep, maar wel dat Valk een ergerlijk stukje schreef: *Hist. verhaal van het geen te Kampen in* 1740 *en* 41 *is voorgevallen tussen raad en meente, enz.*

— (HERMAN) of CRUSER, een zoon of broederszoon van bovenstaanden, geb. te *Kampen* in 1510, † 1573, was ervaren in de geleerde talen, in de regtsgeleerdheid en geneeskunde; en eerst raad van Karel van Egmond, hertog van *Gelderland*, daarna van Willem, hertog van *Gulik*, *Kleef* en *Gelder*. Hij werd in onderscheidene zendingen gebruikt en stierf op reis naar *Koningsberg*. Hoogst smartelijk viel hem het verlies eener dochter, die door een' razenden werd omgebragt. Hij vertaalde de werken van Galenus en Plutarchus uit 't grieksch in 't latijn, en men stelt ze in naauwkeurigheid en getrouwheid boven die van Xylander. Hij schreef ook een *Commentarius in Hippocratis libros* 1 et 3. etc.

— (HENDRIK JACOB), geb. te *Grave* in 1691, † 1753, stu-

deerde in de geneeskunde te *Leijden*, waar hij o. a. ook de lessen van Boerhave bijwoonde. Hij werd in 1716 tot doctor bevorderd, oefende een' tijd lang in zijne geboorteplaats de practijk uit, vestigde zich daarna te *Amsterdam*, en werd in 1724 met het professoraat in de genees-, ontleed-, heel- en kruidkunde te *Groningen* begunstigd en in 't volgende jaar ook nog tot Archiater of landschaps-medicus aangesteld. Behalve eenige orationes, bij plegtige gelegenheden gehouden, schreef hij eenige verhandelingen, als: *De thoracis vulneribus.* 1716. — *Over het drijven en zinken der long in eerstgeb. kinderen.* — *Over het oog*, in 1741 door P. Idema uitgegeven.

CROMMIUS (ADRIAAN), geb. te *Oirschot* in 1590, † 1651, volbragt zijne eerste letteroefeningen in 't collegie der Jezuiten te *Antwerpen* en studeerde in de wijsbegeerte en theologie te *Douai*. In 1609 werd hij lid der gemelde orde, gaf 3 jaren onderwijs in de philosophie, en in 1619 te *Leuven* als hoogl. in de godgeleerdh., waarbij hij tevens de hebr. taal onderwees. Hij heeft vele schriften nagelaten ter verklaring des Bijbels, en ook een hevig geschrift tegen Trigland getiteld: *Traité politique de la primauté de St. Pierre ou des prerogatives du St. Siège. Anvers* 1634, onder den verdichten naam van Casimir Dourman, 't welk ook in het nederd. vertaald is.

CRONENBURG (BERNARD DESSENIUS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1510, † 1574, legde zich met vlijt toe op de fraaije letteren; bezocht verscheidene hoogescholen en bepaalde zich te *Leuven* bij de geneeskunst. Hij trok in 1538 naar *Bologne*, om daar zijne studiën voort te zetten, verkreeg er waarschijnlijk de doctorale waardigheid; oefende hier en daar in *Holland* de practijk uit; en werd naar *Groningen* beroepen om openlijk de geneeskunde te onderwijzen. Hier was hij 8 of 9 jaren loffelijk werkzaam, toen hij naar *Keulen* vertrok; aldaar in 't *Collegium Medicum* tot lid werd aangenomen, eene jaarwedde van de regering ontving, en door zijne gunstige practijk en schriften achting en roem verwierf. Hij schreef: *De compositione Medicamentorum hodierno aevo etc. lib.* X. *etc. Francof.* 1535. — *De peste, commentarius vere aureus etc. Col.* 1564. — *Defensio medicinae veteris etc. Ib.* 1573.

— (JACOB VAN), uit een aanzienlijk geslacht, had in zijne jeugd met goed gevolg de geneeskunde beoefend; doch met eene rijke weduwe, Bauk van Adelen, getrouwd, schijnt hij de practijk niet uitgeoefend te hebben. Hij liet een schoon en sterk huis bouwen te *Pietersbierum*, dat hij Nieuw-Cronenburg noemde; leefde daar om zijnen deugdzamen wandel zeer bemind, en

genoot o. a. de achting van den stadhouder van *Friesland* G. de Robles. Den 15 Jun. 1572 op een' wagen zittende tusschen *Arum* en *Harlingen*, werd hij door eene bende woeste Walsche soldaten aangevallen en dood geschoten. De stadhouder wreekte dien dood.

CRONENBURG (JACOB VAN ADELEN VAN), kleinzoon van den voorgaanden, geb. in 1592, † 1643, was wegens de grietenij van *Barradeel* in 1634 op de landsvergadering tegenwoordig en ondervond het hatelijke der partijschap, daar hij valschelijk door zijnen bitteren vijand, Douwe van Holtinga, bij 't volk beschuldigd werd. Eene zamengeschoolde bende dreigde zijn huis, op eenen zondag morgen te bestormen, 't geen de grietman Holtinga echter gedrongen was af te keeren, Deze werd evenwel, als de oorzaak van dit oproer, in regten betrokken en in boete geslagen. Cronenburg vond op een' donkeren avond, te *Leeuwarden*, zijn' dood in 't water.

CRONENDAAL (PAULUS VAN), heer van *Vlieringhe* in *Hegouwen*, geb. te *Antwerpen* in 't laatst der 16de eeuw, † 1621, begaf zich vroeg in krijgsdienst, en was tegenwoordig bij den veldslag te *Heiligerlee*, waar de graaf van Aremberg sneuvelde, en zijn leger door Adolf van Nassau geslagen werd. Dit deed hem zulk een' afkeer van de krijgsdienst opvatten, dat hij den degen voor den tabbaard verwisselde, eerst griffier werd, daarna in 1604 raad der domeinen en financiën te *Brussel.* Hij liet in H. S. na: *l'Histoire des comtes de Namur.*

CROIJ (WILLEM VAN), heer van *Chièvres* en *Aarschot*, geb. in 1458, † 1521, werd door koning Filips de schoone in 1506 tot algemeen landvoogd aangesteld, en na den dood van dien vorst door keizer Maximiliaan belast met de opvoeding van diens kleinzoon, naderhand Karel V. Hij bezat alleszins de bekwaamheid voor dezen post, doch zijne geldzucht bezoedelde dien. Met andere Vlamingen naar *Spanje* getogen met den jongen vorst, wist hij door allerlei knevelarijen en geldafpersingen zich groote schatten te verwerven. Hij deed bij tijds een' veiligen aftogt, toen Karel in 1519 tot keizer werd verheven, wiens gunst hij echter behield tot aan zijn' dood.

— (ROBBERT VAN), heer van *Aarschot*, *Renty* enz. geb. in 't laatste der 15de eeuw, † 1556 koos den geestelijken stand, werd in 1517 tot bisschop van *Kamerijk* benoemd; doch vond zich eerst 10 jaren later in staat dat bisdom te besturen. In 1546 woonde hij het Concilie van *Trente* bij en 4 jaren daarna liet hij het bekende Interim afkondigen. Er wordt van hem getuigd, dat men van zijne goedhartigheid wel eens misbruik maakte. Door

zijne bezorging kwamen in 't licht: *Acta et decreta Synodi Dioecesanae Cameracensis* etc. Ook *Antiqua statuta Synodalia Camerac.* etc. *Paris* 1551, meermalen herdrukt.

CROIJ (FILIPS VAN), hertog van *Aarschot*, die eene belangrijke rol speelde in de gebeurtenissen van 1576—1580, was hoofdbevelhebber der legermagt, stond aan 't hoofd der Algemeene Staten na de Gendsche bevrediging, en had als bekwaam staatsman veel invloed. Jammer dat eene kleingeestige benijding van het genie des prinsen van Oranje hem afvallig maakte van de goede zaak voor vaderland en vrijheid. Hierdoor werd hij een tegenstander van 't verbond der edelen en medewerker ter ontbinding van de Brusselsche Unie. Hij bragt veel bij ter verkiezing van den aartshertog Matthias tot landvoogd, om het gezag van den prins te knakken. Dit mislukte en verwekte bij hem zulk eene verbittering, det hij zich met den koning verzoende. Ook nu zag hij zich in zijne verwachting op eene billijke vrijheid bedrogen en door zijne medewerking het land in slavernij. Hij verliet het en begaf zich naar *Venetië*, waar hij overleed in 1595. Men zie ter aanvulling van het hier gemelde op AARSCHOT, pag. 4.

— (CAREL VAN), prins van *Chimay* en na den dood zijns vaders Filips, hertog van *Aarschot*, stond de zaak van vaderland en vrijheid voor. Door zijn huwelijk met Maria van Brimeu, gravin van *Megen*, werd hij der hervormde leer toegegedaan. Eerzucht maakte hem ontrouw aan zijn vaderland en de hervorming. Tot stadhouder van *Vlaanderen* aangesteld door de Staten, was zijn gedrag eerst dubbelzinnig, doch daarna verklaarde hij zich voor den koning, en door zijn toedoen werd geheel *Vlaanderen* aan Parma onderworpen, in wiens leger hij diende en *Bonn* hielp innemen. Hij stierf in 1612 en is hoogstwaarschijnlijk de schrijver van de: *Memoires guerrières des Pays-Bas, de l'an* 1600—1606. *Anv.* 1624, thans zeldzaam, maar belangrijk voor de krijgskunde.

— (JAN VAN), graaf van *Roeux*, en ridder van het gulden vlies, behoorde onder de dappere veldheeren van Karel V.; hij bleef den koning getrouw tot na den dood van Requesens, toen hij de belangen der Algemeene Staten begunstigde. In Nov. 1576 nam hij het kasteel van *Gend* in en werd hem het Stadhouderschap over *Vlaanderen* opgedragen. Zijne gehechtheid aan de R. K. godsdienst, deed hem tot de zoogenoemde malcontenten overslaan en de zaak der vrijheid verlaten. Na zijne verzoening met den koning voerde hij, in 't beleg van *Maastricht*, het bevel over de Walsche krijgsbenden en overleed kort daarna.

CROIJ (CAREL FILIPS VAN), heer van *Cresques*, eene heerlijkheid in *Artois*, was bij den aanvang der Spaansche onlusten in 1576 een ijverig voorstander der vrijheid en afgevaardigde wegens de Staten, om met Don Juan te onderhandelen. Hij kreeg het opperbevel over het geschut, bleef nog lang den Staten getrouw, toen vele reeds waren afgevallen; doch bezweek ook eindelijk voor de verzoeking.

CROIJZÉ (FILIP WILLEM), geneesheer te *Breda*, behoorde in 1738 onder de Tienmannen aldaar, was een zoetvloeijend latijnsch dichter en zond zijne *Otia Poëtica* te *'s Hage* in 't licht in 1746, het jaar van zijn' dood. Zijne stukjes worden door Peerlkamp geprezen.

CRUCIUS (JOHANNES of DE LA CROIX), geb. te *Rijssel* in 1560, † 1625, was Walsch predikant te *Haarlem* en afgevaardigde op de synode te *Dordrecht* in 1618 en 19. Hij vertaalde uit 't fr. in 't nederd. *J. Taffin, boetvaardigheid des levens.* Uit 't nederd. in fr.: *Ant. Walaeus, het ambt des kerkendienaars* enz. — *Fred. de Vrij, begin en voortg. der kerkel. beroertens in Holland.* En uit 't lat. in 't fr. *Koninklijke weg*, enz. *Onpartijdige rechter.*

— (JACOBUS), bloedverwant van Nic. Crucius, pred. te *Dordrecht*, was rector der lat. school te *Delft*, en stond met vele geleerden van zijn' tijd in betrekking. Hij schreef: *Mercurius Batavus, seu epistolarum libri Delph.* 1536, *Amst.* 1664, op den index der verbodene boeken geplaatst. — *Suada Delphica sive orationes* 69 *varii argumenti* etc. *Amst.* 1665, meermalen herdrukt.

CRUININGEN (MAXIMILIAAN VAN), geb. in 1555, † 1612, was afkomstig uit een der voornaamste geslachten van *Zeeland*, werd met Bossu in den slag op de *Zuiderzee* in 1573 gevangen, en 3 jaren later, op voorspraak van den Prins van *Oranje*, ontslagen. Daarna ging hij tot de partij der Staatsgezinden over en werd aangesteld tot generaal der artillerie. Ten tijde van Leycester moest hij om zijne roomschgezindheid dien post nederleggen. Hij stelde vergeefsche pogingen in 't werk om zijne verlorene heerlijkheden te herkrijgen, en zich lid te zien in de vergadering der Zeeuwsche edelen. Hij was voor een' korten tijd gouverneur van *Ostende* en bleef tot aan zijn' dood lid van den raad van state.

CRULL (HENDRIK), geb. te *Ulzen* in 1757, † 1831, volbragt zijne theologische studiën waarschijnlijk te *Lingen*, werd in 1778 predikant te *Windesheim*, achtereenvolgens te *Assen*, *Pietersbierum* en *Havelte*, en sleet zijne overige dagen te *Meppel*. Hij wordt geprezen als een braaf, vredelievend man, die in 't ker-

kelijk bestuur en als schoolopziener zich veler achting verwierf. Zijn boekje: *Vruchten des ouderdoms* kwam in 1830 te *Gron.* uit.

CRULL (WILLEM), Schout-bij-nacht in dienst der *Vereen. Nederlanden*, voerde in 1781 het schip Mars met 60 stukken, om 23 rijkgeladene koopvaardijschepen naar 't vaderland te geleiden. Op de hoogte van *St. Eustatius*, raakte hij slaags met de Engelschen, weerde zich dapper, maar werd reeds bij den aanvang doodelijk gewond.

CRUQUIUS (NICOLAAS SAMUEL), geb. in 1678, † 1734, legde zich eerst op de geneeskunde toe, daarna op de waterbouwkunde, en werd opziener van *Rijnland*, schout van *Sparendam*, examinator der stuurlieden van de O. Ind. Comp. te *Delft*, lid van de Kon. Societeit der Wetenschappen te *Londen* en van de Holl. Maatschappij te *Haarlem*. Hij heeft zich beroemd gemaakt door zijne kennis van de gesteldheid des lands en der rivieren, vervaardigde eene schoone groote kaart van *Delfland*, en schreef eene menigte adviezen, verhandelingen en traktaatjes. Zijne afzonderlijke werkjes zijn in 2 dln. bijeenverzameld. Naar hem is een der stoomwerktuigen ter droogmaking van het *Haarlemmer Meer* de *Cruquius* genoemd.

CRUSIUS (THOMAS THEODORUS), welken waren naam hij daarna veranderde in Thomas Crenius, werd geb. in 't Brandenburgsche in 1648, en oefende zich op onderscheidene hoogescholen in *Duitschland* in de geleerde en oostersche talen, wijsbegeerte en godgeleerdheid. Hij onderwees te *Giessen* de philosophie, en kwam eindelijk na veel omzwervens te *Rotterdam*, waar hij eenige jongelieden voor 't academisch onderwijs bekwaamde, gelijk hij daarna ook te *Leijden* deed. Hier leefde hij, zonder openlijke betrekking, te midden zijner uitgebreide, doch slordige bibliotheek. Hij heeft o. a. uitgegeven: *Fasciculus dissertationum hist. crit. philologicorum*, 10 *tom. Rott.* 1691—1700. — *Animadversiones philolog. et historicae* etc., waarin hij veelvuldige misslagen van groote geleerden aanwijst. *Dissertationes epist. de singularibus scriptorum. De furibus librariis. Faces exercitationum philolog. historicarum.* 5 stukjes enz. Hij † in 1728.

— (GEORGIUS CONRADUS), geb. te *Zutphen* in 1644, † 1676, werd in 1670 te *Leijden* tot hoogl. in de regtsgeleerdheid aangesteld, en heeft slechts 2 stukjes uitgegeven: *Diatribe ad loc.* 40 *D. de heredit. instit.* en *Dissert. ex Ulpiani lib.* 4 *ad edictum*, opgenomen in den *Thesaur. Ottonis*, etc.

CRUIJS (CORNELIS) koos nog jong de zeedienst, diende als Equipagemeester bij de admiraliteit te *Amsterdam*, en klom op tot den rang van Schout-bij-nacht. Hij werd door Czaar Peter

den Grooten aangezocht, om in zijne dienst te treden, waartoe hij zich met moeite liet overhalen. Bij zijne komst te *Moscou* in 1698 werd hij met staatsie ontvangen en feestelijk onthaald. Hij genoot het volle vertrouwen van den Czaar; was hem bijzonder als vice-admiraal behulpzaam tot vestiging van zijne zeemagt, en vervaardigde naauwkeurige kaarten van de rivier *de Don*, uitgegeven te *Amst.* in 1703, onder den titel van: *Nieuw paskaartboek, behelzende de groote rivier Don of Tanais*, enz. Hij werd in 1704 naar *Holland* gezonden, ter aanwerving van personen voor de zeedienst, scheepsbouw en fabrijken, en wist toen ook den predikant W. Tolle over te halen, mede naar *Rusland* te gaan, waar deze de eerste Evangelisch-Luthersche gemeente te *Petersburg* stichtte. De achting van den Czaar voor Cruijs verwekte naijver, en het verlies van een schip in 1713 haalde hem eene verbanning naar *Tobolsk* op den hals, welke 13 maanden duurde, waarna de Czaar hem terugriep en bij de omhelzing zeide: „ik ben niet meer boos!" en Cruijs hernam: „ik ben ook niet meer boos." Pieter gaf hem een geschenk van 20,000 roebels, en het oppertoezigt over de toerusting der vloot, met den titel van directeur-generaal over de equipagie en marine, waarbij later gevoegd werd een groot en voordeelig landgoed in *Krexholm*, het *Birkeneiland.* Ons bestek gedoogt niet meer van zijne verdiensten te melden. Hij stierf den 14. Junij 1727 op zijn' 70sten geboortedag.

CUCHLINUS (JOHANNES), geb. te *Wetterau* in *Hessen* in 1540, † 1606, werd eerst voor het onderwijs bestemd, doch aanvaardde later het predikambt te *Tacheim* in den *Paltz;* daar echter de keurvorst Lodewijk minder gunstig gezind was omtrent de gereformeerden dan zijn vader, week hij naar *Embden*, van waar hij in 1578 te *Amsterdam* werd beroepen en door P. Datheen bevestigd. Het volgende jaar bood men hem het professoraat in de godgeleerdheid te *Leijden* aan, waarvoor hij bedankte; doch in 1592 liet hij zich overhalen om het regentschap van 't Staten-Collegie aan te nemen; 't welk hij deed met eene lat. redevoering, die vertaald voorkomt bij Bor, 29ste boek. Het volgende jaar keerde hij met toestemming der Curatoren naar *Amsterdam* terug, maar aanvaardde in 1596 zijne vorige betrekking te *Leijden* weder.

CULEMBORG (MELCHIOR VAN) was in 1555 stadhouder der leenen van 't graafschap *Culemborg.* Zijne onderteekening van 't verbond der edelen berokkende hem Alba's ongenade, die hem verbande en zijne goederen verbeurd verklaarde. Hij werd beschuldigd, als kapitein onder Brederode gediend, vijandelijkhe-

den uitgeoefend en bij trommelslag verscheidene goederen te hebben doen verkoopen, die uit het klooster te *Hoorn* gestolen waren. Zijne verdere lotgevallen zijn onbestemd.

CULEMBORG (ZWEDER VAN), veelal CUILEMBORG genoemd, geb. 't laatst der 14de eeuw, behoorde tot het groote getal der Utrechtsche bisschoppen. Na den dood van Fr. van Blankenheim, koos het kapittel R. van Diepholt tot die waardigheid. De paus, met die keus niet gediend, stelde Rabanus, bisschop van *Spiers*, tot kerkvoogd van *Utrecht* aan; doch deze geen' lust hebbende zich in de Stichtste partijschappen en beroeringen te mengen, stond zijn regt op 't bisdom aan Zweder af. Door geschenken aan paus Martijn V. verkreeg hij eene bul, die hem in zijne waardigheid bevestigde. Hij had echter met veel tegenstand te worstelen, daar van Diepholt met zijn' aanhang niet stil zat, en die van *Overijssel* hem niet wilden erkennen. Hij stierf te *Bazel* in 1433.

CULTRIFICIS (ENGELBERT), in 't Nederd. MESSEMAKERS, geb. te *Nijmegen* in 't eerste gedeelte der 15de eeuw, waarschijnlijk † in 1492, was monnik der Dominikaner orde, verkreeg het doctoraat in de theologie te *Keulen*, onderwees in 1465 de godgeleerdheid te *Zutphen*, terwijl hij tevens een klooster van zijne orde liet stichten te *Zwolle*, waarvan hij later prior werd. Hij heeft zich in zijne schriften als een ijverig verdediger der bedelmonniken en als een lat. dichter doen kennen. *Epist. declaratoria privilegiorum fratrum Mendicatorum* etc. meermalen herdrukt. *Manuale confessorum metricum* etc. *Col.* 1497. — *Carmen de moribus mensae.* — *Carmen de pane* etc. gedrukt achter de *Elegia, quomodo omnia in meliorem partem sint interpretanda,* van Petrus de Rivo, *L. B.* in 4to.

CUNAEUS (PETRUS) of P. VAN DER CUN, geb. te *Vlissingen* in 1586, † 1638, oefende zich in de lat. en gr. talen te *Haarlem*, in de hebr., chald., syr. en 't rabbijnsch te *Leijden.* Hij reisde in 1603 met zijn' geleerden bloedverwant A. Regemorter naar *Engeland*, kwam na een lang verblijf te *Leijden* terug, waar hij zich op de theologie, en bijzonder op de regtsgeleerdheid toelegde. Hier hield hij in 1611 voorlezingen over Horatius, en werd in het volgende jaar buitengewoon hoogl. in de lat. taal en iets later in de staatkunde. In 1613 tot gewoon hoogl. aangenomen, ontving hij 2 jaren later het doctoraat in de regten, oefende zich, (met toestemming der curatoren) 8 maanden te *'s Hage* in de practijk, waarna men hem ook 't professoraat in de staatkunde en in de regten opdroeg. In 1620 kreeg hij daarbij het bestuur over 't *Collegium Oratorium* en later met

verhoogde jaarwedde den titel van raad der Universiteit, terwijl de Staten van *Zeeland* hem, kort voor zijn' dood, tot historieschrijver van hun gewest benoemden. Van zijne schriften noemen wij: *Sardi venales*, *satyra Menippea*, *etc. L. B.* 1612, veelmalen herdrukt, ook vertaald, onder den titel: *Gekken te hoop* enz.; waarin hij niet alleen alle vertooning van geleerdheid hekelt, maar ook die godsdienstleeraars, die wel tot liefde vermaanden, doch ze onderling niet beoefenden. *De republica Hebraeorum libri* 3 *etc. L. B.* 1617, ook in 't engelsch., fr., hoog- en nederd. vertaald. — *Orationes varii argumenti etc. Ib.* 1640. enz.

CUNERUS PETRI, geb. te *Duivendijk* op 't eiland *Schouwen* in 1531, † 1580, bezocht *Leuven*, waar de edelman Elias van Schore hem in de gelegenheid stelde zich in de wijsbegeerte en theologie te oefenen, waarin hij doctor werd in 1560. Tien jaren later begunstigde men hem met het nieuwe bisdom te *Leeuwarden.* In 1578, bij het verhangen der hekken in *Friesland,* werd hij gevangen genomen, doch ontvlugtte naar *Munster*, en nam daar eenigen tijd de dienst waar als wijbisschop; toen ging hij naar *Keulen*, en sleet er zijn' tijd met sermoenen te houden en onderwijs te geven in de godgeleerdheid. Van de boeken, door hem geschreven, halen wij slechts aan: *Een seker bewijs van den Vaghevier*, enz. — *Den schilt teghen de wederdoopers.* enz. — *De missae sacrificio tractatus. etc.* — *Het ambt eener Christen princesse* enz.

CUP (WILLEM), geb. te *Bommel* in 1604, † 1667, werd in 1627 te *Leijden* doctor in de regten, en onderwees daar gedurende 7 jaren, eenige studenten in de regten, met toestemming der professoren. In 1634 beriep men hem als hoogl. in de regtsgeleerdheid te *Harderwijk*, waar iets later het onderwijs der zedelijke wijsbegeerte werd bijgevoegd. Hier bleef hij 15 jaren met roem werkzaam, toen *Frieslands* hoogeschool hem in dezelfde betrekking een' leerstoel aanbood, dien hij tot aan zijn' dood bekleedde. Men heeft van hem o. a. *Disputationes ad instit. imperiales.* — *De successionibus disput.* 26 — *Fasciculus diss. juridicarum.*

CUPER (GIJSBERT), meestal CUPERUS, geb. te *Hemmen* in 1644, † 1716, genoot te *Nijmegen* het onderwijs in de geleerde talen en zette zijne studiën in de letteren voort te *Leijden. Europa* willende doorreizen, ontving hij te *Parijs* in 1668, zijne aanstelling tot hoogl. in de geschiedenis, gr. en lat. letterkunde en oudheden aan het athenaeum te *Deventer.* Bij groote geleerdheid bezat hij een edel en beminnelijk karakter en werd in 1675 door Willem III. tot burgemeester verkozen, met behoud

van zijn hoogleeraarsambt, tot 1681, toen hij zich benoemd zag tot afgevaardigde ter Staten-Generaal en in 1706 tot Gedeputeerde te velde, welke posten hij met geestdrift vervulde. Hij hield eene uitgebreide briefwisseling met de voornaamste geleerden en staatsmannen, welke brieven met zijne nagelatene handschriften in nagenoeg 200 boekdeelen te *Deventer* berusten, en waarvan de hoogleeraar Mr. P. Bosscha eene beschrijving heeft uitgegeven. Zijne gedrukte schriften zijn weinige, o. a. *Observationum libri* 3 etc.. *Utr.* 1670 *et libri* 4, *Dav.* 1678. — *Apotheosis Homeri* etc. *Amst.* 1683. — *Harpocrates et monumenta antiqua* etc. *Utr.* 1687. *De Elephantis in numis obviis. Hag. Com.* 1719. Hij genoot de zeldzame eer zich benoemd te zien tot lid van de *Academie des Inscriptions te Parijs*, bij welke zijne nagedachtenis feestelijk gevierd is met eene lofrede door de Saint Martin, herdrukt met eenige zijner fr. brieven te *Amst.* 1743.

CUPUS (PETRUS) was predikant te *Woerden*, tijdens de synode van *Dordrecht* in 1618 en 19 hare zitting hield. Wegens zijne remonstrantsche gevoelens werd hij afgezet, maar waagde het desniettemin in eenige huizen te prediken; hierover in eene geldboete van *f* 600 verwezen en tot balling 's lands verklaard, durfde hij zich te *Amst.* ophouden, maar gevangen genomen, voerde men hem eerst naar *'s Hage*, daarna op *Loevestein*, van waar hij ontsnapte naar *Antwerpen*. Hij vertrok kort daarop naar *Keulen* met Episcopius en Grevinkhoven; doch gelast die stad te ontruimen, keerde hij naar *Antwerpen* terug in 1621. Cupus bevond zich later te *Parijs*, predikte daar in 't huis van Hugo de Groot en stierf in 1646.

CURCELLAEUS (STEPHANUS) of ETIENNE DE COURCELLES, geb. te *Geneve* in 1586, † 1659, bediende als predikant de hervormde gemeenten te *Fontainebleau*, *Amiens* en *Vitrij*. Wegens zijne Remonstrantsche gevoelens werd hij afgezet. Nu begaf hij zich naar *Amsterdam*, waar hij in zijn onderhoud voorzag door het nazien der proeven van de beroemde drukkerij van Joan Blaauw. Zijne bekwaamheid bezorgde hem het hoogleeraarsambt in de godgeleerdheid aan de Remonstrantsche leerschool aldaar, tot wier bloei hij veel bijdroeg. Hij zag zich in vele twisten gewikkeld, waarbij hij groote verdraagzaamheid aan den dag legde, en die hem niet verhinderden, met ijver zijne werkzaamheden te volbrengen en geleerde werken te schrijven. Hij bezorgde in 1658 eene fraaije uitgave van het *Grieksche N. T.* Zijne werken zijn door Ph. van Limborgh uitgegeven, onder den titel van: *S. Curcellaei Opera theologica. Amst.* 1675, en in 't Nederd. vertaald, getiteld: *Theologische en zedel. werken*, 2 *dln. L. B.* 1678.

CURTENIUS (PETRUS), geb. te *Amsterdam* in 1716, † 1789, volbragt te *Leijden* zijne theologische studiën, en werd in 1739 predikant te *Durgerdam*, later te *Deventer* en *Gouda*, van waar men hem in 1754 naar *Amsterdam* beriep als hoogleeraar in de godgeleerdheid en om tevens de predikdienst waar te nemen. Zijne theologische rigting was Coccejaansch. Hij paarde aan geleerdheid vlug verstand, helder oordeel en godsvrucht, en vond overvloedige gelegenheid om zijn geduld te oefenen bij eene vrouw van een zeer lastig humeur. Hij gaf o. a. uit: *Moses testament en lied* enz, 2 *dln.* — *Over de zwaarste plaatzen uit de br. van Paulus*, 2 *dln.* — *Der Epheseren geluk of* 8 *kerkred. over kap. I van den br. aan de Eph.* — enz. De hoogleeraar Broes gaf in 1790—94 zijne leerr. *Over de Heidelb. Catechismus* in 4 dln., waarvan de voorrede hem onaangenaamheden berokkende.

CUSA (NICOLAAS DE), geb. bij *Trier* in 1401, † 1464, verdient hier melding, ofschoon geen Nederlander, omdat hij een leerling is geweest der Deventersche school, en veel invloed had op de verbetering van het kloosterleven. Tot kardinaal verheven, zond hem paus Nicolaas V. in 1450 naar de *Nederlanden*, welke hij doortrok, gezeten op een' muilezel, en vele eerbewijzen genietende. In plaats van aflaten aanteprijzen, zoo als tot zijne zending behoorde, vaardigde hij onderscheidene bevelen uit, die afkeer tegen zulk een' handel te kennen gaven, en tegen de beeldendienst en aanbidding der hostiën. Hij kan dus eenigszins geteld worden onder de voorgangers der hervormers. Van zijne geleerdheid getuigen zijne werken, welke in 1514 te *Parijs*, in 1565 te *Bazel* in 3 folianten, zijn uitgegeven.

CUIJCK (JAN VAN) of J. CAUCHIUS, zoo als hij zich in zijne werken noemde, geb. te *Utrecht* op het einde der 15de eeuw, † 1566, legde zich met vlijt op de fraaije letteren en regtsgeleerdheid toe. Hij kreeg spoedig zitting in de regering zijner vaderstad, en was achtereenvolgens raad, schepen en in 1544 burgemeester. Hij stond met vele geleerden in betrekking, en gaf van zijne kunde blijken door eenige schriften: *Aemilius Probus, de vitis imperat. Graecorum, studio ac cura J. Cauchii restitutus. Ultraj.* 1542. — *M. T. Ciceronis Officiorum libri* 3, *cum animadversionibus* etc. *Antv.* 1568 en 1576. — *Notae in D. Paulini poëmata.* Hij moet ook geleerde H. S. S. hebben nagelaten.

— (JAN WOUTERSZ. VAN) leefde in 't laatste gedeelte der 16de te *Dordrecht*, was een kunstig glas-schrijver en schilder, en ondervond op eene bittere wijze de gevolgen van religiehaat. Daar hij de doops- of hervormingsgezinde gevoelens toegedaan was, moest hij zich in 1571 schuil houden, door zoo veel mogelijk

van woonplaats in de stad te veranderen. Dit was te meer noodig, wijl de schout J. v. Drenkwaart, een ijverig Spaansch- en Roomschgezinde, die de bloedplakaten ten strengste in uitvoering bragt, alles in het werk stelde om hem in handen te krijgen. Dit gelukte eindelijk, hij werd gegrepen en in de gevangenis gevoerd. De raad scheen zijn vonnis op de lange baan te schuiven, zelfs de anders zoo bittere schout liet zich door hem in de gevangenis portrettéren in de gestalte van Salomo, zijn eerste regt doende. Maar de monniken en priesters begonnen tegen den raad zulk eene stoute taal te voeren, dat men er toe kwam, om den ongelukkigen van Cuijck zoodanig te pijnigen, dat de gansche stad er met deernis van gewaagde. Daar hij standvastig bleef in zijne gevoelens en niemand zijner geloofsgenooten wilde verraden, werd hij den 18. Maart 1572 veroordeeld om verbrand te worden. De belangrijke bijzonderheden, welke bij de uitvoering plaats vonden, staan breedvoerig vermeld in *Het bloedig tooneel of martelaersspiegel der Doopsgez. van T. J. van Braght*, waar ook elf brieven van hem voorkomen, uit de gevangenis geschreven.

CUIJCK (PIETER VAN), geb. te *'s Hage* in 1687, was een leerling van den historie-schilder M. Terwesten, wiens trant hij volgde. Hij legde zich het meest toe op de teekenkunst, waarin hij onderwijs gaf. De teekening der lijkstaatsie van prins Willem IV., door J. Punt in 't koper gebragt, was van zijne hand. Zijn zoon

— (PIETER VAN), geb. te *'s Hage* in 1720, † 1787, werd door hem tot de schilderkunst opgeleid, was in alle wetenschappen, daartoe betrekkelijk, ervaren, bezat veel geest en smaak, en maakte nu en dan een geestig vers. Zijne teekeningen waren levendig, eigenaardig en krachtig. Hij schreef een werkje, getiteld: *Beschr. van eenige oudheden enz. op het eiland Texel. Amst.* 1780, waarvan de platen naar zijne teekeningen zijn gegraveerd. Nog bestaan er van hem: *Brieven over Texel*, uit zijne aanteekeningen te zamen gesteld door J. G. van Oldenbarneveld, genaamd Tullingh. *Delft*, 1789. Van de dorpen op *Texel* en *Wieringen* maakte hij naauwkeurige teekeningen, door F. de Roode gegraveerd en in langwerpig formaat te *Delft* uitgegeven, 1753—1778.

Een broeder van hem, KAREL genaamd, maakte eenige teekeningen voor *A. Vosmaer's beschrijv. der dieren in het vorstelijk kabinet* enz., door S. Fokke in 't koper gebragt.

CUIJP (JACOB GERRITSZ.), geb. te *Dordrecht* in 1575, was een leerling van A. Bloemaert, en een keurig schilder van

vele gezigten om zijne geboortestad, van koeijen en schapen, van veldslagen, enz. bijzonder van portretten. Zijn warm koloriet, zijn breed en geestig penseel, wordt door de kenners geroemd. Hij hielp met 3 andere het St. Lucasgilde stichten voor zoogenoemde kunst- of fijnschilders. Het Amst. Museum prijkt met een zijner familiestukken, voorstellende de grootouders van C. Troost en hunne kinderen.

CUIJP (AELBERT), geb. te *Dordrecht* in 1605, leerde de schilderkunst van zijn' vader, boven vermeld. Hij wordt geteld onder de uitstekendste van zijn vak, die de schoonheden der natuur treffend wist te teekenen en te schilderen, wiens landgezigten met grazende en liggende beesten hoog in prijs staan, gelijk ook zijne ruitergevechten, maanlichten, wintertjes, binnenwaters met vaartuigen enz. Alle deze, even als zijne portretten, vertoonen den oorspronkelijken meester, wiens stukken, eerst niet naar waarde geschat, daarna en nog op grooten prijs gesteld worden. Het Museum te *Amst.* bezit twee, het *Haagsche* één van zijne stukken.

— (BENJAMIN) was een neef van bovenstaanden, wiens geb. en sterfjaar onbekend schijnen. Hij woonde te *Dordrecht*, en schilderde inzonderheid bijbelsche historiestukken in den smaak van Rembrandt. Zijne vlugge bewerking maakte hem wel eens onnaauwkeurig. Ook heeft men van hem boerengezelschappen in den trant van Teniers, die voor zijne beste werken gehouden worden; minder zijn zijne zeestranden. Uit de menigte stukken maakt men op, dat hij een' hoogen ouderdom moet bereikt hebben.

CUIJPERS (PIETER), wiens voorouders zich noemden de Cupere of Cuijpere, geb. te *Rosendaal* bij *Bergen-op-Zoom* in 1620, † 1669, werd op zijn 13de jaar naar *Antwerpen* in 't collegie der Jezuïten gezonden, om zich in de fraaije letteren te oefenen; van daar begaf hij zich naar *Douai*, om in de wijsbegeerte en naar *Leuven*, om in de regtsgeleerdheid te studeren, waar hij in 1642 den graad van licentiaat verkreeg. Hij vestigde zich te *Mechelen*, waar hij veel roem behaalde en door de aanzienlijksten in netelige zaken geraadpleegd werd. In Mei van 1669 tot lid van den grooten raad benoemd, stierf hij den daaropvolgenden dag. Er kwam van hem in 't licht een: *tractaat van grondt-proceduren ofte uijtwerckinghe van de actie hypothecaire* enz. *Mech.* 1679. Hij had er 20 jaren aan gewerkt. Vele H. S. S. over regtsgeleerde onderwerpen worden bij zijne afstammelingen bewaard. Zijn zoon

— (DANIEL FRANS), geb. te *Mechelen* in 1653, † 1725, be-

oefende insgelijks de letteren bij de Jezuïten aldaar, en de wijsbegeerte en regten te *Leuven*. Toen doorkruiste hij een gedeelte van *Frankrijk*, *Piëmont* en *Toscane;* en ontving te *Rome* in 1677 de doctorale muts in de beide regten. In 1681 koos *Mechelen* hem tot schepen, en in 1706 werd hij tot hoofd der rhetorijkkamer de *Pioen* benoemd. Hij had bijzonder lust voor de geschiedenis van zijn vaderland, de geslachtregisters en het blasoen. Zijn huis was een schatkamer van natuurlijke zeldzaamheden; zijne plantenkunde was meer dan gewoon; zijne uitgebreide kennis en bibliotheek stonden elk ten dienst, die er gebruik van wist te maken. Hij stond met vele geleerden in betrekking, o. a. met G. van Loon, die hem dikwijls raadpleegde over zijne *Hist. der Nederl. penningen*. Vele opstellen zijn door hem in H. S. nagelaten.

— (WILLEM), een broeder van PIETER, geb. te *Rosendaal* in 1632, † 1702, begaf zich na vlijtige oefening in de talen, wiskunde en regtsgel. op reis, bezocht *Spanje*, *Frankrijk*, *Duitschland* en *Engeland*, kwam in 1655 in de *Nederlanden* terug, en vestigde zich te *Mechelen*, waar hij zich door zijne bekwaamheden algemeene achting verwierf, en in 1686 tot raadpensionaris van de provincie werd aangesteld. Hij schreef eene: *Verhandeling*, *ofte den leenheer vermach en can weygheren het consent*, *van een' vasal gevraeght*, *om sijn leen te moghen alieneeren;* bezorgde de uitgave van zijns vaders werk: *Tractaet van grondtproceduren*, enz., waarbij hij ophelderingen voegde en een *Bijvoegsel*, *behelsende de overeencominge van eenige costuijmen van omliggende steden en hooftbancken*, enz. *Mech.* 1679.

CIJPRIANUS (ABRAHAM), geb. te *Amsterdam*, waar zijn vader chirurgijn was, werd in 1680 te *Utrecht* tot doctor in de geneeskunde bevorderd, en oefende in zijne geboortestad de praktijk uit. Hij werd in 1693 te *Franeker* tot hoogl. beroepen in de heel- en ontleedkunde, en weigerde den leerstoel te *Leijden*, dien men hem aanbood met eene jaarwedde van *f* 2000. Hij verliet zijn' post, — om welke reden is onbekend — in 1695, stak naar *Engeland* over, maar daar niet naar genoegen slagende, vestigde hij zich weder te *Amsterdam*. Hij was vooral handig in het steensnijden, welke pijnlijke operatie hij aan meer dan 1400 menschen volbragt. Er bestaan van hem: *Orat. in chirurgiam incomiasticam. Franeq.* 1693. — *Epistola hist. exhibens foetus humani post* 21 *menses ex uteri tuba*, *etc. excisi* etc. *L. B.* 1700.

CIJS (MARIA), geb. te *Leijden* in 1656, uit aanzienlijke Protestantsche ouders, huwde in haar 19de jaar met een rijk

edelman, la Combe genaamd, die haar zoo slecht behandelde, dat zij na 18 maanden van hem scheidde. Hij stierf 6 maanden daarna. Zij vergezelde den broeder van haren man naar *Parijs;* omhelsde de R. Kat. Godsdienst, en stichtte, eenige jaren daarna, eene soort van geestelijk genootschap, dat zij den *Goeden Herder* noemde, waartoe Lodewijk XIV. haar een huis schonk in de voorstad van *St. Germain*, toebehoorende aan een' gevlugten Protestant, waarin 200 boetvaardige ontuchtige vrouwen werden opgenomen, om onder haar bestuur tot een verbeterd levensgedrag te komen.

D.

DAAMEN (ADAM), geb. te *Amsterdam* omstreeks het midden der 17de eeuw, volbragt zijne theologische en regtsgeleerde studiën te *Keulen*, en werd tot priester gewijd, tot licentaat in de beide regten bevorderd, tot domheer te *Keulen* en tot deken van de kerk te *Emmerik* aangesteld. In 1707 verkoos hem Clemens XI. tot vicaris der *Nederlanden*, en nog in het zelfde jaar werd hij tot bisschop van *Adrianopolis* gewijd. In *Holland* gekomen om zijne zending uit te oefenen, werd hij met veel gejuich van zijne aanhangers ontvangen; doch daar hij zonder voorkennis en verlof der Staten zijne werkzaamheden wilde beginnen, werd hem in 1709 bij openlijke afkondiging de uitoefening van zijn ambt verboden Al zijne pogingen om zich te verschoonen waren vruchteloos, hij moest het land ruimen. Toen zijn verzoek bij den paus om ontslag van zijn vicariaat niet werd aangenomen, leidde hij, bij een ruim inkomen, een ambteloos leven, was zeer gastvrij, stichtte de abdij *Leeurik* aan den *Rijn*, en stierf in 1717 te *Keulen*.

DAEL (JAN FRED. VAN), geb. te *Antwerpen* in 1764, † 1840, behaalde den eersten prijs op de teeken-academie, begaf zich, 22 jaren oud, naar *Parijs*, en gaf weldra proeven van zijne talenten in het schilderen van fruit en bloemen. Meermalen bezocht hij zijne bloedverwanten in *Holland*, inzonderheid het bloemrijke *Haarlem*, en stelde in 1814 een keurig bloemstuk ten

toon, waarvan de achtergrond een landschap voorstelt uit de bekoorlijke omstreken dier stad. De Haagsche tentoonstelling in 1839 prijkte met 2 zijner uitmuntende kunstproducten, een bloem- en een fruit-stuk, waarvoor hem eene zilveren medaille werd toegekend. Napoleon en koning Leopold beschonken hem met eene gouden medaille en in 1825 benoemde men hem tot lid van 't legioen van eer.

DAENDELS (HERMAN WILLEM), geb. te *Hattem* in 1762, † 1816, was reeds in zijne jeugd de zoogenoemde patriotsche partij toegedaan; hij ontweek na de omwenteling van Sept. 1787 het vaderland, en dreef eerst te *Wijnoxbergen* en *Duinkerken* eenigen handel; toen trad hij als kolonel in dienst bij het leger van Dumouriez en kwam als brigade-generaal met Pichegru in zijn vaderland, waar hij in 1795 als Lt.-generaal in Bataafsche dienst trad. Als voorstander van regt en billijkheid, verzette hij zich tegen het willekeurig gedrag van de gezaghebbers, vertrok naar *Parijs*, en keerde, van genoegzame ondersteuning voorzien, in 1798 naar den *Haag* terug, waar hij het gezag van het vijfmanschap omver wierp. Bij de landing der Engelschen in *N. Holland* (1799) toonde hij zich een bekwaam en dapper veldheer. In 1803 nam hij zijn ontslag, en hield zich bezig met de ontginning van heidegrond bij *Hattem;* tot hij 3 jaren later door koning Lodewijk tot divisie-generaal werd aangesteld, en in 1807 als gouverneur-generaal naar *O. Indië* gezonden. Napoleon riep hem van daar in 1811 terug, nam hem mede naar *Rusland*, stelde hem, na den roemloozen terugtogt, aan tot bevelhebber van *Modlin* in *Polen*, welke vesting hij tot het uiterste verdedigde. Naar 't vaderland teruggekeerd, bood hij den souvereinen vorst lang vruchteloos zijne diensten aan, tot men hem in 1815 het bestuur over de Nederl. bezittingen in *Guinea* opdroeg, waar de dood aan zijne heilzame plannen een einde maakte. Hij gaf in 1814 een' *Staat der Nederl. O. I. bezittingen van* 1808—11 in vier fol. dln. uit.

DAGOBERT I. was in de eerste helft der 7de eeuw koning der Franken, en werd uit hoofde zijner krijgsverrigtingen de Groote bijgenaamd. Hij gaf aan zijn volk betere wetten en was zeer gelukkig in zijne oorlogen en veroveringen, die hij zelfs tot *Utrecht* uitstrekte. Wij vermelden hem alleen als uitbreider der Chr. godsdienst in ons land, waar hij te *Utrecht* en *Tiel* (618) christen-kapellen stichtte.

DAINE (N), van geb. een Belg, was generaal-majoor in Nederl. dienst en in 1821 provinciaal kommandant van *Noord-Holland*. Bij de Belgische onlusten in 1830 en 31 speelde hij

eene verachtelijke rol. In 1830 uit *Maastricht* naar de citadel van *Luik* gezonden met eene aanzienlijke hoeveelheid geld en levensmiddelen, had hij de lafheid, zich deze door de Belgen te laten ontnemen. Daarop bevel krijgende, om zich naar *Utrecht* te begeven, liep hij tot de Belgen over, bezette 9 Nov. 1830 *Roermond* en bemagtigde den daarop volgenden dag *Venlo*, welke plaatsen tot 22 Junij 1839, dus tot na de Londensche conferentie, door de Belgen bezet bleven. In het gevecht bij *Hasselt* (Aug. 1831) werd Daine door de Nederlanders geheel verslagen, zoodat hij de vlugt naar *Luik* nam, na welken tijd hij niets meer van zich liet hooren. Hij overleed in 1849 te *Charleroi*.

DALE (ANTONIUS), geb. te *Haarlem* in 1638, † 1708, behoorde tot de Doopsgezinde gemeente en werd, na in de oude talen onderwezen te zijn, voor den koophandel opgeleid. Hoezeer dit niet strookte met zijnen aanleg, was hij echter daarin tot zijn 30ste jaar werkzaam, toen hij de beoefening der oude letteren wederom ter hand nam, en zich tevens op de geneeskunde toelegde. Tot doctor bevorderd, nam hij de praktijk in zijne geboortestad met naauwgezetheid waar, genoot veel achting en vertrouwen, en bekleedde eenigen tijd het leeraarsambt bij zijne geloofsgenooten. Als men hem beschuldigde, dat hij te veel gr. en lat. geleerdheid op den preekstoel bragt, bedankte hij voor die betrekking, en wijdde zich geheel aan de uitoefening van zijn beroep en het schrijven van nuttige werken. Het beroemdste is: *de oraculis veterum Ethnicorum dissert. duae*, reeds in 1684 door hem uitgegeven, daarna vermeerderd in 1700, ook in 't Nederd. vert. onder den titel *Over de oude orakelen der heidenen. Amst.* 1718. Dit werk heeft met Bekker's *Betooverde wereld* er veel aan toegebragt, dat het geloof aan den invloed van booze geesten een' nekslag kreeg. Het werd door Fontenelle in 't fr. overgebragt, doch in een meer populairen vorm. Verder *Dissertationes de origine et progressu idolatriae et superstitionum* etc. *Amst.* 1696. — *Dissert. 9 antiquitatibus, quin et marmoribus cum Romanis, tum Graecis illustrandis inservientes*, *Amst.* 1702. Zijne doopsgezinde gevoelens legde hij bloot in onderscheidene tractaatjes, zoo als: *Aanmerk. over den waterdoop en kinderdoop*, tegen den Remonstr. pred. Verrijn. — *Verhandel. over den oorsprong en during van den waterdoop* enz. — *Hist. van 't predikambt; vrijheid van 't publijk spreecken in de gemeenten en 't wapenvoeren.* enz. Zijne lat. werken zijn later in 4 dln. in 4to herdrukt.

DALENS (DIRK), geb. te *Amsterdam* in 1688, † 1753, was even als zijn vader, insgelijk Dirk genoemd, een zeer bekwaam

landschapschilder. Hij ontving de eerste opleiding in de kunst bij T. van Pee, doch vormde zich meer naar de manier zijns vaders, en werd een knap schilder van landschappen, met beesten, bouwvallen, vooral van groote stukken tot behangsels in de zalen der aanzienlijken te *Amst.*, *Leijden* en *'s Hage*. Hij maakte ook eenige fraaije teekeningen met waterverw. — Nog anderen van dien naam zijn als schilders bekend.

DAM (NICOLAAS VAN). Van hem staat ons niets anders geboekt, als dat hij, bij de oprigting van *Leijden's* hoogeschool, aangesteld werd tot hoogleeraar in de wijsbegeerte, bijzonder in de rethorica, en dat hij in 1579 op zijn sterk aanhouden van dezen post loffelijk ontslagen werd.

— (DANIEL VAN), geb. te *Witmarsum* in 1594, † 1641, bezocht de hoogeschool te *Franeker*, waar hij in 1621 den graad verkreeg van *artium liberalium magister*. Vier jaren later werd hij predikant in zijne geboorteplaats, daarna te *Nieuwland*, tot hem in 1631 de post van hoogl. in de logica te *Franeker* werd aangeboden. Hier bleef hij bijna 8 jaren werkzaam, toen men hem naar *Leijden* beriep tot onderregent van het Staten-collegie, welke betrekking hij niet lang vervulde, terwijl hij kort voor zijn' dood de benoeming ontving van hoogl. in de godgeleerheid. Er bestaat slechts van hem: *Discursuum logicorum disputationes* 20. *Franeq.* 1634 en 1635.

— (WILLEM VAN), bet-oud-overgrootvader van Mr. Willem van Dam van Isselt, werd geb. te *Amersfoort* in 't laatste ged. der 16de eeuw en † 1673. Hij trad in 't voetspoor van zijn' vader en grootvader, was in 1626 schepen en 3 jaren later burgemeester in zijne geboortestad. Toen deze berend werd door het spaansch-keizerlijk leger, aangevoerd door den graaf van Montecuculi, wilde hij de stad tot op het uiterste verdedigen, doch de bezetting te gering zijnde, moest hij met den vijand capituleeren. Dit berokkende hem gevangenschap te *Utrecht* en teregtstelling voor den Raad van state. Toen deze hem inhabil verklaarde tot eenig ambt en verbande, beriep hij zich op de Staten-Generaal, die later het vonnis vernietigden en hem in zijne vrijheid en eer herstelden. In 1648 behoorde hij tot de buitengewone afgevaardigden ter vergader. der Staten-Generaal, om over de punten van vrede te handelen, en toen men hem tot raad in 't hof van *Utrecht* wilde benoemen, bedankte hij voor dat aanbod, met te zeggen: „liever de oudste van *Amersfoort*, dan de jongste in 't hof te willen wezen." Hij bleef tot in 1671 lid van 't Collegie der Gedeputeerden, als wanneer hij zijn afscheid nam, en te *Leijden* stierf, werwaarts hij gevlugt was bij den inval der Franschen.

DAM (JAN ALBERTSZ. VAN) was de kleinzoon en leerling van den vermaarden wiskunstenaar D. Rembrandsz. van Nierop. Hij werd Czaar Peter, bij diens verblijf in *Holland* (1697 en 98), door Witsen aanbevolen, als een ervaren rekenmeester en bedreven in de stuurmanskunst. Later vestigde hij zich te *Hoorn*, en gaf eenige werkjes in het licht, door sommigen ten onregte aan Jan v. d. Dam (die volgt) toegeschreven, zoo als: *Nieuwe Hoornsche schatkamer of konst der zeevaart. Amst.* 1727. — *Wiskonstige rekening om de breedte van den aardkloot te vinden.* — *Redevoer. over eenige voorwerpen, nuttigheden en middelen der natuurkunde. Ib.* 1743.

— (JAN VAN DEN), een gewoon handswerkman, was zeer ervaren in de wiskunde, gaf te *Amsterdam* openbare lessen in de natuur- en sterrekunde, en maakte zijn' naam onsterfelijk door het vervaardigen in 1738 van een kunststuk, *Sphaera perfecta* genoemd; bestaande uit eene spheer, op een voetstuk geplaatst, met een uurwerk, 't welk de hemelsche ligchamen in beweging bragt, welke beweging ook met de hand kon daargesteld worden. Beknoptheid en fraaiheid van bewerking gaven het werktuig den voorrang boven alle *Planetariums*, tot dien tijd uitgevonden. Hij bragt er van tijd tot tijd belangrijke verbeteringen aan, en het is thans in 't bezit van den heer J. van Wessem te *Amsterdam*, die het aan elken belangstellende laat bezigtigen. Hij moet ook nog andere kunststukken vervaardigd hebben, die de bewondering der liefhebbers wegdroegen.

— (JOHANNES VAN) was conrector der lat. school te *Gorinchem*, van waar hij in 1716 naar *Dordrecht* beroepen werd tot praeceptor der 3de school, en 4 jaren later tot conrector te *Delft;* andermaal in die betrekking naar *Dordr.* verplaatst in 1731, stierf hij aldaar in 1761 als rector. Hij gaf eene *Oratio inauguralis* uit: *de geographiae cum aliis disciplinis et scientiis cognatione*, 1731. Toen hij het rectoraat aanvaardde, hield hij eene redevoer. *de artibus et linguis in scholis tractandis.*

— (ANTONIJ VAN), geb. te *Middelburg* in 1682, was een meesterlijk teekenaar en schilder van zeeslagen. De afbeeldingen der Domburgsche oudheden zijn door hem gemaakt en in 't koper gebragt. In 1740 gaf hij eene wapenkaart uit der burgemeesteren van *Middelburg* van 1498—1740, waarvoor hij van de regering eenig zilverwerk ontving. Ook heeft hij geslachtstafels vervaardigd, met bijgevoegde wapenen van eenige vorstelijke huizen, o. a. die van Nassau, van Otto van Nassau af in 670, tot Willem IV. in 1741. Hij overleed in 1747.

— (Mr. PIETER VAN), geb. te *Amersfoort* in 1621, † 1706,

zag zich in 1650 van wege *Utrecht* benoemd tot bewindhebber der O. I. Comp. ter kamer *Amsterdam*; later als raad en advocaat der geheele O. I. Comp. Gedurende 54 jaren was hij met lof en trouw in die gewigtige betrekking werkzaam, beschreef *den gehelen staat van Nederl. Indiën*, in verscheidene folianten, welke in het archief ter kamer *Amst.* bewaard worden, en onmisbaar zijn voor hen, die zich met onze bezittingen aldaar willen bekend maken.

DAMEN (CHRISTIAAN HENDRIK), een beroemd natuurkundige uit de laatste helft der 18de eeuw, werd in 1785 te *Leijden* tot hoogl. in de hoogere wiskunde, de krijgs- en burgerlijke bouwk. en de waterweegkunde benoemd; welke betrekking hij aanvaardde met eene redevoer.: *de officio mathematici in tradendis disciplinae suae fundamentis.* Daarna ook tot prof. in de natuurkunde benoemd, sprak hij in 1787: *de experimentorum in physicis pretio rite constituendo.* In 1784 had hij laten drukken eene: *dissert. physica et mathematica de montium altitudine barometro metienda. Hag. Com.* in 8vo. Ook moet er van hem eene verhandel. bestaan over den luchtbol.

DAMHOUDER (JOOST), geb. te *Brussel* in 1507, † 1581, oefende zich te *Leuven* in de regtsgeleerdheid, ontving te *Orleans* den doctoralen graad, en werd tot pensionaris van *Brugge* aangesteld. Keizer Karel V. gebruikte hem in onderscheidene gezantschappen, verhief hem uit dankbaarheid voor zijne trouw en bekwaamheid tot den adelstand, en benoemde hem in 1551 tot commissaris van den raad der vorstelijke geldmiddelen; in welken post hij door Filips II. bevestigd en in 1559 tot raadsheer benoemd werd. Zijne nagedachtenis werd door een' gedenkpenning en een wijdsch grafschrift vereerd. Van zijne regtsgel. schriften, toenmaals zeer geacht, noemen wij slechts: *Patrocinium pupillorum* etc. *Brug.* 1544, in fol., meerm. herdrukt, ook in 't fr. vert. — *Enchiridium rerum criminalium. Antv.* 1544, en *Praxis rerum civilium* etc. beide veelm. herdrukt en ook in 't Nederd. vertaald, *Rott.* 1649.

DAMIUS (MATTHIAS), geb. in de *Paltz*, was geneesheer te *Haarlem* en tevens raad en vroedschap aldaar. Hij behoorde in 1619 tot de 3 politieke gecommitteerden der Staten van *Holland*, om de bij de N. Hollandsche synode onafgedane zaken ten uitvoer te brengen. Toen deze ten dien einde te *Alkmaar* in de kerkenkamer vergaderden, ontstond er oproer onder 't gemeen, dat hen verdreef. Damius was volstrekt geen vriend der Remonstranten; hij voerde eene scherpe pen tegen Barlaeus, de Groot, Uitenbogaert en anderen, blijkens zijne schriften:

Anti-Barlaeus. — *Animadvers. apologeticae in Grotii pietatem.* — *Antidotum, ofte hertsterkinge tegen het schadelijk recept van J. Wtenbogaert.* — *Mysteriën des N. Harmininiaenschen vrede vaens.* en meer andere, vol haat en laster.

DAMMAN (ADRIAAN) werd geb. te *Gend* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw. De berigten omtrent hem zijn onbestemd. Hij schijnt eerst aan 't hoofd gestaan te hebben der lat. scholen te *Gend*, daarna onderwijzer geweest te zijn van graaf Willem Lodewijk van *Nassau*, stadhouder van *Friesland*, en diens broeder; op wiens aanbeveling hij in 1586 te *Leijden* tot hoogl. in de wijsbegeerte en zedekunde werd beroepen, welken post hij tot 1588 bekleedde, toen men hem, op zijn verzoek, ontsloeg, wijl hij voornemens was naar *Duitschland* te reizen.

DAMMAN (SEBASTIAAN) vinden wij vermeld als predikant te *Zutphen* in 1604; als correspondent van *Gelderland* op de Z. Hollandsche synode van 1607; als afgevaardigde op die van *Dordrecht* in 1618 en 19, aldaar met F. Hommius als scriba, en als een der overzieners van de vertaling des N. Verbonds. Hij was een hevig tegenstander van de Remonstranten, die hij in een scherp geschrift aanviel; van daar welligt de beschuldiging, dat hij in de akten der provinciale Geldersche synode in 1617 veel zou vervalscht en te voren tot de aanhangers van Arminius zou behoord hebben.

DAMME (PIETER VAN), geb. in 1728, † 1806, heeft zich binnen en buiten 's lands beroemd gemaakt door zijne rijke verzameling van boeken en munten en door zijne uitgebreide kunde. Bij Teylers 2de genootschap werd in 1784 zijne verhand. met goud bekroond op de vraag: *Welke is de eerste oorsprong der wapenschilden van familiën, vorsten, landen, en wanneer zijn dezelve allereerst gebragt op de Europeesche munten?* Hij was directeur van 't Zeeuwsche Genootschap, lid der koninklijke Maatschappij te *Göttingen* enz. Hij schonk zijne verzameling bij uitersten wil aan de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, die ze verkocht in 1806, zijnde de hoogst belangrijke catalogus opgesteld door W. H. J. van Westreenen.

DANAEUS (LAMBERTUS) of DANEAU, geb. te *Orleans* in 1530, † 1596, oefende zich te *Parijs* in de regtsgeleerdheid onder Anne du Bourg. Toen deze in 1559 levend verbrand werd omdat hij de gevoelens van Calvijn aankleefde, maakte zijne standvastigheid zulk een' indruk op Danaeus, dat hij zich naar *Geneve* begaf, om in de theologie te studeren, met zulk een roemrijk gevolg, dat hij aldaar tot predikant en hoogleeraar benoemd werd. De curatoren der toen pas gestichte Leijdsche

hoogeschool wisten hem over te halen om het professoraat in de theologie aan te nemen in 1581. Hevige twisten aldaar omtrent het gezag der overheid in het bestuur der kerk, in welke Danaeus partij koos voor de onafhankelijkheid der kerk, deden hem *Leijden* in 1582 verlaten en *Gend* opzoeken, waar hij gedurende 2 jaren de godgel. onderwees. Onlusten en vervolgingen deden hem van daar de wijk nemen naar zijn vaderland en wel naar *Orthis* in *Béarn*, waar hij werkzaam bleef tot 1594, toen hij predikant werd te *Castres* en overleed. Hij heeft meer dan 50 geschriften uitgegeven, waarvan wij noemen: *De veneficis, olim sortilegis, nunc sortariis dictis*, waarin hij de betrekking van den duivel tot toovenaars en waarzeggers aantoont, en alzoo bewijs geeft dat hem een geheel andere geest bezielde dan B. Bekker en A. v. Dale. Beter is zijn werk, getiteld: *Ethices Christianae libri* 3 etc. *Gen.* 1577. Ook schreef hij o. a. verhandel. over het spelen met dobbelsteenen, eene aardrijkskunde in verzen (*Geographia poëtica*) enz. enz.

DANCKAERTS (JASPER) was in de 17de eeuw kuiper bij de O. I. Comp. te *Middelburg*, en heeft onderscheidene werken geschreven, die getuigen van zijne ervarenheid in de bijb. geschiedenis, o. a. *Triumph des H. Hebreschen Biibels over de tijt en tijtrekeningh.* enz. waarvoor hij door H. Coets 12 kop. platen had doen graveren, en eene aanmerkelijke som ter uitgave voor eigene rekening bepaald, *f* 3893, toen de dood dit verhinderde. Het H. S. met meer andere, wordt bij zijne nakomelingen bewaard. Wij gelooven dat de godgeleerde wereld er niet bij verloren heeft, dat het ook later niet is uitgegeven. Er bestaat alleen van hem in druk, op een plano blad: *Korte tijtrekeningh van 't begin des waerelds tot de dood des Heeren Jesu* enz. Hij leefde nog in 1699.

DANCKERTS (CORNELIS), de Rij bijgenaamd, geb. te *Amsterdam* in 1561, † 1634, was een beroemd bouwmeester, beeld- en steenhouwer aldaar, en heeft verscheidene bouwwerken gesticht, waar onder die uitmunten, welker grondslagen in het water moesten gelegd worden. Hij heeft ook boeken over zijn vak geschreven, o. a. *Architectura moderna, ofte bouwinghe van onsen tijd, gedaan bij H. de Keizer* enz. *Amst.* 1633. — *Architecture van verscheide N. Porten ofte deuren van huijsen.* — *Hist. van Gustavus Adolphus, Con. der Sweeden, met pl. van M. Meriaen, der belegeringen, veldslagen, steden enz. v. Duijtslandt. Amst.* 1642 in fol. Ook: *Verhandel. van de 5 orderen der bouwkonst bij de ouden, vermeerd. met een 2de deel van de konst om wel te bouwen, door de Muit.* Een zoon waarschijnlijk van hem was:

DANKERTS (DANCKER), een uitstekend graveur, prentverkooper, kaartuitgever en boekhandelaar te *Amsterdam*. Er bestaan van hem vele groote en kleine prenten, naar Berchem, Wouwerman en andere.

DANKERS (HENDRIK), geb. te *'s Hage*, was een bekwaam landschapschilder, die ook vele prenten heeft vervaardigd naar Titiaan, Palma en and. en een werk geschreven, getiteld: *Antiqua monumenta in insula Walcheren in Zeelandia*. 1647. Hij overleed te *Amst.*

DANS (ADOLPH VAN), geb. te *Nijmegen* in 't laatste ged. der 16de eeuw, was een uitnemend lat. dichter, van wiens lotgevallen ons weinig bekend is. Alleen uit zijne *Poëmata*, welke door zijn' zoon (die volgt) zijn uitgegeven te *Leijden* in 1636, blijkt dat hij een leerling is geweest van T. Schrevelius, en te *Leijden* gestudeerd heeft in de letteren onder Heinsius en P. Cunaeus, en waarschijnlijk ook in de regtsgeleerdheid. Dat hij *Engeland* bezocht, blijkt uit de bijzonderheid, dat hij de eerste is geweest, die een afschrift heeft weten te verkrijgen van de engelsche dichtregels, welke Elizabeth in hare gevangenis te *Woodstock* met een houtskool op een houten blind van het glasraam had geschreven, en die ons door Prof. Peerlkamp in in zijne *Annotationes in serm. Const. Hugeni*, *p.* 138, worden medegedeeld. In zijne lat. gedichten wijdde hij 7 boeken aan haar toe, ander den naam van *Eliza*. Ook op de afbeelding van J. Heemskerk maakte hij een treffend gedicht, en op Everh. v. Reijd.

— (Mr. JOHANNES VAN) heeft zich als zoetvloeijend minnedichter doen kennen in een bundeltje, getiteld: *Scoperos satyra ofte Thirsis Minnewit, waarinne de hedendaegsche vrijerij klaer en helder wordt afgebeeld*, voor de 3de maal herdrukt te Amst. 1668. Hier is uit zijne nagelatene schriften bijgevoegd: *Aerdige en soetvloeijende Minnerijmtjes ofte 2de deel van Thirsis Minnewit en Darodilace, ofte kushemel van Ledée*. Er bestaat ook een *Thirsis Minnewit*, te *Deventer* uitgegeven bij M. de Vries in 3 deeltjes, in 't laatst der vorige eeuw, zijnde eene verzameling van Minnezangen, rijp en groen, 't welk met het bovenstaande niets gemeens heeft als den titel.

DAPPER (OLFERT), geneesheer te *Amsterdam*, heeft zich naam gemaakt door het uitgeven van lijvige boekwerken. In 1664 kwam van hem in 't licht: *Historische beschrijv. der stad Amsterdam* in fol. met vele pl. Hij reisde bij 't hoekje van den haard door *Syrië* en *Palestina*, *Morea*, *Africa*, *China*, *de eilanden van den Gr. Archipel*, *Azië* en *Arabië*, waarvan hij beschrijvingen uitgaf in 1662—1688, alle in fol. met pl., die thans

geringe waarde hebben. Hij stierf in 1690. Zijne werken zijn ook in 't fr. vertaald.

DAPPEREN (DIRK VAN), geb. te *Haarlem* in 1791, † 1822, werd door P. J. Prinsen opgeleid tot onderwijzer. Hij bleek meer dan gewone bekwaamheden te bezitten en behoorde tot hen, die, onder koning Lodewijk, op gouvernementskosten de inrigting van Pestalozzi gingen bezoeken in 1809. De inlijving van *Holland* bij *Frankrijk* liet niet toe, dat hij de volle 3 jaren te *Yverdun* doorbragt. In 1811 naar zijne geboorteplaats teruggekeerd, toonde hij weldra zijne bekwaamheid. Vooral slaagde hij in de toonkunst (zijne hoofdstudie); dit bleek niet slechts in zijn bijzonder onderwijs in de zangkunst, maar ook door zijn uitgegeven: *Aanvankelijk onderwijs in de Muzijk en het zingen*, 2 stukjes. — 12*tal zangoefeningen*, 2 st. — *Proeven van een- en meerstemmige liederen ter bevord. v. den smaak voor 't Nederl. gezang*, 2 st. Dan schreef hij nog *Handleiding voor onderwijzers over de vormleer.* Zijne ziekelijke gesteldheid en vroege dood verhinderden hem dit werk te voltooijen.

DATHENUS (PETRUS), geb. te *IJperen* in 't begin der 16de eeuw, † 1590, was eerst Karmeliter monnik te *Popperingen;* daarna met de leer der hervormden bekend geworden, begaf hij zich naar *Londen*, waar hij het boekdrukken ter hand nam, zich vlijtig oefende in de kennis des bijbels en onder het vrijzinnig bestuur van koning Eduard VI. tot de predikdienst werd toegelaten. In 1555 trad hij te *Frankfort* als leeraar op en vertoefde eenigen tijd in de *Paltz.* Vijf jaren later naar *Popperingen* teruggekeerd, verkondigde hij op vele plaatsen, onder grooten toeloop, het woord des Heeren. Bij de komst van Alba vertrok hij naar *Heidelberg.* In 1568 woonde hij te *Wezel* de synode der Nederl. kerken bij, vier jaren later vindt men hem als raad en commissaris van den Prins van Oranje te *Zierikzee*, om de religiezaken te ordenen; in 1578 te *Gend*, van waar hij naar *Dordrecht* werd gezonden op de algemeene synode en tot voorzitter gekozen. Ofschoon *Gend* vooreerst zijne vaste standplaats bleef, zag men hem nu en dan te *Utrecht* en *Amsterdam* optreden. Zijn hevige ijver en zijne gehechtheid aan de Calvijnsche leerstellingen deden hem somwijlen de perken der verdraagzaamheid overschrijden en berokkenden hem vele en bittere vijanden; daarbij kwam zijn onrustige geest welke hem in die woelige tijden her- en derwaarts voerde, tot hij zijne laatste rustplaats vond te *Ebling*, waar men hem een praalgraf en standbeeld stichtte. Hij schreef in 1559 eene verdediging tegen het vermoeden dat hij kinderen in de R. kat.

kerk liet doopen; vertaalde den *Heidelb. Catechismus* in 't Nederd. en vervaardigde eene *Psalmberijming* naar die van Beza en Clement Marot (1566), die, hoe gebrekkig ook, tot 1773 in onze kerken gebruikt is.

DAVID *van Bourgondië*, geb. in 't eerste gedeelte der 15de eeuw, † 1496, was een basterdzoon van Filips, hertog van *Bourgondië*, graaf van *Holland*, doch door den paus gewettigd. Hij was bisschop te *Terouane* in *Artois*, toen zijn vader alles in het werk stelde, om hem den zetel van *Utrecht* te bezorgen, waarin hij slaagde ten jare 1457. In het eerst was zijne regering nog al vreedzaam, doch een groot misnoegen ontstond er tegen hem, toen hij in 1474, om geld verlegen zijnde, inbreuk maakte op de regten der ingezetenen, 't geen hem zoo zeer mislukte, dat hij zijne verordeningen moest intrekken. Door zijne heerschzucht ontstonden er vele onlusten. Zijne voornaamste tegenstanders waren J. van Montfoort en Engelbert van Cleve, die hem zelfs in 1483 gevangen zetteden. Door keizer Maximiliaan verlost, zag hij zijn gezag meer en meer verminderen. Hij overleed op het kasteel te *Wijk te Duurstede* en wordt door Erasmus geroemd om zijne geleerdheid en zorg tegen de onkunde der priesters, die toen groot was.

DAVID JORIS, waarschijnlijk te *Brugge* geb. in het 1ste of 2de jaar der 16de eeuw en † 1556, was een bekwaam glasschilder, die welligt niet zoo veel, maar beteren naam zou nagelaten hebben, als hij zich bij die kunst had gehouden. Hij vestigde zich te *Delft* in 1524, en behoorde tot het gilde der rederijkers, bij welker kamerspelen hij meermalen de rol van kon. David vervulde, waarom hij zijn' oorspronkelijken naam Johan met dezen verwisselde. Hij bezat een zeer prikkelbaar karakter, dat ligtelijk tot overdrijving verviel. Bij eene processie, welke met de hostie over straat toog, deed hij die allerlei smaadheden aan. Men nam hem gevangen en alleen de voorspraak der Delftsche regering voorkwam zijn' dood; maar toch werd hem de tong doorpriemd, en hij voor 6 jaren uit *Holland* verbannen. In *Friesland* begaf hij zich bij de wederdoopers, ontving den doop in 1533, keerde later naar *Delft* terug en gaf van zijne onzinnige dweeperij door pen en mond allerlei blijken. Hij trachtte zijn aanhang meer en meer uit te breiden, door op dweepzieke gemoederen invloed uit te oefenen. In 1541 moest hij de wijk naar *Bazel* nemen, waar hij zich, onder den naam van Jan van Brugge of van Binningen, tot aan zijn' dood toe op hield, op een grooten voet leefde en algemeene achting verwierf. Toen het echter bekend werd,

wie hij geweest was, moest zijn lijk het lot ondergaan, dat men den levenden had toegedacht: het werd opgegraven en door den scherpregter verbrand, en zijne aanhangers ondergingen zware vervolgingen. De kettersche gevoelens van dezen Delftschen duivel, gelijk hij daarna genoemd werd, zijn opengelegd in zijne schriften, waartoe vooral behoort zijn: *Wonderboeck, waerin, dat van de werelt aen versloten, geopenbaert is* in 1542, voor de 2de maal door hem uitgegeven in 1551 in fol. In 1608 poogde men te *Gouda* zijne werken te drukken, 't geen echter verijdeld werd.

DECKER (ABRAHAM DE), geb. uit een oud en aanzienlijk geslacht te *Antwerpen* in 1582, † 1658, verkoos de krijgsdienst en hielp *Ostende*, door den aartshertog Albertus belegerd, 3 jaren lang als vaandrig kloekmoedig verdedigen. Na de overgave der stad verliet hij de krijgsdienst en zette zich eerst te *Dordrecht*, daarna te *Amsterdam* neder. Daar hij, om zijn' overgang tot de hervormde godsdienst, den haat zijner bloedverwanten ondervond, die hem en zijne vrouw hunnen bijstand onthielden, zocht hij in zijn onderhoud te voorzien door eenen kruideniers-winkel, waarbij later eene makelaarsplaats kwam; doch hoe vlijtig en spaarzaam hij ook was, bij de vermeerdering des huisgezins leefde hij steeds in bekrompene omstandigheden. Van zijn' smaak en letterkundige kennis gaf hij blijken door *Eutropius* en *Florus* te vertalen. Hij was een liefderijk man en vader, die voor de opvoeding zijner kinderen veel zorg droeg.

— (JEREMIAS DE), geb. te *Dordrecht* in 1609, of 1610, † 1666, liet in zijn jeugd meer dan een kinderlijk, en in zijne jongelingschap een mannelijk oordeel blijken. Hij bezat een gelukkig geheugen en veel vernuft, zoo dat hij zonder meester zich bekend maakte met de latijnsche, fransche, italiaansche en engelsche talen, was daarbij zeer gezet op de zuiverheid en regelmaat zijner moedertaal, en ontwierp eene spraakkunst tot eigen gebruik. De dichtkunst was in 't bijzonder zijn lust, en daarin ontwikkelde hij zulke talenten, dat hij onder onze eerste dichters kan geteld worden. Zijne vele stukken dragen blijken van een' helderen geest, fijn oordeel en vernuft, levendige verbeelding, en inzonderheid van een gevoelig hart. Wij zouden dit gaarne met bewijzen staven, liet dit werk zulks toe. De volledigste uitgave zijner *Rijmoefeningen* is die, welke M. Brouerius van Nidek bezorgde in 1726 in 4to, en van zijne *Oorspronkel. dichtstukken* die van 1827 door W. Geijsbeek.

— (COENRAAD) leefde in 't midden der 17de eeuw te *Haarlem*, en was een naauwkeurig landschapschilder, wiens stukken

door hun eigenaardig karakter zich gemakkelijk laten kennen. Zij hebben eenige overeenkomst met die van Ruijsdael. Zijne ordonnantiën bestaan meest in binnenhuizen, dorpsbuurtjes, stadsgezigten, bouwvallen enz. en worden nog goed betaald. Sommige zijner schilderijen zijn met beelden of beesten gestoffeerd door Ostade of A. van de Velde. Er bestaan ook eene menigte platen in de werken van dien tijd, vooral in *Blijswijck's beschr. van Delft*, van C. Decker, doch het is nog twijfelachtig of dat de gemelde is.

DECKER (FRANS), geb. te *Haarlem* in 1684, † 1751, behoorde tot de schildersleerlingen eerst van Romein de Hooge en daarna van B. Engels. Hij vervaardigde portretten van aanzienlijke lieden, onder welke geroemd worden die der regenten van 't groot proveniershuis te *Haarlem*. Ook schilderde en teekende hij historiëele onderwerpen, karikaturen en snaaksche voorstellingen. Hij was tevens kunstkooper.

DECKERS (FREDERIK), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1648, † 1720, was geneesheer te *Leijden*, en werd aldaar in 1694 tot gewoon hoogleeraar in de geneeskunde aangesteld, in welke betrekking hij tot aan zijn' dood werkzaam bleef. Zijne redevoeringen staan niet aangeteekend; en daar hij niet wilde, dat er eene lijkrede over hem zou gehouden worden, ontbreken ons verder berigten.

DEDEL (NICOLAUS) had zich op de regtsgeleerdheid toegelegd en oefende te *'s Hage* de pleitkunst uit, toen men hem in 1624 te *Leijden* tot buitengewoon hoogleeraar in de regten aanstelde en 2 jaren later tot gewoon. Hij overleed in 1646.

— (WILLEM GERRIT), geb. te *Amsterdam* in 1734, † 1797, bekleedde aanzienlijke posten aldaar, zoo als van raad, schepen, hoofdofficier en burgemeester. Bij 't gezag, dat hij in dit hagchelijk tijdperk wist te handhaven, betoonde hij veel moed; geene verandering in den staat duldende, werd hij in Mei 1787 van zijne ambten ontzet. Na de omwenteling in 't najaar van 1787, aanvaardde hij weder zijn' post als burgemeester, en wist de Pruissen, die toch de omwenteling bewerkt hadden, buiten de stad te houden. Hij bleef in 't bewind tot aan de staatsverandering in 1795. Helmers heeft zijn' moed bezongen.

— (SALOMON) onderscheidde zich als kapitein ter zee in den slag bij *Doggersbank*, 5. Aug. 1781, door moed en beleid. Zijn schip *Holland* stond het eerst een allerhevigst vuur uit; honderd gaten werden boven en onder water gestopt, maar Dedel bleef den vijand niets schuldig en loste 1500 schoten gedurende het gevecht. Zijn schip was echter zoo doorboord, dat, in

weerwil van 't zware pompen, het water allengskens toenam, en, nadat men ook nog 's nachts het geschut had over boord geworpen, het eindelijk in de diepte weg zonk. Voor andere bijzonderheden van dezen en van P. S. Dedel, oud lid der 2de K. van de St. Gen., † 1851, ontbreken ons de bronnen.

DEDEM (COENRAET WILLEM VAN), heer van *IJrst,* bewees gedurende de jaren 1695—1702, den lande uitstekende diensten. Wij zien hem bij de belegering van *Namen* in 1695 als brigadier moedig eene bres bestormen; voor *Keizersweerd* in 1702 de loopgraven openen, den aanslag der Franschen op *Hulst* helpen verijdelen, en nog datzelfde jaar als generaal-majoor met zijne troepen tegenwoordig bij het innemen van *Bonn.*

DEDEM (WILLEM JAN Baron VAN), geb. 1778, † 1851, was de aanlegger van het kanaal in *Overijssel*, naar hem de *Dedemsvaart* genoemd, waardoor die streek, voorheen zoo bar en woest, in vruchtbaar land is herschapen, en bewoond wordt door duizenden menschen, die veel handel drijven en reeds in hun midden hebben kalkovens, bierbrouwerijen, steenbakkerijen, koornmolens, scheepstimmerwerven enz.

DEDEM VAN GELDER (F. G. Graaf) was afgevaardigde van wege de ridderschap van *Overijssel* bij de Staten-Generaal, en hielp de verbindtenis van den Staat met *Frankrijk* doordrijven (1780). Benoemd tot afgezant bij de Porte in 1785, vervulde hij met waardigheid dezen gewigtigen post, gedurende verscheidene jaren. Hij weigerde de papieren, die hem door den franschen gezant waren toevertrouwd, aan de Engelschen over te geven. Dit kostte hem, door toedoen van Sidney Smith, twee jaren verwijdering naar *Bucharest.* In 1806 benoemde hem koning Lodewijk tot kommandeur der Unie, en bij de vereeniging van *Nederland* met *Frankrijk*, werd hij senateur, graaf van het keizerrijk en officier van het Legioen van eer. In zijn vaderland teruggekeerd, terwijl hij een pensioen trok van 't fransche gouvernement, genoot hij van onzen koning niet de minste gunst.

— (ANTON BOUDEWIJN GIJSBERT), zoon van genoemden, geb. in 1771 op den huize de Gelder in *Overijssel*, volgde nog jong zijn' vader naar *Constantinopel.* Na eene reis door den *Levant* en *Egypte*, keerde hij naar zijn vaderland terug, hechtte zich aan prins Frederik van Oranje, maar was des niet te min een voorstander van de revolutie in 1794. Het nieuwe gouvernement zond hem in 1795 als gevolmagtigd minister naar *Stokholm* en in 1798 naar *Parijs.* Van daar wegens ontstaan misverstand spoedig teruggekeerd, maakte hij, bij den staf van den

generaal Daendels den veldtogt in *Noord-Holland* mede en werd in 1799 in den slag van *Bergen* krijgsgevangen. Na de capitulatie van den hertog van *York* zond men hem naar *Engeland*, om er de uitvoering van te bevorderen. Hierna belastte men hem met zendingen naar *Stuttgard*, *Florence*, *Rome* en *Parijs*, waar hij verbleef tot in 1806. De raadpensionaris Schimmelpennink benoemde hem tot generaal-majoor, en koning Lodewijk, van wien hij eerste kamerheer was, tot gezant naar *Cassel* en *Napels*. Onze vereeniging met *Frankrijk* maakte een einde aan zijne diplomatische loopbaan. Napoleon benoemde hem tot brigade-generaal bij de bezetting te *Hamburg;* den togt naar *Rusland* deed hij mede onder het commando van den koning van *Napels;* en onderscheidde zich zeer bij *Smolensko*, *Krasnoï*, *Moskou* en *Treminskoï*. In 1813 overdekte hij zich met roem bij *Lutzen* en *Bautzen*, en had bij den slag te *Leipzig* het bevel over eene divisie van de jonge garde. In 1814 was hij in *Italië* en vocht dapper bij *Parma* en *Plaisance*. Lodewijk XVIII. benoemde hem tot Lt.-generaal, en daar zijne diensten niet werden aangenomen door den vorst der *Nederlanden*, keerde hij naar *Frankrijk* terug, en werd aldaar in 1816 tot kommandeur van het departement van de *Jura* aangesteld. In zijne kwaliteit als luitenant-generaal nam hij zitting in den krijgsraad, ter verhooring van de generaals Marchand en Radet, en leefde vervolgens, door Lodewijk XVIII. met de ridderorde van St. Louis begunstigd, ambteloos.

DEELEN (WOUTER) behoorde met zijn zoon Pieter D. onder de eerste predikers der hervormde leer. Men meent, dat hij te *Alkmaar* geboren is in 't begin der 16de eeuw. Hij muntte uit door zijne godsvrucht en kennis en was bijzonder ervaren in de grieksche taal. Bij de de vestiging der Nederl. Hervormde Gemeente te *Londen*, behoorde hij in 1549 onder hare eerste en ijverigste leeraars. De troonsbestijging van Maria dreef hem met vele anderen uit *Engeland;* doch hij werd te *Embden* door de gravin-weduwe Anna van Oldenburg met opene armen ontvangen, tot dat de zaken in *Engeland* een' anderen keer namen, en hij zich weêr voegde bij zijne vroegere gemeente te *Londen*, waar hij in hoogen ouderdom overleed. Gedurende zijn verblijf te *Embden* gaf hij openbare lessen in de gr. taal. In 1540 had hij te *Londen* het N. Test. in 't latijn, naar oude gr. handschriften verbeterd, uitgegeven. Ook vertaalde hij uit 't latijn in 't Nederd. het werk van Sleidanus over den *staat der religie*. Zijn zoon, door hem onderwezen, gaf met eenige andere geleerden in 1556 eene verbeterde vertaling van het N. Verbond.

DEIMAN (JOHAN RUDOLPH), geb. te *Hagen* in *O. Friesland* in 1743, † 1808, studeerde te *Halle* in de geneeskunde, welke hij vervolgens te *Amsterdam* roemrijk uitoefende. Zijne scheikundige en wijsgeerige verhandelingen, waarvan eenige bekroond en andere in tijdschriften opgenomen werden, getuigen van zijne kunde. Hij behoorde tot de medewerkers aan de Pharmacopoea Batava, en vond in Jer. de Bosch een' hem waardigen lofredenaar.

DEINSE (BERNARDUS VAN) uit een oud aanzienlijk geslacht van *Vlaanderen*, geb. te *Veere* in de eerste helft der 17de eeuw, † 1706, was theol. doctor en in 1654 predikant te *Westkapelle;* ten jare 1666 werd hij op 's lands vloot geplaatst, als wanneer hij een concept opstelde, *rakende de ordere in den Godsdienst op de vloot van den staat.* Later te *Vlissingen* beroepen, werd hem in 1674 de legerdienst toevertrouwd. Hij bezat een krijgsmans hart. Terwijl hij te *Westkapelle* stond, was hij zijn tractement te *Vlissingen* gaan ontvangen; op den terugweg werd hij door 2 roovers aangerand, die het om zijn geld te doen was; van Deinse wierp het dadelijk op den grond, en daagde de aanvallers uit om daarover een' strijd met hem te wagen, en ziet, zijne onversaagdheid deed hen afdeinzen. In 1684 geraakte hij in ongelegenheid, omdat hij Jac. Koelman had laten preeken; dit kostte hem gedurende 3 maanden zijn tractement en ontzegging van den preekstoel. Zoo zorgde men er in die dagen voor, dat de leer zuiver verkondigd werd.

— (ADRIAAN VAN), kleinzoon van gemelden, geb. te *Veere*, was meester in de godgeleerdheid en predikant te *Baarland* in *Z. Beveland*, van waar hij in 1687 vertrok naar *Westsouburg*, 2 jaren later naar *Vlissingen.* Het merkwaardig gesprek, dat hij hield met den Hebreër Jac. Verschoor, staat opgeteekend in *Vrolikhert's Vlissingsch kerkhemel, bl.* 192, enz. Zijne teedere godsvrucht wordt geroemd en als eene bijzonderheid vermeld, dat hij den 119. Psalm als een vervolgstof geheel heeft afgepreekt. Hij † in 1727.

DEKAMA (JUW) wordt ons afgeschilderd als van een' krijgszuchtigen aard. Hij trok uit *Friesland* naar *Braband*, hield zich daar eenigen tijd op aan 't hof van hertog Jan II. en woonde in 1303 diens inval in *Z. Holland* bij. Van daar trok hij met den hertog naar *Engeland* en hielp koning Eduard I. dapper oorlog voeren tegen de Schotten. Wij vinden verder van hem niets gewaagd, als dat hij, waarschijnlijk na den dood des konings in 1308, naar zijn land is teruggekeerd.

— (JUW HETTES) vinden wij vermeld als potestaat van *Friesland*, daartoe aangesteld in 1494 door keizer Maximiliaan, die

Otto van Langen in *Friesland* gezonden had, om dit gewest tot rust te brengen en tevens invloed te krijgen. Hij was een man van vreedzamen aard, verstandig en opregt, en die alles aanwendde om de twistende partijen te verzoenen. Doch de Vetkoopers verzetten zich tegen zijn bewind, en de keuze op hem uitgebragt, had niet dat gewenschte gevolg, 't welk men er zich van had voorgesteld.

DEKEN (AGATHA), geb. bij *Amstelveen* in 1741, † 1804, verloor hare ouders vroeg, en werd opgevoed in 't weeshuis der Collegianten te *Amsterdam*. Hare geschiktheid voor de beoefening van fraaije letteren en dichtkunst openbaarde zich bij haar al spoedig, en werd aangekweekt door de dichteres Maria Bosch, die haar bij zich in huis nam. Beide gaven een' bundel *Stichtelijke gedichten* uit (1775). Vijf jaren mogt zij met deze edele vrouw in vriendschap leven, toen zij haar door den dood verloor, welk verlies haar echter vergoed werd door Elisabeth Bekker, wed. Wolff. Beide mogten van verschillende geaardheid zijn, hare vriendschap wist van geen verkoelen; lief en leed, ballingschap en behoefte, verbond haar van dag tot dag inniger, en de schriften, die zij gezamentlijk opstelden, getuigen hoe nuttig en werkzaam zij den tijd wisten te besteden. Ze zijn genoemd bij 't art. E. BEKKER.

DELEN (DIRK VAN), geb. te *Heusden* omstreeks 1635, was in de schilderschool gevormd van Frans Hals te *Haarlem*. Hij schilderde vooral bouw- en doorzigtkundige stukken, en werd daarin een eerste meester. Zijne gebouwen zijn met eene menigte welgeteekende beeldjes voorzien, waarvan sommige door Palamedes of Wouwerman zijn geschilderd, gelijk men ook ziet in de afbeelding van de zaal op het binnenhof te *'s Hage*, gedurende de groote Staatsvergadering onder Willem II. in 1651, met beeldjes van den eerstgenoemden, welk stuk in het Haagsche Museum prijkt onder No. 38. Zijne stukken worden duur betaald. Bij gevorderde jaren vestigde hij zich te *Arnemuiden*, waar hij ook de burgemeesterlijke waardigheid bekleedde.

— (Baron STEVEN VAN) uit een oud adelijk geslacht, was heer tot *Arler* en landrentmeester van de *Veluwe*, tot wier ridderschap hij behoorde. Als curator der Harderwijker hoogeschool, bewees hij haar gewigtige diensten, en toonde in vele gelegenheden, dat haar heil hem ter harte ging. Hij stierf in 1716.

DELFOS (ABRAHAM), geb. te *Leijden* in 1731, † 1820, behoorde tot een geslacht van boek- en kunsthandelaars aldaar en was een verdienstelijk graveur, die vele platen heeft vervaardigd naar van Berchem, Teniers, Brouwer en anderen,

als ook naar eigene teekeningen van stadsgezigten, die voorkomen in F. v. Mieris, *Beschrijv. der stad Leijden.* Ook heeft men van hem en la Fargue eene afbeelding van de sledevaart in 1774 en 1775, ter gelegenheid van 't jubelfeest van *Leijden's* ontzet. Voor Sandifort's *Exercitationes academicae* teekende hij ontleedkundige voorwerpen.

DELFT (GILLIS VAN), of met lat. benaming AEGIDIUS DELPHUS (naar de stad zijner geboorte) wordt hoogleeraar in de theologie genoemd, doch niet de plaats, waar hij deze waardigheid heeft uitgeoefend. Hij leefde in vriendschap met Erasmus, die van hem getuigt, dat hij genoegzaam alle bijbelboeken in dichtmaat had gebragt. Hij bloeide in 't laatste gedeelte der 15de eeuw; en heeft eenige boeken geschreven, die na zijn' dood in 't licht verschenen, o. a. *Psalmi* VII. *poenitentiales ac litaniae versu redditi etc.* — *Commentarius in Ovidii de remedio amoris* etc. *Paris.* 1425.

— (JACOB WILLEMSZ.), geb. in de stad van zijnen naam, in de laatste helft der 16de eeuw, maakte zich bekend als een bekwaam schilder, inzonderheid van portretten, gelijk zijn groot schuttersstuk van 1592 uitwijst, vroeger te zien in den Doelen van zijne geboortestad; ook een familie-tafereel, waarin hij met zijne vrouw en kinderen levensgrootte staat afgebeeld. Hij stierf in 1601 en liet 3 zonen na., allen door hem in de kunst onderwezen, van welke wij slechts noemen:

— (WILLEM JACOBSZ.), geb. te *Delft* in 1580, † 1638, een bekwaam graveur, die de meeste portretten van zijn' schoonvader M. J. Miereveld in 't koper bragt, op eene vaste en stoute wijze en daarom zeer gezocht. Hij voerde den titel van graveerder des konings van *Engeland* en liet een' zoon na, met den naam van zijn' grootvader.

— (JACOB WILLEMSZ.), geb. te *Delft* in 1619, † 1661, een uitmuntend portretschilder, die o. a. voor den krijgsraad in zijne geboorteplaats de opper- en onder-officieren van 't witte vendel gelijkend op één stuk afbeeldde. Hij had als man van aanzien deel in 't stedelijk bewind. Zijne weduwe rigtte voor hem eene marmeren tombe op.

DELRIO (MARTINUS ANTONIUS), geb te *Antwerpen* in 1551, † 1608, studeerde te *Parijs*, *Douai* en *Leuven* in de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid. In 1574 te *Salamanca* tot doctor in de regten bevorderd, werd hij een jaar later lid van den hoogen raad van *Braband*, daarna in 1578 vice-kanselier en procureur-generaal der *Nederlanden.* Hij liet al deze posten varen, trok in 1580 naar *Spanje* en werd Jezuit. Naar *Leuven* teruggekeerd,

studeerde hij aldaar en later te *Mentz* in de godgeleerdheid, onderwees te *Douai* en *Luik* deze wetenschap en beklom eindelijk den leerstoel te *Leuven*. Wij maken van dezen zeer geleerden Jezuit gewag, omdat hij o. a. een werk heeft geschreven, getiteld: *Disquisitiones magicae lib. VI. Leuv.* 1599, gedurig aangehaald in J. Scheltema's keurig werk: *over de heksen en heksenprocessen;* waarin Delrio de mogelijkheid en het bestaan der tooverij verdedigt. Dit helsche boek heeft menig zoogenoemde heks op den brandstapel gebragt; de schrijver was dan ook van Spaansch bloed.

DEMATIUS (CAROLUS), geb. te *Utrecht* in de eerste helft der 17de eeuw, zag zich in 1670 te *Leijden* tot buitengewoon hoogl. in de geneeskunde benoemd, 2 jaren later tot gewoon hoogl. der scheikunde. Hij bleef in deze betrekking nuttig werkzaam tot aan zijn' dood in 1690.

DEMETRIUS (ANDREAS), eigenlijk DE MEESTER, was in 1568 predikant bij de herv. gemeente te *Antwerpen*. Na het veroveren dier stad door Parma in 1585, begaf hij zich naar *Frankfort* als leeraar bij de Nederd. hervormden aldaar. Hier was hij 9 jaren met ijver en trouw werkzaam, toen men hem naar *Dordrecht* beriep. Zijne menschenkennis en verdraagzaamheid deden hem in de ontrustte gemeente veel nut stichten, en aller achting genieten tot aan zijn' dood, waarschijnlijk omstreeks 1610. Hij gaf in 1599 te *Dordr.* uit: *der Griecken opganck en onderganck*, ook in 't lat. en 't fr. vertaald. Hij maakte ook eene vertaling van F. Guiccardini's werk over *de oirlogen van Italiën, met seer schoone polityque, oorlogse en morale aanteek. van de la Noue.*

DENEIJN (PIETER PIETERSZ.), geb. te *Leijden* in 1597, † 1639, werd door zijne ouders tot steenhouwer bestemd, en maakte zich daarbij ook andere wetenschappen ten nutte. Met een vluggen geest begaafd, legde hij zich vlijtig op de wis-, inzonderheid op de bouw- en doorzigtkunde toe, zoodat hij anderen daarin kon onderwijzen. Zijn omgang met den landschap- en bataille-schilder E. van der Velde, deed hem lust krijgen in de schilderkunst, en zijne stukken stelden hem, bij het bedrijf dat hij uitoefende, zijnde in 1632 tot stads steenhouwer bevorderd, in staat zijn huisgezin ruim te kunnen onderhouden.

DERKS (ALLE) werd geb. in de provincie *Groningen* in 1670, en † 1733. Zijn vader Derk Alles, oudste of leeraar bij de oude Vlamingen op de *Meeden* in *Groningerland*, leidde hem tot de H. bediening op. In 1699 tot gewoon leeraar aangesteld te *Groningen*, ondervond hij in 1713 eenige onaangenaamheden wegens het doopen van een gereformeerden; doch bleef als oudste,

die het woord voerde, bij zijne gezindte in achting. Hij trok in 1723 met Albert Willems naar *Polen*, om bij de doopsgezinde gemeenten aldaar doop en avondmaal te bedienen; verrigtte zijne laatste dienst te *Sappemeer*, en bezorgde, kort voor zijn' dood, eene N. uitgave van *Biestken's Bijbel*, gelijk ook van 't gezangboek: *Lusthof des gemoets enz. Gron.* 1732, met een *Agterhofje, bevattende uijtgesogte stichtelijke en zielroerende gezangen.* Dit *Agterhofje* is in 1736 herdrukt met een bijvoegsel.

DESAGULIERS (JEAN THEOPHILE), geb. te *Rochelle* in 1683, † 1743, was de eenige zoon van een' hervormd predikant aldaar, die door het intrekken van 't Edict van *Nantes* zich genoodzaakt zag, naar *Engeland* over te steken. Hij oefende zich te *Oxfort* in allerlei wetenschappen, en daar zijne neiging tot de natuurkunde overhelde, studeerde hij daarin te *Londen* bij de Kon. Academie van wetenschappen. Nadat hij veel kunde in dit vak had opgedaan, trok hij naar *Holland*, om daar onderwijs in de natuurkunde te geven, eerst te *Rotterdam*, daarna te *Amsterdam* en laatstelijk in *den Haag* tot in 1730; toen de Kon. Academie hem wist te bewegen naar *Londen* terug te keeren, om daar zijne proefnemingen in de Natuurk. te hervatten. Zijne lessen heeft hij in 't Engelsch uitgegeven, welke daarna ook in 't Fr. en Nederd. zijn vertaald, de laatste onder den titel: *Natuurkunde uit ondervindingen opgemaakt, in* 3 *dln. gr.* 4*to met vele pl. Haarlem*, 1752. Tevens *Een kort begrip zijner philosophische lessen.* De man van zooveel vernuft stierf zinneloos.

DESCARTES, Zie CARTESIUS.

DESPAUTERIUS (JOHANNES), of van Pauteren, behaalde in 1501 te *Leuven* den graad van meester in de vrije kunsten, was leerling en opvolger van G. Canijfius, in 't fraterhuis te *'s Hertogenbosch*, een der schranderste taalkundigen van dien tijd, die door zijne verdiensten veel nut stichtte. Achtereenvolgens was hij, behalve ter genoemde plaatse, ook leeraar te *Rijssel*, *Wijnoxbergen* en *Commines.* Op eene kerkvergad. te *Mechelen* in 't begin der 16de eeuw, werd zijne spraakkunst uitsluitend ten gebruike der jeugd bestemd. Behalve deze *grammatica*, die eene *Rudimenta*, *syntaxis* en *prosodia* bevatte (ook te *Leijden* uitgegeven in 1563), schreef hij eene *Orthographia. Par.* 1530 en eene *Ars epistolica. Ib.* 1535. Hij stierf omstreeks 1540.

DEURHOFF (WILLEM), geb. te *Amsterdam* in 1650, † 1717, een schrijnwerker van beroep, was, door het lezen der vertaalde werken van Cartesius, er toe gekomen, om zijne denkbeelden van de godsdienst naar die van dezen wijsgeer te schikken en te verbreiden. Was hij bij schaaf en boor gebleven, hij zou

zich vele onaangenaamheden bespaard hebben. Toen er van hem in 1694 een werkje uitkwam, getiteld: *'s Menschen verlossing*, en andere schriften, zoo als: *Grondvesten van de Chrl. Godsd.* — *Bespiegeling van de Godgeleerdheid*, in 1715 bij elkander in 2 dln. 4to uitgegeven, getiteld: *Overnatuurlijk en schriftuurlijk zamenstel der H. Godgeleerdheid enz.*, meende men daarin allerlei dwalingen te vinden, welke de wachters op Sion alarm deden blazen, en die eene secte in 't leven riepen, Deurhovianen genoemd, die nu wel uitgestorven is. Na zijn' dood zijn van hem uitgegeven: *Stichtelijke Gezangen. Amst.* 1722.

DEUSING (ANTONIUS), geb. te *Meurs* in 1612, † 1666, genoot het eerste wetenschappelijke onderwijs te *Harderwijk.* De Spanjaarden en de pest dreven hem naar *Wezel*, van waar hij zich naar *Leijden* begaf, om zich in de wijsbegeerte te oefenen. Op raad van J. Golius, met wien hij zamenwoonde, legde hij zich bijzonder toe op de wiskunde en de Semitische talen. Hij gaf weldra van zijne vorderingen blijken, door eene gebrekkige Perzische overzetting van den Pentateuchus te verbeteren, en zich met het zamenstellen van een Turksch-Latijnsch en Perzisch-Latijnsch woordenboek bezig te houden. Het lezen van arabische schrijvers over de geneeskunst boezemde hem liefde in voor die wetenschap, waarin hij ten jare 1637 tot doctor werd bevorderd. Eerst vestigde hij zich als arts in zijne geboorteplaats, en in 1639 te *Harderwijk* als hoogl. in de wis- en natuurkunde, 3 jaren later in de geneeskunde. Hij verwisselde deze hoogeschool met die van *Groningen*, waar hij in 1647 de laatsgenoemde betrekking aanvaardde; en zag zich in 1649 tot eersten lijfarts aangesteld van Willem Fred., stadhouder van *Friesland.* — Van zijne menigvuldige schriften, meestal twistschriften tegen Cloppenburg, zullen wij niet gewagen. Zijn zoon

— (HERMAN), geb. te *Groningen* in 1654, † 1722, oefende zich in de fraaije letteren, grieksche taal, geschiedenis en wijsbegeerte, en behoorde in 1672 onder de edele studenten, die zoo moedig de stad tegen den aanval van den Munsterschen bisschop wisten te verdedigen. In 1677 promoveerde hij in de regten, doch vatte in 1686 tegenzin op van de regtsgeleerdheid en gaf zich geheel aan de theologische studiën over. In 1690 maakte hij zich als Coccejaansch godgeleerde bekend, door de uitgave van zijne: *Historia allegorica Vet. et N. Test.* etc., waardoor een onweder ontstond bij de zoogenoemde regtzinnigen, 't welk hij in *Braband* zocht te ontvlugten. Ofschoon hem het avondmaal was ontzegd, keerde hij weldra naar *Groningen* terug en zocht zijne regtzinnigheid in eenige werkjes te verdedigen. Door

voorspraak van den baron van Pallant, drost van *Drenthe*, werd hij wederom tot het H. Avondm. toegelaten, en nu voegde hij zich bij de Walsche gemeente.

DEUTEL (JAN JANSZ.) was in 't midden der 17de eeuw boekverkooper te *Hoorn*, en vond er lust in, eenige rijmpjes op te stellen en uit te geven. Zoo hebben wij van hem: *eenighe Psalmen Davids en geestelicke liederen*. 1634. En een curieus stuk, getiteld: *huwelijckx weegschael*, 1662.

DEVENTER (HENRICUS VAN), zoo genoemd naar de plaats zijner geboorte, was zulk een beroemd verloskundige, en maakte zoo veel werk van het herstellen van misvormde menschen, dat hij zelfs buiten 's lands naam kreeg, en verscheidene reizen ondernam naar *Denemarken*, daar naar toe gelokt door koning Christiaan V. Men heeft van hem: *Novum lumen obstetricantium* etc. *L. B.* 1701 en 1733 in 4to, dat drie malen in het Nederd. verscheen, onder den titel: *Nieuw ligt voor de vroedvrouwen* en ook in 't Duitsch, Fr. en Eng. werd vertaald. Hij schreef nog in 't latijn: *Van de ziektens der beenderen*, *inzonderheid van de Rachitis. L. B.* Hij stierf in 1737.

DIBBETZ (JOHANNES), geb. te *Duisburg* in 1567, † 1626, oefende zich in de godgeleerdheid eerst te *Heidelberg*, daarna te *Geneve*, werd in 1596 te *Dordrecht* onder de proponenten opgenomen, en datzelfde jaar leeraar te *Ridderkerk*. Van zijne bekwaamheden en geleerdheid ging zulk een roep uit, dat *Utrecht* en *Dordrecht* hem in 1597 als predikant begeerden en hij de laatstgenoemde standplaats koos, waar hij bijna 30 jaren werkzaam was. In de twisten tusschen de aanhangers van Gomarus en Arminius, behoorde hij onder de vreedzame predikanten. Hij was in 1618 lid der kerkvergader. te *'s Hertogenbosch*, om het werk der hervorming voor de *Meijerij* te regelen; werd in dat zelfde jaar ter leen afgestaan aan de gemeente te *Utrecht*, die hem in 1619 naar de Dordsche synode afvaardigde. Hij wordt ook geroemd om zijn vernuft en scherp oordeel. Schriften schijnen er niet van hem te bestaan. Zijn zoon

— (HENDRIK), geb. te *Dordrecht*, † 1673, werd in 1627 predikant te *St. Antoniepolder*, daarna te *Brielle*, en eindelijk in 1633 te *Dordrecht*. Hij wordt geroemd wegens zijne kunde in de Oostersche talen; doch was om zijne prinsgezindheid meer bij het volk, dan bij de regering in achting. Hij wist te bewerken, — op eene wijze, die geen' leeraar voegt — dat de oudraad besloot het zoo genoemde eeuwig edict te vernietigen en den prins tot stadhouder van *Holland* te stemmen.

— (JOHANNES), zijn zoon, geb. te *St. Antoniepolder* in 1627,

† 1709, begaf zich naar *Leijden's* hoogeschool, en toonde bijzonderen ijver in het aanleeren der Oostersche talen onder Golius, en der grieksche onder L. Barlaeus. Met leergierigheid beoefende hij daarna de theologie, zag zich in 1651 als predikant te *Westmaas* aangesteld, daarna te *'s Gravendeel*, *Tholen*, *Brielle*, en eindelijk met veel tegenstand in 1673 — welligt omdat hij mank ging — te *Dordrecht*. Zijne tijdgenooten roemen niet slechts zijne geleerdheid, maar ook zijn' voorbeeldigen wandel.

DIBBETS (DIRK), geb. te *Arnhem*, was in 1629 burgemeester in zijne geboorteplaats, — hij deed zijn dapper en omzigtig gedrag uitkomen bij het naderen van de Spanjaarden in genoemd jaar. Met 30 man uitgetrokken ter bescherming der schans *IJsseloord*, liet hij de ponten in den grond booren en de musketten van den uitlegger afbranden, om de burgers der stad te waarschuwen dat zij 's nachts op hunne hoede moesten zijn. Voorts deed hij de Engelsche en Schotsche marschen slaan om de vijanden te misleiden, wist alzoo hen te doen aftrekken, en de gansche *Veluwe* en de stad van de barbaarsche gasten te bevrijden.

DIELEN (A. J. W. VAN), geb. in 1773, † 1812, te *Utrecht* tot doctor in de regtsgeleerdheid bevorderd, vervulde onderscheidene regeringsposten, en was eindelijk Maire van *Utrecht*. Hij toonde zeer veel smaak te bezitten voor de schoone kunsten, en beoefende ter uitspanning de dichtkunst, de muzijk, doch vooral de schilderkunst, in welke hij het, door eigen genie, zoo ver bragt, dat hij landschappen bevallig en natuurlijk schilderde, inzonderheid het boschachtig Arcadische landschap, naar zijne dichterlijke verbeelding geordonneerd.

DIEMEN (ANTONIJ VAN), geb. te *Kuilenborg* in 1593, † 1645, ging onder een verbloemden naam, — om zijne schuldeischers te ontwijken, — naar *O.-Indië;* waar hij, wijl hij eene fraaije hand schreef, spoedig tot klerk op de secretarij werd aangenomen, en vervolgens van trap tot trap opklom tot de hooge waardigheid van gouverneur-generaal (1636). Om onze heerschappij uit te breiden, deed hij verscheidene krijgstogten, bevestigde ons gezag op eene aanmerkelijke wijze, terwijl hij dat van *Portugal* bijna geheel vernietigde. Hij liet *Batavia* vergrooten en verfraaijen, en in 1643 aldaar de kruis- of kasteelkerk bouwen. Onder zijn bewind kwam ook menige verbetering in het bestuur en een algemeen wetboek voor de Nederl. bezittingen in *Indië* tot stand. Een gedeelte van *N. Holland*, door Tasman ontdekt, werd te zijner eer *van Diemensland* genoemd.

DIEMENS (WILLEM), geb. te *Rotterdam* in 1508, uit een

adelijk Geldersch geslacht, ontving te *Orleans* den doctoralen graad in de regten en betrad de pleitzaal te *Mechelen*. Keizer Karel V. stelde hem daarna aan tot raad in 't hooge hof te *Utrecht*, in welke bediening hij met roem 48 jaren werkzaam was. Zijne ervarenheid in 't beslissen van ingewikkelde regtszaken, zijn gelukkig geheugen en zijn zedelijk gedrag worden geprezen. Zijne geleerdheid en sierlijke stijl blijken uit zijne schriften, waarvan slechts één door zijn' zoon Aernout in 't licht verscheen, namelijk: *de formulis quibusdam copulatis et disjunctis, ad S. Juliani locum de ambiguitatibus.* Hij † in 1583.

DIEMERBROEK (IJSBRAND VAN), geb. te *Montfoort* in 1609, † 1674, was geneesheer te *Nijmegen*, ten tijde dat daar eene hevige pest heerschte, waarvan hij eene beschrijving uitgaf: *Tractatus de peste libri* IV. *Arnh.* 1646, — *Amst.* 1665, van welke ook eene fr. vertaling te *Geneve* verscheen in 1721. Hij werd in 1649 als hoogl. der genees- en ontleedkunde te *Utrecht* beroepen, waar hij zijn' roem handhaafde door het uitgeven van onderscheidene werken, o. a. *Anatome corporis humani* enz. met pl. *Ultraj.* 1672, *Geneve* 1679, *L. B.* 1679, ook in 't fr. vertaald. Zijne verspreide schriften zijn door zijn' zoon bijeenverzameld en te *Utr.* in 1685 in 't licht verschenen, onder den titel: *Opera anatomica et medica* in fol.

DIEPENBEEK (ABRAHAM), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1607, † 1675, was een der verdienstelijkste glasschilders van zijnen tijd, die voortreffelijke werken daarstelde. Onder de leiding van Rubens begaf hij zich ook aan 't schilderen met olieverw, waarin hij zoo zeer slaagde, dat deze soms van zijn penseel gebruik maakte bij groote stukken. Hij deed een' uitstap naar *Italië*, vestigde zich daarna te *Antwerpen*, vervaardigde vele altaarstukken en teekeningen, welke laatste door voorname meesters in 't koper werden gebragt, o. a. voor 't prachtwerk in fol. *De tempel der Zanggodinnen.* Onder de regering van Karel I. bevond hij zich in *Engeland*, en maakte teekeningen voor 't werk over het paardrijden van den hertog van *Newcastle*. Hij werkte vlug en had een schoon koloriet met veel kracht in de uitvoering.

DIEPHOLT, Bisschop van *Utrecht*, zie op RUDOLPH VAN DIEPHOLT.

DIEPRAAM (ABRAHAM), geb. te *Oudenaarden*, in de eerste helft der 17de eeuw, genoot het onderwijs in de teeken- en schilderkunst bij den glasschilder Stoop, daarna te *Rotterdam* bij H. Zorg en later bij Adr. Brouwer, wiens manier en slordige leefwijze hij maar al te zeer navolgde. Hij woonde een'

geruimen tijd te *Dordrecht*, en kwam daar in 1648 in 't St. Lucas-gilde. Zijne stukken waren gewild en werden goed betaald; maar beklagelijk was het voor hem en de kunst, dat hij zich aan 't misbruik van sterke dranken overgaf, waardoor hij tot armoede verviel, en, zoo men wil, te *Rotterdam* in 't gasthuis zou gestorven zijn.

DIEST (HENDRIK VAN), geb. te *Altena* in 't graafschap *Mark*, in 1595, † 1673, werd in 1621 te *Bazel* tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd, en nam door oorlogstroebelen de wijk naar *Leyden*, waar hij bijzondere lessen aan de studenten gaf. Van 1624 tot 1627 was hij als predikant te *Emmerik* werkzaam, toen de Veluwsche kwartierschool hem als hoogl. in de theologie en hebr. taal beriep, en de Geld. synode hem in 1631 tot overziener der vertaling des O. T. verkoos. Na 12 jaren met roem en nut zijn post te hebben waargenomen, aanvaardde hij het professoraat te *Deventer*. Hij behoorde tot de voortreffelijkste godgeleerden van zijn' tijd en tot de vredelievende Coccejanen; en gaf vele werken in 't licht, o. a. *Grammatica hebr. cum rudimentis ling. Chaldaicae et Syr. Dav.* 1665. — *Theologia biblica* etc. *Ib.* 1644. — *De ratione studii theologici*, *necesaria instructio* etc. *Hard.* 1634. enz.

— (SAMUEL VAN), zijn zoon, oefende zich te *Deventer* in de theologie, wijsbegeerte en oostersche talen en begaf zich in 1653 naar *Leijden*, om inzonderheid het onderwijs van Coccejus te genieten. Na 't volbrengen zijner academische loopbaan, beriep men hem te *Duisburg* als hoogl. in de godgeleerdh., wijsbegeerte en oostersche talen. In 1664 verkoos hem *Harderwijk* tot professor in de eerste en laatstgenoemde vakken, welke betrekking hij aanvaardde met eene redevoering: *de antiquitate et pace religiosa.* Hij vertrok naar *Deventer* in 1681 als hoogl. in de godgeleerdh. en hebr. taal, en bleef er tot aan zijn' dood in 1694. Hem gaat de roem na van een verdraagzaam en onafhankelijk godgeleerde geweest te zijn. Hij gaf uit: *Clavis linguae sanctae.* — *Apologia pro eccl. reformata contra S. Maresium*, en meer andere schriften.

— (ADRIAAN VAN), geb. te *'s Hage* in 1655, † 1704, werd door zijn' vader, die een zeeschilder was, in de kunst onderwezen. Op zijn 17de jaar begaf hij zich naar *Engeland*, waar hij onderscheidene landschappen schilderde van de westelijke zeekust, met uitstekend fraaije beeldjes en beestjes. Daar de fortuin hem niet begunstigde en hij dikwijls voor geringen prijs moest werken, bestaat er een groot verschil in zijne stukken; de beste onderscheiden zich door een smeltend en doorschijnend

koloriet en fijnheid van toon in de verschieten. Ook heeft hij er vele van in 't koper gebragt, die nog op prijs worden gesteld.

DIEU (LOUIS of LUDOVICUS DE), door keizer Karel V. tot den adelstand verheven, was kamerheer van dien vorst en vergezelde hem o. a. ook in den ongelukkigen togt naar *Tunis* in 1535. Hij was der hervormde leer toegedaan, waartoe eene ontmoeting met Calvijn veel bijdroeg. Deze kerkhervormer bevond zich bij eene reis naar *Engeland* op hetzelfde schip met de Dieu, die met andere jonge lieden zijn' tijd doorbragt met kaartspelen en vloeken. Toen Calvijn hen daarover bestrafte, werd hij smadelijk bejegend, behalve door de Dieu. Dit spoorde hem aan, om dezen jongeling afzonderlijk toetespreken en te waarschuwen; met dit gezegend gevolg, dat hij van dien tijd af geheel aan Calvijn en zijne leer verkleefd bleef. Hij verliet het hof op aanraden van den keizer, die hem niet langer tegen de vervolging der Inquisitie kon beschermen. Hij wist echter hare strikken te ontduiken en stierf waarschijnlijk te *Brussel*, maar zijn zoon (die volgt) moest zijn lijk laten opgraven en elders verbergen, wijl hem een Jezuit deed weten, dat het plan bestond, om het aan de galg op te hangen.

— (DANIEL DE), te *Brussel* in 1540 geboren, is daar gedurende 22 jaren als leeraar der hervormden onder 't kruis werkzaam geweest. Genoodzaakt die stad te verlaten in 1585, toen ze door Parma was ingenomen, begaf hij zich naar *Vlissingen*, waar men hem als predikant aannam. In 1588 zou hij op last der Staten met Jan Michelsz, pred. te *Grootebroek*, naar *Engeland* zijn gezonden, om bij koningin Elisabeth uit te werken, dat prins Maurits tot stadhouder verklaard werd. Dat dit op last der Staten zou geschied zijn, wordt door Wagenaar en van Wijn ontkend, welke laatste ook de Dieu's onderhandeling met Sonoij zeer afkeurt. Wat hier ook van zij, hij genoot de achting zijner gemeente, was in 1591 voorzitter van de synode te *Middelburg* als ook 2 jaren later afgevaardigde tot een coetus aldaar, om met de Holl., Geld. en Friesche synoden te spreken over eene N. overzetting van den bijbel. Hij overleed in 1607.

— (LODEWIJK DE), geb. te *Vlissingen*, in 1590, † 1642, kleinzoon van Daniel, volbragt grootendeels zijne letteroefeningen onder de leiding van zijn oom D. Colonius, regent van 't Walsche Staten-collegie te *Leyden*. Prins Maurits, die hem als proponent op een dorp gehoord had, wilde hem als hofprediker aannemen, waarvoor hij echter bedankte op eene wijze, die

hem in de achting van den vorst deed rijzen. In 1613 werd hij pred. bij de Walsche gemeente te *Middelburg*, 4 jaren later bij de Nederd. te *Vlissingen*, waar hij ook in 't fr. en eng. predikte. In 1619 beriep men hem te *Leijden* tot leeraar en tevens als regent van 't Walsche collegie. Hij kweet zich met ijver in deze dubbele betrekking. Zijne geleerdheid wordt hoog geprezen, inzonderheid zijne ervarenheid in oostersche talen. Hij schreef: *Compendium grammaticae hebraicae* etc. 1626. — *Gramm. linguarum orient. Hebr. Chald. et Syriorum, inter se collatorum L. B.* 1628. — *Rudim. ling. Persica J. b.* 1639. Zijne exegetische kennis blinkt uit in zijne *Apocalypsis Joh. Syriaca ex M. S.* etc. *edita.* 1627, vooral in zijne *Critica sacra* etc. *Amst.* 1693 in fol. enz.

DIEU (DANIEL DE), uit het bovenstaande geslacht afkomstig, is geb. te *Amsterdam* in 1694, † 1765, en bekleedde aldaar onderscheidene regeringsposten, zoo als die van raad, schepen, hoofdofficier en burgemeester. Hij werd in 1730 in buitengewoon gezantschap naar *Rusland* gezonden, om een verdrag van vriendschap en koophandel te sluiten, waarin hij niet naar wensch slaagde. In 1737 was hij een der gemagtigden ter onderhandeling over een verdrag van koophandel met de *Oostenrijksche Nederl.*, terwijl hij in 1744 andermaal als gezant naar *Rusland* werd gezonden, van waar hij in 1746 terug kwam.

DINANT (PETRUS), geb. te *Zutphen* in 1663, † 1724, werd in 1684 predikant te *Ophemert*, daarna te *Oostzanen*, *Schiedam* en eindelijk in 1695 te *Rotterdam*. En wordt van hem getuigd: dat hij als een wachter op Sions muren uitblonk in vele begaafdheden; meer dan gewone kennis bezat in de oude talen, de wijsbegeerte, de joodsche, gr. en rom. oudheden, bijzonder in de godgeleerdheid en kerkel. geschiedenis. Men heeft van hem: *Over den br. van Paulus aan die van Efese*, 3 *dln. Utr.* 1739. — *Achtbaarheid van Gods woord. Rott.* 1741. — *Afscheid van Schiedam en intrede te Rotterdam.* — *Laatste kerkreden over Hebr.* 2: 32. Het ontbrak na zijn' dood aan geene lat. en nederd. lijkdichten.

DINTER (EDMOND VAN) of DYNTER, zoo genoemd naar 't dorp in de *Meijerij* van *'s Hertogenbosch*, waar hij geboren werd, was achtervolgens secretaris van 4 hertogen van *Braband*, van Antonie I., Jan III., Filips I. en Filips de Goede. Hij bevond zich daardoor in de beste gelegenheid, om bouwstoffen op te zamelen voor de geschiedenis, die hij bewerkt heeft, namelijk voor zijn: *Chronicon nobiliss. ducum Lotharingiae Brabantiae et regum Francorum.* Het bestaat nog in H. S. op de boekerij te *Brussel* in 5

folio dln., vele schrijvers hebben er uit geput o. a. die van het *magnum chronicon Belgicum.* Een fragment van weinig belang zag daaruit het licht te *Straatsburg* in 1529, onder den titel: *Genealogia ducum Burgundiae, Brabantiae* etc. Reiffenberg heeft uit 't groote werk uitvoerige en belangr. uittreksels gegeven in zijne: *Nouvelles archives historiques*, tom. 6. Nadat van Dinter een' tegenzin kreeg in 't hofleven, omhelsde hij den geestelijken stand en werd door Filips de Goede beschonken met een kanunnikaat in de *St. Pieterskerk* te *Leuven;* hij ging te *Corsendonk* bij *Turnhout* wonen, doch keerde later naar *Brussel* terug, waar hij stierf in 1448.

DINTER (GERHARD VAN), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1745, † 1820, werd door zijn' vader voor 't geneeskundige vak bestemd, en naar *Leuven* gezonden om zich daarin te oefenen. Hij verliet echter die loopbaan en begaf zich naar *Antwerpen*, om volgens zijne hoofdneiging het schilderen te leeren. Het eerste onderwijs ontving hij van H. J. Antonissen en op de academie aldaar. Na vlijtige oefening begaf hij zich naar *Leijden*, waar hij een rijke weduwe huwde, en vestigde zich later te *Brussel*, gaf daar blijken van zijne kunst in 't landschapschilderen en 't onderwijzen van voorname jongelieden. In 1830 keerde hij naar zijne geboortestad terug, en was een der stichters van de teeken- en schilder-academie aldaar.

DIRK of DIEDERIK was een zoon van Radbond en kleinzoon van Ascanius, eerste hertog van *Friesland.* Hij leefde in de 4de eeuw na Christus, stichtte de stad *Medemalaca*, nu *Medenblik*, en nam den titel aan van koning van *West-Friesland.* Hiertegen verzette zich Haro, hertog van *Friesland*, die hem beoorloogde en dwong om voor zich zelven en zijne nakomelingen vasal des hertogs van *Friesland* te zijn. Deze Haro zou de vader zijn geweest van Lem, den stichter van *Harolem*, thans *Haarlem.*

DIRK I., graaf van *Holland*, vermoedelijk de zoon van den Frieschen graaf Gerolf, die door den koning Lodewijk van *Frankrijk* met eenige goederen begiftigd was, liggende waarschijnlijk tusschen *Utrecht* en *Bodegraven.* (Het valt moeijelijk om het met die oude schrijvers omtrent de Dirken enz. in 't reine te brengen). Zijn zoon Dirk volgde hem in 't graafschap op, en behoorde onder de eersten, welke in 912 Karel den Eenvoudigen toevielen, waarvoor hij hem bij een' openen giftbrief in 922 in 't graafschap bevestigde en hem begiftigde met de kerk te *Egmond* en hare bezittingen, die zich van *Hillegom* tot voorbij *Alkmaar* uitstrekten. Kort daarop schijnt hij gestorven en te *Egmond* begraven te zijn, met zijne Gemalin Gena van *Italië.*

DIRK II. volgde hem op, en komt voor als leenman der Duitsche keizers; hij werd door Otto III. met aanzienlijke goederen begunstigd in het tegenwoordig *Holland*, *W. Friesland* en waarschijnlijk in *Zeeland*. Men beschouwt dit als den oorsprong der grafelijke domeinen. Hij liet de kerk te *Egmond* van steen opbouwen, begiftigde de abdij aldaar met aanzienlijke grondgoederen, verplaatste de nonnen naar *Bennebroek*, en stelde monniken in hare plaats. Hij † in 988, in hoogen ouderdom en werd in de abdijkerk van *Egmond* begraven, gelijk ook zijne gemalin Hildegarde.

— III., kleinzoon van genoemden en opvolger van zijn' vader Arnout, die in een strijd tegen de *W. Friesen* sneuvelde. In 998 aanvaardde hij het bewind, vermoedelijk onder voogdij zijner moeder Luitgaarde, die met de hulp van haar' schoonbroeder keizer Hendrik II. de weerspannige Friezen onderwierp. Omstreeks 1015 werd *Dordrecht* door hem gesticht, waar hij een tol deed heffen van de schepen op de *Merwe*. Hiertegen werden klagten ingebragt door die van *Tiel*, *Utrecht* en anderen bij keizer Hendrik II. op een' rijksdag te *Nijmegen*. De bisschop van *Utrecht* en de hertog van *Lotharingen* deden Dirk den oorlog aan, maar ter kwader ure, de hertog werd gevangen, en de bisschop ontsnapte met moeite in een schuitje. Dirk ontsloeg weldra den hertog en verzoende zich door hem met den keizer. Naar de gewoonte van dien tijd ondernam hij, met vele edelen, o. a. met Jan, heer van *Arkel*, eene bedevaart naar *Jeruzalem*, van waar hij in 1034 terugkeerde en in rust en vrede zijne dagen eindigde den 27. Mei 1039. Door zijne veroveringen is eigenlijk het graafschap *Holland* gevormd en tot een aanzienlijk geheel geworden.

— IV., zoon en opvolger van voornoemden, aanvaardde de regering onder ongunstige vooruitzigten. Hij had gedurig te worstelen met de bisschoppen van *Utrecht*, *Luik* en *Keulen* en met den Duitschen keizer Hendrik III. wegens *Dordrecht*, eerst met een ongelukkig, doch daarna met een gelukkig gevolg. Hij kwam weder in 't bezit van alles, wat hem eerst ontweldigd was. Op een steekspel te *Luik*, in 1048, had hij het ongeluk den broeder des aartsbisschops van *Keulen* doodelijk te kwetsen. Men viel hem en zijn gevolg dadelijk op het lijf, twee zijner basterdbroeders werden omgebragt, terwijl hij het levensgevaar ontvlugtte. Bij zijne terugkomst liet hij de Luiksche en Keulsche schepen verbranden. De bisschoppen van *Keulen* en *Luik* verbonden zich daarop met die van *Utrecht* en *Metz* en den markgraaf van *Brandenburg*, om dat leed te wreken, brag-

ten een leger ter been en veroverden door verraad de stad *Dordrecht.* Graaf Dirk wist des nachts door hulp van Gerard van Putten, heimelijk met eene genoegzame magt in de stad te dringen, en de vijanden er grootendeels uit te drijven, doch hij werd des anderen daags, toen hij, met klein gevolg, onbezorgd langs de muren wandelde, verraderlijk met een' vergiftigden pijl door een' Keulenaar, in een huis verborgen, zoo gewond, dat hij het den 3den dag bestierf, den 14. Jan. 1049. De straat, waarin dit gebeurde, is nog onder den naam van Gravenstraat bekend.

DIRK V., zoon van Floris I, stond gedurende zijne minderjarigheid onder de voogdij der gravin-weduwe, Geertruid van *Saksen*, die in 1063 hertrouwde met Robbert de Fries, welke moeder en zoon edelmoedig beschermde tegen de aanmatigingen der Utrechtsche bisschoppen, en na de meerderjarigheid van zijn' stiefzoon Dirk, naar zijne staten in *Vlaanderen* terug trok. Dirk's eerste oorlogsbedrijf was de bestorming en inneming van het slot *IJsselmonde*, waarin zich Koenraad, bisschop van *Utr.*, ophield. Of hij later nog een' krijgstogt tegen de Friezen heeft ondernomen, schuilt in 't duister, waaruit het zoo moeijelijk valt eene straal van licht op te vangen. Hij bevestigde de giften, door zijne voorzaten aan de abdij van *Egmond* geschonken, genoot in hooge mate de liefde des volks, en ontsliep den 17. Junij 1091.

— VI. volgde zijn' vader Floris II. op in 't gebied onder de voogdijschap zijner moeder, Petronella van *Saksen*, zie aldaar. Zij hield de teugels van 't bewind nog eenigen tijd in handen na de meerderjarigheid van haar' zoon, terwijl hij ze aanvaardde in 1132. Zijn twist met zijn' broeder Floris den Zwarte laten wij aan zijne plaats. Keizer Koenraad III., hem niet gunstig gezind, herstelde den bisschop van *Utrecht* Andries in het bezit van *Oostergo* en *Westergo.* Eer hij den oorlog tegen het *Sticht* ondernam, deed hij eene bedevaart naar *Palestina*, nam zijn' weg over *Rome* en verkreeg van paus Innocentius II. voor de rijke abdijen van *Egmond* en *Rijnsburg* opheffing van alle afhankelijkheid van de *Utr.* kerk, zoodat zij voortaan alleen onderworpen zouden zijn aan den H. stoel. Van zijne reis teruggekeerd, liet hij onverhoeds in *Drenthe*, door zijn' schoonbroeder, den burggraaf van *Benthem*, een' inval doen, waarbij deze geslagen en gevankelijk naar *Utrecht* gevoerd werd. Dirk sloeg onmiddelijk het beleg voor die stad, omsloot haar van alle zijden, terwijl de opgerigte stormtuigen een' hevigen aanval dreigden. Bisschop Herbert, steunende op de kracht van zijne geestelijke wapenen, trad statig in plegtgewaad, van een'

stoet geestelijken omringd, met een boek in de hand, de gewijde veste uit, drong tot den graaf door, om den banvloek der kerk (die niet malsch was) over hem uit te spreken, indien hij niet het beleg opbrak. Schrik en ontsteltenis overstelpten den vromen graaf; hij wierp het krijgszwaard van zich, en blootshoofds en barrevoets smeekte hij geknield den bisschop om genade. Deze werd hem verleend en eene verzoening tot stand gebragt, die nooit verbroken is. Na den dood van Herbert gebruikte hij zijne wapenen, om den bisschoppelijken zetel door Herman van Hoorn bezet te krijgen, maakte vervolgens een einde aan de strooperijen der W. Friezen en stierf 5. Aug. 1157.

DIRK VII., oudste zoon van Floris III, was de laatste graaf van dien naam. Hij trachtte zich van de leenroerigheid aan *Vlaanderen* te ontslaan. Keizer Hendrik VI. begiftigde hem met de tolheffing te *Geervliet.* Zijn broeder Willem, in 1194 uit *Palestina* teruggekeerd, waagde met de Drechter Friezen een opstand tegen hem, terwijl hij zich tegen de Vlamingen in 't veld bevond; doch zijne dappere gemalin Adelheide wist de zaak voor hem te klaren. Zij versloeg bij *Alkmaar* het leger van Willem, die ter naauwernood het levensgevaar ontkwam. Door tusschenkomst van hunne moeder Ada van *Schotland* werd er een zoen getroffen. Na den dood van den Utrechtschen bisschop Boudewijn II., wilde de graaf zijn' oom Dirk op dien zetel verheffen, dat hem mislukte; een ander werd gekozen en wel D. van der Aare. Hieruit ontstond een bloedige oorlog, de graaf werd bij *Heusden* overvallen en gevangen genomen; op vernederende voorwaarden en zwaren losprijs verkreeg hij zijne vrijheid weder en stierf den 4. Nov. 1203.

DIRK VAN DER AARE, proost van *Maastricht*, werd in 1197 tot bisschop van *Utrecht* verheven. Hij vond den staat der financiën zoo uitgeput, dat hij zich naar *Friesland* begaf, om daar eene schatting te heffen; dit mislukte. Graaf Willem I., landheer van *Friesland*, overviel hem gewapenderhand in St. Odulfs klooster te *Stavoren* en nam hem gevangen. Eenige monniken en Friezen verlosten hem met geweld en voerden hem in veiligheid naar *Utrecht.* Hij werd van verschillende kanten beoorloogd, doch eindelijk de vrede getroffen en eene verzoening daargesteld, tusschen hem en graaf Willem van *Holland.* Hij eindigde zijn 13jarig onrustig bestuur te *Deventer*, en werd te *Utrecht* bijgezet.

DIRKSZOON (HENDRIK) wordt reeds in 1525 op de regeringslijsten vermeld. Hij was burgemeester van *Amsterdam* in

1550 en eenige volg. jaren, betoonde zich in de toenmalige woelingen Spaanschgezind, en vijandig tegen de hervorming, inzonderheid tegen den schout W. Diksz. Bardes (zie bl. 95), dien hij op eene lasterlijke wijze van ketterij betichtte en den voet ligtte. Doch ook hij kreeg zijn loon. Toen in 1578 vele leden der regering en een aantal priesters en monniken uit *Amsterdam* werden gezet, behoorde hij tot degenen, waarop het volk 't meest gebeten was. Terwijl men hem naar de schuit bragt, om aan den *St. Anthonie's-dijk* aan land gebragt te worden, dacht hij niet anders of men zou de schuit, met allen die zich daarin bevonden, buiten den boom doen zinken, waarom hij 2 hemden, door zijne vrouw, hem nagezonden, aan de dienstmaagd terug gaf, zeggende: „dat hij ze niet noodig zou hebben." Tegen zijne verwachting op vrije voeten gesteld, liet hij zich naar *Haarlem* brengen, en zeide spottende „één ding hebben wij vergeten." Op de vraag: „wat?" antwoorde hij „den kruiwagen;" — om het middel aan te duiden, waardoor men iemand in 't bewind hielp. Als men hem vroeg, wat hij dacht van de tegenwoordige verandering der regering? gaf hij ten antwoord: „huimetuit, hoedt u voor de weêrstuit!" Daarmede willende te kennen geven, dat zij, die nu op 't kussen zaten, er ook eens weder af konden raken. Hij schijnt kort daarop gestorven te zijn.

DIRKSZOON (CORNELIS), burgemeester te *Monnikendam* en admiraal van *N. Holland*, was een man van groote kloekmoedigheid, en toonde zulks in 1573, toen Bossu met zijne schepen van *Amsterdam* vertrok om het Noorder-kwartier te bestoken. De onzen, die de zwakheid van hun geschut kenden, en minder van kruid waren voorzien dan de vijand, poogden telkens zijne grootere schepen te enteren en door een gevecht aan boord van man tegen man de overhand te bekomen. Dirksz. beproefde dit telkens bij 't schip van Bossu, maar werd daarin verhinderd door fellen wind en diens goede bezeildheid. De wond van een' kogel, die hem in den regterarm was geschoten, verhinderde hem niet, den 11. Oct. aan boord te gaan, om op nieuw een' strijd te wagen. Hij ontving een' brief van den gouverneur Sonoij, om nog eenige dagen te wachten met het aangrijpen van den vijand; maar Dirksz., zijne kans te schoon ziende, wierp dien brief in 't vuur, zonder hem iemand te laten zien, liet dadelijk de ankers ligten, en ging op den vijand los. Met welk een heugelijk gevolg, leert de geschiedenis. Bossu gaf zich aan hem over, en werd als gevangene binnen *Hoorn* gebragt. Bij eene andere gelegenheid in 1574, ontjoeg hij den

vijand een schip, dat deze voor *Hoorn* had buit gemaakt. En den 27. Nov. 1576 ontmoeten wij hem te *Middelburg*, waar hij den ontslagen Bossu in handen van prins Willem overleverde.

DIRKSZOON (OOM JACOB) was een getrouw en werkzaam leeraar bij de Doopsgezinden te *Wormerveer*, die in 1673 eenige *Boet-predicatiën* heeft uitgegeven, herdrukt te *Amst.* in 1697. Meer andere zagen van hem het licht; doch zijn *Christelijke huisvader* enz. (1677) en zijn *Allegorisch-historisch verhaal van 't edel en magtig koningrijk van Salem* enz. (1683) met pl. van J. Luiken, en inzonderheid geschikt voor de jeugd, hebben meer naam gemaakt.

DIRUTIUS (REMIGIUS), geb. in *Waalsch Vlaanderen*, in de eerste helft der 16de eeuw, werd raadsheer in den hoogen raad van *Mechelen*, proost der collegiale kerk te *Brugge*, en eindelijk bisschop van *Leeuwarden*, waarvan hij den zetel nooit heeft beklommen, wijl de staten en de geestelijken aldaar er zich krachtig tegen verzetten. Cunerus Petri werd in 1570 als zoodanig gehuldigd. Wij zien Dirutius in 1565, als gedeputeerde wegens *Friesland*, eene provinc. synode te *Utrecht* bijwonen en daarna als eerste bisschop van *Brugge* ons vaderland verlaten. Hij stierf hoog bejaard in 1617 en moet ook eenige schriften hebben nagelaten.

DODONAEUS (REMBERT) (wiens vader uit *Friesland* afkomstig was en Denijs Dodoens heette), werd te *Mechelen* geb. in 1517 en † te *Leijden* in 1585. Hij volbragt zijne oefeningen in de geneeskunde te *Leuven*, verkreeg daarin in 1535 den graad van licentiaat, bezocht onderscheidene hoogescholen in *Frankrijk, Duitschland* en *Italië*, waar hij zich vooral in de kruidkunde bekwaamde. Vele jaren was hij lijfarts van keizer Maximiliaan II. en diens opvolger Rudolph II. Onaangenaamheden noopten hem, naar zijn vaderland terug te keeren, van waar de curatoren der Leijdsche hoogeschool hem als hoogl. in de geneeskunde beriepen in 1582, doch zich slechts voor korten tijd in zijn licht mogten verblijden. Hij verhoogde zijn' roem door velerlei schriften, die betrekking hebben op *anatomisch-pathologische* waarnemingen en op de kruidkunde, waartoe inzonderheid behoort zijn: *Cruijtboeck enz. met bijvoeghsels achter elck capitt. uijt verscheijden cruijdt-beschrijvers enz. t' Antw.* 1644 in fol.

DOES (JACOB VAN DER), heer van *Noordwijk*, † 1577, werd gekozen tot lid van den raad om met prins Willem van *Oranje* de zaken des lands te besturen in 1573. Het volgende jaar stelde men hem aan tot bevelhebber van *Leijden* gedurende de belegering, welken moeijelijken post weldra zijn neef Johan (die

volgt) op zich nam. Hij behoorde onder hen, die in 1575 eene nieuwe ordonnantie opstelden voor de regering van *Holland;* alsmede tot de leden van den nieuw benoemden landraad; en tot de afgevaardigden om te handelen over den vrede te *Breda.* In al deze betrekkingen oefende hij door zijne bekwaamheden veel invloed uit.

DOES (JOHAN VAN DER), heer van *Noordwijk*, vooral bekend onder den naam van Janus Dousa, werd geb. te *Noordwijk* in 1545, en † 1604. Vroeg ouderloos, ontving hij te *Lier* eene wetenschappelijke opvoeding, zette zijne studiën voort te *Leuven*, vervolgens te *Douai* en *Parijs.* Van daar in 1564 teruggekeerd, vestigde hij zich te *Leijden* en verwierf zich een' onsterfelijken naam zoowel door zijne geleerdheid en staatkunde, als door zijne dapperheid. De geschiedenis leert ons, hoe heldhaftig hij *Leijden* hielp verdedigen, hoe hij bij de oprigting der hoogeschool aldaar tot eersten curator werd aangesteld; hoe hij in 2 gevaarlijke gezantschappen naar *Engeland* den Staat uitstekende diensten bewees. In 1585 tot bibliothecaris te *Leijden* benoemd, mits hij de hist. van *Holland* in de lat. taal zou beschrijven, handhaafde hij ook als zoodanig zijn' roem; doch in 1591 lid wordende van den hoogen raad, droeg hij het ambt van bibliothecaris aan zijn' oudsten zoon over, en vestigde zijne woonplaats te *'s Hage.* Het is onze taak niet, hem als geleerde, dichter, geschiedschrijver te schetsen, daar ons bestek het niet gedoogt. In al deze betrekkingen schetst hem Siegenbeek in zijne *laudatio J. Dousae*, in 't bijzonder als dichter Peerlkamp, als geschiedschrijver de Wind, en zoovele anderen.

— (PIETER VAN DER), jongste zoon van Jacob v. d. D., geb. in 1562, † 1599, werd in 1587 dijkgraaf van *Rijnland* en in 't volgende jaar hoofdschout van *Leijden.* Voor dien tijd de zee bevaren hebbende, was deze zijn lust en leven. Wij zien hem als vice-admiraal van *Holland* in 1588 deel nemen in het bestrijden der onoverwinnelijke vloot, het galjoen van Diego Piemontel veroveren, en de lange wimpel aan de regering van *Leijden* aanbieden, om ze als een gedenkteeken op te hangen in de *St. Pieters-kerk.* Ook te land betoonde hij zijne dapperheid bij 't bestormen en innemen van *Aduarderzijl*, waar hij gewond werd. Daarna zien wij hem overste van 't geschut en in 1599 als admiraal van eene vloot van 70 schepen, de stad *Palmas* op 't eiland *Groot-Canarie* innemen. Bij de landing op het eiland *St. Thomas* werd hij door eene ziekte aangetast, die hem in 't graf sleepte.

— (JOHAN VAN DER), JOHAN'S zoon, geb. in 1571, † 1596, vond

door zijns vaders zorg gelegenheid zich te oefenen in de lat., gr. en hebr. talen, in de wiskunde, geschiedenis en 't romeinsche regt, al welke wetenschappen hij zich weldra zoo eigen maakte, dat hij gedurende 2 jaren de leermeester was van prins Frederik Hendrik. In 1591 werd hij bibliothecaris der Leijdsche hoogeschool, welken post hij 3 jaren later overdeed aan P. Bertius, waarop hij kort daarna met 2 zijner broeders, Georg en Steven, naar *Duitschland* vertrok, *Polen* en *Bohemen* bezocht, en ziekelijk in *Holland* terugkwam, om weldra te bezwijken. Hij muntte niet minder dan zijn vader uit in de lat. dichtkunst, waarvan vele proeven voorhanden zijn in zijne *Carmina de rebus coelestis*, in zijne *Sylvae*, *Elegiaca*, *Odae*, *Iambi*, *Epigrammata* en andere. Een langer leven had meer vruchten geteeld.

DOES (DIRK VAN DER), heer van *Berkestein*, de jongste zoon van Johan v. d. D. den ouden, werd geb. in 1580, en † in 1663. Na volbragte letteroefeningen, deed hij eene reis naar *Duitschland*, en werd na zijne terugkomst in 1614 schepen te *Utrecht*. In 1642 zag hij zich beschreven als lid in de ridderschap van die provincie en tot buitengewonen raad in het provinciaal geregtshof aangesteld. Ook hij hanteerde de lat. lier blijkens zijn: *Lusus imaginis jocosae* etc. 1658; bezorgde de gr. en lat. uitgave der *Constantinopolitaansche chronijk* van G. Logotheta (*L. B.* 1614) naar een H. S., door zijn broeder George uit *Constantinopel* medegebragt.

— (GEORGE VAN DER) was even als deze en zijne and. broeders, een beoefenaar der letteren. In 1592 voldeed hij aan zijnen reislust, vertoefde o. a. 2 jaren in *Polen*, om zich de landtaal eigen te maken. Naauwelijks was hij in *Holland* terug, of hij vergezelde zijne broeders Johan en Steven naar *Duitschland*, verliet hen te *Frankfort*, om nogmaals *Polen* en *Moscovië* te bezoeken, waar hij gelegenheid vond om naar *Constantinopel* te reizen. Hier huisvestte hij eenige maanden bij den Engelschen gezant C. Barton, die hem behulpzaam was in 't opsporen en afschrijven van H. S. S. In 1598 door zijn' vader opontboden, kwam hij terug; maar zijn reislust was nog niet bevredigd; ook *Indië* moest hij bezoeken, doch digt bij 't eiland *St. Thomas* overviel hem de dood, waarschijnlijk in 1599. Er bestaat van hem eene gr. en lat. uitgave van *G. Cordini*, *selecta de originibus Constantinopolitanis*, door M. Frechesius te *Heidelberg* bezorgd in 1596. Ook zien eenige lat. brieven het licht over zijn verblijf in de Turksche hoofdstad.

— (FRANS VAN DER), zijn broeder, geb. te *Leijden* in 1577,

waarschijnlijk † in 1603, genoot ook eene geleerde opvoeding en was een der geliefdste leerlingen van J. Lipsius, dien hij in 1591 met groot leedwezen zag vertrekken. Weinige jaren daarna trok hij naar *Engeland*, waar hij zich 3 maanden ophield. In 1597 bezocht hij *Parijs*, om zijne studiën te volbrengen; 3 jaren later werd hij kanunnik der domkerk te *Utrecht* en schijnt daar te zijn gestorven. Hij bezorgde eene uitgave met aanteek. der fragmenten van *C. Lucilius satyren. L. B.* 1397, en der *Epistolae et Orationes J. C. Scaligeri. L. B.* 1600. In de *Sylloge Epistol.* van Burman vindt men een' brief van hem uit *Parijs* aan J. Lipsius en een' treurzang op diens vertrek.

DOES (JACOB VAN DER), waarschijnlijk uit hetzelfde beroemde geslacht gesproten, leefde in 't midden der 17de eeuw, de regtsgeleerde practijk uitoefende te *'s Hage*. Wij kennen geene andere bijzonderheden van hem, als dat hij o. a. de opsteller is van een topographisch dichtstuk, getiteld: *'s Graven-Hage, met de voornaamste plaetsen en vermaeckelijckheden. 's Hage* 1668, herdrukt in 1700. Deze beschrijving, „van 't klein juweel van *Nederland*," — gelijk hij 't noemt, — laat zich genoegelijk lezen, als in vloeibare verzen geschreven, doorvlochten met schoone trekken uit de vaderl. geschiedenis, allerlei heilzame leeringen en geleerde aanteekeningen.

— (JACOB VAN DER), welligt uit een ander geslacht, dan de reeds gemelde, werd geb. te *Amsterdam* in 1623, en † in 1673. Zijne neiging tot de schilderkunst deed hem leerling worden van N. Moijaert en op zijn 21ste jaar *Frankrijk* en *Italië* bezoeken, waar hij naar 't leven teekende in de manier van P. van Laar. Naar 't vaderland teruggekeerd, zette hij zich te *'s Hage* neder, waar hij een rijk meisje huwde. Het verlies dezer vrouw in 1661, die ook de teeken- en schilderkunst beoefende, trof hem zoo zeer, dat hij de kunst vaarwel zeide. Door den invloed zijner vrienden werd hij schout en secretaris van *Sloten* bij *Amsterdam*, waar hij hertrouwde en 't penseel weder opvatte. Zijn landschappen, doorgaans met geiten en schapen gestoffeerd, zijn uitvoerig en fraai behandeld, en worden nog goed betaald. Ook heeft men van hem eenige geëtste prentjes, die zeldzaam zijn.

— (SIMON VAN DER), zijn oudste zoon, geb. te *Amsterdam* in 1653, oefende zich in het kunstvak van zijn' vader, hield zich eenigen tijd in *Friesland* en *Engeland* op, daarna in den *Haag*, waar zijne stukken gewild waren. Hier huwde hij, op zijn 36ste jaar, eene schoone maar zeer verkwistende en heerschzuchtige vrouw, die hem, na haren dood, in een' berooiden

boedel liet zitten. Zijne vrienden zorgden dat hij opgenomen werd in een gasthuis, waar hij 2 of 3 jaren bleef, waarop hij naar *Brussel* en *Antwerpen* trok, daar voor de hebzuchtige kunstkoopers werkte, en ook denkelijk gestorven is. Zijne stukken, met talent geschilderd, bestaan in portretten volgens den stijl van G. Netscher, en zijne landschappen, gestoffeerd met beeldjes, koeijen, en vooral schapen, hebben hem in de kunstwereld een' grooten naam doen verwerven. Zijne teekeningen, zoo in sapverw als O. Indischen inkt, worden goed betaald.

DOES (JACOB VAN DER), een jongere broeder, geb. in 1654, was achtervolgens leerling van zijn voogd K. du Jardin, G. Netscher en G. de Lairesse. Hij gaf uitstekende proeven van zijne bekwaamheid en vernuft, maar was zoo streng omtrent zijn werk, dat hij als het niet naar zijn' zin was, een mes nam en het aan riemen sneed. Voor den heer de Graaf, zijn bloedverwant, vervaardigde hij een stuk, waarmede deze zoo was ingenomen, dat hij hem eene goedgevulde beurs en een paard vereerde, en bewerkte, dat hij in 't gevolg van den gezant Heemskerk naar *Parijs* vertrok, waar hij ontwijfelbaar zijn fortuin zou gemaakt hebben, indien na 't verblijf van één jaar, de dood hem niet had weggerukt, waarschijnlijk in 1701.

— (JOHANNES VAN DER), geb. te *Delft*, bekwam in 1668 te *Harderwijk* het doctoraat in de wijsbegeerte, en een jaar daarna het lectoraat in de regten te *Leijden*. Hier was hij 10 jaren lang met roem werkzaam, toen de Harderwijker hoogeschool hem het professoraat in de regten aanbood. Ook hier toonde hij zijne verdiensten, maar nog geene 2 jaren had men er genot van, daar de regering van *Gouda* hem tot haren raad en pensionaris verkoos, waar hij overleed in 1704.

DOEVEREN (GUALTHERUS VAN), geb. te *Philippine* in *Staats-Vlaanderen* in 1730, † 1783, oefende zich te *Leijden* en *Parijs* in de geneeskunst. In 1753 te *Leijden* tot doctor bevorderd, met eene lat. verh. *over de wormen, die in 's menschen ingewanden voorkomen*, bragt hij daar zijne kennis in practijk, tot hem een jaar later het professoraat in de ontleed- en heelkunde, te *Groningen* werd aangeboden. Zijn lof verbreidde zich meer en meer, zoo dat men hem in 1771 te *Leijden* beriep tot hoogl. in de genees-, schei- en vroedkunde. Ook hier handhaafde hij zijn' roem, zoo door zijne lessen en schriften, als door zijne practijk. Hij slaagde gelukkig met de inenting der kinderziekte, ook bij de kinderen van den erfstadhouder, tot wiens lijfarts hij daarna bevorderd werd. Hij bezat een' schranderen, vluggen geest, en was een menschlievend man. Met Camper bragt

hij in 1768 te *Groningen* eene maatschappij tot stand om middelen te beramen tegen de veepest. Van zijne werkzaamheid getuigen zijne schriften.

DöGEN (LODEWIJK), geb. te *Amsterdam* in 1658, † 1724, te *Dordrecht*, werd na den dood van zijn vader, die agent van den keurvorst van *Brandenburg* was, ter woon besteld te *Amsterdam* bij den Luth. predikant Volkard Visscher, om in de godgeleerdheid onderwezen te worden. Op raad van zijn stervenden vriend Visscher, begaf hij zich in 1678 naar de hoogeschool van *Jena*. In 1680 teruggekeerd, werd hij bij de Luth. gemeente te *Monnikendam* als predikant beroepen, later te *Woerden* en eindelijk te *Dordrecht*. Er bestaan van hem eenige schriften in 't Nederd. en in 't lat., waarvan wij slechts noemen: *Hoofsche leerstukken. Dordr.* 1725. — *Eerste en noodzak. hooftleerstukken der chr. godsd. enz. Ib.* 1725. — *Vernedering en verhooging van den beloofden Messias* enz.

— (PIETER) (welligt een zoon van den vorigen) maakte zich als een verdienstelijk dichter bekend, èn door eenige verspreide stukjes, èn door zijn meer uitvoerig dichtstuk, getiteld: *de jaargetijden. Delft* 1718.

DOKKUM (HERMANUS VAN), uit een aanzienlijk geslacht in de stad van dien naam geb. in 't laatste der 15de eeuw, had zich van zijne jeugd af op de wetenschappen, inzonderheid op de theologie toegelegd. Als priester te *Leeuwarden* en eerste pastoor van *St. Vitus* aldaar, verwierf hij veel roem door zijne welsprekendheid. In 1514 gaf hij uit: *Verklaring over de* 17 *eerste Psalmen*, in 't lat. Terwijl hij den 18den onder handen had, begonnen zijne verstandsvermogens hem te begeven, waarna spoedig de dood volgde.

— (JOHANNES VAN), welligt zijn bloedverwant, volbragt zijne letteroefeningen te *Keulen;* verkreeg de doctorale waardigheid in de beide regten, en onderwees die wetenschap een' geruimen tijd met roem. Karel V. bevorderde hem in 1530 tot raadsheer in de keizerlijke kamer te *Spiers*; welke betrekking hij liet varen, toen Willem, hertog van *Kleef*, hem aanzocht om een zijner raden te worden, onder voorwaarde dat hij te *Keulen* mogt wonen. Hij was een groot vriend van Bernard Bucho, oom van den beroemden Viglius, die eenigen tijd bij hem huisvestte in 1534. Hij bewees belangrijke diensten aan zijn vaderland (*Friesland*), welks bestuurders hem dikwijls raadpleegden. Hij stierf in 1540, eenige regtsgel. werkjes nalatende.

DOMBURG (JAN VAN), een Zeeuwsch edelman, was bij hertog Filips I. van *Bourgondië* aangeklaagd wegens het plegen

van vele geweldenarijen, zelfs van moord en doodslag. Hij liet hem dagvaarden te *Middelburg*, daar niet verschijnende, vaardigde de hertog het bevel uit tot gevangenneming. Domburg had met eenige zijner bedienden de vlugt genomen op den toren der Minderbroeders-kerk, en zich aldaar versterkt, als wilde hij eene belegering afwachten. Uit eerbied voor de plaats, werd de toren niet bestormd, maar ingesloten. Drie dagen duurde het beleg, en meer dan eens wilde heer Jan zich overgeven, maar werd daarvan telkens door zijne zuster, die eene non was, teruggehouden, met de woorden „liever met de wa„pens in de vuist te sneven, dan tot schande van zijn huis, „door beulshanden te sterven." Toen hij zich eindelijk op genade overgaf, werd zijn proces opgemaakt en hij openlijk op de markt onthalsd (1447). Zijne zuster bewerkte, dat zijn lijk in gewijde aarde begraven werd.

DOMSELAAR (TOBIAS VAN) geb. te *Amsterdam*, gaf eene beschrijving van het: *Ontroerde Nederlandt*, *door de wapenen des kon. van Frankrijk* enz. 2 dln. *Amst.* 1674. Een vervolg op dit werk als 3de deel is geleverd door G. Brandt den jongen, onder den titel: *Tweejaerige geschiedenissen enz.* 1678. Domselaar gaf ook nog in 1665 eene *Beschrijv. van de stad Amsterdam* uit, welke met overhaasting schijnt opgesteld en later opgenomen is bij die van Caspar Commelin uitgegeven in 1693, 2 dln. in fol.

DONELLUS (HUGO) of DONEAU, geb. te *Chalons-sur-Saone* in 1527, † 1591, trad vroeg de letterkundige loopbaan in, doch in handen vallende van een' strengen meester, die hem mishandelde, weigerde hij de school langer te bezoeken; maar toen zijn vader dreigde, hem bij een' zwijnenhoeder te besteden die juist het huis voorbijtrok, kwam hij tot inkeer, en hervatte zijne studiën met zulk een' ijver eerst te *Tourron*, daarna te *Toulouse* en eindelijk te *Bourges*, dat hij ter laatstgenoemde plaats tot doctor in de regten bevorderd werd. (1551) Hier werd hem aanstonds een leerstoel in die wetenschap opgedragen; en hij zou hier welligt zijne dagen gesleten hebben, indien de woede van den St. Bartholomeus-nacht (24 Aug. 1572) hem niet bedreigd had, waaraan hij ter naauwernood ontkwam door hulp van eenige Duitsche jongelingen, die hem verkleed de stad uitbragten. Hij vlood naar *Geneve*, verbleef daar een' geruimen tijd, tot dat de keurvorst van den *Paltz*, Frederik III., hem naar *Heidelberg* riep, als hoogl. in de regtsgeleerdheid. In 1579 werd hij op vereerende voorwaarden, in dezelfde betrekking naar *Leijden* geroepen, waar men de verdiensten van dezen vermaardsten regts-

geleerde zijner eeuw op hoogen prijs stelde. Jammer dat hij zich mengde in de verdeeldheden, welke er toenmaals onder Leycester, wiens partij hij koos, plaats hadden, 't welk aanleiding gaf, dat hij in 1587 van zijn' post ontzet werd. Hij vertrok naar *Duitschland* en werd eerlang te *Aldorf* tot hoogl. in de regten aangesteld, waar hij overleed. Zijne geleerde werken, die nog wel eens omtrent moeijelijke regtspunten geraadpleegd worden, zijn gezamentlijk in 1762—1770 door B. F. Pellegrini te *Napels* uitgegeven in 11 dln. in fol.

DONGEN (DIONIJS VAN), geb. te *Dordrecht* in 1748, † 1819, werd door zijn' vader tot de schilderkunst opgeleid en genoot daarna het onderwijs bij J. Xaverij, een verdienstelijk landschapschilder te *'s Hage.* In 1771 vertrok hij met zijne ouders naar *Rotterdam;* hier had hij toegang tot de kunstkabinetten van R. Pott, Molenaar, van der Hoop en anderen. Zijne keus tot landschapschilderen bepalende, volgde hij daarin de manier van zijn' leermeester, en wist ook de stukken van oude meesters zeer naauwkeurig te kopiëeren. Hij maakte ook vele teekeningen met O. Ind. inkt en sapverw en dreef tevens handel in schilderijen.

DONGEN (JAN HENDRIK VAN), geb. te *Dordrecht* in 1766, † 1789, werd, toen hij zijne moeder vroeg verloor, door zijn' vader Jac. v. D., die thesaurier der stad was, op eene strenge wijze opgevoed, en ook als jongeling op eene liefdelooze wijze behandeld. De rede dezer hardheid is ons onbekend, maar zij noodzaakte hem om het vaderlijke huis en zijne geboortestad te verlaten. Na verloop van twee jaren, die hij in stille afzondering met letteroefeningen doorbragt, wist een zijner vrienden te bewerken dat hij naar *Dordrecht* terugkeerde, in de hoop dat zijn lijden zou verzacht worden door eene verzoening met zijn' vader; maar weinige dagen na zijne wederkomst, sleepte eene zware ziekte hem in het graf. Het volgende jaar gaf zijn vriend IJ. van Hamelsveld zijne letterkundige nalatenschap in het licht, onder den titel: *Mijn Tijdwinst*, in 3 deeltjes.

DONIA (KEMPO VAN), uit een zeer oud Friesch geslacht, was grietman van *Leeuwarderadeel* in 1584, en werd in en buiten *Friesland* tot verscheidene gewigtige zendingen gebruikt, o. a. naar den *Haag* in 1611 om te waarschuwen tegen de onderneming van Vorstius. Hij droeg in 1616 de grietenij aan zijn' 2den zoon Ernst over, werd raadsheer aan 't hof en daarna lid van de Staten-Generaal. Hij droeg veel bij tot de stichting van de *Franeker* hoogeschool, waarvan hij een der eerste curatoren is geweest. Hij stierf in 1622.

DONIA (FRANS VAN), zijn zoon, was lid van de vergadering der Staten-Generaal, en wegens *Friesland* gevolmagtigd tot den vredehandel te *Munster*, waarbij hij den titel voerde van heer van *Hinnema* en *Jelsum*. Hij zou in 1651 als voorzitter der groote vergadering hebben gefungeerd, indien de dood hem niet weinige dagen te voren had weggerukt.

DONGJUMA (WIJTSE FOPPES), zoo genoemd naar zijne geboorteplaats *Dongjum* bij *Franeker*, werd geb. in 1706 en beoefende de wis- en werktuigkunde. Ofschoon timmerman van beroep, bragt hij het in de genoemde wetenschappen tot eene aanmerkelijke hoogte. Hij deelde in de gunst van prinses Maria Louisa, die hem naar *Leeuwarden* deed verhuizen, waar hij begiftigd werd met de posten van landmeter en wijnroeijer. Hij schreef eenige werkjes, zoo als: *Wonderwerken der natuur of bedenk. over licht en duisternis. Leeuw.* 1756. — *Over de conjunctie van Venus en de zon in* 1761 enz. *Ib.* 1761. Hij wordt geacht de uitvinder te zijn van den Magnetimeter, in 1765, een werktuig om de helling van de magneetnaald te vinden; welke uitvinding, zoo als buitenlanders meer doen, — zich de Schot Scoresbij in 1821 toeeigende. In zijn 64ste jaar werd hij liefderijk verpleegd in 't St. Anthonij-gasthuis te *Leeuwarden*.

DONKER CURTIUS (HENDRIK HERMAN), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1778, † 1839, beoefende de godgeleerdheid te *Utrecht*, en werd in 1800 predikant te *Laren* en *Blarikum*, daarna te *Muiderberg* en laatstelijk te *Arnhem*, waar hij nog in veler herinnering leeft. Hij heeft een' belangrijken invloed gehad op de inrigting der hervormde kerk en op den gang der godgeleerde wetenschappen. Hij was de vraagbaak van velen, die allen kunnen getuigen van zijne vriendelijke hulpvaardigheid. In 1812 vereerde hem de Geldersche hoogeschool met den doctoralen graad in de theologie. In 1805 werd zijne verhandel. *Over de opstanding der dooden*, door 't Haagsche genootschap bekroond. In 1827 die over: *Jezus leer als van God geopenbaard en het gezag der rede in zaken van godsdienst.* Van de *Godgeleerde Bijdragen* was hij één der ijverigste medewerkers. Zijne *Leerredenen*, in 2 dln. in 1815 uitgegeven, en zijne *Nagelatene*, in 1840, leveren blijken van zijne populaire welsprekendheid en gezonde bijbelkennis.

DOOREGEEST (ENGEL ARENTSZ.) ontving dien naam naar zijne geboorteplaats, waar hij in 1645 het eerste levenslicht zag en † in 1706. Door zijne Doopsgezinde ouders tot verkondiger des Evangeliums bestemd, kwam zijne vlugheid hem bijzonder te stade bij zijne letteroefeningen. Op zijn 20ste jaar was hij

leeraar in *de Rijp*, waar hij 40 jaren met trouw en ijver zijne pligten vervulde. De gevoelens der Zonisten toegedaan, was hij een ijverig verdediger van zijn kerkgenootschap. Toen de hoogleeraar F. Spanheim in een zijner schriften de Doopsgezinden niet gunstig beoordeelde, gaf hij uit een' *Brief aan Spanheim, waar in de leer der Doopsgezinden nader uitgeleid en verdedigd word, enz. Amst.* 1693, waarop in 1700 nog een andere Brief volgde. Een nuttiger werk was zijne *Onderwijzinge in de kristel. leere, na de belijdenis der Doopsgez. Amst.* 1692. Zijn *Kort onderwijs des krist. geloofs* is meermalen herdrukt. Met zijn ambtgenoot Posjager schreef hij de *Rijper Zee-postil* enz. (de titel beslaat wel eene halve blz. in gr. 8vo.) met het doel alle zeelieden, inzonderheid de haring- en walvischvangers, eene godsdienstige lektuur te geven.

DOORNIK (JAN GERARD), † te *Amsterdam* in 1807, was een verdienstelijk dichter, vooral bekwaam om moeijelijke dichtstukken uit andere talen dichterlijk over te zetten, o. a. uit 't Fransch *de krijgskunst* van Frederik II., uit 't Latijn van J. de Bosch, *de gelijkheid der menschen*; uit het Deensch *de Zeevaart* van Tullin; uit 't Italiaansch *Oud- en Nieuw Nederland* van den graaf Medini, en voor den schouwburg vele der beste Fransche treur- blij- en zangspelen. In enkele verspreide stukken heeft hij zich als oorspronkelijk dichter voordeelig onderscheiden. Wij gissen dat hij dezelfde Doornik is, door van Kampen J. C. D. genoemd, die in van Hemert's *Magazijn der kritische wijsbegeerte* onderscheidene stukken plaatste ter opheldering van Kant's leer over de krachten; en in het tijdschrift den *Schouwburg* eene verhandeling, waarin de afkomst van den mensch uit het geslacht der apen waarschijnlijk gemaakt wordt, welke stelling door den Groninger hoogl. G. Bakker grondig is wederlegd.

DOORSLAG (JAN HENDRIK VAN DEN), geb. te *Utrecht* in 1749, † 1826, werd in 1771 predikant te *Overlangbroek*, vervolgens te *Abcoude*, *Goes* en in 1777 te *Dordrecht*. Niet alleen won hij daar de algemeene achting door zijne meer dan gewoone welsprekendheid, maar ook door zijn rondborstig, minzaam en hulpvaardig karakter. Zijne leerredenen geven van zijne gaven blijken. Behalve eenige dank- vast- en biddagsleerr. bestaan er 3 bundels: *Over de goddelijkheid der H. Schrift. Dordr.* 1801.

DORESLAER (ABRAHAM à), eerst predikant te *Oude-Niedorp* en daarna in 1605 te *Enkhuizen*, stond bij zijne tijdgenooten in hooge achting; woonde meermalen de N. Hollandsche Synode bij: vervaardigde eene *nieuwe vertaling der H. S. met verclarin-*

gen en annot. van Tremellius, Junius en and. Amst. 1614; gaf bovendien nog in 't licht: *Christelijke en schriftel. aenspraken aen de gem. te Enkhuijzen*, 1655 en andere stukjes. Hij † in 1655. Zijn zoon

DORESLAER (SAMUEL à) was in 1609 pred. te *Asperen*, en laatstelijk in 1625 te *Delft*, waar hij stierf in 1650. Hij heeft onderscheiden werkjes geschreven, o. a. een *tegen de Wederdoopers; Geestelijcke bataille tegen den doot; de Geestel. triumph over den doot. enz.*

— (ISAAK à), kleinzoon van Abraham à D., geb. te *Enkhuizen*, waar zijn vader predikant was, verkreeg den graad van doctor in de regten en begaf zich naar *Engeland*, waar hij te *Cambridge* tot hoogl. in de geschiedenis aangesteld werd ten tijde der onlusten tusschen Karel I. en het parlement. Hij liet weldra zijn' post varen, vestigde zich als advokaat te *Londen;* en wist zich in de gunst van 't parlement te dringen; dat hem in 1648 als resident naar den *Haag* zond; in deze zending niet slagende, ging hij naar *Londen* terug, liet zich als een der fiskalen tegen den koning gebruiken, en na dat deze ongelukkige vorst zijn hoofd op 't schavot verloren had, kwam hij andermaal als resident in *'s Hage*, waar hij, 12 Mei 1649, in zijne herberg door eenige onbekenden overvallen en vermoord werd. Naderhand vernam men dat een der daders Withford heette.

DORP (MARTINUS), geb. te *Naaldwijk* in 't 2de ged. der 15de eeuw, was te *Leuven* hoogleeraar in de welsprekendheid en wijsbegeerte, en legde zich tevens met zooveel ijver op de godgeleerdheid toe, dat hij in 1515 tot theol. doctor bevorderd werd. Zijne taalkennis en zuivere lat. stijl worden zeer geroemd. Hij schreef een' uitvoerigen brief tegen Erasmus *Lof der zotheid*, welken deze op eene wijze beantwoordde, die zijn hart eer aandoet, en waardoor onze Dorp van zijne dwaling terugkwam, en dit op zulk eene edelmoedige wijze bekende, dat Th. Morus, die hem anders niet gunstig was, geheel met hem werd ingenomen. Hij stierf in den bloei zijner jaren in 1535, volgens Foppens in 1525. Behalve eenige *Orationes* heeft men van hem: *Dialogus Veneris et Cupidinis etc. — Complementum Aulariae Plautinae Epist. de Hollandorum morbus.*

— (AREND VAN), uit een oud adelijk geslacht, geb. in 1528, † 1600, was ridder, heer van *Teemsche*, *Maasdam* en *Middelharnis*, en werd in 1561 door den grooten raad van *Mechelen* aangesteld, tot bezorger des boedels van Maximiliaan van *Bourgondië*, waarvan hij 5 jaren later rekening deed. Hij was deelgenoot van der edelen verbond, en schoot *f* 10,000 aan prins Wil-

lem I. ter bevordering van de zaak der vrijheid. Deze dienst werd later door de Staten erkend, met 144 morgen lands uit de geestelijke goederen onder *Leijderdorp*. Hij maakte zich meester van *Mechelen*, doch mogt die stad slechts korten tijd bezet houden. Zijne aanslagen op *Dendermonde* en *Tholen* hadden ook niet de gewenschte gevolgen. In 1573 bevelhebber van *Zierikzee*, moest hij die stad in 1575 na een zwaar beleg overgeven; dit haalde hem den laster van onkundigen op den hals; doch hij werd geregtvaardigd door de Staten, en door den Prins van *Oranje* in vele staatszaken gebruikt. Na diens dood zien wij hem als gezant te *Parijs*, om den koning het hoog gezag in de *Nederlanden* op te dragen. Hij stond op geen goeden voet met Leycester. In 1594 werd hij van landverraad verdacht gehouden, gevangen gezet te *'s Hage*, daarna in zijn huis, doch na zijne verdediging op borgtogt ontslagen. Later in zijne eer hersteld, genoot hij groot aanzien.

DORP (FREDERIK VAN), uit het geslacht der Wassenaars gesproten, geb. in 1547, † 1612, was een der dapperste verdedigers onzer vrijheid. Hij nam in 1561 deel in den slag bij *Heiligerlee*, kwam in 1572 met den graaf van der Marck in den *Briel*, welke stad hij moedig hielp verdedigen tegen Bossu; daarna had hij een roemvol deel aan de overwinning der Zeeuwen bij *Roemerswaal*, hielp met L. Boisot, zijn neef, *Leijden* ontzetten, en bevond zich in 1575 binnen *Zierikzee*, waar zijn oom Arent van Dorp het bevel voerde. In 1577 tot kapitein bevorderd, lag hij 2 jaren later in bezetting te *Maastricht*, en ontkwam gelukkig toen die stad door Parma stormenderhand werd veroverd. In 1590 tot Lt.-kolonel aangesteld, was hij prins Maurits behulpzaam bij het innemen van *Breda*. Na nog andere roemrijke bedrijven, zien wij hem in 1596 als kolonel over 10 vendelen naar *Frankrijk* trekken, om in 't leger van Hendrik IV. te dienen. Bij de inneming van *la Fère* sloeg de koning hem tot ridder. Daarna teruggekeerd, nam hij het bevel op zich van 't belegerde *Hulst*, welke stad hij echter na krachtige verdediging moest overgeven. Anderhalf jaar lang bekleedde hij in 't belegerde *Ostende* in 1602 en 3 den moeijelijken post van gouverneur, waarvoor hij door de Staten van *Zeeland* met eene kostbare schaal werd beschonken. Hij ontsliep in 1612 als gouverneur van *Tholen*.

— (TERTULLIAAN VAN), oudste zoon van Fred. van D., maar niet met diens onverschrokken geest bezield; stond in 1629 als kapitein aan 't hoofd der bezetting in *Amersfoort*, toen Montecuculi die stad berende, en na eene flaauwe verdediging, was

hij, — onder goedkeuring der regering, — lafhartig genoeg die over te geven, hoezeer de gewapende burgerij bereidvaardigheid toonde, om dapperen wederstand te bieden. Dit had algemeene verontwaardiging en zijne geregtelijke strafoefening ten gevolge.

DORP (FILIP VAN), zijn broeder, gaf in de gewigtige posten, die hij bekleedde, blijken van moed en bekwaamheid. Als vice-admiraal voerde hij in 1621 het bevel over het 2de smaldeel onder den admiraal J. H. Zwartenhondt, op een' togt in de *Middelandsche zee;* hierbij, maar vooral in 1624, toen hij eene koopvaardijvloot begeleidde, toonde hij een dapper gemoed. Tegen 5 Spaansche schepen onder den admiraal M. Colaert, beter bemand dan de zijne, wist hij zich zoo heldhaftig te verdedigen, dat de vijand afweek en de koopvaardijvloot behouden binnenliep. Hierdoor verwierf hij grooten lof bij prins Maurits en van de Staten eene gouden keten. In 1627 werd hij verheven tot den rang van Lt.-admiraal van *Holland*, daarna beschreven in de ridderschap en edelen van die provincie. Tien jaren later eenig misnoegen tegen hem opgevat zijnde, legde hij zijn admiraalschap neder, terwijl de prins en admiraliteit op de *Maas* hem een eerlijk getuigschrift gaven. Hij was ridder der orde van St. Michiel en † in 1652.

— (FREDERIK VAN), heer van *Maasdam*, geb. in 1612, † 1679, jongste zoon van den reeds genoemden Fred. v. D., werd na zijns vaders dood geboren en had de Staten van *Zeeland* tot peters; bezocht met zijn 18de jaar de hoogeschool, zag zich in 1642 bij voorraad benoemd tot raad van *Holland*, 7 jaren later tot gewoon raad. In 1656 vertrok hij met 2 anderen als gezant naar *Zweden*, om den vrede te bemiddelen, werd in 1663 beschreven in de edelen en ridderschap van *Holland* en in 1666 voorzitter van den hove. Aangesteld tot dijkgraaf van *Rijnland* in 1670 liet hij zijne vroegere posten varen, behalve dien van Curator der Leijdsche hoogeschool. Zijne *Stichtelijke Gedichten*, en *Geestelijcke Overleggingen* dragen de kleur van dien tijd, en zijn meer stichtelijk dan dichterlijk.

— (PETRUS VAN), zoon van Adr. v. D., rector der lat. school te *Kampen*, werd in 1767 als praeceptor te *Delft* aangesteld, en in 1769, als zoodanig te *Amsterdam*, later als conrector, bij welke gelegenheid hij eene redevoer. hield: *de primis litterarum elegantiorum instaur. in Belgio.* In 1792 tot rector aldaar benoemd, hield hij zijne oratio: *de sententia Ciceronis trahimur omnes laudis studio* etc.

DORP (BARTHOLOMEUS CHRISTIAAN VAN), geb. te *Delft* in

1793, † 1815, legde zich, na vlijtige oefening in de lat. en gr. talen, de wiskunde en andere voorbereidende wetenschappen, te *Leijden* in 1811 inzonderheid op de regtsgeleerdheid toe, zonder andere wetenschappen te verzuimen, als de hoogere wis- en sterrekunde, de schilder- en dichtkunst, in welke alle hij het ver zou gebragt hebben, zoo de dood zijn werkzaam leven niet had afgesneden. Er bestaat een bundeltje van nagelatene gedichten, alleen voor zijne vrienden gedrukt, met een voorberigt van den hoogl. Siegenbeek, waarin vele krachtige en aandoenlijke stukjes voorkomen, inzonderheid dat: *bij gelegenheid van het vertrek der gardes d'honneur uit Holland.*

DORRE (JOHAN), geb. te *Deventer* in 1547, was een geleerd, vrijheidlievend staatsman, die tot gewigtige zendingen gebruikt werd en in betrekking stond met prins Willem I., van wiens aanslag op *Deventer* in 1570 hij kennis droeg. Als burgemeester aldaar, had hij groot gezag; afgevaardigd ter vergadering der Staten-Generaal te *Antwerpen* in 1579, handelde hij daar mede over den Keulschen vrede; vervolgens te *Utrecht*, om den prins tot vermindering van krijgsbezetting te bewegen. In 1581 zond men hem naar *Amsterdam*, om met de afgevaardigden van andere gewesten middelen te beramen ter verdrijving van den vijand. Hij had tot 1583 deel aan de raadplegingen over het oprigten van den raad van state, over het aannemen van Alençon, en al wat er verder in die jaren voorviel. Bij den dood van den Prins van *Oranje* trok hij her- en derwaarts, om zoo veel mogelijk nut te stichten, als ook om die van *Groningen* met de *Ommelanden* te vereenigen, waarbij hij veel moed en beleid aan den dag legde. In 1586 verliet hij zijn burgemeesterschap en werd als lid van den raad van state aan Leycester toegevoegd. In 1587 benoemde men hem tot landrentmeester van *Salland*. Hij leefde nog in 1599 te *Kampen*, toen hij met anderen uitspraak deed over het verschil tusschen die van *Groningen* en de *Ommelanden* over het stapelregt. Al vroeg maakte hij zich bekend als lat. dichter door zijn: *Encomium ducatus Geldrici*, te vinden achter het *Compendium chronici Geldrici* van H. Aquilius. Col. 1567.

DORTH (SEIJNO VAN), heer van *Dorth*, vinden wij vermeld onder de afgezondenen uit *Gelderland* naar *Brussel*, den 13 Nov. 1576, om te bewerken dat de pacificatie van *Gend* ook in 't genoemde gewest mogt afgekondigd worden. Hij teekende in 1577 de Unie van *Brussel* en deed datzelfde jaar met Jac. v. Ommeren, aan die van *Zutphen* verslag van hunne onderhandelingen met den heer van *Anholt* aangaande de onderteekening

der Unie. In 1578 bragt hij door zijn' moed en beleid veel toe tot de inneming van *Deventer*.

DORTH (JOHANNES VAN), geb. te *Sluis* en † in 1692, was in 1638 predikant in zijne geboortestad, en in 1653 te *Goes*, verkondigende het Evang. niet slechts in zijne moedertaal, maar ook in het Fransch. Hij was o. a. een ijverig bevorderaar van het godsdienstig onderwijs, en schreef ten dien einde onderscheidene werkjes, zoo als: *Huisselijke onderwijzinge in de chr. religie* enz. 1656, meermalen herdrukt met zijne: *Onderwijzinge om godvruchtiglijk het H. Avondmael te gebruiken* enz.

DOTICHEM (JOHAN VAN), waarschijnlijk geboren te *Deventer* in 't begin der 16de eeuw en † 1570, bekleedde aldaar den burgemeesterspost in 1533 en later. Toen men op den landdag te *Zwolle* in 1555 over het voorstel raadpleegde, hoe te voldoen aan 't gebod van Karel V., om bij de overdragt der *Nederlanden* aan Filips II. ter diens huldiging afgevaardigden naar *Brussel* te zenden, beweerde hij, dat het met de regten van *Overijssel* zou strijden, om den eed buiten die provincie af te leggen, weshalve de vorst of derwaarts moest komen of een' gelastigde zenden. Dit voorstel vond ingang, en hij verdedigde het nog nader bij den stadhouder, den graaf van Aremberg, die kort hierop gelast werd om namens den vorst den eed te doen en de hulde te ontvangen, 't welk in 1556 geschiedde.

DOU (GERARD), geb. te *Leijden* in 1613, † 1680, leerde in 1622, de teekenkunst bij den graveur B. Dolendo, vervolgens bij den glasschilder P. Kouwenhorn; later genoot hij 3 jaren het onderwijs in 't schilderen van Rembrand, en maakte weldra zulke groote vorderingen, dat men in hem reeds den grooten meester ontdekte. Hij bewerkte zijne stukken met het uiterste geduld en de grootste naauwkeurigheid, ze zijn vol leven, met een frisch en krachtig koloriet. Zijne kabinetstukjes, die hij lang onder handen had, werden hem duur betaald en worden thans tegen goud opgewogen, gelijk ook zijne grootere, waartoe behoort de alom bekende avondschool in 't Museum te *Amsterdam* N. 72. Hij liet een' onsterfiijken naam en veel geld na.

DOUDIJNS (WILLEM), geb. te *'s Hage* in 1630, † 1697, legde zich vroeg op de schilderkunst toe, trok naar *Italië*, waar hij zich te *Rome* en in andere steden 12 jaren ophield en vele afteekeningen en schoone schilderstukken maakte. Als een bekwaam meester in zijne geboortestad teruggekeerd, zorgde hij dat aldaar eene schilderacademie werd opgerigt. Hij wijdde zich geheel aan de kunst en vervaardigde groote historiestukken, waartoe hij eene ruime zaal had ingerigt in een der 2

prachtige huizen, welke hij op het *Buitenhof* had doen bouwen.

DOUMA (EPO), uit een voornaam Friesch geslacht geb. in 1542, † 1602, was een voorstander der vrijheid, die zich ter staatsvergadering moedig liet hooren tegen de Spaansche dwingelandij, en zijne gezindheid rondborstig aan Aremberg mededeelde. Hij teekende het verbond der edelen, en werd door Alba gebannen; doch keerde spoedig terug in 1572 en bragt veel toe tot de instandkoming van de Unie van *Utrecht.* Zijne goedhartigheid en godsdienstigheid worden zeer geprezen. Op een houten gedenkteeken in de kerk te *Huizum* met zijne en andere wapens beschilderd, staat een grafschrift te zijner eer.

DOUVEN (JOHANNES FRANCISCUS), geb. te *Roermond* in 1655, † 1727, ontving te *Luik* van G. Lambertin onderwijs in de schilderkunst, later van B. Puitlink. In zijne geboortestad raakte hij in kennis met Don Juan de Velasco, Superintendent der financiën te *Roermond* voor Karel II. kon. van *Spanje*, die hem den toegang verleende tot zijn kabinet van Italiaansche meesters. Eerst legde hij zich toe op het historiëele vak, daarna met gelukkig gevolg op 't portretschilderen. Gedurende 28 jaren woonde hij te *Dusseldorf*, waar hij vele portretten en ook eenige bloemstukken vervaardigde. Hij volgde den keurvorst naar *Weenen*, schilderde de keizerlijke familie benevens vele rijksgrooten. Zijne portretten, die schoon van kleur en schakering zijn, hebben bij volmaakte gelijkenis groote kracht van uitdrukking en veel majesteit in de houding.

DOUWE AUKES, een Fries, koos de zeedienst en werd allengs tot kapitein bevorderd. Hij voerde in 1652, in den zeeslag tusschen de Ruijter en den Eng. vice-admiraal Askue, het schip de *Struisvogel*, geraakte vrij diep onder de vijanden en werd zoo fel beschoten, dat de matrozen hem wilden dwingen zich over te geven. Hij ontstak in toorn, liep met eene brandende lont naar de kruidkamer, en riep luidkeels: „Schept „moed, mijne kinderen! schept moed! Ik zal u den weg wij„zen, en als wij den vijand niet langer kunnen weêrstaan, „dan zal ik u alle van de gevangenis bevrijden, door middel „van den lontstok, dien ik in handen heb!" Voorts zwoer hij „de lont in 't kruid te zullen steken, indien men weder sprak „om het schip over te geven."

Deze kloekmoedigheid schrikte den vijand af en stak de zijnen een riem onder 't hart, zoodat zij nog 2 Eng. schepen in den grond schoten. Met roem bedekt, voegde hij zich weldra bij 's lands vloot.

DOUWEMA (JANCKE), een friesch edelman van *Oldeboorn*,

was magtig van goed en aanhang, een voorstander van 't bewind des hertogs van *Saxen*, zoo lang het gematigd bleef, doch toen het te ver ging, kon hij dit niet stilzwijgend aanzien. Dit bragt zijne veiligheid in gevaar, doch hij ontkwam in 1515, onder schijn van eene bedevaart naar *Rome* te doen. Hij begaf zich bij den hertog Karel van Gelder, die hem bijstand beloofde tegen dien van *Saxen* en ook verleende, maar om zijn eigen gezag in *Friesland* te vestigen. Hiertegen verzette zich Douwema met moed, waardoor hij in ongunst viel. Nu trok hij naar keizer Karel V. en gaf dien den besten raad voor 's vorsten en 's lands belang. In zijn vaderland miskend, voegde hij zich bij de landvoogdes, werkte den stadhouder Schenck van Toutenburg tegen, die hem te *Mechelen* in handen wist te krijgen, en naar 't kasteel te *Vilvoorden* voerde, waar hij stierf in 1530, na 8 jaren gevangenschap. Hier was het, dat hij de geschiedenis van zijnen tijd op 't papier bragt, in 1830—1834 uitgegeven door 't Friesch Genootschap ter bevord. der Friesche geschied- oudheid- en taalkunde, onder den titel: *Jancko Douwema's Geschriften*, en van belang voor de Friesche Geld. en Stichtsche geschiedenis.

DOUWES (CORNELIS). Van dezen in zijn vak zoo beroemden man, hebben wij niets anders kunnen opsporen, als dat hij vele jaren examinator is geweest van 's lands zeeofficieren en stuurlieden, en leeraar op het vrije zeemans-collegie te *Amsterdam;* dat hij veel roem verwierf door zijne *Zeemanstafelen*, waarvan hij de uitlegging heeft medegedeeld in eene verhandeling, die voorkomt in 't eerste deel van de werken der Haarlemsche Maatschappij. Zij hebben een' grooten invloed uitgeoefend op de stuurmanskunst, en zijn in 1798 door Florijn vermeerderd uitgegeven, en nog in 1829 door den lector Swart. In 1759 gaf hij uit: *Houtkoopers-, timmermans- en kuipers-handboekje;* in 1779 eene verhandeling *over de hellende en staande schepradmolens.*

DOUZA. Zie JOHAN VAN DER DOES.

DRAKENBORCH (ARNOLD VAN), geb. te *Utrecht* uit een aanzienlijk geslacht in 1684, † 1748, studeerde onder J. G. Graevius, P. Burman, van Eck, en daarna te *Leijden* onder G. Noodt. In 1707 tot Dr. in de regten bevorderd, vergezelde hij P. Burman op diens reis naar *Frankrijk*, en toen deze naar *Leijden* beroepen werd, zag hij zich tot zijn opvolger benoemd. De inwijdingsrede, bij die gelegenheid gehouden: *de utilitate et fructu, qui ex humanioribus disciplinis in omne genus hominum et doctrinarum redundant*, (1716) toonde reeds hoe hij

met zijn vak was ingenomen, en uit welk een belangrijk oogpunt hij de klassieke letterkunde beschouwde. Hij oogste grooten lof in met zijne uitgave van *Silius Italicus*, 1717, maar vooral met die van *Livius*, 7 dln. 1738—46, welke hem tot den eersten rang verhief onder in- en uitlandsche commentatoren. Zijne overige orationes en andere kleinere schriften laten wij onvermeld.

DREAS (ANTHONIUS GOTTFRIED), Luthersch predikant te *Groningen* in 1736, maakte door zijn' overgang tot de hervormden veel gerucht. Als men hem van zijne bediening ontsloeg, gaf hij in 1730 in 't licht: *Geloofsbelijdenis van de bijzonderheid der genade Gods in de verkiezing, verloss. en roeping tot zaligheid, gelijk ook van de H. Sacram.* enz. In 1739 gaf hij in eene vergader. van hoogleeraren en van afgevaardigden uit de prov. synode de redenen op, die hem bewogen hadden, tot de hervormden over te gaan. Kort daarop werd hij te *Groningen* tot herv. hoogduitsch predikant in 't *Pelster-gasthuis* aangesteld en weldra in dezelfde betrekking ten dienste der academie en der vreemdelingen. In 1744 schreef hij een werk over den kerkvrede onder de Protestanten. In 1748 naar *Ee* en *Engwierum* in *Friesland* beroepen, is hij aldaar omstreeks 1765 gestorven.

DREBBEL (CORNELIS), geb. te *Alkmaar* in 1572, † 1634, beoefende reeds vroeg de wis- en natuurkunde, en schepte vooral vermaak in dat gedeelte der natuurkunde, 't welk louter practikaal is, en bij de Franschen onder den naam van *physique amusante* bekend. Daar hij hier geen opgang maakte, vertrok hij in 1604 naar *Engeland*, waar hij in gunst kwam bij koning Jacobus I., aan wien hij de beschrijving van zijn *perpetuum mobile* opdroeg. De naam, die van hem uitging, bewoog keizer Rudolph II. hem aan zijn hof te ontbieden. Hier was de fortuin hem niet gunstig, hij sleet er een' geruimen tijd in de gevangenis, waarvan de redenen in 't donker schuilen. Na 't verkrijgen zijner vrijheid, keerde hij naar *Engeland* terug, waar de koning hem minzaam ontving, en bij zich behield tot aan zijn' dood. Zijne schriften schijnen weinig wetenschappelijke waarde te hebben, en van zijne uitvindingen is wel eens hooger opgegeven dan met de waarheid overeenstemt. Zij betreffen het mikroscoop, den thermometer en de brillen. De uitvoerigste berigten omtrent hem, vindt men in J. P. Cappelle, *Bijdragen tot de gesch. der wetenschappen* enz. bl. bl. 63 enz.

DRELINCOURT (CAROLUS) werd geb. te *Parijs* in 1633, en † 1697, zijn broeder Laurent, hervormd predikant te *Niort*, was

de schrijver van de algemeen bekende *Sonnets chretiens.* Carolus bestudeerde de geneeskunde, werd te *Montpellier* in 1654 tot doctor bevorderd en weldra tot lijfarts van den maarschalk de Turenne, dien hij volgde op zijnen veldtogt in *Vlaanderen.* Daarna door Lodewijk XIV. tot eersten veld-arts benoemd, kweet hij zich zoo zeer in dien post, dat de koning hem na den vrede tot zijn' buitengewonen lijfarts aanstelde. In 1668 beriep men hem als gewoon hoogl. in de geneeskunde te *Leijden*, waarbij 2 jaren later het onderwijs der ontleedkunde gevoegd werd. In deze betrekkingen gedroeg hij zich zeer verdienstelijk, en was de eenige professor, wiens lessen Boerhave nu en dan heeft bijgewoond; deze heeft dan ook uit dankbaarheid in 1727 zijne verspreide schriften uitgegeven met eene voorrede en beschrijving van zijn leven.

DRIELST (EGBERT VAN), geb. te *Groningen* in 1746, † 1818, leerde de beginselen der schilderkunst bij een' verlakker, daarna in de behangselfabriek van Augustini te *Haarlem* de behandeling met olieverw. Later vond hij overvloedig gelegenheid zich te *Amsterdam* te oefenen in kunstkabinetten, waar hij de landschappen van Wijnands, Hobbema en andere oude meesters bestudeerde. Behalve de omstreken van *Haarlem*, waren de schilderachtige gehuchten en velden van *Drenthe* de voorwerpen zijner navolging. Van tijd tot tijd namen zijne bedrevenheid en roem toe, zoo dat men hem rangschikt onder de beste landschapschilders van dien tijd. Zijne stukken hebben wel iets gemanierds, maar zijn fiks gepenseeld en natuurlijk van toon.

DRIEBERGEN (JOANNES), geb. te *Leijden* in 1686, † 1746, was vroeg ouderloos en door zijne voogden tot den koophandel bestemd; doch meer lust toonende in letteroefeningen, liet men hem tot predikant studeren bij de Remonstrantsche broederschap. Tot proponent bevorderd predikte hij te *Nijmegen*, *Monnikendam* en *Harlingen*, en werd te *Noordwijk* beroepen in 1711. Later vertrok hij naar *Utrecht* en *Rotterdam*, en in 1737 naar *Amsterdam* als professor aan de Remonstrantsche kweekschool. Hij was geleerd en welsprekend en een kundig overzetter van het werk van *Prideaux, het O. en N. Verbond aaneengeschakeld L. B.* 1723. Tevens trad hij op als bestrijder van J. v. d. Honert's verhand. *de dei gratia non universali, sed particulari*, in een werk getiteld: *Aanmerkingen over het voorberigt van J. v. d. Honert.* Bewijzen van zijne tolerante gevoelens vindt men in zijn geschrift: *De praedestinatione et gratia*, 1725, en *de bonis N. Foederis et de baptismo et S. coena.*

DRIESSEN (ANTHONIUS), geb. te *Sittard* in 1684, † 1748,

was eerst predikant te *Maastricht* en te *Utrecht*, toen hij in 1717 tot hoogl. in de godgeleerdheid te *Groningen* beroepen werd. Hij aanvaardde die betrekking met eene redevoering over *de broederliefde (de philadelphia)*, en het ware voor hem en de kerk te wenschen geweest dat hij die steeds in uitoefening had gebragt. Hij had een prikkelbaar gestel, en bij het minste gevaar, dat naar zijne gedachten de regtzinnigheid liep, was hij in de weer met mond en pen. Wij kunnen hem in den strijd tegen zijn' ambtgenoot Wittichius, tegen Taco Hajo van den Honert en anderen niet volgen, noch de schriften opstellen, die over en weder geschreven werden en de gemoederen meer en meer verbitterden. Uit degene, welke op deze twisten geene betrekking hebben, blijkt zijne Coccejaansche rigting, o. a. uit zijn boek *Over alle de wonderwerken van Jezus*. En zijne onverdraagzame regtzinnigheid uit *Evangelische zedekunde of verhand. van de Chrl. deugden*, 1716, als ook uit zijne *Kerkredenen over versch. teksten*.

DRIESSEN (ANTHONIUS), zijn kleinzoon, geb. te *Groningen* in 1752, † 1808, beoefende aldaar de theologie en Oostersche letterkunde. Bij het verlaten der hoogeschool schreef hij eene *dissertatio philologico-critica exhibens specimen observationum, quibus quaedam V. T. loca explicantur etc. Gron.* 1774. Hij werd en bleef predikant te *Noorddijk* tot aan zijn' dood en ontspande zijn' geest door het opstellen van *Stichtelijke gedichten en mengelingen*, 1ste stukje, 1785, waarop nooit een 2de gevolgd is, ofschoon er voorraad genoeg voorhanden was. Zijn broeder

— (PIETER), geb. te *Groningen* in 1753, † 1828, heeft meer naam gemaakt en zag zich reeds op zijn 22ste jaar tot doctor in de geneeskunde en in 1778 tot lector in de scheikunde te *Gron.* bevorderd. Hierop volgde 9 jaren later het professoraat in de geneeskunde aldaar, waarbij naderhand gevoegd werd de scheikunde en natuurlijke historie en eindelijk de kruidkunde, waarmede verbonden was het bestuur over den botanischen tuin. Meer dan 40 jaren was hij in deze vakken met lust en ijver werkzaam, ook vooral door hunne toepassing o. a. op het fabriekwezen. Zijne *Natuur- en scheikundige waarnemingen* (1719) leveren daarvan de bewijzen, gelijk ook de de vertaalde redevoering, waarmede hij in 1813 het rectoraat nederlegde: *Over de N. hulpmiddelen ter beoef. der natuurkundige wetenschappen.* Hij had deel aan het zamenstellen der *Pharmacopoea Batava*, en was lid van onderscheidene geleerde genootschappen, ook van 't Kon. Instituut en ridder van den Nederl. leeuw.

— (ROBERTUS KEUCHENIUS), zijn jongste broeder, geboren

te *Groningen* in 1759, † 1831, genoot ook eene geleerde opvoeding, wijdde zich aan de regtsgeleerdheid, verkreeg daarin de doctorale waardigheid; en werd advokaat voor 't prov. hof van *Groningen* en voor de Ommelander gerigten. Niettegenstaande zijne uitgebreide praktijk, wist hij tijd te vinden tot het beoefenen zijner geliefkoosde wetenschappen, geschiedenis en oudheidkunde. Erfgenaam van eene verzameling oude stukken van zijn oudoom P. Alberthoma, vond hij zich in staat daaraan te kunnen voldoen, en nog te meer, toen hij in 1824 benoemd werd tot archivarius van de prov. *Groningen*. Van tijd tot tijd zagen 4 zijner stukjes, getiteld: *Monumenta Groningana veteris aevi inedita*, 1822—1830, het licht; deze en de verhandelingen, gehouden in 't genootschap *Pro excolendo jure patrio* van 1783—90, welke echter niet zijn uitgegeven, getuigen alle van zijne groote kunde. Daarenboven wijdde hij nog zijne uren van uitspanning aan de natuur-wetenschappen, en was o. a. zeer ervaren in het rijk der delfstoffen, de kruidkunde en de kennis van kapellen en insekten. Hij leverde belangrijke bijdragen tot het kostbare werk: *Nederlandsche insekten*. Zijne verzameling van steenen en versteeningen vereerde hij in 1831 aan de Groningsche academie. Hij was lid van de 2de klasse van 't Kon. Instituut en van andere letterkundige genootschappen. Zijn vriendelijke omgang, hulpvaardigheid en weldadigheid bezorgden hem vele vrienden.

DROOGSLOOT (JOOST CORNELISZ.). Weinig bijzonderheden zijn er van dezen vruchtbaren schilder bekend. In 1616 werd hij als meester aangenomen in 't St. Lucas-gilde te *Utrecht*, later als deken, en was in 1638 aldaar regent van het Hiobsgasthuis. Behalve eenige onderwerpen uit de bijb. geschiedenis, zoo als de gast zonder bruiloftskleed en de onregtvaardige rentmeester, die fraai genoemd worden, schilderde hij vooral boerenkermissen, in den smaak van Teniers.

DROST (AERNOUT), geb. te *Amsterdam* in 1814, † 1834, was een jongeling van veel verwachting die zich te *Leijden* in de godgeleerdheid oefende, maar hier het doel zijner studiën niet mogt bereiken. Van zijne jeugd af had hij liefde betoond voor de vaderl. letterkunde, inzonderheid voor den roman, en wat hij hier in vermogt, bleek uit zijne: *Hermingard van de Eikenterpen*, zijne *Pest te Katwijk*, en nog uit enkele stukken, die voorkomen in de *Schetsen en verhalen*, na zijn' dood te *Amst.* in 1835 uitgegeven. In alles straalt een dichterlijke geest door en dat hij ook de lier wist te tokkelen, bewijst zijn treffend dichtstuk: *Gelderland*, in den *Vriend des vaderlands*, VII. 352.

DROSTE (COENRAET) werd door zijn' vader, die later gouverneur was van *Heusden*, voor de krijgsdienst opgeleid, en tevens te *'s Hertogenbosch* in de geleerde talen onderwezen, ofschoon hij in 1654 reeds tot vaandrig bevorderd was. Daarna bezocht hij de Leijdsche hoogeschool om in de regten te studeren. Hij verliet die loopbaan in 1664, deed een uitstapje naar *Frankrijk*, en begaf zich het jaar daarop in onze krijgsdienst, woonde de belegering van *Lochem* bij, diende daarna ter zee en was in 1667 bij het verbranden der Engelsche vloot te *Chattam*. Wij vinden hem als kapitein in bezetting op het huis *Langerak*, toen de Franschen in 1672 *Gelderland* en *Utrecht* vermeesterd hadden, en deelnemende aan onderscheidene gevechten. Hij was een aanhanger van de Witt, en dit is misschien wel de reden, waarom hij in 1676 zijn ontslag verzocht en bekwam. Hij hield zich vervolgens te *'s Hage* met letter- of liever rijmoefeningen bezig. Uit zijne hand kwamen o. a. 16 tooneelstukken. *Het leven van den prof.* en *kon. David. Rott.* 1786. — *Harderskouten en and. dichten.* — *De Odyssea en Ilias van Homerus berijmd.* — *Overblijfsels van geheugenissen*, waarin hij zijn leven tot op zijn 80ste jaar beschrijft.

DRUSIUS (JOHANNES), eigenlijk VAN DEN DRIESCHE, geb. te *Oudenaerde* in 1550, † 1616, werd te *Gend* in de voorbereidende wetenschappen onderwezen, later te *Leuven*, tot zijn vader, die de gevoelens van Luther aankleefde, de wijk moest nemen naar *Engeland*. Zijne moeder ontbood hem terug en wilde hem naar *Doornik* zenden: maar op een' brief van zijn' vader begaf hij zich naar *Londen*. Daar en te *Cambridge* zette hij zijne studiën voort, vooral in de Oostersche talen, waarin hij zulke vorderingen maakte, dat hij op zijn 22ste jaar te *Oxford* benoemd werd om onderwijs te geven in 't hebreeuwsch, syrisch en chaldeeuwsch. Na de Gendsche bevrediging keerde hij met zijn' vader naar de Nederlanden terug en zag zich in 1577 te *Leijden* aangesteld tot hoogleeraar in de reeds genoemde talen. Hij vervulde dezen post met grooten roem tot in 1585, toen hij zich liet overhalen om dezelfde betrekking te *Franeker* op zich te nemen. Zijn onderwijs en naam bevorderden niet weinig den bloei van deze naauwelijks opgerigte hoogeschool. Van zijne geleerde werken, die vele zijn, vindt men opgenomen in de *Critici sacri in V. et N. T.* Op last der Staten-Generaal vervaardigde hij eene verklaring der moeijelijkste plaatsen in het O. T., was ook van Marnix behulpzaam in diens Nederd. vertaling des bijbels, en droeg veel bij ter bevordering van eene grondige Oostersche taalstudie.

DRUSIUS (JOHANNES), zijn zoon, geb. te *Leijden* in 1588, † 1609, behoorde tot de zich vroeg ontwikkelende vernuften, en begon reeds op zijn 5de jaar zich te oefenen in de lat. en hebr. talen, later in 't grieksch, syrisch en 't chaldeeuwsch. Toen hij 7 jaren oud was, legde hij met zoo veel naauwkeurigheid, eenige hebr. psalmen uit, dat een jood, die te *Leijden* in 't arabisch les gaf, het met verwondering aanhoorde. Drie jaren later schreef hij hebr. brieven en maakte in die taal eene menigte verzen. In 1605 hield hij aan 't hof van Jacobus I. van *Engeland* eene sierlijke lat. redevoering, die verbazing verwekte. Hij vertoefde tot aan zijn' dood in *Engeland* bij W. Thorne, deken van *Chichester*. Zijn vader gaf van hem uit: *Nomenclator Eliae Levitae* etc.; ook heeft hij eenige aanteek. en verzen in H. S. nagelaten.

DRIJFHOUT (ABRAHAM JACOB), waarschijnlijk te *Deventer* geb. in 1733, † 1765, oefende zich aan de Utrechtsche hoogeschool in de godgeleerdheid en wijsbegeerte; en werd in 1755 tot doctor in de wijsbegeerte bevorderd. Hij vervulde 7 jaren lang zijne leeraarspligten in de gemeente te *Zuilen*, toen men hem in 1763 te *Harderwijk* tot hoogleeraar in de philosophie, wis- en sterrekunde beriep, welke betrekking hij aanvaardde met eene redevoer.: *de summa philosophiae hoc nostro tempore necessitate*. Doch al spoedig werd de hooge verwachting, die men van hem koesterde, door den dood verijdeld.

DUCQ (JAN LE), geb. te *'s Hage* in 1636, was een leerling van den beroemden P. Potter, wiens manier hij met goed geluk volgde. Hij heeft zich in den militairen stand begeven, zonder echter de kunst te verwaarloozen. Zijne eerste stukken waren dieren-studiën, doch zijn minder in getal dan zijne binnenhuizen en wachtkamers, die uitmunten door naauwkeurige teekening, ordonnantie en fraai koloriet. Zijne teekeningen en geëtste prentjes worden ook op hooge waarde geschat. In 't Amsterdamsche Museum vindt men een zijner schilderijen onder No. 79. Men wil dat hij in 1672 tegen de Franschen streed, en daarna in eene der grenssteden, waar hij in bezetting lag, zou gestorven zijn.

DUDLEIJ (ROBBERT), graaf van *Leycester*, geb. in 1533, † 1588, werd door koningin Elisabeth, wier gunsteling hij was, als overste van hare hulpbenden in 1585 naar de *Nederlanden* gezonden, waar men hem tot opperlandvoogd benoemde. Men had groote verwachtingen van zijn bewind, en dat hij als krijgsman het land van de Spanjaarden zou zuiveren, maar hij was geen krijgsheld, en in plaats van de orde te handhaven, wist

hij listig twist en tweedragt te zaaijen, om in troebel water te visschen; dit verraden zijne herhaalde aanslagen tegen de voornaamste steden en leden van staat. Zijn vertrek uit den lande in 1587 was velen een vreugdefeest.

DUIFHUIS (HUIBERT), geb. te *Rotterdam* in 1531, † 1581, was pastoor in de *St. Laurenskerk* aldaar; zachtzinnig en verdraagzaam in den geest van Erasmus, stond hij mildere gevoelens voor, dan die van zijne kerk en ambtgenooten. Heimelijk gehuwd met zijne huishoudster, Krijntje Pieters, liep hij gevaar het slagtoffer te worden der inquisiteurs, doch hij wist naar *Keulen* te ontvlugten. Hier verloor hij in 1574 zijne trouwe gade, en op de eene of andere wijze met de R. kerk verzoend, werd hij tot pastoor in de *Jacobikerk* te *Utrecht* aangesteld. Merkwaardig is de wijze, waarop hij langzamerhand de kerk in de kerk trachtte te hervormen. Hij verklaarde openhartig aan de regering in 1578, dat zijn hart hem drong op de wijze der Gereformeerden te leeren en hij daartoe hare toestemming verzocht. Deze mogt dat verzoek al niet inwilligen, men liet toch oogluikend toe dat hij predikte, gelijk hij goedvond. Wij mogen zijne leer- en handelwijze niet verder schetsen, dan dat hij eerst in gewoon priesterlijk gewaad predikte, omringd van de nog niet uitgeworpene beelden en door verstandige overreding zijne hoorders tot de hervorming leidde; later dat priesterlijk gewaad aflegde en in den zwarten tabberd verscheen, terwijl hij de beelden liet wegruimen. Dat hij tegenstand ondervond van de Calvinisten is te betreuren, doch de regering hield hem de hand boven 't hoofd, en hij mogt ongemoeid zijn leven ten einde brengen. J. Scheltema bewerkte, dat zijn grafsteen hersteld, en het versleten opschrift vernieuwd werd in de *Jacobi-kerk* te *Utrecht.*

DUIM (FREDERIK), geb. waarschijnlijk te *Amsterdam* in 1674, was een vruchtbaar tooneeldichter, ofschoon hij rijmen voor dichten hield, en het ware denkbeeld niet had om een tooneelstuk zamen te stellen. Dit blijkt uit zijne *Vlugt van Huig de Groot* en *Menalippe of de bevechter van zich zelven.* Met zijne berijming van de Psalmen Davids in 1747 was het niet beter gesteld, en zijn *Jakob de Aartsvader in dichtmate beredeneert* steekt onvoordeelig af bij A. Hoogvliet's *Abraham.* Zijne rijmende en niet rijmende stukken, 23 in getal, vindt men achter zijn *Jacob* opgeteld.

— (ISAAK), geb. in 't begin der 18de eeuw, was een bekwaam tooneelspeler op den ouden Amsterdamschen schouwburg. Hij trad het eerst op in 1727 met de rol van Juba in

't treurspel *Cato.* Hij vond in Punt een' vriend en mededinger, doch was meer dan deze voor zachte en deftige rollen geschikt. Na den brand des schouwburgs in 1772, en de bouwing van het tegenwoordig tooneel, verbond hij zich daaraan op nieuw; doch nam 4 jaren later zijn afscheid met dezelfde rol waarmede hij begonnen was. Hij stond niet slechts om zijne bekwaamheid, maar ook om zijn braaf gedrag bij allen die hem kenden, in achting.

DUIVEL (DIRK), een vermogend en dapper Amsterdammer, die, door Alba gebannen in 1569, zich met vele anderen bij prins Willem van *Oranje* te *Dillenburg* eenigen tijd ophield, en middelen hielp beramen om den vijand afbreuk te doen. Dit gelukte hem te water door het wegnemen van vijandelijke schepen, wier ladingen hij te *Embden* of in *Engeland* verkocht, en door het uitrusten en bemannen van kapers. Hij bevond zich onder de Watergeuzen, die in 1572 *Brielle* innamen, welke stad hij, tegen 't gevoelen van Lumeij, dapper hielp verdedigen; daarna was hij een der moedigste beschermers van *Alkmaar;* maar zijn voorstel, om die stad te verlaten, als naar zijne gedachten niet langer bestand tegen het Spaansche geweld, bragt hem, nadat ze van het beleg verlost was, in de gevangenis, doch ook eerlang in vrijheid met herstelling van eer. Meer vindt men van hem niet vermeld.

DUKER (CAROLUS ANDREAS), geb. in 1670 te *Unna* in *Westphalen*, werd in 1691 te *Harderwijk* als student in de regten ingeschreven, onder den beroemden Schulting, wien hij naar *Franeker* volgde in 1694. In 1700 of daaromtrent beriep men hem te *Herborn* tot hoogl. in de geschiedenis en welsprekendheid, welke vereerende betrekking hij 4 jaren later verwisselde met die van conrector der lat. school te *'s Hage.* In 1716 werd hij te *Utrecht* de opvolger van Burman in dezelfde waardigheid, die hij te *Herborn* bekleed had. Hier bleef hij werkzaam tot in 1734, toen hij zwak en ziekelijk een eervol afscheid kreeg en te *IJsselstein* en *Vianen* nog 18 jaren sleet, waar hij in 1752 overleed. Hij was een schrander oordeelkundige, die behalve verscheidene philologische verhandelingen, eene voortreffelijke uitgave bezorgde van *Florus* en *Thucydides;* ook schreef hij vele aanmerkingen op den *Livius* van Drakenborch, den *Seutonius* van Oudendorp, op *Aristophanes* en and. schrijvers.

DULLAERT (JOAN) leefde te *Rotterdam* in de laatste helft der 17de eeuw, en leverde van 1652—1679 eenige middelmatige tooneelstukken op rijm, en rijmloos eene vertaling van *Tasso's Verlost Jeruzalem* in 1656, die verre beneden het oorspronkelijke blijft.

DULLAERT (HEIMAN), geb. te *Rotterdam* in 1636, † 1684, werd als schildersleerling in de school van Rembrandt te *Amsterdam* opgenomen en maakte zich de manier van dien grooten meester eigen. Hij beoefende met een gelukkig gevolg de dichtkunst en de muzijk, leidde een ingetogen leven, en zag zich in 1672 tot raad in de vroedschap zijner geboorteplaats benoemd, doch wees die eer van de hand. Zijne *Gedichten*, in een bundeltje verzameld door D. v. Hoogstraten, zagen in 1719 te *Amst.* het licht; er komen krachtige en beeldrijke stukken in voor, meestal van ernstigen inhoud.

DUMBAR (GERARD), uit een aanzienlijk schotsch geslacht, geb. te *Deventer* in 1681, † 1744, bekleedde aldaar den post van secretaris en gaf eene verzameling uit van onuitgegevene schriften, onder den titel van *Analecta seu vetera aliq. scripta inedita*, 3 *tom.* 1719—22. Hoogst belangrijk is zijn *kerkelijk en wereldlijk Deventer*, 1732, 1ste deel in fol., waarvan het 2de door zijn' kleinzoon (die volgt) is uitgegeven in 1788.

— (GERARD), geb. te *Deventer* in 1743, † 1802, ontving eene geleerde opvoeding en zag zich aangesteld tot secretaris in zijne geboortestad, welk ambt hij waarnam tot in 1787, toen hij met anderen werd afgezet en ambteloos leefde tot in 1795. In zijne vorige bediening hersteld, werd hij tevens geroepen tot griffier der Staten van *Overijssel*, tot 1798, toen hij zijn ontslag nam, wijl hij er zwarigheid in stelde den door het bestuur gevorderden eed af te leggen. Dit had zijne gevangenneming ten gevolge; hij werd eerst naar den *Haag*, vervolgens naar het huis te *Honselaersdijk* gevoerd, waar hij bleef tot in 1801, toen hij zich benoemd zag tot lid van 't wetgevend ligchaam, in welken post hij bleef tot aan zijn' dood. Door zijne uitgebreide kundigheden maakte hij zich naam als staatkundig regtsgeleerde, letterkundige en geschiedschrijver. Men heeft van hem: *O. en N. Constitutie der Vereen. Staten van Amerika*, 1793—96, *in* 3 *dln.* Behalve eenige politieke vertogen eene *Aardrijkskunde in dichtmaat* voor zijne kinderen en *Tegenwoordige staat van Overijssel*, doch niet afgewerkt.

DUMONCEAU (JEAN BAPTISTE) werd geb. te *Brussel* in 1760, en † in 1821. Na zich op de bouwkunde met vlijt toegelegd en *Rome* ter bevordering zijner studiën bezocht te hebben, veranderde hij van keuze en bood zich in 1787 bij de Belgische dragonders als vrijwilliger aan. Reeds in 1789 was hij 2de luit. bij de jagers, nog in datzelfde jaar kapitein, in 1790 tot belooning voor zijnen dapperen aanval op den berg *Anseremme* reeds majoor, met de eervolle uitzondering, dat het ge-

schut, door hem op de Oostenrijkers veroverd, aan zijn korps zou verbonden blijven. Na een paar jaren rust bood hij in 1792 in *Frankrijk* zijne dienst aan, werd luit.-kol. bij de ligte Belgische troepen, overlaadde zich bij *Jemmapes* met roem en werd kolonel. Hem op zijne togten te volgen, laat ons bestek niet toe. Na schitterende wapenfeiten te *Neerwinden*, *Mouveaux*, *Valenciennes* enz. werd hij generaal, trok onder Pichegru in 1794 naar de *Nederlanden*, woonde de belegeringen van *'s Bosch*, *Nijmegen*, *Breda* bij, veroverde *Geertruidenberg* en werd opperbevelhebber van *'s Gravenhage*. In die betrekking heeft hij zooveel vertrouwen en achting verworven, dat hij in 1795 in dienst der Bataafsche republiek overging als luit. generaal. Aan den veldtogt in *Noord-Holland* had hij roemrijk deel, en toen, na eenige krijgsbedrijven in *Duitschland*, *Nederland* bij *Frankrijk* werd ingelijfd, bestemde Lodewijk hem tot gezant te *Parijs*. Zijne hulp echter in 't leger noodig zijnde, zoo kwam van deze zending niets. Na den veldtogt in *Duitschland* tegen *Holstein* en *Denemarken* mede gemaakt te hebben, benoemde Lodewijk hem tot maarschalk, werd hij als *Nederlander* genaturaliseerd, tot den gravenstand verheven, met den titel van Graaf van *Bergerduin*, ter herinnering aan zijne wapenfeiten bij *Bergen* en *Schoorl* tegen de Engelschen en Russen, en zijne borst met orders versierd. In 1810 ging hij in dienst van Napoleon over, die hem in zijne orders en adelstand bevestigde en hem als kundig en dapper veldheer hoogachtte. Na diens nederlaag te *Waterloo*, bekwam Dumonceau eervol ontslag uit de Fransche dienst, en keerde naar zijn aangenomen vaderland terug, waar hij reeds in 1796 met eene Groningsche jonkvrouwe Cremers gehuwd was. Hij ontving van koning Willem vele blijken van genegenheid, en zijne medeburgers vaardigden hem af ter wetgevende vergadering. Een jaar echter na zijne verkiezing ontsliep de als mensch en krijgsman geachte held.

DUMONT (GABRIEL), geb. te *Crest* in *Dauphiné* in 1680, † 1748, was eerst predikant bij de Walsche gemeente te *Leipzig* en daarna in 1720 te *Rotterdam*. Benoemd tot prediker bij 't gezantschap te *Parijs*, is hij waarschijnlijk in die betrekking niet lang werkzaam geweest, daar men hem te *Rotterdam* aanstelde tot hoogl. in de kerkelijke geschiedenis en oostersche talen, aan de doorluchtige school aldaar. Hij was steeds ijverig werkzaam in 't vervullen zijner pligten, ook in het opleiden van jonge lieden voor de academie. Zijne geleerdheid verwierf hem daarbij achting en roem. Behalve eenige verhandel., die van zijne kennis der oostersche talen getuigen, werden van hem

uitgegeven: *Dissertations jointes aux Discours de Saurin sur la Bible;* als ook in de *Hist. critique de la republique des lettres* van Masson, en na zijn' dood, 12 *Sermons* 1749.

DUNCAN (ANDREAS J.), geb. te *Amsterdam* en † te *Gend* in 1834, was een verdienstelijk schilder van stadsgezigten en landschappen. Men heeft van hem o. a. *Gezicht op Leerdam*, *gezicht op de Waal en een ged. der stad Nijmegen.* Behalve de schilderbeoefende hij ook de dichtkunst, echter met minder goed gevolg. Hij was te *Gend* lid van *Rhetorica*, en van 't taal- en letterk. genootschap: *Regat prudentia vires*, en vertaalde het treurspel *Artaxerxes* naar 't fransch van Delrieu.

DUNCANUS (MARTINUS), geb te *Keulen* in 1505, † 1593, uit geringe ouders afkomstig, leerde te *Nijmegen* bij de broeders van 't gemeene leven, de lat. taal, oefende zich vervolgens te *Leuven* in de theologie en geschiedenis. Hij werd pastoor te *Wormer*, daarna te *Schoorl*, 17 jaren later te *Delft* en in 1572 te *Amsterdam*. In 1578 werd hij met andere geestelijken en eenige leden der regering ter stad uitgeleid. Hij begaf zich naar *Amersfoort*, waar hij overleed, nalatende eenige schriften in 't latijn en 't Nederd., o. a. *Praetextatae latini loquendi formulae.* — *Confutatio Anabaptisticae haeresios etc.* — *Over de ware kerk van Christus op aarde.* Een werkje tegen *Aldegonde's Bijenkorf* enz.

DURVEN (DIRK VAN) van *Delft*, was aldaar advokaat bij de O. I. kamer, vertrok in 1706 naar *Batavia* met den rang van raad van Justitie, klom in 1720 op tot dien van buitengewoon en 4 jaren later tot dien van gewoon raad in *Indië.* In 1729 werd hij verheven tot gouverneur-generaal, welke betrekking hij niet langer vervulde dan tot 1732, toen men hem naar 't vaderland opontbood. Hij wordt afgeschilderd als een zedeloos mensch, die het bewind aan zijn' secretaris overliet, welke het niet altoos op eene eerlijke wijze handhaafde. Wat verder zijn lot is geweest, is ons onbekend.

DUSART (CORNELIS), geb. te *Haarlem* in 1665, † 1704, was een der beste leerlingen van A. v. Ostade, wiens manier hij volgde in 't schilderen van kwakzalvers boerenkermissen, drinkgelagen, enz. die hij geestig wist te stoffeeren met een meesterlijk penseel, en waarin hij de verschillende karakters en hartstogten naar waarheid wist aftebeelden. Er bestaan ook van hem fraaije teekeningen met sapverw en met zwart en rood krijt, ook eenige geëtste plaatjes. Zijn zwak teeringachtig ligchaamsgestel was hem dikwijls in zijne werkzaamheden hinderlijk. Het Museum te *Amsterd.* bezit 3 zijner schoone stukken No 80—82. — Er heeft ook een

DUSART (ISAAK) bestaan, die te *Amsterdam* in 1731 uitgaf een rijmwerk in 4to, getiteld: *de uitnementheit der kennisse van J. Christus*, waarvan wij niets anders kunnen zeggen, als dat het rijmt.

DUSSEN (EWOUD VAN DER), geb. in 1571, † 1653, bekleedde in 1604 te *Delft* den post van burgemeester, werd in vele stads- en staatscommissiën gebruikt tot in 1618, toen prins Maurits hem met anderen buiten het bewind stelde. In 1623 weder ingekozen, bleef hij daarin werkzaam met groote trouw en ervarenis. In 1618 was hij als buitengewoon gezant naar Jacobus I. gezonden; in 1629 afgevaardigde naar het leger voor *'s Hertogenbosch*, en het volgende jaar zag men hem in eene gewigtige bezending der Staten-Generaal naar *Friesland* en *Zeeland*.

— (BRUNO VAN DER), geb. in 1660, † 1742, had grootendeels zijne opvoeding te danken aan den beroemden staatsman H. van Beverningh, zijn oom. Eerst als burgemeester, daarna als pensionaris van *Gouda*, werd hij tot vele binnen- en buitenlandsche zendingen gebruikt. Zijn rond en eerlijk karakter openbaarde zich inzonderheid bij de onderhandeling over den vrede in 1705, toen de Franschen hem door rijke geschenken tot hunne belangen wilden overhalen. Afgevaardigd in 1710 tot den vredehandel te *Geertruidenberg*, die vruchteloos afliep, was hierbij zijne bekwaamheid zoo zeer gebleken, dat hij gemagtigd werd tot den vredehandel te *Utrecht* in 1713, wordende tevens het Barrière-tractaat 3 jaren later ook door hem gesloten.

DUSSELDORP (FRANCISCUS VAN), geb. te *Leijden* in de eerste helft der 16de eeuw, had zich op de regtsgeleerdheid toegelegd en daarin den titel van licentiaat verkregen. Na eenigen tijd te *'s Hage* voor prins Maurits gepleit te hebben, kreeg hij tegenzin in zijn beroep, nam de theologie bij de hand en werd tot den priesterstand ingewijd. Prins Maurits was daar zoo over verstoord, dat hij beval hem in zijn priesterlijk gewaad in zijne tegenwoordigheid te brengen; maar het bevel werd spoedig ingetrokken. Dusseldorp trad nu in zijne geboortestad als ijverig boetprediker op, onder zoo veel toeloop, dat hij voor zijne veiligheid beducht werd. Hij begaf zich eerst naar *Utrecht*, vervolgens naar *Emmerik*, waar zijne sermoenen grooten bijval vonden; later vestigde hij zich te *Keulen*, waar hij overleed. Hij schreef een werkje: *de matrimonio non ineundo cum his qui extra Ecclesiam sunt. Antv.* 1636. Hij had veel

te lijden van zijne dienstmaagd, wier boosaardigheid hij dikwijls moest ontvlugten.

DUPRÉ (D.) Zie PRÉ (D. DU).

DUVENVOORDE (JACOB VAN) of DUIVENVOORDE, geb. in 't eerste gedeelte der 16de eeuw, † 1577, was ridder, heer van *Warmond* en *Alkemade*, teekenaar van 't verbond der edelen, vertrouweling van prins Willem I., die met hem briefwisseling hield en beraadslaagde over het innemen van deze of gene stad tot afbreuk van den vijand. Hij werd naar *Woerden* gezonden, om aldaar de noodige bestellingen te maken en was sedert 1573 raad in den hove van *Holland*, in welke kwaliteit hij in 1576 de unie tusschen *Holland* en *Zeeland* teekende.

— (ARENT VAN), uit het adelijk geslacht der Wassenaars, werd geb. in 1528, en † 1600. Als deelgenoot in 't verbond der Edelen en begustigers der onroomschen, moest hij balling 's lands worden. Hij voegde zich bij de Watergeuzen, hielp *den Briel* veroveren en vond daar vrijheid en vaderland; was bij de eerste vergadering der Staten te *Dordrecht* en had daar zitting als gecommitteerde van Lumeij, stadhouder van *Holland*. Hij wendde alle pogingen aan om het benarde *Leijden* te verlossen en was bij de inwijding van hare hoogeschool tegenwoordig. In 1580 was hij mede ijverig werkzaam, om den prins van Oranje de souvereiniteit op te dragen. Zijne verrigtingen loopen dikwijls met die van een' zelfden naam ineen; waarom wij de ontwikkeling aan anderen moeten overlaten.

— (GIJSBERT VAN), heer van *Obdam* en *Hensbroek*, geb. in 1540, † 1580, behoorde ook tot de verbondene edelen en had voor de zaak der vrijheid veel te verduren. Door Alba verbannen, volgde hij den prins van Oranje in zijn' eersten veldtogt en stond hem in andere verrigtingen trouw ter zijde; werd door hem naar 't *Noorderkwartier* gezonden om aan 't regtsgeding der gevangenen van Sonoij, wiens belangen hij voorstond, een einde te maken, was commissaris ter monstering in *Haarlem* en *Gelderland* enz. Als kastelein en bevelhebber te *Woerden*, bragt hij veel toe ter bevordering der godsdienstoefening van de Hervormden.

— (JOHAN VAN), heer van *Warmond* en *Woude*, geb. in 1547, † 1610, verliet met zijn' vader Jacob v. D., in 1567 het land, diende met ijver op de vloot der Watergeuzen en was bij het innemen van *den Briel*. Als kapitein der vrijbuiters lag hij te *Leijden* in bezetting (1574). In 1576 werd hij tot admiraal van de Haarlemsche en Leijdsche meeren aangesteld, daarna tot admi-

raal van *Holland*, en nu vereenigde hij zijne krijgsmagt met die van Sonoij. Hij bewees het vaderland gewigtige diensten. Met Justinus van Nassau had hij het bevel over de vloot, om Parma in *Duinkerken* besloten te houden, bij het naderen der Spaansche zoogenoemde onoverwinnelijke vloot. In 1596 hielp hij met de Engelschen *Cadix* veroveren, en trad voor het laatst als vlootvoogd op bij den inval van Maurits in *Vlaanderen*, kort voor den slag van *Nieuwpoort*. Zoo blonk hij vooral als zeeman uit, maar toonde ook, bij sommige zendingen naar *Denemarken* en *Engeland*, zijne geschiktheid ter behandeling van staatszaken.

DUIJCK (ADRIAAN), heer van *Oudkarspel*, geb. in 't 2de gedeelte der 16de eeuw en † 1621, was een staatsman van groote bekwaamheid, bekleedde den gewigtigen post van secretaris der Staten van *Holland*, toonde in vele opzigten zijne gematigdheid, en had de gewoonte zijne wenschen of gedachten in zijn Memoriaal aan te teekenen, van belang voor de geschiedenis van die dagen, wijl daarin sommige besluiten uitvoeriger voorkomen, dan in de gedrukte resolutiën.

— (ANTHONIJ), zijn zoon, was griffier in het hof van *Holland*, toen hij in 1618 werd aangesteld tot het onderzoek der 3 staatsgevangenen, Oldenbarneveldt, Hoogerbeets en de Groot, waarvan hij zich trachtte te verschoonen; maar vruchteloos. Later werd hij met L. Sijlla en P. van Leeuwen fiskaal bij de gekozene regters over de genoemde heeren. Na 't volbrengen van dezen onaangenamen post, zag hij zich tot raadsheer en in 1621 tot raadpensionaris van *Holland* bevorderd. Hij † in 1629 en heeft eenige gedenkschriften over de krijgsbedrijven van Maurits nagelaten, die nog in H. S. moeten bestaan.

DUIJM (JACOB), geb. te *Leuven* in 1547, was kapitein in dienst van prins Willem I., bood in 1584 op de sterkte *Lillo* den vijand dapperen tegenstand, werd in een gevecht tegen de Spanjaarden op den *Kouwensteinschen dijk* gevangen genomen, en eerst tegen betaling van een zwaar losgeld ontslagen, na op het kasteel te *Namen* door Mondragon te zijn vastgehouden. De ligchamelijke ongesteldheid, daaruit ontsproten, die hem 18 jaren lang kwalijk deed gaan, noodzaakte hem de krijgsdienst te laten varen. Hij bragt zijn verder leven te *Leijden* met letteroefeningen door, en schreef: *Spieghelboeck inhoudende 6 spieghels, waerin veel deuchden daer aen te merken sijn* enz. Alle rederijkersstukken, in den smaak van dien tijd. Hierop volgde in 1606 *een gedenckboeck 't welck ons leert aen het quaet enz. van de Spaingnaerden te ghedencken enz. Spel wijs in dicht ghestelt.*

Het bevat 6 historische tooneelstukken, die weinige dichterlijke waarde bezitten, maar voor de geschiedenis van eenig belang zijn.

DUIJN (REINIER VAN DER), geb. uit een oud adelijk geslacht, dat vele beroemde mannen heeft opgeleverd. Reinier, heer van *Zanen*, geb. te *Dordrecht* in 1531, † 1593, leerde bij eenige priesters in *den Haag* de lat. taal, zette zijne letteroefeningen voort te *Diest* en te *Leuven;* trok daarop naar *Spanje*, vertoefde 4 jaren op de hoogeschool te *Salamanca*, om zijne studiën in de regten te vervolgen, en bezocht daarop *Bologna*, waar hij in 1553 tot meester in de beide regten bevorderd werd. Na met zijn' broeder een gedeelte van *Italië* te hebben doorreisd, gaf hij te *Dole* gedurende een en een half jaar openbare lessen in de regten. In 1564 naar huis ontboden, bezorgde de roem zijner geleerdheid hem eene plaats in den raad van *Holland.* Gedurende de opkomende twisten gedroeg hij zich wijs en gematigd. De graaf van Bossu gebruikte hem in gewigtige bezendingen. Hij bleef op de zijde des konings en zijn geloof getrouw; doch zijn verdraagzaamheid jegens de ketters haalde hem den haat des bloedraads op den hals. Verkoren tot raad van de leenkamer van *Holland* en der admiraliteit, zorgde hij dat vele charters van *Holland* naar *Utrecht* vervoerd werden. Na vele andere heilzame verrigtingen, werd hij bijzitter of opperste raad in het hooge kamergerigt te *Spiers*, waar hij, tot aan zijn' dood, zijn' verkregen roem staande hield. — Uit dit geslacht hebben zich nog roemvol onderscheiden:

— (ADAM NICOLAASZ. V. D.), † in 1693. Hij was heer van *'s Gravenmoer*, kwartiermeester-generaal der ruiterij, gouverneur van *Bergen-op-Zoom*, en opperjagermeester van Willem III., in alle wiens veldtogten hij zich zeer onderscheiden heeft, terwijl hij ook in 1688 aan de *Boyne* in *Ierland* dapper heeft gestreden.

— (ADAM ADRIAAN V. D.), † in 1753, was gecommitteerde raad wegens *Holland* en *W. Friesland*, groot-zegelbewaarder, Registermeester der Leenen van *Holland* en *W. Friesland*, bewindhebber der O. I. Compagnie, enz.

— (ARNOLD JOOST V. D.) was in 1771 gouverneur van *Breda*, generaal der kavallerie, vrijheer van *'s Gravenmoer*, heer van *Maasdam*, hoogheemraad van *Delfland*, enz.

— (WILLEM HENDRIK V. D.) was in 1794 luit.-generaal en bevelhebber van *Sluis* in *Zeeland*, welke vesting hij allermanmoedigst tegen Moreau verdedigde. Ofschoon de bezetting uit 2000 man bestond, waarvan de helft door koortsen bezocht in

't hospitaal opgenomen was en de andere helft tot groote zwakheid was vervallen door den onafgebroken arbeid, werd er toch dag en nacht aan de batterijen en wallen gewerkt, en eerst toen de stad in puin lag, toen er bijna geen buskruid en lood meer voorhanden en alle hoop op ontzet vervlogen was, na een beleg ên bombardement van 22 dagen, werd de vesting door v. d. Duijn overgegeven, en mogt hij en het klein getal nog overige verdedigers met vergunning der krijgseer uittrekken, waarna zij als krijgsgevangenen naar *Frankrijk* werden vervoerd. Bij het uitrukken sprak de heldhaftige verdediger tot Moreau: „Generaal, ontvang den puinhoop en het hospitaal!"

DUIJN (Graaf ADAM FRANS JULIUS ARMAND V. D.) van *Benthorn* en *Maasdam*, geb. te *'s Hage* in 1774, † 1849, was op zijn 17de jaar vaandrig bij de Hollandsche gardes, verliet die loopbaan in 1789, werd lid der edelen van *Holland* en kamerheer van den Erfprins van *Oranje*. Hij bleef den stadhouder getrouw, toen deze in 1795 buiten 's lands moest wijken, vestigde zich, na een kort verblijf in *Engeland*, in de provincie *Utrecht*, zonder zich met eenige staatkundige betrekkingen in te laten, tot in 1813 de omwenteling uitbrak. Toen nam hij met de 3 bekende mannen het bestuur des vaderlands in handen tot op de komst van den prins van *Oranje*, en bleef dien met raad en daad bijstaan. In 1814 tot staatsraad benoemd, ondernam hij eene diplomatieke reis naar *Londen;* in 1815 was hij lid van de commissie tot herziening der grondwet, lid van de dubbele vergadering der Staten-Generaal, later van den Raad van State naar de N. grondwet en werd, van baron tot den gravenstand verheven. Na de herstelling der Leijdsche hoogeschool in 1815 werd hij voorzitter der curatoren, welken post hij nevens dien van gouverneur van *Z. Holland* en van opperkamerheer van H. M. de koningin, verdienstelijk bekleedde. Bij de viering van 't 25jarig feest zijner bediening als gouverneur in 1842, stelde men hem een' zilveren beker en een' gouden gedenkpenning ter hand. In 1844 ontving hij, op verzoek, een eervol ontslag, en kon. Willem II. benoemde hem later tot opperhofmaarschalk.

DUIJST (JAN) van *Voorhout*, geb. te *Delft* in 1582, † 1666, was in 1614 lid der vroedschap aldaar en werd in 1618 door prins Maurits van dien post ontslagen. In 1629 op nieuw ingekozen als burgemeester, moest hij in 1650 met 5 andere leden der Hollandsche staatsvergadering, op last van prins Willem II., eene gevangenschap op *Loevestein* verduren, doch werd wegens zijn' ouderdom spoedig ontslagen, onder belofte dat hij zich

van de regering zou onthouden. Na den dood des stadhouders werd hij in zijne vorige waardigheden hersteld.

DWINGLO (BERNARDUS) studeerde te *Leijden* onder Arminius in de theologie, werd in 1608 predikant te *Berkel* en 7 jaren later te *Leijden*. Groot was de godsdienstige spanning der gemoederen in dien tijd. Als onderteekenaar der Remonstrantie werd hij voor de synode van *Dordrecht* gedaagd, veroordeeld en met anderen naar *Waalwijk* gevoerd. Daar was hij scriba in de eerste vergadering, die gehouden werd om de belangen der Remonstranten te regelen. In Dec. van 't genoemde jaar waagde hij het met levensgevaar te *Leijden* te prediken, daarna meermalen; en durfde zelfs den gevangenen broeders de behulpzame hand ter ontvlugting bieden. Hierdoor kwam hij wel eens in groote ongelegenheid; als ook in 1622 door zijn hevig geschrift, *Nulliteiten der Dordrechtsche synode* getiteld; maar nog meer, toen hij zich door zijn' zwager Korenwinder gewikkeld zag in de zamenzwering tegen prins Maurits in 1623. Hij nam er wel geen regtstreeks deel in, maar liet stilzwijgend de zaak zijn loop gaan. Er werd eene publicatie tegen hem afgekondigd en een aanzienlijke prijs op zijn lijf gesteld. Hij ontvlugtte het gevaar in 't Holsteinsche, en trachtte zich door eene uitvoerige *Verantwoording* te verdedigen in 1624. Later was hij te *Glückstad* bij zijne gevlugte landgenooten als evang. prediker werkzaam. Waarschijnlijk keerde hij in 1637 terug en sleet ongemoeid te *Haarlem* zijne dagen tot 1660.

DIJCK (ANTHONIE VAN) werd geb. te *Antwerpen* in 1599 en † te *Londen* in 1640. Zijn vader, bekwaam glasschilder, leidde hem het eerst op voor de kunst en besteedde hem in 1610 bij den historieschilder H. van Balen; daarna kwam hij in betrekking met Rubens, onder wiens leiding en medehulp hij vele stukken vervaardigde, die toen reeds den meester kenmerkten. Hij hield zich eenigen tijd op te *Florence*, daarna te *Venetië*, *Genua* en *Rome*. In 1625 keerde hij naar *Antwerpen* terug, en ging van tijd tot tijd op ontvangene uitnoodiging o. a. naar *Frankrijk* en *'s Hage*. In laatstgenoemde plaats schilderde hij de portretten van de prinsen van *Oranje* en vele aanzienlijke personen. Later vertrok hij naar *Londen*, waar hij veel werk vond, trouwde, een' grooten staat voerde en bezweek. Hij behoort voorzeker tot de uitstekendste historie- en portretschilders der Vlaamsche school, van wien ook eenige geëtste prenten voorkomen.

DIJK (FILIP VAN), geb. te *Amsterdam* in 1680, † 1752, was een leerling van Arn. Boonen, en heeft zich behalve door zijne

portretten in 't groot en klein, een' welverdienden naam gemaakt door zijne keurige kabinetstukjes en enkele geschiedkundige voorstellingen, waarvan men eenige fraaije platen vervaardigd heeft. Hij had eene zachte en zuivere penseelbehandeling, dreef een' voordeeligen handel in schilderijen, en was even als zijne stukken zeer in achting. Het Haagsche kabinet prijkt er met 4 van No. 51—54.

DIJK (ALDERT SIERTS), geb. in 1699, † 1779, was leeraar bij de Doopsgezinden te *Groningen*, toen de O. Vlamingen genoemd, en had grooten invloed bij zijne geloofsgenooten; hoezeer ernstig en streng van denkwijze, was hij zacht in velerlei opzigten. Van zijnen godvruchtigen zin dragen zijne werken de blijken, o. a. zijn: *Heilbegerige jongeling, onderw. in de nodigste vereischtens eens Doopelings* enz. *Gron.* 1732. — *Nutte Bijbel-oeffening enz.* 1738. — *Catechetise behandeling over de geloofsbelijdenis der Doopsgezinden.* enz. *Ib.* 1773.

— (JACOB VAN), geb. te *Vlaardingen* in 1745, † 1828, was een eenvoudig landman, even als de dichter Poot, daarna als stadshavendieper, bierkruijer en turfdrager aangesteld in 1783, voorzag hij met vlijt in zijne en der zijnen behoeften. Al vroeg openbaarde zich bij hem lust in de poëzij, de algebra en de meetkunde. De lezing der werken van Vondel, Hoogvliet en anderen wekte zijnen dichtlust nog meer op en toen hij lid werd van 't dichtlievende Haagsche genootschap, zond hij onderscheidene stukken in, die hem het eermetaal verwierven. Zijn *Wiskundige droom*, welke in 1785 verscheen, waarin hij het decimale stelsel blootlegde, wekte ieders bewondering. Voor een' korten tijd, was hij volksrepresentant bij de provisionele regering van *Holland* in 1795, daarna gaarder van 's lands gemeene middelen te *Kralingen*, later ontvanger der indirect. belast. aldaar tot in 1817, toen hij gepensioneerd werd. Behalve de genootschappelijke en eenige losse stukjes, zien van hem het licht: *Gedichten. Haarl.* 1789. — *Verlossing der Israëliten uit Egypte.* 1791. Zijne *Nagelatene Gedichten* zijn uitgegeven door den verdienstelijken W. v. d. Hoonaard te *Hillegersberg* in 1834, met een prozastuk, bevattende: *Verhand. over den oorsprong, voortgang en tegenw. staat der Nederd. dichtkunst.*

DIJEMEN (WILLEM VAN), geb. uit een aanzienlijk Geldersch geslacht te *Rotterdam* in 1508, † 1585, oefende zich te *Leuven* in de geleerde talen, daarna in de regtsgeleerdh.; ging op reis om eenige hoogescholen te bezoeken en hield zich het langst op te *Orleans*, waar hij tot procurator der Nederl. studenten werd aangesteld. In die waardigheid begroette hij keizer Karel V.,

toen deze in 1539 de stad doortrok. Aldaar tot doctor in de beide regten bevorderd, keerde hij naar 't vaderland terug, werd advokaat bij den hoogen raad te *Mechelen*, en daarna door den keizer aangesteld tot raad en president te *Utrecht*. Vele jaren bekleedde hij dezen post met roem, tot dat blindheid en zwakheid hem noopten dien neêr te leggen. Zijn zoon heeft van hem uitgegeven: *Tractatus de formulis quibusdam copulatis et disjunctis etc. Lov.* 1606. — *Ad regulas juris Rom. antiqui notae etc. L. B.* 1616. Ook heeft hij eenige regtsgeleerde stukken in H. S. nagelaten.

DIJXHOORN (PIETER ARNOUT), geb. te *Rotterdam* in 1810, † 1839, toonde veel aanleg voor de teeken- en schilderkunst, werd leerling van den zeeschilder M. Schouman, en genoot ook onderrigt van J. C. Schotel. Hoe ver hij het in de kunst zou gebragt hebben bij een langer leven, toonen zijne watergezigten op verscheidene tentoonstellingen en in de kunstverzamelingen van liefhebbers. Tot herstel zijner wankelende gezondheid, begaf hij zich naar *Groningen*, waar hij overleed.

E.

EB (A. VAN DER), geb. te *Rotterdam* in 1813, † te *St. George d'Elmina* in 1852, was kolonel en gouverneur der Nederlandsche bezittingen ter kust van *Guinea*, kommandeur der orde van de Eikenkroon, en heeft gedurende 13 jaren aldaar de belangen van *Nederland* met ijver, bekwaamheid en trouw behartigd. Hij was in die kolonie sedert geruimen tijd tot den hoogsten rang opgeklommen en verwierf in zijne moeijelijke betrekking de achting der Nederl. Regering, die der inlanders en der gezaghebbers en handelaren op de naburige Engelsche en Fransche bezittingen, met welken hij op den besten voet stond.

EBELING (ANNA MARIA), geb. te *Amsterdam* in 1767, † 1812, toonde al vroeg bijzondere neiging voor de teekenkunst, en gaf later uitstekende proeven van hare bekwaamheid. Haar huwelijk met Jonkh. P. J. Hoggeur bevorderde die liefde tot de kunst, en stelde haar vooral in staat, haar kabinet van

schilder- en beeldhouwwerk aanmerkelijk uittebreiden. Het gold na haren dood *ƒ* 80,000. — Zij was eerste donatrice bij de stads Teeken-academie. Hare hulpvaardigheid blonk o. a. door in het redden van een' jongeling, wien zij zoowel als zijne ouders met weldaden begunstigde, waarvoor haar van de Maatschappij tot redding van drenkelingen een eereprijs werd toegelegd.

ECK (CORNELIS VAN), geb. te *Arnhem*, en † in 1732, werd in 1685 te *Franeker* tot hoogl. in de regtsgeleerdheid beroepen en in 1693 in dezelfde betrekking te *Utrecht*. Hij had een' onaangenamen twist met U. Huber over de academische voorregten; en verwierf zich veel naam door zijne: *Principia juris civilis secundum ordinem digestorum. Franeq.* 1689. Te *Franeker* en *Utrecht* had hij zijn' post aanvaard met 2 redevoeringen over: *de vereeniging der dichtkunde met de studie van het Romeinsche regt.*

— (CORNELIS FRANSEN VAN), geb. te *Amsterdam* in 1764, † 1830, oefende zich te *Leijden* in de godgeleerdheid, werd in 1787 predikant te *Hemmen* en een jaar daarna te *Deventer*. In 1799 naar *Franeker* beroepen als hoogl. in de nat. godgeleerdheid en zedekunde, bedankte hij, doch zag zich datzelfde jaar bij het athenaeum te *Deventer* in diezelfde vakken aangesteld. De Harderwijker hoogeschool vereerde hem in 1805 den titel van theologiae doctor. In 1816 aangezocht om het professoraat in de theologie te *Amsterdam* te vervullen, wees hij die aanbieding van de hand, en men benoemde hem te *Deventer* tot hoogl. in de Nederd. taal- en letterkunde, welken nieuwen werkkring hij aanvaardde in 1817 met eene redevoer. *Over het aanbevelingswaardige van de beoef. der Nederl. letterkunde.* In Febr. 1830 vierde hij nog met geestdrift het 2de eeuwfeest van het Dev. athenaeum met eene treffende rede. Hij bezat uitstekende predikgaven, een zelfstandig vrijmoedig karakter, grondige geleerdheid, kieschen smaak. Behalve de orationes, ex officio gehouden, en eene redevoer. *bij 't openen van de synode der herv. kerk in* 1818, ook in 't Hoogd. vertaald, zien van hem het licht *Tiental leerredenen*, *Dev.* 1829, (3de druk in 1853) en in 1831 nog een tiental, door zijn' zoon uitgegeven.

ECKHARDT (GEORGE) en een broeder van hem waren beide beroemde waterbouwkundigen, en uitvinders in 1768 van het hellend scheprad. George had reeds voor vele jaren het ontwerp gevormd van een' onderaardschen doorgang onder de *Theems*, naderhand door den ingenieur Brunell uitgevoerd.

EDUARD, hertog van *Gelder*, geb. in 1336, † 1371, was de tweede zoon van graaf Reinoud II. en van Eleonora, zuster van Eduard III., koning van *Engeland*. Onder 't bewind van

zijn' broeder Reinoud III. ontstonden de partijen der Heeckerens en Bronkhorsten, waaruit een hevige oorlog geboren werd, zoo rampzalig voor *Gelderland.* Eduard stelde zich aan 't hoofd der oproerige ridders, die met de Bronkhorsten zamenspanden. Vele der steden kozen zijne partij. In 1361 kreeg hij de overhand over zijnen broeder, dien hij gevangen nam en opsloot op den huize *Nijenbeek.* Eduard verkreeg de waardigheid van hertog. Hij hielp den hertog van *Gulik* in 't verslaan der Brabanders, en zou bij die gelegenheid of gesneuveld, of verraderlijk door Herman Bier van Hees doodelijk gewond zijn.

EECKHOUT (GERBRAND VAN DEN), geb. te *Amsterdam* in 1621, † 1674, werd door Rembrandt onder zijne beste leerlingen geteld, en schilderde eerst portretten in de manier van zijn' meester; begaf zich vervolgens tot het historiëele vak, waarin hij gelukkige vorderingen maakte. Schoon niet naauwkeurig in teekening en costuum, vonden zijne stukken gereede koopers om hunne uitdrukking en kracht. Men heeft eene fraaije schilderij van hem in 't Haagsche Museum, voorstellende de aanbidding der Oostersche wijzen. In 't Amsterdamsche 2, insgelijks uit de bijbelsche geschiedenis. Ook zijne teekeningen zijn zeer gezocht.

— (JOSEPH VAN DEN) deed zich als een knap werktuigkundige kennen in de 2de helft der 18de eeuw. Hij vervaardigde omstreeks 1786 voor het Museum te *Middelburg* een planetarium, dat zeer kunstig is zamengesteld; door een uurwerk wordt het geheele zonnenstelsel in beweging gebragt, de planeten bewegen zich op geëvenredigde afstanden in ellypsen om de zon en even als de aarde onder de helling van 23 en een' halven graad om hare assen, terwijl op eene randverdeeling de lengte en breedte van ieder zijn aangegeven.

EEGHEM (ADRIAAN VAN) werd geb. te *Kortemerk* op de grenzen van *Vlaanderen* in 1641, en † in 1709. Zijne ouders, tot de R. K. kerk behoorende, voedden hem daarin op; maar bij zijn verblijf te *Haarlem,* om een ambacht te leeren, raakte hij bekend met de leer der Doopsgezinden, en ging tot hen over, wordende in 1652 gedoopt. Het jaar daarop vestigde hij zich te *Middelburg* als wever, en werd om zijne gaven en geleerdheid bij de Doopsgezinde gemeente aangesteld tot leeraar. Hij verwisselde zijn vorig bedrijf met den boekhandel; leerde op 30jarigen ouderdom de grieksche, lat. en hebr. talen en beoefende met vlijt de godgeleerde wetenschappen. Onderscheidene zijner werken doen hem kennen als een gemoedelijk christen en kundig theologant. Wij noemen slechts: *Catechismus of on-*

derw. in de Godsd. Middelb. 1687. — *Verhandel. over de wet der nature. Ib.* 1687. — Vooral zijne *Christelijke Godgeleerdheid*, na zijn' dood door G. de Wind uitgegeven in 1711.

EEGHEN (JACOB VAN), geb. te *Amsterdam* in 1818, † 1834, ontving eene beschaafde opvoeding, en had veel aanleg voor de dichtkunst; zoo hem een langer leven ware vergund, zou hij geene onwaardige plaats op Neêrlands Parnas bekleed hebben, blijkens een bundeltje *Nagelaten Gedichtjes*, *Amst.* 1835, uitvoerig geschetst en naar waarde beoordeeld in het *N. Biogr. Anthol. en Crit. Woordenboek van Nederl. dichters*, in voce.

EELKEMA (EELKE JELLES), geb. te *Leeuwarden* in 1788, † 1839, verloor op zijn 7de jaar, na eene zware ziekte, het gehoor, werd op zijn elfde opgenomen in het Instituut voor doofstommen te *Groningen*, waar hij onderrigt genoot in de teeken- en schilderkunst. In 1804 ontving hij den hoogsten prijs voor het best geteekend academie-beeld. Na een 8 jarig verblijf aldaar, keerde hij naar de zijnen terug, legde zich toe op het teekenen en schilderen van landschappen met vee, doch vooral van bloemen en vruchten, en gaf tevens les in de teekenkunst. Onder het genot van een pensioen van koning Willem I., mogt hij zich 2 jaren te *Parijs* in de kunst oefenen, en reisde in 1818 op zijne eigene beurs, grootendeels te voet, door *Frankrijk*, *Zwitserland*, *Italië* en bezocht ook later *Londen*. Daarna hield hij zich eenigen tijd op te *Haarlem* en *Amsterdam*, in welke laatste stad hem eene nieuwe ramp trof: de doofstomme werd blind. Tot zijne bloedverwanten in *Leeuwarden* teruggekeerd, leefde hij nog 2 jaren. Zijne bloem- en fruitstukken, waarvan men er ook één vindt in 't Haagsche Museum, worden 't meest bewonderd.

EELSMA (JELTE), Friesch edelman van *Sexbierum*, geb. in 1539, † 1573, betoonde vurigen ijver voor de zaak van hervorming en vaderland; teekende het verbond der edelen en werd door Alba ingedaagd, gebannen en zijne goederen verbeurd verklaard. Met Homme Hettinga rustte hij een schip toe te *Embden*, om op vrijbuit te varen. Of hij bij het innemen van *Brielle* tegenwoordig is geweest, is niet met zekerheid te bepalen. De aanslag op *Schoonhoven*, waarin hij met anderen deelde, mislukte. Daarna trok hij *Friesland* te hulp, bezette in het begin van 1573 met H. Hettinga het eiland *Ameland*, maar met een ongelukkig gevolg: hij vond bij een' aanval op *Holwerd* zijn' dood in de golven.

EENHOORN (WILLEM VAN), geb. in 1690, † 1759, heeft als predikant te *Arnhem* door zijne kunde en gaven zich guns-

tig bekend gemaakt. In 1752 werd hij aldaar emeritus verklaard en ging te *Maarssen* wonen, waar hij zich tot aan zijnen dood bezig hield met het schrijven van boeken, die soms nog gezocht worden. Onder deze noemen wij: *Wel leven, wel sterven.* — *Over de christelijke liefde* enz.

EERENS (DOMINIQUE JACQUES DE), geb. te *Alkmaar* in 1781, † 1840, trad al vroeg in den militairen stand, doorliep alle rangen van den laagsten af, woonde van 1798—1815 veelvuldige veldtogten bij, waarin hij, bij meer dan eene gelegenheid blijken gaf van moed, beleid en dapperheid. Napoleon, die zijne verdiensten wist te schatten, verhoogde hem in rang, verhief hem tot ridder van 't legioen van eer en tot den adelstand. In 1814 ontving hij eervol ontslag uit de fransche krijgsdienst; trad als Lt.-kolonel in de Nederlandsche over, werd kort daarop als generaal-majoor in onderscheidene militaire zendingen gebruikt en gedecoreerd met de milit. Willems-orde en Nederl. leeuw. Als directeur-generaal van oorlog van 1829—1834, toonde hij zijne theoretische en practische kundigheden, die door onzen koning zoo zeer op prijs werden gesteld, dat hij in 't laatstgemelde jaar benoemd werd tot gouverneur-generaal van Nederl. *Indië*. Ons bestek gedoogt niet hem hier in alle zijne gewigtige bedrijven te volgen. Hij moge ook zijne pogingen tot verbetering niet altoos met gewenschten uitslag bekroond gezien, en tegenstand en bedilling hebben ondervonden, door zijn beleid, ijver en volharding, heeft hij toch vele nuttige inrigtingen daargesteld of verbeterd. Vastheid van karakter, strengheid van beginselen, verdraagzaamheid in 't godsdienstige, kenmerken hem niet minder, dan zijne liefde voor echtgenoote en kinderen.

EFFEN (JUSTUS VAN), geb. te *Utrecht* in 1684, † 1735, legde zich te *Leijden* op de regtsgeleerdheid toe en werd aldaar tot juris doctor bevorderd. Eerst was hij onderwijzer van aanzienlijke jongelieden, daarna vergezelde hij als 2de gezantschaps-secretaris den Heere van Duivenvoorde naar *Engeland;* hier leerde hij Newton en and. beroemde geleerden kennen en las Swift's *Tale of the tub*, welk geestig werk hij in 't fransch vertaalde, waarin hij ongemeen bedreven was. Na zijne terugkomst hield hij zich met letterkundigen arbeid bezig; verzelde in 1719 den prins van *Hessen-Philipsthal* op eene reis naar *Zweden;* werd daarna gouverneur bij den zoon van Huisman, directeur-generaal van Nederl. *Indië*, en 6 jaren later benoemd tot 1sten secretaris bij een buitengewoon gezantschap naar *Engeland*, waar hij zich zag aangenomen tot lid van de Kon.

Maatschappij van Wetenschappen. Later verkreeg hij het ambt van commies van 's lands magazijnen te *'s Hertogenbosch.* Hij was een man van smaak en vernuft, die uitmuntte in natuurlijken Hollandschen stijl, toen niet algemeen. Behalve eenige fransche werkjes, gaf hij in 't nederd. *de Misantrope*, 3 dln. en den *Holl. Spectator*, 12 deeltjes, welk laatste werk hem een' onsterflijken naam verschafte.

EGBERTSZ. (SEBASTIAAN), geb. te *Amsterdam* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw, † 1621, werd door zijn' vader vroegtijdig voor de wetenschappen opgeleid, legde zich bijzonder toe op de geneeskunde, en gaf openlijk les in de ontleedkunde boven de *St. Anthonis-waag*, zelfs toen hij tot de hoogste waardigheid in zijne geboortestad verheven was. Eerst schepen, daarna raad en in 1606 burgemeester, werd hij later tot gewigtige zendingen binnen 's lands gebruikt. Bij het uitleggen van de stad was hij gematigd en belangeloos. In 1618 door prins Maurits afgezet als lid der vroedschap, bleef hij het ambt van thesaurier behouden. Er wordt van hem getuigd, dat hij een man was van vroomheid en gematigdheid in 't stuk van godsdienst, van verstand en geleerdheid.

EGELING (LUCAS), geb. te *Utrecht* in 1764, † 1835, aldaar opgeleid voor het leeraarsambt, vervulde die gewigtige betrekking het eerst te *Hemmen*, daarna te *Vollenhoven* en *Hoorn*, en eindelijk te *Leijden.* Die hem gekend en gehoord hebben, kunnen getuigen van zijne gemoedelijken ernst en ongeveinsde godsvrucht. Diep doordrongen van zijne hooge zending, werkte hij met mond en pen mede ter uitbreiding en bevestiging van 't rijk van waarheid en deugd. Zoo leverde hij vele belangrijke opstellen voor 't Nederl. Zendelinggenootschap, voor 't *Dagboek bij den Bijb. almanak* enz., schreef *De weg der zaligheid naar het beloop des Bijbels*, 2 dln. *Amst.* 1820, welk werk verscheidene drukken beleefden en onschatbaar is; *de Nadenkende christen*, enz. Na zijn' dood verschenen zijne *Nagelatene leerredenen*, *Leijden*, 1836, in 2 dln.

EGGERT (WILLEM), geb. in 1340, een zeer rijk poorter van *Amsterdam*, bezat een kasteel aan 't *Purmer-meer*, waar hij door het lokken van inwoners, den grondslag legde tot de stichting van *Purmerende.* Hij stond in gunst bij Willem IV., dien hij, toen deze nog graaf van *Oostervant* was, met geld ondersteunde, en wiens financiën hij herstelde. Aan 't bestuur gekomen, verkoos Willem hem tot onderscheidene ambten, hij erlangde vele privilegiën voor *Amsterdam*, en werd hierdoor, zoo wel, als door het stichten van de *Nieuwe kerk*, voor de geschiedenis

van die stad belangrijk. Veel had hij, die geen edelman was, te verduren van den haat der Hoeksche en Kabeljaauwsche ridders. Na zijn' dood ging de heerlijkheid *Purmerende* in 1417 op zijn' zoon over.

EGMOND (ANNA VAN), zie op ANNA, bladz. 45.

— (WILLEM VAN), geb. in de laatste helft der 14de eeuw, † waarschijnlijk in 1451, noemde zich meest Broeder te *Egmond* en heer van *IJsselstein*. Over het bezit dier heerlijkheid geraakte hij in twist met hertog Willem VI.; hij voegde zich als bloedverwant van Jan van Arkel, bij de Kabeljaauwsche edelen en wreekte het leed, van den vader ondervonden, op diens ongelukkige dochter Jacoba. Hierdoor kwam hij in gunst bij den hertog Filips, die hem onder zijne raden plaatste, aan welke later het bewind van zaken werd toevertrouwd, en bovendien werd hij met onderscheidene eerambten begunstigd.

EGMOND (ARNOUD VAN), geb. in 1409, † 1473, was naauwelijks 14 jaren oud, toen hij gehuldigd werd als hertog van *Gelder* en graaf van *Zutphen*. Zijn huwelijk met Catharina van *Bourbon* werd voltrokken, toen hij 15 en de bruid 9 jaren oud was. Zijn levenspad was waarlijk niet met rozen bestrooid. Zijne twisten met Adolph, hertog van den *Berg*, met den keizer Sigismond, die hem in den rijksban deed, met zijn' broeder Willem, en dan inzonderheid de gruwelijke handelwijze van zijn' zoon Adolf (zie bladz. 14), door zijne vrouw tegen hem opgestookt, deden hem meer doornen dan rozen ontmoeten.

— (JAN Graaf VAN), geb. in 1438, † 1516, trok als jongeling naar 't *H. land*, en werd ridder van *Jeruzalem*. Hij stond zoo zeer in gunst bij keizer Maximiliaan, dat deze de heerlijkheid *Egmond* tot een graafschap verhief, waarvan hij den luister vermeerderde door den aankoop van andere heerlijkheden, zoo als *Purmerende*, *Hoogwoude* enz. Hij had het aan zijne Kabeljaauwsche gezindheid te danken, dat hij in de plaats van Joost van Lalaing tot stadhouder van *Holland* benoemd werd. Hij bragt veel toe tot den ondergang der Hoekschen, en ter onderdrukking van het ongelukkige kaas- en broodspel. Wijl hij niet goed ter been was, werd hij Manke Jan genoemd.

— (FLORIS VAN), heer van *IJsselstein*, graaf van *Buren*, enz. geb. in 1469, † 1536, werd, toen Karel van *Oostenrijk* in 1515 het gebied in *Friesland* verkregen had, derwaarts gezonden als stadhouder. Zijn bewind werd zeer verontrust door den oorlog met de Gelderschen, en door onderlinge wraaknemingen, waarbij Groote Pier eene beruchte rol speel-

de, en waaraan een einde kwam door den vrede, in 1517 te *Arnhem* gesloten. Hij gaf later het bewind over aan Willem Baron van Roggendorf. Hij had veel heldenmoed en getrouwheid aan zijn' vorst betoond, doch daar hij zijne knechten te veel moedwil toeliet, werd zijn naam in *Friesland* niet gezegend. Hierop bekleedde hij den rang van Admiraal; daarna dien van stedehouder van *Holland*, en later dien van kapitein-generaal der *Nederlanden*. Ook hij droeg een' bijnaam, en wel dien van Floorken Dunbier. — Zijn zoon

EGMOND (MAXIMILIAAN VAN), graaf van *Buren*, † 1548, was ridder van 't gulden vlies, een bijzonder vriend van keizer Karel V. en werd in 1540 stadhouder van *Friesland*. Vroeger had hij zich verdienstelijk gemaakt door het werven van volk tegen de Protestantsche vorsten van het *Smalkaldisch verbond*. Onder zijn bestuur in *Friesland*, daar hij zeer bemind was, genoot men inwendigen vrede en vergat men de verlorene vrijheid, waarop de Friezen zoo lang hadden geboogd. Hij was rijk in goederen, doch niet vrij te pleiten van trotschheid, welke hij zelfs niet verzaakte in de ure des doods.

— (LAMORAAL Graaf VAN), geb. te *la Hamaïde* in *Henegouwen* in 1522, † 1568, werd na den dood van zijn' broeder Karel in 1540, prins van *Gaveren*, heer van *Purmerende* en vele andere heerlijkheden in *Holland* en *Vlaanderen*. Hij vergezelde Karel V. in 1541 op diens ongelukkigen togt naar *Tunis;* trouwde 3 jaren later te *Spiers* met Sabina van *Beijeren;* werd in 1546 te *Utrecht* ridder van 't gulden vlies; vergezelde Filips erfprins van *Spanje* op zijne reis door de *Nederlanden*, en vervolgens naar *Engeland* ter voltrekking van diens huwelijk met de koningin Maria. In den slag van *St. Quentin* en *Grevelingen*, gaf hij uitstekende proeven van dapperheid. Aangesteld tot stadhouder van *Vlaanderen* en *Artois* en lid van den raad van State, verzaakte hij zijne vurige liefde voor 't vaderland niet; verzette zich tegen de invoering der inquisitie, met *Oranje* en *Hoorne* tegen den kardinaal Granvelle, 't welk als het begin van den opstand kan aangemerkt worden, en aanleiding gaf tot het verbond der edelen. Hij dacht het gevaar, dat 't land dreigde, door eene reis naar *Spanje* af te wenden; maar toonde Filips II. niet te kennen, hem beoordeelende naar zijn eigen menschlievend hart. Bij de komst van Alba werd de voorspelling van den prins van *Oranje* maar al te zeer aan hem vervuld. Hij en Hoorne waren de slagtoffers hunner vaderlandsliefde; beide werden openlijk te *Brussel* onthalsd, 3. Junij 1568.

EGMOND (KAREL VAN), zie op KAREL VAN GELDER.

— (OTTO VAN), geb. in 1522, † 1585, heer van *Kenenburg*, *Maasland* en *Schiplui*, was sedert 1547 heemraad van *Delfland*, en zag zich, kort na de overdragt der *Nederlanden* aan Filips II. ridder van 'tgulden vlies. Niettegenstaande deze gunsten voegde hij zich, bij het uitbarsten der onlusten, bij de voorstanders der vrijheid, teekende het verbond der edelen, en bleef sedert der goede zaak getrouw. Hij stond in vriendschap en in geheime briefwisseling met den prins van *Oranje;* bezegelde de opdragt van de grafelijke waardigheid aan dien vorst; teekende de Unie tusschen *Holland* en *Zeeland*, werd tot gewigtige handelingen gebruikt en was in velerlei opzigten een man van gezag en invloed.

— (ALBRECHT VAN) van *Merestein*, † 1596, was niet afgeschrikt door het wreede lot, dat zijn stamgenoot Lamoraal v. E. onder Alba's schrikbewind had ondergaan, om de zaak van 's lands vrijheid naar vermogen te ondersteunen. Hij was reeds in 1567 gevlugt, en werd, na met Brederode eenigen tijd in *Amsterdam* vertoefd te hebben, door Alba ingedaagd en gebannen. Hij was een der voornaamste bevelhebbers over de vloot van den prins van *Oranje*, die zegepralend den *Briel* binnentrok. In 1573 met 2 anderen tot krijgscommissaris aangesteld, redde hij door eene bijzondere beschikking der Voorzienigheid, *Gouda*, welke stad door verraad aan den vijand stond te worden overgeleverd.

— (FREDERIK VAN) v. *Merestein*, zijn broeder, en met hem lid der verbondene edelen, werd daarom door Alba verbannen met verbeurdverklaring zijner goederen. Hij bleef die verbindtenis tot aan zijn' dood getrouw, droeg het zijne bij, om de Friesche edelen te doen deelen, in alles wat de zaak der vrijheid kon bevorderen. Zijne verdere lotgevallen zijn onbekend gebleven. Hij stierf in 1615 in den ouderdom van 72 jaren.

— (DIEDERIK VAN) van der *Nijenburg*, geb. in 1537, † 1595, schijnt in 't begin der onlusten de zaak der vrijheid niet zoo ijverig te hebben voorgestaan als zijne naamgenooten, bleef nog eenigen tijd den koning getrouw, maar koos daarna openlijk de zijde van den prins van *Oranje*, en werd door hem en de Staten tot onderscheidene gewigtige bezendingen gebruikt, o. a. aan den keurvorst van *Saxen*, om voor te komen dat de ontbinding van 't huwelijk diens dochters Anna met den prins geen ongenoegen verwekte. Hij werd lid van 't hof van *Holland*, vervolgens van den hoogen raad en in 1592 voorzitter van het

gemeld collegie. Hij had veel lust in de beoefening der regtsgeleerdheid, en bood zich aan daarin les te geven bij de stichting der Leijdsche hoogeschool, bij welker inwijding hij tegenwoordig was.

EGMOND (FILIP VAN), zoon van den ongelukkigen Lamoraal, doch niet zoo bezield voor vrijheid en vaderland. Hij is geb. in 1558, † in 1590; werd bij de Gendsche bevrediging in 1576 in 't bezit gesteld van zijns vaders verbeurd verklaarde goederen; koos eerst de zijde der Algemeene Staten; voerde 3 jaren later het bevel over eene bende ruiterij en voetvolk te *Brussel*, welke stad hij op eene verraderlijke wijze in de handen der Spanjaarden wilde spelen. Zijn snood ontwerp mislukte. Te *Ninove*, welk stadje hij in 1580 had veroverd, werd hij met zijn' broeder Karei gevangen genomen, eerst naar *Gend*, daarna naar *Rammekens* gevoerd, waar hij, na 5 jaren zittens, tegen la Noue werd uitgewisseld. Door Parma naar *Frankrijk* gezonden om den hertog van *Mayenne* tegen Hendrik IV. bij te staan, sneuvelde hij in den vermaarden slag van *Ivrij*. Voltaire gedenkt hem in zijne *Henriade* en laat hem vallen door de hand van Hendrik.

— (JOHAN AEGIDIUS VAN) van der *Nijenburg*, geb. in 1697, † 1747, was raad en burgemeester van *Leijden*, nadat hij voor af op buitenlandsche reizen als geleerde, kunde en roem had opgedaan. In 1740 werd hij op den voorslag van *Holland* als gezant naar *Napels* gezonden, om den koning met zijn huwelijk met Maria Amalia, dochter des konings van *Polen*, geluk te wenschen, en om tevens over een verdrag van vriendschap, koophandel en zeevaart in onderhandeling te treden; doch afgunst van *Frankrijk* en *Engeland* deed deze poging mislukken. Zijn gehoudene aanteekeningen op voorgemelde reizen zijn, benevens die van Heijman, te *Leijden* in 1757 en 58 uitgegeven.

EIKELENBERG (SIMON), geb. te *Alkmaar* in 1663, † 1738, maakte zich verdienstelijk als vlijtig navorscher van vaderlandsche oudheden en geschiedenissen, inzonderheid van zijne geboortestad en *N. Holland*, blijkens zijne geschriften: *De gedaante en gesteldheid van W.-Friesland voor* 1300, in 1714. — *Alkmaer en zijne geschiedenissen.* 1739. — Hij bezorgde ook de Nederd. uitgave der *Kronijk van Egmond* door J. G. v. Leijden. Zijn vers op *Alkmaer's ontzet of blijde dageraedt van den* 8 *van Wijnmaendt* 1573, heeft weinig of geene dichterlijke waarde.

EILSHEIM (DANIEL BERNARD), geb. te *Eilsheim* of *Eilsum*, denkelijk *Jelsum* in *Friesland* in 1555, werd op 21jarigen leeftijd predikant in zijne geboorteplaats, in 1590 te *Embden*,

waar hij 23 jaren met lust en ijver zijn ambt waarnam. In 1618 woonde hij de synode van *Dordrecht* bij. Men weet niet waar of wanneer hij gestorven is, wel dat hij de volgende werkjes heeft geschreven: *Handboeck des waren geloofs*, zijnde eene korte verklaring van den Embder catechismus. *Oost-Frieslandts kleinoodt*, 1612, behelzende eene meer uitvoerige verklaring van den gemelden catechismus, veelal in de Friesche landtaal. Dit werk vond een' tegenschrijver in B. Mentzer, hoogleeraar in de theol. te *Giessen*, waarom Eilsheim zich genoodzaakt zag te schrijven eene *Verdediging des O. Friesl. kleinoodts.*

EISINGA (EISE), werd geb. te *Dronrijp* in 1744, en † 1828. Zijn vader, die wolkammer was, doch veel liefde bezat voor de wiskundige wetenschappen, zorgde dat zijn zoon, die daarvoor een' bijzonderen aanleg toonde, behoorlijk onderrigt ontving. Hij vestigde zich als wolkammer in 1768 te *Franeker*, leefde daar als een stil burger, en zou zijn' naam nooit onsterfelijk hebben gemaakt, indien hij zijn huis niet tot een bewonderenswaardig Planetarium had ingerigt, dat de opmerkzaamheid trok van den hoogleeraar van Swinden, die daarvan in 1780 eene beschrijving uitgaf, waardoor de verdienstelijke kunstenaar het eerst bekend werd. Nu kwamen vele, ook vreemden, om het kunstwerk te zien en te bewonderen. Hij verbeterde het van tijd tot tijd. De beroeringen van 1787 enz. sleepten ook hem mede, zoodat hij zich van zijn geliefd Planetarium moest verwijderen. Bij zijne terugkomst in 1795 bragt hij het weder aan den gang en in orde. Vele omstandigheden liepen zamen, dat het niet in zijne waarde erkend werd; tot dat eindelijk in 1825, volgens koninklijk besluit, het kunstwerk met het huis voor het rijk werd aangekocht en hem het toezigt voor zijn leven toevertrouwd. In 1815 werd hij door den koning tot broeder der orde van den Nederl. leeuw benoemd. Des mans verdiensten zijn door onderscheidene geleerden gehuldigd.

EISSINGHE (PIETER), geb. in 1594, † 1658, betrad de letterkundige loopbaan eerst in zijne vaderstad *Groningen*, daarna op eenige buitenlandsche academiën; ontving te *Orleans* de doctorale waardigheid in de regten, en was aldaar procurator der Duitsche natie. In 1622 in *Nederland* teruggekomen, zag hij zich spoedig, wegens den roem zijner geleerd- en bekwaamheid, tot aanzienlijke ambten geroepen. In 1625 tot secretaris der Staten van Stad en Lande benoemd, verwisselde hij weldra die bediening voor die van raadsheer en later voor die van burgemeester van *Groningen*. Als lid van het Staten-collegie had

hij veel invloed op het landsbestuur. Ten tijde van den vrede te *Munster* wist men hem in onderscheidene handelingen te gebruiken; terwijl hij zich bovendien verdienstelijk maakte omtrent de geldmiddelen, de W.-Indische Maatschappij en de Groninger hoogeschool.

EKAMA (CORNELIS), geb. te *Paesens* in *Friesland* in 1773, † 1826, oefende zich behalve in de godgeleerdheid, ook in de wis- en natuurkunde. Tot predikant beroepen te *Elkerzee*, bleef hij op die standplaats tot in 1803, als wanneer men hem benoemde tot lector in de natuur- en zeevaartkunde, hebbende hij zich bij de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen verdienstelijk gemaakt, door het inzenden van N. antwoorden op de rekenkundige vragen van H. Aeneae. Later ontving hij de aanstelling tot hoogleeraar in de rede- bovennatuur- natuur- en sterrekunde te *Franeker*, welke betrekking hij aanvaardde in 1809 met eene redevoering: *de Frisia ingeniorum Mathematicorum imprimis fertili.* Na de vernietiging dier hoogeschool, werd hij naar die van *Leijden* verplaatst in 1811 als hoogleeraar in de wis- en sterrekunde. In dezen post was hij 15 jaren nuttig werkzaam; was lid van onderscheidene geleerde genootschappen, ook van 't Kon. Instituut 1ste klasse. Men vindt vele belangrijke bijdragen in de *Algem. Konst- en Letterbode* van zijne hand.

EKELS (JAN), geb. te *Amsterdam* in 1724, † 1781, ontving onderwijs in de schilderkunst van D. Dalens Jr., een landschapschilder. Zijn vader, een verwer, de behulpzame hand zijns zoons behoevende, onttrok hem aan de kunst, waarin hij 3 jaren onderrigt had genoten. Nadat hij 28 jaren zijn' kinderpligt vervuld had, met opoffering van zijne liefde voor 't schilderen, noodzaakte hem eene verlamming om het beroep zijns vaders vaarwel te zeggen, en palet en penseelen weder op te vatten. Nu slaagde hij vooral in het afbeelden van stadsgezigten, in de manier van Jan ten Compe, en ofschoon hij dezen niet overtrof, hadden toch zijne stukjes hunne verdiensten, als zonnig en met uitvoerigheid bewerkt. Zijne teekeningen met O. Indische inkt zijn fraai en breed, en hij toonde veel bedrevenheid in het herstellen en bijschilderen van schilderijen.

— (JAN), zijn zoon, geb. te *Amsterdam* in 1759, † 1793, volgde de voetstappen van zijn' vader in de beoefening der schilderkunst, waarin hij door aanleg en studie spoedig zulke vorderingen maakte, dat hij zich ter verdere vorming op zijn 17de jaar naar *Parijs* begaf. Hierna ondernam hij met J. Kuijper en Dan. du Pré een reisje langs den *Rijn* en bezocht de

Dusseldorfsche galerij. Naar zijne geboorteplaats teruggekeerd vervaardigde hij vele kabinetstukjes, meestal bestaande in binnenhuizen, die hij naar 't leven met getrouwheid bewerkte. Zijn penseel was malsch, uitvoerig en krachtig. Hij zou welligt een der grootste meesters geworden zijn, had de dood hem niet vroeg weggemaaid. Aan de stads Teeken-academie te *Amst.* vermaakte hij een legaat van *f* 300 en aan Felix Meritis van *f* 1000. Hij was een aangenaam mensch in de verkeering.

ELEONORA was de zuster van Eduard III., koning van *Engeland*, en gemalin van Reinoud II., hertog van *Gelderland* sedert 1339. Haar opdragtig aangezigt gaf in 1342 aanleiding, dat eenige boosaardige hovelingen den hertog diets maakten, dat zij met melaatschheid besmet was. Deze lastering vond geloof en eene afzonderlijke woning werd haar verblijf. Terwijl er eene openbare raadsvergadering te *Nijmegen* op 't *Valkhof* gehouden werd, waarbij Reinoud voorzat, trad zij met twee harer zoontjes binnen, slechts gekleed in een fijn zijden hemd, waarover een mantel hing; zij wierp dien af, ontblootte haren boezem, wendde zich schreijend tot den hertog met de woorden: „ Mijn geliefde heer! ik smeek u, onderzoek de ziekte, van „ welke ik onregtvaardig beschuldigd word; ik ben als andere „ vrouwen, en, Gode zij dank, zonder ligchaamsgebreken. Zie „ hier uwe 2 zonen, sterk en gezond. Door Gods hulp en genade zouden er wel meer zijn, ware zulks door uwe schuld „ niet verhinderd. Mogelijk komt eens de tijd, dat *Gelre* onze „ scheiding betreurt, wanneer er geen vorst uit ons bloed meer „ bestaan zal." De hertog, diep ontroerd, vol schaamte over zijne ligtgeloovigheid en overtuigd van hare zuiverheid, nam haar weder als zijne echtgenoote aan, doch mogt dit voorval niet lang overleven.

ELGER (WILLEM DEN), geb. te *'s Hage* omstreeks 1679, † 1703 te *Rotterdam*, oefende zich meestal zelf in de talen en maakte weldra zulke vorderingen, dat hij de lessen van Sylvius, hoogl. in de regten te *Rotterdam*, met vrucht kon bijwonen. Na verloop van weinige jaren, werd hij tot doctor in de beide regten bevorderd. Zonder bijstand van leermeesters had hij het in de fransche en italiaansche talen zoo ver gebragt, dat hij uit beide keurige vertalingen leverde. Indien zijn leven door eene onverhoorde liefde niet vroegtijdig was afgesneden, zou hij groote vorderingen in de dichtkunst en fraaije letteren gemaakt hebben. Hij opende in 1698 zijne poëtische loopbaan met de vertaling van een treurspel van T. Corneille, *Pyrrhus kon. van Epire* en van een kluchtspel: *Wacht me voor dat laan-*

tje, waarop later nog 2 andere treurspelen volgden. In 1703 kwam van hem in 't licht: *Zinnebeelden der liefde* enz. en na zijnen dood *Gedichten en Rotterdamsche Arcadia. Amst.* 1726.

ELGERSMA (MICHIEL), geb. te *Bolsward* in 't begin der 18de eeuw, † 1764, had zich bijzonder toegelegd op de graveer- en etskunst. Op eene teekenachtige wijze heeft hij verscheidene Arcadische landschappen geëtst naar J. v. Huijsum, Glauber en anderen, alsmede titels en boekplaten naar eigene ontwerpen. Hij graveerde in den trant van zijn' leermeester B. Picart.

ELIGIUS (SINT) of SINT ELOY, geb. bij *Limoges* in *Frankrijk*, was van ambacht een goudsmid, en maakte zich door zijne kunst aangenaam bij Clotarius II. en bij Dagobert, die hem tot zijn' schatmeester aanstelde. Nadat hij in 635 met hertog Clappiacus van *Bretagne* een' wapenstilstand getroffen had, en vele Saksen, die door Dagobert gevangen naar *Frankrijk* gebragt waren, vrij gekocht en naar hun land terug gezonden had, behandelde hij allen, die het Christendom aannamen, op eene liefderijke wijze, en werd in 640 tegen zijn' zin benoemd tot bisschop van *Noyon*. Nu betoonde hij veel ijver en moed als apostel des Evangelies in het bekeeren der Zwaben, Vlamingen en Friezen. Men kan hem voor den eersten Evangelie-prediker onder laatstgemeld volk houden. Hij stierf in 658 of 659.

ELIKINK (BERNARD), geb. te *Amsterdam* in 1701, † 1767, was predikant der herv. gemeente te *Benschop en Papendrecht*, en beoefende ter uitspanning de dichtkunst. Als lid van het Dordsche genootschap *Concordia et labore* vindt men in de *Proeve van Zedepoëzij*, in 1755 uitgegeven, enkele van zijne stukken, die slechts van den wansmaak zijns tijds getuigen; doch de *Stichtelijke Gezangen*, na zijn' dood door A. v. d. Berg in 1769 in 't licht gezonden, munten uit door bevallige eenvoudigheid en christelijke stichting. Uit een brief aan Mr. P. Boddaert te *Middelburg* blijkt zijn afkeer van de berijming der Psalmen door P. Datheen.

ELLIGER (OTMAR), geb. te *Hamburg* in 1666, † 1732, leerde het schilderen bij zijn' vader, die hofschilder was van den keurvorst van *Brandenburg*, genoot verdere opleiding te *Amsterdam* in het historiëele vak van M. v. Musschert en G. de Lairesse, en bleef aldaar zijn verblijf houden, schoon de keurvorst van *Mentz*, voor wien hij 2 kapitale stukken schilderde, hem derwaarts trachtte te lokken. Zijne ordonnantiën waren rijk van vinding en breed aangelegd; menigmalen versierd met gebouwen en fraaije basreliefs. Zijne groote zoowel als zijne kleine stuk-

ken toonen den meester, gelijk ook zijne teekeningen en titels voor geschiedkundige boeken. — Zijn zoon

ELLIGER (ANTONIE), geb. te *Amsterdam* in 1701, † 1781, schilderde behalve portretten, historiëele, mythologische en zinnebeeldige onderwerpen. Hij was vlug met zijn penseel, en schoon niet altoos naauwkeurig in teekening, vond hij gereed werk in 't schilderen van behangsels, deur- en schoorsteenstukken, ook maakte hij graauwtjes en basreliefs, die verdiensten hadden. Om stil van zijn geld te leven, ging hij eerst te *Haarlem*, daarna te *Ede* wonen, waar hij stierf.

ELOUT (CORNELIS THEODORUS) werd in 1790 te *Leijden* tot doctor in de regten bevorderd, vestigde zich te *Amsterdam* als advocaat en zag zich weldra benoemd tot baljuw van *Texel*. De partij der zoogenoemde patriotten toegedaan, nam hij zitting in 't hof van appel der prov. *Holland*, tot in 1802, toen hij procureur-generaal werd van 't hof van justitie. Onder 't bewind van Schimmelpenninck vertrok hij in 1805 als commissaris-generaal, met den gouverneur Grasveld, naar de *O. Indiën*, maar werd bij zijne komst te *New-York* teruggeroepen. Door Lodewijk Napoleon tot raad van state aangesteld, bekleedde hij dien post tot aan de vereeniging van *Nederland* met *Frankrijk*, verkiezende toen ambteloos van zijn pensioen te leven. Na de omwenteling van 1813, werd hij lid van den raad van State, in 1815 lid van de commissie tot het opstellen der grondwet, in 1816 commissaris-generaal van *N. Indië*, in 1820 minister van nationale nijverheid en koloniën, in 1826 minister van marine en koloniën, in 1831 minister van staat, en van 1832—41 bleef hij minister van staat zonder portefeuille. Hij was een man van veel verdienste, helder van hoofd en gemoedelijk in zijne handelingen. Hij stierf 3. Mei 1841.

ELSLAND (JAN VAN) leefde in 't begin der 18de eeuw te *Haarlem*, en maakte in zijn' tijd opgang door zijne op muzijk gestelde *Geboortegezangen*, meermalen herdrukt, gelijk ook een dichtwerkje getiteld: *Gezangen of het vrolijk gezelschap der* 9 *Zanggodinnen*, alsmede eenige kleine stukjes, o. a. *Dronke Brechje; Dronke Jaep; de Boer op het concert*, enz., alle niet dichterlijk en vooral niet stichtelijk.

ELSNER (GIJSBERT MATTHIAS), geb. te *Goch* in 1698, † 1775, begon zijne letterkundige loopbaan op eene ons onbekende hoogeschool, was weldra predikant, het laatst te *Utrecht*, waar hem tevens in 1739 het buitengewoon professoraat in de theologie werd opgedragen en 10 jaren later het gewone. Hij wordt onder de voornaamste bijbeluitleggers van dat tijdvak ge-

teld en zond in 't licht: *Eerzuil der milddadigheid.* — *Verklaring over den brief van Paulus aan de Rom.* 4 dln. *Utr.* 1763—71.

ELZEVIER (BONAVENTURA en ABRAHAM) waren beroemde boekdrukkers te *Leijden*, die gedurende eene compagnieschap van 26 jaren, van 1626—52, door hunne naauwkeurige en schoone uitgaven van lat. en gr. classici eenen wereldberoemden naam hebben verworven. Hun vader Matthijs en hun grootvader Lodewijk waren reeds boekdrukkers van naam. Ofschoon gewoonlijk Bonaventura op de titels der boeken en in originele stukken eerder genoemd wordt dan Abraham, zoo is de laatste toch 1 jaar ouder en heeft de eerste waarschijnlijk dien voorrang te danken aan het eerder uitoefenen van zaken dan Abraham, die in 1592 geb. werd en † in 1652. Bonaventura overleed in 't zelfde jaar iets later. Onder hunne voornaamste uitgaven behooren: *Ovidius*, 3 dln. kl. 12vo, de eerste druk van 1629 is de beste en bragt op de verkooping van Firmin Didot 129 francs op. — *Horatius*, 3 dln. kl. 12vo. wordt duur betaald en gold bij Meerman *f* 30. — *Novum Test. graece.* 1633. kl. 12vo. — *Livius*, 3 dln. kl. 12vo, ed. Heinsius. — *Livius*, 3 vol. kl. 12vo, ed. Gronovius. — *Sallustius*, 1634. — *Terentius*, 1635. — *Caesar.* 1635. — *Plinius Secundus*, 1635, 3 dln. kl. 12vo. — *Virgilius*, 1636. — *Seneca*, 1640. — *Tacitus*, 2 vol. 12vo, 1640. *Cicero*, 10 vol. 12vo, 1642, is bij Meerman verkocht voor *f* 110, in *Frankrijk* exemplaren van 261, 277, 300 en 440 francs. — *Claudianus*, 1630, 2 vol., behalve nog eene menigte andere uitgaven van Fransche schrijvers en historische stukken.

ELZEVIER (DANIEL), zoon van Bonaventura, geb. in 1617, † 1680, volgde het voetspoor van zijn' vader en oom en werkte eerst in vereeniging met zijn' neef Johannes (geb. in 1622, † 1661,) te *Leijden* tot in 1655, toen hij zich naar *Amsterdam* begaf en in compagnie deed met zijn' neef Lodewijk. Als deze in 1662 stierf, stond Daniel alleen aan het hoofd eener uitgebreide drukkerij, waarin hij den verkregen roem van zijn geslacht staande hield. Door verscheidene reizen buiten 's lands knoopte hij belangrijke betrekkingen aan, en spoorde nieuwe kanalen op voor zijne menigvuldige voortbrengselen. Hij was tevens een ervaren letterkundige, even als zijn vader en oom, en Heinsius getuigde van hem, dat de letterkunde door zijn' dood een groot verlies leed. Hij voltooide de schoone uitgave van *Golius, lexicon Arabico-Latinum*, 1653, een werk dat, wat typographie betreft, de kroon zet op hunnen roem.

Er is ook nog een Daniel Elzevier bekend geweest als vice-admiraal van *Holland*, behoorende tot dit geslacht, welks le-

den na 1680 niet meer dien roem verwierven als de vroegere. De verkooping der boeken, bij de genoemde Elzeviers gedrukt, had plaats in 1681, en bragt, ondanks de groote schaarschte van geld, ruim *f* 100,000 op.

ELZEVIER (CORNELIS) maakte zich in de eerste helft der 18de eeuw als dichter en taalkenner bekend door zijne *Lierzangen. Gouda*, 1735. — *Arcadia of vermakelijke uitspanningen.* — 1739. *De betrapte herderin, veldzang. Amst.* 1744, en *Drie dichtproeven, benevens een proef van een N. Nederd. Spraekkonst. Haarl.* 1761. In die proef gaf hij eene korte schets van 't meer uitvoerige werk, dat hij wilde uitgeven, onder den titel: *Aenleiding tot de Nederd. dichtkonst*, 9 boeken, ieder met den naam van eene der zanggodinnen; doch het heeft nooit 't licht gezien. Ook bestaat er van hem eene dichtmatige overzetting van *Pope's proeve van den mensch*, 1744 en van Heidegger's treurspel *Amadis en Oriane.*

— (ISAAK JOANNES RAMMELMAN) oefende zich in 1784 te *Harderwijk* in de regtsgeleerdheid, waarin hij later de doctorale waardigheid verkreeg.. Na de omwenteling van 1795, was hij secretaris dier stad. Naderhand bekleedde hij aanzienlijke posten in de *W. Indiën*, laatstelijk dien van gouverneur van *Curaçao* en onderhoorige eilanden. Naar 't vaderland teruggekeerd, overleed hij 71 jaren oud, in 1841 te *Ede* op de *Veluwe.*

EMANUEL PHILIBERT, geb. in 1528, † 1580, hertog van *Savoyen*, zoon van Karel III. en Beatrix van *Portugal*, was eerst bestemd voor den geestelijken stand, doch door den dood van zijne beide broeders werd hij in 1557 de opvolger van zijn' vader. Door zijne krijgsdeugden kwam hij in achting bij den keizer Karel V., die hem te *Utrecht* tot ridder sloeg van 't gulden vlies. Bij de belegering van *Metz* werd hij generaal van 't keizerlijke leger, en woonde in die hoedanigheid den slag bij van *St. Quentin.* In 1555 tot landvoogd der *Nederlanden* aangesteld, vergezelde hij in 1557 met den graaf van Egmond, Filips II. naar *Engeland*, bij gelegenheid van diens huwelijk met koningin Maria, en werd tot ridder van den kousenband verheven. Na den vrede met *Frankrijk* 1559 kwam hij in 't vrije bezit van zijn hertogdom *Savoyen*; trouwde kort daarop met Margaretha, zuster van Hendrik II. kon. v. *Frankrijk*, waarna hij zich van de landvoogdijschap ontsloeg. Hij had zich hier hoogst verdienstelijk gemaakt, èn door zijne zedelijke hoedanigheden èn als bevorderaar der wetenschappen.

— (DON), zoon van Antonio, den door Filips II. verdreven koning van *Portugal*, bragt zijn' jeugdig leven met zijn' vader in ballingschap door, en kwam eindelijk met zijn' broeder in

Holland, om zijn' fortuin in de krijgsdienst te beproeven. Gedurende den tijd dat prins Maurits zich in 't leger bevond, wist Emanuel een' minnehandel met diens zuster Emilia aan te knoopen en haar tot eene huwelijksverbindtenis over te halen. Om de toestemming van haar' broeder te verkrijgen, begaf zij zich bij hem in 't leger voor *Groenlo;* doch Maurits was niet te bewegen, en trachtte hare genegenheid te onderdrukken, gelijk ook geschiedde van den kant der Algemeene Staten; maar die tegenstand vuurde aan, en zij huwde heimelijk den Portugeschen prins in 1597. Maurits, te *'s Hage* terugkomende, was daarover dermate verstoord, dat hij beiden noch zien, noch spreken wilde, maar bewerkte, dat zij het land moesten ruimen. Zij begaven zich naar *Wezel.* Later werd er door tusschenkomst van gezanten en anderen eene verzoening getroffen. Aan Emanuel werd van staatswege een pensioen toegelegd van *f* 500 per maand. Later deed hij afstand van zijne aanspraak op *Portugal*, en verkreeg daarvoor van Filips een jaarlijks onderhoud. Na den dood van Emilia, hertrouwde hij met Louisa d' Osorio en overleed te *Brussel* in 1638.

EMBDEN (JAN GERRITSZ. VAN), geb. in 1561, † 1617, openbaarde al vroeg een' godsdienstigen zin. Gevestigd te *Appingadam* in 1577, droeg men hem 20 jaren later aldaar het leeraarsambt op bij de Doopsgezinden; met ijver was hij hier werkzaam, won door vriendelijkheid en gastvrijheid veler harten, en vertrok, wegens de onlusten des oorlogs, in 1606 naar *Haarlem* in dezelfde betrekking. Vele onrustige menschen maakten den vredelievenden man het leven bitter, waarom hij zich een jaar later naar *Dantzig* begaf, waar hij in de kerk veel nut stichtte. Van hem zagen het licht: *Vijf predicatien* enz. *Amst.* 1650, waarachter *Twee brieven aan zijne kinderen.* Meer stukken gaan er op zijn' naam, waarvan de echtheid niet te bewijzen is.

EMBDRE (SAMUEL VAN), wiens geboorte- en sterfjaar wij niet vinden opgeteekend, volbragt zijne godgeleerde studiën te *Utrecht*, werd in 1778 predikant te *Hoornaar,* en 10 jaren later te *Wageningen*, waar hij lang een werkzaam leven sleet. Vele schriften zijn door hem uitgegeven, waarvan wij slechts noemen: *Bijbelsch huisboek ter bevorder. van kennis en beter gebruik der H. Schrift.* — *Het onderwijs in de godgeleerdheid* (hij meent godsdienst) *bevattelijk en nuttig gemaakt* enz. — *Kerkelijke en wereldl. gesch. der tijden vóór den zondvloed*, met pl. Men wil, dat dit werk op verzoek van J. Allart, om de platen bij hem in voorraad, geschreven is. *Leerredenen over de formulieren van den doop en het avondmaal.* — *Bijbelverklar. van Pales-*

tina. 1782. De meeste onderscheiding verwierf zijn werk: *Catechismus der h. godgeleerdheid*, 1780, daarna meermalen herdrukt, gelijk ook zijne *Practikale godgeleerdheid* in 1797.

EMMIUS (UBBO), geb. in 1544 te *Grietzijl* in *O.-Friesland*, † 1624, was aanvankelijk rector der latijnsche school te *Norden*, 4 jaren later te *Leer* en in 1594 te *Groningen*. Toen deze school in 1614 tot eene academie werd verheven, stelde men hem aan tot hoogl. in de grieksche taal en welsprekendheid. Hij was haar eerste rector en zij ontving door hem groot aanzien en luister. Hij telde vele geleerde tijdgenooten onder zijne vrienden, en heeft inzonderheid omtrent de Friesche geschiedenis en oudheden belangrijke werken nagelaten, gelijk: *Rerum Frisicarum historia, distincta in decades sex etc. L. B.* 1618 in fol., 't welk zoo wel wegens vorm als inhoud voor een meesterstuk van geschiedkunde gehouden wordt. *De agro Frisiae inter Amasum et Lavicam flumina etc.* 1605. — *De Frisia et Frisorum republica etc.* 1616. — *G. Ludovicus comes Nassovius seu de vita gestis et morte hujus Comitis etc.* 1621. — *Natales academiae etc.* 1654. enz. Zijne andere vele werken worden door Paquot, II., 19, etc. opgenoemd. Graaf W. Lodewijk van Nassau raadpleegde hem dikwijls in gewigtige staatkundige zaken, en zijn geheugen en arbeidzaamheid grenzen aan het wonderbare.

EMINGA (Het geslacht) leverde vele mannen op, die goed en bloed voor vaderland en vrijheid veil hadden. BOTTE MENNO'SZN., HESSEL, SIXTUS, SJUK, behoorden allen in de 2de helft der 16de eeuw tot de verbondene edelen en waren trouwe aanhangers van de partij van Willem I.; zij werden allen door Alba te *Antwerpen* ingedaagd en, niet verschijnende, gebannen. SJUK, naderhand teruggekeerd, werd in 1580 grietman van *Dantumadeel* in *Friesland*, en overleed in 1586.

EMPEREUR VAN OPPIJCK (CONSTANTIJN L') geb. te *Bremen* in 1591, † 1648, begaf zich vroeg naar de *Nederlanden*, om zich te *Franeker* in de godgeleerdheid, bijzonder onder Drusius in de oostersche talen, te oefenen, wordende in 1617 tot doctor in de theologie bevorderd. In 1619 zag hij zich aangesteld tot hoogl. in de godgeleerdheid en hebreeuwsche taal te *Harderwijk*. Deze hoogeschool mogt zich slechts 8 jaren in zijn bezit verheugen, toen hij naar *Leijden* werd beroepen tot opvolger van den beroemden Erpenius. Daarbij werd hem in 1633 de taak opgedragen om tegen de Joden te schrijven. Later benoemde men hem, in de plaats van Polijander, tot hoogl. in de godgeleerdheid. Zijne ervarenheid in de oostersche talen,

bijzonder in 't Talmudisch-Rabbijnsch, blijkt uit zijne schriften, zijnde het voornaamste werk *Clavis Talmudica etc. L. B.* 1634. Ook bezorgde hij o. a. de uitgave van *Erpenii gram. Chald. Syra. et Aethiop. Talmudis Babilonici codex Middoth.* L. B. 1630, en *Itinerarium D. Benjaminis.*

ENDE (JOOST VAN DEN), waarschijnlijk geb. te *Zierikzee*, toonde zijne dapperheid in 1574 bij 't veroveren en verdelgen der schepen, die de Spanjaarden gereed maakten om *Zierikzee* te bespringen en bezet waren met 200 Walen van Mondragon's regiment. Toen deze 2 jaren later een' aanval waagde op *Brouwershaven*, waar van den Ende het bevel voerde, bemande hij eenige ligte vaartuigen, geraakte bij *Kerkwerve* met de gewapende sloepen der Spanjaarden in een hevig gevecht, waarbij Mondragon, die met zijn schip aan den grond zat, aan boord werd geklampt, de vijanden in 't water sprongen, de Zeeuwen hen achtervolgden en met de kolven van hunne musketten doodsloegen. Hij stierf aan de gevolgen eener wonde bij 't verdedigen van *Zierikzee* in 1576.

ENDE (CASPARUS VAN DEN), geb. te *Amsterdam* in 1615, was doctor in de beide regten, en vestigde zich als Fransch schoolhouder te *Rotterdam.* Hij toonde zijne taalkennis in de *Gazophylace de la langue Françoise et Flamende*, 1654, welk werk ondersch. drukken beleefde, en omgewerkt en vermeerd. in 't licht kwam, vereenigd met de Nederd. vertaling: *Schatkamer der Nederd. en Francoysche tale* enz., *mitsgaders eenige Lettertafels* enz., welke tafels reeds de *klankmethode* bevatten, die later als eene nieuwe uitvinding beschouwd werd. Van dezen hoogstverdienstelijken man is ons 't sterfjaar onbekend.

— (FRANCISCUS VAN DEN), waarschijnlijk zijn zoon, was geneesheer te *Amst.* en leermeester van Spinoza in 't latijn, wien hij tevens zijne vrijgeestige denkwijze mededeelde. Eene geleerde jonge dochter uit *Antwerpen*, Clara Maria, vervulde niet zelden zijne plaats bij zijnen leerling. Spinoza werd op haar verliefd, doch een rijker discipel kreeg de voorkeur. Toen v. d. Ende's ongeloof en heillooze gevoelens aan 't licht kwamen, moest hij het land ruimen, begaf zich naar *Frankrijk*, en werd in eene zamenzweering gewikkeld, aangevoerd door den ridder de Rohan en Latréaumont, met het doel om eene der westelijke zeesteden voor de *Nederlanden* te winnen. Het ontwerp werd ontdekt, verijdeld, de schuldigen gevat en gestraft, en v. d. Ende te *Parijs* opgehangen den 27. November 1674.

ENGELBERT II., graaf van *Nassau*, *Vianden*, *Dietz* enz. heer van *Breda*, geb. in 1440, was door huwelijk vermaag-

schapt aan koning Filips I., en betoonde zich een kundig en dapper krijgsman. Hij werd in den slag bij *Nancy* in 1477, waar Karel de Stoute sneuvelde, gevangen en gelost door de stad *Breda*. Dit lot trof hem nog eens in den slag bij *Bethune* in 1487 tusschen de Franschen en Nederlanders. De koning van *Frankrijk* Lodewijk VIII. bepaalde een zwaar losgeld, dat door zijn' broeder betaald werd en vergezeld ging met eene zonderlinge omstandigheid, te lang om hier te verhalen. Hij hield in 1490 te *Breda* een prachtig tournooi en stierf te *Brussel* in 1504 kinderloos. Ter eere van hem en zijne echtgenoot, werd in de kerk van *Breda* eene prachtige tombe opgerigt, bewerkt door den beroemden Michel Angelo. Een kunststuk, zoo als in ons land geen 2de gevonden wordt.

ENGELBERTS (ENGELBERT MATTHIAS), geb. in *Groningerland*, waar en wanneer is ons onbekend. Zijn vader was predikant te *Delft*, en onze Engelbert 34 jaren te *Hoorn*. In 1763 verscheen zijne mannelijke *Verdediging van de eer der Hollandsche natie*, meermalen herdrukt. Van 1764—69 kwamen in 't licht zijne *Bespiegelingen over de 4 getijden des jaars* en later het belangrijk werk: *Aloude staat en gesch. der Vereen. Nederlanden*, 4 dln. met pl., door hem zelven geteekend, 1784—99. Ook werkte hij mede tot de *Bijvoegselen en vermeerd. van de vaderl. hist. van* Wagenaar. Het Zeeuwsche Genootschap en de Maatsch. van Nederl. Letterk. te *Leijden* telden hem onder hunne leden. In 1797 verzocht en verkreeg hij zijn emeritaat.

ENGELBERSTZ. (CORNELIS), geb. te *Leijden* in 1468, † 1533, waarschijnlijk de eerste, die aldaar met olieverw schilderde, 't geen hij vaardig deed. Vele zijner stukken zijn door den beeldstorm verloren gegaan, twee zijn er aan ontsnapt op het raadhuis te *Leijden*, zijnde altaarstukken met deuren, voorstellende de *kruisiging* en *de afneming van het kruis*. Een ander meesterstuk wordt nog in de galerij te *Weenen* bewaard. Hij wordt gehouden voor den leermeester van den beroemden Lucas van *Leijden*.

ENGELEN (WILLEM VAN) of AB ANGELIS, geb. te *'s Hertogenbosch* in 1583, † 1649, werd in 1598 naar *Leuven* gezonden om zich in de wijsbegeerte te oefenen, daarna in de regtsgeleerdheid, doch later legde hij zich inzonderheid toe op de theologie. Hij onderwees vervolgens aldaar, in 't collegie van *'t varken*, de wijsbegeerte en grieksche taal; werd in 1607 tot priester gewijd en tevens tot licentiaat in de godgeleerdheid bevorderd. Lange jaren is hij in onderscheidene collegiën werkzaam geweest. In 1616 doctor in de theologie ge-

worden, zag hij zich later tot hoogleeraar benoemd, en in 1648 tot bisschop van *Roermonde*, doch de dood verhinderde de aanvaarding dezer waardigheid. Hij schreef o. a. *Den deckmantel des catholijcken naems afgeruckt van de leere, die de Calvinische predicanten pogen te 's Hertogenbosch in te voeren, enz. Leuv.* 1630. Er bestaan ook nog een paar lat. werkjes, gerigt tegen de gevoelens van Jansenius.

ENGELHARD (NICOLAUS), geb. te *Bern* in 1696, en † te *Groningen* in 1765, bekleedde eerst het hoogleeraarsambt in de wijsbegeerte en wiskunde te *Duisburg*, daarna in dezelfde betrekking te *Groningen*, gedurende een tijdvak van 37 jaren. Er ging weldra zulk een roem van hem uit, dat hij soms alleen meer leerlingen trok, dan al de Nederl. hoogleeraren in de wijsbegeerte te zamen. Zonder blindelings Wolff en Leibnitz te volgen, drukte hij hier en daar hunne voetstappen, blijkens zijne verhandel. *De notione extensi ad mundum applicata. Duisb.* 1726. Als eclectische philosoof bewandelde Engelhard zijn' eigen' weg, blijkens één zijner beroemdste werken: *Institutiones philosophiae theoreticae.* Ook wist hij wijsgeerige studie te vereenigen met die der grieksche en romeinsche letterkunde. Behalve de reeds genoemde schriften, heeft men van hem, o. a. *Feriae Groninganae.* — *Dissertationes variae.* — *De lege parsimoniae* en *Institutiones philos. moralis*, na zijn' dood door F. A. Widder uitgegeven. A. Brugmans vereerde hem met eene lofrede.

ENCKEVOIRT (WILLEM VAN), geb. te *Mierlo*, waarschijnlijk in 1464, † 1534, was eerst kanunnik te *Antwerpen*, daarna proost der St. Salvatorskerk te *Utrecht;* later werd hij door zijn' vriend paus Adriaan VI. verheven tot bisschop van *Tortosa* in *Spanje*, in 1523 tot kardinaal-priester van St. Joan en Paulus, en eindelijk door paus Clemens VII. tot bisschop van *Utrecht.* Hij had gedurende 7 jaren zijne woonplaats te *Rome*, toen die stad door de Duitschers veroverd en hij gevangen genomen werd, moest hij zich loskoopen voor eene som van 30,000 dukaten.

ENS (PETRUS), geb. te *Kwadijk* in *N. Holland*, waar zijn vader predikant was, volbragt zijne theologische studiën te *Leijden* en verdedigde aldaar in 1720 eene verhandel. *over het Mozaïsche regt der slaven en slavinnen.* In 1722 tot predikant beroepen te *Oosthuizen*, zag hij zich 4 jaren later aangesteld tot hoogl. in de godgeleerdheid en oostersche talen te *Harderwijk.* Zijn ziekelijk gestel en andere moeijelijkheden verbitterden hem weldra alle levensgenot. De verdenking van onregtzinnigheid, als de gevoelens der Socinianen toegedaan, viel op hem en had ten gevolge dat hem in 1740 het onderwijs in de theologie werd

opgezegd en een jaar later dat in de oostersche talen. Nu van alle inkomsten beroofd, leidde hij te *Zwolle* een kommervol leven, wordende den hulpbehoevenden grijsaard eerst in 1770 een pensioen van *f* 250 toegelegd. Hij heeft eenige schriften nagelaten o. a. *Ordo fundamentorum punctationis indicatus.* 1741. — *Chronicon pentateuchi in libri Estherae.* 1742. — *De summa S. Script. firmitate.* 1743. — Zijn broeder

ENS (JOHANNES), geb. te *Kwadijk* in 1682, † 1732, werd predikant te *Beets* en daarna hoogl. in de godgeleerdheid te *Lingen.* In 1719 begaf hij zich als leeraar bij de herv. gemeente naar *Utrecht*, waar men hem één jaar later het buitengewoon professoraat in de theologie opdroeg, 't welk in 1723 in 't gewoon veranderd werd. Zijne ongeregelde en zonderlinge leefwijze verhaastte waarschijnlijk zijn' dood. Zijne uitgebreide kennis, ook in de gr. taal en kerkelijke geschiedenis, blijkt uit zijne schriften, o. a. uit zijne *Oratio de persecutione Juliani.* 1720. — *Bibliotheca sacra, sive diatribe de libr. N. T. canone.* — *Aanteek. over Jes. kap XI en XII.* Hij was een ijverig Coccejaan, en voerde een' hevigen strijd tegen den Voetiaan Fruitier, waarvan men een staaltje ziet in zijn *Ouderlings protest en raad* enz. door hem uitgegeven in 1715 te *Amst.* onder den naam van Daniël van der Heide.

ENSCHUT (CORNELIS ADRIANUS), geb. te *Arnhem* in 1778, † 1835, wijdde zich te *Harderwijk* aan de regtsgeleerdheid toe, en werd in 1801 tot doctor in de regten bevorderd; vestigde zich als advokaat in zijne geboortestad en werd al spoedig tot aanzienlijke regterlijke betrekkingen bevorderd. In 1806 ontving hij zijne aanstelling tot hoogl. in het natuur- volken- en staatsregt te *Harderwijk*, en aanvaardde die betrekking met eene redevoer. *De utilitate discipl. juris nat. nostra imprimis aetate.* Hij bleef aldaar tot in 1815, toen de hoogeschool van *Groningen* hem tot zich riep. Hier bleef hij met vrucht en goeden naam werkzaam, tot dat eene ligchaamsverzwakking zijn einde ten gevolge had.

ENTENS VAN MENTHEDA (BARTHOLD), jonker tot *Middelstum*, *Dornema* en *Engelboort*, waarschijnlijk geb. omstreeks 1540, zou te *Groningen* het pad der letteroefeningen zijn ingeslagen, maar wegens zijne losse levenswijze en de onrustige tijden, voegde hij zich bij de verbondene edelen, werd door Alba verbannen, begaf zich in dienst van graaf Lodewijk, woonde den ongelukkigen slag van *Jemmingen* bij en verrigtte daarna als watergeus vele stoute en roekelooze bedrijven, waarbij wij hem niet kunnen volgen. In 1573 op last der Staten in hech-

tenis genomen, werd hij op voorspraak van den prins van *Oranje* ontslagen en weder tot dienst van den lande gebruikt. Door den prins werd hem eene gewigtige taak opgedragen, om met eene bende geworven volk een' inval in *Friesland* te doen. Entens zou hierin meer naar wensch geslaagd zijn, indien de beloofde ondersteuning was opgedaagd. Bij een' mislukten aanslag op *Groningen* raakte hij gevangen, maar bij het verdrag van 1578 ontslagen. Toen hij na meer andere feiten, het in 1580 beproefde om *Groningen* aan Rennenberg te ontweldigen, werd hij door een vogelroer dwars door 't hoofd geschoten. Zijn karakter en zeden dragen het kenmerk van de woeste en onrustige tijden, die hij beleefde. De verdere schildering van dat karakter en zijne onverschrokkene bedrijven valt buiten onze taak, waarvoor de lezer vergoeding kan vinden in het belangrijke werk van A. P. v. Groningen, *Gesch. der Watergeuzen*, bl. 217—228.

ENTSZOON (GERRIT), burgemeester van *Enkhuizen* in 1496, stond in zulke hooge achting bij den hertog Filips, dat hij hem tot ridder sloeg. In 1469 zond hem hertog Karel naar *Friesland*, om de bewoners tot onderwerping overtehalen, doch met geen' gewenschten uitslag. Drie jaren later gaf hem de hertog de stad *Zierikzee* in handen, — welke tegen hem was opgestaan, — om de inwoners wegens hunne ongehoorzaamheid naar zijn goeddunken te straffen. Als de hertog hem vroeg: hoe hij hierin gehandeld had, was het edel antwoord: „Heer, mijn goed mag „mij wel voeden, ik heb hun niets anders afgenomen, dan de „belofte van u voortaan getrouw te zijn." Ter belooning schonk hem de vorst de eilanden *Urk* en *Ens* met *Emmeloort*. Hij wordt tevens geroemd als een kloek zeeman, die de waardigheid van Vice-admiraal bekleedde.

EPEN (CORNELIUS VAN) was in 1809 predikant te *Blokzijl* en ontving een beroep naar *Wolvega;* maar niet wetende, hoe daarin te handelen, liet hij de beslissing aan 't lot over. Dit geschiedde in 't openbaar en op eene plegtige wijze. De uitslag was, dat hij bedankte, maar 3 maanden daarna de beroeping aannam, zonder het lot te raadplegen. Die zaak baarde opzien, en gaf aanleiding, dat er in 1810 te *Utrecht* een stukje uitkwam, waarin de vraag ontkennend beantwoord werd: *mag een kerkeraad bij het maken van eene kieslijst en het doen van een beroep; mag een predikant, bij het aannemen of afwijzen van eene beroeping, gebruik maken van het lot? Vrijmoedig en bescheiden onderzocht en beoordeeld.* Even ongunstig was het oordeel in de *Biblioth. van theol. letterk.* 1810 No. 2, waar men van Epen's

handelwijze kwakzalverij noemde. Hij gaf ter zijner verdediging uit: *het betamelijk en godsdienstig gebruik van het lot in kerkelijke zaken, overeenkomstig bijbel en gezond verstand, bewezen tegen de schrijvers van 't gemelde stukje.* Dit geschrift lokte een belangrijk opstel uit van J. Clarisse in den *Recensent o. d. R.* VI., 360 enz. — van Epen vertaalde de Wette's *Bijb. Dogmatiek des O. en N. T. Amst.* 1820; terwijl er nog 2 *leerredenen* van hem in druk bestaan. Zijn geb. en sterfjaar zijn ons onbekend.

EPKEMA (ECCO) geb. te *Wirdum* in *Friesland* in 1759, † 1832, studeerde in 1782 te *Franeker* in de gr. en lat. letterkunde. Zijn ijver deed hem de vriendschap verwerven van E. Wassenbergh, onder wien hij een academisch proefschrift verdedigde, behelzende *Critische aanmerk. op Theognis en anderen.* Hij werd eerst praeceptor te *Leeuwarden*, daarna te *Dokkum*, *Enkhuizen* en *Hoorn* en eindelijk rector te *Middelburg.* Ofschoon niet naar waarde geschat, wijl zijne nederigheid hem belette om zich op den voorgrond te stellen, werd hij hoog gewaardeerd door zijne leerlingen en vrienden, zag zich tot lid benoemd der Maatsch. van Nederl. letterkunde, van 't Nederl. Instituut 3de klasse, en door de Leijdsche hoogeschool, honoris causa, tot doctor in de letteren. Van zijne bedrevenheid in de lat. dichtkunde kunnen zijne *Poëmata* getuigen, en van die in onze taal- en letterkunde zijne uitgave der *gedichten van Gijsbert Jacobs, met het Woordenboek der oud-Friesche taal.* Zijne verdiensten zijn uitvoerig in 't licht gesteld in het *Aanhangsel op 't Woordenb. v. kunsten en wetensch., bl.* 573—580.

EPISCOPIUS (SIMON), eigenlijk BISSCHOP, werd geb. te *Amsterdam* in 1583, † 1643. Na het verlaten der lat. school werd hij als alumnus zijner geboortestad opgenomen in 't Staten-Collegie te *Leijden.* In 1606 tot artium liberalium magister bevorderd, maakte hij van de theologie zijne hoofdstudie en predikte weldra op uitnoodiging, met gunstig gevolg voor burgemeesteren te *Amsterdam.* Als leerling en aanhanger van Arminius ondervond hij te *Leijden* moeijelijkheden en om die te ontwijken begaf hij zich naar *Franeker*, tevens om zich onder Drusius te oefenen in de oostersche talen. In 1610 beriep men hem als predikant te *Bleiswijk*, en 2 jaren later tot hoogl. der godgeleerdheid te *Leijden.* Afgevaardigd door de Staten ter bijwoning van de Dordsche synode van 1618 en 19, was hij de voornaamste, die de zaak der Remonstranten met mond en pen verdedigde. Gelijk te wachten was behoorde hij ook onder hen, die het land moesten ruimen. Eerst hield hij zich

op te *Waalwijk*, daarna te *Antwerpen*, waar hij mede-directeur werd der Remonstr. societeit; later ging hij naar *Parijs*, predikte in 't hotel van Hugo de Groot en vervaardigde op diens verzoek, uitbreidingen en aanteekeningen op het 8—11 hoofdst. van Paulus' brief aan de Rom. — Na den dood van Maurits kwam hij naar 't vaderland terug; stichtte als leeraar de Remonstr. gemeenten te *Amst.* en *Rotterdam*, en trad in 1634 op als eerste hoogleeraar bij de opgerigte kweekschool, welken post hij tot aan zijn' dood met ongemeenen lof bekleedde, toonende in allerlei opzigten zijne geleerdheid, godsvrucht en verdraagzaamheid. Onder zijne veelvuldige werken te vinden in de *Opera Omnia S. Episcopii*, 2 tom. in fol. *Amst.* 1650 en 1678, verdient opmerking zijne *Institutiones theologicae libri* 4.

EPO (BOËTIUS), eigenlijk BOTE IJPEZ, geb. te *Roordahuisum* in *Friesland* in 1529, † 1599, legde zich te *Keulen* op de lat. gr. en hebr. talen toe en ontving op 20jarigen leeftijd den titel van meester in de wijsbegeerte. Of hij gedurende de 2 jaren, in welke hij zich aan de Zwolsche school verbond, onder de Broeders van het gemeene leven behoord hebbe, is twijfelachtig; meer zeker dat hij te *Leuven* zich in de theologische en regtsgeleerde wetenschappen oefende, daarna de eerste liet varen en van de laatste zijne hoofdstudie maakte. Hij bezocht *Parijs*, *Geneve* en andere steden, schijnt geweifeld te hebben in zijne godsdienstige gevoelens, maar is der R. kerk trouw gebleven. Hij ontving te *Toulouse* in 1560 den doctoralen graad in de regten. Naar *Leuven* teruggekeerd, werd hij 2 jaren daarna aangesteld te *Douai* als hoogl. in de regtsgeleerdheid. Hij heeft veel roem verworven en veel geschreven inzonderheid over het kerkelijk regt: wij noemen slechts: *Antiquitatum Eccles. Syntagmata* IV. *etc. Lov.* 1578. — *Heroicarum et Eccles. quaest. libri* VI. *Duaci*, 1587. — *De jure sacro, vel pontificiorum juris pontificii, libri* III. *Ib.* 1588. enz.

ERASMIUS (JANUS), geb. te *Utrecht*, oefende zich aldaar in de geleerde talen, werd in 1635 te *Tiel* als rector der lat. school aangesteld, in 1641 in dezelfde bediening bij het gymnasium te *Harderwijk* en kort daarop als hoogl. der grieksche taal en redeneerkunde, welke betrekking hij begon met eene redevoer. tot lof der laatstgenoemde wetenschap. Dezen laatsten post heeft hij waarschijnlijk provisioneel waargenomen bij zijn rectoraat; want 3 of 4 jaren later vertrok hij naar *Alkmaar* om het schoolbestuur op zich te nemen. Uit zijne werken, 2 maal gedrukt, onder den titel van *Jani Erasmii opera posthuma*, 2 tom. *Harderw.* 1663 en 1680, blijkt meer zijne belezenheid, dan zijn

goede smaak; zoo is het welligt ook gesteld met zijne lat. verzen.

ERASMUS (DESIDERIUS), geb. te *Rotterdam* in 1467, † 1536, toonde reeds op de fraterschool te *Deventer* wat er in hem lag opgesloten, die door zijne geleerdheid en schriften een licht zou ontsteken, waarin gansch *Europa* zich zou verkwikken. Zulk een' groot' man in een klein bestek te schetsen, is moeijelijk. Wij bepalen ons dus bij een kort overzigt zijner levensgeschiedenis. Na 't verlaten der Deventersche school en 't verlies zijner ouders, werd hij genoodzaakt monnik te worden in het klooster *Emmaus* of *Stein* bij *Gouda;* de aartsbisschop van *Kamerijk* wist hem daaruit te verlossen, en 5 jaren daarna zien wij hem te *Parijs* zijne letteroefeningen voortzetten, terwijl hij tevens eenige aanzienlijke jongelingen onderwees. Daarop vertoefde hij bij afwisseling in *Frankrijk*, *Nederland*, *Engeland* en te *Bologna* in *Italië*, waar hij van paus Julius II. dispensatie bekwam zijner kloostergeloften. Te *Venetië* woonde hij eenigen tijd bij den vermaarden Aldus Manucius, en te *Padua* had hij het toezigt over de studiën van den natuurlijken zoon van Jacobus IV., koning van *Schotland.* Welke schitterende aanbiedingen men hem hier ook deed, hij vertrok in 1509 naar *Engeland*, waar hij, bij den beroemden Thomas Morus, in weinige dagen, zijne *Lof der zotheid* schreef. Hij vertoefde een' geruimen tijd in dat land en hield te *Cambridge* openbare voorlezingen. Wij kunnen hem op zijne reizen her- en derwaarts niet vergezellen en melden slechts, dat hij eindelijk *Bazel* tot zijne woonplaats koos en de drukpers van zijn' vriend Frobenius werk verschafte door vele zijner schriften, welke later (1540) aldaar verzameld zijn uitgegeven in 9 folianten, daarna vermeerderd te *Leijden* onder toezigt van J. le Clerc in 1706, in 10 dln. Deze schriften en het standbeeld, te zijner eere opgerigt te *Rotterdam*, zijn sprekende getuigen van zijnen roem.

ERKELENS (DIRK), geb. in 1744, † 1812, deed zich als dichter kennen, door een lierzang getiteld: *George Wassington*, welke met goud bekroond werd door 't Leijdsche dichtgenootschap *Kunst wordt door arbeid verkregen.* Als lid van onderscheidene letterk. maatschappijen liggen nog andere dichtstukken van hem in de werken van deze opgesloten. Bij het reeds gemelde genootschap behaalde hij eene zilveren eeremunt door eene verhandel. *betreffende de vereischten en kenmerken van den stijl der poezij in onderscheiding van dien der welsprekendheid.*

ERNESTUS, aartshertog van *Oostenrijk*, zoon van keizer Maximiliaan II., werd door Filips II. in plaats van den hertog

van *Parma* aangesteld tot landvoogd der *Nederlanden*, en vond bij zijne komst alhier eene ledige schatkist en minder krijgsvolk dan hij verwacht had. Dit stelde hem buiten staat iets gewigtigs uit te voeren, waartoe zijn vadzig gestel het zijne bijdroeg. Zijne prachtliefde, trotsch en onminzaam gedrag bezorgden hem slechts minachting. Men ontzag zich niet, hem openlijk door schimpdichten ten toon te stellen. Zijne pogingen om prins Maurits door sluipmoord omtebrengen, bragten hem bij alle weldenkenden in haat. De spijt over 't mislukken zijner snoode aanslagen en de teleurstelling zijner verwachtingen, stortten hem te *Brussel* in eene kwijnende ziekte, welke in 1595 een einde maakte aan zijn leven.

ERNST CASIMIR, graaf van *Nassau*, geb. te *Dillenburg* in 1573, † 1632, was onderwezen in alles wat zijn' hoogen stand voegde. Hij bezocht *Geneve* en *Frankrijk*, trad onder zijn' broeder Willem Lodewijk in onze dienst, had in 1595 het ongeluk met zijn' broeder Philips en graaf Ernst van *Solms*, in een gevecht met de Spanjaarden, gevangen genomen en naar *Rijnberk* vervoerd te worden. Voor den losprijs van *f* 10,000 kwam hij vrij, en toonde weldra dat zijn moed niet afgekoeld, zijn haat tegen 's lands vijanden niet verminderd was. Hij werd door de Staten met eene compagnie voetvolk beschonken, was tegenwoordig bij de belegeringen van *Rijnberk* en *Lingen*, hielp de schans *St. Andries* in 1600 vermeesteren, streed met prins Maurits in *Vlaanderen*, hielp *Lochem* bemagtigen. enz. enz. Ter belooning zijner verdiensten werd hij in 1620, na den dood van zijn' broeder W. Lodewijk, aangesteld tot stadhouder van *Friesland*, en na den dood van prins Maurits, tot stadhouder van *Groningen*. Deze betrekkingen hinderden hem niet zijn' arm te leenen tot verdediging van ons dierbaar vaderland. Door prins Frederik Hendrik, dien hij geholpen had in 't veroveren van *'s Hertogenbosch*, naar *Roermond* gezonden, om die stad te belegeren, sneuvelde hij en werd te *Leeuwarden* begraven.

ERP (HENRICA VAN), waarschijnlijk geb. te *Erp*, een dorp in *N. Braband*, uit een edel geslacht in de 15de eeuw, was 45 jaren lang abdis van een vrouwenklooster bij *Utrecht*. Zij stelde eene korte kronijk op van haar klooster, beginnende met 't jaar 1421 tot 1547, door eene andere hand vervolgd tot 1583. Die kronijk is uitgegeven door den hoogleeraar Matthaeus, in 't 1ste deel zijner *Analecta*, p. 93—124, en is min of meer belangrijk omtrent hetgeen er buiten haar klooster om en bij *Utrecht* voorviel.

ERPENIUS (THOMAS), geb. te *Gorinchem*, in 1584, † 1624,

begon zijne letterkundige loopbaan te *Leijden*, oefende zich eerst in de wijsbegeerte, waarin hij ten jare 1608 meester werd begon zich toen op de godgeleerdheid toeteleggen, maar koos op raad van J. Scaliger, wegens de kerkelijke twisten dier dagen, de oostersche letterkunde tot zijne hoofdstudie. Hij bezocht de voornaamste boekerijen van *Europa*, om zijne kundigheden te vermeerderen, sloeg alle uitlokkende aanbiedingen om in *Italië* te blijven van de hand, keerde na eene afwezigheid van 4 jaren naar 't vaderland terug en zag zich in 1613 te *Leijden* aangesteld tot hoogl. in de oostersche talen. Hij verhoogde den roem dier hoogeschool, en rigtte zelf eene Arabische drukkerij op. De Staten van *Holland*, ofschoon wetende, dat hij in vriendschapsbetrekking stond met de Groot en Hoogerbeets, gebruikten hem bij onderhandelingen met Aziatische en Afrikaansche vorsten. Zelfs de koning van *Spanje* noodigde hem aan zijn hof, om eenige moeijelijke Moorsche handschriften te verklaren. Wat hij voor de oostersche letterkunde, voor de Arabische in 't bijzonder, gedaan heeft, getuigen zijne schriften. Behalve zijn *Arab. woordenboek*, zijn de voornaamste: *Grammatica arabica. L. B.* 1613, meerm. herdrukt. — *N. Testament. Arabicum. Ib.* 1616. — *Libri duo Samuelis hebr. et lat. Ib.* 1621. — *Gramm. ebraea generalis.* 1621. — *G. Elmacini hist. Saracenica arab. et lat. Ib.* 1628. enz.

ERTBORN (JOSEPH KAREL EMMANUEL, Baron VAN), geb. te *Antwerpen* in 1778, † te *'s Hage* in 1823, volbragt zijne regtsgeleerde studiën te *Munster;* bekleedde gedurende de vereeniging van *België* met *Frankrijk* gewigtige bedieningen, zoo binnen als buiten zijne geboortestad. Bij de oprigting van 't koningrijk der *Nederlanden*, wist koning Willem I. zijne verdiensten op prijs te stellen, en benoemde hem o. a. tot lid der algemeene rekenkamer. Hij was ridder van de gouden spoor te *Rome*, van die van *Maltha* en van den Nederl. leeuw; had groote verdiensten als letterkundige en was niet onervaren in de poëzij. Hij was 4 jaren raad en geheimschrijver honorair bij de academie van schoone kunsten te *Antwerpen*, waarvan hij eene belangrijke beschrijving uitgaf, onder den titel: *Recherches hist. sur l' academie d' Anvers, les peintres, sculpteurs, graveurs, qu' elle a produit.* 1806, te *Luik* in 1817 herdrukt. Daarbij was hij een werkzaam lid der Maatschappij van Nederl. letterk. te *Leijden;* een ijverig bevorderaar zijner moedertaal, ook blijkens zijn geschrift: *Geschiedkund. aanteek. aangaande de St. Lucas-gilden en de rederijk-kamers* enz. en eene fransche vertaling van W. C. Ackersdijk's geschrift: *Aanmerk. over de Nederl. taal.* — Zijn broeder

ERTBORN (FLORENTINUS JOSEPHUS VAN), geb. te *Antwerpen* in 1788, † te *'s Hage* in 1840, bekleedde verscheidene jaren den post van burgemeester in zijne vaderstad. Na de vereeniging der zuidelijke met de noordelijke prov. werd hij gouverneur van *Utrecht* en kamerheer van koning Willem I. Overigens was hij lid van 't Kon. Nederl. Instituut, ridder van *Maltha*, van de gouden spoor, van 't legioen van eer, van den Nederl. leeuw enz. Hij was een voorstander der schoone kunsten; had eene uitmuntende verzameling van oude schilderijen, die hij bij wilsbeschikking aan zijne geboortestad vermaakte en aldaar bij 't Museum geplaatst is, onder den naam van Museum van Ertborn.

ES (HENDRIK GERARD VAN DEN), geb. te *Amsterdam* in 1795, † 1834, verkreeg in 1819 te *Leijden* de doctorale waardigheid in de theologie met eene dissertatie *de Pauli ad Titum epist. cum ejusdem ad Tim. epist. duabus composita.* In hetzelfde jaar tot predikant beroepen te *Moer-kapelle*, bleef hij daar werkzaam tot 1821, toen hij naar *Sassenheim*, zijne laatste standplaats, vertrok. Hij was een schoonzoon van den hoogleeraar J. Clarisse en leverde 2 bijdragen tot het *N. Christelijk Magazijn van J. H. Krom.*

ESCHE (NICOLAAS VAN) of ESCHIUS, geb. te *Oisterwijk* in *N. Braband* in 1507, † 1578, ontving zijne opleiding tot den geestelijken stand te *'s Hertogenbosch*, daarna te *Leuven*, van waar hij, na 't ontvangen van den graad van baccalaureus en de priesterwijding, naar *Keulen* vertrok, om zich toe te wijden aan de onderwijzing van jonge lieden. Hij bedankte om als opvoeder bij den jeugdigen hertog van *Gulik* werkzaam te zijn, uit vrees met de losbandigheid van 't hof besmet te worden. Als zielverzorger bij de bagijnen te *Diest*, bragt hij eene groote hervorming bij die zusters te weeg, liet een klooster herbouwen voor de Franciskaner nonnen, en stichtte andere nuttige inrigtingen. Doch, hoe ijverig hij ook werkzaam was, klaagde men hem aan bij de Inquisiteurs Trappen en Druitius. Onschuldig bevonden, maakte de roem zijner vroomheid, dat de vicaris van *Mechelen* hem de hervorming opdroeg van eenige gestichten voor geestelijke zusters. Hij overleed als aartspriester van 't dekenschap van *Diest*, daartoe door Granvelle benoemd. Van zijne schriften, thans van weinige waarde, vindt men eene breede lijst bij Paquot.

ESCURIJ (HENDRIK Baron COLLOT D') van *Heinenoord* behandelde de latijnsche lier met waardigheid en kracht, blijkens zijn *Carminum fasciculus*, waarin zijne *Heroïden* bijzonder uitmunten. Bovendien behaalde hij veel roem door zijn allerbelangrijkst werk: *Hollands roem in kunsten en wetenschappen*, waar-

van het 1ste deel verscheen in 1824 en het laatste of 7de in 1844; jammer, dat hij het niet mogt voltooijen met den roem van hen, die in regts- en staatswetenschappen naam hebben gemaakt. Hij werd in 1815 benoemd tot curator der Leijdsche hoogeschool, en was in die betrekking met lust en ijver werkzaam. Als lid der 2de kamer van de Staten-Generaal heeft hij niet minder dan door zijne schriften, zijne vaderlandsliefde en bekwaamheden aan den dag gelegd. Toen de Leijdsche jufferschap in 1815 een keurig vaandel schonk aan de studenten-compagnie, die bloed en leven durfde wagen, om 't vaderland te bevrijden, vervaardigde hij daarop een treffend latijnsch onderschrift, in 't Nederd. vertaald door prof. Siegenbeek. Hij stierf in 184 .

ESDRÉ (JAN), te *Curaçao* geb., betoonde met zijn' broeder vele liefde voor de wetenschappen. In beider academische verhandelingen, de eene: *De natura fluminum*, de andere: *De arte libellandi*, waarmede zij den doctoralen graad in de wijsbegeerte te *Leijden* verkregen, bleek hun lust voor de natuurkundige wetenschappen. De hier genoemde Esdré was een kweekeling van den hoogleeraar Allamand, en rigtte te *Dordrecht* een physisch collegie op, waarvan hij later de leiding aan zijn' broeder overliet, toen hij naar *Heusden* ging wonen. Het aanbod van eene hoogleeraarsplaats te *Franeker*, wees hij van de hand, wijl hij vreesde niet genoeg bedreven te zijn in de lat. taal. Hij maakte zich echter den tijd ten nutte door natuurkundige nasporingen en proeven. In meer dan één werk deelde hij de vruchten van zijn' arbeid mede, vooral in zijne *Inleiding tot de kennis der natuurl. wijsbegeerte*, in 6 dln.

ESGERS (JOHANNES), geb. te *Amsterdam* in 1695, † 1755, is op verscheidene plaatsen predikant geweest; in 1736 van *Middelburg* naar zijne geboortestad beroepen, werd hij 4 jaren later aangesteld tot hoogl. in de godgeleerdheid te *Leijden*, welke betrekk. hij aanvaardde met eene redevoer. *De supremo ecclesiae doctore et ab eo edoctorum felicissimo statu.* Later werd hem het onderwijs in de hebreeuwsche oudheden opgedragen, 't welk hij begon met eene rede: *De fontibus, unde theologo pernecess. antiq. hebraicarum cognitio haurienda est.* Behalve deze orationes, gaf hij in 't licht eene *Lijkpredikatie* op den predikant C. van den Bogaerde, 1740 te *Amst.*

ESSEN (HENDRIK VAN), uit een oud aanzienlijk Geldersch geslacht, geb. in 1571, † 1641, behoorde tot de ridderschap van de *Veluwe*, en werd in 1607 benoemd tot lid van 't hof van *Gelderland*. In 1618 behoorde hij onder de 24 regters over

Oldenbarneveldt, de Groot en Hoogerbeets, en later was hij afgevaardigde tot de synode van *Dordrecht*, in 1624 met den heer van *Noordwijk* in gezantschap naar *Frankrijk*, om een verbond te bewerken van onderlinge bescherming, en tot verkrijging van geld voor den Staat. Men gebruikte hem verder tot eenige binnenlandsche zendingen ter beslissing van oneenigheden, driemaal naar *Friesland* en eens naar *Groningen*. Als regter van *Arnhem* en *Veluwenzoom* had hij veel invloed. Als curator der Harderwijksche kwartierschool, droeg hij veel bij ter bevordering van hare belangen.

ESSEN (MARGARETHA Baronnesse VAN), geb. baronnesse van Haeften, vrouwe van *Stelbergen* en *Schaffelaar*, vrijvrouwe van *Abbenbroek*, leefde in 't laatste gedeelte der vorige eeuw en was lid van 't Haagsche dichtgenootschap *Kunstliefde spaart geen vlijt*. In de bundels van dat genootschap worden eenige harer dichtstukjes gevonden, als ook in eene kleine verzameling van stukjes, na haren dood uitgegeven, onder den titel van *Iets van M.*— In proza zag van haar het licht in 1781: *Een handvol menschenvreugde*. Hare verdiensten en godsvrucht maakten haar geëerd en bemind. Zij stierf in 1793 op den huize Schaffelaar.

ESSENIUS (ANDREAS) werd geb. te *Zalt-Bommel* in 1608 volgens Kok, in 1618 volgens Glasius, en † in 1677. Te *Utrecht* studeerde hij in de wijsbegeerte, mathesis en theologie. In 1639 werd hij proponent, een jaar later doctor in de wijsbegeerte en in 1645 in de theologie. Als predikant te *Nederlangbroek* in 1641, vervolgens te *Culenborg* en in 1651 te *Utrecht* was hij ijverig werkzaam. Zijne groote geleerdheid opende hem aldaar in 1653 een' hoogeren werkkring als professor in de godgeleerdheid. Hij was een streng regtzinnig theologant, in de rigting van zijn' leermeester en ambtgenoot Voetius en voerde geschil met Coccejus over den sabbath, als ook met Heidanus en Burman, gelijk vele zijner schriften aanduiden, die wij voorbijgaan. Onder die welke hem den meesten roem deden verwerven, behooren o. a. *Synopsis controversiarum theol. et index locorum totius S. Scripturae. Amst.* 1661. — *Triumphus crucis etc. Amst.* 1649, ook in 't Nederd. vertaald. *Systema theologiae dogmaticae*, 3 *tom. Utr.* 1659, later door zijne leerlingen tot een *Compendium* gebragt in 1669 en herdrukt in 1685.

ESTIUS (WILLEM) of EST, behoorde tot eene oude familie van dien naam, herkomstig uit den *Tielerwaard* en werd geb. te *Gorinchem* in 1544, † 1613. Hij was een leerling van den beroemden Macropedius, leeraar aan de Utrechtsche fraterschool. Na tot doctor in de theologie bevorderd te zijn, was hij 10 jaren

hoogl. in de philosophie te *Leuven* en regent van collegie van paus Adriaan VI. Later werd hij professor in de theologie te *Douai,* regent van de koninklijke kweekschool en kanselier van de academie. Hij wordt geroemd om zijne geleerdheid en om zijn dichterlijk talent, 't geen blijkt uit zijn carmen: *De libera religione,* dat eene betere strekking heeft dan zijne *Hist. Martyrum Gorcomiensium* 19 *etc. Col.* 1572, ook in 't Nederd. vertaald onder den titel: *Waerachtige hist. van de Martelaers van Gorcum* enz. Hij schreef ook twistschriften tegen de Jezuiten; maar bevlekte zijn' roem, door goedkeuring te schenken aan een boekje, te *Douai* gedrukt, en getiteld: *De glorieuze et triumphante Martelisatie van Balthazar Gerards*, waarin de moordenaar van prins Willem van *Oranje*, van wien Parma de canonisatie geëischt heeft, vergeleken wordt met Ehud en Pinehas.

ESTRADES (GODEFROI, Graaf D'), maarschalk van *Frankrijk*, enz., werd om zijne uitstekende bekwaamheden door koning Lodewijk XIV. in gewigtige krijgs- en staatszaken gebruikt. In 1638 kwam hij als fransch gezant in *den Haag*, diende tevens onzen staat in 't leger van prins Frederik Hendrik, dien hij *Sas van Gend* hielp veroveren; had veel invloed op de Munstersche vredehandeling; kwam met den raadpensionaris J. de Witt in gewigtige handelingen; bewerkte de ontruiming van *Duinkerken* door de Engelschen, en hielp den vrede sluiten te *Breda* in 1667 en dien van *Nijmegen* in 1678. Hij stierf te *Parijs* in 1686. Zijne *Brieven en Negociatiën*, in 't fr. en nederd. onderscheiden malen gedrukt, zijn zeer belangrijk voor de geschiedenis van dien tijd.

ESWIJLER (JOHANNES), binnenvader in 't burgerweeshuis te *Hoorn*, wordt hier kortelijk vermeld, als behoorende in 't laatste gedeelte der 17de eeuw tot die ongeletterde vromen, die doortrokken van de gevoelens der mystieken, veel kwaads hebben gesticht; zoo ook Eswijler, die in 1615 als schrijver optrad van een werkje getiteld: *Ziels eenzame meditatiën over de voornaamste waarheden des Evang.* enz. Het vond zulk een' grooten ingang bij vele Voetianen, dat deze ter onderscheiding van andere, den naam van Eswijlers of Eswijleriaansche Voetianen gedragen hebben. Het werd later in 1734 omgewerkt door J. Boutkamp te *Rotterdam*, 't welk ook veel gehaspel verwekte.

EUFRENIUS (ALBERTUS), bijgenaamd GEORGIADES, zoo veel als zoon van Georgius Goedaert, geb. te *Amsterdam*, waar hij de geneeskunst uitoefende en naam verwierf door zijne schoone lat. gedichten, bestaande in *Poemata erotica*, *basia*, *coma et sylva*, *L. B.* 1601. Hij † ten jare 1625 op jeugdigen leeftijd, was

een vriend van F. Sweertius en voerde tot spreuk: *Victrix mortis virtus.*

EUPEN (PIETER JAN SIMON VAN), geb. te *Antwerpen*, in 1744, was kanunnik, grootpoenitentiemeester en hoogl. aan 't bisschoppelijk seminarium, toen in 1789 de opstand in *Braband* tegen keizer Joseph II. uitbarstte. Hij werd secretaris van staat, de regterhand van van der Noot, doch listiger, behendiger en in 't beleid van zaken bekwamer dan deze. In 1790 naar *Holland* gevlugt, keerde hij 4 jaren later naar *Brussel* terug, van waar de Franschen hem als gijzelaar naar *Rijssel* en vervolgens naar *Parijs* voerden, waar hij tot 1795 gevangen bleef. Na verkregene vrijheid begaf hij zich andermaal naar *Holland*, en is ergens in de nabijheid van *Utrecht* gestorven.

EVERAERTS (ANTONIE), raad en geneesheer in zijne geboortestad *Middelburg*, heeft zich door het schrijven van eenige werkjes, die betrekking hebben tot zijn vak, bekend gemaakt; o. a. *Novus et genuinus hominis brutique animalis excursus. Mediob.* 1601. — *Herweckte sooghster-siekte. Ib.* 1661, ook in 't hoogd. vertaald. Op eene reis naar *Antwerpen*, om eene verkooping van schilderijen bij te wonen, stierf hij aldaar plotseling in 1679 aan eene squynancye (zegt la Rue).

EVERDINGEN (CESAR VAN), geb. te *Alkmaar* in 1606, † 1679, muntte uit in 't schilderen van historie- en portretstukken, en ook in landschappen. Hij was naauwkeurig in het teekenen, bezat een krachtig koloriet en een vleijend penseel. Onder zijne kunstwerken wordt geteld de zegepraal van David over Goliath, geschilderd op de orgeldeuren in de kerk van zijne geboorteplaats. Zijne teekeningen, waarin hij den Italiaanschen stijl bedriegelijk wist na te bootsen, worden zeer op prijs gesteld. Het Haagsche Museum bezit één zijner kunststukken. — Zijn broeder

EVERDINGEN (ALDERT VAN), geb. te *Alkmaar* in 1621, † 1675, overtrof weldra zijne beide leermeesters in de schilderkunst, R. Saverij en P. Molijn. Hij onderscheidde zich bijzonder als landschapschilder en was gewoon zijne stukken met de stoffaadje en gebouwen naar 't leven te teekenen. Zeer natuurlijk is het loof zijner boomen. In het voorstellen van zeestormen, watervallen en onweders, toonde hij zijne rijke en dichterlijke verbeeldingskracht. Het nabootsen van eene woeste romantische natuur, door hem op de kusten van *Noorwegen* bestudeerd, hield hem bij voorkeur bezig. Ook heeft men van hem zachter en liefelijker voorstellingen van boomrijke landschappen. Zijne teekeningen zijn zeer gezocht en worden duur

betaald. Van hem wordt getuigd dat hij een stil, arbeidzaam en zedig leven geleid heeft.

EVERHARDI (NICOLAUS) of CLAAS EVERTSZ., geb. te *Grijpskerke* in 1463, † 1532, volbragt zijne letteroefeningen te *Leuven*, ontving in 1492 den doctoralen graad in de regten, waarin hij eenigen tijd openbare lessen gaf. Vijf jaren later werd hij te *Brussel* officiaal van den bisschop van *Kamerijk*, toen deken der kerk van *St. Guido* te *Anderlecht*, vervolgens van de *St. Gudula* te *Brussel*. Na 't verlaten van den geestelijken staat, trad hij in 't huwelijk, werd lid van den hoogen raad te *Mechelen*, daarna voorzitter in 't hooge geregtshof van *Holland* en *Zeeland*, welken post hij vele jaren met roem bekleedde tot hij zich in 1525 door keizer Karel V. tot voorzitter van den grooten raad van *Mechelen* benoemd zag. Onder zijne nagelatene werken bekleedt eene eerste plaats: *Topica juris sive loci argumentorum legales. Lov.* 1516, aldaar verm. herdrukt in 1552, later te *Venetië*, *Lyon* en *Frankfort*. Dan: *Consilia sive responsa juris. Lov.* 1554, verm. en verb. door J. Molengrave. Hij had 5 zonen, die allen door geleerdheid vermaard zijn geworden, vooral de beminnelijke dichter Janus Secundus, dien wij op dat woord zullen vermelden. Daar toenmaals in vele familiën nog geene geslachtsnamen bestonden, namen ook deze de namen aan, welke zij goed vonden. Zoo zullen er nog 2 voorkomen onder Adr. Marius en Nic. Grudius.

EVERSDIJK (CORNELIS FRANSZ.), geb. te *Goes* in 1586, † 1666, was gedurende vele jaren lid der regering aldaar, in 1635 gedeputeerde in de rekenkamer van *Zeeland*, welk ambt hij tot aan zijn' dood met roem vervulde. Hij was zeer ervaren in de mathesis, algebra, cijfer- landmeet- en sterrekunde, en zond in 't licht: *Tractaat van de wijnroede.* — *Tafelen van de wanne-mate enz.* — *Pacht-tafelen enz.* — *Tafelen van intrest. Pasteboeck van den broode enz.* en *De dubbele groote Arithmetica van J. Coutreels* (zijn leermeester) overzien en gezuiverd.

— (WILHELMUS), geb. te *Ellewoutsdijk* in 1653, † 1729, werd in 1681 predikant te *Wemeldingen*. Hier trof hem een zwaar leed door eenen brand, welken een booswicht in zijne woning stichtte, waarbij hij niets anders redde dan de preek, welke hij den volgenden dag moest uitspreken. De invloed van den schrik bleef hem al zijn leven bij. In 1683 vertrok hij naar *Oostzaan*, daarop naar *'s Hertogenbosch* en in 1686 naar *Rotterdam*. Hier was hij zeer gezien en had veel toeloop. Zijne leerredenen, doorspekt met lat. en gr. volzinnen, werden in dien tijd hoog geschat. Behalve eenige lijk- en gelegenheids-predi-

katiën, is een bundel uitgegeven onder den titel: *De heerlijkheid des Messias in deszelfs luister vertoond.* 1700.

EVERSDIJK (WILLEM) leefde in 't midden der 16de en 't begin der 17de eeuw, en oefende zich in de schilderkunst; hij vervaardigde vele portretten van beroemde tijdgenooten, waarvan er door Houbraken en anderen in 't koper zijn gebragt. Onder zijne kapitale werken telt men uitvoerige schilderijen, op de groote zaal van 't Schuttershof te *Middelburg* geplaatst.

EVERTSEN. De stamvader van dit Zeeuwsch heldengeslacht was:

EVERT HENDRIKSZ., geb. te *Zoutelande*, die in de eerste dagen van onzen kamp voor de vrijheid streed onder prins Willem I. en Maurits, en ter zee den Spanjaard veel afbreuk toebragt. In 1600 wegens ouderdom en ziekte ontslagen, stierf hij later te *Vlissingen.* De admiraliteit van *Zeeland* beschonk hem met 2 zilveren drinkschalen. — Zijn zoon

EVERTSEN (JAN) werd in 1600 door prins Maurits tot kapitein ter zee aangesteld. In dat zelfde jaar was hij bestuurder van de kleine vloot, die de *Schelde* opzeilde en voor *Antwerpen* het groote admiraalschip veroverde. Hij sneuvelde in 1617 in een gevecht bij *Rochelle* tegen een' franschen roover, die echter vermeesterd en te *Vlissingen* met twee schepen werd opgebragt.

— (JAN), de 2de zoon van Evert Hendriksz., werd geb. te *Vlissingen* in 1600, en † 1666. In 1622 tot kapitein ter zee bevorderd, klom hij op tot den rang van Lt.-admiraal van *Zeeland.* Hij versloeg met zijn smaldeel in 1636 dat van den Duinkerkschen admiraal Collaert, die met 2 zijner schepen en veel volk gevankelijk naar *Zeeland* werd gevoerd, welke dappere daad met eene gouden medaille en ketting beloond werd. Drie jaren later hielp hij Tromp de Spaansche vloot vernielen, die onder den admiraal d' Oquendo voor *Duins* lag. In onderscheidene gevechten tegen de Engelschen, wist hij met Tromp en de Ruiter de eer der Nederl. vlag te handhaven. In 1665 deelde hij in den bloedigen en ongelukkigen slag tegen de Engelsche zeemagt en moest al vechtende naar de *Maas* de wijk nemen. Bij zijne komst in den *Briel* werd hij door het gepeupel mishandeld, doch de Staten lieten den dapperen held regt wedervaren, hoewel hij eenige maanden buiten dienst werd gesteld. Naauwelijks vernam hij het sneuvelen van zijn' broeder den Lt.-admiraal Cornelis, of hij bood zich den Staten van *Zeeland* aan, om de plaats van zijn' broeder te vervangen; wenschende gelijk zijn vader, een zoon en 4 zijner broeders voor het vaderland te sterven. Die wensch werd vervuld; hij sneu-

velde den 4. Aug. in eene bataille tegen de Engelschen. De koning van *Frankrijk* had hem vereerd met de ridderorde van St. Michiel.

EVERTSEN (CORNELIS), de jongste zoon van Evert Hendriksz., geb. te *Vlissingen* in 1610, † 1666, werd reeds in 1636 tot kap. ter admiraliteit van *Zeeland* aangesteld. Onder het opperbevel van zijn' bovengemelden broeder, gebood hij altijd over een gedeelte der vloot en was niet minder dapper dan deze. Op den 3den dag van den eersten slag in 1653 tegen de Engelschen werd hij, die toen reeds schout-bij-nacht was, door 't zinken van zijn schip, krijgsgevangen, doch weldra ontslagen. Gedurende 36 jaren was hij onafgebroken op zee, deed verschillende kruistogten, ook onder de Ruiter tegen de barbarijsche zeeroovers, woonde met dezen de groote expeditie tegen *Zweden* bij, en ontving van den koning van *Denemarken* eene gouden medaille aan eene gouden keten. In de plaats van zijn' broeder tot Lt. Adm. van *Zeeland* benoemd, streed hij heldhaftig in den 4daagschen slag, den 11. Junij 1666, waarbij het laatste schot van 't schip des Engelschen schout-bij-nachts hem zielloos op het dek deed nederstorten. Ter eer van hem en zijn' broeder Jan werd er te *Middelburg* in de *O. kerk* een marmeren praalgraf opgerigt.

— (CORNELIS), 2de zoon van bovengemelden, geb. te *Vlissingen* in 1642, † 1706, volgde zijn' vader op diens zeetogten. Na een dapper en bloedig gevecht tegen een Engelsch schip van 64 stukken, terwijl het zijne slechts 32 voerde, werd hij gevankelijk naar *Engeland* gebragt, maar op voorspraak van den hertog van *York*, die zijne dapperheid vereerde, weldra ontslagen. Als kapitein woonde hij den zeeslag bij, waarin zijn vader aan zijne zijde sneuvelde. Na meer andere daden van kloekmoedigheid, zag hij zich in 1675 door prins Willem III. tot schout-bij-nacht van *Zeeland*, 4 jaren later tot vice-admiraal en kommandeur van *Vlissingen* en *Rammekens* verheven; in 1684 tot Lt.-admiraal van *Zeeland*, kommanderende in 1688 het eerste eskader der expeditie naar *Engeland*, en 2 jaren daarna bestuurde hij den voortogt der gecombineerde Nederl. en Eng. vloot tegen de Fransche, waarbij hij, — toen de Engelschen zich buiten 't gevecht hielden, — in den aftogt eene roemrijke voorzigtigheid aan den dag legde. Hij stierf te *Middelburg* en zijn lijk werd in de tombe zijns vaders bijgezet. — Van zijne andere broeders, die zich voor 't vaderland verdienstelijk hebben gemaakt, noemen wij slechts

— (GELEIN), die geb. werd te *Vlissingen* in 1655, en † in 1721,

Hij woonde als jongeling de groote zeeslagen bij, waarin zijn vader, oom, en broeder zulke schoone lauweren plukten, bekleedde onderscheidene rangen, en was als schout-bij-nacht bij de expeditie naar *Engeland* in 1688; daarop deed hij eene convooireis naar *Spanje*, werd in 1695 tot vice-admiraal aangesteld, in plaats van Carel van de Putte en in 1707 tot luit.-adm. in plaats van zijn' broeder Cornelis Cornelisz. E. Hij wordt geprezen om zijne manhaftigheid, matigheid en opregtheid. Hij stierf op zijne lustplaats *Zeerust* en werd ook in de vaderlijke eeretombe bijgezet, die in 1818 werd hersteld.

EWOUTSZ. (BOUDEWIJN of BOUWEN), geb. te *Vlissingen*, betoonde zich een dapper zeeman in den worstelstrijd tegen *Spanje*. Hij volgde in Mei 1573 E. Pz. Worst op als admiraal. Toen de Spaansche vlootvoogd Sancio d' Avila met zijne schepen van *Middelburg* uitzeilde om de onze aan te tasten, liet Ewoutsz. al de kapiteinen aan boord seinen, om krijgsraad te houden; terwijl men in de kajuit was, vloog er een kogel van d' Avila's schip dwars door heen, die den vice-admiraal Jan de Moor doodde en, behalve een' kapitein, ook Ewoutsz. door de splinters zoodanig trof, dat het hem al zijn leven hinderde. Doch hoezeer aan zijne wonden lijdende, nam hij een werkzaam deel aan den strijd, was de held van den dag, veroverde een der vijandelijke schepen en bragt de zegeteekenen van den slag binnen *Vlissingen*. D' Avila vlugtte naar *Antwerpen*. Ewoutsz. overleed kort daarop en werd opgevolgd door L. van Boisot.

EIJBEN (HIERONIMUS), geb. te *Groningen* in 1603, † 1648, werd in 1639 in zijne geboortestad tot eenige regeringsposten geroepen, laatstelijk tot burgemeester. Benoemd tot afgevaardigde ter Staten-Generaal in 1646, nam hij ijverig deel aan hunne gewigtige werkzaamheden, en zou door zijne wijsheid nog meer nut hebben gesticht, indien de dood hem niet in den bloei des levens had weggerukt.

EIJCK (HUBRECHT en JAN VAN), geb. te *Maseik* in 't Limburgsche, de eerste waarschijnlijk in 1366 en de ander in 1370. Zij behooren tot de vroegste schilders der Vlaamsche school. Of zij de eerste zijn geweest, die het schilderen met olieverw hebben uitgevonden, is onder deskundigen nog niet uitgemaakt. Het mag hier of elders bekend geweest zijn om er houten voorwerpen mede te bestrijken, den gebroeders van Eijck komt de eer toe, dat zij met olieverw schilderijen hebben vervaardigd, die eigenlijk kunstwerken mogen heeten. Zij stonden in groot aanzien bij den hertog Filips de Goede, bij wien Jan kamerdienaar was en tot het gezantschap behoorde, door gemelden

hertog in 1428 en 29 naar *Portugal* gezonden. Het voortreffelijkste werk, door hen vervaardigd, is een kapitaal altaarstuk van 12 paneelen in de hoofdkerk van *Gend*, tafereelen uit de gewijde gesch. voorstellende. Het Rijks Museum te *Amst.* bezit een hunner stukken. Hubrecht is gestorven in 1426 en met zijne zuster Margaretha, die ook de schilderkunst beoefende, begraven in de *St. Jans-kerk* te *Gend*, en zijn broeder, die † in 1440, te *Brugge* in de kerk van St. Donatus.

EIJCKMANS (JOHANNES), geb. in of bij *Breda* in 1749, † 1815, had lust voor de beeldhouwkunst, begaf zich ter verdere oefening naar *Antwerpen*, waar hij van de lessen aan de academie aldaar vlijtig gebruik maakte. Hij werd een bekwaam meester en heeft vele fraaije stukken geleverd, vooral kleine in ivoor. Zijne 2 marmeren beeldjes, een vrouwtje dat weent bij eene graftombe en eene Psyché, op de Antw. tentoonstelling in 1813, vonden veel bijval.

EIJK (ARENT VAN), een Utrechtenaar van geboorte, leefde in 't laatste gedeelte der 16de eeuw en wordt door Foppens een hoogleeraar in de letteren genoemd, maar niet waar. Hij zond in 't licht: *Tabulas in gram. graecam*, 1582, in 4to, *typis Plantini.* — *Praecepta decalogi*, in lat. verzen op tabellen. Hij moet ook een werk geschreven hebben in 't latijn over de mirakelen en beroerten, in zijn' tijd voorgevallen, waarvan de copie door de onachtzaamheid zijner vrouw is verloren gegaan. Hij schatte het zelf op duizend guldens.

— (JACOB VAN DER), geb. te *Dordrecht* in 1574, † 1634, beoefende de regtsgeleerdheid waarschijnlijk te *Leijden* en werd aldaar doctor in de beide regten. In 1620 of vroeger was hij secretaris in den hoogen raad van *Z. Holland.* Hij gaf uit: *Korte beschrijv. mitsgaders handvesten*, *privilegiën enz. van Z. Holland.* Dord. 1628. Jacob van Oudenhoven heeft het vermeerderd uitgegeven in 1654, onder den titel: *Oud-Hollandt*, *nu Zuid-Holland* enz.

— (PETRUS GODOFREDUS SPRENGER VAN), geb. te *Schiedam* in 1751, † 1806, bezocht eerst de Leijdsche, daarna de Utrechtsche hoogeschool, om zich op de godgeleerdheid toe te leggen. Hij werd in 1774 predikant aan *de Vuursche*, daarna aan den *Bergschen-hoek*, vervolgens te *Sliedrecht* en eindelijk te *Rotterdam.* Hij stichtte door zijn voorbeeld en schriften; maakte zich bijzonder verdienstelijk in 't verdedigen der waarheden van het Christendom; was bestuurder van 't Haagsche genootschap, en gaf in 1802 een leerboekje uit, getiteld: *Eenvoudig onderw. in de godsd. leer* enz. waaraan hij toevoegde: *Bijlage over de versterking van 't geloof door de Sacramenten* enz.

EIJK (JAN VAN), geb. te *Amsterdam* in 1757, † 1822, werd in 1782 predikant te *Voorthuizen*, 6 jaren later te *Loosduinen*, waar hij bleef tot aan zijn' dood, niettegenstaande hem 4 gemeenten tot leeraar begeerd hadden. Hij leidde hier een nuttig en werkzaam leven, en was een hulpvaardig, nederig en gemoedelijk Christen. Zijne schriften zijn vele, wij kunnen ze alle niet opnoemen; van zijne godsdienstige melden wij: *Voorbereidend onderrigt voor 't onderw. in de Bijb. gesch.* — *In de Christelijke leer.* — *Over het bidden.* — *De Bijbel in 't klein*, en na zijn' dood: *Bijbeloef. over de Hand. der Apost.* Hij was een beminnaar van de wis- natuur- en dichtkunde, en deed zich als eenvoudig en zacht dichter kennen in zijne *Liederen voor den landman*, — *voor Dorp en Stedelingen.* — *Liederen voor allerlei soort van Godsvereerders.* Hooger gestemd zijn zijne *Gezangen bij het 3de eeuwfeest der kerkhervorming*, en *Cantate bij de huldiging van Z. K. H. tot Souver. vorst* en andere gelegenheidsstukken.

— (SIMON SPEIJERT VAN DER), geb. te *Brielle* in 1760, † 1826, werd in 1796 te *Leijden* benoemd tot lector in de natuur- en hoogere wiskunde, en aanvaardde dien post met eene redevoering: *De vi Matheseos subl. quae cernitur in physica, astronomia etc.* Tot buitengewoon hoogleeraar bevorderd in 1797, sprak hij: *De studio Hydraulices inpr. in nostra Republ. excolendo.* Twee jaren later tot gewoon hoogleer. aangesteld, sprak hij: *De utilitate et commodis, ediligentius culta Math. et physices disciplina in vitam comm. redundantibus.* Behalve deze en andere *Orationes*, schreef hij: *Institutiones physicae etc. L. B.* 1800. *Beginselen der differentiaal- en integraal-rekening. Ib.* 1803; verscheidene vertoogen, verhandelingen en brieven, in de *K. en Letterbode* 1800, 1802, 21 enz. Als latijnsch dichter muntte hij daarenboven uit, en wist zelfs de afgetrokkenste denkbeelden vloeijende en helder uit te drukken. Ter overtuiging noemen wij slechts zijn *Poëma de Deo;* — *in laudem geometriae;* — *de mentis humanae facultatibus et immortalitate;* zijne dichterlijke redevoer., waarmede hij in 1817 zijne rectorale waardigheid nederlegde: *De nihilo nobis penitus cognito in rerum natura etc.*

EIJLL (Uit het geslacht VAN) hebben zich bekend gemaakt WILLEM, die in 1543 burgemeester was van *Arnhem* en kanselier van *Gelderland*, en als kundig regtsgeleerde en staatsman in hooge achting stond bij keizer Karel V. — JACOBUS, geb. te *Zutphen*, was een geleerd priester van de orde der Jezuiten, en later in 1722 hoogleeraar te *Leuven*. — THEODORUS, geb. te *Zutphen* en daar † in 1739, was doctor in de regtsgeleerdheid en stond in zijne geboortestad in groot aanzien. — WESSEL

GODFRIED JOSEPH, geb. te *Zutphen* in 1710, † 1774, was doct. in de regtsgeleerdheid en een zeer godvruchtig en milddadig man. Hij vermaakte bij testament al zijne vaste goederen aan onderscheidene personen, om de opbrengst van sommige uit te betalen aan de R. K. armen te *Zutphen*, en met de revenuen van de andere, ondersteuning uit te reiken aan in armoede vervallene adelijke personen.

EIJNDE (JACOB VAN DEN), geb. waarschijnlijk te *Delft*, in de eerste helft der 16de eeuw, werd als secretaris dezer stad in vele gewigtige zaken gebruikt en zag zich in 1560 tot advokaat van *Holland* benoemd. Hij betoonde veel trouw en ijver, en desniettegenstaande werd hij, die de R. K. godsdienst beleed, in 1568 bij den bloedraad aangeklaagd, met list gevangen genomen, naar *Brussel* gevoerd en te *Vilvoorde* gevangen gehouden tot aan zijn' dood, 12. Maart 1569. Alle pogingen van den kant der Staten, om hem los te krijgen, mislukten. Hij had te veel geijverd voor 's lands vrijheid, gepoogd 't Spaansche krijgsvolk te verwijderen, en dit was genoeg in de oogen van Alba en Vargas om hem te vatten en welligt op 't schavot te brengen, had zijn dood zulks niet belet.

— (JACOBUS VAN DEN) of EYNDIUS, heer van *Heemstede*, denkelijk een kleinzoon van bovenstaanden, geb. te *Delft* in 1575, † 1614, koos eerst de letter- daarna de krijgskundige loopbaan, diende onder prins Maurits als kapitein van eene compagnie voetvolk; doch nam weldra zijn ontslag, om zich geheel aan de letteren te wijden. Hij huwde in 1609 met Clara van Raaphorst, die hem de heerlijkheid van *Heemstede* aanbragt. Op het herbouwde kasteel aldaar leefde hij korten tijd voor de wetenschappen. Hij schreef: *Chronici Zeelandiae libri* 2, in 1634 op last der Staten van *Zeeland* uitgegeven; deze kronijk loopt van de vroegste tijden tot op 1305. Het 1ste boek is door Smallegange vertaald, en woordelijk in zijne groote *Kronijk van Zeeland* ingelascht. Hij had ook zijne verdiensten als lat. dichter, blijkens zijne *Poëmata*, *L. B.* 1611, in 6 boeken, zijnde bij 't laatste de *Nugae* ook eenige stukjes gevoegd van D. Heinsius.

EIJNDEN (FRANS VAN), geb. te *Nijmegen* in 1694, † 1742, leerde de beginselen der teekenkunst en het glasschilderen in zijne geboorteplaats, vervolgens het landschapschilderen onder Romborgh, en verder bij E v. Nijmegen te *Rotterdam*. Dezen was hij behulpzaam in 't schilderen, naar den toenmaligen smaak, van kamer- zolder- deur- en schoorsteenstukken. Hij zette zich als kunstschilder te *Rotterdam* neder, het bedrijf van zijn' laatsten meester navolgende. Later vestigde hij zich in zijne geboor-

testad, waar hij nog verscheidene arcadische landschappen vervaardigde en onvoltooid naliet. Zijne stukken waren vrolijk van kleur en luchtig getoetst, zijne bouwvallen inzonderheid fraai van teekening en bevallig geschilderd. Er bestaat nog van hem in M. S. eene verhandeling over het glasschilderen.

EIJNDEN (JACOBUS VAN), geb. te *Nijmegen* in 1733, † 1824, werd door zijn' vader in de teeken- en schilderkunst onderwezen en legde zich bijzonder toe op het teekenen van bloemen, vruchten en dieren met waterverw. Er bleef hem weldra geen tijd over tot het vervaardigen van uitvoerige stukken, wijl hij het volhandig had met het geven van lessen. Hij was daarenboven een liefhebber van gr. rom. en vaderl. oudheden, penningen en munten, waarvan hij eene verzameling maakte, welke na zijn' dood verkocht is.

— (ROELAND VAN), geb. te *Nijmegen* in 1747, † 1819, leerde de lat. taal, en tevens bij zijn' oom, vader en broeder, boven vermeld, de teeken- en schilderkunst, welke minder zijne hoofdstudie werd, toen hij een' post kreeg bij 's lands convoijen en licenten eerst te *Tiel*, daarna te *Dordrecht*. Ofschoon hij de kunst niet liet varen, werd het beschouwend gedeelte der schilderkunst meer zijne geliefkoosde studie, blijkens zijne bekroonde verhandeling in Teijlers 2de genootschap *Over den nationalen smaak der Holl. school in de teeken- en schilderkunst*, 1783. — Vertal. met aanteek. van *'t Leven van Correggio*, in Feith's en Kantelaar's *Bijdr. tot bevorder. der schoone kunsten*, 1ste 2de en 3de stuk. — *Nadere bijzonderheden omtr. de gebroeders v. Eijck en de uitvind. der olieverw.* — *Geschiedenis der vaderl. Schilderkunst*, van welk werk hij met A. van der Willigen schrijver was. Onder zijne schilder- en teekenwerk vindt men welgelijkende portretten. Hij was correspondent van 't Nederl. Instituut, lid van 't genootschap *Diversa sed una* te *Dordrecht* en van *Pictura* aldaar.

EIJSINGA (TJALLING VAN), geb. in *Friesland* in 't 1ste ged. der 16de eeuw, † 1569, was met 3 zijner broeders Fokko, Frans en Ritske, onderteekenaar van het verbond der edelen, en had veel liefde voor vrijheid en godsdienst. Door zijne bedrevenheid in de regten, bekleedde hij, vóór den opstand, de raadsheerlijke waardigheid. Omdat hij de hervormden met raad en daad begunstigde, haalde hij zich den haat van Alba op den hals en werd gebannen. Hij bleef den graaf Lodewijk van Nassau getrouw, wiens commissaris der monstering en schatmeester hij was; doch na het verlies van den slag bij *Jemmingen* vlugtte hij naar *Wezel*, waar hij stierf.

F.

FABER (PETRUS), geb. te *Nijmegen* in 't laatste gedeelte der 15de eeuw, † 1525, behoorde tot de orde der predikheeren, legde zich te *Parijs* op de wijsbegeerte en godgeleerdheid toe, ontving in 1517 den graad van licentiaat, daarna dien van magister in de theologie. Naauwelijks in zijn vaderland teruggekeerd, werd hij van wege zijne orde naar *Rome* gezonden, waar hij door vergift zou omgekomen zijn. Hij heeft eenige schriften nagelaten, bestaande in bijvoegsels op de werken van Thomas Aquinae.

— (TIMAEUS), eigenlijk TJOMME RIEMERS SMIT, geb. te *Leeuwarden* in 1578, † 1623, oefende zich in de regtsgeleerdheid aan de Franeker hoogeschool, daarna te *Leijden*, waar hij tot doctor bevorderd werd. In 1603 vestigde hij zich als advokaat in zijne geboorteplaats en werd 2 jaren later hoogl. in de regten te *Franeker*. Men roemt zijne bekwaamheid en zijne schriften, bestaande in *Annotationes etc.* 1608. — *Disputationes anniversariae ad instituta etc.* 2 *tom. L. B.* 1612. — *Quaestiones illustres. etc. Ib.* 1615.

FABER DE BOUMA (GELLIUS of JELLE), Zie op BOUMA (G. F. DE), bl. 231.

FABIUS (JAN CHRISTIAAN), geb. te *Amsterdam* in 1781, † 1852, volbragt zijne theologische studiën te *Leijden*, en was predikant te *Lisse*, *Leerdam*, *Delft* en eindelijk in zijne geboortestad. Hij voegde bij eene grondige kennis van zaken, die tot zijn vak behoorden, ijverige werkzaamheid, nederigheid en bereidvaardigheid. Hij was hoofdbestuurder van 't Nederl. Bijbelgenootschap, medebestuurder van 't Zendeling-genootschap en lid der Maatschappij van Nederl. Letterkunde te *Leijden*. In al deze betrekkingen gaf hij met mond en pen blijken van zijn helder verstand, juist oordeel en godsdienstigen zin.

FABRICIUS (ARENT MEINDERTZOON), geb. te *Haarlem* in 1547, † 1624, nam vele jaren onderscheidene regeringsposten aldaar waar, ook dien van burgemeester en was lid van de voornaamste staats-collegien. Hij behoorde in 1603 tot de gecommitteerden wegens de Staten-generaal, bij de vermaarde belegering van *Ostende*, en verwierf daarbij zoo veel goedkeuring, dat hij beschonken werd met een' zilveren kop of beker, eene lijfrente van *f* 100 en een deftig getuigschrift van zijne verdien-

sten. In 1618 werd hij aangesteld tot een der regters over Oldenbarneveldt, Hoogerbeets en de Groot, doch stemde niet in het doodvonnis van eerstgenoemden, en weigerde de daarbij bepaalde som van *f* 2400 te ontvangen. Zijn gedrag omtrent den pensionaris J. de Haan kenmerkt de bitterheid dier tijden. (Wagenaar, X, 274.)

FABRICIUS (GUILIELMUS) of SMITH, geb. te *Nijmegen* omstreeks 1553, † 1628, ontving opleiding te *Leuven* in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, in welk laatste vak hij de doctorale waardigheid verkreeg ten jare 1594. Vervolgens bij verschillende collegiën dier hoogeschool werkzaam geweest zijnde, werd hij later bewaarder van hare privilegiën. Hij vermaakte zijne bezittingen aan het groot Collegie, waarvan hij voorzitter was geweest. Hij zond met aanteek. in 't licht: *D. Leonis Magni in Dominicam passionem enarratio etc. Lov.* 1600, en maakte zich vermaard door de verdediging der stelling: dat de paus het regt heeft om de vorsten aan tijdelijke straffen te onderwerpen en hunne onderdanen van den eed van trouw te ontslaan.

FABRICIUS (KAREL), geb. waarschijnlijk te *Delft* omstreeks 1624, † 1654, maakte zich inzonderheid bekend als schilder van perspectiven en portretten. Juist bezig om den koster van de *Oude kerk* te *Delft*, Simon Dekker, aftebeelden, sprong den 12. Oct. 1654 het kruidmagazijn aldaar, en werd hij verplet onder de puinhoopen van het huis waarin hij zich bevond, benevens zijne schoonmoeder, zijn broeder en leerling.

— (FRANCISCUS), geb. te *Amsterdam* in 1663, † 1738, vormde zich voor het predikambt te *Leijden*. In 1687 werd hij pred. te *Velzen*, en 9 jaren later te *Leijden*, hier verwierf hij zich, ook als geleerde, zoo groote achting, dat men hem in 1705 aldaar tot hoogl. der godgeleerdheid benoemde, welke betrekking hij begon met eene redevoer. *De Christo unico ac perpetuo eccles. fundamento.* Later werd hem ook de titel van hoogl. in de gewijde welsprekendheid opgedragen. Hij volgde de Coccejaansche rigting; betoonde veel ijver voor de zaak des Christendoms en werd ook buitenlands op prijs gesteld. Behalve zijne *Orationes*, waartoe nog bijzonder behoort de *jubelrede* bij den 150sten jaardag der L. hoogeschool, voor de geschiedenis merkwaardig, ook in 't Nederd. vertaald door D. Smout met pl., gaf hij uit: *Voorb. van gezonde woorden of belijdenis- predicatie.* — *De Christen godgeleerdheid* enz, en gelegenheids-leerredenen.

FAGEL (GASPAR), uit een beroemd geslacht gesproten, werd geb. te *'s Hage* in 1629 en † in 1688. Na tot doctor in de regten bevorderd te zijn, verwierf hij in zijne geboorteplaats,

als advokaat veel lof, en baande zich door zijne kunde den weg tot eer en aanzien. In 1663 benoemde hem *Haarlem* tot haren raadpensionaris, 7 jaren later zag hij zich aangesteld tot griffier der Staten-Generaal, en in 1672 tot raadpensionaris van *Holland* in de plaats van J. de Witt. Hij speelde als een onzer grootste staatsmannen eene allergewigtigste rol. Zijne verdiensten worden verschillend beoordeeld, de een verheft ze te hoog, de andere verkleint ze; maar niemand kan hem den lof weigeren van schranderheid en kunde, van ongemeene werkzaamheid, welsprekendheid en kloekmoedigheid in tegenspoed, die in dagen van voorspoed wel eens in overmoed ontaardde. Met zorg vervulde hij zijne christelijke en maatschappelijke pligten. Toen hem verscheidene millioenen werden aangeboden om Willem III. voor *Frankrijks* belangen te winnen, wees hij dit aanbod met fierheid van de hand, en liet bij zijn' dood geene schatten na.

FAGEL (FRANÇOIS NICOLAAS Baron) geb. in 1645 te *Nijmegen*, verkoos in 1672 de krijgsdienst en begon die loopbaan te *Maastricht* als vaandrig. Zijne dapperheid, gedurende de belegering dier stad door de Franschen, bij onderscheidene uitvallen getoond, verhief hem tot den rang van kapitein. Als brigadier vergezelde hij in 1688 prins Willem III. naar *Engeland*, onderscheidde zich in 1690 bij den slag van *Fleury*, verdedigde een jaar later *Bergen* in *Henegouwen* kloekmoedig tegen het magtige leger der Franschen; werd bij 't beleg van *Namen*, toen hij den vijand in de stad terug dreef, zwaar gekwetst; klom op tot den rang van Lt.-generaal, en droeg in 1702 veel bij tot redding van *Nijmegen*. In het gevecht bij *Ekeren*, waar hij aan hoofd en been gewond werd, gebood hij, toen er geene kogels meer waren, met knoopen te vuren en bleef zich een held betoonen tot aan 't einde des roemvollen strijds. In 1703 en 5 voerde hij het bevel over eene troep Nederlanders in *Portugal*, terwijl *Valencia d' Alcantara* in *Spanje* na een beleg van 6 dagen voor hem moest bukken. Toen hij op zijn verzoek teruggeroepen werd, verklaarde Spanje's koning, dat hij verloren was, zoo Fagel vertrok. Teruggekeerd had hij groot deel aan de overwinning bij *Ramellies*, de verovering van *Doornik*, den slag bij *Malplaquet* en in 1711 aan de inneming van het sterke *Bouchain*. Dit was zijn meesterstuk, daar hij, in weerwil dat zijne werken door een leger van 100,000 Franschen waren ingesloten, de vesting in 20 dagen veroverde. Hij besloot zijne loopbaan door de inneming van *Quesnoy* in 1712 en stierf te *Sluis* in 1718. Niet alleen verwierf hij roem door zijne dapperheid, maar ook door zijne onomkoopbare eerlijkheid.

FAGEL (FRANÇOIS Baron), geb. in 1659, † 1746, behoorde onder de wijze staatsmannen van dien tijd, was eerst als tweede, en sedert 1700 als eerste griffier der Algemeene Staten werkzaam, van welken post hij afstand deed in 1744. Jammer dat zijne levensgeschiedenis, door O. Z. van Haren opgesteld, verloren is geraakt. Wij weten weinig anders van hem te berigten, als dat hij in de toenmalige zwaarwigtige omstandigheden veelvuldige diensten bewees, uitmuntte in het stellen der resolutiën en veel beleid, rondborstigheid en minzaamheid aan den dag legde, gepaard met godsdienstigheid en nederigheid.

— (HENDRIK Baron), geb. in 1706, † 1790, werd in 1744 als griffier der Staten-Generaal aangesteld en vervulde dien post met ijver tot aan zijn' dood. De voornaamste zaken gingen door zijne handen; zijne ondervinding en ervarenheid gaven hem, bij weinigen tegenstand, een' belangrijken invloed. Hij was een bevorderaar der geleerdheid, en vermeerderde de rijke bibliotheek van zijn geslacht, die hij gaarne voor anderen openstelde.

— (FRANÇOIS Baron), geb. in 1740, † 1773, studeerde als jongeling van groote verwachting te *Leijden*, vertrok daarop naar *Lausanne*, deed eene reis door *Zwitserland*, *Italië*, *Frankrijk* en *Engeland*, en werd na zijne terugkomst, aan zijn' vader Hendrik, als tweede griffier toegevoegd. Even als allen, die zijn' naam voeren, toonde hij veel vernuft en oordeel, en de lofrede, op hem gehouden door den beroemden F. Hemsterhuis, (zijnde eene wijsgeerige beschrijv. van zijn karakter) is niet overdreven; men vindt ze in de *Oeuvres philosophiques de F. Hemsterhuis*, uitgegeven door L. S. P. Meijboom, tom. II. 213—220, ook in 't Nederd. door v. Kampen in zijne *Vaderl. karakterkunde*, II. 791.

— (HENDRIK Baron), geb. te *'s Hage* in 1765, volbragt zijne regtsgeleerde studiën te *Leijden* en volgde zijn' grootvader op als griffier der Staten-Generaal. Zijne gehechtheid aan het huis van *Oranje* deed hem in 1795 met prins Willem V. *Engeland* opzoeken, van waar hij naar 't vaderland terugkeerde in 1813, tevens met den souvereinen vorst Willem I. Tot belooning voor zijne gehechtheid en diensten aan den staat, werd hij met eervolle bezendingen begunstigd, o. a. met een gezantschap naar *Engeland*. Hij bezat het grootkruis der orde van den Nederl. leeuw, was lid *de l'ordre équestre de Hollande* en † in 1836.

FAGEL (ROBBERT Baron), broeder van bovenstaanden, volgde even als deze den prins van *Oranje* naar *Engeland*, vergezelde

dien erfprins bij zijne reizen op 't vaste land, en zag zijn vaderland weder in Nov. 1813. Hij bekleedde daarna een gezantschap naar *Parijs*, werd in 1824 tot Lt.-generaal verheven, en was ridder der orde van den Nederl. leeuw. Hij deelde even als zijne broeders in de achting zijner landgenooten.

FAGEL (JACOB Baron), zijn broeder, volbragt zijne studiën te *Leijden*, en werd kort daarop benoemd tot gezant naar *Koppenhagen*, van waar hij in 1795 werd teruggeroepen, wijl zijne gevoelens met die der revolutie niet strookten. Hij bevond zich te *'s Hage* in Nov. 1813, toen men daar krachtig werkzaam was, om de omwenteling daar te stellen, werd met Perponcher naar *Londen* gezonden, om den prins van *Oranje* te verwittigen van 't geen er te *'s Hage* en elders gebeurd was en van de verdere voornemens. De geschiedenis leert, met welk een' gelukkigen uitslag die zending bekroond werd. Ook hij was ridder der Orde van den Nederl. leeuw, lid van den raad van state, enz. De souvereine vorst zond hem later als zijn gezant naar *Londen*. Er zijn weinige geslachten, waarin uitstekende talenten van moed, deugd en wijsheid zoo erfelijk zijn, als in dat der Fagels.

FALCK (ANTH. REINHARD Baron) werd geb. te *Amsterdam* in 1776, en † 1843. Na volbragte regtsgeleerde studiën onder den beroemden Cras, vertrok hij als secretaris met den gezant Valckenaer naar *Madrid;* bij zijne terugkomst werd hij aangesteld tot secretaris-generaal bij 't ministerie van koloniën. Als kapitein der nationale garde te *Amsterdam* in 1813, bestuurde hij, nevens anderen, met standvastigheid en beleid den gang der omwenteling, en nam daarin een werkzaam aandeel. Van der Palm gedenkt hem met eene treffende lofspraak, in zijn uitmuntend: *Gedenkschrift van Nederl. herstelling in* 1813, bl. 119 enz. Na de komst van prins Willem van *Oranje*, zag hij zich benoemd tot secretaris van staat, welken post hij ijverig vervulde tot in 1818, toen de koning hem het drievoudig ministerie opdroeg van onderwijs, nationale nijverheid en koloniën. In 1826 werd hij benoemd tot afgezant te *Londen*, in 1833 tot minister van staat zonder portefeuille, en in 1834 tot afgezant en minister plenipotentiaris te *Brussel*, waar hij 16 Maart 1843 overleed. Als lid van het Instituut gaf hij in 1818 eene verhandeling uit *Over den invloed der Hollandsche beschaving op de Noordsche volken van Europa, voornamelijk op de Deenen*, opgenomen in de *Gedenkschriften* van 't gemelde genootschap. Ook plaatste hij onderscheidene wijsgeerige stukken in het *Kritisch Magazijn* van van Hemert.

FAILLE (JACOB BAART DE LA), geb. te *'s Hage* in 1757, † 1823, werd door zijn' vader, die aldaar lector was in de wis- en natuurkunde, onderwezen in de letteren en wetenschappen, en verkreeg in 1774 te *Leijden* de waardigheid van doctor in de wijsbegeerte. Daarna bezocht hij nog de hoogeschool van *Utrecht*, om Hennert en Saxe te hooren; vervolgens *Parijs*, en werd in 1777 tot opvolger van zijn' vader benoemd, wiens begonnen verhandel. over de *Rekenkunsten*, hij een jaar later uitgaf. In 1790 beriep men hem te *Groningen* tot hoogl. in de wis- natuur- en sterrekunde, welke betrekking hij begon met eene redevoer. *De sperandis rei philosophicae indentidem auctioris incrementis.* Bij het nederleggen van 't rectoraat hield hij tweemaal de gebruikelijke rede, o. a. *De vero felicitatis sensu*, en laatstelijk in 1819 een betoog: *Quod artes atque discipl. cum juventute communicatae, faciant ad salutem etc.* Behalve zijne geleerdheid, wordt zijne werkzaamheid en hulpvaardigheid geroemd.

FARDON (ALEXANDER BENJAMIN), geb. te *Amsterdam* in 1749, † 1794, was, ofschoon tot den koophandel opgeleid, een ijverig beoefenaar der wetenschappen en fraaije letteren. Hij maakte de wijsbegeerte, de wis- natuur- en dichtkunde en de muzijk dienstbaar ter veraangenaming van 't gezellige leven; voerde op eene bevallige wijze de pen, zoo wel in 't Nederd. als in 't Latijn, Engelsch en Fransch; behaalde in 1788 bij 't Amsterd. dicht- en letterlievend genootschap, den prijs met een antwoord op de vraag *wegens de beste wijze van nationale tooneelspelen te vervaardigen*, welke verhand. echter nooit is uitgegeven. Buiten eenige kleine prozaische opstellen en dichtstukjes, heeft hij niets in 't licht gezonden; doch zijne *Nagelatene redevoer.*, *verhandeling en vertoogen*, verschenen in 1824 te *Amst.* door de zorg van P. G. Witsen Geijsbeek.

FARGUE (PAUL CONSTANTIN LA), geb. te *'s Hage* in 't begin der 18de eeuw, † 1782, was een verdienstelijk schilder en teekenaar van landschappen en stadsgezigten, in welke laatste kunst hij meer uitmuntte dan in de eerste. Sommige zijner teekeningen zijn in plaat gebragt. In het navolgen en kopiëeren van oude meesters bezat hij vele bekwaamheid; ook bestaan er van hem geëtste prenten. Zijne zuster Maria schilderde lieve kabinetstukjes en maakte fraaije teekeningen.

FARNESE (ALEXANDER), hertog van *Parma*, en onder dien naam het meest bekend, werd geb. in 1544, en † in 1592. Hij was een zoon van Margaretha van Parma, natuurlijke dochter van Karel V., koos vroeg de krijgsdienst, streed in 1571 onder zijn' oom Don Juan van *Oostenrijk*, in den zeeslag van

Lepante, tegen de Turken, en volgde in 1578 zijn' oom als landvoogd over de *Nederlanden* op. Hij vereenigde wijsheid met dapperheid, wist de Spaansche zaken, die deerlijk in verval waren, in zoo ver te herstellen, dat de Belgische provinciën tot de gehoorzaamheid aan Filips II. terugkeerden, terwijl de N. Nederlandsche zich door de Unie van *Utrecht* naauwer aan elkander verbonden, en in den hertog van Anjou een' nieuwen verdediger kozen, maar met een ongelukkig gevolg. In 1590 trok hij, op hoog bevel, naar *Frankrijk*, en noodzaakte Hendrik IV. de belegering van *Parijs* op te breken. Twee jaren later ontving hij eene wonde in den arm vóór *Caudebec*, waaraan hij te *Atrecht* overleed. Gedurende zijn bestuur als landvoogd had hij zoo veel braafheid, als buitengewone bekwaamheden in krijgs- en staatszaken aan den dag gelegd, dat vriend en vijand zijn' roem vermelden.

FAS (JOHANNES ARENT), geb. in 1742, † 1817, werd in 1763 te *Leijden* aangesteld tot lector in de wiskunde, welke hij in 't Nederd. onderwijzen moest. Hij opende deze lessen met eene redevoering: *Over het heilzame oogmerk van Maurits, bij de instelling van 't ambt van lector in de wiskunde.* In 1796 werd het onderwijs in de sterre- en zeevaartkunde daarbij gevoegd, en toen de Leijdsche academie met de keizerlijke universiteit van *Frankrijk* zich vereenigde, ontving hij den titel van buitengewoon hoogleeraar, in welke betrekking men hem ook na de herstelling bevestigde. Met ijver bleef hij hier werkzaam tot aan zijn' dood, terwijl hij zich in 1775 reeds bekend had gemaakt door zijne: *Inleiding tot de kennis en het gebruik der oneindig kleinen, behelzende grondbeginselen van de differentiaal en integraal rekening* enz.

FAUKELIUS (HERMANNUS) werd geb. te *Brugge* omstreeks 1560, en † in 1625 te *Middelburg*. Zijne ouders, der hervorming toegedaan, bestemden hem tot Evang. prediker; hij oefende zich daartoe te *Gend* onder Danaeus, bezocht later de Leijdsche hoogeschool en werd in 1583 tot predikant beroepen in de heimelijke gemeente te *Keulen*. Veertien jaren bleef hij hier onder groote moeijelijkheden werkzaam, toen hij naar *Middelburg* verplaatst werd. Hier genoot hij aller achting en stichtte veel nut. In onderscheidene zendingen, de kerk betreffende, werd hij gebruikt, woonde o. a. de Dordsche synode bij in 1618 en 19, en betoonde zich geen vriend der Remonstranten. Hij was ervaren in de Oostersche talen en leverde eene vertaling van het *N. Test.* enz. in 1617. Ook de hist. boeken van *'t O. V.* zijn door hem uit 't hebr. overgebragt, doch niet in 't

licht verschenen. Van daar dat de Dordsche synode hem onder de bijbelvertalers benoemde, en hem de vervaardiging van het *Kort begrip der christelijke religie* opdroeg. In 1621 gaf hij uit: *Babel, dat is verwerringhe der Wederdooperen onder malkanderen* enz. Na zijn' dood kwam in 't licht: *Bruiloftslied ter eere van J. C. zijnde eene verklar. van Ps.* 45 en *Jesuat Jehovae of de zaligh. des Heeren, zijnde predikatiën over Christi geb. uit de vrouwe* enz.

FAVOLIUS (HUGO), geb. te *Middelburg* in 1523, † 1585, oefende zich te *Padua* in de wijsbegeerte, vervolgens in de geneeskunde. Op een uitstapje in *Italië* in 1545 ontmoette hij te *Venetië* zijn' schoolmakker M. Laurinus, een goed dichter en secretaris bij Gerard van Veltwijk, door Karel V. als gezant benoemd naar de Porte, die hem overhaalde om mede de reis te doen naar *Constantinopel.* Hij bezocht ook eenige Grieksche eilanden en keerde over *Calabrië* naar *Venetië* terug. Later stads-doctor te *Antwerpen* zijnde, verloor hij de fraaije letteren niet uit het oog, en was een gelukkig beoefenaar der lat. poëzij, wordende zijne stukken door J. v. Broekhuizen geprezen. De titels van sommige zijn: *Hodoeporicon Byzantinum lib. III. Versu heroico. Lov.* 1563, waarin hij zijne reis en het Turksche feest *Ramazan* beschrijft. *De classica ad Naupactum contra Turcas victoria, per Joh. Austriacum, carm. heroico. Antv.* 1572. — *Enchiridion theatri orbis terr. carm. illustratum. Ib.* 1585.

FEITAMA (SIJBRAND), geb. te *Amsterdam* in 1694, † 1758, leerde, voor de godgeleerdheid bestemd, de lat. taal, doch om zijn zwak ligchaamsgestel moest hij van de studie afzien. Men plaatste hem op een koopmanskantoor, doch genoegzaam bemiddeld, liet hij ook dit beroep varen en legde zich op de teeken-, bijzonder op de dichtkunst toe. Hij leverde echter weinige oorspronkelijke stukken, maar meest vertalingen uit het Fransch, voornamelijk treurspelen van Corneille, Crebillon, Voltaire en anderen; bragt ook den *Telemachus* van Fenelon en de *Henriade* van Voltaire in berijmde verzen over, aan welke eerstgenoemde hij 30 en aan de laatste 20 jaren besteedde met likken en schaven, doch vinding, stoutheid en verheffing van geest moet men in zijne werken niet zoeken, welke, behalve de 2 laatstgenoemde, met zijne *Nagelatene gedichten*, bestaan in 2 dikke dln. in 4to. Hij wordt te regt een kunstig verzenmaker genoemd.

FEITH (EVERARD), geb. te *Elburg* in 16de eeuw, legde zich van zijne jeugd af op de fraaije letteren en wetenschappen toe

en bezocht buitenlandsche hoogescholen. Een hoogleeraar der Fransche Protestanten te *Bearn* gaf een heerlijk getuigschrift van zijne kennis in de gr. en hebr. talen. Naar *Gelderland* teruggekeerd, oordeelde hij het raadzaam, wegens de Spaansche beroerten, naar *Frankrijk* te trekken en wel naar *Rochelle*, waar hij onderwijs gaf in de gr. taal. Op zekeren dag met zijn' knecht buiten de stad wandelende, werd hij in een burgerhuis geroepen, waar hij nooit weder uitkwam, en niettegenstaande alle aangewende moeite van den kant der regering, heeft men nooit iets meer van hem ontdekt. In 1677 verscheen te *Leijden* zijn met roem bekend werk *Antiquitatum Homericarum libri* 4, in 1726 te *Amst.* herdrukt. Ook schreef hij: *De Atheniensium Republica et Comment. de antiquitatibus Atticis.*

Onder het talrijk geslacht, dat dezen naam voert en nog bloeit, behoort ook met roem vermeld te worden, Maria Catharina Feith, † 1740, welke haar aanzienlijk vermogen menschlievend besteedde tot het opRigten van een gasthuis te *Elburg*, onder den naam van 't Feitenhof bekend, waarin 24 oude lieden mildelijk verzorgd worden.

FEITH (RHIJNVIS), geb. te *Zwolle* in 1753, † 1824, werd te *Leijden* in 1770 tot doctor in de beide regten bevorderd, in 1786 tot burgemeester in zijne geboorteplaats aangesteld en naderhand tot ontvanger der convooijen en licenten aldaar. Als kind reeds gaf hij blijken van dichterlijk vernuft, en wat uit hem geworden is, kunnen zijne uitstekende dichterlijke voortbrengselen getuigen. Het eerste stuk, waardoor hij gunstig bekend werd, was: *Het heil van den vrede*, door het Leijdsche dichtgenootschap in 1779 met goud bekroond. Al zijne dichtstukken op te noemen ligt buiten ons bestek. Meer en meer klommen ze in waarde, en wij onderschrijven gaarne de getuigenis van Siegenbeek: „ dat hij als eene ster van den zuiversten en schitte- „ rendsten luister flonkerde; dat, zoo lang bevallige, gevoelige „ en geestverheffende dichtkunst onder ons op prijs geschat wordt, „ de naam van den zanger van *'t Graf*, — door vele voor een „ meesterstuk gehouden, — en den *Ouderdom*, van den maker „ der heerlijke *lofdichten op de Ruijter*, van den christelijk-wijs- „ geerigen dichter, die ons *den invloed van een vast geloof op de* „ *Voorzienigheid* zoo treffend afmaalde, van den vervaardiger van „ zoo vele andere schoone kunstgewrochten, onder ons leven en „ in erkentelijk aandenken zal blijven." — Als proza-schrijver trad hij op met een paar romans, *Julia* en *Ferdinand en Constantia*, welke den sentimenteelen geest van zijnen tijd kenmerken, die ook doorstraalt in vele zijner gedichten, bijzonder in

de *Fanny.* Als treurspeldichter maakte hij zich bekend door *Thirsa*, vervolgens door *Lady Gray; Ines de Castro* en *Mucius Cordus.* Vele zijner *Gezangen voor de Openbare Godsdienst* zijn in de kerkgezangen der Hervormden opgenomen, en eenige zijner godgeleerde verhandelingen zijn bij Teijler's en 't Haagsche genootschap bekroond. In zijne 6 dln. *Brieven* vindt men een' schat van aesthetische voorschriften en raadgevingen. Behalve de genoemde stukken hebben wij nog van zijne hand een leerdicht: *De eenzaamheid en de wereld*, 1821, en een bundel dichtstukken, getiteld: *Verlustiging van mijnen ouderdom*, 1818. Het N. kerkhof te *Zwolle* prijkt met een gedenkteeken ter zijner eere. — Zijn zoon

FEITH (HENRICUS OCTAVIUS), geb. te *Zwolle* in 1778, † 1848, volbragt zijne regtsgeleerde studiën te *Groningen*, werd in 1800 tot doctor bevorderd en een jaar later benoemd tot regter der 3 waarden, *Commerzijl*, *Ezinge*, *Harderveer* en *Teerwerd*, waarbij hij zijne letteroefeningen, die inzonderheid betrekking hadden op geschiedenis en oudheid, niet uit het oog verloor. In 1838 tot lid benoemd van 't prov. geregtshof van *Groningen*, was hij in deze waardigheid tot aan zijn' dood werkzaam. Als archivarius der provincie, waartoe de koning hem aanstelde in 1832, was hij in de gelegenheid, zijn' lust tot geschied- en oudheidkundige studie te voldoen. Bij de herziening der grondwet in 1840, was hij lid der dubb. kamer der Staten-Generaal. Zijne verdiensten blonken uit bij 't Gron. genootschap *Pro excolendo jure patrio*, als bibliothecaris en uitgever harer handelingen. Als lid van onderscheidene vaderl. genootschappen, was hij ijverig werkzaam. Behalve 3 redevoeringen en eenige stukjes in den Gron. volksalmanak, heeft men van hem een werk: *Over 't Gron. beklemregt,* 2 dln. 1837. Met Ypeij gaf hij uit: *Oudheden van 't Gooregt*, enz. 1836. — *Over de karspellasten van Grijpskerk* enz. en vele andere stukken.

FELISIUS (MATTHIUS), in 't Nederd. Cats, geb. te *Brouwershaven* in de laatste helft der 16de eeuw, uit een adelijk Zeeuwsch geslacht, wordt door sommige ten onregte voor een oudoom van den dichter Jacob Cats gehouden. Matthias begaf zich nog jong, tegen den zin zijner moeder, in de orde der Franciskanen, was later provinciaal bij die orde in Nederland, en stierf te *Leuven* in 1576. Hij schreef: *Catholica elucidato decalogi. Antv. op Plant.* 1573, herdrukt te *Parijs* in 1576 en 1604. *Cath. elucid. institutionis Christianae. Antv.* 1575.

FENACOLIUS (JOHANNES), of VAN DE VENNECOOL, geb. te *Zevenhuizen* bij *Rotterdam*, omstreeks 1577, † 1645, volbragt

zijne godgeleerde studiën te *Leijden*, als alumnus van 't Staten-collegie, werd in 1601 predikant in *'t Woud* bij *Delft* en 7 jaren later te *Maassluis*. Hij hield eene lat. lofrede op prins Maurits; maakte zich vooral bekend door 't vertalen der werken van Julius Caesar, Tacitus, Suëtonius, Polybius, en 't *Mysterium iniquitatis* etc. van P. Morneij, *Amst.* 1635, en de 12 *boecken de stadt Godts* enz. van Aurelius Augustinus, later *Amst.* 1660 in fol.

FENNEKOL (F. W.), geb. aan de kust van *Guinea*, bevond zich in 1795 onder de provisioneele representanten van *Holland*, later in het committé voor zaken van *Oost-Indië* en onderscheidde zich in die betrekkingen door kunde en werkzaamheid. Na zijn ontslag uit het committé, waarbij hij geene zijde gesponnen had, nam hij een' ontvangers-post aan, maar wilde dien noch onder kon. Lodewijk, noch onder Napoleon waarnemen. Na 1813 werd hij aangesteld bij het ministerie van koloniën, maar weldra gepensioneerd. Hij leefde vervolgens kommerlijk te *Noordwijk*, in wijsgeerige en staatkundige bespiegelingen. Zijne *Proeve over de kust van Guinea*, *'s Hage*, 1831, is lezenswaardig en door toedoen van prof. H. W. Tijdeman uitgegeven.

FERWERDA (ABRAHAM) was de schrijver van een *Adelijk en aanzienlijk Wapen-boek van de 7 prov. met een groot aantal genealogiën enz. Leeuward.* 1ste stuk, 1760, 2de stuk, 1763 in fol. doch niet vervolgd. Meer weten wij van hem niet te berigten.

FEUGUIÈRES (GUILLAUME) of FEUGUERAIS etc. bekleedde het predikambt bij de Herv. gemeente in zijne geboorteplaats *Rouan*, van waar hij, op aanbeveling van prins Willem I., in 1575, kort na de inwijding der hoogeschool, te *Leijden* werd beroepen, als hoogl. in de godgeleerdheid. Zijn invloed was gunstig voor haren bloei, doch kort van duur, wijl de gemeente van *Rouan*, die hem slechts tijdelijk had afgestaan, hem in 1579 terugriep, zijnde hij aldaar in 1613 in hoogen ouderdom overleden. Men heeft van hem *Thesaurus totius div. et canonicae script. etc. Lond.* 1574, later te *Bern* en *Geneve* herdrukt. *Betrami presbyt. de corpore et sanguine Dom. liber etc. L. B.* 1579. — *Responsa ad quaestiones cujusdam obscuri inquisitoris in Zeelandia delitescentis etc. en N. Test. lat. ex versione Th. Bezae etc.* 1587.

FEIJLINGIUS (JOHANNES), wiens geboorteplaats en sterfjaar ons onbekend is, was predikant te *Marrhees en Zurendonk* en maakte behalve leerredenen ook wel eens een versje, blijkens zijn *Bloemhofje der gedichten, vervattende allerlije Sinne-beelden enz.*

's Hage 1683. Hij wist als vader Cats allerlei voorwerpen dienstbaar te maken tot heilzame lessen en waarschuwingen, ofschoon niet halende bij 't gekozen model. Hier en daar vindt men ook eenige zijner verspreide dichtstukjes.

FEIJTSMA (JELGER VAN), geb. waarschijnlijk in de laatste helft der 16de eeuw, † 1620, was grietman van 't Bildt, bekleedde aanzienlijke eereposten in *Friesland*, behoorde tot de bezending naar *Engeland* om de koningin het gebied over de *Nederlanden* op te dragen; werd benoemd tot buitengewonen raad in den hove van *Friesland*, was als afgevaardigde der Staten tegenwoordig bij de inwijding der Franeker academie, en een harer eerste curatoren.

FIENNES (GUISLAIN DE), ridder, heer van *Lumbres*, behoorde tot de verbondene edelen en was admiraal over de vloot der Watergeuzen. In deze betrekking vinden wij weinig van hem vermeld, wordende hij meer in het landbestuur gebruikt, waarom hij het bevel over de vloot in 1572 aan Lumeij en and. overliet. In 1566 werd hij met C. de Revel naar *Valenciennes* gezonden om de godsdienstige geschillen bij te leggen; doch met geen' gewenschten uitslag. Hij was een waar vriend van Lodewijk van Nassau, dien hij met raad en daad diende. Na zijne verbanning door Alba, vertoefde hij eenigen tijd in *Frankrijk*, altijd werkzaam tot heil van 's lands vrijheid. In 1573 bevond hij zich in *O.-Friesland;* in Mei van datzelfde jaar in *Frankrijk* om hulp voor het bedrukte *Nederland* te verwerven. Krank en arm moest hij te *Keulen* in Sept. de hulp van zijn vriend Lodewijk om Gods wil inroepen. In 't begin van 1574 trachtte hij met alle vlijt *Maastricht* tot Oranje over te brengen, 't welk mislukte. Bij eene latere zending naar *Frankrijk*, waar hij zich nog in 1577 bevond, werd hij tot gewigtige handelingen gebruikt.

— (EUSTACHE DE), graaf van *Chaumont*, burggraaf van *Fruges* enz., was even, als zijn bovenstaande broeder, onderteekenaar van 't verbond der edelen, stond bij hen in groote achting en voerde waarschijnlijk het woord, toen zij andermaal voor de hertogin verschenen. Ter beslissing der twisten te *Doornik* over de godsdienstoefeningen der hervormden, werd hij derwaarts gezonden; dit alleen was bij Alba genoeg om hem te verbannen, maar niet om zijnen vrijheidszin te dooven. In 1572 bevond hij zich in 't Fransche leger van Jenlis, om *Bergen* in *Henegouwen* te ontzetten. Bij de overgave dier stad trok hij met graaf Lodewijk daar uit, begaf zich naar *Engeland*, 't welk hij echter weldra op bevel van Elisabeth moest verla-

ten. Wat zijn verder lot was verzwijgt de geschiedenis.

FILIPPA, derde dochter van den Hollandschen graaf Willem III., trad in 1326 in 't huwelijk met Eduard III., koning van *Engeland*, en wordt beschouwd als een sieraad van haren tijd. Zij deelde dikwijls meer in de zorg van 't rijk, dan in vrouwelijke vermaken; stelde zich zelfs aan 't hoofd der Britsche krijgsmagt, en na eene bloedige overwinning op de Schotten behaald te hebben, toonde zij in alles een gevoelig hart. Dit bleek inzonderheid bij de belegering van *Calais* in 1347, welke stad in handen van haar gemaal overging, onder voorwaarde dat 6 der aanzienlijkste burgers blootshoofds en barrevoets, met den strop om den hals, hem de sleutels der stad en van 't kasteel zouden overleveren en voorts met den dood gestraft worden. Ofschoon hoog zwanger, stelt zij zich in de bres voor deze ongelukkigen, en weet door dringende welsprekendheid hen aan de wraak van Eduard te ontrukken. Zij stierf in 1369.

FILIPS de Goede, hertog van *Bourgondië*, geb. 1393, † 1467, zag zich na den dood van Jan van *Beijeren* door de Kabeljaauwschen als ruwaard van *Holland* aangesteld, terwijl hij Jan, hertog van *Braband*, tot graaf gehuldigd, naar zijne hand wist te leiden. Hij bragt zijne nicht Jacoba van Beijeren in zulk eenen toestand, dat zij met hem in onderhandeling moest treden, en hare magt aan hem afstaan, ofschoon zij den naam van gravin mogt behouden. Na haar huwelijk met Franck van Borselen, moest zij ook dezen titel laten varen en werd Filips gehuldigd als graaf van *Holland* en *Zeeland*. Zijne buitenlandsche bemoeijingen laten wij onvermeld. Hij wist in 1457 zijnen natuurlijken zoon David met geweld op den bisschoppelijken stoel van *Utrecht* te dringen. Hij voerde eene groote statie, eene losbandige levenswijze die veel heeft toegebragt tot het zedebederf, stelde in 1428 het hof van *Holland* in, en 2 jaren later de ridderorde van 't gulden vlies; hij was niet kies in 't aanwenden van middelen om zijn doel te bereiken, doch onder zijn bestuur bloeiden kunsten, wetenschappen en koophandel.

— van *Bourgondië*, heer van *Beveren*, behoorde tot de 19 bastaarden van bovenstaanden hertog, geb. in 1465, † 1534, koos eerst den krijgsmansstand, voerde als admiraal der *Nederlanden* in 1492 het bevel over de vloot bij de belegering van *Sluis;* sloeg in 1506 het beleg voor *Wageningen*, 't geen weldra om geldgebrek werd opgebroken. Daarna koos hij den geestelijken stand, waarschijnlijk ter bevordering der staatkundige oogmerken van Karel V. Deze kocht in 1517 voor hem den bisschopsstoel van *Utrecht* van Fred. van Baden

voor de som van 12,000 dukaten. Hij beleefde een onrustig bewind, schijnt zich meer met wereldsche dan met geestelijke zaken te hebben bezig gehouden; verlustigde zich jaarlijks met het papegaai- of vogelschieten, was een begunstiger der geleerdheid, een vereerder van Erasmus, die hem zijne *Verklar. der br. van Tim. en Tit.* opdroeg en een voorstander der hervorming van kerk en kerkelijke zaken. — G. Geldenhauer was zijn biechtvader en hofkapelaan.

FILIPS I., (als koning van *Spanje* de 1ste, als graaf van *Holland* de 2de van dien naam) hertog van *Bourgondië*, graaf van *Holland* enz. en koning van *Spanje*, geb. in 1478, † 1506, werd bijgenaamd de schoone en om zijne zorgeloosheid: Croitconseil. Hij was de zoon van Maximiliaan en Maria van *Bourgondië;* door zijn huwelijk met Johanna, dochter van Ferdinand, koning van *Arragon* enz., kwam *Spanje* aan de *Nederlanden.* Zijne gehechtheid aan de Nederlanders en Nederlandsche zeden, zijn afkeer van Spaansche praal en deftigheid, heeft den grond gelegd tot de hevige vijandschap tusschen Nederlanders en Spanjaarden. Hij had eene driftige, wellustige geaardheid en veronachtzaamde zijne vrouw, die daardoor tot krankzinnigheid verviel. Hij weigerde het groot privilegie, door zijne moeder gegeven, te bekrachtigen; sloot een verbond van koophandel met *Engeland* en bevorderde de belangen der rederijkkamers. Zijne heerschappij in *Spanje* is bij maanden te berekenen.

— II., koning van *Spanje*, werd geb. in 1527, en † in 1598. Zijn vader Karel V. droeg in 1555 het gebied over de *Nederlanden* aan hem over; de rampzalige gevolgen, daaruit ontsproten, zijn te wereldkundig om hier herhaald te worden. Daar mogen er zijn die hem verdedigen, als ter goeder trouw gehandeld te hebben; zijne briefwisseling, in onze dagen aan 't licht gekomen, doet ons huiveren voor zulk een' wreedaard in koelen bloede, die huichelarij met valschheid paarde, die aan den paus durfde betuigen, dat hij liever alle zijne staten, zelfs honderd levens, indien hij ze had, zou willen verliezen, dan het geringste ten nadeele van de godsdienst te gedoogen, terwijl hij liever in 't geheel niet, dan over ketters wilde regeren. Hierdoor zette hij geheel *Europa* in vuur en vlam, ofschoon het hem aan moed ontbrak om een' veldslag bij te wonen. Hoe hij door Alba (een werktuig zulk een' meester waardig) de *Nederlanden* teisterde, toont elke bladzijde der geschiedenis van diens bestuur. Zijn mislukte toeleg op *Engeland* door de zoogenoemde onoverwinnelijke vloot, die door Hollanders en Engelschen gedeeltelijk, en door storm en onweder geheel vernield werd,

deed hem gevoelen dat eene hand, magtiger dan de zijne, over hem was opgeheven. Welke pogingen het onzinnigst bijgeloof ook aanwendde om de folteringen van het ontrust geweten te stillen, toen eene vuile ziekte hem op zijn sterfbed gedurende 15 dagen de bitterste pijnen deed lijden, gaf dit hem echter weinig verademing in de ure des doods.

FILIPS III., koning van *Spanje*, wordt nog geteld onder de graven van *Holland*, ofschoon meer in naam dan in der daad. Hij is geb. te *Madrid* in 1576, † 1619, wordt afgeschetst als niet vlug van begrip, en dacht zeer wijs te handelen door ons den handel in zijne rijken te verbieden; maar daardoor vooral werd ons de weg gebaand naar de *Oost-* en *West-Indiën*. De vloot, die hij uitrustte, om de Staatschen van de *Canarische eilanden* te verdrijven, werd door storm verstrooid; het krijgsvolk, dat hij in 1605 te water naar de *Nederlanden* zond, werd onderschept en verslagen; eindelijk tot vrede geneigd, bewilligde hij in het 12jarig bestand, 't geen in 1609 zijn beslag kreeg. Hij werd opgevolgd door zijn' zoon

— IV., die zich nog graaf van *Holland* enz. liet noemen, en geb. werd in 1605 en † in 1665. Hij toonde meer verstand dan zijn vader, maar was even als deze niet zeer gelukkig in zijne ondernemingen. Na den dood der Infante in 1633, aanvaardde hij wederom het bewind over de *Spaansche Nederlanden*. Het jaar daarop behaalden de Staatschen gewigtige voordeelen in de *W.-Indiën;* en Filips IV. zag zich in 1648 bij het sluiten van den Munsterschen vrede, genoodzaakt voor eeuwig afstand te doen van de *Vereenigde Nederlanden*.

—, graaf van *Nassau-Dillenburg*, broeder van graaf Willem Lodewijk van *Nassau*, welke edele vorsten zoo veel toebragten tot grondvesting onzer vrijheid. Den eerstgenoemden werden reeds op jeugdigen leeftijd door de Staten gewigtige posten toevertrouwd, zoo als in 1587 het bevelhebberschap te *Gorinchem*. In 1593 zond men hem met 3000 man naar *Luxemburg*, waar het hem bijna gelukte *St. Vit* te verrassen, en hij met grooten buit uit het Limburgsche terugkeerde. Een jaar daarna zien wij hem onder de dapperen, die *Groningen* veroveren. Na in *Frankrijk* verscheidene proeven van dapperheid te hebben gegeven, keerde hij in 1595 door *Duitschland* terug, voegde zich met zijne ruiterij bij prins Maurits om een' aanval op *Grol* te beproeven, welke mislukte. Filips met 500 paarden over de *Lippe* trekkende, om de vijandelijke voederhalers te overvallen, werd door Mondragon verdreven, waarbij hij eene wonde bekwam, die hem eerlang in 't graf sleepte.

FILIPS WILLEM, zoon van prins Willem I. en Anna van *Egmond*, geb. 19. Dec. 1554, † 1618, werd, nog geen 13 jaren oud, door Alba van de Leuvensche hoogeschool geligt en naar *Spanje* gevoerd, waar hij bijna 28 jaren genoegzaam gevangen doorbragt. Zoo werden de academische privilegiën, door eene pauselijke bulle bevestigd, geëerbiedigd! Hier werd hij natuurlijk in de R. K. godsdienst streng opgevoed, en tevens zijn gezond verstand en de natuurlijke levendigheid van zijnen geest onderdrukt. Na den dood zijns vaders, nam hij den titel aan van prins van *Oranje*, keerde in 1596 naar de *Nederlanden* terug, waar men hem wantrouwde wijl hij uit *Spanje* kwam. Met edele verontwaardiging wees hij het eerloos aanbod van de hand, hem door den president Richardot in naam van den Aartshertog Albertus gedaan, om van zijne goederen in *Bourgondië* jaarlijks 3000 pond uit te keeren tot voldoening der erfgenamen van Balthazar Gerards, den moordenaar zijns vaders. Had men hem niet tegengehouden, Richardot had er het leven bij ingeschoten. Ofschoon niet deelende in den slag bij *Nieuwpoort*, bad hij voor 't behoud zijner broeders, en wist eene verzoening te bewerken tusschen Maurits en Don Emanuel van *Portugal*, heimelijk met zijne zuster getrouwd. Hij hield eenigen tijd zijn verblijf op het kasteel te *Breda* en stierf te *Brussel.*

FLEMING (PHILIPPE). De weinige levensbijzonderheden, die van hem geboekt staan, zijn de volgende: Hij was gedurende 13 jaren, en ten tijde van het vermaarde beleg van *Oostende*, auditeur van het garnizoen dier stad, secretaris van den gouverneur K. van der Noot, en deszelfs opvolgers Franc. Vere, Fred. van Dorp en D. de Hertaing, heer van *Marquette.* Toen deze de vesting in 1604 na eene driejarige belegering over gaf, trok Fleming met hem naar *Sluis*, alwaar hij weder auditeur werd. In 1621 gaf hij uit: *Oostende vermaerde, gheweldighe langduijrige en bloedighe beleghheringhe, bestorminghe en stoute aenvallen enz.* *'s Hage* in 4to. Het werk behelst breedvoerig een dagregister van al het voorgevallene gedurende 't beleg tot in de geringste kleinigheden. De stijl is duister, maar 't boek belangrijk, daar de schrijver als ooggetuige, met volle kennis van zaken schreef en dus alle geloof verdient.

FLINES (GILBERT DE), geb. te *Amsterdam* in 1690, † te *Londen* in 1749, gesproten uit een oud adelijk Brabandsch geslacht, zond in 't licht: *Bijgedichten op de Zinnebeelden, getrokken uit Horatius, naar de vinding van Otto Vaenius. Amst.* 1711. Een zijner neven Q. de Flines heeft in 1797 dit werkje voor

de familie doen herdrukken. De verzen zijn vrij vloeijend, en bevatten vernuft en oordeel. Hij leverde ook een oorspronkelijk blijspel: *De ontrouwe voedster*, getrokken uit den *Diable boiteux* van Le Sage, waarvan de stijl wat gezwollen is.

FLINES (HENDRIK DE), uit het zelfde geslacht, geb. te *Amsterdam* in 1760, † 1832, was een beminnaar der wetenschappen en letteren en een verdienstelijk beoefenaar der dicht- en teekenkunst. Hij behoort tot de 40 stichters van Felix Meritis, behaalde in 1808 voor de derde maal den eereprijs bij de stads teeken-academie, die hem tot haren secretaris verkoos. Bij eene prijsuitdeeling in 1814 hield hij eene dichterlijke redevoering *Over den invloed der dicht- op de schilderkunst.* (te vinden in 't *Apollineum* v. W. Geijsbeek, III. 159 enz.) Bij de oprigting der kon. academie van beeldende kunsten te *Amst.* zag hij zich aangesteld tot secretaris van haar bestuur. Er bestaan van hem eene menigte kleine dichtstukken hier en daar verspreid, twee uitgebreide, namelijk *De Jeugd* en *het Vernuft* in 3 zangen, in de *Dichtvruchten* van een' vriendenkring. Hij was niet vaardig met het uitgeven, 't geen hij ter perse gaf moest hem als 't ware worden afgedwongen.

— (Q. DE) maakte zich niet minder voordeelig bekend op 't gebied der fraaije letteren, dan de bovenstaande. Behalve andere schriften, heeft hij uitgegeven twee verzamelingen van Nederd. Lat. Fr. en Eng. gedichten onder den titel: *Loisirs littéraires. Amst.* 1801 en 1809; eenige losse stukjes in de *Kleine dichterl. Handschriften* en elders. Van zijn *Epitre sur la mort de Louis* XVI. zond hij, op raad van een' vriend, een' afdruk aan paus Pius VII., die hem daarvoor een' brief van dankzegging zond in 't Italiaansch, te lezen met de vertaling in de *Konst- en Letterbode* voor 1818, II, bl. 132 enz. De 3de druk van gemelde *Epitre* verscheen te *Amst.* in 1818.

FLINCK (GOVERT), geb. te *Kleef* in 1615, † 1660, gaf vroeg blijken van lust in de teekenkunst. Zijne ouders, — vermogende lieden — bestemden hem voor den handel en plaatsten hem als leerling in een winkel van zijden stoffen; maar zijn patroon, klagende dat hij meer werk maakte om mannetjes en beestjes te teekenen, dan van 't geen de winkel betrof, zond hem naar huis terug. Niettegenstaande men hem ook hier alle gelegenheid zocht te benemen, om aan zijnen teekenlust te voldoen, zat hij des nachts op zijne slaapkamer prenten af te teekenen, hem door een' glasschilder geleend. Een leeraar der Doopsgezinden. Lambert Jacobse, die te *Kleef* kwam prediken, en tevens beoefenaar was der schilderkunst, wist Flinck

en zijne vrouw over te halen, om Govert als leerling met zich naar *Leeuwarden* te nemen. Na genoegzame vorderingen in de kunst gemaakt te hebben, begaf hij zich met zijn' vriend en medeleerling Jac. Backer naar *Amsterdam* en genoot daar één jaar het onderwijs van Rembrandt, wiens manier hij aanvankelijk volgde, ofschoon hij daarna meer in den Italiaanschen trant schilderde. De kapitale stukken, door hem uitgevoerd, doen hem als een zeer verdienstelijk kunstenaar kennen, hij vond in de ruimste mate lof en aanmoediging. De Amsterdamsche regering liet hem verscheidene groote stukken schilderen voor 't stadhuis en andere gebouwen. Hij stond in blakende gunst bij den keurvorst Willem van Brandenburg en genoot veel vriendschap van Joan Maurits, graaf van Nassau. Zijne hoofdwerken op te noemen, — waaronder de *Zegening van Jacob door Isaäk* uitmunt — valt niet in ons bestek.

FLOCKENIUS (HENRICUS), geb. te *Bremen* in 1602, † 1680, bezocht de Leijdsche hoogeschool en werd na volbragte studiën in 1632 zoo wel te *'s Hage* als te *Maastricht* tot predikant beroepen. Hij bedankte voor die roeping, keerde naar *Bremen* terug en vervulde daar het leeraarsambt in de plaats van zijn vader. Zeventien jaren was hij hier met lof werkzaam en verwierf in 1645 te *Leijden* den doctoralen graad in de theologie met eene *disputatio theologica de Deo et divinis attributis.* Kerkelijke twisten te *Bremen* noopten hem een beroep naar *Embden* te aanvaarden, waar hij tevens onderwijs gaf in de godgeleerdheid. In 1650 tot hoogl. in de theologie te *Harderwijk* bevorderd, hield hij eene redevoer: *De providentia Dei singulari, circa academicarum incrementum;* en oogstte daar veel roem in, ook als academieprediker. Vier jaren later werd hij naar *Bremen* teruggeroepen, waar hij èn het predikambt èn 't professoraat aan 't gymnasium bekleedde tot aan zijn' dood. Eerst was hij een gematigd Coccejaan, daarna een ernstig bestrijder van 't Coccejanismus; hij had hier te lande veel invloed op den gang der theol. denkbeelden.

FLOH (JACOB HENDRIK), geb. te *Crefeld* in 1758, † 1830, volbragt zijne studiën aan de Amsterdamsche kweekschool en zag zich in 1783 tot predikant beroepen bij de Doopsgezinden te *Enschedé*. Hij wikkelde zich in de staatkunde van dien tijd en werd in 1796 tot volksvertegenwoordiger verkozen op de nat. vergadering te *'s Hage*, waar hij schrandere adviezen uitbragt en in belangrijke commissiën benoemd werd. In 1798 tot secretaris bij de eerste kamer van het vertegenwoordigend ligchaam der Bataafschen volks aangesteld, nam hij een jaar

lang deze lastige betrekking waar, toen hij naar zijne gemeente terugkeerde. In 1800 werd hem de post van schoolopziener in 't 3de district van *Overijssel* opgedragen en later die van secretaris der provinciale commissie van onderwijs. Hij bezat veel geleerdheid en vernuft en stelde veel belang in 't verbeteren van 't schoolonderwijs, blijkens zijne bekroonde verhandel. bij de Maatsch. tot Nut van 't Algemeen: *Over de beste theorie van straffen en belooningen in de scholen enz.* 1794, meermalen herdrukt. Hij schreef eene *Handleiding in 't oprigten en in stand houden van hoogst nuttige industriescholen.* 1813, enz. enz. Van een' anderen inhoud zijn zijne bij gemelde Maatschappij bekroonde verhand. *Gesprekken over verlichting, vrijheid en gelijkheid*, 1795. — *Gesprekken over de pokken*, 1811. — *Volksgeluk is zonder volksdeugd onbestaanbaar*, 1821, en *Over de ziekte der vruchtboomen.* Hij was een vrijzinnig theologant blijkens zijne: *Proeve eener beredeneerde verklar. der gesch. van 's Heilands verzoek. in de woestijn. Deve.* 1790. — *Iets over bedestonden.* — *Kerkelijke redevoer. bij de viering van 't 3de eeuwfeest der kerkhervorm.* 1817. Zijne beschuldiging tegen den *Heidelb. Catechismus* maakte veel gerucht. De stelling, daarin vervat *dat wij van nature geneigd zijn God en onze naasten te haten*, was in zijne meening strijdig met de broederschap. E. Kist nam de verdediging der eer van zijn kerkgenootschap op zich, in een werkje met de grootste bezadigheid geschreven, dat wel tegenschriften uitlokte, maar toch zijn doel bereikte.

FLOOR (JAN), een burger van *Hoorn*, toonde in den slag op de *Zuiderzee* tegen Bossu in Oct. 1573, als een oud ervaren schipper, zijn moed en tegenwoordigheid van geest. De admiraal Cornelisz. Dirkszoon, gekwetst in een vorig gevecht, weigerde zich aan wal te laten brengen, en daarop werden hem 2 commissarissen toegevoegd, waaronder Jan Floor, om op 't volk en 't beleid der zaken acht te slaan. Toen de slag begon en onze admiraal met ruimen wind het schip van Bossu naderde, gebood C. Dirkszoon het terstond aan boord te klampen. Als nu Floor merkte dat de stuurman aarzelde, stiet hij hem dadelijk van 't roer, nam het zelf in handen, en stuurde het schip regt voor den boeg van dat des vijandelijken admiraals. De bloodaard sneuvelde, maar Floor raakte niet eens gekwetst. Nadat Bossu zich had overgegeven en Sonoij na de overwinning te *Hoorn* kwam, vroeg Floor hem op zijn zeemans: „of hij nu kwam, nu de visch gevangen was?"

FLORIS I., graaf van *Holland*, was de broeder en opvolger van Dirk IV. in 1049, wiens vijanden ook de zijne wer-

den. Met hulp van Godfried van *Lotharingen* gelukte het hem eenige te overwinnen. De Utrechtsche bisschop Willem van Gelre en zijne bondgenooten beoorloogden hem aanhoudend. Hij had zijne strijdkrachten in en bij *Dordrecht* verzameld en liet de toegangen tot het punt van verdediging met diepe kuilen doorgraven, die met ligt rijswerk en dunne zoden bedekt werden. Deze krijgslist — niet vreemd in de middeleeuwen, — gelukte; duizenden zijner vijanden sneuvelden, vele der aanvoerders met hunne edelen en ridders vielen hem in handen, en moesten zich door aanzienlijken losprijs vrijkoopen. Na eenige jaren rust, dorstten zijne vijanden naar wraak. De aartsbisschop van *Keulen*, de markgraaf van *Brandenburg* en de heer van *Kuik* trokken met een talrijk leger naar de Hollandsche grenzen; Floris, die over eene aanzienlijke heirmagt kon beschikken, trok hun tegen; ontmoette hen bij 't dorp *Neder-Hemert* in den *Bommelerwaard;* behaalde eene glansrijke overwinning, en ging onder een boom uitrusten om zich aan een' zorgeloozen slaap over te geven. De heer van *Kuik*, die eenige vlugtelingen had bijeenverzameld, hem in dien toestand ziende, had de laaghartigheid hem te dooden. (1061) Zijn lijk werd te *Egmond* in de kloosterkerk bijgezet.

FLORIS II., de Vette bijgenaamd, zoon van Dirk V., volgde in 1091 zijn' vader als graaf van *Holland* op, bezat veel magt en rijkdom, groote deugden en begaafdheden, een' vreedzamen aard, en bragt door zijn wijs bestuur zijne landen in bloei en welvaart. Hij sloot in 1108 een verbond met keizer Hendrik V. tegen Robbert II., graaf van *Vlaanderen*, die *Zeeland* bewesten de *Schelde* inhad, 't welk hij aan Floris moest afstaan. Hij beminde de rust en de vermaken; zijne hofhouding was schitterend, en zijne feesten muntten uit door rijkdom en pracht. Terwijl andere Nederlandsche grooten en edelen ten strijde trokken om het H. graf te veroveren, bleef hij te huis, en genoot zijn staat de voordeelen des vredes. Of het voorval met den Frieschen edelman Galama, zoo als Wagenaar, II. 210, het mededeelt, tot de ware of verdichte behoort, valt niet in ons onderzoek. Floris stierf in den bloei des levens in 1122.

— III. was de zoon en opvolger van Dirk VI. in 1157. De West-Friezen, welke aan zijne voorzaten zoo veel werks verschaften, huldigden hem als hun' heer. In 1162 huwde hij Ada, de zuster van Milcolumbus IV., koning van *Schotland.* Terwijl de Utrechtsche bisschop *Groningen* belegerde, werd *Utrecht* door de Gelderschen benaauwd; Floris kwam die stad te hulp, en bewerkte eene vereffening van het geschil door verdrag. Hij

legde een' nieuwen tol te *Geervliet;* de Vlamingen bezwaarden zich daarover en deden een' strooptogt in het land van *Waas;* om hen te tuchtigen, viel hij hun aan met eene groote zeemagt, doch zijne vloot werd door de Vlaamsche derwijze ingesloten, dat hij zich moest overgeven. Gewond werd hij met 400 edelen gevangen naar *Brugge* gevoerd en eerst in 1168 onder zeer harde voorwaarden ontslagen. Gedurende zijne gevangenschap hadden de Kennemers en West-Friezen, bij een' inval in zijn gebied, *Schagen* en *Alkmaar* verbrand. Naauwelijks in vrijheid gesteld, trok Floris met eene aanzienlijke magt derwaarts, doch moest met groot verlies terugkeeren. Nadat een twist met de Gelderschen door Keizer Frederik I. was bijgelegd, vergezelde Floris met zijn' zoon Willem, genoemden keizer op een' kruistogt naar *Palestina.* Daar aangekomen, werd hem, benevens hertog Frederik van Zwaben, de voorhoede des legers toevertrouwd, om het sterke *Iconium*, de hoofdstad van *Lycaonië*, aan te vallen. Na eenen hardnekkigen strijd van 6 uren werd zij bemagtigd. Terwijl hij te *Antiochië* was, overleed hij aan de pest in Mei 1190.

FLORIS IV. was naauwelijks 12 jaren oud, toen hij in 1222, zijn' vader Willem I. opvolgde, onder de voogdijschap van zijn' oom Gerard, graaf van *Gelre*, door wien hij in een' oorlog gewikkeld werd tegen Otto van der Lippe, bisschop van *Utrecht.* Naauwelijks was de vrede getroffen, of paus Gregorius IX. kondigde in 1230 een' kruistogt aan tegen de Stadingers en Bremers, waartoe zich Floris mede liet gebruiken. Hij rustte 300 schepen uit, met welke hij naar de *Wezer* stevende. De inwoners van *Stade* en *Bremen*, die geweigerd hadden de tienden aan de geestelijken te betalen, moesten voor de overmagt bukken. Eenige maanden daarna door den graaf van Clermont te *Corbië* in *Picardië* op een tournooi genoodigd, werd hij om zijne schoone gedaante, edel voorkomen, moed en bekwaamheid door de jonge gravin zoo zeer geprezen, dat dit de ijverzucht van haren ouden gemaal gaande maakte, welke hem met eenige zijner edelen verraderlijk overviel en doodde in 1235. Latere nasporingen wijzigen dit verhaal.

— V., zoon van graaf Willem II., was slechts een en een half jaar oud, toen zijn vader in 1256 te *Hoogwoude* door de boeren werd doodgeslagen. De edelen en het volk van *Holland* erkenden hem terstond voor graaf en stelden hem onder de voogdij van zijn' oom Floris. Toen deze in 1258 op een steekspel te *Antwerpen* zijn leven verloor, nam zijn zuster Adelheide de opvoeding en voogdij van den jongen graaf op zich, die haar ech-

ter betwist werd; tot dat aan de veelvuldige geschillen, daaruit voortvloeijende, door Floris een einde werd gemaakt door zelf het bewind te aanvaarden. Onder de krijgstogten, die hij met goed gevolg ondernam, behoort ook die tegen de West-Friezen, hij versloeg hen te *Hoogewoude*, liet het gebeente zijns vaders opgraven, en met statie te *Middelburg* bijzetten. Hij was ondanks zijne gebreken een der beste graven van *Holland*, die de lijfeigenschap afschafte, vele personen uit het volk tot den adelstand verhief, (waarom men hem *der keerlen God*, d. i. *afgod der boeren*, noemde) de steden over staatsbelangen liet raadplegen, waardoor hij zich den haat der edelen op den hals haalde, wier hoogmoed en heerschzucht hij trachtte te fnuiken. Het is genoegzaam bekend, hoe deze tegen hem zamenzwoeren, hem op eene verraderlijke wijze gevangen namen en vermoordden, den 27. Junij 1296.

FLORIS, bijgenaamd de Zwarte, broeder van graaf Dirk VI., was een jongeling van schoonen aanleg, bemind bij edel en onedel, geestelijken en wereldlijken, om zijne heldhaftigheid, welbespraaktheid en minzaamheid, doch bezat daarbij een' heerschzuchtigen aard, welke de achterdocht en 't misnoegen der gravin-weduwe en van graaf Dirk VI. gaande maakte. De W.-Friezen bedienden zich van de verwijdering, die tusschen beide broeders heerschte, om hem 't gebied over *W.-Friesland* op te dragen. Floris stelde zich aan 't hoofd der beweging, liet *Alkmaar* plunderen en noodzaakte de *Kennemers*, zich aan hem te onderwerpen. Het grafelijk grondgebied werd daarop vreeselijk geteisterd; tot dat eindelijk door den invloed van keizer Lotharius de broedertwist werd bijgelegd. Floris overleefde niet lang deze verzoening. Hij had het hart van de schoone Helwina, rijke erfdochter des heeren van *Rothen* in 't *land van der Mark*, gewonnen. Keizer Lotharius had tot dit huwelijk zijne toestemming gegeven; doch Herman, heer van *Arendsberg*, oom en voogd der jonkvrouwe, en diens broeder Godevaart van *Kuik*, weigerden dien. Hieruit ontstond eene hevige vete, welke eindigde door verraad. Floris, die zijne wapenplaats in *Utrecht* had, werd listig daaruit gelokt, en door zijne vijanden overvallen en vermoord, toen hij met een klein gevolg onbezorgd ter jagt reed; hij ware hun welligt nog ontkomen, als zijn paard niet gestruikeld had. Dit viel voor in 1132.

—, oom en voogd van Floris V. gedurende diens minderjarigheid en daarom de Voogd bijgenaamd, hield in die hoedanigheid het gezag in handen, terwijl zijn broeder Willem II.

zich in *Duitschland* moest ophouden. Hij was *Hollands* en *Zeelands* weldoener. In 1253 had hij beide gewesten door de overwinning bij *West-kapelle* van een' inval der Vlamingers gered, sloot in 1256 een verdrag met Margaretha van *Vlaanderen*, waardoor hevige geschillen uit den weg werden geruimd; waarbij hij zich o. a. verbond de oudste dochter van Guy van *Vlaanderen* te huwen. Doch zij mogt hem niet ten deel vallen; hij † in 1258 te *Antwerpen* aan de gevolgen eener wonde, hem op een dier steekspelen toegebragt, welke hij hartstogtelijk beminde, en werd te *Middelburg* begraven.

FLORISZOON (PIETER). Wij weten van dezen zeeheld, uit *Hoorn* geboortig, geene levensbijzonderheden, dan de volgende: Als schout-bij-nacht had hij deel aan den eersten oorlog met *Engeland*. In den bloedigen zeeslag tusschen Tromp en Blake bij *Portland*, 18. Febr. 1651, vocht hij een' geruimen tijd alleen tegen 6 Engelsche schepen, tot hij door Tromp ontzet werd. De Staten beloonden zijne heldhaftigheid met een geschenk van *f* 1220. 't Volgende jaar had hij het bevel over de achterhoede in den zeeslag bij *Katwijk*, waarin Tromp sneuvelde. Tot den rang van vice-admiraal van *Holland* verheven, werd hij met Obdam en de Ruiter met eene vloot van 40 schepen naar de *Oostzee* gezonden, om *Dantzig* te beveiligen en den handel te beschermen. Hij sneuvelde in een' zeeslag tegen de Zweden den 8. Nov. 1658. Zijn lijk, naar *Holland* gevoerd, werd in de groote kerk te *Hoorn* prachtig onder eene marmeren tombe begraven, die vernietigd werd door den brand der kerk in 1833.

FLORIS (FOECKE), leeraar der Doopsgezinden te *Surhuisterveen*, daarna te *Zaandam O-zijde*, gaf, ter verdediging van den doop der bejaarden, in 1687 een werk in 't licht, getiteld: *Beschermingh der waerheit Godts, of schrift. verantwoord. gedaen op 't boeck van F. Elgersma* (pred. te *Grouw*) *geintijtuleert: de rechtsinnige leere van 't Sacram. des H. Doop.* Voorts schreef hij nog: *Leer-regel des Bibels tot onderwijs der jonge jeugt*, en *Afdeeling der H. Bibelwetten, of der geheele H. Schriftuijren.*

FLORIJN (JACOB), geb. te *Deventer* in 1751, † 1818, begon zijne studiën in de mathematische wetenschappen te *Amst.* onder den beroemden Pijbo Steenstra, zich tevens toeleggende op de Eng. Hoogd. Ital. Sp. en Noordsche talen. In 1771 werd hij aangesteld tot examinator der zeeofficieren bij het collegie der admiraliteit op de *Maas*, tot stads mathematicus te *Rotterdam* en vervolgens tot lid der commissie voor het vinden der lengte op zee en de verbetering der zeekaarten. 24 jaren

was hij hier nuttig werkzaam, toen hem in 1795 het Committé van Marine beriep tot mathematicus en examinator-generaal der zeeofficieren. Hij vertrok naar *'s Hage*, werd later in 't stadsbestuur geplaatst, en verwisselde in 1809 deze woonplaats met *Amsterdam*. Hij was lid van verschillende maatsch. van geleerdheid en lett. in ons vaderland, ook van de 1ste klasse des Kon. Instituuts, waarbij hij vele verhandelingen indiende en de briefwisseling van Klinkenberg ten geschenke zond. Onder de werken, uit zijne pen gevloeid, tellen wij: *Grondbeginselen der hoogere meetkunde enz.* — *Rekenkunst op den koophandel toegepast.* — *Verhandel. over het sommeren en interpoleeren van arithmetische serien* enz. Bij zijne hooge verdiensten bezat hij een zedelijk karakter en een nederig hart.

FLORIJN (EVERT), welligt een broeder van gemelden, geb. in 1752, † 1819, beoefende ook met een' gelukkigen uitslag de Mathematische wetenschappen en gaf omstreeks 1798 een *rekenboek voor de jeugd* in 't licht, in 2 dln. Hij stierf onder *Ouder-Amstel*.

FOCANUS (JACOBUS), eigenlijk FOKKENS, geb. in 1584, † 1645, werd door zijn huwelijk met Sara de Witt, dochter van Jacob de Witt, aan dat beroemd geslacht vermaagschapt. Hij beoefende de theologie en was in 1617 predikant te *Bleskensgraaf* en *Hofwegen*, daarna in 1633 te *Vucht*, terwijl hij te *'s Hertogenbosch* woonde. De tijd, die hem van zijne ambtsbezigheden overschoot, besteedde hij tot het schrijven van eenige werken, meest alle ter bestrijding der Roomsche kerkleer, o. a. *Fuga ex Babylone.* — *Dissertatio: de ratione studiorum*, 1639. — *Trouhartige waarschouwinge enz.* — *Tractaet van de Misse.* — *Handboecxken voor de Catholijken. enz.* Ook schreef hij een uitvoer. Nederd. gedicht, getiteld: *Adonibezech, of de straf der Tijrannen*, 1622.

FOCK (HERMANUS), geb. te *Amsterdam* in 1766, † 1822, gaf aldaar les in de teekenkunst, later bij 't atheneum te *Franeker*. Zijne geteekende, geëtste en geschilderde landschappen getuigen van een welig vernuft en vlugge hand. Hij behoorde tot de oprigters van 't teekengenootschap *Kunst zij ons doel* te *Amsterdam*. Zijn etswerk was 't meest in achting.

FOCQUENBROCH (WILLEM GOEDSCHALCK VAN), geb. te *Amsterdam*, in 't midden der 17de eeuw, was geneesheer van beroep, doch zijne losse leefwijze drong hem in 1666 zijn fortuin aan de *Kust van Guinea* te beproeven, waar hij na eenige jaren verblijfs overleed. Hij gaf een' bundel gedichten uit onder den titel van *Thalia of de geurige Sang-godin. Fumus gloria*

mundi. Amst. 1679, verdeeld in 3 boeken. De 1ste Thalia behelst: *Typhon of reusenstrijdt. Mengeldichten*, waaronder ook Fransche. *Klucht van de Weijerij. Klucht van den Quacksalver.* De 2de Thalia: *Tijmon van Lucianus. Mengelingen. Aeneas van Virgilius*, 1ste boeck. De 3de Thalia: *Aeneas van Virg.* 2de boeck. *De Africaensche Thalia. Verwarde Jalouzij. Harderszangen van Virgilius. Min in 't Lazarus huijs, Blijspel.* Hier en daar moge geestigheid uitblinken, ze is meestal laf en vuil, vol wansmaak, plomp-burlesk, en toch beleefden zijne gedichten onderscheidene drukken.

FOKKE (SIMON), werd geb. te *Amsterdam* in 1712 en † 1784. Zijn vader, chirurgijn en acteur op den schouwburg aldaar, al vroeg bij hem genegenheid en geschiktheid ontdekkende tot de teekenkunst, wijl hij de randen zijner schriften met allerlei figuren bekladde, deed hem, toen hij 13 jaren bereikt had, bij den beroemden graveur J. C. Philips. Hier maakte hij gedurende 7 jaren aanmerkelijke vorderingen in de kunst, en vele platen, op den naam van zijnen meester uitgegeven, zijn van zijne hand. Hij week van diens manier allengskens af en volgde de meer vrije behandeling van Callot, le Clercq en Luiken. Door zijn vernuft en werkzaamheid was hij in staat vele platen in boeken te leveren. Jammer dat zoo vele van eene slordige uitvoering getuigen en sommige zijner beelden met spillebeentjes zich vertoonen. — Zijn zoon

—. (AREND), geb. te *Amsterdam* in 1755, † 1812, toonde meer lust tot letteroefeningen dan tot de graveerkunst, waartoe zijn vader hem wilde opleiden. Hij werd als leerling bij den boekverkooper J. Esveld besteed, waar hij gelegenheid vond zijne letterkunde te vermeerderen. In 1778 zette hij zelf een' boekwinkel op en zond van tijd tot tijd vele zijner oorspronkelijke of vertaalde werken in 't licht. Zijn *Moderne Helicon* (1792) toonde wat hij in 't ironische, comische en burleske vermogt, gelijk daarna zoo vele andere zijner werken. In 1795 kreeg hij een' post bij de secretarie van zijne geboortestad, die hem veel tijd wegnam, terwijl hij de overige uren besteedde tot het geven van onderwijs in de letterkunde, geschiedenis, talen enz., des avonds voorlezingen hield in onderscheidene maatschappijen, bijzonder in *Felix Meritis*, en dan nog tijd vond tot het schrijven en vertalen van zoo vele werken. In 't Latijn, Grieksch en Hoogd. was hij onderwezen, maar de Fr. Holl. Eng. en Sp. talen had hij door eigene oefening grondig geleerd. De nootlottige toestand van ons vaderland had op zijn gestel en bestaan een' nadeeligen invloed, welke verergerde toen de achterdochtige Fransche policie hem willekeurig tot eene ge-

vangenschap van verscheidene weken veroordeelde, en eigendunkelijk ontsloeg om zijne laatste dagen in armoede te eindigen. De voornaamste zijner werken zijn: *Ironisch comisch woordenboek.* — *Boertige reis door Europa*, 7 dln. — *Het leven van Lucifer.* — *Verklar. van een 6tal Spreekwoorden* enz. Ook als dichter trad hij op in: *Zede- en dichtlievende Mengelingen*, 1783. *Volksliedjes*, uitgeg. door de Maatsch. tot Nut van 't Algemeen. In verscheidene tijdschriften en op 't einde van vele zijner verhandel. vindt men geestige en naïve stukjes, die door eenvoudigheid behagen.

FOKKE (JAN), zijn broeder, werd door zijn' vader in de graveerkunst onderwezen, doch had meer lust in de beoefening der fraaije letteren, dichtkunst en geschiedenis dan in 't behandelen der etsnaald. Van de vaderl. geschiedenis maakte hij vooral veel werk, blijkens het *Vaderl. woordenboek van J. Kok*, dat hij vervolgd en voltooid heeft; en zijne *Gesch. der Vereen. Nederlanden voor de jeugd*, 25 *deeltjes*, *met pl. en portr.;* voorts schreef hij: *Gesch. der* 18*de eeuw*, 6 *dln.* en andere histor. werken; en twee treurspelen: *Margaretha van Henegouwen*, 1775, *Wolfaart van Borselen*, 1780, en een tooneelspel *Ferdinand* en *Leonore*, 1791. Zijne overige dichtstukken, meestal van ernstigen, soms luimigen aard, zijn hier en daar verspreid. Hij stierf ongehuwd, eenigen tijd vóór zijn broeder.

— (CATHARINA ELISABETH), beider zuster, was eene zeer verdienstelijke tooneelspeelster in den ouden Amsterdamschen schouwburg, bijzonder uitmuntende in het treurspel. Zij huwde in 1772 met den beroemden tooneelspeler en graveur J. Punt; naauwelijks eene maand daarna werden beide in diepe ellende gedompeld, door het afbranden van den schouwburg, waarin zij hunne woning en bezittingen hadden. Zij verloor haren Punt in 1779 en volgde hem weldra in 't graf.

FOLKEMA (JACOB), geb. te *Dokkum* in 1692, † 1767, leerde de teeken- en graveerkunst bij zijn' vader, een kunstig goudsmid, daarna te *Amsterdam* bij B. Picart, onder wiens opzigt hij vele platen graveerde voor 't Bijbelwerk van van der Mark van de Leur. Hij vestigde zich te *Amsterdam*, etste en graveerde vele prenten van allerlei onderwerpen, zoo naar eigen teekeningen als die van anderen, waaronder zeer verdienstelijke. Die van eigen vinding missen wel eens losheid en bevalligheid. — Zijne zuster

FOLKEMA (ANNA) legde zich bijzonder toe op het miniatuurschilderen, leerde ook het graveerijzer behandelen en overleed in 1768, 73 jaren oud.

FOKKENS (MELCHIOR), geb. te *Groningen* in de eerste helft der 17de eeuw, maakte zich bekend door eene *Beschrijv. der wijdvermaerde koopstad Amsterdam* in 1662, behelzende hare opkomst en een gedeelte van hare geschiedenissen, eene beschrijving der gebouwen en eene korte schets van de gesteldheid der regering. Voorts schreef hij nog 3 kluchtspelen: *De verliefde Grijsert*, 1659. — *De Italiaansche schoorsteenveger*, 1662; en *Dronke Hansje*, 1663, uit welk laatste Langendijk zijn blijspel: *Krelis Louwen* heeft ontleend. Hij laat, naar den smaak dier dagen, zijne personaadjes dikwijls eene morsige en ontuchtige taal spreken.

FONTANUS (JOHANNES), geb. te *Zoller* in 't land van *Gulik*, in 1545, stierf in 1615 te *Arnhem*. Zijn vader heette E. Puts, de gelatiniseerde naam zijns zoons zou dus zijn Puteanus, maar Z. Ursinus gaf hem den naam van Fontanus, wijl hij uit de heilfontein der H. Schrift zou drinken en anderen te drinken geven. Hij begon zijne letteroefeningen te *Emmerik*, en zijne theologische studiën te *Heidelberg*, onder gemelden Ursinus, werd predikant te *Nieuhuisen*, daarna te *Groot- Bockenum*, en trok in 1577 met den paltsgraaf Casimir als hofprediker naar de *Nederlanden*. Op voorspraak van den stadhouder van *Gelderland*, graaf Johan van *Nassau*, zag hij zich aangesteld tot predikant te *Arnhem*, niet zonder groote opoffering in zijne inkomsten. Zijne geleerdheid en uitstekende verdiensten rangschikken hem onder de bekwaamste leeraren van dien tijd, die door mond en pen veel toebragt ter uitbreiding en handhaving der hervormde leer. Hij werd in onderscheidene kerkelijke zendingen gebruikt en was 15 jaren lang curator en werkzaam voorstander der Harderwijker kwartierschool. Vreemd klinkt in onze dagen, 't geen van Hasselt in de *Arnhemsche kronijk* mededeelt. Toen de kerkeraad aan de regering kennis gaf, dat Fontanus het Evang. van Mattheus had afgepreekt, was het een punt van beraad, of hij nu den profeet Jesaias of de Openb. van Joh. zou uitleggen. Den 14. Jan. 1588 besloot de regering met goedvinden van den kerkeraad, dat Fontanus in zijne predikatiën den profeet Jes. zou verklaren. Hij verdiende eene monographie.

FONTEIN (PIETER), geb. in 1708, † 1788, bezocht in 1738 de hoogescholen van *Cambridge* en *Oxford*, na dat hij 6 jaren vroeger tot predikant bij de Doopsgezinde gemeente te *Rotterdam* was aangesteld, welke hij in 1739 voor de Amsterdamsche verliet. Hij was een leerling van Tib. Hemsterhuis en A. Schultens, de vriend van Wijttenbach en J. de Bosch, bij-

zonder ervaren in de Grieksche en Lat. letterkunde. Zijne sedert vele jaren verzamelde aanteekeningen op de *karakters van Theophrastus*, naar een Florentijnsch H. S., die hij aan Wijttenbach ter voltooijing en uitgave overliet, zijn — 't geen te bejammeren is — nooit in 't licht verschenen. Hij vermaakte zijne uitgebreide en kostbare bibliotheek aan de kweekschool der Amst. Doopsgez. gemeente, met eene som van *f* 4000, tot aankoop van zulke boeken als men noodig oordeelde.

FONTEIN (PIETER), geb. te *Dordrecht* in 1773, † 1839, genoot aldaar onderwijs in de schilderkunst bij den landschapschilder P. Hofman en den bloemschilder W. van Leen. Zijne keus viel voornamelijk op 't vervaardigen van portretten in olieverw en in miniatuur, die zich meestal door eene gelukkige gelijkenis onderscheiden. Hij schilderde ook binnenvertrekken, met beelden gestoffeerd, en vrolijke onderwerpen, uit het burgerleven ontleend. Ook vindt men hier en daar keurige teekeningen van zijne hand.

FOPPE (HENRICUS JOHANNES), geb. te *Amsterdam* in 1796, † 1836, was wijnkooper en likeurstoker, beoefende nu en dan de dichtkunst, doch niet steeds met een gelukkig gevolg. Behalve eenige gelegenheidsstukjes, bestaan er van hem *Tempelfeest bij de viering van 't 50jarig bestaan des schouwburgs te Amst.* 1812, een tooneelstukje: *De fortuinzoeker*, en een bundel gedichten, getiteld: *Ernst en boert*, 1834, waarin goede, maar ook min gelukkige stukken voorkomen.

FOPPES (WIJTSE), Zie DONGJUMA (W. J.) bl. 449.

FOPPENS (JOANNES FRANCISCUS), geb. te *Brussel* in 1689, † 1761, heeft te veel verdienste voor de Nederl. biographie om hem in ons woordenboek over te slaan. Hij was hoogl. in de wijsbegeerte te *Leuven*, kanunnik te *Brugge* en aartsdiaken van *Mechelen*, en gaf in 1739 in 't licht: *Bibliotheca Belgica etc. cum fig.* 2 vol. in 4to, waarin hij de werken van Aul. le Mire, F. Sweertius en Valer. Andreas, over de Nederl. schrijvers heeft opgenomen, met bijvoegselen en verbeteringen. Het werk heeft vele verdiensten, maar is niet onzijdig noch oordeelkundig. Toen Ds. G. Vrolikhert, — schrijver van *de Vlissingsche kerkhemel*, — in 1756 het klooster van *St. Bernard* bezocht, beroemd om zijne bibliotheek, om iets omtrent Foppens te vernemen, verwonderde het hem dat deze daar geheel onbekend was, te meer daar dit klooster zoo digt bij *Brussel* en *Mechelen* ligt, en F. een geestelijk ambt te *Mechelen* bekleed heeft.

FOREEST (NANNING VAN), geb. te *Alkmaar* uit een zeer aanzienlijk geslacht in 1519, † 1592, was aldaar secretaris in

1568, toen hij moest vlugten wegens zijn hervormd geloof, terwijl zijne goederen werden verbeurd verklaard. Na zijne terugkomst tot pensionaris aangesteld, bewees hij uitstekende diensten, gedurende het beleg in 1573, waarvan hij een naauwkeurig en onpartijdig *Dagverhaal* opstelde, dat een jaar later te *Delft* het licht zag en veel is gebezigd door Boomkamp in zijne *Beschrijv. van Alkmaar*. Hij stond des daags gewapend op de wallen en teekende meest des nachts op wat er belangrijks was voorgevallen. In 1575 zag hij zich benoemd tot afgevaardigde bij den vredehandel te *Breda*, en later tot medewerker der Unie tusschen *Holland* en *Zeeland*. In 1576 was hij tegenwoordig op de groote vergadering te *Middelburg*, en werd nog dat zelfde jaar met Buijs en D. de Bije tot de vergadering der Algemeene Staten te *Brussel* gezonden. In 1581 afgevaardigd tot de opdragt der grafelijkheid aan prins Willem I., werd hij daarna lid van den hoogen raad, in welke bediening hij werkzaam bleef tot aan zijn' dood. Zijne verdiensten werden door zijne stad- en landgenooten op prijs gesteld.

FOREEST (PIETER VAN) of FORESTUS, geb. te *Alkmaar* in 1522, † 1597, oefende zich te *Leuven* in de geneeskunde, verkreeg te *Bologna* den doctoralen graad, bezocht *Frankrijk* en de hoogeschool te *Padua* met het bepaalde doel de lessen van den vermaarden Vesalius bij te wonen. Hij vestigde zich in 1545 in zijne geboortestad als geneesheer, daarna te *Delft*, woonde in 1575 de inwijding der Leijdsche hoogeschool bij, waar hij voorlezingen hield over de geneeskunst en eene redevoering tot haren lof uitsprak. Zijne: *Observationes et curationes medicinae et chirurgicae sive med. theoreticae et practic. libri* 32, 1589, deden hem veel roem verwerven, en zijn ook in *Duitschland* en *Frankrijk* meermalen gedrukt.

— (JAN VAN), geb. te *Alkmaar* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw, † 1651, volgde te *Hoorn* zijn' vader Jacob op als secretaris van gecommitteerde raden van *N. Holland*. Bij de verandering der regering in 1618 werd hij lid van de vroedschap, in 1636 burgemeester en bekleedde verschillende stads- en staatsambten. Lodewijk XIII., vereerde hem met de ridderorde van St. Michiel. Tot lid van den hoogen raad benoemd, wist hij nog tijd te vinden, om de lat. en gr. lier te tokkelen blijkens zijn bundel: *Poëmatum Graecorum et Latinorum liber* en zijn *Hymenaeum Auriacum*, bij gelegenheid van 't huwelijk van Willem III. met Maria van *Engeland*. Zijne gedichten worden door Peerlkamp niet bedacht.

— (NANNING VAN), geb. te *Alkmaar* in 1578, † 1668, komt

reeds ten jare 1603 voor als secretaris zijner geboorteplaats. Hij behoorde in 1629 tot de gecommitteerden van de Staten in 't leger voor *'s Hertogenbosch.* Geplaatst op het drietal ter benoeming tot raadpensionaris van *Holland* in 1636, bedankte hij voor de eer. Hij bewees den lande, inzonderheid wat de geldmiddelen betreft, gewigtige diensten en wordt geroemd om zijne eerlijkheid en trouw. Hoe zeer hij in achting stond, en bij de princesse-moeder en bij de Staten van *Holland*, is hieruit blijkbaar, dat men hem, nevens anderen, de zorg voor de opvoeding van prins Willem III. toevertrouwde.

FORSTEN (RUDOLPH), geb. te *Wildervank* in 1751, † 1807, begon zijne letteroefeningen te *Zwolle*, vervolgde die te *Groningen*, en legde zich daar bijzonder op 't medische vak toe onder Camper en van Doeveren, welken laatsten hij naar *Leijden* volgde om daar tevens Gaubius en anderen te hooren. Hier verwierf hij roem door eene physiologische verhandeling en in 1775, toen hij bij 't eeuwfeest der academie met de kap promoveerde, door eene redevoer. *Over de genoegens die de menschlievendheid den geneesheer smaken doet.* In hetzelfde jaar beriep men hem te *Harderwijk* tot hoogl. der beschouwende genees-ontleed- en heelkunde, welken post hij aanvaardde met eene redevoer. *Over de verdiensten der Nederlanders omtrent het onderzoek der huishouding van 't menschelijk ligchaam.* In 1783 werd hij aangesteld tot hoogl. in de geregtelijke geneeskunde. De orationes, bij deze en andere gelegenheden gehouden, hadden alle betrekking tot zijn geliefkoosd vak en werden met welsprekendheid voorgedragen. In 1791 werd hij, in de plaats van M. van Geuns, professor primarius en archiater van *Gelderland.* In alle deze en meer andere betrekkingen, behaalde hij grooten roem en droeg veel bij tot luister der Geldersche academie. Behalve de gehoudene redevoeringen, zijn er geene uitgebreide schriften door hem nagelaten. In de *Genees- natuur- en huish. Jaarboeken*, II, 6de stuk vindt men van hem: *Waarneming wegens eene bijz. besmett. der kinderziekte.* En voorts nog een werkje getiteld: *De veepest, die zich in 't kwart. v. Nijmegen geopenb. heeft* enz. *Arnh.* 1797.

FORSTEN VERSCHUIR (GUALTHERUS), geb. te *Sleen* in *Drenthe* in 1739, † 1793, studeerde in de geneeskunde te *Groningen* en verkreeg in 1766 den doctoralen graad met een diss. *de arteriarum et venarum vi irritabili* etc. Om zijne kennis te vermeerderen, bezocht hij *Frankrijk* en *Engeland*, en werd in 1781 te *Groningen* tot gewoon hoogl. in de theor. en pract. genees- en scheikunde aangesteld, later in de geregtelijke geneeskunde. Hij was lid van onderscheidene vaderlandsche genootschappen wegens zijne bekende verdiensten.

FORTGENS (MICHAËL), geb. in 1663, † 1693, was leeraar bij de Doopsgezinde gemeente te *Amsterdam*, die in *de Zon* hare vergadering hield, en bij haar zeer in achting. Hij vervaardigde onderscheidene geschriften, gaf vele zijner *Predicatien* in 't licht, 3 dln. *Hoorn* 1719, in 1722 herdrukt en met 7 pred. vermeerderd over den 27sten Psalm. Hij wordt gerangschikt onder de verdienstelijke leeraren van zijn kerkgenootschap.

FORTMAN (JOHANNES), praeceptor der Latijnsche school te *Hoorn*, zond in 1772 een werkje in 't licht, met het opschrift: *Dichtlievende mengelingen, verzeld van taal- en dichtkundige aanmerkingen*, (in den smaak van die van Huijdecoper op *Vondels vert. herscheppingen van Ovidius*), die wel van groote belezenheid getuigen, maar niet veel meer waarde hebben, dan zijne *Dichtlievende Mengel.* zelve, welke zich weinig boven het middelmatige verheffen. Welligt gaf dit den geestigen C. J. B. Schonk, rector te *Nijmegen*, aanleiding tot het schrijven der *Vermakelijke Statuintjes* (1775), behelzende geleerde kritische latijnsche noten op een allerellendigst Amsterdamsch straatliedje, om dus de pedanterie van Fortman cum suis aan de kaak te stellen.

FOUCHIER (BERTRAND), geb. te *Bergen op Zoom* in 1609, † 1674, werd als schildersleerling geplaatst bij A. van Dijk te *Antwerpen*, daarna bij J. Bijlert te *Utrecht*. Later deed hij een' togt naar *Italië*, volmaakte zich meer en meer in de kunst te *Rome* en *Venetië*, terwijl hij den stijl van Tintoret volgde. Zijne verdiensten werden ook door paus Urbanus VIII gewaardeerd; doch vrees voor de inquisitie, waarmede hij in aanraking stond te komen, deed hem *Rome* verlaten en naar zijne vaderstad terugkeeren, waar hij ook de glasschilderkunst uitoefende. Merkende dat de trant van Tintoret minder in den smaak viel, volgde hij dien van Adr. Brouwer, en schilderde gezelschapstukjes, die zeer gewild waren.

FRANCIUS (PETRUS), geb. te *Amst.* 19 Aug. 1645, † 19 Aug. 1704, gaf reeds op de lat. school blijken van aanleg voor de Lat. en Nederd. dichtkunst. Na volbragte studiën in de letteren, geschiedenis en andere wetenschappen, bezocht hij *Engeland*, *Frankrijk* en *Italië*, liet zich te *Angers* tot doctor in de beide regten bevorderen en bragt zijnen vrienden eenige lauwerbladen mede, geplukt op het graf van Virgilius. Na zijne terugkomst in 1672, zag hij zich 2 jaren later bij de doorluchtige school in zijne geboortestad aangesteld tot hoogl. der geschiedenis en welsprekendheid, waarbij in 1686 gevoegd werd de Grieksche taal. Een beroep naar de hoogeschool te

Leijden in 1692 wees hij van de hand. Hij was de welsprekendste redenaar van zijn' tijd, die zich in zijne uitspraak en gebaren gevormd had naar den beroemden tooneelspeler A. Kz. van Germes. Van zijne ervarenheid in de Lat. dichtkunst geven zijne *Poëmata* meer dan een blijk. Al zijne redevoeringen, 45 in getal, zijn in 1705 in een' bundel uitgegeven. Zijne Nederd. vertaling der Gr. redevoer. over de *Mededeelzaamheid* van Gregorius Nazianzenus is nog in achting, ook bijzonder om de schoone voorrede; zoo ook zijne *Verhandeling over de uitspraak en gebaarmaking van den redenaar*. Hij was een wezenlijk sieraad der geleerde en letterk. wereld, die wel eene monographie verdiende.

FRANCK (C. F.), geb. te *Zwolle* in 1758, † 1816, beoefende verscheidene jaren te *Leeuwarden* het behangselschilderen, zette zich in 1806 aan de *Glip* bij *Bennebroek* neder, en maakte een aantal schilderstukken van dorp- en landgezigten, die wel hunne verdiensten hebben, maar blijken dragen dat hij de natuur niet genoeg bestudeerd heeft, waartoe hem de schilderachtige streken, die hij bewoonde, zulk eene schoone gelegenheid gaven. Hij verdronk digt bij zijne woonplaats in eene sloot.

FRANCKEN (FRANÇOIS), geb. te *Zevenbergen*, in de laatste helft der 16de eeuw, † 1617, zag zich in 1583 benoemd tot pensionaris van *Gouda*. Hij behoorde tot de standvastige en moedige regenten van dien tijd, die zóó zeer in vertrouwen stond, dat hij in 1587 de aanstelling ontving tot advokaat van *Holland*, doch de Goudenaars wisten hem voor zich te behouden. Als een bestendig tegenstander van Leijcester, wist hij diens magt te fnuiken. Later in 1593 in den hoogen raad geplaatst, behield hij echter veel invloed in staatszaken, en behoorde ook tot de commissie om de gerezene geschillen tusschen de stad *Groningen* en de *Ommelanden* bij te leggen. Zijn haat tegen de Spanjaarden deed hem op middelen bedacht zijn, om hunne bezittingen in de *W.-Indien* hun afhandig te maken, waartoe hij zich met Hendrik IV. wilde verbinden. In 't begin der kerkelijke twisten hield hij den middenweg en keurde alle scheuring af. Hij wordt geroemd om zijne arbeidzaamheid voor het heil des vaderlands; hij gaf eene wederlegging uit van *de onpartijdige verklar. der oorzaken van den oorlog, door F. Verhaar.*

— (AEGIDIUS) werd waarschijnlijk geb. te *Dordrecht* in de laatste helft der 17de eeuw en † in 1743. Zijn vader Henricus, predikant aldaar, maakte zich bekend door eenige hoogst middelmatige gedichten, en liet zijn zoon, denkelijk te *Leijden*, in de theologie studeeren. Deze werd predikant eerst te *Rijs-*

oort in 1704, daarna te *Maassluis*, waar hij als een echt Voetiaan geacht en bemind was. Zijne schriften, in den volkstoon geschreven, maakten destijds veel opgang, vooral zijne *Heilige Godgeleerdheid*, 1719, en *Kern der Godgeleerdheid*, die meermalen zijn herdrukt. Zijne *Witte keursteen of 10 leerredenen*, 1724, zijn wel gelijk zijne overige werken vol leenspreuken, maar in een' hartelijken toon opgesteld, die aandringt op de beoefening. Behalve de genoemde gaf hij nog eenige leerredenen en stichtelijke werkjes uit.

FREDERIKS (WILLEM), geb. in 't laatste gedeelte der 15de eeuw, waarschijnlijk te *Groningen*, was aldaar pastoor aan de *St. Maartens-kerk*, stond in vriendschappelijke betrekking met Wessel Gansfort en R. Agricola, en had veel invloed zoo in 't geestelijke als in 't wereldlijke. In 1494 trad hij op als onderhandelaar met den Hamburgschen gezant J. Langebeek, omtrent de overdragt van het regt dier stad op *Embden* en het slot *ten Oort;* — hij stelde de voorwaarden, waarop die van *Sneek* in 't verbond der Groningers en der Vetkoopers werden aangenomen; werd in vele bezendingen gebruikt, voerde daar meestal het woord, wijl hij beroemd was wegens zijne welsprekendheid. Als hevig tegenstander der Saksische en der pauselijke heerschappij, toonde hij zijn' vaderland- en vrijheidlievenden geest, die zeker veel heeft toegebragt om het werk der reformatie te bevorderen. Hij † in 1525. J. Scheltema achtte hem eene uitvoerige levensbeschrijving waardig.

FREDERIK I., bisschop van *Utrecht*, was afkomstig uit een aanzienlijk Friesch geslacht, dat der Adelen. Vroeg tot den geestelijken stand opgeleid, muntte hij zoo wel uit in godsvrucht als in kunsten en wetenschappen. Door toedoen van keizer Lodewijk den vrome werd hij zijns ondanks op den bisschoppelijken zetel geplaatst, dien hij denkelijk bekleedde van 828 — 838. De overblijfsels des heidendoms werden door hem uitgeroeid, het jeugdige Christendom meer en meer bevestigd. Hij werd vermoord in de *St. Jans-kapel* te *Utrecht*, zoo men meent 18 Junij 838, en onder 't getal der heiligen geplaatst.

— II, uit het Lotharingsche geslacht van Zijrik, was proost van *St. Pieter* te *Utrecht*, toen hij, door den invloed van den Hollandschen graaf Willem III. en door groote sommen, als bisschop van *Utrecht* werd bevestigd en gewijd in 1317. Staatkundige zorgen deden hem de geestelijke wel eens uit het oog verliezen. Onder hem werd door den domproost Jac. v. Outshoorn de eerste steen gelegd van den toren der domkerk. Hij † bij *Horst*, onder *Amersfoort*, in 1322.

FREDERIK III., bisschop van *Utrecht*, zie op BLANKENHÉIM, bl. 167.

— IV. van *Baden*, was kanunnik of thesaurier der Keulsche kerk, toen hij door den invloed van keizer Maximiliaan, met eenparigheid van stemmen door 80 kanunniken in Mei 1496 tot bisschop van *Utrecht* werd gekozen en alras door paus Alexander VI. bevestigd. Zijne vorstelijke afkomst en heldhaftige aard hadden hem meer geschikt gemaakt voor een wereldlijk dan geestelijk bestuur. Hij had te strijden tegen de Friezen, den hertog van *Cleef*, tegen Karel, hertog van *Gelder*, en tegen Edzard, heer van *Groningen*. Door heerschzucht bezield, werden de kerkelijke zaken verwaarloosd; 't welk noodlottige gevolgen had, zoodat hij, in binnen- en buitenlandsche onlusten gewikkeld, blijde was van den zetel te kunnen afklimmen en dien aftestaan in 1516 aan Filips van *Bourgondië*. Hij had niet lang genot van zijne rust. Het volgende jaar, 24 Sept. 1517, overleed hij te *Lier* in *Braband*.

FREDERIK SCHENK, afkomstig uit het geslacht der baronnen van *Tautenburg*, was proost der *St. Pieters-kerk* te *Utrecht*, toen hij in 1559 den aartsbisschoppelijken stoel aldaar beklom. Hij wordt geroemd als geleerd en kloekmoedig; doch ook schanddaden worden van hem verhaald, welke wij hier niet zullen boeken. Zijn gebied was niet bestand tegen den storm des tijds. De hervorming brak door de duisternis heen, en alle welwillende pogingen van den aartsbisschop konden niet beletten, dat bij zijn' dood in 1581 zijn zetel instortte.

FREDERIK HENDRIK, prins van *Oranje*, zoon van prins Willem I. en Louise de Coligny, werd geb. te *Delft* 29 Febr. 1584, en † in 1647. Hij verloor zijn' vader, toen hij nog geen half jaar oud was. Zijne moeder behartigde inzonderheid de opvoeding van dezen haren geliefden zoon, dien zij aan de leiding van Uitenbogaerd en daarna te *Leijden* aan die van J. Douza toevertrouwde. Hij vormde zich tot een uitmuntend veldheer in de krijgsschool van zijn' broeder Maurits, in wiens roem hij bij verscheidene gewigtige ondernemingen deelde. Na den dood van Maurits in 1625, werd hij door de Algem. Staten aangesteld tot kapitein- en admiraal-generaal, door die van *Holland* tot stadhouder dier provincie, later door *Zeeland*, *Gelderland*, *Utrecht* en *Overijssel*, en eindelijk, na den dood van Ernst Casimir in 1639, ook tot stadhouder van *Friesland*, *Groningen*, *Ommelanden* en *Drenthe*. Zijn bestuur kenmerkt zich door gematigdheid en verdraagzaamheid in 't godsdienstige. Hij blonk uit èn als voorzigtig staatsman, èn als dapper krijgsheld. Even

als Maurits was hij de schrik der Spanjaarden; de meeste door hem geleverde veldslagen heeft hij gewonnen en de 9 door hem genomene en behoudene vestingen verdienden wel eene lauwerkroon zoo als Vondel hem vlocht. Hij was gehuwd met Amalia, dochter van Joan Albert graaf van *Solms*, welke hem een kunstrijk gedenkteeken stichtte in de Oranjezaal van 't Huis in 't Bosch.

FREDRIK WILLEM GEORGE, prins van *Oranje*, geb. te '*s Hage* in 1774, † 1799, jongste zoon van den stadhouder prins Willem V., wijdde zich vroeg aan de krijgsdienst, was hartelijk bemind bij het leger; en vond in den veldtogt van 1793 gelegenheid zijne talenten en deugden als krijgsman te ontwikkelen. Bij *Werwick* zich te veel blootstellend, werd hij gekwetst en met moeite genezen. Na de noodlottige omwenteling in 1795, die hem als een balling deed zwerven en het vaderland aan vreemden onderwierp, begaf hij zich in Oostenrijksche dienst. Hij onderscheidde zich vooral in den slag van *Wurtzburg* in 1796, door den beroemden aartshertog Karel op de Franschen gewonnen; deed wonderen van dapperheid in 't beleg van *Kehl*, dekte *Weenen*, zag zich daarna vereerd met het opperbevel over 't Oostenrijksche leger in *Italië*, eene waardigheid nimmer te voren — noch daarna — door een' Protestant bekleed. Zijne menschlievendheid berokkende hem eene besmettelijke ziekte bij 't bezoeken der hospitalen, waarin zijne door hem geliefde soldaten verpleegd werden. De keizer mogt een' bekwamen arts uit *Weenen* zenden, om het dreigend gevaar af te wenden, de ziekte nam toe en de jeugdige vorst bezweek voor haar geweld. Onze dichters betreurden zijn verlies, maar niemand schooner en verhevener dan Bilderdijk in zijne *Lijkgedachtenis* enz. te lezen in *Vaderl. Oranjezucht*, oorspronkelijke uitg. bl. 65—87. In eene der kerken van *Padua* prijkt een gedenkteeken ter zijner eere, gesticht door de bekwame hand van Canova, waarvan de afbeelding te zien is in *Hollands Roem*, II. 380.

FREDERICA SOPHIA WILHELMINA, princes van *Pruisen*, geb. 7 Aug. 1751, † 1820 op het *Loo*. Zij huwde den 4 Oct. 1767 met prins Willem V. van *Oranje*, en bepaalde zich alleen tot het vervullen van huiselijke en moederlijke pligten, tot dat de verwijdering van den hertog van *Brunswijk* haar deed deelnemen in de staatsbelangen. Ofschoon door haren mannelijken geest berekend voor dien taak, haalde zij zich daardoor den haat der anti-stadhouderlijke partij op den hals. In den zomer van 1787 met een klein gevolg van *Nijmegen*

naar *den Haag* op reis, werd zij in de nabijheid van *Gouda* verhinderd hare reis voort te zetten, naar *Schoonhoven* teruggevoerd en kon eindelijk eerst haar' weg vervolgen. Wat hierop gebeurde door Pruisische tusschenkomst, is te algemeen bekend, om daarbij stil te staan. In 1795 den vaderlandschen bodem met haar' gemaal ontweken, mogt zij zonder hem in 't vaderland terugkeeren den 10. Maart 1814, om nog de verheffing van haren zoon tot koning der Nederlanden te beleven.

FREITAG (JOANNES), geb. te *Neder-Wezel* in 1581, † 1641, bezocht de hoogeschool van *Helmstadt* en *Rostock*, waar hij zich op de geneeskunde toelegde. In 1604 ter eerstgenoemde plaats tot hoogleeraar aangesteld, daarna tot lijfarts van den hertog *Brunswijk-Lunenburg*, ondervond hij gedurige wisseling in zijne betrekking, tot dat hij door den invloed van Ernst Casimir, graaf van *Nassau* en de graven van *Bentheim*, in 1631 benoemd werd tot professor in de geneeskunde te *Groningen*. Hij werd door verscheidene vorsten geraadpleegd, en was gelukkig in zijne practijk, een hevig vijand van alle kwakzalverij, inzonderheid van 't stelsel van Paracelsus, en heeft vele schriften nagelaten over zijn vak, ook *Poëmata juvenilia. Francof.* 1616.

FREMERIJ (PETRUS ISAACUS DE), geb. in 1738, † 1820, werd in 1774 predikant te *'s Hertogenbosch* en 3 jaren later aldaar aangesteld tot professor linguae Graecae. In beide deze betrekkingen kweet hij zich met ijver, tot dat zijne hooge jaren en de tijdsomstandigheden hem in 1810 noopten zijn' post neder te leggen. Hij koos *Utrecht* tot zijne woonplaats, waar zijn eenige zoon Nic. Corn. de F. hoogleeraar was. Ook hier trad hij meermalen voor de gemeente op, arbeidde in meer dan eene betrekking aan de belangen der Christelijke maatschappij en was een stichtend voorbeeld van godsvrucht en menschenliefde. Men heeft van hem eene 2de verm. uitgave van *Anonymi cujusdam exegesis passionum Jesu Christi etc. Sylv. Duc.* 1788.

FREMERIJ (BAREND), geb. te *Zutphen* in 't laatste ged. der 18de eeuw, † te *Rotterdam* in 1811, zond in 1786 eene vertaling in 't licht van Weisze's treurspel *Romeo en Julia*, daarna 3 bundeltjes met verzen en proza, getiteld: *Mijne offeranden aan Apollo en Hymen*, door W. Geijsbeek sarcastisch gerecenseerd. In de *Gemengde dichtproeven van eenige letterlievende vrienden*, *Dordr.* 1788 en in: *Mijn letterhof; eerste afperking. Amst.* 1798, bevattende dichtmatige en prozaische opstellen en vertalingen, komen stukjes voor, die beter proef houden. Hij was ook lid van 't dichtgenootschap: *Studium scientiarum genitrix* te *Rotterdam*.

FREMERIJ (JACOBUS DE) was ten jare 1781 secretaris der

curatoren van de Leijdsche hoogeschool, welken post hij met ijver en bekwaamheid vervulde tot 1818, toen men hem op zijn verzoek eervol ontsloeg. Hij wordt geprezen als een vurig en edelmoedig voorstander van 't ware, schoone en goede, en † in 1826.

FRENCELIUS (JOACHIMUS) of FRENTZEL, geb. te *Camentz* in 1611, † 1669, begon zijne letterkundige loopbaan te *Görlitz*, studeerde verder te *Franeker* in de geneeskunde, terwijl hij tevens gouverneur was van 2 edellieden, een zoon van Willem van Haren en van Ernst Casimir. In 1647 reisde hij met één hunner naar *Frankrijk;* maar toen 2 jaren daarna, de dood des vaders van zijn' kweekeling dezen noodzaakte naar 't vaderland terug te keeren, trok Frencelius naar *Italië*, zette te *Padua* zijne medische studiën voort en verkreeg aldaar de waardigheid van doctor in de wijsbegeerte en geneeskunst. Naar *Nederland* teruggekeerd, vestigde hij zich als stadsgeneesheer te *Grave*. Door den invloed van den zoon van W. van Haren werd hij in 1658 te *Franeker* tot hoogl. der genees- en ontleedkunde aangesteld. In 1665 trachtte men te vergeefs hem naar *Leijden* te verplaatsen. Met een ziekelijk ligchaam ondernam hij in 1669 eene reis naar *Groningen*, om eene kranke dame bij te staan en 't was hier dat hij bezweek. Men heeft slechts van hem: *Exercitationes anatomicae ad historiam mesenterii. Franq.* 1660.

FRESIN (KAREL), heer van *Gaveren*, behoorde tot de verbondene edelen, en tot één der gemagtigden bij de Gendsche bevrediging. In 1577 werd hij door de Algemeene Staten naar *Antwerpen* aan den prins gezonden, om met den Aartshertog Matthias en den hertog van *Anjou* over de bescherming der *Nederlanden*, in naam der Staten, te handelen. Zijne dubbelhartigheid bleek uit een' onderschepten brief in 1579, waaruit men gewaar werd, dat hij met eenige edelen uit *Henegouwen* in verstandhouding stond, en beloofde den Spanjaarden te *Antwerpen*, waar hij woonde, heimelijk dienst te doen. Hij werd gevat en naar 't kasteel van *Breda* gevoerd. Gedurende de 2 jaren zijner gevangenschap, had hij eenige soldaten met groote beloften verleid, om tot den hertog van *Parma* over te loopen, en hierdoor viel deze stad in 1581 in de handen des vijands. Wat er van dien verrader geworden is, staat niet geboekt; hij † in 1611, oud 86 jaren.

FRERES (THEODORUS), geb. te *Enkhuizen* in 1643, † 1693, maakte, ofschoon uit vermogende ouders gesproten, de teeken- en schilderkunst tot zijne opzettelijke studie. Hij begaf zich naar

Italië, leefde te *Rome* stil en ingetogen en maakte een verstandig gebruik van zijnen tijd. Wel toegerust, keerde hij naar 't vaderland terug, en werd spoedig bekend als historieschilder, door het vervaardigen van groote stukken voor plafonds en zalen. Zijne teekeningen van naakte beelden zijn naauwkeurig, zijn koloriet is minder aangenaam.

FRESINGA (REINICO of RIENCK), geb. te *Franeker* in de 16de eeuw, † daar als burgemeester tusschen 1590 en 1600. Hij maakte zich bekend en geacht door zijne: *Memorien van de gedenckwerdigen dingen, die er in de Nederl. prov. van Friesl. Overijssel, Oml. Drenthe, Grueng en Lingen enz. geschiet sijn*, 1584. Dit werk loopt van Nov. 1576 tot Jan. 1582, is uitvoerig met gematigdheid en onpartijdigheid geschreven, inzonderheid belangrijk omtrent het beleg van *Steenwijk* in 1580. G Dumbar bezorgde er eene nieuwe uitgave van, met bijvoeging en aanteek. in zijne *Analecta*, tom. III.

FREIJ (ANNA DE), geb. te *Amsterdam* in de laatste helft der 18de eeuw, † 1808, leerde van haar' schoonbroeder J. Lauwers de teekenkunst, en maakte daarin zulke goede vorderingen, dat zij later daarin les gaf. Zij toonde vooral hare bekwaamheid in het teekenen naar schilderijen van Jan Steen en andere voorname oude meesters, welke nog gezocht en goed betaald worden. Gehuwd zijnde, volgde zij haren man naar *Mannheim*, waar zij in de kracht hares levens bezweek. Haar broeder J. DE FREIJ, die niet alleen in de teeken-, maar vooral in de graveerkunst uitmuntte, ofschoon hij ze met de linkerhand uitoefende, bevond zich in 1819 te *Parijs* ter uitoefening zijner kunst.

FRIESEMAN (HENDRIK), geb. in 1755, † 1821, oefende zich in de oude letterkunde te *Franeker* onder den hoogleeraar Schrader, wiens critische aanteekeningen hij na diens dood heeft uitgegeven. Hij was rector der Lat. scholen te *Elburg*, later te *Harderwijk*, waar hij vroeger eene kostschool had gehouden. Van zijnen werkzamen ijver getuigen zijne schriften: *F. Avieni descript. orbis cum not. ejus. Amst.* 1786. Inzonderheid zijn: *N. Nederd. en Lat. woordenboek*, nog in gebruik. En zijne: *Beschrijving van de Krim* enz.

FRISO (JOHAN WILLEM), prins van *Oranje-Nassau*, zoon van Hendrik Casimir, stadhouder van *Friesland* enz., geb. te *Dessau* 14. Aug. 1687, † 14. Jul. 1711, genoot aan de *Franeker* hoogeschool onderwijs in de krijgs- en wiskunde van den beroemden Fullenius, daarna te *Utrecht* in de oude geschiedenis. Prins Willem III, die geene kinderen had, zorgde bijzonder voor zijne opleiding. Nog maar 16 jaren oud, diende hij met

zijn' gouverneur van Heemstra als vrijwilliger in den veldtogt van 1703 en woonde den slag van *Ekeren* bij, hielp 3 jaren later met Ouwerkerk *Dendermonde*, *Ostende*, *Meenen* en *Ath* winnen; werd in 1707 Stadhouder van *Friesland* enz. en onderscheidde zich als generaal door beleid, moed en dapperheid bij verschillende gelegenheden, inzonderheid bij den bloedigen veldslag van *Malplaquet*. En deze jeugdige held, verschoond door het moorddadigste vuur, vond zijn' dood in 't water bij eene overvaart over 't *Hollands diep* aan den *Moerdijk*. Niet genoeg geacht bij zijn leven, verwekte zijn dood bij vriend en vijand eene algemeene smart.

FROISSARD (JEAN), geb. te *Valenciennes* omstreeks 1337, † 1401, werd kanunnik en thesaurier van 't kapittel te *Chimay*, later van *St. Pieter* te *Rijssel*. Naauwelijks 20 jaren oud, begon hij, op verzoek van Robert, graaf van *Namen*, eene beschrijving van de oorlogen dier tijden, meestal de schouwplaats zelf naauwkeurig onderzoekende. In 1356 begaf hij zich naar *Engeland* in dienst van Filippa, dochter van graaf Willem III van *Holland* en gemalin van koning Eduard III. Hij volgde den zwarten prins naar *Aquitanie* en *Bordeaux*, later den hertog van *Clarence* naar *Italië*, en werd vervolgens huiskapelaan van Wenceslaus, hertog van *Braband*. Hierop deed hij nog een' togt naar *Frankrijk* om de heldendaden der Bearnsche en Gasconsche ridders te onderzoeken en te beschrijven. In 1395 vinden wij hem nogmaals in *Engeland*, waar hij vertoefde tot aan den dood van koning Richard II. Zijn hoofdwerk, (eene onschatbare bron voor de geschiedenis der 14de eeuw) is getiteld: *Chroniques de France, d'Angleterre, d'Ecosse, d'Espagne, de Flandres etc.* in 4 boeken en loopt van 1326 tot 1400. De beste uitgave is die van Denis Sauvage te *Lyon*, 1559. 4 vol in fol. De stijl is wel naïef, maar soms stroef en langdradig. J. Sleidanus gaf er in 't Lat. eene verkorte uitgave van, *Paris*. 1537, waarvan ook eene Vlaamsche vertaling bestaat van G. Potters van der Loo in fol. Het volledigste H. S. zijner kronijk moet te *Bern* berusten.

FROMANTIOU (HENDRIK DE), waarschijnlijk geb. te *Nijmegen* omstreeks 1618, was een bekwaam bloem- vogel- en stillevens-schilder, waarvan nog stukken voorhanden zijn. Hij zou gehuwd zijn geweest met eene dochter van P. Wouwerman; werd hofschilder van den keurvorst van *Brandenburg* te *Berlijn*, waar hij vele lusthuizen met zijne werken versierde. Hij leefde nog in 1680.

FRUIJTIER (JAN), requestmeester van prins Willem I.,

was een man van groote verdiensten en helderen geest, een groot voorstander der hervorming, welke hij ook door zijne schriften trachtte te bevorderen; waartoe behoort zijn: *Ecclesiasticus oft wijze sproken van Jezus Sijraco enz. ghestelt in liedekens op bequame en ghemeijne voijsen enz. Antw.* 1565. Zijne taal is zuiverder en vloeijender dan in de meeste rijmwerken van dien tijd. Het meest is hij bekend door de *Corte beschrijv. van de strenghe belegheringhe enz. der stadt Leijden enz. Delft.* 1574, herdrukt met vermeerder. en verbeteringen aldaar in 1577. Het bevat in goeden stijl de eerste en oudste bronnen der voornaamste bijzonderheden, welke daaromtr. te vinden zijn. Zijne andere, meestal vertaalde werken laten wij onvermeld.

FRUIJTIER (JACOBUS), geb. te *Middelburg* in 1659, † 1731, kleinzoon van bovenstaanden, volbragt zijne theologische studiën te *Utrecht*, werd in 1681 predikant te *Aardenburg* en na verwisseling van onderscheidene standplaatsen eindelijk te *Rotterdam.* Hij behoorde tot de strenge Voetianen, en wikkelde zich in menigen bitteren kerktwist. Het meeste gerucht maakte zijn werk: *Zions worstelingen, of hist. zamenspraken over de versch. en zeer bittere wederwaardigheden van Christus kerk*, 1715. Het lokte eene menigte voor- en tegenschriften uit, niet alle in Christus' liefderijken geest opgesteld. Als de waarheid, naar zijne wijze van zien werd aangerand, dan trad hij als haar voorvechter op, en zoo vloeiden er vele schriften uit zijn pen, die het ons niet lust af te schrijven.

FUENTES (PEDRO HENRIQUES DE AZEVEDO, Graaf VAN), geb. te *Valladolid* in 1560, † 1643, deed zijn' eersten veldtogt in *Portugal*, (1580), verscheen daarop in de *Nederlanden*, om een wakend oog te houden over den hertog van *Parma.* Na diens dood was de graaf van Mansfeld landvoogd der *Nederlanden* geworden, terwijl de klem der regering in Fuentes' handen berustte, die na den dood van den aartshertog Ernest in 1595 de landvoogdij aanvaardde, maar nog in dat zelfde jaar vervangen werd door den aartshertog Albert, en naar *Spanje* opontboden. Zijne verdere krijgshaftige loopbaan ligt buiten ons bestek. Zijne strengheid heeft in de *Spaansche Nederlanden* veel kwaad gesticht.

FULLENIUS (BERNARDUS), geb. te *Leeuwarden* omstreeks 1602, † 1657, oefende zich op de *Franeker* academie in de geleerde en oostersche talen, in de wiskunde, wijsbegeerte en godgeleerdheid, met zulk een gunstig gevolg dat hij in 1629 tot opvolger van S. Amama als hoogl. in de hebreeuwsche taal werd benoemd, later in de wiskunde. Men heeft aan hem te

danken eene uitgave van *J. Drusii Comment. ad librum Coheleth Salomonis et Jobi*, met voorredenen, geplaatst in de *Biblia critica*, Tom. I., Lond. editie.

FULLENIUS (BERNARDUS), zijn zoon, geb. te *Franeker* in 1640 † 1707, legde zich daar eerst op de regtsgeleerdheid toe, maar daar zijn lust meer overhelde tot de wiskunde, oefende hij zich daarin met vlijt onder A. de Grau. Na volbragte studiën was hij eerst schepen, daarna veelmalen burgemeester te *Franeker*, in welke betrekking hij nuttige diensten bewees, gedurende het noodlottig jaar 1672. In 1674 tot doctor in de regten bevorderd, vertrok hij naar *Dantzig* om Helvetius te ontmoeten, die hem zijne teleskopen vertoonde en andere astronomische werktuigen. Naar *Franeker* teruggekeerd, bleef hij eenigen tijd in zijne burgerlijke bedieningen, tot dat hij in 1684 in de plaats van de Grau, tot hoogl. in de wiskunde werd aangesteld. Hij was de leermeester van prins J. W. Friso en van zijn' neef, den beroemden Coehoorn, die, als een blijk van dankbaarheid, zijn' naam heeft doen voortleven in een der vestingwerken van *Bergen-op-Zoom*. Zijne zuster Froukie Fullenia was gehuwd met den vermaarden Balthazar Bekker. Chr. Huijgens vermaakte hem *f* 1000, om de uitgave zijner werken te bezorgen. Fullenius heeft vele H. S. S. nagelaten, en zoo ver wij weten, slechts uitgegeven: *Twee brieven teghen L. Wz. Graaf, nopens de uitvind. der lengte van Oost en West.*

FUNGERUS (JOHANNES), van *Leeuwarden*, begaf zich naar *Leuven* om de regtsgeleerdheid te bestuderen, bezocht vervolgens eenige hoogescholen van *Duitschland* en *Frankrijk*, verkreeg, welligt te *Douai* den doctoralen graad, en werd aangesteld tot rector der lat. school te *Bolsward*, daarna te *Leeuwarden*, en kweet zich uitstekend van zijne taak. Hij schreef ten nutte zijner leerlingen onderscheidene werken, o. a. *De puerorum disciplina et recta educatione lib. I. L. B.* 1580. — *Etymologicon trilinguae lat. gr. et hebr. Ib.* 1607. — *Novam proverbiorum farraginem etc. Ib.* 1585. — Hij was ook beoefenaar der lat. dichtkunst, blijkens zijne *Carmina sacra*, waarin voorkomen *Messiados libros IV.* en *Hymnum in laudem trinitatis. Ib.* 1591. Hij stierf in 1612.

FURMERIUS (BERNARD GERBRANDS), geb. te *Leeuwarden* in 1542, † 1616, was een leerling van Suffridus Petri, vertrok uit zijne geb. plaats waarschijnlijk naar de eene of andere hoogeschool in *Duitschland*, om zich in de regten te oefenen. Naar zijn vaderland teruggekeerd, legde hij zich inzonderheid toe op de geschiedenis zijner provincie; werd in 1597 door de Staten van *Friesland*, in de plaats van S. Petri, tot hun historieschrij-

ver benoemd, in welke betrekking hij onvermoeid werkzaam was. Hij schreef in de gevoelens van zijn' leermeester: *Apologia S. Petri pro antiquit. et origine Frisiorum contra U. Emmium.* Franq. 1603, dat een tegenschrift van Emmius uitlokte en een wederwoord van Furmerius, waarin hij o. a. gelijk ook Petri, den oorsprong der Saxen en Friezen in *Indië* zoekt. Later schreef hij 9 boeken over de Friesche geschiedenis, beginnende met 't jaar 313 vóór C. Zijne ligtgeloovigheid doet hem vele fabelen en sprookjes voor echte munt houden. Zijne uitgave van J. de Beka en G. Heda (*Fran.* 1611) maakte hem verdienstelijk.

FIJNE (PASCHIER DE), geb. te *Leijden* in 1588, † 1661, was sedert 1611 predikant te *Jaarsveld*, en werd om zijne Remonstrantsche gevoelens door de synode van *Dordrecht* in 1619 veroordeeld en gebannen. Hij verliet echter het land niet, wist alle gevaren door stoutmoedigheid en schranderheid te ontkomen; bewees zijnen verdrukte geloofgenooten veel dienst; trad in onderscheidene plaatsen voor hen als predikant op, soms des nachts, terwijl hem zijn blijmoedige geest nimmer verliet, waarvan zoo vele staaltjes in zijne levensgeschiedenis voorhanden zijn. Hij ontving eindelijk, na 't bekoelen der driften, in 1633, te *Haarlem* eene vaste standplaats, waar hij werkzaam bleef tot aan zijn' dood. Hij heeft vele schriften nagelaten, die belangrijk zijn voor de kerkelijke gesch. van dien tijd, waartoe vooral behoort zijn *Kort en waerachtig verhael van het begin en opkomen van de N. secte der profeten of Rijnsburgeren.* Dan schreef hij ook eene menigte van *Tractaetjes*, in één bundel uitgeg. te *Rotterd.* 1694, herdrukt en vermeerd. met het leven van den schrijver, *Amst.* 1735. Sommige hebben zonderlinge titels, o. a. *Puthaek om alle Mennisten uijt dien put van hare dolinge aengaende het poinct van de algemeene genade te trekken.* — *Gespreck tuss. een Gereform. wever en een Mennisten spoelder.*

FIJNJE (WIJBO), geb. te *Zwolle* in 1750, † 1809, te *Amsterdam*, werd eerst door zijn' vader (predikant bij de Doopsgezinden te *Zwolle*) tot dezelfde betrekking opgeleid en trad dan ook als leeraar te *Deventer* op; doch dit ambt strookte weinig met zijne gezindheid, hij verkoos een' geheel anderen werkkring. Hij werd schrijver der Delftsche historische courant, moest in 1787 bij den inval der Pruisen vlugten, sleet eenige jaren in ballingschap, keerde na de omwenteling in 1795 terug, werd, het jaar daarop, lid van het toenmalig bestuur der O. Indische zaken, vervolgens van het uitvoerend bewind der Bataafsche republiek; verliet na een onzacht bestuur in 1798 het staats-

tooneel, hield zich nu bezig met de beoefening der wetenschappen, vooral met wiskunde en letteren, en was onder 't bestuur van den raadpensionaris Schimmelpenninck en koning Lodewijk redacteur der Staats- en Koninklijke courant. In 1783 had hij het 1ste deel uitgegeven van een: *Beknopt tijdrekenkundig begrip der algem. geschiedenis*, waarvan het overige is verloren geraakt.

G.

GAAL (BAREND), geb. te *Haarlem* in de eerste helft der 17de eeuw, werd in de schilderkunst onderwezen door P. Wouwerman, wiens manier hij wel volgde, maar nooit overtrof. Zijne tafereelen, bestaande meestal uit pleisterplaatsen, paardemarkten, enz. hebben hunne verdiensten, als rijk van ordonnantie en met zorg geteekend.

— (PIETER), geb. te *Middelburg* in 1769, † 1819, leerde de teeken- en schilderkunst bij zijn' vader Thomas G., die mede-oprigter en directeur van de teeken-academie in gemelde stad was. Hij oefende zich verder in de kunst o. a. bij Schweickart te *'s Hage;* bezocht *Londen*, *Parijs* en eenige streken van *Duitschland;* vestigde zich in zijne geboorteplaats en vervaardigde portretten, landschappen, levend en dood wild enz., welke stukken van zijne begaafdheid getuigen.

GAASBEEK (JACOB VAN), eigenlijk JAC. V. ABCOUDE, heer van *Gaasbeek*, *Wijk bij Duurstede* enz. gesproten uit een aanzienlijk Hollandsch geslacht, behoorde tot de kabeljaauwsche edelen, onder de tegenstanders van Jacoba van Beijeren, en tot de gunstelingen van Jan van *Braband*, die hem in 1425 tot stadhouder van *Holland* benoemde. Naderhand de gunsteling van hertog Filips, werd hij uit dezen post ontslagen en tot zijn raad aangesteld. Hij bemoeide zich met de twisten om het bisdom *Utrecht*, werd door J. van Brederode gevangen, en niet eer ontslagen dan nadat hij afstand gedaan had van eenige zijner heerlijkheden. Men verhaalt, dat hij in drift zijn' eenigen echten zoon met een' stok zoodanig op 't hoofd sloeg, dat het dezen 't leven koste. — Hij † in 1459.

GABBEMA (SIMON ABBES), geb. te *Leeuwarden* omstreeks

1620, † 1688, was geschiedschrijver der landheerlijkheid van *Friesland*, en maakte zich naam door zijne schriften, door het bezorgen der uitgave van eenige Rom. dichters, en van meer dan 300 brieven van beroemde mannen. Hij schreef eene *Hist. van Friesland*, loopende van 1190—1573, waarin hij den stijl van Hooft trachtte na te volgen. *Verhaal van de stad Leeuwaarden* enz. uitgegeven door T. Gutberleth *Franek.* 1701. — *Verhaal van Nederl. watervloeden;* voorts nog *Vriesche Lustgaarde;* eenige Lat. en Nederd. gedichten, die hem geen rang op Nederl. parnas doen innemen. Zijne verzameling van boeken en H. S. S. worden nog in het Gabbema-gasthuis te *Leeuwarden* bewaard.

GABRIEL (PAULUS JOSEPH), geb. te *Amsterdam* in 1785, † 1833, leerde bij zijn' vader de teekenkunst, terwijl hij ook vlijtig de toonkunst beoefende. Toen hij welgelijkende miniatuurportretten kon vervaardigen, vertrok hij ter verdere oefening naar *Parijs*. Hier vertoefde hij 2 jaren, waagde het, bij de ziekte zijns vaders, eenig beeldhouwwerk, dat deze onderhanden had, te voltooijen, waarin hij zoo gelukkig slaagde, dat hij besloot zich op het beeldhouwen toe te leggen. Weldra behaalde hij bij Felix Meritis den prijs op een boetseersel naar den *Gladiator van Borgheze;* en vertrok, bij eene gunstige beschikking van koning Lodewijk, andermaal naar *Parijs*, om de lessen van den beroemden beeldhouwer P. Cartellier bij te wonen. Met welk een gevolg, bewees weldra de eereprijs, dien hij won bij het Fransche instituut. Twee jaren daarna begaf hij zich als Hollandsch kweekeling naar *Rome* en maakte zich de raadgevingen van Canova ten nutte. In 1813 naar *Amsterdam* teruggekeerd, vervaardigde hij uitmuntende marmeren borstbeelden van beroemde Nederl. mannen en andere meer kapitale kunstwerken. Hij was lid der 4de klasse van 't Instituut, directeur van 't onderwijs in de beeldhouwkunst bij de kon. Academie. Behalve zijne bekwaamheden, maakten hem ook zijne nederigheid en eenvoudigheid algemeen geacht en bemind.

GAILLARD (JACOBUS) was in de laatste helft der 17de eeuw predikant bij de Waalsche gemeente te *Leijden*, in 1677 lector in de godgeleerdheid aan de hoogeschool aldaar en 3 jaren later regent van 't Fransche collegie. In 1686 benoemde men hem tot gewoon hoogl. in de theologie, welk ambt hij slechts 2 jaren bekleedde, zijnde hij † in 1688. Zijne schriften staan niet vermeld; doch het gevoelen dat hij voorstond, dat Melchizedek, die Abraham ontmoette, J. Christus de zoon Gods zou geweest zijn, vond veel tegenspraak.

GALAMA (HARTMAN), geb. in 1533, † 1568, uit een oud adelijk heldhaftig Friesch geslacht, nam deel in het verbond der edelen, maar dewijl hij eenig krijgsvolk te *Hoorn* en elders met trommelslag had aangenomen, waartoe hij een' lastbrief had ontvangen, was dit bij Alba genoeg, om hem, hoe stoutmoedig hij zich ook verdedigde, gevangen te laten nemen, naar *Brussel* te voeren, en daar met S. Beijma en and. te laten onthoofden.

— (SEERP), zijn' broeder, geb. in 1528, † 1581, zou om zijne vrijheidszucht en teekening van 't gemelde verbond, hetzelfde lot hebben ondergaan, indien hij de woede der vervolging niet ontvlugt ware. Aan de goede zaak getrouw, zocht hij die met allen ijver te bevorderen. Hij toonde zijn' moed in den slag bij *Jemmingen* en in vele andere gevallen. Hij verzocht in 1572 hulp van prins Willem I.; hielp *Franeker* voor *Oranje* verzekeren en poogde *Leeuwarden* en geheel *Friesland* op 's prinsen zijde te brengen. In zijn land wedergekeerd in 1577, werd hij in vele aanzienlijke ambten gebruikt en bevorderde het sluiten der Unie van *Utrecht.* In zijn grafschrift te *Mantgum* wordt hij naar waarheid, 't geen niet bij alle grafschriften het geval is, beschreven, als de roem van *Friesland*, een heldhaftig verdediger van zijn vaderland, groot in raad en oorlog, een vijand van 's lands vijanden, een getrouw vriend voor zijne vrienden, door weinigen geëvenaard.

GALEN (JAN VAN), geb. te *Essen* in *Westphalen* in 1604, † 1653, trad als matroos in Hollandsche zeedienst, zag zich weldra tot kapitein bevorderd, later tot kommandeur van een eskader. Hij gedroeg zich uitstekend dapper in verscheidene ontmoetingen met de Engelschen, Duinkerkers en Algerijnsche roovers. In 1652 leverde hij, digt bij *Livorno*, den Engelschen slag, behaalde eene roemrijke overwinning, doch ten koste van zijn leven. Vondel teekent hem in zijne *Scheepskroon* aldus:

„ Rustigh boort aan boort te klampen,
  Is der Batavieren stijl:"
Dus riep Galen: op dat woort
Klampt men moedig boort aan boort.
Galen, in zijn been geschoten,
  Staat op 't ander eens zoo vast,
Even trots en onverdroten
  Als een steenrots voor de mast.
Wel getroost zijn lijf en leven
Voor ons vaderlant te geven.

Nadat hem het been was afgezet, dronk hij een glas wijn en smeet het glas in stukken met de woorden: „de Engelsche „koningmoorders moeten het toch alles betalen." Zijn lijk, naar *Amsterdam* gevoerd, werd met groote staatsie in de *N. Kerk* begraven en ter zijner eere een marmeren gedenkteeken opgerigt.

GALEN (CHRISTOPH. BERNARD VAN), geb. omstreeks 1607, † 1678, bisschop van *Munster*, wordt hier vermeld, wijl hij in ons land geene hem vereerende rol heeft gespeeld. In 1665 liet hij zijne vermeende aanspraak op de heerlijkheid *Borculo* gelden, trok met een magtig leger, door Engelsch geld geworven, in het graafschap *Zutphen*, bemagtigde aldaar en in *Overijssel* eenige plaatsen, en dreigde *Groningen* met een beleg; maar prins Joan Maurits van *Nassau* hield des bisschops troepen tegen en sneed hun den toevoer af. Bij den vrede van 1666 moest hij de vermeesterde plaatsen ruimen en afstand doen van zijne aanspraak op *Borculo*. Bij den oorlog in 1672 van *Engeland* en *Frankrijk* tegen *Nederland*, verbond hij en de keurvorst van *Keulen* zich met Karel II. en Lodewijk XIV. om ons de wetten te stellen. In eene maand tijds waren de beide geestelijken meester van geheel *Overijssel*, namen *Koevorden* in, doch stieten het hoofd voor *Groningen*, welke stad hij belegerde en onbarmhartig beschoot, doch zij werd door de bezetting, door burgers en studenten, zoo dapper verdedigd, dat de bisschop het beleg moest opbreken na een groot verlies van manschappen. Het krijgsgeluk keerde hem den nek toe en van zijne landgenooten verlaten, die groote schatten voor hem hadden opgeofferd, vond hij nu meer lust in drinken dan in vechten.

GALENUS ABRAHAMS, zie ABRAHAMS DE HAAN (G.) bl. 7.

GALENUS (MATTHEUS), geb. te *West-Kapelle* in *Zeeland*, omstreeks 1528, † 1573, werd op kosten van 2 inwoners zijner geboorteplaats voor de hooge studiën opgeleid, eerst te *Gend*, daarna te *Leuven*, waar hij de philosophie en theologie beoefende en als baccalaureus onderwijs gaf in de kanselwelsprekendheid. Licentiaat geworden, werd hij op aanbeveling van Ruard Tapper te *Dillingen* tot hoogl. in de godgeleerdheid beroepen. Hier was hij 4 jaren met lof werkzaam, toen hij in dezelfde betrekking naar *Douai* werd overgeplaatst en den doctoralen graad ontving. Hij was een man van groote geleerdheid, die ook het concilie van *Trente* en de synode van *Kamerijk* bijwoonde. Zijne schriften waren veelal ingerigt om

het gezag der R. Kerk tegen de hervorming te handhaven. Omtrent de kerkelijke geschiedenis maakte hij zich verdienstelijk, door de uitgave van: *Vita S. Willebrordi* enz. 1563. — *Oratio in vitam S. Georgii martyris.* — *Alcuini rhetorica ad Carolum magnum.* — *De originibus monasticis etc.*

GALLAEUS (SERVATIUS), geb. te *Zierikzee* omstreeks 1630, † 1709, werd in 1659 predikant bij de Walsche gemeente aldaar, daarna in 1688 te *Haarlem* en later te *Kampen.* Hij gaf in 't licht, met vele geleerde aanteekeningen: *L. C. Lactantii Firmiani opera quae extant etc. L. B.* 1660. — *Dissertationes de Sibyllis earumque oraculis, cum fig. Amst.* 1668. En *Sybillina oracula ex veter. codicibus emendata etc. Ib.* 1689. Kort voor zijn' dood werkte hij nog aan eene uitgave van Minutius Felix.

GALLE (PHILIP), geb. te *Haarlem* in 1537 † 1612, bekwaam teekenaar en graveur, leerling van D. Vz. Coornhert, vestigde zich te *Antwerpen*, waar hij een' aanzienlijken handel dreef in platen, vervaardigde keurige gravures naar schilderijen van beroemde meesters, waarin men den meesters erkent. Hij heeft eene menigte portretten en bijbelsche historiën in plaat uitgegeven; ook een werk, getiteld: *Brevis rerum in Belgio, ab* 1566—1569 *gestarum designatio*, te vinden onder de *Scriptores Belgici*, door Feyerabend te *Frankfort* in 1580 uitgegeven. Hij was het hoofd van een geslacht, dat zich in de graveerkunst roem heeft verworven.

GALLIEN (JOHANNA), geb. te *Hanau*, † bij *Leijden* in 1830, was eene nicht van den beroemden hoogleeraar D. Wijttenbach, die haar huwde in 1817, en dien zij door den dood verloor in 1820. Zij muntte uit in geleerdheid en schranderheid, zoodat de hoogeschool van *Marburg* haar in 1827 vereerde met den doctoralen rang der wijsbegeerte en vrije kunsten. Zij schreef bevallig in den Griekschen smaak eenige populair-wijsgeerige werken in 't Fransch, namelijk: *Theagène* — *Le banquet de Léontis.* — *Histoire de ma petite chienne Hermione. Symposiaques, ou propos de table*, en *Alexis.* Ze zagen het licht van 1815—1823, en zijn in 't Hoog- en Nederd. en 't laatste ook in 't N. Grieksch vertaald.

GALLUS (CAROLUS) of DE HAAN, geb. te *Arnhem* in 1530, † 1616, studeerde eerst in de regten te *Keulen*, daarna in de godgeleerdheid, bezocht *Geneve* ter verdere oefening, waar hij van Calvijn en Beza hervormde gevoelens schijnt opgedaan te hebben, zonder daarvoor in 't eerst uit te komen; want wij vinden hem als pastoor te *Elst* in de *Betuwe*, van waar hij in 1560 naar *Deventer* werd beroepen bij de *Lievevrouwen kerk* aldaar;

den graad van baccalaureus in de theologie, daartoe vereischt, behaalde hij in dat jaar te *Keulen*. Weldra werden er beschuldigingen tegen hem ingebragt, dat hij de oude leer der R. kerk veronachtzaamde en het sacrament des avondmaals onder beide gedaanten uitdeelde. Ofschoon de regering der stad hem gaarne had behouden, moest zij hem in 1561 naar *Hamm* in 't graafschap *Mark* zien vertrekken, waar hem de hertog van Kleef als pastoor aanstelde. In Januarij van 't volgende jaar, werd hij op eene reis naar *Arnhem*, op last der landvoogdes gevangen genomen, en het zou erg met hem zijn afgeloopen, indien de genoemde hertog zijn ontslag niet had weten te bewerken. Gedurende 16 jaren was hij hier werkzaam, doch zijne vijandschap tegen de Wederdoopers en hevige uitvallen tegen de regering, noodzaakten hem *Hamm* te verlaten. Eerst begaf hij zich naar *Bremen*, waar hij in 1577 een werk uitgaf tegen de Wederdoopers en opdroeg aan den prins van *Oranje*. Daarna gebruikte hem Joh. v. Nassau, stadhouder van *Gelderland*, om de hervorming in die provincie door te zetten. Hij schreef een *Discours von der administration der geistlicher guederen* enz; de goede raadgevingen daarin vervat, werden wel ter uitvoering begonnen maar niet voltooid. In 1579 kwam hij in *Deventer* terug, en toen die stad door 't verraad van Stanley werd ingenomen, moest hij, met verlies zijner goederen, de vlugt nemen. Door toedoen van zijn' neef E. v. Bronckhorst, juris hoogl. te *Leijden*, werd hij aldaar in 1587 tot prof. theol. extra ordinem beroepen; doch 4 jaren daarna, om onbekende redenen, ontslagen. Hij gaf een *Clavis prophetica in Apocalipsin*, 1592, opgedragen aan prins Maurits en de Staten van *Holland*. In 1594 zag hij zij zich geplaatst als predikant te *Nijbroek* op de *Veluwe*, waar hij zijn' overig leven sleet, verkrijgende wegens ouderdom en zwakheid in 1610 zijn emeritaat.

GAMEREN (HANNARD VAN), geb. te *Heppenert* bij *Maaseijk*, bloeide in 't midden der 16de eeuw, was licentiaat in de geneeskunde en gelijk men het noemde een *poëta laureatus*. Hij onderwees een' tijd lang te *Ingolstadt* de Grieksche taal en werd daarna rector der Lat. school te *Tongeren*. Gedurende de onlusten met Juan van *Oostenrijk*, koos hij diens partij, en stelde voor hem eenige staatkundige schriften en verdedigingen op. Zijn dichtader vloeide mildelijk. Alle stukken op te noemen, zou den lezer vermoeijen, te meer daar zij volgens 't gevoelen van een bevoegd beoordeelaar, weinige waarde bezitten en veelal tegen de hervorming zijn gerigt. Hij schreef ook een: *Narra-*

tio eorum quae ab adventu J. Austriaci etc. gesta sunt. Luxemb. 1578, zijnde eene vertaling van 't werk: *Veritable recit des choses passées en Pays-Bas, depuis la venue du Sr. Don J. d' Austrice etc.*, gerigt tegen een ander werkje *Sommier discours des justes causes etc. contre Don J. d' Austrice. Anv.* 1577. De brieven, achter 't eerst genoemde Fransche werk van Don Juan, zijn belangrijk voor de geschiedenis van dien tijd, maar weinig bekend.

GANSFORT (JOHANNES WESSEL HERMANSZ.), geb. te *Groningen* in 1419 of 1420, † 1489, begon zijne letteroefeningen in zijne geboortestad, daarna in het Fraterhuis te *Zwolle*, en kwam in vriendschap met den beroemden Thomas à Kempis, wien hij op 't nabijgelegen klooster *St. Agnetenberg* dikwijls bezocht en wiens schriften hij gaarne las. Daarop begaf hij zich naar *Keulen*, om philosophisch en theologisch onderwijs te genieten en tevens de Grieksche en Hebr. talen te beoefenen, dat hem in staat stelde den bijbel te onderzoeken. Een professoraat te *Heidelberg*, hem aangeboden, wees hij van de hand, reisde naar *Leuven* en van daar naar *Parijs*, waar hij 16 jaren vertoefde, tusschen beide ook andere plaatsen van *Frankrijk* bezoekende, zoo als *Angers* en *Lyon*. Hier ontwikkelde zich inzonderheid zijn vrije en onafhankelijke geest. Zijne bijbelsche rigting had invloed op de hervorming, die weldra meer en meer zou doorbreken. Bij zijn verblijf te *Rome* knoopte hij betrekkingen aan met vele geleerden, ook met paus Sixtus IV. die hem vrijheid gaf te begeeren wat hij wilde, en Gansfort vroeg een' griekschen en hebr. bijbel. In 1474 keerde hij naar zijn vaderland terug. Drie jaren later naar *Heidelberg* geroepen om de godgeleerdh. te onderwijzen, vond zijne verlichte denkwijze tegenstand, zoo dat zijn onderwijs zich alleen bepalen mogt bij de letteren en wijsbegeerte. Eindelijk vond hij zich gedrongen *Heidelberg* te verlaten en zijne geboorteplaats weder op te zoeken; hier nam hij zijn verblijf in 't nonnenklooster der H. Clara, bragt ook eenigen tijd door in de abdij van Aduard en vergat niet, jaarlijks het bovengemelde klooster bij *Zwolle* te bezoeken, trachtende overal nut te stichten door mond en pen. De schriften, die nog van hem zijn behouden gebleven, zijn eerst door Luther uitgegeven onder den titel van: *Farrago rerum theologicarum*, daarna vermeerderd te *Groningen* in 1614 met den titel: *W. Gansfortii etc. opera omnia quae inveniri potuerunt.* Hij verdiende met regt den naam van *Lux mundi*, wijl hij hun, die de hervormde gevoelens verbreidden, door leer en schriften heeft voorgelicht.

GAREL (HERMANUS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1681, † 1771, was in 1706 predikant bij de Evangelisch Luthersche gemeente te *Edam*, later te *'s Hage* en te *Amsterdam*. Hij heeft zich bij zijne gezindte verdienstelijk gemaakt door het opleiden van jongelieden tot de theol. studie. Behalve 3 lijkredenen op ambtgenooten, zagen van hem het licht: *De magtige hand Gods in Israëls verloss. uit Egypte*, *ter gedachtenis van het groote werk der Reformatie*, waarvan 2 drukken, de laatste in 1717. *Jubilé-predikatie van de overlevering der Augsb. confessie aan keizer Karel V. over Ps.* 116: 46. *Amst.* 1730. Hij was een liefderijk hulplievend man voor weezen en armen en vooral voor de Salzburger emigranten.

GARGON (MATTHEUS), geb. te *Haarlem* in 1661, † 1728, studeerde te *Amst.* en *Leijden*, tot predikant bij de Walsche gemeente; doch als kandidaat 7 jaren te vergeefs naar eene standplaats uitgezien hebbende, begaf hij zich tot de Nederd. kerk en vond in 1688 eene predikantsplaats te *Geffen*, daarna te *Vlissingen*, waar hem tevens het bestuur der Lat. scholen werd opgedragen. Van verschillenden aard zijn zijne schriften, die niet slechts van zijne vlijt, maar ook van zijne kunde en gelukkige geestvermogens getuigen. Ze zijn van theologischen en dichterlijken aard. Tot de eerste behooren o. a. *Verklaring over de H. Catechismus*, viermalen herdrukt. — *De gekruiste en verheerlijkte Christus*. — *Over de beide br. van Paulus aan Timot.* Vertalingen van eenige werken van Lampe, Calmet en Vitringa. — Tot de 2de behooren o. a.: *Het nuttig tijdverdrijv*, bevattende losse stukken. — *Dichtmatige uijtbr. over het Hooglied*. — *De Walchersche Arcadia*, 2*dln.* 1715 en 1717, in den bevalligen trant van J. van Heemskerk's *Batavische Arcadia*. — Eene vertaling en navolging van *Boëthius*, *over de vertroostinghe der wijsbegeerte*, 1722, tweemalen met verbet. herdrukt. En eindelijk zijne navolging der *Psalmen in rijmmaat op de wijzen van Dathenus*. 1711. Hij neemt wel geene hooge dichterlijke vlugt, maar verdient door zaakrijkheid en bevalligheid eene plaats op onzen Parnas.

GAUBIUS (HIERONIJMUS DAVID), geb. te *Heidelberg* in 1704, † te *Leijden* in 1780, werd door zijn' oom Joannes G., beroemd geneesheer te *Amsterdam*, opgevoed, en naar de Harderwijker hoogeschool gezonden, om de lessen van de Moor in de geneesk. bij te wonen, vervolgens naar *Leijden*, om onder Boerhave en and. zijne studiën voort te zetten. Tot doctor in de geneeskunde bevorderd, begaf hij zich naar *Parijs*, om zich verder in de heelkunde te oefenen; vestigde zich te *Amsterdam*,

werd tot stadsdoctor te *Deventer* beroepen en in 1730 op aanbeveling van Boerhaave tot lector in de scheikunde te *Leijden*. Drie jaren later zag hij zich bevorderd tot gewoon hoogl. der genees- en scheikunde. Zijn roem klom met zijne werkzaamheden. Keizerin Elizabeth van *Rusland* deed hem vruchteloos voordeelige aanbiedingen, om zich naar *Petersburg* te begeven. De Staten van *Holland* benoemden hem tot lijfarts van den nog minderjarigen prins Willem V. Onder de geachte werken van dezen grooten man behooren zijne *Institutiones pathologicae* en zijne 2 redevoeringen: *De regimine mentis quod medicorum est*, gerigt tegen la Mettrie, die hem wilde doen voorkomen als deelgenoot zijner materialistische denkbeelden. En zijn: *Adversariorum varii argumenti liber.*

GAUKEMA (GAUCO), geb. in *Friesland* in 1568, begon zijne letteroefeningen te *Leeuwarden*, bezocht *Keulen* ter voorzetting zijner studiën en daarna *Bologna*, waar hij o. a. in gunst kwam van den kardinaal G. Paleotti, die hem te *Rome* de gunst van andere kardinalen deed verwerven. In *Duitschland* woonde hij den rijksdag bij van 't jaar 1582, 1594 en 1613. Daarna met een kanunnikaat van *Aken* begunstigd, vestigde hij zich te *Rome*, werd secretaris van 't collegie van kardinalen; stond in achting bij Urbanus VIII en in briefwisseling met vele geleerden, ook in *Nederland*. Hij heeft vele Lat. verzen geschreven, die meer zijn vrolijk gemoed dan zijne dichterlijke bekwaamheid kenmerken; ze zijn veelal smakeloos en beuzelachtig, bestaande in *Epigrammata*, *Telographia*, *Epitaphia joco-seria;* deze laatste zijn gevoegd bij die Sweertius, die zijne vrienden meer beminde dan de waarheid.

GEBHARDUS (JANUS), geb. te *Schwartzhoven* in de *Paltz* in 1592, † te *Groningen* in 1632, volbragt zijne studiën in de letteren en wijsbegeerte te *Heidelberg*, kwam na eenige omzwerving in 1628 te *Groningen*, waar hij benoemd werd tot hoogl. in de geschiedenis en Grieksche taal, in de plaats van Ubbo Emmius. Hij maakte naam als taalkundige en Lat. dichter gaf o. a. uit: *Animadversiones in Catullum*, *Tibullum et Propertium. Francof.* 1615. — *Crepundiorum, seu juvenilium curarum, libri tres, etc. Hanoviae*, 1615. — *Antiquarum lectionum libri 2. Francof.* 1618. — *Exilium, sive libri 2 carminum in exilio scriptorum. Gron.* 1618. — *Spicilegium Corn. Nepot. vitae excell. imperatorum etc. Amst.* 1644.

GEEL (JOOST VAN) geb. te *Rotterdam* in 1631, † 1698, werd tot den koophandel opgeleid, maar verbond daarmede vlijtige oefening in de letteren en schilderkunst. Om zich in de laatst-

genoemde meer te volmaken, ondernam hij eene reis naar *Duitschland*, *Frankrijk* en *Engeland*, en teekende daar met goedkeuring van Cromwell, gebouwen en and. merkwaardige voorwerpen. Hij toonde groote bekwaamheid in dat vak, hebbende zijn trant veel overeenkomst met dien van G. Metzu. Vele zijner stukken zijn uit de bijb. geschiedenis ontleend. Zijne gedichten, hoewel geene hooge vlugt nemende, ademen een' verdraagzamen liefderijken geest, zijn meestal van ernstigen aard en nog der lezing overwaardig; ze zijn door K. van Arkel in 1724 in één bundel uitgegeven.

GEELEN (JAN VAN) werd door den beruchten Jan Beukelszoon of Jan van Leijden in 1534 of 35 uit *Munster* naar *Friesland* gezonden, om hulp te verkrijgen tegen den bisschop, die de stad belegerde. Hij verkreeg een' grooten aanhang, nam het Olde klooster bij *Bolsward* in en versterkte zich aldaar, doch moest voor de magt van *Frieslands* stadhouder Schenk van Toutenburg bukken. Van Geelen vlood naar *Amsterdam*, waar hij heimelijke onderhandelingen met de Wederdoopers aanknoopte; hij wist listiglijk van de landvoogdes Maria, — die hij beloofde de stad *Munster* in 's keizers handen te leveren, — brieven van vergiffenis te verwerven. Nu verscheen hij openlijk te *Amsterdam*, verkeerde met vele voorname personen en was heimelijk in de weer, om die stad in handen der Wederdoopers, — welke op een afgesproken teeken van alle kanten zouden toestroomen, — te spelen. Hoe dit mislukte, door een bijzonder bestier der Voorzienigheid, leert de geschiedenis. Van Geelen werd in 't stadhuis, waarin hij met zijn vaandrig H. Goedbeleid en anderen gevlugt was, doodgeschoten.

GEELVINCK (CORNELIS), uit een oud aanzienlijk Amsterdamsch geslacht, dat vele bekwame regeringspersonen opleverde, was heer van *Castricum*, kwam reeds in 1646 in 't stadsbestuur, en bekleedde verschillende ambten, in 1673 ook dat van burgemeester. Hij beveiligde een jaar vroeger, als kolonel der schutterij, den burgemeester A. de Graef tegen de woede van 't graauw. Ofschoon hij alle ondernemingen van prins Willem III. niet goedkeurde, bleef hij in zijn vertrouwen deelen, en droeg kennis van diens geheime oogmerken op *Engeland* in 1688, doch mogt de uitkomst niet beleven. Hij † in 1689.

— (NICOLAAS), geb. te *Amsterdam* in 1709, † 1764, heer van *Castricum*, was in 1735 lid der regering van zijne geboortestad; daarna ontvanger der gemeene middelen aldaar en in 1747 burgemeester. Hij beleefde een' woeligen tijd, waarin

hij gelegenheid vond, zijne waakzaamheid, voorzigtigheid en manmoedigheid aan den dag te leggen. Hij was de eenige burgemeester, die zich op 't stadhuis bevond in 1747, toen het graauw de burgemeesterskamer overweldigde; des namiddags verscheen hij er wederom, om orde te stellen, doch te vergeefs. Met goed gevolg bestrafte hij eenige der voorstanders van 't beruchte verzoekschrift van Dan. Raab. Ofschoon bij de verandering der regering als raad en als lid van den oudraad ontslagen, behield hij de genegenheid der burgerij tot aan zijn' dood.

GEEN (JOSEPH JACOBUS Baron VAN), geboren te *Gend* in 1773, begaf zich in 1789 als kadet in de krijgsdienst bij de jagers van Du Monceau, daarna bij de Belgische jagers in *Frankrijk*. Tot den rang van 2de Luit. bevorderd, woonde hij de veldtogten in *Vlaanderen* en *Holland* bij; onderscheidde zich als kapitein in 1799 in *N. Holland;* later in *Duitschland* en *Spanje* als Lt. Kolonel, waar hij de orde van 't legioen van eer verwierf. In *Nederland* teruggekeerd, werd hij in 1814 door den Souver. vorst aangesteld als kolonel en opperbevelhebber over de bataillons infant., die te *Leuven* moesten georganiseerd worden. Later benoemd tot kommandant der vesting *Namen*, nam hij dezen moeijelijken post met zoo veel beleid waar, dat het de goedkeuring van Willem I. wegdroeg, die hem met de Milit. W. orde 3de klasse vereerde. Overgeplaatst bij het O. Indische leger, kwam hij in 1820 te *Batavia*, waar de gouv.-generaal hem aanstelde tot kommandant der inf. en kavallerie van Z. M. leger in die gewesten; hij bewees in onderscheidene togten tegen de oproerlingen, dat men van zijn beleid en dapperheid geene te hooge gedachten had gekoesterd. Hij verliet *Indië* in 1828. Ofschoon Brabander van geboorte, heulde hij in 1830 niet met zijne landgenooten, maar ging hun krachtdadig te keer en werd voor bewezene diensten door den koning, tot den adelstand verheven met den titel van baron.

GEER (LODEWIJK DE) sproot uit een aanzienlijk geslacht, dat bij de reformatie uit *Luik* naar *Holland* was geweken. Lodewijk vestigde zich in *Zweden*, waar hij in gunst kwam bij koning Gustaaf Adolf; na diens dood was hij, gedurende het regentschap te *'s Hage*, agent van 't Zweedsche hof. In 1644 rustte hij, met toestemming der Staten van *Holland* en *Zeeland*, eene vloot uit van 30 schepen, die *Gothenburg* hielpen ontzetten, en de Deensche vloot versloegen. De Nederlandsche bevelhebber over de schepen, Marten Thijszoon, bleef in Zweedsche dienst, en werd onder den naam van Ankarhielm door

koningin Christina tot den adelstand verheven. De Geer bewees verder vele gewigtige diensten aan zijn aangenomen vaderland: legde koper- en ijzersmelterijen aan, rigtte geweerfabrieken op; deed pletmolens bouwen; stichtte scholen en hospitalen; moedigde den koophandel, de nijverheid en de kunsten aan, en geheel *Zweden* vereerde den rijken Hollander als zijnen weldoener nog lang na zijn' dood.

GEER (KAREL DE), zijn achterkleinzoon, geb. te *Stokholm* in 1720 uit eene Hollandsche moeder van 't oude geslacht der Assendelften, werd in zijne jeugd, naauwelijks 4 jaren oud, naar *Utrecht* gezonden, waar hij zich tot zijn 18de jaar ophield. Hij studeerde aldaar onder den grooten Musschenbroek, zette zijne oefeningen te *Upsal* voort; kwam te *Zweden* in aanzienlijke betrekkingen; maakte een edel gebruik van zijnen grooten rijkdom; bevorderde en ondersteunde alle nuttige en weldadige ondernemingen, en beoefende met ijver de natuurlijke historie. Hij schreef in 't Fransch een kostbaar werk van 7 dln. over de insecten, te *Stokholm* uitgegeven van 1752 tot 1778, behelzende de beschrijv. en gekleurde afbeeldingen van meer dan 1500 soorten, naar zijne methode gerangschikt.

— (BARTHOLD REINIER Baron DE), geb. te *Utrecht* in 1791, † 1840, beoefende aldaar de godgeleerdheid, en nam in 1815 als 1ste Lt. bij de vrijwillige jagers der Utrechtsche academie deel aan den strijd voor vrijheid en vaderland. Tot de studie teruggekeerd, werd hij in 1816 bevorderd tot doctor in de theologie, in 1817 predikant te *Lienden*, 5 jaren later te *Vreeland*, en in 1825 hoogl. in de godgeleerdheid te *Franeker;* in welke betrekking hij werkzaam bleef tot 1837, toen hij zijn ontslag nam, en zijne overige dagen sleet op een buitenverblijf bij *Jutphaas.* Hij gaf proeven van zijne geleerdheid en uitgebreide kennis, door 2 bij 't Haagsche Genootschap bekroonde verhandelingen, de eerste in 1826: *Over de geloofs- en zedeleer in de br. v. Paulus aan de Corinth.;* de andere in 1831: *Over het zedelijk karakter der Hervormers in de XVI. eeuw. enz.* Met Reddingius gaf hij eene *Handleiding tot het wel en vruchtbaar lezen van den Bijbel*, van welk nuttig werkje in 1824 te *Delft* een 2de druk verscheen.

GEEST (WIJBRAND DE), in *Friesland* geb., leerde van zijn' vader de schilderkunst, bragt verscheidene jaren te *Rome* door en kreeg om zijne hooge vlugt in de kunst den bentnaam: de Friesche adelaar. Hij was een braaf historie- en portretschilder, bestudeerde bijzonder de antieken en deed nasporingen omtrent aloude beeldhouwers. De vruchten van zijn onderzoek

zijn vervat in een werkje, door hem te *Amsterdam* uitgegeven in 1702, onder den titel van: *Kabinet der Statuen.*

GEESTERANUS (JOHANNES), geb. te *Alkmaar* in 1586, † 1622, werd predikant te *Vreeland* in 1609, het volg. jaar in zijne geboortestad, was der Remonstrantsche gevoelens toegedaan, zag zich in Maart 1619 van zijn ambt ontzet, en voegde zich bij de van der Codde's, leerde het weven te *Warmond* of *Rhijnsburg*, was ijverig werkzaam voor de Collegianten, maar moest in 1620 eene veiliger schuilplaats zoeken. Hij begaf zich naar *Norden*. Dat hij niet vrij was van Socinianisme, is te vermoeden uit zijn beroep als hoogl. bij de Unitarissen te *Rastadt*, waarvoor hij echter bedankte. Hij leefde van zijn' handenarbeid, en maakte zich bijzonder verdienstelijk in 't bijstaan en troosten van de lijders aan de pestziekte, die ook hem in 't graf sleepte, benevens zijne vrouw en zijn zoontje. Men heeft van hem eene: *Predicatie over 't ontset van Alcmaer, gedaen* 8 *Oct.* 1618 *over Act. IX.* 31: *Mitsgaders 't Examen over hem gehouden in 't consistorie ad* 1619 *etc.* Een lat. gedicht: *Idolelenchus*, door Camphuizen in Nederd. rijmen overgezet.

— (CORNELIUS), zijn neef, predikant te *Hoogblokland*, werd in 1619 van zijne dienst ontzet, wegens zijne weigering om de Dordsche canones te onderteekenen. Hij bleef der vervolgde broederschap zijne diensten wijden; doch valschelijk beschuldigd van deelgenootschap in de zamenzwering tegen prins Maurits, vlugtte hij buiten 's lands. Hij verdedigde zich later tegen deze beschuldiging, zoodat het hof van *Holland* hem in 1635 geheel onschuldig verklaarde. Hij hielp de dienst te *Frederikstadt aan den Eider* waarnemen, waar men hem in 1632 tot predikant beriep en hij nog werkzaam was in 1647. Hij helde in 't stuk der overheid wel eenigermate over tot de Doopsgez. gevoelens.

— (ARNOLDUS), zijn broeder, predikant te *Schelluinen*, deelde met hem het zelfde lot, bediende in Oct. 1629 de gemeente te *Kampen* en bleef, ofschoon de vervolging na de ontdekte zamenzwering toenam, in zijne dienst bij de Remonstranten volharden. In 1631 geraakte hij te *Amsterdam* in hechtenis en te *Loevestein* in gevangenschap. Verloofd aan Susanna van Oostdijk, een schoon en bemiddeld meisje te *Brielle*, ontsloeg hij haar, op 't verzoek der moeder, van hare trouwbelofte. Het edel meisje nam dit met een bloedend hart aan, zorgde kinderlijk voor hare ziekelijke moeder; en toen deze 8 jaren daarna overleden was, snelde zij naar *Loevestein*, deed zich daar met haren Arnold in den echt verbinden; verzachtte gedurende 6 jaren door liefde

zijne rampen en na hunne ontvlugting leefden zij nog jaren lang voorspoedig en vrij. Hij werd predikant bij de Remonstr. te *'s Hage* en stierf in 1658.

GELDENHAUëR (GERARD), ook NOVIOMAGUS genoemd, naar zijne geboortestad *Nijmegen*, waar hij omstreeks 1482 het licht zag, en † in 1542. Eerst te *Deventer* onder Hegius, daarna te *Leuven* zich oefenende in de wijsbegeerte, kwam hij met vele geleerden inzonderheid met Erasmus in vriendschap. Hij werd kapelaan bij Karel II., later keizer Karel V.; daarna secretaris en biechtvader bij den Utr. bisschop Filips van Bourgondië, vervolgens bij Maximiliaan van Bourgondië. Toen men hem in 1527 naar *Wittenberg* zond, om daar den staat der kerk en der scholen op te nemen, omhelsde hij de zaak der hervorming; schreef kort daarop eenige boeken tegen de Roomsche leer, welke hem de vriendschap van Erasmus geheel deden verliezen. Na zich eenigen tijd te *Worms* te hebben opgehouden, werd hij hoogl. in de geschiedenis te *Marburg*, waar hij aan de pest overleed. Hij was een man van groote geleerdheid, die behalve door eenige godgeleerde en dichtkundige werkjes, zich bijzonder verdienstelijk maakte in 't historische vak. Men heeft aan hem te danken: *Vita Phil. à Burgundia episc. Ultrajectini*, 1521, waarachter een *chronologisch fragment* betrekk. de afkomst van 't Bourgondische huis, uit van Dinter's *Kronijk*, te vinden in Matthaeus *Analecta I.* — *Historia Batavica*, *Straatsb.* 1530, bestaande uit plaatsen der oudste schrijvers die van de Batavieren gewagen. Zijne naamlijst der Utr. bisschoppen, *Marb.* 1542, is dor; ook zijn werkje getiteld: *Germaniae inferioris etc.*, opgenomen in *B. Rhenani rerum Germ. scriptores*, beslaande 9 bladzijden, is meestal compilatie.

GELDER (KAREL VAN), aldus meer genoemd dan als Karel van *Egmond*, was de zoon van den ontaarden Adolf v. E., die zijnen vader Arnoud 's nachts bijna naakt over het ijs voerde (zie bladz. 14 en 482). Hij werd geb. in 1467 en vertoefde vele jaren aan het hof van Filips van *Bourgondië* te *Gend*, die hem niet aan de Gelderschen wilde afstaan, ofschoon vele plaatsen in *Gelderland* hem dringend als hertog begeerden. Zijn grootvader Arnoud had namelijk aan Karel den Stoute het hertogdom *Gelder* verkocht, waardoor het dus aan het Bourgondische huis was overgegaan. De Gelderschen, eindelijk de Bourgondische regering moede, huldigden in 1492 bijna overal den jongen dapperen Karel, die, na den veldslag bij *Bethune* 5 jaren in Fransche krijgsgevangenschap had doorgebragt. Van 1492 af tot aan zijn' dood in 1538 voerde hij bijna onafgebroken

oorlog, eerst tegen het magtige huis van *Oostenrijk*, daarna tegen Filips I. van *Spanje*, en toen tegen Karel V. Verbazend was dus de overmagt, waarmede Karel v. *Gelder* steeds te worstelen had; maar, ofschoon gedurig overwonnen en in zijn gebied gekortwiekt (zoodat hem zelfs eens slechts de stad *Zutphen* overbleef), breidde hij toch zijne magt uit over *Friesland*, *Groningen* en *Overijssel* en benaauwde herhaalde maal *Holland* en *Braband* te zee en te land. Eindelijk echter verliet hem zijn krijgsgeluk; tot tweemaal toe moest hij een' vernederenden vrede sluiten, en, uitgeput, zonder geld, en moedeloos, wilde hij zorgen dat ook nog na zijnen dood aan *Oostenrijk* afbreuk werd gedaan, door zijne staten aan diens vijand *Frankrijk* te verpanden. De Gelderschen echter weigerden hierin toe te stemmen, en kozen Willem II. van *Gulik* tot hertog. Deze hield het echter niet lang vol tegen Karel V., die in 1543 *Gelder* bij zijne staten voegde. Het lijk van den dapperen Karel v. *Gelder* werd in de Groote kerk te *Arnhem* in eene prachtige tombe bijgezet, die met zijne beeldtenis in wit marmer prijkt.

GELDER (KAREL VAN), geb. in 1507, † 1570, was de natuurlijke zoon van bovengenoemden, bij N. van Rasouw, of volgens anderen bij Anna van Ruerlo. Hij werd opgevoed aan 't hof van den keurvorst van *Trier;* het weinige goede, dat hij daar leerde, deed hem tegenzin in dat hofleven opvatten, en hij ging zich elders in de krijgskunde oefenen. In 1529 zag hij zich tot stadhouder van *Groningen* aangesteld; in welke bediening hij bleef tot 1535, wanneer hij volgens de Gron. geschiedschrijvers naar *Dantzig* zou gevlugt zijn, wijl hij zich door zijn zacht en heusch gedrag den haat van zijn' vader had berokkend. Dit wordt door de Gelderschen tegengesproken, of hij moet spoedig zijn teruggekeerd, wijl hij zich in 1539 te *Arnhem* op den landdag bevond, en zijn naam op de eerste ridderlijst van *Veluwe*, als ook op die van 1555 en 1565 gevonden wordt. Een zijner zonen, † in 1602, is beroemd geworden als burgemeester van *Arnhem* en landrentmeester van *Gelderland*.

— (ARENT of AART DE), geb. te *Dordrecht* in 1645, † 1727, leerde de teekenkunst bij S. van Hoogstraten, was gedurende 2 jaren een der beste leerlingen van Rembrandt, wiens wijze van schilderen hij zich eigen maakte. Zijne historische stukken zijn meest uit den Bijbel ontleend en door buitenlanders opgekocht. Het museum te *Amst.* bezit van hem 't portret van Czaar Peter I. in krijgsmansgewaad. Onder zijne laatste stukken behooren 22 schilderijen uit de lijdensgesch. van J. Christus. Even als Rembrandt was hij er op uit, zich eene verzameling aan te

schaffen van oude en vreemde kleedingstukken, behangsels, wapen- en speeltuigen, tot schoenen en muilen toe. Hij stierf plotseling bij 't stappen in een rijtuig.

GELDER (AREND HENDRIK VAN), geb. te *Amsterdam* in 1756, † 1819, werd tot leeraar bij de Doopsgezinden opgeleid en in 1773 te *Middelie* en *Andijk* in *N. Holland* tot leeraar aangesteld, zes jaren later te *Westzaan op het Zuid*, en eindelijk in zijne geboortestad bij de kerk de Zon, later vereenigd met die van het Lam en den Toren als vereenigde Doopsgezinde gemeente. Belangrijk zijn zijne verdiensten betrekkelijk beschaving en opvoeding. Hij behoorde tot de voorstanders der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*, was daarbij vele jaren werkzaam als hoofdbestuurder, en een der stellers van *De algemeene denkbeelden over het nationaal onderwijs.* De natuurlijke historie was zijne geliefdste studie; hij hield verscheidene redevoer. over onderwerpen uit dit vak, van welke eenige zijn uitgegeven, of in tijdschriften geplaatst. Hij onderscheidde zich tevens als dichter, zijnde eenige zijner dichtstukken te vinden in 't *Weekblad voor Nederl. Jongelingschap*, en in den bundel van *Christ. gezangen voor de openb. Godsd. oefeningen*, uitgegeven in 1796. Bij een' vasten geest en helder verstand, voegde hij waarheidsliefde, nederigheid en was in de verkeering gul en vrolijk.

— (JACOB DE), geb. te *Rotterdam* in 1765, † 1848, genoot eene wetenschappelijke opvoeding, rigtte in 1785 in zijne vaderstad eene Fransche en Duitsche kostschool op, welke met de omwenteling in 1795 verviel. Nu legde hij zich bijzonder toe op wis- en natuurkundige wetenschappen, nam voor korten tijd de redactie op zich van 't dagblad der Bataafsche Republiek, en had een werkzaam deel aan de Geodesische opmetingen in 't koningrijk *Holland*, waarmede Kraijenhoff belast was, en waarvan in 1813 een naauwkeurig werk en kaart is uitgekomen. Daarna benoemde hem koning Lodewijk als hoogl. in de wiskunde aan 't Hôtel des Pages, wordende hem bij de omkeering van zaken in 1814 de hoogleeraarsplaats te *Delft* bij de artillerie- en ingenieursschool opgedragen, welken post hij in 1816 verwisselde met dien van buitengewoon hoogl. der wiskunde te *Leijden*, waar hij 5 jaren later bevorderd werd tot gewoon hoogl. in de wis- en natuurkunde. Veelvuldige schriften getuigen van zijn' onvermoeiden vlijt en kunde. Wij noemen slechts: *Allereerste gronden der cijferkunst*, 3 dln., gedurig herdrukt. *Sterre- en natuurk. aardrijksbeschrijv. naar Guthrij*, 2 dln. met pl. en kaarten. *Handleid. tot de beschouw. en werkdadige meet-*

kunst. — *Wiskundige lessen*, 2 dln. met pl., later herdrukt. *Proeve over de posit. en negat. toestanden der grootheden*, enz. enz.

GELDORP (HENDRIK VAN), zoo genoemd naar de plaats zijner geboorte, in de *Meijerij* van *'s Hertogenbosch*, waar hij omstreeks 1520 het licht zag. Hij genoot eene geleerde opvoeding, maar zag zich, om zijne hervormde gevoelens, gedrongen, zijn vaderland te verlaten. Hij begaf zich in 1557 naar *Duisburg*, waar hij eene school oprigtte, die hem en de zijnen genoegzame inkomsten verschafte. In 1563 bood men hem te *Heidelberg* een' leerstoel aan voor de Grieksche taal, maar de beroeringen der tijden en de tegenkantingen zijner vrouw deden hem dit aanbod van de hand wijzen. In 1566 schijnt hij zich naar *Antwerpen* te hebben begeven; wij vinden hem ten minste in vriendschapsbetrekking met J. Hopperus en J. Tiara, gedeputeerden der Friesche staten. Men heeft van hem eene vertaling van een werkje van J. L. Vives, getiteld: *Twee boecken van den armen toe onderholden*, 1566, met een voorberigt, waarin hij een treurig tafereel ophangt van de verhouding tusschen rijken en armen in de 16de eeuw. In de verzameling van brieven, door S. A. Gabbema uitgegeven in 1664, komen er 10 van hem voor aan J. Tiara, belangrijk om eenige bijzonderheden betrekkelijk de geschiedenis van zijnen tijd en de hervorming.

GELLIUS SNECANUS, eigenlijk JELLE HOTSES, naar zijne geboorteplaats *Snecanus* bijgenaamd; heeft ten tijde van Alba veel toegebragt tot de hervorming in *Friesland*. Als pastoor te *Giekerk* was hij reeds met haar ingenomen, en haalde zich daardoor eene verbanning op den hals. Hij nam de wijk naar *O. Friesland*, bediende de herv. gemeente te *Embden*, welke hem in 1569 afstond aan die van *Leeuwarden;* bezocht ook de verstrooide gemeenten elders; kreeg later eene vaste standplaats te *Bolsward* en verscheen in 1583 als afgevaardigde op de synode te *Franeker*. In 1596 woonde hij, van zijne dienst ontslagen, te *Leeuwarden*. Zijn vurige ijver voor de zaak des Evang. had grooten invloed op vele adelijke geslachten. Hij behoorde tot de Zwingliaansche rigting, en schreef ondersch. theol. verhandelingen, o. a. *Methodica descriptio et fund. 3 locorum communium S. S. etc. L. B.* 1584, ook in 't Nederd. vertaald. *Commentarius brevis et necess. in quo methodice solidis et perspicuis S. S. testimoniis et exemplis demonstratur etc. L. B.* 1584. — *Legitima ratio interpret. et ad eccl. aedificationem proponendi S. S. Fran.* 1588.

GELRE (PIETER VAN), geb. te *Tholen* in 1622, † 1668,

was, na volbragte regtsgeleerde studie, lid der regering in zijne geboortestad, bezocht daarna *'s Gravenhage*, om als advocaat de practijk te oefenen, en zag zich benoemd tot fiskaal van den hoogen krijgsraad. Behalve eenige gedichten, hier en daar verspreid, heeft hij een rijmwerkje uitgegeven, getiteld: *Vrouwen-lof aen Mej. C. K(oerten). Leijd.* 1646. J. Scheltema geeft ten onregte als maker op Pieter van Godewijk, wijl het met de letters P. v. G. in 't licht verscheen. Het is geheel in den trant der dichtstukken van Cats. — Men meent dat hij ook eenige Ps. berijmd heeft. —

GEMMA FRISIUS of JEMME DE FRIES, ook wel met den voornaam Reinier, geb. te *Dokkum* in 1508, † 1555, ontving te *Groningen* onderwijs in de talen en wetenschappen; begaf zich van daar naar *Leuven*, om zich voornamelijk op de wis- en geneeskunde toe te leggen; gaf in de eerste wetenschap lessen en verkreeg de waardigheid van doctor in de geneeskunde, waarin hij later een' leerstoel te *Leuven* bekleedde. Hoe zeer de wiskunde zijne geliefkoosde studie bleef, behaalde hij ook grooten roem als medicus, en was gelukkig in zijne praktijk. Zijne wis- sterre- en meetkundige kennis, waarin hij groote vermaardheid verwierf, bragt hem in hooge gunst bij keizer Karel V., die hem dikwijls bezocht of bij zich te *Brussel* ontbood. Zijne werken zijn: *Verbeteringen op de Cosmographia van P. Apianus.* — *De principiis Astr. et Cosmographiae.* — *De usu globi.* — *De orbis divisione et insulis.* — *De locorum describendorum ratione etc.* — *De annuli astronomici usu.* — *Arithmetica.* — *Charta sive mappa.* — *De radio astron. et geometrico.* — *De astrolabio catholico.* Zijn zoon

— (CORNELIUS), geb. te *Leuven* in 1535, † 1579, legde zich behalve op de wijsbegeerte en wiskunde, inzonderheid op de geneeskunst toe, waarin hij den doctoralen graad verkreeg, en daarna van Alba een' leerstoel te *Leuven* in de laatstgenoemde wetenschap. Als genees- en sterrekundige behaalde hij veel roem; doch vereerde zeer de astrologie en de leer van voorteekens en voorspellingen, tot welker betoog hij schreef: *Ars cosmocritica sive de nat. divinis characterismis seu raris et admirandis spectaculis. Lov.* 1575. Hij zou ook aan J. Spille en den graaf van Hoorne hunnen geweldigen dood voorspeld hebben. Men heeft van hem o. a.: *De arte Cydogmica*, 3 tom. *Antv.* 1569. Een werk over de groote komeet des jaars 1577, getiteld: *De prodigiosa Cometae specie ac natura*, dat er geheel anders uitziet als het werk van B. Bekker over een dergelijk luchtverschijnsel. — Nog bestaan er van hem eenige middelmatige lat. gedichten.

GENT (WILLEM VAN), gesproten uit een oud aanzienlijk geslacht te *Nijmegen*, legde zich op de regtsgeleerdheid toe, waarin hij den graad van licentiaat verkreeg. Hij werd raad aan 't hof van *Gelderland*, maar de onlusten, die zich begonnen te openbaren, drongen hem in 1578 die provincie te verlaten. Hij begaf zich naar *Maastricht*, waar hij zich nog in 1584 bevond. Om hem schadeloos te stellen bezorgde Filips II. hem eene plaats in den raad van *Braband*. Na den dood zijner vrouw verliet hij dezen post en omhelsde den geestelijken stand. Naar *Arnhem* gezonden om bij de *St. Walburg's kerk* eene betrekking te aanvaarden, mogt hem dit niet gelukken, wijl die stad in 1584 door de troepen van prins Willem I. werd bezet tegen den vijand, die op de *Veluwe* was gedrongen. Hij was ervaren in de Gr. en Lat. talen, Rom. en Nederl. oudheden en theologie. Hij schreef: *Adagia aliquot de jure scripto et variis ejus interpretibus;* met die van Erasmus uitgegeven in 1579. — *Exempla illustrium aliq. miraculorum S. S. Eucharistia etc.* 1564.

— (JOHAN VAN) heer van *Ooijen* en *Dieden*, jagermeester van *Gelderland*, werd in 1578 als lid der Algemeene Staten met F. van Marnix, naar *Worms* gezonden, om de toegenegenheid der Duitsche vorsten voor *Nederland* te winnen, welke bezending vruchteloos afliep. In den landraad van *Gelderland* opgenomen, werd hij afgevaardigd in 1584 om het oppergebied over deze gewesten den koning van *Frankrijk* aan te bieden. Men weet met welk een gevolg. Hij leefde nog in 1613.

— (CORNELIS VAN), heer van *Loenen* en *Meinerswijk*, lid der ridderschap van *Gelderland* en burggraaf van *Nijmegen*, was, behalve in vele gewestelijke staatsambten, buitengewone raad in het hof van *Holland*, en behoorde in 1608 onder de gemagtigden om te onderhandelen over den vrede met *Spanje*, welke handeling wel vruchteloos afliep, maar in 't volgende jaar het 12jarig bestand ten gevolge had. Hij hielp ook in 1608 het traktaat van garantie sluiten met *Engeland* en *Frankrijk*, en was tegenwoordig bij het teekenen van 't verdrag der verdeeling van de nalatenschap van prins Willem I., onder diens zonen Filips Willem, Maurits en Fred. Hendrik. Hij bleef tot aan zijn' dood in 1614 in 't bestuur van zaken.

— (BARTHOLD VAN), heer van *Loenen* en *Meinerswijk*, lid der ridderschap van *Gelderland*, was raad en rekenmeester van dat gewest, gewoon afgevaardigde ter vergadering der Staten-Generaal en werd in vele commissiën gebruikt, voornamelijk tot den vredehandel te *Munster*, in 1646 begonnen en in 1648 gesloten. Toen er sprake was, om hem wegens zijne gehecht-

heid aan prins Maurits, een' plaatsvervanger toe te voegen, protesteerden andere ambassadeurs daar ernstig tegen; de zaak had dus geen gevolg. Op de plaat van den Munst. vrede bij Wagenaar, *Vaderl. hist.* XI. 490, staat hij afgebeeld als den eed lezende. Zijn sterfjaar is ons onbekend.

GENT (OTTO VAN), heer van *Ooijen* en *Dieden*, gouverneur van *Emmerik*, een dapper krijgsman, deelde aan prins Fred. Hendrik het ontwerp mede om *Wezel* te verrassen, die raadde om daartoe eene bekwamere gelegenheid af te wachten. Deze brak aan in 1629. De prins lag voor *'s Hertogenbosch;* de Spanjaarden, die hem van daar zochten te trekken, lieten door graaf H. van den Berg met eenige Keizerschen een' inval op de *Veluwe* doen, waarbij o. a. *Amersfoort* veroverd werd. Intusschen kreeg van Gent, die verstandhouding met 3 inwoners van *Wezel* had, door zijne dapperheid in minder dan 2 uren die stad in zijne magt. Dit noodzaakte van den Berg, om ijlings de *Veluwe* en *Amersfoort* te verlaten, en had later de verovering van *'s Hertogenbosch* ten gevolge. Ter belooning van zulk een krijgsgeluk, werd van Gent tot gouverneur van *Wezel* verklaard.

— (WILLEM JOSEPH VAN), zijn' neef, was niet minder een dapper krijgsheld. Nadat hij eerst te land diende, koos hij in 1665 de zeedienst, klom weldra op tot de waardigheid van Luit.-Admiraal, schoon hij deze benoeming in 't eerste van de hand zocht te wijzen, als naar zijne gedachten daarvoor niet berekend. Doch de Staten hadden zich in zijne talenten niet bedrogen. In 1667 had hij onder de Ruiter het voornaamste deel aan het veroveren van 't fort *Sheerness* bij *Chatham*, en andere bedrijven, die den Engelschen schrik in 't hart joegen. In den vermaarden zeeslag voor *Soulsbaai* in 1672 sneuvelde onze jeugdige held, wordende zijn lijk te *Utrecht* in de *Domkerk* begraven, en zijne nagedachtenis vereerd door eene prachtige graftombe.

GENTMAN (CORNELIS), werd in 1618 geb. te *Goes* uit Vlaamsche ouders, die wegens de vervolging om de godsdienst naar *Zeeland* gevlugt waren. Na te *Utrecht* onder Voetius in de theologie gestudeerd te hebben, werd hij in 1640 predikant te *Heinkenszand*, daarna te *Hulst* en eindelijk te *Utrecht*. Hij wordt geroemd om zijne welsprekendheid en godsvrucht. Van de schriften, door hem uitgegeven, noemen wij: *Misadelphia of van den haat; hoe noodzakelijk die te haten zij. Utr.* 1654. — *Aanteek. op de geloofsbelijd. van G. v. Aldendorp, A. v. Heuvel* enz. *Vermaners der Mennonijten. Ib.* 1663. — *Ahazia gestraft of uit-*

breid. van II. Kon. I. Utr. 1672. — *Uitbreid. over de Catechismus* 1692 enz.

GEORG, hertog van *Saxen*, geb. in 1471, † 1539, ontving het erfgouverneurschap over *Friesland*, ofschoon daar de gemoederen zeer tegen het gebied der Saxers waren ingenomen, en hij geene wijsheid of voorzigtigheid genoeg bezat om dien tegenzin te verminderen. Hij vermeerderde dien aanmerkelijk door belastingen, afknevelen van geld, het gebruiken van vreemdelingen in ambten, en het invoeren van vele nieuwigheden. De Groningers haalden, om zijn juk te ontgaan, den graaf Edsard van *O.Friesland* in, 't welk tot nieuwe onlusten aanleiding gaf, en Georg aanzette om zijne wreedheid te toonen. Toen Edsard in 1514 aan hertog Karel van *Gelder*, *Groningen* overdroeg, zag hij zich genoodzaakt het regt, 't welk hij daarop meende te hebben, voor honderd duizend Rhijnsche guldens aan Karel van *Oostenrijk* af te staan, waardoor dit gewest onder de Bourgondische heerschappij geraakte. De verdere levensloop van hertog Georg, die naar *Saxen* terugkeerde, ligt buiten ons bestek.

GEORG EBERHARD, Graaf van *Solms*, geb. te *Hoogen-Solms*, in 1563, † 1602, trouwde in 1595 met Sabina, dochter van den onthoofden graaf van *Egmond*, waarbij hij echter geene kinderen verwekte. Hij begaf zich in Hollandsche dienst en werd aangesteld tot gouverneur van *Hulst* in 1591, welke vesting hij 5 jaren later dapper verdedigde tegen den aartshertog Albert, ofschoon hij eindelijk gedwongen was, die bij verdrag over te geven. In 1597 woonde hij den slag van *Turnhout* bij, zag zich benoemd tot generaal over den Opper-Rhijnschen kreits, maar bleef in Nederl. dienst, nam in 1600 de *Albrecht-Schans* voor *Ostende* in en bragt veel toe tot de overwinning van *Nieuwpoort*. Hij overleed op zijne reis door *Duitschland*, om nieuwe troepen te werven.

GEORGE (L. J.), geb. te *Breda* in 1775, † 1852, was een dapper krijgsheld, die in 1792 als kadet in dienst gegaan, spoedig tot hoogere rangen opklom en reeds in 1795 eerste luit., in 1800 kapitein en in 1809 luit.-kol. was. Hij heeft deel genomen aan de veldtogt naar *Rusland*, is met zijn regement tot *Moscou* doorgedrongen; was in 1812 bij de bataille van *Krasnoi*, volvoerde bij die gelegenheid, ofschoon zijn regement tot op 500 man gedund was, een' moeijelijken last, en keerde, zwaar aan de pols der regterhand gewond, met slechts weinige officieren en manschappen terug. Bij den overtogt van de *Berezina* geraakte hij in 't water, waaruit hij met levens-

gevaar door een' onderofficier der Italiaansche garde gered werd. Reeds in 1808 was hij tot ridder van 't Legioen van eer, en in 1813 werd hij tot officier daarvan bevorderd. Hij woonde in 1813 de veldslagen van *Lutzen*, *Bautzen*, *Leipzig* en *Hanau* en al de veldslagen van 1814 bij. In 't vaderland teruggekeerd, in 1815, werd hij bij 't 11de bat. Inf. tot luit.-kol., in 1821 tot kolonel, in 1825 tot generaal-majoor benoemd. In 1830 werd hem het kommandement der vesting *Iperen* toevertrouwd, doch aldaar door zijne onderhoorigen verlaten, gelukte het hem, niet dan met veel moeite en bezwaren, de oud-Nederlandsche grenzen te bereiken. Kort daarop werd hij opperbevelhebber van *Nijmegen*, later prov. kommandant van *Noord-Brabant* en opperbevelhebber van *'s Bosch*, en in 1840 als luit.-gen. gepensioneerd.

GERAART VAN HAARLEM, ook genoemd GEERTGEN VAN ST. JANS, leefde in 't midden der 15de eeuw, was een leerling in de schilderkunst van Albert van Ouwater, een der eersten, die met olieverw schilderde. Zonder geestelijke te zijn, bewoonde hij het *St. Jans-klooster* in zijne geboortestad *Haarlem*, en wordt geteld onder de bekwaamste meesters van dien tijd. Het altaarstuk voor de kloosterkerk, eene kruisiging van Christus, is in den beeldstorm vernield; doch ééne der deuren behouden. Te *Weenen* zijn nog 2 zijner stukken voorhanden. Hij stierf in 28jarigen ouderdom.

GERARD I. van *Nassau* volgde zijn' vader Otto in 1106 of 7 op als graaf van *Gelre* en *Zutphen*. Deze Otto was graaf van *Nassau* en werd in 1079 eerste erfelijke graaf van *Gelre*, en bragt door zijn huwelijk met Sophia van *Zutphen* dit graafschap met dat van *Gelre* onder één wapen en één bestuur. Gerard stond in groot aanzien bij keizer Hendrik V. Van kwade bedoelingen tegen keizer Lotharius beschuldigd, verscheen hij niet op den rijksdag te *Worms* in 1128; maar zich onvoorwaardelijk aan den keizer onderwerpende, verkreeg hij genade onder belofte, dat zijne bloedverwanten en vrienden 1000 mark voor zijne slaking bezorgen zouden. Hij trouwde met Hetwich, dochter van graaf Floris den Vette van *Holland*, was beschermer van 't kapittel St. Maria te *Utrecht*, liet op zijn eigen goed *Wassenberg* eene kerk bouwen en † in 1131.

— II. van *Nassau*, bijgenaamd de Lange, was nog jong, toen hij zijn' vader Hendrik in 1162 in 't gebied over *Gelre* opvolgde. Wat verder op zijn' naam staat verhaald, steunt op te losse gronden, om het mede te deelen. Hij voltooide de door zijn' grootvader (Gerard I.) te *Wassenberg* gebouwde

kerk, rigtte er eene kanunniksdij op en † waarschijnlijk in 1181 of 82.

GERARD III. van *Nassau* , zoon van graaf Otto II. van *Gelre*, volgde hem in 1202 op in 't bewind. Zijne moeder Richardis stierf als eerste abdis van 't klooster *Munster*, door haren zoon te *Roermond* gesticht. De eerste jaren zijner regering liepen in vrede af, doch hij zag zich later in de geschillen der omliggende staten gewikkeld. Door zijne medewerking werd Otto II. bisschop van *Utrecht*. Kort daarna beoorloogde hij den bisschop van *Luik* met zijn' schoonvader hertog Jan van *Braband*, hielp de bisschoppelijke hoofdstad verrassen en hield daar op eene vreeselijke wijze huis met plunderen en branden. De bisschop Hugo sprak over beide vorsten den banvloek uit, welken de paus bekrachtigde. Na geheele bevrediging met *Luik*, ongeveer 2 jaren later, werd de vloek opgeheven en de openbare dienst hersteld. Met den Utrechtschen bisschop had hij een' driejarigen strijd, de bijlegging van denzelven wikkelde hem in de Drentsche onlusten, waarbij wel zijn moed, maar niet zijn geluk uitblonk. Hij † in 1229, veertig jaren oud. Een praalgraf in de *Munster-kerk* te *Roermond* toont de plaats, waar hij en zijne gemalin Margaretha begraven liggen. Men roemt zijne dapperheid en godsvrucht.

GERBRANTSZ (JAN), ook genoemd JOH. à LEIDIS , naar zijne geboorteplaats, was prior van 't karmeliten-klooster te *Haarlem*, leefde onder de regering van Maximiliaan I., en overleed te *Haarlem* in 1504. Behalve eenige godsdienstige werkjes zoo als: *Historia sui ordinis lib. X.* — *Collationes sanctorum.* — *Sermones de tempore et sanctis*, *etc.* heeft men van hem 3 geschiedkundige schriften, namelijk: *Chronicon comitum Holl. et Episcoporum Ultraj.* — *Chronicon Egmondanum. Chroniken der H. Ed. Heeren van Brederode in Holland.* 't Eerste werk loopt van de vroegste tijden tot 1417 en is eerst uitgeg. in 1620 door Fr. Sweertius. Hoe zeer in 't begin met fabelen vervuld, is het van 1355—1417 de beste en rijkste bron voor de gesch. van *Holland.* Het 2de werk, door Matthaeus afzonderlijk uitgeg. in 1692 en ook in 't Nederd. vertaald, is van groot belang voor de geschied. dier beroemde abdij. Het 3de verscheen in 1698, begint met Adam en loopt over *Troje* naar *Holland;* 't geen hij na de helft der 13de eeuw van dat geslacht opgeeft, is meer belangrijk dat 't geen voorafgaat; het loopt tot 1486.

— (JAN), vice admiraal van *Holland*, was bij de inneming van *Groot Canarie*, door den admiraal P. van der Does in 1599 , tegenwoordig, en werd door dezen met de helft der vloot en den buit

naar 't vaderland gezonden, waar hij ter staatsvergadering van *Holland* verscheen en 't besloten dagregister van den admiraal en het zijne ongesloten overleverde. In 't gemelde jaar ontzeilden hem, zoo wel als aan den adm. Justinus van Nassau, de Spaansche galeijen van Spinosa. In 1602 vinden wij hem ter dekking der Vlaamsche kusten, zoodat den vijand, niettegenstaande hij zulks meermalen beproefde, het uitloopen belet werd. Twee jaren later bevond hij zich in zee voor *Ostende*, om te waken dat de Engelsche Lorrendraaijers de vijandelijke havens niet gedurig uit- en invoeren. Zijne verdere verrigtingen, als ook zijn geboorte- en sterfjaar, zijn ons onbekend.

GERDES (DANIEL), geb. te *Bremen* in 1698, † te *Groningen* in 1765, oefende zich in zijne geboorteplaats eerst in de regten, daarna in de godgeleerdheid onder Lampe, studeerde vervolgens te *Utrecht*, werd in 1724 predikant te *Wageningen;* 2 jaren later hoogleeraar te *Duisburg*, en in 1735 te *Groningen.* Hij volgde de Coccejaansche rigting en was een vruchtbaar schrijver, hebbende zijne werken betrekk. op de kerkelijke geschiedenis en theologie. In 1735 verscheen van hem: *Doctrina gratiae sive compend. theol. dogmaticae etc. Theologia elenchtica. Gron.* 1740. — *Diatribe de hyperbolis ex S. S. eliminandis. Utr.* 1727. Zijne verdiensten omtrent de gesch. der Chr. kerk zijn na te gaan uit zijne: *Vesperae vadenses. Traj.* 1727. — *Scrinium antiquarium sive miscell. ad hist. reform. Gron.* 1750, 8 tom. in 4to. — *Historia Evang. renovati sive reformationis*, 4 tom. en *Italia reformata. L. B.* 1765.

GERLACH, zoon van Wichard I., voogd van *Gelre.* Omtrent deze betrekking en de geschiedenis dezer voogden, heerschen zoo vele tegenstrijdigheden en ongerijmdheden, dat wij huiveren ze hier aan te voeren. De geschiedenis meldt, dat Gerlach 26 jaren als voogd 't bewind in handen had, met eene dochter des graven van *Kuik* huwde, den keizer groote diensten bewees tegen de Bohemers, Hongaren en Slavoniërs en dat hij zou † zijn in 936 of 937.

GEROBULUS (JOHANNES), volgens sommige te *Utrecht*, volgens andere te *'s Hage* geboren, behoorde tot de bevorderaars van 't werk der reformatie in *Nederland.* Wij vinden hem in 1566 vermeld als te *Delft* predikende onder 't kruis, van daar vlugtende naar *Embden*, waar hij conrector werd der Lat. school en den O. Frieschen Catechismus in de Lat. taal overzette. Naar de *Nederlanden* gezonden, is hij in 1573 scriba geweest van de Z. Hollandsche synode. Kort daarop aanvaardde hij het predikambt te *Vlissingen*, van waar hij voor 6 weken

bij leening aan de gemeente van *Brugge* werd afgestaan. Hier beging hij een' misstap; door den drank bevangen, viel hij bij eenen maaltijd, daar ook de prins van *Oranje* tegenwoordig was, in slaap, tot algemeene ergenis. Hij deed daags daarna eene boetpredikatie, zich onderwerpende aan de uitspraak van de classis van *Zoutelande*. Hij vertrok in 1586 naar *Harlingen*, nog in hetzelfde jaar naar *Deventer*, 2 jaren later naar *Harderwijk* en in 1590 naar *Utrecht*, waar hij † in 1606. Hij was bij al zijne gebreken, een ijverig Evangeliedienaar, die de belangen der gemeenten in alle opzigten voorstond, zoodat zijne grafplaats in de *Jacobikerk* met een gedenkteeken versierd werd. Hij verdedigde schriftelijk den Heidelb. Catechismus tegen D. Vz. Coornhert, leverde eene vertaling van *Beza's paraphrase der Psalmen*, schreef een *Bericht voor kranken* en een: *Waarachtig verhaal van den staat der Geref. kerk te Utrecht* enz. 1603.

GERRITSZ. (LUBBERT), geb. te *Amersfoort* in 1535, † te *Amsterdam* in 1612, nam met veel ijver het leeraarsambt waar onder de Vlaamsche, daarna onder de vereenigde Hoogduitsche en Friesche Mennoniten te *Hoorn*; naderhand te *Amsterdam* onder de Waterlanders. Als een vredelievend man deed hij zijn best om de geschillen onder zijne geloofsgenooten bij te leggen. Hij had de hand in 't opstellen der bekende *Waterlandsche geloofsbelijdenis*, die in 1610 uitkwam. In 1597 gaf hij te *Amst.* 2 brieven in 't licht, gezonden aan de gem. in *Pruissen*, die eene hartelijke godsvrucht ademen. Van minder allooi is 't lied of gezang, door hem een jaar later uitgegeven, in den smaak van Datheen. Met zijne toestemming verscheen nog in 1599 eene verzameling van 15 Christel. zendbrieven aan diverse gemeenten en bijzondere personen; later herdrukt en vermeerd. met 4 brieven en een tractaat over de *Uiterlijke kerk*, 1611.

GESELIUS (CORNELIUS), of VAN GESEL, werd in 1605 predikant te *Streijen*, nog in hetzelfde jaar te *Rotterdam*, waar hij in 't Nederd. en 't Fransch predikte. Hij was een ijverig tegenstander van de Remonstranten; daardoor wikkelde hij zich in vele moeijelijkheden, en werd, toen zijne onverdraagzaamheid te ver ging, in Oct. 1611 van de dienst ontzet; doch voortgaande in de verborgene zamenkomsten der Contra-Remonstranten liefdeloosheid te prediken, werd hij op last der regering de stad uitgeleid. Dit ontmoedigde hem niet, maar had de uitwerking van elke vervolging om 't geloof, want hij predikte nu te *Delftshaven*, *Schiedam* en naburige dorpen. Hij schreef eene verdediging van zijn gedrag, die in druk uitkwam, en een' bitteren geest ademde. In 1612 werd hij te *Edam* beroepen, waar hij het jaar daarop stierf.

GESSELIUS (TIMAN), uit *Amersfoort*, was de zoon van Joh. Corn. G., rector der Lat. school aldaar, doch van zijn ambt ontzet, toen hij weigerde de Dordsche canones te onderteekenen. Timan conrector zijnde aan gemelde school en in de gevoelens zijns vaders deelende, onderging hetzelfde lot. Hij vestigde zich als med. doctor eerst te *Nijmegen*, later te *Utrecht*. Door zijne geleerdheid en zachtmoedigheid verwierf hij zich veler achting ook die van Voetius. Behalve in de geneeskunde, was hij ervaren in de kerkelijke geschiedenis blijkens zijne schriften, o. a. *Hist. sacra et ecclesiastica ordine chronologica et via compend. digesta, Traj.* 1659. — *Hist. rerum memorabilium in orbe gestarum, ab anno mundi ad* 1625. *Ib.* 1661. Hij schreef ook: *Antiqua et vera fides et sola servans. Ib.* 1664. — *Simplicitas fidei christianae. Ib.* 1650. Zij behooren alle te *Rome* onder de verbodene boeken.

GESSCHER (DAVID VAN), maakte zich in 't laatste gedeelte der 18de eeuw te *Amsterdam* beroemd als heelkundige. Hij had aldaar eene uitgebreide practijk; en schreef, behalve eene: *Algemeene oefenende heelkunde*, *Amst.* 1782, onderscheidene verhandelingen in de werken van het Genootschap ter bevordering der heelkunde te *Amsterdam*.

GESSELER (JODOCUS VAN), afkomstig uit een oud geslacht in het graafschap *Bentheim*, was hoogl. in de regten aan 't Gymnasium te *Steinfurt* en werd van daar in 1682 in dezelfde betrekking beroepen te *Harderwijk*. Onder hem werden aldaar het eerst regtsgeleerde verhandelingen openlijk verdedigd en op academie-kosten gedrukt. Hij werd in de kracht zijns levens weggerukt in 1688; geene vruchten van zijn' arbeid zien het licht.

GEULINCX (ARNOLD), geb. te *Antwerpen* omstreeks 1625, † te *Leijden* in 1669, oefende zich te *Leuven* in de wijsbegeerte, daarna in de godgeleerdheid, en bekleedde aldaar in de eerstgenoemde wetenschap een' leerstoel. Een twist met zijne ambtgenooten en schulden drongen hem, *Leuven* te verlaten, en naar *Leijden* de toevlugt te nemen, waar hij belijdenis van de hervormde leer aflegde, en in 1659 vergunning verkreeg, om in 't openbaar onderwijs in de wijsbegeerte te geven. In 1665 werd hij aangesteld tot buitengewoon hoogl. in de philosophie, waarbij hem 2 jaren later werd toegestaan voorlezingen over de zedekunde te houden. De dood verhinderde hem de pas begonnene *Collegia oratoria* voort te zetten. Zijne philosophische en andere werken, thans van weinig belang, worden door Paquot opgeteekend.

GEUNS (PIETER), geb. *Maeseijck* in 1706, † 1776, legde

zich reeds in jeugdigen leeftijd te *Parijs* op het goudsmeden toe, en bragt het tot eene aanmerkelijke hoogte in 't graveren op zilver en koper. In 1731 naar zijn vaderland teruggekeerd, wijdde hij zich aan de beoefening der practische wetenschappen en kunsten. Zijn gedreven zilverwerk, zijne medailles enz. zijn bij de kenners nog in hooge achting.

GEUNS (MATTHIAS VAN), geb. te *Groningen* in 1735, † 1817, genoot eene letterkundige opvoeding, en zou door zijn' vader tot koopman zijn opgeleid, zoo niet zijn' lust voor letteren en wetenschappen hem eene andere loopbaan had aangewezen. Hij koos de geneeskunde tot zijne hoofdstudie, tevens de beoefening der schei- kruid- en ontleedkunde niet verzuimende. In 1758 bezocht hij *Leijden*, om de lessen van Albinus, Gaubius, van Roijen en and. bij te wonen; van daar begaf hij zich naar *Parijs* ter voltooijing zijner studiën. In 1760 teruggekeerd, bezocht hij dat jaar *Amsterdam* om den beroemden P. Camper te hooren, en werd er in 1761 tot med. doctor bevorderd. De uitoefening der geneesk. practijk bezorgde hem te *Groningen* een ruim bestaan. In 1776 beriep men hem te *Harderwijk* als hoogl. der geneeskunde en archiater der provincie. Gedurende 15 jaren bragt zijn voortreffelijk onderwijs veel bij tot den bloei dier hoogeschool, tot dat hij in 1791 te *Utrecht* beroepen werd, waar een uitgebreider werkkring hem wachtte. Hij behoorde tot de Doopsgez. gemeente, en was geacht en bemind om zijne kunde en braafheid. Uit zijne redevoeringen stelde hij een' belangrijk werk zamen: *Over de staatkundige handhaving van der ingezetenen gezondheid en leven.*

— (JAN VAN), zijn oudste zoon, geb. te *Groningen* in 1765, † 1834, volbragt zijne studiën te *Harderwijk* en werd in 1789 aldaar tot doctor in de wijsbegeerte bevorderd. Nog in hetzelfde jaar aanvaardde hij het leeraarsambt bij de Doopsgezinden te *Leijden*, daarna te *Amsterdam*. Hier bleef hij werkzaam tot in 1830, toen hij zijne rust nam en te *Nijmegen* ging wonen. Zijne kundigheden en godsvrucht stelden hem in staat met mond en pen het edele, ware en goede te bevorderen. Hij schreef eene verhandeling: *Over de oorzaken van 't verval in de openb. eeredienst. Utr.* 1797. Een werkje getiteld: *Eendragt, nederigheid en onbaatzuchtigheid, noodzakelijk ter vestiging der maatschappij. — Drie gelegenheids leerredenen. Amst.* 1826. Voorts eene geheele omwerking van *J. C. F. Gutsmuths Volledig leerstelsel van kunstmatige ligchaamsoefeningen*, 2 dln. met pl. 1806—1812. Hij was lid der Holl. Maatschappij van Wetenschappen te *Haarlem*, van die van Nederl. letterk. te *Leijden* en van Teijler's Godgel. genootschap.

GEUNS (STEVEN JAN VAN), zijn broeder, geb. te *Groningen* in 1767, † 1795, vond reeds als kind behagen in 't verzamelen van voorwerpen uit het delfstoffen- en dierenrijk. Met zijne ouders in 1776 naar *Harderwijk* vertrokken, werd hij te *Barneveld* bij den bekwamen P. Kok ter school besteld. Weldra begon hij zijne academische loopbaan onder de leiding van zijn' vader, en bewerkte zonder diens weten eene prijsvraag van de Haarl. maatschappij (1788): *Over de onderwerpen der nat. hist.*, *van welke de nasporing ten nutte van 't vaderl. strekken konde*, waarmede hij den gouden eereprijs wegdroeg. Na 6 jaren toevens aan de Harderw. academie, bezocht hij ook die van *Leijden*, en werd in 1789 te *Harderwijk* tot doctor in de wijsbegeerte bevorderd. Hierop deed hij eene wetenschappelijke reis door een gedeelte van *Duitschland*, vestigde zich in 1790 te *Amsterdam*, doch werd datzelfde jaar, te *Harderwijk* tot professor in de schei- en kruidkunde beroepen. Hij volgde in 1791 zijn' vader naar *Utrecht*, waar hij tot gewoon hoogl. in de genees- kruid- en natuurkunde werd aangesteld, en 2 jaren later in de scheikunde. Hij aanvaardde dien post met eene redevoer. *De physiologiae corporis humani cum chemia conjunctione utili ac pernecessaria.* Hij mogt echter in dezen belangrijken werkkring niet lang arbeiden. Onder zijn opzigt zijn de fraaiste en zeldzaamste plant- en bloemgewassen door Voorhelm Schneevoogt te *Haarlem* in het licht gegeven. Hij gaf ook een *Spicilegium* op het werk van de Gorter over de inlandsche planten, 't welk hij met 250 soorten verrijkte. Hij bezat bij een aandoenlijk gestel een ernstig nadenkend gemoed, heerlijk in 't licht gesteld door zijn' ambtgenoot Heringa.

GEIJSBEEK (PIETER GERARDUS WITSEN), geb. te *Amsterdam* in 1774, † 1833, werd in zijne jeugd op een koopmanskantoor geplaatst, ofschoon hij meer liefde voor letteroefeningen koesterde. Elk uurtje, dat hij kon uitbreken, ook des nachts, gebruikte hij tot het aanleeren van talen, zoodat hij zich zonder meester de Lat., Gr., Eng., Spaansche en meer andere eigen maakte. Hij verliet eindelijk het kantoorwerk, om alleen voor letterkundige werkzaamheden te leven. Zijne vertalingen van belangrijke werken laten wij aan hare plaats. Zijn uitgebreidste, oordeelkundig werk blijft altoos het *Biographisch*, *anthol. en crit. Woordenboek der Nederd. dichters*, 6 dln., later vervolgd door A. J. van der Aa. Bijzonder muntte hij uit in het vervaardigen van *puntdichten*, waarvan hij er 900 uitgaf in 10 boeken, 1809 en 1810, behelzende het laatste boek eene *Verhandeling over het puntdicht*, later te zamen in 3 deeltjes uitge-

geven. Voorts gaf hij in 1834 eene *Epigrammatische Anthologie* uit de voornaamste Nederl. dichters. In 1814 een *Dichterlijk Gedenkboek van Nederlands verlossing.* In 1825 een' bundel *Gedichten.* In 1813 *Beknopte handleiding voor de decimaal-rekening.* In 1824 *Appollineum*, *bijdrage tot de Nederd. taal*, *dichtk.* enz. 3 dln. In 1829 *Nederd. rijmwoordenboek.* In 1829 *Het leven en de verdiensten van J. Cats.* enz. enz. Alle getuigen van zijne kunde en werkzaamheid.

GHEIN (JACOB DE), geb. te *Antwerpen* in 1565, † 1615, leerde van zijn' vader het glasschilderen; doch meer neiging gevoelende voor de graveerkunst, begaf hij zich naar *Haarlem*, om zich bij den beroemden Golius daarin te oefenen. Een loszinnig levensgedrag deed hem de kunst uit het oog verliezen; doch na zijn huwelijk in 1595, begaf hij zich aan 't schilderen van fruitstukken en stillevens. Onder zijne gravures roemt men de vermaarde zeilwagens, welke door Stevin uitgevonden zijn en prins Maurits zoo zeer behaagden. Hij heeft zijn' meesten leeftijd te *Haarlem* doorgebragt.

GHIESSEN (FILIPS VAN DER), heer van *Schotervlieland*, werd in 1749 met J. v. der Poorten door den stadhouder Willem IV. aangesteld als zijn representant bij de O. I. Maatschappij ter kamer *Amsterdam.* Hij was tevens hoofddeelhebber van gemelde Compagnie, alsmede directeur van de kolonie *de Berbice*, en sedert 1717 regent van 't burgerweeshuis. Al deze posten heeft hij roemrijk vervuld tot aan zijn' dood in 1757.

GHISIGNIES (DU BUS DE), burggraaf, geb. te *Doornik*, † in 1849, maakte zich vroeg bekend door ijver en naauwkeurigheid in administrative zaken. Door Willem I. tot gouverneur der provincie *Antwerpen*, daarna in 1823 van *Z. Braband* benoemd, toonde hij zich het vertrouwen des konings waardig, die hem later benoemde tot commissaris-generaal van *Nederl. Indië*, om de financiëele zaken aldaar op een' beteren voet te brengen. Hij kwam in 1826 te *Batavia* en stelde allerlei bezuinigingen in 't werk, welke niet altoos doel troffen. Tot de belemmeringen, die hij in zijn stelsel ontmoette, behoorde ook de oorlog tegen Diepo Negoro, die schatten verslond. Hij ondersteunde de ontwikkeling van den landbouw en rigtte eene Javasche bank op. Zijne leefwijze, die zeer afstak bij de hofhouding van vroegere gouverneurs, was hoogst eenvoudig. Het paleis op 't plein van *Waterloo*, vroeger *Weltevreden*, werd onder zijn opzigt voltooid, en daarbij ook eene fraaije R. kerk gebouwd. In 1828 benoemde de koning hem tot minister van staat en 2 jaren later gaf hij het bewind over aan den gouver-

neur J. v. d. Bosch, keerde naar zijn vaderland terug; leefde stil op zijn kasteel *Westmalle* in *Kempenland*, en bemoeide zich niet meer met staatszaken, maar met de ontginning van heidegronden.

GHISTELLES (JAN VAN), † in 1436, was heer van *Axel* en *Maalstede*, en deed eene reis naar het *H. Land*, door hem in 't Vlaamsch uitgegeven, van waar hij, naar men zegt, de boekweit medebragt, waarvan hij de teelt in ons land invoerde en bevorderde. Hij ligt begraven te *Zuiddorp* bij *Axel*, waar zijn grafsteen nog aanwezig is.

— (CORNELIS VAN), gesproten uit een hoogstaanzienlijk Vlaamsch geslacht, behoorde tot de eerste onderteekenaars van 't verbond der edelen. Ofschoon vele zijner bloedverwanten de Spaansche zijde hielden, bleef hij der vrijheid en Oranje getrouw; en diende onder Brederode, met wien hij in naauwe betrekking kwam door zijn huwelijk met Antoinette Penelope van Brederode, weduwe van den graaf van Isenburg. Het is niet met zekerheid te bepalen, of hij degene is, die in 1600 door de Spanjaarden gevangen en vermoord werd; of die kolonel, wiens volk, in den slag bij *Nieuwpoort*, een deel des legers van prins Maurits uitmaakte, en die naderhand gouverneur werd van *Rijnberk;* evenmin of hij het is, die Lat. en Vlaamsche gedichten en tooneelspelen vervaardigde, welke tusschen 1550 en 60 gedrukt zijn.

— (CHARLES VAN), uit hetzelfde geslacht, ridder, heer van *Lamotte* en *Provene*, was in 1574 souverein baljuw van *Vlaanderen*, waarvan hij in 't volgende jaar vrijwillig afstand deed. Hij stond eenigen tijd de zaak der vrijheid voor, teekende de Unie van *Brussel;* maar begaf zich daarna onder de vaandelen van *Parma*, in wiens naam hij in 1585 de stad *Mechelen* bemagtigde, tot welker bevelhebber hij werd aangesteld. Deze waardigheid bleef hij bekleeden tot zijn' dood in 1592.

— (FILIPS VAN), zoon van bovengemelden Cornelis, diende als luitenant verscheidene jaren onder George Eberhard, graaf van *Solms;* werd door prins Maurits in 1597 aangesteld tot gouverneur van *Meurs*, waarvan hij de belegering had bijgewoond. Bij den slag van *Nieuwpoort* gedroeg hij zich dapper; en zag zich 4 jaren later tot gouverneur van *Ostende* benoemd, waar hij sneuvelde in 1604. Hij was hooggeschat wegens zijne dapperheid en krijgskunde.

GHIJSEN (HENDRIK), goud- en zilversmid te *Amsterdam* en voorzanger in de *Amstelkerk*, verzamelde uit 17 onderscheidene psalmberijmingen, de beste regels en maakte daaruit, na veel zwoegens, een geheel, 't welk hij te *Amst.* in 't licht gaf onder

den titel: *Hooning-raat der psalmgedichten*, 1686. Het werd gunstig beoordeeld en ontvangen, zoodat bij de invoering der betere nieuwe psalmberijming in 1773 daaruit een tiental werd overgenomen.

GHIJBEN (KLARA), zie J. BADON, bladz. 79.

GIANIBELLI (FREDERICO), geb. te *Mantua*, woonde sedert jaren te *Antwerpen*, toen deze stad in 1585 door den hertog van *Parma* belegerd werd. Om de doorvaart langs de *Schelde* naar de stad af te snijden, had de hertog eene schipbrug over deze rivier laten leggen, tusschen 2 schansen *St. Filippus* en *St. Maria.* Het eerste middel, dat Gianibelli voorsloeg om de stad van levensmiddelen te voorzien, vond geen ingang; het 2de wel, om namelijk de schipbrug te vernielen, en wel door 2 vlottende mijnen. De vernuftige onderneming gelukte slechts gedeeltelijk, doch veroorzaakte zulk eene vernieling en ontsteltenis, dat, hadden de Antwerpenaars de uitwerking vernomen, zij aanmerkelijke voordeelen op den vijand zouden hebben kunnen behalen. In 1587 vinden wij Gianibelli te *Amsterdam*, in dienst der koningin Elizabeth, doch door de Staten met het octrooi begiftigd tot het maken van watermolens en fonteinen (?). Hij viel onder de verdenking, dat hij met Leijcester het plan zou beraamd hebben om zich van die stad meester te maken. Zijn verdere levensloop is ons onbekend.

GICHTEL (JOHAN GEORGE), geb. te *Regensburg* in 1638, † te *Amsterdam* in 1710, toonde reeds als kind groote neiging tot mysticisme en dweepzucht. Op zijn 12de jaar zwierf hij uren lang op het veld rond, om zich naar zijne verbeelding met God te onderhouden; en met zijn 16de had hij allerlei verschijningen. Later behaalde hij te *Spiers* als regtsgeleerde grooten lof, en verkeerde aldaar in ruime omstandigheden; doch weldra keerden zijne mystieke droomerijen terug, hij verklaarde hemelsche openbaringen te hebben en geroepen te zijn de Indianen te bekeeren. Hij begaf zich naar *Zwolle*, waar toenmaals een dergelijke dweeper, de Luth. pred. Brechling, zijne rol speelde, om zich door dezen tot zendeling der Heidenen te laten wijden; doch in plaats van naar *Amerika*, trok hij naar *Regensburg* terug; hier was zijn gedrag zoo onstuimig dat hij gevangen genomen en daarna gebannen werd. In 1666 vertrok hij naar *Weenen*, waar hij zich eenigen tijd als goudmaker ophield en na vele mislukte pogingen naar *Zwolle* terugkeerde. Toen hij de zaak van bovengemelden leeraar voor het consistorie te *Amst.* verdedigde, berokkende hem dit schavotstraf en verbanning uit *Overijssel.* Nu zette hij zich te *Amsterdam* neder,

waar zich zijne dweepzieke denkwijze hoe langer zoo meer ontwikkelde, welke zich ook uitbreidde in *Duitschland*. Velen zijner aanhangers lieten hem later varen, zoodat hij in armoede stierf. Een zijner ijverigste vereerders J. W. Überfeld te *Leijden* gaf zijne werken uit onder den titel: *Theosophia practica* in 7 dln.

GIETERMAKER (Mr. KLAES HENDRIKSZ.), leermeester der wiskunde te *Amsterdam*, en examinator der stuurlieden in dienst van de O. I. Comp., heeft uitgegeven: *'t Vergulde licht der Zeevaert, ofte konst der stuerlieden* enz. *Amst.* 1668, welk werk naderhand meer dan 8 drukken beleefde. Daar achter is gevoegd: *Almanach na den nieuwen stijl enz. van* 1669 *tot* 1700. Nog in 1661 eene *Arithmetica ofte Rekenkonst* enz. Levensbijzonderheden zijn ons van hem niet bekend. Zie *de Navorscher*, II. 304 en 358.

GIFFIANUS of GIPHANIUS (HUBERTUS), eigenlijk HUBERT VAN GIFFEN, geb. te *Buren* omstreeks 1533, † 1604, begon zijne letteroefeningen te *Leuven*, zette die voort te *Parijs* en voleindigde ze te *Orleans*, waar hij in 1566 eene boekzaal oprigtte voor de Hoog- en Nederduitschers. Nadat hij in de beide regten tot doctor bevorderd was, werd hij te *Straatsburg* hoogl. in 't burgerlijk regt en in de wijsbegeerte. Van daar in dezelfde betrekking beroepen naar *Altorf* en eindelijk naar *Ingolstad*, verzaakte hij hier zijn Evang. geloof en ging tot de Roomschgezinden over. Keizer Rudolf II. stelde hem aan tot zijn raadsheer. Hij heeft eene menigte schriften nagelaten, die betrekking hebben op de fraaije letteren, regtsgeleerdheid, gr. en rom. oudheden, waarvan eene breede lijst bij Paquot te vinden is.

GIFFEN (DAVID FLUD VAN), † in 1701, begon zijne theol. studiën te *Franeker*, werd in 1674 predikant te *Wijkel*, daarna in 1678 te *N. Brongerga* of *de Knijpe*, onder de classis van *Zevenwouden*, en volgde de Coccejaansche predik- en denkwijze. Hij droeg het welgevallen weg van het stadhouderlijk geslacht, als het zich op het lustslot *Oranjewoud* ophield, meer dan van zijne Voetiaansche ambtsbroeders, die hem den voet dwars zetten en vele onaangenaamheden berokkenden. Drie jaren later te *Sneek* beroepen, ontving hij daar tevens als ijverig en kundig leeraar, den titel van hofprediker. Van *Sneek* vertrok hij in 1688 naar *Dordrecht*, waar hij algemeene liefde en achting genoot tot aan zijn' dood. Groot waren zijne verdiensten in 't hervormen der predikwijze dier dagen. Al zijne werken zijn verzameld en in 't licht gezonden door Prof. A. Voget. Gron. 1735.

GILKENS (PETRUS), geb. te *Roermond*, omstreeks 1558, † waarschijnlijk in 1606 of 7, studeerde in de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid te *Leuven*, ook onder zijn' landgenoot E. Leo-

ninus, daarna te *Douai*, om de lessen van Boetius Epo te hooren. Om de onlusten, die *Nederland* schokten, te ontgaan, begaf hij zich naar *Padua*. Na een 7 jarig verblijf in *Italië*, zocht hij *Leuven* weder op, waar hij tot licentiaat in de beide regten bevorderd werd, zoodat hij in die wetenschap een' leerstoel te *Wurtzburg* aannam, waar hem de vorst-bisschop tevens als zijn raadsman gebruikte. Zijne schriften, meestal de regtsgeleerdheid betreffende, zijn thans van weinig waarde.

GILLES (JACOB), † 1765, was in 1731 pensionaris van *Haarlem*, en werd in 1742 met anderen naar *den Briel* en *Dordrecht* gezonden, om die steden te doen stemmen in den onderstand van 20000 man, ten behoeve der koningin van *Hongarije*. Later werd hij aan H. Fagel als 2de griffier der Algem. Staten toegevoegd, en met den graaf van Wassenaer Twickel naar *Parijs* gezonden, om den oorlog met *Frankrijk* te voorkomen, welk oogmerk mislukte. Tot raadpensionaris van *Holland* gekozen in 1746, beleefde hij een' zorgvollen tijd, zag den vredehandel te *Breda* vruchteloos afloopen, en had de bijzondere bescherming van de Staten en den Stadhouder noodig om tegen de woede van 't graauw gevrijwaard te worden. In 1749 legde hij zijn' zwaren post neder, erlangde den titel van thesaurier-generaal van *Holland*, behield het bepaald pensioen, en leefde sedert ambteloos op zijne fraaije hofstede *Ypenburg* bij *Rijswijk*. Die hem kenden, achtten hem om zijne vrijmoedigheid en eerlijkheid.

GILLISSEN (AEGIDIUS), geb. te *Middelburg* in 1712, † 1800, begon zijne godgeleerde studiën te *Groningen*, werd in 1737 pred. te *Borselen*, later te *ter Neuzen*, *Bergen-op-Zoom* en *Vlissingen*. Daar er een groote naam van hem uitging, werd hem de theologische leerstoel te *Franeker* aangeboden, welke betrekking hij in 1747 aanvaardde, terwijl men hem het jaar daarna tot theol. doctor bevorderde. Met roem was hij hier werkzaam en schreef: *Disputationes duae de S. S. Euang. ad Apocryphos quosdam libros non accommodatis. Franeq.* 1754. Hij vertrok in 1765 als hoogleeraar naar *Leijden*, en toonde ook daar zijn' ijver en werkzaamheid.

GILS (ANTONIUS VAN), geb. te *Tilburg* in 1758, † 1834, werd na in de philosophie en godgeleerdheid te *Leuven* gestudeerd te hebben, tot lector in de eerstgenoemde wetenschap bij het pauselijk collegie aldaar benoemd; ontving de geestelijke wijding te *Antwerpen* in 1783, en 2 jaren later het licentiaat in de theologie met de vergunning daarin te onderwijzen. Bij de hervorming der Leuvensche hoogeschool op last van keizer

Joseph II., ontsloeg hij zich van alle bedieningen aldaar, en zag zich in 1786 als kapelaan te *Eindhoven* geplaatst; daarna was hij te *'s Hertogenbosch* werkzaam tot 1790, toen hij zich naar *Leuven* begaf, waar de oude orde van zaken hersteld was. Hier werd hij tot president van 't collegie van Malder en tot kanunnik van *St. Pieter* verheven. Als de Oostenrijksche troepen op nieuw het keizerlijk gezag deden gelden in Nov. 1790, werd van Gils gevankelijk naar *Mechelen* gevoerd. In 1791, toen de gedaante der zaken wederom veranderde, werd hij tot hoogl. bij 't collegie der 3 talen en in 1794 tot doctor in de theologie bevorderd. Als de Franschen *Leuven* bemagtigden, voerde men hem voor eenige maanden gevankelijk naar *Peronne.* Na andere lotverwisselingen en na 't opheffen der Leuvensche universiteit begaf hij zich naar *N. Braband* en hielp Ant. van Alphen in 't oprigten van eene R. K. kweekschool op *N. Herlaar* onder *St. Michiel-Gestel.* In 1810 volgde hij zijn' vriend, den apost. vicaris van Alphen naar *Parijs*, die derwaarts gevankelijk weggevoerd werd. Zijne pogingen om dezen van dienst te wezen, werden verijdeld; hij zelf in 1812 in hechtenis genomen, eerst naar *Mechelen*, vervolgens naar *Dyon* overgebragt. Na de omwenteling herkreeg hij zijne vrijheid, stelde zich aan 't hoofd van 't gemelde seminarie, toonde veel ijver voor zijne kerk, doch een' onverdraagzamen geest. Hij heeft eenige schriften nagelaten, o. a. *De 2 cosijns*, *eenvoud. samenspraeken over de relig. zaken. Leuv.* 1796. — *De gronden van het Christen-cath. geloof.* 1800. — *Analysis epist. Pauli apostoli etc.* 1816. — *Roomsch katholiek Meijerijsch memorieboek.* *'s Bosch* 1819. enz.

GLARGES (Mr. GILLES DE), heer van *Essemes* in *Henegouwen*, maakte zich te *'s Gravenhage* naam als advocaat en behoorde in 1595 als secretaris tot de commissie om de onlusten te vereffenen, te *Groningen* ontstaan tusschen die van de stad en de *Ommelanden.* Hij was op de zijde van prins Maurits in zake van de Remonstranten. In 1619 werd hij pensionaris van *Haarlem*, en een der door de Staten van *Holland* gemagtigden, die werden toegevoegd aan de curatoren der Leijdsche hoogeschool, ten einde het werk der zuivering te bevorderen. In 1627 behoorde hij onder 't getal der verzorgers van gemelde academie en trad in 1636 als zoodanig af, blijvende in groot gezag tot aan zijn' dood in 1641.

GLAUBER (JOANNES), geb. te *Utrecht* in 1646, † 1726, gaf vroeg blijken van goeden aanleg voor de schilderkunst; genoot eerst o. a. onderwijs van N. Berchem, daarna van G. Uilenburg te *Amsterdam*, bij wien hij in woonde. In 1671 deed hij met

zijn' broeder (die volgt) eene reis naar *Italië* en *Frankrijk*, bragt 3 jaren later te *Parijs* en te *Lyon* door en 5 in *Italië*, werkende meestal voor kunstkoopers. Hij woonde tot in 1684 te *Hamburg*, toen hij naar *Amsterdam* terugkeerde en zijn' intrek nam bij G. de Lairesse, waar hij met eene vlugge hand vele landschappen en kabinetstukjes schilderde, die zeer gewild waren; ook heeft hij eenige landschappen en historiëele stukken geëtst.

GLAUBER (JAN GOTTLIEB), geb. in 1656, † 1703, leerde van den bovenstaanden de teeken- en schilderkunst, verzelde hem op zijne reis, en werd als leerling geplaatst bij Jac. Knijff, een Haarlemmer, toen te *Parijs* woonachtig en een bekwaam schilder van landschappen met gebouwen, van zeehavens enz. Toen zijn broeder zich te *Amsterdam* vestigde, begaf hij zich naar *Weenen*, vervolgens naar *Praag* en eindelijk naar *Breslau*, waar hij overleed. Behalve schilderstukken, heeft men van hem 2 gegraveerde prentjes. Hunne zuster DIANA beoefende insgelijks de kunst te *Hamburg*, tot dat zij het ongeluk had van blind te worden.

— (JOHAN RUDOLPH), gelijk bovenstaande van Duitsche afkomst, had zich als geneesheer te *Amsterdam* gevestigd; en maakte zich ook als scheikundige zeer verdienstelijk, daar men aan hem de betere inrigting van den toestel tot verscheidene chemische bereidingen te danken heeft, als ook de uitvinding van het zoogenoemde wonderzout, *sal mirabil. Glauberii*, ook *Glauberzout* genoemd. Hij stierf in hoogen ouderdom ten jare 1668.

GLAVIMANS (PIETER), geb. in 1755, † 1820, was oud-constructeur-generaal der koninklijke marine te *Amsterdam;* lid der 1ste klasse van 't Nederl. Instituut, en van 't Bataafsche genootschap der proefondervindelijke wijsbegeerte te *Rotterdam*, waarbij hij in 1799 een' eereprijs behaalde voor de beantwoording der vraag: *Over de beste en onkostbaarste wijze van zamenstelling der masten voor oorlogs- en andere zware schepen.*

GLIMES (JOHAN VAN), markgraaf van *Bergen-op-Zoom*, geb. 1529, † 1567, was afkomstig uit de hertogen van *Braband*, werd in 1555 ridder van het gulden vlies en één jaar later stadhouder van *Henegouwen.* Hij verbond zich in 1563 met Oranje, Egmond, Hoorne, Brederode en andere voorname heeren; weigerde de bloedplakaten ten uitvoer te leggen en de inquisitie de hand te leenen. De landvoogdes en eenige der edelen zonden hem en Filips van Montmorency, heer van *Montigni*, in 1566 naar *Spanje*, om den koning den waren toestand der zaken onder 't oog te brengen, en eene verzach-

ting der plakaten voor te slaan, bekend onder den naam van het *plan van moderatie.* Men schoof hunne zaak aan 't hof op de lange baan, en de uitslag was dat de markgraaf, niet zonder vermoeden van vergiftiging, weldra stierf en Montigni later vermoord werd. Zijne goederen werden verbeurd verklaard, en zijn lijk naar *Bergen-op-Zoom* gevoerd.

GLINDTKAMP (JAN ANTHONIJ), geb. te *Amsterdam* in 't eerste gedeelte der 18de eeuw, beoefende te *Rostock* de theologie, om zich als leeraar tot de kerkelijke dienst bij het Evang. Luthersche kerkgenootschap voor te bereiden, werd in 1757 als predikant te *Harlingen* beroepen, later te *Purmerende*, van waar hij zich in 1776 naar de *Berbice* begaf en daar overleed. Hij maakte zich bekend door het uitgeven van, *Vijf predikatiën over het* 1*ste Hoofdst. van den br. aan de Hebreën*, 1773—1775, meer kerkelijk regtzinnig dan praktikaal.

GLINS (HARING VAN), uit een Friesch adelijk geslacht, † in 1572, had koning Filips II. als heer gehuldigd, maar werd nooit zijn slaaf. Hij werkte den inquisitie-meester Lindanus ijverig tegen, als ook de vestiging van den nieuwen bisschop te *Leeuwarden* en de pogingen van den Utrechtschen aartsbisschop. Hij teekende 't verbond der edelen, bevorderde het vooral in *Friesland*, wist in de vergadering der Gedeput. Staten de voorslagen van Robles met voorzigtigheid te verijdelen; werd gemagtigd ter beslissing der geschillen, gerezen over het bevelhebberschap in *Friesland*, tusschen Schouwenburg en Batenburg, en helde tot den eerstgenoemden over, die hem aanstelde tot president van het hof te *Franeker.* Na de vlugt van Schouwenburg in 1572, nam hij de wijk naar *Embden*, waar hij stierf.

— (DOUWE VAN), zijns broeders zoon, mede onderteekenaar van 't gemelde verbond, werd in 1568 gebannen, nam zijne toevlugt op de schepen der Watergeuzen, werd onder hen een der aanvoerders, en heeft waarschijnlijk behoord onder de innemers van *Brielle.* Later trok hij met zijn schip naar de Friesche kusten, wendde ijverige pogingen aan tot bevrijding van zijn vaderland, doch viel in handen van Robles' soldaten, die hem naar *Groningen* voerden, waar hij met 4 zijner medgezellen onthoofd werd.

— (TACO VAN), waarschijnlijk geb. te *Slooten* in 1619, † 1673, begaf zich in 1640 naar de Franeker hoogeschool ter beoefening der regtsgeleerdheid, en verkreeg er in 1667 een' leerstoel in die wetenschap, nadat hij eerst den doctoralen graad had ontvangen. Hij stierf gedurende de waarneming van 't academische rectoraat, en schreef o. a. een *Tractatus*

singularis de mora etc. Dav. 1649. — *Libellus ad edictum Philippi II. de re nautica*, ook vert. onder den titel: *Aanmerkingen en bedenk. over de Zee-rechten uit het placaet van koning Philips II. van den jare* 1563.

GNAPHAEUS (WILHELMUS) of FULLONIUS, geb. te *'s Hage* in 1493, † 1568, was een man, ervaren in de lat. letterkunde, eerst regent van de school in zijne geboortestad, daarna raadsheer van den markgraaf Albert van Brandenburg. Daar hij der hervormde leer was toegedaan geraakte hij te *Delft* in de gevangenis o. a. met Jan de Bakker of Pistorius, die in 1525 den marteldood stierf, terwijl *hij* werd ontslagen om weldra op nieuw in hechtenis te geraken te *Leuven*, waar men hem veroordeelde, om 3 maanden op water en brood in een klooster door te brengen. Hij mogt later in een land leven, waar de hervorming beschermd werd, in *O. Friesland*, waar hij als burgemeester van *Norden* stierf. Hij heeft eenige lat. werkjes nagelaten, in den stijl van Erasmus, en zich 't meest verdienstelijk gemaakt door zijn werk: *Joh. Pistorii Woerdensis etc. martyrium. Straatsb.* 1529, waarvan J. Revius in 1649 eene uitgave bezorgde. Het is ook in 't Nederd. overgebragt en te lezen in *Haemstede's Martelaersboeck.*

GOBIUS (OTTO WILLEM), geb. in 1758, trad in zeedienst bij de admiraliteit van *Zeeland*, ging in 1779 als 2de Lt. bij de admiraliteit van de *Maas* over, woonde onder kapt. Oorthuijs in 1781 het gevecht bij tegen 2 Eng. schepen, en werd het volgende jaar als Lt. op het schip *Wassenaar* geplaatst. Als kapitein deed hij in 1786 eene reis naar de *Middellandsche Zee*, verloor later bij kaap *Lezard* het fregat *de Briel;* had in 1792 het fregat *de Castor*, verliet in 1795 de zeedienst; doch werd in 1814 aangesteld als schout-bij-nacht en kommandant-directeur der marine te *Vlissingen;* later tot viceadmiraal bevorderd, ontving hij in 1831 de orde van den Nederl. leeuw en bekleedde den post van opperbevelhebber der vesting *Vlissingen* en onderhoorige forten, alsmede dien van kommandant van het marine-departement der *Schelde.*

GOBLÉ (STEVEN), geb. te *Amsterdam* in 1749, † 1799, had als koopman zich tevens toegelegd op de teekenkunst, met zulk een gelukkig gevolg, dat hij daarin anderen onderwijzen kon. Er bestaan van hem keurige, met zwart krijt geteekende en met O. Indischen inkt gewasschen landschappen, die den meester doen kennen. Hij was medebestuurder van 't depart. der teekenkunst bij de Maatschappij Felix Meritis en heeft vele bekwame kweekelingen gevormd.

GOCH (JOHAN VAN) was burgemeester van *Zutphen*, een kundig en ijverig staatsman en afgevaardigde ter vergad. der Staten-Generaal. Men verzocht hem in 1621 om den griffier C. van Aersen in zijn ambt bij te staan, en hij kweet zich daarin met zoo vele bekwaamheid, dat hij in 1623 tot diens opvolger benoemd werd. Vijf jaren later zag hij zich aangesteld tot thesaurier-generaal der Unie, regelde in die betrekking bij het overgaan van *'s Hertogenbosch* de punten omtrent het kerkelijke en bleef in die bediening tot aan zijn' dood in 1637.

— (MICHIEL VAN), geb. te *Vlissingen* en † in 1669, was pensionaris van zijne vaderstad; een der raden van *Brazilië*, waarvan hij, na zijne terugkomst in 1653, den deerlijken toestand openleide. In 1660 behoorde hij tot het gezantschap naar *Engeland*, om Karel II. als koning te begroeten en een verbond van vriendschap met hem te sluiten. Vier jaren later was hij gewoon ambassadeur aan dat hof, vertoefde er 18 maanden, tot de opgekomen oorlog hem tot den terugtogt noodzaakte. In het hagchelijke tijdstip van zijn verblijf aldaar, had hij den lande zulke gewigtige diensten bewezen, dat men moeijelijk iemand zou hebben kunnen vinden, die meer zorg en ijver had kunnen toonen. Daar hij met geene mogelijkheid den oorlog kon beletten, kwam hij bij de staatsgezinden in verdenking, als te gehecht aan het huis van Oranje. Zijn secretaris P. Cunaeus bleef in *Engeland*, om den staat van 's vijands magt te bespieden, geraakte in hechtenis, maar werd spoedig uitgewisseld.

GOCKINGA (EPPO), ridder, erfhoveling der *Oldambten* enz., was hevig tegenstander der Groningers, wier koophandel hij drukte of verontrustte, moedig bouwende op zijne zwagerschap met Edsard en Ulrich, graven van *O. Friesland;* dit belette niet, dat die van *Groningen* in 1438 zijn kasteel verbrandden. Het vredesverdrag, dat de graaf van *O. Friesland* voor hem bewerkte, werd door hem geschonden en het twistvuur nog meer aangeblazen. Schroomelijke verwoestingen zouden hierop gevolgd zijn, had in 1444 de dood het vuur niet gebluscht, waardoor het gebied over 't *Oldambt* aan de Groningers volgens accoord werd ingeruimd.

— (SCATO) was in 1595 secretaris der Gedeputeerde Staten en in 1600 syndicus der *Ommelanden*. In deze bediening oefende hij veel invloed op het gewestelijk bestuur en werd later naar *den Haag* gezonden, waar hij in 1618 lid was van de vergadering der Algemeene Staten, en als zoodanig belast met het on-

derzoek van de 3 staatsgevangenen, Oldenbarneveldt, de Groot en Hogerbeets, om daarna als een hunner regters op te treden. Bij de aanstelling van Maurits tot stadhouder werd hem door de Staten van Stad en Lande gelast om den prins in eed te nemen. Hij was curator der Groningsche academie van hare oprigting af tot aan zijn overlijden in 1641.

GOCKINGA (SCATO), geb. te *Groningen*, † 1691, bekleedde onderscheidene ambten in dat gewest, was in 1672 afgevaardigde tot de vergad. der Staten-Generaal en nam gewigtige bezendingen op zich; hij behoorde ook onder hen, die met de Engelsche gezanten Arlington en Buckingham in belangrijke onderhandelingen traden (naauwkeurig geboekt door Wagenaar, D. XIV. 108 enz.). Als gedeputeerde te velde bevond hij zich in 1673 te *Utrecht*, om daar na 't verlaten der stad door de Franschen, schikkingen te beramen, die destijds veel opspraak gaven; hij teekende in het zelfde jaar het vermaard verbond met den koning van *Spanje*.

— (SCATO LUDOLPH), geb. te *Groningen* in 1664, † 1737, werd al spoedig tot verschillende ambten geroepen, o. a. tot burgemeester in zijne geboortestad, en tot afgevaardigde van Stad en Lande ter vergad. der Staten-Generaal, enz. Hier werd hij in onderscheidene gewigtige zendingen gebruikt; o. a. naar 't congres van *Soissons*, sloot onder meerdere handelingen in 1716 het bekende tractaat van Barrière, en was tevens een ijverig curator der Groninger hoogeschool.

— (CAMPEGIUS HERMAN), geb. te *Groningen* in 1748, † in 1823, werd in zijne vaderstad tot doctor in de regten bevorderd, legde daar als advocaat vele bekwaamheden aan den dag, tot hij in 1777 benoemd werd tot secretaris van *Groningen*. In 1797 was hij lid der Gedeput. Staten zijner provincie, werd nevens anderen met de zorg belast om een burgerlijk en crimineel wetboek op te stellen; behoorde in 1801 onder de leden van het uitvoerend bewind, tot in 1805, toen Schimmelpenninck aan 't roer kwam. Koning Lodewijk benoemde hem tot staatsraad en tot ridder der Unie-orde; onder Willem I. werd hij lid der Staten-Generaal. In alle betrekkingen toonde hij zijne kunde en vaderlandsliefde. Eenige zijner merkwaardige redevoeringen, in de Kamers uitgesproken, zijn in 1818 te *Gron.* gedrukt onder den titel: *Het tegenwoordige stelsel van belastingen in het koningrijk der Nederlanden getoetst, en een verbeterd aangewezen*, met belangr. aanteekeningen. — *Over de waardij der gronden en de wijze waarop zij die verkrijgen.*

— (Mr. JOSEPH), geb. te *Groningen* in 1778, † 1851, werd

aldaar in 1801 tot doctor in de beide regten bevorderd. Na eerst als advokaat gepractiseerd en daarna onder het Fransche bewind bij de inning der belastingen eenige betrekkingen vervuld te hebben, werd hij in 1814 benoemd tot inspecteur der registratie in *Gron.* en *Drenthe.* Bekend als kundig regtsgeleerde, zoo ontving hij in 1817 de benoeming tot regter ter instructie bij de regtbank te *Gron.* en bekleedde verder de betrekkingen van vice-president en president, eerst bij de regtbank, daarna bij 't geregtshof tot in 1848, toen hij eervol ontslagen werd. Buitendien was hij van 1823 af tot 1843, met uitzondering van de jaren 1825 en 26, lid van de 2de Kam. der St-Gen., curator der Hoogeschool, voorzitter der Comm. van landbouw, enz. In al deze functiën deed hij zich kennen als een kundig en werkzaam mensch.

GODDAEUS (CONRADUS) was predikant te *Vaassen*, beoefende de dichtkunst en beproefde het om rijmlooze Nederd. verzen in Grieksche en Lat. voetmaten te knellen, blijkens eene verzameling van metrische stukjes, welke hij in 1665 te *Harderwijk* uitgaf, onder den titel: *Nieuwe Gedichten sonder rijm enz. Nooit voordezen in Nederd. gesien noch gebruiklik.* Zijne verzen zijn echter geweldig hard en stroef en zonder eenig dichterlijk vuur. Hij overleed in 1670, 57 jaren oud.

GODEBALD, een Fries van geboorte, vinden wij op de naamlijst der Utrechtsche bisschoppen. Gedurende de jaren van 1113 tot 28 kenmerkte hij zijn bestuur door zachtmoedigheid, voorzigtigheid en liefde voor godsdienst. Hij trachtte de bedorvene zeden der geestelijken te hervormen, inzonderheid de verbasterde monniken tot de oorspronkelijke kloostertucht en regel terug te brengen. Met ijver nam hij ook andere werkzaamheden ter harte, welke den kerkelijken toestand van zijnen tijd betreffen. Hij schijnt zich meer van den paus dan van den keizer afhankelijk te hebben willen maken; waardoor hij zich des laatsten ongunst op den hals haalde. Terwijl Hendrik V. het Paaschfeest te *Utrecht* bijwoonde, ontstond er twist tusschen de krijgslieden van den keizer en die van den bisschop. Deze werd gevangen en eindelijk op voorspraak der keizerin ontslagen. En nu krank naar het ligchaam, legde hij het bestuur neder, nam het monnikskleed aan in de door hem gestichte abdij van *Oostbroek*, en † er in 1128.

GODEVAERT of GODFRIED *met den Bult*, hertog van *Neder-Lotharingen*, viel op last des keizers van *Duitschland* ten jare 1071, onverwachts in *Holland*, om als het heette de belangen van den onmondigen graaf Dirk V. te bevorderen; ver-

sloeg Robert de Fries bij *Leijden*, die met vrouw en stiefkinderen het land verliet. Na geheel *Holland* aan zich te hebben onderworpen, beleende de bisschop Willem van *Utrecht* hem daarmede en met *Zeeland*. De West-Friezen boden hem ernstigen tegenstand, 9 weken hielden zij hem in *Alkmaar* belegerd, tot dat de genoemde bisschop hem ontzette, en de W.-Friezen zich aan den hertog moesten onderwerpen. Hij liet een sterk slot aan de *Vliet* bouwen, waaruit de stad *Delft* ontsproten is. Nog geene 5 jaren had hij zijn overweldigd gezag uitgeoefend, toen hij te *Delft* of te *Antwerpen*, op het heimelijk gemak deerlijk gewond werd, naar *Utrecht* gevoerd, en aldaar na weinige dagen overleed in 1076.

GODEWIJCK (PIETER VAN), geb. te *Dordrecht* in 1593, † 1669, leerde de lat. taal van G. J. Vossius, en andere wetenschappen van den vermaarden J. Polijander van Kerckhoven. Hij vestigde zich in zijne geboorteplaats als onderwijzer, zag zich daarna als praeceptor bij de lat. school geplaatst, en vervaardigde eenige lat. en holl. blij- of treurspelen, die door de jeugd gedurende de vacantie openlijk uitgevoerd werden. Zijn ijver en bekwaamheid bezorgde hem den post van bewaarder der stedelijke boekverzameling. Hij stond in vriendschapsbetrekking met de meeste zijner geleerde stadgenooten. Zijne lat. en nederd. gedichten, hier en daar verstrooid, hebben hare verdiensten, als uitmuntende in zoetvloeijendheid en bevalligheid; ze zijn meest van kleinen omvang en komen zeldzaam voor. Onder de afzonderlijk uitgegevene behooren o. a.: *Zegekrans op de victorie van Breda enz.* 1637. — *Zegenvlag op de overw. van den zeeheld M. Hz. Tromp. enz.* 1639. — *Lof op de geboorte onzes H. Jezu Christi.* 1641. — *Witte-broods kinderen of bedorve jongelingen*, *blij-einde-spel. enz. enz.*

GODEWIJCK (MARGARETHA), zijne oudste dochter, geb. te *Dordrecht* in 1627, † 1677, door hem in de wetenschappen onderwezen, had een' bijzonderen aanleg voor het leeren van doode en levende talen; zij streefde met al hare vermogens om hare vriendin Anna Roemers en Anna Maria van Schurman zoo niet te overtreffen, ten minste nabij te komen. Behalve dat zij gedichten schreef in 't Nederd. en in 't Latijn, in deze laatste taal briefwisseling hield met geleerden, en zich op maatzang en klavecimbelspel verstond, bezat zij ook een ongemeen talent in het borduren, glasschrijven, schoonschrijven, boetseren, teekenen en schilderen. Als dichteres bekleedde zij wel niet den eersten rang, maar hare stukjes zijn over 't algemeen zinrijk en krachtig, vooral in hare *bijschriften* en *emblemata*. Ze

zijn hier en daar verstrooid en bestaan nog meest alle in H. S. Bemind door hare vrienden, en geacht door hare stadgenooten, geëerd door de verdienstelijkste mannen van haren tijd, leefde zij ruim 50 jaren en vermaakte al hare schriften en kunststukken aan kap. S. van der Heijden Jz.

GODFRIED VAN REENEN werd op aanbeveling van keizer Frederik I. (Barbarossa) bisschop van *Utrecht*, welke waardigheid hij bekleedde van 1155—1177. Hij was een man van buitengewoone ligchaamsgrootte en kloeken moed, even ijverig in het voorstaan van 't bisschoppelijk gezag, als in het uitbreiden en bevestigen van zijn gebied. De opsomming der geschillen, waarin hij zich gewikkeld zag, zal de lezer ons gaarne kwijtschelden. In 1170 tijdens een' geduchten watervloed, schreef hij vastendagen en processiën uit, om het onheil, dat *Utrecht* en *Holland* teisterde, af te wenden. Hij † in 1177.

GOEDAERT (JOHANNES), geb. te *Middelburg* in 't laatste ged. der 16de eeuw, † 1668, deed zich als natuurkundige kennen, die door eigene opmerking bijeenbragt eene *Metamorphosis naturalis of hist. beschrijv. van den oorspronk, aerd, eijgenschappen en vreemde verander. der wormen, rupsen enz.* in 3 dln., 1662—1669, het laatste na zijn' dood door de zorg van de Meij uitgegeven. De afbeeldingen zijn van zijne hand, daar hij uitmuntte in 't schilderen met waterverw, van allerlei vogelen, insekten enz. Hij was tevens een kundig geneesheer, die *Frankrijk* had bezocht, waar hij door den beroemden de Reaumur als geduldig navorscher der gedaanteverwisseling van gekorven diertjes geprezen werd. Zijn werk is ook in 't fr. vertaald.

GOEDE (WILLEM), geb. in 1764, † 1839, volbragt zijne theologische studiën te *Jena*, werd in 1787 Luthersch predikant te *Doetinchem*, en 2 jaren later te *Kampen*. Hier trachtte hij eene vereeniging daar te stellen tusschen zijne en de Remonstrantsche gemeente; toen dit mislukte, ging hij tot de Remonstranten over, die hem aldaar in 1795 als hun predikant aanstelden, tot dat hij in 1820 zijn eervol emeritaat verkreeg. Hij was een werkzaam man, die ook door zijne schriften zich verdienstelijk maakte, o. a. door: *De Onzigtbare of de goddel. Voorzh. werkzaam in de lotgevallen der menschen*, 3 *dln. met pl. Amst.* 1815. — *Magazijn van en voor lijdenden en rampspoedigen enz.* 2 *dln. Gron.* 1817. — *Nieuwe Catechism. der nat. gesch.* 4 *dln. met pl. Zutph.* 1817. — *Manier van catechiseren. Arnh.* 1829. — *Nuttig en aangenaam allerlei*, *Kampen*, 1831.

GOENS (RIJKLOF VAN) van Friesche afkomst, geb. te *Rees* in 1619, † 1682, trad vroeg in dienst der Nederl. O. Ind. Comp.,

begaf zich met zijne ouders naar *Batavia*, kreeg eerst een postje bij de pakhuizen, waarna hij achtervolgens opklom tot onderkoopman, bestuurder der geldmiddelen, opperhoofd van *Palembang*, afgezant naar den keizer van *Java*, buitengewoon raad van *Indië*, bevelhebber op *Gusurate*, in welke betrekking hij in 1654, in éóne week, 2 belangrijke overwinningen ter zee op de Portugeezen behaalde. Op zijn verlangen keerde hij naar de *Nederlanden*, maar op aandrang der bewindhebbers zag men hem in 1656 in *Indië* terug als landvoogd van *Ceijlon;* en nu begon die reeks van zegepralen, waardoor hij zich zoo hoog verdienstelijk maakte. In 1675 werd hij directeur-generaal en 3 jaren later, in de plaats van Maatsuiker, gouverneur-generaal. Na nog vele diensten legde hij in 1681, wegens zwakke gezondheid, zijn' post neder, kwam in 't vaderland terug, doch overleed weldra te *Amsterdam.* Zijne bekwaamheden en dapperheid als veldheer, zijn menschlievend en godsdienstig gemoed en verdere verdiensten maken hem de hulde van een dankbaar nageslacht waardig.

GOENS (RIJKLOF MICHAEL CUNINGHAME VAN), geb. te *Utrecht* in 1748, † 1810, was éen achterkleinzoon van bovengemelden, gaf vroegtijdig blijken van meer dan gewone kennis en geleerdheid, schreef eene verhandeling over de grafplaatsen (*de Coepotaphiis*); werd in 1766 buitengewoon hoogleeraar te *Utrecht* in de geschiedenis, welsprekendheid en grieksche taal en naderhand ook lid der regering aldaar. In 1774 gaf hij eene vertaling der verhandeling: *Over het verhevenene en naïve van Mozes Mendelssohn*, met aanteek., waarover hij liefdeloos werd aangevallen door den Rotterd. pred. J. Habbema, die het werk misprees, hoofdzakelijk omdat de schrijver — een Jood was. Gedurende de binnenlandsche onlusten van 1780 en later was hij een warm voorstander van de zaak des stadhouders; dit berokkende hem vele onaangenaamheden, vooral het schrijven van een *Politiek vertoog over het ware systhema der stad Amsterdam*, 1783. Hij vond het geraden zijn vaderland te verlaten en zich in *Duitschland* op te houden, waar hij o. a. in vriendschapsbetrekking kwam met Jung (Stilling), en te *Wernigerode* in het *Hartzgebergte* stierf. Hij bezorgde eene uitgave van *Porphyrius*, voorafgegaan door eene Homerische verhandeling, ook van *Volkman's Reisboek door Italië*, verrijkt met 2 voorredenen, die van zijne schranderheid en geleerdheid getuigen.

GOEREE (HUGO WILLEM) was in de eerste helft der 17de eeuw een bekwaam geneesheer te *Middelburg*, en als doctor in de theologie, tevens beoefenaar der godgeleerdheid en onder-

zoeker der Joodsche oudheden, blijkens zijn: *Vervolg op de republ. der Hebreen van P. Cunaeus*, 3 dln. *Amst.* 1685 en 1700, door zijn' zoon die volgt uitgegeven. Hij † in 1643.

GOEREE (WILLEM), geb. in 1635, † 1711, toonde in zijne kindschheid veel genegenheid voor kunsten en wetenschappe .Door den vroegtijdigen dood zijns vaders kon hij daaraan niet naar lust voldoen; en toen had hij het ongeluk onder de voogdij van een' stiefvader te komen, die hem dwong de letterkundige loopbaan op te geven. Hij koos den boekhandel, waarvan de beslommeringen hem niet verhinderden in zijne letteroefeningen, zoodat hij uitgaf: *Joodsche oudheden of voorbereidzelen tot de bijb. wijsheid*, 2 *dln. in fol.* vol pl. *Amst.* 1690 en 1700. — *Mosaïsche hist. der Hebr. kerke*, 4 *dln. in fol.* vol pl. *Ib.* 1700. — *Kerkelijke en wereldl. hist. met pl. Amst.* 1705. — *Algemeene Bouwkunde met pl. Ib.* 1681. — *Natuurlijk en schilderkonstig ontwerp der menschkunde*, 2 *dln. Ib.* 1704. — *Inleid. tot de praktijk der algem. schilderk.* enz. Hij overleed te *Amsterdam.*

— (JAN), zijn zoon, geb. te *Middelburg* in 1670, † 1731, leerde de schilderkunst te *Amsterdam* bij G. de Lairesse, maakte zich daarna vooral bekend door zijn graveerwerk, bestaande meest in boekprenten naar eigene teekeningen, waarvan de beelden veelal te onderkennen zijn door spitse wipneusjes en stijve houding. Zijne zinspreuk: *Rust ik, zoo roest ik*, is een kenmerk van zijnen vrolijken en werkzamen aard, terwijl hij zijne kunstbezigheden afwisselde met de beoefening der fraaije letteren. Hij gaf eene vertaling van Scarron's treurspel: *Alexander, of de gewaande zeeroover. Amst.* 1707. — *De hist. gedenkpenningen van Lodewijk XIV. Ib.* 1712, met door hem gegraveerde platen. Na zijn' dood heeft men zijne losse dichtstukjes, onder den titel van *Jan Goeree's Mengelpoëzij*, 1734, uitgegeven en in 1758 herdrukt. Er is hier veel kaf onder het koren, en de uitgevers zouden zijnen letterkundigen roem meer vereerd hebben, indien zij dat kaf hadden teruggehouden.

GOES, (AERT of ARNOUD VAN DER), geb. te *Delft* in 1475, † 1545, was eerst pensionaris van zijne geboorteplaats, daarna advocaat (raadpensionaris) van *Holland.* Hij bewees den lande uitstekende diensten, toonde zich beschermer van oude voorregten en een moedig voorstander der vrijheid. Hij werd in onderscheidene bezendingen gebruikt en bekleedde gezantschappen naar *Denemarken*, de Hanzesteden en bij den vredehandel te *Kamerijk.* Hij begroette keizer Karel V. met eene aanspraak, waarin hij hem de belangen van *Nederland* op het hart drukte. In 1542 legde hij zijn ambt neder en werd door zijn' zoon Adri-

aan opgevolgd. Het register der dagvaarten, door hem bijgewoond, loopende van 1524—1543, ziet het licht en is hoogst belangrijk voor de geschiedenis.

GOES (ADRIAAN VAN DER), geb. te *Delft* in 1505, † 1560, werd eerst in 1540 aan zijn' vader, boven vermeld, toegevoegd en daarna in diens plaats benoemd als advocaat van *Holland*. Ook zijn hart blaakte voor de belangen van den staat. Hij volgde het voorbeeld van zijn' vader ook door het bijhouden van een register der dagvaarten, of van zijne verrigtingen in staatszaken, loopende van 1543 tot 1560, waarin echter een ledig vak bestaat van 20. Dec. 1550 tot 3. Aug. 1551. De 2de gaping, van 4. Apr. 1553 tot 13 Mei daaraanvolgende, is veroorzaakt door het breken van zijnen arm.

— (ANTONIDES JOHANNES VAN DER), zie op ANTONIDES, bl. 47.

— (ADRIAAN VAN DER), zoon van Christiaan v. d. G., geb. te *Delft*, † 1632, was een uitstekend regtsgeleerde, advocaat in zijne geboortestad en ook in andere steden als zoodanig gebruikt. Ofschoon hij de Roomsche godsdienst beleed, volgde prins Maurits dikwijls zijn' raad en vertrouwde hem de gewigtigste zaken toe. Fred. Hendrik stelde hem aan tot zijn raad en rekenmeester, in welken post hij met ijver werkzaam was tot aan zijn' dood.

— (BERNARDUS VAN DER), dus genoemd naar de plaats waar hij in 1550 geb. werd, † 1619, koos den geestelijken stand en legde op zijn 21ste jaar de gelofte af in het preekheeren-convent. Hij was in dien hagchelijken tijd, biechtvader van de nonnen zijner orde te *Wijk bij Duurstede*, daarna prior in een klooster te *Calcar*, na vroeger procurator geweest te zijn. Toen hij naar zijn klooster te *Zierikzee* niet kon terugkeeren, werd hij in een klooster zijner orde te *Gend* ingelijfd. In 1611 maakte hij eene *Descriptio conventus Zierikseënsis ac Wijcani etc.* waarvan eenige stukken zijn opgenomen in de: *Batavia Dominicana desolata* van B. de Jonghe.

GOFFREDUS (HILDEBRANDUS), geb. te *Huizum* in *Friesland*, † in 1500, was niet slechts een kundig godgeleerde, maar ook een bekwaam wiskundige. Hij verzamelde *de ordonnantiën der bisschoppen van Utr.*, te *Gouda* uitgeg. in 1484 en heeft andere theol. en wiskund. schriften in H. S. nagelaten.

GOGAVA of GOGAVIN (ANTONIUS HERMAN), geboortig uit de stad *Grave*, vestigde zich in 't midden der 16de eeuw te *Venetië* na eerst te *Padua* tot doctor in de geneeskunde te zijn bevorderd. Hij was de eerste, die de H. S. S. der oude Griek-

sche schrijvers over de toonkunst in de bibliotheken van *Venetië* ontdekte, waarvan hij een vertal. in 't licht gaf, onder den titel: *Aristoxeni harmonicorum element. libri III.* — *Ptolemaei harmonicorum seu de musica libri III. Venet.* 1562.

GOGEL (ISAAK JAN ALEXANDER), geb. te *Vucht* in 1765, † 1821, werd opgeleid tot den koophandel te *Amsterdam*. Na de omkeering van zaken in 1795, sloeg hij de staatkundige loopbaan in, nam eene zending waar aan de Fransche nationale conventie, bekleedde verscheidene posten in de Bataafsche republiek, werd in 1798 agent van financiën, ontwierp onder Schimmelpenninck een geheel nieuw stelsel van algemeene belasting, dat in 1806 in werking kwam. Door koning Lodewijk in zijn' post bevestigd, legde hij dien neder in 1809 om den koophandel weder op te vatten; maar Napoleon ontbood hem naar *Parijs* en overlaadde hem met verscheidene waardigheden; hij verliet bij de afschudding van het Fransche juk in 1813 *Amsterdam*, begaf zich naar *Parijs*, nam daar zitting in den staatsraad; keerde in 1814 naar *Holland* terug, en vestigde zich als ambteloos burger te *Overveen*, waar hij eene blaauwselfabriek bezat. Nog eenige maanden voor zijn' dood werd hij door den koning tot staatsraad in buitengewonen dienst en tot kommandeur der orde van den Nederl. leeuw verheven. Tot zijne uitspanning beoefende hij de fraaije letteren, vervaardigde voor den gezelligen kring onderscheidene losse dichtstukjes en eene overzetting uit 't Hoogd. van een zangspel: *De Doctor en apotheker*. Hij wordt geroemd om zijne kennis, ervarenheid en schranderheid, als ook om zijn braaf, ferm en loijaal karakter.

GOGNIES (ANTHOINE DE), heer van *Vendegies au Bois* in *Henegouwen*, begon onder Karel V. zijne eerste krijgstogten, klom allengs tot hooge rangen, was de aanvoerder der Lanciers in den veldslag van *St. Quentin* en daarna onderbevelhebber over de hulptroepen, welke Filips II. met Aremberg naar *Frankrijk* zond. Na den dood van Requesens verliet hij de dienst des konings; werd in het leger der Algem. Staten tot Veldmaarschalk benoemd, en bevond zich aan het hoofd der staatsche magt, toen Don Juan in 1578 zich gewapenderhand in 't bezit der *Nederlanden* wilde stellen. Bij den veldslag van *Gemblours*, viel hij, van de zijnen verlaten, in de handen der Spanjaarden, werd naar *Namen* gevoerd, herkreeg zijne vrijheid bij de onderwerping der zuidelijke gewesten aan den koning, van wien hij vele gunstbewijzen ontving, viel ons af, werd lid van den geheimen raad bij Parma en in 1585 krijgskommandant der stad *Brussel*.

GOLDBERG (J.) was vóór de omwenteling van 1795 te *Amsterdam* assuradeur en speelde later eene belangrijke rol op het staatstooneel. Benoemd tot volksrepresentant der prov. *Holland*, hield hij zich inzonderheid met 't financiewezen bezig, van 1798 tot 1801 was hij minister van nationale nijverheid. Koning Lodewijk, die veel werk van hem maakte, benoemde hem tot staatsraad, tot commandeur van de orde der Unie, en zond hem als gezant naar 't hof van *Berlijn*, waar hij 't huis van Oranje groote diensten bewees, welke erkend werden door den souvereinen vorst der *Nederl.*, die hem in 1814 tot minister van koophandel en koloniën benoemde. Toen dit departement in 1818 met dat van nijverheid en het zeewezen werd vereenigd en Falck aan 't hoofd geplaatst van dat 3voudig ministerie, werd hij tot staatsraad aangesteld, en door den koning tot den adelstand verheven. Hij overleed in 1828.

GOLDMANN (NICOLAAS), geb. te *Breslau* in 1623, † te *Leijden* in 1665, heeft zich naam gemaakt in het vak der bouwkunde door de uitgave van verscheidene werken, daarop betrekkelijk; vooral door de uitvinding der wijze van de Jonische volute (spiraal) meetkundig te trekken. Hij was lector aan de Leijdsche hoogeschool, in het vak der bouw- en wiskunde.

GOLE (JACOBUS), omstreeks 1660 geb. te *Amsterdam* en waarschijnlijk † in 1737, was een verdienstelijk graveur in de zwarte kunst. Zijne platen, waaronder vele portretten, zijn gevolgd naar schilderijen van Hollandsche en andere meesters, inzonderheid van Schalken en C. du Sart.

GOLIUS (JACOBUS), geb. te *'s Hage* in 1596, † 1667, bezocht reeds vroeg de Leijdsche hoogeschool om zich toe te leggen op de godgeleerdheid, wijsbegeerte, genees- en wiskunde, inzonderheid op de Oostersche talen; deed vervolgens eene reis naar *Frankrijk*, onderwees de Grieksche taal te *Rochelle* en vergezelde in 1622 den Nederl. gezant naar *Marokko*, waar hij eenige belangrijke H. S. S. verzamelde. Bij zijne terugkomst in 1624 werd hij de opvolger van zijn' leermeester T. Erpenius te *Leijden*, als hoogl. in de Arabische taal. Het jaar daarop ondernam hij met toestemming der curatoren onder gunstige voorwaarden, eene reis naar *de Levant*, kwam met eenen schat van Oostersche boeken en H. S. S. terug en werd in 1629 ook tot gewoon hoogl. in de wiskunde aangesteld. In beide betrekkingen was hij 40 jaren met ijver werkzaam en verstrekte der academie in meer dan één opzigt tot roem. Hij was ook 's lands tolk van 't Arabisch, Turksch, Perzisch enz. waarvoor hij eene jaarwedde genoot, en eens een geschenk van

een' gouden keten met eene fraaije medaille ontving. Zijn voornaamste werk, behalve zijne uitgave van den *Atlas van China*, *de regno Catayo etc.* is zijn *Lexicon Arabico-Latinum cum indice Lat.* eerst te *Londen*, daarna te *Leijden* in 1653 in fol. gedrukt. Ook vertaalde hij den *Heidelb. Catechismus* in 't Arabisch.

GOLIUS (PETRUS), zijn broeder, werd op 8jarigen leeftijd, toevertrouwd aan zijn' oom J. Hemmelaar, kanunnik te *Antwerpen*, die hem opbragt in 't R. Kath. geloof. Hij begaf zich in de orde der Carmeliten, met den naam van Liduinus de sancta de Liduina, was even als zijn broeder ingenomen met, en ervaren in de Oostersche talen; nam eene zending waar naar *de Levant*, hield zich eenigen tijd op te *Aleppo* en in *Palestina;* stichtte een klooster zijner orde op den *Libanon;* en werd vervolgens hoogl. in de Oostersche talen te *Rome*. Hij leverde eene overzetting in 't Arabisch van *T. à Kempis*, *De navolging van J. Christus;* werkte ijverig mede aan de uitgave van den Arabischen Bijbel, die in 1671 te *Rome* in 't licht verscheen, en schreef nog verscheidene andere werken. In 74jarigen ouderdom bezocht hij nog de kusten van *Malabar*, om de Heidenen te bekeeren, en overleed te *Surate* in 1672.

GOLTSTEIN (EVERT JAN BENJAMIN VAN), heer van *Appel* en *Grunsforth*, geb. in 1664, † waarschijnlijk in 1744, volbragt zijne regtsgeleerde studiën te *Harderwijk*, werd in 1685 tot doctor juris bevorderd en een jaar later door prins Willem III. tot burgemeester van *Lochem* aangesteld, ook in andere gewigtige bedieningen geplaatst, zoo als, in 1702 als raad der admiraliteit in *Friesland* en 4 jaren daarna als raad en rekenmeester van *Gelderland*. Hij werd landcommandeur der Duitsche orde, curator der Harderwijker hoogeschool, maakte zich in al deze betrekkingen hoogst verdienstelijk en verwierf de achting van allen die hem kenden.

GOLTZ (Graaf F. A. VAN DER), geb. te *'s Hage* in 1771, uit een Pruisisch geslacht, was in zijn 15de jaar kadet bij de Holl. garde van prins Willem V., in 't jaar daarop officier bij 't regement van Randwijk. Gehecht aan het huis van Oranje werd hij in 't najaar van 1787 kap. bij de garde van den prins, trad daarna in Oostenrijksche dienst en zag zich na zijne terugkomst in 1792 aangesteld tot adjudant bij den prins-erfstadhouder, met wien hij den veldtogt in *België* bijwoonde, waar hij zich door zijne dapperheid onderscheidde. Bij den inval der Franschen in 1795, vroeg hij zijn ontslag zonder 't vaderland te verlaten, of eenige betrekking te aanvaarden. Na

de omwenteling in 1813 bood hij den souvereinen vorst zijne dienst aan, die hem tot kolonel en zijn adjudant benoemde. Kort daarop tot maarschalk van 't paleis en generaal-majoor aangesteld, volgde hij in 1815 den generaal Janssens op, als commissaris-generaal voor 't depart. van oorlog. Gedurende 3 jaren was hij hier onpartijdig en ijverig werkzaam, toen hij zijn ontslag verzocht en de koning hem benoemde tot lid der 1ste kamer. Hij was kommand. der Milit. Willemsorde enz. enz.

GOLTZIUS (HUBERTUS), geb. te *Venlo* in 1526, † 1583, leerde te *Luik* de schilderkunst van Lombardus; kreeg vooral smaak in het onderzoeken van oudheden en het verzamelen van Grieksche en Romeinsche penningen. Aangemoedigd door deskundigen, was hij de eerste, die in *Z. Nederland* wetenschappelijke werken over de Numismatiek begon uit te geven, o. a. de *Medailles der Romeinsche keizers* van Julius Caesar tot op keizer Ferdinand; de houten pl. zijn gesneden door J. Gietleugen van *Kortrijk.* Hij bezat in *Brugge* eene eigene drukkerij, schreef nog andere boeken van geschiedkund. inhoud, zoo als: *Het leven van Jul. Caesar* enz. in 't latijn, 1563. De *Fasti* der Rom. met pl. van Rom. penningen, 1566, opgedragen aan den senaat van *Rome*, waarvoor hij het Rom. burgerregt verkreeg. *Sicilia* of *Magna Graecia* met Grieksche munten en hist. penn. in fol. Ook wil men dat de zonderlinge *Sermoenen* van broer Cornelis door hem zijn opgeschreven en uitgegeven; alsmede het leven van zijn' leermeester L. Lombardus. Hij bleef bij al zijne werkzaamheden de schilderkunst beoefenen en vervaardigde eenige tafereelen voor de feesten te *Antwerpen* bij het houden van een kapittel van 't gulden vlies.

GOLTZIUS (HENDRIK), geb. te *Maasbracht*, in 't *Limburgsche* in 1558, † te *Haarlem* in Dec. 1617, ontving zijne opvoeding te *Duisburg*, en gaf reeds vroeg blijken van zijn' lust voor de teeken- schilder- en graveerkunst. In de laatstgenoemde kunst ontving hij onderrigt van D. Vz. Corenhert te *Haarlem.* Hier trouwde hij eene weduwe, wier zoon Jac. Matham door hem met den besten uitslag in de kunst onderwezen werd. Ter bevordering zijner gezondheid begaf hij zich in 1590 op reis met een' knecht, dien hij soms uit kortswijl voor heer liet spelen, over *Duitschland* naar *Italië*, bezocht *Venetië*, *Bologna, Florence* en *Rome*, overal gelegenheid zoekende zijne kennis te vermeerderen. Na zijne terugkomst te *Haarlem*, vervaardigde hij een aantal platen zóó naar eigene teekeningen als die van anderen, wetende op eene bedriegelijke wijze de manieren van A. Durer en Luc. van Leijden na te bootsen,

Later nam hij ook het schilderen met olieverw bij de hand en toonde dat hij de Italiaansche meesterstukken bestudeerd had. Zijne groote prenten zijn 't meest in achting.

GOMARUS (FRANCISCUS), geb. te *Brugge* in 1563, † 1641, was met zijne ouders om het geloof naar de *Paltz* geweken, studeerde te *Straatsburg* in de godgeleerdheid, later te *Oxford*, *Cambridge* en *Heidelberg*, werd in 1587 predikant te *Frankfort a. M.* en in 1594 hoogl. in de theologie te *Leijden*. Bekend zijn de geschillen, die hij met hevigheid tegen zijn' ambtgenoot Arminius voerde en de onzalige gevolgen daarvan. Ontevreden over de benoeming van C. Vorstius tot zijn' collega, vertrok hij naar *Middelburg*, waar hij als predikant en tevens als professor in de Hebr. taal en theologie optrad; 3 jaren later vertrok hij als hoogleeraar naar *Saumur* en in 1618 in dezelfde betrekking als te *Middelburg* naar *Groningen*. Zijne geleerdheid was grooter dan zijne verdraagzaamheid, en het groot getal zijner schriften zijn bijeenverzameld uitgegeven onder den titel *Opera Gomari*, 3 dln. in fol. *Amst.* 1645 en 1664.

GOOL (JAN VAN), geb. te *'s Hage* in 1685, † 1763, ontving onderwijs in de schilderkunst van M. Terwesten, daarna van S. v. d. Does, en schilderde landschappen met vee gestoffeerd; zijne teekening van koeijen en schapen is wel net en naauwkeurig, maar te scherp en stijf. Hij deed tot tweemalen toe een uitstapje naar *Engeland* om zijne stukjes aan den man te brengen; schreef een vervolg op A. Houbraken's *Schouwburg*, onder den titel van het *Leven der Nederl. Schichders*, 2 dln. met fraaije portr. Stijl en behandeling laten veel te wenschen over.

GOOR (ARNOLD VAN), geb. te *Meurs* in de 1ste helft der 17de eeuw, legde zich te *Utrecht* op de wijsbegeerte en godgeleerdheid toe, werd in 1635 lector aldaar in de eerstgenoemde wetenschap, 3 jaren later buitengewoon hoogleeraar; doch verliet nog datzelfde jaar dezen post, om dien van rentmeester van 't graafschap *Meurs* te aanvaarden. Er zijn van hem eenige philosophische strijdschriften uitgegeven.

— (THOMAS ERNST VAN). Van dezen kundigen regtsgeleerden is ons niets anders bekend, als dat hij eene naauwkeurige *Beschrijving* uitgaf in fol. *der stad en het land Breda. 's Hage*, 1744 met pl.

— DEN OOSTERLING (Mr. JAN ADRIAAN VAN) leefde in 't midden der vorige eeuw, was 2de auditeur-militair te *Breda*, beoefende de Nederd. dichtkunst, en was lid van 't dichtlievend genootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt*. Van hem is ons slechts

bekend het zoo treffend grafschrift *Op een meisje in den bloei harer bekoorlijkheden gestorven:*

„ Schonk Leijden's troostelooze jeugd
Eén enkle traan, voor elke deugd
Van haar, wier maagdelijk gebeent'
Gods Engel toeft in dit gesteent',
En sproot een roosje uit elke traan,
Hoe menig roosje zou hier staan!
Wat vond die maagd een krans bereid,
Wen ze eens ontwaakt voor de eeuwigheid."

Het is in schoone Latijnsche verzen gelukkig overgebragt door J. van Ommeren. Er moet nog een bundel gedichten van van Goor in H. S. bestaan.

GORICHEM (HENDRIK VAN) of GORKUM, aldus genoemd naar zijne geboorteplaats, waar hij op 't einde der 14de eeuw het licht zag, ontving te *Parijs* de doctorale waardigheid in de theologie omstreeks 1418. Van daar begaf hij zich naar *Keulen*, waar hij veel bijdroeg om den bloei der universiteit te bevorderen. Van 1420—1431 was hij hier de eerste regent van 't collegium *Montanum*, later vice-kanselier van de universiteit. Zijn sterfjaar is onbekend. Als theologant en wijsgeer, was hij een ijverig voorstander van T. Aquinas en van zijne kerk, en gaf o. a. in 't licht: *Conclusiones et concordantiae Bibliorum ac Canonum in libros magistri sententiarum etc.* 1489, meerm. herdrukt. — *Contra Hussitas et Bohemos*, 1503. — *De superstitionibus in Macceo maleficarum*, 3 tom. *Lugd.* 1669. — *De modo curandi et ejiciendi daemones. Ib.* enz.

— (JOHANNES VAN) of GORKUM, welligt te *Gorinchem* geb., werd in de Protestantsche godsdienst opgevoed, doch een vrome pelgrim van Pullen wist hem tot de Roomsche over te halen. Gelijk vele apostaten, ijverde hij met kracht voor zijne aangenomene kerk. Na tot priester gewijd te zijn, bragt hij zijn leven door te *'s Hertogenbosch*, waar hij omstreeks 1623 overleed. Hij heeft eenige werken geschreven, waarvan wij slechts noemen: *Vertoog ter opwekk. eener gheestelijke vereeniging met God volgens Ps.* 72. — *Den gheestelijcken schildt aller Catholijcken*, enz. 1610 — *Den gheestelijcken Bloem-hof enz.* 1613. — *Gheestel. verclaringhe op Cantica Canticorum*, 1616 enz.

GORIS (MARTEN), ook wel MARTINUS GREGORIUS genoemd, waarschijnlijk te *Roermond* geb. en † 1632, stond in algemeene achting van geleerdheid, maakte zich verdienstelijk door de regten van *Gelderland* op Kleefsche steden in 't licht te brengen, blijkens zijn *Landschaps Reces* van 8 Jan. 1611. In de

kerkelijke twisten koos hij de zijde der Contra-Remonstranten, werd wegens *Gelderland* in 1617 naar *Overijssel* gezonden, om die prov. tot het houden der nat. Synode over te halen. Afgevaardigd tot de Dordr. Synode in 1618 en 19, opende en sloot hij de vergad. als politiek gecommitteerde van *Gelderland*, en deed daar niet zelden zijne stem hooren en zijn' invloed gelden. In 1625 volgde hij G. van der Cappelle als Canselier van *Gelderland* op en verwierf veel lof door ijver en trouw. In 1632 werd hij met and. naar *Roermond* gezonden, om bij de reductie van 't *Overkwartier* de charters over te nemen. Hij † te *Grave* aan eene beroerte en werd te *Arnhem* begraven, waar in de groote kerk een deftig grafschrift zijn' lof verkondigt.

GORIS (LAMBERTUS), geb. te *Arnhem* of *Nijmegen*, † in 1651, bezocht, ter bevordering zijner regtsgeleerde studiën, eenige hoogescholen in *Duitschland* en *Frankrijk*, en vond uitspanning in de beoefening der Lat. dichtkunst, blijkens zijn *Carmen hendeca syllabum de laudibus Neomagi. Arnh.* — In 1625 zag hij zich benoemd tot hoogl. der regten en wijsbegeerte te *Harderwijk*, doch werd nog in datzelfde jaar gedrongen dien post neder te leggen en dien van syndicus of pensionaris van *Nijmegen* te aanvaarden. In 1650 tot curator der Harderwijker kwartierschool benoemd, was hij nogthans ijverig werkzaam om ook zulk eene school in *Nijmegen* op te rigten, aan welke bemoeijing weldra de dood een einde maakte. Hij was een man van uitgebreide kunde, wiens verdiensten op hoogen prijs werden geschat, daar hem voor 't maken en uitgeven zijner *Commentariën op het gereform. landregt van Veluwe en Veluwe-zoom* in 1645 duizend guldens werden vereerd. Behalve 't genoemde schreef hij: *Adversariorum juris subcisivorum tractatus IV. etc. Arnh.* 1651, ook *Bruss.* 1687. *Comment. ad L. observandum D. de officio praesidis. Ib.* 1635.

GORIS (GERARD), die in 't begin der 18de eeuw leefde, werd tot 2 malen toe te *Harderwijk* in aanmerking genomen als hoogl. in de wijsbegeerte en geneeskunde, en was med. doctor van *Rijnland*, te *Leijden* practiserende. Behalve 2 lat. werken, gaf hij uit *Les delices de la campagne à l'entour de Leide. L. B.* 1712.

GOROPIUS (JOHANNES) Zie BECANUS, bladz. 113.

GORTER (JOHANNES DE), geb. te *Enkhuizen* in 1689, † 1762, oefende zich te *Leijden* in de geneeskunde onder Boerhaave en and. en zette zich in zijne geboortestad als practiserend geneesheer neder, waar hij zich ook verdienstelijk maakte als

heelkundige en door het uitvinden van een werktuig om de ondiepte in de haven van *Enkhuizen* weg te nemen, en door 't vervaardigen van eene schaal, gelijk die van Sanctorius, om het menschelijk ligchaam te wegen. De curatoren der Harderwijker academie beriepen hem tot hoogl. in de genees- kruid- en scheikunde in 1725. Hij bragt zeer veel bij tot haren roem, en zijn zoon (die volgt) werd hem als lector in de kruidkunde toegevoegd. Na gedurende 29 jaren hier met lof en ijver werkzaam te zijn geweest, benoemde de keizerin van *Rusland*, Elizabeth, hem en zijn' zoon David tot hare lijfartsen. De zoon luisterde aanstonds naar die roepstem, maar de bijna 60jarige vader maakte zwarigheden, die daarna werden opgeheven. Hij vertrok in 1754 naar *Petersburg*, werd met veel eerbewijzen ontvangen, en lid der aldaar gevestigde academiën van natuuronderzoek en wetenschappen. Vier jaren later verzocht en verkreeg hij zijn ontslag; keerde naar 't vaderland terug, en leefde eerst in stilte te *Enkhuizen*, daarna te *Nijmegen* Onder zijne talrijke schriften muntten o. a. uit zijn: *Compendium medicinae. L. B.* 1737. — *Praxis medicae systema. Hardw.* 1750. 2 vol. — *Chirurgia repurgata, L. B.* 1742, ook in 't Neder- en Hoogduitsch vertaald. — *Methodus dirigendi studium medicum. Ib.* 1753.

GORTER (DAVID DE), zijn zoon, geb. te *Enkhuizen* in 1717, † 1783, was zijns vaders ambtgenoot te *Harderwijk*, niet alleen als lector maar ook als hoogleeraar, na in 1734 tot doctor in de geneeskunde te zijn bevorderd met eene proeve over de *Aphorismi van Hippocrates*. Met Linnaeus, die *Harderwijk* bezocht, deed hij botanische wandelingen, wees het professoraat in de geneeskunde te *Herborn* van de hand, ging met zijn' vader naar *Rusland*, maar keerde ook met dezen, — wijl te *Petersburg* de jicht hem kwelde, — naar 't vaderland terug en vestigde zich te *Nijmegen*. Hij maakte zich inzonderheid verdienstelijk omtrent de kruidkunde, hebbende alle zijne werken, behalve de *Materia medica*, door hem in 1740 te *Amst.* uitgegeven, daarop betrekking; wij noemen zijne *Flora Gelro-Zutphania. Hard.* 1745, *cum append. Ib.* 1757. — *Flora Ingrica. Petrop.* 1761. — *Flora Belgica, vel VII. Provinciarum. Ultraj.* 1465, welke als min volledig en weinig critisch bearbeid beschouwd wordt.

GOSLINGA (SICCO VAN), geb. te *Herbayum* in 1664, † 1731, kwam te *Franeker* onder de leiding van Perisonius, die zijn' gunstigen aanleg gelukkig hielp ontwikkelen. Behalve de geschiedenis beoefende hij tevens de godgeleerdheid, regten en natuurkunde, en trachtte zijne wetenschappelijke kennis te ver-

meerderen te *Utrecht* onder Graevius en op buitenlandsche reizen. Zijne kunde, rijkdom en geboorte openden hem den toegang tot gewigtige posten. Hij volgde zijn' vader op als grietman van *Franekeradeel* in 1688, en werd 4de curator van Frieslands hoogeschool. Als afgevaardigde te velde van 1706 tot 1711, betoonde hij zoo veel beleid, schranderheid en dapperheid, dat de grootste helden van dien tijd, Eugenius en en Marlborough, van hem als krijgs- en staatkundige de loffelijkste getuigenis gaven. Hij nam deel aan den Utrechtschen vredehandel in 1713; werd met W. Buijs als gezant naar *Frankrijk* gezonden, waar Lodewijk XIV. hem met onderscheiding ontving; had in 1718 grooten invloed op de verheffing van Willem IV. tot stadhouder van *Groningen;* was in 1728 gemagtigde ter bijwoning van 't congres te *Soissons;* keerde in 1730 terug en stierf te *Franeker.* Zijn roem als held en staatsman was buiten 's lands zoo zeer gevestigd, dat keizer Leopold hem tot den gravenstand wilde verheffen, en de republiek *Bern* hem het groote burgerregt aanbood, doch beide eerbewijzen werden heuschelijk geweigerd.

GOUDA (CORNELIS DE) of GOUDANUS. Zie AURELIUS, bladz. 66.

GOUDANUS (HENRICUS), zoo genoemd naar de plaats zijner geboorte, leefde in de eerste helft der 15de eeuw, begaf zich onder de Augustijner heremieten, oefende zich bijzonder in de godgeleerdheid en verwierf zich door zijne kunde den post van hoogleeraar te *Heidelberg.* Er zijn verder geene andere berigten van hem geboekt, als dat hij eenige werken schreef, in zijn' tijd op prijs gesteld, zoo als: *Liber in sententias P. Lombardi.* — *De celebratione missae.* — *Quaestiones disputatae.*

GOUDA (WILLEM HERMAN DE) of GOUDANUS, was een kloostergenoot van Erasmus en ervaren in de letteren. Wij weten van hem niets anders te berigten, dan dat hij leefde ten tijde van Karel van Egmond, hertog van *Gelder;* dat hij diens oorlog met met de Hollanders in 1507 en vervolgens als ooggetuige beschreef in een werkje: *De bello Hollandiae Gelriaeque.* Men vindt daar een breedvoerig verhaal van de inneming van *Muiden* en *Weesp*, 't gevaar van *Amsterdam* en andere zaken daartoe betrekkelijk. Pontanus beklaagt zich, dat hij het niet heeft kunnen gebruiken bij de beschrijving zijner Geld. geschiedenis. A. Matthaeus heeft het later opgenomen in zijne *Analecta*, 2de ed. I. pag. 322—354, met 2 lat. verzen als voor de geschiedenis van hertog Karel van veel belang.

— (JACOBUS DE), ook MAGDALEUS JACOBUS genoemd, geb.

te *Gouda* in de laatste helft der 15de eeuw, ging tot de Dominikaner-orde over, waarschijnlijk te *Keulen*, waar hij als biechtvader werkzaam was en, zoo men wil, in de theologie onderwijs gaf. Hij was een verdienstelijk theologant voor zijne kerk, niet onervaren in de oude letterkunde, en leerde het Hebreeuwsch van 2 Joden, die tot het chr. geloof waar overgegaan. De Bijbel werd door hem critisch onderzocht, waarbij hij onderscheidene uitleggers raadpleegde. Als vruchten van zijne studie gaf hij: *Correctorium Biblii*, *cum difficilium dictionum interpretatione*, 't welk in 't licht verscheen met zijn: *Compendium Biblii etc. Col.* 1508. Ook schreef hij eenige dichtstukken en eenige werkjes over 't lijden van Jezus. enz. Hij † omstreeks 1520.

GOUDA (JOHANNES DE), geb. te *Utrecht* in 1571, trad al vroeg in de orde der Jezuiten, behartigde met hevigheid de belangen zijner kerk, en ijverde zeer tegen het Protestantisme. Hij stond derhalve bij zijne geloofsgenooten in hoog aanzien. Zijne werken zijn meest van eenen apologetischen en polemischen aard, zoo als: *Apologia pro venerabili Eucharistiae sacramento etc. Antv.* 1609, geschreven tegen F. en S. Lansbergen, pred. te *Rotterdam*. — *Demonstratio cl. mendaciorum H. Boxhornii. Ib.* 1610. — *Examen F. Gomari*, *J. Uitenbogardi et D. Castellani.* enz. enz.

GOUDHOEVEN (WOUTER VAN), uit een aanzienlijk geslacht geb. te *Dordrecht* in 1577, † 1628, legde zich in zijne jeugd eerst te *Utrecht*, daarna te *Keulen*, *Leuven* en *Dole*, op de letterren toe, doch vond, na zijne terugkomst, inzonderheid genoegen in de vaderlandsche geschiedenis. Men heeft van hem eene vermeerderde en verbeterde uitgave van de *Groote Hollandsche of Divisie-kronijk*, waaruit hij vele belagchelijke fabelen en verhalen, welke tot deze landen geene betrekking hadden, wegliet en nuttige bijvoegsels, ook van anderen, tusschenlaschte. Zijne uitgave loopt van 449 tot 1555. Het 2de deel, dat gaat tot 1620 en in latere uitgave tot 1636, is door onderscheidene schrijvers opgesteld. De eerste druk in 1630 geschiedde te *Dordrecht*, in fol., de 2de te *'s Hage* in 1636. Hij moet ook in 't lat. eene *Beschrijvinge en Cronijxken der stad Dordr.* hebben opgesteld, die echter nooit het licht zag.

GOUDOEVER (ISAAK VAN), geb. te *Amsterdam* in 1712, † 1793, werd door zijn' vader, die wijnkooper was, tot den handel opgeleid, waarbij hij tevens gelegenheid vond zich in de letterkunde en geschiedenis des vaderlands te oefenen. Hij trad in 1752 of 53 op als kapitein der Amsterd. Schutterij, later

als kolonel; was niet stadhouders-gezind, lakende o. a. zeer de maatregelen, welke Willem V. in 1786 tegen *Hattem* en *Elburg* in 't werk stelde, nam ijverig deel aan het oprigten van een defensiewezen in *Amst.*, speelde eene belangrijke rol in dien hagchelijken tijd, en zag zich hoog vereerd door de partij die hij aankleefde.

GOUDOEVER (ANTONI VAN), zijn zoon, geb. in 1785, sloeg de letterkundige loopbaan in te *Utrecht* en behoorde onder de bekwaamste leerlingen van van Heusde, onder wien hij in 1803 eene *Disputatio philologica de Polybii laudibus* verdedigde. Eerst als rector der lat. school te *Zwolle*, daarna in 1816 als hoogleeraar te *Utrecht*, gaf hij bewijzen van zijne geleerdheid, terwijl hij de laatstgenoemde betrekking aanvaardde met eene redevoer. *De antiquis historicis cum recentioribus comparatio.*

GOUDRIAAN (ADRIANUS FRANÇOIS VAN), geb. te *Ameide* in 1768, † 1829, door zijn' vader voor den waterstaat opgeleid, trad reeds op zijn 18de jaar te *Amsterdam* als waterbouwkundige op, in welk vak hij daarna, zoo binnen als buiten 's lands, grooten roem behaalde. Van 1788 tot 1790 besteedde hij zijne dienst aan de bedijkingen in *Staats-Vlaanderen* en aan 't *Nieuwe Diep* bij den *Helder*. Later was hij belast met het opperbestuur over de waterbouwkundige en zeewerende werken, die getuigen van zijne werkzaamheid en bekwaamheid. In 1800 benoemd tot commissaris-inspecteur van den waterstaat in de depart. van *Amstel* en *Texel*, zag hij zich 3 jaren later tot inspecteur-generaal van *Holland* aangesteld, in 1808 van 't gansche koningrijk. Napoleon vereerde hem het kruis van 't legioen van eer en koning Willem I., zijne ongemeene talenten erkennende, benoemde hem tot ridder der orde van den Nederl. leeuw, en daarna tot staatsraad. Hij schreef onderscheidene verhandelingen betrekkelijk zijn vak, welke gedeeltelijk zijn geplaatst in de werken der 1ste klasse van 't Nederl. Instituut, waarvan hij lid was, gelijk van andere wetenschappelijke genootschappen.

GOUDT (HENDRIK GRAVE VAN), geb. te *Utrecht* in 1585, † 1630, oefende zich van zijne jeugd af met vlijt in de teeken- en graveerkunst, bezocht *Rome*, kwam in kennis met A. Elsheimer, wiens leerling en weldoener hij werd, en van wien hij tot hoogen prijs eenige schilderstukjes kocht, van welke hij er 7 bij zijne terugkomst te *Utrecht*, op eene oorspronkelijke kunstige wijze graveerde, die te *Parijs* vrij duur verkocht werden. Zuivere drukken komen er zelden van voor.

GOULART (SIMON), geb. in 1575 te *Geneve* (waar zijn va-

der predikant was), † 1628, bediende de Walsche gemeente eerst te *Wezel*, daarna te *Amsterdam*. Hij was werkzaam in den geest van Melanchton; mengde zich in de twisten van dien tijd; en helde over tot de gevoelens van Arminius, 't welk ten gevolge had dat men hem in ambt en jaarwedde schorstte. Daarna weigerende de acte van stilstand te onderteekenen, moest hij *Amsterdam* verlaten. Hij begaf zich naar *Antwerpen*, waar hij een werkje uitgaf tegen zijn opvolger te *Amst.*, getiteld: *Examen der opinions de Mr. F. Bassecourt, contenues en son livre de disputes, intitulé élection éternelle et ses dependances.* Bij het eindigen van 't 12jarig bestand, trok hij naar *Frankrijk*, hield zich eenigen tijd te *Calais* op, van waar hij zich naar het toevlugtsoord der Remonstranten, *Frederikstad* begaf.

GOUSSET (JAQUES) of GUSSETIUS, geb. te *Blois* in 1635, † 1704, genoot aan de academie van *Saumur* onderwijs in de hebr. taal en godgeleerdheid. Tot predikant bevorderd in 1662 en te *Poitiers* beroepen, was hij aan deze gemeente zoo gehecht, dat hij een beroep als hoogleeraar te *Saumur* afwees. De intrekking van 't edict van *Nantes* drong hem zich naar *Engeland* te begeven, van waar hij naar *Nederland* overstak en op aanbeveling van Sal. v. Til, in 1687 tot pred. bij de Walsche gemeente te *Dordrecht* werd aangesteld. Zijn roem als geleerde bezorgde hem in 1691 een leerstoel in de theol. philos. en gr. taal aan de Gron. hoogeschool. Onder zijne schriften telt men: *Controversiarum adv. Judaeos etc. Dord.* 1688, 't welk gevolgd werd door een uitvoerig werk, dat na zijn' dood, door de bezorging van A. Borstius, in 't licht kwam, getiteld: *Jesu Christi Euang. que verita salutifera demonstrata in confutatione libri Chissoak—Emonna a R. Isaaco scripti*, *Amst.* 1712 in fol. — Van zijne ervarenheid in de hebr. taal en in de Cartesiaansche wijsbegeerte getuigen zijne andere werken.

GOIJEN (JAN VAN), geb. te *Leijden* in 1596, werd eerst door zijn' vader, daarna door verschillende meesters in de teeken- en schilderkunst onderwezen, deed een togtje door *Frankrijk*, ging met zijn' vader te *Haarlem* wonen, om bij den beroemden landschapschilder E. van den Velde als leerling op te treden, en vestigde later zich te *Leijden* tot 1631, toen hij naar '*s Hage* vertrok. Hij behoort tot onze bekwaamste landschapschilders, meer door het stipt navolgen der natuur, dan door zijn koloriet. Zijne verschieten, luchten, spiegelende en woelende waters, worden voor onnavolgbaar schoon gehouden. Hij heeft enkele stukjes geëtst en gegraveerd en er zijn vele voorname schilders uit zijne school voortgekomen.

GRAAF of GRAEF (JACOB DIRKSZ. DE) was in 't begin der 17de eeuw lid der vroedschap van *Amsterdam*, en woonde in 1611 met de prinsen Maurits en Frederik Hendrik de zamenkomst bij in de toen pas drooggemaakte *Beemster*. Ter verdediging der regering van *Amsterdam*, verhief hij in 1618 met burgem. C. Pz. Hooft zijne stem tegen prins Maurits, 't geen hem het verlies kostte van zijne plaats in den raad. Van toen af besteedde hij zijn' tijd aan de beoefening der schei- en werktuigkunde, en vervaardigde o. a. met zijn vriend P. Jz. Hooft, een kunststuk, dat eenige vermaardheid kreeg onder den naam *perpetuum mobile*, maar waarvan de eer der uitvinding later aan C. Drebbel zou zijn toegekend. Of hij dezelfde is, die in Wagenaar, *Beschr. v. Amst.* in 8vo., IV. 186 en 191, alleen Jacob de Graaf wordt genoemd, en als burgemeester in 1613 zeer ijverde tegen Episcopius en de Remonstranten, maar later van gevoelen veranderde en hunne vergaderingen bijwoonde, durven wij niet beslissen. De genoemde, wiens geb. en sterfjaar ons onbekend zijn, was de vader van

GRAAF of GRAEF (CORNELIS DE) vrijheer van *Zuidpolsbroek*, die 9 malen van 1643—1661 te *Amsterdam* de waardigheid van burgemeester bekleedde. Hij was de vertrouweling van prins Fred. Hendrik. Bij den bekenden aanslag van Willem II. op *Amst.* in 1650 was geen der dienstdoende burgemeesters te bewegen met den prins in onderhandeling te treden. De Graaf, het vertrouwen van den vorst en der burgerij bezittende, stelde zich aan 't hoofd der bezending, met dat gelukkig gevolg dat de prins zijn leger uit den omtrek der stad verwijderde. Nog in hetzelfde jaar werd hij met anderen naar *Gelderland* en *Overijssel* gezonden, om die gewesten tot eensgezindheid met *Holland* over te halen. In 1655 vertrok hij met den raadpensionaris de Witt naar laatstgenoemde provincie, om de geschillen, aldaar ontstaan, bij te leggen, 't welk geschiedde met een goed gevolg. De Staten van *Holland* stelden in hem groot vertrouwen en zijne verdiensten op prijs. Hij was na den dood van Willem II. de raadsman der vorstin-weduwe bij de regeling harer zaken en de voogdij, terwijl hij later uitgenoodigd werd, om het toezigt te houden over de opvoeding van den jongen prins.

— (ANDRIES DE), vrijheer van *Zuidpolsbroek*, bekleedde onderscheidene regeringsposten in zijne geboortestad *Amsterdam*, en wel 7 malen het burgemeestersambt; was in 1672 ijverig voor de verdediging van *Amst.;* werd naar *den Haag* gezonden om prins Willem III. tot 's lands hooge posten te verheffen,

waarbij hij een' hevigen aanval van het graauw te verduren had; en bevorderde daarna met ijver de aanstelling van den prins tot kapitein-generaal. Later sleet hij ambteloos en rustig zijn leven tot aan zijn' dood in 1678.

GRAAF (REINIER DE), geb. te *Schoonhoven* in 1621, † 1673, oefende zich te *Leijden* in de geneeskunde onder F. de le Boë Sijlvius, en behaalde in 1663 roem met zijne verhand. *De succo Pancreatico.* Hij bezocht met zijn' broeder Martinus, *Frankrijk*, werd te *Angers* tot med. doctor bevorderd, en vestigde zich te *Delft.* Hij maakte zich vooral naam door de vaten des menschelijken ligchaams bij de ontleding op te spuiten, ten einde den omloop des bloeds aan te wijzen. Hij deelde deze uitvinding in 't geheim aan F. Ruisch mede, welke ze meer volmaakte en in practijk bragt. De beroemde Swammerdam verbeterde ze, door wasachtige zelfstandigheden tot zijne inspuitingen te bezigen. Behalve de genoemde heeft hij nog 8 verhand. geschreven, die vereenigd uitgegeven zijn te *Amst.* in 1677 en 1705, en ook in onderscheidene talen zijn overgezet. Hij stond de stelling voor, dat alle dieren, ook de menschen, uit eijeren voortkomen.

— (NICOLAAS DE) was chirurgijn in dienst bij de O. I. comp., deed den eersten togt naar de *Oost* in 1639, woonde de belegering van *Goa* bij, en keerde in 1643 naar *Holland* terug, doch ondernam het volgende jaar, en daarna bij herhaling die reis tot in 1687. Blijken van naaawkeurige opmerking vindt men in zijn uitvoerig werk: *Oost-Indise spiegel, behelsende eene beschrijv. van de stad Batavia en wijse van leeven der Holl. vrouwen; een net verhaal der bijzond. handelaars; alsmede de gemeene wijse van de scheeps-bevelhebberen, mitsgaders eene generale beschrijv. van O. Indiën. Hoorn,* 1703. Ook in 't fr. vertaald.

— (LIEUWE WILLEMSZ. DE), geb. te *Harlingen* in 1652, † 1704, was leeraar bij de Doopsgezinden eerst in zijne vaderstad, daarna te *Amsterdam.* Voor hij deze betrekk. aanvaardde, had hij veel op zee gezworven, en daarbij als liefhebber der wis- en sterrekunde, den loop der hemelligchamen gadegeslagen. Hij verkocht later zijn schip te *Harlingen* en was nu met ijver werkzaam ter ontdekking der lengte van Oost en West en de ware tijdrekening. Meenende die gevonden te hebben, vroeg hij octrooi aan de Staten-Generaal, welke de zaak door deskundigen lieten onderzoeken, waardoor er geschil van gevoelens ontstond tusschen B. de Volder, Chr. Huijgens en de Graaf; terwijl later bleek dat de uitvinding niet aan de verwachting beantwoordde. In 1689 gaf hij in 't licht: *Eenvoudig*

en onvervalscht verhaal van 't voorgevallene te 's Hage in de vergad. der Staten-Generaal, over 't aanwijsen der lengte van Oost en West enz. De voor- en tegenschriften zullen wij laten rusten, alleen vermeldende dat behalve de genoemden nog 2 beroemde mannen onder zijne tegenstanders behoorden: B. Fullenius en Balth. Bekker. De Graaf gaf nog uit: *De nieu gepractiseerde oefening der stuurlieden* enz. *Amst.* 1698, herdrukt in 1711.

GRAASBEEK (JOZEF VAN), Zie CRAESBEKE (J. V.), bladz. 390.

GRAAT (BAREND), geb. te *Amsterdam* in 1628, † 1709, werd door zijn' oom tot de schilderkunst opgeleid, oefende zich vlijtig in 't vak van het landschap met dieren gestoffeerd, werd daarin een eerste meester, en wilde zich te *Rome* verder in de kunst volmaken, doch zijne reis werd door zijne vrienden en een huwelijk belet. Daarna legde hij zich met goed gevolg op 't historiëele vak toe en vestigde in zijn huis eene soort van academie, waar jonge kunstenaars naar 't levend model teekenden.

GRAAUW (HENDRIK), geb. te *Hoorn* omstreeks 1627, † 1681, leerde te *Haarlem* de schilderkunst van P. Fz. de Grebber, oefende zich naderhand onder de leiding van den beroemden Jac. van Campen, die door hem en eenige and. schilders, vier groote vakken in den koepel van de Oranjezaal op het huis in *'t Bosch* deed vervaardigen. In 1648 bezocht hij *Rome*, waar hij veel beeldhouw- en schilderwerk kopiëerde. Naar 't vaderland teruggekeerd, woonde hij beurtelings te *Amsterdam* en te *Utrecht*, terwijl in 1672 de Franschen hem naar *Hoorn* deden verhuizen. Zijne stukken kenmerken zich door rijke ordonnantie en kunstige behandeling, inzonderheid van het naakt.

GRAAUWHART (HENDRIK), geb. te *Amsterdam* in 1661, † 1732, was van beroep diamantzetter, en ter uitspanning rijmelaar. Hij zond in 't licht: *Leerzame zinnebeelden* enz. met 110 pl. 1704, en daarop als een vervolg: *Voorbeeldelijke Zedelessen, genomen uit den eersten toestand des levens*, enz. met 65 pl. 1709, en eindelijk: *Godvruchtige Christenpligten, volgens de verman. van den H. Ap. Petrus.* 1728. De plaatjes zullen de aandacht beter bezig houden dan de tekst.

GRABO (MATTHEUS) of GRABEEN, een Dominikaner monnik uit *Saksen*, leefde in de 15de eeuw en was lector in het Predikheerenklooster te *Groningen.* Als fel tegenstander van de broederschap van G. Groote, gaf hij uit: *Conclusiones contra devotarios extra congregationem approbatam viventes*, waarin hij

het bijzonder op hunne prediking geladen heeft. Hij liet het aan den kerkoverste van *Deventer* ter hand stellen, die hem ter verantwoording voor den bisschop van *Utrecht* Fr. v. Blankenheim daagde. Hier klaagde hij de broeders aan als scheurmakers, moordenaars, en valsche propheten; en herhaalde deze beschuldigingen bij het concilie van *Constantz* in een geschrift met 25 punten van aanklagt. Het geschil kwam voor den paus Martinus V., die het ter onderzoek overgaf aan 2 theologanten, vrienden der broederschap: P. d'Ailly, kardinaal-aartsbisschop van *Kamerijk*, en J. Gerson, kanselier der Parijsche hoogeschool. Deze onderwierpen hun oordeel aan 3 godgeleerden uit verschillende academiën, waarbij zij voorstelden: de beschuldiging als ongegrond af te wijzen en den beschuldiger tot intrekking van zijne liefdelooze veroordeeling te noodzaken. De afgevaardigden der broederschap naar 't gemelde concilie wisten te bewerken, dat Grabo met den houtstapel bedreigd werd, als hij zijne stellingen niet herriep, terwijl men hem tevens uit de *Nederlanden* verbande.

GRACHT (JACOB VAN DER), waarschijnlijk geb. te *'s Hage* in 't laatst der 16de of 't begin der 17de eeuw, heeft zich vele jaren buiten 's lands opgehouden, o. a. te *Napels*, ter beoefening der anatomie. In 't vaderland teruggekeerd, maakte hij zich bekend als schrijver en bekwaam plaatetser, blijkens het werk, dat hij in 1634 te *'s Hage* uitgaf, getiteld: *Anatomie der uiterlijke deelen van 't menschelijke ligchaam, ten dienste van schilders, beeldhouwers en plaatsnijders*, in fol. De teekeningen der pl. zijn die welke in Vesalius' werken voorkomen.

GRAEF (JACOB VAN DER), geb. te *Delft* omstreeks 1618, † 1674, beoefende de regtsgeleerdheid waarschijnlijk te *Leijden*. Tot doctor in die wetenschap bevorderd, vestigde hij zich als advokaat in *den Haag;* schreef in 1645 een: *Syntagma juris publici ad locum non dubito ff de captivis et postliminio reversis. L. B.*, later in 1651 uitgegeven met den titel: *Commentarius juris municipalis succinctus et solidus etc. L. B.* Hij was volgens Foppens, heer van *Hoogheveen*, burgemeester van *Delft*. Of hij als lid van den hoogen raad te *'s Hage* stierf, durven wij niet beslissen.

GRAEFF (THEODORUS VAN DE), uit Nederl. ouders afkomstig, was doctor en hoogl. der geneeskunde te *Duisburg*, van waar hij in 1692 naar *Harderwijk* beroepen werd als professor der geneeskunde en archiater der stad. Noch zijne redevoeringen, noch zijne schriften vinden wij opgeteekend. Hij leefde met eene kwade vrouw in gestadige twist, aan welk nete-

lig en langdurig pleidooi zijn dood in 1701 een einde maakte.

'S GRAEUWEN (PAULUS), geb. te *Seerooskerke* in 1715, † 1779, studeerde eerst te *Utrecht*, daarna te *Leijden* in de geneeskunde, en werd hier doctor in de genoemde wetenschap met eene *Dissert. de Antacidis terrestribus. L. B.* 1740. Hij vestigde zich eerst in *den Haag*, daarna te *Zutphen*, ook met den titel van Poliater, van waar men hem, na een 10jarig verblijf, beriep als hoogl. in de genees- en heelkunde te *Harderwijk*, welke betrekking hij aanvaardde in 1755 met eene *Oratio de dicto Boerhavii, in Aph. de cognit. et cur. morbis* § 1403 *in fine: Prophylaxis insitiva videtur satis certa tutaque.* Later belastte hij zich bijzonder met de ontleed- schei- en kruidkunde. Bij de nederlegging van 't rectoraat in 1757 sprak hij: *De attributorum, quae humano corpori cum aliis omnibus communia sunt etc.*, welke redevoering echter niet is uitgegeven, maar wel die, welke hij uitsprak in 1767 bij de openlijke promotie van één zijner leerlingen: *De homine microcosmo dicto.* Hij deed zich zoo wel op den katheder, als aan het ziekbed, hoogschatten en zag zich in 1771 vereerd met het professoraat in de genees- en scheikunde te *Groningen*, waar hij nog 8 jaren met roem werkzaam was.

— (ABRAHAM JACOB), zijn' zoon, geb. te *Zutphen*, legde zich toe op de geneeskunde te *Harderwijk* van 1764—1771, toen hij onder zijn' vader promoveerde met eene: *Dissert: sistens medicinam ex urina.* Vervolgens werd hij stadsdoctor, en later ook honorair pensionaris en griffier van *Zierikzee.* Hij schreef eene verhandel. over de *Geelzucht* en eene over de *Kinkhoest*, de eerste te vinden in de *Verhand. van 't geneeskund. genootschap Servandis civibus XIII*, 1787; de andere met zilver bekroond bij 't *Prov. Utrechtsch Gen.* (deel VI. der verhand. 1792). Zijn geb. en sterfjaar zijn ons onbekend.

GRAEVIUS (JOHANNES GEORGIUS), geb. te *Naumburg* in 1632, † 1703, leerde 't Lat. en Gr. te *Leipzig.* Toen zijn vader hem in 1650 naar *O.-Friesland* zond, om eene schuld in te vorderen, kwam hij te *Deventer* in kennis met Gronovius, wiens onderwijs hij vervolgens 2 jaren genoot; van daar begaf hij zich naar *Leijden* om Salmasius en Heinsius te hooren, wat later, naar *Amsterdam*, om de lessen van A. Morus en D. Blondel bij te wonen, waar hij, op hunnen raad de geschiedenis en godgeleerdheid beoefende. Hier ging hij van de Luthersche tot de Gereformeerde kerk over en werd in 1656 te *Duisburg* tot professor in de fraaije letteren beroepen, en 2 jaren later te *Deventer* in dezelfde betrekking, om vervolgens in 1661

den roem der Utrechtsche hoogeschool door zijne welsprekendheid en geleerdheid te verhoogen. Verscheidene voordeelige beroepen, naar *Amst. Leijden*, *Venetië* en elders wees hij van de hand. Willem III. benoemde hem tot zijn' historieschrijver. Van zijne werkzaamheid en geleerdheid getuigen een aantal schriften, bedragende 37 deelen, van welke men hier geene lijst zal verwachten, maar die men kan vermeld vinden bij Paquot, II. 429. enz.

GRAMAIJE (JEAN BAPTIST), uit een Geldersch geslacht, geb. te *Antwerpen* omsteeks 1580, † 1635, volbragt te *Leuven* zijne letteroefeningen, werd proost te *Arnhem*, aartsdiaken te *Utrecht*, daarna hoogl. in de regten en welsprekendheid te *Leuven*, en eindelijk geschiedschrijver der *Spaansche Nederlanden*. Ter opsporing van alles wat hem als zoodanig van nut kon zijn, besteedde hij 3 jaren met eene reis door deze gewesten, *Holland*, *Duitschland*, *Italië* en *Spanje*. Door Afrikaansche zeeroovers gevangen, vond hij gelegenheid *Barbarije* en andere streken van *Afrika* te bezoeken. Naar zijn vaderland teruggekeerd, werd hij door de aartshertogen met gunst en eerambten overladen; totdat zijn reislust hem aanspoorde, hoewel reeds bejaard, om *Silezië* en *Moravië* te bereizen. De bisschop van *Olmutz* plaatste hem in een beroemd gymnasium. Naar de *Nederlanden* terugtrekkende, stierf hij onder weg te *Lubeck*. Het baart verwondering, hoe een man, die meestal op reis was, zoo vele en zulke belangrijke werken heeft kunnen schrijven. Wij noemen slechts eenige, die op de Nederl. gesch. betrekking hebben: *Hist. Brabantica. De Brab. ducibus. Lov.* 1606. — *Antiquitates illustr. ducatus Brabantiae etc. Brux.* 1606 en 1610. — *Antiquitates comitatus Flandriae.* 1611 bij ondersch. drukkers. *Antiq. Namurcum etc.* — *Antiq. urbis et prov. Machliniensis.* — *Antiq. urbis Camerasensis.* — *Antiq. Bredanae.* Al zijne schriften dragen de bewijzen van zijne geleerdheid en onvermoeide nasporingen, ofschoon sommige niet van onnaauwkeurigheid en overhelling tot het wonderbare zijn vrij te pleiten.

GRANDJEAN (JEAN), uit Fransche refugiés afkomstig, geb. te *Amsterdam* in 1752, † te *Rome* in 1781, leerde het teekenen bij J. Verstegen, de schilderkunst bij J. Andriessen, en maakte in 3 jaren zulke uitstekende vorderingen, dat hij bij de stadsteekenacademie, kort na elkander, 3 eerprijzen behaalde. Hij behoorde in 1777 tot de stichters van *Felix Meritis*, deed eene reis door *België* en naar *Dusseldorp*, en zag aldaar eenige Italiaansche meesterstukken, die den lust in hem opwekten naar *Italië*. Daartoe door vermogende vrienden in staat gesteld, kwam

hij in 1779 te *Rome*, vond in den kardinaal Albani een' edelmoedigen beschermer, en maakte zich den tijd bijzonder ten nutte, doch zond meer schoone teekeningen dan schilderstukken naar *Holland*. Tot de eerstgenoemde 60 à 70 behooren ook 16 stukjes in 't graauw, waarvan de onderwerpen zijn genomen uit het dichtwerk *Germanicus* van L. W. van Merken, en gegraveerd door R. Morghan. Dit was zijn laatste kunstarbeid. Zijne vrienden stichtten hem op het Protestantsche kerkhof te *Rome* een sierlijk gedenkteeken.

GRANVELLE (Kardinaal VAN), Zie op PERENOT.

GRASWINKEL (JACOB JANSZ.), bijgenaamd BOOT, geb. te *Delft* in 1536, † 1624, gaf een zeldzaam voorbeeld van nederigheid, soberheid, weldadigheid en vroomheid. Toen hij 16 jaren oud was, had hij het ongeluk met andere jonge lieden bij eene speelvaart in 't water te storten en de laatste te zijn, die van onder de omgeslagene schuit gered werd. Dit maakte zulk een' diepen indruk op zijn gemoed, dat hij besloot alle ijdele vermaken vaarwel te zeggen, en te leven tot nut zijner ongelukkige stadgenooten. Hij ging alleen wonen in een achterhuis, waar weinig huisraad, zelfs geen bed te vinden was, en hij op een stoel sliep. Op straat vertoonde hij zich in armoedige kleeding, bestaande zijn voedsel hoofdzakelijk in gekruimeld brood en geschraapte kaas, en zijn drank uit hui. Als men hem ter maaltijd noodigde, at hij zeer weinig, en verzocht dat men de overblijvende spijs naar 't een of ander behoeftig huisgezin zou zenden. Van zijn aanzienlijk vermogen verteerde hij geene *f* 30 in 't jaar, maar besteedde alles ter ondersteuning van anderen. Zijne bezigheden bestonden in 't lezen van den bijbel en stichtelijke boeken, in het vlijtig kerkgaan, en in het opsporen van hulpbenoodigden. Om deze nog meer van dienst te zijn, legde hij zich toe op de genees- en scheikunde, plantte heilzame kruiden in zijn' tuin en hield briefwisseling met voorname geneeskundigen. Des avonds bond hij een riem om zijn lijf, waaraan onderscheidene potjes, fleschjes en kannetjes hingen met door hem bereidde geneesmiddelen, en bragt die naar de kranken, welken hij daarenboven nog dikwijls geld gaf, om versterkende spijzen te koopen. Op zulk eene wijze leidde hij een zeldzaam weldadig leven tot in hoogen ouderdom.

— (DIRK), geb. te *Delft* in 1600, † 1666, ridder, heer van *Holij*, was ervaren in onderscheidene wetenschappen, vooral in de regtsgeleerdheid, en verwant naar bloed en geest met Hugo de Groot. Hij werd fiscaal van *Holland* en in vele

staatszaken gebruikt, was veler vraagbaak, hooggeschat door J. de Witt; een voorstander van godsdienstige vrijheid, en van de Venetiaansche Republiek, blijkens 2 zijner schriften: *Libertas Veneta, sive Venetorum in se ac suos imperandi jus. L. B.* 1634, gerigt tegen een' Italiaan, die de onafhankelijkheid, en oppermagt der Repub. had durven betwijfelen; en *Dissert. de jure praecedentiae inter rempub. Venetam et Sabaudiae ducem. etc. L. B.* 1644. De Venetiaansche regering verhief hem tot ridder van St. Marco. Ter handhaving van de vrijheid der zee verdedigde hij het werk van H. de Groot tegen een' Genuees en een' Engelschman. Als verdediger der oppermagt der Staten van *Holland* schreef hij een werk: *De jure Majestatis*, ook in 't Nederd. vertaald. Voorts gaf hij uit: *De kunst van wel te leven.* — *Comment. over de plakaten van de lijftogten. L. B.* 1651 in fol. Dat de dichtkunst hem niet vreemd was, toonde hij in zijne *Berijming van Davids Psalmen*, *'s Hage* 1643, en door de overbrenging in lat. verzen van T. à Kempis: *De imitatione Christi. Rottd.* 1661. Hij † te *Mechelen* aan eene beroerte, en zijne vrouw Geertruid van Loon liet ter zijner eere een fraai gedenkteeken oprigten in de Groote kerk te *'s Gravenhage.*

GRATAMA (SEERP), geb. te *Harlingen* in 1757, † 1838, ontving in 1788 den doctoralen graad in de regtsgeleerdheid te *Franeker;* vestigde zich als advokaat in zijne vaderstad en dreef er tevens met zijn' broeder koophandel. In 1795 en later toonde hij in eenige schriften zijne vaderlandsliefde en ijver voor maatschappelijke orde en redelijke vrijheid. Zijne verhandel. *Over de natuur en de oorzaken van het bijgeloof*, werd door 't *Stolpiaansch* legaat met goud bekroond. In 1797 beriep men hem als gewoon hoogl. der beide regten te *Harderwijk*, waar hij optrad met eene *Oratio de sera nec multum provecta Quiritium humanitate etc. quoque in legum monumentis perspicua*, en later een beroep naar *Utrecht* van de hand sloeg. Het natuur-regt was hem inzonderheid dierbaar, en om in die studie in een' ruimeren kring te kunnen werken, vertrok hij in 1801 naar *Groningen*, om van der Marck op te volgen als hoogl. in het natuur- staats- en volkenregt, welke betrekk. hij aanvaardde met een betoog: *Cum homines, tum etiam populos ad justitiam esse natos.* Men verlangde hem te *Leijden* in de plaats van Pestel, doch hij verkoos te *Gron.* zijne dagen te eindigen. Behalve de gemelde en and. belangrijke redevoeringen, heeft hij in 1809 een *Regtsgeleerd magazijn*, in 1818 het 1ste deel der *Instituten van 't Rom. regt* en in 1821 de *Opuscula Academica* uitgegeven. Hij was lid van 't Utr. prov. genoot-

schap en een man van uitgebreide geleerdheid, van groote geestkracht en Friesche rondborstigheid.

GRAVE (HENDRIK). Wij kunnen van dezen braven zeeheld niets anders vermelden, als dat hij in 1722 als schout-bij-nacht met een escader in zee stak tegen de Algerijnen, en 2 hunner roofschepen bemagtigde; dat hij in 1744 als Lt.-admiraal van *Holland* met eene vloot van 10 schepen zich met die der Engelschen, onder den admiraal J. Balchen, vereenigde bij de verwacht wordende vredebreuk met *Frankrijk*. Hij † in den ouderdom van bijna 80 jaren in 1749, en werd te *Amst.* in de N. kerk met groote staatsie begraven.

— (JAN EVERARD) gaf in 1774 eene proeve van verbeterde psalmen en gezangen ten dienste van zijn Luthersch kerkgenootschap in 't licht; zij vond goedkeuring en aanmoediging, werd voltooid en uitgegeven onder den titel van: *Het boek der psalmen, nevens de liederen en gez. bij de Luth. gemeente in gebruik. Amst.* 1776. In hoe ver men in 1778 bij de invoering van een N. gezangboek, van zijn werk gebruik heeft gemaakt, is ons niet gebleken. Zijn naamgenoot

— (JAN EVERT), geb. te *Amsterdam* in 1759, † 1805, was een leerling van den landschaps-teekenaar Jac. Cats en van Jan Punt. Hij deed zijne beroemde meesters eer aan, blijkens zijne geteekende en gegraveerde stad- en landgezigten, waaronder uit de omstreken van *Haarlem*. Hoewel klein en mismaakt, bezat hij veel geest, en was opgeruimd van aard, zoo lang hij voor den broode werkte, maar eene erfenis van een' oom had daarop een' ongunstigen invloed.

's GRAVESANDE (WILLEM JACOB VAN), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1688, † 1742, begon zijne regtsgeleerde studiën te *Leijden*, doch legde zich daarna voornamelijk toe op de wis- en natuurkundige wetenschappen, en gaf, naauwelijks 19 jaren oud, eene *Proeve over de doorzigtkunde*, door Bernouilli zeer geprezen. Tot doctor in de beide regten bevorderd, vestigde hij zich als advokaat te *'s Hage* en ondernam in 1713 met and. jonge geleerden, de uitgave van een voortreffelijk maandschrift: *Journal littéraire*, waarin hij vele belangrijke bijdragen leverde. Ook werkte hij mede tot het bekend *Chef d'oeuvre d'un inconnu*, onder den naam van *X.* of *Ixixius*. In 1715 ging hij als gezantschaps-secretaris naar *Londen*, waar hij met de leer van Newton bekend en als lid der Koninkl. Academie van Wetenschappen aangenomen werd. Zijne roeping als hoogl. te *Leijden* in 1717 in de sterre- en wiskunde vestigde zijne standplaats in de maatschappij, en opende hem de baan, welke hij

met hoogen roem heeft afgeloopen. Hij begon dien post met eene redevoer. *De Matheseos in omnibus scientiis praecipue in physicis usu, nec non de Astronomiae perfectione ex physica haurienda.* Hij legde zich met ijver toe op Newton's wijsbegeerte, die hij in al hare bijzonderheden ontvouwde voor zijne leerlingen en in een geschrift: *Physices elementa mathem. etc. sive introductio ad philosophiam Newtonianam. L. B.* 1720, in 1725 en 1742 herdrukt. In 1730 werd hem het onderwijs der burgerlijke en krijgs-bouwkunde in de Nederd. taal opgedragen en in 1734 de leerstoel in de wijsbegeerte, dien hij aanvaardde met eene redev. *De vera et nunquam vituperata philosophia.* Zijne nagelatene werken zijn door J. N. S. Allamand uitgegeven, onder den titel: *Oeuvres philos. et mathematiques de G. J. s' Gravesande avec l' hist. de la vie et des ecrits de l' auteur. Amst.* 1774 in 4to 2 vol. Hij heeft groote verdiensten omtrent de proefondervind. natuurkunde, bepaalde naauwkeuriger de wetten der veerkracht van vaste ligchamen, en vond een werktuig uit tot het nemen van proeven tot nadere kennis der schuinsche weerkaatsing, enz., al hetwelk zijnen roem staaft.

's GRAVESANDE (ADRIANUS), geb. in 17 . ., † 1787, tot het predikambt opgeleid, was op onderscheidene standplaatsen als leeraar der hervormden werkzaam, het laatst te *Middelburg*, en maakte zich inzonderheid verdienstelijk o. a. door 2 belangrijke schriften voor de kerkelijke en vaderlandsche geschiedenis, waarvan het 1ste heet: *Tweehonderdjarige gedachtenis van het 1ste Synode der Nederl. kerken onder het kruis, enz. Middelb.* 1769. Het andere: *Tweede eeuwgedachtenis der Middelburgsche vrijheid enz. ten tijde der Nederl. beroerten, enz. Ib.* 1774.

GREBBER (PIETER FRANSZ. DE), wiens vader en zuster de schilderkunst beoefenden, werd geb. te *Haarlem* in 1590, genoot behalve van zijn' vader onderwijs in de kunst bij den beroemden Goltzius, en werd een bekwaam historie- en portretschilder. De Regtszaal en het Oudemannenhuis aldaar prijken met eenige zijner stukken. Hij etste ook in de manier van Rembrandt.

GREEF (JAN DE), geb. te *Dordrecht* in 1784, † 1835, ontving lessen in de teekenkunst van M. Schouman en van zijn' oom Jac. van Dalen, die hem tevens in de regelen der bouwkunst onderwees. Tot het laatstgenoemde vak overhellende, behoorde hij weldra tot die veel belovende jongelingen, die, door koning Lodewijk als kweekelingen naar *Parijs* en *Rome* werden gezonden, om hunne studiën voort te zetten. Hij bragt aldaar 7 jaren door, zag zich bij zijne terugkomst aangesteld

tot opzigter der gebouwen van 't zeewezen te *Rotterdam* en werd vervolgens bij den waterstaat geplaatst; maakte het ontwerp tot verbetering en verfraaijing van het lustslot te *Soestdijk*, had het opzigt over de voltooijing van den aanbouw des kon. paleizes, — het Oude Hof, — te *'s Hage* en later over dat van den erfprins (Willem II.). Intusschen was hij professor in de handteeken- en bouwkunde bij de genie- en artillerieschool te *Delft* en bekleedde in zijne laatste jaren den post van directeur der stadswerken en openbare gebouwen te *Amsterdam*. De opbouw der Luth. kerk aldaar geschiedde onder zijne leiding en die van den heer Suis. Hij was lid der 4de klasse van het Kon. Instituut en heeft ook vele fraaije landschapsteekeningen in O. Indischen inkt en sapverwen nagelaten.

GREENWOOD (FRANS), geb. te *Rotterdam* in 1680, † 1761 of 62, beoefende de schilder- en dichtkunst beide niet onverdienstelijk en verstond ook de kunst met diamant op glas te teekenen; zoo was een' bokaal met Vondels portret op die wijze vervaardigd in 't bezit van den dichter Hoogvliet. Hij begaf zich in 1726 naar *Dordrecht*, waar hij een ambt bekwam bij de gemeene middelen, en ter zijner uitspanning eenige miniatuurschilderijtjes vervaardigde. In 1719 had hij zich reeds als dichter bekend gemaakt door een' bundel Gedichten, die in 1733 gevolgd werd door de *Boeren Pinkstervreugt*, in den smaak van Rotgans' *Boeren kermis;* doch deze niet overtreffende. In 1760 gaf hij dit boertig gedicht met eenige losse dichtstukken nogmaals uit.

— (CORNELIS), zijn zoon, geb. te *Rotterdam* in 1708, † 1736, oefende zich onder zijn' vader, daarna te *Dordrecht* onder Adr. van der Burg, in de teeken- en schilderkunst. Met zijn medeleerling A. Schouman teekende hij vlijtig naar pleister en het leven; en bragt met and. een teekengenootschap tot stand, waar de leden wekelijks eene ordonnantie van eigene vinding moesten vertoonen, ter onderlinge beoordeeling. Hij vertrok onder gunstige vooruitzigten naar *Suriname* in 1735, doch stierf er in 't begin van 't volgende jaar.

— (JOHN) schijnt niet behoord te hebben tot het geslacht der bovenstaande, is geb. te *Boston* in *N. Amerika* in 1729. Hij kwam als jongeling te *Amsterdam*, leerde de teeken- en graveerkunst, bijzonder het vervaardigen van zwartekunst-platen, en was in 1758 mede oprigter der teeken-academie aldaar. Zijne gravuren, geschilderde portretten en met O. Ind. inkt gewasschen watergezigten, hebben hunne verdiensten. Van zijne geestigheid, vrolijkheid en vlugheid in het teekenen, gaf hij in-

zonderheid bewijs, door het afschetsen van een vrolijk gezelschap kunstgenooten, in eene afgehuurde trekschuit. Zijne verdere lotgevallen zijn ons onbekend.

GREVE (PETRUS DE), geb. te *Arnhem* uit een aanzienlijk geslacht in 1621, † 1677, begon zijne regtsgeleerde studiën te *Harderwijk*, voltooide die te *Franeker*, vestigde zich als advokaat te *Leeuwarden*, werd van daar als hoogl. in de regten te *Harderwijk* beroepen en maakte grooten opgang, als geleerd, scherpzinnig, duidelijk en bondig uitlegger der Rom. wetten. Men poogde hem te vergeefs aan die hoogeschool te boeijen; het gymnasium van *Nijmegen* scheen meer aantrekkingskracht voor hem te bezitten; van vele studenten vergezeld trok hij derwaarts in 1655. Ook hier was hij veler vraagbaak, en zochten de scholen van *Hamm* en *Heidelberg*, van *Breda* en *Groningen* hem vruchteloos aan zich te verbinden. Men heeft van hem: *Exercitat. ad pandectarum loca difficiliora. Hard.* 1653. *Noviom.* 1660. — *Dissert. ad instit. loca diffic. Noviom.* 1668. — *Dissert. anniversariae de dominio. Ib.* 1659 en and. onuitgegevene schriften.

GREVE (EGBERT JAN), geb. te *Deventer* in 1754, † 1811, studeerde 7 jaren aldaar in de oude letterkunde, wijsbegeerte en oostersche talen, en zette zijne studiën voort te *Leijden.* Bij zijn proponents-examen in 1783, weigerde hij de formulieren anders te onderteekenen, dan als menschelijke inzettingen volgens art. 2 der geloofsbelijdenis zelve. Dit en zijne staatkundige denkwijze deed hem proponent en in 't ouderlijke huis blijven, tot dat de inval der Pruissen in 1787 hem drong, met zijnen jongeren broeder naar *Steinfurt* te wijken, waar hij zijne vroeger begonnene verhandelingen over Job en het hebreeuwsche metrum afwerkte en uitgaf onder den titel: *Ultima capita libri Jobi ad graecam versionem recensita notisque instructa*, 1788, en *Tractatus de metris hebraicis.* In 1789 naar *Deventer* teruggekeerd, zette hij zijne studiën voort, tevens de kruidkunde beoefenende, en gaf in 't licht: *Vaticinia Nahumi et Habacuci, cum interpret. et notis. Amst.* 1793. In 1795 door de regering zijner geb. stad aangezocht om aldaar het professoraat in de Oostersche talen te aanvaarden, wees hij zulks van de hand en liet zich een jaar later voor het district *Winterswijk* als vertegenwoordiger der nationale vergadering kiezen. Doch hier was hij niet op zijne plaats, weshalve hij in 1797 het staatstooneel verwisselde met het professoraat in de Oostersche letterkunde te *Franeker.* Hier voltooide hij vele zijner werken, o. a. *Eenige opstellen en verstrooide gedachten over ver-*

schill. onderwerpen, *enz.* — *Brieven van Paulus vert. met aanmerk.* 3 dln. — *De br. v. Paulus aan de Gal. Philipp. en Thess. vert. met aanm. en met onderzoek. over 't gezag van Jacobus.* — *Vaticinia Jesaiae ad cap.* 40—46 enz. behalve nog and. stukken over Jes., de Ps. en and. schriften des O. V., in H. S. nagelaten. De Dev. hoogleer. Verburg heeft het in 1812 te vergeefs beproefd ze bij inteekening uit te geven. Hij was een man van verbazende geleerdheid, van een stalen geheugen en onafhankelijken geest.

GREVINCHOVEN (NICOLAAS) was in 1601 predikant te *Rotterdam*, en maakte zich als verdediger der Chrl. waarheid bekend door zijn werkje: *Ontdekkinghe der dwalingen van Hendr. Nicolaessoon. Rottd.* 1604. Hij schaarde zich aan de zijde der Remonstranten en werd daarom in 1618 afgezet. De groote liefde, welke hem de Rotterd. gemeente toedroeg, verzachtte zijn vonnis in zoover, dat hij zich binnen 's lands mogt ophouden. Den 17. Mei 1619 voor 't hof te *'s Hage* opgeroepen, om zich te verdedigen tegen de zware beschuldigingen tegen hem ingebragt, verscheen hij niet; waarop men hem verbande met verbeurdverklaring zijner goederen. Hij begaf zich naar *Antwerpen*, waar de broeders hem afvaardigden naar *den Bosch*, om eene conferentie met die van *Waalwijk* te houden, en was in velerlei opzigten der societeit nuttig. Hij was het ook, die zijn' vriend H. de Groot te *Antw.* in zijne woning ontving. In Mei 1622 vertrok hij met Vorstius naar *Holstein*, hield zich eenigen tijd te *Tongeren*, daarna te *Hamburg* op, en bediende de Remonstr. gemeente te *Frederikstad* van 1624—1626, toen hij, naar 't vaderland teruggekeerd, als mededirecteur der societeit werkzaam was. Later toefde hij veeltijds te *Hamburg*, en toen men hem in 1632 te *Rotterdam* terug verwachtte om aldaar de dienst waar te nemen, stierf hij hier dat zelfde jaar.

GREVIUS (JOHANNES) of DE GREVE, geb. te *Kleef* omstreeks 1580, werd in 1605 predikant te *Heteren* in de *Betuwe*. In 1610 trok hij naar *Heusden*, waar hij om zijne Remonstrantsche gevoelens, — toen contrabande, — van zijne dienst ontzet en gebannen werd. In 1620 verraderlijk te *Emmerik* gevangen genomen, voerde men hem naar *'s Hage*, om veroordeeld te worden tot levenslange gevangenis in het rasphuis te *Amsterdam*. Hoe hard hij hier ook behandeld werd, vond hij echter gelegenheid door juristische boeken, zich in de regtsgeleerdheid te oefenen, reeds vroeger hem niet vreemd, en eene belangrijke verhandel. in keurig en krachtig Latijn te schrijven, *Over de pijnbank*, naderhand te *Hamburg* voltooid onder den

titel van: *Tribunal reformatum etc. Amst.* 1624, waarin hij het nadeel, om door pijn en geweld een' beschuldigde tot bekentenis te dwingen, voldingend met bewijzen betoogde. De Dordsche dichter D. Joncktijs heeft dit werk, hier verkort, dáár vermeerderd, in het Nederd uitgegeven. Door behulp van zijn' trouwen vriend D. Sapma, gelukte het hem en Prince in Oct. 1621 uit de gevangenis te ontsnappen. Na eenige maanden de Rem. gemeente te *Amst.* bediend te hebben, begaf hij zich naar *Hamburg* en *Holstein;* doch is kort daarna op eene reis naar *Spiers* vermist, zonder dat men ooit weder iets van hem vernomen heeft. Zijne gevangenschap droeg, even als die van H. de Groot, heerlijke vruchten. — Een lat. brief aan C. Vorstius van 19 Oct. 1621, waarin hij hem zijne verlossing meldt, is te lezen in de: *Epistolae praestant. ac erud. virorum. Ep.* 405.

GRIBBIUS (PETRUS) werd geb. te *Middelburg* in 1651, waar zijn vader pred. was bij de Engelsche kerk (naderhand bij de Hoogduitsche te *Amsterdam*). Hij bezocht eerst *Utrecht*, daarna *Leijden*, en werd in 1677 predikant te *Middelie*, achtereenvolgens op and. plaatsen en eindelijk te *Delft.* Vier en vijftig jaren verkondigde hij het Evang. en genoot nog 8 jaren het emeritaat. Zijne predikatiën maakten veel opgang, ofschoon in eene platte taal voorgedragen, en doorspekt met allerlei Lat. en Fr. basterdwoorden. Zij zouden gepast eene plaats verdienen in de dezer dagen uitgegevene *Kansel-ontluistering*, blijkens zijne: *Twee redevoer. over Job* 14: 1 en 2, *uitgespr. op zijn'* 50 *jarigen Delfsen predikdienst en* 80*jar. ouderdom, den* 21. *en* 23. *Oct.* 1731. — *Verscheide redevoer op bijz. tijden en omstandigheden*, enz. Hij † in 1739.

GRIENT (CORNELIS DE), geb. te *Rotterdam* in 1691, † 1783, ontving in zijne jeugd onderwijs in de teekenkunst, deed een of meer reizen ter zee, werd daarna school- en schrijfmeester en schafte zich eindelijk eenen ijzerwinkel aan, waarvan hij zich op zijn 50ste jaar ontdeed, toen hij bij den heer Dreux rector der Lat. scholen te *Rotterdam*, die met zijne eenige dochter getrouwd was, ging inwonen. Nu voldeed hij ruimschoots zijnen lust tot het teekenen van schepen, vervaardigde er van allerlei soort en gedaante, mitsgaders bevallige watergezigten, ofschoon van eentoonigheid niet vrij te pleiten. Ook zijn schrijfwerk wordt om deszelfs fraaiheid geroemd. Hij was bijzonder vlijtig, aangenaam in den omgang en algemeen geacht.

GRIENT DREUX (P. DE), zijn kleinzoon, geb. te *Rotterdam* in 1747, † te *Zutphen* in 1814, bekleedde in zijne geboorteplaats, even als zijn' vader, een' leerstoel bij de Lat. scholen,

daarna als rector te *Zutphen* met den titel van hoogleeraar in de regten. Zijne uitgebreide kennis, schranderheid, fijn oordeel en smaak, gevoegd bij de gemakkelijkheid om zijne kunde aan and. mede te deelen, maakten hem bijzonder geschikt voor den gekozen werkkring. Hij slaagde niet ongelukkig in het handteeren der Nederd. lier, waarvan proeven voorkomen in de *Dichterlijke Schakeringen.*

GRIETHUIJZEN, geb. CARELIUS (MARIA LOUIZA) geb. te *Amsterdam* in 1744, † 1813, gaf reeds in hare jeugd blijken van aanleg tot de dichtkunst, en vond later gelegenheid te *Amsterdam*, in haren omgang met N. S. van Winter en diens gade L. W. van Merken, meer en meer die schoone gave te ontwikkelen. Hare stukken bestaan meest in gelegenheidsverzen, hier en daar verspreid, o. a. in de *Dichterlijke Handschriften*, door P. J. Uilenbroek uitgegeven. De kunstschrijver H. Bout heeft hare onuitgegevene gedichten fraai afgeschreven; ze zijn in 't bezit gesteld van hare dochter Regina Geertruij.

GRIFFIER (JAN), geb. te *Amsterdam* in 1645, † 1718, oefende zich eenigen tijd in het bloemschilderen, daarna onder de leiding van R. Rogman in 't landschap. Hij genoot het voorregt de werkplaatsen te mogen bezoeken van Ruisdael, Rembrandt, A. van de Velde en Lingelbach, 't geen van gunstigen invloed was op zijn werk. Hij koos in 1667 zijn verblijf te *Londen*, schilderde Italiaansche bouwvallen, Rijn- en Theemsgezigten, rijk gestoffeerd met allerlei vaartuigen en schier ontelbare figuren. Zijne stukken waren van een behagelijk koloriet, zorgvuldige netheid en uitvoerigheid en vonden goeden aftrek. Liefhebber van varen zijnde, zoo kocht hij een jagt, ging het met zijn huisgezin bewonen, stak in 1695, beladen met alles wat hij bezat, naar de Holl. kust over, geraakte aldaar op eene zandplaat, redde met zijn gezin het leven, doch verloor schip en goed, behalve een riem met geld, door zijne dochter geborgen. Te *Rotterdam* schafte hij zich een ander vaartuig aan, dat hem tot woning en werkplaats strekte en waarmede hij binnenlandsche reisjes deed. Eens voer hij bij *Dordrecht* aan den grond en moest 8 dagen wachten eer zijn schip vlot raakte. Met beter geluk voer hij er later mede naar *Engeland*, en † te *Londen*. Hij etste ook eenige vogelen naar teekeningen van T. Barlow, en 't Amsterd. Museum prijkt met één zijner Rijngezigten.

— (ROBBERT), zijn zoon, geb. te *Londen* in 1688, trad in 't voetspoor van zijn' vader, koos zijne woonplaats te *Amsterdam;* schilderde in den trant van Wouwerman en van de Velde,

die hij bedriegelijk nabootste, en stoffeerde schilderijen van J. Ruisdael met paarden en beelden, welke soms voor die van Wouwerman doorgingen. Het Museum te *Amst.* bezit van hem een landschap aan eene rivier, vol beeldjes. Feitama maakte op zijne Rijngezigten een klinkdicht op zijn Feitama's. Hij begaf zich later naar *Engeland*, waar hij kunsthandel dreef, schilderijen herstelde en tamelijk bejaard te *Londen* overleed.

GRIMANI (HUBERTUS), eigenlijk HUBERT JACOBSZ, geb. te *Delft* in de laatste helft der 16de eeuw, verliet vroeg zijn vaderland, begaf zich o. a. naar *Venetië*, waar hij zich gedurende 9 of 10 jaren aan het hof van den Doge Marino Grimani ophield. Deze was met den Nederl. portretschilder zoo zeer ingenomen, dat hij hem niet slechts waar 't noodig was beschermde, maar ook de gunst verleende, zijn' naam met die van zijn eigen geslacht te verwisselen. Naar 't vaderland teruggekeerd werkte hij veel voor de Engelschen, maar omdat deze weinig geduld hadden lang naast den ezel te zitten, droegen zijne portretten wel eens de blijken van overhaasting. Hij stierf te *Brielle* in 1628 of 29.

GROBBENDONK (ANTONIE SCHETS VAN), gouverneur van *'s Hertogenbosch* in Spaansche dienst, ten tijde toen het vermaarde ruitergevecht van C. de Bréauté (zie dat Art. bl. 247) en Lekkerbeetje (1600) voorviel. Daar hij het vermoorden van den gekwetsten Franschen edelman niet verhinderd had, werd hij door een van diens bloedverwanten tot een tweegevecht uitgedaagd, dat hij van de hand wees, of dat hem, gelijk men wil, door den aartshertog Albertus verboden werd. Dat het hem niet aan de dapperheid ontbrak toonde hij in 1601, wanneer hij de stad moedig verdedigde tegen prins Maurits, als ook toen in 1629 prins Fred. Hendrik haar gedurende 5 maanden belegerde; en hij eindelijk genoodzaakt was haar bij verdrag over te geven. De prins prees zijn' betoonden moed en gehouden gedrag, 't geen hij schertsend beantwoordde door te zeggen: „dat hij vernesteld was." Zijne verdere lotgevallen behooren hier niet te huis.

GROEN (CORNELIS), geb. te *Enkhuizen* in 1792, † 1827, genoot zijne eerste opleiding tot den geleerden stand van den hoogleeraar G. Bakker, destijds geneesheer in genoemde stad. Na diens vertrek wisten anderen zijn' aanleg tot het leeren van talen verder te ontwikkelen, zoodat hij weldra in staat was, aldaar onderwijs te geven in de Grieksche en Latijnsche letteren. Enkele zijner verhandelingen zijn opgenomen, in de *Mnemosyne* van H. W. Tijdeman, en 't *Magazijn* van N. G.

v. Kampen. Ook gaf hij eene vertaling met aanteek. van Plutarchus' werkje: *De sera numinis vindicta.* Zijne nederigheid was oorzaak dat hij geen' graad in de letteren zocht te verkrijgen. De gaaf om zich duidelijk en bevallig mede te deelen, verwierf hem de toegenegenheid zijner leerlingen en zijn tevreden en liefdadig gedrag ieders achting.

GROENEVELD (CORNELIS) waagde het in 1780 eene berijmde vertaling te leveren van Klopstock's *Messiade*, zonder de minste kennis van de Hoogduitsche taal te bezitten. Deze zoogenoemde vertaling is door Witsen Geijsbeek naar verdienste scherp gehekeld. Wij weten van hem niets meer te melden, als dat hij † in 1785 of 86.

GROENEWEGEN (HUGO VAN) behoorde in 1560 tot de regeringsleden van *Delft;* verliet bij de vervolging om 't geloof in 1567 die stad, begaf zich naar *Amsterdam;* keerde 2 jaren later naar *Delft* terug en was in 1572, ofschoon Roomschgezind, burgemeester aldaar en aanvoerder der schutters tegen Lumeij, ten einde diens gepleegde wreedheid tegen Musius en and. te wreken. Bossu trachtte zich van hem te bedienen om den Prins van Oranje te vatten en naar *Haarlem* te voeren, met belofte van groote belooning. De brief van Bossu viel in handen van den prins; deze ontbood den burgemeester, en toen deze zijne onschuld betuigde en bewees, wilde de prins hem overhalen, om den brief zoodanig te beantwoorden, dat Bossu in 't net gelokt werd, hetwelk hij voor een ander spande; maar de brave man was niet te bewegen, iets te doen dat met zijn gemoed streed. Een kort huisarrest was zijne straf.

— (GERRIT), geb. te *Rotterdam* in 1754, † 1826, werd tot het scheepstimmeren opgeleid, doch een ongeluk, dat de afzetting van zijn regterbeen ten gevolge had, werd oorzaak dat hij zich op het teekenen toelegde, welke kunst hij leerde bij N. Muijs. Het afbeelden van schepen en allerlei vaartuigen viel bijzonder in zijn' smaak, en hij verkreeg daarin zulk eene bekwaamheid, dat zijne teekeningen de goedkeuring van kenners wegdroegen, gelijk ook het geval is met vele zijner geëtste plaatjes, schepen en watergezigten voorstellende. Hij overleed in 't Proveniershuis zijner geboortestad.

— (HENRICUS) was in 1667 predikant te *Lier*, *Delftshaven* en in 1680 te *Enkhuizen*, waar hij † in 1692, en een ijverig Coccejaan, doch minder practisch dan anderen van zijn stelsel, als niet genoeg dringende op een christelijk leven. Zijne aanhang kreeg den naam van Groene Coccejanen, ter onderschei-

ding van de Ernstige, die eene meer praktikale rigting volgden. Een aantal schriften drukken zijne denkwijze uit, waarvan wij slechts noemen: *De mond der opperste wijsheid.* — *Teekenen der tijden.* — *De geestelijke krijgsman.* — *Over de Psalmen.* — *Den brief aan de Hebr.* — *Over de Openb. van Joh.* 1677, 1682, in 2 dln. — *De heerlijkheid van Christus koningrijk*, nog gezocht bij de liefhebbers van dergelijke lectuur.

GROENIA (PETRUS), geb. te *Makkum* in 1769, ontving onderwijs in de schilderkunst van H. W. Beekkerk en werd een verdienstelijk schilder van portretten, hist. en zinnebeeldige onderwerpen, en landschappen. Op de Gendsche en Amsterd. tentoonstellingen behaalden zijne stukken veler goedkeuring. Hij begaf zich in krijgsdienst, verbleef eenige jaren in *Spanje* en *Frankrijk*, trad in 1813 in Holl. dienst en verkreeg den rang van Kolonel; doch bleef de kunst steeds uitoefenen. Zijn sterfjaar is ons niet bekend.

GRONINGEN (AART VAN), een soldaat, die zich beroemd heeft gemaakt in het beleg van *Steenwijk* ten jare 1580 en 81. De dappere van den Corput (zie bladz. 385) verdedigde de stad tegen de Spanjaarden onder den Graaf van Rennenberg. Toen het den vijand gelukt was, door eene teerton een der poorten in brand te steken, klom Aart langs een' ladder in de gracht en zwom die met een' lederen emmer in den mond over, rukte de teerton weg en bluschte den brand onder eene hagelbui van kogels. Ongekwetst kwam hij terug, beklom den wal en werd door van den Corput voor deze stoutmoedige daad goed beloond.

GRONOVIUS (JOHANNES FREDERICUS), geb. te *Hamburg* uit een deftig geslacht in 1611, † te *Leijden* in 1674, gaf in zijne jeugd al blijken van ijver en lust voor de studie, bepaalde zich in rijper jaren tot de regtsgeleerdheid en historiekunde, bezocht *Duitschland*, *Frankrijk* en *Italië*, en bevond zich te *Rome* in Febr. 1641, toen de bezorgers der doorl. school van *Deventer* hem een' leerstoel aanboden in de historie en welsprekendheid, aan welk vereerend verzoek hij in Maart van 't volgende jaar voldeed. Gedurende 16 jaren bragt hij zeer veel toe tot den bloei dier school; uitlokkende aanbiedingen door die van *'s Hertogenbosch*, *Harderwijk* en *Franeker* wees hij van de hand. In 1658 vertrok hij als opvolger van D. Heinsius naar de Leijdsche hoogeschool, en maakte zich ook daar verdienstelijk door zijne grondige en uitgebreide geleerdheid en uitmuntende schriften, waartoe vooral behooren zijne werken over de Rom. oudheden; zijne ophelderingen van Rom. schrij-

vers o. a. van *Seneca*, *Aulus Gellius*, *Livius*. De uitgave van dezen laatsten wordt voor zijn meesterwerk gehouden, zoo wel wat de critiek van den tekst als de noten betreft. Vele opmerkingen komen voor in zijne *Observationes*. *L. B.* 1639, 3 vol.

GRONOVIUS (JACOBUS), zijn zoon, geb. te *Deventer* in 1645, † 1716, studeerde onder zijn' vader te *Dev.* en *Leijden*, bezocht daarna de boekerijen van *Oxford* en *Cambridge*, en gaf, in *Nederl.* teruggekeerd, *Polybius* uit, met zijne aanteek. en die van Casaubonus. Hij weigerde het hoogleeraarsambt, dat hem te *Deventer* werd aangeboden; vertrok in 1666 met onzen gezant Paats naar *Spanje*, vervolgens naar *Italië*, waar hem in 1672 te *Pisa* de zeldzame eer ten deel viel, als hoogleer. in de geschiedkunde benoemd te worden. Hij bekleedde dien post eenigen tijd; doch land en volk hem niet behagende, kwam hij over *Duitschland* in zijne geboortestad terug, alwaar hij zijn leven in rustige letteroefeningen dacht door te brengen, toen men hem in 1679 als hoogleeraar te *Leijden* in de gr. taal en de historie beriep. Niet lang daarna kreeg hij het vereerend aanzoek, dezelfde betrekking te *Padua* te aanvaarden, 't welk hij van de hand wees, en later nog eens, toen het met veel aandrang vernieuwd werd. In 1692 maakte men hem, met verhooging van jaarwedde, insgelijks hoogl. in de welsprekendheid en later Geographus der universiteit, waarvan hij een uitnemend sieraad was. Talrijk zijn zijne schriften, opgenoemd in *Saxe's Onomastic. litt. V.* 178—184. Tacitus, die hij had afgewerkt, is uitgegeven door zijn' zoon

— (ABRAHAM), geb. te *Leijden* in 1694, † 1774. Hij volgde het voorbeeld van zijn' vader en grootvader door de uitgave van verscheidene Grieksche en Lat. schrijvers, ook vele met aanteek. van anderen, zoo als *Justinus*. *L. B.* 1719, herdrukt in 1760. *Pomponius Mela*. *Ib.* 1722 en 1748. — *Aelianus de variae hist.* 1731 en *De natura Animalium*, 1744. Hij werd te *Leijden* in 1741 tot Bibliothecaris aangesteld, welken post hij waarnam tot aan zijn' dood.

— (JOHAN FREDERIK), zijn broeder, geb. te *Leijden*, † in 1760, bekleedde een' regeringspost in zijne vaderstad, beoefende inzonderheid de natuurkunde, en schreef verhandelingen over de visschen, opgenomen in de werken van geleerde genootschappen, vooral in de: *Philosophical Transactions* en in de *Acta Upsaliensia*, 1744—1750. Ook: *Historia Camphorae*, 1715. — *Flora Virginica*. — *Index supellectilis lapidae*. enz.

— (LAURENS THEODORUS), geb. in 1730, † 1777, was lid van *Leijden's* raad, ook een verdienstelijk beoefenaar der na-

tuurlijke historie, die voorstelde om de visschen te rangschikken naar het zamenstel, het getal en de al of niet aanwezigheid der vinnen. Hij schreef een *Museum Ichthyologicum*, 1754, en *Zoöphylacium Gronovianum*, 1765, in welke werken zijne aanzienlijke verzameling beschreven wordt.

J. C. de Jonge in zijn *Nederl. en Venetië* vermeldt, bl. 398, nog een' anderen LAURENS THEODORUS, die tweemalen *Italië* bezocht en zich op zijn' laatsten togt eenigen tijd te *Venetië* zou opgehouden hebben. De eerste reis geschiedde van 1679—1682, de 2de van 1693—94. Het H. S. van zijn reisjournaal berust op de kon. Bibliotheek te *'s Hage*.

GROOF (JACOBUS), geb. in 1780, was priester der R. K. kerk, en in 1825 prefect in de kolonie *Suriname* en pastoor te *Paramaribo*, waar hij nuttig werkzaam was voor de belangen zijns geloofs en in 1835 en 42 twee Godshuizen stichtte, het eene te *Paramaribo*, het andere aan de zeekust. In 1842 werd hij benoemd tot bisschop van *Canea* in part. infid. en in 't zelfde jaar tot apostolische vicaris voor *Oost-Indië*. Daar aangekomen, beijverde hij zich om de geestelijken onder de kerkelijke tucht terug te brengen en door orde en godsvrucht zijne kerk van dienst te zijn. Hij werd echter door zijne onderhoorige priesters aldaar zeer tegengewerkt, zoo verregaand zelfs dat zij hem bij den Gouverneur-generaal in zulk een ongunstig daglicht stelden, dat deze hem in 1846 dwong naar het vaderland terug te keeren, alwaar hij van zijn wedervaren verslag deed en door een' coadjutor op *Java* werd vervangen. Bedoelde priesters werden later uit hunne dienst ontslagen. Groof werd in 1847, ten blijke van goedkeuring zijner handelingen, met eene buitengewone zending als visitator-apostoliek naar *Suriname* gezonden, in welke functie hij 5 jaren werkzaam bleef, tot dat hij in Mei 1852 overleed.

GROOT (CORNELIS DE), oom van den vermaarden Hugo, geb. te *Delft* in 1544, † 1610, leerde in zijn vaderstad de Lat. taal; begaf zich naar *Leuven* ter beoefening der wijsbegeerte, Hebr. en Grieksche talen, daarop naar *Parijs*, om zich in de regtsgeleerdheid te bekwamen en ontving te *Orleans* den titel van licentiaat in de regten. Naar 't vaderland teruggekeerd, werd hij in 1573 in de Delftsche vroedschap opgenomen en 2 jaren later requestmeester van den prins van Oranje. Bij de inwijding der Leijdsche hoogeschool verbond hij zich tot het geven van eenige lessen in de wijsbegeerte en aanvaardde kort daarop het hoogleeraarsambt in de regten, 't welk hij tot in 1583 bekleedde, toen ligchaamszwakte hem tot de

nederlegging noodzaakte. Doch 4 jaren later liet hij zich overhalen om zijne dienst op nieuw aan genoemde hoogeschool te wijden, tot wier luister hij zoo veel had toegebragt. Herhaalde aanzoeken om lid te worden van den Hoogen Raad wees hij van de hand. Zijne schriften, waarvan er echter geene gedrukt zijn, moeten bewijzen dragen van zijne bedrevenheid in letteren en wijsbegeerte, inzonderheid in de regtsgeleerdheid.

GROOT (JAN DE), zijn broeder en vader van Hugo, geb. te *Delft* in 1554, † 1640, werd te *Douai* tot meester in de vrije kunsten en doctor in de regten bevorderd, bekleedde vele jaren het burgemeesterschap in zijne geboortestad, was curator der Leijdsche hoogeschool, en nadat hij dezen post omstreeks 1617 had laten varen, raadsheer van den graaf van Hohenlo. Hij wordt geprezen als een man van geleerdheid, en voorstander van letteren en wetenschappen, die in briefwisseling stond met Lipsius en andere geleerde mannen. Van zijne ervarenheid in de Lat. en Nederd. dichtkunst vindt men hier en daar blijken.

— (HUGO DE), geb. te *Delft* in 1583, † 1645, was met Erasmus wel de beroemdste geleerde van vaderlandschen grond, die uitmuntte als godgeleerde, wijsgeer, regtsgeleerde, taal- letter- oudheidkundige, redenaar, staatsman, geschiedschrijver, en dichter in de Lat. en Nederd. talen. De steun, de bron, de toevlugt van alle geleerden en alle tijden, in één woord, een meesterstuk der natuur, waarin zij zich zelve overtroffen heeft. Zulk een man, wiens levensbeschrijving een foliant vult, is te groot om in ons werk naar waarde geschetst te worden. Wij stippen slechts aan, als eene eenvoudige herinnering, dat hij op zijn elfde jaar reeds de Leijdsche hoogeschool bezocht, en een jaar daarna zijne moeder van de Roomsche tot de Hervormde kerk overbragt; dat hij in 1598 met Justinus van Nassau en J. v. Oldenbarneveldt in gezantschap naar *Frankrijk* vertrok, waar Hendrik IV. hem eene gouden keten vereerde, met den uitroep: „Zie daar het wonder van *Holland!*" Te *Orleans* tot doctor in de regten bevorderd, trad hij in *den Haag* als pleitbezorger op, werd in 1607 tot historieschrijver der Staten van *Holland*, een jaar later tot advokaat-fiskaal van den hove van *Holland* aangesteld, en in 1613 tot pensionaris van *Rotterdam*. Na eene glansrijke staatkundige loopbaan, deelde hij met andere beroemde staatsmannen in de stormen der binnenlandsche beroeringen, welke voor hem eene veroordeeling tot levenslange gevangenis op *Loevestein* ten gevolge had, waaruit de schrandere list zijner echtgenoote Maria van Reigersber-

gen hem verloste. Hij vond eene schuilplaats in *Frankrijk*, begaf zich later op verzoek van Oxenstierna naar *Stokholm*, en werd door koningin Christina benoemd tot ambassadeur van *Zweden* aan het Fransche hof, welken post hij 10 jaren lang bekleedde, toen hij naar *Zweden* terug trok. Daar het hem hier niet beviel, ging hij naar *Duitschland*, waar hij te *Rostock* overleed. Zijne schriften in al de genoemde vakken van geleerdheid vindt men elders uitvoerig vermeld; wij noemen hier alleen zijn voortreffelijk werk *Over de waarheid der Chr. Godsdienst*, dat over het *Regt van oorlog en vrede*, en zijne verhandeling *Over de vrije zee.*

GROOT (WILLEM DE), zijn jongste broeder, geb. te *Delft* in 1597, † 1662, was een vermaard regtsgeleerde, die ook de gevolgen van zijn' broeders ongeluk ondervond. Hij raakte in 1622 te *'s Hage* in hechtenis wegens eenige brieven van Hugo, te *Lillo* onderschept, en wegens het drukken van diens verantwoording; doch wijl hij van dit alles geene kennis droeg, stelde men hem op vrije voeten. In 1629 bezocht hij zijn' broeder te *Parijs*. Overigens vinden wij van hem opgeteekend dat hij schreef eene: *Inleiding tot de practijk van den hove van Holland*, 1655, eerst in 't Lat., daarna in 't Nederd. — *Enchiridion de principiis juris naturalis*, 1667, ook te *Jena* in 1669. *De vitis jurisconsultorum, quorum in pandectis extant nomina.* Ook was hij geen onverdienstelijk Nederd. dichter.

— (CORNELIS DE), oudste zoon van Hugo en Maria v. Reigersbergen, koos de krijgsdienst, woonde den krijgstogt bij onder Turenne in *Italië*, werd door den raad van *Venetië* begiftigd met de ridderorde van St Marcus, en beraamde met zijn' jongsten broeder Dirk eene reis naar *Zweden*, om koning Karel Gustaaf hunne dienst aan te bieden in 1661. Onder weg, tusschen *Embden* en *Bremen*, werd Dirk des nachts door hun' eigen knecht verraderlijk op zijn bed doodgeschoten; Cornelis, met zijn hoofd bezig om een Lat. vers op te stellen, greep zijn pistool, schoot het op den hem naderenden moordenaar af, met dat gelukkig gevolg dat hij viel en, daarna gevangen genomen, loon naar werken ontving. De Groot hierdoor afgeschrikt zijne reis voort te zetten, keerde naar 't vaderland terug, werd later kapitein van de Holl. gardes en landdrost van de *Meijerij* van *'s Hertogenbosch.* Hij † in 1665.

— (PIETER DE), 2de zoon van Hugo, geb. in 1615, † 1685, werd door zijn' vader tot de regtsgeleerdheid opgeleid. Na volbragte studiën te *Leijden*, keerde hij in 1637 naar zijn' vader te *Parijs* terug, werd elf jaren later door Karel Lodewijk,

keurvorst van de *Paltz*, aangesteld tot diens resident bij de Staten-Generaal en was van 1660 tot 68 pensionaris van *Amsterdam*. In het laatstgenoemde jaar bekleedde hij een gezantschap naar *Zweden* en *Denemarken*, en bij zijne terugkomst het pensionariaat te *Rotterdam*. Niet lang daarna vertrok hij als gezant naar *Frankrijk*, om het onweder, dat onzen staat boven 't hoofd hing, af te leiden, doch het noodlottige jaar 1672 noodzaakte hem terug te keeren. Zijne onderhandelingen met de Franschen, nadat die in ons land waren gerukt, liepen vruchteloos af, en zijn leven liep meer dan eens gevaar. Hij werd van zijn ambt ontzet, week eerst naar *Antwerpen*, daarop naar *Keulen*, en bewees in deze plaatsen belangrijke diensten aan zijn vaderland. Bij zijne terugkomst van gekwetste majesteit beschuldigd, werd na wettig onderzoek die beschuldiging valsch bevonden en hij vrij gesproken. Na dien tijd leefde hij ambteloos op zijn buitenverblijf *Boekenrode* bij *Haarlem*, zijn' tijd met letteroefeningen slijtende. Als Nederd. dichter verdient hij bijzonderen lof wegens kracht, zinrijkheid en zwier. Zijne losse stukken zijn in onderscheidene verzamelingen verspreid; ook vindt men er eenige achter zijne schoone *Uitbreidingh der Psalmen*, in 1724 door K. v. Arkel uitgegeven. Dan bestaat er eene verzameling van *Overgeblevene Rijmstukken van Jan*, *Hugo*, *Willem en Pieter de Groot*, die sporen draagt van slordigheid.

GROOTE (GEERT) of GROETE, in 't Lat. bekend onder den naam van: GERHARDUS MAGNUS, geb. te *Deventer* in 1340, † 1384, maakte, ofschoon zwak van gestel, al vroeg vorderingen in de letteroefeningen en was weldra in staat zich te *Parijs* op hoogere wetenschappen toe te leggen. Hij vertoefde aldaar van 1355 tot 1358, zich oefenende in de godgeleerdheid en tooverkunst, (eene geliefkoosde studie van die dagen); verwierf den graad van meester in de vrije kunsten, en keerde, op verzoek van zijn' vader, naar *Deventer* terug. Zijne zucht naar kennis niet voldaan zijnde, begaf hij zich weldra naar *Keulen*, zette zijne studie in de godgeleerdheid voort, en trad er als leeraar op in de wijsbegeerte, oudheidkunde en theologie. Twee prebenden van *Aken* en *Keulen* gaven hem den rang en het inkomen van kanunnik en een onbezorgd leven. Eene ziekte, die hem te *Deventer* overviel, of eene nadrukkelijke vermaning van zeker geestelijke in een openbaar schouwspel te *Keulen*, legde bij hem den grond tot eene gansche verandering in zijn levensgedrag en volgende bestemming. Hij verliet zijn kanunnikaat, nam het kleed van een' eenvoudig' geestelijke aan, keerde naar zijn vaderland terug, en werd door de toespraak van een' vriend

Henricus Aeger (prior van 't Karthuizer klooster *Monnikhuizen* bij *Arnhem*,) versterkt in zijne godsdienstige afzwering der wereld. Hij verbrandde openlijk op den *Brink* te *Deventer* zijne duurgekochte en zeldzame tooverboeken; bezocht geene hoogescholen meer, maar begaf zich naar die kloosters in *Gelderland* en *Braband*, die door godsvrucht en geleerdheid het meest uitmuntten. Na eene voorbereiding van 3 jaren vestigde hij zich in zijne geboorteplaats, trad, tot diaken gewijd, openlijk als leeraar bij 't volk op, spoorde de menschen aan tot bijbelonderzoek, tot boete en bekeering. Geringen en aanzienlijken, geestelijken en leeken stonden verbaasd over zijne welsprekende en roerende taal. Er bestaan nog eenige zijner leerredenen tegen de zoogenoemde Focaristen, — dat zijn geestelijken, die eene jonge huishoudster, Focaria genaamd, bij zich ter inwoning toelieten. — Hij liet zich op onderscheidene plaatsen in *Holland*, *Overijssel* en *Gelderland* hooren; doch vond weldra zulke groote moeijelijkheden van den kant der kerkelijken, dat de bisschop van *Utrecht* hem het prediken verbood. Nu gaf hij zich geheel aan zijn meest geliefkoosd ontwerp, het onderwijs der jeugd, over, vervaardigde Nederd. vertalingen van sommige *Psalmen;* het *Officium mortuorum*, de *Spiritualis desponsatio* van J. Ruijsbroek en andere stichtelijke geschriften. Hij werd het offer zijner menschlievendheid, door een' vriend bij te staan, die aan de pestziekte leed. Doch niet slechts als zedeprediker maakte hij grooten naam, maar inzonderheid als hersteller der Deventersche kapittelschool, en eerste voorstander der later zoo ver verbreide *Broederschap van het gemeenschappelijke leven*, welke zoo veel heeft bijgedragen ter bevordering der hervorming. Vele zijner H.S.S. zijn nog aanwezig.

GROOTE of LANGE PIER. Zie op PIER.

GROOTVELD (PETRUS), was eerst adjunct-predikant van *Vessem*, *Hoogloon* enz. daarna in 1737 predikant te *Schijndel*, waar hij in dienst bleef tot 1773. Men weet van hem, dat hij een ijverig voorstander was van 't protestantisme, hetgeen blijkt uit zijne schriften: *Pattaecion of gestrafte lasteraar. Breda*, 1749. — *Toxandria male feriata of het bedrijf van Jobel Abbadon in de majorij van 's Hertogenbosch, ter gelegenheijdt van 't zoogenoemd R. Jubeljaar* 1751, *ontdekt* enz. *'s Bosch*, 1752. — *Boettrompet van getrouwe voorgangers in het Protest. Zion, tegens of in de uure der verdrukkinge geblazen* enz. *voorgesteld op den algem. dank-, vast- en bededag over Jes.* 59: 9—14. *Ib.* 1760.

GROVESTINS (WIJBE SJOERDS THOE), † 1482, was een der voornaamste edelen onder de Friesche vetkoopers. Zijn eigen-

lijke naam was SIRTEMA, doch zijne voorouders hadden dien van thoe Grovestins aangenomen naar een zwaar kasteel, door zijn oud-over-grootvader tegen den inval der Noormannen te *Engelum* gebouwd. Hij was een' der eersten, die zijn baard liet scheren, waarom men hem Scherne Wijbe (geschoren Wijbe) noemde. Terwijl hij het *Hortinga-huis* te *Nijland* belegerde, verzocht de bewoonster Swob Sjaardema, weduwe van Jarich Hottinga, hem tot eene zamenspreking. Zij riep hem daartoe op de valbrug, zich zoo zwak vertoonende, dat zij op 2 mannen rustte. Hij vroeg: „Swob Nift is 't lauwa?" (Nicht Swob is er trouw?) „Ja Mieg!" (ja neef!) was 't antwoord. Hij, niets ergs duchtende, kwam op de brug, doch werd dadelijk door de mannen, waarop Swob steunde, aangevallen en naar binnen gesleept. Dit geval gaf aanleiding tot de spreekwijze: Swobbe lauw, overeenkomende met het bekende Fides Punica. — Later uitgewisseld tegen Tjaard Gruwstra, kon hij dit leed maar niet verkroppen. Op wraak bedacht, deed hij uit zijn sterk kasteel veel overlast aan de Schieringers, in en om *Franeker* gezeten, weshalve deze onder geleide van Sikke Sjaardema zijn kasteel belegerden, hem door een venster doodschoten, het huis veroverden en afbraken. Zijne spreuk was: Neat to froed, neat to tjoed (niet te goed en niet te kwaad), 't welk nog de wapenspreuk van zijn geslacht is, en aanleiding gaf tot het spreekwoord: „het is een man als Scherne Wijbe", (een man met goede en slechte hoedanigheden).

GROVESTINS (OENE VAN), uit een beroemd adelijk Friesch geslacht, behoorde tot de verbondene edelen, en was te zeer op zijne hoede om zich op Alba's begeerte te *Antwerpen* te komen verantwoorden. Hij voerde in 1572 het bevel over eenige ruiterij in *Friesland*, en raakte met 12 van zijn volk slaags met een gelijk getal karabiniers van Billij; doch delfde 't onderspit, zoodat hij naauwelijks het gevaar ontkwam. Daarna zich bij den graaf van Schouwenburg voegende, vonden zij zich gedrongen *Friesland* te verlaten. Van de algemeene vergiffenis in 1574 uitgesloten, bleef hij in ballingschap; keerde eerst na de Gendsche bevrediging naar 't vaderland terug, en wist de teekening der Utrechtsche unie te bevorderen. Later begaf hij zich op nieuw in krijgsdienst en ijverde sterk voor de zaak der vrijheid te *Harlingen*, *Sneek* en elders. De berigten omtrent hem loopen niet verder dan tot 1583.

— (WIJBE VAN), broeder van Oene, was grietman van *Menaldumadeel* sedert 1561, doch moest dien post verlaten in 1572, in welk jaar hij zich te *Franeker* bevond, en met die

stad de zijde koos van den prins van *Oranje*. Hij wierf eenig volk, trok naar *Enkhuizen*, en werd tot Lt.-admiraal aangesteld, om met zijne schepen de *Eems* te bezetten en te verhinderen, dat er granen gevoerd werden naar gewesten of steden, nog door de Spanjaarden bezet. Even als zijn broeder, buiten de algem. amnestie gesloten, begaf hij zich buiten 's lands; doch in 1582 teruggekeerd, werd hij kolonel van *Westergoo*, en in 1596 volmagt van de V Deelen. Hoe zeer reeds de hervormde godsdienst toegedaan, beleed hij ze eerst openlijk den 27. Mei 1599. Het volgende jaar kwam hij ziek van den landdag te *Franeker* en † den 18. Junij te *Berlicum*, waar hij woonde. Ook hij behoorde tot de onderteekenaars van 't verbond der edelen, en bewees door opofferingen en diensten wat hij over had voor de zaak van vrijheid en godsdienst.

GROVESTINS (FREDERIK VAN). Van dezen dapperen gen.-majoor zijn ons geene andere bijzonderheden bekend, als dat hij in 1712 met ongehoorde stoutheid, aan 't hoofd van 1800 huzaren en dragonders, een' merkwaardigen strooptogt deed door *Champagne* en de bisdommen *Metz*, *Toul* en *Verdun;* waarbij hij zoo veel spoed, beleid en dapperheid aan den dag legde, dat het de verwondering van vriend en vijand verwekte. Jammer dat hij moest terugtrekken om *Bouchain*, waarvan hij gouverneur was, tegen de Franschen te verdedigen; dat hij binnen 8 dagen zijne 4 bataljons tot 500 man versmolten zag, en hij zich als krijgsgevangene moest laten wegvoeren naar hetzelfde *Champagne*, dat hij voor weinige weken nog zoo stoutmoedig was ingerukt. Gedurende zijne gevangenschap had hij de vergunning door *Frankrijk* te reizen, en, op zijn woord van eer, voor 3 maanden naar *Holland* te gaan.

GRUDIUS (NICOLAS), zoon van Nic. Everhardi en broeder van Janus Secundus, nam ook even als deze een' anderen dan den vaderlijken naam aan. Hij werd geb. te *Leuven* en † in 1571. Hij was ridder van 't gulden vlies en geheimschrijver van die orde, kanselier der Staten van *Brabant*, raadsheer van keizer Karel V. en van Filips II., door wien hij naar *Venetië* gezonden werd, waar hij stierf. Als redenaar en lat. dichter behaalde hij veel roem. Hij schreef: *Epigrammata arcuum triumphalium etc. in adventu Caroli* V. 1540. — *Apotheosin in obitum Max. ab Egmonda* etc. 1549. — *Negotia sive poemata sacra*, lib. 2. 1566, waarbij na zijn' dood zijn bijgevoegd: *Otia, sive poem. profana; Eligiarum libri* 3; *Epigrammatum*, lib. 3 etc. *Silvae en Epist. cum fratrum poematibus*, *L. B.* 1612. Zijne Elegiën worden vooral door Peerlkamp geroemd.

GRUITWARDT (FERDINAND), geb. te *Goes* in 1628, † 1701, was een beroemd geneesmeester, eerst schepen en raad, daarna burgemeester in zijne vaderstad. Hij studeerde te *Utrecht*, vestigde zich als doctor te *Middelburg* en 17 jaren later te *Goes*, en zond in 't licht: *Examen der Chirurgie, verzam. door C. Herls, vermeerd. en verbeterd* enz. 1660. — *Medicinale en chirurgicale observatiën*, enz. Amst. 1688. Hij en zijne vrouw Petronella Wilhelmi, schijnen grievende onaangenaamheden van hunne verwanten te hebben ondervonden, hetgeen blijkt uit het vers, dat hij onder haar portret plaatste. Ze ontsproten uit eene erfenis, haar door haren vader onthouden; de grieven en pleidooijen dien ten gevolge, zijn door hem beschreven in eene *Apologie of verantwoord. tegen den laster en ongehoorde maximen van sijne vriendelicke vijanden*, 2 dln. *'s Hage*, 1667 en 68. En in *Zeeuwsch treurtonneel, geopent ten dienste van de Nederl. werelt* enz. 1680 en 1693. Dit laatste werk prijkt met het gemelde portret van zijne schoone vrouw. Bij zijne nakomelingschap moet eene verzameling bestaan van Lat. en Nederd. gedichten van hem en zijn' broeder Hieronijmus G., schepen en secretaris van *Goes*, daarna rekenmeester van *Zeeland*, en eindelijk raadsheer van den hoogen raad. Hij † in 1675, in den ouderdom van 55 jaren.

GRUTERUS (GUALTHERUS) of WOUTER VAN GRUUTHERE, was afkomstig uit een adelijk Vlaamsch geslacht, en geb. te *Antwerpen*. Door de onderteekening van 't smeekschrift der edelen, moest hij buiten zijn vaderland omzwerven. Zijne vrouw van Engelsche afkomst, Catharina Tishem, ervaren in de Fransche, Italiaansche, Lat. en Grieksche talen, werd met hem gebannen, wijl zij iemand in haar huis had opgenomen, die wegens zijne godsdienst verdacht stond. Zij begaven zich scheep en kwamen, na het doorstaan van vele gevaren, te *Calais*. Bij het omwandelen der stadswallen kwam hij in ongelegenheid, waaruit hij door een onbekend persoon gered werd. Kort daarop stak hij naar *Engeland* over, vestigde zich te *Norwich*, genoot er menigvuldige bewijzen van vriendschap, en ontving de gezanten van den prins van *Oranje* in zijn huis. Na verloop van omtrent 10 jaren, keerde hij naar *Nederland* terug met zijne vrouw en 3 kinderen, en woonde in 1577 te *Middelburg*, waar hij het ouderlingschap waarnam. Toen de Staten zich van 't kasteel te *Antwerpen* hadden meester gemaakt, begaf hij zich derwaarts, en toen Anjou in 1583 die stad dacht te overrompelen, was hij wijkmeester en kweet zich zóó wel, dat hij met Aldegonde en 2 anderen aangesteld werd, om voor de levensmidde-

len te zorgen. Het is onzeker wanneer hij stierf; doch hij daalde met den roem van eerlijkheid, edelmoedigheid en godsvrucht ten grave.

GRUTERUS (JANUS), zijn zoon, verwierf een' onsterfelijken naam door zijne uitstekende geleerdheid. Hij werd geb. te *Antwerpen* in 1560, en ging met zijne ouders, 6 jaren oud, naar *Engeland*, waar hij door zijne moeder met alle zorg opgevoed en onderwezen werd in het lezen, schrijven, rekenen en de eerste regels der Lat. en Grieksche talen. Andere meesters bouwden op dien grondslag voort. Hij vertoefde eenige jaren te *Cambridge;* begaf zich in 1576 naar *Leijden*, waar hij 7 jaren leerling was van Justus Lipsius en anderen en tot doctor in de regten bevorderd werd. Hij zag zich verhinderd naar zijne geboortestad terug te keeren, wijl die door Parma belegerd werd; nu bezocht hij *Frankrijk* en andere landen van *Europa;* bekleedde voor korten tijd een' leerstoel te *Wittemberg;* verloor als hoogleeraar te *Heidelberg* alles, ook zijne kostbare boekerij, bij de plundering dier stad door de Beijerschen in 1622; vertoefde eenigen tijd te *Straatsburg*, van waar hij te *Groningen* als hoogl. der geschiedenis en Grieksche taal werd beroepen, doch op reis naar die stad overleed in 1627. Hij was een letter- en oudheidkundige en lat. dichter van groote verdiensten, die eene menigte uitgaven van classieke lat. schrijvers bezorgde, door Paquot vermeld.

— (PETRUS), waarschijnlijk uit een ander geslacht dan de bovenstaande en wel uit Zeeuwsche ouders afkomstig. Zijn vader Thomas G. was hoogl. in de theol. te *Duisburg* in 1560, en welligt in 1578 predikant te *Zierikzee*. — PETRUS, geb. omstreeks 1555, en † in 1635, legde zich op de geneeskunst toe, vertoefde eenige jaren in *Italie*, vestigde zich eerst te *Dixmuden*, later te *Ostende* en elders, en eindelijk te *Amsterdam*, waar hij in gunst kwam bij de regering. Men heeft van hem: *Epistolarum centuria, prima et secunda*, 1609 en 1629, zijnde bij de eerste gevoegd eene *Apologia*, waarin hij zijn stijl en latiniteit verdedigt. — Nog 3 zijner broeders hebben zich min of meer in de geleerde wereld bekend gemaakt.

— (ISAAK), zijn zoon, woonde in 1644 te 's *Hage* bij T. van Graswinckel, wien hij tot voorlezer verstrekte, vestigde zich kort daarop als rector der fraaije letteren te *Nijmegen*, verliet dezen post in 1657 om in dezelfde betrekking te *Rotterdam* op te treden, bij de school van Erasmus, en leefde nog in 1680. Men heeft van hem eenige lat. brieven, welke achter die van zijn' vader gedrukt zijn; lat. gelegenheidsverzen; eene vertaling

uit het Engelsch van eenige *opmerkingen omtr. Tacitus* van H. Savill; nog eene van Baco de Veruralmio's werk: *De inventione rerum et operum*. Van zijn' broeder JACOB bestaat eene vertaling uit 't Eng. in 't Lat. van Baco's werk: *Sylva sylvarum sive Hist. naturalis. L. B.* 1648.

GRIJPMOED (HEERLIG), geb. te *Zwolle* in 1760, † 1788, leerde de teekenkunst bij A. D. Prudhomme, begaf zich vervolgens naar *Amsterdam*, waar hij behangsels schilderde bij Meijer en and., tot hij op zich zelven dit werk voortzette. Hij behaalde in 1786 op de teekenacademie aldaar den 2den eereprijs. Men heeft van hem eenige geschilderde landschappen en teekeningen van historische onderwerpen, die in plaat zijn gebragt en verdiensten hebben. Hij was levendig van aard en een vlugge werker, wiens talent echter niet tot volkomene rijpheid kwam.

GRIJSPEER (PETRUS), bekleedde bij de vereenigde Vlaamsche en Hoogduitsche Doopsgezinden te *Haarlem* het leeraarsambt omstreeks 1625. Uit zijne spreuk *ick ben jonck*, maakt men op, dat hij het in jeugdigen leeftijd aanvaardde. Hij werd in onderscheidene kerkelijke zendingen gebruikt, en schreef een: *Christelijck handboekje hoe men bequaamelick enz. de gemeente kan regeeren*, 1654. Voor dat boekje staat een gedicht: „*dient Godt en vriendt*. Van zijne dichterlijke bekwaamheden gaf hij ook nog blijken in zijne: *Leerachtige geestel. Liedekens, gemaeckt uit den O. en N. Testamente*, enz. 1629, en in andere hier en daar verstrooide verzen.

GUEPIN (JEAN), geb. te *Vlissingen* in 1715, † 1766, leerde de Lat. en Grieksche talen in zijne vaderstad, waar zich ook zijn aanleg voor de dichtkunst ontwikkelde. Bij den koophandel, waarin hij werkzaam was, verliet hem zijne Muze niet, die hij oefende door het lezen der beste Nederl. dichters. Hij rigtte met eenige vrienden in 1736 te *Vlissingen* eene Rederijkkamer op, met den naam: *De klimmende leeuwerik*, waarbij hij onderscheidene stukken inleverde. Bij het taal- en dichtlievend genootschap *Conamur tenues grandia*, aldaar ontstaan in 1752, was hij een der voornaamste leden. Ofschoon lid der Walsche gemeente, woonde hij soms de godsdienstoefeningen in de Nederd. kerk bij, waar hij zijn' smaak en gevoel grievend voelde aangerand door de wartaal der berijmde Psalmen van Datheen. Dit gaf hem stof tot het schrijven eener bittere satyre, onder den titel: *P. Datheni 150 Psalmi, ad fidem veterum membranarum curis Philomusi sedilo castigati*, 1752, waarin hij de bespottelijkste uitdrukkingen schijnbaar verdedigt. Zijn H.S. werd,

zonder zijn weten, in 1758 met een' Nederd. titel uitgegeven, en het is zeker dat dit spotschrift krachtig heeft medegewerkt tot eene betere berijming.

GUICHERIT (D. J.), geb. te *'s Hage* in 1764, † 1813, was een beminnaar en beoefenaar der teekenkunst, en schilderde ook soms in olieverw. Benoemd tot intendant van het kon. paveljoen bij *Haarlem*, vestigde hij zich in die stad en werd aldaar ontvanger van de indirecte belastingen. Hij bleef echter der kunst getrouw, en vervaardigde ontleedkundige teekeningen voor Dr. G. Bakker; ook leverde hij proeven van etskunst en was bekend als een man van veel kennis, goeden smaak en beminnelijk karakter.

GUICHE (ARMAND DE GRAMONT, Graaf DE) vermelden wij hier in zijne betrekking tot ons vaderland. Gebannen uit *Frankrijk*, trad hij als vrijwilliger in Hollandsche dienst; woonde in 1665 den veldtogt bij tegen den bisschop van *Munster* en onderscheidde zich een jaar later op de vloot en het schip van de Ruiter in den beroemden slag voor *Texel* tegen de Engelschen. Naar *Frankrijk* teruggekeerd, streed hij in 1672 tegen ons; spoorde met een' verraderlijken boer de waadbare plaats op, om den overtogt van den *Rijn* bij *Lobith* te beproeven en was de eerste die met zijn paard er over zwom. Belast met de begeleiding van een convooi naar *Duitschland*, werd hij in 1673 door Montecuculli geslagen en † van verdriet, 7 maanden daarna. Er bestaat van hem eene: *Memoire concernant les Prov. Unies et servant de supplément à ceux d' Auberij et du comte d'Estrades*, *pub. par P. Marchand. Lond.* 1744, ook in 't Ned. vertaald en uitgeg. te *Gron.* in 1747. Dit werk munt noch door stijl, noch door belangrijkheid uit, maar verwekt in ons een onaangenaam gevoel, als wij lezen, hoe de wufte Franschman, met zijne gewone ligtzinnigheid, onze natie en de achtbare hoofden van den staat voorstelt. Ook dezen, gelijk zoo vele andere Fransche *Mémoires*, zijn weinig te vertrouwen.

GUICIARDIJN (LODEWIJK), neef van den beroemden historicus te *Florence*, woonde een aantal jaren te *Antwerpen*, waar hij in 1589, 66 jaren oud zijnde, overleed. Hij verdient hier vermeld te worden, omdat hij heeft uitgegeven eene *Beschrijving der Nederlanden*, en een *Verhaal van aanmerkelijke voorvallen in Europa, en bijzonder in de Nederlanden, van* 1530 *tot* 1560; beide werken in zijnen tijd op prijs gesteld. Pontanus heeft het eerstgenoemde werk met aanmerkingen verrijkt en verbeterd uitgegeven in 1612.

GULICH (ABRAHAM VAN), geb. te *Heusden* omstreeks 1642,

† 1679, ontving het eerste letterkundig onderrigt te *Nijmegen*, van waar hij zich naar *Leijden* begaf, om in de wijsbegeerte en godgeleerdheid te studeren. In 1667 aanvaardde hij het buitengewone professoraat in de theologie te *Nijmegen*. Een jaar daarna vertrok hij in dezelfde betrekking naar *Hamm*, en bekleedde daar met lof den leerstoel gedurende 12 jaren, waarop hij beroepen werd als hoogl. in de wijsbegeerte te *Francker*. Na tot philosophiae doctor et art. lib. mag. bevorderd te zijn, aanvaardde hij dien post in Oct. 1679, doch † reeds in Dec. van dat jaar. Zijne godgeleerdheid had eene Coccejaansche rigting, blijkens zijne *Theologia prophetica*, 2 vol. 1675, waarvan eene verb. uitg. te *Amst.* in 1699. *Librorum propheticorum V. et N. T. compendium et analysis. Amst.* 1694. Als wijsgeer heeft hij zich bekend gemaakt door zijne: *Disputationes philosophicae.* Zijne uitnemende gaven en godsvrucht worden geroemd.

GUMOëNS (NICOLAS DE), geb. in *Zwitserland* in 1790, trad in Oostenrijksche krijgsdienst, woonde onderscheidene veldtogten bij en werd om zijne dapperheid en bekwaamheid bevorderd tot luitenant der grenadiers. De vrede van *Weenen* in 1810 noopte hem zijn ontslag te nemen; nu trok hij naar *Spanje* en kwam te *Cadix*, terwijl de Franschen die stad belegerden. De Engelsche generaal Doyle, die zijne verdiensten opmerkte, maakte hem zijn adjudant. Later geplaatst bij den algemeenen staf van het Engelsch-Spaansche leger, onderscheidde hij zich in verschillende gevechten en bekwam op het einde van dien veldtogt den rang van Lt.-Kolonel. Na 1815 begaf hij zich naar *Nederland*, waar zijn naam en de diensten zijns grootvaders hem eene goede ontvangst beloofden. Als parlementair door prins Frederik der *Nederlanden* in 1830 naar de Brusselsche regering gezonden, liep hij gevaar om vermoord te worden; men hield hem gevangen en hij verkreeg eerst zijne vrijheid in 1831. Tot kolonel bevorderd, was hij vele maanden werkzaam op het kasteel te *Antwerpen* onder Chassé, waarna hem de prins van Oranje in 't hoofdkwartier riep; doch toen de citadel werd aangevallen, verzocht hij verlof zich derwaarts te te mogen begeven. Hier bewees hij uitstekende diensten. Des daags voor de overgave viel eene bom bij hem neder, die hem 9 wonden toebragt, waaraan hij 6 dagen later overleed. In 1835 is er bij *'s Hage* door zijne wapenbroeders en vrienden een ijzeren gedenkteeken voor hem opgerigt.

GUNST (PIETER VAN), geb. te *Amsterdam* in 1667, waarschijnlijk † omstreeks 1724, heeft zich bekend gemaakt als graveur van vele portretten en platen naar beroemde schilders van

vroegeren en lateren tijd. De portretten o. a. in 't geschiedkundig werk van Larreij zijn van zijne hand. Zijne meeste gewrochten zijn wat stijf en gemanierd. — Een ander

GUNST (PIETER VAN), welligt zijn zoon, kwam, nadat hij er 18 jaren aan besteed had, in 1746 met eene *Psalmberijming* voor den dag, waarin hij het getal der verzen van Datheen stiptelijk navolgde, maar dezen ver overtrof in taal en rijm.

GUTBERLETH (HENDRIK), geb. te *Hirschfeld* in *Hessen* in 1592, † te *Deventer* in 1635, was eerst te *Dillenburg*, vervolgens te *Herborn*, rector en hoogl. in de wijsbegeerte, daarna rector te *Hamm*, en in dezelfde betrekking te *Deventer* in 1619, waar hem bij de oprigting van het athenaeum het professoraat in de wijsbegeerte en zedeleer werd opgedragen, wordende hem de beroepsbrief als zoodanig ter hand gesteld in 1630. Hij schreef in 't Latijn: *Pathologie of verhand. over de menschel. aandoeningen, zoowel in 't natuurl. als in 't zedelijke*, 1615. — *Kort begrip van natuurkunde en natuurl. wijsbegeerte*, 1623. — *Verhandel. over de zedekunde*, 1630, en *Over de Tijdrekenkunde*, 1639.

— (TOBIAS), geb. te *Leeuwarden* in 1674, † 1703 te *Franeker*, maakte zich bekend door eene Latijnsche verhandel. *Over de Salische priesters en over de geheimenissen van de Cabiren* (goden). *Franek.* 1703 en 1704. Ook zond hij in 't licht de *Wijsgeerige spraakkunst* van Scioppius en andere werkjes.

GUTLERUS (NICOLAAS), geb. te *Basel* in 1654, † 1711, verkreeg aldaar den rang van artium liber. magister, legde zich verder toe op de godgeleerdheid, werd tot kandidaat in de H. dienst bevorderd en bezocht de hoogescholen van *Geneve* en *Saumur*. In 1685 werd hij tot hoogl. in de wijsbegeerte te *Herborn* beroepen, een jaar later ook in de theologie, na eerst tot doctor in die wetenschap bevorderd te zijn. Twee jaren daarna begaf hij zich naar *Hanau* en in 1696 naar *Bremen* als gewoon hoogl. in de theologie. Van daar ging hij, na 3 jaren toevens, naar *Deventer* als opvolger van Bijnaeus. Zes jaren mogt zich die stad in zijn bezit verheugen, tot hij zich in 1707 aan de Friesche hoogeschool verbond. Van zijne schriften, die meestal handelen over theologie en kerkel. geschiedenis, vermelden wij slechts zijne: *Institutiones theologicae.* — *Vocum typico-prophet. brevis explicatio.* — *Origines mundi.* — *Synopsis theologiae Reformatae.* — *Historia templariorum, observationibus eccles. aucta.* Zonder zijn naam gaf hij uit: *Petit traité historique de l'état des reformés en France* 1685. enz.

GUIJ of GUIDO VAN AVESNES beklom den bisschopszetel te *Utrecht* in 1301 door den invloed van zijn' broeder Jan

II., graaf van *Holland*. Hij wordt wegens zijn ligchaamsbouw, verstand, overleg, spaarzaamheid en andere deugden, geroemd. Gedurende zijn bewind heerschte er burgerlijke tweespalt tusschen de Lichtenbergers en Lokhorsten, of de Hollandsche en Stichtsche partij. Hij wist hen echter in toom te houden. Gewikkeld in de oorlogen van *Vlaanderen* en *Holland*, werd hij in 1304 op de Hollandsche vloot, met vele Utrechtsche edelen strijdende, gevangen genomen. Guij van *Vlaanderen* dacht hiervan partij te trekken en Willem van Gulik op den bissch. zetel te zetten, maar de eerstgenoemde werd gevangen, en tegen bisschop Guij uitgewisseld. Deze zocht nu zijn regtsgebied uit te breiden; zorgde voor de herstelling van kerkelijke tucht; trad in verschillende kerkvergaderingen op, en wees uit bescheidenheid, zoo men wil, den kardinaalshoed af. Naar *Utrecht* teruggekeerd in 1317, had hij een' opstand te dempen der Friezen of Stellingwervers in *Overijssel*, die op 't gerucht van zijn' dood aan 't muiten waren geslagen. Hij stierf onverwachts te *Utrecht*, 29. Mei 1317, zoo men meent aan vergif.

GUIJOT (HENRI DANIEL), geb. te *Trois-fontaines* in *Limburg* in 1753, † 1828, begon zijne letteroefeningen te *Maastricht*; begaf zich in 1770 naar *Franeker*, om zich op de theologie toe te leggen, en zag zich 7 jaren later beroepen tot Walsch predikant te *Dordrecht*. Hier bleef hij 4 jaren werkzaam, toen hij zijne standplaats met die van *Groningen* verwisselde, waar hij gedurende 28 jaren een geacht leeraar bij zijne gemeente geweest is. Koning Lodewijk ontsloeg hem uit deze en zijne schoolopzieners betrekking in 1809, om zich geheel te kunnen toewijden aan de onderwijzing van doofstommen. In 1784 had hij te *Parijs* den abt de l'Epée en zijn voortreffelijk instituut leeren kennen. Deze werd zijn onderwijzer in de kunst, om doofstommen tot bruikbare leden der maatschappij te vormen. Hij slaagde gelukkig in zijne proeven, zoodat hem van tijd tot tijd meer leerlingen werden toevertrouwd, en in 1790 het plan tot stand kwam, om te *Groningen* een instituut voor doofstommen op te rigten. Sedert 1809 genoot het ondersteuning van den staat en werden er velen tot nuttige en arbeidzame menschen gevormd. De hulde, die men hem toebragt, was meer dan verdiend. De koning verhief hem tot ridder van den Nederl. leeuw en de hoogeschool van *Gron.* schonk hem den titel van professor honorair in de letteren en wijsbegeerte. Vele geleerde genootschappen rekenden het zich tot eene eer, hem onder hare leden te tellen. Behalve door een borstbeeld, dat Z. M. de koning door den beeldhouwer Calloigne van hem liet vervaardigen, wordt zijne

nagedachtenis verlevendigd door een gedenkteeken, in de nabijheid van het instituut opgerigt, 't welk aan hem zijn bestaan te danken heeft.

GIJSBRECHT VAN BREDERODE, gesproten uit het aanzienlijk geslacht van dien naam, was kanunnik van *St. Maria* te *Utrecht*, toen hij in 1455 met eenparigheid van stemmen aldaar tot bisschop werd gekozen, wegens den roem zijner geleerdheid, deugd en welsprekendheid. Hij zond eenige edelen naar *Rome* met 4000 dukaten om de pauselijke huldiging te ontvangen; maar dit middel baatte niet, daar de invloed van den Hollandschen graaf Filips van *Bourgondië*, die zijn' basterdzoon David voorstond, grooter was dan de zijne. Hieruit ontsproot een hevige strijd, daar Gijsbrecht besloot zich door krijgsgeweld in het bisdom te handhaven, doch de strijd was te ongelijk, hij moest voor de overmagt bukken en een verdrag aangaan in 1456, waarbij hij afstand deed van zijne waardigheid, tegen belangrijke schadevergoeding. Ook werd hem met zijn broeder Reinoud eenig bewind over de burgerlijke regering der stad opgedragen, waaruit ontevredenheid ontstond aan de zijde van Filips, die hen beide in 1460 op het slot van *Wijk bij Duurstede* gevangen liet zetten en wreedelijk behandelen. Vier jaren later werd Gijsbrecht eerst ontslagen, en overleed in 1475 in kommer te *Breda*.

GIJSIUS (JOHANNES) was predikant te *Streefkerk* en † in 1652. Hij heeft zich bijzonder als geschiedschrijver bekend gemaakt door eene nieuwe en hier en daar vermeerderde uitgave van Haemstede's *Martelaarsboek*, en door het belangrijke werk, zonder zijn naam uitgegeven: *Oorsprong ende voortgang der Nederl. beroerten*, 1616. In 1619 verscheen er eene verkorte vertaling van in 't Latijn, met de *Historia tragica de furoribus Gallicis. Auctore E. Eremundo Frisio.* In 1626 kwam te *Delft* eene uitgave er van in 't licht, met den naam des schrijvers. De eerste druk van 't genoemde werk komt zeldzaam voor; het loopt van 1550—1598.

GIJZEN (JAN VAN), geb. te *Haarlem* in 1668, † te *Amsterdam* in 1722, was een van die poëtasters, die van hunne Muze eene koopvrouw maakten. Hij schreef helden- lier- en minnedichten, treur- en kluchtspelen, doch vond de beste speculatie in de uitgave van den *Amsterdamschen Mercurius*, waarvan wekelijks eenige blaadjes voor 2 duiten verspreid werden, behelzende al het couranten- en straatnieuws in lam en kreupel rijm. Dat hij soms met besteld rijmwerk bleef zitten, geeft hij openhartig te kennen in zijn *Mercurius* van 24. Jan. 1722: o. a.

Drie Digten heb ik nu in eene week gemaakt,
Van welke alle drie het haalen is gestaakt.
Daar zit ik dagen lank, en schrijf voor weer en wind,
Met mijn oudzieke lijf, mijn zelven stom en blind. enz. enz.

H.

HAACK (PETRUS), geb. te *Brielle* in 1747, † 1824, was eerst predikant te *Noordgouwe*, *Zwartewaal*, *Sommelsdijk*, in 1782 te *Breda*, waar hij 2 jaren later tot professor theologiae et hist. sacrae werd aangesteld, en eindelijk in 1789 te *Amsterdam*. Hij behoorde tot die leeraars, welke in 1796 weigerden den eed af te leggen van onderwerping aan het toenmalig bewind, en de belofte van nimmer op eenige wijze ter herstelling van het stadhouderlijk bestuur te zullen medewerken. Dit had zijn ontslag ten gevolge. Haack zag zich met and. in 1804 weder eervol in zijn ambt hersteld; hield in 1813 de kerkelijke redevoering bij de huldiging van den Souvereinen vorst en werd tot ridder van den Nederl. leeuw benoemd. Hij was een geleerd en werkzaam man en zond in 't licht o. a. *De overeenstemm. der Evangelisten in de lijdens- en feeststoffen. Amst.* 1795. — *De leer der waarheid volgens de Heidelb. Catechismus. Ib.* 1800. — *Het leven van Paulus in kerkel. redevoer. Ib.* 1804 in 3 dln. — *Het leven, de leer en daden van den Verlosser met aanteek. Ib.* 1825. Dat hij ook een vloeijend vers maakte, blijkt o. a. uit het prijsvers, waarvoor hij in 't Haagsche dichtgenootschap het accessit erlangde: *Verheerlijking van Christus op den Berg.* Bij gelegenheid der geboorte van den toenmaligen erfprins in 1772 moet hij eene *Predicatie op rijm* hebben uitgesproken. Hij was dikwijls gewoon zijne leerredenen met een 4- of 6regelig versje te sluiten.

HAAFF (GERARD TEN), genees- en heelmeester te *Rotterdam*, maakte zich in 1781 bekend door eene uitstekende verhandeling *Over de voornaamste kwetzuren, die den scheepsheelmeest. voorkomen*, en door onderscheidene bekroonde prijsvragen bij het Utrechtsche, Haarlemsche, Rotter- en Amsterdamsche genootschap. Voorts gaf hij uit eene: *Redevoer. over de kennis van den aard en de*

huishoudelijke gesteldheid van 's menschen ligchaam. Hij deelt in al deze schriften voor deskundigen belangrijke waarnemingen mede.

HAAFNER (JACOB), geb. te *Halle* in 1755, † 1809 te *Amsterdam*, trok als kind van 11 jaren naar *Batavia* met zijn' vader, die echter digt bij de *Kaap de goede Hoop* overleed. Nu begonnen zijne omzwervingen. Twaalf jaren bragt hij onder ruwe zeelieden en allerhande wederwaardigheden door, met groote en kleinere togten in de Indische zeeën, en kreeg toen den post van schrijver op een der hoofdkantoren der O. I. Compagnie op de kust van *Coromandel.* Hier legde hij den grond tot die kennis der Indische talen, waarvan hij later proeven heeft gegeven, o. a. door de vertaling van een heldendicht uit den Sancrietischen *Mahabahrath*, daarna door zijn' zoon uitgegeven. De inbezitneming der gemelde kust door de Engelschen in 1781 verdreef hem uit zijn' post. Hij kwam te *Calcutta* in dienst bij den heer J. Fowke, waar hij o. a. ook in betrekking kwam met den geleerden W. Jones, voor wien hij een Malabaarsch H. S. in 't Eng. vertaalde. Afwisselend waren vervolgens zijne lotgevallen, door hem zelven beschreven, en van tijd tot tijd na zijne terugkomst te *Amsterdam* in 1787, door hem en zijn' zoon in 't licht gegeven. Die werken zijn: *Lotgevallen en vroegere zeereizen*, 1820. — *Reize van Madras naar Ceijlon*, 1806. — *Reize te voet door Ceijlon*, 1810. — *Reize in een Palanquin*, 2 dln. 1808. — *Reize naar Bengalen, en terugreis naar Europa*, 1822; alle in 't Hoogd. vertaald en geschreven in een' vloeijenden, krachtigen stijl. Zijne soms romaneske ontmoetingen worden wel eens minder geloofwaardig geacht.

HAAG (TETHART PHILIP CHRISTIAAN), geb. te *Cassel* in 1737, † 1812 te *'s Hage*, kwam met zijn' vader, die hofschilder werd bij W. C. H. Friso, stadhouder van *Friesland*, nog zeer jong in *Nederland*, leerde van zijn' vader de schilderkunst, en vervaardigde in 't eerst portretten, daarna, met beter gevolg, paarden, welke de vorstelijke stallen te *'s Hage* hem te kust en te keur aanboden. Na den dood zijns vaders werd hij hofschilder van prins Willem V. en opzigter over zijn keurig kabinet van schilderijen, later regent van de teeken-academie aldaar, en deken van de broederschap *Pictura.* Hij moest het verdriet beleven, dat gemeld kabinet naar *Parijs* verhuisde. Zijne fraaije teekeningen van paarden in sapverwen en O. I. inkt worden geroemd en op prijs geschat. Ook bestaan er van hem eenige prentjes, en in 't Haagsche Museum een portr. van Wilhelmina, prinses van Oranje, te paard.

HAAKMAN (HENDRIK), geb. te *Amsterdam* in 1776, † 1840,

was een bekwaam geneesheer aldaar, geacht om zijne verdiensten, zoodat hij vereerd werd met de orde van den Nederl. Leeuw. Daarenboven spreidde hij ook bijzondere gaven ten toon in het voordragen en opstellen van luimige dichtstukjes. Men heeft van hem, o. a. *Aan mijne landgenooten*, 1805. — *Aan mijne stadgenooten bij de 5de verjaring van het Amst. genootschap ter bevordering der koepokinenting.* 1809. — *Bij den heldendood van van Speijk*, 1831. — *Dichtstuk in 't verslag van 't 300jarig bestaan van 't burgerweeshuis te Amsterdam.*

HAAN (JOHAN DE), geb. uit een voornaam Delftsch geslacht, in 1560, † 1624, oefende zich op buitenlandsche hoogescholen in de regtsgeleerdheid; vestigde zich eerst als advocaat te *'s Hage*, daarna te *Amsterdam*, en werd er in 1599 aangesteld tot secretaris der admiraliteit. Zijn ijver en getrouwheid zag hij in 1603 beloond met het pensionariaat te *Haarlem*, 't welk hij tot genoegen van zijne meesters waarnam, blijkens de verhooging zijner jaarwedde. De kerkelijke en staatkundige onlusten van 1618, en zijne gehechtheid aan de partij van de Groot, bragten hem in ongelegenheden en gevaar, 't geen hij buiten 's lands ontvlugtte. Hij begaf zich in dienst bij den hertog van Holstein, wiens geheimraad hij werd en wiens hoogachting hij genoot. Intusschen was hij ingedaagd, en ofschoon de Groot zijn regt in het helderst licht stelde, veroordeelde men hem tot ballingschap voor 15 jaren, met verbeurdverklaring van de helft zijner goederen. Na den dood van prins Maurits kregen zijne weduwe en kinderen zijne bezittingen terug, mits betalende het gestelde bij het privilegie van *Haarlem.*

HAAN (CORNELIS JANSZ. DE), het *Haantje* bijgenaamd, werd geb. te *Amsterdam* in 't laatste gedeelte der 16de eeuw en sneuvelde in 1633. In zeedienst getreden, maakte hij zich geacht en bemind door zijne bijzondere dienstvaardigheid. Zijne dapperheid en liefde voor het vaderland bleek bij meer dan ééne gelegenheid. Tot den rang van kapitein verheven, wist hij de vermetelheid der Duinkerksche roovers te straffen, en zijn' naam op de *Middellandsche Zee* te doen gelden. In een der gevechten met 2 Duinkerkers, begaf hij zich midden tusschen hen, en gaf zoo zeer vonk, dat het eene schip naar den kelder ging, en het andere de vlugt nam; doch ons Haantje schoot er het leven bij in. Zijne stadgenooten vereerden zijne nagedachtenis in de *Oude kerk* met een' sierlijken grafsteen, prijkende met Lat. verzen van Barlaeus, en dit kort, maar krachtig grafschrift van Laurens Reael:

„Hier rust de held, die van zijns vijands schepen,

„ In zevenmaal kwam zeven vlaggen slepen,
„ En gaf in 't laatst op twee zoo dapper vonk,
„ Dat d'eene vlood en d'ander bij hem zonk."

HAAN (MATTHEUS DE), geb. te *Dordrecht* in 1663, † 1729, vertrok met zijne ouders, 1 broeder en 2 zusters naar *Java*. Zijne moeder stierf op reis en zijn vader 17 dagen daarna te *Batavia*. Men zond hem in 1676, 13 jaren oud, als assistent naar *Surate*, van waar hij, na eenige jaren toevens, te *Batavia* terug kwam. Hier stelde men hem aan als opper-koopman van 't kasteel, kort daarop als secretaris van den gouverneur en zijnen raad, vervolgens na onderscheidene bedieningen, in 1722 tot directeur-generaal en eindelijk in 1725 tot gouverneur-generaal. Zijn tijdgenoot Valentijn prijst hem als een man van bekwaamheid en beminnelijke hoedanigheden; anderen schrijven hem een inhalig en bedriegelijk karakter toe. En zoo onderging hij het lot van zoo vele hoog geplaatste personen, welke van den eenen gelaakt, van den anderen geprezen worden.

— (PIETER DE), geb. te *Amst.* in 1754, † 1833, werd tot den koophandel opgeleid en hield tot in 1806 aldaar een handels- en bankierskantoor, als wanneer hij zich te *'s Hage* als chef der divisie voor de algemeene handelszaken bij 't Ministerie van koloniën en marine vestigde. Uit die betrekking eervol ontslagen, begaf hij zich in 1809 naar *Leijden*, waar hij eene lakenfabriek kocht. Met 2 zijner zonen zette hij die voort tot in 1823, toen de eersten zich naar *Indië* begaven, en hij zijne overige dagen te *Leijden* toewijdde aan zijne geliefde handelsstudiën, waarvan hij de vruchten mededeelde. Behalve eenige stukken in *de Hermes* en *de Weegschaal*, heeft men van hem: *Gedachten over den China- en theehandel*, 1824. — *Ernstige beschouw. van de Nederl. handel-maatschappij*, 1824. — *Het handelstelsel van Java*, 1825. — Vertaling uit 't Engelsch van Crawfurd, *de Indische Archipel*, 3 dln. met aant. 1823—25. Uit 't Fr. van J. Droz, *de grondslagen der maatschappij.* Uit het Engelsch van Raffles, *over de invoer. van een verbeterd stelsel van administ.* enz. 1828. — *Schetsen aangaande de landelijke administ. van Java* 1829. — *Koloniaal bezit en handel in verband gebragt met de afscheid. van België en Holland. Leijden*, 1831.

— (JOSEPH CAREL DE), geb. in 1777, † 1836 te *Amsterdam*, behoorde tot onze voorname miniatuurschilders. Op onderscheidene tentoonstellingen zond hij fraaije, welgelijkende portretjes, die meer en meer zijn' roem handhaafden. Hij was lid van de Academie der beeldende kunsten te *Amsterdam*, en miniatuurschilder van Z. M. Willem I.

HAANEBRINK (WILLEM ALBERTUS), geb. te *Utrecht* in 1762, † 1840, beoefende de schilderkunst uit liefhebberij, en bragt het tot eene aanmerkelijke hoogte, blijkens zijne uitvoerige en meesterlijk geschilderde binnenhuisjes, portretten en stadsgezigten. Hij gaf nu en dan gelegenheid op tentoonstellingen zijn keurig kunstwerk te kunnen beschouwen. Hij bezat eene uitgelezene verzameling van teekeningen, grootendeels van hedendaagsche meesters, welke in 1840 te *Amst.* bij openlijke verkooping eene aanzienlijke som opbragt.

HAANSBERGEN (JOHANNES VAN), geb. te *Utrecht* in 1642, † 1705, leerde de schilderkunst bij C. Poelenburg, wiens trant hij volgde, zoodat sommige zijner stukken voor die zijns meesters werden aangezien. Hij mogt hem al niet overtreffen, toch zijn zijne landschapjes fraai en verdienstelijk van koloriet en uitvoerige schildering. Later ging hij tot portretteren over en maakte daarin veel opgang, bijzonder in 't schilderen van jonge jufvrouwen, want hij voerde een vleijend penseel. Te *'s Hage*, waar hij sedert 1669 woonde, dreef hij tevens een' voordeeligen kunsthandel.

HAAR (J. VAN DER), maakte zich in 't midden der vorige eeuw als heelmeester te *'s Hertogenbosch* door zijne praktijk en schriften beroemd. Hij schreef onderscheidene verhandelingen, tot zijn vak betrekkelijk, die geplaatst zijn in de werken der Haarlemsche Maatschappij en elders, o. a.: tegen de nadeelige gevolgen, die het te spoedig afzetten der ledematen van gekwetsten na zich sleept, tegen de aanbeveling der gevlekte scheerling, in klier-, knoest- en kankergezwellen, en maakte zich verdienstelijk door zijn onderzoek omtrent de ontwrichting van het dijbeen door inwendige oorzaken en de behandeling der horlvoeten. Zijn geboorte- en sterfjaar zijn ons niet gebleken.

HAARLEM (FLORENTIUS VAN), zoo genoemd naar zijne geboorteplaats, waar hij in 't laatste gedeelte der 15de eeuw het licht aanschouwde en † in 1543. Hij voltooide zijne letterkundige en godgeleerde studiën te *Leuven;* verkreeg den graad van meester in de vrije kunsten; ging over tot de orde der Karthuizers, en was in 1541 prior van een klooster dier orde te *Leuven.* Hij schreef een werkje in 't Vlaamsch, daarna in 't Lat. overgebragt door T. N. Zegers met den titel: *Via vitae sive de Christianae vitae institutione libr.* 5. *Antv.* 1552, daarna door L. Surius verm. *Col.* 1595.

— (CORNELIS VAN), zie CORNELISZ. (CORNELIS) bl. 384.

HAAS (GERARDUS DE), geb. in 1736, † 1817, volbragt zijne theologische studiën te *Utrecht*, en verkreeg in die wetenschap

ten jare 1761 den graad van doctor. Hij bekleedde het predikambt met grooten lof in verschillende gemeenten, zooals te *Amersfoort*, *Middelburg* en *Amsterdam*. Hij behoorde onder de geleerdste mannen van zijnen tijd en was ijverig om door mond en pen zijne gewigtige roeping te vervullen. Zijne schriften getuigen vooral van exegetische kennis. Wij noemen slechts zijne: *Aanmerkingen over het 7de boek der godspraken van Jesaia. Utr.* 1773. — *Het 5de en 3 volg. hoofdst. uit Paulus brief aan de Rom. verklaard*, 3 *dln. Amst.* 1789—93. — *Verhandel. over de toekomende wereld. Ib.* 1798. — *Over de openb. van Joh., als een boek voor het verstand en hart*, 3 dln. *Amst.* 1807. Het onvoltooide werk over de Philippensen van Nahuis, gaf hij uit onder den titel: *G. J. Nahuis en G. de Haas, over den br. van Paulus aan de Philipp.* 3 dln. *Ib.* 1783.

HAASTENBURG (HENDRIK VAN), waarschijnlijk geb. te *Twello* in 1724, † 1769, begon zijne letteroefeningen te *Wageningen*. Om zich in de geneeskunde te bekwamen, begaf hij zich eerst naar *Harderwijk*, vertoefde daar 5 jaren en werd in 1746 doctor in de wijsbegeerte met eene verhandel. *De elasticitate solidorum ejusque causa;* daarop naar *Leijden*, waar hij het doctoraat in de geneeskunde ontving, na 't verdedigen zijner proeve: *De liquorum corporis humani attenuatione chronica et acuta. L. B.* 1749. Hij vestigde zich als arts te *Deventer*, en zag zich in 1755 aangesteld tot hoogl. in de genees- en heelkunde te *Harderwijk*. Hij bevorderde den bloei der medische faculteit en werd in 1763 door de Staten van *Gelderland* aangesteld als archiater der provincie, met eene jaarwedde van *ƒ* 1000, mits zich levenslang aan de academie verbindende. Eene borstkwaal sleepte hem weldra ten grave.

HAASTERT (ISAAK VAN), of HAESTERT, geb. te *Delft* in 1753, † 1834, toonde vroeg grooten lust voor de teeken- en schilderkunst, en oefende zich daarin bij een' Venetiaan, Hieronymus Lapis, een portret- en historieschilder. Van Haastert legde zich eerst toe op land- en stadsgezigten, naderhand op landschappen met dieren; deze waren inzonderheid zijne geliefkoosde onderwerpen, en eene keurige verzameling uit de rijken der natuur gaf hem gelegenheid zijne kunst uit te breiden. Zijne theoretische kennis in onderscheidene vakken maakte zijn onderwijs in de teekenkunst, waarbij hij zich voornamelijk bepaalde, ongemeen leerrijk. Daarenboven beoefende hij de dichtkunst en fraaije letteren, 't geen blijkt uit zijne *Proeve van mengelpoëzij*, *Leijden* 1785; uit zijn dichtstuk: *De Godsdienst*, 1802, en nog uit een' bundel *Mengelpoezij* in 1816. Ook bij 't Haagsche

dichtgenootschap: *Kunstliefde spaart geen vlijt*, leverde hij eenige dichterlijke proeven, doch zijne stukken ademen meer een zacht godsdienstig gevoel, dan hooge dichterlijke vlugt. Hij behoorde met Onderwijngaart Canzius tot de oprigters van 't godsdienstig genootschap *Christo sacrum* te *Delft*, en was daarbij vele jaren als leeraar ijverig werkzaam. Professor Macquelijn hield eene redevoering ter nagedachtenis van dezen brave.

HABBEMA (JOHANNES), geb. in 1732, † 1800 te *Delft*, werd in 1760 tot predikant beroepen te *Twijzel* en *Kooten*, vertrok 3 jaren later naar *Gorinchem* en in 1767 naar *Rotterdam*. Hij was meer geacht om zijne geleerdheid, dan om zijne predikgaven. Een staaltje van zijn liefdeloos oordeelen is reeds opgegeven op blz. 602, Art. van Goens. P. Hofstede maakte vooral gebruik van zijne medewerking, in het maandschrift *de Nederlandsche Bibliotheek*, waarin bijzonder de zoogenoemde regtzinnige leer werd gehandhaafd. In 1777 droeg men hem het houden der 8 jaarlijksche leerredenen volgens de stichting van Senserf op. De twist, die hij voerde met Le Sage ten Broek over het borgtogtelijk lijden des Heeren, bracht er misschien iets aan toe om zijne verstandelijke vermogens te krenken, zoodat hij in 1789 het emeritaat erlangde.

HACCOU (JOHANNES CORNELIS), geb. te *Middelburg* in 1798, † 1839, genoot onderwijs bij den kunstschilder J. H. Koekkoek, tevens de lessen van de teeken-academie bijwonende, waar hij onderscheidene prijzen en ook de zilveren en gouden medaille behaalde. Op welk eene hoogte hij het in de kunst bragt, getuigen zijne wintergezigten, stille waters met schepen, zoo bij dag als bij maanlicht, doch vooral zijne landschappen. Na eene kunstreis door *Zwitserland*, *Frankrijk* en *Duitschland*, vestigde hij zich te *Londen*, waar zijn werk op prijs werd gesteld. Zijn broeder LODEWIJK GILLES was een verdienstelijk teekenaar van stille en woelende waters met schepen en figuren.

HACFORTH (BERENDT VAN), ook BERNHARD, geb. in de laatste helft der 15de eeuw, † 1557, behoorde tot de voorname Geldersche edelen. In 1527 was hij eerste gemagtigde van hertog Karel van *Gelder* om met de afgevaardigden van *Overijssel* te handelen over hunne onderwerping, doch door zijne trotschheid viel deze onderhandeling in duigen. Als bevelhebber van den hertog binnen *Hasselt*, verdedigde hij zich dapper, toen die stad door Schenck in 1528 belegerd werd, doch de nood dwong hem tot de overgave. Twee jaren later zond men hem naar *O. Friesland* om de *Eems* te bezetten, daarna om met den graaf dier landstreek in onderhandeling te treden. Terwijl hij drost was

van 't *Oldambt*, werd hij bij de verovering van *Appingadam* door Schenck gevangen genomen, naar *Brussel* gevoerd en bij den vrede ontslagen. In 1541 was hij Scholtus van *Zutphen* en werd in 1544 na den overgang van *Gelderland* tot het huis van *Oostenrijk*, in dien post bevestigd; later was hij pandheer van *Schuilenburg* en zijn naam komt voor op de 2 eerste ridderlijsten van *Zutphen*.

HACHTING (JOHANNES) werd geb. te *Leeuwarden* in 1594, en † 1630. Zijn vader HENDRIK HACHTING, die in zijne jeugd naar *Duitschland* geweken was, wegens zijne hervormde godsdienstige gevoelens, was eenigen tijd leermeester der kinderen van Fr. Junius, en in 1591 predikant te *Aland* in *O. Friesland*. Naar zijn vaderland teruggekeerd, zag hij zich in diezelfde betrekking geplaatst te *Leeuwarden*, waar hij 33 jaren nuttig werkzaam was. — Zijn zoon JOHANNES begaf zich in 1611 naar *Franeker*, om zich in de letteren en godgeleerdheid te bekwamen; 5 jaren later naar *Groningen*, waar hij ook lessen gaf in de Hebr. taal en theologie. Als leermeester van 2 Friesche jongelingen deed hij met hen eene reis naar *Heidelberg*, *Bazel*, *Geneve* en de voornaamste plaatsen van *Frankrijk*. Daarna beroepen tot conrector in zijne geboorteplaats, nam hij dien post waar tot in 1622, toen men hem te *Franeker* een' leerstoel in de logica aanbood. Tot rector gekozen in 1625, gaf hij zich veel moeite om de oneenigheden onder de studenten bij te leggen. Hij heeft slechts 2 schriften nagelaten: *Dialectica P. Rami, interdum exegesi, interdum paraphrasi exposita etc. Franeq.* 1626. — *Oratio de successu, quem Deus dedit exercitui Belgarum. Leov.* 1626.

HACKAERT (JAN), waarschijnlijk geb. te *Amsterdam* omstreeks 1636, bezocht als schilder en teekenaar *Duitschland* en *Zwitserland*, en maakte schoone schetsen en teekeningen, welke hij bij zijne terugkomst te *Amsterdam* oordeelkundig wist te gebruiken in de landschappen, die hij schilderde naar de manier van J. Both. Deze stukken kregen eene aanmerkelijke waarde door de stoffaadje, die Lingelbach en zijn vriend A. van de Velde er in bragten. 't Museum te *Amst.* prijkt met een bijzonder fraai stuk, gestoffeerd door den laatstgenoemde. Geldig en gezocht zijn ook zijne teekeningen. Ook heeft men van hem 6 geëtste landschappen in den stijl van *Waterloo*.

HAECHT (WILLEM VAN) leefde in de 16de eeuw, was factor van de Antwerpsche rederijkkamer *de Violieren*, en heeft door zijne dichtwerken veel invloed gehad op de hervorming en de aankweeking van liefde voor vrijheid en vaderland. Hij vervaardigde o. a. eene *Psalmberijming* voor de Luth. gemeente

te *Antwerpen*, in 1579, 1583 en in 1634 te *Amst.* gedrukt; welke, hoe gebrekkig ook, boven die van Datheen de voorkeur verdient. Verscheidene zijner stukjes vindt men in 't bekende *Geusen liedboeck.*

HAECK (PIETER), gesproten uit een oud Zeeuwsch geslacht, was balluw te *Middelburg* van 1552 tot 1566 en gedurende dien tijd meermalen vertegenwoordiger des graven van Buren als eerste edele. In 't laatstgenoemde jaar bij 't opsteken der vervolging, verliet hij de stad, voegde zich bij de Watergeuzen, vereenigde zich met J. van Marnix en J van Blois van Treslong tot een' aanslag op *Walcheren*, waar hij met velen verstandhouding had, doch met een ongunstig gevolg. Hij werd diensvolgens gebannen en zijne goederen verbeurd verklaard; zijne kinderen echter behielden het regt op de goederen van hunne moeder Johanna Weijtzen. Hij leefde nog in 1585.

HAEFTEN (DIRK VAN), heer van *Gameren*, een Geldersch edelman, onderteekende het verbond der edelen. Zijn verblijf te *Breda* bij graaf Lodewijk van Nassau, aan wien hij, even als aan diens broeder Willem van Oranje, naauw verknocht was, haalde hem den haat van Alba op den hals, zoodat hij verbannen en zijn goed verbeurd verklaard werd. Hij had zich eene groote opoffering getroost ter voortzetting van den oorlog, door een geschenk van 100 gouden kroonen. Zijn ijver voor 's lands vrijheid bleef onbezweken; hij wist te bewerken dat Bommel de zijde van Oranje koos, die hem het krijgsbewind over die stad opdroeg, waar hij te voren den post van ambtman had bekleed. Zijn grootvader, die denzelfden naam droeg, had in 1511 door middel van soldaten, in een veerschip onder rijshout verborgen, die stad voor hertog Karel van *Gelder* weten te winnen.

— (FRANS VAN), heer van *Haeften*, behoorde ook tot de verbondene edelen, en tot de ijverige voorstanders van de leer der hervormden. Hij werd door Alba ingedaagd om zich te verantwoorden wegens zijne vlugt, afwezigheid en andere grieven. Na 't verval van het bondgenootschap, was hij een der gemagtigden, die eene soort van verdrag met de landvoogdes sloten. Hij stierf kinderloos in 1573.

— (JAN VAN) behoorde mede tot het gemelde aanzienlijk geslacht; maar wijl er meer anderen met dien voornaam in de geschiedenis voorkomen, is het onzeker wie het verbond der edelen mede onderteekende. Die hierover wat wil nalezen, kan bij te Water te regt in zijn *Verb. d. Edelen*, II. bladz. 437.

— (BENEDICTUS VAN) droeg den naam van Jacob, vóór dat hij

tot de orde der Benedictijnen overging. Hij was geboortig uit *Utrecht* in 1578, had te *Leuven* gestudeerd en werd proost van de Abtdij van *Afflighem* bij *Brussel*, waar hij † in 1648. Hij maakte zich naam door het verbeteren der zeden van de kloosterlingen, en door eenige godsdienstige, vooral ascetische schriften, waartoe behoort zijn: *Paradisus sive viridarium catechisticum*, bestaande uit Nederd. en Lat. liederen, geschikt naar de toonen der muzijk. *Antv.* 1622. — *Schola cordis, sive aversi a Deo cordis etc. cum fig.* 1629. — *Panis quotidianus, sive meditationes sacrae etc. Ib.* 1635. enz.

HAEGEN (JACOB SCHULTZ VAN), geb. te *Furstenau* uit een edel geslacht in 1651, † 1748, trad ten jare 1672 in Nederlandsche krijgsdienst, doorliep bij het wapen der kavallerie alle rangen, onderscheidde zich door zijne dapperheid, inzonderheid in 1706 door zijnen welbestuurden aanval op *Ramelies*, met 12 bataljons. Hij † als generaal, en werd te *Hillegondsberg* bijgezet. — Bij zijne afstammelingen te *Dordrecht* bewaart men nog een' op den vijand veroverden standaard.

HAEMSTEDE (WITTE VAN), natuurlijke zoon van graaf Floris V., 't geen door sommigen betwijfeld wordt, is waarschijnlijk geb. omstreeks 1275 of 76, terwijl men Agnes van der Sluis voor zijne moeder houdt. Hij werd door zijn' vader teeder bemind en begiftigd met de heerlijkheid *Haemstede.* Al vroeg gaf hij blijken van dapperheid. Het grootste gedeelte van *Holland* en *Utrecht* was reeds door de Vlamingen bemagtigd, toen hij zich te *Zierikzee* bevond. Met een slecht bemand scheepje verliet hij die stad, zette te *Zandvoort* voet aan land, maakte als doel van zijne komst bekend om het vaderland te verlossen, en begaf zich ijlings naar *Haarlem.* Daar werd hij met open armen ontvangen, en bij de ontrolling zijner banier, prijkende met den Hollandschen leeuw, riep het volk in vervoering uit: „Hij is graaf Floris zoon, Gode zij dank, dat hij hier gekomen is!" Men zwoer hem getrouwheid, en met eene van alle kanten aanrukkende schare trok hij de stad uit en versloeg eene groote bende Vlamingen nabij *Hillegom.* Zoodra dit heugelijk nieuws zich door 't land verspreidde, kwam alles in beweging en de Vlamingen in 't naauw, van welke *Holland* zich weldra bevrijd zag. Zijne verdere lotgevallen staan niet opgeteekend. Ter herinnering aan bovengenoemde overwinning, werd de plaats des gevechts *het Mannepad* genoemd, en er later door den hoogl. D. J. van Lennep een gedenkteeken opgerigt.

— (ADRIANUS VAN) werd waarschijnlijk in het dorp van dien

naam op het eiland *Schouwen* geboren omstreeks 1525 en † 1562. Der hervormde leer toegedaan, ontweek hij zijn vaderderland naar *Embden,* doch werd eenigen tijd daarop naar de *Nederlanden* gezonden om bij de heimelijke gemeenten Gods woord te verkondigen, ofschoon toen nog geen geordend predikant, gelijk later. In 1557 vinden wij hem als medehelper van C. van der Heiden te *Antwerpen*, één jaar daarna te *Aken* om er eene gemeente te stichten. Dat het hem niet aan moed ontbrak, om voor de reine leer des Evang. uit te komen, toonde zijne prediking op Sacramentsdag op de *Mare* te *Antwerpen*, bij het hooge kruis daar opgerigt, terwijl er eene processie rondtrok. Na zich eenigen tijd te *Norden* in *O.-Friesland* te hebben opgehouden, vertrok hij in 1559 naar *Engeland* om de Nederl. gemeenten te stichten. Te *Groningen* vernemende, dat er, bijzonder te *Norwich* en *Sandwich*, twist ontstaan was, over het al of niet noodzakelijke van getuigen bij den doop, stak hij naar *Engeland* over, zonder echter in zijn goed voornemen te slagen. Zijn verblijf was er van korten duur, en hij † niet lang daarna in *Friesland.* Men heeft aan hem het eerste *Martelaarsboek* te danken, waarvan de 1ste hoogstzeldzame uitgave geschiedde waarschijnlijk te *Antw.* onder den titel: *De geschiedenisse en den doodt der vrome Martelaeren enz. van den tijden Christi af tot* 1559 *enz.* Ao 1559. Eene 2de zag het licht, hier en daar veranderd in 1565 in 4to. Eene 3de zeer veranderd door J. S. in fol. in 1633, later in 1643, 45 en 57, tot dat J. Gijsius, predikant te *Streefkerk*, het werk met aanmerkelijke verand. in 't licht gaf, de laatste in 1671. Ook in 1730 en 47 kwamen er te *Amst.* en *Leijden* uitgaven van de pers met pl. en dichtregels van Claas Bruin.

HAEN (ANTONIE DE), geb. te *'s Hage* in 1711, † 1776 te *Weenen*, was een van Boerhaave's verdienstelijkste leerlingen. Na een aantal jaren in zijne geboorteplaats de geneeskunde te hebben uitgeoefend, werd hij door van Swieten naar *Weenen* gebragt, en er aangesteld tot hoogl. en lijfarts der keizerin Maria Theresia. Hij was een scherpzinnig en geleerd man, die met van Swieten de eer der vaderlandsche geneeskundige school buiten 's lands handhaafde; doch hij wikkelde zich in vele twisten met andere uitstekende geleerden, 't geen welligt daaruit ontstond, dat hij wel eens het spoor der bespiegeling volgde, ten koste der ervaring. Tot zijne schriften, die 't meest verdienstelijk zijn, behoort zijne *Ratio medendi* etc. 1757—73. Al zijne werken zijn te *Parijs* bij Didot uitgekomen van 1761—74, in 11 8vo dln.

HAEN (ABRAHAM DE), geb. te *Amsterdam* in 1707, † 1748, maakte zich vroegtijdig de Lat. en Fransche talen eigen, met het doel de regtsgeleerdheid te beoefenen, maar zijn groote lust voor de teekenkunst deed hem hiervan afzien. Hij had tot meester Corn. Pronk, en teekende meestal stads- en dorpsgezigten, kasteelen en ruïnen, waarvan er vele zijn gegraveerd om tot boekplaten te dienen. Hij zou welligt in die kunst zijn' meester overtroffen hebben, ware een langer leven zijn deel geweest. Behalve de teeken- beoefende hij ook de dichtkunst, vooral uitmuntende in 't herdersdicht, toen meer aan de orde van den dag dan thans. Ook in andere dichtsoorten, brieven en minnedichten slaagde hij niet ongelukkig; zijn stijl is los en bevallig; zijne versificatie gemakkelijk en vloeijend. Zijne stukken zijn na zijn' dood uitgegeven door de dichteres Sara Maria van der Wilp in 1751 onder den titel van *Herderszangen en Mengelingen.*

HAER (FLORIS VAN DER), uit een aanzienlijk Utrechtsch geslacht, geb. te *Leuven* in 1547, † 1634, ging vroegtijdig tot den geestelijken stand over, onderwees daarna jonge geestelijken in de abtdij van *St. Geertruid* te *Leuven*, ondernam later eene reis naar *Italië*, kreeg vervolgens eene kanunniksplaats te *Rijssel*, waar hij het grootste deel zijns levens werkzaam doorbragt. Hij maakte zich inzonderheid verdienstelijk door zijn werk over de Nederl. onlusten: *De initiis tumultuum* etc. *lib.* 2. *Duaci*, 1587, loopende van 1555 tot 67. Hij is een der gematigdste Roomschgezinde schrijvers van dien tijd; was in de gelegenheid, naauwkeurige berigten in te zamelen, en schreef zijn werk in een' sierlijken, meestal zuiveren Lat. stijl. Behalve een godsdienstig werk: *Antiquitatum liturgicarum arcana*, *Douai*, 1605, gaf hij nog uit: *Les Chastelains de Lille*, *leur ancien état*, *office et famille* etc. *Lille*, 1611. Een werk onmisbaar voor de genealogie en geschiedenis der graven van *Vlaanderen.*

— (FRANCISCUS VAN DER), of HAREUS, ook VERHAER genoemd, geb. te *Utrecht* omstreeks het midden der 16de eeuw, volbragt zijne studiën te *Leuven*, verkreeg den graad van licentiaat in theologie; onderwees gedurende 2 jaren de rhetorica te *Douai*, doorreisde vervolgens *Duitschland*, *Frankrijk* en *Italië*, en kwam daar in kennis met den Jezuit Possevin, door den paus in 1581 als Nuntius naar *Polen* en *Rusland* gezonden, werwaarts Haraeus hem vergezelde. In *Nederland* teruggekeerd, werd hij eerst kanunnik van *St. Jan* te *'s Hertogenbosch*, vertoefde later eenige jaren te *Utrecht*, verkreeg vervolgens een kanunnikaat te *Namen* en eindelijk te *Leuven*. Hij heeft zich als een verdienste-

lijk geleerde doen kennen door zijne theologische en historische schriften, waarvan de laatste echter belangrijker zijn dan de eerste. Die, welke tot de kerkel. geschied. behooren, zijn: *Compend. ex Laur. Surii tomis VII de vitis sanctorum. Antv.* 1591. *Col.* 1605. — *Olympiades et fasti concordi serie hist. sacrae et non sacrae* etc. *Col.* 1602. — *Chronologia brevis ab orbe condito ad Christum passum.* Tot de Nederl. gesch.: *Onpartijdighe verklar. der oorsaken des Nederl. oorloghs sedert* 1566 tot 1608. *Antw.* 1612, zijnde een voorlooper van 't volgende grootere werk: *Annales Ducum, seu principum Brabantiae totiusque Belgii, tomi* 3, etc. Dit werk wordt voor de beste geschied. van *Brabant* gehouden. Het 3de boek, dat de Nederl. beroerten behelst, van 't begin tot 1609, is geheel in Spaanschgezinden geest. Hij juicht den moordenaar van Willem I. toe. Overigens wordt hem verweten, dat hij veel uit P. Heuterus heeft overgeschreven, ook van den bovenstaanden F. van der Haar. Hij heeft dit 3de boek later op nieuw omgewerkt, doch niet uitgegeven, en stierf in 1632.

HAER (HENDRIK TER), geb. te *Ruurlo* in 1550 of 51, was 4 jaren scholier te *Lochem*, en begaf zich toen naar *Leuven*, om de regtsgeleerdheid te beoefenen onder E. Leoninus en J. Ramus, welligt ook naar *Douai.* Hij verkreeg de doctorale waardigheid, en vestigde zich als advokaat te *Arnhem*, later, in 1570, te *Zutphen*, waar men hem aanstelde als gerichts-schrijver van het scholtambt *Zutphen.* Toen deze stad in 1572 door de Spanjaarden belegerd werd, gelukte het hem zijne vrouw heimelijk daaruit te verwijderen en haar weldra te volgen. Na veel zwervens kwam hij eerst te *Ruurlo*, daarna buiten de grenzen. In 't volgende jaar naar *Zutphen* teruggekeerd, nam hij daar den post op zich van rector der Lat. school. Daar hij zich met de nieuwe orde van zaken niet kon vereenigen, verliet hij weldra zijn vaderland en week naar *Westfalen*, waar hij o. a. te *Paterborn* onderwijs gaf. Zijne verdere lotgevallen zijn ons onbekend. Zijne dichtwerken, die lang in 't duister scholen, zagen door de zorg van den Arnhemschen rector H. Cannegieter in 1774 te *Arnh.* het licht, onder den titel: *H. Harius*, *Sicamber*, *Tristia*, met eene belangrijke voorrede van den uitgever. Het zijn treurzangen, meestal in brievenvorm, waarin hij klaagt over de bedorvenheid der tijden, over de rampen des levens en het treurige der vreemdelingschap, enz. Zijne dichtkunst neemt geene hooge vlugt, zijne verzen zijn over 't algemeen vloeijend en dragen duidelijke sporen, dat hij Ovidius en Lotichius heeft nagevolgd en

veel van hen overgenomen. Ook zouden er nog van hem bestaan eenige *Elegiae heroicae. Colon.* 1585, en in *H. S.* eene *Descriptio dioecesis Paterbornensis.* Een keurig stukje over hem en zijne *Tristia*, leverde P. Bosscha in den *Geld. Alm.* v. 1837.

HAER (JOHANNES VAN DER) was kanunnik te *Gorinchem*, zijne geboorteplaats, daarna te *'s Gravenhage.* Hij ontzag geen geld om zich in allerlei talen en wetenschappen eene rijke boekverzameling aan te schaffen, zonder dat het blijkt, dat hij die met eigen werk heeft vermeerderd. Toen het volk zijne boeken zag scheepbrengen, verwonderde het zich uitermate, naauwelijks kunnende denken, dat gansch *Holland* er zoo vele bevatte; men noemde hem dan ook in 't vervolg *heer Jan met de Boeken.* Ze werden geplaatst te *'s Hage* in de kapel op het hof en bij zijn' dood in 1532 vermaakte hij zijn' schat aan keizer Karel V.

HAERSOLTE (RUTGER VAN), geb. in 1528, † 1581, was burgemeester van *Harderwijk*, lid van 't collegie tot de nadere Unie, 't welk destijds te *Kampen* zitting hield, in 1585 een voornaam lid der Staten-Generaal, wegens *Gelderland*, en behoorde tot het gezantschap naar *Engeland*, om de heerschappij der *Nederlanden* aan de koningin Elizabeth op te dragen, dat van de hand werd gewezen. Hij behoorde tot degene, die het spoedigst terugkeerden om zitting te nemen in den raad van state, doch bezweek in hetzelfde jaar.

— (ARNOLD VAN), uit het zelfde aanzienlijk geslacht, geb. te *Zwolle* in 't begin der 16de eeuw, waar zijn vader de burgemeesterlijke waardigheid bekleedde in 1537, was een bekwaam regtsgeleerde, en zond te *Antwerpen* in 't licht: *Adversaria de actionibus tam civil. quam criminalibus, in partes 7 secundum ordinem pandectarum digestis*, 1583; met eene opdragt aan koningin Elizabeth. Het werk moet waarde hebben, wijl de beroemde hoogl. Carpzovius te *Leipzig* er eene 2de uitgave van bezorgde in 1647 en met lof vermeldde.

— (ZWEDER VAN), zoon van den gemelden Rutger, waarschijnlijk geb. te *Harderwijk*, was heer tot *Haerst*, *Harxen* en *Zwaluwenburg*, lid der ridderschap van *Overijssel*, landrentmeester van *Salland* en in 1624 lid der vergad. van de Staten-Generaal, toen hij met R. Pauw en and. naar *Denemarken* werd gezonden, om met den koning een verbond van vereeniging te sluiten; in 1621 ging hij met hetzelfde doel naar den keurvorst van *Brandenburg.* Hij hernieuwde een jaar later een accoord met *Engeland*, over het vereenigen der vloot tegen *Spanje*, en sloot in 1630 de alliantie met *Frankrijk.* Daarna gebruikte

men hem in vele aanzienlijke bezendingen en ter onderhandeling met vreemde ministers. Ook op het binnenlandsche bestuur had hij veel invloed; daaraan had de jonge prins van Oranje in 1631 het te danken, dat hem zijns vaders ambten werden opgedragen, en Haersolte kwam hiervoor in gunst bij Fred. Hendrik. Als drost van *Salland* en voorzitter der Staatsvergadering vermeerderde zijn invloed, zoodat hij ook benoemd werd tot afgevaardigde bij de vredehandeling te *Munster*, waaraan zijn' dood in 1646 hem echter belette deel te nemen. Zijn zoon

HAERSOLTE (RUTGER VAN) bekleedde mede aanzienlijke betrekkingen, en komt het eerst voor als landrentmeester van *Salland*, daarna als drossaard van *Lingen*. Zijne benoeming tot drost van *Twente*, in 1655, vond tegenstand en veroorzaakte zulk eene scheuring onder de Staten van *Overijssel*, dat beide partijen volk wierven en zich wapenden. Na vele onderhandelingen, werd deze twist, meest door toedoen van J. de Witt, gedempt, en de benoeming van Haersolte vernietigd. In 1660 werd hij drost van *Salland*, en zijne poging ter bevordering van Willem III. had wederom eene verdeeldheid in de staatsvergad. van *Overijssel* ten gevolge. De Staten van *Holland*, tot middelaars gekozen, zonden van Beuningen en A. Paats, wier pogingen eerst vruchteloos waren, doch daarna slaagden. Haersolte moest zich, volgens hunne uitspraak, één jaar onthouden van de waarneming van 't drostambt, en zoude niet vóór 1674 den voorzittersstoel ter staatsverg. van *Overijssel* mogen bekleeden. Hij † in 't zelfde jaar kinderloos.

— (JOHAN VAN), in de ridderschap van *Overijssel* beschreven als heer van *Kranenburg*, werd burgemeester van *Bolsward* en daardoor tot de voornaamste staats- en generaliteits-commissiën wegens *Friesland* verkozen. In 1686 benoemd als lid van de Staten-Generaal, bekleedde hij vervolgens 2 aanzienlijke gezantschappen. Hij was envoijé te *Hamburg*, toen men besloot hem in 1700 als buitengewoon ambassadeur naar *Zweden* te zenden, met Mr. Jac. de Bie als secretaris, ten einde het behoud van den vrede te bewerken; doch de koning liet hem weten, dat hij hem als zoodanig niet zou toelaten, maar dat hij te *Riga* mogt blijven tot de veldtogt afgeloopen was. Met dezelfde oogmerken zond men hem een jaar later naar *Polen*, waar hij Czaar Peter I., na zijne terugkomst uit den Turkschen veldtogt, moest afwachten. De zamenkomst vond plaats te *Thorn* den 27. Aug., doch ten opzigte der onderhandelingen verwees de Czaar hem naar zijne ministers. Hij bleef

als buitengewoon gezant aan 't hof van Peter tot het volgende jaar, toen hij zijn ontslag verzocht en verkreeg, niettegenstaande men hem gaarne als vast ambassadeur wilde behouden. Zijne berigten en brieven doen den ervaren staatsman kennen. Hij was tevens curator der Franeker academie, stierf in 1708 en werd te *Zwolle* begraven.

HAERSOLTE (WILLEM VAN), heer van *Yrst*, geb. in 1720, † 1791, werd ten jare 1741 in de Veluwsche ridderschap aangenomen; zag zich tot verschillende ambten en commissiën geroepen, was burgemeester en dijkgraaf van *Hattem;* buitengewoon raad in den hove, rigter van *Arnhem* en *Veluwenzoom*, en nam onderscheidene bezendingen waar namens de generaliteit, gelijk o. a. Willem IV. hem in 1748 naar *Steenwijk* zond, om de daar gestoorde rust te herstellen. Bovendien was hij curator der Harderwijker hoogeschool, ridder en commandeur der Duitsche orde en werd in 1780 gekozen tot landdrost van de *Veluwe.* Hij bezat een vast en doorzettend karakter, en veel kunde in de vaderl. geschiedenis, vooral wat de genealogiën der voorname geslachten betrof.

HAERST (JOHAN VAN) was uit hetzelfde geslacht als de Haersoltes, waarom zijne zonen zich ook zoo noemden, en werd geb. in de eerste helft der 16de eeuw en † in 1571. Hij komt voor als een man van werkzamen en standvastigen geest, die in alle eenigzins belangrijke zendingen namens de landschap van *Overijssel* gebruikt werd. Als burgemeester van *Zwolle* beijverde hij zich bijzonder om Filips II. binnen de bepalingen te houden, gemaakt ten tijde der overdragt van 't gebied. Zoo trok hij ook met Boecop naar *Brussel* met het kloekmoedig besluit om Alba te overtuigen van den overlast, welken *Kampen* en *Zwolle* leden van de ruiterbenden, destijds aldaar in bezetting. Buiten verwachting in hunnen wensch slagende, verwierven zij den dank hunner medeburgers Zijne verdere lotgevallen zijn ons onbekend.

HAES (FRANS DE), geb. te *Rotterdam* in de laatste helft der 17de eeuw, was een aanzienlijk koopman aldaar, schoonzoon van G. Brandt Jr., en besteedde de uren, die hem van zijn beroep overbleven, aan de beoefening der dichtkunst, waarin hij het echter niet zoo ver bragt als zijn schoonvader. Zijn zoon J. de Haes (die volgt) gaf kort na zijn' dood in 1711 te *Rotterdam* zijne *Mengeldichten* uit, bestaande in eenige Psalmberijmingen en gelegenheidsverzen, waarin meer vroomheid dan dichterlijk vuur gevonden wordt.

— (JOAN DE), zijn zoon, geb. te *Rotterdam* in 1685, † 1723,

was als koopman tevens een werkzaam voorstander der fraaije letteren, verstond 5 talen, en beoefende de dichtkunst, waarin hij zijn' vader wel overtrof, als hier en daar bevalliger en losser, maar toch met weinig geestverheffing. In den bundel *Mengeldichten* van zijn' vader nam hij ook eenige der zijne op. Flaauw en dor, en niet meer dan berijmd, is zijn' *Judas de verrader*, 1714, en zijn' *Jonas de boetgezant*, 1723. Zijne *Nagelaten Gedichten* werden door Poot ter drukpers bezorgd, die meer met 's mans verdiensten is ingenomen, dan de toets kan doorstaan. Meer waarde hechten wij aan de *Levensbeschrijving* van zijn' grootvader G. Brandt, welke eerst uitkwam in 1740 door de zorg van Jac. Spex, met bijvoeging van al de lijk- en lofdichten op Brandt en eenige brieven van beroemde mannen aan hem, benevens zijne *Verhandel. over geveinstheid.*

HAES (FRANS DE), zijn zoon, geb. te *Rott.* in 1708, † 1761, was insgelijks een beoefenaar der dichtkunst. Hij huldigde den smaak van dien tijd, door zijne stukken met eene schaaf te bewerken, waardoor gloed en geest verloren gingen; desniettemin toonde hij hier en daar, dat hij van echt kunstgevoel en levendige verbeelding niet ontbloot was. Het eerste dichtwerk, dat van hem het licht zag, was eene *Poëtische uitbreid. en bespiegel. over de Gelijkenis van den verloren Zoon*, 1744, in hetzelfde jaar herdrukt. Deze schoone gelijkenis werd door zijne bewerking een mat, gerekt, vervelend rijmverhaal. In zijne *Stichtelijke gedichten* van 1746, komen eenige fraaije, krachtige en schilderachtige stukken voor. Dit geldt inzonderheid van zijn uitvoerig cyclisch dichtstuk: *Het verheerlijkte en vernederde Portugal*, in 3 boeken, behelzende de verwoesting van *Lissabon* door eene aardbeving in 1755, en benevens eene *Verzameling van verscheide gedichten*, in 1758 te *Amst.* gedrukt, met vign. van S. Fokke. Zijne weduwe bezorgde in 1762 zijne *Nagelaten gedichten.* Hij was medeoprigter van 't Rotterd. dichtgenootschap: *Natura et arte* en schreef ook tot eigen gebruik eene *Nederd. Spraekkunst.*

HAESTENS (HENDRIK VAN), boekdrukker te *Leijden*, wordt voor den schrijver gehouden der *Beschrijvinghe van de bloedige en strenge belegeringe der stadt van Oostende* enz. *met vele prenten. L. B.* 1613, waarvan een 2de verm. druk in 1614. 't Is ook in 't Fransch vertaald, met den titel *La nouvelle Troje, ou hist. du siège d'Ostende etc.* 1615. Volgens deskundigen is het werk hier en daar onnaauwkeurig en onvolledig. Ook schreef hij met Jan Orlers: *De Nassausche Laurencrans* enz. *Leijd.* 1610.

HAGA (CORNELIS), geb. te *Schiedam* in 1578, † 1654, ves-

tigde zich als advocaat te *'s Hage*, en werd om zijne bekwaamheid in 1610 een gezantschap naar *Zweden* waardig gekeurd, ten einde de teruggave van 2 onzer verbeurd verklaarde schepen en ladingen te verkrijgen, en den vrijen handel op *Riga* te regelen. Hij slaagde naar wensch, en werd in 1611 benoemd als gezant der Staten te *Constantinopel.* Van eenige aanzienlijke Nederlanders vergezeld, en met Mr. Ernst Brinck (zie dat Art. bl. 261) tot secretaris, bereikte hij in Sept. van dat jaar de plaats zijner bestemming, en sloot vervolgens met den sultan een verbond van vriendschap en vrijen handel. Zijn moed en schranderheid kwamen alle hinderpalen te boven, en verwierven hem zelfs meer voorregten dan aan de Engelschen en Franschen in *Turkije* werden toegestaan. Hij stelde in de voornaamste havens van den *Levant* consuls aan. Ons bestek gedoogt niet de veelvuldige diensten te vermelden, welke hij gedurende 28 jaren aldaar den lande bewees. Door zijn' invloed bezorgde hij o. a. den Grieken vrije uitoefening van hunne godsdienst, voorheen nooit in *Turkije* bezeten. In 1639 naar 't vaderland teruggekeerd, wijdde hij zich op nieuw aan de beoefening der regtsgeleerdheid, was in 1645 voorzitter in den hoogen raad van *Holland,* en stelde alle pogingen in 't werk om prins Willem II. van zijn voornemen, *Amsterdam* met krijgsvolk te bezetten, terug te brengen, doch vruchteloos. Hij stond in hooge achting bij de grootste mannen van zijnen tijd, die zijne verdiensten op den regten prijs stelden. Zijne erfgenamen vereerden in 1656 zijne nagedachtenis met een deftig grafschrift in de kerk te *Schiedam.*

HAGEDOORN (ADOLPH HENDRIK), geb. in 1743 of 44, welligt te *Rotterdam*, waar hij in 1794 een' bundel *Gedichten* uitgaf, met eene voorrede, waarin hij op eene wijsgeerige beoefening der dichtkunst aandringt. Hij behoorde tot het legioen genootschapsdichters van dien tijd, die hunne stukken zoo lang likten en schaafden, dat er op taal en maat niets te zeggen viel. Hier en daar vindt men soms krachtige en stoute partijen b. v. in den *Slag bij Nieuwpoort* blz. 38. Die lust hebben in eene collectie van scheldwoorden, kunnen te regt komen in de stukjes *De dronkenschap*, bl. 149 en *Aan de Nijd*, bl. 155.

HAGEMAN (EDUARD), geb. te *Amsterdam* in 1749, † 1827, werd te *Leijden* in 1773 tot doctor in de regten bevorderd, en verkreeg 4 jaren later een professoraat te *Duisburg.* Van daar in 1796 als hoogl. naar *Harderwijk* beroepen, aanvaardde hij in Oct. deze betrekking, maar vertrok het volgende jaar naar *Leijden*, om er het *Natuur- Staats- en Volkenregt* te onderwijzen. Hij

opende aldaar zijne lessen met eene redevoering *De Ecclesia a Republica separatas rationes habente.* Hij betoonde veel ijver en lust om de studerende jongelingschap voor de balie op te leiden; hield als rector in 1802 eene *Oratio de perfecti doctoris academici juris publici officio difficillimo*, en in 1811: *De Pestelio ejusque in jure publico meritis.* Hij had 8 jaren genot van zijn emeritaat.

HAGEN (STEVEN VAN DER), een beroemd admiraal, die zich door zijne dapperheid onderscheidde in de *O. Indiën.* In 1603, kort na de oprigting der O. Ind. maatschappij, zeilde hij met den vice-admiraal Corn. Sebastiaensz. uit *Texel* met eene vloot van 12 schepen en 1200 manschappen. Het volgende jaar bereikte hij de kust van *Coromandel*, nam te *Mosambique* 2 rijkgeladene Portugeesche schepen, sloot te *Calicout* met den vorst een verdrag van vriendschap en koophandel, rigtte de koers naar de *Molukken*, hernam *Amboina*, en deed al de inlandsche vorsten den eed van getrouwheid aan de Staten, aan prins Maurits en aan de O. I. Maatschappij afleggen. Dit was de eerste eigenlijke bezitting dier maatschappij, waarover Fr. Houtman als bevelhebber werd aangesteld. Na andere togten van minder belang kwam hij in 1608 met rijk geladene schepen in 't vaderland terug. Zijne verdere lotgevallen zijn ons onbekend.

— (JAN VAN DER), geb. te *'s Hage*, leefde in 't midden der 17de eeuw, en was een keurig schilder en teekenaar, vriend van Nic. Berchem en Adr. van de Velde, die menigmaal zijne Kleefsche en Geldersche landschappen stoffeerden. Levensbijzonderheden schijnen er van hem niet opgeteekend te staan. In zijne stukken heerscht een liefelijke toon, latende het koloriet wel iets te wenschen over. Zij worden tot hooge prijzen gekocht, gelijk ook zijne teekeningen, waaronder 3 gezigten op den *Eltenberg.* In 't Amst. Museum vindt men één zijner landschappen, in 't Haagsche 2, zijnde een gezigt op de *Rijnpoort te Arnhem* en een gezigt in *Gelderland.* Een zijner land- dorpen watergezigten, gold op de verkooping van G. van der Pot *f* 1405.

HAHN (JOHANNES DAVID), geb. te *Heidelberg* in 1729, † te *Leijden* in 1784, was hoogl. in de geneeskunde en wijsbegeerte te *Utrecht*, waar hij in 1763 eene beroeping naar *Göttingen* weigerde, maar die naar *Leijden* in 1775 aannam als professor in de practische genees- en scheikunde, welke betrekking hij aanvaardde met eene redevoer. *De medico speculatore.* Er moeten eenige med. verhandel. van hem bestaan. Zijne bon-

dige geleerdheid en voortreffelijk onderwijs worden geroemd.

HAHN (JACOB GEORGE JERONIMO), zijn zoon, waarschijnlijk geb. te *Utrecht* en † in 1820, verwierf den doctoralen graad in de regten, en werd in 1795 benoemd tot curator der Leijdsche hoogeschool, uit welke betrekking men hem op zijn verzoek in 1798 eervol ontsloeg. De omwenteling van 1795 sleepte hem in haren draaistroom mede en hij werd een hartstogtelijke verdediger der zaak van vrijheid en gelijkheid. Als lid der Nationale vergadering speelde hij op het staatstooneel eene aanzienlijke rol, waarbij men hem den lof niet kan onthouden van eerlijkheid, kunde en vaderlandsliefde.

HALEN (GOSEWINUS VAN), een leerling van W. Gansfort, komt voor op 't einde der 15de en 't begin der 16de eeuw als overste van het fraterhuis te *Groningen*, later als prior van het Minderbroederklooster aldaar, waar hij † in 1530. Hij stond niet alleen met zijn' leermeester, maar ook met Melanchthon en anderen in vriendschapsbetrekking. Behalve eenige brieven, bestaan er van hem geene schriften; maar hij maakte zich door zijn onderwijs te *Aduard* en elders verdienstelijk, was een krachtig voorstander der gezuiverde godsdienstleer, en een bevorderaar der hervorming, ofschoon hij, even als Erasmus, bij de Roomsche kerk bleef. Aan hem heeft men een aantal naauwkeurige berigten te danken omtrent Gansfort, welke hij aan Melanchthon mededeelde, die ze door zijn' leerling Joh. Saxonius het licht deed zien.

— (HERMAN VAN), geb. te *Utrecht* in 1633, † 1701, beoefende aan de hoogeschool aldaar de wijsbegeerte en godgeleerdheid, werd predikant te *Klein-Ammers* in 1658 en 6 jaren later te *Utrecht*. De twisten tusschen de Coccejanen en Voetianen waren toenmaals hevig, maar v. Halen, die tot de laatstgenoemde behoorde, was een voorbeeld van zachtmoedigheid. Men benoemde hem in 1681 tot buitengewoon hoogl. in de theologie en 2 jaren daarna tot gewoon. Hoe zeer uitmuntende als godgeleerde, werden echter zijne collegiën weinig bezocht, waartoe genoemde twisten welligt het hunne bijdroegen. Er bestaat van hem slechts een werkje: *Judicium de usu rationis in rebus theogicis. Utr.* 1686. Een grooter werk, door hem onderhanden, werd door zijn' dood afgebroken.

— (ARNOUD VAN), geb. in de laatste helft der 17de eeuw en † in 1732, woonde te *Amsterdam*, beoefende de teeken- en schilderkunst en was tevens niet onervaren in het boetseren en graveren in *mezzo tinto* (zwarte kunst). Het meest maakte hij zich bekend door het *Pan poëticon Batavum*, zijnde eene

verzameling van geschilderde en geteekende portretten van Nederl. dichters en dichteressen, terwijl zij, van welke men geen afbeeldsel kon magtig worden door een zinnebeeldig gedenkteeken werden aangeduid. In 1719 was het getal der portr. reeds tot 200 geklommen, waaruit L. Bidloo zijne dichterlijke beschrijving ontleende (zie bl. 155.) Na den dood van v. Halen kwam deze verzameling in 't bezit van M. de Roode, die ze zeer vermeerderde en een stamboek aanlegde, waarin de voornaamste dichters van dien tijd de portretten hunner kunstgenooten met bijschriften vereerden. Het werd in 1773 te *Leijden*, door 't genootschap *Kunst wordt door arbeid verkregen*, uitgegeven. Na eerst nog in 't bezit geweest te zijn van A. de Jongh, kwam de verzameling in handen van 't gemelde genootschap. Wat er later van geworden is kan men lezen in den *Navorscher*, III, 187 enz. met eenige andere bijzonderheden.

HALEWIJN (FRANÇOIS DE), heer van *Sweveghem*, uit een edel Vlaamsch geslacht, was een ijverig en bekwaam staatsman in 't laatste ged. der 16de eeuw. Hij teekende de unie van *Brussel* in 1577. De algemeene Staten, die veel vertrouwen in hem stelden, zonden hem naar *Engeland*, ten einde bijstand van de koningin Elizabeth te verzoeken. Ter ondersteuning van de zaak der vrijheid, bragt hij van daar ter leen mede eene som van twintig duizend ponden sterling, zonder de verpligting van interest. Toen er onder vele Nederl. edelen verdeeldheid ontstond, bijzonder tusschen den hertog van Aarschot en den prins van Oranje, koos Halewijn de zijde van den eerstgenoemden, en werd met dezen te *Gend* gevangen genomen. Dit en zijne gehechtheid aan 't Roomsche geloof, deed hem de zaak der vrijheid, waarvoor hij zoo geijverd had, verlaten, en tot den koning overgaan, die hem tot ridder sloeg.

— (CORNELIS TERESTEIN VAN), geb. te *Dordrecht*, † in 1697, was reeds in jeugdigen leeftijd pensionaris van *Brielle* en in 1670 raad in den hove van *Holland* en *Zeeland*. Hij behoorde met G. Fagel tot de vertrouwden van prins Willem III., en werd in onderscheidene zendingen door hem gebruikt. In 1685 zond men hem naar *Engeland*, om de geschillen met de O. I. Comp. bij te leggen, waarin hij niet slaagde. Tot schepen van *Dordrecht* benoemd in 1690, was hij als zoodanig lid van den oudraad aldaar, waartegen bezwaren oprezen, zoodat hij als raad van den hove bedankte. In 1693 zag hij zich mede gewikkeld in de ongenade, die zijn' broeder Simon trof, werd in hechtenis genomen, doch weldra ontslagen, en van alle staats- en stadsbedieningen ontzet, behalve van die van curator der

Leijdsche hoogeschool, in welke betrekking hij werkzaam bleef tot aan zijn' dood. Zijne groote bekwaamheden en strenge zeden worden geroemd.

HALEWIJN (SIMON VAN), heer van *Abbenbroek*, broeder van den voorgaanden, werd in 1675 te *Harderwijk* tot doctor in de regten bevorderd, deelde evenzeer in de gunst van Willem III. als zijn broeder en bevorderde diens belangen met al zijn vermogen; doch nadat Willem den troon van *Engeland* beklom, verflaauwde die ijver, en veroorloofde hij zich in 1693 geheime onderhandelingen met de ministers van *Frankrijk*. In hechtenis genomen, zocht hij zijne zaak te verdedigen, maar het hof van *Holland* veroordeelde hem tot levenslange gevangenschap, met verbeurdverklaring zijner goederen. Men voerde hem naar *Loevestein*, van waar hij in 1696 wist te ontkomen naar *Suriname*, waar hij later stierf. Zijne regtspleging vindt men uitvoerig in de *Bijv. op Wagenaar* door v. Wijn en and. Dl. XVI. 69 enz.

— (FRANÇOIS TERESTEIN VAN), heer van *Abbenbroek*, zoon van den bovengemelden Cornelis, geb. in 1677, † 1751, was in 1723 pensionaris van *Dordrecht*, en nam in 1727 bij de ziekte van Slingeland het pensionariaat waar van *Holland*, ook in 1740 bij de ongesteldheid van van der Heim. Het vertrouwen, dat men hem schonk, vermeerderde zijn gezag. Der staatsgezinde partij toegedaan, geraakte hij, bij de verheffing van prins Willem IV tot stadhouder, in levensgevaar, doch werd door den klerk Dederichs en anderen beschermd en ontzet.

— (FRANÇOIS), welligt tot hetzelfde geslacht behoorende als de gemelde, vinden wij niet op het staatstooneel, maar op den Nederl. Parnas, ofschoon hij daar niet behoorde. Hij was lid van het Leijdsche dichtgenootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, in welks werken sommige zijner stukjes voorkomen. Behalve eenige gelegenheidsverzen, bestaat er van hem een bundeltje: *Poëtische uitspanningen*, *L. B.* 1771, waarin, volgens een bevoegd regter, weinig of in 't geheel geene poëzij gevonden wordt.

HALLINCK (SCREVEL), uit een oud Dordrechtsch geslacht, † in 1558, bekleedde aldaar onderscheidene regeringsposten en werd in 1555 afgevaardigd naar *Brussel*, om de overdragt der *Nederlanden* van Karel V. aan Filips II. bij te wonen. Bij de huldiging van laatstgenoemde te *Dordrecht*, namen Ferdinand en de hertog van Alba hun verblijf in 2 zijner huizen, waarvan het één (zonderling genoeg) *het Hemelrijk*, het andere *de Draak* heette. Men getuigt van hem, dat hij uitmuntte in geleerdheid en bekwaamheid.

— (JOAN), geb. te *Dordrecht* in 1616, bediende verschillende stadsambten aldaar en in 1656 het burgemeesterschap. Der

staatsgezinde partij toegedaan, ijverde hij zeer tegen de verheffing van Willem III. tot stadhouder. Bij de bekende vroedschapsvergadering in 1672, waarop zij zich gedrongen zag den prins tot stadhouder te kiezen, werd hij bij het afgaan achter van 't stadhuis, met een' bijl bedreigd, indien hij bij de betoonde weigering bleef volharden. Toen hij kort daarop met J. Meerman, burgem. van *Leijden*, en C. Geelvinck, raad en oudschepen van *Amsterdam*, op last der Staten, pogingen aanwendde, om de ingezetenen ten platte lande te wapenen tegen de naderende Franschen, haalde hij zich den haat der landlieden op den hals, en zijn huis te *Dordrecht* en zijne hofstede in *Beijerland* werden deerlijk geplunderd, waarvan hij de schade op *f* 12000. begrootte. Bij de verandering der regering werd hij ontslagen.

HALMA (FRANÇOIS), geb. te *Langerak* in 1653, † 1722, begaf zich, na zijns vaders dood, met zijne moeder naar *Utrecht* en bezocht de Lat. school, met het oogmerk zich tot het leeraarsambt te bekwamen, doch tusschenkomende omstandigheden onttrokken hem aan de studiën en nu legde hij zich op den boekhandel toe. Het bezoek van vele Fransche officieren, mannen van letteren, in zijns meesters boekwinkel, ten jare 1672, stelde hem in de gelegenheid zich in de Fransche taal te oefenen. In 1674 rigtte hij zelf eenen boekhandel op, en verwierf zich in die betrekking en als geleerde grooten roem. Hij drukte o. a. met P. v. d. Aa den *Thesaurus antiq. Romanarum* van Graevius, 12 dln. in fol. van 1694—99. In 1699 bragt hij zijnen boekhandel naar *Amsterdam* over, doch zag zich in 1710 benoemd tot provinciaal drukker van *Friesland*, zoodat hij zich te *Leeuwarden* vestigde. Behalve dat hij vele nuttige en uitgebreide werken in 't licht zond, was hij de voornaamste bewerker van een *Fransch en Nederd. woordenboek*. Hij vervaardigde eene Psalmberijming onder den titel: *Davids Harpzangen*, 1707, daarna in 1717 met muzijk; later *Heilige Feestzangen*, 1708, met *Bijbelsche Mengelzangen* in 1718 herdrukt. Hoe vloeijend zijne verzen ook zijn, missen zij de noodige verheffing, en zijne slaafsche gehechtheid aan de oude Bijbelvertaling, maken zijne stukken stijf en prozaïsch.

HALMAEL (HENDRIK VAN) komt in den *Catalogus der Tooneelspelen van W. Henskes* voor, als een milde blijspeldichter, bedragende zijne tooneelstukken, waaronder 1 treurspel, het getal van 32, sedert 1699 tot 1714, gedrukt en uitgegeven onder zijne zinspreuk: *Purgat et ornat*; ze hebben echter weinige waarde. Meer verdienstelijk maakte zich zijn naamgenoot.

HALMAEL Jr. (Mr. AREnt van), geb. in 1790, † 1850 te *Leeuwarden*, was auditeur-militair aldaar en een om zijne veelzijdige kennis geacht man. Hij beoefende de geschiedenis, letter- en dichtkunde, en slaagde vooral in de tooneelpoëzij. Behalve eenige stukken in verschillende tijdschriften, en *Geschiedenissen van de onlusten tusschen de Schieringers en Vetkoopers. Leeuward.* 1829, gaf hij afzonderlijk uit de volgende treurspelen: *Peter de Groote*, 1834. — *Mathilde en Struensee*, 1837. — *Radboud* II. 1839. — Voorts het drama: *De Schieringers en de Vetkoopers*, 1841; en de blijspelen: *De dwaling van den dag*, 1844. — *Henri Picard*, 1846. In 1840 zag van hem het licht: *Bijdragen tot de geschied. van het tooneel enz. in Nederland* en in 1847 gaf hij met M. de Haan Hettema uit het bekende en keurige werk: *Stamboek van den Frieschen vroegeren en lateren adel*, 2 dln. in gr. fol. — Zijn dood was ook in 't bijzonder een verlies voor het Friesch Genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde.

HALS (frans), geb. te *Mechelen* uit Holl. ouders in 1584, † te *Haarlem* in 1666, waar hij bestendig woonde, was een leerling in de schilderkunst van C. van Mander, overtrof niet slechts zijn' meester, maar is ook te tellen onder de voornaamste portretschilders der vroegere Holl. school. Hij was als een man van een vrolijk karakter algemeen bemind, 't geen niet het geval zou geweest zijn, indien de schets, die Houbraken van hem gaf, juist geteekend is. Al zijne stukken kenmerken den meester, zoowel de kleinere als de kapitale regenten- en schuttersstukken te *Amst.*, *Delft* en *Haarlem;* de meeste vindt men in laatstgenoemde stad. Het Museum te *Amst.* bevat onder No. 114 het portret van Ripperda, kapit. bij de belegering van *Haarlem.* Hij heeft bekwame leerlingen gevormd.

HAM (meinard van), een Geldersch krijgsoverste, stond heimelijk in betrekking tot hertog Karel van Gelder. In 1533 bragt hij schrik in *Holland* door het zamentrekken van een' hoop krijgsvolk tusschen *Utrecht* en *Amersfoort*, tot men later ontdekte dat deze troepen dienen moesten om in *O.-Friesland* den edelman Balth. van Ezens te helpen tegen graaf Enno, met wien hij overhoop lag. Drie jaren later deed hij een' inval in *Groningerland*, onder voorgeven den Deenschen koning Christiaan III. te ondersteunen tegen den Paltzgraaf Frederik; versterkte zich te *Appingadam*, schreef een' brief aan de regering van *Amsterdam*, dat hij het omliggende land te vuur en te zwaard zou verwoesten, indien men voortging schepen uit te rusten, om krijgsvolk naar *Coppenhagen* over te voeren tot bijstand van den Paltzgraaf. Hij noemde zich een *geesel Gods* en

schoppen koning, wijl hij de Groningers van wijd en zijd had opontboden met schoppen of spaden om verschansingen voor *Appingadam* op te werpen. Jurriaen Schenck, stadhouder van *Friesland*, wist zijne magt en stoute taal te fnuiken; hij nam de stad bij verdrag in, van Ham en Berend van Hackfort gevangen, en voerde den eerstgenoemde naar *Vilvoorden*, waar hij echter weldra zijne vrijheid herkreeg. Zijn verder lot is ons onbekend.

HAMAKER (HENDRIK ARENT), geb. te *Amsterdam* in 1789, † 1835, legde als kind reeds veel schranderheid aan den dag en koos de letterkundige loopbaan, onder de leiding van van Lennep en Willmet. In 1816 gaf hij taal- en oordeelkundige aanteekeningen op den Gr. schrijver Philostratus uit, nadat hij in 1815 het professoraat in de Oostersche talen te *Franeker* had aanvaard, met eene redevoer. *De Graecis Latinisque historicis medii aevi, ex Orientalibus fontibus illustrandis.* Niet lang was hij hier werkzaam of de Leijdsche hoogeschool riep hem in 1817 in dezelfde betrekking en tevens als uitlegger van 't legaat van Warner tot buitengewoon hoogleeraar. Hij aanvaardde dien post met eene redevoer. *De religione Mohammedica, magno virtutis bellicae apud Orientales incitamento.* In 1822 tot gewoon hoogl. bevorderd, hield hij eene oratio: *De vita et meritis Gul. Jonesii.* Hij gaf van zijne werkzaamheid en kunde blijken, o. a. door eene beredeneerde naamlijst van Oostersche H. S. S. der Leijdsche bibliotheek, 1820, door de uitgave van een Arab. werk van een' ongenoemden: *De expugnatione Memphidis et Alexandriae etc.* 1825, en 2 doorwrochte verhandel. over de overblijfselen der oude Punische taal. Als lid van 't Kon. Instituut leverde hij in 't Lat. 2 verhand. *Over de krijgsverrigt. der Gr. en Franken tegen Dimyatha* enz.; en *Over de geb. en sterfplaats der propheten van 't Hebr. volk.* Ook nam hij deel in de uitgave der *Bibliotheca critica nova.* In 1834 gaf hij eenige openb. lessen *Over de verwantschap der Germ. talen met het Sanskrit*, welke het jaar daarop in 't licht verschenen, onder den titel: *Academ. voorlezingen over het nut en de belangrijkheid der grammat. vergelijk. van het Gr., Lat. en de Germ. tongvallen met het Sanscrit*, 1835. Zijne ongemeene kundigheden verwierven hem ook buiten 's lands roem en onze koning vereerde zijne verdiensten door hem te benoemen tot ridder van den Nederl. leeuw. Enkele gelegenheidsstukjes van hem getuigen, dat hij geen vreemdeling was in de dichtkunst.

HAMBROEK (ANTONIUS) was predikant in dienst der O. I. Comp. op het eiland *Formosa* van 1648 tot 1662, toen het door den Chineschen zeeroover Coxinga overvallen en gedeelte-

lijk bemagtigd werd. De aanval was zoo onverhoeds, dat vele bewoners en daaronder ook Hambroek met zijne vrouw en 2 kinderen, in 's vijands handen vielen, terwijl de bevelhebber Coijet gelegenheid vond zich met zijne krijgsmagt en eenige inwoners in 't fort *Zeelandia* te werpen. Coxinga, die het spoedig in zijne magt wenschte, eer er ontzet uit *Batavia* mogt opdagen, zond Hambroek naar 't kasteel, om Coijet tot de overgave te bewegen, met bedreiging, dat hij bij langer verwijl geen der gevangenen, zelfs den zuigeling niet, zou sparen. Volkomen overtuigd, dat een raad tot standvastigheid voor hem en de zijnen noodlottig zou wezen, vermaande hij nogthans den bevelhebber om te volharden in zijne manhaftige verdediging totdat er ontzet kwam. — Men besloot tot het uiterste vol te houden; maar Coijet, de gevolgen voorziende als de leeraar terugkeerde, bood hem eene schuilplaats aan in het fort. Hambroek aarzelde niet om te vertrekken, ofschoon wij niet lezen, dat hij aan den zeeroover de belofte had afgelegd om terug te komen. Doch vóór hij vertrok, wachtte hem een hartbrekend tooneel. Twee zijner dochters bevonden zich in de vesting, zij vielen om zijnen hals, smeekten hem haar niet te verlaten, en zijn leven aan geen' zekeren dood prijs te geven. Hij antwoordde met heldenmoed en wees haar op zijn' pligt, op moeder, broeder en zuster. Eene der dochters viel in zwijm, de andere knelde hem nog vaster in de armen, maar de groote man scheurde zich los, kwam bij Coxinga, bragt hem het weigerend antwoord over en ontving den dood.

HAMCONIUS (MARTINUS) of MAARTEN HAMKEMA, geb. te *Follega* omstreeks 1550, † 1621, was schout van *de Lemmer*, accijnsmeester van *Follega*, dijkgraaf van *Zevenwolden*, grietman van *Doniawerstal*, en der Spaansche partij toegedaan. Toen de oorlog uitbrak ondervond hij telkens de wisseling van 't krijgsgeluk, driemalen werd hij door de Staatsgezinden uit zijne posten verjaagd, woonde den aanslag bij op het eiland *Schouwen* en de belegeringen van *Steenwijk*, *Groningen*, *Lingen* en *Doetinchem*. Dit woelig leven belette hem echter niet, de letteren en geschiedenis te beoefenen. Hij schreef een uitvoer. dichtstuk: *Certamen Catholicorum cum Calvinistis*, *heroico carmine Monast.* 1607, waarin al de woorden met eene C beginnen, en waarachter nog eene menigte curieuse *anagrammata*, *chronostica*, *acrostichides* enz. gevoegd zijn. Vervolgens een werk getiteld: *Frisia*, *seu de viris rebusque Frisiae illustribus*, *libri* 2. *Fran.* 1620, ook *Amst.* 1624. Het 2de boek is in verzen, en het geheel om zijne dorheid en onnaauwkeurigheid zeer onbeduidend.

HAMELAU (JOHANNES), geb. te *Amsterdam* in 1737, † 1804, werd in 1760 bij de Luth. gemeente te *Amersfoort* beroepen, daarna te *Bodegraven*, toen te *Leijden* en in 1791 te *Amsterdam*. Bij de gerezene geschillen in de laatstgenoemde gemeente, die eene afscheiding ten gevolge had, koos hij de zijde van de Herstelde Lutherschen. Hij was een hartelijk en stichtelijk prediker, schoon zijne leerr. wel wat omslagtig en met ongepaste en smakelooze beelden opgevuld zijn. Behalve eenige gelegenheidsleerr. heeft men van hem: *Godvruchtige overdenk. van waarheden der H. Schrift*, *Gouda* 1771. — *De liefdemaaltijden der eerste Christenen* enz. *Amst.* 1791. — *Handeling voor katechiseermeesters. Ib.* 1793 enz. Dan gaf hij ook een bundeltje rijmen in het licht in 1796, getiteld: *Hamelau's gedachten in slapelooze nachten*, van welke hij zelf getuigt: „*dat men alhier uit dichterlijke schriften een vingerhoed extract vindt.*" Na zijn' dood verschenen er nog rijmstukjes, met den titel: *Nuttige uitspanningen in eenzame uren*, 1805.

HAMELSVELD (IJSBRAND VAN), geb. te *Utrecht* in 1743, † 1812, studeerde in de theologie, en werd in 1765 tot doct. in de godgeleerdheid bevorderd. Het volgende jaar tot predikant beroepen te *Durgerdam*, was hij hier 10 jaren werkzaam, toen hij naar *Grootebroek*, en 't jaar daarop naar *Goes* vertrok. De onaangenaamheden, welke hij daar ondervond, noopten hem in 1779 zijn ambt neder te leggen, en zich in *Utrecht* te vestigen. Hier zag hij zich in 1784 tot hoogl. in de theologie benoemd, welke betrekking hij aanvaardde met eene redevoer. *De statu rei Christianae hodierno, laeto an tristi? Quidque in posterum de eo sperare vel timere debeamus?* De staatsomwenteling van 1787, waardoor hij zich liet medeslepen, had voor hem deerlijke gevolgen. Hij werd van zijn ambt ontzet, hem verboden in de provincie *Utrecht* te prediken, en andere grieven hem aangedaan. Hij ontweek naar *Durgerdam* en in 1789 naar *Leijden*, waar zijn zoon studeerde. De omwenteling van 1795 voerde hem naar *Utrecht* terug, hier werd hij lid van den magistraat, curator der hoogeschool, wees het professoraat van de hand, doch liet zich de verkiezing in 1796 tot lid der nat. vergadering welgevallen, tot dat 2 jaren later eene tegenomwenteling hem van zijne waardigheid beroofde en voor een' tijd lang in de gevangenis bragt. Hij sleet zijne volgende dagen ambteloos te *Amsterdam*. Het getal zijner schriften is te groot om ze allen hier op te geven. De vertaalde laten wij aan hare plaats en van de oorspronkelijke noemen wij: *De Bijbel verdedigd*, 8 *dln.* — *Het O. en N. Test. en Apocr. boeken met aanm.*

voor ongeleerden, 10 *dln.* — *Aardrijkskunde des Bijbels*, 6 *dln.* — *Bijb. geschiedenis met pl.*, 2 *dln.* — *De ongeveinsde Christen*, 4 *dln.* — *Kerkelijke geschiedenis*, 23 *dln.*, vervolgd door Ypeij met nog 3 dln. enz. enz.

HAMER (HENDRIK), geb. te *Frankfort* in 1594, † te *'s Gravendeel* in 1653, bezocht onderscheidene hoogescholen in *Duitschland*, *Frankrijk*, *Zwitserland* en laatstelijk die van *Leijden*, waar hij bij de Walsche synode geëxamineerd werd, en kort daarop in de Nederd. herv. gemeente te *'s Gravendeel* als predikant beroepen; hier bragt hij veel toe tot de opbouwing der kerk. Hij was een ijverig verdediger van het Protestantismus tegen de Roomsche leer, blijkens zijne werkjes: *Achitophels strick of 1ste deel der verantw. op de Collatien van den Jezuit pater Landsheer. Dordr.* 1647; en zijn *Momus redivivus.* Beroepen naar *Manheim*, stierf hij voor zijn vertrek.

— (PETRUS), zijn zoon, geb. te *'s Gravendeel* in 1646, † 1716, kwam in 1662 op de Leijdsche hoogeschool en werd 7 jaren later proponent. Hij bezocht *Frankrijk* om zich de Fr. taal meer eigen te maken, ten einde daarin het Evang. te kunnen verkondigen. Het schijnt dat hij hieromtrent niet geslaagd is, want wij vinden hem in 1673 als pred. te *Numansdorp*, en nergens elders. Hij behoorde tot de Coccejanen, en heeft vele werkjes geschreven o. a. tegen Bekker, Leenhof en Deurhof, ook eene *Schriftmatige verklar. der Psalmen*, 3 *dln. Rottd.* 1680, *Amst.* 1688—1690. — *Technologemata sacra, of woordenboek van H. kunstredenen*, *'s Hage*, 1700, en eene menigte and. die Paquot optelt. Zijn zoon ADAM H. volgde de voetstappen zijns vaders, bekleedde onderscheidene predikantsplaatsen, laatstelijk die te *Vlissingen*, doch heeft geene schriften nagelaten.

HAMES (NICOLAAS DE), doorgaans Hammes genoemd, behoorde in 't midden der 16de eeuw onder de ijverige voorstanders van vrijheid en herv. godsdienst, was een der eerste onderteekenaars van 't verbond der edelen, wien men het later als eene misdaad toerekende, dat in zijn huis 10 andere edelen dat verbond teekenden. Hij was ridder van 't gulden vlies en sedert 1561 wapenkoning bij die orde, weshalve hij ook voorkomt onder den naam van *Toison d'or.* Ten tijde der bruiloft van den prins van *Parma* durfde hij, in eene vergadering der vliesridders, tegen Viglius van Aijtta den spot drijven met hunnen patroon den H. Andreas; 't geen hoog werd opgenomen. Hij woonde ook te *Breda* de vergaderingen der verb. edelen bij. De prins van Oranje zond hem met J. van Marnix naar *Antwerpen*, om de Hervormden te vermanen zich

te vergenoegen met te prediken in de *nieuwe stad*. Niettegenstaande zijn aanzien, posten en verdiensten, werd hij in 1567 door Alba verbannen, met verbeurdverklaring zijner goederen; hij bleef echter der vrijheid getrouw, bevond zich één jaar later in den eersten togt van Willem I. tegen Alba, in welken hij door eenige muitelingen in 't leger werd doodgeschoten.

HANECOP (CORNELIS), geb. omstreeks 1577, † 1655, was eerst predikant te *Brandwijk* en *Molenaarsgraaf*, daarna te *Sprang*, later te *Breda*, (1616). Hier geraakte hij in twist met zijn' collega Boxhornius, wiens regtzinnigheid door hem verdacht werd. Het geschil liep zoo hoog, dat de regering de tusschenkomst der classis inriep; en nu eens werden de partijen verzoend, dan weder begon het oude twistvuur te blaken. De Spanjaarden, die in 1625 *Breda* innamen, en de uitoefening der herv. godsdienst niet gedoogden, maakten er een einde aan. Nu werd Hanecop, die buiten dienst was, naar *Amsterdam* beroepen, waar hij in 't eerst grooten opgang maakte; maar toen hij in 1626 de verstoring der Remonstrantsche vergadering afkeurde en onchristelijk noemde, was het met dien opgang gedaan, en hij, die vroeger als een handhaver der regtzinnigheid werd aangemerkt, zag zich nu van onregtzinnigheid beschuldigd. De kerkeraad schorste hem in zijne predikdienst, maar de regering verbood het beroep van een ander in zijne plaats en liet hem zijne jaarwedde behouden. Later trad hij in onderhandeling met Episcopius, om leeraar bij de Remonstranten te worden; maar zijn gereformeerd gevoelen omtrent de praedestinatie volhoudende, liep deze zaak op niets uit. Vondel heeft zijn' naam vereeuwigd in zijn' *Rommelpot van 't Hanekot.*

HANGEST (EGBERT MARINUS FREDERIK D'), gezegd D'YVOIJ, geb. te *Utrecht* in 1746, † 1810, ontving het eerste onderwijs in de teekenkunst van J. Verstege; en bestudeerde voornamelijk de natuur en de stukken van goede meesters. De bevallige landgezigten in de omstreken zijner geb. plaats wist hij naauwkeurig, meest met O. I. inkt opgewerkt, af te teekenen, zoo ook elders vele gezigten van steden, kasteelen en dorpen. Behalve de kunstverzamelingen in ons vaderland bezocht hij ook die van *Brussel*, *Antwerpen* en *Dusseldorp*. Hij vervaardigde later ook enkele schilderstukken; deed dit alles uit liefhebberij voor de kunst, bragt geen stuk in den handel, en schonk sommige zijner schilderijen en teekeningen aan naastbestaanden en vrienden.

HANNEMAN (ADRIAAN), geb. te *'s Hage* in 1610, † 1680, wordt gehouden voor een leerling van J. v. Ravestein, en was

een der beste schilders in zijn' tijd van portretten en zinnebeeldige voorstellingen. Op het stadhuis zijner geboorteplaats vindt men eene kunstig geschilderde *Geblinddoekte Geregtigheid* en in de vergaderzaal der Staten van *Holland* een *emblematisch stuk op den vrede*, onder de gedaante van eene bevallige en schoone jonkvrouw. De dame, die voor dit beeld gezeten had, ontving van de Staten een geschenk van *f* 1000. Voorts bestaan er van hem vele portretten van vorsten uit het huis van *Nassau*. Hij bezocht *Engeland* onder de regering van Karel I., vond er veel aanmoediging, doch keerde bij het uitbarsten der onlusten naar *den Haag* terug en werd bestuurder der teeken-academie aldaar. Vele zijner kunststukken kenmerken den meesterlijken stijl van A. v. Dijck.

HANSEN (CAREL LODEWIJK), geb. te *Amsterdam* in 1765, † 1840 te *Vaassen* op de *Veluwe*, leerde de schilderkunst bij P. Barbiers Pz., legde een gelukkig talent aan den dag in het schilderen van landschappen, stad- of buurtgezigten. In 't laatst genoemde vak behaalde hij in 1813 bij de maatschappij *Felix Meritis* de gouden medaille. In verscheidene kunstverzamelingen vindt men stukken van hem, ook landschappen uit *Drenthe*, waar hij eenige jaren zijn verblijf hield. Hij heeft medegewerkt aan het belangrijk *Panorama van den Waterlooschen veldslag* en was lid der Kon. Academie van beeldende kunsten te *Amsterdam*.

HARDA (PIBO), een Friesch edelman, lid van het verbond der edelen, bevond zich in het gevolg van Brederode te *Amsterdam*, en hielp de papieren van den secretaris de la Torre wegnemen. Hij ontkwam wel het lot van Beima en Galama; doch zag zich in 1568 door den raad van *Friesland* gebannen, terwijl hij zich te *Embden* ophield. Een beklag over het onregtvaardig vonnis, dat hij met andere ballingen den afgevaardigden van *Friesland* toezond, en de betuiging hunner onschuld, mogt niet baten. Hij begaf zich met de woon naar *Ameland*, om van daar de vaderlandsche kust gade te slaan. Bij een' inval van Billij's krijgsvolk in 1572 op dat eiland, trof hem het deerlijk lot, dat hij in den bloei zijner jaren door een Spanjaard doorstoken werd.

HARDENBERG (C. VAN), geb. te *Rotterdam* in 1755, teekende eene menigte landschappen en stadsgezigten in *Gelderland* en de omstreken van *Utrecht* met sapverw en O. I. inkt, waarvan er in plaat zijn gebragt door Hoogkamer en Dietrich; ook vindt men er van hem in 't werk van C. Zillesen: *Beschrijving van den Watersnood in 1799 en 1800*, gegraveerd door Vinke-

les en Brouwer. Hij schilderde ook eenige kabinetstukjes en portretten, vervaardigde vele bouwkundige teekeningen met beeldwerk en uitlandsche vogelen enz.; vervulde vele jaren den post van onderwijzer in de teeken-, doorzigt- en bouwkunde bij de Renswoudsche stichting te *Utrecht;* was sedert 1809 corresponderend lid der 4de klasse van het Kon. Instituut, en bragt den laatsten tijd zijns levens door bij zijn' zoon te *IJsselstein.*

HARDERUS (HIERONIJMUS). Van dezen geleerde kunnen wij niets anders berigten, als dat hij in 1669 gemagtigd werd, om te *Leijden* openbare lessen te houden over de Arabische en andere Oostersche talen, dat hij 2 jaren later, met den titel van buitengewoon hoogleeraar, verlof kreeg, om, ter uitbreiding zijner kundigheden, naar het Oosten te reizen, maar dat zijn' lastbrief als hoogleeraar werd ingetrokken, zoodra men vernam, dat hij zijne reize gestaakt had.

HARDEVELD (ANTHONIJ VAN), † in 1777, was in 1721 predikant te *Esthen* en *Drongelen*, en 2 jaren later te *Wijk* bij *Heusden.* Hij heeft zich door verschillende schriften naam gemaakt, zoo als: *De erbarmelijke vlucht.* — *De huispredikant.* — *Historisch betoog*, *betreff. de versch. crisissen enz. in welke het Protestantendom sedert Karel* V. *tot op dezen tijd zich bevonden heeft*, 1759. Doch inzonderheid door zijne poging om eene verbroedering tusschen Lutherschen en Gereformeerden te bewerken, waartoe hem aanleiding gaf eene toenmaals van den kant der Roomschgezinden beproefde vereeniging met de Protestanten; deze hem onmogelijk toeschijnende, achtte hij die, tusschen de vroeger genoemde, meer wenschelijk en bereikbaar. Hij gaf daartoe in 1747 in 't licht: *Kerkelijk pleidooi*, enz. enz.

HARDERWIJK (ISAAK VAN), geb. in 1784, † 1847, beoefende de godgeleerdheid, werd in 1805 predikant te *Vinkeveen*, in 1813 te *Warrega* en eindelijk in 1817 te *Katwijk aan Zee.* Behalve in de theologie, toonde hij inzonderheid zijne bekwaamheid in vaderl. geschiedenis en letterkunde; menig werk draagt daarvan blijk; doch wij kunnen er slechts 2 noemen: *Verslag van een H. S. bevattende Jac. van Maerlant's Nederd. prozaïsche Bijb. vertaling met aanteek. en bijlagen*, en *Geschied- en letterk. bijdragen. Rott.* 1838. Hij was lid der Maatsch. van Nederl. letterk. te *Leijden* en van het Prov. Utrechtsch genootschap.

HAREN (ADAM OF DAAM VAN), afkomstig uit een oud edel geslacht, teekende het verbond der edelen; nam bij de komst van Alba de vlugt uit het land van *Valkenburg;* voegde zich bij de Watergeuzen en was met Mar. Brand de eerste, die bij de inneming van *Brielle* (1572) met zijn schip aan 't hoofd

kwam. Hij bleef met zijn gezin en krijgsvolk nog eenigen tijd binnen die stad. Willem I., die hem spoedig voor een man van trouw en bekwaamheid leerde kennen, nam hem aan tot raad en hofmeester. Hij ging na den dood van dien vorst in dezelfde betrekking over bij graaf Willem Lodewijk, stadhouder van *Friesland*. Dit gaf aanleiding, dat de familie van Haren zich sedert 1584 in die provincie vestigde. Hij stierf te *Leeuwarden* in 1590. Het dagboek zijner handelingen, dat hij naliet, is in den brand van 't huis zijns naneefs Onno Zwier vernietigd.

HAREN (WILLEM VAN) werd geb. in 1626, en † 1708. Na vroegtijdig in vele vakken van wetenschappen opgeleid te zijn, deed hij eene reis door *Europa*, vergezeld van den gouverneur Frencelius. In 't vaderland teruggekeerd, kwam hij in verscheidene staatkundige betrekkingen en heeft 12 ambassades en 44 buitengewone commissiën waargenomen, bestaande de meeste in onderscheidene gezantschappen naar *Zweden* en *Denemarken*, waar hij den vrede hielp bevorderen. In 1665 was hij afgevaardigde op de vloot met J. de Witt, en maakte zich later beroemd bij 't binnenlandsch bestuur in *Friesland*. Na den vrede met *Engeland* in 1674, vertrok hij derwaarts om vorige verbonden te vernieuwen; woonde den vredehandel te *Nijmegen* bij; hielp den vrede te *Rijswijk* sluiten en eindigde zijne staatkundige loopbaan met een gezantschap naar *Engeland*, in gezelschap van den beroemden E. van Weede van Dijkveld, om met koningin Anna de bestaande verbindtenissen te bevestigen. Zijne aanteekeningen zijn bij den brand van het huis te *St. Anna* in 1732 verloren gegaan. Hoe zeer hij naar rust verlangde bij 't klimmen zijner jaren, toonen zijne brieven, waarin hij al die woelingen op het staatstooneel *Splendida miseria* noemde. Hij stierf kinderloos als grietman van *het Bildt*.

— (WILLEM VAN), geb. te *Leeuwarden* in 1710, † 1768, oefende zich te *Franeker* in de regtsgeleerdheid, daarna te *Groningen*, waar hij bij den hoogl. J. Barbeijrac inwoonde, 't geen veel invloed had op zijne gezonde godsdienstige begrippen en het vormen van zijn' smaak en stijl. De dichtkunst en de muzijk waren zijne geliefkoosde uitspanningen. Na den dood van zijn' grootvader in Sept. 1728, betrok hij het voorvaderlijke slot te *St. Anna* en werd grietman van *het Bildt*. In 1734 bezocht hij *Engeland* voor zijn vermaak. Als gedeputeerde te velde woonde hij de veldtogten bij van 1747 en 48 en bewees in deze betrekking gewigtige diensten. Vervolgens ging hij als afgezant naar het hof van hertog Karel

van *Lotharingen*, gouverneur-generaal der *Oostenrijksche Nederlanden* te *Brussel*, waar hij wel een vrolijk leven, maar weinig omgang met geleerden vond. Doch als dichter behaalde hij meer roem dan als staatsman, en muntte boven zijn toenmalige kunstgenooten uit, blijkens zijne heldendicht de *Gevallen van Friso*, *Amst.* 1741, in 1758 merkelijk veranderd, doch zoo men wil, niet verbeterd, uitgegeven, in eene 4to editie in 10 boeken, met vign. van J. van Schleij. De fiksche geestige teekeningen daarin zijn menigvuldig, bekommerende hij zich, even als zijn broeder Onno Zwier, minder om sierlijkheid van uitdrukking, dan om krachtige denkbeelden. Ook als lierdichter had hij uitstekende verdiensten. Ter overtuiging leze men: *Het menschelijk leven* en *Leonidas*. Ook vertaalde hij 3 lierzangen van Horatius en in proza het 58ste cap. uit Polybius.

HAREN (ONNO ZWIER VAN), geb. in 1711 (en niet zooals vele schrijven in 1713), † 1779, bezocht de Lat. scholen te *Zwolle*, en daarna de academie te *Utrecht* ter beoefening der regtsgeleerdheid. Naar *Friesland* teruggekeerd, deelde hij, even als zijn broeder, in het vertrouwen van Willem Karel Hendrik Friso, naderhand Willem IV., en in dat van Fr. Fagel. Behalve dat hij grietman was van *Weststellingwerf*, bekleedde hij vele inlandsche staatsambten en verscheidene belangrijke buitenlandsche zendingen; was commissaris van de Zwitsersche troepen in onze dienst; gecommitteerde te velde; afgevaardigde tot den vredehandel te *Aken;* commissaris tot het regelen der zaken omtrent het overnemen der verlorene steden en landen van *Brabant*. Twee zijner dochters en hare mannen verbitterden hem het leven. Zijn huis werd door gewapenden herhaalde malen onderzocht, en brandde af in 1777. En door toedoen van den hertog van *Brunswijk* geraakte hij buiten staats- en landsbewind, met behoud echter van zijn grietmanschap. Als letterkundige en dichter verhoogde hij den roem van ons vaderland. Zijn lof als zoodanig is bij elk, die onze letterkunde op prijs stelt, genoegzaam bekend en wij vergenoegen ons dus, alleen zijne prozaische en poëtische stukken te noemen, zoo als ze door hem zelven in orde zijn gerangschikt. *Lijkrede op Willem* IV. 1766. — *Zedige aanmerk. over de veengraverijen in Friesl.* 1766. — *Proeve op de levensbeschr. van Nederl. mannen*, *behelzende het leven van J. Camphuis*, (waartoe ook, de levensbeschr. van F. Fagel zou behoord hebben). — *Van Japan met betrekk. tot de Holl. natie en de Chr. godsd.* 1775. — *Proeve van eene nationale zedel. leerreden*, 1779. — *De Geusen*, 1776. — Dit heerlijk dichtstuk kwam 't eerst uit onder den titel: *Aan het vaderland. Leeuw.*

1769, toen in 1771 onder den titel: *de Geusen*, daarna in 1772 en in 1776, deze 3 laatste uitgaven te *Zwolle*. Die van 1772 is met eenige blz. en versch. regels vermeerd., gelijk de 3 laatste uitg. alle veranderingen hebben ondergaan. In 1785 verscheen die van Bilderdijk, gelikt en beschaafd en later in 1826.) *Verhandel. over de nationale of vaderl. gedichten.* Twee treurspelen. *Agon, Sulthan van Bantam* en *Willem I.*, beide in 1779. — *Pietje en Agnietje of de doos van Pandora; tooneelspel*, 1779. — *Zeven lierzangen.* — *De komst van den Messias*, lofzang. — *Nieuwjaarsbrief*, 1778. — *De Koopman.* — *De Staatsman;* beide in 1778. De herdruk dezer verzameling zou eene gewenschte zaak zijn.

HAREN (DUCO VAN), zijn zoon, geb. te '*s Hage* in 1747, bediende eenige staatsambten in *Friesland*, en woonde te *Amst.* (11. Mei 1772) het ongeluk bij, dat de schouwburg door brand vernield werd; bij welke gelegenheid hij de eenige dochter van den heer van den Heuvel redde, waaruit een huwelijk ontstond en de vestiging van Duco te *Amsterdam*, waar hij zijn' schoonvader in diens handel op de *W. Indiën* opvolgde. Zijn vader vereerde hem deswege met een' schoonen lierzang: *De Koopman.* Bij den inval der Pruisen in 1787, verliet hij de stad, zette zich als grietman van *het Bildt* op 't voorvaderlijk kasteel te *St. Anna* neder; nam bij de omwenteling van 1795 de wijk naar *Duitschland;* en zag zich later aangesteld tot gouverneur over den jongen prins van Saxen-Weimar. Een ongeval met een' postwagen had zijn' dood ten gevolge, hij stierf te *Weimar* in 1801.

— (JAN POPPE ANDRÉE VAN), 3de zoon van Onno Zwier, geb. te *Amsterdam* in 1755, † 1818, bezocht in 1776 de hoogeschool te *Utrecht*, en ontving aldaar van zijn' vader de vertaling van Pope's eersten brief der *Essay on man.* Toen het plan gevormd werd, dat hij met Kinsbergen op het schip *de Argo*, eene reis zou doen naar *de Levant* (welk plan echter in duigen viel), zond hem Onno in 1778 den lierzang: *Vaarwel van een' oud' vader aan zijn soon.* Bevorderd tot raadsheer aan den hove van *Friesland*, nam hij dien post waar tot 1795; verliet in 1802 of 3 het vaderland en vestigde zich te *Dusseldorp*, waar hij stierf. Hij had veel lust voor de geschiedkunde en heeft een folio H. S. in 't Fransch nagelaten.

HARING (JAN), burger van *Hoorn*, bedreef den 19. Maart 1573 een heldenstuk, roemrijker dan dat van Hor. Cocles. Toen de Staatschen onder aanvoering van Sonoij, na het innemen van den *Diemerdijk*, niet tegen den vijand bestand waren, maar de vlugt moesten nemen, verborgen zich eenigen op den *Wa-*

terlandschen dijk; ook hier vervolgd, dreigden allen na het uitstaan van langdurig gebrek, vermoeidheid en uitputting te zullen bezwijken of in handen der vijanden te vallen. Om dit voor te komen, vatte Haring post op het punt, waar de dijk het smalst is tusschen het *Y* en een meirtje, bood al vechtende den aanstormenden vijand alleen het hoofd, hield hem tegen tot dat zijne makkers in veiligheid waren, en sprong, toen de aandrang te sterk werd, in het meir, welks overzijde hij ongedeerd bereikte. Een ander bewijs zijner onversaagdheid gaf onze held den 11. Oct. van 't gemelde jaar in den bekenden zeeslag op de *Zuiderzee* tegen Bossu. Hij bevond zich op het schip van Cornelis Dirkszoon, dat met 2 andere het vijandig admiraalschip aan boord klampte, tot dat men al vechtende naar lager wal dreef en aan den grond raakte. De N. Hollanders wierpen aanhoudend uit hunne marsen: potten met ongebluschte kalk, en andere brandbare stoffen op 't vijandelijk schip, zoodat de Spanjaarden gedrongen waren het dek te verlaten en naar beneden te vlugten. Te midden van dezen vuurregen sprong Haring aan 's vijands boord, klauterde tot boven in de mast, scheurde de vlag van de steng, liet er zich mede zakken; doch daar viel uit een der luiken een schot, en — onze held, in de borst getroffen, stortte dood op het dek.

HARING (DANIEL), geb. te *'s Hage* omstreeks 1636, † 1706, trad als schilder in de Haagsche broederschap, was veelmalen hoofdman van de kunstkamer en bestuurder van de academie. Hij schilderde vele portretten in den stijl van G. Netscher; gaf onderwijs in de teekenkunst aan jonge lieden uit den aanzienlijken stand, o. a. aan 2 graven van Bentheim, die hem gedurig mede ter jagt lokten, waardoor zijne zaken niet vooruit gingen.

HARINXSMA (BOCKO VAN) was, in 't laatste ged. der 15de eeuw, hoofdman te *Sneek*, en oefende daar veel invloed als een der eersten van de Schieringsche edelen. Bijna geen gevecht was er tegen de Vetkoopers, of hij nam er deel aan. In 1492 onderging hij eene nederlaag, waarna men een verbond sloot met die van *Groningen* en *Oostergo*, die tot de partij der Vetkoopers behoorden. Doch desniettemin vatte hij weldra de wapens op, na zich vruchteloos hij den keizer beklaagd te hebben; werd door die van Galama verlaten, en bij de bezetting van *Sneek* door vreemde knechten gevangen genomen en gepijnigd. Na zijn ontslag handelden die van *Sneek* op nieuw met de Groningers, welke hem later gevangen namen. Een Jan Kanneken, wijnkooper en kannegieter te *Sneek*, wist hem op eene listige en moedige wijze uit den kerker te redden. Nog

meer verbitterd nam hij een middel te baat, erger dan de kwaal zelve. Hij was een der 6 edelen, die den Hertog van *Saxen* als stadhouder huldigden, en stierf in 1499.

HART (ABRAHAM VAN DER), geb in 1747, † 1820, was een bekwaam architect, die sedert 1777 den post van directeur over de stadswerken en gebouwen te *Amsterdam* met lof bekleedde en o. a. het vrijwillige werkhuis stichtte en ook ten dienste van bijzondere personen daar en elders is werkzaam geweest. Zijne teekening van het op te rigten monument te *Soestdijk* viel de eer der bekrooning ten deel. Hij was lid der 4de. klasse van 't K. Ned. Instituut en geëerd om zijne kunde en naauwgezetheid.

HART (HERMANUS ADRIANUS DE), geb. in 1786, betrad vroeg de militaire loopbaan, deelde onder het Fransche keizerrijk in de rampen en ontberingen van den Russischen veldtogt, klom later in Nederlandsche dienst allengskens tot hoogere rangen op, werd generaal-majoor en prov. kommandant van *Gelderland*, *Overijssel en Utrecht*, en in 1852 met den rang van luit.-gen. gepensioneerd. Eene ruim 50jarige militaire dienst verwierf hem van inferieur en superieur alle achting; ook genoot hij die van het vorstelijk geslacht, blijkbaar in zijne benoemingen tot ridder der Milit. Willemsorde, 4de klasse, van den Ned. Leeuw, tot kommandeur van de Eikenkroon, en tot buitengewoon adjudant van Z. M. Willem III, uit wiens handen hij nog een bijzonder bewijs van welwillendheid ontving, bestaande in een pracht-exemplaar van het *Leven van Willem II door Bosscha*. Hij † te *Arnhem* den 1. Julij 1853, betreurd door de armen, die nooit ledig werden weggezonden.

HARTAING (DANIEL DE), heer van *Marquette*, een edelman uit *Henegouwen*, was in 1584 bevelhebber in *Bergen-op-Zoom*, welke plaats onder zijn beleid merkelijk versterkt werd; en ook tegenwoordig bij het beleg van *Ostende* in 1604, bij welke gelegenheid hij eene kist met vaandels, op den vijand genomen, aan den Spaanschen bevelhebber terugzond. Hij vestigde zich hier te lande door de aankoop der heerlijkheid van *Heemskerk*, welke hij, met bewilliging der Staten van *Holland*, in 1612, naar eene heerlijkheid, die hem in *Henegouwen* had toebehoord, *Marquette* noemde. Op aanhouden van prins Maurits, om de ridderschap van *Holland* met 2 nieuwe leden te vermederen, werd hij met F. van Aerssen in 1619 daarin opgenomen. Hij bezat het vertrouwen van den prins, ofschoon zijne krijgsbedrijven bij den inval van Graaf van den Bergh op de *Veluwe* (1624) niet geroemd werden. Hij † in 1631.

HARTIGVELDT (JOHAN), geb. te *Rotterdam* in 1618, †

1678, ontving van zijne rijke en aanzienlijke ouders eene beschaafde opvoeding, en te *Leijden* den graad van doctor in de beide regten. Hij begaf zich in 1641 in 't gevolg van prins Willem II. naar *Engeland*, later naar *Frankrijk*. Het berigt van den dood zijns vaders in 1645 deed hem naar huis terugkeeren en trof hem zoo diep, dat eene hevige ziekte hem aantastte, en hij zoo overdreven ernstig gestemd werd, dat hij besloot, de wereld te ontvlieden, nooit naar eerambten te trachten, en in afzondering te leven. Hij werd in den vollen zin des woords een dweeper, en zich niet kunnende vereenigen met de gevoelens der Hervormden, omtrent de praedestinatieleer, ging hij tot de Remonstranten over en sloot zich later aan bij de Collegianten. De geschillen, die onder deze laatste ontstonpen, gaven hem aanleiding tot het schrijven van: *Bijvoegsel bij de aanmerk. over 't verhael van 't begin en opkoomen der Rijnsburgers* (van P. de Fijne), *Rott.* 1672, en van *Schriftuerlijke waardeer. van 't hedendaeghse predicken en kerckgaan* enz. *Ib.* 1672. Na zijn' dood zag nog van hem het licht: *De recht weerlooze Christen.* Ons bestek gedoogt niet, van zijne zonderlinge denk- en handelwijze eenige staaltjes aan te voeren.

HARTMAN (NICOLAAS) was in de 1ste helft der 18de eeuw eerst predikant te *Jisp*, daarna te *Zwolle*, stond bijzonder bekend om zijne geleerdheid en als een voorvechter der regtzinnigheid, blijkens de twisten, die hij voerde tegen de hoogleeraren Driessen en Cremer, en tegen den predikant van *Midwolde* W. Schortinghuis. Hij schreef de *Bedriegelijke philosooph. Zwolle* 1724. — *Ongeveinsde Christen in zijn geloof en wandel*, waarvan een 5de druk in 1736. — *Huisbijbel of verkl. van de H. Schrift, uitgezonderd de Ps. (waarvoor men bij kan voegen die van S. van Til)* enz. 8 dln. in 4to, waarvan in 1745 een 2de druk verscheen. Dit werk is door zijne snipperachtige analysis ongeschikt voor huiselijk gebruik en thans van geene waarde.

HARTOGH (JASPAR), geb. te *Rotterdam* in 1666, † 1727, bezocht eerst de hoogescholen van *Oxford* en *Cambridge*, vervolgens die van *Leijden*. Om zich voor de Luthersche kerkdienst te vormen, begaf hij zich eerst bij predikant Haan te *Delft* en voltooide zijne studien te *Jena*, waar hij eene verhand. verdedigde: *Over de gewoonten der volkeren omtr. de verbonden.* In 1690 tot leeraar beroepen bij de Luthersche gemeente te *Dordrecht*, vertrok hij 2 jaren later naar *Haarlem* en in 1702 naar *Leijden*. Kort voor zijn dood kwam van hem in 't licht: *Wegwijzer der eenvuldigen, volgens Luthers kl. Catechismus*, welk onderwijsboekje in 1793 een 2den druk beleefde.

HARTOGH (THEODORUS), zijn zoon, was in 1729 Luthersch predikant te *Middelburg*, kreeg later twist met zijn' kerkeraad en werd in 1735 om wangedrag afgezet. Eenige Lutherschen te *Vlissingen*, die vroeger tot die van *Middelburg* behoorden, beriepen hem nog datzelfde jaar, en hij genoot aldaar veel liefde en ondersteuning, ook bij de regering, tot aan zijn' dood in 1741. Men heeft van hem in gezwollen stijl eene predikatie, gehouden op het 2de eeuwfeest der Augsburg. Confessie in 1730, met den titel: *Het vermetel Babel gevallen en verwoest, naar Jez.* XIV: 12—17. En *Aanmerk. over de bekendmaking van prof. van den Honert*, 1738, waarmede hij zich in de twist mengde over Gods niet algemeene, maar bijzondere genade.

HARTSEN (ANTONIJ), geb. te *Amsterdam* in 1719, † 1784, was een aanzienlijk koopman aldaar, die tot de Doopsgezinde gemeente van *het Lam* en *den Toren* behoorde en de fraaije letteren en dichtkunst beoefende. Als lid van 't dichtgenootschap *Oefening beschaaft de kunsten*, had hij de hand in de vertolking voor den Amsterd. schouwburg van *Olimpia*, — *Zaruema.* — *Zelmire.* — *Den Deugdzamen galeiroeijer*, *en den Graaf van Waltron.* Vroeger leverde hij goede vertalingen van den *Wedergevonden zoon.* — *De Moeder vertrouwde van hare dochter*, 1762. —*Mahomet*, 1770. — *De vrouw naar de waereld*, 1777 en den *Adelijken landman*, 1779, alle door het gemelde genootschap uitgegeven, behalve nog een stukje: *De heer Cassander*, of *de uitwerking van de liefde en het koperrood.* Tevens leverde hij eene verdienstelijke overzetting van P. Burman's redevoering en Lat. dichtstuk: *Brederode.*

HARTSINCK (JAN JACOB), geb. te *Amsterdam* uit een aanzienlijk geslacht in 1716, † 1779, was op zijn 8ste jaar reeds klerk ter secretarie van 't collegie ter admiraliteit; in 1743 heemraad van de *Watergraafsmeer;* in 1762 charter- en requestmeester van de admiraliteit; president van de hoofdparticipanten der W. I. Comp.; directeur van 't Zeeuwsche Genootschap der Wetenschappen te *Vlissingen*; in 1774 directeur van de Holl. Maatschappij van Wetenschappen te *Haarlem;* ook regent van 't Oude Mannenhuis te *Amst.* en als zoodanig van den Schouwburg; waaraan hij verscheidene tooneelstukken leverde naar 't Fransch, zoo als: *De minderjarige.* — *De Hagenaar te Enkhuizen* en *De Deugdzame armoede.* Een oorspronkelijk stuk *De edelmoedige rijkdom* werd voor het eerst na zijn' dood ten tooneele gevoerd. Voorts heeft men nog van hem eene redevoering over de *Nederd. welsprekendheid en dichtkunde* in de letteroef. van 't Kunstgenootschap *Diligentiae omnia*, bl. 285. Als ook eene

Beschrijving van Guiana, of de Wildekust in Z. Amerika, 2 *dln.* in 4to. *Amst.* 1770. Er bestaan nog ondersch. dichtstukjes van hem in H. S.

HARTSOEKER (CHRISTIAAN) werd in 1652 bij de Remonstrantsche broederschap tot proponent aangenomen, en als leeraar naar *Frederikstad* gezonden, van waar men hem 2 jaren later naar *Moordrecht* beriep, terwijl hij te *Gouda* woonde. In 1661 naar *Alkmaar* beroepen, was hij hier 8 jaren werkzaam, toen hij naar *Rotterdam* vertrok, alwaar hij † 6 Aug. 1683. Hij schreef achtereenvolgens over *'t Evang. van Matt. Marc. en Lucas* en vertaalde *het N. T. uit 't Grieksch, met aanteek. Amst.* 1680.

— (NICOLAAS), zijn zoon, geb. te *Gouda* in 1656, † 1725, toonde al vroeg neiging te hebben tot hetgeen met de sterrekunde in verband stond, beoefende in stilte de wiskunst, en hield zich veel op met het maken van mikroskopen Zijn vader gaf eindelijk aan zijne neiging toe, en zond hem naar *Leijden*, om zich in de literatuur, wijsbegeerte en anatomie te oefenen. Hij volgde, doch niet op eene slaafsche wijze, de stellingen van Cartesius. In 1677 begaf hij zich naar *Amsterdam*, waar zijne mikroskopische waarnemingen hem in kennis bragten met den beroemden Christ. Huijgens, die hem met zich nam naar *Parijs* en den toegang bezorgde tot de grootste geleerden en instellingen van wetenschap. Naar het vaderland teruggekeerd in 1679, trouwde hij aldaar en begaf zich in 1684 andermaal, van zijne jonge vrouw vergezeld, naar *Parijs*, waar zij 12 jaren vertoefden. Hij hield zich met natuurkundige proeven bezig en vervaardigde o. a. voor Cassini een' verrekijker van 600 voeten brandpunt, schreef een *Essai de Dioptrique*, *Par.* 1694, of *Proeve van doorzigtkunde*, en 2 jaren later zijne *Principes de physique.* Dat zelfde jaar trok hij naar *Holland* en nam zijn verblijf te *Rotterd.* Op aanprijzing der Amsterdamsche regering, gaf hij eenig onderwijs aan Czaar Peter I, waartoe een klein observatorium werd opgerigt. Deze wilde hem met zich naar *Rusland* nemen, voor welk aanbod hij bedankte. De landgraaf van *Hessen-Kassel*, die hem aan een' grooten brandspiegel zag werken en hem ook in zijn huis bezocht, drong hem aan zijn hof te komen, doch te vergeefs. Eindelijk bezweek hij voor de 3 jaren lang volgehoudene aanbiedingen van den keurvorst van den *Paltz*, en werd hoogleeraar der wijsbegeerte te *Heidelberg.* Zijne *Conjectures physiques*, 1707 en 8, werden aan dien vorst opgedragen. Van hier deed hij verscheidene togten door *Duitschland;* kwam door *Leibnitz* in kennis met den keurvorst van *Hanover* George I (naderhand koning van *En-*

geland), bleef na den dood van zijn' beschermer nog eenigen tijd bij de keurvorstin; doch na haar vertrek naar *Italië*, keerde hij naar *Nederland* terug, vestigde zich te *Utrecht*, gaf zijne *Verzameling van stukken, de natuurkunde betreffende,* in 1722 uit, en † aldaar.

HASSELAER (KENAU), was de dochter van Simon H. en de wed. van Nanning Borst, beide uit de aanzienlijkste huizen van *Haarlem* gesproten. Zij was van een deugdzaam en onbesproken gedrag, en omtrent 46 jaren oud, toen *Haarlem* in 1573 door de Spanjaarden belegerd werd en zij toonde welk een heldhaftige, vaderlandslievendende geest haar bezielde. Toen de regering, na het omverschieten der *St. Janspoort*, al wat handen reppen kon opriep, om daartegen een' nieuwen wal op te rigten en halvemaansgewijze eene gracht te maken, liep rijk en arm, oud en jong, ja kind en vrouw toe, om daaraan deel te nemen. Onder de laatste muntte vooral Kenau uit, welke niet slechts handen aan 't werk sloeg, maar ook andere vrouwen wist aan te vuren, om haar voorbeeld te volgen. Zij verzamelde er eerlang 300 onder hare banier, om aan 't bolwerk te arbeiden, en met vuurroer, spies en degen gewapend, op de wallen den vijand alle mogelijke afbreuk te doen. Hoe zij daarin slaagden, moest de Spaansche veldheer Don Frederik zelf tot zijn spijt betuigen, en de belegeraars riepen elkander toe: „Hoe, zijn de vrouwen hier mannen geworden, of zullen wij „ons door vrouwen laten kloppen?" Ofschoon haar moed de stad niet kon redden, genoot zij in zich zelve het loon harer getrouwheid, en in 1574 beschonken de Staten van *Holland* en *Zeeland* haar met het waagmeester- en ontvangerschap van den nieuwen inpost op den turf te *Arnemuiden*, toen niet in dien vervallen toestand als later. Ook moet haar eene belooning van eer zijn te beurt gevallen, wijl hare oorspronkelijke afbeelding met eene eerepenning prijkt.

— (PIETER DIRKSZ.), een zoon van Kenau's broeder, geboren omstreeks 1555, was gedurende het gemelde beleg van *Haarlem* 18 jaren oud, en nam als vaandrig bij de burgerij manmoedig deel aan menig gewaagd krijgsbedrijf; hij wist met zijn vuurroer telkens doel te treffen, en woonde bijkans op de stads wallen, waar zijne moeder hem, bij kruid en lood, spijze bezorgde. Na een' vergeefschen uitval met zijn' broeder Nicolaas naar den *Sparendammerdijk*, om eene schans, door Bossu opgeworpen, te vernielen, kon hij *Haarlem* niet meer binnen komen en nam de wijk naar *Leijden*, waar hij zich aanbood om brieven van den prins naar de belegerde stad over

te brengen, belovende onder duren eede, om, wanneer de vijand hem betrapte, den looden koker met de brieven in 't water te werpen, en zich zelven te doorsteken, opdat men door pijniging de plaats niet zou ontdekken, waar de brieven waren gezonken. Al sluipende en zwemmende, gelukte het hem, door 's vijands wachtposten heen in de stad te komen. Bij het overgaan van *Haarlem*, zochten hem de Spanjaarden ten huize zijner moeder, terwijl men aan tafel zat. Als men zijn' broeder Nicolaas aanpakte in zijne plaats, riep hij uit: „ Zoo gij den „ vaandrig zoekt, laat dezen los; ik ben het." Men bragt hem geboeid in de gevangenis, en zwaard of galg zou zijn loon geweest zijn, indien de slag op de *Zuiderzee*, waarbij o. a. Bossu gevangen werd geene omkeering in zijn lot had te weeggebragt. Men wisselde hem tegen eenige gevangene Spanjaarden uit. In 1695 woonde hij te *Amsterdam*, behoorde tot de oprigters der O. I. Comp., tot de leden der regering en schijnt in 1615 overleden te zijn.

HASSELAER (NICOLAAS), zijn broeder, reeds tweemalen straks vermeld, had zich insgelijks te *Amsterdam* gevestigd, en was bij de bezetting bekend onder den naam van Majoor Hasselaer. Hoe waardig hij dien post vervulde, toonde hij bij meer dan ééne gelegenheid. Toen in 1626 het graauw eene Remonstrantsche vergadering gestoord en het huis waarin die gehouden was, geplunderd had, zond de regering hem derwaarts, om met goede woorden en bedreigingen een einde aan 't geweldplegen te maken; doch toen men daarnaar niet luisterde en hij en zijne soldaten met steenen begroet werden, gaf hij orde om vuur te geven, waar 2 belhamers het leven bij inschoten. Zoo wist hij ook 2 jaren later eene dergelijke opschudding, door zijne onverschrokkenheid, doch zonder geweldige middelen, te sussen. En die moed kwam hem ook bijzonder te stade, toen in 1629 de matrozen het W. Indisch huis bedreigden, waarin de buit, door Piet Hein op den Spanjaard veroverd, bewaard werd; alleen zijne tegenwoordigheid en die van Jac. Wijts, bragt zulk een' schrik onder den plunderzieken hoop, dat zij uit een stoof. Op dit voorval doelt het geestige vers van Vondel, waarin hij het W. Ind. huis sprekende invoert, en dat begint: „ Ik stak nog in een geks kaproen." enz.

— (PIETER PIETERSZ.) bekleedde van 1626 tot 1650 aanzienlijke regeringsposten te *Amsterdam*, zoo als 8 malen dien van burgemeester. Ten tijde dat Maria de Medicis die stad bezocht, in 1638, vergezelde hij haar met zijne ambtgenooten bij de eerbewijzen en vermaken, welke zeer luisterrijk waren

en beschreven zijn door van Baerle. Minder aangenaam was hem en v. Waveren de taak in 1650, om prins Willem II. het bezoeken van *Amsterdam* af te raden. Met welk een gevolg, leert de geschiedenis. Zijn zoon

HASSELAER (GERARD) toonde, hoe zijn hart blaakte voor den roem des vaderlands. In 1672 nam hij, met 2 aanzienlijke jongelingen C. van Heemskerk en J. Berg, dienst op 's lands vloot, welke onder de Ruiter tegen de vereenigde Fransche en Engelsche vloten uitzeilde. Hij had 40, van Heemskerk 50 en Berg 8 matrozen op eigen kosten uitgerust, met verschillende mutsen voorzien en op verschillende schepen dienende. Hasselaer was op het schip *De Beschermer*, onder kap. D. Sweerts, in 't eskader van de Ruiter. In het heetste van 't gevecht bij *Soulsbaai*, werd hij door een' kogel zoodanig getroffen, dat hem de eer ten deel viel voor 't vaderland te sterven. De 2 genoemden keerden overwinnend terug.

— (GERARD), geb. in 1621, † 1673, bekleedde de gewigste ambten in *Amsterdam*, zijne geb. stad, en was zeer ervaren in krijgszaken, zoodat hij ook in 1668 behoorde tot de gemagtigden om een plan ter bevestiging van *Naarden* in te leveren, 't welk geen voortgang had. Een jaar later had hij deel in de beraming van het plan der sluizen te *Amsterdam*, 't welk in uitvoering kwam. Twee sluizen in den *Binnen-Amstel* en de groote *Amstelsluis* waren het werk van zijn overleg. Als hoofdschout droeg hij veel bij ter bewaring van de rust, onder zoo veel gisting der gemoederen, doch door een noodlottig misverstand met eenen schildwacht over 't parool ontving hij eene wonde, welke hem, na één jaar bitter lijden, ten grave sleepte.

— (GERARD ARNOUD), geb. te *Amsterdam* in 1698, † 1766, werd eerst in 1739 raad, later schepen in zijne geboortestad, en zag zich in 1748 gevolmagtigd tot den vredehandel te *Aken*, waar hij zijn' invloed deed gelden. Gedurende zijn verblijf aldaar, werd hij bij de buitengewone verandering der regering te *Amsterdam* door den stadhouder Willem IV. tot burgemeester benoemd. Vervolgens tot representant van den prins in de Admiraliteits-collegiën van *Holland*, werd hij later naar *Engeland* gezonden, om met Hop eene bepaling te beramen nopens de haringvangst op de Schotsche kust. Behalve andere bedieningen, nam hij nog 10 malen de burgemeesterlijke waardigheid op zich. Groot en heilzaam was zijn invloed op het bestuur van zaken.

HASSELT (GERARD VAN), geb. te *Arnhem* 27. Aug. 1751, † 16. Dec. 1825, werd in 1773 te *Utrecht* tot doctor in de

regten bevorderd met eene *Diss. de Carnifice*, en 4 jaren later tot gewoon lid aangenomen, van het Utr. genootschap, tot zinspreuk voerende: *Besteed de tijd met kunst en vlijt.* Met volle regt kan men getuigen, dat hij deze spreuk in beoefening heeft gebragt in al de betrekkingen, waarin hij optrad. In 1779 was hij adjunct-secretaris van de rekenkamer in *Gelderland*; in 1783 gewoon secretaris van gemelde kamer; in 1786 burgemeester van *Arnhem*, en tot buitengewoon' raad en historieschrijver benoemd door prins Willem V. Bij de omwenteling in 1795 werd hij van zijne posten ontzet, en leidde een ambteloos leven tot in 1802 of 3, wanneer hij zich zag aangesteld tot auditeur en tot chartermeester van *Gelderland*, in welke posten hij met ijver is werkzaam gebleven, tot *Nederland* met het Fransche keizerrijk werd zamengesmolten. Op het buitengoed *Daalhuizen* te *Velp* sleet hij zijne overige dagen in werkzame rust. Ongemeene vlijt heeft hij besteed in het opsporen uit oude oorkonden, van 't geen belangrijk is voor onze geschiedenis, oudheden en gebruiken. Al zijne schriften dragen daarvan de sprekendste bewijzen. Hoe uitgebreid en naauwkeurig tevens zijne kennis was van onze oude taal, toont zijne zeer vermeerderde uitgave van *Kilianus' Dictionarium Teutonico-Latinum*, *Utr.* 1777 in 4to. Behalve zijn stukje *Over de vaderl. klugtspelen*, *Utr.* 1780; — *Over de Jacoba's kannetjes*, *Amst.* 1780; zijne geschiedkundige aanteekeningen op de *Apologie van prins Willem I van* 1580*; Stukken voor de vaderl. historie,* 4 *dln. Arnh. en Amst.* 1792 *en* 93, (niet voltooid) hebben zijne andere schriften (zoo ver wij weten) betrekking op de Geldersche gesch., oudheden en gewoonten, zoo als: *Verh. over het huis van Marten van Rossum*, *Arnh.* 1780. — *Kronijk van Arnhem. Ib.* 1790. — *Oorsprong van het hof van Gelderland. Ib.* 1793. — *Stof voor eene Geld. hist. der Heidenen. Ib.* 1801. — *Arnhemsche Oudheden. Ib.* 1803 *in* 4 *dln.* — *Het oorspronkelijk schilderij van Karel van Egmond enz. uitgelegd. Haarl.* 1804 *in fol. met gekl. portr.* — *Bijdragen tot de Geld. maaltijden. Arnh.* 1805. — *Bijdr. voor den Burg van Nijmegen. Ib.* 1805. — *Geldersche oudheden*, 1*ste dl. Ib.* 1806. — *Geld. maandwerk*, 2 *dln. Ib.* 1807. — *Geld. bijzonderheden. No.* 1, 2 *en* 3. *Ib.* 1808. — *Roozendaal als de prachtigste bezitt. der Geld. graven en hertogen. Ib.* 1809. — *Het hertogregt van den hert. van Gelre, en zijn troon scepter en kroon nagespoord. Ib.* 1821. De meeste dezer werken bestaan in *excerpta* uit charters, rekeningen enz., 't geen de lezing niet veraangenaamt en welligt invloed heeft gehad op zijn' stijl, die dikwerf stroef en abrupt is. Zijn vader, Mr. JOH. JACOB VAN HASSELT, wordt gehouden voor den zamensteller van

de *Beschrijv. der stad Bommel* enz. *Arnh.* 1765, waarvan een 2de druk in 1774, gr. 8vo.

HASSELT (JOANNES WILLEM VAN), geb. te *Hillegom* in 1752, † te *Amsterdam* in 1833, genoot eene zorgvuldige opvoeding te *Tilburg*, dreef later een' uitgebreiden handel in tabak te *Amsterdam;* behoorde in 1795 tot een der 10 leden van het *comité revolutionair* aldaar en nam sedert verschillende ambten en betrekkingen waar. Onder anderen vinden wij hem in 1798 als lid van 't uitvoerend bewind der Bataafsche Republiek en gedurende het bewind van Schimmelpenninck en koning Lodewijk als ontvanger van het klein-zegel te *Amst.* Onder Napoleon was hij regisseur van den tabak en door den Souvereinen vorst werd hij in 1814 aangesteld tot hoofd-ontvanger der belastingen in *N.-Holland* en *Utrecht*, welke betrekking later door andere vervangen werd. Men vindt proeven van zijne poëtische bekwaamheden in den 4den bundel der *Letterlievende uitspanningen*, uitgegeven in 1787 door een te *Paramaribo* gevestigd gevestigd genootschap: *De Surinaamsche lettervrienden.* Bij een ander genootschap behaalde hij den eereprijs voor een gedicht: *De lof der Vaderl. Zeevaart*, en in 1788 gaf hij eene dichtmatige vrije vertaling uit van *Abraham* en *Izaäk.* (Bijbelsch schouwspel van J. C. Lavater.) Onder zijne verwanten schuilt nog menig dichtstukje in H. S. Ook de teeken- en schilderkunst vonden in hem een' ijverigen beoefenaar. Hij wordt geroemd om zijn eerlijk, naauwgezet en eenvoudig karakter.

HASSELT (JOHAN COENRAAD VAN), geb. te *Doesburg* in 1798, vertoonde al vroeg grooten lust in de beoefening der natuurlijke historie, en kwam in 1816 op de hoogeschool te *Groningen*, waar hij het geneeskundige vak ter studie koos. Hier geraakte hij in vriendschappelijke betrekking met Kuhl, die bij uitsluiting de nat. historie bestudeerde. De zomervacantie van 1817 besteedde hij tot het schrijven eener prijsverhandeling *Over den zachten overgang in de klasse der zoogdieren*, op welke hij het accessit, terwijl Kuhl den eersten prijs behaalde, en beide als honoraire leden van het natuur- en scheikundig genootschap werden aangenomen. Den daaropvolgenden winter deden zij ontleedkundige waarnemingen, daarna in hun gemeenschappelijk werk uitgegeven, met den titel: *Beiträge zur vergleichende Anatomie.* In den zomer van 1818 deed hij met zijn' vriend eene voetreis door *Duitschland*, gelijk ook in den herfst van 't volgende jaar, tevens *Zwitserland* en *Parijs* bezoekende. In 1820 naar *Groningen* teruggekeerd, werd hij tot doctor in de geneeskunde bevorderd, en door koning Willem I met Kuhl benoemd,

om de Nederl. bezittingen in *O. Indië* te bereizen, ten einde de wetenschappelijke kennis van de natuurvoortbrengsels in die landen uittebreiden. In Dec. 1820 vonden zij op *Buitenzorg* bij den gouverneur-generaal van der Capellen hulpvaardige deelneming. Hier ondernamen zij belangrijke, maar ook gevaarlijke togten, bij een van welke Kuhl het leven verloor (1821). Hij sloeg bij zijne terugkomst uit *Pangerango*, de handen aan 't werk om den rijken buit, inzonderheid het *Herbarium*, in orde te brengen. Te *Batavia*, waar hij vele zeeproducten verzamelde, overviel hem eene zware ziekte; doch naauwelijks hersteld, vertrok hij in Aug. 1822 naar de binnenlanden van *Bantam*, waar hij eene hevige ongesteldheid opdeed, welke hem noodzaakte naar *Buitenzorg* terug te keeren, waar hij den 6. Sept. 1822 zijn' laatsten adem uitblies.

HATTEM (OLIVIER VAN), een edelman, geb. te *Utrecht* omstreeks 1572, † 1610, was belijder van de hervormde godsdienst, studeerde in de letterkunde te *Leijden* onder J. Lipsius, vervolgens in de theologie en werd tot leeraar bevorderd. (Zijne standplaats of plaatsen worden niet genoemd.) Na 14 jaren in deze betrekking te zijn werkzaam geweest, ging hij, met vrouw en 9 kinderen tot de R. K. kerk over, ontving te *Leuven* den graad van doctor in de geneeskunde en oefende de practijk uit te *Antwerpen*. Zijne kinderen kozen meest alle den geestelijken stand. Hij schreef eene *Verdedigingh waarom hij van de Calvinisten was afgevallen* enz. 2 maal uitgeg. — *Verdedigingh teghen de bedienaers van den Gereform. godtsdienst.* — *Apostille op seeckere calumnieuse requeste, aen den paus teghen O. v. Hattem gheprestenteert.*

— (PONTIAAN VAN), geb. te *Bergen-op-Zoom* in 1641, † 1706, studeerde te *Leijden* in de theologie, bezocht de hoogeschool van *Saumur*, en was een aanhanger der gevoelens van Spinoza. Hij werd leeraar te *Philipsland*, en in 1676 uitgenoodigd op nominatie te *Brouwershaven* te prediken, waarvoor hij schriftelijk bedankte. Zijne eigenaardige gevoelens en ingenomenheid met Spinoza kwamen meer en meer aan den dag, vooral in zijne *Verhandeling of lessen over den Catechismus.* De gevoelens der theol. faculteiten van *Leijden* en *Utrecht* omtrent dit werk waren zeer ongunstig, en hadden in 1683 zijne afzetting ten gevolge. De hoofdinhoud zijner gevoelens vindt men bij Glasius geboekt. Hij poogde zich te vergeefs met Verschoor te vereenigen, en vergenoegde zich om godsdienstige bijeenkomsten en drukke briefwisseling te houden, waardoor velen zijne begrippen aannamen en den naam verkregen van *Hattemisten.*

Eenige jaren na zijn' dood werd uitgegeven: *Val van 's werelds afgod of het geloof der heiligen, zegepralende over de leer van eigene geregtigheid*, uit zijne nagel. schriften opgezameld door Mr. J. Roggeveen, in 4 dln. 1718—1727. Er wordt ook nog een werkje van hem vermeld, getiteld: *Petrus verlost uit de magt van zijne misbruikers*, *'s Hage* 1700.

HAUCK (AUGUSTUS CHRISTIAAN), geb. te *Mannheim* in 1742, † te *Rotterdam* in 1801, verloor al vroeg zijn' vader, die hofschilder was bij den keurvorst van de *Paltz;* kwam als portretschilder in de *Nederlanden*, verbleef eenigen tijd te *Maastricht* en vestigde zich vervolgens te *Leijden*. Onder de vele portretten, die hij schilderde, behoort ook dat van Bilderdijk en van J. A. Zoutman, te vinden in 's Rijks Museum te *Amst.* No. 115 (zijnde hij op den catal. verkeerdelijk Hancq genoemd). Later verhuisde hij naar *Rotterdam*, waar hij tevens les gaf in de teekenkunst en bekwame leerlingen vormde. Ofschoon hij veel aan 't voeteuvel leed, begaf zijne opgeruimdheid hem zelden.

HAUG (LODEWIJK FREDERIK CHRISTIAAN), geb. te *Stuttgardt* in 1767, † te *Delft* in 1834, bekleedde in de voormalige artillerie- en genieschool aldaar, het professoraat in de geschiedenis, aardrijkskunde en fraaije letteren, en had onder koning Lodewijk een' dergelijken post bij de militaire school te *Honsholredijk* waargenomen. Hij bezat veel liefde voor de Nederlandsche letterkunde (een vreemd verschijnsel bij een' buitentenlander), was lid van de Holl. Maatsch. van Wetenschappen te *Haarlem*, van die der Ned. letterkunde te *Leijden* en van 't Prov. Utrechtsch Genootschap. Als schrijver maakte hij zich, behalve door vele belangrijke bijdragen in in- en buitenlandsche tijdschriften, bekend door zijne *Brieven uit Amst. over het nat. tooneel en de Nederl. letterkunde*, 1805; door zijne *Beschouwing over den oorsprong der Duitsche schouwspelen en schouwspeldichters*, 1806, door zijn' *Dertigjarige oorlog*, 2 dln. 1826; door zijne *Inleiding tot de algem. geschiedenis*, waarvan een 2de druk verscheen, enz. enz. Bij werkzaamheid en kunde paarde hij aangename manieren en goede zeden.

HAUTECOURT (HENRI PHILIPON DE), gesproten uit een adelijk geslacht, werd geb. in 1646 op *Duche*, een kasteel in *Neder-Normandië*, bezocht de Lat. school te *Saumur*, zette aan de hoogeschool aldaar zijne studiën voort in de wijsbegeerte, werd bevorderd tot art. lib. Mag. en gaf zelfs onderwijs in de philosophie. Daarna koos hij de godgeleerdheid, en oefende zich met vlijt in de daarop betrekking hebbende wetenschappen en oostersche talen. In 1669 verdedigde hij zijne *Dissertatio de*

fide, werd 2 jaren later predikant te *Saumur* en in 1677 hoogl. in de theologie aldaar. Bij de opheffing dier hoogeschool in 1685, mogt hij, bij hooge vergunning, zijne goederen te gelde maken en met zijne betrekkingen *Frankrijk* verlaten. Hij zag zich in 't gastvrije *Nederland* met achting ontvangen; hem werd te gelijkertijd het predikambt en professoraat te *Middelburg* en *Deventer* aangeboden, doch hij verkoos *Franeker*, waar hij het den 17. Junij 1686 aanvaardde met eene oratio: *De vera ratione ordinis decretorum divinorum de salute generis humani*, terwijl men hem tevens tot theol. doctor bevorderde. Hij bezat bij groote kunde veel gematigdheid in een' tijdvak, dat de Coccejaansche en Roëllistische geschillen hevig waren. Zijne schriften bestaan in academ. verhandelingen, o. a. *Dissertationes de mysterio pietatis ad Tim. III:* 16. *Fran.* 1687. — *De symbolo apostolico. Ib.* 1691 en *Amst.* 1702. — *De peccato in spiritum S. ad Marc. III:* 28—30. *Ib.* 1702. — *Ad historiam Daemoniaci a Christo sanati, Marc. V:* 1—20. *Ib.* 1704, enz. enz. Hij † te *Franeker* in 1715.

HAUTAIN (PHILIPS DE ZOETE, heer van), Zie ZOETE (P. DE)

HAVART (DANIEL), uit *Amsterdam* geboortig, bevond zich op de kust van *Coromandel*, toen hij eene vertaling maakte in rijm van de *Tristia* van Ovidius, in 1692 te *Utrecht* in 't licht verschenen, onder den titel: *De treurende Ovidius.* Het is een pendant der vertaling van Naso's *Heldinnen-brieven* van J. Cabeljau, getiteld: *Treurbrieven der blakende vorstinnen*, en beide staan op ééne lijn met Focquenbroch's vertaling van de *Aneas in sijn sondaegspack*, vervaardigd op de kust van *Guinea.* Havart schreef verder *Op- en ondergang van Cormandel, Amst.* 1693, in 2 dln. — *De Persiaansche Secretaris.* — *Praktijk der heelkonst* (welke hij welligt te *Coromandel* uitoefende). — En 100 *Grafschriften.*

HAVENS (ARNOLDUS), geb. te *'s Hertogenbosch* in 1540, † 1610, begon aldaar zijne letteroefeningen, zette die te *Keulen* voort; trad in de orde der Jezuiten (1558), werd baccalaureus in de theologie, priester en rector van 't Jezuiten-collegie te *Keulen*, en woonde in 1581 te *Rome* de verkiezing bij van den nieuwen generaal der orde Aquaviva. Na 27 jaren tot de Jezuiten behoort te hebben, besloot hij die orde te verlaten en tot de Karthuizers over te gaan. Bij deze heeft hij onderscheidene kloosterlijke waardigheden bekleed te *Leuven*, *Roermond*, *'s Hertogenbosch*, *Gend* en *Brussel*, terwijl hij ondervond dat ook de kloosters niet vrij waren van nijd en tweedragt. Behalve door eenige theologische schriften — meestal in H.

S. — heeft hij zich bekend gemaakt door 3 geschiedkundige werken: *De erectione novorum episcopatuum in Belgio etc.* 1608, zijnde een breedvoerig verhaal van de oprigting der N. bisschoppen in de *Nederl.* in 1560, waarachter de levensbeschrijv. der 2 eerste bisschoppen van *Roermond*, Lindanus en Cuijck. Voorts door zijne *Hist. relatio* 12 *martyrum Cartusionorum, qui Ruremundae anno* 1572 *agonem feliciter compleverunt. etc. Gand.* 1608, ook in 't Vlaamsch overgebragt en uitgegeven te *Roermond* in 1649. En eindelijk *Seculum haereticae crudelitate, etc. Col.* 1608. In deze werken worden de Protestanten niet van de gunstigste zijde beschouwd.

HAVERKAMP (SIEGEBERT), geb. te *Utrecht* in 1683, † 1742, werd in 1710 predikant in *Stad aan 't Haringvliet*, tien jaren later lector der Grieksche taal te *Leijden* en een jaar daarna, toen hij een' leerstoel te *Franeker* van de hand wees, gewoon hoogleeraar. In 1724 droeg men hem ook het onderwijs op in de welsprekendheid en historie, bij welke gelegenheid hij eene oratie hield *De actione oratoris, sive corporis eloquentia.* Een aantal belangrijke werken over geschiedenis, letter- en penningkunde verkondigen zijn' roem. Wij noemen slechts zijne uitgaven van *Tertullianus*, *Lucretius*, *Eutropius*, *Orosius*, *Salustius enz.* — *Flavii Josephi opera omnia gr. en lat.* 2 *tom. in fol. Amst.* 1726. — *Sylloge scriptorum qui de linguae Gr. vera et recta pronunciatione commentaria reliquerunt*, 2 *tom. L. B.* 1736 — 1740. Zijne deelneming aan de uitgave der *Poëtae lat. rei venatica*, van Bruce, werd door P. Burman berispt.

HAVERKORN (WILLEM WZ.), geb. te *Amsterdam* in 1753, † 1826, was regent van den schouwburg, en leverde onderscheidene vaderl. treurspelen, aldaar ten tooneele gevoerd, zoo als *Robbert de Vries* en *Aleid van Poelgeest*, 1778. — *Claudius Civilis*, 1779. — *Aanslag op Antwerpen* en *Elizabeth Woodeville*, 1794, waarvan het 2de zich 't langst heeft staande gehouden. Zij behooren niet tot de meesterstukken. Ook heeft men van hem: *Hilverbeek, hofdicht*, 1783. *Poëzij*, 1784; en onderscheidene lijkdichten en losse stukjes in de *Kleine Dichterlijke Handschriften.* Hij † op zijne hofstede *Meerhuizen* aan den *Amstel*, vroeger het eigendom van H. L. Spieghel.

HAVETIUS (ANTHONIUS) behoorde tot de orde der Dominikanen, en tot de nieuwe bisschoppen, door Filips II in de *Nederlanden* aangesteld (1560). Hem viel het episcopaat van *Namen* ten deel. Den 25. Mei 1565 met andere bisschoppen, godgeleerden en raadsheeren ten hove beschreven, om te raadplegen omtrent het straffen der zoogenoemde ketters, verklaarde

hij zich met vele anderen voor strengheid. Bij eene andere gelegenheid toonde hij meer wijsheid, daar hij de belastingen, door Alba het volk opgelegd, zeer afkeurde, wijl hij ze als de oorzaak beschouwde van het verlies van *Holland* en *Zeeland*, schrijvende o. a. aan de landvoogdes Margaretha: „Dat den prins van Oranje, voor den 10den en 20sten penning, een nieuw vorstendom gekocht was." Bij den opstand tegen *Spanje* in 1576 koos hij de zijde der Algemeene Staten, blijkens zijne onderteekening der Unie van *Brussel*, doch overleefde dit niet lang, stervende in 1578.

HAZE (ADRIAAN DE) was een kloek zeekapitein, die inzonderheid zijn' moed toonde in 1672, toen de rijke Smirnasche vloot, waarover hij 't bevel voerde, onverhoeds door de Engelschen werd aangevallen. Tot driemalen moesten deze voor de dapperheid der Nederlanders wijken, welke, na 't verlies van 4 koopvaardijschepen, de vaderlandsche havens bereikten. Te grooter was dit verlies, wijl de Haze en kap. Jan van Nes de Oude in dien strijd sneuvelden. De groote dichter Antonides vervaardigde op hem een puntig grafschrift, waaraan de bijzonderheid verbonden is, dat de zonderlinge poëet Beronicius (zie dat Art.) het vaardig, bij 't eerste voorlezen, in Lat. en Gr. verzen overbragt.

HAZEU (JOHANNES CZ.), geb. te *Schoonhoven* in 1754, † 1834 te *Amsterdam*, was aldaar boekverkooper, later ook boekdrukker; schreef onderscheidene godsdienstige en zedelijke werkjes en kinderboekjes. Hij waagde zich ook op den zangberg en bragt den *Heidelb. Catechismus* op rijm, als ook de *Peinzende Christen van P. Broes*. Zijne *Nieuwe stichtelijke liederen* voor huisgezinnen en zanggezelschappen beleefden een' 5den druk.

HAZEVOET (SERVATIUS), geb. te *Middelburg* in 1657, † 1725, volbragt zijne theologische studiën te *Franeker*, werd in 1688 predikant te *Krabbendijke*, diende als zoodanig in 1691 in ons leger, zag zich in 1701 naar *Steenbergen* beroepen, en 4 jaren later naar *Vlissingen*. Hij volgde de Coccejaansche rigting, was trouw en ijverig in zijne bediening, en maakte zich bekend als exegeet door *De* 15 *liederen Hamaaloth, met eene naspeur. van derselver profetis oogwit ezv. Rott.* 1707. — *Brief van Paulus aan die van Efesen en Filippi, verklaart en betoogt. L. B.* 1715. — *De brieven van P. aan de Gem. der Gal. en Koloss. Ib.* 1720; en die aan *de Gem. van Romen. Ib.* 1725. In jongere jaren waagde hij zich ook aan de rijmkunst; berijmde de *Hist. van het lijden onzes Heilands, Middelb.* 1677; maakte onderscheidene gelegenheidsverzen, en stond in briefwisseling met J. Oudaan.

HEDA (WILLEM), geb. te *Alphen* of te *Egmond*, omstreeks de helft der 15de eeuw, was aartsdiaken en deken te *Arnhem*, kanunnik te *Utrecht* en geheim-schrijver van den Roomsch-koning Maximiliaan I. Van hoog belang is zijne *Historia episcoporum Ultrajectensium*, 1612 in 4to, daarna aanmerk. verbeterd door A. Buchelius en na diens dood in 1642 door Lap van Waveren te *Utr.* uitgegeven, tevens met Beka en Hortensius, in fol. Hij was door de Utr. kerk met 4 anderen benoemd om de onderscheidene charterverzamelingen en boekerijen te doorzoeken, optesporen wat voor de geschiedenis der kerk dienstig kon zijn en zulks op 's lands kosten te doen drukken. Hij begon zijne gesch. met Willebrord en zette die voort tot op Hendrik van Beijeren (1524). Zijn werk is eene onschatbare bron voor de geschiedenis van *Utrecht*. Nog schreef hij *Genealogiam seu panegyricum Austriacum* en een ander werk, dat verloren is geraakt. Hij † te *Antwerpen* in 1525.

HEECKEREN (Het geslacht VAN) is een der oudste edele geslachten van *Gelderland*, dat zich vooral in vroegere tijden heeft bekend gemaakt door den twist met de Bronkhorsten, welke zooveel onheil aan *Gelder* berokkend en zoo vele menschenlevens gekost heeft. De Heeckerens hielden het hierin met hunne wettigen hertog Reinoud III. van *Gelder*, terwijl hunne tegenpartij diens jongeren broeder Eduard hielp om den hertogelijken zetel aan Reinoud te ontweldigen. Beide partijen hadden grooten aanhang onder de ridderschap, steden en gemeenten, en beoorloogden, vermoordden en beroofden elkaâr, dat zelfs vele landen gedurende 16 jaren onbebouwd en de kerken niet verschoond bleven van moordaanslagen. Deze twist, die eenen aanvang nam in 1347, eindigde eerst in 1580. — Van het geslacht van Heeckeren schijnt ons de oudste bekende stamvader te zijn EVERHARD, heer van *Nettelhorst* en *Enghuizen* en landdrost van het graafschap *Zutphen*, † in 1230. Hij ligt met zijne gemalin Maria Torck begraven in de *Groote Kerk* te *Zutphen*, waar eene fraaije marmeren tombe zijn' grafkelder aanwijst. Onder zijne afstammelingen was een FREDERIK v. H. landdrost van *Salland*, *Twenthe* en *Diepenheim* en gehuwd met Luitgarda van Rechteren, welke hem het slot van dien naam ten huwelijk bragt, waarnaar hunne kinderen en verdere nakomelingen zich noemden, terwijl die van zijnen broeder den geslachtsnaam VAN HEECKEREN behielden. Van degenen, die zich min of meer bekend hebben gemaakt, noemen wij de volgende:

— (WALRAVEN VAN) tot *Nettelhorst* bij *Lochem*, geb. in

1643, † 1701, zag zich in 1665 opgenomen in de ridderschap van *Zutphen*, werd later landdrost van *Zutphen*, hoofdschout van *stad* en *meijerij* van *'s Hertogenbosch*, en afgevaardigde ter vergadering der Algemeene Staten. In 1692 zond men hem naar *Duitschland*, om den hertog van *Wolfenbuttel* voordeelige aanbiedingen te doen, ten einde troepen van hem over te nemen. Dit mislukte, doch beter slaagde zijne zending, een jaar later, naar het hof van *Zweden*, waar hij, met medewerking van den gezant Hop, de zaken een vreedzamen keer wist te doen nemen.

HEECKEREN (FRANS JAN VAN), heer van *Enghuizen* en *Beurze*, lid der ridderschap, landrentmeester-generaal van *Gelderland*, burgemeester van *Doetinchem*, landdrost van *Zutphen*, curator der hoogeschool van *Harderwijk* en afgevaardigde tot de Staten-Generaal, was geb. in 1694, en † in 1767. Hij behoorde tot de voornaamste regenten van *Gelderland*, bekleedde met lof verscheidene binnen- en buitenlandsche commissiën en had veel invloed.

— (ASSUEER VAN), heer van *Roderlo* (*Ruurlo*), *Engelenberg*, *Lichtenberg* en *Kell*, eerste burgemeester van *Zutphen*, drossaard van *Prinsenland*, lid van den raad van state, oefende zich ongeveer 3 jaren te *Harderwijk* in de wijsbegeerte en regtsgeleerdheid, maar in 1719 tot burgemeester van *Zutphen* aangesteld, en daardoor niet in staat op de gewone wijze het doctoraat te verkrijgen, zoo werd het hem eershalve geschonken. In 1754 werd hij op voorstel der prinses-gouvernante en met goedkeuring der Staten benoemd tot curator der gemelde hoogeschool, waarvan hij de belangen met ijver behartigde. Hij † in 1766.

— (JACOB ADOLPH VAN), zoon van Frans Jan v. H., heer van *Enghuizen* en *Beurze*, (naar welke heerlijkheid hij doorgaans genoemd werd) was scholtus in en buiten *Zutphen*, lid van de Zutphensche ridderschap, gewoon raad in den hove, en van 1758 tot aan zijn' dood, in 1792, curator der Harderwijker hoogeschool.

— (AUGUST ROBBERT, baron of vrijheer van) *tot Suidras*, bezocht in 1762 de Geldersche hoogeschool, promoveerde 3 jaren later *more majorum* met de kap tot doctor der regten, met eene verhandeling *Amoenitates quasdam juris publ. Gelr. complectens*, welke promotie de hoogl. M. Tijdeman met een Nederd. vers vereerde. Hij bekleedde daarna onderscheidene aanzienlijke ambten, was scholtus binnen en buiten *Zutphen*, voorzitter ter vergadering der Gedep. Staten van het graafschap *Zutphen*, drossaard der stad en heerlijkheid *Borculo* en burgemeester van *Groenlo*. Na de omkee-

ring van zaken in 1795, zocht hij, om vervolging te ontgaan, eene wijkplaats buiten 's lands; schreef eene *Apologie*, voor de kennis van den geest dier dagen niet onbelangrijk; keerde in 1799 terug, toen de Engelschen en Russen een deel van *N. Holland* hadden veroverd, en stelde zich aan het hoofd der uitgewekenen, die *Gelderland* voor den prins van Oranje zochten te winnen; doch deze onderneming, slecht beraamd en ondersteund zijnde, werd verijdeld, en in plaats van Pruisen, zag men te *Aalten*, *Bredevoort* en *Borculo* gewapende Utrechtsche burgers opdagen. De 5de Sept. 1799 is aldaar nog algemeen bekend onder den naam van *Gelen donderdag*. Suidras moest andermaal buiten het vaderland lijfsberging zoeken, doch schijnt onder 't bestuur van Schimmelpenninck of Lodewijk in *Gelderland* te zijn teruggekeerd en zich vergenoegd te hebben met den post van vrederegter. Hij † in 1811.

HEECKEREN (FRANS JAN VAN) tot *Brandtsenburg*, geb. te *'s Hage* in 1785, bekleedde een' aanzienlijken post bij 's rijks munt te *Utrecht*, en was, ofschoon tot den adelstand behoorende, een verdienstelijk beoefenaar der schilderkunst, daarin onderwezen door P. G. van Os, die ook een zijner stukken, voorstellende het *Kermis waterpoortje* te *Utrecht*, heeft gestoffeerd. Stadsgezigten en binnenhuizen schijnen inzonderheid de geliefdste voorwerpen geweest te zijn van zijn penseel. Op onderscheidene tentoonstellingen, zoo te *Amst.*, *'s Hage* en *Brussel*, werden zijne schilderijen met welgevallen aanschouwd.

HEEKEREN (J. VAN), een jong verdienstelijk geneeeskundige, door van der Palm, als agent der Nationale opvoeding, tot commissaris bij de geneeskundige staatsregeling aangesteld, en aan wien hij vele inlichtingen omtrent deze zaak te danken had, werd vroeg aan zijne belangrijke betrekkingen ontrukt en vond in v. der Palm een' levensbeschrijver, die eene korte schets van zijn leven plaatste in het voorberigt van het IIIde deel van het *Geneeskundige Magazijn*, van welk tijdschrift van Heekeren een ijverig medearbeider was.

HEEL (JACOB PETRUS VAN) behoorde in de laatste helft der 18de eeuw onder de zoetvloeijende verzenmakers, en behaalde bij het dichtlievend genootschap: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, den eereprijs op het stuk: *De regtschapen burgervader*, en bij dat van: *Kunstliefde spaart geen vlijt*, voor: *De beste burger*. Nog bestaan er van hem eenige verspreide gelegenheidsdichten en eene verzameling van oorspronkelijke en vertaalde stukjes in proza en op rijm, met den titel: *Iets van J. P. v. Heel. Dord.* 1790.

HEEM (JOAN DZ. DE), geb. te *Utrecht* in 1600, † te *Antwerpen* in 1674, leerde de teeken- en schilderkunst van zijn' vader, vond bijzonder behagen in het afbeelden van vruchten, bloemen, insecten en verschillende andere voorwerpen, die in zijne stukken te pas kwamen, zoo als metalen, marmers en bokalen. Hij is een der beste meesters in dat genre, zijne stukken waren reeds bij zijn leven hoog in prijs en trekken nog de bewondering in de Amst. en Haagsche Museums; in 't eerstgenoemde zijn er 4 van hem en in het andere 2. Om den moedwil van 't Fransche krijgsvolk te ontvlugten, begaf hij zich met zijn gezin in 1670 naar *Brabant.*

HEEMSKERK (MARTEN), werd geb. te *Heemskerk* in 1498, waar zijn vader Jacob Wz. van Veen landman was. Meer lust toonende voor de schilderkunst, dan voor veldarbeid, ontving hij het eerste onderwijs bij den Haarlemschen schilder Cornelis Willemsz., later te *Delft* bij Jan Lucas, en vervolgens te *Haarlem* bij Jan Schoorl; deze, vreezende dat hij hem zijn licht mogt betimmeren, zond hem henen. Hij schilderde een altaarstuk van St. Lucas, dat grooten bijval vond en vertrok ter verdere oefening naar *Italië*, vertoefde 3 jaren te *Rome*, ging dikwijls te rade met den beroemden Michel Angelo, keerde naar 't vaderland terug en vestigde zich te *Haarlem.* Hier kwam hij in vriendschap met Coornhert, die hem veel stof voor zijne teekeningen opgaf, welke door Cort en Galle in plaat werden gebragt. Bij het innemen van *Haarlem* door de Spanjaarden zijn vele van zijne stukken, welke bij den beeldstorm gespaard waren, naar *Spanje* vervoerd. Hij heeft ook geëtst en in hout gesneden. Men verhaalt, dat hij bij testament zou bepaald hebben, om jaarlijks uit de opbrengst van eenige morgen lands, eene gift te schenken aan het paar, 't welk op zijn graf hun huwelijk liet inzegenen. Hij † in 1574.

— (WILLEM VAN), geb. in 1526, † 1592, bekleedde in 1564 te *Leijden* de waardigheid van burgemeester, en komt in de vaderl. geschiedenis voor als een man, die, ten spijt van het Spaansch geweld, de vrijheid ijverig bevorderde. Om de vervolging van den bloedraad te ontwijken, hield hij zich eenigen tijd te *Embden* op en werd door den prins van Oranje, in wiens vertrouwen hij deelde, tot vele geheime verrigtingen gebruikt. Dit bragt hem in aanraking met den heldhaftigen P. Az. van der Werff; hij stond borg voor geschotene gelden en deed meer dan eenen togt naar *Dillenburg* bij den prins. Na zijne terugkomst in 't vaderland, werd hij raad bij den vorst en lid der eerste vergadering der Staten van *Holland.* Bij de

belegering van *Leijden* in 1574 was hij afwezig als afgevaardigde ter staatsvergadering en werkte mede ter bevordering van het ontzet, maar bij de inwijding der hoogeschool was hij tegenwoordig. Hij behoorde tot hen, die in 1576 te *Gouda* den krachtigen brief aan de Staten van *Gelderland* schreven, om ze tot volharding tegen Spanje's dwingelandij aan te moedigen, en was ook gemengd in de onderhandelingen, om prins Willem het hoog gezag op te dragen. Meermalen koos men hem, die de belangen van stad en staat met hart en ziel voorstond, tot burgemeester.

HEEMSKERK (CLAAS VAN), geb. te *Leijden* in 1536, † 1616, was ervaren in de Lat., Fransche, Ital. en Spaansche talen; vestigde zich te *Amsterd.* en bleef in 't eerst buiten alle bewind, wijl hij de leer der Hervormden beleed. Na 1578 werd hij in de vroedschap en in 1581 tot andere ambten geroepen; meermalen was hij schepen, wanneer hij telkens als voorzitter in 't volgende jaar aanbleef. Hij was tevens lid van 't collegie der gecommitteerde raden van *Holland.* In 1602 tot rekenmeester der genoemde provincie aangesteld, verwierf hij zich ook in dien post gedurende 6 jaren grooten roem door kunde en eerlijkheid.

— (JOHAN VAN), geb. te *Amsterdam* in 1597, † 1656, genoot zijne eerste opvoeding te *Bayonne*, bezocht vervolgens de Leijdsche hoogeschool van 1617 tot 1621, om zich op de fraaije letteren en regtsgeleerdheid toeteleggen; daarna begaf hij zich op reis buiten 's lands, werd te *Bourges* tot meester in de regten bevorderd, en sleet den zomer van 1624 te *Parijs*, in het huis van Hugo de Groot, zijn bloedverwant. Na zijne terugkomst woonde hij te *'s Gravenhage* en verwierf als advokaat grooten roem. In 1628 in die betrekking bij de O. Ind. Comp. aangesteld, vertrok hij met 3 der bewindhebbers naar *Engeland*, om de gerezene geschillen, o. a. over *Amboina*, met de Engelsche O. I. Comp. te vereffenen. Na bijkans 6 jaren toevens, keerde hij onverrigter zake naar *'s Hage* terug, hervatte de regtsgeleerde praktijk met voordeel en roem; vestigde zich later te *Amsterdam*, werd in 1640 schepen en diende de stad in verscheidene andere betrekkingen, tot men hem in 1645 als lid van den hoogen raad benoemde, waarbij hij tot aan zijn' dood werkzaam bleef. Als prozaschrijver maakte hij zich bekend door de *Batavische Arkadia*, *Amst.* 1637, eerst naamloos, sedert meermalen met zijn' naam en vermeerderd en verbeterd in 't licht gekomen. Behalve dit bevallig ingekleed en vernuftig geschreven werk hebben wij ook te vermelden zijne lieve minnedichten, als *Minnekunst, minnebaet, minnedichten, mengeldichten*, *Amst.* 1622, waarvan in 1626 een 2de

druk en in 1829 de laatste verscheen. De 2 eerste rubrieken zijn eene vrije navolging van Ovidius *Ars amandi* en *Remedium amoris*, ingerigt naar de toenmalige zeden te *Amst.* Behalve eenige dichtstukjes uit de Fransche *Astrea* en de Eng. *Arcadia*, gaf hij eene overzetting van 't beroemde treurspel *De Cid* van Corneille, 1641, waarbij hij echter niet zoo gelukkig slaagde, als in zijne genoemde vertalingen.

HEEMSKERK (JACOB VAN), geb. te *Amsterdam* in 1567, † 1607, was zeer bedreven in de aardrijkskunde en zeezaken, en deed als onderkoopman met W. Barendsz. in 1595 den bekenden togt, ten einde Noord-om den weg naar *China* en *Indië* optesporen. Zijne overwintering op *Nova-Zembla*, — door Tollens zoo heerlijk bezongen, — en het verlies van 't schip deed de onderneming mislukken. Zonder Barendsz., die bezweken was, kwam hij 1 Oct. 1596 te *Amst.* terug, was later als vice-admiraal in de *Indiën* met roem werkzaam en zag zich in 1607 als admiraal aan 't hoofd eener vloot, om de Spaansche kusten te verontrusten. De baai van *Gibraltar* ingeloopen, waagde hij het met zijne 26 oorlogschepen die der Spanjaarden aantetasten, bestaande uit 21 schepen, welke geankerd lagen onder 't geschut van 't kasteel en de stad. Heemskerk klampte dadelijk den Sp. admiraal J. A. d'Avila aan boord, en verloor weldra zijn linkerbeen, maar niet zijne kloekmoedigheid. Ofschoon zijn einde voelende naderen, sprak hij het volk nog moed in om vol te houden in den strijd, en een ander in zijne plaats te stellen. In volle wapenrusting bezweek de ridderlijke held, en zijn dood kwam eerst ter kennis van het volk, toen de zege bevochten was. Zijn lijk werd op 's lands kosten met luister in de O. Kerk te *Amst.* begraven en zijn grafsteen door P. Cz. Hooft met dit kort en zinrijk opschrift vereerd:

„ Heemskerk, die dwars door 't ijs en 't ijzer darde streeven,
„ Liet d'eer aan 't land, hier 't lijf, voor *Gibraltar* het leeven."

— (WILLEM VAN), geb. in 1613, denkelijk uit hetzelfde aanzienlijk geslacht, schijnt te *Leijden* eene fabriek bezeten te hebben, want hij spreekt in sommige zijner gedichten van zijne wevers, spinders en schrobbelaars. Hij moet zeer ervaren geweest zijn om op glas te graveren, beter dan in het opstellen van gedichten; want de verspreide, bijzonder in de *Bloemkrans van verscheiden Gedichten*, *Amst.* 1659, zijn van stroefheid en gezochte woordspelingen niet vrij te spreken, een enkel stukje misschien uitgezonderd. Eene verzameling van zijne van tijd tot tijd gedrukte gelegenheidsverzen staaft dit beweren. Dan heeft hij nog een treurspel vervaardigd, getiteld: *De He-*

breeuwsche heldinnen, 1647. In 1687 was hij 80 jaren oud.

HEEMSKERK (COENRAAD VAN), zoon van Johan v. H., geb. te *Amsterdam* in 1647, † 1702, werd reeds in het art. G. Hasselaer vermeld, als zijne loopbaan beginnende met aan 't hoofd van 50 matrozen, op eigene kosten, in 1672 zich als vrijwilliger op 's lands vloot te begeven op 't schip van den admiraal van Gent, waar hij zich dapper kweet en ongedeerd in zijne vaderstad terugkwam. Nog in hetzelfde jaar werd hij aldaar tot secretaris en een jaar later tot pensionaris aangesteld. In 1679 bekwam hij zitting in de vergad. van gecommitteerde raden. De verschillen over de versterking van *Naarden* berokkenden hem eenige onaangenaamheden. Als gezant aan het Spaansche hof, gebruikte men hem om de geschillen bijteleggen tusschen den kon. van *Spanje* en den keurvorst van *Brandenburg* gelijk later te *Hamburg* om den twist te dempen tusschen den kon. van *Denemarken* en den hertog van *Holstein.* In 1691 trad hij als bemiddelaar op van den vrede tusschen den keizer van het Duitsche rijk en de Porte. Hij trok ten dien einde eerst naar *Weenen*, later naar *Belgrado* en *Adrianopel*; van daar vruchteloos teruggekeerd, poogde hij te *Weenen* een verdrag van koophandel te sluiten, dat echter door den oorlog niet in werking kwam. Na het sluiten van den Rijswijkschen vrede, zond men hem met Nassau Odijk naar *Frankrijk*, doch toen de koning den pretendent als koning van *Engeland* erkende, nam hij schriftelijk afscheid en verliet *Parijs.* Keizer Leopold verhief in 1697 hem en zijn nageslacht tot graaf des rijks, doch zijne zedige nederigheid deed hem geen gebruik maken van dezen titel.

— (EGBERT VAN), geb. te *Haarlem* in 1610, † 1680, was een schilder, die werkte in den trant van Teniers en A. Brouwer. Ofschoon hij zijne meesters niet overtrof, toonde hij vele bekwaamheid in het schilderen van drinkgezelschappen en herbergen, waarbij hij de verschillende karakters eigenaardig en natuurlijk wist uittedrukken. Naauwkeurig is zijne teekening, zijn koloriet doorschijnend, alles vast en geestig. Zijn zoon

— (EGBERT VAN), geb. te *Haarlem* in 1645, † 1704, had, behalve zijn' vader, P. Grebber tot leermeester, volgde ook de manier van Brouwer, bezat veel geest en levendige verbeelding, vond behagen in 't afbeelden van wilde, grillige en ongemeene onderwerpen, zoo als nachtelijke zamenkomsten van tooverheksen, duivels en spoken, en de verzoekingen van St. Antonius. Soms vervaardigde hij drinkgezelschappen en landelijke vermaken, en had de gewoonte in de koddige tooneelen

en gezelschappen zijn eigen portret te malen, waartoe hij altijd een' kleinen spiegel naast zijn' ezel had staan. Hij vestigde zich te *Londen*, waar men smaak vond in zijne fantastische stukken.

HEEMSTEDE (A. VAN), zie op HAEMSTEDE (ADR. VAN).

HEEMSTRA (Het geslacht VAN) is een der oudste Friesche geslachten, dat vele helden heeft opgeleverd, die voor de zaak der vrijheid en hervorming, voor Oranje en vaderland, dikwerf goed en bloed hebben opgeofferd. De familiegeschiedenis der van Heemstra's hangt zoo naauw te zamen met de Friesche geschiedenis, vooral gedurende de 14de, 15de en 16de eeuw, dat ze moeijelijk daaruit los te maken is, zonder een groot gedeelte van *Frieslands* historie op te halen en mede te deelen, hetwelk ons in vele gevallen buiten de grenzen, aan de artikelen in dit woordenboek gesteld, zoude leiden. Wij zijn dus ook hier weder verpligt, om alleen de voornaamste leden van dit geslacht kortelijk te vermelden, dat inderdaad eene monographie verdiende èn om het verband, waarin het tot *Frieslands* en *Nederlands* historie staat, èn om de krijgshaftige en edele leden van hetzelve.

— (FEYE I. VAN), die als stamvader beschouwd wordt, was in het laatst der 14de eeuw in de twisten tusschen de Schieringers en Vetkoopers gewikkeld, van welke laatste hij een der hoofden was. Hij was een vriend van hertog Albrecht van *Beijeren*, graaf van *Holland*, door wien hij in 1396 tot ridder geslagen en benoemd werd tot baljuw van *Dokkum*, waardoor hij dikwerf genoemd is Feye van *Dokkum*. Toen in 1397 zijn huis te *Dokkum* door de Schieringers verwoest werd, zond hertog Albrecht zijnen zoon Willem van Oostervant met een leger af, dat *Friesland* tot onderwerping bragt, zoodat Feye en eenige andere edelen den hertog te *Staveren* als landsheer huldigden. De geschiedenis meldt nog, dat Feye in 1400 met 50 andere voorname personen verpligt was het land te ruimen, dat hij eene schuilplaats met eene jaarlijksche toelage kreeg bij den hertog en dat in het verdrag van 1 Aug. 1411 tusschen de Hollanders en Friezen bepaald was, dat hij naar zijne goederen zou terugkeeren en ze weder in bezit aanvaarden. Zijne 4 zonen Abbe, Feye II., Taecke en Poppe, schijnen ook de partij der Vetkoopers toegedaan te zijn geweest, doch niet alle van Heemstra's, want een zekere Sippe wordt aan de zijde der Schieringers vermeld. Het is bij de geschiedschrijvers niet uitgemaakt, of de tegenwoordige leden van het Heemstra-geslacht afstammen van dezen Sippe, van wien een geslachtsregister be-

staat, dan wel van Poppe's dochter, Ansck, die huwde met Sippe Sydses Tjaarda (misschien wel dezelfde persoon) en welke zijn' naam bij het overdragen van haar regtsgebied veranderde.

HEEMSTRA (MENCKE of MEINDERT VAN) wordt door sommigen gehouden voor denzelfden als Meindert of Meinart van den Ham, omdat zijne ouders in *den Ham* woonden, en heeft zich dus, als dit zoo is, als een geducht krijgsoverste bekend gemaakt. (Zie bladz. 674.)

— (PIER VAN), bekend onder den naam van Groote of Lange Pier, zie op PIER.

— (ULBE VAN) was, door zijne zuster Auck, een zwager van den beroemden Willem van Bonga, Binga of Buma, die met Sjoerd van Beijma te *Brussel* onthoofd is in Dec. 1568. Deze Ulbe was een hevige vijand van de Spanjaarden en een voorstander der vrijheid van geweten. Als vrijwilliger was hij in 1586 bij den slag te *Boxum* tegenwoordig, waar een groot gedeelte van den Frieschen adel sneuvelde. Ulbe werd gevangen en naar *Koevorden* gevoerd. Verdugo gebruikte hem later, onder belofte van ontslag, om vredesaanbiedingen aan Graaf Willem te doen; maar het is twijfelachtig of hij dit ontslag wel verkregen heeft, daar er later niets meer van hem vernomen is.

— (TAECKE OBBEMA VAN), waarschijnlijk een kleinzoon van Feye I. en grootvader van den volgende, was een Schieringer edelman, die in 1494 deel uitmaakte van het gezantschap naar keizer Maximiliaan, terwijl hij eenige weken vroeger was aangesteld onder de 24 regters, die met den potestaat van *Friesland*, over de gewigtigste aangelegenheden moesten beraadslagen, welke vergadering in duigen viel en het genoemde gezantschap ten gevolge had. Der Saksische partij zeer toegedaan zijnde, nam hij met 80 ruiters onderscheidene kasteelen van zijne Groningsche vijanden in, verwelkomde in 1499, als afgevaardigde van *Oostergo*, graaf Albert van Saxen en zijnen zoon Hendrik te *Harlingen*, en werd in 't zelfde jaar aangesteld tot raad in den hove van *Friesland*. In 1501 was hij kastelein van *Dokkum* en in 1515 behoorde hij onder de 60 edelen, die in de *St. Vituskerk* te *Oldehove* den eed van trouw aan Karel V. aflegden. Hij bleef verder tot aan zijn' dood lid der Staten zijner provincie en komt in 1545 nog eenmaal voor, als achtingwaardige grijsaard, die nog aan het einde zijns levens de resolutie van de staten mede onderteekende, om de vrijheid en de privilegiën te beschermen tegen Karel V., die eenen eisch om den 21sten penning gedaan had, met dat gevolg, dat op hun lang aanhouden het land van dien last ontheven is.

HEEMSTRA (FEYE IV. VAN) werd op *Heemstra-state* te *Oenkerk* geb. in 1545 en was een warm voorstander der Herv. godsdienst en vijand der Spaansche dwingelandij. Al spoedig werd hij lid van de Staten en een vertrouwd vriend van Graaf Willem Lodewijk van Nassau, stadhouder van *Friesland.* Den 22. Febr. 1581 onderteekende hij den lastbrief voor eenige heeren, om met prins Willem I. te spreken en te handelen over de herstelling van 's lands privilegiën en politie en de grondvesting der reformatie. Op den landdag te *Franeker* in 1584, betoonde Feye zich een groot voorstander van de propositie, door eenige predikanten gedaan om van het overschot der kloosters en geestelijke renten een seminarium of collegium op te rigten tot onderwijs der jeugd. Daarop werd den 15. Julij 1585 de resolutie genomen tot daarstelling eener hoogeschool te *Franeker*, waarvoor het *Kruisbroederklooster* bestemd en nog den 29. Julij ingewijd werd. Feye's handteekening vindt men steeds onder de gewigtigste besluiten, door de Staten genomen, omdat hij steeds met alle krachten het welzijn van zijn land bevorderde. In 1610 werd hij, ofschoon 65 jaren oud, aangesteld tot grietman van *Tietjerksteradeel*, welke betrekking hij nog 11 jaren bekleedde. Hij daalde den 30 Junij 1621 op *Heemstra-state* ten grave met den roem, een man geweest te zijn van groote kennis, wijze staatkunde, ongekreukte trouw en godsdienstzin.

— (EPO VAN), zoon van den voorgaanden, trad vroeg in de krijgsdienst en woonde met het Friesch-Nassausche regement in 1594 de belegering van *Groningen* bij, in 1600 den slag bij *Nieuwpoort*, waarin de Friezen hunnen ouden krijgsroem handhaafden en Epo's regement onder aanvoering van Idserd van Grovestins den Spaanschen admirant Mendoza gevangen nam. Hij † in 1611, 35 jaren oud.

— (FEYE VII. VAN) studeerde eerst in de regten te *Franeker* en werd er tot doctor in die wetenschap bevorderd. Daarop trad hij in krijgsdienst en werd weldra kapitein bij de jagers van Schimmelgruis. Als eene bijzonderheid vindt men in het Archief van *Koevorden* vermeld, dat hij, aldaar in 1635 begraven wordende, door het geweldig trommelen van een' tamboer uit zijn' schijndood ontwaakte, zijnde hij later eerst gestorven den 4. Jan. 1636.

— (FEYE VIII. VAN) koos insgelijks de militaire loopbaan en was in 1665 luit.-kol., in 1672 kolonel-kommandant van *Ravestein*, en van 1677 tot 1682 kommandant der stad *Embden.* Hier geraakte hij in twist met de andere bezetting, werd door burgemeester en raden ontzet en aangezegd de stad te verlaten;

en toen hij hieraan niet gehoorzaamde, scheepte men hem en zijn huisgezin in en voerde hem naar *Delfzijl*. Willem III. en de pensionaris Fagel trokken zich dezen hoon aan, en werden ondersteund door de Staten-Generaal, ten gevolge waarvan vele onaangenaamheden plaats grepen, geboekt in *Wiarda's Oost-Friesche Geschiedenis*. Hij stond bij allen zeer in aanzien, vooral bij Willem III., die meermalen van zijne raadgevingen gebruik maakte. Als beoefenaar der vaderlandsche en Friesche geschied. was hij de eerste vermeerderaar van het *Geslachtboek des Frieschen adels*, van hetwelk te Water melding maakt in zijn *Verbond der edelen*. Hij † in 1690.

HEEMSTRA (GEORG SIGISMUND VAN), zijn zoon, heeft zich als een onversaagd krijgsman doen kennen, en werd voor dengenen gehouden, die den grootsten persoonlijken moed bezat. Hij plagt altijd te zeggen: „de baas moet vooraan" en bevond zich dan ook steeds in het heetst van het gevecht, soms met de schuim om den mond, uit verdriet dat hij niet genoeg kon uitvoeren. Hij was tegenwoordig bij den slag van *Fleurus*, 1 Julij 1690, maakte den veldtogt van 1702 mede, werd in 1704 luit.-kol. na den slag van *Ekeren*, 27 Junij 1703, waar zijn broeder Feye eene wonde bekwam, aan de gevolgen van welke hij overleed. Hij deelde voorts in de veldtogten van 1704 en 5, was bij den slag van *Rammillies* in 1706 en in 1709 bij dien van *Malplaquet*, waar hij 3 wonden bekwam, die zijnen dood veroorzaakten. Met stervende lippen sprak hij zijn volk volharding en moed in, en met den degen in de vuist gaf hij nog bevelen; en toen men hem om zijn vreeselijk lijden de plaats wilde doen verlaten, zeide hij: „Vechten kan ik niet meer, maar u verlaten, nooit bij mijn leven; de baas blijft vooraan."

— (GERROLD NICOLAAS VAN), zwager van den voorgaanden, was ook al van zijne jeugd af in militaire betrekking, klom allengs op tot den rang van kapitein, was onder den luit.-generaal H. W. van Aylva tegenwoordig bij de belegering van *Keijzerswaard* en *Bonn* in 1689, in 1690 in den veldslag bij *Fleurus*, in 1702 bij het beleg van *Venlo*, in 1703 bij het gevecht te *Ekeren*, in de veldslagen van 1704 en 5, te *Rammillies* in 1706, en in 1709 bij den slag van *Malplaquet*, waar hij den heldendood gestorven is.

— (Jonker SCHELTE I. VAN), zoon van Feye VIII. en broeder van Georg Sigismund, werd geboren 24 Mei 1665 en voerde den naam SCHELTE naar zijnen grootvader van moeders zijde, in wiens geslacht reeds in 1192 een Schelte van Lauta bekend was. Jonker Schelte gordde reeds in zijne jeugd

het zwaard aan en bragt het tot den rang van kolonel, in welke betrekking hij reeds op 25jarigen leeftijd, na den dood van zijnen vader, vice-kommandant van *Embden* was. Droefheid over diens dood en het daarop volgende sterven van zijne gade, deed hem naar *Friesland* verlangen. Hij bleef echter in dienst tot na zijn tweede huwelijk, in 1694 gesloten met Catharina van Scheltinga, eene zoo brave vrouw en moeder voor zijn eenig dochtertje uit zijn eerste huwelijk, dat hij dikwijls zeide: „als dit kind sterft, zal het zijne echte moeder in de eeuwigheid niet kunnen onderscheiden." Eene schoone lofspraak voorwaar! — Spoedig hierna ging hij op *Dotinga-state* wonen, omdat het voorvaderlijk kasteel *Heemstra-state* bouwvallig werd, hetwelk hij dan ook geheel liet vernieuwen. Prins Willem III., koning van *Engeland*, en zijne gemalin droegen hem zulk eene achting toe, dat zij peter en meter werden van hunne kinderen Willem Hendrik en Maria. Toen Willem III. kinderloos overleed en als erfgenaam aangesteld had Johan Willem Friso, droeg de moeder van dezen aan onzen Schelte het geheele toeverzigt over dezen haren 15jarigen eenigen zoon, op en stelde hem aan Schelte voor met deze woorden: „Ziedaar, mijnheer van Heemstra, mijnen zoon. Leer hem slechts in alles aan u gelijken en hij zal een sieraad van ons geslacht worden: geene loffelijke hoedanigheden zullen hem dan ontbreken." De prins vertrok met zijnen wakkeren leidsman in 1703 naar het leger, om deel te nemen aan den oorlog tegen de Franschen en woonde als vrijwilliger den slag van *Ekeren* bij. Staat Schelte hoog aangeteekend als krijgsman, hij staat het ook als geleerde. Scheltema zegt van hem, dat hij eene reeks van jaren een der achtbaarste regenten van *Friesland* was, die in de kamer der steden een bijzonder gezag had en vele aanzienlijke commissiën van staat bekleedde. Hij was de Grieksche, Latijnsche en Spaansche talen magtig en sprak de Hoogd. Fransche en Engelsche als zijne moedertaal; hij vermeerderde ook het *Stamboek van den Fr. adel*, was postmeester-generaal der provincie, lid ten admiraliteit in het collegie te *Amsterdam*, burgemeester van *Bolsward*, enz. Hij † den 15. Jan. 1733.

HEEMSTRA (FEYE VAN), oudste zoon van den voorgaanden, werd geb. in 1694 op *Dotinga-state* bij *Dronrijp*, en genoemd naar zijnen grootvader Feye VIII. Hij toonde reeds vroegtijdig geneigdheid voor de krijgsdienst, waartoe waarschijnlijk het verblijf van Johan Willem Friso aan zijns vaders huis veel bijdroeg. In lateren tijd toch herinnerde hij zich steeds, hoe hij als kind, op de knieën van dien heldhaftigen prins geze-

ten, dezen dikwijls van veldslagen had hooren vertellen en hem ook het verhaal hooren doen van den slag bij *Ekeren*, dien de prins als 16jarige knaap had bijgewoond, en waarbij ook zijn oom Georg Sigismund (de baas vooraan) tegenwoordig was. Feye trad niet lang hierna als vrijwilliger bij de Friesche Garde in dienst, nam aan den Spaanschen Successie-oorlog deel en beroemde zich, nog onder de bevelen van den Prins voor *Bouchain* gestaan te hebben. In 1728 was hij kapitein, in 't zelfde jaar nog sergeant-majoor titulair en in 1730 effectief. In 1735 lag hij waarschijnlijk in garnizoen te *Leeuwarden*, althans hij huwde er in dat jaar met Jonkvrouwe Titia Helena van Burmania. In 1738 werd hij tot luit.-kol., in 1743 tot kolonel bevorderd en nam in die rang deel aan den oorlog met Lodewijk XV., die de *Oostenrijksche Nederlanden* zocht te bemagtigen. Zijn regement Oranje-Nassau-Friesland verrigtte wonderen van dapperheid. In 1745, bij den slag van *Fontenoy*, bekwam hij eene wond in den schouder door een' musketkogel, die hem onder den strot weder is uitgesneden. Naauwelijks van die zware wond herstelde, voegde hij zich weder bij het leger en had deel aan den slag van *Rocroy* in het volgende jaar, waar hij met nieuwe lauweren ook nieuwe wonden bekwam; want hij werd in de buik getroffen en daardoor genoodzaakt, het slagveld te verlaten, dat eerst nog getuige is geweest van zijne verheffing tot luit.-generaal der infanterie. Zijne gezondheid ontving zulk een knak, dat hij zorgvuldige oppassing behoefde in den kring zijns gezins en daarom zich naar *Heemstra-state* begaf, waar hij den 7. Sept. 1748 zijn werkzaam leven eindigde. Hij werd met ongemeene pracht te *Oenkerk* begraven.

HEEMSTRA (WILLEM HENDRIK VAN), tweede zoon van Jonker Schelte, werd te *Dronrijp* in 1696 geb. en volgde, naauwelijks 17 jaren oud, zijnen vader als postmeester-generaal van *Friesland* op, na te huis eene geleerde opvoeding genoten en te *Franeker* eenigen tijd gestudeerd te hebben. In 1743 werd hij aangesteld tot grietman van *Kollumerland* en *Nieuw Kruisland*, was lid van de prov. Staten, en werd in 1751 lid van de Gedeputeerden. Hij droeg zijnen naam naar prins Willem III. In 1776 † hij, algemeen bemind en geacht.

— (SCHELTE II. VAN), de zoon van den vorige, was volmagt ten landsdage, lid van de provinciale rekenkamer, burgem. van *Bolsward*, houtvester der provincie, enz. Hij maakte zich bekend door welsprekendheid, doordringend verstand, opregtheid, ijver voor kerk en staat, en trouw aan het huis van Oranje. Toen hij in 1795 wegens zijne Oranjegezindheid de

wijk buiten 's lands moest nemen, vlugtte hij naar *O. Friesland;* en daar voor hem het denkbeeld ondragelijk was om *Nederland* zonder Oranje te dienen, zag hij zich tot in 1802 tot ballingschap gedrongen, van welke hij zich niet eerder ontsloeg, dan nadat de stadhouder de hem overgeblevene getrouwen van hunnen eed ontslagen had. Toen keerde hij terug, maar overleed niet lang daarna in 1803, op het voorvaderlijk slot.

HEEMSTRA (WILLEM HENDRIK II. VAN), geb. op *Heemstra-state* in 1779, was de zoon van den vorige, en volgde als jongeling zijnen vader naar *O. Friesland.* Spoedig daarna trad hij in Engelsche dienst, maakte in 1799 de landing mede in *N. Holland* en keerde na den vrede van *Amiens* naar zijn vaderland terug, waar koning Lodewijk, zijne verdiensten erkennende, hem onderscheidene aanbiedingen deed en commissiën opdroeg. Bij de omwenteling van 1813 was hij aanstonds gereed om goed en bloed voor Oranje en *Nederland* op te offeren, hij rigtte een vrijcorps van 3 compagniën op, kommandeerde het beleg van *Koevorden*, door de Franschen bezet, en werd in 't zelfde jaar aangesteld tot majoor bij het leger. Den 7 Jan. 1819 verliet hij als luit.-kolonel, eervol ontslagen op eigen verzoek, zijne militaire loopbaan, werd benoemd tot grietman van *Kollumerland* en *N. Kruisland*, tot lid van *Friesland's* ridderschap, en van de Staten dezer provincie, welke laatste betrekking hij in 1822 verwisselde met die van afgevaardigde ter 2de Kamer van de Staten-Generaal. Al deze betrekkingen nam hij met lust en ijver waar tot zijn overlijden in Dec. 1826. Zijne 4 zoons en eene dochter zijn allen nog in leven, en bewijzen dat het geslacht der van Heemstra's niet opgehouden heeft, land en vorst te dienen.

HEER (VORSSELMAN DE), zie op VORSSELMAN DE HEER.

HEERCKMANS (ELIAS), een Amsterdammer, maakte zich in 1634 bekend door een uitvoerig rijmwerk in folio, getiteld: *Der zeevaart lof*, in 6 boeken, behelzende eene geschiedenis der scheepvaart van de vroegste tijden af; het werk heeft meer historische dan dichterlijke waarde. In hetzelfde jaar kwam er nog een ander gedicht van hem uit, met den titel *Encomium calvitii ofte lof der kaelkoppen.* Welligt is hij dezelfde, die door van Kampen in zijne *Nederlanders buiten Europa*, I 440, vermeld en geprezen wordt om zijnen kloekmoedigen togt, door de toen nog (1641) onbekende binnenlanden van *Brazilië*, met het oogmerk om goudmijnen te ontdekken, welke hij echter niet vond, ofschoon het land er rijk in is. Hij † tusschen 1642 en 1650.

HEEREBOORT (ADRIANUS), geb. te *Leijden* omstreeks 1614, † 1661, begon waarschijnlijk zijne studiën aldaar, althans hij woonde er de lessen bij van F. Burgersdijck over de wijsbegeerte en werd tot doctor in die wetenschap bevorderd. Welligt deed hij daarna eene buitenlandsche reis, waarna hij ten jare 1640 in zijne geb.stad aangesteld werd tot buitengewoon hoogl. in de redeneerkunde; 2 jaren later tot onder-regent van 't Staten-collegie, waaruit hij in 1654 op zijn verzoek ontslagen werd. In 1644 tot gewoon hoogl. der wijsbegeerte bevorderd, werd hem, nevens het onderwijs in de logica, ook dat der zedekunde toevertrouwd, waarbij men in 1648 nog dat der staatkunde voegde. Hij was een der eersten, die trachtte om de wijsbegeerte van Cartesius ingang te doen vinden, en hoe zeer hij met haar was ingenomen, blijkt uit een' Lat. brief aan C. Huijgens, welke voor diens *Korenbloemen*, uitgave 1655, gevonden wordt. Doch de curatoren der hoogeschool waren niet van zijn gevoelen; weshalve zij zorgden dat hij er in zijn onderwijs weinig of geen gebruik van kon maken. Zijne wijsgeerige schriften, die thans wel niet de minste waarde hebben, worden door *Paquot*, *Mém. in fol.* II, 361, opgeteld.

HEERKENS (GERHARD NICOLAAS), geb. in *het kleine Meer* nabij *Groningen*, in 1726, † 1801, werd op zijn 12de jaar naar 't collegie der Jezuiten te *Meppen* in *Westphalen* gezonden, om de Lat. taal te leeren; begaf zich in 1743 naar de *Groninger* hoogeschool en 3 jaren later naar die van *Leijden*, ter beoefening der regtsgeleerdheid, doch inzonderheid der geneeskunde. Van hier bezocht hij *Parijs*, daarna *Rheims*, waar hij met de kap in de medicijnen promoveerde. Genoegzaam door de fortuin begunstigd, heeft hij nooit de practijk uitgeoefend of een ambt bekleed, maar bragt zijn' tijd veelal met reizen door, las en schreef veel; en hield na 1761 onafgebroken zijn verblijf of te *Groningen*, of in *het kleine Meer*. Hij had weinig omgang, en paarde bij groote geleerdheid de kunst Lat. verzen te maken, die hier en daar wel iets duisters hebben. In zijne *Satyren* was hij bijzonder scherp, meer den mensch, dan zijne ondeugden doorhalende, zoodat hij zich vele vijanden berokkende; ze zijn te *Gron.* uitgegeven onder den titel: *Marii Curilli* (*Heertje*) *Groningensis satyrae*, 1758. Dan schreef hij o. a. een werk: *De valetudine litterorum. L. B.* 1759, verb. herdrukt te *Gron.* in 1790. — *Eginhardi de vita Caroli Magni cum annot. Ib.* 1755. — *Italicorum liber unus. Ib.* 1762, vermeerd. met 2 boeken, 1793, waarin ook Lat. verzen voorkomen. *Icones. Ultraj.* 1787, waarin hij eenige zijner levensberigten, en een fragment van een

oud treurspel mededeelt, in de gedachte dat hij daarmede de eerste was, waarin hij zich echter bedroog. Zijne overige werken worden in *Saxii Onom.* opgeteld.

HEERMAALE (FLORIS VAN) was in 1578 een der voornaamsten, van welke prins Willem I zich bediende om de unie van *Utrecht* te bevorderen. Na het teekenen van 't verbond kwam hij in 't collegie der nadere unie; en werd in verschillende zendingen gebruikt, o. a. als afgevaardigde tot de Algemeene Staten te *Antwerpen* in 1579. Hij behoorde tot die regenten van het *Sticht*, die niet wilden loopen aan den leiband van Leycester of Prouninck, en daarom in 1586 met andere aanzienlijke mannen uit de stad werd gezet. Hij bleef met 5 andere in *Holland*, en genoot de bijzondere bescherming der Staten.

HEERMAN (FRANCISCUS) was de schrijver van *Guldene Annotatien, vertoonende de heerlijckste deughden, daden, leeringen en sententien van de alder-doorluchtighste en vermaertste mannen der werelt. 12de druk. Amst.* 1657. Later verschenen er nog meer drukken o. a. nog in 1739. Het werk, dat van zijne belezenheid getuigt, prijkt met een lofvers van vader Cats en een Lat. van C. Barlaeus. Naar levensbijzonderheden heb ik te vergeefs gezocht.

HEERSTAL (G. VAN), een Haarlemmer, vervaardigde omstreeks 1772 het bekende standbeeld van Laurens Koster, eerst in den *Hortus Medicus*, in 1802 op het marktplein te *Haarlem* opgerigt. Het munt niet uit door sierlijkheid van vorm. Het beeldwerk in den voorgevel van 't *Hofje van Staets* aldaar hebben wij nimmer aanschouwd. Er moet ook beeldhouwwerk van hem bestaan voor het huis, dat hij bewoonde, op het plein buiten de groote *Houtpoort*, dat geprezen wordt. In den strengen winter van 1740 vervaardigde hij achter zijn huis eenige beelden van sneeuw, die met water begoten en hard bevroren zijnde, als van wit marmer gehouwen schenen. Er was o. a. een Centaurus bij, 't geen aanleiding gaf, dat de straatroepers te *Amsterdam* en elders aankondigden, dat er te *Haarlem* een monster, half mensch en half paard, uit de lucht gevallen en te kijken was. Honderden haalden daarbij een' kouden neus.

HEGIUS (ALEXANDER), geb. te *Heck* in *Westphalen* omstreeks 1420, † 1498, heeft zich in ons vaderland bij uitstek verdienstelijk gemaakt. Hij was een groot letterkundige, zeer bedreven in de Lat. en Grieksche talen en poëzij. R. Agricola was zijn leermeester. Als onderwijzer deed hij zijne gaven schitteren te *Wezel*, *Emmerik*, maar vooral te *Deventer*, waar hij aan

't hoofd stond van de school, door de *Broeders van het gemeene leven* gesticht. Zijn onderwijs maakte aldaar zulk een' opgang, dat duizenden naar *Deventer* stroomden, om zich aan die bron te laven. Onder zijne voortreffelijkste leerlingen behoorde inzonderheid Erasmus, die door hem smaak kreeg in de letterkunde en in het bestuderen van 't N. Test. Zijne grondige leerwijze in de oude letterkunde, heeft zigtbaar veel invloed gehad op de voorbereiding der kerkhervorming. Hetgeen van zijnen schriftelijken arbeid toenmaals bekend was, is door Jac. Faber uitgegeven en getiteld: *Opuscula A. Hegii*, 2 tom. *Dev.* 1501 en 1503 in 4to.

HEIBLOCK (JACOB), Amsterdammer, leefde in 't midden der 17de eeuw, was S. S. Minist. Candidatus, doch schijnt hier te lande geene standplaats te hebben gevonden, weshalve hij voornam in 1647 als predikant voor *O. Indiën* te vertrekken, 't geen hem zijn vriend Mart. Lijdius ontried. Hij werd daarna praeceptor der Lat. scholen te *Amsterdam* en gaf in 1662 een *Mengelmoes van Lat. en Duitsche Gedichten* uit onder den titel van *Farrago latino-belgica*, waarin ook eene vertaling uit 't Latijn van de *Schola Salernitana of regelen tot behoudenisse der gezontheit*, welke niet haalt bij die van vader Cats. Zijn *Album* of *stamboek*, daarop volgende, getuigt dat hij met vele beroemde mannen in betrekking stond o. a. met Vondel en de Decker. Zijne Lat. en Nederd. gedichten, hoezeer door zijne vrienden geprezen, hebben niet de minste waarde.

HEIDANUS (CASPARUS) of VAN DER HEIDEN, geb. te *Mechelen* in 1530, † 1586, ging op zijn 16de jaar tot de leer der hervormden over, tot groot leedwezen zijner ouders, die hem uit hun huis banden. Om in zijne behoeften te voorzien, nam hij te *Antwerpen* dienst bij een' schoenmaker, dien hij toevallig leerde kennen als een geheim bijbellezer. Hij oefende zich met zulk eene vlijt in de H. Schrift, dat hij in 1550 voor de heimelijke gemeente aldaar predikte. Vervolgens begaf hij zich ter verdere oefening naar *Embden*, keerde in 1557 naar *Antwerpen* terug en bediende de gemeente met voorbeeldige trouw en met levensgevaar, doch moest in 1563 de wijk nemen naar de *Paltz*, waar hij de belangen der Nederl. Hervormden behartigde en als predikant bij de Nederl. gemeente te *Frankenthal* geplaatst werd. In 1566 waagde hij een togt naar *Antwerpen*, van waar hij werd afgevaardigd naar *Amsterdam* om de Lutherschen tot meer toegevendheid omtrent de Calvinisten te bewegen. Hij ging hierin niet met die zachtmoedigheid te werk, welke het belang der zaak en der tijden vorderde. Het jaar

daarop zien wij hem weder te *Frankenthal* werkzaam, en in 1571 als voorzitter op de synode te *Embden*. Tot predikant te *Middelburg* beroepen, vertrok hij onder eenige bepalingen derwaarts (1574), woonde in 1577 de nat. synode te *Dordrecht* bij, welke hem naar *Antwerpen* zond ter behartiging der belangen van de hervorming. Op aandrang der gemeente aldaar, als ook van den prins Willem I, bleef hij hier in de H. bediening, tot dat hij andermaal in 1585, bij de inneming der stad door Parma, zijn geliefd *Antwerpen* moest verlaten. Een beroep naar *Vlissingen* wees hij van de hand en hij zou naar *Frankenthal* zijn teruggekeerd, ware hij niet, onder weg, te *Bacherach* tot hooger werkkring opgeroepen. Hij verbeterde de vertaling van den *Heidelb. Catechismus* van Dathenus; vertaalde de *Christelijke confessie van Fred. III, Paltzgrave bij den Rhijn ezv. Dordr.* 1577. Hij was een ijverig Calvinist; geen vriend der Doopsgezinden; doch heeft veel bijgedragen ter bevordering van de zaak der hervormden.

HEIDANUS (CASPARUS), zijn zoon, geb. in 1566, † 1626, was eerst predikant te *Wolmersheim*, vervolgens te *Frankenthal* en eindelijk in 1608 te *Amsterdam*. Hij behoorde tot de ijverigste contra-Remonstranten, voer hevig uit tegen Episcopius, toen die als getuige stond bij den doop van zijns broeders kind, welk ergerlijk voorval door *G. Brandt* in de *Hist. der Reform.* II, 217 enz. uit een' brief van Episcopius wordt medegedeeld.

— (ABRAHAM), geb. te *Frankenthal* in 1597, † 1678, volgde zijnen vader in 1608 naar *Amst.*, genoot daar onderwijs op de Lat. scholen, en kwam daarna op het Waalsche collegie te *Leijden*. Bij de Waalsche synode tot leeraar bevorderd, bragt hij een paar jaren door met het bezoeken der hoogescholen in *Duitschland*, *Zwitserland*, *Frankrijk* en *Engeland*, werd toen predikant bij de Fransche gemeente te *Naarden* en in 1628 te *Leijden*. Door zijn werk *Causa Dei contra homines*, 1644, en door zijn beroep naar *Harderwijk* als hoogl. in de theologie, werden de curatoren der Leijdsche hoogeschool opgewekt, hem in 1648 tot opvolger van C. l'Empereur te benoemen, waarbij hij tevens zijn predikwerk kon waarnemen. Omdat hij zich als ijverig aanhanger van Cartesius en Coccejus deed kennen, en om andere redenen meer trof den grijsaard in 1676 het onverdiende lot, dat hij van zijn' post ontzet werd. Hij bleef zijn leeraarsambt behouden tot aan zijn' dood. Behalve het reeds genoemde werk en eenige twistschriften, schreef hij: *Corpus theol. Christianae. L. B.* 1676, herdrukt in 1686, 2 tom., zijnde het eerste godgel. stelsel in Cartesiaansche rigting, dat hier uitkwam. Zijn broeder

HEIDANUS (JOHANNES), geb. te *Frankenthal* in 1604, † 1670, ontving te *Amsterdam* zijne voorbereidende en te *Leijden* zijne academische opleiding; was eerst pred. te *Naarden*, daarna te *Rotterdam* en in 1649 te *Amsterdam*. Hij muntte uit in de getrouwe vervulling zijner ambtspligten, en heeft nagelaten 2 *Lijkpredikatiën over L. de Dieu* en *F. Spanheim*, *Leijden*, 1650.

HEIDE (CASPAR VAN DER), geb. te *Amsterdam*, † te *'s Hage* in 1791, ontving waarschijnlijk op eene buitenlandsche hoogeschool, den graad van doctor in de wijsbegeerte, werd in 1752 predikant bij de Evang. Luthersche gemeente te *Zierikzee*, waar hij in gunst kwam bij de regering, en vele Gereformeerden onder zijn gehoor kreeg, zoodat men noodig oordeelde het kerkgebouw te vergrooten, 't welk hij inwijdde met eene leerr. getiteld: *De heerlijke uitbrijd. der kercke Gods*, *enz. Zierikzee*, 1756. Hij vertrok nog datzelfde jaar naar *Gouda*, en in 1757 naar *'s Hage*, waar hij ook eene N. gebouwde Luth. kerk inwijdde, met eene leerr. *Het echte geschrift der Godgewijde kerk-tempelen*, *vervat in Jacobs verrukkende taal*, *Gen. XXVIII:* 27. *'s Hage* 1761. Hij behoorde tot de meest beroemde predikers van zijn kerkgenootschap; zijn' stijl is bloem- en beeldrijk, hier en daar gezwollen en vol overdragtelijke voorstellingen, in den smaak der Coccejanen.

HEIM (ANTHONIJ VAN DER), geb. in 1693, † 1746, kwam al vroeg in hooge regeringsposten, eerst als griffier der Hollandsche leenkamer, daarna als secretaris van den raad van State; vervolgens als thesaurier-generaal der unie en eindelijk als raadpensionaris van *Holland* in 1737. In al deze betrekkingen kweet hij zich loffelijk; en stond in algemeen vertrouwen wegens zijn' ijver, naarstigheid en oplettendheid. Van de geheime pogingen tot vrede van de zijde van *Frankrijk* ontving hij de eerste opening in 1743. Na den dood van F. Fagel wilde men hem tot griffier der Staten-Generaal aanstellen, doch *Holland*, die hem gaarne als raadpensionaris wilde behouden, behield de overhand. Zijne handelingen met den abt de La Ville over den vrede met Frankrijk, zijn hoogst belangrijk en worden uitvoerig medegedeeld door v. Wijn in *Bijv. op Wagenaar*, XX, 7—12. Hij † te *'s Bosch* op eene reis naar *Spa*.

HEIN (PIETER PIETERSZ.) of HEYN, geb. te *Delftshaven* in 1578, † 1629, koos vroeg de zeedienst, en had het ongeluk meermalen in handen der Spanjaarden te vallen, die hem wreedelijk mishandelden als roeislaaf op de galeijen van Spinola. Hij werd uitgewisseld tegen den admirant van Arragon, en voer vervolgens ter koopvaardij met goed gevolg. Bij de oprigting der W. Indische Comp. was hij 2de bewindhebber ter

kamer *Rotterdam*, trad in 1624 in hare dienst, en werd als vice-admiraal aan Jac. Willekens toegevoegd. In 1625 in *Brazilië* aangeland, diende hem eerst het geluk niet; maar in 1627 bedreef hij eene kloekmoedige daad voor *Bahia*, waar hij 22 vijandelijke schepen uit de haven wegsleepte en een' aanzienlijken buit behaalde tot groot voordeel der W. Ind. Maatschappij. In 1628 als admiraal uitgezonden met eene vloot van 24 schepen om de Spaansche zilvervloot op te sporen, bemagtigde hij die in de baai *Matança*, zonder veel tegenstand. Maar meer moeite had het in om ze uit de handen der Engelschen te redden, toen hij wegens ruw weder en harde vorst genoodzaakt was, de havens van *Portsmouth* en *Pleymouth* binnen te vallen. (De belangrijkste berigten omtrent dit alles deelt Scheltema mede uit een M. S. van v. Alkemade in zijn *Gesch. en lett. Mengelw.* I, 3de st. bl. 149 enz.) Groot, ja uitbundig was de vreugde in *Holland*, toen hij met zulke groote schatten terugkwam; groot de eerbewijzen die hem ten deele vielen, blijvende hij echter steeds de nederige man. Tot Lt.-admiraal van *Holland* bevorderd, deed hij een' togt tegen de Duinkerkers, raakte in gevecht met 3 kaperschepen en viel bij het 3de schot. Eene deftige graftombe in de O. kerk te *Delft* bevat zijn lijk.

HEINECCIUS (JOHAN GOTTLIEB), geb. te *Eisenberg* in het *Altenburgsche* in 1680, † 1741, werd in 1714 hoogl. in de wijsbegeerte te *Halle*, later in de regten; in welke betrekking men hem in 1724 naar *Franeker* beriep op voordeelige aanbiedingen; doch het Friesche klimaat niet kunnende verdragen, nam hij in 1727 het beroep aan naar *Frankfort* aan de *Oder*, en kwam 5 jaren later in aanmerking te *Leijden*; maar zijne Augsburgsche geloofsbelijdenis was in die dagen van mindere verdraagzaamheid eene hinderpaal, om aan de hoogeschool dien beroemden geleerde te verbinden. In 1733 tot hoogl. in de wijsbegeerte en regten andermaal te *Halle* aangesteld, maakte men in 1737 te *Leijden* geene kleingeestige bedenkingen meer, om hem derwaarts te beroepen in de plaats van J. O. Westenberg; doch de koning van *Pruissen* wilde hem geen ontslag verleenen. Behalve in de regtsgeleerdheid, muntte hij uit in taal- oudheid- en geschiedkunde. Onder zijne voornaamste werken zijn te tellen: *Syntagma antiquitatum Rom. jurispr. illustr.* en *Historia juris civil. Rom. etc.*

HEINEKEN (NICOLAUS), te *Bremen* geboren, studeerde van 1735—1740 te *Harderwijk* in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, en verkreeg het doctoraat in 't eerstgenoemde vak met eene *Diss. de gravitate universali ejusque causa.* Naar zijne va-

derstad teruggekeerd, beriep men hem van daar te *Deventer* in 1745 tot hoogl. in de wijsbegeerte, welk ambt hij aanvaardde met eene oratio: *De recta via ad veram eruditionem.* Hij was daarin 29 jaren werkzaam, toen hij wegens den staat zijner gezondheid het emeritaat verkreeg, te *Amsterdam* ging wonen en bij zijn' broeder te *Elburg* stierf in 1782.

HEINEKEN (DIDERIK), zijn broeder, volbragt te *Harderwijk* zijne wijsgeerige en godgeleerde studiën en werd in 1753 aldaar tot doctor in de wijsbegeerte gepromoveerd met eene *Diss. de physica scientiaram indagatrice.* Als predikant van *Doornspijk* woonde hij te *Elburg;* en kwam tot driemalen toe in aanmerking te *Harderwijk* voor een professoraat, eens in de theologie en bij herhaling in de wijsbegeerte. Hij zond in 't licht een werkje, geheel in den Coccejaanschen geest, met den titel: *De planting van Jezus kerke door dienst der App. zeer levendig afgebeeld onder de 4 doorluchtigste wonderwerken van den Heere C. beschreven, Matt.* 8: 2—16. *In helder daglicht gesteld en op zijn rechte onderw. toegepast. Amst.* 1769. Wil men weten hoe hij met dien tekst omsprong? Men leze: 1. De reiniging des Melaatschen voorspelt de roeping der binnenlandsche Joden, aan welke de Heer door de dienst der App. het eerst zijne wonderdoende genadekracht zou openbaren. 2. De genezing van den geraakte voorspelt de planting der kerk binnen *Kanaän* onder Joden en Jodengenooten. 3. Die van Petrus moeder de roeping der woedende Joden binnen *Kanaän*, die den weg zou openen tot de roeping der Heidenen. 4. Die van bezetenen en allerlei kranken de roeping van Heid. en Joden overal door de dienst der Apostelen!!

HEINSIUS (DANIEL), geb. te *Gend* in 1580, † 1655, moest naauwelijks 3 jaren oud, met zijne ouders, om de onrust dier tijden, *Brabant* verlaten. Men nam eerst de wijk naar *Zeeland*, daarna naar *Engeland* en eindelijk naar *Rijswijk* in *Holland.* Van daar begaf zich Daniel naar *Franeker*, vervolgens naar *Leijden*, ter beoef. der Gr. en Lat. talen inzonderheid der regtsgeleerdheid. Door zijne vlugheid in de letteren en dichtkunst — op zijn 9de jaar maakte hij reeds Grieksche verzen, — genoot hij de vriendschap van Scaliger en Douza; verkreeg in 1602 de vrijheid tot het verklaren van eenige klass. dichters en zag zich in 't volgende jaar aangesteld tot buitengewoon hoogl. der dichtkunde. Twee jaren later werd hem het onderwijs der Gr. taal, dat der staatkunde en in 1607 ook het ambt van Bibliothecaris toevertrouwd. Tot gewoon hoogl. bevorderd, droeg men hem in 1613 het onderwijs op in de

historie, reeds vroeger aangesteld zijnde tot secretaris van den academischen senaat. De roem, die van hem uitging, noopte Gustaaf Adolf hem tot zijn raad en historieschrijver te benoemen, en de Republiek van *Venetië*, hem met de ridderorde van St. Marcus te vereeren. De afgevaardigden uit de Staten-Generaal, bestemd om in 1618 de Dordsche synode bij te wonen, benoemden hem tot geheimschrijver. Moeijelijk was deze betrekking, en hij, de partij der Remonstranten niet toegedaan, toonde zijne onverdraagzaamheid in hunne veroordeeling. In 1619 mogt hij zijn oogmerk niet bereiken, om een' leerstoel in de theologie te *Leijden* te verkrijgen. Na meer dan 50 jaren het sieraad geweest te zijn der gemelde hoogeschool, bezweek hij, na geheel zijn geheugen verloren te hebben. Zijne uitstekende verdiensten te schetsen als gelukkig beoefenaar der Gr. en Lat. talen, als Lat. en Nederd. dichter, als geschiedschrijver en godgeleerde, laat de ons beperkte ruimte niet toe. Zijne werken vindt men in *Saxii Onom. Lit. IV. p.* 126 *sqq.* Zijn zoon

HEINSIUS (NICOLAAS), geb. te *Leijden* in 1620, † 1681, volgde het voetspoor van zijn' vader en verwierf zich vroegtijdig letterkundigen roem. Hij ondernam eene reis door *Engeland*, *Frankrijk* en *Italië*, waar hij te *Padua* in 1647 zijne *Italica* uitgaf, welk dichtwerk met groote toejuiching ontvangen werd. Na zijne terugkomst hield hij zich in zijne geboortestad onledig met de gedrukte werken der Lat. dichters te vergelijken met oude H. S. S. en die met aanteek. verrijkt uit te geven, zoo als *Ovidius* en *Claudianus*, waarin hij beter slaagde dan in het verbeteren van prozaschrijvers, zoo als: *Valerius Flaccus* en *Vellejus Paterculus*. Christina van *Zweden* lokte hem naar *Stokholm*, maakte hem tot haar kabinetssecretaris en zond hem naar *Duitschland* en *Italië*, om boeken, H. S. S. en munten op te koopen ter verrijking van de kon. bibliotheek. Hij kweet zich hierin ijverig en met kennis; doch toen de koningin weigerde ze over te nemen, leed hij daarbij eene aanmerkelijke schade. Deze onheusche handelwijze en zijn afkeer van het hofleven noopten hem naar 't vaderland weder te keeren, waar hem spoedig eenige posten werden opgedragen. Hij was in 1661 secretaris van *Amsterdam*, toen de Algemeene Staten hem als resident naar het Zweedsche hof zonden, welk ambt hij eenige jaren loflijk waarnam, tot men hem als buitengewoon gezant naar *Moscow* afgevaardigde, om de belangen van den staat te behartigen. Door eene langdurige ziekte verzwakt en slecht ter been zijnde, veroorzaakte hem deze reis veel kwelling, vermeerderd door

andere onaangenaamheden en de mislukking zijner zending. Na zijne terugkomst verkoos hij *Vianen* tot zijne verblijfplaats, waar hij alleen voor de wetenschappen leefde. Hij was een der beste Lat. dichters van zijnen tijd. In 1666 kwamen te *Amst.* zijne *Poëmata* in 't licht, die getuigen met welk eene vrucht hij de Rom. dichters gelezen had. In de *Adversaria*, die na zijn' dood uitkwamen (1742), vindt men schoone aanmerk. over verscheidene Rom. schrijvers.

HEINSIUS (ANTHONIJ), geb. in 1641, † 1720, was in 1679 pensionaris van *Delft*, en werd in 1683 naar *Frankrijk* gezonden, om de belangen van prins Willem III. wegens het prinsdom *Oranje* te bevorderen. Ofschoon hij niet gelukkig slaagde, bleef hij in gunst, en nam gewigtige bezendingen op zich, o. a. in 1685 naar *Londen* ter vereffening van geschillen, tusschen de beide O. Ind. maatschappijen ontstaan. Hij bevorderde den overtogt van prins Willem naar *Engeland;* werd in 1689 op aanprijzing van dien vorst, pensionaris van *Holland* en bleef 30 jaren met roem aan 't bestuur. Zijne veelvuldige verrigtingen zijn door Wagenaar geboekt. Men heeft het register op diens *Vaderl. hist.* slechts op te slaan ter overtuiging. In den successie-oorlog maakte hij met Eugenius en Marlborough het driemanschap uit, dat in velerlei opzigten Europa bestuurde. O. Z. v. Haren in zijne opheld. op de *Geuzen* (uitg. 1785 bl. 314) schetst hem, als koel van inborst, die langzaam maar dikwijls zeer wel begreep, nemende zijne besluiten na een voorzigtig en langdurig overleg. Hij was ongehuwd, leefde stil, arbeidzaam en matig, maakte geen gebruik van de vermaken des levens, ook niet van die der tafel. Van daar dat hij in menschenkennis niet zeer uitmuntte, en niet gaarne toestemde, dat een ander iets beter kon weten dan hij.

HEISTER (LAURENTIUS), geb. in *Duitschland* in 1683, † 1758, was een leerling van Ruisch en Boerhaave, en diende vele jaren als opperveldarts in het Nederl. leger. Hij bezat veel ontleedkundige kennis, werd later hoogleeraar te *Altorf*, laatstelijk te *Helmstadt*, en maakte zich verdienstelijk door de uitgave van heelkundige werken, inzonderh. door zijne *Chirurgie, in welcher alles was zür Wündarzneij gehört etc. abgehandelt werd. Neurenb.* 1718. Het is in vele Europ. talen overgezet; eene verb. uitgave verscheen te *Amst.* in 't Latijn, 1750, en in 't Nederd. onder den titel: *Heelkundige onderwijzing, met aanteek. van H. Ulhoorn,* 2 *dln. Amst.* 1755. Van zijn: *Compend. Anatomicum* en de *Med. Chir. und Anatomische Wahrnehmungen*, na zijn' dood uitgekomen, bestaan vele herdrukken en vertalingen.

HELL (GERHARDT CAZIJN VAN DER) *tot de Wildbaan*, geb. in 1598, † 1681, was uit een geslacht afkomstig, dat langer dan 4 eeuwen aan *Gelderland* beroemde krijgs- en staatslieden geschonken heeft. Hij was sedert 1634 lid van de regering der stad *Zutphen*, en aldaar burgemeester, toen te *Harderwijk* eene hoogeschool opgerigt, en hij onder hare curatoren geteld werd. In 1649 tot raadsheer van 't hof van *Gelderland* benoemd, verliet hij de regering van *Zutphen*, ging in 1652 over in de ridderschap van de *Veluwe*, werd in 1673 oudste raad, en stond dit ambt weinig tijds voor zijn' dood aan zijn' zoon af (die volgt). Behalve dat hij veel invloed had op het bestuur van gemelde prov, was hij een voorstander der geleerdheid en beoefenaar der vaderl. geschiedenis. Hij maakte eene verzameling van historische gedenkstukken uit verschillende archieven van *Gelderland*, naderhand door zijn' zoon vermeerderd, waarvan later H. Schomaker en P. Bondam een nuttig gebruik hebben gemaakt. Zijn zoon

— (CAZIJN VAN DER), heer van de *Wildbaan*, *Kleerenbeeck* en *Vieracker*, geb. te *Zutphen* in 1644, † 1732, werd in 1664 in de ridderschap van de *Veluwe* opgenomen; was in 1680 burgemeester van *Lochem*, en kort daarop, in de plaats van zijn' vader, raad in 't hof van *Gelderland*. In de staatstwisten van 1704, toen de ridderschap en steden der *Veluwe* troepen tegen elkander wierven, zag hij en J. van Arnhem (zie bl. 57) zich door die van de steden, met geweld uit de kerk te *Velp* geligt, gevankelijk naar *Arnhem* gebragt en niet dan op aanhouden van 't hof, na verloop van eenigen tijd ontslagen. In 1720 was hij voorzitter en stadhouder van de Leenen, welke beide posten hij loffelijk waarnam tot aan zijn' dood. Even als zijn vader, was hij een kundig beoefenaar der vaderlandsche geschiedenis. Met 2 zijner zonen stierf dit aanzienlijk geslacht uit.

HELLENBROEK (ABRAHAM), geb. te *Amsterdam* in 1658, † 1731, begaf zich in 1677 naar *Leijden*, om zijne philosophische en theol. studiën te voltooijen. In 1682 tot proponent bevorderd, zag hij zich nog dat jaar als predikant te *Swammerdam* beroepen, later te *Zwijndrecht*, *Bommel* en eindelijk te *Rotterdam*. Hij was een der beroemdste predikers van zijnen tijd en volgde streng de Voetiaansche rigting. Van zijne werkzaamheid en gevoelens getuigen zijne schriften, die, volgens de uitdrukking van zijn' lijkredenaar en ambtgenoot A. Tiele *tot zinkens toe volgeladen zijn met allerlei geleerdheidsschatten en doordringende godsvrucht*. Wij noemen slechts zijn' *Euangelischen Jesaia*. *Amst.* 1702 en 1736, 4 dln. — *Het Hooglied van Salo-*

mo vergeestelijkt. Ib. 1718 en 36, 2 dln. — *Bijbelsche keurstoffen. Ib.* 1735, 2 dln., meermalen herdrukt. Zijne leerr. zijn wel populair, maar naar den smaak van die tijden met aanhalingen uit O. en N. schrijvers, Hebr. woorden, Lat. spreuken en dichtstukken opgevuld. Zijn catechetisch leerboekje: *Voorbeeld der goddelijke waarheden voor eenvoudigen*, enz. *Rott.* 1716, later wel 25 malen herdrukt en vermeerderd, zelfs door D. van Wijngaarden op rijm gebragt, heeft grooten opgang gemaakt en wordt nog door sommigen gewaardeerd boven de meeste van onzen tijd.

HELMBREKER (THEODORUS), geb. te *Haarlem* in 1624, † 1694, werd door zijn' vader, die organist was, voor zijn vak opgeleid; doch meer lust hebbende voor de schilderkunst, kwam hij als leerling bij P. Grebber en bragt het tot eene aanzienlijke hoogte. Om zich verder in de kunst te volmaken, begaf hij zich naar *Italië*, vond te *Venetië* een' beschermer in den senator Loredano, en vervolgens te *Rome* in den kardinaal de Medicis. Naar 't vaderland teruggekeerd bij 't overlijden zijner moeder, schijnt hij niet lang aldaar vertoefd, maar *Rome* spoedig weder opgezocht te hebben, waar hij tot zijn' dood toe bleef. Hij schilderde gezelschapsstukken, feesten, bedelaars, militaire transporten enz. op eene uitstekende natuurlijke en aangename wijze. Zijne kabinetstukjes zijn 't meest gezocht, waarvan er echter weinige buiten *Italië* gevonden worden.

HELMERS (JAN FREDERIK), geb. te *Amsterdam* in 1767, † 1813, behoorde tot den achtbaren koopmansstand, had zich in zijne jeugd geoefend in de Fransche, Hoogd. en Eng. talen, en was bijzonder ervaren in de geschiedenis, aardrijkskunde en natuurlijke historie. Al vroeg ontwikkelde zich in hem een dichttalent, dat later zijn naam onsterfelijk maakte en den roem onzer letterkunde verhoogde. Behalve eenige losse stukjes, waaronder *de Nacht* (1788) uitmunt, — in de *kleine Dichterl. Handschriften*, — verscheen in 1790 zijn *Socrates* in 3 zangen, in 1815 herdrukt, die toen wel weinig opgang maakte, maar zich toch voordeelig onderscheidde van de vroegere dichterlijke levensbeschrijvingen. Zijn lierzang aan Buonaparte (in 1799) wordt een der verhevenste voortbrengselen onzer poëzij genoemd, en is met andere zijner stukken te lezen in de *Dichterlijke Gedachtenbeelden*, 1801. Kort na de vernietiging van ons Gemeenebest in 1806, verscheen in het weekblad *de Star*, zijn heerlijk *Fragment van een onuitgegeven treurspel*, waarin, onder den naam van *Griekenland*, de ondergang van *Nederland* in de

sterkste kleuren gemaald wordt. Het werd met geestdrift ontvangen. In 1803 bezocht hij *Parijs*, waar de van elders bijeenverzamelde kunstgewrochten zijn' dichterlijken geest ontvonkten, die zich uitstortte in de voortreffelijke lierzangen, welke voorkomen in zijne *Gedichten*, 2 dln. *Amst.* 1809 en 10. Doch het schoonste gedenkstuk, dat hij zich heeft opgerigt in het hart van elken onverbasterden Nederlander, is en blijft de *Hollandsche Natie*, eerst in 1812, daarna meermalen uitgegeven. Het onderwerp moge te rijk zijn voor de behandeling in 6 zangen, er moge veel in voorkomen dat gisping verdient, wij onderschrijven van harte het oordeel van onzen B. H. Lulofs: „Helmers is een dier dichters, wier gebreken de middelmatigste kan opmerken, en dikwijls met een' pennestreek verbeteren, maar wier schoonheden de bekwaamste vaak niet in staat is na te volgen. Want de warmte, het vuur, dat in dit dichtstuk op vele plaatsen gloeit, het schilderachtige, het verhevene van verscheidene beschrijvingen, zullen altijd de bewondering blijven wegdragen. In geen dichtstuk onzer taal treft men misschien meer brokken aan, die zoo uitnemend geschikt zijn voor de declamatie" enz. Na zijn' dood, werden zijne *Nagelaten Gedichten* uitgegeven in 2 dln. te *Haarl.*, 1814 en 1815, en *Nalezing van Gedichten*, 1815. Zijne nagedachtenis blijft leven zoolang er Nederduitsch gesproken wordt.

HELMICH (ELZENERUS), doof en stom, geb. te *Goor* in *Overijssel* in 1776, † 18 . . werd op zijn 12de of 13de jaar geplaatst op het Doofstommen-instituut te *Groningen* en behoorde aldaar tot de eerste leerlingen van Guijot. Daar hij veel aanleg betoonde voor de teekenkunst, ontving hij onderwijs van G. de San, die hem weldra voor een zijner beste leerlingen hield. Hij behaalde voor een naar 't leven geteekend academiebeeld den hoogsten prijs. Ter verdere ontwikkeling van zijn kunsttalent, werd hij op kosten van 't gemeld instituut in 1801 naar *Parijs* gezonden, waar hij 2 of 3 jaren vertoefde en, ten blijke zijner vordering en erkentelijkheid, 3 stukken aan het Instituut zond, die daar nog bewaard worden. In 't vaderland teruggekeerd, hield hij zich eenigen tijd te *Leijden* op, zich bezig houdende met het miniatuurschilderen en les geven in de teekenkunst. Daarna leidde hij een zwervend leven, bezocht o. a. *Goor*, *Borculo*, *Deventer* enz. overal blijken van zijne kunst achterlatende. Op de heen- of terugreis naar of van *Londen* moet hij verdronken zijn.

HELMICHIUS (WERNERUS), geb. te *Utrecht* in 1551, † 1608, behoort onder de eerste predikanten, die veel toebragten tot de

vestiging der Nederl. herv. kerk. In 1578 was hij eerst geleend, daarna vast predik. te *Utrecht*, en hield een jaar later met zijn' ambtgenoot Sopingius en den Delftschen leeraar A. Corneli een mondgesprek met den beroemden Duifhuis, om eene verzoening te weeg te brengen, 't welk vruchteloos uitviel. Den 15. Jan. 1581 sprak hij de eerste leerrede in de *Domkerk* uit; behoorde in 1588 tot het kerkelijke gezantschap naar *Engeland*, om koningin Elisabeth te bewegen de belangen der hervormden voor te staan, en aan te dringen tot vredesonderhandelingen met *Spanje*. Hij volgde de Zwingliaansche rigting, en gaf een voorbeeld van zachtmoedigheid en gematigdheid, bij velen vreemd in die dagen, inzonderheid gedurende het verblijf van Leycester te *Utrecht*, aan wiens zijde hij zich schaarde. Desniettegenstaande werd hij, die in 't Fransch predikte, in 1589 bij de verandering van den stand der zaken, met meer zijner ambtsbroeders ontzet. In 1591 te *Delft* beroepen, vervulde hij daar met trouwen ijver zijne Evang. bediening tot in 1602, toen hij naar *Amsterdam* vertrok, waar hij slechts 6 jaren kon werkzaam zijn. Hij stond bij zijne tijdgenooten zeer in achting, ook bij dezulken, tot wiens partij hij niet behoorde, en wees in 1590 het professoraat in de theologie te *Leijden* van de hand. Hij zou gedeeld hebben in de door de Z. Holl. synode (1587) bepaalde Bijbelvertaling, ware die onderneming niet afgesprongen. Hij leverde slechts in 1607 bij de N. Holl. synode eene gedeeltelijke vertaling van Genesis. Hij schreef een werkje getiteld: *Goliats schweert en riedtstock van P. Frans Coster, Jesuwijt; dat is antwoordt op een sendbrief Costeri aen de Staten van Holland enz.* 1602. Lang na zijn' dood verscheen: *Psalmorum Davidis et aliorum prophetarum analysis. Amst.* 1641.

HELSDINGEN (HENDRIK VAN), eenige jaren vóór 1610 schepen en raad der stad *Utrecht*, vereenigde zich in 't gemelde jaar met Jonkh. D. Kanter, om een verandering in de regering te bewerken. Dit bezorgde hun het burgemeesterschap van *Utrecht;* en ofschoon prins Maurits hen in deze betrekking bevestigde, konden zij zich maar korten tijd staande houden. Nog in hetzelfde jaar werd de oude regering hersteld en zij van hunne posten ontzet. Wijl van Helsdingen kennis droeg van den toeleg, om hem en anderen wederom in het bewind te brengen, werd hij te *'s Hage* gevangen, daarna gebannen uit het *Sticht* en de helft zijner goederen verbeurd verklaard. Hij begaf zich naar *Amsterdam*, waar hij stierf.

HELST (BARTHOLOMEUS VAN DER). Men onderstelt zijn geb. jaar te *Haarlem* in 1613 en zijn sterfjaar in 1670 te *Amster-*

dam. Omtrent zijne kunst is men niet in het onzekere. Weinige schilders hebben zulk een' hoogen graad van kunstverdienste bereikt als hij. Ter overtuiging heeft men slechts in 't *Museum* te *Amst.* den zoogenoemden *Schuttersmaaltijd* te aanschouwen, welke maaltijd gegeven werd ter sluiting van den Munsterschen vrede in 1648. Alles is, volgens deskundigen, even loffelijk en kunstig in dit meesterstuk. Onder No. 124 ziet men een niet minder beroemd schilderij, bekend onder den naam van het *Doelestuk*, voorstellende de portr. van 3 doelheeren en van een vierde, 't geen men voor dat van den schilder houdt, alle in zwart fluweel gekleed, zittende aan eene tafel, 't is gemerkt 1657. Nog ziet men onder No. 123 het portret van den vice-admiraal A. Stellingwerf, aan eene tafel zittende, met een' glazen spiegelbol, helm met pluimen, eenige papieren enz., en 5 of 6 and. portretten van beroemde mannen en vrouwen.

HELT (MATTHIJS), geboortig van *Lier*, prijkt met luister in de overrompeling van *Breda* in 1590, door middel van een turfschip. Hij was luitenant bij de 78 soldaten, die zich onder kapt. C. de Heraugière, in 't gemelde schip verborgen hielden. De bedomptheid der lucht, waarin zij zaten, de guurheid van het jaargetijde (4. Maart) had bij menig soldaat verkoudheid verwekt. Toen Helt zich niet onthouden kon telkens te hoesten, waardoor de aanslag kon ontdekt en verijdeld worden, trok hij zijn' ponjaard en bood dien aan zijne makkers, met de woorden: „ Spitsbroeders, boort mij dien door „ 't hart, indien ik voortvaar met hoesten; ik wil liever „ sterven, dan u allen door mijne schuld in 't gevaar stor- „ ten." Zijn hoest hield op, de onderneming gelukte en hij werd door prins Maurits tot kapitein bevorderd en aangesteld tot kommandant van de schans *Noorddam* bij *Zevenbergen*, welke hij tegen K. van Mansfeld zoo dapper verdedigde, dat deze het beleg moest opbreken. Toen in 1596 de vesting *Hulst* hevig werd beschoten en opgeëischt, was hij de eenige, die zich tegen de overgave aankantte, hoewel vruchteloos. Hij sneuvelde in 1597 bij een' mislukten aanslag op *Venlo*.

HELU (JAN VAN), ook VAN LEEUWE genoemd, naar een Brabantsch steedje van dien naam, schijnt broeder van de Duitsche orde geweest te zijn, en schreef in 't laatst der 13de of het begin der 14de eeuw eene rijmchronijk in 2 boeken voor Margaretha van *Oostenrijk*, behelzende een verhaal van de krijgsbedrijven van Jan I., hertog van *Brabant*, en bijzonder van den veldslag, door dezen geleverd en gewonnen tegen graaf Reinoud van *Gelder*, in 1288 bij *Woeronc* of *Woeringen* nabij

Keulen, welken slag de dichter zelf bijwoonde. Ten aanzien van den rijmtrant komt dit werk overeen met dat van Melis Stoke, doch wint het van hem in levendigheid van voorstelling, in verheffing van toon en kracht van uitdrukking. J. W. Willems bezorgde in 1836 te *Brussel* en *'s Hage* eene keurige uitgave van deze *Kronijk*, in 4to. naar het H. S. dat van Wijn toebehoorde, verrijkt met eene uitvoerige inleiding, aanteek. en bijlagen enz. welke van de kunde en ijver des uitgevers getuigen. De aanteekeningen, welke van Wijn reeds op dit werk gemaakt had, zijn later afzonderlijk uitgegeven door W. J. A. Jonckbloed en Kroon.

HELVETIUS (JAN FREDERIK), geb. in *Anhalt-Köthen* omstreeks 1625, † 1709, waarschijnlijk te *'s Hage*, kwam ten jare 1649 in *Holland*, waar hij in sommige steden, maar voornamelijk in *den Haag* de geneeskunst uitoefende. Hij werd eerste arts der Staten-Generaal (?) en van den prins van Oranje. Hij gaf zich te veel over aan de droomerijen en ongerijmde stellingen der Alchimisten, en dacht waarlijk in 't bezit te zijn van den steen der wijzen, om lood en and. metalen in goud te kunnen veranderen. Hoe hij aan dien steen gekomen was, verhaalt hij in zijn zonderling werk: *Vitulus aureus, quem mundus adorat et orat; in quo tractatur de rarissimo nat. miraculo transmutandi metalla etc. Amst.* 1667, ook later in *Duitschland* uitgegeven, waarvan Paquot's *Mém. III.* 484 een uittreksel bevatten. Hij schreef *Diribitorium medicum de omnium morborum etc. Amst.* 1670, en *Microscopium physiognomiae medicum etc. etc. Ib.* 1676. Een zijner verwanten liet ter zijner eer eene medaille slaan, waarop hij als een Apollo voorkomt en waarvan men de beschrijving leest in Paquot's *Mém.* en zoo ik meen in van Loon's *Penningkunde.* Zijn zoon

HELVETIUS (ADRIAAN), geb. te *'s Hage* in 1661, † 1727, volbragt zijne studiën in de geneeskunde te *Leijden.* Op zijn 28ste jaar deed hij eene buitenlandsche reis en bezocht o. a. *Parijs,* zonder voornemen er zich te vestigen; maar het welslagen zijner proeven bragt hem in 't vertrouwen en de bescherming van Colbert. Toen de dauphin door de roode loop aangetast werd, raadpleegde zijn arts Daquin onzen Helvetius, of men het middel, dat hij tegen deze ziekte aanwendde, gerust kon gebruiken. Om hem er van te verzekeren, bood hij aan er proeven mede te nemen in de hospitalen. Het middel bestond in de Ipecacuanha, waarvan 't gebruik dien arts nog onbekend was. Op aanraden van père de la Chaise werd het op een' zendeling beproefd, met zulk een gelukkig gevolg, dat

deze het den koning Lodewijk XIV mededeelde, die den arts uitnoodigde om proeven te nemen in 't *Hotel-Dieu.* De geneesheeren, daarbij tegenwoordig, gaven getuigschriften van de heilzame uitwerking, en toen Helvetius zijn geheim openbaarde, schonk hem de koning 1000 Louis d'or, daarenboven den titel van stalmeester en raad van Z. M.; stelde hem aan tot inspecteur-generaal der hospitalen in *Fransch-Vlaanderen* en lijfarts van den hertog van Orleans. Zijne schriften hebben alle betrekking tot zijn vak en waren toen van meer waarde dan thans.

HELVETIUS (JANUS) behoorde onder onze voortreffelijkste Lat. dichters, wiens leven beschreven is door L. van Santen in de *Nouvelle bibliothèque Belgique* van 1773. Hij was een leerling van Burmannus secundus en † in 1772. Van Santen gaf zijne *Poëmata* uit te *Amst.* in 1782, waarbij naderhand gevoegd zijn de *Anecdota Helvetica,* waarin de elegie *de Hollanda libertate,* aan J. de Witt toegewijd, bijzonder moet uitmunten; gelijk ook in zijne *Poëmata* het lierdicht op de overwinning bij *Chatham.*

HEMELAER (JAN), geb. te *'s Hage* omstreeks 1580, † 1655, werd door zijne ouders in de hervormde godsdienst opgevoed, doch de Jezuit G. Schoondonck en Just. Lipsius wisten hem tot de R. K. kerk overtehalen. Hij was een leerling van den laatstgenoemde te *Leuven* en maakte schoone vorderingen in de fraaije letteren. Hij reisde in 1600 naar *Rome,* voorzien met vleijende getuigschriften van zijn' leermeester. Hij hield eene lofrede op paus Clemens VIII, welke zoo zeer de goedkeuring wegdroeg, dat men hem de keuze gaf tusschen het opzigt over de Vaticaansche boekerij, of eene voordeelige kerkelijke bediening. Hij koos een kanunnikaat in de hoofdkerk te *Antwerpen,* dat hij in 1607 aanvaardde en waarin hij uitmuntte door opregte godsvrucht. Hij was van zijne moederszijde de oom van den beroemden hoogl. Jac. Golius, dien hij te vergeefs tot zijne kerk trachtte te brengen. Hij maakte Lat. verzen, die echter nooit tot een' bundel zijn bijeen verzameld, en wenschte Hugo de Groot geluk met diens ontsnapping uit *Loevestein,* met een dichtstuk, getiteld: *Paraeneticon angeli custodis ad H. Grotium super ejus carcere. Antv.* 1621. In de bibliotheek te *Leijden* zouden 2 brieven berusten, waarin hij Grotius trachtte te bewegen tot de R. K. kerk over te gaan. Hij parodiëerde het schoone dichtstuk van Horatius: *Beatus ille qui procul negotiis etc.* in een lofdicht op de orde van *Maria van den berg Karmel,* dat Paquot met zijne andere schriften mededeelt.

HEMERT (ANTHONIJ VAN), waarschijnlijk zoo genoemd naar een dorp bij *Heusden,* werd geb. in de eerste helft der 16de

eeuw, trad in de monniken-orde der Reguliere kanunniken van 't klooster te *Woensel* in de *Meijerij* van *'s Hertogenbosch*, en werd later, nadat hij de priesterwijding ontvangen had, bestuurder van de religieusen te *Soeterbeeck*, in de nabijheid van zijn klooster. Hij schreef eenige stichtelijke boekjes, zoo als: *Speculum perfectionis*, uit het Duitsch in 't Lat. door hem vertaald, waarbij gevoegd zijn *Meditationes 7 ad singulos hebdomadae dies. Antv.* 1547. — *Vertroostinghe in alle liden en teghenspoedt etc. Ib.* 1549. — *Dat merch der zielen, oft van volcomenheijt alder deughden*, (eene vertal. van eene van J. Taulerus' tractaatjes,) *Ib.* 1557. *Bruss.* 1607. *Antw.* 1634. Ook schrijft men aan hem toe: *De Euangelische lanterne. Ib.* 1561, — en de 15 *Psalmen van vader Johannis, biss. van Rochester*, herdrukt bij Plantinus te *Antw.* in 1622. Hij † in 1560.

HEMERT (PAULUS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1756, † 1825, begon zijne academische studiën aldaar, en zette die voort te *Leijden* en te *Utrecht*, waar hij tot theol. doctor bevorderd werd. Nadat hij in 1780 tot predikant te *Baarn* beroepen werd, vertrok hij 't volgende jaar naar *Wijk bij Duurstede*; kwam in verdenking van onregtzinnigheid, en het kerkelijk regtsgeding daaromtrent niet willende afwachten, verliet hij in 1784 vrijwillig zijne bediening, ging tot de Remonstranten over, vestigde zich in zijne geb. plaats en werd in 1790 tot hoogl. in de fraaije letteren en wijsbegeerte bij het seminarium der Remonstranten aldaar aangesteld. Reeds vroeger wisselde hij brieven met G. Bonnet, over het gebruik der rede en haar gezag in de Godsdienst; gaf daarna verschillende schriften uit, die blijken dragen van zijne vrije denkwijze; zag zijne verhandeling *Over het regt en de verpligting om in zaken van den Godsd. voor zich zelven te oordeelen*, bij Teijlers godgeleerd genootschap bekroond (1790); een jaar later die over de vraag: *Of Jezus en de Evangelisten en de App. zich in hunne prediking en geschriften somtijds naar de toen heerschende volksbegrippen geschikt hadden;* en in 1794 nog eene over de vraag: *Of er goede gronden waren om Gode hartstogten en aandoeningen toe te schrijven.* In 1796 nam hij zijn ontslag als hoogleeraar, leefde ambteloos te *Emmerik* en te *Amst.*, tot dat hij, bij de oprigting der Maatschappij van weldadigheid, naar *'s Hage* vertrok in 1818, lid werd van hare permanente commissie en secretaris dezer inrigting. Hij was zeer met de Kantiaansche wijsbegeerte ingenomen, 't geen blijkt uit zijne: *Beginzels dier wijsgeerte naar 't Hoogd. vrij gevolgd, met aanteek. en voorrede. Amst.* 1795 in 4 dln.; zijn *Magazijn voor de kritische wijsbeg. en de geschiedenis*

van dezelve, 6 dln. *Utrecht* 1798—1803, en zijne *Lectuur bij het ontbijt en de theetafel*, 11 *stukken*, *Leeuw.* 1804—1809. De onzalige en scherpe twistschriften, die daaruit voortsproten, tegen Wijttenbach, B. Nieuhoff, Feith en and., laten wij aan hare plaats. Het is echter onloochenbaar, dat van Hemert een zeer geleerd en onvermoeid werkzaam man was, wien het aan kracht van redenering en bevalligheid van stijl niet ontbrak, en die geprezen wordt om zijne aangename verkeering en deugdzamen wandel. Van onderscheidene gel. genootschappen was hij lid.

HEMRICOURT (JACQUES DE), een Luiksch edelman, geb. in 1333, † 1403, bekleedde de aanzienlijke posten van secretaris der schepenen en van burgemeester van *Luik*, wordende later ridder der orde van St. Jan van *Jerusalem*. Wij maken van hem melding omdat hij een werk schreef, dat nog heden van belang is voor de kennis der adelijke geslachten, niet alleen van *Luikerland* maar van 't grootste gedeelte der *Nederlanden*, en omdat het strekken kan tot opheldering van de zeden en gewoonten zijner eeuw, vooral met betrekking tot den riddergeest. Het is getiteld: *Miroir des nobles de Hasbaye, etc. depuis l'an* 1102—1398. *Avec l'hist. des guerres civiles du dict Pays de l'an* 1190—1235 *et le traitté de paix etc.* Dit werk of liever beide werken zijn in 1673 te *Brussel* in fol. uitgegeven door de Salbray met eene vertaling in nieuwer Fransch. Men beklaagt zich dat de taal duister, gebrekkig en verward is.

HEMSTERHUIS. Uit dit Friesche geslacht, dat zulke beroemde mannen opleverde, vermelden wij het eerst SIBOUT of SIBOLT H. Deze begon zijne academische loopbaan in 1649 te *Franeker*, begaf zich in 1651 naar *Leijden*, om zijne studiën in de genees- en ontleedkunde voorttezetten, kwam aldaar in kennis met den Zweedschen geleerde O. Rudbeck, die aldaar zijne ontdekkingen van de *vasa lymphatica* aan den hoogl. J. van Horne mededeelde. Rudbeck zond later aan Hemsterhuis een elftal fraaije teekeningen, daartoe betrekkelijk, en deze maakte daarvan gebruik in eene verzameling van kleine schriften, welke hij in 't licht gaf onder den titel: *Messis aurea exhibens anatomica nov. experimenta de vasis lymphat. et tabulae Rudb. L. B.* 1654, later te *Heidelberg*. Na het verkrijgen van den doctoralen graad in de genees- en heelkunde, vestigde hij zich te *Leeuwarden*, stond in achting aan 't hof van Frieslands stadhouder Willem Frederik, wiens lijfarts hij was, en † waarschijnlijk in 1695. Zijn broeder

— (FRANCISCUS), geb. te *Sneek*, bezocht in 1650 de Franeker academie, later die van *Leijden*. Hij oefende zich in de

O. en N. talen, ook in de Oostersche, en bijzonder in de geneeskunde. Zijn lust tot de wetenschappen deed hem in 1658 de Groninger hoogeschool bezoeken, waar hij vertoefde tot 1661, toen hij eene reis naar *Padua* ondernam, om den doctoralen graad te verkrijgen. Daarna bereisde hij onderscheidene landen van *Europa*, kwam met vele geleerden in betrekking, hield zich dan te *Leeuwarden*, dan te *Groningen* op, waar hij waarschijnlijk stierf in 80jarigen ouderdom. Hij liet 2 zonen na, die den roem van zijn geslacht verhoogden. De oudste was

HEMSTERHUIS (TIBERIUS), geb. te *Groningen* in 1685, † 1766, begon zijne academische studiën in 1698, deed in 1701 met zijn' vader een reisje door *Friesland* en *Holland*, bezocht in 't volgende jaar de hoogeschool te *Leijden*, waar hij zich als theol. stud. liet inschrijven, zonder zich op de godgeleerdheid bijzonder toe te leggen, meer op de mathesis, Grieksche en Oostersche letterkunde. Hierin had hij weldra zulke groote vorderingen gemaakt, dat men hem als een wonder van geleerdheid aanmerkte, en de curatoren der Leijd. academie hem nog dat jaar de taak opdroegen, om de Oostersche H. S. S. der bibliotheek in orde te brengen. In 1704 zag hij zich aangesteld tot hoogl. in de wiskunde en wijsbegeerte bij de illustre school te *Amsterdam*, waarbij tevens het onderwijs in de Grieksche taal gevoegd werd. De Harderwijker hoogeschool vereerde hem het volg. jaar met het doctoraat in de wijsbegeerte, en die van *Franeker* in 1717 met hem te kiezen tot hoogl. der Grieksche letterkunde, waarbij hem later ook het onderwijs in de vaderl. historie werd opgedragen. Hier vormde hij eene eigene school, welke Europeische vermaardheid verkreeg. Dit bezorgde hem in 1740, na eene vroegere mislukte poging, een' leerstoel te *Leijden* in dezelfde betrekking, welke hij 25 jaren lang mogt bekleeden tot verhooging van zijnen en haren roem. Behalve eenige orationes zagen van hem het licht: *Onomasticum van Julius Pollux*, 1706; — *Uitgelezene zamenspraken van Lucianus*, 1733; — diens werken met eene N. vertaling, 1743 (onvoltooid gebleven); — de *Plutus van Aristophanes*, 1744; — *Xenophon Ephesius; Hesychius* en *Thomas Atticista*. Hij vond een' uitstekend lofredenaar in D. Ruhnkenius.

— (MEINARDUS), zijn broeder, geb. te *Groningen* in 1687, † 1774, trad even als hij de letterkundige loopbaan in, doch met minder geestvermogens. Hij bezocht de Gron. hoogeschool in 1707, legde zich inzonderheid op de oude talen en wiskunde toe, betoonde veel lust tot de poëzij, zoo in 't Latijn als in 't Nederd., maar met weinig dichterlijk vuur. In 1715 werd

hij 4de praeceptor der Lat. scholen in zijne geb. plaats, doch bragt het niet verder dan tot conrector en verkreeg zijn emeritaat in 1768. Zijne zoogenoemde dichtstukken zijn nooit tot een bundel verzameld, maar als gelegenheidsverzen hier en daar verstrooid.

HEMSTERHUIS (FRANÇOIS), zoon van Tiberius H. en Corn. Maria de Wilde, geb. te *Franeker* in 1721, † 1790, genoot eene opvoeding, bijzonder geschikt om de heerlijke geestvermogens te ontwikkelen, waarmede hij begaafd was. Zijn vader wist hem als kind reeds liefde voor beeldende kunsten inteboezemen. De mathesis maakte al vroeg zijne geliefkoosde studie uit, als ook de sterre- en gezigtkunde. Na vlijtige oefening, bijzonder in de Grieksche en andere talen, liet hij zich in 1747 te *Leijden* als student inschrijven, genoot de vriendschap van Valckenaer, die hem zijne 10 Idyllen van *Theocritus* opdroeg, en verbond zich naauw met Ruhnkenius. Zij studeerden veelal zamen, en zijne liefde voor de schriften van Plato werd inzonderheid door R. aangevuurd. Dit had op zijne denken schrijfwijze zulk een' merkwaardigen invloed, dat hij later den naam van *Hollandschen Plato* verwierf. Zijne liefde vóór en bewondering der Grieksche dichters deed hem de Latijnsche niet over 't hoofd zien. Horatius was zijn lievelingsdichter. Door zijne vatbaarheid, onvermoeide wilskracht, en zijn diepzinnig vernuft, maakte hij wonderbare vorderingen in de wetenschappen, letteren en philosophie. Hij verliet de hoogeschool zonder titel, maar door den roem zijner bekwaamheden, zag hij zich de opvoeding toevertrouwd van den jongen F. Fagel, dien hij tot een der uitstekendste mannen vormde. (Zie bl. 521 van dit werk.) In 1755 benoemd tot den lastigen en werkzamen post van *Commies van den raad van staten* te *'s Hage*, toonde hij zich daarvoor berekend, door naauwkeurigheid, kunde en trouw. Altoos echter wist hij tijd uittewinnen, om zijnen wijsgeerigen geest uittestorten in brieven, verhandelingen en dialogen, alle in de Fransche taal, waarbij men niet weet wat meer te bewonderen of de duidelijke voorstelling van de afgetrokkenste denkbeelden, of de fijne scherpzinnigheid, of de bevallige Socratische eenvoudigheid, waarmede hij zijn onderwerp behandelt. Behalve zijne vriendschapsbetrekking met Rhoon, de Fagels en den graaf von Fürstenberg, was hij innig verbonden (altoos Platonisch) met Amalia, gravin van Schmettau, gemalin van den prins de Gallitzin, buitengewoon gezant in *den Haag*, van wege 't Russische hof. In zijne veelvuldige brieven noemt hij haar „*ma toute chère Diotime.*" Hij was haar behulpzaam

in de opvoeding van hare kinderen; bezocht haar gedurig op eene pachthoeve even buiten *'s Hage*, door haar met den naam van *Niet t' huis* bestempeld. Na haar vertrek naar *Munster*, sloot hij een even innig vriendschapsverbond met Anna Corn. Mollerus, wed. van Mr. A. Perrenot, in 1785 gehuwd met den beroemden J. Meerman; deze noemde hij *sa belle Daphné*, 't geen wel een weinig jalouzie bij Diotime verwekte. Hij beoefende ook ter zijner uitspanning de teeken- schilder- boetseer- en bouwkunst en gaf in zijne brieven aan T. de Smeth en C. Ploos van Amstel en in andere schriften blijken van zijne theoretische kundigheden omtrent beeldende kunsten. In 1780 verzocht hij wegens ongesteldheid, ontslag van zijn' post, 't geen hem werd toegestaan met behoud van tractement en emolumenten. Doch om hem en zijne werken nader en beter te leeren kennen, moeten wij den lezer verwijzen naar zijne *Oeuvres philosophiques, nouv. édit. etc. par L. S. P. Meijboom. 3 vol. Leuwarde* 1846 —1850, inzonderheid naar de *coup d'oeil sur Fr. H. et sa philosophie*, op 't einde van het 3de deeltje.

HENDRIK, graaf van *Gelder* of *Gelre* (gelijk men toen schreef), zoon van Gerard II., volgde zijn' vader op in 1131, en daar hem van zijne moeder Ermingard *Zutphen* ten erfdeel was gevallen, nam hij den titel aan van Graaf van *Gelre* en *Zutphen.* Hij aanvaardde het bestuur in zijne kinderjaren onder hare voogdijschap. In 1138 verschijnt hij als graaf te *Keulen*, als getuige der gifte van *Oostergo* aan de kerk van *Utrecht* door keizer Koenraad, welke gifte door Hendrik's toedoen in 1145 nog eens bevestigd werd, toen de keizer zich te *Utrecht* bevond; zoo moet hij ook later in de gunst van keizer Frederik I. gedeeld hebben. Zijne begaafdheden, zedelijke hoedanigheden en schoone gedaante worden door Pontanus geroemd. Bij de geschillen, welke er in 1150 ontstonden over de verkiezing van een' bisschop in de plaats van Herbert, voegde hij zich aan de zijde van Graaf Dirk van *Holland;* en verdedigde de zaak des kapittels van St. Maria te *Utrecht*, welks beschermer hij was, tegen Egbert van *Amstel.* Zijne krijgszucht deed hem den keizer naar *Italië* volgen, waar hij deel nam aan de belegering van *Milaan;* later mengde hij zich in de onlusten tusschen bisschop Godfried en de onderdanen van het *Sticht.* Heilzamer en eervoller was zijne belangstelling in het nemen van maatregelen met andere Nederl. vorsten, om de overstroomingen der rivieren te beteugelen, waaraan men in 1165 het graven van de *Grebbe* te danken heeft. Zijne bekwaamheden en karakter bezorgden hem veel invloed en vertrouwen ook bij naburige

vorsten, waarvan bewijzen voorhanden zijn. Hij is overleden omstreeks 1162.

HENDRIK *van Vianden*, een Keulsche domproost, werd ten jare 1249 tot bisschop van *Utrecht* aangesteld. Dit wikkelde hem aanstonds in oorlog met Gijsbrecht van *Amstel* II. en Herman van *Woerden*, waarbij zich Otto III., graaf van *Gelder*, voegde. Voor dat koning Willem uit *Duitschland* aanrukte, om den bisschop bij te staan, was deze den vijand te gemoet getrokken, en behaalde de overwinning in een fel gevecht digt bij de stad. De heeren van *Amstel* en *Woerden* werden gevankelijk binnen *Utrecht* gebragt, doch op voorspraak van koning Willem weldra geslaakt. De bisschop viel daarop in de *Veluwe*, behaalde grooten buit en stichtte daaruit het slot *Vreeland* tegen *Amstel*. Hij stond gedurende zijn 16jarig bestuur de kerkelijke zaken ijverig voor, begon den vervallen Utrechtschen dom stevig op te bouwen in den Gothischen stijl van dien tijd, stichtte een kapittel te *Steenwijk* en een nonnenklooster te *Honnepe* bij *Deventer*, gaf in 1263 aan het H. Geest-Gasthuis te *Delft* parochiale regten; bevestigde de Johanniterridders in de kerk der H. Catharina te *Utrecht*; verleende aan de Duitsche ridders vergunning om hun huis op te timmeren, en overleed 2. Junij 1267.

— hertog van *Saksen*, geb. 1473, † 1541, werd door zijn' vader Albert (zie bl. 23) tot gouverneur over *Friesland* aangesteld, bij zijn vertrek naar *Duitschland*. Zijne jongheid, onbedrevenheid, heerschzucht en onvoorzigtigheid, in het vorderen van nieuwe en zware schattingen, bragt de Friezen tot opstand, die zich zamentrokken en hem in *Franeker* belegerden. Zoodra zijn vader zulks vernam, verliet hij terstond den rijksdag te *Augsburg* en verdreef zijne tegenstanders. Hendrik, niet in staat de ontruste gemoederen te stillen, kreeg weerzin in de regering, en stond, na den dood zijns vaders, het bewind over *Friesland* aan zijn' broeder Georg af, voor eenige heerlijkheden in *Duitschland* en eene jaarlijksche som gelds. Hij was een der eerste Duitsche vorsten, die de leer van Luther omhelsden.

— graaf van *Nassau*, ridder van 't gulden vlies, heer van *Breda*, geb. in 1485, † 1538, trok in 1516 met andere voorname edelen naar de *Veluwe*, om hertog Karel van *Gelre* afbreuk te doen, welke landstreek men tot *Arnhem* toe te vuur en te zwaard verwoestte. Hij was toen stadhouder van *Holland* en werd later kapitein-generaal, trouwde met Claudina van Chalons, waardoor het prinsdom *Oranje* in het huis van *Nassau* kwam. Hij bragt veel bij ter verheffing van Karel V.

tot keizer, wiens hooge gunst hij bleef behouden. In 1522 stond hij het stadhouderschap af, was daarna als gezant voor den keizer werkzaam aan 't hof van François I., dien hij ten jare 1536 in *Picardië* bestreed. Hij † kort daarop te *Breda.*

HENDRIK van *Beijeren*, bisschop van *Spiers*, zag zich in Mei 1524 tot bisschop van *Utrecht* benoemd, niet zonder veel worsteling, waardoor hij eerst ruim 4 maanden later werd gehuldigd. Hij was het tegenovergestelde in karakter van zijn' voorganger Filips van *Bourgondië*, meende den tijdgeest door kerkelijk gezag te bedwingen, wilde feestdagen invoeren, die reeds waren afgeschaft, en was er zeer op uit om de ontwakende hervorming te weren. Doch de ongelukkige toestand, waarin het land zich bevond, liet hem de handen niet ruim. In aanhoudenden strijd met den hertog Karel van *Gelre*, was hij niet tegen dezen bestand zonder vreemde hulp. Hij wendde zich tot Karel V., die deze gelegenheid gretig aangreep, om zijn gebied te vergrooten. Den bisschop werden geld en legerbenden verleend, onder voorwaarde dat deze aan den keizer het wereldlijk gebied over het *Sticht* zou afstaan. Dit ontmoette wel hevigen tegenstand bij de Utrechtenaren en sommige kanunniken; doch in vereeniging met de kapittelen, en zonder de toestemming der Staten, werd er tusschen den bisschop en Karel V. een verdrag gesloten tot afstand van geheel het wereldlijk gebied, (21 Oct. 1528), door paus Clemens VII. in Aug. 1529 goedgekeurd. Hendrik bestuurde maar korten tijd het kerkelijke bisdom, zag er van af en trok naar *Duitschland*, om „ over zijne onvoorzigtigheid te mijmeren, daar hij rouwkoop kreeg dat hij zijn bisdom op zulk eene wijze kwijt geraakt was." Om hem te troosten, ontving hij den bisschoppelijken stoel van *Worms*, alwaar hij in 1552 overleed.

HENDRIK CASIMIR I., graaf van *Nassau*, geb. in 1611, † 1640, was de oudste zoon van Ernst Casimir, werd in 1631 benoemd tot stadhouder van *Friesland*, en na den dood zijns vaders van *Groningen* en *Drenthe*. Bij de beroerten in *Friesland*, 4 jaren later, wist hij zoo veel uit te werken, dat de troepen, door de Algemeene Staten naar *Leeuwarden* afgezonden, niet derwaarts trokken, maar in andere steden verdeeld werden. Hij sleet zijn' meesten tijd te velde en woonde onder Frederik Hendrik de belegering bij van onderscheidene steden. Zijn moed ontzag geen gevaar. Bij een' aanval op *Brugge* werd hij door een pistoolschot in den rug gekwetst, waardoor hij van 't paard stortte, de vijandelijke ruiters over hem heen reden, tot dat hij een zijner officieren aan de stem herkende, hem toeriep en

door dezen in zijn kwartier werd gebragt, waar hij, niettegenstaande alle aangewende hulp, 7 dagen daarna bezweek. Hij was ervaren in de Lat. Fransche, Eng. en Spaansche talen, in de vestingbouwkunde en het maken van vuurwerken. Bovendien wordt niet slechts zijne dapperheid, maar ook zijn verstand en godsvrucht geroemd. Hij was ongetrouwd, zoodat zijn broeder Willem Frederik hem in 't bewind opvolgde.

HENDRIK CASIMIR II., vorst van *Nassau*, geb. te *'s Hage* in 1657, † 1696, verloor vroeg zijn' vader Willem Frederik, kwam onder de voogdij van zijne voortreffelijke moeder Albertina Agnes, prinses van *Oranje*, zag zich weldra tot stadhouder van *Friesland* verkoren door de Staten dier provincie, even als door die van *Groningen* en *Drenthe*, met erfelijk verklaring dier ambten voor zijne mannelijke nakomelingen. Op zijn 17de jaar behaalde hij reeds krijgsroem, strijdende onder de oogen van prins Willem III. De Algem. Staten droegen hem in 1684 den hoogst aanzienlijken post op van veldmaarschalk over de legers van den staat, en als zoodanig woonde hij onderscheidene veldtogten bij. Eene borstkwaal, ten gevolge van een' val van het paard, in jeugdigen leeftijd, waaraan hij lang sukkelde, maakte een einde aan zijn werkzaam leven.

HENDRIK DIRKSZOON, zie op DIRKSZOON, bl. 439.

HENDRIKS (WIJBRAND), geb. te *Amsterdam* in 1744, † 1831, ontving het eerst onderwijs in de kunst op de teekenacademie aldaar en behaalde achtereenvolgens drie prijzen. Eerst werkzaam in de behangselfabriek van Remmers, ging hij onder guntige vooruitzigten naar *Engeland*, maar eene ziekte noodzaakte hem weldra naar 't vaderland terug te keeren. Hij koos *Haarlem* tot zijne woonplaats, doch vestigde zich later te *Ede* op de *Veluwe*, waar hij in schilderachtige gezigten en in de huiselijke tooneelen der landbewoners, stof vond voor teekenpen en penseel. In 1786 naar *Haarlem* teruggekeerd, werd hem de post van kastelein in Teijlers fundatiehuis en opzigter over het kunstkabinet opgedragen, dien hij 33 jaren vervulde. In schier alle kunstvakken gaf hij proeven van zijn talent. Zoo heeft men van hem bloemstukken, landschappen, binnenhuisjes, portretten, regenten- en familie-stukken, en kapitale teekeningen naar schilderijen van voorname meesters. Op vele tentoonstellingen zag men zijne schilderwerken en vele zijner fraaije teekeningen worden door liefhebbers bewaard. Hij had een opgeruimd karakter, dat hem aangenaam maakte in 't gezellig verkeer en hem bijbleef tot in hoogen ouderdom. Hij was correspondent van de 4de klasse van het Nederl. Instituut.

HENDRIKSEN (JAN BOTH), geb. te *Middelburg* in 1744, † 1817, werd door zijn' vader, die lid der regering te *Amersfoort* was, voor den koophandel opgeleid, maar besteedde een gedeelte van den nacht, om zich in de Lat. en Grieksche talen te oefenen; daarom werd zijne begeerte om te studeren ingewilligd, en hij weldra naar *Utrecht* gezonden, waar hij het voorregt had in vriendschapsbetrekking te komen met H. van Alphen en P. L. van de Kasteele en lid te worden van het genootschap: *Dulces ante omnia Musae.* Dit had een' gewenschten invloed op zijne studiën en godsdienstige gezindheid. Hij werd in 1769 tot Mr. in de regten bevorderd, vestigde zich als advocaat te *Utrecht*, zag zich in 1775 gekozen tot adjunct en 3 jaren later tot secretaris van de regering en 't geregt der stad *Amersfoort.* Hier had hij tevens veel invloed op het aanstellen van bekwame onderwijzers, ook aan de Lat. scholen. Bij het derde aanzoek om als raadsheer optetreden in 't geregtshof der provincie *Utrecht*, volgde hij die roeping in Dec. 1787. Hij ondervond met anderen de hitte der partijschap in 1796, zoodat hij van zijn' post werd ontzet. Reeds in 1789 tot directeur verkozen van het Utr. Genootschap van kunsten en wetenschappen, stond hij deszelfs belangen met ijver voor, en niet minder die der hervormde gemeente. Hij vervaardigde in 1798 eene memorie ter reclame van alle geestelijke goederen en fondsen, bestemd ten behoeve der Utr. gemeente, welke voor een meesterstuk gehouden wordt. In 1802 aanvaardde hij zijnen vorigen post, bedankte koning Lodewijk voor de waardigheid van staatsraad, gelijk ook voor die van raadsheer in het nat. geregtshof te '*s Hage*, maar onttrok zich niet aan andere werkzaamheden ten beste van kerk en staat. In 1811 ontsloeg hij zich van zijne regterlijke posten; behoorde 3 jaren later onder de notabelen om eene constitutie voor de *Vereen. Nederlanden* daartestellen en werd in 1817 door den koning benoemd tot curator der Utr. hoogeschool. Hij was een man van vele bekwaamheden, ervaren in de algem. en vaderl. geschiedenis, en geen ongelukkig beoefenaar der poezij en teekenkunst, waarvan proeven voorhanden zijn. Zijn godsdienstig, nederig, weldadig karakter maakte hem beminnelijk bij allen die hem kenden.

HENDRIKSZ (P.) was hoogleeraar te *Groningen* in de genees- en heelkunde, en muntte bijzonder uit door bekwaamheid bij kunstbewerkingen, waarvan hij de voornaamste beschreef in de volgende werken: *Oordeelk. Beschrijv. van heelk. operatiën in het Nosocomium Academicum te Gron. van* 1810-1815, *m. plat. Gron.* 1816. — *Heelk. operatiën en Waarnemingen in het Nosoco-*

mium Academicum te Gron. van 1815-1817, *m. plat. Amst.* 1823. Hij maakte zich ook zeer verdienstelijk in 1826, toen eene gevaarlijke volksziekte te *Gron.* uitbarstte, welke de gansche stad met dood en verwoesting dreigde. Hij stond in 1831 aan 't hoofd eener geneeskundige commissie om te *Hamburg* en *Berlijn* onderzoek te doen omtrent de Aziatische cholera. Na deze met roem volbragte taak legde hij zijn' post als hoogleeraar neder; vestigde zich nabij *'s Hage* op *Zuiderburg*, plaatste er zijn kostbaar kabinet, en stelde eene heelkundige inrigting daar, zoo weldadig voor armen en minder bedeelden, die er een liefderijk toevlugtsoord vonden. Hij † in 1845 in 65jarigen ouderdom.

HENGEL (MARIA VAN), geb. in 1613, † 1687, was de vrouw van eenen Joh. Baccherus; maar ofschoon de tijdgenoote der dochters van R. Visscher en van Hooft, Vondel enz. schijnt zij met deze niet in betrekking te hebben gestaan, wijl zulks anders een' voordeeligen invloed op haar dichttalent zou hebben uitgeoefend. Nu meende een Amst. boekverkooper in 1737 ons op hare *Nagelaten gedichten en gezangen* te vergasten, maar het is eene walgelijke kost die hij ons voorzet, vol mystiekerij en onzin.

— (H. F. VAN) geb. te *Nijmegen* in 1705, † 1785, oefende zich aldaar vlijtig in het teekenen, leerde vervolgens de schilderkunst te *Londen* bij H. van der Mijn, bleef daar verscheidene jaren, zette zich later als kunstschilder te *Utrecht* neder, legde zich voornamelijk toe op het schilderen van portretten, vervaardigde ook eenige kabinetstukjes van binnenhuizen en landschappen, en dreef daarbij handel in schilderijen. Hij leverde niet veel af van zijn werk, maar leefde vergenoegd als een deftig man van braven handel en wandel.

HENGHEL (DANIEL VAN), geb. aan *de Bildt* in 1689, † 1733, verliet de hoogeschool van *Utrecht*, waar hij de godgeleerdheid had beoefend, als doctor in de wijsbegeerte en zag zich in 1711 als predikant beroepen te *Purmerland.* Twee jaren later vertrok hij naar *Koog* en van daar in 1717 naar *Rotterdam.* Met veler toejuiching was hij hier werkzaam, en gaf uit eene verhandel. *Over het* 19*de cap. van de Hand. der App.* en *Voorbeeld van een godvruchtig vorst.*

HENGST (WILLEM), geb. te *Nijmegen* in 't begin der 18de eeuw, † in 1780 of 85, werd voor de schilderkunst opgeleid, eerst in zijne geb. plaats, vervolgens te *Parijs.* Na vlijtige oefening kwam hij te *Nijmegen* terug en schilderde portretten; doch de wijnhandel hem meer voordeel belovende, nam hij dezen bij de hand, tot nadeel der kunst, daar hij zeer ervaren

was in 't schilderen van basreliefs, welke hij, als van marmer gebeiteld of van gips geboetseerd, bedriegelijk wist voortestellen. In gevorderden leeftijd woonde hij bij een' zijner zonen te *Kuijk*.

HENNEBO (ROBBERT), een Fries van geboorte, koos in zijne jeugd de krijgsdienst, en was zoo dapper, dat hij in een gevecht zich voor gewond en dood hield. In 1716 legde hij te *Amsterdam* eene herberg aan, waar hij het *Gulde vlies* uithing, werd vervolgens kastelein in 't koffijhuis de *Karssenboom*, in de *Kalverstraat*, en eindelijk acteur op den schouwburg. De actiehandel van 1720 bezorgde hem fortuin en een buitengoed tusschen *Rotterdam* en *Gouda*, dat hij *Actiehoven* noemde. Het gewone lot der windhandelaars werd ook het zijne: geld en buitenplaats vervlogen en hij trad weder op het tooneel, doch niet lang, wijl hij lust kreeg om boeken uit het Engelsch en Fransch te vertalen, waarvan één ter onzer kennis is gekomen: *Leven en memorien van Saly Salisbury*, *Amst.* 1723. Eindelijk werd hij makelaar in effecten, verkreeg andermaal een goed kapitaal, waarvan zijne weduwe, die hij in 1737 naliet, rijkelijk kon leven. Hij was een vrolijke snaak, wiens geaardheid ook in zijne gedichten doorstraalt, welke eerst afzonderlijk, doch naderhand gezamentlijk zijn uitgegeven onder den titel: *Verzamelde dichtwerken van R. Hennebo*, met pl. zonder jaartal. Het uitvoerigste stuk is de *Lof der jenever* in 2 zangen. Hoezeer zijne stukken blijken dragen van onbeschaafdheid, zijn ze toch hier en daar vol geest en niet zoo vuil als die van Focquenbroch c. s.

HENNERT (JOHAN FREDERIK), geb. te *Berlijn* in 1733, † te *Utrecht* in 1810, vond smaak in de wis- en krijgskundige wetenschappen, waarin hij eerst opleiding genoot onder Heinsius, in 't Joachimthalsche gymnasium, daarna in 1747 onder Sulzer, en later onder L. Euler. Zijne vorderingen in de wiskunde, waarbij hij de wijsbegeerte en fraaije letteren niet verwaarloosde, blijken uit eenige verhandelingen, in sommige Hoogd. maandschriften uitgegeven. Hij begaf zich in 1755 naar *Parijs*, alwaar hij zich 2 jaren ophield en bijzonder in de sterrekunde oefende. Vervolgens bezocht hij *Leijden*, waar hij eenige jonge lieden met goedkeuring der professoren les gaf in de wiskunde. Door het schrijven van eenige verhandelingen o. a. eene *Traité des Thermomètres*, *ou il est parlé d'une nouv. loix de la chaleur*, *'s Hage* 1759, welke hij aan prins Willem V. opdroeg, wiens gunst hij genoot en hoog waardeerde, werd hij meer en meer bekend, zoodat hij in 1764 te *Utrecht* tot buitengewoon hoogl. in de wijsbegeerte, wis- en sterrekunde werd beroepen. Eershalve tot

A. L. M. en Phil. doct. bevorderd, deed hij zijne intreê-rede: *De ingenio mathematici* en 't volgende jaar bij 't aanvaarden van 't gewone professoraat eene redevoer. *De solido matheseos studio cum educatione conjungendo.* Zijne staatkundige denkwijze was te zeer in strijd met de heerschende partij dier dagen, dan dat hij onder het toenmalig bewind zijn ambt kon waarnemen. Hij legde het in 't begin van 1787 neder en vertrok naar *Hanau;* maar kwam het volg. jaar weder in zijne vorige betrekking te *Utr.* Hij verloor in 1802 door eene ontsteking zijn linkeroog, daardoor verzwakte het regter, en hij gevoelde zich buiten staat zijne wiskundige lessen voort te zetten. Hij verzocht en verkreeg in 1804 een eervol ontslag. Zijne schriften zijn te menigvuldig om alle te vermelden; tot de voornaamste behooren zijne *Elementa matheseos purae* in 3 dln. en *Elementa math. adplicatae* in 6 dln. Hij behoorde onder de grootste wiskundigen van zijnen tijd. Zijne vernuftige en spottende luim gaf wel eens ongenoegen, en zijne min kiesche wijze van uitdrukking bragt hem soms in verdenking van ongodsdienstigheid, 't geen zijne lessen en schriften wederspreken.

HENNIN (MAXIMILIAAN DE), graaf van Bossu, zie op BOSSU, bladz. 225.

HENNING (CHRISTIAAN), geb. te *Erfurt* in 1741, † 1822, kwam in *Holland*, om met zijn' broeder de behangsel-fabriek te besturen van de Hoornsche maatschappij, wier prentteekeningen bekend zijn. Naderhand heeft hij vele jaren de teekenacademie te *Haarlem* helpen besturen. De voornaamste voorwerpen van zijne teeken- en schilderkunst waren vogels en landschappen, doch hij maakte zich ook als verdienstelijk decoratieschilder bij den Amst. schouwburg bekend. Er bestaan van hem een 6 tal geëtste gezigten op de lustplaats *Biljoen* bij *Arnhem.* Hij dreef tevens handel in kunstwerken, behoorde tot de Hernhutters en begaf zich op meer gevorderde jaren naar de broedergemeente te *Zeist.*

HENSTENBURGH (HERMAN). Onder zijn portret naar N. Verkolje door J. Houbraken staat Hengstenburg. Wij volgen van Gool en Immerzeel. Hij werd geb. te *Hoorn* in 1667, en oefende zich eerst in de teekenkunst, zonder meester, naar prenten en teekeningen met vogels en landschappen van P. Holstein, die hij met naauwkeurigheid copiëerde. Dit deed zijne ouders besluiten hem te besteden in 1683 bij zijn' stadgenoot J. Bronkhorst, die uitmuntte in 't schilderen van vogels met waterverw, en daarbij tevens het pasteibakken uitoefende. Weldra overtrof hij zijn' leermeester en begaf zich later aan

het teekenen van bloem- en fruitstukken, waarbij hij ook vogeltjes, kapellen, torren, slangen en dergelijke voorwerpen te pas bragt. Hij moet omtrent het vinden en mengen van kleuren een geheim hebben uitgevonden, dat geen schilder heeft afgezien, want ze waren zoo zuiver, helder en sterk, dat ze bijna tegen olieverw proef konden houden. Hierbij hield hij, even als zijn meester, het pasteibakken aan de hand, en zijne kunstwerken, die zich ophoopten, zouden welligt nooit algemeen bekend zijn geworden, indien niet de beroemde historieschilder M. Terwesten, die hem te *Hoorn* opzocht, de liefhebbers daarop had attent gemaakt. Nu gingen zijne teekeningen vlot van de hand, werden zelfs door Engelschen gretig opgekocht en staan nog hoog in prijs.

HERAUGIERE (CHARLES DE) was een Kamerijksch edelman, die onzen staat diende als kapitein. Hij stond aan 't hoofd dier dapperen, welke zich in een turfschip verborgen en ten jare 1590 *Breda* innamen, waarover hij door prins Maurits als gouverneur werd aangesteld. In 1595 was hij den prins behulpzaam in het verrassen van *Huij*, waarbij hij veel beleid aan den dag legde, ofschoon hij die stad, welke hij niet genoegzaam kon bezetten, weldra aan den Spanjaard bij verdrag moest overgeven. Het gelukte hem datzelfde jaar, om *Lier* bij verrassing te veroveren, maar de ongebondenheid en plunderzucht zijner soldaten dwongen hem die plaats spoedig te ontruimen. Zijne verdere lotgevallen staan ons niet geboekt.

HERBELL (JOHAN FREDERIK MAURITS), geb. te *Rees* in 1752, † te *Sneek* in 1819, bezocht de hoogeschool te *Duisburg*, later die van *Franeker*, waar hij zich bijzonder op de oude letterkunde en regtsgeleerdheid toelegde. Hij vergeleek een oud H. S. van Horatius, dat zich aldaar op de boekerij bevond, met de uitgaven en deelde het resultaat aan C. D. Jani te *Leipzig* mede. Daar hem de opvoeding van een' zoon des barons Schwartzenberg werd toevertrouwd, was hij diens vader behulpzaam in het zamenstellen en uitgeven der *Plakaten en Charters van Friesland*. Na den dood van zijnen beschermer, droegen hem de Staten van *Friesland* den last op, om de uitgave voort te zetten, welk werk als een 5de deel in 1793 verscheen. In vriendschap gekomen met den grooten P. Camper, legde hij zich op diens aansporing toe op de natuurlijke historie, en deed ten dien einde een reisje langs den Rhijnoever; vertaalde vele der schriften van Camper in 't Hoogduitsch, voegde hier en daar zijne aanmerkingen bij en verhoogde daardoor zijn' roem. Na nogmaals met zijn' kweekeling *Franeker* bezocht te hebben,

werd hij tot ontvanger der Florenen van 't dorp *Engelum* en vervolgens in 1790 tot secretaris der stad *Franeker* aangesteld. De staatsomwenteling in 1795 ontsloeg hem van dien post; deed hem zijne geliefkoosde studiën bij de hand nemen tot in 1802, wanneer hij te *Sneek* den post van secretaris aanvaardde, en zich, bij het oprigten eener regtbank van eersten aanleg aldaar in 1811 benoemd zag tot voorzitter. Aan zijne onvermoeide werkzaamheid en bijzondere ervarenheid in de vaderl. gesch. had hij de aanstelling te danken van adjunct-archivarius van *Friesland*. Zijne papieren vermaakte hij aan 't geslacht van Schwartzenberg, andere belangrijke stukken aan de bibliotheek te *Franeker*, terwijl zijne aanzienlijke boekerij in 1819 te *Leeuwarden* verkocht werd.

HERBERT, de opvolger van Andries van Kuik op den bisschoppelijken zetel van *Utrecht*, was uit onaanzienlijke ouders te *Bierum* in *Friesland* geboren. Kort na zijne wijding tot bisschop in 1138, reisde hij naar *Rome* tot regeling der zaken van zijn bisdom, en vond bij zijne terugkomst de Groningers en Drenthenaars in vollen opstand tegen de Utrechtsche gezagvoerders. Met eene aanzienlijke krijgsmagt wist hij de weerspannelingen aan zich te onderwerpen. Hoe hij zijn geestelijk gezag wist te handhaven geeft genoegzaam het voorval te kennen met graaf Dirk VI. van *Holland* (zie dat Art.), die den bisschop te voet viel en om genade bad. Een vreeselijke brand (1148), die *Utrecht* te zijnen tijde teisterde, waardoor de voornaamste kerken vernield werden, gaf aanleiding tot het graven der *Oude gracht*, welke het Rhijnwater binnen de stad voerde. Herbert † 2 jaren daarna en wordt beschreven als „een man „onvervaard, stout, dreigend met woorden en oogen en met „gebaren, die zich als verwoed aanstelde om anderen te doen „zwichten, en wien graven en hertogen vreesden."

HERBERTS (HERMANNUS) of HERBERS, in 't midden der 15de eeuw te *Groenlo* geb. en † in 1607, ontving eene kloosterlijke opleiding en werd conventuaal in het klooster *Burlo*. Hier vond hij gelegenheid de leer der Hervormers te onderzoeken, waaruit volgde, dat hij in 1566 met toestemming van den prior Arndt Preoustijnck, die van de nieuwe leer niet afkeerig was, het klooster verliet, en het leeraarsambt bij de Hervormden te *Winterswijk* op zich nam en weldra naar *Wezel* werd beroepen. In 1577 aanvaardde hij de predikdienst te *Dordrecht*. Hier had hij grooten toeloop door zijne welsprekendheid, genoot de achting van burgerij en regering, meer dan die zijner ambtgenooten en werd bij leening in 1578, door tusschenkomst

der Staten van *Holland*, afgestaan voor 2 maanden aan de gemeente te *Gouda*. Naar *Dordrecht* teruggekeerd, en niet in alles met zijne medebroeders instemmende, berokkende hem zulks groote onaangenaamheden. Toen hij in 1582 naliet, des namiddags over den Catechismus te prediken en geene belijdenispredikatiën meer hield, en andere beschuldigingen tegen hem werden ingebragt, had dit zijn ontslag ten gevolge. In hetzelfde jaar naar *Gouda* beroepen, zou alles rustig zijn afgeloopen, had hij in 1584 zijn geschrift teruggehouden, waarin hij zijne gevoelens verdedigde: *Corte verclar. over de woorden Pauli totten Rom. cap. II:* 28. Nu kwamen ook de synoden in 't spel en na veel gehaspel werd hij (1590) geschorst, tot dat hij 3 jaren later in eene buitengewone synode te *'s Hage*, uit broederlijke liefde, voor vereenigd en verzoend met de kerk werd opgenomen. Behalve eenige twistschriften, heeft men van hem: *Eene corte en grondige verclar. van den Antichrist. enz.* — *Verclar. over de woorden van Pauli*, 2 *Thess. II:* 3. — *Naerder verclar. over* 22 *art. door H. Herberts gedaen enz.* en *een A. B. of vraagboekje.*

HERINGA (JOHANNES), geb. te *Groningen* in 1733, † 1816, studeerde eerst te *Franeker*, daarna in zijne geboorteplaats in de theologie, werd in 1755 predikant te *Beetsterzwaag*, later te *Marssum*, *Winschoten*, *Scheemda*, *Nijmegen* en in 1772 te *'s Gravenhage.* Hier zag hij zich gewikkeld in de twisten, welk in en na 1744 ontstonden over het geschrift van den Voorburgschen predikant D. Kleman, getiteld: *De orde des heils*, tot wiens veroordeeling hij niet wilde medewerken. Ook de staatkundige gebeurtenissen baarden hem vele onaangenaamheden. Hij behoorde tot de oprigters van 't Genootschap *ter verdediging van de chr. godsdienst*, was daarbij als directeur en president ijverig werkzaam, schreef eene voorrede voor de verhandelingen van Velingius tegen Priestley enz., leverde in eene aanspraak (1787) eene *Schets van de verderfelijke pogingen des ongeloofs enz.* en in 1804 een *Schriftmatig onderzoek*, *welk belang wij hebben bij de regte kennis van J. C. enz.* Hij was de vaderlijke oom van Jod. Heringa, en de oorzaak, dat deze zijn veelbelovende neef voor de theologische studiën werd opgeleid.

— EZN. (JODOCUS), geb. te *Gorredijk* in *Friesland* 14. Oct. 1765, † 18. Jan. 1840, begon en voltooide zijne godgeleerde studiën te *Groningen*, werd predikant te *Nijkerk* op de *Veluwe*, vervolgens in 1792 te *Vlissingen* en 2 jaren later hoogl. in de theologie te *Utrecht.* In 1797 bedankende voor 't beroep als leeraar en als prof. theol. naturalis te *Amsterdam*, zag hij zich ver-

eerd met den titel van prof. theol. tum naturalis, tum imprimis christianae. Twee jaren daarna sloeg hij de aanbieding van 't professoraat te *Leijden* van de hand. Om zijne uitstekende verdiensten als mensch, godgeleerde en exegeet te schetsen, zijne ervarenheid aan te toonen in de kerkelijke geschiedenis, pastorale wetenschappen, kanselwelsprekendheid, en wat niet al, zou een gansch boekdeel niet voldoende zijn, te minder als men daarbij al zijne schriften in hunne waarde wilde doen kennen. In al de genoemde vakken zijn werken van hem voorhanden, die zijn' roem zullen verkondigen, zoolang Nederland liberaal-christelijke gezindheden op prijs stelt. De voornaamste zijn: *Verhand. over het ware denkbeeld, dat de bijbelschrijvers hechten aan de koninklijke waardigheid van Jezus. Amst.* 1799. — *Tiental Bijbeloefeningen. Amst.* 1818. — *Kerkelijke raadvrager en raadgever. Utr.* 1826-43, 8 *stn.* — *Tiental leerred. ter aanprijz. van Chr. deugden. Amst.* 1826. — *Berigt aangaande de* 7 *stellingen, betr. de formulieren van eenigheid, enz. Utr.* 1834. — *Opera exegetica et hermeneutica. Traj.* 1845. De verdienstelijke leerlingen, die hij vormde, zullen instemmen met den lof, door vele uitstekende geleerden hunnen onvergetelijken leermeester toegebragt. Hij was lid van onderscheidene wetenschappelijke genootschappen, ook van de 3de klasse van 't Nederl. Instituut en ridder der orde van den Ned. Leeuw.

HERINGA (ADRIAAN), geneesheer te *Leeuwarden* en † in 1779, deelde *Critische opmerkingen* en *verbeteringen* mede *op onderscheidene, meest Grieksche schrijvers*, en wordt van Ruhnkenius geprezen als een man met veel oordeel.

HERMAN VAN HOORN was eerst proost van St. Jeroen te *Keulen.* Nadat keizer Koenraad de bisschopskeus te *Utrecht* aan de kapittelen overliet, zochten de naburige vorsten daarop een' krachtdadigen invloed uitteoefenen. Bij het afsterven van Herbert wisten Dirk VI, graaf van *Holland*, met de graven van *Gelderland*, *Kleef* en andere leenmannen van het *Sticht*, door te drijven, dat Herman van Hoorn den bisschoppelijken zetel beklom, terwijl de Utrechtsche en Deventersche dienstmannen, burgers en landlieden, Frederik, den zoon van zekeren graaf Adolf, tot hun' herder begeerden. De aristocratie zegevierde over de democratie, met veel tegenstand. In die onrustige dagen (1152) was Herman de man niet, om door een ferm gedrag de ongeregeldheden te stuiten. Hij was zwak en traag in 't kerkbestuur, zoodat doodslagen en allerlei misdrijven ongestraft gepleegd werden en veel bijdroegen tot volgende burgertwisten in *Utrecht.* Hij overleed in 1156 en werd in de Domkerk begraven.

HERMAN (WILLEM VAN GOUDA), zie op GOUDA.

— (PAULUS), geb. te *Halle* in *Saxen* in 1646, † 1695, betoonde vroeg grooten lust in de beoefening der kruidkunde; bezocht, ter uitbreiding zijner kennis, onderscheidene Europesche hoogescholen, ook die van *Leijden*, zich tevens op de geneeskunst toeleggende, en werd in 1670 te *Padua* tot doctor in die wetenschap bevorderd. Hierop deed hij eene reis door *Italië*, kwam in *Holland*, waar zijn roem als botanicus hem reeds was vooruitgegaan, en werd op kosten der hooge regering, door invloed van Beverningh, toegerust tot eene reis naar de *Indiën*, *Africa* en *Ceijlon*, om merkwaardige planten en gewassen optezamelen voor den Leijdschen kruidhof. Na zijne terugkomst in 1680, aanvaardde hij te *Leijden* het professoraat in de genees- en kruidkunde, met eene *Oratio de usu Hortorum et nata inde oblectatione*. De academische rusttijden besteedde hij met togten in *Frankrijk*, *Engeland* en *Duitschland*, ter bekoming van nieuwe planten. De kruidhof bekwam door zijne onvermoeide vlijt grooten aanwas, meer dan onder al zijne voorgangers. In de *Horti brevis historia* van Boerhaave worden lofwaardige berigten van hem medegedeeld.

HERMANNIDES (RUTGERUS), geb. te *Wilna* in *Polen*, † te *Harderwijk* in 1680, werd tot den geleerden stand opgeleid, bezocht met een' opmerkzamen geest *Frankrijk* en andere landen, blijkens zijne schriften over *Engeland*, *Denemarken*, *Noorwegen* en *Zweden*. Het werk over 't laatstgenoemde rijk, getiteld: *Peninsulanum regnum Sueciae*, werd door hem in 1666 opgedragen aan de curatoren der academie van *Harderwijk*, waar men hem in 1647 eerst had aangesteld tot rector van 't gymnasium, tot doctor in de regten bevorderde, later tot buitengewoon hoogl. der redeneerkunde, en in 1654 tot gewoon hoogl. der historiën en staatsleer. Hij maakte zich bijzonder verdienstelijk voor de hoogeschool gedurende zijn rectoraat van 1673—1675, toen door den inval der Franschen haar bloei aanmerkelijk leed. Behalve de genoemde werken heeft hij ook de uitgave bezorgd van *Salustius*, *Florus*, *Petronius* en *Corn. Nepos*.

HERMANS (CATHARINA). Deze N. Hollandsche vrouw betoonde eene kloekmoedigheid en huwelijkstrouw, der vermelding waardig. Gedurende het beleg van *Ostende* van 1601—1604, namen de Spanjaarden vele Hollandsche matrozen en eenige loodsen gevangen, welke zij in ketens kluisterden. Zoodra Catharina, de vrouw van een dezer ongelukkigen, het lot vernam van haren man, besloot zij alles in 't werk te stellen, hem te verlossen. Zij snijdt haar lang hoofdhaar af, verkleedt zich in

mansgewaad en begeeft zich in 't vijandelijke leger voor *Ostende*. Hare gedaante en spraak maken haar verdacht. Men houdt haar voor een spion van prins Maurits. Zij wordt gevat, en aan handen en voeten gekluisterd, in den kerker geworpen. Zij verneemt, dat 7 der gevangene Nederlanders ter dood zullen gebragt worden. Hare droefheid kent geene grenzen, bitterlijk weenende over 't onzekere lot, dat haar man te wachten stond, treed een pater Jezuit den kerker binnen; aan dezen openbaart zij haar geheim. Getroffen door haren moed en hare liefde, belooft deze haar allen mogelijken bijstand, en weet bij den graaf van Bucqoi te bewerken, dat zij naar de gevangenis van haren man wordt overgebragt. Zij verhaalt hem, na eene teedere omhelzing, de oorzaak harer vermomming, hoe zij alles verkocht had, om hem vrij te koopen, en hoe zij, als dit mogt mislukken, hem in den hardsten arbeid, zelfs in den pijnlijksten dood, zou vergezellen. De graaf, van deze treffende ontmoeting verwittigd, doet het liefhebbende paar voor zich komen, stelt beide op vrije voeten en laat hem met zijn' zegen vertrekken.

HERMES (PETRUS), geb. te *Maastricht* in 1651, † 1730, vertrok in 1670 naar *Leijden*, waar hij zich in de wijsbegeerte, letteren en regtsgeleerdheid oefende, en in 1673 tot *juris utriusque doctor* bevorderd werd. Tijdens den inval der Franschen, voegde hij zich bij de vrijwillige studenten, die onder 't bevel van den hoogleeraar C. Melder, 's vijands magt hoopten te helpen fnuiken, en ontving ook, gelijk de overigen, een' zilveren gedenkpenning van de Leijdsche regering. In 1675 ging hij van *Maastricht* naar *Utrecht*, stond in aanzien bij den prins van Oranje, werd met onderscheidene eerambten begunstigd en ten tijde van den Nijmeegschen vredehandel, toen *Maastricht* aan de Staten-Generaal overging, kwam hij aldaar in 't bestuur. Hij bekleedde in 1682 den burgemeesterlijken stoel, later nog 5 malen, nam daarbij ook andere bedieningen op zich, zoo in als buiten de stad, o. a.: het schoutambt van *Oost*, *Geul* en *Trambleur*; het drostambt der Overmaasche landen, den griffierspost van Dalem, en was jaren achtereen rekenmeester en voorzitter in de regtbank. In al deze betrekkingen maakte hij zich bijzonder verdienstelijk, niet slechts door regtskunde, maar ook door verdraagzaamheid in 't godsdienstige en weldadigheid.

HERON (PIETER JOHANNES), geb. te *Middelburg* in 1778, † 1803, werd in zijn vaderlijk beroep tot zilversmid opgeleid, maar telkens de gereedschappen met boeken verwisselende, besloten de ouders aan zijnen lust tot letteroefeningen te voldoen. Na met lof de lagere scholen te hebben verlaten, werd hij op

een notariskantoor geplaatst. Hier verwierf hij door vlijt en werkzaamheid het vertrouwen van zijn' meester, voor wien hij weldra onontbeerlijk werd en met werk overladen; alleen de snipperuren stelden hem in staat andere wetenschappen te beoefenen. De predikant en praeceptor der Lat. scholen A. van Deinse onderwees hem in 't Latijn, waarin hij binnen 2 jaren zulke vorderingen maakte, dat hij met vrucht de lessen van K. K. Reitz over de regtsgeleerdheid kon bijwonen; en wie weet, hoe ver hij het zou gebragt hebben, als de dood hem niet zoo spoedig had weggemaaid. Zijn aanleg voor de dichtkunde openbaarde hij in sommige stukjes, welke in de *Kleine dichterlijke H. S. S.* gevonden worden, die van kracht en gevoel getuigen, gelijk ook blijkt uit een' bundel, kort na zijn' dood te *Middelburg* in 't licht verschenen, onder den titel: *Letterkransje.*

HERTOG (JOHAN DE) of HERTOGHE, gesproten uit een aanzienlijk Nederl. geslacht, was heer van *Valkenburg*, werd aan 't hof van prins Maurits opgevoed en door dezen met eene compagnie voetknechten begiftigd. In 1629 deed hij met prins Frederik Hendrik en Emanuel van *Portugal* eene reis naar 't prinsdom *Oranje*, waar men Cronset, (elders Croeser genoemd) die aldaar 't bewind voerde, van zijn' post ontzette, wijl hij heimelijk verstand hield met *Spanje*, en dien aan den Portugeeschen prins opdroeg. Deze voerde slechts den titel en de Hertog het uitvoerend bewind. Het verwekte bij hem groot misnoegen, dat het bevelhebberschap over *Nijmegen* en eene plaats in den krijgsraad, waarnaar hij stond, hem ontgingen. Uit wraakzucht trad hij in onderhandeling met eenige Fransche staatsdienaren, om de Hervormden in 't prinsdom te onderdrukken, en 't kasteel van *Oranje* later aan de Franschen overtegeven, met behoud van de slotvoogdijschap voor zich zelven en zijn geslacht. Hij werd herwaarts ontboden, met aanbieding van 't stadhouderschap over *N-Holland;* doch hij weigerde. Prins Fred. Hendrik zond in 1630 de Knuijt naar *Oranje.* Deze wist heimelijk in de stad te komen, het volk voor den prins te winnen en met hunne hulp het kasteel te bemagtigen en Valkenburg, die doodelijk gewond was, gevangen te nemen.

HERWERDEN (HENRICUS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1731, † 1805, beoefende te *Leijden* de theologische wetenschappen, bezocht ook de Utrechtsche hoogeschool en werd in 1755 predikant te *Thamen aan den Uithoorn*, daarna te *Zalt-Bommel*, in 1766 te *Zutphen* en 7 jaren later te *Amsterdam.* Zijne geleerdheid, predikgaven en regtschapenheid worden geroemd. Hij was van 1785—88 directeur en corresponderend lid van 't Haagsche

Genootschap tot verded. van de Chr. Godsd., behoorde in 1796 onder de Amst. predikanten, die om 't weigeren van den eed aan het toenmalig bewind werden afgezet, doch later hersteld. Hij schreef eene verhand. *Over 's Heilands verzoek. in de woestijn; Over de gesch. van den staat der regtheid en val van onze eerste ouderen*, *Amst.* 1787, en een uitvoerig werk *Over het Evang. van Johannes in* 6 *dln.*

HERWERDEN (CLAUDIUS HENRICUS VAN), zijn zoon, geb. te *Zutphen* in 1767, † 1820, was eerst predikant te *Zalt-Bommel* en *Jutphaas*, daarna te *Zutphen*, waar hij zich niet alleen verdienstelijk maakte als leeraar, maar ook sedert 1816 als onderwijzer in de Grieksche en Lat. fabelkunde en Oostersche talen aan 't gymnasium aldaar. Hij wist zijne lessen bevattelijk en met smaak te geven. In vroegere jaren bragt hij ook veel toe, om, geheel belangeloos, eenige jonge lieden tot de predikdienst te vormen. Later was hij een ijverig voorstander en medearbeider van het natuur- en letterkundig genootschap: *Nut is ons doel*, waarin hij verscheidene wijsgeerige en geschiedkundige verhandelingen hield, die zijn' roem handhaafden.

HERXEN (DIEDERIK VAN), geb. omstreeks 1381, † 1457, was een vermogend man en prior van het Fraterhuis te *Zwolle*, en bragt door zijne bekwaamheid en ijver veel bij, om de opkomst dezer stichtingen van G. Groote ook in andere steden te bevorderen, o. a. te *Doesburg*, *Harderwijk* (omtrent 1448) op verzoek en met hulp der schepenen, en te *Groningen*. Gedurende 47 jaren was hij te *Zwolle* met zoo veel wijsheid werkzaam, zegt Thomas à Kempis, „dat men ten zijnen tijd de inwoners van dit Fraterhuis als eene vergadering van heiligen kon aanmerken." Hij heeft ook eenige werkjes nagelaten, o. a. *Septimanam Christianam*, ook in 't Fransch vert. door P. Montius, *Douai*, 1592. — *De passione Domini*. — *De moriendi desiderio*. — *Super oratione Dominica*, etc.

HESSELINK (GERRIT), geb. te *Groningen* in 1755, † 1811, volgde als student F. A. v. der Marck, hoogl. in 't natuurregt, naar *Lingen* en keerde, na een jaar toevens, naar *Groningen* terug, waar hij, na 't verdedigen eener *Diss. de montibus ignivomis ac terrae motibus eorumque cognatione*, in 1778 tot art. lib. mag. en doctor in de philosophie bevorderd werd. Daarna woonde hij ook de collegiën van Chevalier in de godgeleerdheid bij en bezocht te *Amsterdam* de Doopsgezinde kweekschool, om zich te bekwamen voor het leeraarsambt. Hij behaalde bij Teilers Godgel. Genootschap den zilveren prijs op eene verhandel. *Over het onderscheidend kenmerk der Chr. openb. en haar verband*

met den nat. en Joodsche godsd.; werd in 1781 predikant bij de Doopsgezinden te *Bolsward*; zag zich bij het genoemde genootschap bekroond op eene verhand. *Over de dwaasheid der twijfelarij, de ongerijmdh. van 't meesterachtig beslissen en den middelweg tusschen beiden*; en 5 jaren later geroepen tot het professoraat in de theologie bij de kweekschool der Doopsgez. te *Amsterdam*. Tijdens de afwezigheid van den hoogl. Konijnenburg in 1797 en 98, nam hij ook het onderwijs der Remonstrantsche studenten op zich, en werd hem in 1800, bij het vertrek van den hoogl. J. H. van Swinden, het onderwijs in de philosophie opgedragen. Als godgeleerde had hij uitstekende verdiensten; behalve de reeds genoemde verhand. schreef hij er eene *Over den invloed van 't burgerlijk bestuur op zaken van godsdienst*, waarmede hij bij Teijlers godgel. genootschap den eereprijs behaalde, gelijk ook bij 't Haagsche in 1798 voor eene verhand. *Over de begrippen van den schrijver des briefs aan de Hebr. aangaande het hoogepriesterschap van J. C.* Hij verwierf inzonderheid grooten naam door zijn *Uitlegkundig woordenboek ter opheldering van de schriften des N. V. Amst.* 1790. 2 dln., 2de druk in 1804. Als natuurkundige deed hij zich kennen door eene verhandel. over de stelling: *Vloeistoffen wegen in gelijksoortige vloeistoffen. Ib.* 1807, en door zijne natuurk. lessen in *Felix Meritis*, waarvan eenige het licht zien. Als letterkundige behaalde hij roem door eene verhand. *Over de Hollandsche dichtmaat en prosodie, toegepast op het rythmus en metrum der ouden. Ib.* 1808. Zijne uitgebreide kundigheden, zijne verdraagzaamheid, zijn opregt, nederig en liefderijk karakter verwierven hem algemeene hoogachting.

HESSELS (JACOB), raadsheer van *Gend*, lid van den zoogenoemden raad van beroerten (beter bloedraad), door Alba in *Nederland* opgerigt in 1567, staat met eene zwarte kool in de vaderl. geschiedenis opgeteekend. Hij was getrouwd met de zuster van den beroemden Viglius van Aijtta en in den post gesteld van procureur-generaal, waarvan hij later afstand deed. Men verhaalt dat hij, 's namiddags in den raad zittende, wel eens door den slaap werd overvallen. Als hij dan zijne stem moest uitbrengen, om over leven of dood van een' gevangene te beslissen, hoorde men hem altoos, in een' half slapenden, half wakenden toestand, zeggen: „ad patibulum! ad patibulum! (naar de galg! naar de galg!). Zijne vrouw, die het zeer tegen de borst was, dat hij zitting had in zulk een' raad, en van niets anders sprak dan van galg en hangen, voorzeide hem, dat hij ter eeniger tijd zelf aan de galg zou raken. Tien jaren later viel hij, bij een' opstand te *Gend*, in handen van den heer van Rijhove;

zat aldaar tot het volgende jaar gevangen en zwoer bij zijnen baard, dat hij gemelden heer nog eens aan de galg zou helpen; maar de kans daartoe verkeerde; de voorzegging zijner vrouw kwam in vervulling. Niet ver van de stad werd hij aan een' boom opgehangen. Bij den toestel smaalde Rijhove op Hessels gemelden eed, waarop deze, strijkende over zijn' baard, zeide: „zulke grijze hairen zult gij nimmer dragen!" maar Rijhove hernam: „ dat zult gij liegen, schelm!" liep op hem toe, sneed een lok van Hessels kin, en stak die op zijn hoed, waarin hij door anderen gevolgd werd.

HESSELS (FRANS), geb. te *Rotterdam* in 1680, † 1746, was een regtsgeleerde, die den titel voerde van hoogl. in de geschiedenis en welsprekendheid aldaar (1702) en later domheer werd te *Utrecht*. Hij stond als gelukkig beoefenaar der Lat. dichtkunde in vriendschapsbetrekking met J. Broekhuizen en Reland, wordt door den ouden Burman met hoogen lof vermeld en als eene bijzonderheid van hem verhaald, dat hij met eenige zijner geleerde vrienden den verjaardag van Virgilius vierde. Hij gaf eenige gedichten uit, onder den titel van *Otia Hagana*, 1702, bestaande uit 20 Elegiën, opgedragen aan Broekhuizen en Francius. Andere zijner werken worden in *Saxii Onom.* VII, 114, opgeteld, en sommige gedichten komen voor in de *Delitiae poëticae* van van Santen.

HETTINGA (HOMMO VAN) verkreeg aanzienlijke ambten, werd in 1558 grietman van *Baarderadeel*, en ontvanger van den omslag over de Floreenen, om de kosten te vinden van het graven der vaart tusschen *Leeuwarden* en *Sneek*. Hij was een ijverig voorstander van vrijheid en hervorming; teekende het verbond der edelen; vlugtte voor de vervolging; werd door Alba ingedaagd en gebannen; voegde zich bij Lodewijk van *Nassau;* deed krijgsvolk werven in *Friesland* en onder de bevelen van gemelden prins met een vendel den intogt in *Groningen*. Hij was een der hoofden van de vrijbuiters, die den vijand op de Friesche kusten benaauwden en hielp in 1572 *Brielle* innemen. Van daar vertrok hij naar *Veere* in *Zeeland*, waar hij over een vendel knechten het bevel voerde, die door de stad betaald werden. Hij † omstreeks 1573 of 74.

— (TIETE VAN), zijn broeder, grietman van *Wijmbritzeradeel*, toonde door daden wat hij veil had voor vaderland en vrijheid. Als onderteekenaar van 't verbond der edelen, als aanhanger van Oranje, kwam hij bij Alba in verdenking, die hem te vergeefs naar *Antwerpen* ontbood. Hij hield zich schuil tot in 1572, wanneer hij zich onder de vrijbuiters begaf; kwam die van *Enk-*

huizen te hulp, en poogde *Leeuwarden* en andere Friesche steden aan de zijde van prins Willem te brengen. Tot bevelhebber aangesteld van *Sneek*, moest hij in weerwil zijner heldhaftigheid spoedig die stad verlaten. Hij week met zijn aangeworven krijgsvolk naar *N.-Holland*, en versloeg bij *Wormer* 1300 of 1400 Spanjaarden en Duitschers, met slechts 200 krijgsknechten. Hij zag zich uitgesloten van de algemeene amnestie in 1574, en schijnt kort daarop overleden te zijn.

HETTINGA (DOECKE EN TACO VAN), zonen van Hommo v. H., traden in het voetspoor van hunnen vader. De eerstgenoemde was waarschijnlijk bij hem op de vloot der Watergeuzen en bij *Brielle*. Daarna vinden wij hem te *Veere*, nadat die stad tot Oranje was overgegaan, als vaandrig dienende onder het vendel van Rollé, gewezen baljuw van *Veere*. Waarschijnlijk dat hij in eene der menigvuldige gevechten in *Zeeland* sneuvelde. TACO, die ook welligt tot de Watergeuzen behoorde, rigtte in 1580 voor Hohenlo in *Dantumadeel* een vendel op, waarmede hij naar 't leger van den graaf trok. Terwijl zijn volk in de schans van den *Opslag* huisde, en hij met zijn' hopman Jelsma naar *Leeuwarden* ging om ontzet, gaven 2 der overgeblevene hoplieden Stamler en Idtsen, de schans laflhartig aan Rennenberg over. In 1584 behoorde hij tot de Gedeputeerden der Staten van Friesland. In 1589 was hij overste-luitenant van graaf Willem Frederik; lag in 1593 met eene bende van 800 mannen op de Drenthsche grenzen, om *Friesland* te beschermen tegen Verdugo; veroverde de kerk te *Midwolda*, door de Spaanschen bezet, was 2 jaren later luitenant van den graaf van Solms gedurende het beleg van *Hulst*, en deelde in de zegepraal bij *Nieuwpoort* (1600), waar hij 't bevel had over 't 3de bataillon van de 2de divisie, in 't centrum van prins Maurits' leger.

HEULE (CHRISTIAEN VAN), een mathematicus te *Leijden*, zond ten jare 1626 in 't licht eene *Nederduitsche Grammatica ofte Spraeckonst*, bevattende eene korte verhandeling van de onderscheidene taaldeelen, welke blijken draagt van zijne gezonde begrippen omtrent de taal, waarin hij anderen later ten fakkel verstrekte. Levensbijzonderheden zijn ons van hem niet voorgekomen.

HEUMEN (JOHAN VAN), geb. te *Utrecht* in 't begin der 17. eeuw en † in 1673, verkreeg op eene buitenlandsche hoogeschool den graad van licentiaat in de theologie; werd pastoor te *Schoonhoven* en tevens apostolisch-protonotaris. Naar *Rotterdam* overgeplaatst in 1642, behield hij nog eenigen tijd zijn' eersten post, werd later aartspriester van 't district *Delft*, tevens

met den titel van deken des aartsbisschoppelijken kapittels van *Utrecht*. Hij was bijzonder ijverig in 't vervullen van zijne ambtspligten, vooral gedurende de pestziekte te *Rotterdam*, en had een vrolijk en opgeruimd gestel; hij schreef o. a. *Den onsterfelijcken Adam. Antw.* 1651. — *De mediterende duif over de sondaghen en H. H. daghen. Ib.* 1658. — *Het clooster van Sion in VI dln. Ib.* 1658. — *Joseph somnians etc. Ib.* 1660. — *Joseph accrescens etc. Ib.* 1663, en *Job patiens etc. Ib.* 1668.

HEURNIUS (JOHANNES) of VAN HEURNE, geb. te *Utrecht* in 1543, † 1601, was in zijne jeugd zoo traag van begrip, dat hij op zijn elfde jaar eerst de letters en op zijn 15de naauwelijks de grammatica kende. De ontwikkeling kwam later met een gelukkig gevolg. Hij bezocht de hoogeschool van *Leuven*, waar hij bij den vermaarden Gemma Frisius te huis was; vervolgens die van *Parijs* en *Padua*, waar hij Foreest en andere Hollandsche jongelingen aantrof, en gedurende 4 jaren zich met ijver op de geneeskunde toelegde. De roem zijner geleerdheid noopte een' Venetiaanschen edelman, die als gezant naar *Constantinopel* vertrok, hem tot die reis overtehalen; maar Heurnius, die er wel lust toe had, weigerde uit vrees zijn vader te mishagen. In 1571 begaf hij zich naar *Pavia*, waar hij den doctoralen graad verwierf, en 2 jaren lijfarts was van N. Perrenot van Granvelle. Een der hoogl. aldaar was zoo zeer met hem ingenomen, dat hij hem het professoraat en zijne dochter wilde afstaan; doch als Protestant vrees koesterende voor den naijver en de dolken der Italianen, wees hij het een en ander van de hand, kwam in 1573 te *Utrecht* terug, waar hij zich als geneesheer vestigde en zich naam maakte door de ontdekking, dat de graaf van Noircarmes, gouverneur van *Utrecht*, niet aan geelzucht (zoo als andere doctoren opgaven) maar aan vergiftiging kwijnde. Hem viel de onderscheiding ten deel, dat hij tot lid der stads regering werd verkozen, in 1581 tot hoogl. der geneeskunst te *Leijden* en tot lijfarts van Willem I en Maurits. Tot den bloei der hoogeschool droeg hij veel bij, zoo door zijn voortreffelijk onderwijs, als de uitgave van geleerde schriften, welke blijken dragen van zijne ervarenheid in de geneeskunde en in de oude talen, bijzonder de Grieksche. Van zijne menschenkennis gaf hij een treffend blijk in de zielsziekte (overspannen liefde) van Emilia van Nassau. Van al zijne werken bezorgde zijn zoon Otto eene afzonderlijke uitgave te *Leijden* in 1609.

— (OTTO), zijn zoon, geb. te *Utrecht* in 1577, † 1652, studeerde te *Leijden* in de letteren, wijsbegeerte en geneeskunst. Tot artium lib. mag. bevorderd in 1599, werd hem weldra het

onderwijs in de redeneerkunde toevertrouwd. Na 't verkrijgen van 't doctoraat in de medicijnen (1601), zag hij zich kort na 't overlijden zijns vaders tot buitengewoon hoogl. der geneeskunst aangesteld. In 1611 tot gewoon hoogl. bevorderd, werd hem, 7 jaren later, ook het onderwijs der ontleedkunde opgedragen. Met zijn' ambtgenoot R. Bontius en anderen leefde hij op geen' vriendschappelijken voet, ofschoon Barlaeus hem prijst als een voorzigtig, zedig en toegevend geleerde. Eene reeks van jaren betoonde hij der hoogeschool belangrijke diensten; doch weinige schriften zijn van hem bekend. Behalve *De Barbarica philosophica lib.* 2. *L. B.* 1600, en *Babylonica, Aegypt. Indica etc. philosophiae primordia, Ib.* 1619, heeft hij ook wel eens een Latijnsch vers geschreven.

HEUSCH (WILLEM DE), ook wel DE HEUS, geb. te *Utrecht* in 1638, was een leerling van den schilder JAN BOTH, wiens trant hij volgde in 't schilderen van landschappen. Hij heeft zich langen tijd te *Rome* opgehouden, welks schilderachtige omstreken hem stof leverden voor zijn werk, dat naar verdienste gewaardeerd en gezocht werd. Vele zijner landschappen prijken met goed geteekende figuren en dieren. Zijne onderwerpen zijn doorgaans jagten, herfsttooneelen of herders en landlieden, zich vermakende of met veldarbeid bezig houdende. Het Haagsche Museum bezit van hem 2 landschapjes. Hij eindigde zijne dagen te *Utrecht* in hoogen ouderdom.

— (ABRAHAM DE) geb. te *Utrecht*, in 't midden der 17de eeuw, leerde de schilderkunst van C. Striep, vestigde zich te *Dordrecht*, en vond behagen om allerhande kruiden, kapellen, slangen, hagedissen en kleine insecten naar 't leven aftebeelden. Weduwenaar geworden, voer hij ter zee eerst als luitenant, daarna als kapitein op een' brander. Voor de 2de maal gehuwd, nam hij 't penseel weder ter hand en eindigde zijne dagen te *Leerdam*, waar men hem tot burgemeester koos.

— (JACOB DE), neef en leerling van Willem d. H., geb. te *Utrecht* in 1657, † 1701, volgde de manier van zijn' oom in 't landschapschilderen; begaf zich naar *Italië*, bestudeerde de schoone voorbeelden, die de kunst en de natuur hem hier aanboden, maar wijzigde zijn' trant eenigermate naar dien van Salvator Rosa, bijzonder in zijne beelden. Hij schilderde op eene geestige wijze allerlei vee, teekende uitstekend academiebeelden, hield zich lang te *Rome* en *Venetië* op, zoodat er van zijne stukken en die zijns ooms weinige in ons land gevonden worden. Naar 't vaderland teruggekeerd, overleed hij in zijne geboortestad.

HEUSDE (PHILIPS WILLEM VAN), geb. in 1779, † in 1839,

was als knaap reeds de voorspeller van het geniale, dat hij later in alle opzigten openbaarde. Hij studeerde te *Amsterdam* en *Leijden* in de letteren en wijsbegeerte, en had, vooral wat de laatstgenoemde wetenschap betreft, veel te danken aan Wijttenbach, die reeds in 1803 in zijne *Epistola ad Heusdium* getoond had, hoe hoog hij zijnen leerling schatte. Nadat van Heusde zijn keurig *Specimen in Platonem* (*Lugd. Bat.* 1803) geschreven had, waarvoor hem zoo in- als buiten 's lands toejuiching en goedkeuring ten deele vielen, deed hij eene buitenlandsche reis door *Frankrijk*, en werd, naauwelijks daarvan teruggekomen, in 1804 benoemd tot Hoogl. in de Letteren en geschied. te *Utrecht*, op den leeftijd van 25 jaren! Vroeger minder werk van de beoefening der geschiedenis gemaakt hebbende, legde hij er zich nu met ijver op toe, die studie werd behoefte voor zijn' krachtigen geest, hij trok dadelijk aller aandacht tot zich, boeide de kweekelingen aan zijn onderwijs, wekte den lust tot historie-studie krachtig aan de Hoogeschool op en verwierf zich ook als geschiedkundige, roem. Hij wist dit te bewerken door den ouden weg der historie-studie te verlaten, en de geschiedenis wijsgeerig te onderzoeken. Vooral was het er hem om te doen, om in de geschiedenis des menschdoms de geschiedenis der menschheid te ontwikkelen. In dien geest verstond hij de beoefening der pragmatische historie, en schonk der wereld de resultaten daarvan in zijn voortreffelijk werk: *De school van Polybius*, *Amst.* 1841, 2 jaren na zijn' dood uitgegeven. Wat hij overigens als letterkundige en wijsgeer voor de hoogeschool en de wetenschappen geweest is, welk een aangenaam en humaan mensch, welk een geliefde leermeester hij was, daarvan hebben in de dagen na zijn overlijden veler monden gesproken en veler harten getuigd. In de zomervacantie van 1839 bezocht hij *Zwitserland*, om onder het genot dezer onvergelijkelijke natuur zijne ligchaamskrachten te versterken en zijnen geest te verhelderen. Hij wenschte den klassieken bodem van *Italië* te betreden, maar aan *Genève's* meer werd hij tot hoogeren werkkring opgeroepen. Voor ieder, die hem kende en liefhad, was die mare ontzettend. Voor het nageslacht blijft hij, behalve in de reeds opgenoemde, in de volgende werken leven: *C. W. de Rhoer geschetst, bijz. als geschiedkundige. Utr.* 1822. — *Initia philosophiae Platonicae*, 3 *vol. Traj.* 1831, 2*de dr.* 1842. — *Brieven over den aard en de strekking van het hooger onderwijs. Utr.* 1829, 3*de dr.* 1835. — *De Sokratische School*, 4 *dln.* 2*de dr.* 1841. — *Brieven over het beoefenen der wijsgeerte*, *enz. Utr.* 1837. — *Characterismi principum philosophorum veterum*, *etc. Amst.* 1839.

HEUSDEN (JACOB VAN), geb. te *Hilvarenbeek* in 1757, † 1841, werd in 1783 hulpprediker te *St. Oedenrode*, 't volgende jaar aldaar als leeraar bevestigd en 8 jaren later predikant in zijne geboorteplaats, waar hij zijne overige dagen sleet. In de godgeleerde wetenschappen en oude talen bijzonder ervaren, zette hij zijn licht niet onder eene korenmaat. Hij behaalde in 1789 den eereprijs op eene verhand. bij 't Haagsche Genootschap *Ter aanprijzing van het onderzoek der H. S.* — Schreef een *Kort onderwijs in de Chr. godsd. naar de belijdenis der Hervormden*, waarvan in 1836 de 3de druk verscheen. Zonder zijn' naam: *De dag des Heeren, eene zamenspraak tusschen den heer B. en mevr. V.* 1824. Nog in 't zelfde jaar: *Eene voorlezing over 't gebruik van geloofsbelijdenissen of symb. boeken*, waarop in 1836 volgde *Over het behoorlijk eerbiedigen van de geloofsformulieren der Herv. kerk* enz. Hij trad gaarne op als vredestichter, dikwerf met een gelukkig gevolg; gaf onderscheidene blijken van menschlievendheid en verdraagzaamheid, welke ook doorstralen in zijn geschrift: *Over de voortreffelijkh. van het Gereform. boven 't Roomsche geloof, enz. Breda* 1830, en in *Het groot belang der Geref. om zich van de R. kerk afgescheiden te houden.* Meer andere vlugschriften van zijne hand zijn in dien geest opgesteld. Door zijn toedoen werd in 1822 te *Breda* de Protest. Maatschappij van Welstand opgerigt, die nog weldadig werkt, ook door zijn keurig boekje: *Peter en Anna of de gelukkige landbouw. Breda*, 1824. Een paar aanbiedingen van grootere standplaatsen wees hij van de hand en was in zijnen beperkten kring voor land en kerk heilrijk werkzaam.

HEUSSEN (HUGO FRANCISCUS VAN), geb. te *'s Hage* in 1654, † 1719, werd te *Leuven* licentiaat in de theologie, daarna rector in 't nonnenklooster te *Huissen* bij *Arnhem.* Hij kwam in aanmerking voor het pauselijk vicariaat in *Nederland*, maar men mistrouwde zijne gevoelens. P. Kodde, die daartoe werd aangesteld en zeer met hem was ingenomen, maakte hem tot zijn provicaris, 't geen te *Rome* mishaagde, doch van Heussen bleef zijne functie voortzetten, zag zich zelfs in 1705, door de kapittelen van *Utrecht* en *Haarlem* aangesteld tot algemeen vicaris, gedurende het openstaan van den aartsbisschoppelijken stoel. Hoe men zich te *Rome* daartegen ook verzette, hij stoorde zich niet aan den bedreigden ban, bleef het Jansenismus begunstigen en werkte de vestiging dier geestelijken tegen, welke, door den pausel. nuntius te *Keulen* aangesteld, eene andere rigting volgden. Hij bleef tot aan zijn' dood den titel voeren van deken en vicaris-generaal van 't kapittel van *Utrecht.* Behalve eenige

minder belangrijke werkjes, schreef hij de *Batavia sacra etc.*, *Brux.* 1714, en *Hist. Episcopatuum Belgii, etc. L. B.* 1719. Beide werken zijn door H. van Rijn in 't Nederd. vertaald en met vele aanteek. vermeerderd. Het laatste bevat *Hist. of beschrijv. v. 't Utr. bisdom. — Oudheden en gestichten van het regte Z. Holl. en Schieland, van Rijnland, Leijden, Delfland, Kennemerland, Amstelland, N. Holland, W. Friesl., Zeeland, Friesl., Gron., Drenthe, het bisdom van Dev., van de stad en meijerij van 's Hertogenbosch;* eindelijk een *Aanhangsel* van den hoogl. Drakenborch en eene *Beschrijv. der bisschopp. munten en zegelen van Utr.* door F. v. Mieris. Het gansche werk met de *Batavia sacra* is vervat in 21 dln. in 8vo en 6 dln. in fol. Het is onmisbaar voor den onderzoeker van de kerkel. gesch. en oudheden der *Nederlanden*, doch moet met omzigtigheid gebruikt worden, wijl er vele onnaauwkeurigheden zijn ingeslopen.

HEUTERUS (PONTUS) of DE HUYTER, geb. te *Delft* in 1535, † 1602, omhelsde den geestelijken stand, en werd kanunnik te *Gorinchem.* Bij het veroveren dier stad door de Geuzen in 1572, voerde men hem gevankelijk naar *den Briel.* Door Lumeij verhoord, gaf hij zulke gematigde en voorzigtige antwoorden, dat deze hem voor zijne partij gewonnen rekende, en hem niet in de gevangenis, maar in 't huis van den provoost bewaken liet. Hier zat hij tot den 20. Julij, toen de watergeus Johan Omal hem en een' priester van *Maasdam* in een' boomgaard voerde om beide optehangen. Heuterus zag zijn' makker sterven, en verwierf door groote beloften en vleijerij zijn lijfsbehoud. Daar hij veel kennis aan den dag legde en goed Fransch sprak, besloot Omal hem als zijn secretaris te gebruiken; derhalve verkreeg hij zijne vrijheid, doch nam de eerste gelegenheid te baat, om zijn' wreeden meester te ontvlugten, en verzoende zich met de R. kerk, welke men meende, dat hij verzaakt had. Sedert dien tijd beoefende hij ijverig de Nederl. en Bourgondische geschiedenissen, doorzocht de boekerijen der kloosters en steden; deed verscheidene reizen in *Bourgondië* en *Franche-comté*, werd in 1585 kanunnik te *Deventer*, verliet die stad in 1592, toen haar prins Maurits vermeesterde, en begaf zich naar *St. Truijen*, waar hij overleed. Al zijne hist. werken verschenen het eerst gezamentlijk in 1643 te *Leuven* onder den titel: *P. H. opera hist. omnia: Burgundica, Austriaca, Belgica* etc. Hoe ongunstig ook door sommigen beoordeeld, blijven zij toch voor de geschiedenis allerbelangrijkst. Hij schreef ook een werkje *Over de Nederd. Ortographie, Antw.* 1581, waarin hij toonde een zuiver begrip te hebben gehad van den aard onzer moederspraak,

Het werk, waaraan hij in de laatste dagen zijns levens schreef: *Historia successionis Belgicae*, en dat men meende vernietigd te zijn, is te vinden in de uitgave zijner *Opera* in 1649 te *Leuven*, bij Justus Coppen; loopende van 1560—69, zijnde alleen de jaren 1569—75 verloren geraakt.

HEUVEL (HENDRIK HERMAN VAN DEN), geb. in 1732, † 1785, afkomstig uit een aanzienlijk geslacht te *Maastricht*, beoefende de regtsgeleerdheid waarschijnlijk te *Utrecht*, wijl wij hem daar in 1754 geplaatst vinden als subst. griffier bij 't hof. In 1781 werd hij secretaris der commissie van finantiën en later adjunct secret. der Staten. Hij wordt loffelijk vermeld om de getrouwheid, waarmede hij zijne posten vervulde, en om zijn' ijver ter bevordering van vaderlandsliefde en welvaart. Bij de Maatschappij te *Haarlem* behaalde hij in 1771 den gouden prijs voor eene *Verhandel. omtrent de meest geschikte middelen ter verbetering van handel en fabriek-wezen.* Zij had met zijne verdere bemoeijingen de oprigting van den oeconomischen tak ten gevolge. Zijne andere schriften zien tot nog toe, zoo ver wij weten, niet het licht.

HEIJDE (JAN VAN DER), geb. te *Gorinchem* in 1637, † 1712, had grooten lust tot de teeken- en schilderkunst, die hem, na eenig onderwijs in 't glasschilderen, *Amsterdam* deed opzoeken, waar hij de beste gelegenheid vond ter verdere oefening. Het ontging zijner opmerkzaamheid niet, hoe hoogst gebrekkig de middelen waren ter verlichting der straten en tot blussching van brand. Hij slaagde er in, onder goedkeuring der regering, het een en ander te verbeteren. Reeds in 1669 zag men de straten behoorlijk verlicht door lantaarnen van zijne uitvinding, en 3 jaren later bewees hij stad en lande eene nog gewigtiger dienst, de uitvinding van lange lederen buizen aan de brandspuiten, die over en door huizen, stegen en sloppen konden gevoerd worden om 't water te brengen waar 't noodig was. De regering stelde hem in 1672 aan tot algemeen brandmeester en verleende hem octrooi op het vervaardigen der slangbrandspuiten. In 1690 gaf hij met zijn' zoon eene *Beschrijving der slangbrandspuiten en hare wijze van brandblussing, in fol.* met pl. uit. Bij al de werkzaamheden, aan deze zaak verbonden, vergat hij niet het teekenen en schilderen van stadsgezigten, met eene naauwkeurigheid en kunstzin, die vroeger niet gekend was en naderhand niet bereikt is. Hij wist de verscheidenheden van kleuren en tinten, die gevels en muurwerken aanboden, op het natuurlijkst natebootsen en in harmonie te houden met zijne ordonnantiën. De dag- en zonlichten in zijne stukken zijn op

de schilderachtigste wijze en met een meesterlijk penseel in acht genomen. Bijna alle zijn rijkelijk, met beelden, paarden en andere dieren, door den uitstekenden schilder A. van de Velde gestoffeerd, waardoor zij eene dubbele waarde verkregen. Na den dood van A. v. d. Velde hebben ook E. van der Neer en anderen zijne stukken met figuurtjes opgeluisterd. Doch niet alleen in *Amst.* koos hij zijne onderwerpen, maar hij vervaardigde ook gezigten van kerken en gebouwen te *Keulen*, *Brussel*, *Londen* en elders. Geen wonder dat Czaar Peter de Groote, gedurende zijn verblijf te *Amst.*, uren kon doorbrengen in de brandspuiten-fabriek van vader en zoon in de *Koestraat*, en hoe meer hij hen leerde kennen, hoe meer hij hunne scherpzinnigheid en hun vindingrijk vernuft moest bewonderen; doch de poging die hij aanwendde, om één hunner naar *Rusland* te lokken, mislukte. De Museums te *'s Hage* en *Amst.* bezitten van dezen grooten meester 4 stadsgezigten, die allen door v. de Velde zijn gestoffeerd. Zijne teekeningen, die weinig voorkomen, worden duur betaald.

HEYMAN (JOHANNES), geb. te *Wezel* in 1667, † 1737, was predikant bij de Nederd. herv. gemeente te *Smyrna*, en werd in 1707 door curatoren der Leijdsche hoogeschool voor den tijd van 2 jaren met *ƒ* 500 ondersteund, om ter zijner verdere oefening in de Persische en Arabische talen, eene reis naar het *Oosten* te doen. In 1710 werd hij te *Leijden* aangesteld tot hoogl. der Oostersche talen en begon dien post met eene redevoer. *De commendando Orientalium literarum studio.* Het verhaal zijner reize kwam door de zorg van zijn' neef J. W. Heyman, in 1757 in 2 dln. uit. Van dezen J. W. HEYMAN staan nog vermeld: *De natuuronderzoeker.* 3 *dln.* — *Konst om lang, vrolijk en vergenoegd te leven*, 2 *dln.* — *Gedenkwaardige Deensche brieven*, 7 *dln.* — *Leven en gedrag der hedendaagsche Christenen.* — *De Nederl. Patriot*, 4 stukjes.

HEYNINGEN (GERARDUS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1716, † 1801, werd in 1736 te *Utrecht* tot doctor in de wijsbegeerte en vrije kunsten bevorderd. Ofschoon hij zich wenschte te bekwamen tot het leeraarsambt bij de Doopsgezinden, woonde hij toch tevens de theol. en exeget. lessen bij van H. S. van Alphen. Daarna bezocht hij de kweekschool der Doopsgez. te *Amst.*, en zag zich in 1739 aangesteld tot leeraar te *Utr.*, en 19 jaren later in zijne geboortestad. De godvruchtige man was ijverig in zijn beroep werkzaam, las gretig onze Ned. dichters en maakte nu en dan een versje, zoo als uit een geschreven bundel, onder zijne papieren gevonden, blijkt; daarbij was hij

lid van 't Utr. Genootschap: *Besteedt den tijd met konst en vlijt* en honorair lid van het Dicht- en Letterlievend Genootschap te *Amsterdam*.

HEYNINGEN (M. VAN) BOSCH, Zie bl. 223 van dit werk.

HEYNINGEN (HENDRIK VAN), geb. te *Oostzaan* in 1787, † 1851, genoot het eerste onderwijs te *Amsterdam* en voltooide zijne theologische studiën te *Leijden*. In 1811 mogt zijn beroep naar *Langerak* de keizerlijke goedkeuring niet erlangen, doch des niet te min aanvaardde hij er het leeraarsambt den 12. Dec. van 't genoemde jaar, en werd daarin eerst bevestigd na het ontvangen der approbatie van den souvereinen vorst, den 23. Jan. 1814, in welk jaar men hem tevens uitnoodigde, om als veldprediker in 't leger optetreden, dat toen in *België* lag. Naar *Rijswijk* bij *'s Hage* beroepen in 1815, was hij daar 15 jaren werkzaam, waarna hij naar *Meppel* vertrok. Niet slechts als leeraar, maar ook als bestuurder der herv. kerk, en als schrijver, heeft hij zich verdienstelijk gemaakt. De Letterk. Maatschappij te *Leijden* huldigde zijne kunde, door hem tot haar medelid te benoemen, en koning Willem II, door hem het ridderkruis te schenken. Vele zijner schriften bevatten in bijbeloefeningen populaire verklaringen over de Evangelisten, de Hand. der Apost., de brieven van Paulus en van Johannes. Daarenboven gaf hij een *Bijb. handb. voor alle Christenen*; een *voor de Bijb. geschied.* met pl. — *Tafereelen uit de gesch. der Chrl. kerk* met pl. Bij 't Haagsche Genootschap eene verhand. *Over de geloofs- en zedeleer van Paulus uit zijne redevoer. in de Hand. der App. en uit zijne brieven aan de Rom. en Gal.* — *De gemoedsgesteldh. van David enz. uit zijne psalmen opgemaakt enz. in leerr.* 3 dln., en meer andere practische werken, die van zijne kunde en werkzaamheid getuigen.

HEYNS (ZACHARIAS), geb. te *Antwerpen* omstreeks 1570, † 1640, bragt den meesten tijd zijns levens in de N. Nederl. gewesten door; vestigde zich eerst te *Amsterdam*, waar hij de graveerkunst beoefende, later te *Zwolle* als boekdrukker. Even als zijn vader, toonde hij grooten lust in de oudheid- en aardrijkskunde en de Fransche en Nederd. dichtkunst. Hij was voor zijnen tijd een zinrijk en geestig dichter, die in vloeijende verzen het werk van den Franschen dichter Bartas vertaalde, getiteld: *De weken*, behelzende o. a. *de schepp. der wereld; den staet der eerste menschen; den zondvloed enz.* Hij schreef een oorspr. werk, getiteld: *Emblemata ofte sinnebeelden streckende tot chr. bedenckinghe en leere der zedicheijt*, *Rott.* 1625, met vele zinnebeeldige figuren en Nederd. en Fr. gedichten en uitlegging

in onrijm. Daar achter staat (in sommige exemplaren) *Deuchden-schole ofte spieghel der Jonghe-dochteren enz.; Bruilofts tafelspel*, enz. Heijns was een vriend van Vondel.

HEIJNS (MARIA), geb. omstreeks 1620, schijnt mij toe in geene bloed-betrekking gestaan te hebben tot den bovenstaande, wiens verzen zij aanhaalt in het te melden werk, zonder bijvoeging van eenig epitheton, als enkel dit: *de geestige Zach. Heijns.* Zij gaf te *Amst.* in 1647 een werk uit, getiteld: *Bloemhof der doorluchtige voorbeelden enz.*, getrokken en vertaald uit de schriften van P. Camerarius, M. de Montanje en anderen. Het werd aan Sibylla van Griethuizen uit *Schoonhoven* toegezonden, met een' zeer vleijenden brief. Welligt dat een enkel versje, daarin voorkomende, van hare hand is, de meeste zijn van elders ontleend, gelijk de platen uit de *Emblemata* van Z. Heijns. Het werk mag des niet te min gerangschikt worden onder de belangrijke voortbrengsels van dien tijd.

HEYST (JOANNES VAN), geb. te *Zierikzee* in 't laatste ged. der 16de eeuw, † 1662, beoefende bij de godgeleerdheid tevens de geneeskunde, waarin hij den graad van doctor verwierf. Eerst predikant te *Bruinisse*, werd hij in 1630 naar *Brouwershaven* verplaatst; nam voor een' korten tijd in 1640 de dienst in het leger waar, en was daarna tot aan zijn' dood werkzaam in de laatstgenoemde standplaats. Van hem zijn de volgende gelegenheidspredicatiën bekend: *Opweckende of hemelsche basuijne aen den slaepsuchtigen Nederlander, over de* 5 *eerste vs. van het* 2*de cap. Judicum enz. Zier.* 1636. — *Voorloper der uijtstortinghe van de* 7*de Phiole der toornicheden Godts, over Matt.* 24 *vs.* 4—8 *op occasie van de aerdbeweginghe geschied*, 4 *Apr.* 1640. *enz. Middelb.* 1640. — *Heerschende hemel of spieghel der voorzichtigheit Godts, bij occasie van alle ongevallen en droeve elenden dezes tijts*, zijnde eene verhandel. over Jes. 45 vs. 7. *Amst.* 1657.

— (MARIA VAN), wed. A. Vinkenra, geb. in 1739, † 1820, maakte zich als volksdichteresse gunstig bekend in de *Volksliedjes*, door de Maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen uitgegeven. In de 4 eerste stukjes van dien bundel komen er een 40tal van haar voor, welke blijken dragen, dat zij den juisten toon des volksgezangs wist te treffen. Of en waar er meer dichtstukjes van haar gevonden worden, is ons onbekend, gelijk ook hare lotgevallen.

— (DAVID VAN), geb. in 1802, † 1836, begon zijne theologische studiën te *Amsterdam*, waar hij openlijk een der opstellen van den hoogl. van Hengel verdedigde: *Annotatio in Luc.* 22 *vs.* 31, 32, (daarna opgenomen in diens *Annotatio in loca*

nonnulla N. T.); zette die voort te *Leijden* en eindigde zijne academische loopbaan met het schrijven eener verhand.: *De Judaeo-Christianismo ejusque vi et efficacitate, quam exeruit in rem Christianam, seculo primo*, welke hij in 1828 openlijk verdedigde, en waarmede hij den doctoralen graad in de theologie verwierf, nadat hij reeds de Evangelie-bediening was ingetreden, te *Muiderberg*, waar hij 8 jaren werkzaam was. Later stond hij te *Hazerswoude* en eindelijk te *Gouda*. Van daar naar *Leijden* beroepen in 't voorjaar van 1836, vertrok hij derwaarts met een ziekelijk ligchaam, en vond er weldra zijn graf. Volgens de getuigenis van van Hengel, was hij een wetenschappelijk mensch, die studeerde in den waren zin des woords, die trachtte op zich zelven te staan, zonder eenige school of partij te dienen. Zijne verhand. *Over het kanoniek gezag van de boeken des N. T.* werd in 1834 door 't Haagsche Genootschap bekroond. Ook bestaat er van hem eene verhand. *Over den invloed der vrouwen ter bewaring van het volkskarakter in 't algemeen en dat van onze Natie in 't bijzonder*, opgenomen in het mengelwerk van den *Recensent ook der Recens.* 26ste deel, en eene redevoer. *Over Bijbelverspreiding en Hervorming in onderlinge betrekking*, *Leijd.* 1833. Menig uur van uitspanning wijdde hij aan de fraaije letteren. Hij gaf eenige proeven van zijn' dichterlijken geest, in den trant van Tollens, in de *Leijdsche studenten-almanakken* van 1826, 27, 28 en 29; achter de Dissertatiën van H. J. Spijker en J. J. Boonacker en enkele in den *Recensent ook der Recensenten* van 1837.

HIERGES (G. V. BARLAYMONT, Heer van), Zie BARLAYMONT, bl. 97.

HIGT (ERNST WILLEM), geb. te *Dokkum* in 1723, † 1762, had het aan zijn' bloedverwant J. Schrader te danken, dat hij voor de letteroefeningen werd opgeleid te *Franeker*. Hier kwam hij in betrekking met P. Burman, die zijn' aanleg voor de Lat. poëzij wist te ontwikkelen. Na 't vertrek van Burman, met wien hij door briefwisseling de vriendschap onderhield, vond hij in diens opvolger J. Arntzenius een' uitstekenden onderwijzer en later een' vriend, gelijk ook in L. C. Valckenaer. Na 6 jaren zich te *Franeker* in de letteren te hebben geoefend, bezocht hij de hoogeschool te *Leijden*, waar hij Ouderdorp, Hemsterhuis en Alberti hoorde. In 1749 zag hij zich aangesteld tot rector der Lat. scholen te *Alkmaar*, in welke betrekking hij tot aan zijn' dood met nut en ijver werkzaam was. Bijzonder ervaren in de Gr. en Lat. talen, heeft hij vele bekwame leerlingen gevormd, en getoond even zeer ervaren te zijn in 't

behandelen der Romeinsche als Nederd. lier. Vele zijner dichtstukken dragen blijken van een verheven dichterlijk gevoel. Ze zijn hier en daar verspreid, doch grootendeels bijeenverzameld door A. IJpeij en uitgegeven te *Harderwijk* in 1803, onder den titel: *Gedichten van E. W. Higt*, met eene belangrijke voorrede.

HILARIDES (JOHANNES), conrector der Lat. school en boekverkooper te *Dokkum*, zond in 't licht eene Nederd. overzett. v. Corn. Nepos en eene berijmde vertaling der *Fabelen* van Phaedrus, *Franeker* 1694, bestaande uit ruim 900 verzen, van weinig dichterlijke waarde; maar de 2de druk, een jaar later, kreeg naam door de bijvoeging van 't gedicht, getiteld: *Uithangbord van J. Hilarides, als burger en boekverkooper in de Hoochstraat te Dokkom.* Dit bord was aan de eene zijde beschilderd met een kerkboek met zilveren hoeken, sloten en ketting en daaronder: *Bijbel*, aan de andere zijde met eene hand, houdende 5 speelkaarten, vertoonende het toen in zwang zijnde spel *Lanterlu*, en daaronder: *Een schoone.* Dit gaf ergernis; te meer daar de *Bijbel* zich toonde aan hen die ter kerk gingen, en 't kaartspel aan degenen die er uit kwamen. Het bragt hem in groote onaangenaamheden, zoodat de regering er zich mede bemoeide, en hij over het kaartspel eene gevlochten mat liet hangen. Dit geval gaf hem aanleiding tot het opstellen van 't gemelde dichtstuk, met bijvoeging van eene kop. plaat, verbeeldende de beide zijden van 't beschreven uithangbord. Hij verdedigt hierin het onschuldig gebruik van 't kaartspel, en verklaart dat het enkel zijn oogmerk was, aan te duiden, dat hij zoowel speelkaarten als bijbels verkocht. Een zonderling uitvoerig vers vindt men van hem vóór 't *Verhaal van de stad Leeuwarden* enz. van Gabbema en Gutberleth, onderteekend: *Sljuecht in rjuecht, as dy fen Boolzert*, *Bolsward* 1701. Men heeft wel eens valschelijk beweerd, dat Hilarides een gefingeerde naam en de vrome D. Rz. Camphuizen de man zou geweest zijn, die dat aanstootelijk uithangbord plaatste NB! 70 jaren na zijn' dood!

HILLE (CORNELIUS JODOCI VAN) of HILLENIUS, geb. te *Yperen* in 1540, is de eerste geweest, die als leeraar bij de Hervormden optrad te *Haamstede* en *Burg* in *Zeeland*, van waar hij in 1577 bij leening naar *Oudenaarden* vertrok. Behalve dat hij van 1589 tot 1598 voorkomt als predikant te *Rotterdam*, zijn ons zijne verdere lotgevallen onbekend. De *Ziekentroost*, welke wij in onze liturgische schriften vinden, en vroeger aan Caspar Heidanus werd toegeschreven, is blijkbaar van zijne hand. Op den rijken catalogus van Jac. Koning leest men de titels van 2 zeldzame werkjes: *Den sieckentroost 't welck is eene*

onderwijsinghe enz. Ghemaeckt door C. van Hille enz. Gendt 1579, en *Den cleenen sieckentroost enz. Ib.* 1579. Den laatsten hebben wij in onze gemelde Lit. schriften.

HILLE (CORNELIS), zijn zoon, gedoopt te *Norwich* in *Engeland*, 30. Sept. 1568, is later predikant geweest te *Uitgeest* en *Akersloot*, te *Hillegersberg* (1591) te *Alkmaar* en *Groningen*. Tijdens de kerkelijke twisten met de Remonstranten en Contra-Rem. speelde hij, als voorstander dezer laatsten, eene belangrijke rol, zoodat men hem te *Alkmaar* in zijne dienst schorstte. Bij onderscheidene vergaderingen van predikanten te *'s Hage* en te *Amsterdam* was hij tegenwoordig, en van wege *Groningen* op de nat. synode te *Dordrecht* in 1618 en 19. Hij stond zeer in achting bij graaf Lodewijk Willem van *Nassau*, die hem het regelen der kerkelijke zaken van *Drenthe* opdroeg, waarbij hij zeer gematigd handelde, vrij van die kerkelijke heerschzucht, welke zoo vele andere in die dagen aan den dag legden.

HILLEBRANDS (JACOB) was burgemeester te *Groningen* in 1580, ten tijde dat men Rennenberg verdacht hield met *Spanje* te heulen. Op een' maaltijd openbaarde hij trouwhartig aan dezen zijn vermoeden, en zeide niet te hopen, dat zijne genade iets kwaads in den zin had; waarop Rennenberg antwoordde: terwijl hij hem de hand drukte: „ O mijn vader, dien ik voor „ mijn' vader houde, zoudt gij zulke dingen van mij vermoeden? „ Heb daar geene vrees voor!" De brave man verliet zich op dat woord, stelde anderen eenigermate gerust, doch hield goede wacht, 't geen hem weinig baatte. Toen des anderen daags in den morgenstond het verraad uitbrak, stelde hij zich dadelijk aan 't hoofd van hen, die weêrstand wilden bieden; doch bij den eersten aanval trof hem het doodelijk lood, allen zochten een goed heenkomen en de stad werd Spaansch. In 1567 had hij reeds in de vervolging des geloofs gedeeld en was gevlugt naar *O. Friesland*.

HILLEGAERSBERG (WILLEM VAN), aldus genoemd naar de plaats zijner geboorte, behoorde tot de zoogenoemde *Sprekers* der 14de eeuw, die aan de hoven, of in de kasteelen en woningen der aanzienlijken, hunne verdichte verhalen of zedelessen in rijm of onrijm, door hen zelven of door anderen gemaakt, opzeiden. Willem muntte onder deze bijzonder uit en werd rijkelijk beloond, o. a. door Albrecht van *Beijeren* en graaf Willem VI., die, na 's dichters dood, denkelijk omstreeks 1409, een boek kocht, waarin deze vele schoone *Sproken* had opgeschreven. J. A. Clignett heeft eenige zijner rijmwerken in 't licht gebragt, waarvan het uitvoerigste getiteld is: *Sinte*

Gheertruden minne (Bijdr. tot de O. Nederl. letterk. voorber. XXIX enz.) J. C. de Jonge deelt ons in de Bijlagen tot zijne *Verhand. over den oorsprong der Hoeksche en Kabeljaauwsche twisten*, bl. 269, een stuk van hem mede, dat die twisten tot onderwerp heeft en ten opschrift draagt: *Hoe deerste partien in Hollant quame.* De Sprekers, waartoe hij behoorde, hebben waarschijnlijk den grondslag gelegd tot ons tooneel.

HILLEMA (GELLIUS), advokaat en secretaris aan 't hof van *Leeuwarden*, omstreeks 1585, bekleedde later de waardigheid van raadsheer, en werd in 1602 met Baerte Idsaerda en anderen gekozen, om voor *Friesland* een wetboek te ontwerpen, bekend onder den naam van *'s Lands ordonnantie.* Hij woonde te *'s Hage* de vergadering bij der Staten-Generaal, en werd in 1608 en 9 gemagtigd tot den handel van het bestand. Later tot den werkkring van regter teruggekeerd, was hij tevens curator der *Franeker* hoogeschool.

HILLERS (HERMANUS) was vroeger chirurgijn te *Schoonhoven* en werd in 1682 proponent bij de Remonstrantsche broederschap en nog in hetzelfde jaar predikant te *Tiel*, drie jaren later te *Hoorn*, waar hij † in 1695. Men heeft van hem: *Lijkpredicatie uit Hebr. XIII over M. Klinkhamer, leeraar in de Rem. gem. te Hoorn.* 1695. — *De gelijkenis van den rijken man en Lazarus, verhandeld in* 18 *predicatien.* Nog 22 andere: *Over verscheide stoffen, waaronder eenige der voornaamste uit den* 1 *br. van Petrus. Amst.* 1698.

HINCKART (JAN VAN), heer van *Ohain*, *Corbaix* enz., een Brabantsch ridder, postmeester-generaal en opperjagermeester van *Brabant*, behoorde tot de onderteekenaars van 't verbond der edelen, en werd in 1577 en later in gewigtige zendingen tot redding van het vaderland gebruikt. De prins van Oranje zond hem in 't gemelde jaar naar *Gend*, om toe te zien hoe de beroerte, aldaar verwekt, zou afloopen. Bij de onderhandelingen met den hertog van Anjou in 1580, over het aanvaarden der hooge overheid van *Nederland*, zond men hem van wege *Brabant* naar dien vorst en trok hij naar *Engeland* om diens overkomst te verhaasten. Later was hij één der gezanten, die uit naam der Algem. Staten aan den koning van *Frankrijk*, Hendrik III, de bescherming en heerschappij dezer landen opdroegen. Hij † in 1585.

HINLOPEN (JACOBUS), geb. te *Hoorn* in 1723, † 1803, studeerde eerst te *Harderwijk* in de theologie, daarna te *Franeker*, en in 1743 te *Utrecht*. Drie jaren later werd hij predikant te *Zonnemaire*, in 1748 te *Goes* en in 1751 te *Utrecht*, waar hij

51 jaren met zoo veel ijver werkzaam bleef, dat de hoogl. Heringa van hem getuigt, dat onder alle leeraars, die hij had leeren kennen, niemand meer wijsheid met wetenschap, meer voorzigtigheid met ijver, meer bevalligheid met achtbaarheid, meer ootmoedigheid met bewustheid van 't geen hij was en had, paarde, dan de godvruchtige en menschlievende dienaar van J. C. in de gemeente *Utrecht*, Jac. Hinlopen. Als aanhanger van het huis van Oranje, werd hij, op eene valsche beschuldiging, in 1795 door de provisionele municipaliteit in zijne bediening geschorst en hem bevolen binnen 3 dagen *Utrecht* te verlaten. De provis. representanten verzwaarden deze uitspraak en gelastten hem zich van alle dienst binnen de prov. *Utrecht* te onthouden en deze binnen 3 weken te ruimen. Zijn jongste zoon trad als verdediger bij den Fr. generaal Pichegru op, met het gunstige gevolg, dat de genomene besluiten geene uitvoering kregen. Hij was meermalen voorzitter der prov. synode van *Utrecht*, en in 1772 mede-afgevaardigde ter vervaardiging eener verbeterde psalmberijming. Hij deelde den hoogl. Nuijs Klinkenberg eenige aanteekeningen mede voor diens *Bijbelverklaring.* Behalve een paar naamlooze brieven, zond hij in 1781 een' bundel *Leerredenen* in 't licht. In 1797 zijne *Overdenkingen*, 2 jaren later met een *Vervolg*, en in 1800 en 1801 zijne *Gedachten over eenige plaatsen en zaken in de H. Schrift voorkomende. — Viering van den 50jarigen dienst in Christus gemeente te Utr. den 29. Nov.* 1801, nog in hetzelfde jaar herdrukt. Heringa deelt in zijn' *Kerkel. Raadvr. en raadgever*, II 2de St. bl. 458 verv., eenige *Aanmerkingen* van Hinlopen mede *omtrent de middelen ter verbreid. der Evang. kennis onder onze landgenooten.*

HINLOPEN (NICOLAAS), zijn broeder, geb. te *Hoorn* in 1724, was eerst conrector, later notaris in zijne geb.plaats en daarna inwoner van *Alkmaar*. Hij was een groot taalkundige, kweekeling van B. Huijdecoper, die onze taal wijsgeerig had leeren beoefenen, en de vraagbaak van zijn' zoo even vermelden broeder, toen die als afgevaardigde zat om eene nieuwe psalmberijming daartestellen; ook maakte hij er bijzonder zijn werk van, om zijne neven, vooral den jongsten (die volgt), liefde voor onze letterkunde inteboezemen. Zijne dichterlijke verdiensten zijn luttel, maar groot zijne taalkundige; blijkens zijne voortreffelijke aanteekeningen op het werk van Huijdecoper: *Proeve van taal- en dichtkunde, in vrijmoedige aanmerk. op Vondels vertaalde Herschepp. van Ovidius*, door F. v. Lelijveld begonnen en door hem voltooid en uitgeg. in 4 dln. gr. 8vo.; en uit de stukken, die hij leverde voor de *Tael- en dichtkundige Bijdragen*, 1759—1762, 2 dln. Voorts

maakte hij zich als schrijver bekend van het onschatbaar werk: *Historie van de Nederl. overzetting des Bijbels*, 2 dln. Er bestaan van hem nog vele H. S. S., waaronder een woordenboek van Kiliaen met eene menigte aanteek., eene groote verzameling brieven van voorname mannen, en de grondslagen voor een werk als dat van Huijdecoper, *Proeven van taal- en dichtkunde*, dat hij niet mogt voltooijen.

HINLOPEN (JAN), zoon van Jac. H.. geb te *Utrecht* in 1759, † 1808, beoefende op de hoogeschool zijner geb.stad de taal-, rede-, wis- en natuurkunde, de geschiedenis en bepaaldelijk de regtsgeleerdheid, en werd in 1780 doctor in de regten met eene *Diss. de fictionibus juris civilis Romani.* Gedurende zijn' academie-tijd was hij lid geworden van 't letterk. genootschap: *Dulces ante omnia Musae* en verzamelde ten zijnen huize een' kring van letterlievende jongelingen, waartoe o. a. Bellamij, Rau, Kleijn, Carp en Ockerse behoorden, en waar gehandeld werd over de dichtkunst en hare theorie en andere vakken van wetenschap. Uit dit gezelschap van „Genialische vrienden," zoo als Bellamij het noemde, kwamen te voorschijn: *Poëtische spectator* en 2 *Proeven voor 't verstand, den smaak en het hart.* Hinlopen verwierf in dezen kring den meesten lof door zijne rijmlooze vertalingen uit Anacreon. In 1782 tot lid der vroedschap in *Utrecht* benoemd, kwam hij een jaar later in werkzamer betrekking als secretaris van het geregt, waarvan hij in 1795 afstand deed en een ambteloos leven koos. Door koning Lodewijk tot staatsraad benoemd in buitengewone dienst, werd hij, bij de invoering der landdrosten, secretaris bij van Lijnden tot Lunenburg; moest daarna als staatsraad in vaste dienst, zijn verblijf nemen te *Amsterdam*, werkzaam zijn in 't vak van financiën en de zaken waarnemen van den directeur der publieke schuld, zoodat overspanning en werkzaamheden, aan die posten verbonden, hem in den bloei zijns levens deden bezwijken. Als zoon, echtgenoot, vader en vriend, tevens als gelukkig beoefenaar der wetenschappen en dichtkunst, is hij levendig geschetst door J. Scheltema in zijn *Geschied- en letterk. Mengelwerk*, *III*, 206 *enz.* Eene misstelling in eene noot onder bl. 216, waar Hinlopen de dichter van het 71ste onzer Evangelische gezangen wordt genoemd, verbeteren wij, daar dit eene vertaling is uit den bundel geestelijke liederen van Gellert.

HOBBEMA (MEINDERT). Men heeft lang in het onzekere verkeerd omtrent de plaats zijner geboorte; doch de *Drentsche Volks-almanak van* 1839 heeft als zoodanig *Koevorden* aangewezen en beweerd, dat hij op gevorderde jaren in 1654 aldaar

zou gedoopt zijn. Dat hij zich in *Drenthe* heeft opgehouden, blijkt uit sommige zijner stukken; als ook dat de Geldersche streken hem niet onbekend waren. Hij was een onzer uitstekendste landschapschilders, die een onnavolgbaar penseel voerde. „Schept hij eene water- en boomrijke landstreek," (zegt de schrijver van *Hollands roem*,) „water en boomen zijn beide, zoo als de natuur ze heeft voortgebragt; doet hij dit na onweder of regenstorting, op het eerste gevolgd, dan ziet men over de voorwerpen, bij eene onbenevelde lucht, eene liefelijke groeibaarheid verspreid." A. van de Velde, Berchem, Lingelbach en and. hebben eenige zijner stukken met beelden en beesten gestoffeerd. Alle kenners weiden uit in zijnen lof, en zijn werk, dat men vroeger niet op zijne waarde scheen te schatten, wordt nu duur betaald. Zijne meeste schilderijen bevinden zich in *Engeland*, en zijne teekeningen zijn hoogst zeldzaam.

HOBOKEN (NICOLAAS), geb. te *Utrecht* in 1632, waarschijnlijk † omstreeks 1677, legde zich aldaar met zooveel ijver toe op de geneeskunde en wijsbegeerte, dat hij in beide vakken den doctoralen graad verwierf. Welligt bezocht hij ook eenige buitenlandsche hoogescholen, en zag zich in 1663 aan het athenaeum te *Steinfurt* aangesteld tot hoogl. in de genees- en wiskunde, en tevens tot Archiater of opperarts van het daar regerende vorstenhuis. In 1670 aanvaardde hij het professoraat in dezelfde vakken te *Harderwijk*, terwijl hij tevens tot stadsarts benoemd werd. De komst der Franschen in 1672, toen hij het rectoraat bekleedde, noodzaakte hem ijlings te vertrekken en elders eene schuilplaats te zoeken, waar? is ons niet bekend, evenmin zijne verdere lotgevallen. Van zijne 6 redevoeringen, te *Steinfurt* door hem gehouden, vindt men de titels opgegeven bij Burman, *Traj. erud.* p. 145, gelijk ook zijne andere medische werken, die hem veel roem verschaften.

HOCHEPIED (DANIEL JAN baron DE) was in 1686 secretaris van den Nederlandschen gezant Jacobus Coljer of Colijer (zie bl. 371 en 372) bij de Porte, en in 1688 van wege de Staten-Generaal consul te *Smirna*. Hij was aldaar een ijverig voorstander der belangen van de hervormde gemeente; bij de vernieling der kerk door eene aardbeving, liet hij in zijn huis godsdienstoefening houden door den predikant H. Francken. Ook beschermde hij de Joden in de *Levant*, en schonk aan het oudheidkundig kabinet te *Leijden* een' belangrijken steen met een Gr. opschrift, op het eiland *Tenedos* gevonden. Hij was getrouwd met eene zuster van Justinus Coljer, daarna met diens dochter Catharina Clara, welke in gunst stond bij de sultane Validé,

wed. van Mahomet IV., blijkens een' belangrijken brief van Hochepied, door Schotel medegedeeld in zijne *Gesch.-, lett.- en oudh. kundige Uitspann.* bl. 194 enz. Meerdere berigten vindt men in den *Navorscher, II,* 281. Hij † te *Smirna* in 1723.

HOCXSEMIUS (JOHANNES), zoo genoemd naar het dorp *Hocxsem*, toenmaals tot *Luik* behoorende, werd geb. in 1278 en † waarschijnlijk in 1348. Hij koos den geestelijken stand en beschreef de levensgeschiedenissen der Luiksche bisschoppen, als een vervolg op die van Gillis d'Orval van 1247—1348, daarna met andere Luiksche kronijkschrijvers door Chapeauville uitgegeven. Het belangrijkste in zijn werk is de breedvoerige, met waarheidsliefde gestelde, levensbeschrijv. van *Adolf en Engelbert van der Marck.*

HODGES (CHARLES HOWARD), hoewel in *Engeland* geb. in 1764, † te *Amst.* in 1837, behoort tot onze vaderlandsche schilders, wijl hij zijne kunst hier te lande uitoefende. Hij had uitstekende gaven voor het portretteren, waarbij men de treffende gelijkenis, het krachtig en schoon koloriet en de breede penseelbehandeling bewondert. Vele beroemde personen van zijnen tijd zijn door hem op 't doek en op 't papier gebragt, want hij was tevens graveur in de zwarte kunst, en bragt ook o. a. in plaat de beroemde schilderij van Rembrandt: *de Scheepsbouwmeester.* Hij was lid der 4de klasse van het Nederl. Instituut en behoorde tot de commissie om de geroofde schilderijen uit *Parijs* terug te halen.

HOEFHAMER (IJSBRANDUS) was predikant te *N. Niedorp*, van waar hij in 1765 naar *Dordrecht* werd beroepen en onder hare uitstekendste predikanten behoorde. Hij vertrok 4 jaren later naar *Amsterdam*, waar hij † in 1798. Zoo ver wij weten heeft hij geene schriften nagelaten, als in H. S. eene *Verzameling van geestelijke gedichten*, voor de drukpers bestemd, blijkens opdragt en index, en in 't bezit van den heer J. Tideman te *Rotterdam.* Schotel deelt in zijn *Kerkel. Dordr.*, II, 500, een staaltje er uit mede.

HOëINGIUS (JODOCUS) of JOOST HOËING, geboortig van *Onnae* of *Unna* in 't land *van der Mark,* werd in 1603 aangesteld tot rector bij de Kwartierschool van *Harderwijk* en geroemd als letterkundige en theologant, blijkens de vele stemmen op de Dordsche synode, om hem bij de Bijbeloverzetters te benoemen. Hij zou werkelijk als plaatsvervanger zijn opgetreden, had de dood zulks niet belet in 1637. Hij moet eenige werken over de *Logica* in H. S. hebben nagelaten.

HOEK (SANDER VAN), geb. in 1757, † 1816, bekleedde het

predikambt eerst te *Wadenoijen*, daarna te *Aalburg en Heesbeen*, en eindelijk bij de Engelsche hervormde gemeente te *Vlissingen* en *Middelburg*. Hij was een werkzaam man, die vele vertalingen leverde uit onderscheidene levende talen. Tot zijne oorspronkelijke werken behooren: *Gedenkwaardigheden uit de gesch. der Israëliten, met opheld. en praktikale aanmerkingen, Amst.* 1805, waarvan slechts 1 deel het licht zag. *Natuur- en geschiedkundige beschrijv. van den verschrikkelijken watervloed tusschen* 14 *en* 15 *Feb.* 1808. *Haarl.* 1809 met pl. — *Geschiedkundig verhaal van de landing der Engelschen in Zeeland. Ib.* 1810 met pl., waarvan slechts het eerste deel verscheen, wijl de kort daarop volgende inlijving van ons vaderland in 't Fransche keizerrijk, de voortzetting onmogelijk maakte. Hij was lid van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

HOEKSTRA (FREERK), geb. te *Dokkum* in 1760, † 1831, was leeraar bij de Doopsgezinden te *Harlingen*, bewees belangrijke diensten aan dat kerkgenootschap en heeft zich ook als godgeleerd schrijver bekend gemaakt door zijne *Godsdienstige vertoogen. Harl.* 1800. — *Vragen en antw. over de godsdienst. Haarl.* 1805. — *Kerkel. redevoeringen bij gewone en buitengewone gelegenheden. Gron.* 1815. — *De geschied. van Jezus in gesprekken. Harl.* 1815. — *De gesch. der App. in gesprekken. Ib.* 1818. — *De gelijkenissen van J. in gespr. Haarl.* 1821. Hij gaf ook de *Verhandelingen over de voortreffelijkheid der Chr. zede- en geloofsleer*, van zijn' vriend Hijlke Hanekuijk uit.

— (ALBERT TEN BROECKE), werd geb. in 1765 en † 1828. Van dezen geleerde zijn ons geene andere berigten voorgekomen, als dat hij in 1817 bij de herstelling der academiën in de Zuidelijke provinciën, tot hoogl. in de Nederd. taal te *Leuven* werd aangesteld, maar zich minder voor dien post berekend gevoelende, nam hij na eenige jaren zijn ontslag en vestigde zich te *Amsterdam*. Zijn voornemen om de gedichten van Gijsb. Japiks uit te geven mogt hij niet volbrengen. Wat men te wachten had van zijne grondige taalkennis, kunnen de proeven getuigen, welke hij daarvan leverde in de *Algem. Konst- en Letterbode van* 1813, *II* 138. enz.

HOELZLINUS (JEREMIAS), geb. te *Neurenberg* in 't laatst der 16de eeuw, † 1641, begon zijne letteroefeningen te *Augsburg* en zette die voort te *Altorf* in de wijsbegeerte en Grieksche taal. Na het doctoraat in de eerstgenoemde wetenschap verkregen te hebben, legde hij zich op de godgeleerdheid en Hebreeuwsche taal toe; daarna werd hem het rectoraat van 't Collegie te *Amberg* opgedragen, totdat de oorlog hem drong

naar *Bremen* te wijken. Na eene en andere mislukte aanbieding, besloot hij *Holland* op te zoeken, vestigde zich te *Leijden* en gaf er eene overzetting der *Psalmen* in 't licht; werd te *Middelburg* voor korten tijd als rector der Lat. scholen geplaatst, daarna in *den Briel*, en in 1632 tot hoogl. in de Gr. taal te *Leijden* beroepen, welken post hij aanvaardde met eene redevoer. *De linguae Graecae praestantia.* Behalve deze redevoer. en zijn werk over de Psalmen heeft men van hem eene Lat. vertaling met aanteek. van *Apollonii Rhodii Argonauticon libri IV. L. B.* 1641.

HOEN (PIETER 'T), geb. te *Utrecht* in 1745, † 1828, was een vurig aanhanger der patriotsche partij en na 1795 secretaris der provinciale regering van *Utrecht.* Door mond en pen stond hij de belangen zijner partij voor; behoorde tot de schrijvers van den, toen zoo veel gerucht makenden, *Post van den Nederrijn*; en wordt gehouden voor den schrijver van de werken, die onder den naam van J. A. Schass, Med. doct., zijn uitgegeven, zoo als *Reize door het wonderland*, 2 *dln.* — *Reize door het Apenland*, *enz.* Vroeger had hij zich bekend gemaakt als bevallig kinderdichter, door zijne *Proeve van kleine gedichten voor kinderen*, *Utr.* 1776 en volg. jaren; doch welke door zijn' tijd- en stadgenoot van Alphen werden verdrongen. Ook bestaat er van hem een dichtstuk: *Ter glorierijke nagedachtenis van W. J. G. Bentinck.* 1781.

HOENRAAD (LUBBERT), geb. te *Deventer* in de 1ste helft der 16de eeuw, hield zich, ten tijde der overgave van *Dev.* aan de Spanjaarden, door het verraad van Stanley, in *den Haag* op, en werd door de Staten-Generaal in 1588 met anderen als gezant naar *Denemarken* gezonden. Hoewel niet slagende, verwierf hij echter de goedkeuring van zijne meesters. In het volgende jaar zond men hem naar eenige Prot. Duitsche vorsten, om hen aantesporen, de belangen van ons vaderland te helpen bevorderen. Hoe ijverig in zijn' post, is het te bejammeren, dat zijn gedrag niet overeenkomstig was met zijne bekwaamheden, en hij door 't onmatig wijndrinken zijn' dood verhaastte in 1589, op zijne reis naar *Spiers.*

HOET (GERARD), geb. te *Bommel* in 1648, † 1733, openbaarde al vroeg lust in de teekenkunst, welken zijn vader, die een glasschilder was, aanmoedigde, terwijl hij een' leermeester vond in W. van Rijsen. Weldra trad hij als een bekwaam meester op in 't schilderen van plafond- zaal- deur- en schoorsteenstukken, waartoe zijne kennis van geschied- en fabelkunde, gevoegd bij eene vlugge hand, hem bijzonder te stade kwamen. Hij schilderde ook kleinere stukken uit de gewijde en ongewijde

geschiedenis, die zeer gewild waren. Hij maakte ook eene menigte teekeningen voor boekplaten, o. a. voor de *Tafereelen der voorn. gesch. des O. en des N. T.*, 1728, *in fol.* 3 *dln.* Hij hield zich beurtelings op te *Utrecht*, *Amsterdam* en laatstelijk te *'s Hage*. Het Amst. Museum bezit van hem 4 stukken.

HOET (CORNELIS TEN), geb. te *Nijmegen* in 1796, † 1832, openbaarde al vroeg aanleg voor de dichtkunst, welke door zijn gevoelig hart, levendige verbeelding, en de heerlijke natuur meer en meer ontwikkeld werd. In 1818 benoemd tot notaris te *Ubbergen*, gaf die schoone landstreek hem, na verrigtte bezigheden, de aangenaamste verpozing, en van zijne lier klonken *Toonen van verrukking en weemoed. Nijm.* 1825. Hij had veel op met de Duitsche dichtkunde en vertaalde een jaar later de *Hermann und Dorothea* van Göthe. Dit voortreffelijk dichtstuk spoorde hem aan zijne krachten in dat genre te beproeven en zijn: *Gustaaf en Amanda of de dag der verloving*, zag het licht in 1827. Na zijn' dood gaf K. Sijbrandi uit zijne *Citherklanken, den vrede der ziele gewijd*, 1832. Hij beschreef in sierlijk proza *Het Geldersch lustoord*, waarvan een 2de verb. en verm. druk verscheen in 1826, was de opsteller van 't werk getiteld: *Gronden der regtsgeleerdheid, met betrekk. tot de vrijwillige akten en contra-akten.* Ook vertaalde hij uit 't Hoogd. het werk van C. Pichler, *Vriendschappelijke brieven over belangrijke onderwerpen*, enz. 1828. Zijne Muse neemt geene hooge vlugt, maar toont gevoel en liefde voor 't geen schoon, welluidend en deugdzaam is.

HOEUFFT (JACOB HENDRIK), geb. te *Dordrecht* in 1756, † 1843, was doctor in de beide regten, en inzonderheid bedreven in de Lat. dicht- en Nederd. taalkunde. Hij gaf zijne *Carmina juvenilia* met die van F. P. Burman uit in 1778, zijne *Pericula Poëtica* 4 tom. in 1783, eene vertaling van *Anacreon* in Lat. verzen in 1795, later ook in 't Nederd. in rijmlooze versmaat (1816); zijne *Carmina* in 1805; in 1820: *Parnassus Latino-Belgicus*, en bezorgde eene keurige uitgave van de Lat. gedichten van L. van Santen, met eene uitvoerige voorrede en levensschets van den dichter. Van zijne Nederd. taalkennis dragen onderscheidene werken de sprekendste bewijzen, zoo als: *Taalk. aanmerkingen op eenige oud-Friesche spreekwoorden.* 2de uitgave. *Leeuw.* 1816. — *Taalk. bijdragen tot de naamsuitgangen van Nederl. plaatsen. Breda*, 1816. — *Proeve van Bredasch taaleigen*, 4 *stn.* 1836—37. — *Aanhangsel op de Proeve*, 1838. — Verder gaf hij in 1830 nog uit: *Carminum Epidosis.* — En in 1840 het belangrijke werk: *Verzameling van Fransche woorden, uit de Noordsche talen afkomstig of door sommigen afgeleid. Breda*, 8vo.

HOEVEN (SALOMON VAN DER) of HOUVE, was in de dagen van bangen strijd voor vrijheid en godsdienst, baljuw van *Schiedam*, en ondervond al spoedig om zijne godsdienstige gezindheden de vervolgingen des tijds. Hij werd van zijn' post ontzet en moest 7 jaren in de boeijen zuchten op de gevangenpoort te *'s Hage*, waar hij nog zat, toen de 4 pastoors om 't geloof gedood werden (30 Mei 1570). Op eene, ons onbekende wijze, uit de gevangenis verlost, begaf hij zich onder de Watergeuzen, waarbij men hem tot scheepskapitein benoemde, woonde de inneming bij van *Brielle*, en keerde, toen rustiger tijden aanbraken, tot zijne burgerlijke ambten terug, werd baljuw van *'s Gravenhage* en stierf kinderloos.

HOEVEN (EMANUEL VAN DER), waarschijnlijk geboren te *Amsterdam* omstreeks 1660, maakte zich bekend als tooneeldichter door zijne blij- en kluchtspelen, zoo als o. a. *De hovenier door liefde*, *Amst.* 1717. — *Arlequin Faëton. Ib.* 1724. — *Viervoudig huwelijk. Ib.* 1724. — *De 3 Hamburgers*, *Ib.* 1727. En als geschiedschrijver, door: *Het leven en de dood der gebr. C. en J. de Witt. Ib.* 1705 , 2 *dln.* — *Hollands aloude vrijheid buiten het stadhouderschap. Ib.* 1706, *met pl.* Hij vertaalde in 't Nederd. *Chronologische taafelen*, *van de schepp. der waereld af*, *tot aan* 1700 *enz. Ib.* 1716 in gr. fol. In al deze werken verheft hij zich niet boven het middelmatige. Hij was agent van den regerenden hertog van *Saxen-Weissenfelt*, *Querfort* enz. enz., hof- en kamer-agent van de wed. van *Saxen-Mörsburg* enz. enz.; lid van het Amst. dichtk. genootschap: *In magnis voluisse sat est.*

— JR. (ABRAHAM DES AMORIE VAN DER), geb. te *Rotterdam* in 1821, † 1848, gaf reeds in zijne jeugd te kennen, wat er in meer gevorderde jaren van hem te wachten stond. Aan de hand van zijn' vader, Remonstrantsch hoogl. te *Amst.* en van zijne verstandige moeder Agatha Stuart, werden zijne geestvermogens verstandelijk ontwikkeld. Hij nam zijn afscheid van de Lat. scholen te *Amsterdam*, met een *Carmen de Vogis a Camillo expugnatis*, 1836, eigen werk. Van dat jaar tot 1843 begon en voltooide hij zijne studiën op het Athenaeum der Remonstr. kweekschool, werd in 1843 te *Leijden* met den hoogsten lof tot doctor in de letteren en theologie bevorderd, op zijne *Diss. de Philippo a Limborch*, *acced. epist. inedit.* en *De J. Clerico*, *acced. epist. inedit.* Daarna ondernam hij eene Duitsche academiereis, waarvan hij een verhaal leverde, dat elk boeit, zoo door stijl, als door rijkdom van opmerkingen. In 1844 werd hij predikant te *Boskoop*, één jaar later te *Utrecht*, waar hij uitstekende predikgaven aan den dag legde en met vrucht werkzaam was,

totdat eene uitterende ziekte hem in een' hoogeren werkkring opriep. Kort mogt zijn leven zijn, maar het was rijk in vruchten. Wie leest niet met bewondering de dichterlijke voortbrengsels van zijnen vurigen geest; de proeven van zijn vindingrijk vernuft in *Colholm's roos*; *eene O-Sprook, Amst.* 1841: (eene stijlproeve met den klinker O, zoo als J. v. Lennep zijne *E-legende*, en J. Bosscha zijne *A-saga* gegeven had;) of zijne *Nagelatene Leerredenen*, (1851); of zoo menig verslag en beoordeeling in onderscheidene, ook Duitsche tijdschriften! Wanneer de mensch had mogen beschikken, zou hij zeker niet zoo vroeg van de aarde zijn weggenomen.

HOEIJ (ABRAHAM VAN), geb. te *Gorinchem* in 1684, † 1766, was eerst pensionaris in zijne geb.stad, daarna in 1713 raad van den hove van *Holland*; 4 jaren later raad- en rekenmeester der domeinen dier provincie, wanneer zijne verschijning ter staatsvergadering als pensionaris honorair van *Gorinchem* aanleiding gaf tot een hevig verschil met die van *Amsterdam*, breedvoerig vermeld door van Wijn in zijne Bijv. op Wagenaar XVIII, 53 enz. Als ambassadeur naar *Frankrijk* gezonden in 1727, bewees hij vele jaren gewigtige diensten aan den lande, die van nog heilzamer gevolgen zouden geweest zijn, indien men zijn' raad had opgevolgd om den vrede te bewaren, door zich onzijdig te houden. Zijne ernstige vertoogen hierover in 1743 werden ten kwade geduid, en al hield hij ook vol in zijne vaderlandslievende pogingen, al sprak hij met zeldzame cordaatheid, hij kon den oorlog niet beletten. Niettegenstaande zijn herhaald aanzoek om teruggeroepen te worden, bleef hij te *Parijs* tot in 1747, toen hij naar 't vaderland wederkeerde, waar hem een gelijk lot bedreigde, als dat van J. de Witt; doch moedig ging hij door *den Haag*, en sleet het overige gedeelte zijns levens ambteloos op zijne hofstede *Marlot* bij *den Haag*.

HOFFER (ADRIAAN), geb. te *Zierikzee* in 1589, † 1644, ging uit de R. K. kerk tot de Hervormde over; bekleedde onderscheidene regeringsposten, zooals van schepen, raad en burgemeester; werd door de Staten aangesteld tot rentmeester-generaal der grafelijke domeinen van *Zeeland* beooster *Schelde*, bevond zich als ouderling met den predikant G. Udemans op de synode van *Dordrecht* in 1618 en 19; was een geleerd en godvruchtig man en een verdienstelijk Lat. en Nederd. dichter. Zijne *Nederd. Poëmata*, in 1635 te *Amsterdam* uitgegeven, zijn hier en daar, in den trant van Cats, vervat in emblematische voorstellingen van zedelijke en godsdienstige onderwerpen. Van zijne verspreide Lat. mengeldichten geeft la Rue in zijn *Ge-*

lett. Zeeland, 2de dr. bl. 299, eene lange lijst, alsmede van eenige door hem vertaalde werken. Daarenboven was hij Boxhorn behulpzaam in het zamenstellen van de *Zeeuwsche chronijk*, en Val. Andreas bij diens *Bibliotheca Belgica*.

HOFFER (ROCHUS), zijn zoon, heer van *Bommenede*, geb. te *Zierikzee*, was raad, thesaurier en daarna burgemeester in zijne geb. stad, even als zijn vader, vlijtig beoefenaar der Lat. dichtkunst. Zijne *Carmina* zijn niet afzonderlijk uitgegeven, maar hier en daar verspreid, en de lijst te vinden bij la Rue l. i. bl. 302. Behalve zijne *Paraphrasis poëtica in prophetiam Nahumi. L. B.* 1661, gaf hij *Paraphr. in prophetiam Obadiae*, *cui accedunt et alia carmina*, *Ib.* 1664, welke door Peerlkamp niet zijn vermeld. Hij bezorgde de uitgave van de *Opera posthuma M. Z. Boxhornii* en was de Maecenas van H. Bruno, die in zijn *Mengelmoes* verscheidene gedichten aan hem toewijdt.

HOFFHAM (OTTO CHRISTIAAN FREDERIK), geb. te *Custrin* in 1744, † 1799, behoorde tot die zeldzame Duitschers, welke zich omtrent onze vaderlandsche dicht- en letterkunde bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt. Na de Lat. scholen in zijne geb.plaats bezocht te hebben, kwam hij als 10jarige knaap te *Amsterdam*, bij zijn' broeder Hendrik H., koopman aldaar, die hem in talen en wetenschappen liet onderwijzen, vervolgens als klerk bij een' notaris en daarna op een koopmanskantoor plaatste. In 1769 bezocht hij zijne moeder, die als weduwe te *Alt-Landsberg* bij *Berlijn* woonde; in 1773 andermaal, toen zij hem bewoog bij haar te blijven. Na eenigen tijd te *Berlijn* vertoefd te hebben, vertrok hij naar *Löhme*, om zich in de landhuishoudkunde te oefenen, en bezocht in 1778 voor 't laatst zijne vrienden te *Amsterdam*. Zijne verdere lotgevallen liggen buiten ons bestek; wij hebben hem nog gadeteslaan op zijne letterkundige loopbaan. Al vroeg leverde hij vrolijke vertoogen in het weekblad *De Denker*, ook vele in den *Kosmopoliet of Waereldburger*, *Amst.* 1776 en 77. In 1781 verschenen van hem eenige *Hekelschriften en andere gedichten*, die hem den naam van Nederd. Boileau waardig maakten. In 1783 volgde een geestig blijspel: *Al stond er de galg op! of de verijdelde tooneelcompariitie;* verder zijne luimige en geestige *Proeve van slaapdichten*, behelzende 32 stukjes over den slaap, die echter den lezer de slaap wel uit de oogen kunnen houden. In 1788 verscheen zijne *Proeve eener theorie der Ned. poëzij*, welligt een der oorspronkelijkste en geestigste hekelschriften in onze taal; waarin aan de werktuigelijke verzenmakers al schertsende de waarheid gezegd wordt. Vele zijner aardige en geestige stukjes zijn verspreid in de

Kleine Dichterl. Handschriften. Eenige zijner *Puntdichten* en *Losse Gedachten* in proza, enz. zijn door zijn' vriend Uijlenbroek in 1801 uitgegeven, onder den titel van *Boerenschouwburg, de kluchtige opera, gedichten*, enz.

HOFMAN (PIETER), geb. te *Dordrecht* in 1755, † 1837, leerde de beginselen der schilderkunst bij zijn' vader, die eene welbeklante schilders- of verwerswinkel had, waarin hij hem bijstond met het vervaardigen van tooneel- en tuinsieraden, deur- en schoorsteenstukken, enz. Hij volmaakte zich verder in de kunst bij J. Ponse en D. Kuipers; zette, na den dood zijns vaders, diens winkel voort en had dus weinig tijd om uitvoerige kabinetstukken te schilderen, waartoe zijne neiging overhelde. Telkens echter als de gelegenheid gunstig was, vervaardigde hij landschappen, vruchtstukken en graauwtjes, die zeer verdienstelijk waren. Hij was medeoprigter en bestuurder van 't genootschap Pictura te *Dordrecht* en vormde vele bekwame leerlingen.

HOFSTEDE (PETRUS), geb. in 1716, † 1803, verkreeg den doctoralen graad in de theologie, werd in 1739 predikant te *Anjum*, daarna te *Steenwijk*, voorts te *O. Zaandam* en eindelijk in 1749 te *Rotterdam*, waar hij tevens in 1770 tot hoogl. in de godgeleerdheid werd aangesteld. Hij was een man van buitengewone geleerdheid, wist met menschen van allerlei rang en stand omtegaan, en oefende veel invloed uit op den staat en de kerk. In het eerst was hij een voorstander van verdraagzaamheid, doch de godsdiensttwisten, welke daarna te *Rotterdam* ontstonden, waarvan een breedvoerig verslag te lezen is in de *Gesch. der Nederl. herv. kerk* van Ypeij en Dermout, III, 623 enz., deden hem van rigting veranderen, en tegenkanting bieden aan alles wat Remonstrantsch of van milde denkwijze was. Wij laten de schriften, welke hierdoor wederzijds werden uitgelokt, aan hare plaats, en vermelden liever zijn onschatbaar werk: *Bijzonderh. over de H. Schrift*, in 3 dln. *Rott.* 1766—75, bevattende het 2de deel eene uitvoerige *Verh. over het klein getal der echte martelaren;* en de verdiensten, die hij zich verwierf door de schriften over de Evang. prediking in Nederl. overzeesche bezittingen. Hij behaalde den gouden eereprijs in 1773 op de prijsvraag der Holl. Maatsch. van Wetenschappen te *Haarlem: Welke de beste middelen waren om de ware en zuivere leer van 't Evang. onder de bewoners der koloniën van den staat meer en meer te bevestigen en in die landstreken voort te planten?*

HOFWEGEN (J. VAN ALVERINGEN, heer van), Zie op ALVERINGEN, bladz. 34.

HOGENDORP (GIJSBERT VAN) was in zijne jeugd officier

bij de lijfwacht van prins Maurits; ging later in Zweedsche dienst over, met den rang van Lt.-generaal, ten tijde van Gustaaf Adolf; werd na diens dood aangesteld tot kommandant van *Mentz*, welke stad door de Keizerlijken onder den graaf van Donia, eene felle belegering ondervond. Hij kweet zich in deze betrekking met moed en beleid; doch daar er geene hulp of ontzetting te wachten stond, moest hij de plaats bij capitulatie met behoud van alle krijgseer, overgeven. Daarop in 't vaderland teruggekeerd, overleed hij te *'s Hage*. Vroeger had hij zich bekend gemaakt als dichter, eerst door het kamerspel, getiteld: *De togt van Xerxes tegen Griekenland en zijne nederlaag*, waarop hij als lid der Delftsche rederijkkamer bij die van *Vlaardingen* den prijs behaalde. Doch meer roem oogste hij in door het treurspel: *De Moord begaen aen Wilhem I*, waarmede in 1617 de eerste schouwburg (Coster's Academie) te *Amsterdam* werd ingewijd, waarin, niettegenstaande vele gebreken, welke de tooneelpoëzij in hare kindschheid aankleefde, vele schoone plaatsen gevonden worden, welke de schrijver van *Hollands Roem*, IV, 503, enz. met smaak en oordeel aanwijst.

HOGENDORP (GIJSBERT KAREL VAN), geb. te *Rotterdam* in 1762, † 1834, werd in 1773 op de kadetten-school te *Berlijn* geplaatst; 5 jaren later vaandrig bij het regement van prins Hendrik van *Pruissen*; woonde den veldtogt tegen *Oostenrijk* bij en vergat onder het krijgsgewoel zijne studiën niet. In het vaderland als officier teruggekeerd, vond hij gelegenheid met het eskader, dat onzen gezant van Berkel in 1783 naar *N. America* voerde, eene reis derwaarts te doen. Hij vertoefde er 6 maanden, en huisvestte, op aanbeveling van Franklin, bij Washington, op diens landgoed in *Virginië*. In 't volgende jaar naar zijn regement teruggekeerd, woonde hij te *Leijden* eenigen tijd de lessen bij van Pestel, en promoveerde, in de uniform van kapitein der Holl. garde, in de regten, met eene *Diss. de aequabili descriptione subsidiorum inter gentes foederatas*. Bij het uitbarsten der inlandsche onlusten toonde hij zijne gehechtheid aan het huis van *Oranje*, en zag zich in het najaar van 1787 aangesteld tot raad en pensionaris van *Rotterdam*, welken post hij tot elks genoegen vervulde tot in 1795, toen er eene andere partij aan het roer kwam, en hij zich als koopman vestigde te *Amsterdam*, door het overnemen van 't handelshuis zijner schoonmoeder. Gedurende dien tijd stelde hij eenige belangrijke schriften op, die toonden hoe het heil van 't vaderland hem na aan het hart lag, o. a. *Verhand. over den O. Ind. handel* (1801). — *Gedachten over 's lands financiën*, (1802). Hij bleef steeds in 't

geheim werkzaam tot herstel van 't huis van Oranje, en wat hij deed in Nov. 1813, toen de dageraad onzer vrijheid aanbrak, en later, ligt nog te versch in 't geheugen van elken opregten Nederlander om er hier van te gewagen. Die het mogt vergeten zijn, neme in handen het onwaardeerbaar *Gedenkschrift van Nederl. herstell. door J. H. v. d. Palm.* De souvereine vorst die zijne verdiensten hoog waardeerde, verhief hem tot den gravenstand en grootkruis der orde van den Nederl. leeuw; later tot minister van buitenlandsche zaken, voorzitter in de beide commissiën tot vervaardiging der grondwet, ná den koning voorzitter van den raad van state, lid van de 2de kamer der Staten-Generaal en voorzitter van hare eerste vergadering. In al deze betrekkingen was hij zoo onvermoeid werkzaam, dat hij de bewondering en dankbaarheid van het nageslacht verdient. En die bewondering en dankbaarheid stijgt, als wij een oog slaan op zijne werken en wel vooral op zijne *Bijdragen tot de huishoud. van staat van het koningrijk der Nederlanden*, 1818-1829, 10 dln. gr. 8vo, onmisbaar voor elken regent en voor iederen beoefenaar der staathuishoudkunde.

HOGERBEETS (PIETER), geb. te *Hoorn* in 1542, † 1599, begon zijne studiën te *Hoorn*, zette die voort te *Leuven*, daarna te *Padua*, waar hij tot med. doctor bevorderd werd. Hij oefende met veel lof de geneeskunst uit in zijne geboortestad, en werd, bij het woeden der pest, een slagtoffer van zijne menschlievendheid. Hij was een geleerd en welsprekend man, en voor zijn' tijd geen onbevallig Lat. en Nederd. dichter. Het weinige, dat Velius van zijne schriften heeft kunnen opsporen, is door hem uitgegeven onder den titel: *P. Hogerbetii poëmatum reliquiae*, waarachter *Duijtsche gedichten*, *die behouden zijn*. *Hoorn*, 1606.

— (ROMBOUT), uit hetzelfde aanzienlijk geslacht en neef van den bovenstaande, geb. te *Hoorn* in 1561, † 1625, volgde zijne ouders in hunne ballingschap om 't geloof naar *Wezel*, begon daar zijne letteroefeningen, om die te *Leijden* te voltooijen, waar hij in 1584 tot doctor in de regten bevorderd werd. Zijne hoedanigheden en bekwaamheden bezorgden hem in 1590 het pensionariaat van *Leijden* en tevens het secretariaat bij de curatoren van de hoogeschool; 6 jaren later verwisselde hij de eerste bediening met die van lid van den hoogen raad, en verwierf alom grooten lof door wijsheid, eerlijkheid en geschiktheid om verschillende gevoelens te vereenigen. In 1611 ging hij met Obdam en de Bas als gezant naar *Denemarken* en *Zweden*, keerde met lof en eer terug en werd gebruikt in onder-

scheidene binnenlandsche zendingen. Toen die van *Rotterdam* hem in 1613 tot hun' pensionaris begeerden, wees hij dit aanbod van de hand, doch aanvaardde 4 jaren later andermaal dat ambt te *Leijden*. Daar hij in dezelfde gevoelens deelde met Oldenbarneveldt en de Groot, deelde hij ook in 't lot, dat den laatste trof, en werd veroordeeld tot levenslange gevangenschap op *Loevestein*, met verbeurdverklaring zijner goederen. Hier trof hem het leed, zijne trouwe echtgenoote Hillegond Wenzen te verliezen, met de hoop op ontkoming na de vlugt van Hugo de Groot. Dat leed werd hem eenigermate verzacht, doordat zijne kinderen zich bij hem lieten opsluiten, en hem werd toegestaan, zich naar het huis *te Weer* bij *Wassenaar* te begeven in Julij 1625, waarvan hij echter weinig genot had, daar hij in Sept. van datzelfde jaar van alle aardsche zwarigheden verlost werd. Niet onervaren in de theologie, schreef hij in den kerker *Elucubrationes in* 4 *Euangelistas et acta App.* (Denkelijk in 't Nederd.) — Voor regtsgeleerden: *Korte inleiding tot de practijk voor de hoven van justitie in Holland*, en and. werken, die niet voltooid zijn. Zijne belangrijke *Memorie van zijne aankomst in 't pensionarisschap van Leijden en wat hem te Utr. en in den Haag enz. is wedervaren*, is door J. Scheltema aan 't licht gebragt in 't *Geschied- en letterkundig Mengelwerk*, *IV*, 2*de stuk*, *bl.* 29 *enz.* Zijn zoon

HOGERBEETS (ADRIANUS), doctor in de beide regten, was geen ongelukkig beoefenaar der Lat. poëzij blijkens zijn *Carmen panegyricum R. D. Huberto á Suetendael etc. Ultr.* 1640. — *Elegia supplex ex persona Atrebatensium ad Lud. XIII Gallicarum et Navarrae regem. Ib.* 1640. Dan bestaat er nog een carmen van hem voor de *Orationes A. Aemilii*, 1641. Peerlkamp geeft geene beoordeeling zijner gedichten. Zijne bedieningen en lotgevallen zijn ons onbekend.

HOGERS (GOZEWIJN) of THEOPHILUS HOOGERS, geb. te *Deventer* in 1636, † 1676, legde zich vroeg onder Gronovius en Graevius op de letterkunde toe, en verwierf zulk een' roem door zijne geleerdheid, dat hij den laatste opvolgde als hoogl. in de Lat. letterkunde aan het athenaeum in zijne geb. stad. Gedurende 7 jaren bleef hij in deze betrekking werkzaam, tot hij in 1668 de burgemeesterlijke waardigheid aanvaardde. In 1672 was hij afgevaardigde ter Staten-Generaal, doch zijne staatkundige gevoelens, welke overeenstemden met die van J. de Witt en R. H. Scheele, zijn boezemvriend, strookten niet met die van het bewind, zoodat hij bij de verandering der regering in 1674 zijn' post moest nederleggen. Het ambteloos

leven, dat hij daarna voor een' korten tijd leidde, was aan de wetenschappen toegewijd. Zijne politieke gevoelens blijken genoegzaam uit zijne 3 redevoeringen: *De J. Caesaris tyrannide.* — *De patria fortiter defendenda post acceptam cladem Ao.* 1665. — *De pace Batavorum et Brittannorum, illorum virtute confecta Ao.* 1667. Alle herdrukt te *Amsterdam* bij Elzevier 1672, achter zijne *Poëmata juvenilia*, want Hogers was tevens een bevallig Lat. dichter. Bij de genoemde *poëmata* bevinden zich ook eenige van zijn' broeder Joannes, doch deze hebben minder waarde.

HOHENLO (FILIPS Graaf van), geb. 1550, † 1606, kwam uit *Duitschland* over om prins Willem I, met wiens zuster Maria van *Nassau* hij getrouwd was, zijne diensten aan te bieden. Deze werden aangenomen op eene jaarwedde van *f* 5000. Hij was een dapper vechter, maar niet altijd even gelukkig in zijne ondernemingen, wijl hij niet die veldheerstalenten bezat, waardoor men dikwijls meer uitwerkt, dan door een' roekeloozen strijd. Wij willen hem niet volgen op zijne krijgskundige loopbaan, maar die daar lust in vindt, verwijzen naar 't VIIde en VIIIste deel van Wagenaar's *vaderl. Hist.* Wij melden slechts, dat hij na den dood van prins Willem tot generaal-veldoverste werd aangesteld, dat hij weigerde onder Leycester als Lt.-generaal te staan, waardoor wederzijds groot misnoegen ontstond; en dat hij in vele gevallen toonde, beter geschikt te zijn eene drinkpartij bijtewonen, aan eene schoone vrouw zijn hof te maken, dan tegenover een' afgerigten en waakzamen vijand het opperbevel te voeren.

HOLDINGA (WILCO), een Friesch edelman, oefende zich te *Leuven* in verschillende wetenschappen, en gaf weldra blijken welk een geest hem bezielde voor vaderland en vrijheid; hij durfde Aremberg openlijk tegentestaan; teekende het verbond der edelen, vlugtte naar *Embden* en werd daarna ingedaagd en gebannen, wordende zijn naam zelfs aangeplakt, opdat elk zich voor hem zou wachten. Eenige jaren daarna keerde hij terug, erlangde een' raadsheerspost aan het hof, bleef een sieraad van zijn vaderland en geslacht, en schreef eenige werken over de *natuurlijke historie van dieren, vogelen en visschen*, bestaande in H. S. in 2 dln. Hij maakte bij testament vreemde bepalingen omtrent zijne begrafenis, welke J. W. te Water in zijn *Verb. der edelen, II*, 469 enz. mededeelt, met de betuiging: „indien de zorg voor „zijn onsterfelijken geest zoo groot geweest is als voor zijn dood „ligchaam, zal hij niet onbereid gestorven zijn." Hij † in 1594.

HOLLAER (MARINUS) of HOLLARE, uit *Vlissingen*, was als zeekapitein onder den admiraal J. van Heemskerk in den

slag bij *Gibraltar* tegenwoordig, werd tot vice-admiraal verheven bij de belegering van *Bergen op Zoom*, waar hij in 1622 eene welbemande sloep bemagtigde en den toegang tot de stad openhield. Toen de Spanjaarden in 1631 van *Antwerpen* met een aantal schepen, onder graaf Jan van Nassau, afzakten, om een' aanslag op *Zeeland* te beproeven, voerde Hollaer het bevel over de Staatsche vloot. Men raakte spoedig in gevecht en de vijand op de vlugt, met verlies van volk en schepen. Eene opkomende mist gaf den vlugtenden gelegenheid, de zoogenoemde *Mosselkreek* binnen te loopen. Hiervoor liet Hollaer het anker vallen en zond 's anderen daags A. Tuinman af om den vijand optezoeken. Met behulp van 2 andere kapiteins wist hij de 12 bemande sloepen, die op hem afkwamen, zoodanig te begroeten, dat ze afhielden met verlies van veel volk. Inmiddels klaarde de mist op. Hollaer gaf sein om onder zeil te gaan. Met al zijne schepen werd een aanval ondernomen, de vijanden in verwarring gebragt, zoodat wie niet vlugten kon verdronk of in de handen der Staatschen viel. De voornaamste bevelhebbers weken na kloekmoedigen tegenstand en ontsnapten door middel van een schuitje. Het getal der gevangene Spanjaarden werd op 4000, dat der schepen op 76 begroot. De Staten van *Zeeland* lieten een' plegtigen dankdag uitschrijven en onderscheidene gedenkpenningen slaan. Van den dapperen vice-admiraal zijn ons verder geene lotgevallen bekend.

HOLLANDER (ISAAK DE), Zie op Isaäk.

HOLLEBEEK (JACOBUS), geb. in 1593, † 1650, was predikant te *Schermerhorn* in 1623, in 1632 te *Amersfoort* en 4 jaren later te *Amsterdam*. Hoe ernstig hij er op uit was, om een praktisch Christendom aantebevelen, toonen zijne schriften *Over den parabel van den verloren zoon. Amst.* 1648 — *Boetpredikatiën.* — *Bundel predikatiën.* — En een stukje over den *Geestelijken krijgsman.*

— (PETRUS), geb. te *Leijden* in 1646, † 1709, vergezelde als predikant den staatschen ambassadeur H. van Beverningh naar *Spanje;* werd in 1672 predikant te *Valkenburg*, daarna te *Alphen*, te *Alkmaar* en in 1680 te *Leijden*, waar men hem 5 jaren later tot onder-regent, en na 't eervol ontslag van Witsius, in 1707 tot regent van het Staten-collegie benoemde. Onder zijne nagelatene schriften vinden wij vermeld eene *Predikatie over Rom. I:* 17. — *Een bundelke leerredenen, behelzende* 7 *predik.* 2*de druk. Amst.* 1750. — Zijn naamgenoot P. HOLLEBEEK, predikant te *Amsterdam*, schonk aan 't Museum van oudheden te *Leijden*, omstreeks 1745, zes marmeren afbeeldingen, hem

vroeger uit *Smirna* toegezonden, waarvan men de beschrijving vindt in F. van Oudendorp's *Korte beschrijv. der O. gedenkstukken van Papenbroeck, in* 2 *dln onderscheiden.* Deze † in 1750.

HOLLEBEEK (ANDREAS) was in 1677 predikant te *Hendrik-Ido-Ambacht*, daarna te *Dordrecht* in 1688, waar hij stierf in 1710. Hij stichtte door mond, pen en voorbeeld, en volgde de Voetiaansche rigting. Er bestaat van hem eene *Verklaring over de* 51*ste afdeel. van den Heidelb. Catech. enz. Rott.* 1707. Ook eenige Nederd. dichtstukken, die weinig om 't lijf hebben.

— (EWALDUS), geb. te *Haemstede* in 1719, † 1796, werd predikant te *Oostkappel*, van waar hij in 1745 naar *Charlois en Katendrecht* vertrok, 2 jaren later naar *Middelburg* en in 1752 als professor in de theologie naar *Groningen.* In 1762 benoemde men hem tot hoogl. te *Leijden*, waar hij eene redevoer. hield: *De theologo non orthodoxo*, *nisi vere pio.* Het was inzonderheid zijn streven, om de predikwijze te hervormen, die door onnoodige geleerdheid, inmenging van allerlei leerstellingen en twistredenen, van de edele eenvoudigheid was afgeweken. Die poging vond naar den aard der zaak veel tegenstand. Doch Hollebeek liet zich niet ontmoedigen, en zegepraalde eindelijk over de vooroordeelen van velen. Hij schreef ter bereiking van zijn oogmerk 3 verhandelingen: *De optimo concionum genere etc.* 1768. Zijn belangrijk werk: *Multis animadversionibus*, *tum illustrandi*, *tum confirmandi gratia adjectis auctior*, *L. B.*, kwam in 1770 op nieuw van de pers. Ook 2 zijner rectorale redevoeringen zagen het licht: *De divinae revelationis in Belgio contemtu atque causis ejus praecipuis*, 1764. En: *De utilitate ex incredulorum contra S. literas conaminibus in relig. Christ. redundante*, 1780.

HOLMANNUS SECUNDUS (JOHANNES), zoo als hij zich noemde, ter onderscheiding van zijn' vader, die denzelfden naam droeg, geb. in 1523, † 1586, was een leerling en vriend van Melanchton en werd in 1582 hoogl. in de godgeleerdheid te *Leijden.* Hij was een man van groote geleerdheid en gematigde denkwijze, die openlijk tegen Donellus, welke de praedestinatieleer wat ver dreef, betuigde: „gij maakt God tot een' tiran en beul!" Hij schonk zijne boeken bij uitersten wil aan de hoogeschool, en J. Dousa vereerde zijne nagedachtenis met eenen treffenden lijkzang.

HOLSTEIN (CORNELIS), geb. te *Haarlem* in 1653, ontving de eerste lessen in de teeken- en schilderkunst van zijn' vader, die zich in het glasschilderen onderscheidde. Hij werd een voornaam meester in 't historische en zinnebeeldig genre, en vervaardigde o. a. voor het stadhuis van *Amsterdam* voortreffelijke

stukken. In de weeskamer beschilderde hij het plafond met eene menigte in de lucht vliegende vogels, en den schoorsteen met het *Zinnebeeld der geregtigheid* enz. Nog voor dezelfde kamer *den wetgever Lycurgus, zijn' neef als erfgenaam aannemende*. Ook wordt een aantal gegraveerde prenten van hem vermeld, gelijk ook eenige portretten van zijn' vader.

HOLTIUS (NICOLAAS) werd waarschijnlijk in het laatst der 17de eeuw geb. te *Koudekerk*, waar zijn vader predikant was, dien hij opvolgde in 1716. Als vurig voorvechter der regtzinnigheid had hij een' trouwen bondgenoot in Al. Comrie (zie bl. 376). Beide gaven als bovenvaldrijvers een werk uit, getiteld: *Examen van het ontwerp tolerantie om de leer in de Dordr. synode* (1619) *vastgesteld, met de veroordeelde leer der Remonstranten te vereenigen*. Het is opgesteld in den vorm van zamenspraken. Holtius draagt den naam van *Orthodoxus*, Comrie dien van *Philalethes;* Alberti dien van *Euruodius*, Schultens dien van *Adiaphorus*. Het bedoelt niets anders dan de verdraagzamen, vooral de hoogleeraren Alberti en Schultens, van ketterij te beschuldigen, en hun eigen stelsel te doen zegevieren. In 1759 verscheen het 10de stuk van dit *Examen*, waarin het verbond der werken werd behandeld, waarvan de voorrede bijzonder was ingerigt om de nagedachtenis van J. van den Honert te hoonen. Dit maakte de curatoren van de Leijdsche hoogeschool wakker, die zich de zaak des ontslapenen aantrokken. Holtius werd op last der Staten door den raadpensionaris ernstig onderhouden, en hem met bedreiging gelast, om geene theol. schriften zonder verlof der hooge overheid middelijk of onmiddelijk uittegeven, wordende tevens het in 't licht zenden van theol. schriften zonder naam des schrijvers en zonder kerkelijke goedkeuring bij publicatie verboden. En daarmede konden die voorvechters aftreden. Met de menigvuldige twistschriften, welke zij schreven en uitlokten, willen wij de lezers niet vermoeijen. Holtius verkreeg in 1757 zijn emeritaat en † in 1773.

HOLTROP (WILLEM), geb in 1751, † 1835, was een kundig boekhandelaar te *Amsterdam*, een ijverig patriot, lid der volksvergadering in 1795, waarbij hij echter zijn' boekhandel niet verwaarloosde, dien hij ten tijde van koning Lodewijk overdeed aan zijn' zoon van Esveldt Holtrop. Later werd hij commissaris van politie in 't eerste district te *Amsterdam*, en was in die betrekking nuttig, geacht en bemind. Hij bezat de gave in 't Nederd., Fransch, Engelsch en Hoogd. zeer vloeijend voor de vuist te kunnen spreken, 't geen hem bijzonder te stade kwam in de loges, waarbij hij een' hoogen rang bekleedde. Zijne ver-

diensten als dichter waren niet zoo hoog, blijkens de proeven, die men vindt in het *Nederl. gezangboek voor de vrije Metselaren.*

HOLTZHEIM (PETRUS), geb. te *Deventer* in 't begin der 17de eeuw, † 1659, was de zoon van eenen lijfarts en raad van Ferdinand van Beijeren, keurvorst van *Keulen* enz; van daar dat onze Petrus zijne studiën in die stad begon, het doctoraat verwierf in de geneeskunde en daarna het professoraat, in welke betrekking hij te *Keulen* 25 jaren werkzaam was. De vorst Filips Willem, graaf van den *Rijn-Paltz* enz. verkoos hem tot zijn lijfarts met den titel van raad, waarbij hij tevens den post waarnam van visiteur en examinator der apothekers en chirurgijns te *Keulen*. Hij was bovendien ervaren in de Gr. en Lat. talen en dichtkunde, blijkens o. a. *Prognosticon vitae et mortis, lib. II versu rythmico conscriptum etc. Col.* 1605. — *Descriptio fontis medicati, vulgo Tillerborn dicti etc. Ib.* 1620. — *Pharmacopoeia sive dispensatorium Coloniense etc. Ib.* 1627, waarbij gevoegd is: *Examen simplicium medicam, carmine rythmico, etc.*

HOLTZHEIJ (MARTEN en JOAN GEORGE). De eerste, te *Ulm* geb., vestigde zich in de eerste helft der 18de eeuw te *Amsterdam* en maakte zich bijzonder verdienstelijk door het snijden van medailles. Van zijne kunstwerken is te *Amst.* in 1755 een catalogus uitgegeven. — De tweede, een afstammeling van hem, leefde in de 2de helft der vorige eeuw te *Amsterdam*, en was ook een keurig medaille-snijder. Die op den dood van Frederik II, koning van *Pruissen*, en die waarop de beeldtenis prijkt van Lodewijk XVI, moeten inzonderheid uitmunten. Zijne verzameling, meestal van N. penningen, werd in 1809 verkocht voor omtrent *f* 4000.

HOLWARDA (JAN FOKKENS), geb. te *Holwerd* in *Friesland* in 1618, † 1650, voegde bij zijn' naam Fokkens dien van Holwarda naar de plaats zijner geboorte, en, 't geen vreemd luidt, ook dien van *Phocylides*, ofschoon er tusschen dezen en hem geene wetenschappelijke betrekking of overeenkomst bestaat. Phocylides was een zoogenoemd gnomisch dichter, op wien het Fransche versje doelt:

> Et pour se faire un nom, qui finit en *idès*,
> Il se fit appeler Monsieur *Phosilidès.*

Holwarda had niet noodig zich daardoor naam te maken. Hij begon zijne voorbereidende en verdere letteroefeningen in de wijsbegeerte en wiskunde te *Franeker*, werd eerst doctor in deze wetenschappen, daarna in de geneeskunde, vervolgens in 1639 buitengewoon hoogl. in de logica aan die academie, en in 1647 gewoon hoogl. Hij schreef eene *Diss. Astronomica in Lans-*

bergium, 1640, waardoor hij den titel verwierf van *Frisiae lumen* en zijn naam eene plaats onder de gesternten. Verder *Epitome astronomiae reformatae*, 1642. — *Sciagraphia logicae generalis*, 1643 en and. logische en astronomische werken. Na zijn' dood verscheen te *Harlingen* in 't licht zijne *Friesche Sterrekunst*, 1652, herdrukt in 1668.

HOLIJ (MUIJS VAN), zie op MUIJS.

HOMMIUS (FESTUS) of HOMMINGA, uit een aanzienlijk Friesch geslacht, geb. te *Hielsum* in 1576, † 1642, studeerde te *Franeker*, waar hij bij den hoogl. S. Lubberti inwoonde. De onlusten, die aldaar in 1595 ontstonden, bewogen hem tot een' uitstap naar *Frankrijk*, waar hij zich eenigen tijd te *Rochelle* ophield. Daarna bezocht hij *Leijden*, om de lessen van Gomarus bijtewonen. In 1599 werd hij te *Dokkum* predikant, woonde als zoodanig, bij 't leger van den staat in 1602, het beleg van *Grave* bij, en zag zich nog datzelfde jaar te *Leijden* beroepen. Hij deelde rijkelijk in de kerkelijke twisten van dien tijd, koos de partij van Gomarus en had met anderen een mondgesprek met Arminius, dat geene bevrediging uitwerkte. Op de Haagsche conferentie in 1611, verdedigde hij met kracht de zaak der Contra-Remonstranten, gelijk ook op de Delftsche onderhandeling in 1613. Toen er tot eene nationale synode besloten was, schreef hij ter harer voorlichting een *Specimen controversiarum Belgicarum* etc. *L. B.* 1618, ook in 't Nederd. vertaald onder den titel: *Monster der Nederl. geschillen* enz. De Staten van *Holland* schonken hem daarvoor eene eeregift van *f* 200. Op de bekende Dordsche synode was hij met Damman scriba, werd benoemd onder de revisoren der N. Bijbelvertaling en der Lithurgische geschriften. Hij had een belangrijk aandeel in de overzetting des N. Verbonds en schreef na afloop der synode eene *Narratio historica ortus et progressus controv. Belgicarum.* Hij werd 31. Aug. 1619, in de plaats van Vossius, benoemd tot regent van het Staten-collegie te *Leijden*, en tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd. Meermalen was hij voorzitter in de Z. Hollandsche synode en schreef, behalve de reeds genoemde werken: *LXX disputationes theol. adversus pontificios etc. L. B.* 1614. — *Schatboeck der verkl. Over den Heidelb. en Nederl. catechismus enz. Ib.* 1617, herdrukt in 1664 te *Amsterdam.*

HONDEKOETER (GILLIS DE) was afkomstig uit een oud adelijk Brabantsch geslacht, had omstreeks 1570 met zijne ouders, om 't geloof, de wijk genomen naar *Holland*, en zich te *Amsterdam* gevestigd, waar hij, om zijn' vader uit eene groote ongelegenheid te redden, als schilder zijn bestaan zocht, waar-

bij hem de grondbeginselen der teekenkunst, in zijne jeugd ter uitspanning geleerd, zeer te stade kwamen. Hij schilderde eerst portretten, daarna landschappen in den trant van R. Saverij en D. Vinckeboons, die hem daarin onderwezen hadden. Hij was een welgemaakt man, die voor zijn' zoon vrijde en daarna de vrijster tot zijne vrouw nam. Die zoon

HONDEKOETER (GIJSBERT DE), geb. in 1613, † 1653, door zijn' vader in de schilderkunst onderwezen, was over dit voorval niet gesticht, vertrok naar *Utrecht* om het voorwerp zijner eerste liefde niet gestadig voor oogen te hebben, en ging nu zelf uit vrijen met goed gevolg: hij slaagde vooral in het schilderen van hanen, hennen en andere huiselijke vogels en leidde een deugdzaam en godvruchtig leven. Doch zijn zoon

— (MELCHIOR DE), geb. te *Utrecht* in 1636, † 1695, overtrof hem zeer verre in de kunst, daarin onderwezen door zijn' oom J. B. Weeninx. Vogelen waren inzonderheid de voorwerpen van zijn penseel, niet slechts in- maar ook buitenlandsche, zoo levende als doode. Men staat verwonderd over zijn waar en schoon koloriet, en over de verschillende bewegingen en neigingen, waarin hij het pluimgedierte weet voortestellen. Hij had er een haan op afgerigt, hem op het commando van zijn' maalstok tot model te dienen. Ook had hij uitstekende verdiensten in het schilderen van viervoetige dieren. Zijne stukken worden zeer duur verkocht, en in 't Museum te *Amsterdam* 9, en in dat van *'s Hage* 4 er van gevonden.

HONDIUS (PETRUS) of DE HOND, geb. te *Vlissingen*, in de laatste helft der 16de eeuw, † in 1621 of 22, was de zoon van C. de Hond, eerste predikant bij de herv. gemeente aldaar. Na het volbrengen zijner studiën werd Petrus in 1606 predikant te *Ter Neuzen*, waar hij ongehuwd woonde ten huize van den burgemeester J. Serlippius, die hem het vrij gebruik afstand van zijne buitenplaats de *Moufe-schans*. Hier sleet hij vele genoegelijke uren en oefende er zich in de kruid- en dichtkunde, blijkens zijne dichtmatige beschrijving van 't genoemde landhuis onder den titel: *Dapes inemptae of de Moufe-schans, dat is de soeticheijdt des buijtenlevens, vergheselschapt met de boucken.* Nieuwe verm. druk, *Leijden* 1621. Dit zeldzame boekje heeft weinig dichterlijke waarde, maar is belangrijk voor de kruidkunde en om de spijzen van dien tijd en zijne uitspanningen, ook om 't bezoek, dat prins Maurits hem daar bragt, te leeren kennen. Hij zou ook eene beschrijv. hebben gegeven van zijne verzameling van uitheemsche zeldzaamheden, indien hij niet zoo vroeg gestorven ware.

— (JODOCUS), geb. te *Vockene* in *Vlaanderen* in 1563, † te

Amsterdam in 1611, oefende zich te *Gend* vlijtig in de teeken- en graveerkunst en werd daarin een bekwaam meester, zoodat de hertog van *Parma* hem bij zich ontbood om eenige stukken te vervaardigen. Deze spoorde hem aan tot eene reis naar *Italië*, maar Jodocus had daarin geen' lust, en om verder aanzoek voortekomen, verliet hij heimelijk den hertog. Daarop liet zijn vader hem onderrigt geven in de Gr. en Lat. talen, en hij ondernam op zijn 20ste jaar eene reis naar *Engeland*, waar hij eenigen tijd te *Londen* doorbragt met zich toeteleggen op het vervaardigen van geographische kaarten, aardglobes en mathematische instrumenten. Hierna vestigde hij zich te *Amst.* waar hij dezelfde bezigheden bij de hand vatte, doch niet alle voltooide wegens zijn' vroegen dood. Hij moet eene fraaije hand hebben geschreven en ervaren geweest zijn in 't lettergieten. Men heeft van hem *Theatrum artis scribendi.* — *Orbis terrarum descriptio geogr.* — *G. Mercatoris atlas.* — *Italiae hodiernae descriptio.* Zijn zoon

HONDIUS (HENDRIK) de jonge, geb. te *Londen* op het einde der 16de eeuw, hield zich meestal in *Holland* op, was een zeer verdienstelijk teekenaar en graveur; en heeft met eene aangename en vaste snede vele geschiedkundige onderwerpen, landschappen en portretten in koper gebragt. Zijn zoon

— (WILLEM), geb. te *'s Hage* in 1600, overtrof nog den vader in 't behandelen van de graveerstift. Van Dijck liet hem aan het vervolg zijner portretverzameling medewerken. Later trok hij naar *Dantzig*, waar hij vele portretten naar eigene teekening of die van anderen vervaardigde. Hij wist ze uitvoerig, aangenaam en natuurlijk voortestellen, bijzonder die van van Dijck. Waar en wanneer hij stierf, is ons onbekend.

— (ABRAHAM), welligt uit hetzelfde geslacht, geb. te *Rotterdam* in 1638, † 1691, muntte vooral uit in het schilderen van jagtstukken, die door natuurlijkheid, stoutheid van uitvoering en gemakkelijkheid van penseel met andere voorname meesters wedijveren. Teekening en koloriet laten soms wel iets te wenschen over. Hij moet ook enkele kabinet- en historiëele stukken vervaardigd hebben, gelijk er ook eenige schoone gravures van hem bestaan.

HONERT (ROCHUS VAN DEN), geb. te *Dordrecht* in 1572, † 1658, werd na voltooide letteroefeningen in 1596 tot pensionaris in zijne vaderstad aangesteld en in 1603 tot raadsheer in den hoogen raad. Hij werd in belangrijke staatscommissiën gebruikt, behoorde in 1618 tot de politieke afgevaardigden op de Dordsche synode, waar hij zich door zijne wijsheid en ge-

matigdheid loffelijk onderscheidde, en in 1619 onder de curatoren der Leijdsche hoogeschool. Later bekleedde hij tweemalen een buitengewoon gezantschap ter bijlegging van twisten tusschen de koningen van *Zweden* en *Polen*, waarin hij gelukkig slaagde en eene ridderorde verwierf. Een dagregister van het eerste gezantschap met pl. is te *Utr.* gedrukt in 1632. Als geleerde, dichter en voorstander der geleerdheid was hij zeer geacht. Hooft stelde zóó veel prijs op zijn oordeel, dat hij hem de afgewerkte stukken van zijne Nederl. historiën toezond vóór de uitgave. Hij vervaardigde twee Bijbelsche tooneelstukken: *Thamar* en *Mozes de tafelbreker*. Dit laatste wordt door Hooft zeer geroemd, bij welk oordeel de vriendschap wel zal hebben voorgezeten.

HONERT (JOHAN VAN DEN), zijn zoon, geb. te *Dordrecht* in de eerste helft der 17de eeuw, † in 1667, zag zich in zijne geb.stad tot aanzienlijke regeringsposten geroepen, en werd in 1659 als buitengewoon gezant naar *Polen* gezonden, om den vrede van het Noorden te helpen bevorderen, die echter gesloten werd zonder zijne bemiddeling. In 1663 bevorderde men hem tot lid van den hove van *Holland*, in welke bediening hij tot aan zijn' dood werkzaam was.

— (HERMAN VAN DEN), geb. te *Dordrecht* in 1645, † 1730, verkreeg in 1666 te *Leijden* den graad van doctor juris, bekleedde onderscheidene stadsambten, later meermalen dat van burgemeester. Als lid der vergadering van de Algemeene Staten had hij veel gezag en invloed. In 1703 werd hij aangesteld tot curator der Leijdsche hoogeschool, terwijl hij vroeger (1688) met andere eene ambassade van eer bij den keurvorst van *Brandenburg* waarnam. Hij mogt met Anna de Witt, oudste dochter van den raadpensionaris, zijne gouden bruiloft vieren, bij welke gelegenheid aan kinderen en kindskinderen gouden penningen met wapens en verzen werden uitgedeeld.

— (TACO HAJO VAN DEN), geb. te *Norden* in *O. Friesland*, in 1666, † 1740, bezocht op zijn 15de jaar de hoogeschool te *Marburg*; daarna in 1683 *Leijden*, om zich op de godgeleerdheid toeteleggen. Hij genoot, ter voorbereiding voor de predikdienst, nog eenigen tijd het onderwijs van S. van Til te *Dordrecht*, werd in 1689 predikant te *Hendrik-Ido-Ambacht;* in 1694 te *Brielle* en 4 jaren later te *Amsterdam*, waar hij 16 jaren heilzaam werkte. In 1714 werd hem het professoraat in de theologie te *Leijden* opgedragen, waarbij men 7 jaren later het onderwijs in de Hebr. oudheden voegde. Hij was een Cartesiaansch godgeleerde, die zich in onderscheidene theologische

twisten wikkelde, waarbij de broederlijke liefde niet altijd in het oog werd gehouden. Zijne voornaamste werken zijn: *De waarachtige wegen, die God met den mensch houdt enz.* 2 dln., 't welk ondersch. drukken beleefde van 1693-1741. *Nodige voorber. tot ontdekk. van de regte mening des Ap. Paulus in sijn' brief aan de Rom.* 1698. — *Christus afkomst uit David*, 1702 en 1726. — *Beknopte samenbinding der godlicke waarheden enz.* 1703. — *Het hoogepriesterschap van Christus, naar de ordeninge van Melchizedek* enz. 1712, waardoor een twistvuur tusschen hem en d'Outrein werd ontstoken, dat de regering van *Amst.* door hare tusschenkomst poogde te blusschen. Zijne ondersch. gelegenheidsleerredenen en orationes laten wij rusten.

HONERT (JOHANNES VAN DEN), zijn zoon, geb. te *Hendrik-Ido-Ambacht* in 1693, † 1758, werd voor den koophandel bestemd, maar meer lust hebbende in letteroefeningen trad hij in het voetspoor van zijn' vader, verdedigde te *Leijden* onder J. Wittichius eene philosophische verhand. *De essentia et existentia Dei;* werd in 1719 predikant te *Katwijk aan den Rijn*, daarna te *Enkhuizen* en te *Haarlem.* Met mond en pen was hij hier werkzaam en schreef zijne *Heilige mengelstoffen*, 2 dln., waarvan in 1747 te *Leijden* een 2de druk verscheen. Zijne *Diss. de gratia Dei, non universali, sed particulari*, bragt hem in hevige twist met J. Driebergen en C. Westerbaen, — geen ongewoon verschijnsel in die dagen. — De hoogeschool van *Utrecht* benoemde hem tot hoogl. in de theologie (1727), later in de kerkel. geschiedenis; en daar gaf hij in 't licht *Institutiones theol. typicae emblematicae et propheticae*, 1730. Ook hier kreeg hij geschil, en wel met den hoogl. Odé, waarbij ook de tusschenkomst der regering te pas kwam. In 1734 werd hij te *Leijden* ambtgenoot van zijn' vader als theol. professor, wanneer hij eene redevoer. hield *De regeneratione, sive de natis ex connubio Christi cum Ecclesia liberis.* Ook hier droeg men hem het onderwijs in de kerkel. gesch. op en daarna in de geestelijke welsprekendheid, en geraakte hij al weder in pennenstrijd met J. Stinstra en anderen. Wilden wij al de wederzijdsche twistschriften, de redevoeringen, gelegenheidspredikatiën en zijne and. werken optellen, wij zouden eenige blz. kunnen vullen. Men zie hiertoe *Arrenbergs Naamregister* of *Saxii Onom. liter.* VI, 350.

HONTHORST (GERARD), geb. te *Utrecht* in 1592, † 1660, leerde de teeken- en schilderkunst bij A. Bloemaert, begaf zich ter verdere oefening naar *Rome*, waar hij binnen weinige jaren zulke vorderingen maakte, vooral in het schilderen van fakkel- en toortslichten, dat hij den naam verkreeg van *Gerardo della*

notte (Gerard van den nacht). Zijne historiëele Bijbelstukken droegen veel bij tot verbreiding van zijn' roem. Na zijne wederkomst in *Holland*, vertrok hij weldra naar *Londen*, waar hij vele schilderijen en portretten vervaardigde voor koning Karel I., o. a. eene allegorie, waarin de koning en koningin werden voorgesteld in het karakter van 2 goden en de hertog van Buckingham als Mercurius, de vrije kunsten opleidende. Dit schoon geteekend en gecoloreerd stuk legde hem geene windeijeren; hij ontving *f* 3000, een zilveren servies voor 12 personen en een fraai rijpaard. De koningin van *Bohemen*, zuster van Karel I, en hare dochters behoorden onder zijne leerlingen. Rubens had veel achting voor de talenten van dezen meester, dien hij op zijne reis in *Holland* een bezoek bragt. Voor den prins van Oranje, zoo in 't huis in 't Bosch als elders, heeft hij eenige kunstwerken en vele portretten vervaardigd, waarvan er 4 prijken in het Amst. Museum. Zijn broeder

HONTHORST (WILLEM), geb. te *Utrecht* in 1604, † 1683, was insgelijks een leerling van A. Bloemaert en werd door de prinses van *Oranje*, Louisa Henriette, gemalin van Fred. Willem, keurvorst van *Brandenburg*, naar *Berlijn* gelokt, waar hij vele hist. stukken en portretten schilderde. Ze hebben vele verdiensten en worden wel eens verward met die van zijn' broeder.

HOOFMAN (ELISABETH), geb. te *Haarlem* in 1664, † 1736, toonde reeds op haar 6de jaar liefde en aanleg voor de dichtkunst. Zij genoot eene beschaafde opvoeding en werd in de Grieksche en Lat. talen onderwezen. Daarbij beproefde zij haar dichtvermogen in het vertolken van eenige stukjes uit Anacreon en de lierzangen van Horatius, en later in het vervaardigen van Lat. en Nederd. gedichten, welke haar onder onze voortreffelijkste dichteressen rangschikken. Ter overtuiging kan de lezer hare *Nagelatene Gedichten*, door W. Kops in 1774 uitgegeven, naslaan, als ook de *Euterpe* van Kantelaar en Siegenbeek, II, 91, waar hare verdiensten in de dichtkunde in het licht worden gesteld en *'t Museum*, II, 177, van laatstgenoemden, waarin eenige harer jeugdige stukjes worden medegedeeld. Zij huwde in 1693 met een' aanzienlijken koopman P. Koolaart te *Haarlem*, die door zijne verkwistende leefwijze haar ongeluk berokkende. Onder zijne geldverspillingen behoort ook het prachtige onthaal, 'twelk hij in 1717 aan Czaar Peter I en diens gemalin gaf, bij welke gelegenheid de dichteres den vorst met een' Pindarischen lierzang begroette. Hunne omstandigheden werden weldra zoo noodlottig, dat zij zich op eene kleine hoeve bij het dorp *Lisse* kommerlijk moesten behelpen. Eindelijk kwam er uitkomst;

haar man werd in 1721 door Karel I, landgraaf van *Hessen-Kassel* op eene jaarwedde van *f* 1600, tot diens commercie-directeur aangesteld. Zij volgde hem weldra naar *Kassel*; doch bij den dood van den vorst (1730) werd de jaarwedde tot op de helft verminderd, en toen zij 2 jaren later haren echtgenoot verloor en bij het hof vruchteloos om onderstand verzocht, klom haar deerniswaardige toestand ten top, daarna eenigzins verzacht door het huwelijk van hare dochter met den boekdrukker G. Harmes, bij wien zij inwoonde tot aan haar einde. Onder alle tegenheden spreidde zij eene gelatenheid ten toon, die voortvloeide uit haar godsdienstig gevoel, dat zij uitstortte in zachte en teedere, zoowel als in stoute verzen, welke haar aanspraak geven op onze hoogachting en bewondering.

HOOFT (WILLEM). De eerste van 't beroemde geslacht, dat zulke merkwaardige mannen heeft opgeleverd, was iemand van een aanzienlijk vermogen te *W. Zaandam.* Hij voer, eenigen tijd vóór de Spaansche onlusten, met 6 schepen in zee, waarvan elk schip, behalve het zijne, door een zijner 5 zonen bevaren werd. Zij kwamen te gelijk in *de Sont*, om te vertollen, tijdens zich de koning van *Denemarken* te *Elseneur* bevond. Deze, zulks vernemende, liet hen alle bij zich ontbieden, betuigde zijne deelneming in het zonderling geluk, dat hun te beurt viel, noodigde hen aan zijne tafel en schonk hun den tol vrij, onder toewensching dat deze gelukszon lang over hen schijnen mogt. Deze wensch werd echter niet vervuld, maar de voorspelling des vaders: „ *de zon is op zijn hoogste geklommen*, *zij zal haast weder dalen* , " door de uitkomst bevestigd, gelijk men kan vermeld vinden in *Soetebooms Saan-lants Arcadia*, bl. 527 enz.

— (CORNELIS PIETERSZOON), geb. te *Amsterdam* in 1546, † 1626, was een aanzienlijk koopman, in 1582 schepen, daarna raad en in 1588 burgemeester zijner geb.stad. Hij gaf in al die betrekkingen uitstekende blijken van zijne zorg en gematigdheid, zoo in het handhaven van stedelijke voorregten, als van burgerlijke en godsdienstige vrijheid. Toen hij in 1597 voor de 5de maal burgemeester was, ijverde hij ter beteugeling der kwade practijken van sommige predikanten en wist de oogmerken van Leycester, die zijn leven en veiligheid belaagde, te verijdelen. Hij waakte in 1612 tegen het bevorderen van vreemdelingen in de kerkdienst, wier hevigheid de bron was van vele rampen, en betoonde zijne belangeloosheid, door openlijk hen te ontmaskeren, die zich bij de uitlegging van *Amsterdam* tot stads nadeel, wilden verrijken. Zijne onverschrokkenheid, toen prins Maurits in 1618 eene vergadering belegde

tot verandering der regering, is bekend. De aanspraak, die hij hield, toen de overige leden zwegen, en die niet den uitslag had welken hij wenschte, staat bij Wagenaar opgeteekend, *Vaderl. hist.* X 278 enz. Hij bleef wel in de regering, doch nam weinig deel aan het bewind, en daalde, volgens Vondel, ten grave „ *met een hoofd vol kreuken, maar met een geweten zonder rimpel.*"

HOOFT (PIETER CORNELISZOON), geb. te *Amsterdam* in 1581, † 1647, genoot eene beschaafde opvoeding; bezocht in zeer jeugdigen leeftijd de Leijdsche hoogeschool, om zich in de regtsgeleerdheid te oefenen, en gaf toen reeds blijken van zijnen lust in de Nederd. taal en dichtkunde, waardoor hij later zoo veel roem behaalde. Hij ondernam in 1598 eene reis door *Frankrijk*, *Italië* en *Duitschland*, was in 1601 een der verdienstelijkste leden der Amsterdamsche rederijkkamer: *In liefde bloeijende* en zag zich 8 jaren later door prins Maurits bevorderd tot drossaard van *Muiden* en baljuw van *Gooiland*, welken post hij tot zijn' dood toe bekleedde. Het slot te *Muiden* was zijn gewoon verblijf; aldaar verdeelde hij den tijd, die van zijne ambtsbezigheden overschoot, tusschen de beoefening der dichtkunde en geschiedenis, en den omgang met een' uitgelezen vriendenkring van mannen en vrouwen, welke zooveel hebben toegebragt ter opluistering onzer letterkunde. Wij vermelden eerst zijne dichterlijke en dan zijne geschiedkundige werken. Tot de eerste behoort het treurspel *Geeraadt van Velzen*, in 1616. — De vertaling der *Aulularia* van Plautus, onder den naam van *Warenar met de pot*, op de Amsterdamsche zeden en gebruiken van dien tijd toegepast. — *Granida*, een treurspel in den Italiaanschen smaak. — *Baeto, oft oorsprong der Hollanderen.* — Als bevallig minnedichter komt hij inzonderheid in aanmerking door zijne *Mengelwerken*, 1704. — Twee zijner tooneelspelen: *Achilles en Polyxena* en *Theseus en Ariadne* zagen in 1739 in fol. te *Leijden* het licht. Tot de geschiedk. werken behoort het *leven van Hendrik de Groote*, koning van *Frankrijk*, (1626), waarvoor hij door Lodewijk XIII. met brieven van adeldom en de ridderorde van St. Michiel beschonken werd. Eene vertaling van Tacitus zag na zijn' dood het licht. *De rampzaaligh. der verheffinge van den huize Medicis*, op eene krachtige wijze beschreven en met vele lessen en schrandere opmerkingen doorvlochten. Doch zijne *Nederl. Historiën*, loopende van 1555—1587, waaraan hij 19 jaren arbeidde, verhoogden zijn' onsterfelijken roem, zoo wel door naauwkeurigheid, onpartijdigheid, als door taal en stijl, een meesterstuk, waarvan bij ons geen tweede bestaat.

Eene verzameling zijner *Brieven* vindt men in de genoemde *Mengelwerken* en eene nog grootere is in 1738 in fol. door B. Huijdecoper uitgegeven, waarachter eene redevoer. *Over de Waardigheidt der poëzij.*

HOOFT (HENDRIK), heer van *Oudkarspel*, *Koedijk* en *Schoterbosch*, geb. te *Amsterdam* in 1617, † 1678, zag zich al vroeg geplaatst in het stadsbestuur, bekleedde meer dan eens de burgemeesterlijke waardigheid, ook in het benarde jaar van 1672, toen hij veel toebragt tot verdediging van *Amst.*, en onder de afgevaardigden behoorde om den prins van Oranje met de gelegenheid der stad bekend te maken. In 1678, kort voor zijn' dood, had hij veel invloed op de vredesonderhandelingen te *Nijmegen*. Hij wordt geroemd om zijne geleerdheid, welsprekendheid, eerlijkheid, schranderheid en vrolijkheid.

— (GERRIT), zijn zoon, geb. te *Amsterdam* in 1637, † 1717, schepen en raad, daarna meermalen burgemeester in zijne geb. plaats, is bekend uit de Vaderl. geschiedenis, wegens het aandeel dat hij had in de twisten tusschen *Amst.* en den stadhouder prins Willem III in 1684, zoo over de werving van eenige manschappen, als over de latere onderhandelingen met d'Avaux, gezant van *Frankrijk*. Hij was met anderen afgevaardigde ter algemeene vergadering, toen de prins een' onderschepten brief van d'Avaux ter tafel bragt, als wanneer hij en de pensionaris Hop verzocht werden de vergadering te verlaten, doch na anderhalf uur wachtens terugkeerden en zich daarna in den loop dezer twisten met waardigheid en kloekmoedigheid gedroegen. (Men leest dit breedvoerig bij Wagenaar, *Vaderl. hist.* XV, 181 enz.) In 1685 behoorde hij tot de gezanten naar *Engeland* om de geschillen met de O. Indische Comp. aldaar bijteleggen. Hij stond in vriendschapsbetrekking met den dichter J. Oudaan.

— (HENDRIK DANIELSZOON), geb. te *Amsterdam* in 1716, † 1794, genoot zijne eerste opvoeding te *Maarsen*, bezocht daarna de Lat. scholen in zijne geb.stad, werd reeds in 1738 aldaar aangesteld tot commissaris, 6 jaren later tot schepen, en onderscheidene malen tot burgemeester. Hij bekleedde die waardigheid in een tijdstip van onzalige volkstwisten, waarbij men zich in stadhouderlijke en patriotsche partijen verdeelde. Hooft behoorde tot de laatste, werd na de omwenteling in 't najaar van 1787 als burgemeester uit de regering gezet, en leefde daarna ambteloos op zijne landhoeve *de Stolp* bij *Muiderberg*. Het oordeel over hem was gewijzigd naar de partij die men aankleefde; van daar dat hij door dezen geprezen, door genen gelaakt

werd; doch onverschrokkenheid en bekwaamheid om zijne oogmerken uittevoeren, zijn hem niet te ontzeggen, evenmin als een zedelijk karakter en ijver voor koophandel en landbouw. In 1766 en later deed hij, ter bevordering zijner kennis omtrent deze vakken, eene reis in *Frankrijk*, *Engeland* en *Ierland*, als wanneer *Dublin* hem met het burgerregt vereerde, gelijk daarna in 1788 *St. Omer*.

HOOFT JR. (GERARD), geb. te *Amsterdam* in 1750, † 1768, beoefende met vrucht de Lat. taal en poëzij onder Burman den 2den, sprak het Fransch als een geboren Franschman en werd om zijne kunde in 1766 aangesteld tot secretaris zijner geb.stad. Behalve *Ovidius*, *Propertius* en *Horatius* was *Tibullus* zijn lievelingsdichter, gelijk uitblinkt in zijne *Julia* en andere Lat. gedichten, door J. de Bosch uitgegeven in 1770, onder den titel *G. Hooft etc. poëmata* met een kort levensberigt in de voorrede. Ze geven te kennen dat hij het bij een langer leven ver zou gebragt hebben in de Lat. dichtkunst.

— (DANIEL), geb. te *Amsterdam* in 1752, † 1828, was een ijverig beoefenaar der letteren, zag zich vereerd met de ridderorde van den Nederl. leeuw; met het lidmaatschap der 2de klasse van 't Nederl. Instituut; met het curatorschap van 't Amst. Athenaeum en was ook medebestuurder der Holl. Maatschappij van Wetenschappen. Zijn edele inborst en deugdzaam karakter werden door zijne vrienden op prijs gesteld. Er bestaat van hem eene *Bloemlezing uit Poot's gedichten*, *Amst.* 1823, in 2 dln. met voorrede en aanmerkingen, die getuigen van zijne kennis der Nederd. en Lat. poëzij.

HOOFTMAN (ALBERT VAN EIJGHELENBERG, gezegd), geb. te *Groningen* in 1594, † 1652, had tot vader een' aanzienlijken koopman te *Antwerpen*, die de Watergeuzen en de Zeeuwen in het handhaven der vrijheid hielp en om 't geloof naar *Bremen* vlugtte, waar hij zijne eerste vrouw verloor, doch daarna te *Groningen* hertrouwde met de dochter van den beroemden staatsman H. Rolteman. Uit dit huwelijk sproot onze Albert. Hij genoot eene geleerde opvoeding onder den beroemden Ubbo Emmius, deed eene buitenlandsche reis ter vermeerdering zijner kundigheden, en kwam in 1621 in de regering van zijne geb. plaats, waar hij later vele stads- en staatsambten en commissiën vervulde; hij werd dikwijls als afgevaardigde naar *den Haag* gezonden en in gewigtige handelingen gebruikt. Als curator der Gron. academie en als bewindhebber der W. Ind. Comp. maakte hij zich bijzonder verdienstelijk.

HOOG (THOMAS), geb. te *Rotterdam* in 1763, † 1829, vol-

bragt zijne theologische studiën te *Leijden*, werd in 1787 predikant te *Katwijk aan den Rijn*, en daarna te *Amersfoort*, *Delft*, *Leeuwarden* en *Rotterdam*. Hij behaalde in 1793 met zijn vriend en ambtgenoot A. Brink de gouden medaille bij 't Haagsche Genootschap op eene verhand. *Over de voortreffelijkheid der Evang. bediening ter aanmoed. van jonge lieden van goeden huize.* Hij was van dat genootschap van 1797 tot aan zijn' dood directeur, en van 1809 tot 1825 secretaris. Drie zijner aanspraken staan in deszelfs werken gedrukt. Hier, als ook in de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en in het Bijbel- en Zendelinggenootschap, was hij met lust en ijver werkzaam. Behalve enkele redevoer. en verhandelingen in den *Fakkel* van Sprenger van Eijk en gelegenheids-leerredenen, bestaan er van hem eenige werkjes, o. a.: *De aard en voordeelen eener vroege godzaligheid*, *Leeuw.* 1792. — *De verpligt. om ook in de voortplant. van het ware Christendom J. C. als den Meester en Heer te eerbiedigen*, *Rott.* 1806.

HOOGE (CORNELIS), geb. te *'s Hage* in de eerste helft der 16de eeuw, was een plaatsnijder van bedrijf, doch die het niet wèl meende met zijn vaderland. Hij liet zich door het Spaansche hof omkoopen onder toezegging van het hertogdom *Gelder*, om prins Willem I. van 't leven te berooven. Toen deze aanslag mislukte en zijn leven gevaar liep, gaf hij zich uit voor een' natuurlijken zoon van keizer Karel V., bestelde bij een' boekdrukker te *Leijden*, — die hem verklapte — 4000 boekjes, getiteld: *Hoognodige waarschuwing*, en 600 brieven aan de schutterijen der steden, op naam van Cornelis van Oostenrijk geschreven. Hij had dit boekske opgesteld met hulp van Jac. Vos van *Delft*, en van een' Fries J. Rataller. Ofschoon hij in den prins nog een' voorspraak vond, ontging hem het loon zijner werken niet. In 1583 werd hij te *'s Hage* onthalsd, terwijl Vos en Rataller die gevlugt waren, het banvonnis ondergingen.

HOOGENDIJK (SEBASTIAAN), geb. te *Dordrecht* in 't begin der 17de eeuw, † 1653, besloot zich op de geneeskunst toe te leggen. Ten dien einde begaf hij zich naar *Padua*, waar hij niet slechts in 1636 den doctoralen graad in de medicijnen, maar ook in de wijsbegeerte met veel roem verwierf. Hij vestigde zich te *Dordrecht* als geneesheer, was gelukkig in zijne praktijk en in het maken van Grieksche verzen, waarvan Balen in zijne *Beschr. v. Dord.*, bl. 218 en 219, een paar proefjes mededeelt. Hij schreef, tot onderrigt van zijn' zoon, eenige *Opmerkingen* omtrent de geneeskunst, die verloren zijn geraakt.

HOOGERHEIJDEN (ENGEL), geb. te *Middelburg* in 1739, † 1809, was bestemd voor de zeevaart, doch op eene

reis voor de O.-Ind. Comp. kreeg hij eene kneuzing aan een zijner beenen, zoodat het moest afgezet worden. Thans voor de zeedienst ongeschikt, legde hij zich vlijtig op de teeken- en schilderkunst toe. Hij vervaardigde bepaaldelijk zeegezigten en schepen, welke de goedkeuring der kunstkenners wegdroegen. Bekend zijn de 4 platen van den zeeslag op *Doggersbank;* van 't vergaan van 't schip Woestduin bij *Westkapel*, en vele andere, naar zijne schilderijen of teekeningen gegraveerd.

HOOGERS (HENDRIK), geb. te *Nijmegen* in 1747, † 1814, werd bij zijn' vader in de leerlooijerij opgeleid, doch leerde ter uitspanning de teekenkunst en besteedde zijne snipperuren aan de dicht- en toonkunst. Door zijn' stiefvader Broesterhuijzen werd de lust voor het teekenen en schilderen nog meer aangevuurd, en maakte hij daarin zulke vorderingen, dat hem door de Maatschappij Felix Meritis te *Amst.* in 1801 de eerste gouden eerepenning werd toegewezen voor de teekening van een Holl. landschap in een' zomerschen morgenstond. In weerwil der bezigheden, aan zijn beroep verbonden, en zijne posten van raad en burgemeester in 1794, ging hij voort met het teekenen en schilderen van historiën, landschappen, portretten en familiestukken en gaf ook proeven in de etskunst; hij was lid van het Arnhemsche genootschap: *Prodesse conamur*, waar hij eene redev. hield over de *Harmonie in de schilderkunst.* Twee zijner teekeningen van den *Burgt* en het *Valkenhof* te *Nijmegen* zijn door den Duitscher E. Thelott in 't koper gebragt.

HOOGEVEEN (GERARD AMELISZOON VAN), geb. in 1524, † 1580, was in jeugdigen leeftijd een vermaard advocaat te *'s Hage* en werd vruchteloos aangezocht om den post van advocaat van *Holland* op zich te nemen, maar aanvaardde in 1564 dien van pensionaris van *Leijden*, en bewees stad en vaderland gewigtige diensten. Gedurende haar beleg was hij, wegens eene zending aan den prins van *Oranje*, met zijne vrouw afwezig, doch werkte krachtig mede tot het ontzet, ofschoon met een bloedend hart, daar elf zijner kinderen, 10 zonen en eene dochter te *Leijden* aan de pest stierven. Na het ontzet was hij ijverig werkzaam bij de oprigting der hoogeschool, in het opstellen der wetten, het aanstellen van professoren, enz. behoorde onder hare eerste curatoren, en tot de gemagtigden om Filips II. af te zweren en aan prins Willem I. het hoog gezag op te dragen; doch hij mogt den uitslag van een en ander niet beleven.

— (HENDRIK), geb. te *Leijden* in 1712, † 1791, was op vele vele plaatsen rector der Lat. scholen, als te *Gorinchem*, *Woerden*, *Kuilenburg*, *Breda*, *Dordrecht* en *Delft* en vormde vele bekwame

leerlingen. Hij verrijkte het werkje van F. Vigerus *De idiotismis ling. Graecae*, met eene menigte belangrijke aanteek. in 3 vermeerd. en verbeterde uitgaven, L. B. 1742, 52 en 66. Zijn hoofdwerk is en blijft: *Doctrina particularum ling. Graecae*, *Amst.* 1769 in 2 dln. Tevens slaagde hij niet ongelukkig in de beoefening der Lat. poezij, blijkens zijn *Carmen elegiacum: De poësi non adulatrice*, 1761. — *De poësi tyrannidis non commendatrice*, 1764, en zijn *Carmen lyricum: De felici Reipublicae statu*, 1766.

HOOGEVEEN (CORNELIS VAN), geb. te *Leijden* in 1740, † 1792, genoot eene beschaafde opvoeding, en leerde bij de heeren Luchtmans den boekhandel, welken hij later zelf bij de hand nam, doch met dat ongelukkig gevolg, dat hij in armoede stierf. Als jongeling toonde hij aanleg voor de dichtkunst; vormde met nog 3 jonge lieden een' vriendenkring, onder de spreuk: *Door vlijt en kunst*, en gaf met hen eenige tooneelstukken uit. Toen dit gezelschap aangroeide tot 6 leden, in 1766, kreeg het den naam: *Kunst wordt door arbeid verkregen*, en legde den grond van 't beroemde Leijdsche taal- en dichtkundig genootschap, dat verscheidene jaren bloeide, en eindelijk zich oploste in eene afdeeling der eerst Bataafsche, daarna Holl. Maatschappij van Kunsten en Wetenschappen, die nog bestaat. Behalve dat Hoogeveen tot den bloei van dit genootschap, ook als bestuurder en voorzitter, veel bijdroeg, was hij tevens lid van een tooneellievend genootschap: *Veniam pro laude*, waarvoor hij verscheidene tooneel- en dichtstukken vervaardigde; daarbij nam hij deel in de oprigting der Haagsche en Rotterd. dichtgenootschappen. Jammer, dat hij bij het bevorderen van al deze inrigtingen, zijn' boekhandel uit het oog verloor en zich zelven met vrouw en 6 kinderen in 't ongeluk stortte. Zijne dicht- en tooneelstukken toonen wel een' genootschappelijken geest, doch hebben hier en daar hunne verdiensten.

HOOGH (NICOLAAS VAN DER), geb. te *Haarlem* omstreeks 1580, † 1624, begon zijne regtsgeleerde loopbaan te *Leuven*, en bezocht daarna de hoogeschool van Angers, waar hij de doctorale muts verkreeg. Hij vestigde zich te *Mechelen*, werd advokaat bij den hoogen raad, en vertrok na eenige jaren dien post te hebben waargenomen, naar zijne geboortestad, waar hij stierf. Men heeft van hem: *Singularia juris*, *ex celeb. jureconsultorum etc. deprompta*, *Antv.* 1620, waarin vele paradoxe stellingen voorkomen. De dood belette zijne uitgave van de *Flores poëtarum Belgicorum.*

HOOGHE (ROMEIJN DE) of HOOGE, waarschijnlijk geb. te *'s Hage* in 1638, † 1708, stond in gunst bij prins Willem III.,

die hem aanstelde tot Directeur der bergwerken in 't graafschap *Lingen.* De Poolsche koning Johannes III. verhief hem in 1675 tot den adelstand, en hij was in 1687 of 88 commissaris van de kleine bank van justitie te *Haarlem.* Hij behaalde meer roem als graveur dan als schilder. In de eerste betrekking vervaardigde hij eene menigte platen in de boekwerken van dien tijd. Ze zijn geestig en vrij; teekenen eene levendige verbeeldingskracht, doch ook hier en daar in de ordonnantiën wansmaak en verwarring, bij onnaauwkeurigheid van teekening. Hij heeft ook eenige spotprenten vervaardigd, waardoor hij zich vele vijanden berokkende, als ook door zijn' trotschen aard en buitensporige leefwijze. Als schrijver maakte hij zich bekend door zijne *Hieroglyphica of merkbeelden der O. volkeren. Amst.* 1735 in fol. met pl., na zijn' dood uitgegeven door A. A. Westerhovius. — *Schouwb. van Nederl. veranderinge. Ib.* 1674, in fol. — *Komst van Willem III. in 's Hage met pl.* 1691 in fol. — *Spiegel van Staat der Vereen. Nederl.* 2 dln. *Ib.* 1706 in 4to met uitslaande platen.

HOOGHT (EVERARD VAN DER), was in 't laatste gedeelte der 17de en in 't begin der 18de eeuw predikant te *Nieuwendam* in *Waterland* en bijzonder ervaren in de Hebreeuwsche taal, welke hij zóó smakelijk wist voor te stellen, dat ook jonge jufvrouwen er les in namen. Hij schreef een werk, waarvan het 1ste deel getiteld was: *Janua linguae sanctae*, het 2de: *Deure der heijlige tale*, waarop een aanhangsel volgde *Het Marg der Hebr. tael-konsten*, *Amst.* 1686; toegewijd aan eenige liefhebbers, „*ende aen alle Messieurs en Joffrouwen, die aen het Hebr. Collegie participeeren,*" door hem opgerigt, ten einde zij tot beter verstand der H. S. zouden geraken. Na 30 en minder lessen ontvangen te hebben, waren sommige dames (die met de vóórletters genoemd worden) in staat, een gedeelte des O. T. te verstaan en naar de regels der taalkunde te verklaren. Hij scheef tegen Bekker's *Betooverde wereld*, onder den naam van *Hagge'bher Philalethes*, waarin hij het o. a. Bekker zeer kwalijk neemt, dat hij (N. B!) de goddelijke autoriteit der Hebreeuwsche vocalen in twijfel schijnt te trekken. Ook beweert hij dat Adam vóór den val door den Heer in 't Hebreeuwsch is toegesproken, dat Adam die taal verstond en ze ook waarschijnlijk in den hemel zal gesproken worden. Behalve de opgenoemde werken, kwam er in 1705 van hem een *Hebreeuwsche bijbel* in 't licht, die alle vorige uitgaven in schoonheid en zuiverheid van druk overtrof. Ook heeft men van hem: *Huishouding Gods*, 2 dln. — *Zaligheijdt der vreedzamen.* — *Gron-*

dige verklar. over de Heidelb. Catechismus. — *Volstrekte borgtogt.* enz.

HOOGSTRATEN (De graven VAN), Zie op LALAING.

— (DIRK VAN), geb. te *Antwerpen* in 1596, † 1640, was met zijne ouders uit *Brabant* gevlugt naar *Holland*, om de vervolgingen te ontwijken. Zijn vader liet hem het goud- en zilversmeden leeren en de teeken- en graveerkunst. Om zich in het eerstgenoemde vak nog meer te volmaken, reisde hij naar *Duitschland*, waar hij in kennis kwam met eenige Nederl. schilders, die hem in de kunst onderwezen, waarin hij weldra zulke vorderingen maakte, dat hij bij zijne terugkomst het smeden liet varen en 't penseel in handen nam. Hij vestigde zich te *Dordrecht* en schilderde inzonderheid landschappen, die uitmunten door eene stipte navolging der natuur.

— (FRANÇOIS VAN) was een geletterd boekverkooper te *Rotterdam*, die ook de Nederd. lier hanteerde en eenige rijmwerkjes in 't licht zond, die zoetjes en zachtjes daarheen vloeijen, maar weinig merg en pit bezitten, zoo als: *Het voorhof der zielen, met pl. v. R. de Hooghe. Rott.* 1668. — *De Christelijke ridder, Ib.* 1695. — *Bedezangen en sticht. liederen. Amst.* 1708 en *School der wereld, Ib.* 1725. Hij stierf in 1696. Zijn zoon

— (JAN VAN), wiens geb.jaar ons evenmin gebleken is als dat van zijn' vader, schijnt te *Gouda* gewoond en den lust voor de poëzij overgeërfd te hebben met meer verheffing dan gene. Talrijk zijn zijne dichtwerken, waarvan wij slechts vermelden: *Parnas aan de Waal, of Gelders zangnimph en mengelpoëzij. Amst.* 1726. — *Leven van den Ap. Paulus* in dichtmaat, met pl. — *Staats- en zedek. zinneprenten of leerzame fabelen, die van den heer la Court speelswijze gevolgd. Rott.* 1781. — *Poëzij*, 6 dln. Hij heeft ook eenige tooneelstukken vervaardigd en daaronder een blijspel: *De geleerde* (geladderde) *advocaat, of de bespotte druivendief*, getrokken uit den *Vermakelijken avanturier*, welke roman aan Nic. Heinsius wordt toegeschreven. Het zou, een weinig omgewerkt en gekuischt, nog op het tooneel kunnen behagen.

— (SAMUEL VAN), broeder van den gemelden François, geb. te *Dordrecht* in 1627, † 1678, leerde van zijn' vader Dirk de schilderkunst en behoorde naderhand onder de leerlingen van Rembrandt. Zijne keus viel eerst op het portretschilderen, waarin hij te *'s Hage* en *Dordrecht* vele aanmoediging vond; daarna vervaardigde hij ook landschappen, stille en woelende waters, dieren, bloemen en vruchten, en onderscheidde zich bijzonder in perspectiven en stillevens. Hij bezocht in 1651

Duitschland en *Weenen*, waar keizer Ferdinand III hem met eene gouden keten en medaillon vereerde. Vervolgens ging hij naar *Rome* en *Londen*. In alle steden vond hij bewonderaars en zamelde eene ruime schatting in van eer en voordeel. Hij vestigde zich in zijne geb.stad, leefde als een man van aanzien, was geacht en bemind, bekleedde den eerepost van provoost der Holl. munt, en vormde vele bekwame leerlingen, waaronder ook A. Houbraken behoorde. Een zijner stukken prijkt in 't Haagsche Museum. Hij schreef een nuttig werk: *Inleiding tot de schilderkunst. Rott.* 1678; maakte zich ook als dichter gunstig bekend, door zijn berijmd dagboek op reis naar *Weenen*; door zijne *Zigbare wereld* in 9 boeken naar de 9 zanggodinnen, door zijn treurspel *Diederijck en Dorothe of het verloste Dordrecht*, 1666, in 1834 op nieuw uitgegeven door Mr. P. S. Schull. Hij had te huis eene soort van liefhebberij-tooneel, waar zijne stukken en die van anderen door hem en zijne leerlingen werden vertoond, ter oefening in de declamatie en gesticulatie.

HOOGSTRATEN (DAVID VAN) zoon van François, geb. te *Rotterdam* in 1658, † 1724, oefende zich te *Leijden* in de geneeskunde, vestigde zich te *Dordrecht*, doch weinig opgang makende in de praktijk, en meer overhellende tot de dichtkunst, fraaije letteren en geschiedenis, aanvaardde hij den post van conrector der Lat. scholen te *Amsterdam*. Hier was hij vele jaren verdienstelijk werkzaam, verkreeg in 1722 zijn eervol ontslag en overleed aan de gevolgen van een' val in 't water, des avonds bij een' zwaren mist. Van zijne geleerdheid en arbeidzaamheid getuigen zijne vele werken, o. a. *Nederd. en Lat. Woordenboek*. Zijn *Groot algemeen hist. geogr. enz. Woordenboek*. 10 dln. in fol., door and. voltooid. — *Geslachtlijst der zelfstandige naamwoorden*, waarvan de 6de druk door A. Kluit in 1783. — *Beginselen of kort begrip der rederijkkunst*, waarin de voornaamste tropen en figuren, met voorbeelden uit de beste vaderl. dichters, ontvouwd worden. Hij bezorgde de uitgave der *Mengelwerken* van P. C. Hooft, 1704, en verscheidene levensbeschrijv. van voorname dichters; leverde eene vertaling van *C. Nepos*, van de *Fabelen* van *Faërnus* en *Phaedrus*, deze laatste in vloeijende 5voetige verzen. Als dichter verheft hij zich boven zijne naamgenooten, ofschoon men er dat vuur in mist, 't welk men bij andere zijner tijdgenooten, gelijk bij Antonides, aantreft. Zijne *Nederd. gedichten* zijn te *Amst.* in 1697 gedrukt. Zijne Latijnsche zijn na zijn' dood door zijn' leerling P. Vlaming in 1728 uitgegeven, waarin zich zijne erotische stukjes onderscheiden door bevalligheid en eenvoudigheid.

HOOGVLIET (ARNOLD), geb. te *Vlaardingen* in 1687, † 1763, werd op zijn 12de jaar als klerk bij een' notaris geplaatst en kort daarop naar *Dordrecht* gezonden, om den post van schrijver in de bank van leening waartenemen. Hier kwam hij in vriendschap met eenige beoefenaars der dichtkunst, waardoor de lust hiervoor bij hem ontwaakte, doch hij gevoelde weldra, dat gemis aan taalkennis eene groote hinderpaal voor hem was, weshalve hij zich op zijn 20ste jaar, met ijver en vlijt, de Lat. taal trachtte eigen te maken. De vrucht van deze oefening was eene berijmde vertaling der *Feestdagen* van Ovidius, welke hij in 1719 uitgaf en een' 2den druk in 1730. Het werk heeft weinige verdiensten en was niet geschikt zijn' dichtroem te vereeuwigen, gelijk zijn *Abraham den aartsvader* deed. Zijne hoop, om te *Amsterdam* een voordeelig beroep te vinden, verijdeld zijnde, keerde hij naar *Vlaardingen* terug en werd kashouder van goud en zilver. Terwijl hij bij 't ziekbed van zijn' vader de drukproeven van de *Feestdagen* verbeterde, uitte de vrome man den wensch, dat zijn zoon, in plaats van 't Heidensche bijgeloof, liever den éénen waren God mogt bezingen. En nu werd de *aartsvader Abraham* het onderwerp zijner oefening. Het dichtstuk kwam voor 't eerst in 1727 in 't licht in 12 boeken en beleefde 12 drukken, sommige met schoone platen van J. Punt, en de laatste door de zorg van B. ter Haar in 1840. Het mag wel geene aanspraak maken op den naam van heldendicht, en hier en daar door zwakke plaatsen, of door wansmaak en valsch vernuft, ontsierd zijn; als dichterlijke levensbeschrijving is het eenig in zijn soort, bevat een' rijkdom van schoonheden, en verdient eene eerste plaats onder de fraaije voortbrengselen der Nederd. poëzij. Nog heeft hij 2 dln. *Mengeldichten* uitgegeven in 1738 en 53, waarin schoone stukken voorkomen, die zijn' roem handhaven.

— (NICOLAAS), geb. te *Delft* in 1729, † 1777, was predikant te *Leijden*, toen hem in 1770 het professoraat in de theologie werd opgedragen, welken post hij aanvaardde met eene redevoering: *De oratoris sacri in refellendis revel. divinae contemtoribus prudentia.* Eene hevige ziekte verhinderde hem, in 1776 bij 't nederleggen van het rectoraat, zijne afgewerkte redevoer. uittespreken, die na zijn' dood in 't licht verscheen onder den titel: *De latione legis publica, non unico revelatae religionis documento.*

— (JAN MARIUS), geb. te *Schiedam* in 1799, † 1835, vormde zich te *Leijden*, voornamelijk onder zijn' zwager, den hoogl. Bake, tot de kennis der Gr. en Lat. talen; verkreeg in 1821

het doctoraat in de wijsbegeerte en fraaije letteren, en was achtereenvolgens werkzaam aan de Lat. scholen te *Tiel*, *Z.-Bommel* en *Delft*. Hij vormde menig bekwaam kweekeling, en schreef o. a.: *Handleid. bij het lezen der schriften van J. Caesar. Z.-Bommel.* 1830. — *Antiquitatum Graecar. brevis descriptio etc. Ib. et L. B.* 1833. — *Rudimenta linguae Lat.*, 1831 en *Rudim. linguae Graecae*, 1834. Hij gaf onder de letters J. M. H. een bundeltje *Mengelingen ten voordeele des vaderlands*, in 't licht, *Delft* 1831, en eene voorlezing: *Pligten volgens M. T. Cicero. Ib.* 1832.

HOOLCK (GIJSBRECHT VAN DER), geb. te *Utrecht* in 1598, † 1680, kwam als regtsgeleerde in 1630 in de regering zijner geb. stad; werd in 1644 lid der Staten-Generaal en in gewigtige commissiën gebruikt, o. a. bij den Munsterschen vredehandel; bij het tractaat van Campagne met *Frankrijk*, en bij een handelstractaat met *Lubeck*. In 1666 bewees hij bijzondere diensten ter uitrusting eener vloot. Op last der Staten vertrok hij 2 maal naar *Zeeland*, om de Staten dezer provincie tot eenstemmigheid met die der andere over te halen. Hij was een der oudste raden, die in 1674, op nieuw door den stadhouder gekozen werd; eerste afgevaardigde ter vergad. der Staten-Generaal, toen *Utrecht* op nieuw in de Unie werd opgenomen (1674), en bekleedde 8 malen de burgemeesterlijke waardigheid.

HOOP (JOAN CORNELIS VAN DER), geb. te *'s Hage* in 1742, † 1825, beoefende de regtsgeleerdheid te *Leijden* en ontving in 1763 den graad van docter in de beide regten. Als advocaat toegelaten bij den hoogen raad en in 1765 voor den raad van Leenhoven van *Braband*, kwam hij 2 jaren later tot de betrekking van lands-advocaat voor den raad van State, en werd kort daarop adjunct-secretaris van de geoctroijeerde societeit van *Suriname*. *Amsterdam* benoemde hem in 1769 tot poorter en tot secretaris en boekhouder der garnizoenen, weshalve hij als lands-advocaat zijn ontslag nam. Hij zag zich in 1781 aangesteld als raad en advocaat-fiscaal van 't collegie ter admiraliteit te *Amst.* en een jaar daarna tot medelid en raad van adsistentie van den stadhouder-admiraal-generaal voor de zaken der marine. In Febr. 1795 werd hij van zijn post ontzet, op eene honende wijze uit zijn huis gehaald, en gevankelijk weggevoerd; doch in Julij van dat jaar uit zijn arrest ontslagen, mits zich niet begevende buiten de muren der stad *Amst.*, op straffe zijn hoofd te zullen verliezen. In 1798 kreeg hij zijn volkomen ontslag, kocht op den *Overtoomschen weg* een huis en tuin, waar hij zijn' tijd grootendeels besteedde met de botanie en wiskundige toepassingen te maken op sommige deelen

der bouwkunde. Hoe zeer men hem, onder koning Lodewijk, ook aanzocht om in eenige bediening optetreden, wees hij zulks steeds van den hand; maar toen er in Nov. 1813 een provisioneel bestuur der stad werd daargesteld uit 17 der aanzienlijkste ingezetenen, behoorde van der Hoop onder dat getal en nam gaarne het voorzitterschap op zich. Hier gaf hij herhaalde bewijzen van moed, vastberadenheid en doorzigt. In April 1814 benoemd tot secretaris van staat voor de marine, werd in Sept. 1815 deze titel met dien van minister voor de marine verwisseld. Hij bedankte voor de verheffing tot den adelstand. Zijne werkzaamheden als minister liggen buiten ons bestek. Zijne leefwijze was zeer eenvoudig. Godsdienstig en weldadig in zijnen wandel, betoonde hij zich beminnelijk in den omgang, was als staatsman trouwhartig en opregt, deelde door zijne openbare en huiselijke deugden in de achting zijner landgenooten en de toegenegenheid van bloedverwanten en vrienden.

HOOP (DOUWE DE), geb. in *Friesland* in 1799, † 1830, oefende zich in de schilderkunst en onderscheidde zich al spoedig in de kunstvakken van dood wild, honden, portretten en historische onderwerpen, onder welke de vrouw van A. Beijling met haar kind. Zijn laatste en schoonste werk was een boeren binnenhuis met kaarslicht, dat beloofde wat hij bij langer leven zou geworden zijn. Het werd verkocht voor *f* 1425.

— JR. (ADRIAAN VAN DER), geb. te *Rotterdam* in 1802, † 1841, was een vruchtbare en geniale dichter, aan wien die naam met volle regt toekomt, ofschoon aan vele zijner stukken vóór de uitgave de beschavende hand gelegd en de dartele loten hadden moeten weggenomen worden. Hij was bestuurder van 't genootschap *Verscheidenheid en Overeenstemming*, waar hij vele zijner dichtstukken voorlas. Zijne kleinere losse stukjes doelen meestal op de tijdsomstandigheden als: *Aan Chassé.* 1833. — *Aan 't Kasteel v. Antw.* 1833. — *Des Konings inhuldiging.* 1841. — enz. Van zijne meer uitvoerige noemen wij: *Warschau, dichterlijke krijgstafereelen.* 1832. — *Leiden ontzet in* 1574. *Amst.* 1833. — *Willem Tell. Amst.* 1833. — *Het slot van IJsselmonde. Dord.* 1835. — *La Esmaralda. Dord.* 1837. — *De Renegaat. Amst.* 1838. — *Columbus*, *Dord.* 1840. Allen vol gloed en leven en overvloeijende van heerlijke plaatsen. Hij waagde zich ook aan het treurspel, met gelukkigen uitslag, blijkens zijne *Johanna Shore. Dord.* 1835, wel niet geheel oorspronkelijk, maar toch vrij en dichterlijk bewerkt. *De Horoskoop.* *'s Hage*, 1838. Na zijn' dood kwam nog uit: *Lente en Herfst. Nagelaten en verspreide gedichten. Rott.* 1842.

HOORN (SIJMON VAN), geb. te *Amsterdam* in de 1ste helft der 17de eeuw, † 1667, zag zich in 1648 gekozen tot raad in zijne geb.stad, waar hij later tot 3 maal toe het burgemeesterschap bekleedde, met roem en trouw. In 1660 behoorde hij tot het buitengewone gezantschap naar *Engeland*, kort na de herstelling van Karel II. op den troon, om een nieuw en naauw verbond van vriendschap, onderlinge bescherming en zeevaart te sluiten; doch de uitslag dezer zending was geenszins naar wensch.

— (JOHAN VAN), geb. te *Amsterdam* in 1653, † 1711, vergezelde als jongeling zijn' vader naar *Batavia* in 1663; bleef aldaar 2 jaren zonder eenig beroep, tot dat hij als onderadsistent werd aangesteld, en na het bedienen van onderscheidene posten, in 1691 tot directeur-generaal en in 1704 tot gouverneur-generaal opklom. In al deze betrekkingen was hij roemrijk werkzaam. In 1710 keerde hij naar het moederland terug door opontbod der bewindhebbers, of gelijk sommige willen, uit vrije verkiezing. Hij stierf te *Amsterdam*, groote schatten nalatende.

— (JORDANUS), geb. te *Amersfoort* in 1753, † 1833, gaf al vroeg blijken, dat hij meer lust en aanleg had, om de teeken- en schilderkunst te leeren, dan het weven, waartoe zijn vader hem wilde opleiden. Hij oefende zich vlijtig, en werd op zijn 18de jaar naar *Utrecht* gezonden, om geregeld onderwijs te genieten, 't geen slecht gelukte; maar beter bij G. Torenburg, die digt bij *Amersfoort* een buitengoed had betrokken. Door den kunstminnenden G. W. van Oosten de Bruin, die 's zomers het landgoed *Randenbroek* bewoonde, kwam hij in 1772 te *Haarlem*, waar hij door den omgang met kunstschilders, het teekenen op de academie en naar de natuur, de schoonste gelegenheid vond zich meer en meer te volmaken. Behalve landschappen en teekeningen naar schilderijen van voorname meesters, bestaan er van hem welgelijkende portretten en familiestukken, als ook in Teijler's Museum teekeningen in sapverw, tafereelen uit de geschiedenis van Jozef voorstellende.

HOORNBEEK (JOHANNES), geb. te *Haarlem* in 1617, † 1666, begaf zich op 16jarigen leeftijd naar *Leijden* ter beoefening der godgeleerdh. Eene pestziekte, die daar woedde in 1635, noopte hem zich naar *Utrecht* te begeven, waar hij zijne studiën voltooide en in 1639 predikant werd te *Keulen* bij de gemeente onder het kruis. De woelingen der Roomschgezinden drongen hem, na 5 jaren toevens, die plaats te verlaten, en zijne geb.stad optezoeken. Intusschen had hij zich roemvol bekend gemaakt door zijn doctoraat in de theologie te *Utrecht* in 1643 en het

jaar daarop door zijne *Disputationes* 10 *anti-judaicae*. Te *Maastricht* tot predikant beroepen in 1644, begeerde men hem gelijktijdig te *Harderwijk* en *Utrecht* tot hoogleeraar. Hij koos de laatstgenoemde plaats, waar hem 't volgende jaar ook het predikambt werd opgedragen. Na veel tegenkanting moest *Utrecht* hem aan *Leijden* afstaan in 1654. Slechts 12 jaren mogt hij daar werkzaam wezen, toen hij bezweek onder pijnlijke ligchaamskwalen. Hij volgde de Voetiaansche rigting, 't geen hem in geschillen wikkelde met Coccejus en Heidanus, hoe vredelievend hij ook was. Van zijne menigvuldige geleerde werken, noemen wij slechts: *Socinianismi libri* 3 1650—1664. — *Examen bullae Urbani VIII de suppressione Jesuitissarum etc.* 1652. — *Examen bullae Innocentii X adversus C. Jansenii tractatum de gratia* 1652. — *Summa controversiarum religionis cum Gentilibus, Judaeis, Muhamedis, Papistis etc.* 1653. — *Pro convincendis et convertendis Judaeis et Gentilibus libri* 8. *L. B.* 1655. — *Catechismus of chr. en eenvoud. onderwijs over de dwalingen des Pausdoms.* — *Institutiones theologicae*, 1653 enz.

HOORNBEEK (IZAAK VAN), geb. in 1656, † 1727, legde zich in zijne geb.stad *Leijden* op de regtsgeleerdheid toe en vestigde zich te *'s Hage* als advokaat. Daar onderscheidde hij zich spoedig door kunde, zoodat de regering van *Rotterdam* hem tot haren pensionaris verkoos. In 1704 werd hij met meer anderen door de Staten van *Holland* afgevaardigd naar *Gelderland*, om de geschillen tusschen de Ridderschap en de steden des Veluwschen kwartiers bijteleggen, die over het gezag gedurende de stadhouderlooze regering ontstaan waren. De uitslag was echter ongunstig. Ook werd hij, ten blijke van 't in hem gestelde vertrouwen, door de Staten in 't geheim genomen betrekkelijk de onderhandeling tot den vrede met Frankrijk in 1705. Na den dood van Heinsius in 1720 werd van Hoornbeek met algemeene stemmen van 's lands Staten tot raadpensionaris verkozen en als zoodanig met eenige anderen in 1722 naar *Utrecht*, *Gelderland* en *Overijssel* gezonden, om deze provinciën te bewegen, de stadhouderlooze regering te handhaven en den 11jarigen prins Willem IV, welke reeds door *Gron. Friesl.* en *Drenthe* tot stadhouder verkozen was, niet als zoodanig te kiezen. Ook die bezending liep gedeeltelijk vruchteloos af, want *Gelderland* ging aanstonds juist tot het tegendeel over. Toen de eerste 5 jaren van zijn raadpensionariaat verstreken waren, werd hem, ondanks zijn kwijnend ligchaamsgestel, op nieuw deze post opgedragen, doch hij bezweek kort daarna.

HOORNE (Graaf VAN), Zie op MONTMORENCI.

HOP Jr. (CORNELIS) was in 1666 pensionaris van *Amsterdam*, toen hij werd afgevaardigd naar *Spaarndam*, om de verhooging van den *Slapersdijk* te beletten, waartoe de heemraden van *Rijnland* besloten hadden. Twee jaren later zond men hem naar *den Haag* om er op aan te dringen dat de versterking van *Naarden* uitgesteld werd, waarin hij slaagde. De ijver, waarmede hij zich van deze en andere aangelegenheden kweet, en zijne grondige kennis van zaken deden hem het lidmaatschap verwerven van den hoogen raad. Een geschil, gerezen tusschen dezen en het hof van *Holland* in 1687, wikkelde hem in onaangenaamheden, wijl Hop als gevolmagtigde van den raad buiten kennis van het hof, de oneenigheden, die er te *Alphen* ontstaan waren, tusschen de gemeente en haren leeraar A. Bouwman, had pogen bijteleggen. Die van *Amsterdam* hielden hem echter de hand boven het hoofd en hij bleef met ijver zijn' post vervullen tot zijn' dood.

— (JACOB), zijn zoon, geb. te *Amsterdam* in 1654, † 1725, volbragt zijne regtsgeleerde oefeningen te *Leijden*, practiseerde eenige jaren in 't hooge geregtshof, en vergezelde zijn' vriend H. van Beverningh, bij den vredehandel te *Nijmegen*. Zijne ongemeene gaven en kundigheden bezorgden hem in 1680 den post van pensionaris zijner vaderstad. Groot deel had hij in het geschil, tusschen prins Willem III. en *Amsterdam* gerezen in 1683, over de werving van 1600 man en de handeling met d'Avaux. Dit had ten gevolge, dat men over deze zaak in de vergadering van *Holland* uitvoerig delibereerde, en eindelijk besloot om de papieren van *Amsterdam* en die van Hop, door 3 gemagtigden der Staten te laten verzegelen. Doch deze twist liep ten einde door het ontzegelen en teruggeven der papieren. Hop sloot zelfs in 1684 een verdrag met d'Avaux, waardoor de vrees van nieuwe vijandelijkheden met *Frankrijk* verdween. Daarna werd hij in onderscheidene buitenlandsche zendingen gebruikt. Eerst naar *Berlijn* om de belangen der W. Indische Comp. te handhaven; vervolgens naar *Weenen*, waar hij in 1689 met den keizer het groot verbond sloot; later naar *Engeland*, waar hij vele gewigtige staatsbelangen behartigde en den koning op zijn' togt naar *Ierland* vergezelde. Van daar teruggekeerd, werd hij in 1693 afgevaardigd als buitengewoon gezant naar *Koppenhagen* en *Hanover*, daarna op nieuw naar *Weenen*, overal belangrijke diensten bewijzende, terwijl men hem met eeretitels begiftigde. Benoemd tot thesaurier-generaal, bekleedde hij dit ambt met lof en met voordeel voor 's lands geldmiddelen, werd intusschen nog naar *Dusseldorp*, *Brussel* en naar 't leger der bond-

genooten gezonden en maakte zich vooral beroemd als gedeputeerde te velde. Er wordt van hem getuigd, dat hij een man was van groot verstand en moed, even bekwaam in het leger, als in het kabinet, onvermoeid en vlug van geest, vrolijk en gemeenzaam in den omgang, vrij van hovaardij en inbeelding.

HOP Jr. (CORNELIS), zijn zoon, geb. te *Amsterdam* in 1685, † 1762, zag zich, na beoefening der regtsgeleerdheid, weldra geplaatst in onderscheidene stads- en staatsposten. Sedert 1713 schepen in zijne vaderstad, daarna raad, werd hij 6 jaren later als ambassadeur naar *Frankrijk* gezonden, om de herstelde vriendschap aantekweeken, en op den gang der zaken te letten. Belangrijk waren zijne handelingen gedurende de 7 jaren, welke hij daar vertoefde, groot zijne diensten aan de Hervormden bewezen, vooral aan vreemdelingen, die zich in *Frankrijk* om handel of wetenschappen ophielden. In 1728 woonde hij het langdurig congres van *Soissons* bij, en handelde tevens met den graaf van Sinsendorff over de O. Friesche zaken. Na zijne terugkomst werd hij lid van den raad van state, gecommitteerde raad en in 1753 burgemeester van *Amsterdam*, tot welken post hij 3 malen geroepen werd. Zijne kunde in regts- en staatszaken wordt met lof vermeld.

— (HENDRIK), broeder van den vorige, geb. te *Amsterdam* in 1687, † 1761, verkoos de krijgsdienst, waarin hij opklom tot den rang van generaal der kavallerie, doch werd om zijne bekwaamheden ook tot buitenlandsche zendingen gebruikt. Zoo vertrok hij in 1725 als buitengewoon ambassadeur naar *Engeland*, om aantedringen dat men aan de Algerijnen geene hulp verleende. In 1729 zocht hij den koning te bewegen om te helpen aan het bijleggen der O. Friesche onlusten; ook handelde hij met dat hof nopens eene voordragt aan den keizer wegens het *Weener* verdrag, de zoogenoemde *pragmatique sanctie*. Zijne kennisgeving in 1733 van een huwelijksplan des prinsen van *Oranje* met de kroonprinses van *Engeland*, gaf aanleiding tot eene belangrijke resolutie der Staten van *Holland*, om het voortekomen, 't geen echter niet gelukte. Ook de belangen der groote en kleine visscherij nam hij ter harte. Hij stierf — ni fallor, — als gouverneur van *Namen*.

— (JOHAN), JAKOB's kleinzoon, geb. in 1709, † 1773, bekleedde met lof gewigtige bedieningen; was eerst lid van den hoogen raad, daarna in 1748 secretaris van den raad van state en eindelijk thesaurier-generaal der unie. Hij bragt veel toe tot herstel en bloei van 's lands geldmiddelen, en stelde vruchteloos pogingen in 't werk, om eene grootere zeemagt tot stand

te brengen. Hij ontsloeg zich van dezen moeijelijken post in 1769, tot groot leedwezen der Staten. Hij was niet slechts een voorstander, maar ook een geoefend kenner van wetenschappen en letteren en kort voor zijn' dood curator der Leijdsche hoogeschool.

HOPPERUS (JOACHIM), heer van *Dalem*, geb. te *Sneek* in 1523, † 1576, gaf als kind reeds blijken van buitengewoon vernuft; begon te *Haarlem* zijne letteroefeningen, zette die voort te *Leuven*, tevens in de wijsbeg. vooral in de regtsgel., bezocht de hoogescholen van *Orleans* en *Parijs*, verkreeg, naar *Leuven* teruggekeerd, den graad van licentiaat in de beide regten, en kort daarop hierin een' leerstoel als hoogleeraar. De roem, dien hij hier erlangde, bezorgde hem den post van raadsheer in den hoogen raad te *Mechelen*, daarna (1561), dien van geheimen raad te *Brussel*, waar hij met Granvelle en Viglius door de landvoogdes tot vele en groote zaken gebruikt werd. In 1566 naar *Spanje* geroepen, om den koning van raad te dienen voor de Nederlandsche zaken, deelde hij wel in de gunst, maar niet in het vertrouwen van Filips II, want deze hield hem als Nederlander verdacht, en verborg voor hem zorgvuldig de beraadslagingen en besluiten in belangrijke zaken; van daar dat hij in belang van zijn vaderland weinig kon uitvoeren. Behalve een aantal regtsgeleerde schriften, liet hij een werk na, getiteld: *Recueil et memoires des troubles des Pays-Bas du Roy*, eerst in 1743 uitgegeven door Hoijnck van Papendrecht. Hij schreef het in 1566 en 67. Het is hoogst belangrijk, als bevattende een naauwkeurig verhaal van 't geen meer in 't geheim verhandeld werd, in den raad van state en in den geheimen raad en wel van 1559 tot 66. Belangrijk voor de geschiedenis zijn ook zijne brieven aan Viglius, welke de Antwerpsche bisschop de Nelis omstreeks 1772 liet drukken, doch eerst in 1802 te *Utrecht* zijn uitgegeven, 161 in getal. Een aantal zijner brieven berusten nog in de Brusselsche bibliotheek. Veel is in 't boeren-Friesch medegedeeld.

HORNE (JOHANNES VAN) of HORNIUS, geb. te *Amsterdam* in 1621, † 1670, oefende zich met ijver te *Utrecht* in de genees- en ontleedkunde, bezocht daarna *Italië* en *Zwitserland*, werd te *Bazel* tot doctor bevorderd, en hoorde te *Montpellier* en *Orleans* de lessen der hoogleeraren in zijn vak. Naar zijne geb.plaats teruggekeerd, zag hij zich aldaar aangesteld tot hoogl. in de ontleed- en heelkunde en kort daarop (1651) eerst als buitengewoon, later als gewoon hoogl te *Leijden*. Hier maakte hij zich bij de academie, de lijdende menschheid en de

wetenschappen zeer verdienstelijk. Hij schreef eenige werkjes, waarin belangrijke ontleedkundige waarnemingen en verbeteringen voorkomen, welke later verzameld met aanmerk. zijn uitgegeven door J. G. Pauli te *Leipzig* onder den titel: *Opuscula anatomico-chirurgica*, 1707 in 8vo.

HORNES (JOHAN DE), baron van *Boxtel* en *Bassigny*, heer van *Lokeren*, geb. in 1531, † 1606, was lid der verbondene edelen, die hunne vergadering te *Breda* bijwoonde en getrouw bleef aan de goede zaak. Nadat *Dordrecht* zich aan de zijde van prins Willem gevoegd had, werd hij tot kap.-generaal en gouverneur dier stad aangesteld. Hij stond in hooge gunst bij den prins, wiens belangen hij zoo veel mogelijk bevorderde, zoodat deze hem gebruikte om de geschillen tusschen Lumeij en de Staten bijteleggen. Toen deze zich van *'s Hertogenbosch* wilden verzekeren, kreeg hij het bevel over de troepen, die heimelijk in de stad gebragt waren; doch zijn ziekelijk gestel noodzaakte hem, het bewind aan zijn' zoon optedragen. Hij † te *Utrecht* en werd te *Vianen* in de begraafplaats der Brederodes bijgezet. Zijn zoon

— (MAXIMILIAAN DE), baron van *Lokeren*, enz., die ook het verbond der edelen teekende, was in dienst der Staten generaal der artillerie en gouverneur van *Heusden*, later van *'s Hertogenbosch*. Zijne bedrijven worden dikwijls met die van zijn' vader of met die van zijn' broeder GERARD verwisseld. Men roemt niet slechts zijne bedrevenheid in krijgszaken, maar ook in de fraaije wetenschappen. Hij stierf in 1613.

— (WILLEM DE), heer van *Heze*, onder welken naam hij het meest voorkomt, was kolonel en stadsvoogd van *Brussel*, vol ijver voor de zaak der vrijheid, en degene van wien waarschijnlijk prins Willem I zich bediende in 1576, om gewapenderhand den raad van state gevangen te nemen, 't welk toenmaals een groot gerucht maakte. Ofschoon hij een jaar later de unie van *Brussel* teekende, werd hij weldra daaraan ontrouw en plaatste zich met anderen aan het hoofd der misnoegden. Doch ook in dien afval was hij onstandvastig, blijkens zijne onderhandeling met de bondgenooten. Eenige Nederlandsche edelen, die zich met den koning verzoend hadden, ontdekten zijn verraad, maakten zich van hem meester, leverden hem in handen van Parma, die hem in 1580 te *Quesnoy* door beulshanden liet ombrengen.

HORNHOVEN (ANTHONIJ) was predikant te *Werkhoven*, werd in 1619 om zijne Remonstrantsche gevoelens van zijn' post ontzet; doch daarna met de hervormde kerk verzoend, na

het ondergaan van een proponentsexamen, in 1623 tot predikant te *Eemnes binnen- en buiten 's dijks* beroepen. Hij leverde 3 jaren later eene remonstrantie in bij de Algemeene Staten, waarin hij een middel voorsloeg ter heeling der kerkscheuring; namelijk dat uit elk gewest eenige zoo gematigde als geleerde predikanten zouden worden bijeengeroepen, om de Dordsche leerregels te herzien, het harde te verzachten, of althans zoo te verklaren, dat de gemoederen bevredigd konden worden. Dit stuk werd in handen gesteld der theol. faculteit te *Leijden*. Deze velde een ongunstig oordeel en dienovereenkomstig 's lands hooge regering. De Z.-Hollandsche synode, die hem in 1627 indaagde, ging streng met den vredelievenden man te werk. Hij zag zich andermaal in zijne bediening geschorst, tot hoe lang is onzeker; maar in 1641 vertrok hij als veldprediker naar *O. Indië*.

HORNIUS (GEORGIUS), geb. te *Kemnath* in de *Opperpaltz* in 1620, † 1670, leidde al vroeg wegens de Boheemsche troebelen een zwervend leven, kwam in betrekking met een' Engelsch' edelman, wiens zonen hij onderwees, en bevond zich dan eens in *den Haag*, dan in *Engeland*. Hij schreef reeds op 20jarigen leeftijd eene *Historia philosophiae* en bezorgde eene uitgave van *Sulpicius Severus*. In 1647 kwam hij te *Leijden* in aanmerking als literarisch professor, terwijl hij in 't volgende jaar aldaar den doctoralen graad in de theologie verkreeg. Tot hoogleeraar in de historiën, staatsleer en aardrijkskunde beroepen te *Harderwijk*, was hij daar met lust en roem werkzaam tot 1654, toen hij naar *Leijden* vertrok, om het professoraat in de geschiedenis te aanvaarden, met het bestuur van 't *Collegium oratorium*. Hij hield ook hier zijnen roem staande door mond en pen, wees de aanbieding naar *Nijmegen*, waar men eene hoogeschool had opgerigt, van de hand, tot dat in 1668 listige goudmakers en wigchelaars hem veel geld ontvreemden, en de spijt over 't geleden verlies, gepaard aan duister bijgeloof, zijn' anders helderen geest zoo geheel verduisterden, dat hij onder bewaring moest gesteld worden. In 1670 hersteld, besloot hij de roeping naar *Heidelberg* te volgen als hoogl. in de godgeleerdheid, doch voor dat hij de reis aanvaardde, overviel hem eene hevige ziekte, die hem in 't graf sleepte. Van zijne menigte schriften, waarvan sommige weinige waarde hebben, vermelden wij slechts zijne *Dissertationes hist. et politicae*, 1655, wijl de 9 eerste en 13de en 14de tot de geschiedenis van *Gelderland* behooren. Ofschoon veel uit Pontanus is overgenomen, betuigt echter de geleerde C. W. Vonck, dat er wetenswaardige bijzonderheden in gevonden worden.

HORST (GISBERTUS VAN), geb. te *Amst.* in 't laatste gedeelte der 15de of 't begin der 16de eeuw, † 1556, werd te *Rome*, waar hij den meesten tijd zijns levens heeft doorgebragt, onder de vermaarde geneeskundigen gerangschikt; stond daar aan het hoofd van een groot hospitaal, met den roem van geleerdheid ook in andere vakken van wetenschap. Hij schreef een werkje *De turpeto et thapsia*, *Romae*, 1644 in 4to.

— (GERRIT VAN DER). Van dezen Zwollenaar is ons niets anders bekend, als dat hij in 1720 uitgaf: *Overijssels oog of Zwol verheerlijkt en schetswijze beschout in zijn alouden en tegenwoord. stand beschreven in Nederd. heldendigt.* Het werk moge eenige topographische waarde bezitten, dichterlijke geene, en dat hij het een heldendicht noemt, geeft genoegzaam te kennen, dat hij niet het geringste begrip heeft gehad van een heldendicht.

— (ANNA VAN DER). Tusschen haar en bovenstaanden bestond eenige betrekking, zoo al niet van bloedverwantschap, dan van rijmlust, ofschoon deze Enkhuizer dichteres meer proeven gaf. Haar huwelijk met Roelfzema bragt haar naar *Groningen*. Van de belegering dier stad gaf zij in 1772 eene soort van gerijmd drama. Vroeger (1764) gaf zij *De gevallen van Ruth* in 6 zangen. *Het oud Enkhuizen* in 7 zangen (1767). *Debora* in 4 zangen, (1769). En dan nog *Bespiegeling van Joseph bij de bevalling van zijne ondertrouwde Bruid Maria*, waarin zij denkbeelden uit, die zeker nooit in Jozef zijn opgekomen. Een dito: *Lijkklagt van Jacob op het afsterven van Rachel. — Tafreel van een Godverzaker op zijn sterfbedde. — Tafreel der liefde naar* 1 *Cor. XIII.* Alle der vergetelheid gewijd.

— (KLAAS VAN DER), geb. in 1731, † 1825, was een verdienstelijk leeraar bij de Doopsgezinden te *Zwolle*, *Goes*, *Leijden* en *Haarlem;* aldaar van de stichting af, medelid van Teijler's godgeleerd genootschap, tot welks bevordering hij bijdroeg door de opgave van gewigtige vragen en door juiste beoordeeling der ingekomen stukken. Toen de verzwakking van zijne ligchaams- en zielsvermogens hem voor zijn beroep ongeschikt maakten, deed hij in 1803 afstand van zijne bediening, doch bragt zijn' overigen rusttijd werkzaam door in 't beoefenen van wiskundige wetenschappen. Men heeft slechts van hem in druk eene *Leerrede bij de vereeniging der Doopsgezinde gemeenten te Haarlem* in 1784.

HORSTOK (JOHANNES PETRUS VAN), geb. te *Overveen* in 1745, † 1825, had tot leermeesters in de teeken- en schilderkunst T. H. Jelgersma en P. Barbiers, terwijl hij tevens gele-

genheid had zich te oefenen op de teeken-academie te *Amsterdam*. Hij vestigde zich daarna te *Alkmaar*, schilderde portretten, binnenhuizen en kerkstukken, behaalde 2 malen eene zilveren medaille en eene remuneratie van 50 dukaten bij de Nederl. Huishoudelijke Maatsch. te *Haarlem* voor een *Berigt wegens de uitvind. om de gewone olieverwkleuren zoodanig te vermommen, dat ze met water vermengbaar zijn* enz. 1800. Vervolgens in 1808 voor eene *Memorie over de ontdekking en bereiding van okeraarde* enz. De beelden in zijne huiselijke tafereeltjes zijn veelal op de N. Hollandsche wijze gekleed en worden even als zijne andere stukken op prijs gesteld. Later zette hij zich te *Haarlem* neder, waar hij nog vele jaren doorbragt.

HORTENSIUS (LAMBERTUS), geb. te *Montfoort* in 1500, † 1574, latiniseerde zijn' naam naar 't bedrijf van zijn' vader, die tuinman was, legde zich al vroeg op de letteren toe, verliet met roem de Leuvensche hoogeschool, en vestigde zich in 1527 te *Utrecht*, waar hij eenige jaren onderwijs gaf in de Lat. taal en de Broeders van 't Gemeene Leven hem het onderwijs in de geschiedenis opdroegen. Gedurende zijn verblijf aldaar werd hij tot priester gewijd, en gaf bewijzen van de ongeregelde levenswijze der geestelijken dier dagen, door 2 zonen buiten huwelijk te verwekken. Hij aanvaardde in 1544 het rectoraat der Lat. school te *Naarden* en was, ten tijde harer belegering in 1572, een der 7 afgevaardigden, om met Don Frederik, Alba's zoon, te onderhandelen. Naar zijne woning teruggekeerd, was hij getuige van het moordtooneel, door de Spanjaarden na het innemen der stad aangerigt; werd van het zijne beroofd, behield na jammerlijke mishandeling, ter naauwernood zijn leven, en had het grievend harteleed, dat een zijner zonen voor zijne oogen deerlijk vermoord werd. Aan de voorspraak van een zijner leerlingen bij Bossu, had hij zijne verdere redding te danken en week naar *Utrecht*, doch keerde later naar *Naarden* terug, om zich op eene hofstede buiten de stad met letteroefeningen bezig te houden. Van zijne schriften vermelden wij: *Successionum civilium Ultrajectinarum et bellorum ab ao.* 1524 *usque ad translationem Episcopatus ad Burgundos libri VII*, eerst gedrukt te *Basel* in 1546 in fol., daarna te *Utr.* met Beka en Heda in 1643. Het loopt van 1524-29 en is van groot belang voor de Nederl. geschiedenis. *De tumultu Anabaptistarum. Basel* 1548, ook in 't Nederd. vertaald onder den titel: *Oproeren der Wederdoopers geschied tot Amst. Munster en Groningerland*, *Enkh.* 1614 in fol. *Amst.* 1660, kl. 8vo. Hij liet in H. S. na eene uitvoer. geschiedenis van den oorlog tegen *Spanje*. In 1552 en

later zagen behalve andere werken, ook zijne Lat. hekel- bruilofts-dichten en andere verzen het licht, de eerste wel scherp, maar niet bevallig, de andere meer zacht en aangenaam. Hij was echter beter taalgeleerde en geschiedschrijver dan dichter.

HORTENSIUS (MARTINUS), geb. te *Delft* in 1605, † 1639, verkoos tot zijne hoofdstudie de wis- en sterrekunde, werd in 1634 in de eerstgenoemde wetenschap hoogleeraar te *Amsterdam*, doch ondernam omstreeks dien tijd ter verdere oefening eene reis naar *Italië*, toonde in zijne brieven aan Gassendi, dat hij weinig ingenomen was met zijne standplaats; dat men zijne lessen verzuimde en niet behulpzaam was in 't vervaardigen van sterrekundige werktuigen, welke hij had uitgevonden. Hij hield zich ook met horoscopische voorzeggingen bezig, die wel eens faalden. Hij gaf o. a. in 't licht: *Oratio de utilitate et dignitate Matheseos. Amst.* 1634 in 4to. — *Oratio de oculo ejusque praestantia.* — *De Mercurio sub sole viso et Venere invisa etc.*

HOTTINGA (DOUWE VAN), uit een oud adelijk Friesch geslacht, behoorde tot de verbondene edelen, en stond aan 't hoofd der Geuzen van *Friesland.* Hij was gouverneur te *Bolsward*, ten tijde dat de zaken van den prins van Oranje aldaar begonnen te verloopen door tweespalt, slecht beleid en verraad, weshalve hij gedrongen was zich door de vlugt te bergen, waardoor de Spaanschgezinden de handen ruimer kregen.

— (HERO VAN), zijn broeder, ook wel *Hettinga* genoemd, behoorde insgelijks tot de Friesche vrijbuiters en onderteekenaars van 't verbond der edelen. Hij werd in 1569 door Alba gebannen, wijl hij den prins van *Oranje* bijgestaan en de zaak van vrijheid en godsdienst verdedigd had. Hij begaf zich onder de vanen van graaf Lodewijk van *Nassau*, koos, na diens nederlaag, de zee en werd een der meest gevreesde zeeroovers; hij deelde waarschijnlijk in 1573 in de mislukte ondernemingen van W. Eelsma, met wiens dochter hij getrouwd was, waarbij deze verdronk en hij door de Spanjaarden gevangen genomen werd; terwijl zijne verdere lotgevallen niet geboekt staan.

— (JOHAN VAN), broeder van de 2 voorgaande, was in 1597 lid der vergadering van de Algemeene Staten en werd als zoodanig met J. van Duvenvoorde en J. van de Wercke naar *Engeland* gezonden, om de koningin Elisabeth te bewegen om voltehouden in den oorlog tegen *Spanje.* Twee jaren na zijne terugkomst werd hij grietman van *Barradeel*, welke waardigheid hij bekleedde tot aan zijn' dood in 1604. Zijn zoon DOUWE nam vooral deel in de Friesche onlusten van 1635 en was een der

voornaamste tegenstanders van het gezag des stadhouders, 't geen ten gevolge had, dat hij uit alle bewind geweerd werd.

HOTTON (PETRUS), geb. te *Amsterdam* in 1648, † 1709, oefende zich aldaar in de talen en voorbereidende wetenschappen, en vertrok naar *Engeland* om zich op de geneeskunde toeteleggen. Tot doctor bevorderd, zette hij zich te *Amsterdam* neder ter uitoefening der practijk en werd weldra aangesteld tot opziener van den *Hortus medicus*. In 1695 te *Groningen* en te *Leijden* tot hoogl. in de genees- en kruidkunde beroepen, koos hij de laatstgenoemde standplaats, wijl hij dien post reeds vroeger in 1679 eenigen tijd had waargenomen, tot aan de overkomst van zijn' voorganger Herman uit *O.-Indiën*. Hij werd na diens dood zijn opvolger en was met grooten lof en ijver werkzaam.

HOUBAKKER (JOHANNES), geb. te *Amsterdam* in 1685, † 1715, behoorde tot de Doopsgezinde gemeente en werd door zijne ouders wegens zijn' aanleg en vroege ontwikkeling voor het leeraarsambt bestemd. De eerste opleiding daartoe ontving hij van den beroemden Dr. Galenus Abrahamsz. In 1705 tot de predikdienst bekwaam verklaard, werd hij 5 jaren later predikant in zijne geb.stad bij de vereenigde Vlaamsche en Waterlandsche Doopsgezinden, hebbende intusschen voor een beroep naar *Rotterdam* bedankt. Hij wordt geroemd om zijnen ernst en welsprekendheid, en heeft nagelaten eenige *Predicatiën over verschillende texten*, in 3 dln. *Amst.* 1730-35 in 4to.

HOUBRAKEN (ARNOLD), geb. te *Dordrecht* in 1660, † 1719, toonde van zijne jeugd af veel genegenheid voor de teeken- en schilderkunst. Zijn voornaamste leermeester was S. van Hoogstraten. Bekwaam om op zich zelven te werken, maakte hij zich met lof bekend door het schilderen van portretten en van zaal- en kabinetstukken. Op aansporing van J. Witsen begaf hij zich naar *Amsterdam*, en toen zijn Mecenas hem ontviel, maakte hij voor boekverkoopers teekeningen om naar te graveren, waaronder ook voor bijbelplaten. In 1713 trok hij naar *Londen*, daartoe uitgelokt door een Engelschman, voor wien hij eenige portretten zou teekenen voor een geschiedkundig werk uit den tijd van koning Karel I. Toen de Engelschman de teekeningen ontvangen had, schuurde hij, zonder betaling, de piek. Na 9 maanden toevens keerde hij naar 't vaderland terug, nam het penseel weder ter hand, vervaardigde verscheidene kabinetstukjes en hield zich onledig met het verzamelen van bouwstoffen voor zijn *Schouburgh der Nederl. kunstschilders enz.* in 2 dln. met gegraveerde portr. van zijn' zoon. Hij bezat vele his-

torie- en oudheidkennis, was beter teekenaar dan schilder, middelmatig dichter en schrijver van *Stichtelijke zinnebeelden* enz. in 57 tafereelen, verrijkt met de bijgedichten van Gesine Brit, 2de dr. *Amst.* 1767, gr. 8vo, tevens met eenige van hare nagelaten gedichten.

HOUBRAKEN (JACOBUS), zijn zoon, geb. te *Dordrecht* in 1698, genoot van zijn' vader het eerste kunstonderrigt, oefende zich in 't graveeren van portretten en andere stukken naar de voorwerpen van groote meesters in dat vak en bragt het tot eene hoogte, waarin hij nog door niemand is overtroffen. Men bewondert in zijne portretten de naauwkeurige teekening, smaak, uitvoerigheid, losheid in 't haar enz. Het getal is zeer aanzienlijk; onder de voornaamste, behalve in zijns vaders *Schouburgh*, acht men die, welke voorkomen in de *Collection of illustrious persons of Great-Brittain. Lond.* 1743 in fol. — Toen lieten de Engelschen bij ons graveeren, en nu? ? — Verder in *Wagenaar's Vaderl. historie;* in van *Gool's Levensbeschr. van schilders* enz. In het *Prentwerk van C. Troost.* Ook vele platen in de *Dresdener Galerij*, en waar niet al. Deze door gansch *Europa* beroemde en onvermoeide kunstenaar † te *Amsterdam* in 1780.

HOUCK (FREDERICUS GOTHOFRIDUS), was te *Steinfurt* hoogleer. in de regten, toen hij ten jare 1738 in dezelfde betrekking te *Deventer* beroepen werd en die aanvaardde met eene redevoering *Pro legislatoria imperatoris Justiniani prudentia.* Hier was hij werkzaam tot in 1746, toen hij naar *Utrecht* beroepen werd, waar hij in 1767 overleed.

HOUT (JAN VAN), geb. te *Leijden* in 1542, † 1609, bekleedde aldaar sedert 1562 eenige stadsposten en 2 jaren later dien van secretaris. Wijl hij verdacht was zich gemengd te hebben in de onlusten dier dagen, werd hij door den stadhouder Bossu van zijn ambt ontzet; waarop hij met zijn gezin naar *Embden* week en de Nederl. vlugtelingen als notaris bediende. Na de wending van zaken, keerde hij naar *Leijden* terug (1573), zag zich in zijn' post hersteld, bewees gedurende hare belegering gewigtige diensten, was de vriend en regterhand van van der Werff, met wien hij naar *Utrecht* trok, om te verhoeden dat Leycester de Leijdsche hoogeschool naar *Utrecht* verplaatste. Hij bevond zich daar — 2 Mei 1577, — toen het kasteel *Vreeburg* geslecht werd, waarop hij een uitgebreid dichtstuk vervaardigde, dat Bor bewaard heeft. Hij was de eerste secretaris der Curatoren van de Leijdsche academie, stichtte in deze betrekking veel nut en wijdde het Staten-Collegie met eene

plegtige redevoering in, die bij Orlers voorkomt, gelijk mede onderscheidene dichtstukken, waarin echter meer welmeenendheid dan vernuft gevonden wordt. In zijn werk: *Der stadt Leijden dienstbouck* enz. gedrukt op het raadhuis dier stad in 1602, hetwelk hij zamenstelde om de regten van *Leijden* uit de oudste bronnen optesporen, treft men een' lofzang aan op hare bevrijding van het gezag der burggraven, gevolgd naar Psalm 23 en een' oorspronkelijken lofzang op het ontzet. In 1596 deed hij reeds afstand van zijn' post als secretaris der curatoren, zonder dat men weet wat hem daartoe bewogen hebbe.

HOUTAM (HENDRIK), geb. in 1751, † 1780, was bode der stad *Gouda*, en toonde veel aanleg voor de dichtkunst, zoodat hij welligt geene onwaardige plaats op Neêrl. zangberg had ingenomen, indien de dood hem niet zoo vroegtijdig had weggerukt. Hij was lid van 't Leijdsche dichtgenootschap, in welks 1ste deel een paar stukjes en een taalkundig opstel van hem gevonden worden. Hij behaalde bij het Haagsche dichtk. genootschap den gouden eereprijs voor een dichtstuk: *De opvoeding*, waarvoor hem de burgemeesters van *Gouda* plegtig lieten bedanken en met een geschenk vereeren.

HOUTEN (CORNELIUS VAN), geb. te *Zwammerdam* in 1662, † 1734, leerde te *Gouda* de Lat. en andere talen, studeerde te *Utrecht* 4 jaren in de theologie en wijsbegeerte, werd in de laatstgenoemde wetenschap in 1685 tot doctor bevorderd en bragt daarop nog 5 studiejaren door te *Leijden*. In 1690 gereed om proponent te worden, bood *Haarlem* hem het conrectoraat aan, welken post hij roemrijk waarnam tot in 1701; toen *Harderwijk* hem tot hoogl. in de wijsbegeerte aanstelde. Zijne 3de rectorale redevoering (de 2 andere zijn onbekend) in 1717 gehouden, luidde: *De mirabili mentis corporisque distinctione et conjunctione.* Toen hij het professoraat in de wiskunde aanvaardde, sprak hij bij 't nederleggen van 't 4de rectoraat: *Pro mathesi.* Zijne laatste rede in 1732 *De homine ejusque ortu* verwekte bewondering om keus van woorden en zaken. Hij wordt geroemd als schrander en levendig van geest, minzaam en rondborstig van gedrag, onvermoeid in 't volbrengen zijner pligten en als Christen-wijsgeer.

HOUTHOFF (CORNELIS), geb. te *Rotterdam* in 1683, † 1752, genoot aldaar eene wetenschappelijke opvoeding, studeerde te *Leijden* in de godgeleerdheid en werd achtereenvolgens predikant te *Houten*, *Haastrecht*, *Oudewater* en in 1713 te *Dordrecht*. Hier maakte hij opgang door zijne welsprekendheid; doch werd reeds in 1719 van daar naar *Amsterdam* verplaatst.

Vele dichters weiden uit in zijnen lof, welligt omdat hij ook de snaren tokkelde. Geene zijner leerredenen zag het licht, als vermoedelijk die, welke hij hield ten jare 1741 in de *Amstelkerk*, bij gelegenheid van zijn 25jarig jubilé, toen er ook eene medaille met zijne afbeelding werd vervaardigd. Eene menigte lijkdichten en grafschriften verschenen er kort na zijnen dood.

HOUTMAN (CORNELIS DE), geb. te *Gouda* in 't midden der 16de eeuw, bevond zich in 1593 met zijn' broeder (die volgt) ter behartiging zijner zaken te *Lissabon*. Hier deed hij nasporingen omtrent den handel, welken de Portugeezen op *Indië* dreven. Bij de ontdekking, werd hij in de gevangenis geworpen en tot eene zware geldboete veroordeeld, welke eenige Amsterd. kooplieden betaalden, wijl hij hun beloofde het een en ander te zullen mededeelen van zijne gedane ontdekkingen. In 't vaderland teruggekeerd, werden er aanstonds 4 schepen uitgerust, waarover hem het opperbewind werd toevertrouwd, en welke den 2den Apr. 1595 uit *Texel* in zee liepen. Deze togt moge die uitkomsten niet hebben geschonken, welke men er van verwachtte, de mogelijkheid was bewezen van eene vaart naar de *O-Indiën*, en de handelsgeest verflaauwde niet, maar werd aangevuurd tot nieuwe ondernemingen. Er ontstond eene Maatschappij van Verre, die den grondslag legde voor de O. en W. Ind. Comp. Men rustte 8 schepen uit onder Jac. van Neck, later nog 3 onder S. van der Hagen; van de eerste stonden er 2 onder 't bevel van de Houtman, en hij slaagde in zoo ver in zijne pogingen, dat eenige rijkgeladene schepen naar *Holland* terugkeerden, doch zonder hem, wijl men vermoedt dat hij, op aanhitsing der Portugeezen, door den koning van Arhem of Atsjin in 1599 zou vermoord zijn.

HOUTMAN (FREDERIK DE), zijn broeder, die hem op de 2de reis vergezelde en te *Atsjin* gevangen bleef, had groote verdiensten als sterre- en letterkundige, welke in 't licht worden gesteld door Bodel Nijenhuis in eene allerbelangrijkste verhandel. *Over het leven en de letterkundige verdienste van Frederick de Houtman*, voorkomende in het 3de deel der nieuwe werken van de Maatsch. van Nederl. Letterkunde te *Leijden*.

HOUTTUIJN (ADRIAAN), geb. te *Amsterdam* in 't midden der 17de eeuw, was doctor in de regten en waarschijnlijk advocaat te *'s Hage*, en maakte zich naam door zijne historische werken over de gewijde en ongewijde geschiedenis, waarin hij meer het monarchaal dan het republiekeinsch beginsel huldigde, en die daarom in zijn' tijd weinig opgang maakten. Ze zijn

Petitia contracta generalis, *notis illustrata etc. Hag. Com.* 1681. — *Monarchia Hebraeorum etc. L. B.* 1685. — *Reipublicae Batavae liber I etc. Hag. Com.* 1689, bestaande veelal in uittreksels uit de werken van J. Caesar en Tacitus, enz. De uitgave van het 2de en 3de boek werd hem door de Staten van *Holland* verboden, terwijl hij ook alle exemplaren van het eerste boek in hunne handen moest leveren en beloven, dat hij nooit weder over dergelijke stof zou schrijven.

HOUTTUIJN (MARTINUS), geb. te *Hoorn*, was aldaar een ervaren geneesheer, die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt door eene algemeene verklaring van het gansche leerstelsel van Linnaeus, vervat in 38 dln., waarin hij tevens eene uitgebreide kennis over alle vakken der natuurgeschiedenis ten toon spreidt, waarvan hij verder blijken gaf in zijn *Vervolg op de geschiedenis der Nederl. vogelen* van Noseman en Sepp, in zijne verhandelingen *Over die soort van rupsen*, *welke nadeelig zijn voor de boomen*, en *Over de middelen om het bederf dat ze aanbrengen voortekomen;* — *Over het onderscheid der salamanders en hagedissen;* — *Over eenige Japansche visschen en zeeschelpen;* enz.

HOVÆUS (ANTONIUS) of VAN DEN HOEF, naar het dorp *Egmond op den Hoef*, waar hij geb. is in 't begin der 16de eeuw, en het Benedictijner kleed aannam in de beroemde abdij aldaar. Men besloot in 1560 uit achting voor zijne kunde en gedrag hem, in plaats van W. van der Goes, tot abt te benoemen; maar wijl de abdij van *Egmond* door Filips II met het nieuw opgerigte bisdom van *Haarlem* vereenigd werd, had die benoeming geen voortgang, waarop hem de koning tot schadeloosstelling begunstigde met de abdij van *Epternach* in het Luxemburgsche, waar hij in 1568 overleed. Hij schreef *De temporis nostri statu ac conditione dialogus* etc., waarin o. a. gesproken wordt over de ketterijen, over de leer der Voorzienigheid en de onsterfelijkheid der ziel. Doch het meest heeft hij zich bekend gemaakt door zijne Lat. *Kronijk der Heeren en graven van Egmond*, door Bockenberg vermeerderd uitgeg. in 1589; naderhand meermalen in 't Nederd. herdrukt. Ook heeft men van hem eenige Lat. dichtstukjes, bijeenverzameld onder den titel: *De arte amandi Deum et odarum*, *hymnorum ac precum liber Col.* 1566, waarin hij Ovidius nastreeft, maar ver, ver achter hem blijft.

HOVE (WILLEM VAN DEN), heer van *Wedde*, *Westerwolde* enz., bloedverwant van H. de Groot, een ijverig voorstander der Remonstranten, verwierf van den hertog van *Sleeswijk-Holstein* in 1620 een nieuw octrooi voor eene stad, die de verdre-

vene Remonstranten zouden stichten aan den *Eider*, en *Frederikstad* genoemd werd, waartoe van den Hove vele kosten besteedde. Zijn zoon Anthonij legde in 1621 den eersten steen van het eerste gebouw der nieuwe stad. Hij bouwde er behalve eenige woonhuizen, eene zoutkeet, vestigde er zich met P. v. Dam en diens broeder P. de Graef, M. Gualtherus, den heer van Moesbergen en anderen, welke laatste door den hertog als stedehouder werd aangesteld, en wiens dochter in 1624 den eersten steen legde van de kerk. De verdere geschiedenis dezer stad, hare uitbreiding en bestuur worden vermeld in het werk van J. Tideman, *De Remonstr. broederschap*, bl. 311 enz.

HOVE (MICHIEL TEN), geb. in 1640, † 1689, had zich op de regtsgeleerdheid toegelegd en was in 1664 beroemd advocaat, in dienst van de W. Indische Maatschappij. Hij werd in 1672 benoemd tot pensionaris van *Haarlem* en men gebruikte hem tot vele gewigtige zaken in de Staten-vergadering van *Holland*. Bij zijn' oom, den raadpensionaris Gaspar Fagel, stond hij in hooge gunst, en na diens dood, (schoon zeer tegen het gevoelen van *Dordrecht*,) zag hij zich belast met de provisionele waarneming van 't raadpensionariaat. Was hij niet gedurende de raadpleging hierover gestorven, zoo zou hij waarschijnlijk dat gewigtig ambt verkregen hebben door prins Willem III., in wiens gunst hij deelde. — Heinsius werd Fagel's opvolger.

HOXWIER (HECTOR VAN), heer van *Reijnouwen*, geb. in 1502, † 1546, zag zich in 1533 op den landdag der Staten van *Friesland* met nog 17 anderen benoemd om 's lands privilegiën voortestaan en toetezien, dat daar geen inbreuk op geschiedde. Vijf jaren later tot raad gekozen in den hove van *Friesland*, werd hij in 1541 aangesteld tot voorzitter van het hof van *Utrecht*. Men gebruikte hem tot vele gewigtige bezendingen, en keizer Karel V schonk hem de ridderorde van het gulden vlies. Zijne geleerdheid en ervaring in regtszaken worden geroemd. Hij was een bloedverwant van J. Hopperus, en een vriend van Viglius van Aijtta.

HOIJNCK VAN PAPENDRECHT (CORNELIS), geb. te *Dordrecht* in 1686, † 1753, koos den geestelijken stand, werd priester te *'s Hage*, daarna secretaris van den aartsbisschop van *Mechelen*; vicaris-generaal en kanunnik van *Mechelen*. Aan zijne onvermoeide vlijt en navorsching hebben wij te danken: de *Geschiedenis van het Utrechtsche bisdom na de Hervorming*, waarin hij zich niet onpartijdig betoont omtrent de Jansenisten. Belangrijk is zijn werk, *Analecta Belgica* getiteld, in 3 dln. *'s Hage*, 1743 in 4to. Het eerste bevat o. a. het *leven van Viglius*,

door hem zelven beschreven, met aanteek. *Verhaal van den 10den penning* en brieven van Viglius aan Hopperus. Het 2de brieven van Viglius aan bijzond. personen; het Fransch boekje van Hopperus over het begin der Nederl. onlusten en de boeken van J. B. de Tassis over het zelfde onderwerp, enz. Het 3de eene verhand. over de Opdragt van 't Sticht van *Utrecht* aan Karel V, eene lijst van Utr. en Bredasche geestelijken, enz. en eindelijk de *Mémoires de Jean de Hollander sur la révolte des Gantois en* 1539 *contre Charles V*, en het vonnis van den keizer tegen die stad.

HUBER (ULRICK), geb. te *Dokkum* in 1636, † 1694, begaf zich als jongeling van veel aanleg in 1651 naar de Franeker hoogeschool, waar hij de regtsgeleerdheid en andere wetenschappen beoefende, gelijk ook te *Utrecht*. Daarna bezocht hij *Marburg*, verkreeg na zijne terugkomst te *Franeker* den graad van doctor in de regten en zag zich aldaar in 1657 aangesteld tot hoogl. in de geschiedenis en welsprekendheid. Vóór hij dien post aanvaardde, ging hij nog naar *Straatsburg*, om den beroemden Boecklerus te hooren. In 1663 werd hem de leerstoel der regtsgeleerdheid opgedragen; hij was de eerste, die het algemeen staatsregt, afgescheiden van de staatkunde, in geschriften en voorlezingen behandelde, terwijl zijne lessen over het Rom. regt hem zulk een grooten naam deden verwerven, dat *Leijden* meer dan eens vergeefsche pogingen in 't werk stelde, om hem aan hare hoogeschool te verbinden. In 1679 tot raadsheer in het hof van *Friesland* benoemd, bekleedde hij dien post 3 jaren en keerde toen naar de academie terug, waar hem de laatste jaren zijns levens door twisten verbitterd werden. Onder zijne vele schriften munten uit: *Digressiones Justinianeae.* — *De jure civitatis libri tres.* — *Praelectiones juris Romani* en vooral *De hedendaagsche regtsgeleerdheid*, door zijn' zoon en opvolger Zacharias naderhand verbeterd uitgegeven. Toen er in 1675 sprake was om de hoogeschool van *Franeker* naar *Leeuwarden* te verplaatsen, verzette hij zich met vrucht daar krachtig tegen in zijne: *Weegschaal der redenen over het verplaatsen der acad. van Franeker naar Leeuwarden.*

— (HERMANNUS), zijn zoon, geb. te *Franeker* in 1663, † 1732, werd door zijne uitmuntende verstandelijke vermogens, die zijn vader aankweekte, een sieraad der Franeker hoogeschool. Hij bezocht ter uitbreiding zijner regtsgeleerde kundigheden ook buitenlandsche academiën, verkreeg te *Orleans* de doctorale waardigheid, en werd na zijne terugkomst dadelijk tot secretaris der Staten van *Friesland* bevorderd, en later tot historie-

schrijver dier provincie. Nadat hij het ambt van secretaris aan zijn' zoon overliet, benoemde men hem tot burgemeester van *Sneek*. Tot afgevaardigde ten landdage verkozen, behartigde hij de belangen des lands met getrouwheid en wijsheid; stond in hooge achting bij S. van Slingeland, F. Fagel en hield gestadige briefwisseling met zijn' vriend S. van Goslinga over staatkundige en geleerde zaken.

HUBERT (ANTONIS DE), geb. te *Zierikzee*, was schepen en raad dier stad, legde later deze posten neder en begaf zich naar *Amsterdam*, waar hij het medeopzigt over en de correctie der Staten-bijbelvertaling had en lid was van 't letterkundig genootschap, dat aldaar ten huize van R. Visscher vergaderde. Hij kwam daardoor in vriendschap met P. Cz. Hooft, L. Reael en Vondel, die hem zijne *Amsterdamsche Hecuba* opdroeg. Hij wordt onder onze eerste taalopbouwers geteld, en schijnt zijne laatste levensdagen te *Leijden* te hebben doorgebragt, waar hij zich nog bevond in 1633. Zijn werk *De Psalmen Davids enz. naar den oorspronkelicken text van woorde te woorde vertaeld en in Nederd. rijmen gesteld enz. Leijden*, 1624, werd met hooge goedkeuring ontvangen en verdient onderscheiding van vele Psalmberijmingen, later verschenen. Zijn geb. en sterfjaar vinden wij niet opgeteekend.

HUCHTENBROUCH (ABRECHT VAN), een Utrechtsch edelman, onderteekende het verbond der edelen en bleef het tot aan zijn' dood getrouw. Hij stond, door zijn huwelijk met eene dochter van Hector van Hoxwier, met vele Friesche edelen in betrekking, waardoor hij ook velen tot het gemelde verbond overhaalde. Zijne aanbieding van *f* 400. voor de goede zaak, het aanvaarden van eene hopmans-plaats onder de knechten van Brederode, berokkenden hem van wege den bloedraad verbanning met verbeurdverklaring zijner goederen. Dit belette hem niet, alles voor de vrijheid te wagen. In 1567 trachtte hij de schans aan de vaart te *Vreeswijk* te overmeesteren, doch vruchteloos. Hij hield heimelijke verstandhouding met den prins van Oranje en was bij de voorstanders der vrijheid bekend onder den verbloemden naam van Adolph van Zon. Zijne poging in 1571 om de stad *Utrecht* aan de zijde van den prins te brengen, gelukte niet. Sommigen schrijven dat hij te *Ysselstein* in 1572 zou gestorven zijn, anderen te *Woerden* in 1580.

HUDDE (JOHAN), heer van *Waveren*, enz., geb. te *Amsterdam* in 1640, † 1704, bekleedde in zijne geb.stad de posten van raad, schepen en 20 malen dien van burgemeester; hij

werd in onderscheidene staatshandelingen gemengd; was een ijverig voorstander der stadhouderlijke regering; gaf zijne toestemming tot de werving van 16000 man en droeg kennis van den togt van prins Willem III naar *Engeland.* Onder het waarnemen van stads- en staatsbewind, vergat hij de beoefening niet van wiskundige wetenschappen, waarop hij zich in zijne jeugd vooral toegelegd, en ter oefening zelfs *Frankrijk* bezocht had. Hij was een der eersten, die de meetkunst van Cartesius hier te lande in achting bragt. F. van Schooten, hoogl. in de wiskunde te *Leijden*, gaf eenige zijner jeugdige verhandel. in 't licht: *J. Huddenii de reductione aequationum, et de maximis et minimis*, 1659. De beroemde Leibnitz, die hem bezocht, getuigt van hem, dat hij verscheidene dingen had uitgevonden, die ook naderhand door anderen zijn ontdekt en bekend gemaakt. Hij wist zijne kundigheden ook ten algemeenen nutte aantewenden, blijkens het werkzaam deel, dat hij nam in de aanlegging der *Amstelsluis*, en van 4 andere voorname sluizen. Jammer dat hij voor zijne H. S. S. geene genoegzame zorg heeft gedragen. J. Scheltema vermeldt hem als curator der Leijdsche hoogeschool, doch daar de naauwkeurige Siegenbeek hem als zoodanig verzwijgt, zal dit waarschijnlijk eene misstelling van eerstgenoemden zijn, te meer daar Wagenaar er ook niet van gewaagt.

HUGO (HERMANUS), geb. te *Brussel* in 1586, † 1629, ofschoon Z. Nederlander, verdient hier eene plaats om zijne min of meer belangrijke berigten, wegens het beleg van *Breda* door Spinola in 1624. Hij volbragt zijne letteroefeningen in de wijsbegeerte en theologie te *Leuven*, waarin hij later te *Antwerpen* en *Brussel* onderwijs gaf; behoorde tot de orde der Jezuiten; was behalve in zijne moederspraak ervaren in de Lat., Fransche, Ital., Spaansche en Duitsche talen; wordt inzonderheid geroemd als een uitstekend Lat. dichter; stond om zijn vernuft en geleerdheid bij vele aanzienlijken in achting en werd de biechtvader van A. Spinola, dien hij vergezelde bij de belegering van *Breda*, waarvan hij eene beschrijving gaf, onder den titel: *Obsidio Bredana, armis Philippi IIII etc. Antv.* 1626, welke in een' goeden stijl is geschreven en blijken draagt van onpartijdigheid. Behalve dit en eenige andere werken, schreef hij eene verhandel. *De prima scribendi origine et universae rei litterariae antiquitate. Ib.* 1617, op nieuw uitgeg. en met vele aanmerk. toegelicht door C. H. Trotz. *Traj. ad R.* 1738. — *De militia equestri, antiqua et nova. Antv.* 1630. Zijne dichtstukken komen voor in de *Pia desideria* etc. *Ib.* 1624, verdeeld in

Gemitus, *Vota*, *Suspiria*, waarvan in 1659 reeds 9 drukken bestonden.

HUFFEL (ADOLPH JULIUS BORCHHARD VAN), tot *Verburg*, heer van *Cloetingen* enz., geb. in 't laatste ged. der 17de of in 't begin der 18de eeuw, † 1761, was beschreven in de ridderschap van *Overijssel*, drost van *Salland*, werd tot onderscheidene staatsambten en commissiën gebruikt en verkreeg veel invloed. De belangen des stadhouders toegedaan, bevorderde hij ten jare 1747 de verheffing van prins Willem IV. Als diens vertrouweling gingen vele zaken en ambten door zijne handen en berokkende hij zich vele vijanden. Onder de prinses-gouvernante verminderde zijn invloed en zag hij zich bijna van alle gezag beroofd. Later verzette hij zich tegen het reglement van voogdijschap.

HUGAART (FEMINA), geb. HEEMS, geb. 1724, † in 1781, was de dochter van een aanzienlijk lid der Doopsgez. gemeente te *Haarlem*, Abraham Heems, die aldaar eene fabriek van zijden stoffen had en de dichtkunst beoefende, blijkens zijne *Bijbelpoëzij*, 1729 en twee treurspelen *Absalon of de gestrafte heerschzucht* en *Antipater of de dood van Alexander en Aristobulus*, welke weinig dichterlijks bevatten. Zijne dochter genoot eene beschaafde opvoeding, en toonde ook weldra een dichterlijk vernuft. Zij had welligt eene waardige plaats bekleed naast Elizabeth Hoofman, indien hare H. S. S. na haren dood niet waren verloren geraakt, waaronder een schoon lierdicht, aan de *Clarisse* van Richardson ontleend; een treurspel *Nitetis*, gevolgd naar dat van den abt Metastasio en meer andere uitgebreide dichtstukken. Een paar gelegenheids-verzen worden medegedeeld in de *Vruchten van de rederijkkamer: de Wijngaardranken, onder de zinspreuk: Liefde boven al*, *te Haarlem*, III, bl. 43 enz. Zij leefde slechts 3 jaren in een gelukkigen echt met G. Hugaart; vereenigde een' kring van jonge lieden aan haar huis om zich in de declamatie en treurspeel-kunst te oefenen, en ondervond later het grievend leed van eene plotselinge blindheid, doch droeg het met Christelijke gelatenheid.

HUGTENBURGH (JOHAN VAN), geb. te *Haarlem* in 1646, † 1733, werd toen hij den heer T. Wijk zag schilderen, opgewekt zich aan de kunst te wijden, 't welk met goeden uitslag bekroond werd, zoodat hij zich ter verdere oefening in 1667 naar *Rome* begaf, waar zijn' broeder Jacob, welke reeds op zijn 30ste jaar stierf, landschappen schilderde. Van daar trok hij naar *Parijs*, waar hij eenigen tijd bij den batailleschilder van der Meulen doorbragt. In 1670 naar *Holland* terugge-

keerd bragt hij een aantal kunststukken voort, die gretig gezocht werden; kwam 8 of 9 jaren later in dienst bij prins Eugenius, en ontving in 1711 eene medaille met gouden keten van den keurvorst van den *Paltz*. Hij maakte naar de plans der belegeringen en veldslagen van Eugenius en naar diens mondelinge mededeelingen zijne stukken. Deze tafereelen zijn 4 voeten hoog en 5 breed, en gedeeltelijk door hem zelven gegraveerd in de *Beschrijv. der veldslagen van prins Eugenius van Savoije, den prins van Oranje en den hertog van Marlborough*, *'s Hage* 1727, 2 dln. fol. Hij bezat een' vluggen geest, diepe kennis der hartstogten en van 't wetenschappelijke des krijgswezens. Zijn penseel is meesterlijk en zijn koloriet natuurlijk en krachtig. Hij dreef te *'s Hage* handel in schilderijen, ging kort voor zijn' dood te *Amsterdam* bij zijne dochter wonen, en liet een aanzienlijk vermogen na. In 't Haagsche Museum zijn 2, in 't Amsterdamsche bevindt zich 1 zijner stukken.

HUGUENIN (ULRICH), geb. te *Maastricht* in 1755, † 1834, trad reeds op zijn elfde jaar als kadet in dienst bij de artillerie, en was op zijn 17de 2de luitenant. Behalve dat hij zich met ijver toelegde op eene wetenschappelijke kennis van artillerie en genie, beoefende hij tevens de fraaije letteren, de schilderkunst en het teekenen. Hij werd tot het daarstellen of verbeteren van onderscheidene vestingwerken gebruikt, welke wij alle niet kunnen opnoemen. Tot kapitein bevorderd in 1787, droeg men hem 2 jaren later de stichting op van eene artillerie- en genie-school te *Breda*. Na de omwenteling in 1795, begaf hij zich met zijn gezin naar *Brunswijk*; sloeg het aanzoek af om in dienst te treden van de Russische keizerin Catharina II; trad met den rang van kapitein in dienst van den koning van *Pruissen*, die hem in 1797 benoemde tot kommandant eener kompagnie van 't 4de reg. artillerie, te *Köningsbergen* in bezetting, waar hem tevens het onderwijs der officieren van dat reg. werd opgedragen. Hij woonde onderscheidene veldtogten bij, verzocht na den vrede van *Tilsit* zijn ontslag, en keerde met zijn gezin in 1807 naar 't vaderland terug, waar hij als chef van de 4de divisie des ministeries van oorlog werd aangesteld. Genoodzaakt bij de Fransche regering eene Lt.-kolonel's plaats aantenemen, was hij in die betrekking werkzaam tot in 1813, en zag zich daarna als kolonel en inspecteur der Belgische artillerie en directeur der 3de divisie van het ministerie van oorlog te *Brussel* geplaatst. Bij de vereeniging van *Belgie* met *N. Nederland* organiseerde hij de stapel- en constructie-magazijnen te *Antwerpen*, tot hem in 1816 het bestuur van 's rijks

geschutgieterij te *Luik* werd toevertrouwd. Als de gebeurtenissen in 1830 hem drongen, die stad te verlaten, werd hem de directie van 's lands stapel- en constructie-magazijnen te *Delft* opgedragen. Met behoud van de jaarwedde en den titel van gener.-majoor in 1833 goedgunstig ontslagen, vestigde hij zich te *Nijmegen*, waar hij zich bezig hield met het opstellen van *Bijdragen tot het gietwezen in 's Rijks ijzer-geschutgieterij te Luik*, *'s Hage* 1833, zijnde een vervolg op een dergelijk werk, in 1826 in 4to uitgekomen. Ook schreef hij eenige verhand., die op het krijgswezen betrekking hebben, was ridder van den N. L. en lid van verschillende wetenschappelijke genootschappen.

HUIDECOPER (JAN), geb. te *Berlikum* in 1766, † 1835, kwam in 1782 als leerling op het koopmanskantoor van Hope en Comp. te *Amsterdam*. Met een schat van kundigheden toegerust, vertrok hij naar *N. Amerika*, vertoefde er slechts één jaar en vestigde zich in 1795 als koopman te *Amsterdam*. Hij stond in zulk eene achting bij zijne medeburgers, dat ze hem, een jaar later, tot lid van den municipalen raad verkozen. In 1804 verliet hij *Amsterdam* en ging op een buitengoed te *Breukelen* aan de *Vecht* wonen. Na 't verlies zijner gade, keerde hij in 1810 naar bovengemelde stad terug, waar hij tot directeur van den Levantschen handel benoemd was. Kort daarop zag hij zich tevens aangesteld tot commissaris van de groote visscherij, tot lid van de kamer van koophandel, en in 1827 tot lid van het Amortisatie-sijndicaat, na vroeger voor het lidmaatschap der Staten-Generaal bedankt te hebben. In 1831 werd hij vereerd met het commissariaat van den koning bij de Nederl. Handelmaatschappij. In al zijne betrekkingen gaf hij van vlijt en kunde groote blijken, won elks achting door zijn braaf karakter, en maakte zich als mensch en christen beminnelijk.

— (PIETER), geb. te *Amsterdam* in 1798, was een achtbaar en geliefd magistraat, die, als burgemeester, zijner geboortestad van veel nut is geweest. In zijne jeugd voor de zeedienst opgeleid, maakte hij verschillende reizen, zijne laatste in betrekking van eersten stuurman. Op verlangen echter zijner bezorgde moeder, liet hij de zeedienst varen en legde zich op den handel toe. In 1825 werd hij benoemd tot commissaris van het Fonds ter aanmoediging van 's lands zeedienst, later tot curator der Stads-armen-scholen, in 1835 tot lid van den Raad te *Amst.*, in 1838 tot lid van de Tweede kamer der Staten-Generaal, en in 1842 tot Burgemeester zijner geboorteplaats. In deze laatste betrekking bleef hij bijna 8 jaren werkzaam met den meesten ijver en regtschapenheid, door de armen bemind

en door alle stadgenooten geacht. Na zijne aftreding werd hem door eene commissie namens 2000 burgers een gouden gedenkpenning aangeboden, terwijl de koning hem in 1844 tot Komm. van den Ned. Leeuw en in 1849 tot Staatsr. in buitengew. dienst benoemde. De kundige en brave man stierf in Junij 1852.

HUISINGA BAKKER (PIETER), zie op BAKKER, bladz. 85.

HUISMAN (DITHMAR), geb. te *Harderwijk* in 1760, † 1822, oefende zich aldaar in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, verdedigde in 1782 onder Nieuhoffs zijne philosophische Diss. *De felici hujus mundi necessitate*, begaf zich vervolgens naar *Leijden* ter voortzetting zijner studiën, bekleedde het leeraarsambt in 4 onderscheidene gemeenten, laatstelijk te *Utrecht* (1803), en werd in 't volgende jaar aldaar aangesteld tot hoogl. der philosophische zedeleer en kerkgeschiedenis, in welke betrekking hij tot aan zijn' dood ijverig werkzaam was.

HULFT (GERARD) werd in 1654 als eerste raad en directeur-generaal naar *O. Indië* gezonden met heimelijken last, gelijk men meent, om het gedrag van den gouverneur-generaal Maatzuijker nategaan. Deze Jezuit, dit merkende, wist hem op eene listige wijze van den hals te schuiven door zijne bekwaamheid te prijzen en hem, met algemeene stemmen der raden, het opperbewind over de krijgsmagt op het eiland *Ceijlon* aantebieden. De boertige A. Pittawijn, procureur van den raad van justitie, waarschuwde hem in rouwgewaad dien post niet te aanvaarden, wijl hij nooit uit *Ceijlon* zou terugkeeren. Hulft sloeg dit in den wind en vertrok als generaal naar de hem aangewezene plaats, bemagtigde eenige sterkten en steden, sloeg in Nov. van 1655, het beleg voor *Columbo*, maar terwijl hij bezig was de werken te bezigtigen en eene galerij te doen blusschen, door de Portugezen in brand gestoken, werd hij den 10. Apr. 1656 door een' kanonskogel doodelijk getroffen. Wij deelen dit zoo omstandig mede, wijl er de bijzonderheid aan verbonden is, dat Vondel, met wien hij in vriendschapsbetrekking stond, hem bij de toezending zijner afbeelding, in een' poëtischen droom waarschuwt, zich te wachten voor de duiven (*Columbae*), met deze woorden:

„Gij jaegt, 't is waer, geen' draek, noch Kolchis stieren,
„Noch everzwijn, noch tigers, wilt van aert:
„Maer uwe jaght naer tamme makke dieren,
„Is 't voorspook, dat mij allermeest vervaert.
„Geen duif, noch spreeuw heeft vreesselijke kluiven,
„Noch moort geen mensch: maer echter hou u schuw;
„Versteur geen vlucht van spreeuwen noch van *duiven:*
„Hoe mak ze zijn, die vogels dreigen u." *(Poezy, II.* 133.)

In het leven van J. Maatzuijker, dat voorkomt in de *Levensbeschr. van eenige voorname Nederl. mannen en vrouwen*, *VIII*, *bl.* 58 *enz.* wordt hij bij misstelling VAN DER HULST genoemd.

HULSHOFF (ALLARD), geb. te *Groningen* in 1734, † 1795, studeerde in zijne geboorteplaats in de geneeskunde en wijsbegeerte, en bekwam in de laatste wetenschap met roem de doctorale waardigheid in 1755. Voornemens zijnde, om zich te *Leijden* als geneesheer te vestigen, had hij er reeds eene woning besproken, toen hij, te *Amsterdam* vertoevende, in aanraking kwam met eenige verstandige mannen, die hem raadden zich tot het leeraarsambt te bekwamen, waartoe hij vroeger genegenheid had betoond. Dit besliste zijne keus. Hij bleef te *Amst.*, werd een ijverig leerling van den Doopsgezinden hoogl. T. Nieuwenhuis en van den Remonstrantschen van der Meersch, om zich bij den eersten in de theologie, bij den tweeden in de kerkelijke geschiedenis te oefenen. Hij werd reeds in 1758 tot proponent bevorderd, zag zich als leeraar geplaatst te *Makkum* in *Friesland* en in 1760 te *Amst.* bij de Doopsgezinde gemeente van het *Lam* en den *Toren*. Gedurende 35 jaren mogt hij daar als een ijverig en welsprekend redenaar het woord Gods verkondigen en onderscheidene schriften uitgeven, die alle getuigen van zijn' helderen geest en christelijke wijsbegeerte. Hij behaalde o. a. het eermetaal bij de Maatsch. van Wetenschappen te *Haarlem*, op eene verhand. *Over de zedelijke opvoed.*, *de vrijheid*, *omtr. de onkunde* enz. Bij het Stolpiaansch legaat o. a. op de verhandel. *De fundamento potestatis Dei legislatoriae.* — *De Cartesiana demonstr. existentiae divinae a priori etc.* Bij Teijlers Godgel. Genootsch.: *Over de onsterfelijkheid der ziel.* — *Zijn er gronden om aan God hartstogten toe te schrijven?* en meer andere. Zijne *Kerkelijke redevoeringen in* 4 *dln.*, *Amst.* 1796, maakten veel opgang en zijn nog der lezing waardig. Zijn zoon

HULSHOFF (WILLEM VAN OOSTERWIJK), geb. te *Amsterdam* in 1771, † 1796, volgde de leiding zijns vaders, en in de hoogere studiën die van P. Nieuwland, Wijttenbach en anderen, en werd in 1792 onder de Lamisten als proponent opgenomen. Hierop begaf hij zich naar *Utrecht* en woonde daar 2 jaren de lessen bij van de hoogleeraren Bonnet, H. Roijaards, Rossijn en Hennert. Zijne predikgaven verwekten in onderscheidene gemeenten bewondering, maar vóór hij zich aan deze of gene kon verbinden, bezweek zijn ziekelijk ligchaam. Hoe jong ook, behaalde hij bij het Haagsche godgel. Genootschap 2 malen den zilveren eereprijs, eerst voor *Joseph in zijne kinderliefde en trouwe ter navolging aangeprezen;* vervolgens voor zijne verhand.

Over het wederzien. Zijne *Geschiedenis van Jozef voor kinderen*, door de Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen met goud bekroond, is algemeen bekend. Overigens vindt men van hem in 't *N. Magazijn van wetenschappen* eene verhand. *Over 't nut onzer onkunde wegens toekomende gebeurtenissen.* Al deze schriften getuigen van zijne kunde en schranderheid.

HULSIUS (BARTHOLOMEUS). Van dezen predikant is ons niets anders bekend, als dat na zijn' dood in 1642 van hem te *Amst.* voor Crispin de Pas gedrukt is: *Den onderganck des Roomschen Arents door den Noordschen leeuw.* Het boekje is merkwaardig, omdat daarin de voorspelling van Lichtenberg gevonden wordt, over welke A. Fokke Sz. eene verhandeling heeft geschreven (1810). Het bevat 29 zinnebeelden, gegraveerd door C. de Pas, toepasselijk op de overwinningen en den dood van den Zweedschen koning Gustaaf Adolf, met verklaringen in proza en in rijm. Wat op dergelijke voorspellingen te rekenen valt, heeft de uitkomst geleerd.

— (ANTHONIUS), geb. te *Hilden* in 't hertogdom *Berg*, in 1615, † 1685, legde de gronden zijner taalkennis te *Wezel*, oefende zich verder in de wetenschappen te *Deventer*, reisde door *Engeland*, *Frankrijk* en *Zwitserland*, en zag zich in 1644 tot predikant aangesteld bij de Walsche gemeente te *Breda.* 25 jaren later werd hij benoemd tot regent van het Staten-collegie te *Leijden*, en in hetzelfde jaar tot buitengewoon hoogleeraar in de Hebr. taal. Zijn werkkring werd daarna uitgebreider, toen men hem in 1676 benoemde tot gewoon hoogl. in de godgeleerdheid, waartoe niet slechts zijne kunde, maar ook zijne regtzinnigheid hem aanbeval. De curatoren gebruikten hem bij het opstellen van het anti-Cartesiaansche besluit in 1675. Van zijne geleerdheid gaf hij blijken door zijne *Theologia Judaica. Opus catecheticum didactico polemicum*, en in de uitgave der *Psalmen* in de grondtaal, met een commentarius. *L. B.* 1650. Welligt was PAULUS HULSIUS zijn zoon, die predikant was te *Middelburg*, vervolgens hoogl. te *Groningen*, en van wien men heeft: *Over Timotheus.* — *Over den br. aan de Hebreen*, 2 *dln.* — *Jezus het ware brood des levens.* — *H. mengelstoffen*, *H. liederen of Psalmen.* — *Spreuken van Bileam enz.* — *Over de Antinominaerij*, enz.

HULST (ABRAHAM VAN DER), geb. te *Amst.* in 1619, † 1666, wijdde zich al vroeg aan de zeedienst, en bevond zich in 1656 als kapitein op het oorlogschip *de Landman* in de *Oostzee*, ter verijdeling van den toeleg der Zweden op *Dantzig.* Twee jaren later vergezelde hij de Ruiter naar de kust van *Portugal* in dezelfde betrekking, gaf veelvuldige proeven van dapperheid en

beleid, zoodat de Staten hem tot schout-bij-nacht en in 1665 tot vice-admiraal bevorderden. In 't volgende jaar voerde hij het schip *de Spiegel*, onder het eskader van C. Tromp. Nadat het heete gevecht op den 11. Junij door den nacht was afgebroken, werd het 's anderen daags met hevigheid hervat. Van der Hulst sloeg geruimen tijd tegen 3 kloeke Engelsche schepen, totdat zijn schip bijna reddeloos was, 35 dooden en 66 gekwetsten aan boord waren, en hij, door een' musketkogel in de linkerborst getroffen, den dood der helden stierf. Zijn lijk werd in eene prachtige marmeren tombe bijgezet in de *O. kerk* te *Amst.*, en met dit puntig grafschrift vereerd van den grooten Vondel:

„Hier sluimert *Hulst*, de schrik der Britsche zeebanier,
Beproeft in slagh op slagh, in bloedt, in vloedt en vier.
De groote zeeraet kroont dien dappren landtsbeschermer.
De Faem des braven Heldts braveert metael en marmer."

HULST (HENDRIK V.) of V. HULS, geb. te *Delft* in 1685, had tot leermeester den historieschilder M. Terwesten, toonde als jongeling veel geest en bekwaamheid en slaagde bijzonder in het portretteren. In 1711 maakte hij te *'s Hage* kennis met Helvetius, lijfarts van koning Lodewijk XIV, die hem met zich naar *Parijs* nam en bij zich liet inwonen. Hij schijnt in den actiehandel van 1720 te hebben deelgenomen, van godsdienst veranderd, en te *Parijs*, waar hij om zijne kunst in achting stond, gestorven te zijn. Gedurende zijn verblijf te *Delft* heeft hij in vriendschap gestaan met Poot, die hem een uitmuntend schilder noemt, en (gelijk wij hopen) als zoodanig meer vereerde dan om zijne rijmelarij, want dat hij ook de lier hanteerde, blijkt uit een bundeltje *Gedichten, bestaande in geestelijke en vleeschelijke verklaaringen, vermakelijke oratiën, snaaksche brieven* enz., waarvan in 1734 te *Leijden* een 2de druk verscheen. Wij zouden het gerust eene plaats geven op den index van verbodene boeken.

— (PIETER TEIJLER V. D.), zie op TEIJLER V. D. HULST.

— (NICOLAAS VAN DER), geb. in 1757, † 1834, was een geacht geneesheer te *Rotterdam* en een vlijtig beoefenaar der Nederl. letter- en dichtkunde. Als lid van het genootschap *Verscheidenheid en Overeenstemming*, deelde hij onderscheidene proeven van zijn dichterlijk talent mede. Voor zoo ver wij hebben kunnen opsporen, zond hij in 't licht: *Gods grootheid in de natuur betoogd, met eenig Mengelwerk*, 1805. — *Mengelingen*, 1806. — *Bloemen en vruchten*, 1810. — *De gezangen van den winter*, 1813. — *Luim en ernst, of verklar. van eenige Vaderl. spreekwoorden, welke van eijeren ontleend zijn*, 2 *stukjes*, 1823.

— *Zomer en Herfstvruchten*, 1826. Hij was ook lid van verscheidene andere letterkundige maatschappijen.

HULSWIT (JAN), geb. te *Amsterdam* in 1766, † 1822, kreeg, door het bijwonen van verkoopingen van schilderijen, lust tot de schilderkunst en werd kweekeling van P. Barbiers, nam de behangselfabriek van de ouders zijner vrouw over, en legde zich later bij het verloopen van dien handel toe op het vervaardigen van landschapsteekeningen en het schilderen van kabinetstukjes. Een kleine post bij den ontvang der gemeene middelen (1796) hinderde hem niet zich met de kunst vlijtig bezig te houden. In 1807 bedankte hij voor dien post, maakte nu van 't schilderen zijn hoofdwerk en dreef daarbij een' voordeeligen handel in voorwerpen van kunst. Zijne stukken werden gretig gezocht en tot goede prijzen verkocht. Hij was lid van het kon. Nederl. Instituut en van de Academie der beeldende kunsten te *Antwerpen*. Het Amst. Museum bezit één zijner landschapjes. Jer. de Vries, de medeuitvoerder van zijn testament en voogd zijner dochter, gaf van hem eene korte levensschets.

HULTMAN (CAREL GERARD) geb. in 1753, † 1820, was Gelderschman van geboorte en vóór de revolutie in 1787 substituut-griffier aan het hof van justitie te *Arnhem*, welken post hij door zijne patriotsche gevoelens verloor. In 1802 kwam hij weder in werkzame dienst en werd belast om met het hof van *Pruissen* te handelen over het afstaan eener landstreek op de grenzen van de Bataafsche republiek. Hij slaagde in zijne zending, werd in 1803 aangesteld tot griffier der Staten-Generaal; in 1807 tot directeur-generaal der kunsten en wetenschappen in het koningrijk *Holland* en daarna tot prefect te *'s Hage*. Na de vereeniging van *Nederland* met *Frankrijk*, zond men hem in diezelfde waardigheid naar *Avignon*, waar hij zich bemind maakte door zijn wijs en regtvaardig bestuur. In 't vaderland teruggekeerd, benoemde Napoleon hem tot prefect van de *Monden van den IJssel* en tot baron van het rijk. Na de omwenteling in 1813 wist de souvereine vorst zijne verdiensten op prijs te stellen door hem te verkiezen tot staatsraad, tot gouverneur van *N. Brabant*, en tot ridder der orde van den Nederl. leeuw. Hij was een beroemd bibliograaf, lid van onderscheidene letterkundige maatschappijen en genootschappen, zoo als van de Holl. Maatschappij der Wetenschappen te *Haarlem*, waarvan hij in 1805 tot directeur benoemd werd, van die van Nederl. Letterkunde te *Leijden*; van de Kon. Academie der beeldende kunsten te *Berlijn*; van het Zeeuwsch en Utrechtsch genootschap enz. Hij bezat eene keurige verzameling van prenten, teekeningen,

schilderijen enz. Van zijne schriften kwam ons slechts onder de oogen *Bibliograph. zeldzaamheden*, (naamloos), *'s Hert.* 1818, bevattende de beschrijving van 4 zeldzame werken uit zijne bibliotheek.

HUMALDA (PHILIPS AEBINGA VAN), geb. in 't begin der 17de eeuw, † 1674, geraakte spoedig door zijne kunde in onderscheidene staatsambten. Als lid der Algemeene Staten werd hij in 1660 met anderen naar *Spanje* gezonden, om een verbond van vriendschap en koophandel te sluiten, zonder dit doel te bereiken. Tien jaren later was hij lid van het hof van *Friesl.*; en toonde ook niet vreemd te zijn op den Parnas, door zijne Lat. en Nederd. dichtstukken, in H. S. nog voorhanden. Twee Lat. verzen vindt men achter den naamrol der leden van 't gemelde hof.

HUMPHREY, hertog van *Glocester*, broeder van Hendrik V., koning van *Engeland*, komt hier in aanmerking wegens zijn huwelijk met de ongelukkige Holl. gravin Jacoba van Beijeren, na hare echtscheiding van Jan, hertog van *Brabant* in 1422. Humphrey stak met haar naar *Henegouwen* over, om zich in 't bezit van dat graafschap te stellen, hem door zijne gemalin overgedragen; doch dit vond hevigen tegenstand, te meer daar *Engeland* hem geene genoegzame ondersteuning kon bijzetten, wijl het in oorlog was met *Frankrijk*. De veldtogt in 1423 viel ongelukkig voor hem uit; hij keerde naar *Engeland* terug, liet zich aan Jacoba weinig gelegen liggen, ja zorgde dat zijn huwelijk met haar door den paus voor onwettig werd verklaard. Hij hertrouwde in 1427 met Eleonora Cobham, en beiden trof later een deerlijk lot. Zij werd van tooverij beschuldigd en tot eeuwige gevangenschap verwezen, en hij in hoogen ouderdom (1477) in den kerker vermoord.

HUNNIUS (BALDUINUS), geb. te *Stavenisse* in 1654, † 1719, studeerde in 1672 te *Leijden* in de wijsbegeerte en godgeleerdheid, en werd in 1675 predikant te *Oostburg*, daarna te *St. Laurens*, een aangenaam dorp bij *Middelburg*. Hij was om zijne regtzinnigheid en moedig bevorderen der belangen zijner kerk zeer geacht. Hij verwierf eenigen naam bij de behandeling der zaak van Buitendijk voor eene buitengewone kerkvergadering, waarvan hij voorzitter was, en door zijne veelvuldige schriften met zonderlinge titels, waarvan wij slechts noemen: *De wagen der Cherubim of 't gesigte van Ezechiel enz.* 1707. — *Zions lovgejuig, sijnde eene verhand. van de spreuke tegen den kon. van Babel, Jes.* 14: 3 *en* 23. *enz.* 1709. — *De weegschale des heiligdoms enz.* 1714. — *Het Statische Vlaanderen of de Zeeuwsche buise enz.* 1718. Voorts nog vele, die ongedrukt zijn gebleven, hetwelk

ons spijt van den *Geestelijke verrekijker* enz., want zulk een kijker zou ons thans nog kunnen te pas komen.

HURGRONJE (STEVEN), geb. in 1682, † 1733, bekleedde onderscheidene ambten in zijne geboortestad *Vlissingen* en eenige staats-commissiën in en namens *Zeeland*. In 1728 behoorde hij met C. Hop en Goslinga onder de afgevaardigden der Algem. Staten, benoemd tot het bijwonen van het congres te *Soissons*, dat vruchteloos afliep. Als bewindhebber der O.-Indische Comp. was hij in hare belangen werkzaam.

— (ADRIAAN IZAAK), geb. in 1731, † 1779, was raad en pensionaris van *Vlissingen* en daarna secretaris van de provinciale rekenkamer. Zijne staatkundige, vooral financiële bekwaamheden worden geroemd, als ook zijne begunstiging van geleerden en geleerdheid. Zijn vroege dood verijdelde het voornemen om een gedenkteeken voor F. van Marnix op te rigten in de kerk te *West-Souburg*.

HUSLIJ (JACOB OTTEN), een bekwaam bouwmeester en teekenaar te *Amsterdam*, vervaardigde fraai bouwkundig werk in pleister, teekende een zeer goed academie-beeld en boetseerde naar het naakt model. In 1765 was hij een der bestuurders van de Amst. teeken-academie en gaf daar les in de bouwkunde. Van zijne redevoeringen, bij sommige gelegenheden gehouden, zien enkele het licht. Hij behaalde eene zilveren medaille en 100 halve gouden rijders, door de beantwoord. eener vraag bij de Maatsch. v. Wetensch. te *Haarl.* omtrent de voornaamste stroomen in de Texelsche zeegaten enz. Hij heeft vooral zijn' roem gevestigd door het bouwen der stadhuizen te *Groningen*, *Leeuwarden* en *Weesp*, *Teijlers Hofje* te *Haarlem* en *Felix Meritis* te *Amsterdam*, „waar zijn naam steeds met eere zal worden genoemd, (zegt de schrijver van *Hollands Roem*), zoo lang men daar binnen aan den God der kunsten het offer ontsteken zal." Hij was een boezemvriend van den beroemden P. Camper en † in 1795 op het huis *Oosterholt* bij *Kampen*.

HUTTENUS (ALBERTUS) of VAN HUTTEN, geb. te *Nijmegen* in 1587, † 1663, begon zijne godgeleerde studiën te *Franeker* en legde zich vooral toe op Oostersche talen onder den hoogl. J. Drusius, begaf zich vervolgens naar *Sedan*, waar hij een' leerstoel in de Hebreeuwsche taal bekleedde. Waarom hij dezen post verliet, schuilt in 't duister. Wij vinden hem in *Nederland* terug als predikant te *Neerbosch*, daarna in 1616 te *Buren*, door toedoen der gravin-weduwe van Hohenlo, die 't graafschap *Buren* in naam van Filips Willem van Oranje bestuurde. Dit beroep vond tegenkanting, wijl men meende, dat

zich de gravin te veel aanmatigde, als ook om de Remonstr. gevoelens van Huttenus. Na den dood der gravin en toen 't graafschap aan prins Maurits ten deel viel, werd hij in 1619 door de Z. Holl. Synode in zijne dienst geschorst en ontsloeg zich van alle kerkelijke gemeenschap met haar. Ofschoon gebannen, bleef hij met weinige anderen in 't land en bediende de Remonstr. gemeenten somtijds met levensgevaar. In 1624 predikte hij te *Leijden* en de Overrijnsche dorpen, totdat men hem in 1632 te *Rotterdam* in vaste bediening stelde, later (1639) te *Noordwijk*, waar hij de *Ziekentroost* opstelde, gedrukt achter het *Christelijk onderwijs*. In 1643 werd hij naar *Amsterdam* verplaatst, om daar met Curcellaeus en anderen, studenten voor de predikdienst te helpen vormen. Gedurende 6 jaren was hij hier tevens als 3de leeraar werkzaam, toen hij naar *Nijmegen* vertrok in dezelfde betrekking. Wegens zwakheid en ouderdom werd hij later in zijne dienst door proponenten ondersteund en in 1659 emeritus verklaard, met erkenning van zijn' langdurigen en moeijelijken arbeid ten dienste der broederschap. Hij heeft ook eenige polemische schriften opgesteld tegen de leer der Roomsche kerk, die Paquot vermeldt in zijne *Mémoires*, *I*, 520.

HUYBERT (JACOB DE), uit een aanzienlijk geslacht te *Zierikzee*, waar hij met zijne broeders Herman en Jan tot de voornaamste kooplieden en reeders behoorde. Zij werden als bevaren mannen door Filips de Schoone in 1506 uitgekozen, om hem en zijne gemalin Johanna naar *Spanje* over te voeren. De koning begaf zich op het schip de Juliaan, waarop Jacob met zijne broeders het bevel voerde, bestaande de vloot uit 43 schepen, waarschijnlijk onder 't bevel van den admiraal Floris van IJsselstein. Naauwelijks waren de Zeeuwsche kusten uit het oog, of er ontstond brand op de Juliaan, en dit gevaar was men pas te boven, of de vloot werd op de hoogte van *Engeland* door een' geweldigen storm beloopen. Den koning sloeg de angst om 't hart, zoodat hij den schipper toeriep: „waak Huybert!" Te *Weimouth* binnengeloopen, kwam Filips daarna behouden in *Spanje*. Uit erkentenis voor den moed en de waakzaamheid der Huyberts, stond de koning hun toe om bij hun wapenschild te mogen voegen: „waak Huybert" en hun en hunnen nazaten om den degen te dragen, met 3 hunner dienaren. Ze schijnen daarna ook in eenige bijzondere staats-commissiën gebruikt te zijn.

HUYBERT (LIEVEN DE), zoon van Jacob de H., heer van *Haemstede*, bekleedde te *Zierikzee* onderscheidene waardigheden, o. a. die van burgemeester en opperdijkgraaf van het land van

Schouwen; en stond zeer in achting bij keizer Karel V, zoodat die in 1540 op zijne reis door *Zeeland*, gedurende zijn verblijf te *Zierikzee*, bij hem zijn' intrek nam.

HUYBERT (JUSTUS DE), geb. te *Zierikzee* in de eerste helft der 17de eeuw, † 1682, diende aldaar in verscheidene betrekkingen en verscheen als pensionaris ter staatsvergadering. In 1660 zond men hem, met van Beuningen en J. van Gent in ambassade naar *Frankrijk*, om oude verbindtenissen te vernieuwen en schikkingen te maken omtrent den koophandel, waarin zij slaagden. Aangezocht tot een gezantschap naar *Engeland*, had hij gewigtige redenen zulks afteslaan. In 1664 tot secretaris der Staten en van gecommitteerde Raden gekozen, bediende hij dit ambt met grooten lof tot aan zijn' dood. De brieven, door hem geschreven ten tijde van zijn gezantschap en bij de familie bewaard, zijn belangrijk voor de geschiedenis dier dagen en getuigen van zijne vaderlandsliefde en ongeveinsde trouw.

— (PIETER DE), heer van *Burght*, geb. te *Middelburg* in 1622, † 1697, ontving op zijn 24ste jaar zitting in den raad; en zag zich in 1652 wegens de Staten-Generaal benoemd, om te *Mechelen* met Spaansche afgevaardigden te handelen over eenige napunten van den Munsterschen vrede; werd daarna als buitengewoon gezant naar *Zweden*, *Polen* en *Brandenburg* gezonden, en in 1659 bevorderd tot secretaris der Staten van *Zeeland;* sloot als gevolmagtigde in 't volgende jaar den bekenden vrede van het *Noorden*, en 7 jaren later dien van *Breda*. Tot raadpensionaris van *Zeeland* benoemd, vond hij gelegenheid den lande uitstekende diensten te bewijzen. Ofschoon het huis van *Oranje* toegedaan, schijnt hij er niet vóór geweest te zijn, om prins Willem III de hertogelijke waardigheid van *Gelderland* optedragen, later ook niet, om 16000 krijgslieden aantewerven. Hierdoor ontstond er verkoeling van genegenheid van de zijde des stadhouders omtrent hem. Toen hem in 1687 het ambt als vast lid van den raad van state werd opgedragen, wist men hem overtehalen om zijn ontslag te nemen als raadpensionaris, waarop hij van de Staten sterke bewijzen van goedkeuring ontving, wegens zijne bewezene diensten aan *Zeeland*. Zijn lijk werd uit *den Haag* naar *Burcht* in *Schouwen* gevoerd, en zijn lof en waardigheden, in een zinrijk grafschrift van Graevius, naar verdienste vermeld.

— (ANTHONIJ DE), zijn zoon, heer van *Cruijningen*, geb. in 1645, † 1702, was een bekwaam regtsgeleerde, eerst baljuw der stad *Veere*, daarna lid van den hoogen raad van *Holland* en *Zeeland*. Men heeft van hem: *Deductie enz. op ze-*

kere remonstratiën van de gedeput. der classis van Z. Beveland, nopens het regt der ambachtsheeren van Zeeland, enz. in 't aanstellen van N. kerkeraden, 1679.

HUYBERT (PIETER ANTHONIJ DE), zoon van bovenst., geb. te *'s Hage* in 1693, was heer van *Cruijningen* en *Rilland*, drost van *Muiden*, en baljuw van *Naarden* en *Gooiland;* niet alleen om zijne posten in achting, maar ook om zijne loffelijke beoefening der fraaije letteren en dichtkunst. Hij maakte zich voornamelijk bekend door 2 blijspelen: *De dwarsdrijfster* en *Het onbesturven weeuwtje;* ze zijn los en geestig en hebben zich lang op het Amst. tooneel staande gehouden. Zijne uit het Fransch vertaalde treurspelen *Athenais* en *Zaida* zijn zwak en flaauw, gelijk ook zijne losse gedichten, te vinden achter die van *Mauricius*.

HUIJDECOPER (JOHAN), heer van *Maarseveen*, geb. te *Amsterd.* in 1601, † 1661, was aldaar in 1650 schepen, toen prins Willem II een' aanslag ondernam tegen die stad. Hij was met anderen ijverig in de weer om dien te verijdelen, door het ophalen der bruggen, 't sluiten der poorten, 't voorzien der wallen van geschut enz. en behoorde met S. van der Does tot de bezending aan graaf Willem Frederik, om dezen af te raden iets tegen de stad te ondernemen. Huijdecoper voerde het woord met beleid en vrijmoedigheid. En men weet, de zaak had geen gevolg. In 1651 tot burgemeester gekozen, welke waardigheid hij daarna meermalen bekleedde, werd hij in onderscheidene zendingen gebruikt, o. a. naar den keurvorst van *Brandenburg*, om getuige te zijn van den doop des erfprinsen, en naar *Zeeland*, om den Staten de verheffing van den prins van *Oranje* afteraden. Vroeger was hij door Christina van *Zweden* tot ridder geslagen, en met al zijne nakomelingen tot den adelstand verheven. Zijne liefde voor kunsten en wetenschappen wordt door de dichters van dien tijd, inzonderheid door J. Vos, zeer geroemd.

— (BALTHAZAR), geb. te *Amsterdam* in 1695, † 1778, bekleedde eerst in zijne vaderstad eenige hooge waardigheden en vervolgens het ambt van baljuw op *Texel*, waar hij een geruimen tijd zijn verblijf hield en de Nederd. taal- en dichtkunde beoefende. Als dichter verwierf hij lof door 3 oorspronkelijke treurspelen: *De triompheerende standvastigheid, of de verijdelde wraakzucht*, 1717. — *Achilles*, 1719. — En *Arsases of het edelmoedig verraad*, 1722. Zijne dichterlijke navolging van de *Hekeldichten en brieven van Horatius*, 1737, waarvan hij vroeger eene proza-vertaling in het licht zond, heeft groote verdiensten; gelijk ook in eene verzameling zijner *Gedichten*, in 1788 uitgekomen, eenige fraaije stukken gevonden worden. Doch grooteren

roem verwierf hij door 2 werken, waarin hij een' schat van taalgeleerdheid en oordeelkunde ten toon spreidde, die altoos op prijs zal gesteld worden, namelijk: *Proeve van taal- en dichtkunde in vrijmoedige aanmerk. op Vondel's vertaalde Herscheppingen van Ovidius*, eerst in 1730 in één deel in 4to uitgegeven, en in 1782 en vervolgens, met bijv. van den schrijver, onder opzigt eerst van F. van Lelijveld, en naderhand van N. Hinlopen, met hunne aanteek. verrijkt, in 4 dln. gr. 8vo. herdrukt. Het 2de, waardoor hij tevens als historie- en oudheidkenner naam maakte, is zijne N. uitgave der *Rijmkronijk van Melis Stoke*, met uitvoerige aanmerkingen, 1772 in 3 dln. gr. 8vo. — Dan vindt men in het 1ste deel der werken van de Maatsch. van Nederl. letterkunde te *Leijden*, een *Brief* van hem, *wegens den ablativus absolutus.* Voorts heeft hij alle beminnaars der Nederl. letterkunde en oudheden aan zich verpligt, door 't bezorgen eener N. en vermeerd. uitgave der *Brieven van P. Cz. Hooft* en door 't in 't licht zenden van de *Privilegiën en H. S. S. van Texel.* Dat hij ook als Latijnsch dichter heeft uitgemunt, blijkt uit onderscheidene dichtstukken, die voorkomen in de *Delitia* van L. van Santen.

HUIJGEN (ADAM), geb. te *Doesburg* in de eerste helft der 17de eeuw, uit een aanzienlijk geslacht, dat bekwame staatsmannen en kloekmoedige zeehelden opleverde, bekleedde aldaar als regtsgeleerde onderscheidene gewigtige ambten, eerst dat van secretaris, later dat van burgemeester; hij was tevens raadsheer bij den vorst van *Nassau-Ziegen*, en drost van de heerlijkheid *Wisch.* Hij maakte zich verdienstelijk door zijne *Beschrijv. van het begin, opkomst en aanwas der stad Doesburg*, uitgegeven door C. W. Vonck, met eene allerbelangrijkste voorrede, 2de druk; Nijm. 1757. A. van Slichtenhorst erkent, dat Huijgen hem veel belangrijks voor zijne *Geld. Geschiedenissen* heeft medegedeeld, en dat hij „alle geheimenissen en bijzonderheden van zijne moederstad met geen kleinen ijver en arbeid uit de latten heeft gehaald." Hij leefde nog in 1681.

HUIJGEN (JAN) v. LINSCHOTEN. Zie op LINSCHOTEN.

HUIJGENS Sr. (CHRISTIAAN), vader van Constantijn, die volgt, was secretaris van prins Willem I., later van den raad van state, een man van veel invloed, voorstander der geleerdheid, uitmuntende in zedelijkheid en kloekmoedigheid. Van deze laatstgenoemde deugd gaf hij een treffend bewijs in 1581, toen de prins hem gebruikte tot eene hagchelijke onderneming. De Spaansche gezant in *Engeland*, B. de Mendoza, had een' Nederlandschen schipper W. Jz. van Hoorn trachten om te koopen

om hem *Vlissingen* in handen te leveren. Deze, als echt vaderlander, had zulks aan den prins overgebriefd, die hem aanraadde den Spanjaard in het net te lokken, door het aannemen van geld. Als nu van Hoorn eenige duizende kroonen op hand vroeg, bewilligde de gezant daarin, mits de schipper zijn zoontje van 10 of 12 jaren tot onderpand achterliet. Tot deze harde voorwaarde werd hij door den prins aangemoedigd, die wel raad zou weten het kind uit 's vijands handen te verlossen. Hoe het Huijgens na vele moeijelijkheden gelukte, dit stout stuk te volbrengen, wordt uitvoerig door P. C. Hooft in zijne *Nederl. hist. II.* 18*de boek*, medegedeeld, als ook door Wagenaar, *Vad. hist. VII.* 377 enz., waarnaar wij den lezer moeten verwijzen.

HUIJGENS (CONSTANTIJN), heer van *Zuilichem* enz., geb. te *'s Hage* in 1596, † 1687, genoot eene uitstekende opvoeding, gaf vroeg blijken van genegenheid voor fraaije kunsten en wetenschappen, oefende zich in het teekenen, schilderen, boetseren en de gymnastiek, en verliet de Leijdsche hoogeschool als doctor in de regtsgeleerdheid, na het verdedigen eener Diss. *De fidejussoribus.* Hij bezocht daarop *Engeland* en vergezelde in 1620 den gezant van Aerssens als secretaris naar *Venetië*, werd na zijne terugkomst 2 malen kort achter een in onderhandeling naar *Engeland* gezonden; bekleedde onder 3 stadhouders, Fred. Hendrik, Willem II. en III., den post van secretaris met ijver en trouw; en vergezelde den eerstgenoemden dikwijls in het leger, waar hij de van den vijand onderschepte brieven wist te ontcijferen. Voorts handelde hij gedurende 4 jaren in *Frankrijk* over de teruggave van het prinsdom *Oranje*, waarvan hij in 1665 op naam van zijn' meester bezit nam; bragt het bestuur van 's prinsen bezittingen in *Zeeland* op geregelden voet en had de hand in de benoeming van Willem III. tot eersten edele. Onder zoo vele en uiteenloopende werkzaamheden vergat hij zijne Muse niet, maar bragt der dichtkunst gestadige offers in de Lat., Fr., Ital., bijzonder in de Nederd. taal. De eerste verzameling zijner Lat. dichtstukken kwam door de zorg van van Baerle in 't licht, onder den titel van *Momenta desultoria*, daarna in 1644 zijne Nederd. en eenige in bovengenoemde talen, met den titel van *Otia of Ledige uren;* en 30 jaren later bezorgde zijn zoon (die volgt) eene volledige uitgave zijner Nederd. gedichten in 27 boeken, onder den nederigen titel van: *Korenbloemen*, daarna door Bilderdijk op nieuw in 6 deeltjes (1824). Zij dragen alle blijken van dichterlijke vinding en vernuft en onderscheiden zich door het zinrijke, krachtige en uitgezochte van taal en uitdrukkingen, ofschoon echter hier en

daar wel iets duisters en hards voorkomt. Hij bekleedt onder onze dichters een' eersten rang. — Later verscheen door de zorg van Peerlkamp nog van Huijgens: *De vita propria sermonum inter liberos*, *Haarl.* 1817, uit Lat. in Nederd. verzen overgebragt door A. Loosjes Pz. Voorts een dichtstuk, getiteld: *Cluijs-werck*, uitgegeven door W. J. A. Jonckbloet, *'s Hage*, 1841. Ook gaf A. D. Schinkel uit Huijgens H. S. S. eene *Bijdrage tot de kennis van zijn karakter, ontleend uit aanteek. wegens het beheer zijner goederen. Ib.* 1842, en eene *Opgave der H. S. S. van H. en diens zoon Christiaan.*

HUIJGENS (CHRISTIAAN), zijn zoon, geb. te *'s Hage* in 1629, † 1695, gaf al vroeg blijken van groote vatbaarheid tot het aanleeren van kunsten en wetenschappen. Zijn vader maakte hem, toen hij even 8 jaren oud was, reeds bekend met de eerste regelen der toonkunst, onderwees hem in het teekenen, de oude en nieuwe talen en ontwikkelde vooral zijn' aanleg tot wis- en werktuigkunde. Wat de vader begon werd door andere bekwame meesters voortgezet. Hij bezocht de Leijdsche hoogeschool, om zich tot de kennis van regts- en regeringszaken op te leiden, doch de wiskundige lessen van Fr. van Schooten trokken meer zijne aandacht en de groote vorderingen, die hij maakte in deze wetenschap, toonden reeds wat men van hem te wachten had. In 1649 ging hij, in 't gevolg van graaf Hendrik van Nassau, naar *Denemarken*, daarna trok hij naar *Engeland*, een en andermaal naar *Frankrijk*, en werd te *Angers* tot doctor in de regten bevorderd. Zijne wetenschappelijke verdiensten bezorgden hem zulk een aanzien en roem, dat Lodewijk XIV. hem uitnoodigde om zich te *Parijs* te vestigen, waar hem de groote staatsdienaar Colbert eene aanzienlijke jaarwedde en eene plaats in de academie der wetenschappen verschafte. Hij behoorde weldra onder hare eerste sieraden en verrijkte hare werken met eene menigte van nuttige schriften. Welligt zou hij zijn leven daar gesleten hebben, indien hij de herroeping van 't edict van *Nantes* niet had voorzien, en den storm, die den Protestanten dreigde, niet ontweken had. Na 15 jaren toevens verliet hij *Frankrijk* in 1681, en sleet zijne laatste levensdagen in zijn vaderland. Om hem nu als een onzer grootste wis- natuur- werktuig- en sterrekundigen te schetsen, en zijne verdiensten na te gaan in nuttige uitvindingen en ontdekkingen, o. a. van de slingeruurwerken, is ons bestek te kort, en verwijzen wij naar 't onschatbare werk van Collot d'Escurij, *Hollands Roem*, VI (1) 211—243, waar ook andere bronnen worden opgegeven. Zijne menigvul-

dige schriften zijn na zijn' dood verzameld uitgegeven onder den titel van *Opera varia*, L. B. 1682, en *Opera reliqua*, *Amst.* 1728. Door den hoogl. P. J. Uijlenbroek zijn eenige zijner brieven (1834), en door de regering is uitgegeven: *C. Hugenii aliorumque sec.* XVII *virorum celeb. exercitationes Mathemat. en philosophicae*, 2 tom. in 4to, verzameld uit zijne H. S. S., bij legaat in 1697 der Leijdsche bibliotheek geschonken.

HUIJGHENS (RUTGER), of HUIJGEN, ridder, heer van *Klarenbeek*, geb. te *Arnhem* in 1592, † 1660, was lid der Algemeene Staten, en werd in vele belangrijke commissiën en onderhandelingen gebruikt, o. a. in 1633 aan de Duitsche hoven, om deze overtehalen, aan de Spanjaarden geene werving toetestaan. Ook was hij in den tweeden Engelschen oorlog gecommitteerde betreffende de zeezaken en in 1665 met J. de Witt en J. Boreel op de vloot van de Ruiter als gevolmagtigde, waar hij zich met dezen als de minste matroos bereid toonde zijn leven te wagen. Hij zag zich door den koning van *Frankrijk* met de ridderorde van *St. Michiel* beschonken. Hij was burgemeester van *Arnhem* en vereenigde het schoone landgoed *Monnikhuizerbeek* met een groot gedeelte van *Klarenbeek*, thans nog onder dien naam bekend.

HUIJSMAN (ADRIAAN), geb. te *Goes* in 't begin der 18de eeuw, † 1783, oefende zich zonder leermeesters in de Lat. Gr. en Hebreeuwsche talen en legde zich toe op de genees- heel- en vroedkunde. Hij begaf zich als chirurgijnsleerling naar *Amsterdam*, kwam aldaar bij een' meester, die de gevoelens der Socinianen was toegedaan, 't geen hem opwekte om hunne schriften te onderzoeken. De ontleedkunde maakte hem tot teekenaar en deed den lust in hem ontstaan tot het verzamelen van platen, daartoe betrekkelijk. Hij vestigde zich als heel- en vroedmeester in zijne geboortestad, hield als lector, door de regering aangesteld, openbare lessen over de ontleedkunde, welke in 't eerst druk, later niet meer bezocht werden. Hij was menschlievend en onvermoeid in het uitoefenen zijner praktijk, zoodat hij dikwijls des nachts wind noch weêr ontzag om ook buiten de stad hulpbehoevenden gratis te helpen. Voorts leefde hij zeer matig, at in den zomer geen, des winters weinig vleesch, voelde zijn' dood naderen en wachtte hem af, zittende op een' stoel.

HUIJSSEN (JOHAN), geb. in 1566, † 1634, ridder, heer van *Cattendijke*, *Munsterhoek* enz. komt voor als pensionaris van *Rotterdam*, later van *Goes* en in 1591 als gecommitteerde raad van *Zeeland*. Hij bedankte in 1597 voor het lidmaatschap van

den hoogen raad van *Holland* en *Zeeland;* werd in 1601 griffier van de munt en 't volgende jaar voorzitter van den raad van *Vlaanderen* te *Middelburg.* Hij wordt geroemd om zijne geleerdheid, en ontving de ridderlijke waardigheid uit *Frankrijk* en *Engeland*, volgens het randschrift rondom zijne afbeelding.

HUIJSUM (JUSTUS VAN), geb. te *Amsterdam* in 1659, † 1716, koesterde groote neiging tot de schilderkunst en kwam als leerling bij N. Berchem, in wiens wijze van schilderen hij weldra zulke vorderingen maakte, dat het te bejammeren is, dat hij zich niet altoos tot het vak zijns meesters bepaalde, maar zijn levendige geest schier alle kunstvakken wilde beproeven. Behalve landschappen, — waarin Berchem zoo zeer uitmuntte, — schilderde hij ook beelden, historiën, zee- en riviergezigten met schepen, ruitergevechten, portretten enz. Maar het was vooral in 't bloemschilderen, waarin hij zich onderscheidde, en waartoe hij zijn' oudsten zoon (die volgt) opleidde.

— (JOHANNES VAN), geb. te *Amsterdam* in 1682, † 1749, was zijn' vader eerst behulpzaam in het schilderen van kamer- en tuinsieraden, maar bepaalde zich later tot bloem- en fruitstukken en landschappen. Het was vooral in het eerste vak dat hij een' onsterfelijken roem verwierf. De kweekers van bloemen en vruchten te *Haarlem* beijverden zich om hem de schoonste toetezenden. Hij wist de keurige voortbrengsels van Flora en Pomona met oordeel en smaak te schikken, en eerst met donkere achtergronden te schilderen; doch de bekende taalkenner L. ten Kate deed hem opmerken, dat zijne bloemen en vruchten tegen lichte gronden beter zouden uitkomen. Die wenk werd opgevolgd en zijne kunststukken rezen in waarde. Hij onderscheidde zich niet slechts in zijne ordonnantiën, maar ook in de verdeeling van licht en bruin, vooral door het aanwenden van zuivere kleuren. Ook zijne toevoegsels van metalen, marmer, kristal, vogelnestjes, kapellen en insecten, dragen alle het kenmerk van zijn zeldzaam talent en zijne landschappen van eenen idealen stijl. Zijne stukken golden reeds bij zijn leven hooge prijzen, maar zijn thans meer dan verdubbeld in geldswaarde. Het Amsterd. Museum heeft er 4, het Haagsche 2.

HUIJTER (PONTUS DE) of HEUTERUS, zie op dit laatste woord, bl. 757.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.